AXINTE URICARIUL

CRONICA PARALELĂ A ȚĂRII ROMÂNEȘTI ȘI A MOLDOVEI

EDITURA MINERVA
www.dacoromanica.ro

AXINTE URICARIUL

CRONICA PARALELĂ A ŢĂRII ROMÂNEŞTI ŞI A MOLDOVEI

I

www.dacoromanica.ro

Coperta de *DUMITRU VERDEȘ*

www.dacoromanica.ro

AXINTE URICARIUL

CRONICA PARALELĂ A ȚĂRII ROMÂNEȘTI ȘI A MOLDOVEI

I

Ediţie critică şi studiu introductiv
de
GABRIEL ŞTREMPEL

Editura MINERVA

București, 1993

www.dacoromanica.ro

Această carte a apărut cu sprijinul
FUNDAȚIEI SOROS PENTRU O SOCIETATE DESCHISĂ

ISBN 973-21-0362-0
973-21-0363-9

www.dacoromanica.ro

INTRODUCERE

Din literatura istorică dezvoltată dincoace de Carpaţi, dar difuzată, cum bine ştim, încă de la începuturi, pe întreaga arie în care a fost plămădit poporul român, două opere au rămas netipărite pînă astăzi: *Cronografele* şi *Istoria paralelă a Ţării Româneşti şi a Moldovei*, atribuită lui Axinte Uricariul[1].

Cronografele, vaste istorii universale traduse din greceşte, mai ales, dar şi din slavoneşte încă în prima jumătate a sec. XVII, difuzate în zeci de copii manuscrise de mari dimensiuni (aproape 1000 de pagini), sau sub formă de extrase de sine stătătoare (*Istoria Troadei, Istoria lui Constantin cel Mare, Istoria căderii Constantinopolului, Cele şapte săboare* etc) s-au bucurat, în ultima jumătate de veac, de studii fundamentale, elaborate de istorici de prestigiu şi mai sînt şi astăzi supuse investigaţiilor utilizîndu-se mai ales numeroasele variante conservate în fondurile Bibliotecii Academiei[2].

---

1 Amintim cititorilor că letopiseţele de bază ale Ţării Româneşti: *Letopiseţul Cantacuzinesc* şi *Cronica lui Radu Popescu* au fost tipărite pentru prima dată la Bucureşti abia în anul 1845 de către Augustin Treboniu Laurian şi Nicolae Bălcescu în al lor de neînlocuit pînă astăzi *Magazin istoric pentru Dacia*. Cît priveşte mai bogata creaţie istorică moldovenească, aceasta a găsit în Mihail Kogălniceanu pe cel dintîi cercetător — şi în multe privinţe neîntrecut — al cronicilor. În acelaşi an în care se tipăreşte *Magazinul*, apare la Iaşi primul tom al *Letopisiţelor* — de fapt al doilea! — dintr-o suită de trei, ce vor aduna quasi-totalitatea producţiei cronicarilor. *Magazinul istoric pentru Dacia* fusese tipărit în alfabet de tranziţie. *Letopisiţele* au fost imprimate în alfabet chirilic. O a doua ediţie a acestora, din 1872-1874, este folosită cu predilecţie de cercetătorii mai puţin familiarizaţi cu vechiul alfabet.

Este neplăcut să constatăm că în Ţările Române, care au folosit tiparul la puţină vreme după invenţia lui, literatura istorică n-a fost imprimată, cum n-a fost imprimată, de altfel, nici cealaltă literatură laică — cu excepţia cîtorva texte juridice — şi că singura formă de difuzare a letopiseţelor a rămas manuscrisul. Consecinţele acestei situaţii o resimt cercetătorii în procesul editării, cînd trebuie să diferenţieze produsul original de interpolări.

2 Menţionăm studiul fundamental al bizantinologului Iulian Ştefănescu, consacrat cronografelor de tip Cigală — tradus de Pătraşco Danovici — : *Cronografele româneşti, tipul Danovici*, partea I, publicat postum în *Revista Istorică Română* IX (1939), p. 1-77, şi republicat în *Iulian Ştefănescu, Opere istorice*, ed. îngrijită de D. Bodin cu o prefaţă de Constantin C. Giurescu, Bucureşti, 1942, p. 111-187, în care este cuprinsă şi bibliografia anterioară. Mai aproape de zilele noastre Paul Cernovodeanu şi Doru Mihăescu, fiecare din alt unghi, au supus cronografele la noi şi adîncite cercetări, concretizate în studii de prestigiu. Cf. Paul Cernovodeanu, *Cronografele româneşti de tipul Dorotei*, în *Studia bibliologica* III (1969), p. 133-148; acelaşi *Cronograful Mitropolitului Dimitrie al Rostovului în Ţările Române*, în *Mitropolia Olteniţei* XXII (1970), nr. 5-8, p. 622-704; ibidem, *Cronografe româneşti cu miniaturi*, în *Bis. Ort. Rom.* XCIV (1976), nr. 7-8, p.819-823; ibidem, *Filiaţia cronografelor româneşti de tip Danovici* I, în *Bis. Ort. Rom.* CV (1987), nr. 9-10, p.180-196. Partea a doua a acestui studiu cu caracter definitiv este sub tipar, la aceeaşi revistă. Doru Mihăescu, *La plus ancienne synthèse roumaine des chronographes néo-grecs vénitiens du XVII-e siècle*, I, în *Revue des études sud-est européennes*, t. XVIII (1980), nr. 3, p. 493-517; II, tom. XIX (1981), nr. 1, p. 109-131; III, nr. 2, p. 355-367. Nu cu mult înaintea acestei sinteze, Doru Mihăescu publicase *Cronografele româneşti* (cu privire specială asupra tipului Danovici), I, în *Memoriile secţiei de ştiinţe filologice, literatură şi arte*, seria IV tom. I (1977-78), p. 45-77; II, tom. II (1979-80), p. 127-165. Tot lui Doru Mihăescu îi datorăm studiul *Cronograful lui Moxa*, publicat în *Mem. secţ. de şt. fil., lit. şi arte* s. IV, tom. III (1981), p. 209-238 şi tom IV (1982-1983), p. 165-191.

www.dacoromanica.ro

Istoria paralelă a Ţării Româneşti şi a Moldovei, puţin difuzată chiar în epoca în care a fost elaborată, a rămas în afara cercetărilor sistematice şi, evident, în afara publicării integrale pînă în zilele noastre deşi încercări de tipărire au mai avut loc. Atît în cazul *Cronografelor* (ne referim în special la cele greceşti), cît şi în cel al *Istoriei paralele*, motivul principal pentru care a fost ocolită publicarea trebuie căutat în întinderea excepţională a textelor, precum şi în multiplele probleme ce se ivesc la prima editare a manuscriselor chirilice.

Trei sînt manuscrisele pe care le cunoaştem şi care ne-au transmis acest ciudat corpus al cronicilor atingătoare de istoria românilor[3], toate păstrate în colecţiile Bibliotecii Academiei: două dintre ele sînt còpii imediate ale originalului, probabil pierdut astăzi, şi contemporane cu acesta, datînd din anii 1730-1740. Este vorba de manuscrisele 2591 şi 5367 care formează un tot unitar, textul celui de al doilea continuîndu-l pe cel dintîi. Ultimul manuscris, purtînd cota 340, este o copie după manuscrisul 2591, executată între anii 1782-1785. Acest ultim manuscris[4] a făcut obiectul celei dintîi cercetări şi a publicării lui fragmentare. A aparţinut lui Cezar Bolliac, cunoscut colecţionar de cronici, care observînd conţinutul şi orînduirea insolită a textului şi dîndu-şi seama că n-a mai fost publicat, a dispus tipărirea lui în coloanele *Trompetei Carpaţilor*, la rubrica „Folliola", sub titlul: *Chronica inedită a lui Ştefan logofătul. Leatopiseţul Ţêrrei Românesci şi a Moldovei. De viiaţa a prealuminaţilor domni ce au stăpînit întru aceste 2 ţări şi ce s-au lucrat în zilele lor i a părţilor streine care să megieşăscu cu aceste ţări, pre largu adunate din multe létopiseţe şi cu bună îndreptare alcătuit, precum să véde*[5].

Din motive pe care C. Bolliac nu le mărturiseşte, el întrerupe publicarea manuscrisului pe la mijlocul capitolului intitulat: *Să spunem de Bator Andreiaş ce i s-au întîmplat după răsipa războiului*, corespunzător textului de bază de la f. 358^{v}, r.1. Ultima propoziţiune: „Ci Mihai vodă întîi nu crezu, iar apoi foarte să îngrijă şi de grab trimise în toate părţile să-ş<i> strîngă oştile din Ţara Muntenească şi din Moldova".

Colaţionînd textul tipărit observăm numai două abateri faţă de manuscrisul 340. Mai întîi omiterea unui fragment din capitolul despre ceremonialul încoronării regilor poloni, luat din N. Costin, corespunzător textului de bază de la f. 116, r.1 - f. 116^{v}, r. 9: „Şi aşia pune amîndoaă mînule pre evanghelie... care petréce cu tine şi împărăţeşte Dumnedzău peste toţi vécii vécilor. Amin." În al doilea rînd, reproducerea de două ori (în numerele 938 şi 983 ale *Trompetei*), a capitolelor privitoare la domnia lui Petru Rareş, mai exact textul filelor 167-172 ale manuscrisului de bază: „Cînd au prădat Pătru vodă întîi Ţara Săcuiască. 7036 <=1528>... Iară cămăraşul Aşadlovului arunca bani pre uliţă de bucurie."

Din nefericire textul tipărit în coloanele ziarului, rebotezat de Caragiale, păcătuieşte prin greşeli grosolane de lectură ce-l făceau de neutilizat. Tipărirea direct de pe manuscris, făcută de zeţari cu dubioase cunoştinţe de paleografie, fără o supraveghere şi corectare, absolut necesare, au atras după sine criticile pe cît de aspre pe atîta de îndreptăţite ale istoricilor ce s-au ocupat mai apoi de opera atribuită lui Ştefan logofătul[6].

---

3 Vom reveni la locul potrivit cu descrierea completă a lor.

4 Cf. Gabriel Ştrempel, *Catalogul manuscriselor româneşti*, vol. I. Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1978, p. 92-93.

5 Tipărirea a fost făcută în anii IX (1871), nr. 899-904 , 906, 908-909, 911, 914, 917, 928-929, 932-936, 938; X (1872), nr. 983-999, 1001-1002, 1007-1009, 1018-1019; XI (1873), nr. 1039-1041, 1044, 1046. Bolliac a intitulat-o *Chronica inedită a lui Ştefan logofătu*, socotindu-l pe logofătul familiei Creţulescu, sau mai degrabă al Bisericii Creţulescu, drept autor. În realitate acesta copiase doar, cu unele interpolări neesenţiale şi adaptări la graiul muntenesc, manuscrisul 2591, scris în cea mai mare parte în Moldova.

6 Cel dintîi, Mihail Kogălniceanu, în prefaţa la *Cronicele României sau Letopiseţele Moldaviei şi Valahiei*, ed. II, tom. I, Bucureşti, 1872, p. XVIII, nota 3, spune: „...Cronica calificată de *cronica inedită, scrisă de un logofăt Ştefan*, şi care se publică în *Trompeta Carpaţilor*, nu este decît o copiare foarte modernă a cronicilor lui Nicolai Costin şi a lui Radu Greceanu, a căriia singurul merit este că, după ce reproduce o pagină din manuscrisul moldovean, apoi prescrie o altă pagină din manuscrisul muntean, şi aşia cuprinde analele ambelor ţări...". Cercetînd în grabă manuscrisul, devenit

www.dacoromanica.ro

Ciudat ni se pare faptul că N. Iorga, cel care a dat un capitol de peste 200 de pagini, intitulat *Marile compilații de cronici*[7], consacrat adunării la un loc a cronicilor moldovenești, operațiune care a avut loc pe scară întinsă în deceniile de mijloc ale secolului al XVIII-lea, nu s-a oprit asupra acestei cronici paralele decît cu totul în treacăt și nu în *Istoria literaturii*[8]. În orice caz la data cînd a scris lucrările amintite nu cunoștea partea a doua a cronicii paralele, actualul manuscris 5367. Este adevărat că, referindu-se la fragmentul dat de M. Gaster în volumul I al *Crestomației*, de care ne vom ocupa mai jos, Iorga precizează, cu spiritul său de observație de nimeni egalat, legătura dintre *Cronica paralelă a Țării Românești și a Moldovei* (pentru partea de început) și *Letopisețul Cantacuzinesc*[9].

La Biblioteca Centrală a Statului, care preluase fondurile de cărți și manuscrise de la Colegiul Sf. Sava, se păstra pe la finele veacului trecut, sub nr. 20, un manuscris cercetat de M. Gaster, care l-a intitulat *Letopisețul României și Moldovei* și din care a publicat cinci pagini[10]. Nu știa, însă, Gaster că voluminosul codice nu era altceva decît exemplarul de istorie paralelă folosit de Ștefan logofătul pentru copia sa de la 1782-1785, exemplar ce urma să devină după anul 1903, manuscrisul Academiei 2591. Mai mult, și surprinzător pentru un cercetător de talia sa, Gaster stabilește vechimea manuscrisului între anii 1650-1675, eroare nepermisă nici măcar unui ucenic în ale chirilicalelor. Vor trece însă mai bine de 15 ani pînă cînd un alt mare istoric — și în multe privințe cel mai bun cunoscător al filiației cronicilor noastre — este vorba de Constantin Giurescu — să ridice pentru prima dată vălul ce acoperea toate cele trei manuscrise implicate în studiul ce încercăm să schițăm. Într-unul din studiile sale consacrate cronicilor moldovenești[11], la p. 208, el menționează: „... Cam tot pe vremea lui Amiras și Neculce[12], Letopisețul atribuit lui Miron Costin a fost folosit și de autorul anonim al unei interesante istorii paralele a Principatelor, care îl citează pentru epoca de la Dragoș vodă pînă la Aron Tiranul, de șapte ori..." Iar la nota 3, după ce dă titlul manuscrisului, menționează că partea întîia a acestei scrieri, de la Dragoș pînă la mazilirea lui Moise Moghilă se păstrează în două còpii aflate la Academie, sub nr. 2591 și 340, că cel de al doilea, copiat după primul, a fost publicat în *Trompeta*

---

mai tîrziu 340, M. Kogălniceanu n-a putut observa interpolările în opera lui N. Costin, textele luate din Gr. Ureche și nici faptul că Radu Greceanu n-a fost folosit absolut deloc. Și nici nu putea fi folosit de vreme ce textul reprodus de Bolliac se oprește la evenimentele din preziua morții lui Mihai Viteazul.

În articolul intitulat *Studie critice asupra cronicelor române* și publicat în *Revista pentru istorie, archeologie și filologie* II (1884), p. 241-288, Grigore Tocilescu, reluînd aserțiunea lui Kogălniceanu, adaogă la p. 285-287, după ce apreciase inițiativa publicării *Cronicii lui Ștefan logofătul* :„...Eroarea cea mare însă ce găsim noi și pe care nu ni-o putem îndestul explica este negligința fără exemplu cu care s-au citit și s-au imprimat aceste manuscripte... Nu este rînd în cronica din *Trompeta Carpaților*, care să nu fie încărcate cu așa erori ce vădesc de departe desăvîrșita lipsă de prieteșug cu vechile manuscripte și cu d'ale sciinței a acelor ce și-au luat sarcina să publice cronice... Publicațiunea *Cronicei inedite a lui Ștefan logofătul* însă, așa cum o făcu *Trompeta Carpaților*, rămîne fără precedent în analistica română; aci erorile nu se mai pot număra nici deosebi; copiatorii manuscriptului, lucrătorii de la tipografie, corectorii ziarului, fiecare la rîndul său, se siliră a da cît se poate un text mai pocit, mai pestriț și mai fără cale..." Sînt date apoi exemple grosolane de lectură greșită, unele ce stîrnesc ilaritate, cum este alegerea episcopului de Roman (în vremea lui Lăpușneanu) „om ca de 14 ani", „latină sau" în loc de „tătîne-său", „i-a zis să ție post în casă", în loc de „i-au zis să fie postelnic în casă", „guvern" în loc de „egumen". Am adăoga la ele, reținute la întîmplare, „din" în loc de „sin" <=fiul> și „Despot creticul", în loc de „Despot eriticul".

7 În *Istoria literaturii române în secolul al XVIII-lea*, vol. I, București, 1901, p. 61-272.

8 Cf. N. Iorga, *Cronicele muntene*, Întîiul memoriu. Cronicele din secolul al XVII-lea, în *Analele Acad. Române, Mem. secț. istorice*, s. II, tom.XXI (1899), p. 420-421, capitolul XI intitulat: *Cronica ambelor Principate*, în total 20 de rînduri.

9 Ibidem, *Manuscripte din biblioteci străine relative la istoria românilor*, în *An. Acad. Rom., Mem. secț. istorice*, s. II, tom. XXI (1899), p. 83.

10 Cf. M. Gaster, *Chrestomație română*. Texte tipărite și manuscrise (sec. XVI-XIX), dialectale și populare... vol. I, Leipzig și București, p. 189-194.

11 C. Giurescu, *Izvoadele lui Tudosie Dubău, Miron Logofătul și VasileDemian*, în *Buletinul Comisiei istorice a României*, vol. 1, București, 1915, p. 163-214.

12 În felul acesta corectează C. Giurescu eroarea de datare a lui M. Gaster.

www.dacoromanica.ro

Carpaţilor, că după manuscrisul 2591 a publicat M. Gaster extrase în *Crestomaţie* şi că „... Volumul al doilea al manuscrisului 2591, cuprinzînd continuarea istoriei paralele pînă în domnia a doua din Ţara Românească a lui Nicolae Mavrocordat *se află în posesiunea d-lui N. Docan*". Aşadar lui C. Giurescu îi revine meritul cunoaşterii şi cercetării pentru prima dată a tuturor còpiilor. Manuscrisul Docan, intrat la Biblioteca Academiei în 1934, este înregistrat, după cum ştim la fondul românesc sub nr. 5367[13].

Între timp un alt nume strălucitor al istoriografiei noastre, Dimitrie Onciul, observase, cercetînd acelaşi text al manuscrisului 340, publicat în *Trompeta Carpaţilor,* date privitoare la cronologia Moldovei şi la legăturile de familie domnitoare din jurul anului 1400 inexistente în alte izvoare[14]. Erau interpolări ale celui care a elaborat *Istoria paralelă* şi care, precum se va vedea, nu erau singulare. Aceleaşi elemente le va folosi şi Mihail Costăchescu în introducerea la unul din volumele sale de documente[15] precum şi Gh. Duzinchievici[16].

Într-acelaşi an 1939, Damian P. Bogdan, reluînd „critic" modul în care a fost abordat subiectul tratat de către Gh. Duzinchievici[17], se referă pe larg şi la manuscrisele 340 şi 2591 făcînd o descriere amănunţită a celui de al doilea[18], dar uitînd să-l amintească pe C. Giurescu, cel dintîi care — mai mult decît Gaster — l-a cunoscut, l-a descris, şi i-a apreciat just vechimea. Damian P. Bogdan atribuie cronica lui Axinte Uricariul[19], dar greşeşte, cum se va vedea mai tîrziu, socotind manuscrisul 2591 scris de mîna lui Axinte. Tocmai documentele scrise de Axinte, menţionate în sprijinul acestei afirmaţii şi inconfundabile ca duct al grafiei, infirmă aserţiunea sa, precum şi pe aceea a lui P. P. Panaitescu „împărtăşită verbal".

Drept este că Damian P. Bogdan nu şi-a propus să cerceteze cronica lui Axinte, dar ocupîndu-se totuşi de ea în patru pagini ale studiului său, ar fi putut aminti şi de contribuţia lui Constantin Grecescu, apărută cu un an mai devreme[20], cu atît mai mult cu cît Grecescu este cel care impune ideea că autorul acestei Cronici paralele este Axinte Uricariul. Impune ideea după cercetarea atentă a manuscrisului 5367 şi după descoperirea interpolării, streină altor izvoare narative şi intitulată: *De aicea înainte am scris eu Auxentie Uricariul, după cum mi-au spus Iştoc comisul, carele au fost slugă la Grigorie Vodă.* Dar despre paternitatea cronicii vom fi nevoiţi să ne ocupăm la locul cuvenit, ceva mai pe larg. Deocamdată să observăm şi la Constantin Grecescu oarecari ezitări şi imprecizii în legătură cu izvoarele folosite în *Cronica paralelă*[21], ce nu vor fi cu totul eliminate nici din studiile introductive — altfel atît de savant scrise — la ediţiile sale critice[22], unde se ocupă destul de atent de

---

13 Cf. Gabriel Ştrempel, *Catalogul manuscriselor româneşti,* vol. IV, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1992, p. 281.

14 Cf. Dimitrie Onciul, *Datele cronicelor moldoveneşti asupra anilor de domnie ai lui Alexandru cel Bun,* în *Analele Acad. Rom.., Mem. secţ. ist.,* s. II, tom. XXVII, Bucureşti, 1905, p. 9, nota 3, Eronată este doar aserţiunea lui D. Onciul precum că manuscrisul 340 ar fi stat la baza listei domneşti întocmită de Pray şi publicată la Viena în anul 1774 în cartea sa: *Dissertationes historico-criticae in annales veteres Hunorum, Avarum, et Hungarorum,* la p. 140; Ştefan logofătul nu copiase încă manuscrisul. Nu este însă exclus ca Pray să fi avut la îndemînă manuscrisul 2591, ori altă copie, anterioară anului 1774, pierdută astăzi, sau însuşi originalul atribuit lui Axinte Uricariul.

15 În *Documentele moldoveneşti înainte de Ştefan cel Mare,* vol. I, Iaşi, 1931, p. 17.

16 *Precizări în legătură cu Ştefan I. Muşat şi Iuga Ologul,* în *Însemnări ieşene,* IV (1939), nr. 2, p. 292-293, unde este reprodus şi fragmentul respectiv publicat în *Trompeta Carpaţilor*.

17 Cf. Damian P. Bogdan, *Despre domnii moldoveni Ştefan şi Iuga,* în *Revista Istorică Română,* IX (1939), p. 165-176.

18 Cf. şi Gabriel Ştrempel, *Catalogul manuscriselor româneşti,* vol. II, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1983, p. 325-326.

19 O făcuse cu un an mai devreme Constantin Grecescu, în coloanele aceleiaşi reviste, fără ca să fie nici el menţionat de Damian P. Bogdan.

20 Cf. Const. Grecescu, *Mărturiile comisului Iştoc.* Un fragment de cronică, 1659-1664, în *Revista Istorică Română,* VIII (1938), p. 87-94.

21 Cum este reproducerea cronicii lui Ureche, cînd în realitate era folosit letopiseţul lui Nicolae Costin, sau ignorarea totală a cronicii lui Matei al Mirelor, inclusă şi ea în compilaţie.

22 Vezi: *Istoria Ţării Româneşti, 1290-1690, Letopiseţul Cantacuzinesc,* ediţie critică

www.dacoromanica.ro

manuscrisele *Cronicii paralele*[23], fără să fi fost folosite însă în aparatul critic. Nu a făcut-o nici P. P. Panaitescu, decît cu totul sporadic[24], deşi a reţinut pentru *Letopiseţul Ţării Moldovei de la Aron vodă* manuscrisele *Cronicii paralele* (indicîndu-le prin sigla Ax).

Concomitent cu Damian P. Bogdan şi Constantin Grecescu, un alt cercetător, de mare probitate ştiinţifică, Ioan Şt. Petre, într-o monografie consacrată lui Nicolae Costin, teza sa de doctorat[25], descrie şi se ocupă de manuscrisele 340 şi 5367, stabilind mai ales raporturile cu *Letopiseţul Ţării Moldovei*, al lui Nicolae Costin. Ciudat ni se pare faptul că, deşi cunoscut de predecesorii săi, ale cărui date le-a folosit, Ioan Şt. Petre nu pomeneşte nicăieri în paginile tezei de manuscrisul 2591.

După publicarea la Editura Fundaţiilor Regale a *Letopiseţului lui Nicolae Costin*[26], Ioan Şt. Petre a lucrat, în condiţii grele de concentrări şi front, o carte consacrată lui Axinte Uricariul, compusă dintr-un studiu şi din textul *Cronicii celei de a doua domnii a lui Nicolae Mavrocordat în Moldova*[27]. În paginile 66-67 ale cărţii, referindu-se la manuscrisele *Cronicii paralele* (fără ms. 340, de data aceasta), şi folosind materialul documentar lăsat de istoricii amintiţi (C. Grecescu, Damian P. Bogdan, dar şi de M. Gaster), cu greşeli cu tot, Ioan Şt. Petre conchidea: „Prin urmare este fapt stabilit ca Axinte Uricariul are două lucrări proprii: o cronică originală şi că a colaborat cu un copist muntean la o mare compilaţie (cea mai mare) de cronici muntene şi moldovene. În situaţia de astăzi atît se ştie despre compilaţia lui Axinte Uricariul. Contribuţia cu informaţiile sale la această compilaţie intenţionăm să o dăm aparte, mai tîrziu, într-un capitol dintr-o mare lucrare intitulată: *Compilaţiile de cronici muntene şi moldovene*, pe baza tututor manuscriselor..., la care ne gîndim să o lucrăm în vremuri mai bune de linişte, de maturitate a noastră şi într-o scriere de altă natură..."

Mort în timpul războiului, dacă nu ne înşelăm, pe front, Ioan Şt. Petre nu şi-a putut concretiza intenţiile cu privire la *Cronica paralelă* şi a rămas dator şi cu unele rectificări ce s-ar fi cerut făcute cu privire la istoricul manuscriselor.

În sfîrşit pentru a încheia seria — destul de restrînsă, de altfel — a celor ce au cunoscut şi folosit, fie şi numai în treacăt, *Cronica paralelă* trebuie să mai amintim contribuţiile cercetătorilor Constantin Şerban şi Ştefan Gorovei. Cel dintîi, preluînd datele cunoscute mai ales de la Damian Bogdan şi Constantin Grecescu, subliniază importanţa *Cronicii* în contextul ideii unităţii de neam,

---

întocmită de C. Grecescu şi D. Simonescu. Editura Academiei, Bucureşti, 1960, p. XXXVII-XXXIX; *Istoriile domnilor Ţării Româneşti de Radu Popescu vornicul*, introducere şi ediţie critică întocmite de Const. Grecescu., Editura Academiei, Bucureşti, 1963, p. XCII-XCIII.

23 O stabilire exactă a componentelor *Cronicii paralele* este făcută de Ioachim Crăciun şi Aurora Ilieş în : *Repertoriul manuscriselor de cronici interne, sec. XV-XVIII, privind istoria României*, Editura Academiei, Bucureşti, 1963, p. 117-119.

24 Cf. Miron Costin, *Opere*. Ediţie critică cu un studiu introductiv, note, comentarii, variante, indice şi glosar de P. P. Panaitescu. Editura de Stat pentru Literatură şi Artă, Bucureşti, 1958. Aparatul critic, foarte sărac pentru toate manuscrisele menţionate, se rezumă, în cazul *Cronicii paralele*, la şase precizări de zi şi an. Menţionarea manuscriselor 2591 şi 5367, la p. 37 şi 338.

25 Cf. Ioan Şt. Petre, *Nicolae Costin, viaţa şi opera*, Bucureşti, 1939, p. 79-80, 239.

26 Nicolae Costin, *Letopiseţul Ţării Moldovei de la zidirea lumii pînă la 1601*. Ediţie cu o introducere de Ioan Şt. Petre. Fundaţia Regală pentru Literatură şi Artă, Bucureşti, 1942. La p. 16-17 ale Introducerii făcînd, de data aceasta, descrierea ambelor manuscrise de bază, Ioan Şt. Petre atribuie lui Axinte Uricariul masiva compilaţie „şi lui Iştoc Comisul". Tot acolo aminteşte şi de tabloul sinoptic de la f. 2-6 ale manuscrisului, cuprinzînd domnii ambelor Principate, sultani şi vizirii, tablou de la care va trebui să pornim atunci cînd vom încerca să apropiem Cronica atribuită lui Axinte de aceea a lui Vasile Buhăescu, alias Buzilă. Observă şi Ioan Şt. Petre, în final, continuarea textului în manuscrisul 5367 „ambele alcătuind o mare compilaţie de cronici moldovene şi muntene". Cît priveşte caracterul de variantă a manuscrisului 2591 pentru *Letopiseţul* lui Nicolae Costin, Ioan Şt. Petre o încadrează într-o grupă F (p. 24 a introducerii), desprinsă dintr-un şir de variante, cea mai apropiată fiind manuscrisul 580 de la Academie. Evident, puncte de vedere mai mult decît discutabile.

27 Cf. Ioan Şt. Petre, *Axinte Uricariul*, studiu şi text. Editura Casei Şcoalelor, Bucureşti, 1944.

www.dacoromanica.ro

vehiculată de cronicari şi din totdeauna ştiută de românii de pretutindeni[28]. Cît priveşte aportul lui Ştefan Gorovei, acesta este fundamental şi aduce efectiv *Cronica paralelă* în primul plan al cercetării, prin datele noi pe care le observă, prin sublinierea valorii ei pentru istoria noastră, prin precizarea unor detalii de importanţă majoră privind vechimea, locul , beneficiarul volumelor, folosirea lor la elaborarea altei cronici paralele[29].

O notă aparte, o dată cu o masivă utilizare a manuscriselor *Cronicii paralele*, aduce arhimandritul Ciprian Zaharia la interesanta lucrare consacrată primului mitropolit al Moldovei, Iosif I Muşat[30]. Utilizînd din *Cronică* date necunoscute altor izvoare, sau mult mai tîrzii decît data la care a fost concepută *Cronica paralelă*, Ciprian Zaharia supune manuscrisele la analize critice din cele mai stăruitoare, menite să-i sprijine un punct de vedere în datarea unei istorii cu privire la Alexandru cel Bun şi începuturile Mitropoliei Ţării Moldovei. Evident că în cercetarea textelor vechi, în coroborarea elementelor care ajută la stabilirea vechimii unui text şi în atribuirea unui manuscris unuia sau altui grămătic, uneia sau altei şcoli de copişti, experienţa joacă un rol deloc de neglijat. Datele vehiculate de învăţatul Ciprian Zaharia nu s-au putut menţine în totalitatea lor. Dar aceasta nu scade din valoarea lucrării, plină, de altfel, de date fundamentale cu privire la istoria bisericii moldoveneşti.

Cam aceasta este zestrea de informaţii ce ne stă la îndemînă, pentru alcătuirea introducerii, pe care o simţim greu de dus la capăt. Ne vom folosi, la rîndul nostru, de rezultatele muncii învăţaţilor amintiţi, aşa cum ne îndreptăţeşte legea nescrisă a solidarităţii de breaslă, reţinînd ce ni se va părea drept — şi cele mai multe analize drepte sînt! — şi ocolind eventualele afirmaţii cu care n-am fi de acord. Ar trebui să-i mulţumim mai întîi pe istorici, gata oricînd să riposteze cu vehemenţă în cazul dezacordurilor, dar şi pe filologii în veşnică goană după subtilităţile de limbă şi stil. Ne vom expune punctele de vedere pe care, vorba cronicarului, cine le va crede, bine va fi, iară cine nu le va crede, iară va fi bine.

Credem că *Istoria paralelă a Ţării Româneşti şi a Moldovei*, acest corpus de cronici româneşti, unicul de aceste dimensiuni, a fost alcătuit de către Axinte Uricariul la sugestia, sau, mai degrabă, la porunca domnului Nicolae Mavrocordat. Credem, de asemeni, că la baza manuscriselor ce publicăm a stat un text autograf, pierdut astăzi, care a făcut parte din biblioteca celebră a învăţatului deschizător de domnii streine în Moldova. În sfîrşit socotim acceptabilă ideea emisă de către Ştefan Gorovei, după care *Cronica paralelă a Ţării Româneşti şi Moldovei*, prescurterea lui Vasile Buhăescul, sau Buzilă (manuscrisul Academiei 3442) a fost elaborată *după* vasta compilaţie a lui Axinte; *după* în sensul material, Vasile Buzilă utilizînd manuscrisele cunoscute şi *după*, bineînţeles, în sens cronologic.

Asupra „parternităţii" operei, dacă nu sînt elemente contrarii şi hotărîtoare descoperite pînă azi, sîntem ţinuţi să admitem afirmaţia, mai mult decît concludentă a lui Axinte (deşi una singură), pe care o face în manuscrisul original după care a fost copiat 5367, f. 61, jos: *De aicea înainte am scris eu, Avxentie Uricariul, dupre cum mi-au spus Iştoc comisul, carele au fost sluga lui Grigorie vodă*[31]. Aceasta nu înseamnă, cîtuşi de puţin, că pînă acolo textul a fost scris de altă mînă, ci că pentru fragmentul de cronică pe care îl consacră domniilor din Ţara Românească a lui Mihnea al III-lea

---

28 Cf. Constantin Şerban, *Unitatea culturală a românilor în secolul al XVIII-lea oglindită în scrierile istorice*, în *Danubius* VIII-IX (1979), p. 177-178. Cum autorul n-a văzut, probabil, manuscrisele, le socoate ca fiind copiate de Axinte Uricariul.

29 Să se vadă, mai ales, studiul: *Între Vasile Buhăescul şi Vasile Buzilă. O problemă de „paternitate" literară*, în *Anuarul Institutului de Istorie şi Arheologie „A.D. Xenopol"*, XXV (1988), p. 445-451, precum şi vasta recenzie — adevărat studiu şi acesta — la cartea lui Ciprian Zaharia, *Iosif I Muşat, întîiul mare ierarh român*. Noi mărturii privind viaţa culturală şi spirituală a Moldovei în secolele XIV şi XV. Editura Episcopiei Romanului şi Huşilor, 1987, apărută în acelaşi *Anuar* şi în acelaşi an, la p. 547-560.

30 Vezi nota precedentă.

31 A descoperit acest element fundamental Constantin Grecescu, aşa cum am arătat mai sus la notele 19 şi 20. P. P. Panaitescu îl consideră, fără ezitare, drept autor al *Cronicii paralele* pe Axinte Uricariul şi socoate că aceasta datează din vremea lui Nicolae Mavrocordat. Cf. M. Costin, *Opere*...p. 338.

www.dacoromanica.ro

(sfîrşitul), Gheorghe Ghica şi Grigore Ghica, el, Axinte, a folosit alt izvor decît *Letopiseţul Cantacuzinesc,* sau *Istoriile* lui Radu Popescu, îndeobşte utilizate. Dar, cum vom vedea în paginile următoare, Axinte îşi va mai face cunoscută prezenţa prin adăogiri de date luate fie din documente, fie din izvoare pierdute astăzi.

Ca unul care cunoştea prin preocupările meseriei sale vechile documente, Axinte a putut aduce, încă din primele pagini ale *Cronicii,* pe baza lor, elemente noi genealogice cu privire la fiii lui Roman Muşat, confirmate de istoricii dintre cele două războaie[32].

Axinte a cunoscut uricul de la Pobrata înainte de redactarea *Cronicii paralele.* O mărturiseşte în interpolarea la cronica lui Grigore Ureche[33], preluată de Nicolae Costin în Letopiseţul său[34] şi dezvoltată de Uricar în compilaţia sa, unde spune limpede: „De acest Ştefan vodă (fiul lui Roman I, n.n.) nici un istoric n-au ştiut să-l scrie că au fost ficior lui Roman vodă. Iară noi am adeverit dintru acel uric al său, care s-au aflat la Mănăstirea Pobrata, în care uric au pus şi credinţa tuturor fraţilor săi ce să însămniadză mai sus, la domnia părintelui său, lui Roman vodă şi credinţa lui Iosif vlădicăi..."[35] Este o confirmare în plus, credem, că Axinte Uricariul este autorul *Cronicii paralele.* Vom mai aminti doar una, celelalte intervenţii ale sale intenţionînd să le arătăm la trecerea în revistă a dependenţei întregii cronici de Costineşti sau letopiseţele din Ţara Românească.

La f. 24^{v}, relatînd domnia lui Iuga vodă (sau Iurga, cum îl numeşte în text), fiul lui Roman, Axinte combate afirmaţia „letopiseţului ţării" cu privire al ungerea celui dintîi mitropolit, Teoctist, prin blagoslovenia mitropoliei de Ohrida. Aceeaşi idee o găsim în interpolarea sa la Cronica lui Grigore Ureche, unde „letopiseţul ţării " este identificat cu cel al lui Dubău logofătul[36]. Persoana întîi la care este redată ideea: „... Şi măcar că *am găsit scris* în létopisăţul ţărîi cum acest domn ar fi trimis..." ne face să-l bănuim pe Axinte autor al *Cronicii paralele*[37].

Istoricii amintiţi sînt, în general, de acord în a-l socoti pe Nicolae Mavrocordat ca autor moral al *Cronicii.* O recunoaşte indirect Damian P. Bogdan, subliniind raporturile lui Axinte cu învăţatul domn şi atribuindu-i grămăticului — greşit — copierea manuscrisului 2591[38]. O afirmă cei care au elaborat *Repertoriul manuscriselor de cronici interne,* în speţă Aurora Ilieş, căreia i-a revenit partea de catalog consacrată Moldovei şi Ţării Româneşti, una din cele mai bune cunoscătoare în materie[39]. O susţine, mai categoric, Constantin Şerban în studiul amintit[40]. În sfîrşit Ştefan Gorovei admite iniţial realizarea *Cronicii paralele* din dispoziţia lui Nicolae Mavrocordat[41], pentru ca mai tîrziu să nu fie de acord cu ea[42], dar nici n-o înlătură cu totul: „... Chiar dacă începuturile documentării pentru marea compilaţie (ms. 2591+5367)*şi chiar ale redactării* (subl. n.) într-o primă formă s-ar plasa, eventual, în vremea domniilor lui Nicolae vodă Mavrocordat *şi din iniţiativa sa* (subl.n.) — adică oricum înainte de 1730, cînd moare acest domnitor — mi se pare, azi, că trebuie să luăm în

---

32 Sînt tocmai fragmentele de cronică publicate de M. Gaster după manuscrisul 2591 şi folosite de către Damian P. Bogdan în studiul amintit la nota 17.

33 Cf. Grigore Ureche, *Letopiseţul Ţării Moldovei.* Ediţie îngrijită, studiu introductiv, indice şi glosar de P. P. Panaitescu. Editura de Stat pentru Literatură şi Artă, Bucureşti, 1955, p. 66.

34 Cf. Nicolae Costin, *Letopiseţul Ţării Moldovei de la zidirea lumii pînă la 1601.* Ediţie cu o introducere de Ioan Şt. Petre. Fundaţia Regală pentru Literatură şi Artă, Bucureşti, 1942, p. 176-177.

35 *Ediţia de faţă,* f. 14. „Credinţa lui Iosif vlădicăi" este, probabil, cea dintîi menţiune documentară despre primul mitropolit al Moldovei, la acea dată episcop.

36 Gr. Ureche, *Letopiseţul Ţării Moldovei* ... p. 71.

37 *Ediţia de faţă,* f. 24^{v}.

38 Cf. Damian P. Bogdan, *Despre domnii moldoveni* ... p.168-169.

39 *Repertoriul manuscriselor de cronici*...p. 117.

40 Cf. Constantin Şerban, *Unitatea culturală a românilor*...p. 177.

41 În articolul *Un cronicar necunoscut?* , publicat în *Cronica,* Iaşi, anul XXI (1986), nr. 10 din 7 martie, p. 6.

42 Cf. Ştefan S. Gorovei, *Între Vasile Buhăescul şi Vasile Buzilă*..., p. 446.

www.dacoromanica.ro

considerare şi presupunerea că forma în care scrierea ne-a parvenit datează — cel puţin în ceea ce priveşte începutul — tot din prima domnie moldovenească a lui Constantin vodă Mavrocordat (1733-1735)..."[43]

La rîndul nostru credem că nu greşim dacă îi recunoaştem lui Nicolae Mavrocordat meritul de a fi gîndit un corpus de cronici româneşti, lui, care a domnit în amîndouă ţările şi care este ştiut ca un cunoscător şi iubitor de istorie. În veacul al XVII-lea observăm o suită de domni — de la Radu Mihnea şi pînă la Gheorghe Duca — pe care norocul i-a împins pe scaunul amînduror Ţărilor Române. Nu erau însă cărturari (cu excepţia lui Mihnea), n-aveau deschideri spre cultura occidentală sau greacă, n-au dovedit preocupări nici pentru cronografe, nici pentru cronici. Nicolae Mavrocordat rămîne, de departe, cel mai cult domn trimis de la Constantinopol ca să guverneze Moldova şi Ţara Românească. Fiul Exaporitului Alexandru, care a fost implicat în politica externă a Constantinopolului în cea mai grea epocă de recul, înţelept, cult şi fin diplomat, a primit de la părintele său nu numai educaţia europeană, ce l-a făcut cunoscut şi respectat şi în occident, ci şi gustul pentru colecţii de artă şi biblioteci. Dacă adăugăm la aceasta mîndria sa, afişată mai mult decît au făcut-o fratele şi fiul său, succesori şi aceştia pe aceleaşi tronuri moldo-valahe, ne vom explica şi mai bine dorinţa sa de a i se scrie povestea domniilor în Moldova şi Ţara Românească. Prima domnie din Moldova este creionată de către Nicolae Costin, marele logofăt[44]. Cea de a doua găseşte în modestul grămătic Axinte condeiul de slăvire, mai mult sau mai puţin meritată[45]. Pentru Ţara Românească se va angaja cîrtitorul Radu Popescu, marele vornic, viitorul Rafail monahul de la Radu Vodă, să-i prindă în *Istorii* chipul aureolat de domn, întru toate fără cusur[46].

Axinte Uricariul a inclus în *Cronica paralelă* textul ambelor domnii din Moldova, precum şi capitolul corespunzător din Radu Popescu, pînă la anul 1724.

Nu vom pretinde, firește, că un acut simţ patriotic l-a determinat pe Nicolae Mavrocordat să ceară un corpus paralel cu întîmplările petrecute de la întemeiere în amîndouă ţările, coborîtor fiind el din Alexandru cel Bun, după cum precizează devotatul său Radu Popescu[47]. Este drept să-i atribuim însă o legitimă curiozitate de cărturar şi — de ce nu — o implicare spirituală în viaţa românilor de dincolo şi de dincoace de Milcov, peste care n-a domnit ca odinioară Dumitraşcu Cantacuzino, ci cel puţin ca un bun administrator de paşalîc. Unitatea de limbă, credinţă, cultură, a tuturor românilor, îi era pe deplin cunoscută lui Nicolae Mavrocordat. Sentimentul acesta, adîncit mult în a doua jumătate a veacului al XVII-lea, cînd vrajba dintre domni — şi nu dintre munteni şi moldoveni — a încetat, stăpînea încă din vremea lui Şerban Cantacuzino pe românii de pretutindeni. De altfel schimbările de domnie dintr-o provincie românească într-alta, amintite mai sus, erau şi ele, într-un fel, o demonstrare şi o recunoaştere a acestei unităţi. Sentimentul naţional prinde contur şi Nicolae Mavrocordat nu era

---

43 *Ibidem*, p.447. Întru totul de acord cu prietenul meu Ştefan Gorovei, însă cu precizarea că manuscrisele sînt cópii scrise unul după celălalt, popa Stanciu preluînd finalul ms. 2591 (din motive pe care nu le cunoaştem, deşi se pot lansa presupuneri), şi realizînd copierea integrală a celuilalt. Cît priveşte încercarea lui Ciprian Zaharia de a apropia copierea de anii 1778-1782, pentru susţinerea unei teze, aceasta înseamnă a neglija elementele paleografice şi diplomatice ale textelor sau, mai rău, a le ignora. Cf. şi Ciprian Zaharia, *op, cit.*, p. 233. *Copiştii verosimili*, aceştia sînt: Ioan Pavel grămăticul şi popa Stanciu de la Mănăstirea Antim!

44 Cf. Nicolae Costin, *De domnia lui Nicolae Alexandru vodă în Ţara Moldovei,* în *Repertoriul manuscriselor de cronici interne*... p. 96-100. Vezi şi: Ioan Şt. Petre, *Nicolae Costin. Viaţa şi opera*... p. 231-249.

45 Cf. Axinte Uricariul, *De a doua domnie a lui Nicolae Alexandru Mavrocordat* <1710-1716>, în *Repertoriul manuscriselor*..., p. 107-109. *Idem*, Axinte Uricariul..., p. 81-202, unde este republicat textul.

46 Vezi în *Istoriile domnilor Ţării Româneşti*... paginile 215-302, unde este redată domnia lui Nicolae Mavrocordat, inclusiv *Viaţa prea luminatului neam al prea înălţatului şi milostivului domn Io Nicolae Alexandru voevod, prea bunul stăpînitorul Ţării Româneşti, care să trage din Alexandru vodă cel Bun.* O amplă bibliografie în *Repertoriul manuscriselor* ..., p. 164-171.

47 La începutul *Viţei prea luminatului neam.*

www.dacoromanica.ro

străin de el, ca om cult ce se afla. Din vasta lui bibliotecă nu putea lipsi, aşadar, o carte întreagă despre istoria pămîntului românesc, în care a trăit aproape douăzeci de ani, unde a ridicat aşezăminte, unde a îngropat copii şi Doamnă, unde şi-a pregătit gropniţa şi unde bănuia, sau spera, că urmaşii săi îi vor continua stăpînirea.

Domnul a încredinţat elaborarea acestei compilaţii de cronici, pentru uzul propriu, unui modest cărturar — nu boier — bun grămătic, bun plăsmuitor de acte, cu vechi preocupări pentru letopiseţe[48], care dovedise că poate concepe el însuşi, destul de bine ţesută, o istorie a stăpînului său. Numele de familie al acestui grămătic a fost Axinte, sau Axintie, cum apare, mai ales, în documente. Pe cel de botez nu-l cunoaştem[49]. Viaţa lui publică, la care ne vom referi în cele de mai jos de desfăşoară, după acte, între anii 1694-1731. Cum lucrările ce cuprind referiri la viaţa şi activitatea lui Axinte au apărut cu multe decenii în urmă şi sînt greu accesibile astăzi, credem că este utilă o aducere în memorie a cursului vieţii sale şi a urmelor lăsate în cultura veche românească. Doi au fost, mai ales, cercetătorii care s-au oprit asupra lui Axinte, cu interes şi — am zice — cu simpatie. Mai întîi N. Iorga în *Istoria literaturii române în secolul al XVIII-lea*, vol. I, precum şi în publicaţia de documente şi facsimile *Ştiri despre Axinte Uricariul*[50]. În al doilea rînd Ioan Şt. Petre în monografia sa, atît de des amintită, şi căreia îi datorăm atît de mult în introducerea de faţă. N. Iorga, cel care s-a ocupat printre primii mai stăruitor de Axinte în *Istoria literaturii* , menţionează că nu se ştie nimica de familia lui, că nu face parte din neamul boierilor mari şi că îl întîlnim „mai mult în josul uricelor, pe care el le compune şi pe care le iscăleşte într-o frumoasă şi ceteaţă scriptură"[51]. Cele observate de N. Iorga la 1901 n-au mai fost modificate pînă astăzi. Ştim doar numele mamei sale, pe care o chema Candachia şi trăia în satul Scînteia din ţinutul Iaşilor[52]

Pe Axinte îl întîlnim mai întîi în îndeletnicirea sa de grămătic patru ani mai devreme, cînd la 29 octombrie 1694 redactează un zapis de vînzare pentru părţi din satul Crăciuneşti (probabil Crăciuneştii din ţinutul Vasluilui)[53]. La sfîrşit se află menţiunea: „ Şi eu Axinti biv vataf am scris

---

48 Axinte copiase şi interpolase cronica lui Grigore Ureche (ed. P. P. Panaitescu, p. 47), precum şi Letopiseţul lui Miron Costin (Cf. Gabriel Ştrempel, *Copişti de manuscrise româneşti pînă la 1800*, vol. I. Editura Academiei, Bucureşti, 1959, p. 12).

49 În monografia sa, atît de utilă, pe care o vom folosi mereu în schiţarea biografiei Uricariului, Ioan Şt. Petre menţionează la p. 6: „În toate actele pe care le copiază ca pisar sau uricar — şi acestea sînt foarte numeroase—, precum şi în acelea care ne dau ştiri despre vieaţa lui particulară, se întîlneşte numai numele de Axintie, *cel de botez* (subl. n.) , fiind necunoscut cel de familie". Dar tot el, folosind acte de epocă, în aceeaşi carte la p. 25-26 vorbeşte despre unul din fiii lui Axinte, probabil cel mai vîrstnic, anume *Neculai* Axinte, diac la 15 noiemvrie 1724. Tot acesta apare astfel, la p. 26, în contextul unui document de la 3 august 1731: „Io Grigorie Ghica voevod... dat-am cartea domnii méle slugii noastre lui *Neculai Axîntie*, diiacul de visterie..." Documentul se referă la Coţmani, sat pe Prut, unde Uricariul avea răzăşie. Şi conchide Ioan Şt. Petre: „ Probabil că la această dată, 1731, Axintie murise, deoarece apare ca proprietarul moşiei fiul său *Neculai Axintie, diac de visterie*" (subl. n.).

50 Apărută în *Analele Acad. Rom., Mem. secţ. ist.* s. III, t. XVI (1934-1935) p. 25-34, plus 5 planşe cu facsimile Axinte.

51 N. Iorga, *Istoria literaturii române în sec. XVIII*, I, p. 131-132.

52 Cf. Gh. Ghibănescu, *Surete şi izvoade*, VIII, Iaşi, 1913, p. 155. Printr-un zapis din 8 octombrie 1698 Acsintie, *ficiorul Candachii din Scîntiae* (subl. n.) renunţă la partea sa de pămînt din satul Şurăneşti, jud. Vaslui, „partea diaconului de Crăeşti", dăruind-o (de fapt vînzînd-o, căci semnează „Acsinte vînzător") lui Vasile feciorul lui Pătrăşcăniasa şi fraţilor lui. Dintre martori, pe doi îi vom mai întîlni în compania lui Axinte : pe Gheorghe Hermeziu şi pe Zaharia vătaful. Cel dintîi va deveni diac de cancelarie. Prezenţa lor ca martori întăreşte aserţiunea că feciorul Candachiei este Acsinte al nostru şi nu un altul. De altfel, numele este foarte rar întîlnit.

53 Cf. N. Iorga, *Studii şi documente cu privire la istoria românilor*, VI, Bucureşti, 1904, p. 147, unde este publicat un rezumat după o copie din 1826. Printre martori sînt pomeniţi Tudosie Dubău, vel ban şi Iordache Cantacuzino, hatman. Vezi şi Ioan Şt. Petre, *Axinte*... p. 6. În *Istoria literaturii române în sec. XVIII*, I, p. 132, N. Iorga socotea cea mai veche dovadă a lui Axinte ca *diac* un act din 17 noiembrie 1707.

www.dacoromanica.ro

zapisul". Îl vom întîlni uricar sub stăpînirile tuturor domnitorilor de la Constantin Duca (sau Duculeţ) şi pînă pe vremea lui Mihai Racoviţă, în anul 1722. La 29 septembrie 1702, din porunca lui Duculeţ, redactează hristovul prin care, în consens cu boierii, domnul desfiinţează urgisita dare a văcăritului. Se pare că ar fi cel dintîi hristov, cel dintîi act domnesc scris de către Axinte[54]. Vor urma altele, nenumărate, în care va semna adesea „Axintie dascălul sau uricariul"[55].

Poate să fi fost şi dascăl de slavoneşte, căci traduce numeroase ispisoace şi urice din această limbă[56]. Cercetătorii sînt convinşi că Axinte cunoştea bine şi limbile latină şi greacă[57]; ba Giorge Pascu, exagerînd desigur, îi atribuie şi cunoaşterea limbilor rusă şi turcă[58].

Îl întîlnim pe Axinte delimitînd proprietăţi şi stabilind hotărnicii. N-o face singur, ci însoţit de obicei de boiernaşi. Lucrează practic, bătînd distanţele cu piciorul, măsurînd şi apoi redactînd actele. Ion Neculce şi alţi boieri mari îndepliniseră şi ei misiuni de hotărnicie, dar cîtă deosebire de sarcini, faţă de modestul Axinte, executant şi nu supraveghetor al delimitărilor şi al aşezării pietrelor de hotar. Cea mai veche hotărnicie datează din 15 iunie 1708: „Precum s-au măsurat toate hlizăle a patru bătrîni din sat din Şurineşti... şi pămîntul cîte 20 de paşi şi pasul cîte de şiase palme". Şurineşti — sau Şurăneşti — este satul din Vaslui unde Axinte avusese răzăşie, iar printre semnatarii hotărniciei figurează şi „Zaharia biv vătaf"[59]. De altfel în cea de a doua domnie a lui Mihai Racoviţă îndeletnicirile prime ale lui Axinte vor fi acelea de hotarnic şi de alcătuitor de hotărnicii. Domnul îl va numi invariabil în preambului documentelor respective „sluga noastră Axintie Uricariul".

Axinte va fi martorul conturării proprietăţii lui Iordache Ruset din Soleşti-Vaslui, ce urma să devină peste o sută şi cincizeci de ani unul din centrele care au pregătit actul unirii din 1859 şi de unde avea să iasă cea dintîi doamnă a ţărilor unite[60].

Cu venirea lui Nicolae Mavrocordat în Moldova, Axinte este folosit mai ales la treburile cancelariei, copiind sau redactînd acte domneşti. Din vremea aceasta datează şi copia *Letopiseţului*

---

54 Ioan Şt. Petre, *Axinte...*, p. 6. Documentul în *Ioan Neculce*. Buletinul Muzeului Municipal din Iaşi, IV (1924), p. 251. Un blestem arhieresc, de mare frumuseţe folclorică, încheie hrisovul.

55 Cum este, spre pildă, documentul 141/CLXXXI de la Biblioteca Academiei din anul 1703 (fără lună şi zi), prin care Duculeţ dă lui Toma neguţătorul satul Glăvăneştii, din ţinutul Iaşi pentru oarecari datorii, sau un alt act, din acelaşi an, cu pricini ale domnului cu acelaşi negustor pentru părţi din satele Mînzăşti şi Gîngureşti, din ţinutul Iaşi, foste ale maică-si, doamna Anastasia. Cf. N. Iorga, *Studii şi documente...*, V., p. 227, nr. 63.

56 Cum este spre pildă hrisovul din 18 noiembrie 1635 de la Vasile Lupu (prin care nepoţi ai doamnei Marica, soţia lui Ion vodă Viteazul, vînd nişte ţigani lui Pătraşco Başotă, mare logofăt), tradus la Iaşi, la 9 iunie 1708. În traducere se precizează: „Am tălmăcit eu Axinte Uricariul, să să ştie". Actul la N. Iorga, *Studii şi documente* XVI, Bucureşti, 1909, p. 296-297. Tot în acelaşi an, la 15 decembrie, traduce un hrisov de la Petru Rareş, datat 19 aprilie 1546, în legătură cu vînzări de pămînt din satele Rumâni şi Zmeiani. Axinte încheie: „Am scris eu, Axintie Uricariu, pe cît am putut dezlega, să să ştie". „Pe cît am putut dezlega" inseamnă: pe cît am putut citi un text foarte şters, sau rupt. N. Iorga, *Studii şi documente* XVI, p. 181.

57 De vreme ce atît N. Iorga, cît mai ales Ioan Şt. Petre subliniază că la baza redactării istoriei celei de a doua domnii în Moldova a lui Nicolae Mavrocordat au stat însemnările, notele personale actele oficiale, ca şi corespondenţa domnului şi cum acestea erau redactate în greceşte, mai ales, este de acceptat afirmaţia. De altfel ar fi şi greu de conceput un slujbaş domnesc, cu sarcini culturale în preajma stăpînului său, fără să cunoască subtila limbă grecească, limba maternă a lui Nicolae Mavrocordat. Cf. N. Iorga, *Istoria literaturii române din secolul XVIII*, I..., p. 133.

58 În *Istoriea literaturii române din secolul XVIII*. I. Cronicarii moldoveni şi munteni, Bucureşti, 1926, p. 58.

59 Cf. Gh. Ghibănescu, *Surete şi izvoade*, VIII, p. 187-189.

60 La 28 iunie 1709 hotărniceşte, împreună cu vornicul de gloată Bejan Hudici şi cu Postolache Coşăscu, Soleştii. Mai tîrziu, la 29 sept. 1712, va elibera o adeverinţă, ca fost hotarnic, pentru partea popii Gheorghe, desprinsă din hotărnicia amintită. Cf. Iulian Marinescu, *Documente vasluiene*. Extrase din condica moşiilor lui Teodor Rosetti-Solescu, în *Buletinul comisiei istorice a României*, IV (1925), p. 192, 193, 194 (nr. 24 şi 28).

www.dacoromanica.ro

Ţării Moldovei de Miron Costin, datat iulie 1710 şi păstrat în colecţiile Bibliotecii Academiei la fondul de manuscrise româneşti sub nr. 2601[61]. Dar prima domnie a lui Nicolae Mavrocordat nu durează decît un an şi cîteva luni. Locul lui va fi ocupat, tot atît de puţin timp, de marele savant care a fost Dimitrie Cantemir. Păstrat pe lîngă cancelarie, redactează din porunca domnului cîteva acte de scutiri pentru biserici din Iaşi, sau de privilegii pentru comunităţile religioase armeneşti din acelaşi oraş[62]. La 26 decembrie 1710 tot el redactează, la porunca domnului, „un testament", zice Ioan Şt. Petre, un act de întărire a drepturilor patriarhiei de Ierusalim asupra veniturilor unor mănăstiri moldoveneşti pe baza actului din 12 septemvrie 1704[63].

Cu întoarcerea lui Nicolae Mavrocordat în a doua domnie, după exilul lui D. Cantemir, preocupările lui Axinte se vor diversifica, în sensul că va avea de făcut faţă îndemnurilor şi pretenţiilor domnului pentru lucrările de istorie. Dar slujba sa de uricar ca slugă domnească şi nu ca obligaţie de boieraş, trebuia făcută. Şi întîlnim numeroase acte din anii 1712-1715 redactate şi semnate de el[64]. Printre ele unul se detaşează în mod deosebit, atît prin conţinutul său, cît şi prin forma atentă în care a fost redactat. Este vorba de documentul prin care lui Ioan Neculce, plecat cu D. Cantemir în Rusia, i se confiscă moşia Boianul, de la ţinutul Cernăuţilor, iar cumnatultui său, Ştefan Luca, marele vistiernic, plecat şi el, parte din Barboşi de la ţinutul Fălciului. Acestea au fost date în folosinţă vornicului Lupu Costachi, un om abuziv şi fără omenie. Documentul este datat 1 august 1712[65].

Printre puţinele date pe care le cunoaştem despre viaţa sa particulară sînt şi cele care ni le furnizează porunca lui Nicolae Mavrocordat din 26 iulie 1712, prin care acesta dă „slugii noastre" sau trimisului său, dreptul de a strînge a zecea parte din produsele de la Coţmani, pe Jijia, unde Uricariul era răzăş şi unde, reţinut de treburi, nu putea ajunge întotdeauna la vreme[66]. Mai tîrziu, în 1714 şi 1715, Axinte va avea procese grele cu Axinia Mărdăroaia pentru părţile din Coţmani, primite de el de la o babă, Antonia, danie, iar nu cumpărătură. Pentru acea danie bătrîna trăia de şase ani în casa lui Axinte. Ghedeon mitropolitul depune merturie în acest sens[67]. Tot acolo depune mărturie şi pentru o altă proprietate, Tocsebiani (Toscobeni) pe Prut, tot în ţinutul Iaşilor. Axinte nu era sărac. Avea o prisacă în Străoani, pe Jijia[68] şi cu siguranţă alte bunuri, cu care şi-a înzestrat fiii şi fata, măritată după un Gligoraş, diac de vistierie[69].

Nu este lipsită de interes presupunerea lui Ioan Şt. Petre după care în anul 1713 Axinte s-ar fi ocupat, printre altele, şi de punerea în ordine a hîrtiilor rămase în urma morţii neaşteptate (în

---

61 Cf. Gabriel Ştrempel, *Catalogul manuscriselor* II, p. 331-332. Vezi şi nota 48. Afirmaţia lui Ioan Şt. Petre de la p. 12 a monografiei sale, după care *Letopiseţul,* ar fi fost copiat pentru domn, deşi plauzibilă, nu este confirmată de titlul de la f. 157 a miscelaneului de cronici. Manuscrisul a fost copiat „în zilele mării sale, luminatul domn Io Nicolae voevod", dar nu din porunca acestuia, sau pentru folosul acestuia, cum este consacrată formula în speţă.

62 A se vedea un document din 18 decembrie 1710, din colecţiile Academiei (CXLI-82), publicat de I. Bianu în *Buletinul Comisiei istorice a României,* I, p. 306-308, precum şi hrisovul dat la Iaşi, în aceeaşi zi, pentru cele două biserici armeneşti, în *Ioan Necule,* III. (1923), p. 119, semnate de Axinte Uricar.

63 Cf. Teodor Codrescu, *Uricariul* ..., vol. II, Iaşi, 1852, p. 112.

64 Ioan Şt. Petre, *Axinte Uricariul...*, p. 13-14.

65 Se păstrează la Academie sub nr. 10/LI. A. fost publicat de Iulian Marinescu în *Documente relative la familia Neculce* din *Buletinul Comisiei istorice a României,* IV (1925), p. 43-45. Vezi şi Ion Neculce, *Opere,* ediţie critică de Gabriel Ştrempel, Editura Minerva, Bucureşti, 1982, p. 36-40 şi mai ales nota 77.

66 Cf. N. Iorga, *Ştiri despre Axinte Uricariul* ..., p. 29.

67 Documentul este datat 2 aprilie 1715. Cu un an mai devreme, la 18 august 1714, Axinte obţinuse de la patriarhul Hrisant Notara al Ierusalimului, „prieten cu uricariul" — cum îl numeşte N. Iorga —, o carte de blestem pentru stingerea pricinii cu Axinia Mărdăroaia, care ţinea morţiş să-i restituie banii unor pămînturi din acelaşi Coţmani şi să-l scoată din răzăşie. N. Iorga, *Ştiri...*, p. 26-27.

68 N. Iorga, *Ştiri...*, p. 31-32. Cf. documentul 155/CCXVI al Academiei din 1 mai 1716, publicat de Ioan Şt. Petre în *Axinte Uricariul...*, p. 71.

69 Cf. Ioan Şt. Petre, *Axintie...*, p. 26.

www.dacoromanica.ro

septembrie 1712) a lui Nicolae Costin, şeful său direct pe linie de hrisoave, urice, hotărnicii etc.[70]. Cronicarul redactase istoria primei domnii a lui N. Mavrocordat şi poate că şi părţi din acea cronică de la 1661-1709, începînd de la Dabija vodă, dacă nu în totalitatea ei, pe care însă cei mai mulţi istorici i-o contestă. Este de bănuit că Axinte cunoştea preocupările şi stadiul lucrului pînă la care ajunsese cronicarul, iar măsurile de copiere pe care le-a luat în 1715 sînt rezultatul muncii sale prealabile[71].

Nu-l vom mai urmări pe Axinte în îndeletnicirea sa, de mulţi ani, consacrată slujbii de uricar. Mulţimea documentelor ieşite de sub pana sa măiastră de caligraf, foarte interesante pentru pricinile şi lumea prinsă într-însele, nu aduc nimic deosebit pentru conturarea vieţii sale. După anul 1722 nici N. Iorga şi nici Ioan Şt. Petre nu-l înregistrează în activitatea de grămătic. În anul 1721 se aminteşte despre el că „a fost hotarnic" şi că le-a propus în următorii termeni răzeşilor din Munteni să le rezolve hotarul: „Şi fiind răzăşii de Muntiani, să le fie zis Axintie Uricariul că va veni o vreme şi li-or lua moşia, şi or zîce că pe unde merge Miletinul acmu, iaste Miletinul cel Bătrîn; ce mai bine să-i dea o părechi de ciubote, nu prea lungi în turiace, să le pue o piatră. Iar popa Chişcă şi cu alţii i-au zis că n-au putere, căci ei au la mînă urice de le scrie pînă în matca cia bătrînă şi nu să tem"[72].

Nu este lipsită de umor această propunere a lui Axinte făcută după toate probabilităţile la bătrîneţe. Puţin mai tîrziu, la 15 noiembrie 1724, Neculai Axinte, feciorul său, este întîlnit exercitînd meseria tatălui[73]. Mai întîlnim pe un Grigoraş diac, ginere, şi pe un nepot de fiică, Vasile Adam, paharnic, ultimul într-un document din anul 1783[74].

La 3 august 1731 Grigore Ghica întăreşte lui Neculai Axinte dreptul de zeciuială din Coţmani şi Toscobeni (sau Toxăbeni, cum i se zicea în vechime), altădată proprietăţile tatălui său. Fie că Axinte împărţise, în viaţă fiind, răzăşia între fecioru-său Neculai şi ginere-său Grigoraş diacul, fie mai degrab că murise, cert este că doi ani mai tîrziu, la 17 iulie 1733, în procesul reluat cu feciorul Mărdăroaiei pentru o parte din Coţmani, în rezoluţia domnului Constantin Mavrocordat, respingînd pretenţiile feciorului Mărdăroaiei, i se împută acestuia că atîta vreme *cît a trăit Axintie* n-a emis nici o pretenţie faţă de acea parte de moşie[75].

În introducerea de faţă nu credem că este loc pentru prea multe detalii relative la Axinte. Ceea ce conturează viaţa lui ca om şi slujbaş — din ceea ce se ştie — am reţinut. Să-l lăsăm, deci, odihnei vecinice, pe care o merită pentru ce a lăsat bun şi trainic culturii româneşti şi să ne întoarcem la ceea ce ne interesează în primul rînd, *Cronica paralelă*.

L-am amintit pe Axinte mai ales cu preocupările sale de slujbaş domnesc. Am pomenit de îndeletnicirile sale de copist de cronici. Nu l-am întîlnit niciodată, în investigaţiile noastre făcute în fondurile de manuscrise de la Academie (deşi aceasta nu exculde posibilitatea!), ocupîndu-se de alt gen de literaturi. Nu era un grămătic care să fi executat cópii în ideea cîştigurilor bănăşti. L-a interesat istoria Moldovei şi a lăsat date noi luate din documente, cele mai exacte cópii după *Letopiseţul* lui Gr. Ureche[76]. Probabil că aceasta a fost cea dintîi cronică pe care a copiat-o, înainte de anul 1710, de cînd datează superba execuţie după *Letopiseţul Ţării Moldovei de la Aron vodă...* al lui Miron Costin[77]. S-a ocupat, cum am amintit mai sus, de ordonarea hîrtiilor lui Nicolae Costin privitoare la prima domnie a lui Nicolae Mavrocordat în Moldova şi a scris singur istoria celei de a doua domnii, plină de laude pentru stăpînul său (ca orice cronică oficială) de a cărui cultură şi-a putut da seama şi ale cărui

---

70 *Ibidem*, p. 14.

71 Cf. *Repertoriul manuscriselor de cronici interne...*, p. 106, IV. Ioan Şt. Petre, *op. cit.*, p. 18.

72 Cf. N. Iorga, *Studii şi documente...*, XI, p. 53.

73 N. Iorga, *Studii şi documente...*, XVI, p. 318.

74 Cf. Ioan Şt. Petre, *Axintie Uricariul...*, p. 27.

75 N. Iorga, *Ştiri despre Axintie Uricariul*, p. 33-34.

76 O spune regretatul P. P. Panaitescu în introducerea la ediţia sa din 1955, la p. 51: „...Aceste manuscrise (din grupa A, folosite de el ca text de bază, n.n.), provin din copia lui Axinte uricarul, un copist de cronici cu foarte multă conştiinciozitate, care era şi un om cu oarecare cultură".

77 Vezi nota 61.

www.dacoromanica.ro

preocupări pentru istorie se potriveau cu ale sale. Această cronică a domniei a doua i-a fost comandată lui Axinte, după toate probabilităţile, în toamna anului 1714, în orice caz cu puţin înainte de trecerea lui Nicolae Mavrocordat pe tronul Ţării Româneşti, care are loc la 16 ianuarie 1716. Nu este exclus ca această comandă să fi fost făcută atunci cînd, înştiinţat de capichehaiale, ştia că urmează să părăsească tronul Moldovei. Cronica a fost terminată, bineînţeles, după înscăunarea lui Nicolae Mavrocordat la Bucureşti şi i-a fost trimisă acolo, cum trimisă i-a fost şi copia cronicii primei domnii, realizată de Axinte între 4 septembrie 1715 şi după 23 februarie 1716[78]. Aceasta presupune o continuare a lăgăturilor lui Axinte cu fostul său domn şi după plecarea acestuia în Ţara Românească, legături din care bănuim că s-a născut *Cronica paralelă*.

Cercetînd cele două manuscrise de bază ale *Cronicii*, în vederea stabilirii unui punct de vedere cu privire la naşterea ei eram tentaţi, la un moment dat, să înlăturăm ideea existenţei unui manuscris Axinte după care au fost copiate 2591 şi 5367. Sau socoteam cel mult că ar fi existat un manuscris Axinte, neterminat, de dimensiunile copiei lui Ioan Pavel grămăticul, copie care, trimisă în Ţara Românească şi încredinţată de Nicolae Mavrocordat popii Stanciului, i-ar fi dat acestuia posibilitatea să o definitiveze. Am abandonat destul de rapid această presupunere, nu atît pentru că administratorul, foarte înzestrat, de altfel, de la Antim n-ar fi fost în stare să elaboreze un asemenea text (tot ceea ce ne-a rămas de la el nu sînt altceva decît excelente manuscrise, corect copiate, dar fără nici o intervenţie personală!), cît pentru două raţiuni de neocolit: perfecta unitate de stil şi concepţie între cele două volume şi afirmaţia categorică, mai sus amintită[79], a lui Axinte din cuprinsul volumului doi: *De aicea înainte am scris eu, Auxentie Uricariul, după cum mi-au spus Iştoc comisul, carele au fost slugă la Grigorie vodă*. Această mărturisire, pe care n-avem de ce să nu o acceptăm — ea rămîne în orice caz mai plauzibilă decît oricare încercare de a căuta un alt autor al compilaţiei —, ne-a dat dezlegarea continuării introducerii, socotind problema paternităţii, cel puţin deocamdată, încheiată.

Timpul cînd a fost elaborată *Cronica* este greu de stabilit. În monografia *Axintie*, Ioan Şt. Petre pretinde următoarele:„ În domnia lui Grigore Ghica, *poate între anii 1727-1731* (subl. n.), Axintie Uricariul a copiat o parte[80] dintr-o mare compilaţie de cronici moldovene şi muntene: o istorie monumentală pentru acea vreme..." Cîtă crezare se poate acorda limitei propuse de Ioan Şt. Petre, cînd este ştiut că după anul *1722* Axinte nu mai este întîlnit cu obligaţii faţă de domnie?! Credem că este mai îndreptăţită acceptarea începerii activităţii sale la *Cronică* în jurul acestei date, dacă nu chiar mai devreme, dacă este să luăm în considerare şi faptul că Axinte îşi încheiase, pînă la această vreme celelalte preocupări — să le numim — istorice. Şi apoi, dacă acceptăm ca dată a morţii sale anul 1731, putem bănui un interval de timp de slăbiciune, sau de boală, care l-ar fi scos în afara muncii intelectuale, un an, sau mai mulţi. Pe vremea aceea oamenii mureau mai rar de boli de inimă, nu cădeau fulgeraţi, ca în zilele noastre.

Mai trebuie să luăm în seamă şi efectuarea copiei celor două manuscrise, făcută după moartea lui Nicolae Mavrocordat, dar totuşi la un interval de timp ce nu poate trece mult de anul 1730. Căci dacă pe Ioan Pavel grămăticul îl întîlnim lucrînd între anii 1736-1746[81], popa Stanciu, îşi datează manuscrisele între anii 1722-1725[82]. Drept este că el ne-a lăsat şi zece tomuri nedatate (dintre care cinci

---

78 Cf. Ioan Şt. Petre, *op, cit*, p. 47.

79 Vezi nota 20.

80 Autorul socotea partea din manuscrisul 2591, copiată de Ioan Pavel grămăticul, drept autograful lui Axinte.

81 Cf. Gabriel Ştrempel, *Copişti...*, p. 123. Aceasta nu înseamnă că nu a copiat şi înainte de anul 1736.

82 *Ibidem*, p.224-225. Ultima menţiune despre activitatea de grămătic a popii Stanciului este din 7 iunie 1734, cînd scrie un zapis de vînzare pentru Tudor, feciorul ceauşului Dragnea, din mahalaua Popa Ivaşcu, încheiat, fără echivoc:„ Şi am scris eu, popa Stanciul ot Toţi Sfinţii, cu zisa şi cu învăţătura lui". Documentul, în colecţiile Bibliotecii Academiei sub cota C-24, a fost publicat de George Potra în *Documente privitoare la istoria oraşului Bucureşti (1594-1821)*. Bucureşti, 1961, p. 336-337, nr. 246.

www.dacoromanica.ro

cronici); dar dacă reţinem că volumele datate au fost lucrate, fiecare, într-un an, adăogînd la 1725 alţi zece ani, pentru cele zece amintite, nu depăşim anul 1735. În jurul acestei date este de presupus că au fost lucrate manuscrisele folosite de noi: cel dintîi scris în proporţie de patru cincimi în Moldova, în prima domnie a lui Constantin Mavrocordat (1733-1735), a fost terminat în Ţara Românească şi continuat cu manuscrisul 5367, tot aici de popa Stanciu, în domnia a treia din această ţară (1735-1741).

Căutînd să ne apropiem de vremea în care a fost realizat originalul presupus al lui Axinte, precum şi copia în două volume succesive, nedatată, şi ajungînd, de bine, de rău, la o părere, ne rămîne de alcătuit partea cea mai complicată a întregii introduceri: raportul *Cronicii paralele* cu izvoarele folosite şi, pe cît se poate, stabilirea intervenţiilor autorului, a interpolărilor şi eliminărilor sale din text, Lucrul ar fi fost relativ simplu dacă am fi fost obligaţi să raportăm textul de bază la o suită de manuscrise variante, cum este cazul manuscrisului 340, pentru prima parte a operei. Din păcate a trebuit să comparăm textul nostru, în permanenţă, cu ediţii de texte şi să reţinem doar diferenţierile fundamentale faţă de acestea, neputînd înregistra nici măcar parafrazările atribuite lui Axinte, foarte numeroase şi, adesea, interesante. Căci o stabilire a tuturor deosebirilor textuale, fără să fie de mare folos nici istoricilor şi nici filologilor, ar fi dublat, cel puţin, volumul lucrării, şi aşa destul de greu de editat.

Fără să vrem, am fost atraşi spre elemente care fac mai degrabă parte din nota asupra ediţiei. Am lăsat să alunece condeiul spre ele înainte de a stabili, dintru început, ce anume letopiseţe, şi cît anume din cuprinsul lor a folosit autorul în vasta sa compilaţie. Vom spune, din capul locului[83], că pentru Moldova — care cuprinde partea cea mai mare a *Cronicii* — au fost folosite : amîndouă redacţiile *Letopiseţului* [84] lui Nicolae Costin, în care au fost interpolate unele fragmente din Grigore Ureche, omise de Nicolae Costin, *Letopiseţul Ţării Moldovei de la Aron vodă*, al lui Miron Costin, *Cronica Ţării Moldovei dintre anii 1662-1711* (Pseudo Nicolae Costin) şi istoria personală a celei de a doua domnii a lui Nicolae Mavrocordat în Moldova. Toată istoria Moldovei începe cu Dragoş şi se opreşte la anul 1716.

Pentru Ţara Romnească izvoarele utilizate sînt mai puţine, acestea rezumîndu-se la: *Letopiseţul Cantacuzinesc*, text folosit de la Radu Negru pînă la Mihnea al III-lea (1290-1658), mai puţin anii 1602-1618 luaţi din Matei al Mirelor[85], adaosul comisului Iştoc pentru anii 1658 (sfîrşit) — 1665 (sfîrşitul domniei lui Grigore Ghica) şi *Istoriile* lui Radu Popescu de la 1665 (de la Radu Leon) şi pînă la 1724, cînd se încheie partea de compilaţie relativă la Ţara Românească.

Ca metodă de lucru folosită de autor este de observat că alternanţa de povestiri : Ţara Românească (cu care începe) — Moldova, cunoaşte în prima parte a *Cronicii* (pînă la mijlocul secolului al XVII-lea) o cadenţă oarecum egală, atîta cît o permite relatarea, foarte largă , a letopiseţelor moldoveneşti, pentru ca spre sfrşitul compilaţiei această alternanţă să se manifeste nu la succesiuni de capitole, ci de lucrări întregi: *Pseudo Nicolae Costin, A doua domnie în Moldova a lui Nicolae Mavrocordat*, de Axinte, partea finală din *Istoriile* lui Radu Popescu. Intervenţiile în text ale autorului urmează şi ele un drum descendent; parafrazările, adaosurile proprii, utilizarea, adesea, a mai multor redacţii pentru acelaşi manuscris, frecvente pentru partea mai veche a istoriei româneşti, pentru care avea, se pare, o înclinaţie specială, se răresc spre finele *Cronicii paralele*. Nu este mai puţin

---

83 A făcut-o, în general, şi *Repertoriul manuscriselor de cronici interne...*, p. 117-118.

84 Se ştie că *Letopiseţul Ţării Moldovei de la zidirea lumii pînă la 1601* a avut o redacţie uşor prescurtată — s-o numim pentru cititorul obişnuit —, care include evenimentele pînă la anul 1601 şi o a doua redacţie, mai largă, adresată domnului (fapt ce reiese din primele rînduri ale *Predosloviei)*, ce se opreşte la anul 1595. Axinte a completat, adesea, datele primei redacţii cu cele ale variantei făcute pentru voievod, chiar în cuprinsul aceluiaşi fragment, sau frază. Cf. Introducerea la ediţia lui Ioan Şt. Petre, p. 25.

85 Cf. *Repertoriul manuscriselor de cronici interne...*, p. 437. Poemul, în versuri greceşti, a fost publicat, cu o traducere în proză, de Al. Papiu-Ilarianu în *Tesauru de monumente istorice pentru România...*, tomu I, Bucureşti, 1862, p. 327-384 sub titlul (tradus): *Istoria celor petrecute în Ţara Românească, începînd de la Şerban voevod pînă la Gavriil voevod,* compusă de... mitropolitul Mirelor domnul Matei din Pogoniania.

www.dacoromanica.ro

adevărat că pentru cel puţin două din izvoarele narative folosite: *Pseudo Nicolae Costin* şi istoria proprie despre Nicolae Mavrocordat, rectificările sale (dacă este Axinte autorul) n-ar mai fi putut aduce nimic nou.

Cea dintîi intervenţie personală a lui Axinte, în procesul de alcătuire a *Cronicii paralele* o întîlnim la începutul istoriei moldoveneşti (f. 9^{r-v}), cînd îşi manifestă dezacordul cu punctul de vedere al lui Grigore Ureche, după care Dragoş vodă, fecior de păstori, s-ar fi ridicat la domnie. Nu. Dragoş nu putea fi de stirpe proastă. Cum o spune Miron, cum o recunosc maramureşenii, cum o mărturiseşte Bonfinius „şi după cum şi noi am cules din toate istoriile", Dragoş a fost fecior de domn. A fost feciorul lui Bogdan vodă[86], care s-a ridicat cu românii din Maramureş, în vremea lui Ludovic, craiul, şi, împins de nemulţumiri, a trecut munţii. Nu este pus, într-adevăr, în rîndul domnilor, dar a fost, neîndoios, tatăl lui Dragoş. O pagină mai încolo (f. 11) însă, Axinte nu corectează locul lui Bogdan cel ieşit din Maramureş „ cu valahi", lăsîndu-l în succesiunea alcătuită de N. Costin, după Laţcu vodă.

Neşteptat de succint tratează autorul istoria domniei lui „Mircea vodă Bătrînul", chiar dacă faţă de *Letopiseţul Cantacuzinesc* (pe care-l utilizează şi-l copiază pentru această epocă) el adaugă de trei ori mai multe ştiri, luate — cum singur o spune — din „Sandin[87] istoricul" şi „Cromver[88], cronicarul leşăscu". Ar fi putut utiliza cronica lui Radu Popescu, mai bine documentată pentru această domnie, cu ştiri luate din *Memoriile* lui Sphrantzes cu privire la Nicopole şi Rovine.

Nu vom stărui asupra ştirilor privitoare la fiii Muşatei şi nici nu ne vom opri asupra uricului de la Pobrata, lucruri amintite cu mai multe pagini în urmă[89] şi tratate de autor la f. 13^{r-v}, şi reamintite la f. 14. Vom înregistra, în schimb prima utilizare a ambelor variante ale *Letopiseţului* lui N. Costin, în legătură cu pătrunderea oştirilor leşăşti în Moldova, în ajutorul lui Ştefan, în lupta acestuia cu Petru, fratele său, amîndoi feciorii lui Alexandru cel Bun, *ce a avut loc la 1 iulie* (subl. n.), încheiată cu mari pierderi în armata poloneză, folosindu-se strategia de mai tîrziu de la Codrii Cozminului, probabil în anul 1447.

Autorul *Cronicii paralele* n-a avut curajul să elimine din izvoarele folosite numeroasele întîmplări (unele întinzîndu-se pe multe pagini) relative la statele din jur, în special cele privitoare la Polonia. Între cele două relatări istorice despre ţările surori intervine adesea capitolul pe care el îl intitulează *Lucruri streine*, plin de cele mai multe ori cu materiale total neinteresante, pentru noi. În special capitolele luate din *Letopiseţul* lui Nicolae Costin abundă de asemenea ştiri.

Un adaos substanţial la partea preluată din *Letopiseţul* lui N. Costin şi care ne confirmă supoziţiile cu privire la vremea cînd a fost concepută *Cronica paralelă* este cel cu privire la primul mitropolit al Moldovei, Iosif I, la trecerea lui Ioan Paleologul din Viena spre Constantinopol, prin Moldova şi întîlnirea cu Alexandru cel Bun, în sfîrşit la scoaterea bisericii moldoveneşti de sub jurisdicţia mitropoliei de Ohrida şi ridicarea ei la rangul de mitropolie pendinte de patriarhia ecumenică. Toate aceste date, ce vin în contradicţie cu izvoarele noastre narative[90] autorul afirmă că le deţine de la

---

86 Afirmaţia că Bogdan *era domn* în Maramureş şi la N. Costin, *Letopiseţul...*, p. 171.

87 Este vorba de marele cronicar Mohamed Saad-Eddyn, supranumit Hogea effendi (1536-1599), pentru că fusese preceptor al cîtorva sultani, printre care al lui Murat al III-lea şi Mehmet al III-lea. Din porunca celui dintîi a redactat o istorie a sultanilor de la 1299 pînă la 1520, la care se referă autorul compilaţiei şi pe care a putut-o cunoaşte fie printr-o copie manuscrisă aflată în biblioteca stăpînului său — şi atunci trebuie să-i admitem cunoştinţe largi de limbă turcă —, fie mai degrabă printr-un exemplar din traducerea în limba italiană, imprimată, prima parte, la 1646 la Viena şi a doua parte la Madrid în 1652 şi care, dat fiind interesul lui Nicolae Mavrocordat pentru istorie, se va fi aflat, cu siguranţă, între valorile sale bibliofile.

88 Martin Cromer (1512-1589), diplomat şi prelat polonez a fost şi un remarcabil istoric al vremii sale. Tratînd de predilecţie istoria Poloniei şi a relaţiilor acesteia cu popoarele din jur, Cromer a fost larg folosit de cronicarii noştri, în special de Ureche şi Costineşti.

89 Vezi notele 16-17.

90 Singură interpolarea lui Axinte la cronica lui Gr. Ureche, luată din „hronograful grecescu" vorbeşte de Iosaf, trimis la soborul de la Florenţa. Cf. Gr. Ureche, *Letopiseţul Ţării Moldovei...*, p. 72.

www.dacoromanica.ro

mitropolitul Gheorghe (1723-1730), care a văzut documentele de fundare a Mitropoliei la mănăstirea Neamţ, unde au stat „pînă la răsipa ţării ce au fost la domnia lui Dumitraşco vodă Cantacozino".

Textul acesta, de incontestabilă valoare pentru istoria noastră politică şi eclesiastică, deopotrivă (aşezat la f. 29^{v}-31), cunoscut de cercetătorii amintiţi mai sus (Dan Zamfirescu, arhim. Ciprian Zaharia şi Ştefan S. Gorovei, ultimul îndreptînd şi precizînd lucrurile) a făcut să curgă multă cerneală de sub pana învăţaţilor respectivi şi să ridice valoarea *Cronicii paralele* cu mult peste marginile marcate de istoricii mai vechi; căci datele acestea nu sînt incluse în nici un alt izvor narativ, în nici o altă cronică, decît în opera atribuită lui Axinte[91].

Sfîrşitul domniei lui Alexandru cel Bun este precedat de lungi *Lucruri streine*(f. 31-38^{v}) în care este povestită istoria cruciaţilor (a crijacilor) şi a teutonilor, pînă la sprijinul dat polonezilor de marele voievod moldovean „care au domnit ani 32 şi luni 8". Urmează o scurtă intercalare de istorie a Ţării Româneşti[92], cuprinzînd povestea pedepsirii tîrgovişteni1or recalcitranţi, duşi în zi de Paşti, îmbrăcaţi de sărbătoare, la lucrările de la cetatea Poenari.

Trecînd la Moldova, sînt relatate războaiele nevrednicilor urmaşi ai lui Alexandru cel Bun, Iliaş şi Ştefan, amestecate (după N. Costin) cu multe detalii de istorie leşască (f. 41-47), precum şi cu relatarea luptei catastrofale de la Varna (f. 47^{v}-50). Sfîrşitul domniei celor doi fraţi este dat la f. 50^{v}. După o menţiune de cîteva rînduri din istoria Ţării Româneşti, cu domnia lui Radu cel Frumos este continuată descrierea procesului de tulburări din Moldova şi de amestec al polonezilor şi ungurilor în luptele dintre Petru al II-lea şi Roman al II-lea, în contextul frămîntărilor ivite în Polonia, dar şi de prinderea şi închiderea lui Iancu de Hunedoara de către despotul Gheorghe al sîrbilor. Textul acestor lungi relatări, luate din N. Costin, au fost prelucrate de către autorul cronicii, iar la unele fragmente ce nu priveanu direct Moldova a renunţat (f. 51^{v}-55).

Îl întîlnim pe Axinte, din nou, încercînd să stabilească succesiunea la tronul Moldovei (f. 54^{v}) substituind izvoarele narative, documentelor: „De acest Pătru vodă aşia am găsit scriind la toate lětopisăţîle, că au fost ficior lui Ştefan vodă şi nepot de fiiu lui Alexandru vodă. *Iară la cercarea uricilor, ce-am făcut noi*(subl. n.) am aflat cum un Pătru vodă ce-au fost într-acest vlet, ce scrie şi la lětopisăţă cum că au fost ficior lui Alexandru vodă, şi din vréme că alt Pătru vodă n-au mai foat la acia vréme făr-de acesta, *mai de credzut sînt uricile lui, decît lětopisăţîle*" (subl. n).

Tot lui Axinte îi datorăm o frumoasă legendă, demnă de *O samă de cuvinte*, cu privire la domnia lui Ciubăr vodă (f. 55^{v}). Pînă şi introducerea pare luată din I. Neculce: „Iară şi aceasta nu am trecut a nu însămna, cum s-au tras cuvîntul den om în om pentru aceşti doi domni, atît pentru Ştefan vodă, cît şi pentru Ciubăr vodă. Dzic că pre acest Ştefan vodă să-l fie omorît boiarii săi. Şi au făcut hotărîre boiarii, pre cine vor afla de dimineaţă la poarta cetăţii, pe acela să-l facă domn. Şi aflînd dimineaţa, la poartă, pre un om bătrîn cu un ciubăr, numai decît l-au ridicat domnu şi i-au dzis: Ciubăr vodă."

Pînă la urcarea pe tron a lui Ştefan cel Mare, intervenţiile sînt de ordinul sistematizării şi reducerii uşoare a textului lui N. Costin, pentru Moldova dar şi a unor încercări de precizări genealogice cu privire la Alexăndrel (1452-1455, cu întreruperi), Bogdan al II-lea (1449-1451), sau Petru Aron (l451-1457, cu numeroase întreruperi), pentru care face din nou apel la documente, sau la Pomelnicul Mănăstirii Bistriţa (f.63-64^{v}). Supoziţii interesante, demne de urmărit, fără îndoială, pe care le încredinţăm, însă, genealogiştilor[93]. Cît priveşte Ţara Românească este amintită, după *Letopiseţul*

---

91 *Variantele* pomenite de Ştefan Gorovei în recenzia amintită la nota 29, fiind mult mai tîrzii, nu intră în calcul.

92 Luată din *Letopiseţul Cantacuzinesc*...,p. 4.

93 Interesant ni se pare faptul că pentru elucidarea legăturilor de rudenie dintre Alexăndrel şi Bogdan al II-lea, între acesta şi Alexandru cel Bun, Axinte Uricariul se referă permanent la Miron Costin şi la neputinţa acestuia de a descîlci firele dintre neamuri, în pofida numeroaselor „izvoade de lětopisăţe, atît moldoveneşti, cît şi leşăşti" folosite. În care lucrare a lui Miron Costin va fi observat Axinte ezitările la care se referă?! Să fi avut Miron însemnări, „izvoade" de epocă, nefinisate, pierdute astăzi, dar cunoscute şi folosite de fiul său Nicolae şi, evident, şi de Axinte?!

Oricum el, Axinte, precizează lucrurile, folosindu-se de *Letopiseţul* lui Ureche şi de „hrisoavele acestor domni": Alexăndrel a fost fiul lui Iliaş vodă şi tată lui Bogdan al II-lea. Detaliile interpolării, foarte interesante, cuprinzînd referiri la două personaje cu acelaşi nume, Alexandru, ocupă trei pagini de manuscris.

www.dacoromanica.ro

Cantacuzinesc, domnia lui Laiotă Basarab, căruia i se atribuie închinarea ţării, turcilor (f. 61), precum şi aceea a lui Ţepeluş (= Basarab cel Tînăr, deşi tîrziu după urcarea lui Ştefan pe tron, în 1477-1481) acordîndu-i, însă, după *Letopiseţ*, 16 ani de domnie. Va fi reluată domnia lui (f. 88^{v}) în cadrul acţiunilor războinice ale lui Ştefan cel Mare.

Istoria domniei lui Ştefan cel Mare, luată după N. Costin, în care a intercalat elemente din interpolările sale la cronica lui Gr. Ureche, dar şi consideraţiuni noi, ocupă f. 69^{v}-112, 119-120^{v}. Autorul precizează, folosindu-l pe Ureche, luna şi ziua ajungerii oştilor lui Matei Corvinul la Roman, noiemvrie 29, arderea oraşului, decemvrie7, precum şi ziua săptămînii în care a ajuns Matei la Baia: 14 decembrie, luni[94]. Precizează, după aceeaşi sursă moartea Evdochiei de la Kiev: „Iară pre acia vréme, noemvrie în 25 <1467>, s-au pristăvit Evdochiia, doamna lui Ştefan vodă"[95] (f. 74), ca şi titlul: Cînd au sfinţit Ştefan vodă Mănăstirea Putna[96].

Autorul foloseşte, în relatarea domniei lui Ştefan, varianta dezvoltată a lui N. Costin rezervată domnului. Dar şi faţă de aceasta revine cu completări, cum am văzut mai sus şi cum este şi aceea a aducerii Mariei de Mangop, eveniment pe care îl relatează între cutremurul din 29 august 1471 şi prădarea sudului Poloniei de către oştile lui Matei Corvinul, în anul 1473: „În anul 6980 <=1472> adus-au Ştefan vodă pre Mariia den Mangop de o au luat luiş doamnă"[97] (f. 77^{v}). O pagină mai încolo (f. 78) autorul precizează, dînd unele detalii cu privire la lupta cu Radu cel Frumos de la Cursul Apei, că datele sînt luate din letopiseţul lui Ureche.[98].

Frumoasă parafrazare a lui Axinte, şi înlocuire a textului sec al lui N. Costin („ci singur Ştefan vodă în fruntea oştilor sale, nepărăsind, îmbărbăta pre ai săi"[99]) cu privire la bătălia de la Podul Înalt: „Ce singur Ştefan vodă, în fruntea oştii dîndu războiu, au deşteptat războiul" (f. 80^{v}).

Sînt stabilite, după Gr. Ureche, unele detalii cu privire la moartea mitropolitului Teoctist, la 8 noiembrie 1477, cel care l-a uns la Direptate pe marele Ştefan şi care a condus spiritual Moldova 25 de ani. În urma lui, adaogă autorul, a fost ales Gheorghe (f. 88). Tot folosindu-l pe Ureche, se precizează luna şi ziua morţii, decembrie 19, din acelaş an, a Mariei de Mangop[100], precum şi incursiunea făcută în Ţara Românească la 1484[101]. Referindu-se la luarea de către turci a cetăţilor Chilia şi Cetatea Albă în 1484, autorul îl completează pe N. Costin, tot după Ureche, precizînd că amîndouă cetăţile au căzut în zi de miercuri (14 iulie cea dintîi, 5 august cealaltă)[102].

Nu o dată, pentru istoria domniei lui Ştefan mai ales, autorul *Cronicii* simte nevoia să întărească spusele lui N. Costin şi să precizeze unele detalii, referindu-se la izvorul narativ fundamental, inclus în lunga şi stufoasa compilaţie a lui N. Costin, care a fost *Letopiseţul* lui Ureche: „precum scrie în létopiseţul lui Ureche", sau „scrie Uréche vornicul".

Este pomenit, după acelaşi izvor, numele celui dintîi egumen al Mănăstirii Putna, Iosif (Ioasaf, la Ureche), mort la 1485[103] precum şi zidirea Bisericii Sf. Nicolae din Iaşi, după înfrîngerea lui

---

94 Gr.Ureche, *Letopiseţul...*, p. 85.

95 *Ibidem*, p. 86.

96 *Ibidem*, p. 87.

97 *Ibidem*, p. 89.

98 *Ibidem*, p. 89.

99 N. Costin, *Letopiseţul...*, p. 261.

100 Gr. Ureche, *Letopiseţul...*, p. 96. Varianta dezvoltată a *Letopiseţului* lui N. Costin, pe care autorul n-a folosit-o, de data aceasta, combate aserţiunea lui Ureche: Maria de Mangop trebuie să fi murit înainte, de vreme ce Ştefan era însurat, la acea dată, cu Voichiţa, fata lui Radu cel Frumos; sau Voichiţa i-a fost doamnă înaintea Mariei şi a murit înaintea ei, ceea ce — adăugăm noi — nu este de crezut.

101 *Ibidem*, p. 97.

102 *Ibidem*, p. 98.

103 Asupra datei morţii, izvoarele nu coincid. N. Costin şi Axinte dau ziua de 9 octombrie (f. 91^{v}) în timp ce *Letopiseţul* lui Ureche, în ediţia Panaitescu, (p. 98), cu siguranţă dintr-o eroare de lectură, sau tipar, indică 19 octombrie.

www.dacoromanica.ro

Malcociu la Catlabuga (1493), zidirea fiind omisă din amîndouă variantele N. Costin[104].

Este inclus, aidoma luat din cronica lui Ureche (f. 93^{v}), un scurt fragment cu privire la ridicarea tîrgului Hîrlău, la 1487, un al doilea în care este relatată moartea lui Matei Corvinul (1490), pentru care Ureche are cuvinte elogioase față de vitejia lui în războaiele cu nemții și cu turcii și în sfîrșit, un al treilea, despre construirea Episcopiei Hușilor și a curții domnești din care nu au mai rămas, în vremea lui Ureche, decît pivnițele[105].

Intervențiile autorului la relatarea campaniei din 1497 a lui Ioan Albert în Moldova privesc pe de o parte completări făcute după izvorul lui Ureche, sau eliminări de texte neesențiale, pe de alta parafrazări la *Letopisețul* lui N. Costin. Cele dintîi se referă mai ales la intențiile ascunse ale lagellonului și la buna credință a moldovenilor, bucuroși de o acțiune împotriva turcilor pentru reocuparea cetăților din sud. Este precizată intrarea leșilor la Coțmani, atacul de la Șipinți și măsurile strategice luate de Ștefan, redate de N. Costin în cronica sa dezvoltată foarte succint[106]. Axinte completează, după Ureche, ideea de răzbunare a lui Ștefan „fiind înfierbîntat de război" și văzînd că regele polon nu respectă nici măcar convenția de pace, de a se înapoia pe drumul ce i-a fost fixat (f. 100^{v}). Este precizată, mai jos, ziua săptămînii în care a avut loc acțiunea vornicului Boldur la Lențești: duminică 29 octombrie[107]. Sînt completate, după Ureche, capitolele intitulate: *Certarea celor puternici. De capetele céle de frunte a léșilor, ce s-au aflat periți,* și *Cînd au prădat Malcoci Țara Leșească* (f. 106-107), excluse cu totul din compilația lui N. Costin[108]. Este dezvoltată știrea, abia enunțată de N. Costin[109], cu privire la acțiunea leșilor de la Botoșani (martie 1500), încheiată cu aratul și semănatul ghindei „pe o culme de deal"[110]. Reține, după același izvor data morții Mariei-Despina, soția lui Radu cel Frumos (martie 1500) și înmormîntarea ei la Putna[111]. În sfîrșit lungul capitol cu privire la raporturile lui Ștefan cel Mare cu Ioan Albert, încheiat cu pacea dintre cei doi, lipsind la N. Costin, a fost completat, în partea finală, tot după Gr. Ureche, cel care ține să precizeze că nu teama, ci omenia lui Ștefan, amintirea legăturilor sale cu Cazimir și nevoia de alianță anti-turcească l-au determinat la pace[112] (f. 110).

După moartea lui Ștefan cel Mare, Gr. Ureche a rezervat în cronica sa cîteva capitole vieții sociale și politice ale țărilor străine, limitrofe Moldovei (fără Țara Românească, bineînțeles) pe care le numește cu un titlu general: *Povéstea și tocmala altor țări ce sînt prin prejur, cum nu să cade să nu poménim, fiindu-ne vecini de aproape*[113].

Primul capitol îl consacră Poloniei. Nicolae Costin, care s-a folosit copios de Ureche, cum bine se știe, include și el în *Letopisețul* său, înainte de sfîrșitul marelui voievod, un lung și inutil capitol

---

104 Axinte renunță la rectificarea pe care o face în termeni critici la interpolarea cronicii lui Ureche, cu privire la data ridicării lăcașului;„Vă leato 6999 <=1491>. Într-acesta an să știi, cetitoriule, că au zidit Ștefan vodă biserica lui sfeti Nicole din tîrgul Iași; de nu crezi, caută la văleatul ce scrie deasupra ușii bisericii, iară nu cum scrie înapoi" *(Letopisețul...*, p.99).

105 *Ibidem*, p. 99-100.

106 N. Costin, *Letopisețul...*, p. 292. Este completat, după Ureche, inclusiv data plecării lui Ștefan din Suceava spre Roman: duminică 27 august (N. Costin scrie 26 august, f. 98). Cîteva rînduri mai jos, dintr-o neglijență, este indicată greșit luna august, în loc de septembrie, ca moment al asediului nereușit al polonezilor asupra Sucevii.

107 Gr. Ureche, *Letopisețul...*, p. 105.

108 *Ibidem*, p. 105-107.

109 N. Costin, *Letopisețul...*, p. 304.

110 Gr. Ureche, *op, cit.*, p. 108.

111 *Ibidem*, p. 108. Misail Călugărul în interpolarea sa pretinde că, după ce s-a căsătorit Ștefan cu doamna Voichița, fata lui Radu vodă „pre maică-sa cu mare cinste o au trimis la domnu-său, la Radul vodă, în Țara Românească" (p. 94).

112 Gr. Ureche, *op. cit.*, p. 108. Textul lui Ureche este prelucrat de Axinte, inclusiv aluzia la prietenia lui Ștefan cu Cazimir, ce lipsește.

113 *Ibidem*, p. 112-126.

www.dacoromanica.ro

despre „obiceiurile léşilor cînd fac şi rădică craiu nou“[114], (fără să-l intereseze celelalte neamuri din jur), pe care Axinte n-a avut curajul să-l elimine şi care ocupă f. 113v-118.

Cronica paralelă încheie lunga domnie a marelui Ştefan şi urcarea în scaun a lui Bogdan folosind *Letopiseţul* lui Nicolae Costin, cu mici deosebiri, semnalate, de altfel, în aparatul critic. Se continuă şi la Axinte greşala făcută de Ureche şi preluată de N. Costin de a confunda pe hatmanul Kamenieski, cel care a făcut mare omor în oastea moldovenească, drept răzbunare pentru prăzile moldovenilor în Pocuţia, cu Cetatea Cameniţa, unde ar fi fost duşi boierii prinşi[115].

Alternanţa cu istoria Ţării Româneşti n-a putut fi asigurată de autor pentru această perioadă, atît de bogată în fapte măreţe în Moldova. Sînt povestite doar ciocnirile dintre Radu cel Mare şi Bogdan al III-lea din toamna anului 1507, împăcarea, mediată de un călugăr, Maximilian, „de niamul dispoţilor greceşti“ şi moartea, un an mai tîrziu a Radului vodă, spre salvarea de la „perire şi răsipă a bieţilor munténi“, dat fiind spiritul războinic al lui Bogdan, care ar fi „răscumpărat stricăciunea ţării“ (f. 125v). *Cronica paralelă* va continua să relateze domnia lui Bogdan cel Orb, pînă la moartea acestuia survenită la 18 aprilie 1517, după *Letopiseţul* lui N. Costin, Axinte completînd unele detalii cu ştiri luate de la Gr. Ureche şi subliniind, cum am mai arătat, foarte onest, sursa acestor adăogiri. Abia cu f. 135v, manuscrisul include în paginile sale, după *Letopiseţul Cantacuzinesc*, istoria Ţării Româneşti, relatînd domnia lui Radu cel Mare[116], a lui Mihnea cel Rău, Vlad cel Tînăr, Neagoe Basarab şi Vlad Călugărul, aşadar 27 ani de evenimente interesante şi frumos relatate, de la 1495 pînă la 1522. Spre mai marea noastră surprindere, în cele cîteva rînduri de introducere ale lui Axinte la noul capitol, acesta, nefamiliarizat pe deplin cu evenimentele din Muntenia, sau, mai degrabă, dintr-o neatenţie, îl confundă pe Radu cel Mare cu Radu cel Frumos: „Acest domn au făcut Mănăstirea den Dial şi au avut multe războae cu Ştefan vodă, domnul Moldovei. *Pînă şi pre doamnă-sa Mariia şi pre fiică-sa Voichiţa li-au robit Ştefan vodă* (subl. n.). Pre urmă au avut războiu şi cu Bogdan vodă, fiiul lui Ştefan vodă şi iar nenorocit Radu vodă, că tot el au rămas biruit. Şi au murit în scaon, domnind ani 15[117].

În paginile *Letopiseţului Cantacuzinesc*, care a folosit pentru perioada 1495-1517 opera mai marelui Sfetagorii, Gavriil, închinată patriarhului Nifon al II-lea al Constantinopolului[118], Axinte intervine rar, eliminînd din *Cronica paralelă* mai ales citate biblice, comparaţiile şi consideraţiunile teosofice, atît de abundente şi justificate la un întîi stătător athonit. Ele au fost, de altfel, marcate de noi în aparatul criritc, adăogîndu-le după ediţia C. Grecescu, atît de atent întocmită şi nu vom mai reveni asupra lor.

Cu sfinţirea Mănăstirii Curtea de Argeş *Letopiseţul Cantacuzinesc* — şi la rîndul său, *Cronica paralelă* — încetează să folosească *Viaţa lui Nifon* drept izvor.[119]. Domnia lui Vlad Călugărul — sau Radu vodă Călugărul — precum şi moartea la Ţaringrad a nevîrstnicului Theodosie, feciorul lui Neagoe Basarab, încheie lungul segment de istorie muntenească, cu care s-a ajuns, de altfel, la

---

114 N. Costin, *op, cit.*, p. 311-320. Povestirea a fost luată de N. Costin din Alexander Gwagnin, *Kronika Sarmacjej Europskiej*, Cracovia, 1611, p. 229-238. Menţiunea la Ioan St. Petre, ediţia *Letopiseţului*, p. 322. Cf. şi ed. latină: *Rerum Polonicarum...*, Francfurt, 1584, vol. I, p. 274-291. Traducerea în limba polonă fiind realizată de Martin Paszkowski, cu multe adăugiri, cronica apare adesea sub numele Gwagnin-Paszkowski.

115 Cf. Gr. Ureche, *Letopiseţul...*, p. 127, nota 2.

116 Cf. *Letopiseţul Cantacuzinesc...*, p. 5-43.

117 Radu cel Mare domneşte 13 ani, între 1495-1508. Incursiunea lui Ştefan, cu ocuparea cetăţii Dîmboviţa şi capturarea averii şi familiei lui Radu cel Frumos a avut loc în noiembrie 1473. Textul lui Axinte la f. 135v.

118 Cf. *Repertoriul manuscriselor de cronici interne...*, p. 145-147. Cea mai bună ediţie ne-a dat-o Vasile Grecu, *Viaţa sfîntului Nifon. O redacţie grecească inedită.* Editată, tradusă şi însoţită cu o introducere de..., Bucureşti, 1944. Un studiu rămas clasic la D. Russo, *Viaţa Sfîntului Nifon de Gavriil Protul Sfetagorei*, în *Studii istorice greco-române*. Opere postume. Publicate supt îngrijirea lui C.C. Giurescu de Ariadna Camariano şi Nestor Camariano. Tomul I, Bucureşti, 1939, Editura Fundaţiilor Regale, p. 17-34.

119 Se încheie la f. 156v.

www.dacoromanica.ro

paralelism cronologic. La aceeaşi filă 158, unde încearcă Axinte să stabilească durata domniei lui Vlad Călugărul, începe domnia lui Ştefăniţă vodă, contemporan al evenimentelor din Ţara Românească de după 1517. Precizarea vîrstei fragede la care începe domnia — 9 ani — lipsind la N. Costin, a fost luată de Axinte din interpolarea proprie la Ureche, unde pretinde că deţine ştirea „dintr-un letopiseţ sîrbesc"[120]. Tot după Ureche va mai adăoga mici detalii: *Petrea* Cărăbăţ, vornicul, pornit împotriva tătarilor, sau anul morţii hatmanului Luca Arbore, 1523.

Încercînd să menţină paralelismul evenimentelor din ambele ţări, după Ştefăniţă vodă, autorul reia şirul domniilor din Ţara Romnească cu Radu de la Afumaţi, al cărui început de domnie îl greşeşte, însă, în titlul capitolului, 1520 în loc de 1522, deşi *Letopiseţul* îl menţionează limpede: „... au rădicat domn pe Radu vodă de la Afumaţi, ginerile lui Băsărab vodă Neagoe, la leatul 7030<=1522>"[121]. Capitolul va fi desfăşurat de Axinte pînă la începutul domniei lui Moise vodă (1529-1530), sfîrşitul domniei acestuia fiind redat după prima domnie a lui Petru Rareş, mai exact după plecarea lui Petru Rareş din cetatea Ciceului la Constantinopol.[122]

Puţine abateri de la textul lui N. Costin, pentru prima domnie a lui Petru Rareş, care privesc, de fapt, folosirea ambelor redacţii ale *Letopiseţului de la facerea lumii*, în funcţie de elementele informaţionale pe care le cuprind, şi sporadice şi insignifiante completări după Gr. Ureche, cu excepţia precizării datei, 18 septemvrie 1538, cînd, ameninţat să fie învăluit la Mănăstirea Bistriţa şi prins, fuge spre Ardeal. În schimb şederea sa în cetatea Ciceului, cu toate ameninţările ungurilor, cu pericolul de a fi trădat chiar de apropiaţii săi (Simion pîrcălabul şi vlădica Anastasie), trimiterea ingenioasă a scrisorilor către Soliman Magnificul şi purcederea sa spre Constantinopol, din porunca acestuia, lipsind toate acestea din cronica lui Nicolae Costin au fost reproduse după *Letopiseţul* lui Gr. Ureche.[123] (Textul respectiv la f. 179^{v}-181^{v}.)

Înaintea unui foarte lung segment cu relatarea celor întîmplate în Transilvania, după moartea lui Ioan Zápolya şi supunerea Ungariei de către marele Soliman, autorul rezervă în *Cronica paralelă* cîteva pagini întîmplărilor din Ţara Românească şi din Moldova. Mai întîi sfîrşitul domniei lui Moise vodă, apoi acela ale lui Vlad Înecatul (1530-1532), Vlad Vintilă de la Slatina (1532-1535) şi a lui Radu Paisie (1535-1545)[124]. Pentru Moldova este relatată istoria domniei lui Ştefan Lăcustă (1538-1540), unind datele din *Letopiseţul* lui N. Costin, care separă domnia acestuia în două[125], precum şi pe aceea a lui Alexandru Cornea (1540-1541). Domniile acestora sînt intercalate cu ştiri privitoare la şederea lui Petru Rareş la Galata şi demersurile pentru obţinerea scaunului domnesc, cu începutul celei de a doua domnii şi pedepsirea boierilor ce s-au făcut vinovaţi de asasinarea lui Ştefan Lăcustă şi — după unele izvoare[126] — şi a lui Alexandru Cornea. După N. Costin pedepsirea ar fi avut loc la Galaţi; Gr. Ureche — completează Axinte — spune că Petru Rareş i-a judecat şi omorît pe ucigaşi în scaun, la Suceava.[127].

Lucrurile streine care urmează (f. 187^{v}-216^{v}), copiate după *Letopiseţul* lui N. Costin [128], au ca sursă prelucrarea tatălui său, Miron, *Istoria de Crăiia Ungurească* [129], după cronicarul Laurenţiu Toppeltin din Mediaş[130], a cărui lucrare cuprinde multe date cu privire la Ţările Române, mai ales

120 Cf. Gr. Ureche, *Letopiseţul...*, p. 134.
121 Cf. *Letopiseţul Cantacuzinesc...*, p. 44.
122 La f. 181^{v}.
123 Gr. Ureche, *op. cit.*, p. 146-149.
124 *Letopiseţul Cantacuzinesc...*, p. 47-48.
125 La f. 372 şi 417-420.
126 N. Costin, *op. cit.* p. 420.
127 Gr. Ureche, *op. cit.*, p. 152. După Ureche, Alexandru Cornea a fost prins de Petru Rareş la Galaţi, şi acesta i-a tăiat capul. Iar boierii vinovaţi de omorîrea lui Ştefan Lăcustă se făcuseră vinovaţi şi de viclenie în timpul domniei dintîi a lui Rareş.
128 N. Costin, *op, cit.*, p. 374-416.
129 Miron Costin, *Opere...*, ed. P. P. Panaitescu, p. 277-314. Vezi şi nota asupra ediţiei, la p. 418-426.
130 Laurentius Toppeltinus, *Origines et occasus Transylvanorum*, seu *erutae nationes Transylvaniae, earumque ultimii temporis revolutiones, historica narratione breviter comprehensae.* Lugduni <Lyon> 1667. Cf. şi *Repertoriul manuscriselor de cronici interne...*, p. 466.

www.dacoromanica.ro

pentru prima jumătate a sec. al XVII-lea. N. Costin — şi după el Axinte — a exclus însă din traducerea lui Miron primele 15 capitole[131] şi le-a înlocuit cu relatarea faptelor lui Aloisio Gritti şi, mai ales, finalul acestuia, ce lipsesc la Miron Costin. De menţionat, pentru *Cronica paralelă*, folosirea de către autor a variantei pentru domn din cronica lui N. Costin, dar şi a parafrazărilor, destul de numeroase în care, pentru acurateţea textului şi, adesea, pentru simplificarea topicei greoaie a modelului, îmbină cele două variante.

Paginile care urmează (f. 217-232^{v}) reiau suita evenimentelor din Moldova — cu a doua domnie a lui Petru Rareş — şi din Ţara Românească — cu urcarea pe tron a lui Mircea Ciobanul, în 1545 — întrerupte de scurte *Lucruri streine* pînă la domnia lui Despot, unde *Cronica paralelă* va stărui mai mult. Alternanţa dintre Principate este bine dozată. După Mircea Ciobanul este povestită domnia, vrednică, pînă la o vreme, dar încheiată cu o viaţă ruşinoasă, aceea a lui Iliaş Rareş (1546-1551), cu mici completări la N. Costin făcute după Ureche, apoi scurta domnie de 6 luni a lui Radu Ilie, poreclit Haidăul (1552-1553), revenirea în scaun a lui Mircea, cu ajutor tătăresc şi turcesc, dar numai pentru cîteva luni, mazilia lui şi numirea de către turci a lui Pătraşcu cel Bun (1554-1557), unul dintre puţinii domnitori munteni ce au murit în scaun. Trecînd la Moldova este istorisită domnia celuilalt fiu al lui Petru Rareş, Ştefan, lacom şi curvar, omorît de boieri la Ţuţora.

Lucrurile streine (asediul Seghedinului de către turci, revenirea Izabelei Zápolya în Ardeal, ocuparea Astrahanului de către ruşi) se încheie cu un fragment, neseparat, de istorie moldovenească, cu ridicarea lui Joldea la domnie (sept. 1552), ciocnirea acestuia cu boierii probegi din Ţara Leşească la Şipote, care veneau cu Petrea stolnicul, viitorul Alexandru Lăpuşneanu. Precizează Axinte, după Ureche, că Joldea a domnit doar trei zile, după care, prins viu de Moţoc vornicul, a fost însemnat la nas de Lăpuşneanu şi apoi trimis la mănăstire[132]. În sfîrşit, este reluată a treia domnie a lui Mircea Ciobanul, precum şi prima domnie a lui Alexandru Lăpuşneanu, pînă la acţiunea de sprijinire în Ardeal, din porunca sultanului, a reîntronării feciorului lui Ioan Zápolya.

În lungul capitol de *Lucruri streine*, ce începe cu f. 232 este inclusă şi impostura lui Despot vodă, despre care va fi vorba, alternînd cu fragmente din domnia lui Alexandru Lăpuşneanu şi Ştefan Tomşa, pînă la f. 263. Este surprinzător spaţiul pe care l-au acordat atît Gr. Ureche, cît şi N. Costin (prin care l-a folosit, mai ales, Axinte) în cronicile lor, acestui personaj de carnaval. Este drept că şi izvoarele poloneze, în primul rînd Martin Paszkowski[133] au furnizat date abundente despre Despot, acesta avînd legături deosebit de numeroase cu nobilimea poloneză de la margine, învecinată cu Moldova.

Autorul *Cronicii paralele* corectează în cîteva locuri pe N. Costin cu privire la sprijinul pe care Alexandru Lăpuşneanu îl aştepta din Ţara Românească (după lupta pierdută de la Verbia din 18 noiembrie 1561), *nu de la Mircea vodă* — căci Mircea Ciobanul nu mai era domn —, *ci de la „Pătru vodă, sin Mircii vodă"*, adică de la Petru cel Tînăr, feciorul Chiajnei (1559-1568)[134].

După domnia dintîi a lui Alexandru Lăpuşneanu este inclus un scurt fragment de istorie muntenească, consacrat domniei lui Petru cel Tînăr, amintit mai sus (f. 243-244). Axinte corectează adaosul de haraciu: 15000 de aspri al doamnei Chiajna şi precizează aşezarea în scaun a lui Petru, 24 octombrie, probabil după cel mai vechi act cunoscut emis de domn, sau după alt izvor narativ decît Radu Popescu (unde lipseşte, de asemeni, această dată), pe care nu-l putem bănui.

După moartea lui Despot vodă autorul consacră cîteva pagini — mereu după N. Costin — lui Ştefan Tomşa, apoi celei de a doua domnii a lui Alexandru Lăpuşneanu pentru care utilizează masiv

---

131 Cf. Miron Costin, *op. cit.*, p. 277-286.

132 Gr. Ureche, *Letopiseţul...*, p. 158-159.

133 Adăogirile lui Martin Paszkowski la *Cronica* lui Gwagnin, cu privire la Despot au fost preluate de Simion Dascălul şi incluse în întregime în *Letopiseţul* lui Ureche, de unde au fost copiate de Axinte. Cf. Gr. Ureche, *op. cit.*, p. 164-173, 175.

134 Vezi f. 241^{r-v}, 242^{r-v}, f. 265, 266^{v}.

www.dacoromanica.ro

ştiri luate din Gr. Ureche.[135] Între consemnările despre consacrarea lui Theofan[136] ca mitropolit, în 1564 şi moartea lui Lăpuşneanu este intercalat un nou capitol de *Lucruri streine*, cu date privitoare la acţiunile turceşti din Ungaria şi moartea lui Soliman Magnificul. Axinte precizează, cum o făcuse şi în interpolarea la cronica lui Ureche, după hronograful grecesc, anii de domnie ai padişahului: 47.[137]

Istoria Ţării Româneşti, încă destul de sărac tratată în *Letopiseţul Cantacuzinesc*, este reluată cu domnia celuilalt fecior al lui Mircea Ciobanul, Alexandru, cunoscut sub numele de Alexandru al II-lea Mircea (1568-1577, cu o întrerupere de cîteva luni), şi autorul birului „de oae seacă". Cea a Moldovei alternează de îndată cu relatarea domniei tînărului Bogdan Lăpuşneanu (1568-1572), începută sub auspicii fericite şi încheiată rău, fiind obligat să fugă la Moscova, de unde nu s-a mai întors.

Capitolul lung de *Lucruri streine*(f. 278^{v}-288^{v}) este ocupat de campania turcească nereuşită împotriva ruşilor, pentru cucerirea Astrahanului, din anul 1569, sub conducerea lui Selim al II-lea. De observat o menţiune de an, 1570 (la începutul capitolului), în care se împacă Ioan Sigismund cu împăratul Maximilian, care la N. Costin este precizat, în redacţia obişnuită, 1568, iar în aceea pentru domn 1569[138]. Şi aici, ca şi în cazul consacrării regilor polonezi, N. Costin umple numeroase pagini cu detalii privind specificul şi obiceiurile trupelor turceşti, ţinuta şi mişcarea acestora, descrierea regiunii de stepă şi altele multe, fără nici o legătură cu istoria Moldovei.

Aceasta va fi reluată cu domnia lui Ion vodă cel Cumplit (f. 289-311^{v}), în relatarea căreia — după N. Costin, folosind varianta mare — autorul intervine adesea cu modificări, sau completări, luate din Gr. Ureche. Şi în cazul lui Ion vodă, Axinte separă textul, cu titluri luate din *Letopiseţul* lui Ureche, ştiut fiind că N. Costin folosea rar titlurile, de obicei la început de domnie. Axinte modifică cifra ajutorului turcesc cu care Ion vodă a pătruns în ţară: 20.000, dată de N. Costin după Gwagnin, reducînd-o la 2000[139]. Era o confuzie a lui Axinte cu numărul leşilor trimişi în ajutor lui Bogdan Lăpuşneanu, ce se afla la Hotin, aceeaşi, menţionată cu puţin mai jos. Tot de la Ureche completează Axinte ştirea că pentru a putea face faţă lui Bogdan, Ion vodă, *a ridicat ţara*[140]. Întreaga domnie a lui Ion vodă, cu date găsite în istoriografia poloneză de către N. Costin şi transmisă corect de *Cronica paralelă* este entuziast povestită. Dialogul cu căpeteniile cazacilor, discursurile atribuite lui Ion vodă şi acea mărturisire finală (f. 306^{v}) demnă de Mircea, de Ştefan, sau de Mihai: „Eu pentru acéia am venit, să-mi apăr moşiia pînă la moarte", aruncă strălucire de martir asupra frunţii singuraticului voievod; iar lucrurile spuse despre el îl absolvă pe N. Costin pentru prolixitatea unor pagini şi datele de umplutură ale altora.

O ultimă greşală se cere îndreptată. Axinte — care dă în *Cronica paralelă* anii de domnie ai fiecărui voievod — îi atribuie lui Ion vodă cel Cumplit şase ani de şedere în scaun. Bănuim că este o eroare de copist, pentru că atît N. Costin, cît şi Gr. Ureche (în care, mai ales, credea Axinte) notează, mai aproape de adevăr, numărul: trei ani de domnie.[141]

Puţine pagini a rezervat *Cronica paralelă* istoriei românilor şi *Lucrurilor streine*, de la moartea lui Ion vodă şi pînă la epopeea lui Mihai Viteazul (f. 312^{v}-342^{v}). La drept vorbind, cu excepţia lui Petru Şchiopul şi a turburărilor grave din Moldova din vremea lui, cauzate de pretendenţi — rude ale lui Ion vodă, sau numai aventurieri — şi cu excepţia lui Petru Cercel în Ţara Românească, interesant mai mult în afara ţării, decît ca domn, celelalte sînt figuri palide, a căror viaţă şi fapte atît letopiseţele, cît şi *Cronica paralelă* le-au tratat în puţine fraze.

---

135 În special capitolul despre demolarea cetăţilor este lucrat după Gr. Ureche, *Letopiseţul...*, p. 179.

136 În manuscris Theofil; copiat greşit în manuscrisul Ureche, folosit de Axinte. Este vorba de Theofan, care îl înlocuieşte pe Grigore Roşca.

137 Cf. Gr. Ureche, *Letopiseţul...*, p. 180.

138 Cf. N. Costin, *op. cit.*, p. 494. Data corectă este cea indicată de Axinte, 1570, cînd prin tratatul de la Speyer este recunoscută suzeranitatea Habsburgilor asupra Ungariei.

139 Gr. Ureche nu dă nici o cifră.

140 Gr. Ureche, *Letopiseţul...*, p. 183.

141 Mai exact din febr. 1572 pînă la mijlocul lui iunie 1574: doi ani şi patru luni.

www.dacoromanica.ro

Între cele două domnii ale lui Mircea Turcitul, autorul așează (după N. Costin și Gr. Ureche) prima și a doua domnie a lui Petru Șchiopul în Moldova, evenimentele din Polonia de la moartea lui Sigismund al II-lea (1572) și pînă la Ștefan Bathori, acțunile turcești în nord-vestul Africii și Babilon, și mai ales războaiele lui Petru Șchiopul cu Ivan și Alexandru Potcoavă, frații lui Ion vodă.

De observat că pentru prima domnie a lui Mihnea, Axinte a utilizat un manuscris mai complet decît textul de bază al *Letopisețului Cantacuzinesc*, manuscris dintr-o așa numită grupă *0* folosit de Const. Grecescu în subsol. Numai în acea variantă se spune că după lupta de la Craiova dintre Mihnea al II-lea și Radul Popa, ajutat de mehedinteni, acesta din urmă „au fugit în cetatea Timișvarului"[142].

Pentru Moldova, unde i s-au socotit lui Ioan vodă cel Cumplit șase ani de domnie, Axinte utilizînd un manuscris dintr-o grupă *A*, marchează începutul domniei lui Petru Șchiopul în anul 1576 în loc de 1574[143] Printre lucrurile streine, amintind de moartea lui Selim al II-lea (în 1574 și nu în 1575)[144], Axinte completează datele după Gr. Ureche, referindu-se, printre altele, la obiceiul acestuia de a bea vin. O inadvertență și în datarea primei acțiuni a lui Ivan Potcoavă asupra lui Petru Șchiopul. Textul de bază precizează (f. 316^{v}-317 că „După ce trecu *un an* al domniei lui Pătru vodă Șchiopul s-au scociorît un cazac anume Ivan Potcoavă..." și dă ca an al acțiunii 7085<=1577>, trecut aidoma și de Axinte în *Cronica paralelă*. Numai că Petru Șchiopul își începe domnia în 1574. Corectarea trebuie făcută după Gr. Ureche, care pomenește și el anul 7085, și precizează textual:„Pe acéia vreme, fiind în *al patrulea* an al domniii lui Pătru vodă..." ceea ce este corect, dacă se numără și anii 1574 și 1577[145]. Cu a doua domnie a lui Petru Șchiopul, începută la 1 ianuarie 1578, cronologia se restabilește, cel puțin deocamdată. Cît privește dependența *Cronicii paralele* de *Letopisețul* lui Gr. Ureche, prin intermediul lui N. Costin acesta este, pentru această epocă, aproape totală[146].

Domniile lui Ștefan Surdul (1591-1592) și Alexandru cel Rău (1592-1593), din Țara Românească, abia amintite, după Letopisețul Cantacuzinesc sînt urmate de relatarea stăpînirii în Moldova a lui Aron Tiranul. De data aceasta anul începerii domniei, din titlu, este menționat corect: 1591. Textul este, evident, al lui Ureche. la punctul în care se sfîrșește *Letopisețul* lui Ureche, cu relatarea gonirii din scaun, în 1595, a lui Aron Tiranul, și arderea Iașilor de către cazacii conduși de un oarecare Lobodă, se oprește și varianta pentru domn a cronicii lui N. Costin, pe care a folosit-o Axinte. De aici înainte N. Costin n-a mai fost utilizat cu alte știri din *Letopisețul de la facerea lunii*(f. 342^{v}). Se sfîrșește, o filă mai încolo, și textul copiat de Ioan Pavel grămăticul, acesta încredințînd condeiul munteanului popa Stanciu.

Istoria lui Mihai Viteazul este inclusă de Axinte în compilația sa folosindu-se tot de *Letopisețul Cantacuzinesc*, unde aceasta este separată clar de restul cronicii printr-un titlul definitoriu:*De aicea să începe istoria lui Mihai vodă sin Pătrașco vodă, carele au făcut multe războae cu turcii pentru creștinătate, precum de aicea înainte să arată*[147]. Cronica lui Radu Popescu, extrem de

---

142 *Letopisețul Cantacuzinesc...*, p. 53, r. 32-33.

143 Corectarea a fost făcută de P. P. Panaitescu (vezi Gr. Ureche *Letopisețul...*, p. 192, nota 1) care a utilizat ca text de bază un manuscris din aceeași grupă, în care anul începerii domniei era și mai îndepărtat: 1577<=7085>.

144 Datarea lui Gr. Ureche: „Vă leat 7083 dichemvrie 18, Selim împăratul turcescu au murit", corectă, a fost folosită de Axinte o dată cu celelalte elemente ce lipseau la N. Costin. Este de presupus că și aici avem de a face cu o greșală a copistului, și nu a lui Axinte. Gr. Ureche, *op. cit.*, p. 192.

145 *Ibidem*, p. 193.

146 Cf. N. Costin,*Letopisețul...*, p. 553, nota. Titlurile capitolelor sînt reproduse întocmai după Gr. Ureche și pentru ultima domnie a lui Petru Șchiopul.

147 Titlul n-a fost copiat aidoma de către Axinte. Nu este exclus, cum observă Const. Grecescu în introducerea sa la *Letopisețul Cantacuzinesc*, să fi existat o cronică a Buzeștilor (cum a existat și una a lui Neagoe în *Viața lui Nifon*, cum există una a Cantacuzinilor, care și definește *Letopisețul*, ca atare) pentru domnia strălucitoare a lui Mihai, topită, împreună cu celelalte, în cronica folosită de Axinte. N. Iorga a publicat, într-o colecție de popularizare fragmente din cronicile privitoare la Moldova și Țara Românească, pe care le-a unit sub titlul:*Din faptele strămunilor*. Povestiri ale cronicarilor rînduite, adnotate și publicate de...Vălenii de Munte, 1909. Dedesuptul titlului capitolului B din partea a III-a intitulat: *Mihai Viteazul* (1593-1601) este făcută, între paranteze, mențiunea:*Din Cronica Buzeștilor* (p. 99-126). O a doua ediție, fără modificări, a apărut în anul 1923. Partea relativă la Mihai ocupă p. 141-147. Cf.*Letopisețul Canatacuzinesc...*, p. IX și XXIV, nota 3.

www.dacoromanica.ro

săracă la capitolul despre Mihai, n-a fost folosită deloc. Const. Grecescu observă că din toate manuscrisele cercetate pentru editarea *Letopiseţului* lipseşte un lung fragment — de aproape un an — din istoria lui Mihai de după Mirăslău[148], pe care Axinte l-a completat, fără să-şi dea seama, după Miron Costin, în contextul capitolului consacrat domniei lui Ieremia Movilă.

Raportînd *Cronica paralelă* la *Letopiseţ*, observăm destule completări ale lui Axinte, pe care nu le reperăm, adesea, nici în variantele stabilite de Const. Grecescu. Nu sînt, evident, date care să răstoarne ceea ce se ştie despre Mihai, sînt completări de nume, de date, de zile ale săptămînii, şi, mai ales, numeroase parafrazări. Căci este greu de bănuit că deosebirile de redacţie faţă de textul de bază al *Letopiseţului* au fost prinse doar într-un singur manuscris, cel utilizat de Axinte. Iată, spre exemplu, este pomenit numele boierului moldovean trimis de Aron vodă la Mihai pentru stabilirea alianţei antiturceşti: Cîrstea vornicul (f. 344). Este precizată sursa informativă despre intrarea tătarilor în ţară, în ianuarie 1595: „îi veni véste den sus, de la Ruşavă şi de la Diiu". Lupta de la Putinei „în ţinutul Oltului" s-a purtat la 14 ianuaria „într-o zi, vineri", iar în 16 ghenarie, „într-o zi, duminecă", „să loviră de faţă" Buzeştii cu tătarii la sat la Stăneşti. Asaltul mare asupra cetăţii Nicopole a avut loc la 10 februarie.

Cronica paralelă corectează *Letopiseţul Cantacuzinesc* cu privire la lupta de la Mirăslău, ce a avut loc la 8 seprembrie 1600, în care se spune că Mihai a înfrînt oştile lui Basta. *Cronica* marchează înfrîngerea lui Mihai şi retragerea voievodului la Prejmer, în aşteptarea ajutoarelor din Ţara Românească şi Moldova. Tot *Cronica* relatează, în plus faţă de *Letopiseţ*, trimiterea lui Stroe Buzescu la leşi, pentru pace, prinderea lui de către imperiali la Muncaci şi închiderea în cetatea Sătmarului (f. 358), dialogul lui Mihai cu Basta din Cîmpia Turzii, relativ la aducerea familiei din cetatea Făgăraşului, preum şi dezvăluirea gîndului ascuns al generalului de a-l omorî, din pizmă, pe viteazul valah (f. 359^{r-v}).

Ca exemplu de parafrazare, de prelucrare şi completare stilistică a *Letopiseţului*, în *Cronica paralelă*, redăm fragmentul cu privire la arderea Hîrşovei:

Letopiseţul Cantacuzinesc (p. 58): „Bătînd Mihai vodă acéste războae, trimise pre Mihalcea banul cu oşti de arseră Dîrstorul. Iar turcii din Hîrşova încă eşiră cu oaste împotriva Predii spătarul şi a Radului comisului. Şi păziră de să loviră cu turcii, şi fură biruiţi turcii; gonindu-i pre ghiaţă, îi tăiară foarte rău. Şi aprinseră şi Hîrşova."

Cronica paralelă (f. 346): „Iară după ce-au bătut Mihai vodă acest războiu, au trimis pre un boiariu al său, anume pre Mihalcea banul la alţi boiari ai lui, ce era cu oşti împrotiva Dristorului, anume Preda spăt<arul> şi Radul comisul şi au aprinsu acei boiari cu oastea lor Dristorul, de au arsu. Atunce au eşit din Hîrşova turcii asupra acestor boiari, ce s-au pomenit mai sus, şi să loviră de faţă. Şi rămasă biruiţi turcii şi îi goniră pre ghiaţă şi pre mulţi au tăiat. Şi au aprinsu şi Hîrşova, şi rămasă izbînda la boiarii lui Mihai vodă."

Istoria Moldovei, părăsită pentru tratarea faptelor de arme ale lui Mihai din campaniile de la Dunăre şi pînă la unirea celor trei ţări surori este reluată la f. 363 cu domnia lui Ieremia Movilă, fugit la poloni încă din vremea lui Petru Şchiopul, coborît în Moldova cu oşti poloneze, conduse de hatmanul Zamoyski şi înlocuindu-l pe Ştefan Răzvan, aşezat în scaun de Sigismund Bathori. De la această dată, 1595, şi pînă la domnia lui Ştefăniţă vodă Lupu, 1661, *Cronica paralelă* (de la f. 363 a manuscrisului 2591 şi pînă la f. 84^{v} a manuscrisului 5367, primul avînd 435 file) se va folosi de *Letopiseţul* lui Miron Costin[149].

---

148 *Ibidem*, p. IX.

149 În confruntările noastre ne-am folosit de Miron Costin, *Opere...*, ed. P. P. Panaitescu care la p. 41-201 include *Létopiseţul Ţării Moldovei de la Aron vodă încoace, de unde este părăsit de Uréche vornicul de Ţara de Gios, scos de Miron Costin vornicul de Ţara de Gios, în oraş în Iaşi, la anul de la zidirea lumiei 7183, iară de la naşterea mîntuitorului lumii, lui Iisus Hristos, 1675.* Vezi şi nota 24.

www.dacoromanica.ro

Autorul *Cronicii* înlătură *Predoslovia*, alcătuieşte o introducere de 20 de rînduri cu stările de lucruri din ţările din jur, dar şi cu referiri la situaţia Moldovei (f. 363), folosind datele lui Miron din cap. 1, zacialele 1-6 şi intră în compilaţia propriu-zisă cu titlul: *Cînd au venit Zamoischii hatmanul cu leşii* [150]. Dar spre deosebire de maniera de lucru folosită, utilizînd letopiseţul lui Nicolae Costin şi Gr. Ureche, unde abaterile de la text sînt relativ puţine, copiind aproape cuvînt cu cuvînt zeci de pagini, în cazul *Letopiseţului* lui Miron Costin libertăţile de parafrazare pe care şi le ia autorul sînt frecvente, fără să se abată în fond de la sensul textului. Există adaosuri şi mai ales eliminări, consemnate, pe cît a fost necesar, în aparatul critic. Ele apar de la primele pagini. Este adăugat de autor numele celor şapte sate dăruite de Ieremia Movilă, hanului, în Bugeac, la încheierea păcii leşilor cu acesta (f. 364). Sînt eliminate din capitolul al doilea al *Letopiseţului* primele două zaciale.[151] Cu a treia (corespunzătoare f. 366) este relatat începutul domniei lui Mihai Viteazul, luptele cu turcii, pe scurt povestite, ocuparea Ardealului şi moartea lui Andrei Bathori.

Axinte nu corectează textul, inexact transmis de Miron[152], cu privire la sfîrşitul cardinalului, cu toate că numai cu zece pagini în urmă relatase, după *Letopiseţul Cantacuzinesc* uciderea acestuia de către păstorii secui din munţii Ciucului şi pedepsirea de către Mihai, cu moartea, a secuiului care i-a adus capul lui Bathori la Alba Iulia. Critica istorică nu se născuse încă. Şi apoi Miron se bucura de o consideraţie mult prea mare, pentru ca un biet uricar să îndrăznească să corecteze spusele sale. A lăsat, aşadar, amîndouă versiunile, pentru ca cititorul să opteze pentru cea pe care o socotea singur adevărată.

Acţiunile Movileştilor pentru ocuparea tronului Ţării Româneşti şi înlăturarea lui Mihai sînt marcate de Axinte printr-un titlu, ce lipseşte în *Letopiseţul* lui Miron Costin: *Cînd au mers Ieremia vodă cu oaste şi au pus pe frate-său Simeon vodă domn în Ţara Muntenească* (f. 368). Este inclusă, în paginile care urmează, detaliat, acea parte din istoria lui Mihai care lipseşte din *Letopiseţul Cantacuzinesc*: retragerea lui Mihai din Moldova, lupta de la Bucov, pe Teleajen, reinstalarea în scaun a lui Simion Movilă, retragerea lui Mihai în Ardeal, Gorăslăul şi victoria asupra Batoreştilor.

Sfîrşitul lui Mihai, concis redat de Miron Costin, încheie capitolul despre marele voievod, din care nu lipsesc cuvintele de laudă. Axinte exclude începutul capitolului 5, cu sfîrşitul domniei lui Ieremia Movilă, reţinînd doar esenţialul: ridicarea Suceviţei şi numărul anilor de domnie (f. 374). Redă, după Miron, otrăvirea lui Simion Movilă de către cumnată-sa, doamna Ieremiei vodă, iar de la f. 375 este reluată istoria Ţării Româneşti, cu domnia lui Radu Şerban. Începutul este copiat, cu puţine deosebiri, după *Letopiseţul Cantacuzinesc* [153]. Dar, în continuare, pînă la domnia lui Gavril Movilă (1618) *Cronica paralelă* înlocuieşte *Letopiseţul* cu ştirile lăsate de Matei al Mirelor, de altfel singura sursă de informaţii pentru evenimentele crîncene din Ţara Românească de după Mihai Viteazul[154]. Epoca respectivă din istoria Moldovei, după Miron Costin, începe la f. 378 cu domnia lui Constantin Movilă[155] (1607-1611) şi continuă cu alternanţa celor întîmplate în Ţara Românească pînă la f. 390. Începutul domniei lui Ştefan Tomşa, neprecizat de Miron Costin este calculat greşit de către Axinte:

---

150 Titlul lipseşte la Miron Costin. Textul începutului corespunde zacialei a 7-a. Cf. *Letopiseţul...*, p. 44.

151 *Ibidem*, p. 47.

152 *Ibidem*, p. 49, zacialo 11.

153 *Letopiseţul...*, p. 85. *Cronica paralelă* a eliminat, din păcate, pasajele cu privire la acţiunile militare ale Buzeştilor, de după asasinarea lui Mihai, cu alungarea lui Simion Movilă şi alegerea lui Radu Şerban. Este vorba de textul p. 83-84 din *Letopiseţ* ed. Grecescu.

154 Vezi nota 85. Pentru datele folosite, pe scurt, în *Letopiseţul Cantacuzinesc* vezi M. Berza, *Matei al Mirelor şi cronica cantacuzinească*, în *Cercetări istorice*, IV, partea a 2-a (1928), p. 117-125. Fundamental rămîne stidiul lui D. Russo, *Matei al Mirelor şi operele sale* în *Studii istorice greco-române...*, I, p. 157-179.

155 Anul dat de Axinte în titlu pentru începerea domniei: 7117<=1609> nu corespunde realităţii. Este drept că fiul cel mai mare al lui Ieremia a avut de făcut faţă încercărilor de uzurpare ale lui Mihai Movilă, dar acestea au avut loc în toamna anului 1607.

www.dacoromanica.ro

7118<=1610>.[156]. În rest, cu excepţia unor înlocuiri de expresii, *Cronica paralelă* rămîne fidelă *Letopiseţului de la Aron vodă încoace.*

Un scurt capitol de *Lucruri streine* (f. 390-391^{v}), istoriseşte neînţelegerile dintre polonezi şi turci, cauzate de incursiunile cazacilor pe Nistru, în jos[157]. Lunga relatare a domniei lui Gaspar Graţiani (1619-1620) include, înaintea zacialei a 6-a din cap. 8, un nou titlu de *Lucruri streine*, fără alte modificări în textul lui Miron[158].

Cîteva rînduri doar, parafrazate după *Letopiseţul Cantacuzinesc*[159], cu a doua domnie a lui Radu Mihnea (1620-1623), sînt aşezate înaintea domniei lui Alexandru Iliaş (1620-1621). În timpul acestuia are loc acţiunea armată a turcilor, conduşi de sultanul Osman al II-lea, împotriva polonezilor, încheiată cu armistiţiul de la Hotin (oct. 1621), prin care cetatea revine Moldovei. Toată istoria acestui nepot al lui Petru Rareş este de fapt relatarea războiului amintit, magistral povestit de Miron Costin şi fidel redat de *Cronica paralelă.*[160]. Tot puţine rînduri de cronică muntenească, preluate încă din *Letopiseţul Cantacuzinesc* [161], se interpun în vasta compilaţie după *Letopiseţul* lui Miron Costin, relatînd domnia lui Alexandru Coconul (1623-1627). Începutul domniei şi numărul anilor din scaun sînt corect înregistraţi. Însă căsătoria sa, abia pomenită în *Letopiseţul Cantacuzinesc*, va fi povestită mai pe larg în capitolul consacrat de Miron Costin tatălui său, Radu Mihnea, cu a doua domnie în Moldova[162], între anii 1623-1626 (f. 414-417). Axinte introduce două titluri: unul despre nunta lui Alexandru Coconul, înaintea zacialei a 9-a şi al doilea: *De moartea Radului vodă*, înaintea zacialei a 12-a.

Paralelismul dintre întîmplările petrecute în cele două ţări este bine respectat pentru această epocă, cu toate că textul *Letopiseţului Cantacuzinesc* nu poate fi comparat cu bogăţia de date lăsate de Miron Costin pentru evenimentele contemporane din Moldova. Observat acest paralelism şi la domniile anterioare, îl mai subliniem şi pentru a doua domnie în Ţara Românească a lui Alexandru Iliaş (1627-1629), aşezată înaintea domniei lui Miron vodă Barnovschi şi redusă la trei rînduri.

Pînă la domniile lui Matei Basarab şi Vasile Lupu este de amintit istoria lui Miron Barnovschi, turburată de scurtele aşezări în scaun ale lui Alexandru Coconul, Moise Movilă şi Alexandru Iliaş[163], atît de luminos scrisă de Miron Costin, după multele povestiri ale tatălui său, mare postelnic şi om de casă al lui Barnovschi. *Cronica paralelă* nu se abate de la textul lui Miron, decît cu fixarea titlurilor după formula de la început stabilită: anul începerii domniei (anul de la *Facere*, uneori şi echivalentul erei noastre, mai des la compilaţia după Miron Costin), al cîtelea domn pe scaunul ţării, a cîta domnie, numele domnului (eventual al cui fiu sau nepot este), al cîtelea domn cu acel nume şi numărul de cap (din cronica folosită), dacă acestea, capetele, au fost numerotate.

Cronica paralelă va despărţi domnia lui Alexandru Coconul de aceea a lui Moise Movilă (între zacialele 4 şi 5 ale capitolului al 13-lea), intercalînd istoria domniei lui Leon vodă Tomşa (1629-1632), în care sînt tratate de fapt premisele domniei lui Matei Basarab (f. 421-424).*Letopiseţul Cantacuzinesc*[164], care stă la baza textului din *Cronica paralelă*, a fost sensibil parafrazat de către Axinte. Este cea mai masivă intervenţie pe care o întîlnim, pentru, Ţara Românească, pînă la această dată:

---

156 Ştefan al II-lea Tomşa domneşte între 1611 (noiembrie) - 1615 (noiembrie) Cf. Miron Costin, *Opere...*, p. 58-63. Se cere corectată şi începerea domniei lui Alexandru Iliaş din Ţara Românească: 1616(-1618) în loc de 1614, cît dă Axinte în titlul de la f. 386.

157 Miron Costin, *Opere...*, p. 65-66.

158 *Ibidem*, p. 66-75. De rectificat sfîrşitul domniei lui Gaspar Graţiani, sept. 1620 şi nu 1621 cum copiază — după Miron Costin — *Cronica paralelă.*

159 *Letopiseţul...*, p. 94. De corectat la Axinte doar începutul domniei, indicat greşit 1619.

160 Ocupă f. 401-410.

161 Cf. *Letopiseţul Cantacuzinesc*, p. 94.

162 Miron Costin. *Opere...*, p. 89-92.

163 Însuşi Miron Costin le aşează pe toate, pentru „scurtimea" lor, într-un singur capitol, al 13-lea. Cf. *Opere...*, p. 95-100.

164 Vezi p. 55-101.

www.dacoromanica.ro

Letopiseţul Cantacuzinesc (p. 95-96): „Deci pentru multe biruri gréle ce au fost asupra săracilor, neputînd să mai biruiască, spartu-s-au toate judéţele de preste Olt, fugind care încătro au putut. Iar boiarii carii ţinea judeţele păţea mare nevoe de la domnie, că-i punea să plătească judéţele cu sila. Şi ce avură, déteră tot, şi să îndatoriră pre la turci şi pre la balgii. Că aprozii lui Leon vodă nu mai înceta de la casele lor, tot pentru bani; şi le lua trépede cîte 30-40 de galbeni numai deodată.

Iar cînd au fost la octombrie 17 dni 7138, văzînd acei boiari că nu mai pot birui, să sculară toţi de pribegiră în Ţara Ungurească, trecînd pre plaiul Vîlcanului, la Haţag. Însă boiarii anume: Matei aga din Brîncovéni, i Aslan vornecul, i Gorgan spătarul, i Barbul păharnicul Brădescul, i Mihai spătarul, i Dumitru slugerul, i Mitrea vistierul şi alţi mulţi boiari."

Cronica paralelă (f. 421). „Carele în zilele lui Leon vodă, fiind zapciu de dăjdi în judeţul Romănaţilor şi asupra săracilor puindu-se biruri multe şi gréle, s-au spart judéţele de peste Olt şi au fugit unii peste munte, alţii peste Dunăre. Deci boiarii ce au ţinut judéţele neavînd de unde lua bani din ţară, s-au îndatorit pre la turci şi pre la balgii de au plătit de bir judéţele cîte era asupra lor. Deci boiarii, văzînd atîta răotate şi stîngerea caselor lor, şi mai vîrtos că aprozii nu mai lipsiia din casele lor pentru bani, de le lua treapăd cîte 30, 40 ug<hi> odată şi din ţară nu avea de unde să mai dea, au fugit toţi boiarii de preste Olt preste munte, în Ţara Ungurească oct<omvrie> 17, l<ea>t 7138<=1630>, anume Matei aga Brîncoveanul, Aslan vornicul şi Gorgan spătarul, Barbul paharnicul Brădescul şi Mitrea vistiernicul şi Mihai postélnicul şi cu mulţi boiari."

Este vizibilă tendinţa de a concentra, de a elimina pasagiile de prisos, tendinţă ce se va menţine în bună măsură în multe din paginile părţii a doua a *Cronicii paralele.*

După moartea, de toţi regretată, a integrului şi credinciosului Miron Barnovschi, a cărui domnie a fost în întregime reţinută de *Cronică*, urmează tot un capitol de istorie moldovenească, după *Letopiseţul* lui Miron Costin[165], cu privire la a doua domnie a lui Moise Movilă (1633-1634). Capitolul este fidel relatat, încît pînă şi însemnarea autobiografică a lui Miron: „şi dintru acest an 7142 sînt începute şi zilele vieţii méle", a fost copiată (f. 433^{v}).

Cu domnia lui Moise Movilă se termină primul manuscris al *Cronicii paralele* (2591). Între primul şi al doilea manuscris există un gol de mai multe pagini, egal cu întreaga domnie a lui Matei voievod, după *Letopiseţul Cantacuzinesc*[166] şi de primele 18 zaciale, şi jumătate din a 19-a, din cap. al 16-lea din domnia lui Vasile Lupu, după Miron Costin[167], gol pe care l-am completat, evident, după ediţiile amintite. La reluarea textului, 29 file de manuscris sînt ocupate de domnia lui Vasile Lupu, în care autorul *Cronicii* introduce doar cîteva titluri: *Cînd s-au gătit Vasile vodă cu oşti să vie asupra lui Matei vodă* (f.2.); *Fugirea lui Vasile vodă la Ojogéni* (f. 5); *Lucruri streine* (f. 7^{v} şi 9; *Pentru nunta ce au făcut Vasilie vodă fiicei sale, doamnei Mariei* (f. 9); *Războiul ce era să înceapă léşii cu turcii, care mai pe urmă la mare scădere au venit* (f. 10); *A doa parte iar de domniia lui Vasilie vodă* (f. 11^{v}); *Pentru aşezămîntul cazacilor* (f. 12^{v}); *Cînd au prădat tătarii Ţara Moldovii* (f. 19^{v}); *Pentru nunta ce au făcut Vasilie vodă fiicei sale* (f. 22^{v}).

Numeroasele elemente autobiografice Miron Costin din lunga domnie a lui Vasile Lupu, pe care cronicarul a trăit-o, au fost incluse în *Cronica paralelă.* Aşa, aluziile la studiile sale de la Bar (f. 15), la participarea sa ca ostaş în oastea leşească (f. 22), raporturile cu Iordache Cantacuzino (f. 27^{v}-28). Dar sînt eliminate şi unele expresii socotite de prisos, după cum se observă şi o tendinţă de muntenizare a textului pe care o operează copistul, autor a multe còpii de cronici moldoveneşti:

---

165 Cf. *Opere...*, p. 104-108.
166 Este vorba de textul paginilor 101-117 din ediţia Const. Grecescu.
167 Corespunzător paginilor 108-112 din textul *Letopiseţului* din *Opere*, ed. P. P. Panaitescu.

www.dacoromanica.ro

Miron Costin. Opere (p. 132): „Drînıba acéia de oşti, care era orînduită spre Suceavă, au cuprins cît ţine Soroca şi ţinutul leşilor, pînă în tîrg în Iaşi, Hotinul, Dorohoiul, Hîrlăul, Cernăuţii, pănă în cetatea Sucevei temeiul, iară aripile pănă în munte agiungînd. Cetatea Sucevei apucase Gavrilaş logofătul şi cîţva boeri de la ţară, de să închisésă acolo; au dat căzacilor şi tătarîlor o sumă de bani. Iară denafară, la ţară, au aflat ţara toată pre acasă, cu dobitoc, cu herghelii, de care era pre atunci plină ţara."

Cronica paralelă (f. 20^{r-v}): „Tabăra de oşti ce au fost orînduită spre Suceavă au cuprins cît ţine Soroca şi ţinutul Iaşilor, pînă în tîrg; iar aripile ajunsése pînă la munte. În cetatea Suceavei apucase Gavrilaş logofătul şi cîţva boiari de ţară de să închisése acolo, dînd cazacilor şi tătarălor o sumă de bani. Iar pre den afară au aflat ţara toată pre acasă, cu dobitoace, cu herghelii, de care era plină ţara."

Acesta era genul de modificări pe care le face popa Stanciu în copia sa din manuscrisul 5367. Ele sînt frecvente pentru întregul manuscris şi nu vom mai stărui asupra lor.

După domnia lui Vasile Lupu *Cronica paralelă* vine cu capitolul domniei din Ţara Românească, a lui Constantin Şerban (f. 30-37^{v}), preluat după *Letopiseţul Cantacuzinesc*[168], supus însă la modificări stilistice şi completări faţă de textul de bază, folosit de Const. Grecescu, sau, mai exact, folosind Axinte o variantă din grupa *0*, menţionată, parţial, în aparatul critic[169]. Modificările privesc mai ales pagina de început a capitolului, precum şi textul f. 36^{v}-37, fără să altereze însă firul cronicii de bază.

Dintre toate domniile moldoveneşti conturate de Miron Costin şi preluate de *Cronica paralelă*, aceea a lui Ghoerghe Ştefan (1653-1658) a fost supusă la cele mai mari modificări, de la prelucrări ale evenimentelor, pînă la eliminări masive, adesea de ordinul paginilor. Intenţia lui Axinte — dacă nu cumva modificările aparţin copistului — a fost să scurteze capitolul, e drept cam stufos al acestei domnii[170], în care se împletesc, de fapt, luptele şi frămîntările din vara şi toamna anului 1653 (Hotinul, venirea cazacilor cu Timuş, venirea leşilor în ajutorul lui Vasile Lupu, luptele de la Finta şi Sirca, asediul Sucevei, moartea lui Timuş, înscăunarea lui Constantin Şerban, răscoala seimenilor, luptele dintre ungurii lui Gheorghe Rákóczi al II-lea şi polonezi ş.a.). Întregul fragment cuprinde f. 38-57^{v}. Notăm mai jos eliminările operate de *Cronica paralelă*: din cap. 18, zacialele 39, 41, 44 (parţial), 46, 48; din cap. 19, zacialele 3 (patru rînduri de la început şi tot atîtea de la sfîrşit), 4, 6, 7, 8 (două rînduri de la început şi şapte de la sfîrşit), 10-19 (prelucrate), 21 (ultimele nouă rînduri), 25 (reţinute doar primele patru rînduri), 26-27 (prelucrate), 28, 30, 31; din cap. 20 zacialele 1-2 (prelucrate), 3, 4, 5, 6, 7, 16-17 (prelucrate), 18-29, 31 (figurează numai primele patru rînduri), 32, 33, 34-35 (prelucrate), 39-42.

Domnia lui Mihnea al III-lea (1658-1659) reproduce pentru partea de început *Letopiseţul Cantacuzinesc*[171], iar partea a doua, în care se povestesc neînţelegerile lui Mihnea cu boierii, uciderea lor, acţiunea împotriva turcilor, încercarea eşuată a lui Constantin Şerban, ajutat de Gheorghe Rákóczi de a-l scoate pe Gheorghe Ghica din Moldova şi sfîrşitul domniei, toată este eliminată de autorul *Cronicii paralele* şi înlocuită cu un scurt fragment pe care el subliniază că îl deţine de la un apropiat al viitorului domn: *De aicea înainte am scris eu, Avxinte Uricariul, dupre cum mi-au spus Iştoc comisul*

---

168 Cf. *Letopiseţul Cantacuzinesc*..., p. 117-130.

169 *Ibidem*, p. 118.

170 *Cronica paralelă* intitulează partea respectivă din *Letopiseţul* lui Miron Costin: *Ştefan Gheorghe vodă al zécelea, carele au fost fecior de boiariu de ţară a lui Dumitraşco logofătul* şi începe, într-adevăr, după cap. 17 care se încheie cu ungerea ca domn săvîrşită, în lipsa lui Varlaam mitropolitul, aflat la Mănastirea Secul, de episcopul Ghedeon al Huşului, în Biserica Sf. Nicolae din Iaşi, în anul 1653 (Miron logofătul nu precizează luna şi ziua) şi nu în 1654, cum scrie *Cronica paralelă* (f. 38).

171 Cf. paginile 130-136. Primele rînduri sînt uşor parafrazate. Cu aceasta se încheie partea de istorie a Ţării Româneşti redată după *Letopiseţul Cantacuzinesc*.

www.dacoromanica.ro

carele au fost slugă la Grigore vodă. Întreruperea urmează după propoziţiunea: „... Şi au venit toţi boiarii de s-au închinat, iar el numai n-au vrut să vie" (f. 61)[172].

Datele despre a doua parte a domniei lui Mihnea al III-lea vor fi furnizate de *Letopiseţul* lui Miron Costin, cu domnia lui Gheorghe Ghica vodă „unul numit cu acest nume, carele au fost de neamul lui arbănaş", care întrerupe, pentru destule pagini, spusele comisului Iştoc. Capitolul lung al domniei moldoveneşti a lui Gheorghe Ghica (1658-1659) a fost intercalat în totalitate şi fără modificări (cu excepţia cîtorva muntenisme) de către Axinte Uricariul (f. 62^{v}-75).[173] Între *Lucrurile streine*, cu care începe la Miron Costin zaciala 14, Axinte aşează fragmentele intitulate:*Pentru multe amestecături ce-au făcut Racoţi în Ţara Muntenească şi în Moldova* (f. 67) şi *Cînd s-au hainit Mihnea vodă de către turci şi au omorît 30 de boiari* (f. 67^{v})[174].

Domnia lui Gheorghe Ghica din Ţara Românească (1659-1660), cu care se păstrează echilibrul cronologic dintre cele două ţări este tratată de Axinte după informaţiile comisului Iştoc. În cazul acestei domnii, adaosul lui Axinte este mult mai preţios. Scoaterea din scaun a lui Gheorghe Ghica de către oştile lui Constantin Şerban şi Gheorghe Rákóczi, fuga sa precipitată spre Giurgiu şi atacul cetăţii sînt mai precis tratate decît în *Letopiseţul Cantacuzinesc*. Tot adaosul lui Axinte precizează că: „După aceasta Împărăţiia au trimis poruncă la Ghica vodă de au surpat cetatea Tîrgovişte, ca să n-aibă duşmanii împăratului sprijineală acolo". Ştirea lipseşte din celelalte cronici care tratează această epocă.

În opoziţie cu *Letopiseţul Cantacuzinesc* [175], şi în aceiaşi concepţie anticantacuzină, ca şi cronica lui Radu Popescu, Axinte îl prezintă pe postelnicul Constantin Cantacuzino şi pe Grigore Ghica, vinovaţi de arestarea domnului şi de prădarea tuturor bunurilor acestuia.[176] Dialogul dintre marele vizir şi Grigore Ghica (f. 76), capichihaiaua tatălui său, are ceva din vioiciunea stilului neculcean, folosit în *O samă de Cuvinte* chiar în lungul „cuvînt" despre prietenia lui Gheorghe Ghica cu marele vizir Küprülü şi ascensiunea lui Ghica pînă la treapta de domn al Moldovei.

Cu domnia lui Ştefăniţă vodă (f. 77-84^{v}), inclusă în totalitate în *Cronică*, Miron Costin iese din preocupările lui Axinte. Acest capitol nu se deosebeşte de restul *Letopiseţului de la Aron vodă* decît prin includerea a două titluri: unul înaintea zacialei 7, *Cînd au venit Costantin vodă cu oastea căzăcească asupra lui Ştefăniţă vodă* şi al doilea, *De prestăvirea lui Vasile vodă*, înaintea zacialei 19.

În Ţara Românească, domnia lui Grigore Ghica este povestită după acele informaţii primite de la comisul Iştoc, care constituie, printre altele, partea de contribuţie personală a lui Axinte (f. 85^{r-v}). Capitolul este comprimat, dacă-l raportăm la *Letopiseţul Cantacuzinesc,*[177], sau la *Istoriile* lui Radu Popescu[178], în sensul că nu este relatată decît începerea domniei, cu şederea la Caracal (curţile domneşti de la Bucureşti şi Tîrgovişte fiind surpate), întovărăşirea — cu Eustratie Dabija — a sultanului la asediul Uivarului şi fuga lui Ghica în Ţara Nemţească. Este eliminată tocmai partea cea mai interesantă de istorie internă, începutul vrajbei dintre Cantacuzini şi Băleni, cauzată de uciderea la Snagov a postelnicului Constantin Cantacuzino, la 30 decembrie 1663, din porunca lui Grigore Ghica,

---

172 *Letopiseţul Cantacuzinesc...*, p. 136. Vezi şi nota 20.

173 Miron Costin, *Opere...*, p. 180-193.

174 În *Letopiseţul de la Aaron vodă* locul acestor două titluri ar veni înaintea zacealelor 20 şi 21.

175 Cu atîta pasiune politică sînt subliniate meritele postelnicului pentru intervenţia sa pe lîngă vizir, ca să nu transforme ţara în paşalîc pentru neplata birului şi a zurbalelor nenumărate din ţară, încît pe bună dreptate (şi nu numai pentru aceasta) este socotit *Letopiseţul anonim* cronica de familie a Cantacuzinilor. Vezi în special p. 144-146.

176 Neînţelegerile dintre tată şi fiu, care se face vinovat de a-l fi pîrît pe Gheorghe Ghica marelui vizir, pe cînd Grigore se afla zălog la Ţarigrad, sînt dezvăluite de Miron Costin din timpul domniei lui Gheorghe Ghica în Moldova. Cf.*Opere...*, p. 183, zacialo 12.

177 Cf. *Letopiseţul Cantacuzinesc...*, p. 146-152.

178 Cf. Radu Popescu, *Istoriile domnilor Ţării Româneşti...*, p. 128-133.

www.dacoromanica.ro

incitat de vornicul Stroe Leurdeanu. Pasiunea cu care este înfierată această crimă de *Letopiseţul Cantacuzinesc* adaogă noi argumente pentru recunoaşterea cronicii ca o creaţie pro Cantacuzină.

Începînd cu domnia lui Radu Leon (1664-1669) *Cronica paralelă* va absorbi, pentru Ţara Românească, *Istoriile domnilor Ţării Româneşti*, pînă la sfîrşit, adică pînă la anul 1724. Pentru Moldova autorul va folosi pe de o parte *Letopiseţul* atribuit lui Nicolae Costin (sau Pseudo Nicolae Costin), pentru anii 1661-1709, iar pentru anii 1710-1716, unde se opreşte *Cronica paralelă*, opera proprie, *De a doua domnie a lui Nicolae Mavrocordat.* Am putea trage concluzia — date fiind şi eliminările observate mai sus — că Axinte n-a privit cu ochi buni domnia Cantacuzinilor. A folosit totuşi *Letopiseţul Cantacuzinesc,* pentru partea de început, socotindu-l complet, mai bine informat, mai sobru. Poate că la data cînd a început lucrul să nu fi avut la îndemînă o copie a *Istoriilor* lui Radu Popescu[179] şi să fi obţinut un exemplar pe parcurs. Oricum pentru perioada anilor 1690-1724 Axinte a fost nevoit să recurgă la acest document savuros al vremii, pe care ni l-a lăsat neastîmpăratul vornic.

Reluînd urmărirea raporturilor de dependenţă a *Cronicii paralele* de izvoarele narative, observăm, pentru Moldova, eroarea cronologică a lui Axinte la începutul domniei lui Dabija vodă: 1662, în loc de 1661. Eroarea provine din faptul că domnia, începînd în septembrie, din anul de la Facere, 7170, se scad 5509 ani şi Axinte a omis, sau a ignorat, acest detaliu.

Nici o abatere de la *Istoriile* lui Radu Popescu nu întîlnim, urmărind domnia lui Radu Leon. Cît priveşte prima domnie a lui Duca vodă în Moldova, aceeaşi eroare la începerea domniei, ca şi la Eustratie Dabija, cauzată de acelaşi calcul greşit de după 1 septembrie. Numai că de data aceasta greşala o face *Letopiseţul* moldovenesc, indicînd ca an al urcării în scaun anul 1666 al erei noastre, cînd lucrurile s-au petrecut în toamna anului 1665. Axinte continuă tot cu istorie moldovenească, fără abateri de la *Pseudo Nicolae Costin*, domnia lui Alexandru Iliaş, care se interpune între prima şi a doua domnie a lui Duca vodă.

Cu domnia lui Antonie vodă din Popeşti, încep răfuielile dintre urmaşii postelnicului Constantin Cantacuzino şi partida adversă, în întregime receptate de *Cronica paralelă* (f. 95^{v}-101^{v}). Incluse fără modificări au fost şi detaliile savuroase pe care le dă Radu Popescu la înscăunarea cu a doua domnie a lui Grigore Ghica, toate relatate însă în capitolul consacrat lui Antonie vodă.

Alternanţa care urmează între Moldova şi Ţara Românească: Duca vodă cu a doua domnie (în Moldova), Grigore Ghica cu a doua domnie (în Ţara Românească), Ştefan Petriceicu (în Moldova), Grigore Duca trecut domn în Ţara Românească, Dumitraşcu Cantacuzino (în Moldova) şi apoi, tot în Moldova, Antonie vodă Ruset (f. 102-131), mai exact toate domniile pînă la Şerban Cantacuzino din Ţara Românească şi pînă la Gheorghe Duca cu a treia domnie în Moldova sînt marcate de o uşoară disproporţie cantitativă: mai bogate relatările lui Radu Popescu, mai concentrate cele ale Letopiseţului atribuit lui Nicolae Costin; am spune invers de cum s-au petrecut lucrurile cu prima parte a *Cronicii paralele*, unde cronicile moldoveneşti relatau mult mai pe larg evenimentele. De observat, de asemenea, lipsa aproape totală a titlurilor din cuprinsul domniilor. Este menţionată însă cu stricteţe formula dinaintea fiecărei domnii, aşa cum am avut prilejul să amintim cîteva pagini mai sus, precum şi finalul: Domnit-au Grigorie vodă ani 2; sau: Şi au domnit ani 2.

Domnia de zece ani a lui Şerban Cantacuzino în Muntenia şi ultima domnie a lui Gheorghe Duca în Moldova sînt tratate într-un număr apropiat de pagini, fără abateri de la izvoarele folosite de Axinte. Domnia lui Şerban (f. 131^{v}-143^{v}) a fost „secţionată" de două titluri, ce lipsesc în *Istoriile* lui Radu Popescu: *Duca vodă să tocméşte cu leşii să se răscumpere din robie*(f. 139)[180] şi *Pentru nunta ce au făcut Şerban vodă fiicei sale, domniţei Zmaragdei* (f. 141^{v})[181]. De menţionat şi faptul că Axinte nu

179 Deşi la 1725 exista în biblioteca lui N. Mavrocordat o istorie parţială a lui Radu Popescu, de la 1629-1716. Cf. Radu Popescu, *Istoriile...*, p. LXXI.

180 Cf. Radu Popescu, *Istoriile...*, p. 181, înaintea aliniatului:„Duca vodă, fiind rob în Ţara Leşască...".

181 *Ibidem*, p. 185, înaintea aliniatului: „Întru acest an Şărban vodă au făcut nuntă mare şi cinstită...".

www.dacoromanica.ro

elimină din cronica lui Radu Popescu lucrurile petrecute în Moldova, din toamna şi iarna anului 1683, prinderea lui Duca vodă şi captivitatea acestuia din Polonia, pe larg descrise în *Pseudo Nicolae Costin*, cronică folosită imediat, cu relatarea domniei Ducăi vodă şi cu descrierea pe larg a celor întîmplate atunci, inclusiv moartea şi autopsia lui Duca vodă, singurul caz relatat în izvoarele noastre narative (f. 144- 163).[182]. În cadrul domniei lui Duca vodă, înaintea relatării morţii acestuia, este redată stăpînirea efemeră a lui Ştefan Petriceicu (dec. 1683 - martie 1684). În continuarea desfăşurării evenimentelor amintite, pentru apropieri cronologice între cele două ţări, Axinte include, după *Pseudo Nicolae Costin*, a doua domnie a lui Dumitraşco Cantacuzino (f. 163^{v}-165^{v}). Sînt ani de cumplite nevoi abătute asupra pămîntului Moldovei, de foamete şi sărăcie încît au ajuns — cum spune cronica — să se mînînce om pe om[183].

Lunga domnie a lui Constantin Brîncoveanu (f. 166-180^{v}) inclusă în *Cronica paralelă* după Radu Popescu, fără simpatie, dar cu oarecare îngăduinţă şi cu aversiune vădită mai mult faţă de Cantacuzini, include două titluri, fără importanţă — de altfel — : *Pentru nunta doamnei Stancăi* [184] şi *Zavistia lui Cantemir vodă ce avea asupra lui Constantin vodă B<rîncoveanul>*[185].

După moartea lui Brîncoveanu, Axinte nu mai păstrează alternanţa domniilor, cum a făcut-o de-a lungul sutelor de ani. Ar fi fost şi imposibil; stăpînirii de 26 de ani din Ţara Românească a lui Brîncoveanu îi corespunde în Moldova o succesiune de unsprezece domnii, de la aceea a lui Constantin Cantemir şi pînă la a doua urcare pe tronul Moldovei a lui Nicolae Mavrocordat. Toate acestea, relatate după acelaşi izvor de *Cronica paralelă*, „consumă" în întregime *Letopiseţul* atribuit lui Nicolae Costin, utilizat neîntrerupt de-a lungul a peste 200 de pagini (f. 181-281^{v}). În capitolul consacrat lui Constantin Cantemir se află şi excluderea lui Nicolae Costin de la meritul de a fi alcătuit el *Letopiseţul dintre 1661-1710*. Într-adevăr, domnia acestui om neinstruit, dar excelent mîntuitor al armelor, care a curăţat Moldova, ajutat de Miron Costin, de bandele de tîlhari ce ameninţau viaţa şi avutul oamenilor, este privită cu simpatie de cel care a scris cronica. Ori Nicolae Costin n-ar fi putut lăuda pe ucigaşul tatălui său[186]. Mai mult, în aceeaşi cronică, la domnia lui Antonie vodă Ruset, înfierîndu-se numele celor doi mari boieri ce au cauzat moartea blajinului voievod, este pomenit hatmanul Alexandru Buhuş „şi altul încă, pre carele treacă-l' condeiul mieu. Ce i-am văzut osînda, perind nevinovat, de alţi domni" (f.130)[187]. Acel „altul", identificat de toţi istoricii ca fiind Miron Costin[188], nu putea fi privit de fiul său cu satisfacţia maliţioasă cu care este văzută osînda ce l-a ajuns.

Axinte prelucrează unele pasaje, folosind *Letopiseţul zis al lui Nicolae Costin*. Pentru exemplificare reproducem începutul domniei lui Constantin Cantemir:

---

182 De reţinut faptul că *Letopiseţul Ţării Moldovei de la 1661 pînă la 1711 (Pseudo Nicolae Costin)*, inclus în întregime în *Cronica paralelă*, n-a mai cunoscut nici o ediţie de la M. Kogălniceanu şi pînă astăzi.

183 Cf. M. Kogălniceanu, *Letopisiţele Ţării Moldovei...*, II, Iaşi, 1845, p. 39. Dumitraşco vodă Cantacuzino a domnit a doua oară între anii 1684-1685.

184 Radu Popescu, *Istoriile...*, p. 193, înaintea aliniatului ultim: „Întru anul de la zidirea lumii 7200...".

185 *Ibidem*, p. 194, la mijlocul paginii, înaintea frazei: „Constantin vodă Cantemir, vrînd ca să răsplătească lui Constantin vodă Brîncoveanul...".

186 În decembrie 1691 Miron Costin logofătul şi fratele său, marele vornic Velicico Costin, au fost decapitaţi din poruncă domnească, fiind bănuiţi de complot.

187 Cf. M. Kogălniceanu, *Letopisiţele...*, II, p. 18.

188 Însuşi Neculce, în *Letopiseţul* său, confirmă amestecul lui Miron Costin în sfîrşitul tragic al lui Antonie vodă, punînd în gura marelui cronicar mărturisirea, cînd a fost omorît din porunca lui Constantin Cantemir, că moare nevinovat „numai osînda lui Antonie vodă îl goneşte". Cf. I. Neculce, *Opere*, ediţia noastră din 1982, p. 257.

www.dacoromanica.ro

M. Kogălniceanu, Letopisiţe..., II (p. 39): *De domnia lui Cantemir bei, ce-i zic Costantin vodă Bătrînul.* „Cînd au fost cursul anilor de la începutul lumii 7193, eară de la Hristos 1685, în luna iunie în 15 zile, au îmbrăcat caftan de domnie Cantemir vodă, la Obluciţă, precum s-au pomenit mai sus. Şi îndată au şi trimes pre fiiul său, pre Antioh beizade, la Ţaringrad pentru credinţa ca să se afle în chip de zălog. Însă şi boierii cei mari de ţară şi-au trimes toţi cîte un fiiu al său cu beizade, de au şezut trei ani la Ţaringrad, în Bogdan-sarai, tot cu cheltueala ţării. Eară la scaun în Iaşi au venit în luna lui iulie în cinci zile. Carele din boierie era numit Cantemir, ce au fost clucer mare la domnia Ducăi vodă, om de ţară, moldovan drept, fiind de la Tobac de locul lui şi foarte viteaz bun; ear la fire blînd şi cu inimă milostivă, răbdător, cu puţină mînie întîiu, apoi ertător şi nelacom la avere şi îndurător, necărturar, eară slujit şi la toate priceput."

Cronica paralelă (f. 181) *Vl<ea>to 7193, 1685. Domn 56. Domnii 64. Constandin Cantemir vodă Bătrînul, al doilea numit cu acest nume, ce au fost de la Tobac, din oameni de jos, fălcian.*

„După ce au îmbrăcat caftan de domnie Cantemir vodă la Obluciţă, îndată au trimis pe fiiu-său, Antiohie beizade, la Ţarigrad pentru credinţa, ca să se afle în chip de zălog. Însă şi boiarii cei mari de ţară ş-au trimis toţi cîte un fecior cu beizade, de au şezut trei ani la Ţarigrad în Bogdan-sarai, tot cu cheltuiala ţării. Iar la scaun în Iaşi au venit la iulie 5 zile; carele la domnia Ducăi vodă au fost clucer mare, om de ţară, moldovan drept şi foarte viteaz bun. Iară la fire blînd şi cu inima milostivă, răbdătoriu, cu puţină mînie întîi, apoi ertătoriu, nelacom la avére şi îndurătoriu; necărturariu, iară slujit şi la toate priceput."

Începînd cu domnia lui Cantemir este reluat obiceiul titlurilor de capitole, după cum urmează: *Cînd au întrat Ioann Sobeţchii, craiul leşesc, cu toate oştile în ţară* (f. 182)[189], *Craiul Sobeţchii au luat pe Sfetii Ioan Novii* (f. 182^{v})[190], *Cînd au ales Cantemir vodă pe preoţi din ţărani şi le-au făcut ruptoare, de nume cîte ug<hi>2* (f. 184)[191], *Al doilea rînd iarăş au venit Ioan Sobeţchii, craiul leşesc cu oştile în ţară* (f. 184^{v})[192], celelalte două titluri figurînd, cu uşoare modificări, şi în *Letopisiţe*. Situaţia rămîne valabilă şi pentru a doua domnie a lui Mihail Racoviţă (1707-1709), cu menţiunea că unele titluri le găsim şi în cronica atribuită lui Nicolae Costin. La acestea mai sînt adăogate două, în legătură cu lupta de la Poltava, relatată cu amănunte pe care Axinte le-ar fi putut înlătura, fără nici o pagubă pentru istoria Moldovei[193]. Un titlu (f. 208) este definit: *Cînd au bătut moscalii cetatea Baturna, unde era scaunul Mazepei*[194]. Al doilea: *Pentru moartea Mazepei hatmanul* (f. 223^{v}), lipseşte şi el din *Letopiseţul* folosit de Axinte[195].

După mazilia din a doua domnie moldovenească a lui Mihai Racoviţă, turcii l-au numit pe Nicolae Mavrocordat domn la Iaşi, la 6 noiembrie 1709. Este omul din iniţiativa căruia s-a născut *Cronica paralelă* şi care s-a dovedit a fi adulat atît de Axinte, cît şi de Nicolae Costin. Domnia lui dintîi în Moldova şi apoi aceea efemeră, dar atît de singulară în toate, a lui Dimitrie Cantemir au fost înregistrate în toate amănuntele lor de *Cronica paralelă*, preluată din *Letopiseţul* atribuit lui Nicolae Costin. De altfel cu ele se încheie şi această sursă de informare şi compilaţie a *Cronicii*, care a fost *Pseudo Nicolae Costin*. Axinte intervine, e drept, prelucrînd, parafrazînd textul (mai ales al domniei lui Nicolae Mavrocordat), care în esenţă rămîne însă nemodificat. Cu fila 281^{v} se încheie şi partea de *Cronică paralelă* luată după *Letopiseţul Ţării Moldovei* dintre anii 1661-1710.

189 *Letopisiţele...*, II, p. 40, înaintea paragrafului al II-lea.
190 *Ibidem*, înaintea ultimului rînd.
191 *Ibidem*, p. 42, înaintea primului paragraf.
192 *Ibidem*, înaintea ultimului paragraf.
193 Cum este, spre exemplu, lista pierderilor de oameni de ambele părţi, dată nominal pentru unii comandanţi.
194 *Ibidem*, p. 65, înaintea celui de al doilea paragraf.
195 *Ibidem*, p. 77, înaintea celui de al patrulea paragraf.

www.dacoromanica.ro

Firul istoriei Moldovei cu a doua domnie a lui Nicolae Mavrocordat (1711-1715) este depănat de către Axinte după însăşi opera sa cu acelaşi titlu[196]. Derutantă rămîne pentru istorie afirmaţia sa din primele rînduri ale *Celei de a doua domnii*, unde subliniază clar că îl continuă pe Nicolae Costin, care a scris prima domnie a voievodului în Moldova, domnie inclusă, însă, în *Letopiseţul* acestuia de la 1661 încoace, a cărui paternitate îi este contestată pe bună dreptate. Trebuie să înţelegem, oare, că se impune să separăm domnia lui Nicolae Mavrocordat, care este neîndoios a lui Nicolae Costin, de trupul *Letopiseţului*, care nu-i aparţine?! Altă explicaţie nu vedem.

Modificările la opera proprie nu sînt nici acestea esenţiale. De obicei sînt eliminate scurte fragmente, sau numai propoziţiuni, pentru raţiuni de economie de spaţiu, care nu umbresc cu nimic contextul.

Aşa, spre exemplu, este eliminat un fragment în care se vorbeşte despre asediul Brăilei în 1711 şi luarea ei de către muscali[197]. Pentru exemplificarea rarelor modificări redăm mai jos un fragment, aşa cum am făcut pentru toate sursele *Cronicii paralele.*

Axinte Uricariul (p. 124-125): „Înţălegînd di aciasta şi boiarii carii mergea cu agii şi cu oastea, măcar că didesă Necolae vodă cărţi în mînule boiarilor scriind la toţi lăcuitorii, de or trebui şi le vor poronci boiarii, să aibă a sări toţi, cine cu ce arme ar avea; iară tot au socotit că li-ar mai trebui oaste şi au scris la Nicolae vodă să mai trimiţă şi pe hatmanul şi să mai dea şi alţi slujitori, că leşii au prinsu de veste şi să strîng la un loc şi au gînd să nu să dea, ce să se apere. De cari înţălegînd Necolae vodă au orînduitu şi pre Ion Buhuş hatmanul, cu o samă de slujitori di cei de curte şi din cei de afară şi cîţiva boemaşi de curte, că pe hatmanul l-au pohtit şi mai înainte boiarii ce s-au trimis întîi, scriind că ar trebui să fie şi hatmanul cu oştile; că unde iaste hatmanul ascultă şi oştile mai bine şi alta, că ari dobe şi trîmbiţă şi să dă ştire oştenilor la purces şi la alte trebi."

Cronica paralelă (f. 312) :„Înţelegînd de aceasta boiarii şi agiii carii mergea cu oastea, au scris la Nicolae vodă să le mai trimiţă şi pe hatmanul şi să mai dea şi alţi slujitori, că léşii au prinsu de véste şi să strîng la un loc, şi au gînd să nu să dea, ci să se apere. De care înţelegînd Nicolae vodă au orînduit şi pe Ioann Buhuş hatmanul cu o samă de slujitori de cei de curte şi din cei de afară şi cîţ<i>va boemaş<i> de curte. Că pe hatmanul l-au poftit şi mai nainte boiarii; că unde iaste hatmanul, ascultă şi oştile mai bine. Şi alta, că are tobe şi trîmbiţe, de să dă ştire oşténilor la purces şi la alte trebi."

Sînt eliminate informaţii mărunte — mai degrabă parafrazări — cu privire la ridicarea regelui Suediei de la Varniţa, cu privire al mazilirea lui Constantin Brîncoveanu, sau cu privire la pregătirile de război pentru ocuparea Moreei (f. 341^{v}-342, 344)[198]. Domnia a doua în Moldova a lui Nicolae Mavrocordat se încheie cu numirea sa în Ţara Românească şi cu lista boierilor moldoveni, care s-au perindat în funcţii în vremea guvernării sale (f. 346-349^{v})[199].

---

196 Ne-am folosit pentru comparaţii de ediţia lui Ioan Şt. Petre, *Axinte Uricariul...*, apărută în anul 1944 la Editura Casa Şcoalelor, p. 81-179, unde este reprodus conţinutul cronicii: *De a doa domniia lui Nicolae Alexandru vodă<în Moldova>, vă leat 7220.* Vezi nota 27.

197 Cf. Şt. Petre, *Axinte Uricariul...*, p. 90, de la „Ion vodă, dacă au mărsu la Brăila...", pînă la: „... şi au lăsat moscalii cetate<a>, precum s-au scris la domniia lui Dumitraşco vodă". Locul fragmentului ar fi fost, în *Cronica paralelă* la f. 288, în mijloc, după textul:„... văzînd şi îndemnările priiatenilor au eşit şi şedea la saraiul său".

198 Această ultimă diferenţiere textuală este mai evidentă. Corespunde p. 166, aliniatul întîi, precum şi p. 170, ultimul aliniat, eliminat în întregime.

199 Cf. Ioan Şt. Petre, *Axinte Uricariul...*, p. 173-179. Lipseşte titlul din *Cronica paralelă*: „Cînd s-au mutat Nicolae vodă din Moldova la domnia Ţării Muntenești". Lipseşte din *Cronica paralelă* interpolarea de la p. 178-179, cu privire la Carol al XII-lea regele Suediei.

www.dacoromanica.ro

Ne-a mai rămas de urmărit un singur izvor inclus în *Cronica paralelă*, pentru domniile din Ţara Românească de la 1714 şi pînă la 1724, cînd se opreşte *Cronica*. Este vorba de *Istoriile* lui Radu Popescu.

Începutul domniei lui Ştefan Cantacuzino (1714-1716) este o prelucrare a lui Axinte, pe care editorul *Istoriilor* o include în întregime în aparatul critic, ca fiind luată din manuscrisul ce poartă sigla *U* şi care este corespunzătoare manuscrisului nostru 5367, f. 350^{r-v} şi primele trei rînduri din f. 351[200]. Acelaşi lucru se petrece şi cu sfîrşitul domniei urgisitului Cantacuzin, cînd Axinte substituie textul lui Radu Popescu cu un portret moral de antologie în istoriografia noastră (f. 355^{v}, ultimele trei rînduri — f. 356)[201].

Trecînd la domnia lui Nicolae Mavrocordat în Ţara Românească, Axinte elimină din *Cronica paralelă* capitolul scurt intitulat *Viţa prea luminatului neam al prea înălţatului şi milostivului domn Io Nicolae Alexandru voevod, prea bunul stăpînitoriul Ţării Rumâneşti, care să trage din Alexandru vodă cel Bun,*[202] aşa cum fac, de altfel, şi alte redacţii ale *Istoriilor*. Tot Axinte modifică locul textului cu privire la moartea doamnei Pulcheria,[203] aşezîndu-l la f. 360 (sfîrşit) — 360^{v}.

Parafrazările lui Axinte la *Istoriile* lui Radu Popescu sînt rare şi fără semnificaţie. Exemplul pe care îl dăm este grăitor:

Istoriile... lui Radu Popescu (f. 243):
(f. 243): „Solii au avut împreunări între dînşii de opt ori şi a opta ori s-au săvîrşit pacea între turci şi între nemţi şi între veneţiiani, ca să fie pace între dînşii.

După aceia s-au mai făcut un tractat cu 20 de ponturi şi acélea coprindea mai mult, stătătoare pînă la 24 de ani şi s-au făcut capete de ponturi 20, care coprind mai mult pentru hotarăle şi pentru aşezarea marginilor ca să ţie şi să stăpînească fieştecine cît au luat şi cît au dobîndit ca să fie volnici neamţii a să neguţători în Ţara Turcească cu pace şi pre mare şi pre uscat."

Cronica paralelă (f. 376^{v}): „Solii au avut împreunări între dînşii de opt ori. Apoi s-au săvîrşit pacea între turci şi între nemţi şi între veneţiiani, ca să fie pace stătătoare pînă în 24 ani. Şi s-au făcut capete de ponturi 20, carele mai mult coprind mai mult pentru hotarele şi pentru aşezarea marginilor ca să ţie şi să stăpînească fieştecine cît au avut şi cît au dobîndit. După acéia s-au mai făcut un tractat cu alte 20 de ponturi. Şi acélia coprindea ca să fie volnici nemţii a să neguţători în Ţara Turcească cu pace şi pe mare şi pe uscat."

Domnia lui Nicolae Mavrocordat a fost întreruptă pentru aproape doi ani, prin arestarea şi ridicarea lui din Bucureşti de un complot boieresc şi predarea lui armatelor imperiale, care l-au dus la Sibiu. În locul lui a fost numit fratele său Ioan, un om blînd şi cumite, regretat de toţi cînd, la 30 de ani, s-a îmbolnăvit de lungoare şi a murit. Amîndouă cronicile menţionează participarea lui ca dragoman, la pacea de la Passarowitz, din 1718.

Moartea lui Ianache Mavrocordat[204] a coincis cu eliberarea lui Nicolae din detenţia de la Sibiu, care a fost deîndată înscăunat cu a doua domnie la Bucureşti. Firul *Istoriilor*, urmărit cu fidelitate de *Cronica paralelă*, este rupt doar o singură dată cînd un fragment de cronică cu privire la moartea Barbului serdarul, unul din capii opoziţiei, care a dus la prinderea domnului,[205] a fost inclus de Axinte la f. 380^{v}, după propoziţiunea: „Acest fel de bine ş-au dobîndit cu mintea lor de la némţi", cum de altfel, precizează şi Const. Grecescu în aparatul critic, folosind manuscrisul 5367.

---

200 Cf. R adu Popescu, *Istoriile...*, p. 207-208.

201 Este întocmit textul începînd cu ultimul paragraf de la p. 214 şi pînă la sfîrşitul domniei. Cf. *Istoriile...*, p. 214-215.

202 *Ibidem*, p. 215.

203 *Ibidem*, p. 218 (ultimul rînd) — 219 (primul paragraf).

204 Ioan Mavrocordat domneşte între 21 noiembrie 1716-23 februarie 1719.

205 *Ibidem*, p. 251, r. 18-252 r. 16.

www.dacoromanica.ro

Pînă la sfîrşitul *Cronicii paralele* nu mai intervine nici o modificare faţă de *Istoriile* lui Radu Popescu[206].

Cu aceasta se încheie lungul periplu întreprins prin cele două manuscrise şi înregistrarea abaterilor de la sursele folosite de autor la elaborarea *Cronicii paralele.*

Ne mai rămîne să spunem un cuvînt cu privire la raportul dintre opera pe care o atribuim lui Axinte şi *Cronica paralelă prescurtată,*[207] scrisă de cămăraşul de izvoade la 1733 şi păstrată în colecţiile Bibliotecii Academiei sub nr. 3442. Încă de la începutul acestei introduceri ne-am asociat punctului de vedere emis de Ştefan Gorovei, precum că opera lui Vasile Buhăescu, alias Buzilă, încă şi mai mult o cronică paralelă (în care pe paginile alăturate sînt redate evenimentele din Ţara Românească — în stînga, şi Moldova — în dreapta) a folosit pentru redactare *Cronica paralelă.* Titlul celor două lucrări este concludent:

Cronica paralelă f. 7 „Létopiseţul Ţărîi Româneşti şi a Ţărîi Moldovei. De viaţa a prea luminaţilor domni ce-au stăpînit întru acéste 2 ţări şi ce s-au lucrat în dzilele lor şi a părţilor streine care, să megieşesc cu acéste ţări, *pre largu adunate* den multe létopiseţe şi cu bună îndreptare alcătuit, precum să véde."

Cronica paralelă prescurtată f. 1. „Istoriile Ţării Rumâneşti şi a Ţării Moldovei. De viiaţa a prealuminaţilor domni carii au stăpînit întru acéste doao ţări şi ce s-au lucrat în zilile lor şi a părţilor streine care să megieşesc cu acéste ţări *pre scurt adunate* den multe létopiseţe, cu porunca a prealuminatului, prea înălţatului, binecredinciosului, dentru slăvită viţă domnu Io Constantin Neculaev voivod, bunul şi prea înţeleptul stăpînitoriu a toată Ţara Moldovei. Scosu-se-au de prea plecatul den slugile măriei sale, Vasile cămăraşul de izvoade, cu porunca înălţimei sale pre forma aceasta, precum se véde. Leat 7241" <=1733>.

Data la care a fost redactată varianta *Buzilă* vine să ne întărească părerea cu privire la vremea cînd a fost elaborată *Cronica paralelă* de către Axinte şi pe care am încercat să o stabilim la locul potrivit. Este neîndoios că la 1733 atît manuscrisul 2591 (din care a fost adoptat titlul pentru cronica lui Vasile Cămăraşul), cît mai ales manuscrisul 5367 se găseau în biblioteca lui Constantin Mavrocordat. Ultimul are, de altfel, imprimată pe prima copertă stemele Ţării Româneşti şi a Moldovei cu iniţialele voevodului: Io C<onstantin> N<icolae> V<oevod>[208].

Nu este lipsit de interes de precizat încercarea pe care o mînă străină de cei doi copişti (dar aproximativ contemporană cu ei) o face în primele 9 pagini ale manuscrisului 2591 de a sincroniza, pe 4 coloane, pînă la 1633 (unde se opreşte manuscrisul) sultanii, vizirii, domnii Ţării Româneşti şi domnii Moldovei. Ideea paralelismelor, în formă cu totul schematică, poate fi observată şi aici[209].

*

206 Sfîrşitul *Cronicii paralele* coincide cu textul ediţiei lui Const. Grecescu de la p. 275: „... Trimis-au şi măria sa domnul nostru Nicolae vodă daruri şi altele care să cuvin împărăţiei".

207 A fost publicată mai întîi sub titlul: Vasile Cămăraşul, *Istoriile Ţării Româneşti şi ale Ţării Moldovei* în *Calendar istoric şi popular pe anul 1857.* Bucureşti, p. 1.-71. O ediţie şi un studiu ne-a lăsat Em. E. Kretzulescu, *Cronica lui Vasile Buhăescul cămăraşul* în *Revista de istorie. arheologie şi filologie,* XIV (1913), p. 151-170; XV (1914), p. 219-225 şi XVI (1922), p. 162-186. Pentru ms. 3442 vezi şi opinia lui Const. Grecescu din *Istoriile domnilor Ţării Româneşti...*, p. LXXI. O copie în l. greacă, realizată de Lazăr Scriba în anul 1734, în ms. grecesc nr. 516 de la Academie.

208 Vezi şi Ştefan Gorovei, *Între Vasile Buhăescul şi Vasile Buzilă...*, p. 447 şi 452.

209 În paginile ce urmează, unde ne vom ocupa de descrierea manuscriselor, vom reproduce aceste scheme.

www.dacoromanica.ro

Cu riscul de a obosi cititorul, sîntem obligaţi la o descriere completă a manuscriselor pe care le-am utilizat la alcătuirea ediţiei de faţă. Descrierea a mai fost făcută de majoritatea cercetătorilor pomeniţi în introducere, dar au fost reţinute, de obicei, elementele cantitative care interesau în contextul studiilor respective, nu şi celelalte elemente bibliografice, de rigoare într-o descriere completă.

Manuscrisul 2591 are 435 f. + f. 398 bis, de dimensiuni 30 x 21 cm. Paginaţie veche cu cifre chirilice, de altă mînă decît cea a copiştilor: 1-839, cu omisiunea unei pagini după 831 (f. 7-435^{v}). Legătură originală în carton şi piele, avînd imprimat un medalion floral pe ambele scoarţe. A fost copiat de Ioan Pavel grămăticul (sau Ioan Raţă, cum ne atrage atenţia prietenul Ştefan Gorovei) de la f. 7 pînă la f. 346^{v} şi de Stanciu ierei de la f. 347 pînă la f. 435^{v}. Unele titluri, iniţiale şi însemnări marginale, în special de după f. 347 sînt scrise cu roşu. Filele 67^{v}-68^{v}, 121^{r-v}, 135, 312, 341-342^{v}, 360-362^{v} sînt albe. A aparţinut Colegiului Sf. Sava (a cărui ştampilă este aplicată la f. 7, 9 şi 435^{v}), Bibliotecii Centrale a Statului şi Muzeului Naţional de Antichităţi, a cărui ştampilă în tuş albastru este aplicată în numeroase locuri, cum sînt: f. 1, 2, 10, 25 ş.a. Intrat în colecţiile Academiei Române la 10 februarie 1903, împreună cu întregul fond de manuscrise şi cărţi vechi păstrate la Muzeu.

În afara însemnărilor de cititori sau posesori, atît de frecvente în vechile tomuri, manuscrisul 2591 are la f. 2-6 un tabel sinoptic de sultani, viziri, domni ai Munteniei şi ai Moldovei, cu anul în care au domnit şi numărul de ordine. Acest tabel, a cărui succesiune normală este: f. 3,3^{v}, 2,2^{v}, 5,5^{v}, 4,4^{v}, 6 a fost lucrat de altă mînă, spre mijlocul sec. al XVIII, atunci cînd a fost făcută şi paginarea. Iată textul:

Leat	Numă-rul	Sultanii	Numă-rul	Vezirii	Numă-rul	Valahia	Numă-rul	Moldavia	Anii	List
1290	-	-	-	-	1	Radul Negru	-	-	24	1
1299	1	Otman	-	-	-	-	-	-	27	-
1314	-	-	-	-	2	Mihail	-	-	19	4
1327	2	Orhan al lui Otman	-	-	-	-	-	-	-	-
1329	-	-	1	Aladin	-	-	-	-	-	-
1333	-	-	-	-	3	Dan	-	-	23	4
1352	-	-	-	-	-	-	1	Dragoş	2	5
1354	-	-	-	-	-	-	2	Sas	4	7
1356	-	-	-	-	4	Alexandru		-	27	8
1358	-	-	-	-	-	-	3	Laţco al lui Sas	8	8
1360	3	Murat al lui Orhan	2	Suleiman al lui Orhan	-	-	-	-	-	-
1366	-	-	-	-	-	-	4	Bogdan	6	8
1369	-	-	3	Cara Halil	-	-	-	-	-	-
1372	-	-	-	-	-	-	5	Petru	16	10
1383	-	-	-	-	5	Mircea	-	-	29	12
1388	-	-	-	-	-	-	6	Roman	3	-
1389	-	Baiazit al lui Murat	-	-	-	-	-	-	-	-
1391	-	-	-	-	-	-	7	Ştefan	7	-
1398	-	-	-	-	-	-	8	Petru al lui Ştefan	1	-
1399	-	-	-	-	-	-	9	Iurga al lui Petru	2	36
1401	-	-	-	-	-	-	-	Alexandru al lui Roman, cel Bun	32, luni 8	37
1412	-	-	4	Ali al lui Cara Halil	-	-	-	-	-	-

www.dacoromanica.ro

Leat	Numă-rul	Sultanii	Numă-rul	Vezirii	Numă-rul	Valahia	Numă-rul	Moldavia	Anii	List
1412	-	-	-	-	6	Radul	-	-	15	67
-	-	-	5	Ibraim al	-	-	-	-	-	-
-	5	Mehmet al lui Baezit	-	-	-	-	-	-	-	-
-	6	Murat al lui Mehmet	-	-	-	-	-	-	-	-
1427	-	-	-	-	7	Vladislav	-	-	18	69
1429	-	-	6	Halil al lui Ibrahim	-	-	-	-	-	-
1433		-	-	-	-	-	11	Iliaş al lui Alexandru	12	69
1445	-	-	-	-	8	Radul cel Frumos	-	-	15	89
1445	-	-	-	-	-	-	12	Roman al lui Iliiaş	1	89
1446	-	-	-	-	-	-	13	Petru al lui Ştefan	1	92
-	7	Mehmet al lui Murat	-	-	-	-	-	-	-	-
1447	-	-	-	-	-	-	14	Ştefan	luni 2	98
1448	-	-	-	-	-	-	15	Alexandru al lui Iliiaş	4	99
1454	-	-	7	Mahmut Velis	-	-	-	-	-	-
1452 <sic>	-	-	-	-	-	-	16	Bogdan	2	102
1460	-	-	-	-	9	Laiotă Basarab	-	-	17	111
1469	-	-	8	Rum Mehmet	-	-	-	-	-	-
1427 <sic>	-	-	9	Isaac	-	-	-	-	-	-
1474	-	-	10	iar Mahmut	-	-	-	-	-	-
1475	-	-	11	Ghiedii Ahmet	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	10	Vladul Ţepeş	-	-	16	125
-	-	-	-	-	-	-	17	Petru	2	112
1456	-	-	-	-	-	-	18	Ştefan cel Bun	47, luni 2, săpt. 3	125
1479	-	-	12	Mehmet Cazamani	-	-	-	-	-	-
1482	8	Baiazit al lui Mehmet	-	-	-	-	-	-	-	-
1484	-	-	13	Daut	-	-	-	-	-	-
1493	-	-	-	-	11	Radul	-	-	15	256
1498	-	-	14	Ahmet al lui Rusechi	-	-	-	-	-	-
1499	-	-	15	Ibraim al lui Halil	-	-	-	-	-	-
1503	-	-	16	Hadum Alis	-	-	-	-	-	-
1504	-	-	-	-	-	-	19	Bogdan al lui Ştefan	12, luni 9	229
1505	-	-	17	iar Ahmet	-	-	-	-	-	-
1507	-	-	18	iar Hadum Ali	-	-	-	-	-	-

www.dacoromanica.ro

Leat	Numă-rul	Sultanii	Numă-rul	Vezirii	Numă-rul	Valahia	Numă-rul	Moldavia	Anii	List
1508	-	-	-	-	12	Mihnea	-	-	2	267
1510	-	-	-	-	13	Vladuţa	-	-	-	270
1511	-	-	19	iar Ahmet	-	-	-	-	-	-
-	-	-	20	Amazi Mustafa	-	-	-	-	-	-
1512	9	Selim al lui Baiazit	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	22	iar Ahmet	-	-	-	-	-	-
1512	-	-	-	-	14	Neagoe Basarab	-	-	8, luni 8	277
1514	-	-	23	Hadum Sinan	-	-	-	-	-	-
1517	-	-	-	-	-	-	20	Ştefan al lui Bogdan	9, luni 9	301
1517	-	-	24	Ghionus	-	-	-	-	-	-
1520	10	Suleiman al lui Selim	-	-	-	-	-	-	-	-
1520	-	-	-	-	15	Radul Călugăr	-	-	pol	299
1520	-	-	-	-	16	Radul de la Afumaţi	-	-	-	-
1521	-	-	-	-	17	Vladislav	-	-	1	315
1525	-	-	-	-	18	iar Radul	-	-	7	316
1529	-	-	-	-	19	Moisi	-	-	1, pol	317
1526	-	-	-	-	-	-	21	Petru Rareş al lui Ştefan	11	318
1530 pol	-	-	-	-	20	Vladul	-	-	2, pol	349
1533	-	-	-	-	21	Vintilă	-	-	3, pol	350
1535	-	-	25	Aghias	-	-	-	-	-	-
1536	-	-	-	-	22	Radul Paisie, igumen	-	-	9, luni 8	351
1537	-	-	26	Latifi	-	-	-	-	-	-
1538	-	-	-	-	-	-	22	Ştefan Lăcustă	2, luni 3	353
1540	-	-	27	Hadum Suleiman	-	-	-	-	-	-
1540	-	-	-	-	-	-	23	Alexandru Cornea	pol	356
1540 pol	-	-	-	-	-	-	24	iar Petru Rareş	6	419
1544	-	-	28	Rusten	-	-	-	-	-	-
1545	-	-	-	-	23	Mircea	-	-	7	425
1546	-	-	-	-	-	-	25	Iliiaş al lui Petru	8	426
1553	-	-	29	Ahmet	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	24	Radul	-	-	-	432
1553 pol	-	-	-	-	25	iar Mircea	-	-	luni 8	433
1554	-	-	-	-	26	Petraşco cel Bun	-	-	4	433
1554	-	-	-	-	-	-	26	Ştefan al lui Petru Rareş	3, luni 4	435
1555	-	-	30	iar Rusten	-	-	-	-	-	-
1558	-	-	-	-	27	iar Mircea 3	-	-	2	444
1557	-	-	-	-	-	-	27	Alexandru Lăpuşneanul	5	446

www.dacoromanica.ro

Leat	Numă-rul	Sultanii	Numă-rul	Vezirii	Numă-rul	Valahia	Numă-rul	Moldavia	Anii	List
1560	-	-	31	Mehmet	-	-	-	-	-	-
1560	-	-	-	-	28	Petru al Mircii	-	-	8	471
1562	-	-	-	-	-	-	28	Despot	2	474
1564	-	-	-	-	-	-	29	Ştefan Tomşa	5	510
1564	-	-	-	-	-	-	30	iar Alexandru	5	519
1566	11	Selim al lui Suleiman	-	-	-	-	-	-	-	-
1568	-	-	-	-	29	Alexandru	-	-	9	531
1569	-	-	-	-	-	-	31	Bogdan Alexandru	1	535
1570 pol	-	-	-	-	-	-	32	Ioan Armeanul cel Rău	6	561
1576	-	-	-	-	-	-	33	Petru	5	608
1577	-	-	-	-	30	Mihnea	-	-	6	606
1575	12	Murat al lui Selim	-	-	-	-	-	-	-	-
1579	-	-	32	Ahmet	-	-	-	-	-	-
1580	-	-	33	Sinan	-	-	-	-	-	-
1581	-	-	-	-	-	-	34	Iancul Sasul	3, luni 7	635
1582	-	-	34	Sighiaus	-	-	-	-	-	-
1583	-	-	-	-	31	Petru Cercel al lui Pătraşco	-	-	2	633
1584	-	-	35	Osman	-	-	-	-	-	-
1585	-	-	36	Mesih Haznadaz	-	-	-	-	-	-
1584	-	-	-	-	-	-	35	iar Petru Şchiop	7	641
1585	-	-	-	-	32	iar Mihnea	-	-	5	639
1586	-	-	37	iar Siauz	-	-	-	-	-	-
1591	-	-	38	Ferat	-	-	-	-	-	-
1591	-	-	-	-	-	-	36	Aron cel Rău	-	652
1591	-	-	-	-	33	Ştefan	-	-	1, pol	650
1592	-	-	39	iar Siauz	-	-	-	-	-	-
1592	-	-	-	-	34	Alexandru	-	-	1	651
-	-	-	40	iar Sinan	-	-	-	-	-	-
1592	-	-	-	-	-	-	37	iar Aron cel Rău	-	657
1593	-	-	-	-	35	Mihail cel Veteazu	-	-	8	667
1595	13	Mehmet al lui Murat	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	41	iar Ferat	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	38	Ieremia	12	702
-	-	-	42	iar Sinan	-	-	-	-	-	-
1596	-	-	43	Lala Mehmet	-	-	-	-	-	-
-	-	-	44	iar Sinan	-	-	-	-	-	-
1597	-	-	45	Ibraim	-	-	-	-	-	-
-	-	-	46	eteros Sinan	-	-	-	-	-	-
-	-	-	47	iar Ibraim	-	-	-	-	-	-
1598	-	-	48	Hadum Hasan	-	-	-	-	-	-

www.dacoromanica.ro

Leat	Numă-rul	Sultanii	Numă-rul	Vezirii	Numă-rul	Valahia	Numă-rul	Moldavia	Anii	List
1598	-	-	49	Gerah Mehmet	-	-	-	-	-	-
1599	-	-	50	iar Ibraim	-	-	-	-	-	-
1601	-	-	-	-	36	Şerban Basarab	-	-	8, luni 8	726
1602	-	-	51	Ghilmigi Hasan	-	-	-	-	-	-
1604	14	Ahmet al lui Mehmet	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	52	Ihiauz	-	-	-	-	-	-
1605	-	-	53	Lala Ahmet	-	-	-	-	-	-
1607	-	-	54	Derviş	-	-	-	-	-	-
1607	-	-	-	-	-	-	39	Simeon Moghila	1	725
1609	-	-	55	Murat	-	-	-	-	-	-
1609	-	-	-	-	37	Radul cel Mare	-	-	5	735
1609	-	-	-	-	-	-	40	Costandin Moghila	1	732
1610	-	-	-	-	-	-	41	Ştefan Tomşa	5	737
1612	-	-	56	Stasuh	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	38	Alexandru	-	-	4	746
1615	-	-	57	Cara Mehmet	-	-	-	-	-	-
1615	-	-	-	-	-	-	42	Doamna Ieremiei cu fiiu-său Bogdan	1	752
1616	-	-	-	-	-	-	43	Radul cel Mare	3	754
1618	15	Mustafa al lui Ahmet	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	Halil	-	-	-	-	-	-
1618	-	-	-	-	39	Gavriil Moghila	-	-	1	758
1619	-	-	-	-	-	-	44	Gaşpar Italiean	2	760
-	16	Osman al lui Ahmet	-	-	-	-	-	-	-	-
1619	-	-	-	-	40	iar Radul	-	-	3, pol	776
1620	-	-	59	iar Cara Mehmet	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	45	Alexandru	1	777
1621	-	-	60	Celebi Ali	-	-	-	-	-	-
1622	17	iar Mustafa	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	61	Husein	-	-	-	-	-	-
1622	-	-	-	-	-	-	46	iar Ştefan	1	794
-	-	-	62	Dilavel	-	-	-	-	-	-
-	-	-	63	Daut	-	-	-	-	-	-
1623	-	-	64	Cara Husein	-	-	-	-	-	-
-	-	-	65	Levi Eli Mustafa	-	-	-	-	-	-
-	-	-	66	Ghimurgi Mehmet	-	-	-	-	-	-
1624	18	Murat al lui Osman	-	-	-	-	-	-	-	-

www.dacoromanica.ro

Leat	Numă-rul	Sultanii	Numă-rul	Vezirii	Numă-rul	Valahia	Numă-rul	Moldavia	Anii	List
1623	-	-	67	iar Cara Husein	-	-	-	-	-	-
1623	-	-	-	-	41	Alexandru	-	-	4	799
1623	-	-	-	-	-	-	47	iar Radul cel Mare	3	800
-	-	-	-	Cheman-ches Ali	-	-	-	-	-	-
1625	-	-	-	Geriez Mehmet	-	-	-	-	-	-
1626	-	-	-	Afiz Ahmet	-	-	-	-	-	-
1626	-	-	-	-	-	-	48	Miron Barnovschii	-	826
1628	-	-	-	iar Halil	-	-	-	-	-	-
1628	-	-	-	-	42	iar Alexandru	-	-	2	807
1629	-	-	-	Husref	-	-	-	-	-	-
1630	-	-	-	-	43	Leon al lui Ştefan	-	-	3	813
1630	-	-	-	-	-	-	49	Moisi	-	820
1620 pol	-	-	-	-	-	-	50	Alexandru al Radului	-	826
1630	-	-	-	-	-	-	51	Moisi Moghila	1	820
1631	-	-	-	-	-	-	52	iar Alexandru al lui Iliiaş	2	820
1633	-	-	-	Afiz Ahmet	-	-	-	-	-	-
1633	-	-	-	-	-	-	53	iar Miron Barnovschii	-	826
1633	-	-	-	-	-	-	54	iar Moisi Moghila	1	833

Pentru manuscrisul 5367 n-a fost alcătuit un tabel similar. Probabil că fiind plin de greşeli şi incomplet n-a mai fost continuat.

Manuscrisul 2591 conţine puţine însemnări. Cu excepţia marginaliilor, de obicei rezumări din interiorul paginilor, toate reţinute în aparatul critic, nu subliniem decît o singură însemnare, ex librisul unui bucureştean, după toate aparenţele grafice datînd de la finele sec. al XVIII: „Acest létopiseţ iaste al log<ofă>tului al treilea Nicolae Nica ot mah<a>l<aoa> Sfintei Vineri". Însemnarea este întîlnită la f. 163, şi uşor modificată la f. 3 şi 392^{v}.

La f. 1 liminară şi f. 1^{v} alcătuită, pe la 1860, o listă de cronici munteneşti. Celelalte însemnări au un caracter strict personal, nesemnate, sau sînt simple încercări de condei în limbile română şi greacă. Menţionăm: f. 1 liminară: I „Marţi, fev<ruarie> 11 am început a scrie".

„II, La Domneşti, la pod ce-i zic Faraoane, între doă cruci ce sînt într-o movilă, să caut de un lucru ce mi-au spus log<ofă>t Theodorachi". Însemnarea este repetată mai jos, precum şi la f. 1, de două ori. F. 1: „ 245,<+> 386 <=> 631. Am dat pă fusta vari-me Cati<n>că <lectură incertă> şi pă doo gioi răle" (?) F. 435^{v}: „10 zile astăzi, Viniri, oct<om>v<rie> 13, de cînd au plecatu Mihai". F 6^{v}: Fragment de rugăciune în limba greacă.

Starea de consevare a manuscrisului este precară. Numeroase file au partea inferioară deteriorată de umezeală, fără să fie totuşi afectat textul. Biblioteca Academiei a înlocuit originalul cu o copie fotografică păstrată la fondul respectiv sub cota 187.

Manuscrisul 5367 are 401 file, de dimensiuni 31 x 21 cm. Paginaţie şi numerotaţie veche a filelor cu cifre chirilice, diversă. Paginaţia începe cu 861, dar numai două file alternează cu numerotarea filelor pînă la 917, corespunzătoare filei 37, numerotată mecanic. De la f. 38 reîncepe numerotarea cu 1, pînă la 361, care corespunde filei 401, numerotată mecanic. Numerotarea este făcută

www.dacoromanica.ro

de aceeaşi mînă ca şi la manuscrisul 2591. Marginaliile, mai puţin numeroase decît la manuscrisul celălalt, unele aparţinînd lui Stanciu ierei, copistul întregului volum, au fost transcrise în aparatul critic. Filele 224^{v} şi 356^{v} sînt albe. Unele titluri şi iniţiale sînt scrise cu roşu. Legătura originală în carton şi piele are imprimate pe prima copertă, în medalion, stemele Ţării Româneşti şi Moldovei, unite, iar în colţuri iniţialele voievodului, cum am menţionat mai sus. Manuscrisul a aparţinut lui N. Docan, diplomat şi istoric, a cărui semnătură o găsim la f. 1, 38 şi în interiorul ambelor coperţi: „N. Docan, 1898". La 12 decembrie 1934, la un an şi jumătate de la moartea învăţatului moldovean, manuscrisul a intrat în colecţiile Academiei, împreună cu alte volume şi împreună cu arhiva sa, lăsate prin testament înaltului for, al cărui membru corespondent fusese.

Deşi mai numeroase decît la manuscrisul 2591, însemnările nu au o valoare deosebită. Una dintre ele, de pe coperta I interioară este de posesor, probabil moldovean după nume şi datează din jurul anilor 1760-1770: „Acest létopiseţ este al mieu, a lui Gheorghi Arap şi l-am cumpărat pe ai mei bani. Iar cini s-ar ispiti a-l fura, să fie blestămat de cei 318 sfinţi din Necheea şi treclet şi proclet şi neertat de Dumnezău. Iar cine l-ar spune, să fie ertat de Dumnezău. Gheorghi Arapul, Costandin Arapul, Iordachi Arapul, Ion Arapul vtori paharnic" (ultima semnătură incertă).

Alte însemnări. Coperta I-a interioară: I. Descîntec. II. Ciornă fragmentară de scrisoare în limba greacă, cu conţinut bănesc.

F. 165^{v}: „Aşa sint toate lucrurile lumii aceştie".

F. 336^{v}: Schiţă în peniţă a unui profil de bărbat.

Coperta a II-a interioară: I „Facire bisericii Buciuleştilor: 7138<=1630>. 7184<=1675>, săpt<emvrie> 7 moarte lui Costandin Bantăş, pîrcălabul, îngropat în biserica Buciuleştii".

II „La let 1816 au răposat cluceriu Neculai Cariufil sau (Batencu) în zioa Sfîntului Gheorghi".

III „3 lei Petru ot Aniţa, mart 21; 1 leu Vasili Ghior<ghi> (?) mart 21".

Starea de conservare a manuscrisului este bună. Volumul a fost restaurat la cotor. O copie fotografică, catalogată sub nr. 189, este pusă la dispoziţia cercetătorilor, în locul originalului.

Ultimul manuscris, de la care am pornit, de fapt, schiţarea acestei introduceri poartă numărul 340 şi cuprinde singura copie după prima parte a *Cronicii paralele*. Are 212 file, de dimensiuni 30 x 20,5 cm. Filele 1^{v}, 5^{v}, 192-211^{v} sînt albe. Paginaţie veche cu cifre chirilice: 1-372 (f. 6-191^{v}). Titlurile şi iniţialele sînt scrise cu roşu. Frontispiciu în peniţă la f. 6. Filele 2-5 sînt ocupate de *Scara aceştii cărţi*, adică Cuprinsul. Manuscrisul a fost copiat între anii 1782-1785 în Ţara Românească de către Ştefan logofătul de la Biserica Creţulescu din Bucureşti. Legătura originală a manuscrisului se păstrează sub legătura modernă a Bibliotecii Academiei şi are imprimat pe ambele coperţi acelaşi medalion floral pe care l-am întîlnit şi la manuscrisul 2591. Aceasta înseamnă că amîndouă manuscrisele au fost legate (cel dintîi relegat) la finele veacului al XVIII-lea, sau începutul celui următor. Pe prima copertă a fost lipită o etichetă, deteriorată astăzi, cu text în ruseşte şi româneşte ce precizează cuprinsul volumului: „Pentru amîndouă Prinţipaturile manuscris hronograf... pentru domnii Moldavii şi a Valahii, pînă la anul 1636".

Manuscrisul a aparţinut lui C. Bolliac, semnat la f. 6, 39, 70, 101 ş.a., apoi lui Mihail Sturdza, a cărui pecete în tuş este aplicată la f. 1, 2, 3, 5 ş.a., precum şi lui D. A. Sturdza, semnat la f. 2 şi 191^{v}, care l-a dăruit Bibliotecii Academiei.

Însemnările, deşi puţin numeroase, nu sînt lipsite de valoare. Mai întîi consemnăm cele două dovezi ale copierii, de la începutul şi sfîrşitul textului: F 6-7 „Acest Létopiseţ iaste scris cu osteneala mea, în zilile lui Nicolae vodă Caragea, la leat 1782. Ştefan logofăt."

F 191^{v}: „ Şi pînă aice am făcut sfîrşit, lăsînd a scrie şi alţi istornici céle ce să va fi mai lucrat în urmă. Scris de Ştefan logofăt ot Creţulescu. Martie 1, 1785. Ştefan logofăt."

La f. 1 o relatare scrisă de Ştefan logofătul, consemnează vizita vizirului la Bucureşti: „Oct<omvrie> 4, 1788, sîmbătă în diseară au venit vizirul în Bucureşti cu Nicolae voevod Mavrogheni, în carîtă, şi l-au conăcit în casile domneşti céle noao. Şi duminecă la 5 s-au primblat numai vizirul, tiptil, pin tîrgu. Şi duminecă seara, la 8 ceasuri din noapte s-au dus la Ruşciuc."

La f. 212, o întunecime de soare: „Mai 24, 1788, perire soarelui, miercuri la 3 pol ceasuri" şi o reţetă de medicină veterinară: „De tuse cu năduşală, la cai".

www.dacoromanica.ro

Starea de conservare a manuscrisului este bună.

La sfîrşitul cuvîntului de introducere sînt necesare cîteva explicaţii în legătură cu editarea cărţii de faţă. Am menţionat în primele pagini că textul ce depunem la Editură este cea dintîi încercare de tipărire integrală a *Cronicii paralele*, pe care o atribuim lui Axinte Uricariul. O tipărire parţială, după manuscrisul 340, a fost efectuată de către C. Bolliac în *Trompeta Carpaţilor* în anii 1871-1873. Un scurt fragment a fost de asemeni tipărit după manuscrisul 2591 de către M. Gaster în *Crestomaţie*, vol. I. În sfîrşit Const. Grecescu publică *Mărturiile comisului Iştoc*, după manuscrisul 5367 în *Revista Istorică Română*(1939), după cum am arătat la locul potrivit. Mai trebuie să precizăm că N. Docan, care deţinuse manuscrisul 5367, a transcris partea de text relativă la a doua domnie a lui Nicolae Mavrocordat în Moldova (operă separată a lui Axinte, inclusă şi în *Cronica paralelă*), probabil în vederea publicării. Textul, păstrat iniţial la fondul de manuscrise sub nr. 5842, a fost trecut la Arhiva N. Docan, mapa IV, ms. 8.

În ceea ce ne priveşte am folosit ca text de bază manuscrisele 2591 şi 5367, copiate cu atenţia şi consecvenţa de rigoare în elaborarea ediţiilor critice. Amîndouă manuscrisele sînt marcate cu sigla A, pentru rezolvarea numeroaselor situaţii ivite pe parcurs, dintre care marginaliile sînt cele dintîi.

Am avut de raportat diferenţierile textuale ivite la colaţionarea manuscrisului 340 (ce poartă sigla B) cu textul de bază, pentru prima parte a *Cronicii*. Cum *Cronica paralelă* este tributară unei suite de letopiseţe munteneşti şi moldoveneşti, am utilizat cele mai autorizate ediţii pentru a stabili diferenţierile textuale faţă de manuscrisele de bază şi a preciza ce anume aduce nou, sau ce elimină, *Cronica paralelă*. În cuprinsul introducerii ne-am referit, nu o dată, la aceste lucrări, menţionate prin siglele următoare:

Letopiseţul Cantacuzinesc = C; *Letopiseţul de la facerea lumii pînă la 1661* de Nicolae Costin = N; *Matei al Mirelor* = K; *Letopiseţul Moldovei* de Miron Costin = M; *Letopiseţul Moldovei de la 1661-1709* (Pseudo Nicolae Costin) = D; *Istoriile domnilor Ţării Româneşti* de Radu Popescu = P; *A doua domnie a lui N. Mavrocordat în Moldova* de Axinte Uricariul = U; Pentru *Letopiseţul* lui Grigore Ureche, folosit prin intermediul cronicii lui N. Costin, n-am folosit siglă, ci am dat numele său în întregime.

Textele manuscrise nu ne-au ridicat probleme complicate de lectură, toate trei volumele fiind întregi şi destul de îngrijit copiate. Am efectuat o transcriere fidelă, neabătîndu-ne de la normele folosite de noi pentru alte ediţii critice. Am adoptat, aşadar, o redare fonetică a literelor chirilice. Am ţinut seama în transcriere de particularitatea literei ъ, care avea atît valoare de *ă*, cît şi de *î* şi i-am acordat valoarea cerută de lectura modernă.

Diftongul ѣ a fost transcris *ea* în cuvintele ce sînt diftongate astăzi: aceasta, meargă, treacă; a fost transcris prin *é*, în expresiile ce n-au păstrat diftongarea, destul de numeroase, de altfel: vréme, lége, părére, tăcére.

Diftongul ѧ a fost transcris *ia*: viac, viacinic, cosia. Diftongul ю a fost transcris *iu*: iubitor, iute, voiu. Semnele de la sfîrşitul cuvintelor, care indică fie o consoană aspră, fie una moale, n-au fost transcrise prin *u* final, cum se obişnuia la finele veacului trecut. Semnul ѕ, prezent în mod obişnuit în copia lui Ioan Pavel grămăticul din manuscrisul 2591 a fost redat prin *dz*: dzice, vădz, obedzi. Semnul ѵ, întîlnit întotdeauna numai iniţial, a fost redat prin *î, în,* sau *îm* (în ultimul caz înaintea labialelor *p, b*): împărat, îmblat, întrat, învăţat, începe. Semnul ц a fost transcris prin *ce, ci*, după pronunţarea modernă: aceste, cele, ciubote. Semnul ѯ a fost redat prin *ge, gi*: gene, ger, cugetă, giurui, giumătate, gios.

Ne-am folosit de croşete < > pentru completarea textelor, de obicei final de cuvinte. Am utilizat, mai rar, parantezele drepte [ ] pentru a marca excluderea textelor de prisos. Lema] a fost întrebuinţată în aparatul critic pentru a preciza deosebirile flagrante dintre textul de bază şi variante. Raportarea textului tipărit la cea al manusrisului original se face prin numerotarea filelor recto şi verso ale textului de bază, care se indică marginal. O linie verticală precizează sfîrşitul unei pagini şi începutul celei următoare.

www.dacoromanica.ro

În aparatul critic am separat rîndurile prin două linii oblice: //, iar expresiile aceluiaşi rînd printr-o linie: /. Este de la sine înţeles că o concordanţă deplină între textul de bază, numerotat din 5 în 5 şi aparatul critic este absolut de rigoare, şi ea a fost respectată întru totul.

Ediţia se încheie cu un glosar, necesar pentru înţelegerea de către un public cît mai larg a expresiilor ieşite de mult din limbajul curent.

Ne exprimăm speranţa că efortul depus la editarea *Cronicii paralele* va sluji creşterii interesului pentru vechea, frumoasa şi înţeleapta limbă românească[210].

G. Ştrempel

---

210 După depunerea manuscrisului spre publicare au mai apărut puncte de vedere interesante în legătură cu activitatea lui Axinte Uricariul şi mai ales cu geneza şi paternitatea *Cronicii paralele*. Le-am receptat în ordinea următoare: Alexandru V. Diţă, *Despre un pretins cronicar: Axinte Uricariul,* în *Luceafărul* din 10 iunie 1989, p. 6; Ştefan Gorovei, *Spre unificarea istoriografiei naţionale: „Cronica paralelă " (Iaşi, 1733),* în *Anuarul Institutului de istorie şi arheologie „A. D. Xenopol"* XXV (1988), nr. 2, p. 139-185. Cu tot respectul pe care l-am avut, întotdeauna, pentru părerile altor colegi de breaslă, nu pot adera întru totul la opiniile pe care le emit colegii, sub titlurile de mai sus. O voi face cu tot dragul atunci cînd argumentele mă vor convinge pe deplin. Am şi eu unele îndoieli şi nu pot jura că Axinte este *sigur* autorul *Cronicii paralele*. Dar deocamdată i-o atribui, căci argumentele *pro* mi se par preponderente. Dar de la îndoieli şi pînă la certitudini drumul este foarte lung şi spre bătrîneţe devenim mai prudenţi cu condeiul, ce tinde să se entuziasmeze uşor.

www.dacoromanica.ro

f. 7

LÉTOPISEŢUL ŢĂRÎI ROMÂNEŞTI ŞI A ŢĂRÎI MOLDOVEI. DE VIAŢA A PREALUMINAŢILOR DOMNI CE-AU STĂPÎNIT ÎNTRU ACÉSTE 2 ŢĂRI, ŞI CE S-AU LUCRAT ÎN DZILELE LOR, ŞI A PĂRŢILOR STREINE, CARE SĂ MEGIEŞESC CU ACÉSTE ŢĂRI, PRE LARGU ADUNATE DEN MULTE LÉTOPISEŢE ŞI CU BUNĂ ÎNDREPTARE ALCĂTUIT, PRECUM SĂ VÉDE.

VALAHIA.

6798, 1290. DOMN 1. DOMNIE 1. RADUL NEGRUL VODĂ 1. ÎNTÎIUL DOMN ŢĂRÎI ROMÂNEŞTI. CAP. 1.

Acest Radul Negrul vodă, fiind în Ţara Unguriască voevod, mare
f. 7v herţeg pre Amlaş şi pre Făgăraş,/rădicatu-s-au de acolo cu toată casa lui şi cu mulţime de năroade: români, papistaşi, saşi, de tot feliul de oameni, pogorîndu-să pre apa Dîmboviţăi au început a face ţară noaă. Făcut-au întîi oraşul ce-i dzic Cîmpul Lungu. Acolo au zidit şi o beséricâ de piatră, mare şi frumoasă. De acolo au mai descălecat şi la Argeş, făcînd iarăş<i> oraş mare şi ş-au pus scaonul de domnie, făcînd curţi de piatră şi case domneşti şi altă beséricâ mare şi frumoasă. Iară năroadele ce să pogorîse cu dînsul, unii s-au tinsu pre supt podgorie, ajungînd pîn-la apa Sirétiului şi pînă la Brăila. Iară alţii s-au tinsu în gios, preste tot locul, de au făcut oraşă şi sate pîn-în marginea Dunării şi pînă în Olt.

Atunce şi Băsărăbeştii, cu toată boerimea ce era mai nainte preste Oltu, s-au sculat cu toţii de au vinit la Radul vodă, închinîndu-să să fie supt poronca lui. De atuncea s-au numit de-i dzic Ţara Românească. Iară tiutiuluşul domnilor s-au făcut precum arată mai gios: Întru H<ristos> Dumnedzău, cel bun credincios, şi cel bun de cinste şi
f. 8 cel/iubitor de Hristos şi singur biruitor, Io Radul voevod, cu mila lui Dumnedzău domn a toată Ţara Românească, dentru ungurie descălecat şi de la Amlaş şi Făgăraş herţeg.

Acesta iaste tiutiuluşul tuturor domnilor, de atunce începîndu-să, pîn-acmu, precum adevărat să véde că iaste scris la toate hrisoavele

---

1-9 *lipsesc* C // 1 şi]i / *lipseşte* Ţării[2] / *ad.marginal* Radul vodă. Valahiei A // 2 viiaţa // 3 aceste / zilele // 4 megieşăscu / *ad.marginal.* Proimion A / aceste // 5 din B // 7 Valahiia // 8 *lipseşte* 6798, 1290. Domn 1. Domnie 1 / Radul vodă Negrul întîiu, domnu Ţării Rumâneşti // 10 Iar cînd au fost la cursul anilor de la Adam 6798, fiind în Ţara Ungurească un voevod ce l-au chiemat Radul Negru, mare herţeg C / Radul vodă Negrul / fiindu / Ungurească / *ad.marginal* Domn Ţări<i> Ard<ealului>, la Amlaş, la Fag<a>raş A // 11 *ad.marginal* Descălecarea lui în Ţara Rumânească şi de facerea ţării noao A // 12 noroade /de[1]] şi de // 13 Dîmboviţii / noaoă // 14 *repetă* şi // 15 biséricâ / piiatră / *ad.marginal* Întîi în Cîmpul-Lungu A / dăscălecat / *ad.marginal* Radul Negru 6798, 1290, la Argeş A // 17 piiatră / biséricâ // 18 noroadele / *ad.marginal* Descălecarea norodului A / pe // 19 pîn-<ă> / Sirétului / Iar // 20 jos / peste / *ad.marginal* Peste toată ţara A // 21 Oltu // 22 Atuncea / *ad.marginal* Dă Băsărăbeşti A // 23 de] şi / venit // 24 porunca / Românească / *ad.marginal* De numele ţării A // 25 *după* gios *ad.* V. Hrista Boga blagoveanomu, blagocestivomu i Hristo liubivomu, samoderjavnomu Io Radul Negru voevod, Bojiiu milosti gospodariu vseia zemli Ungrovlahiskiia, za Planinski i ot Almaş i Fagăraş herţegu. Acestea să tîlcuesc pre limba rumânească C / Iar / tituluşul / *ad.marginal* Tituluşul domnului A // 26 Dumnezeu // 28 Dumnezeu / domnu / Românească / *ad.marginal* Radul 6798 A // 29 şi]i / *după* herţeg *ad.* 6798 // 30 tituluşul / atunci / începîndu-se / *ad.marginal* Următori la toţ<i> domnii A // 31 acum //

www.dacoromanica.ro

ţărîi. Şi întru acesta chip tocmitu-ş-au Radul vodă ţara, cu bună pace; că încă nu era de turci împresurată. Şi au murit în scaon, îngropîndu-l la besérica lui den Argeş. Domnit-au ani 24/.

f. 8v 6822, 1314. DOMN 2. DOMNIE 2. MIHAIL VODĂ 1. CAP 2.

Acest Mihail vodă de unde au vinit şi ce s-ar fi lucrat în dzilele lui, necăiuri, nemică nu scrie, nice a cui ficior iaste, numai că au domnit ani 19.

6841, 1333. DOMN 3. DOMNIE 3. DAN VODĂ 1. UNUL NUMIT CU ACEST NUME. CAP 3.

Acest Dan vodă nice la o istorie a domnilor, nemică nu însămniadză mai mult, făr-cît atîta scrie că l-au ucis Şuşman vodă, domnul sirbilor, şi au domnit ani 23/.

MOLDAVIA.

f. 9

6860, 1352. DOMN 1. DOMNIE 1. DRAGOŞ VODĂ 1, ÎNTÎIUL DOMN ŢĂRÎI MOLDOVEI, UNUL NUMIT CU ACEST NUME. CAP 1.

Domniia acestui domn a o scrie pre larg cu anevoe iaste, de vréme că mulţi istorici, în multe chipuri pintru dînsul au scris, atît pentru niamul său, de unde au fost, cît şi pentru descălecarea sa întru această ţară. Şi măcar că Uréche biv vel vor<nic> au scris în létopiseţul său, cum acestu Dragoş vodă s-ar fi rădicat la domnie din nişte păstori ce-au eşit cu vînătoare peste munţi, aice în ţară, carii aflînd acestu loc pustiiu să-l fie descălecat; şi Dragoş fiind mai cap între dînşii, pre dînsul să-l fi rădicat domnu.

Iară Miron logofătul scrie că aceste cuvinte ce s-au pomenit de Dragoş vodă, că s-ar fi rădicat din păsori, nu-s adevărate. Şi după

f. 9v mărturiia maramoroşénilor ce dzice că au audzit/ şi cu urechile sale, dovedéşte că acest Dragoş vodă au fost ficior de domn, a unui Bogdan vodă, născut în Maramoroş. Şi după cum şi noi am cules din toate istoriile, aceasta am aflat să fie mai adevăr. Că scrie şi Bomfin, istoricul ungur, pintru un Bogdan vodă ce s-au rădicat domnu din

---

1 într-acest / tocmindu-să Radul vodă ş-au aşăzat ţara / *ad.marginal* De moartea şi locul îngropării lui A // 2 scaun // 3 bisérica din Argeş B // 4 *lipseşte* C/Mihail vodă, 6822, iar de la Hristos 1314 // 5-7 De aice să începe povéstea altor domni, carii au venit pre urma Negrului vodă, precum arată mai jos. Mihai vodă au domnit ani 19 C // 5 venit /s-ar]ar / zilile /*ad.marginal* Neaflată lucrarea vieţii lui A // 6 nicăiri / nimic / nici / a]al /fecior // 8 *lipseşte* C / Dan vodă. 1333 // 10-12 Dan vodă au domnit ani 23. Acesta au fost frate cu Mircea vodă Bătrînul şi l-au ucis Şuşman vodă, domnul sîrbilor, cînd era cursul anilor de la Adam 6864 C // 10 nici / nimic // 11 însemnează /*ad.marginal* Neaflată lucrarea vieţii lui. Numai de moartea lui A // 13-16 Moldaviia. Dragoş vodă // 17 domnu / pe largu / *lipseşte* cu / *ad.marginal* Întîiul domn al Moldaviei A // 18 pentru // 19 neamul / dăscălecarea // 21 cum că / *ad.marginal* Dragoş 6860, 1352 A / *ad.marginal* Scrisele lui Uréchie vornic, ce zice că au fost din păstori A / acest domnu // 22 vînătoarea / aici / carei / aflîndu / acest // 23 dăscălecat / dînşîi // 24 *ad.marginal* Mărturiia lui Miron logofăt, ce dovedéşte că au fost fecior de domn de Maramureş A // 26 nu sînt // 27 maramoroşanilor / zice / auzit / uréchile // 28 fecior / domnu / a]al // 29 dupe // 31 pentru / ce]că //

www.dacoromanica.ro

Maramoroş cu români, să fie eşit într-această ţară, la vrémea lui Ludovic, craiul unguresc, care la rîndul domnilor nu iaste pus. Numai dzic istoricii să fie fost tată lui Dragoş vodă.

Iară Dragoş vodă eşind cu cîţ<i>va boiari némişi şi ficiori de domnu den Maramoroş şi fiind el mai de cinste între dînşii, pre dînsul l-au rădicat domnu. Şi au descălecat în cîmpii lui Dragoş, în ţinutul <loc gol>, care şi pînă astădzi să numéşte locul acela pe numele lui. Şi către dînsul adunînd pre multe feliuri de oamini au făcut ţară.

Mai înţălesu-s-au şi din oaminii bătrîni, lăcuitori den ţară, trăgîndu-să cuvîntul den om în om, că o besérică de lemnu la Olovăţu, în ţinutul <Sucevii> să fie făcută de Dragoş vodă; şi acolo dzic să fie îngropat şi Dragoş vodă. Şi acea besérică de lemnu au mutat-o Ştefan vodă cel Bun de o au clădit la m<ă>n<ă>stire la Putna, unde stă pîn-acmu.

f. 10 Iară pre locul besericii cei de lemnu la Olovăţ, Ştefan vodă au/zidit besérică de piatră.

Iară altă ce s-ar fi lucrat în dzilele lui, mai mult nu scrie, nici unde au murit; numai atîta că au domnit ani 2/.

6862, 1354. DOMN 2. DOMNIE 2. SAS VODĂ 1, FIIUL LUI DRAGOŞ VODĂ, UNUL NUMIT CU ACEST NUME. CAP 2.

După moartea lui Dragoş vodă au rămas domnu Ţărîi Moldovei fiiu-său, Sas vodă. Iară ce s-ar fi lucrat în dzilele lui, necăiuri, nemică nu scrie, numai că au domnit ani 4/.

f. 10v

VALAHIA.

6864, 1356. DOMN 4. DOMNIE 4. ALEXANDRU VODĂ 1. CAP 4.

Acestu Alexandru vodă de unde au venit şi ce s-au lucrat în dzilele lui nemică nu scrie, numai că au domnit ani 27.

---

1 *după* fie *ad.* şi / în ţara aceasta / vremea // 2 Ludovicu // 3 zicu // 4 Iar / feciori // 5 domni / din / *ad.marginal* Dragoş. 6860, 1352. Descălecarea A / dînşîi // 6 dăscălecat // 7 pîn<ă> astăzi / *ad.marginal* Facerea ţării A // 8 adunîndu / pre]de // 9 înţelesu-s-au / oameni / din // 10 cuvînt / din / biséricâ // 11 Sucevii / *lipseşte* dzic / *ad.marginal* Facerea unei bisérici de la Olovăţ şi îngroparea lui A // 12 biséricâ // 13 stă şi pînă acum // 14 Iar / *ad.marginal* Zidirea bisericii lui Ştefan vodă în locul cei de lemn A / bisericii / la]de la // 15 biséricâ / piiatră // 16-19 *lipsesc* N // 16 Iar altele ce să va fi mai lucrat / zilile // 18-19 1354. Sas vodă, fiiul lui Dragoş // 20-21 Sas vodă, ficior lui Dragoş vodă. Domnit-au ani 4, iară ce s-au lucrat în zilele lui nemic nu scrie, necăiuri N // 20 Ţării // 21 fiiul / *ad.marginal* Neaflate lucrările vieţii lui A / Iar / zilile / nicăirea / nimic // 23-24 Alexandru vodă au domnit ani 27 C // 23-24 1356. Valahiia. Alicsandru vodă // 24 *ad.marginal* Alexandru vodă al Valahiei. Laţco vodă al Moldaviei A // 25 Alexandru / zilile / *ad.marginal* Neaflate lucrurile vieţii lui A // 26 nimic //

www.dacoromanica.ro

MOLDAVIA.

6866, 1358. DOMN 3. DOMNIE 3. LAŞCO VODĂ 1, FIIUL LUI SAS VODĂ 1. CAP 3.

Acest Laşco vodă iaste fiiu lui Sas vodă şi nepot de fiiu lui Dragoş
f. 11 5 vodă 1. După moartea tătîne-său, lui Sas vodă/ au stătut el domnu ţărîi şi au domnit ani 8.

6874, 1366. DOMN 4. DOMNIE 4. BOGDAN VODĂ 1. CAP 4.

Acestu Bogdan vodă a cui ficior au fost, necăiuri nu scrie. Numai de acest Bogdan vodă dzic să fie însămnat Bomfin istoricul că au eşit den
10 Maramoroş cu valahi în ţară şi au domnit ani 6/.

f. 11[v] ### 6880, 1372. DOMN 5. DOMNIE 5. PĂTRU VODĂ 1, SIN COSTE MUŞATIN VODĂ. CAP 5.

Acestu Pătru vodă, precum îl scrie istoriia, iaste ficior lui Coste Muşatin vodă. Iară acel Muşatin vodă, unde ar fi domnit, nu scrie. De mierat
15 lucru iaste întru atîţea ani a domniei lui Pătru vodă să nu-l pomeniască mai mult de domniia lui. Şi nu altă pricină, făr-cît toţi aceştiia, poate fi, n-au cutedzat mai la cîmpu a să lăţi, de grijea tătarălor, ce numai pre supt munte. Pintru acéia nice în ştiinţa megiiaşilor încă nu era de tot daţi, ca să scrie mai pre largu de dînşii. Domnit-au Pătru vodă ani
20 16/.

f. 12 ## *VALAHIA.*

6891, 1383. DOMN 5. DOMNIE 5. MIRCEA VODĂ 1 BĂTRÂNUL, FRATE CU DAN VODĂ 1. CAP 5.

Acestu Mircea vodă Bătrînul au fost frate cu Dan vodă, de carele
25 am scris mai sus, şi nepot lui dispot Lazar, careli au avut mare războiu

---

1-9 După Sas vodă domnit-au fiiu-său Laşco vodă ani 8. Iară după moartea lui Laşco vodă au domnit Bogdan vodă ani 6. De acestu Bogdan vodă poate să fie N // 1-4 1358. Moldaviia. Laşco vodă, fiiul lui Sas vodă // 4 fiiul / *ad.marginal* Neaflate lucrurile vieţii lui A // 5 *lipseşte* 1 / *lipseşte* lui Sas vodă / ţării / *ad.marginal* Bogdan vodă al Moldovei A // 6 *după* ani 8 *ad.* Iar la o carte de Dosoftei, mitropolitul Moldovei, s-au aflat însemnat pe Laşco numindu-l Theodor, fiiul lui Bogdan; iar care Bogdan, nu-l scrie B, *ad.ulterior, de altă mînă* A // 7 Bogdan vodă. 1366 / *ad.marginal* Bogdan. Neaflate lucrările vieţii lui A // 8 Acest / a]al / fecior / nicăirea // 9 *lipseşte* vodă / însemnat / din // 11-12 Pătru vodă sin Costea Muşatin vodă. 1372. B, *lipseşte* N / *ad.marginal* Pătru vodă. Moldaviei A // 13-14 Iară după Bogdan vodă domnit-au Pătru vodă, ficiorul lui Muşatin, ani 16. De mirat N // 13 Acest / fecior / Costea / *ad.marginal* Tata acestuia A // 14 Iar / *după* scrie *ad.* numai că acel Muşatin au fost din neamul domnilor sîrbeşti / mirat / *ad.marginal* Neaflate lucrările vieţii lui A // 15 domnii / pomenească // 16 altă]iaste // 17 cutezat / grija / tătarilor / ci // 18 Pentru / aceia / nici // 19 *lipseşte* Domnit-au Pătru vodă ani 16 N / pe // 21-23 *lipsesc* C / Valahiia, Mircea vodă Bătrînul frate cu Dan vodă. 1383 B // 21 *ad.marginal* Mircea vodă cel Betrîn. Valahia A // 24 Acest // 24-3 Mircea vodă Bătrînul. Acesta au avut mare războiu cu Baezet sultanul. Făcutu-s-au acel războiu pre apa Ialomiţii. Biruit-au Mircea vodă pre turci şi făr-de număr au perit, trecînd Baezet Dunărea fără vad C // 25 despot / carele / *ad.marginal* Războiul ce au avut cu Baiazet bei la Necopoia A //

www.dacoromanica.ro

cu Baezit, beiu dela Nicopoe, pre apa Ialomiţii. Şi au biruit Mircea vodă pre turci, perind mulţi turci, şi i-au gonit peste Dunăare, în céia parte.

Mai avut-au şi alte multe războae Mircea vodă cu turcii, de carele pre larg nu însemniadză. Numai după cum scrie Saidin istoricul, la viaţa lui sultan Baezit întîi, ce-au fost al 4<-lea> împărat a otomanilor, după tată-său, sultan Murat, cel întîi cu acest nume, arată că acest Mircea vodă au fost supus şi birnic Împărăţiei Turceşti. Că la vletul 1409, care cuprinde în domniia sa, după ce au supus sultan Baezit pre domnul Caramanii<i>, împrăştiind oastea lui, au mersu la scaunul său la Brusa; şi după ce-au şădzut cîtăva vréme întru acea frumoasă cetate, i-au venit véste precum domnul Ţării Româneşti s-au hainuit, carele
f. 12[v] era supus şi birnic Împărăţiei/. Mai scrie şi Cromver, cronicarul leşăscu, de Mircea vodă că pînă la vréme au fost birnic şi supt apărarea lui Ludovic al <loc gol> craiului ungurescu. Iară după moartea lui Ludovic, rămîind Crăiia Unguriască supt cîrma mueriască, la Elisafta, crăiasa, muma lui Ludovic şi sor<ă> lui Cazimir al 2<-lea>, craiul leşăscu, s-au lipsit şi Mircea vodă de supt apărarea Crăiei Ungureşti şi au agiunsu cu prieteşug la Vladislav Iaghelo, al <loc gol> craiu leşăscu, cum şi pîn-la aceasta vréme se află uricile cu aşădzămînturili de pace, cu Mircea vodă, în visteriia crăiască.

Făcut-au Mircea vodă şi svînta Mănăstire Coziia din ţinutul Vîlcii; aşijdiria şi altă mănăstire, Cotmeana, den ţinutul Argeşului. Murit-au Mircea vodă în domnie şi l-au îngropat în mănăstirea sa, la Coziia, domnind ani 29/.

f. 13

MOLDAVIA.

6896, 1388. DOMN 6. DOMNIE 6. ROMAN VODĂ 1, FIIUL LUI COSTE MUŞATIN VODĂ ŞI FRATE CU PĂTRU VODĂ 1. CAP 6.

Acest Roman vodă au descălecat tîrgul Romanul şi au mutat scaonul ţărîi la Roman. Şi de pre numele său să numéşte tîrgul Romanul, unde şi cetate au fost făcut; şi surpînd-o apa Moldovei, au căzdut în apă. Aşijdirea

---

1 bei // 2 pe / ceia // 4-13 *lipseşte* de carele pre... birnic Împărăţiei C // 4 care // 5 largu / însemnează / istornicul / viiaţa / *ad.marginal* Mircea. 1409 A // 7 *lipseşte* cel întîi cu acest nume // 8 la leat // 9 coprinde / Paezet // 10 Caramaniii / *ad.marginal* La văleat 1409 s-au hainit acest domn, fiind mai nainte supus şi birnic turcilor A / împrăştiindu // 11 şăzut / cîtăva vréme]cîteva zile // 12 Ţării Munteneşti // 13-21 *lipsesc* C // 13 cronicariul / *ad.marginal* Mircea vodă Bătrînul. Valahia. Dovada lui Cromver al léşilor că ar fi fost birnic Hungariei acest domn A // 14 pîn<ă> la // 15 *lipseşte* al / Iar // 16 Ungurească / *ad.marginal* Cînd s-au hainit de către unguri şi s-au ajuns cu crai léşîlor A / muerească // 17 craiu // 19 ajunsu / *lipseşte* al // 20 aşăzămînturile // 21 crăiască]împărătească B // 22 *ante* Făcut-au: 1386 / sfînta / *ad.marginal* Mircea v<oevod>. 1410. Că au făcut o mănăstire, Coziia, sud Vîlcea. Murind, s-au îngropat acolo A // 23 aşîjderea /din // 26 Moldaviia / *ad.marginal* Roman vodă. Moldavia A // 26-28 *lipsesc* N // 27 *lipseşte* 6896... domnie 6 / *lipseşte* 1 // 28 *lipseşte* 1. Cap 6 // 29 dăscălecat / scaunul / *ad.marginal* Descălecarea acestui domn la Roman, făcînd şi cetate A // 30 ţării /de pre]după // 31 făcută / surpîndu-o / căzut / Aşîjdirea //

www.dacoromanica.ro

şi Mănăstirea Pobrata el au zidit-o întîi de piatră, care pre urmă, după ce s-au răsipit, în locul acela au zidit-o alţi domni, pre urmă, precum iaste scris înainte.

Aflatu-s-au şi un uric al său la Mănăstirea Pobrata, scriind tiutiuluşul său aşea: Marele, singur ţiitoriu, cu mila lui Dumnedzău domnu Io Roman voevod, stăpînitoriu Ţărîi Moldovei, den plaiu şi pînă în maré. Iară la svîrşitul uricului dzice că s-au scris acea carte în cetatea sa, în Roman, însămnînd într-acel uric şi pre doi fii ai săi, Alixandru şi Bogdan.

Avut-au Roman vodă 6 ficiori, anume: Alexandru, Bogdan, Ştefan, Mihail şi Iurga şi alt Alexandru; pentru cari de un Alexandru sin Roman vodă scrie Miron logofăt în létopisăţul său cum să fie Alexandru vodă cel Bătrîn. Iară noi aceasta şi mai aiave am adeverit din hrisoavele lor şi din pomelnicile vechilor mănăstiri, atît pintru Alexandru vodă cel Bun, cum că iaste ficior lui Roman vodă, însă prin socotiala domniilor lor cel mai mic ficior, avînd 2 fii cu acest nume, cît şi pintru alţi ficiori a lui Roman vodă iarăşi nici un istoric nu i-au putut adeveri pre toţi anume, necercînd uricile. Iară noi i-am aflat anume scrişi în uricul fratelui lor cel mijlociu, a lui Ştefan vodă, care uric s-au aflat iară la Pobrata.

Iară pentru Coste Muşatin vodă, tatăl lui Roman vodă, măcar că la o carte de pomelnic a Mănăstirii Bistriţii l-am găsit scris la rîndul domnilor, iară unde ar fi fostu domniia lui n-am putut afla. Iară de viaţa lui Roman vodă, sau altă ce s-ar fi mai lucrat în dzilele lui, necăiuri nemică nu am aflat scris mai mult, numai că au domnit ani 3. Acestu Roman vodă au avut doamnă pe fata lui Laţco vodă, pe doamna Anastasie/.

f. 14

6899, 1391. DOMN 7. DOMNIE 7. ŞTEFAN VODĂ 1, FIIUL LUI ROMAN VODĂ 1. CAP 7.

Acest Ştefan vodă au avut 2 fii: pe Pătru şi pre Ştefan. Şi murind, au rămas domniia la fiii săi, cu rea netocmire între dînşii.

---

1 piiatră /pe / *ad.marginal* Roman. 1388. Că ar fi făcut o mănăstire, Pobrota A // 2 risipit // 4 *ad.marginal* De un uric al său A // 5 tituluşul / aşa / ţiitor / Dumnezeu // 6 Io]Noi / *ad.marginal* Titulul acestui domn A / stăpînitor / Ţării / din // 7 mare / Iară]Şi / sfîrşitul // 8 însemnîndu / 2 // 9 Alicsandru / *ad ulterior de altă mînă* însămnînd... şi Bogdan A / *ad.marginal* De 2 feciori ai acestui domn A // 10 feciori / Alicsandru / *ad.marginal* Roman vodă <al> Moldaviei. 6896. 1388. Că ar fi avut 6 feciori, numindu-i A // 11 Alicsandru[1-2] / *ad.marginal* De un fecior al lui Roman, anume Alexandru cel Bătrîn A // 12 létopiseţul // 13 Alicsandru / Iar // 14 véchilor / pentru // 15 Alicsandru / *ad.marginal* Dovada a fi fecior lui Roman, Alecsandru; iar de ceiiala<l>ţ<i> neaflaţ<i> A / fecior // 16 socoteala / fecior / doi / *ad.marginal* Aflarea numelor a fiilor acestui domn A // 17 feciori / a]ai / iar // 18 Iar // 19 scriş<i> / *ad.ulterior de altă mînă* cel mijlociu A / a]al /*ad.marginal* Ştefan. 1388 A // 20 iar // 21 Iar / *ad.marginal* Pentru tatăl lui Roman, anume Costea Muşatin vodă A // 22 *ad.marginal* Ştefan vodă A // 23 fost / Iar // 24 viiaţa / alt / zilile // 25 nicăiri /nimic / *lipseşte* ani 3 // 26 Iar acest / *ad.ulterior de altă mînă.* Acestu Roman vodă... doamna Anastasie A // 27 Anastasiia // 28-29 Ştefan vodă, fiiul lui Roman vodă. 1391 // 30 pre / *ad.marginal* De 2 fii ai acestui domn, rămîind unul domn A // 30-31 Iară pe urma lui Ştefan vodă au rămas domniia ţărîi la doi ficiori a lui, anume Pătru şi Ştefan, carii neputîndu-să tocmi între sine pentru domniia ţărîi s-au aţiţat mare vrajbă într-înşii N // 31 fii / dînşîi //

www.dacoromanica.ro

De acest Ştefan vodă nice un istoric n-au ştiut să-l scrie că au fost ficior lui Roman vodă. Iară noi am adeverit dintru acel uric al său, carele s-au aflat la Mănăstirea Pobrata, în care uric au pus şi credinţa tuturor fraţilor săi ce să însămniadză mai sus, la domniia părintelui său, lui Roman vodă şi credinţa lui Iosif vlădicăi. Domnit-au Ştefan vodă ani 7/.

f. 14v

6906, 1398. DOMN 8. DOMNIE 8. PĂTRU VODĂ AL 2<-LEA>, FIIUL LUI ŞTEFAN VODĂ.

Pătru vodă, măcar că era frate mai mic, dar pintru blîndéţăle şi obiceaiurile sale au tras pre mai mulţi în partea sa (Blîndéţăle domnilor pătrund inimile norodului), de l-au poftit pre dînsul la partea cea mai mare, adecă la domniia ţărîi; şi cu agiutoriu de la unguri au apucat el domniia ţărîi.

Iară frate-său, Ştefan vodă, fiind gonit din ţară, şi avînd grijă de înşălăciune de cătră Pătru vodă, au mersu în Ţara Leşască cu o samă de boiari ai ţărîi, rugîndu-să lui Cazimir, craiul leşăscu, de agiutoriu împotriva frăţîne-său, făgăduindu-să Ştefan vodă că nu va lipsi în viaţa lui de supt poroncile crăeşti, numai să-l aşedză craiul la scaonul tătîne-său.

1398. RĂZBOIUL LUI PĂTRU VODĂ CE-AU AVUT CU FRATE-SĂU ŞTEFAN VODĂ.

Vrînd, dar, şi craiul Cazimir ca să apuce Ţara Moldovei supt/
f. 15 stăpîniia sa, de sirgu au strînsu multe oşti şi la iuli<e> 1 au pornit pre hatmanii leşăşti şi cu Ştefan vodă asupra lui Pătru vodă. Şi măcar că di cîtiva ori lovindu-să străjile leşăşti cu străjile lui Pătru vodă, mergea întîi cu noroc oştii leşăşti, fiind izbînda tot la léşi. Iară pe urmă au rămas înşălaţi léşii cu Ştefan vodă şi au venit la mare perire. Că Pătru vodă socotind că nu va putea sta împotriva oştii leşăşti, s-au sfătuit cu meşterşug să biruiască, precum de multe ori să tîmplă oştilor mai mici, cu céle mai mari.

Strînsu-s-au cu oastea sa Pătru vodă şi au întrat în codru. Şi,

---

1 istornic / *ad.marginal* Ştefan. 6899, 1391. Neaflate lucrările vieţii lui A // 1-8 *lipsesc* N // 2 fecior / Iar / dintr-acel // 4 însemnează / *ad.marginal* Pătrul vodă sin Ştefan vodă <al> Moldaviei A // 7 *lipseşte* 6906... domnie 8 // 8 *după* vodă *ad.* 1398 // 9 pentru / blîndéţile / *ad.marginal* Blîndéţele acestui domn A // 10 Blîndeţile // 11 pătrundu / pohtit // 12 adică / ţării / ajutoriul // 13 ţării // 14 Iar / *ad.marginal* Frate-său Ştefan, mergînd la léşi, cerea ajutor oaste împotriva frăţîne-său A // 15 seamă // 16 ai ţării / ajutor // 17 frăţine-său / viiaţa // 18 suptu / aşaze // 20 *lipseşte* N / *lipseşte* 1398 // 23 *ad.marginal* Petru. 1398. Război lui cu frate-său A / de sîrgu]de grab / *ad.marginal* Pătru vodă <al> Moldaviei A // 24 leşăşti]săi / *ad.marginal* Mergînd hatmani leşăşti ajutor lui Ştefan A // 25 de cîteva / strejîle lui Pătru vodă cu strejîle leşăşti / dentru tîi mergea // 26 oştilor / Iar / *ad.marginal* Întîi izbînda léşilor A // 27 *lipseşte* cu Ştefan vodă // 28 oştilor / sfătuit]socotit // 29 meşteşug B / să[1]să-i întîmplă / *ad.marginal.* Pierderea léşîlor în urmă, prin meşteşuguri A // 31 *ad.marginal* Petru. 6906, 1398. Întrînd Pătru cu ai săi în codru A //

www.dacoromanica.ro

precum scrie Cromver, istoricul leşăscu, să să fie agiunsu Pătru vodă pri tainã cu boiarii pribegi, carii era cu frate-său, Ştefan vodă. Tras-au şi léşii după Pătru vodă, nesocotind léşii meşteşugul lui Pătru vodă. Era codrul înţinat de copaci şi întrînd léşii în codru, iată cad copacii asupra léşilor, împinşi de oaminii lui Pătru vodă; şi închisă fiind poticile, îndată şi Pătru vodă cu oamenii săi au lovit pre léşi; şi încotro era să margă léşii, era codru închis de copaci. Că sta copacii tăiaţi şi/
f. 15v neoborîţi, ce numai abiia era înţinaţi unul de alalt şi îi împingea cu mînule şi cădea mulţime de copaci asupra léşilor, în codrii Cozminului în ţinut Dorohoiului. Atîta i-au ameţit pre léşi copacii şi i-au turburat cît pre carii nu-i omorîia de tot copacii, iară de mîni şi de picioare îi sluţiia şi-i prăvăliia de cădea vii în mînule oamenilor lui Pătru vodă. Puţin au scăpat sănătoşi dintr-acel codru.

Cădzut-au în robie la Pătru vodă trei stiaguri a 3 voedvozii: a Cracăului, a Sandomirului şi a Liovului şi alte 9 stiaguri, cu deosebite sémnele stiagurilor sale. Oameni aleşi au cădzut în robie, anume: Navoi Tecenschii, ficiorul lui Ozdrovăz, voevodul Cracăului şi Zbignev Olesninschii, moşul lui Zbignev ce-au fost pri urmă şi episcop Cracăului şi cardinal.

Auzind Cazimir al <loc gol> craiul leşescu răsipa oştii sale şi cădérea în robie a cestor oamini de frunte, trimis-au soli la Pătru vodă pintru răscumpărarea robilor săi, cu bani, pre carii nu lesne i-au scos/
f. 16 de la Pătru vodă.

Tîmplatu-s-au după această peire a léşilor în Moldova, la anul, şi mai mare peire în Ţara Leşască, ciuma, în 6 luni de cu toamnă. Şi atîta s-au fostu lăţit, cît abiia pre giumătate de au rămas oamini în Cracău. 20.000 de oameni au murit; şi mai mult pre oamini de frunte stăpîniia acel omor.

S-au mai ispitit şi al doile<a> rînd Ştefan vodă a cére agiutoriu de la craiul leşăscu; ce nu însămniadză cronica leşască mai mult, fără cît dzice că multă gîlceavă pe urmă au fostu între Ştefan vodă şi între Pătru vodă.

---

1 ajunsu / pre / *ad.marginal* ajungîndu-se cu boeri pribégi A // 2 carei // 4 Că era / întrîndu / *ad.marginal* Meşteşugurile lui Pătru vodă în ce chip au bătut pe frate-său cu léşii A // 5 oamenii / închise // 7 meargă / codrul // 8 ci /alalt]altul / *ad.marginal* Pătru vodă. Bătîndu-se în Codri Cozménului ot Dorohoi A // 9 mîinile /léşîlor / *ad.ulterior de altă mînă.* Codrii Cozminului, în ţinut Dorohoiului A // 10 ţinutul /Şi atîta // 11 *ad.marginal* Pierzarea oştilor leşăşti de copacii codrului A / iar /mîini // 12 mîinile // 14 Căzut-au / steaguri / trei / voevozi / *ad.marginal* Petru. 1388. Căzînd la robie 3 steag<uri> ale voevozilor A // 15 steaguri // 16 sémne / steagurilor / căzut / *ad.marginal* Cei ce au căzut la robie léşi A // 17 feciorul // 18 pe // 20 *lipseşte* al / leşăscu / risipa / oştilor / *ad.marginal,* Înţălégerea craiului leşăsc de întîmplaré A // 21 oameni // 22 pentru / *ad.marginal* Răscumpărarea robilor A // 24 Întîmplatu-s-au B /*ad.marginal* Petru, 1389 A // 25 *lipseşte* în Ţara Leşască / *ad.marginal* Moartea ci s-au întînplat léşilor de ciumă A // 26 jumătate / oameni // 27 Doaozeci de mii / multu/*lipseşte* pre / oamenii cei mai de frunte i-au stăpînit // 29 doilea / cere / ajutor / *ad.marginal* Al doilea rînd cînd au ispitit Ştefan vodă pentru ajutor de la léşi A // 30 însemnează // 31 zice / între Ştefan vodă şi între Pătru vodă]între aceşti doi fraţi domni //

www.dacoromanica.ro

La această vréme murit-au craiul leşescu Cazimir. Eşind la vînat au alergat după un cerbu şi cădzind cu calul gios ş-au frînt un picior şi i s-au tîmplat moarte. Iară în urma lui au stătut craiul leşescu Ludovic al <loc gol>, craiul ungurescu, nepot lui Cazimir mortului, îndemnat fiind de o samă de boiari leşăşti, la crăiia leşască.

Şi au întrat în Ţara Leşască di odată la oraşul ce-i dzic Sondeţu./ f. 16v Iară de acolo, luat de boiarii Litvei, l-au dus la Cracău şi acolo l-au coronit Iaroslav, arhiepiscopul de Cneazna. Neavînd ficiori craiul Cazimir, parte bărbătiască, fără numai doao féte, au părăsit viţa crăiască de la descălecătoriul cel întîi al Ţărîi Leşăşti, de la Leh.

Mare mîhniciune au rămas léşilor după moartea lui Cazimir al 2<-lea> craiul leşesc. Că Ludovic craiul fiind strein la Crăiia Leşască, pe nime nu suferiia la sine, ce toate lucrurile prin tălmaci să isprăviia. Şi multe locuri ce era să le împreună cătră crăie, le da unui domnu ungurescu, anume lui cniadz Vladislav, Lopoliei, şi altora.

Nezăbăvind Ludovic craiu în Ţara Leşască, s-au întorsu în Ţara Unguriască, lăsînd cîrma Crăiei Leşăşti mumei sale, Elisaftei, surorii lui Cazimir al 2<-lea>, ce-au murit. Ce ia, fiind fămée, depărta oaminii vrednici cu svatul şi aduna oamini de nemică şi îmbunători. Doaă féte a lui Cazimir craiu, cu tot ce li-au rămas de la tatăl lor, odoară, haine, li-au trimis cu toate, aceasta, bătrîna crăiasă Elisafta, în Ţara Unguriască, la nepotul său Ludovic al <loc gol> craiu ungurescu şi acolo au pus de s-au sunat cum fétele lui Cazimir craiu f. 17 nu-i sintu adevărate féte/ lui Cazimir şi pentru să nu agiungă fétele lui Cazimir după oamini mari li-au măritat, pre cia mai mare, Anna, după Dvihelmu, cneadzul Ştiliei, iară pre Iadviga, cia mai mică, după Romer, cneadzul Stiriei. Amîndoi aceştiia era legaţi supt Crăiia Leşască pre aceli vremi.

La această vréme, sultan Murat, cel întîi cu acest nume, al 3<-lea> împărat turcescu, ficiorul lui Orhan, nepotul lui Otoman, tare au înspăimat

---

1 *după* streine *ad.* 1389 // 2 leşăscu / *ad.marginal* 1389 Întîmplarea morţii craiului leşăsc A // 3 căzind / jos // 4 întîmplat / Iar / craiul unguresc A / *lipseşte* al // 6 seamă / leşăşti]léşi // 7 de odată / Sondeţul // 8 Iar / *ad.marginal* Coronaţiile lui Ludovic crai. S-au încoronat la Cracău A // 9 încoronat / arhiepiscop // 10 Că acest Cazimir, al doilea cu acest nume, neavînd seminţie, parte bărbătească N / *ad.marginal*, Nerămîind fecior den craiul léşîlor, numai 2 féte A / bărbătească / doao]2 // 11 dăscălecătoriul / dintîi / Ţării / Leah // 12 al doilea / *ad.marginal* Mîhnirea léşîlor de încoronarea craiului lucrînd toate prin ascuns de dînşîi A // 13 craiu leşăscu / craiu / striin / nimeni // 14 suferea / ci // 15 să le]să li să / locuri]lucruri A // 16 anume cneaz / a Opoliei // 17 Nezăbovind / *ad.marginal* Petru. 1389. Lăsînd Lodovic Cîrma crăiei mîni-sa, s-au dus iar în Hungaria A // 18 Ungurească / Crăii / Elisaftii // 19 al doilea / Ci ia / fămée]muiare bătrînă // 20 oamenii / vrédnici / sfatul / oameni / nimic // 21 Doao / *ad.marginal* Trimiţînd bătrîna crăiasă pe amîndoao fétele lui Cazimir în Hungariia A // 22 le-au / acestea // 23 Ungurească / nepotu / *lipseşte* al // 24 s-au]au / sînt / *ad.marginal* Vestind a nu fi féte adevărate ale lui A // 25 şi[illegible] /*ad.marginal* Sultan Murat, împărat turcesc A // 25-26 să nu ajungă să să mărite după oameni mari şi au măritat // 26 cea / pre Anna // 27 cneazul/Sliţiei sau Ştiliei / iar / *ad.marginal* Căsătorirea fételor lui Cazimir A / cea // 29 acele // 30 Iară în anul 1377 sultan Murat al 3<lea> N / *lipseşte* cel întîi cu acest nume / *ad.marginal* Petru. 1389. Spăimîntarea Ţării Veneţiei de sultan Murat împărat şi îndemnarea lui Ioan Cantacuzen A // 31 feciorul / şi nepot lui / înspăimîntat //

www.dacoromanica.ro

Ţara Vineţiei, a Ghenuiii, dentru îndemnarea lui Ioan Cantacozino, împăratul grecescu, scriu cronicarii leşăşti. Iară hronograful grecescu scrie că acest sultan Murat, în dzilele lui Ioan Paleolog, împăratul grecescu, au mersu de au luat Solunul de la frînci. Că Solunul l-au cumpărat veneţiianii de la Manuil, feciorul lui Mihail Paleolog,
f. 17[v] împăratul grecescu. Iară mai nainte au fost/ a enovedzilor şi apoi l-au luat grecii de la enovedzi.

Iară în anul 1363 s-au rădicat sultan Mural al 3<-lea> împotriva lui <loc gol> Paleolog, împăratul grecescu şi trecînd de la Anadol marea, la Caliopol au luat multe cetăţi şi oraşă greceşti la Evropa; şi pre urmă au luat bulgarii, sirbii, Bosna cu Odriiul, în oraş în Trachia. Pre urmă acest sultan Murat, al 3<-lea> împărat turcescu au perit în Dobrogea, ucis de Lazar, dispotul sirbăscu; dar au perit şi Lazar dispotul întru acel războiu.

f. 18 La această vréme au murit Ludovic al/ <loc gol> craiu ungurescu şi leşăscu, fără de simenţie bărbătiască, rămîindu-i 2 féte, anume Mariia şi Iadviga. Ce precum în viaţa lui, aşea şi după moarte, multă amestecare şi tulburare era în Ţara Leşască/.

f. 18[v] PENTRU CNEDZIIA LITVEI, CUM S-AU UNIT CĂTRĂ CRĂIIA LEŞASCĂ ŞI PE CE VRÉME.

După moartea lui Ludovic al <loc gol>, craiul ungurescu şi leşăscu, mare amestecătură era în Ţara Leşască pentru alesul craiului nou. Că nice acestui craiu săminţie parte bărbătiască nu i-au rămas, ce numai doaă féte, Mariia şi Iadviga. Ce Mariia au fostu măritată după Jicmont malgrabul Brandeburgului, iară Iadviga încă era fată acolo. Deci unii trăgea pre Jicmont, ginerile lui Ludovic, craiului ungurescu, la Crăiia Leşască, iară alţii pre Iadviga, după cine ar socoti sfatul Crăiei Leşăşti să o mărite, pre acela să-l aibă craiu, împreună cu crăiasa Iadviga. Şi pre acesta sfat au rămas socotélele tuturor léşilor/.

f. 19 Iară Jicmont malgrabul venisă acmu la Cracău; ce nelăsindu-l léşii ce să tîmplasă la Cracău, i-au căutat a să întoarce înapoi, în Ţara Unguriască, petrecut de léşi. Şi aşia, aşteptînd léşii cîtăva vréme

---

1 Veneţiei / Ghenuiei // 2 Iar / *ad.marginal* Dovada de hronograful grecesc că ar fi luat sultan Murat împărat Solonul de la frînci A // 3 zilele / Paleologul / *lipseşte* împăratul grecescu // 5 veneţeanii // 6 Iar / enovezilor // 7 enovezi // 8 Iar / al treilea / *ad.marginal* Sultan Murat împărat. Petru, 1363. Sultan Murat sculîndu-se asupra lui Paleolog împărat grecilor, luînd multe cetăţ<i> A // 11 Pe / *ad.marginal* Cînd au luat sîrbii Bosna cu Odriiu A // 12 */ad.marginal* Moartea împăratului sultan Murat la război în Dobrogea A // 13 Lazăr[1] / despotul[1-2] / sîrbescu // 15 *lipseşte* al / craiul / *ad.marginal* 1377. Moartea lui Ludovic craiului A // 16 seminţie / bărbătească / 2]doao B // 17 *lipseşte* Ce / viiaţa / aşa // 18 turburare // 19 cneziia / *ad.marginal* Unirea Litvei supt Crăiia Leşască A // 20 *după* vréme *ad.* 1377 / *ad.marginal* Cneziia Litvei. De unire A // 21 Dup<ă> / *lipseşte* al / *ad.marginal* 1377. Pricinile de aşăzaré crai nou A // 23 seminţie / bărbătească / ci // 24 doao / Ci / *ad.marginal* Mariia şi Iadviga, fétele lui Ludovic A // 25 Jîcmon /iar / *după* era *ad.*tot // 26 Jîcmon // 27 iar // 28 *ad.marginal* Sfatul încoronării Crăiei Leşăşti, rămîind Iadviga crăiasă A // 29 socotélile / *ad.marginal* Iadviga, fata lui Ludovic, moştenitoare coronei leşăşti A // 30 Iar / Jîcmon / venise acum / ci nelăsîndu-l léşîi / *ad.marginal* Venirea lui Jîcmont malgrab la încoronare şi întoarcerea înapoi, petrecîndu-l léşii A // 31 întîmplase // 32 Ungurească / aşa / léşîi //

www.dacoromanica.ro

venirea Iadvighii, fétei lui Ludovic la Cracău, şi fiind la acest seim în Siragi Bodgint arhiepiscopul, măcar că mai nimeni den domnii leşăşti la acel seim n-au fostu mersu, ce numai şliahtă mănuntă, alesése pre Samovit cneadzul Mazoviei să fie craiu leşăscu.

Ce înţălegînd aceasta crăiasa cia bătrînă a Ţărîi Ungureşti, de sirgu au pornit 12.000 de unguri cu gineri-său, Jicmont, malgrabul Brandeburgului pre la Sonder la Mazovia, cătră carii şi léşii de la Cracău, cu puţinea oaste, de au prădat Ţara Mazoviei. De iznoavă au trimis léşii sol la crăiasa Elisafta, să nu mai ţie cu cuvinte, ce să le trimiţă pre Iadviga, dzicînd că apoi îş<i> vor alége alt stăpîn.

N-au putut face într-alt chip crăiasa, bătrîna, ce au trimis pre fata-ş<i>, Iadviga, împreună cu gineri-său Jicmontu ca să păzască el şi să cîrmuiască pînă va veni mai la vîrstă Iadviga crăiasa./

f. 19v Vădzind léşii aceasta, că-i are în nebăgare de samă crăiasa cea bătrînă şi le trimite otcîrmuitoriu cu fata, strîngîndu-să cu om mult, au tras la Sonciu şi de acolo au trimis la Jicmont malgrabul, care să afla la Liubov, să nu între în Ţara Leşască, că nu-l vor priimi nici craiu, nici otcîrmuitoriu şi nu într-alt chip, ce de va vrea să vie, ca cu un vrăjmaş să vor lupta cu dînsul.

Au căutat lui Jicmont a să întoarce înapoi de la Libov, iară crăiasa au trimis pre fata-ş<i> Iadvighia cu alţi boiari la Ţara Leşască, cu multă avére, anume cu Dimitrie arhiepiscopul Stragonului şi cardinal şi cu Ioan episcopul Varadinului, şi cu alţi boiari miréni.

Eşitu-i-au înainte mulţi boiari şi ostaşi, cu mare bucurie, din Cracău. Şi viind crăiasa în Cracău, îndată au pomăzuit-o crăiasă Ţărîi Leşăşti Bodgint, arhiepiscopul Gneadzului, fiind şi alţi episcopi.

Înţălegînd Iaghelo, marele cneadz a Litvei, de vinirea şi coronaţiia Iadvigăi şi fiindu-i aminte de dînsa că era frumoasă, de<a> firea înţăliaptă şi strămoşancă Crăiei Leşeşti, au trimis la dînsa pre fraţii

f. 20 săi, pre/ Schirghel şi pre Boris şi pre Havnul, starostea Vilnei, cu prea mari şi scumpi daruri, întrebînd-o pre dînsa, vrea-va să-l ia bărbat şi să-l priimască la scaunul crăiei? Cu acéste tocméle, întîi că să va botedza cu toată Ţara Litvei şi va înturna, de va împreuna Ţărîi Leşăşti

---

1 Iadvighei, fétii / *ad.marginal* Aşteptarea Iadvigăi crăiasei leşăşti A / fiindu / *lipseşte* la // 3 din // 3 n-au fost / ci / şleahtă măruntă // 4 cneazul // 5 Ci înţelegîndu / cea / Ţării / de sirgu]de grab / *ad.marginal* Lucruri streine. 1363 A // 6 Jîcmon // 7 pre Sonder / Mazoviia / léşîi // 8 *după* oaste *ad.*mergîndu / Mozovii / De]Şi de // 9 léşîi / *ad.marginal* Război asupra Samovii, cnez Mazoviei, vrînd să fie crai léşilor A / nu]nu-i / ci / *ad.marginal* Trimiterea solului după Iadviga crăiasa A // 10 Iadvighea, zicînd / alege // 11 bătrîna crăiasă / ci // 12 Iadvighea / Jîcmon / păzească / *ad.marginal* Venirea Iadvigăi cu Jîcmont, vechiind crăiia pîn-la vîrsta Iadvigăi A // 13 Iadvighea // 14 Văzînd léşîi / seamă / *ad.marginal* Crăiasa Iadviga A // 16 Jîcmon // 17 / *ad.marginal* N-au priimit leşîi pă Jîcmon malgragul otcîrmuitori crăiei A // 18 ci / *lipseşte* cu B / vrăjmaşu // 20 Jîcmon / iar / *ad.marginal* S-au întors Jîcmont înapoi A // 21 *lipseşte* pre fata-ş / Iadvighea // 22 *lipseşte* anume / arhiepiscop // 25 *ad.marginal* Intrarea Iadvigăi crăiasa în Cracău, priimită A // 24-26 *lipseşte* Eşitu-i-au înainte mulţi boiari... şi alţi episcopi // 27 *ante* Înţelegînd: 1385 cneaz al / venirea / încoronarea // 27-32 *ad.marginal* 1385. Iaghelo logodnicul Iadvigăi crăes<ii>, cînd au trimis daruri, ispitind Iaghelo fi-va priimit să-l ia bărbat şi a să încoroni crai A // 28 Iadvighei / de-a firea şi înţeleaptă // 29 strămoşască / Crăii Leşăşti // 31 întrebîndu-o // 32 priimească / scaonul crăii / aceste // 33 Lidvei /Ţării / *ad.marginal* Făgăduind Iaghelo că să va boteza cu toată ţara lui şi o va uni cu Crăiia Leşas<că> A //

www.dacoromanica.ro

toate ţinuturile care li-au luat Litva den Ţara Leşască, aşia cetăţi cum şi oraşă, ales părţile rusăşti şi toată Ţara Podliaş, şi toţi oaminii den robie îi va slobodzi, carii erau robiţi încă de alţi cnédzi, mai de întîi. Cătră acéstea şi Cnedziia Litvei cea mare să o împreune către Ţara Leşască, în veci; şi că va dobîndi cnédziile şi ţărîle a Şlonscăi, a Prusilor şi a Pomeraniei şi le va împreuna cătră Crăiia Leşască. Avuţiile toate şi visteriile care are şi le va avia, le va da recipospolitii, la Ţara Leşască.

Era acest lucru tuturor léşilor plăcut, nădejduind că aşia vor avea pace despre dînşii. Iară crăiasei nu-i prea plăcea, căci fiind încă viu tată-său, Ludovic, au fost-o logodit cu Gvihelm, cneadzul Racuzilor şi la acea logodnă au fost pus la mijloc galbeni 12.000, ca cine ari strica
f. 20v logodna, acela să piardză aceli 12.000 de galbini./ Ce socotiia crăiasa că şi acia somă de bani o va piiarde den partea ei, ce şi pintru aceasta încă să apucasă solii Litvei că-i va plăti Iaghelo.

Socotit-au léşii să dea ştire crăiasei cei bătrîne den mijlocul svétnicilor, şi aşia au mersu soli leşăşti den Ţara Leşască în Ţara Unguriască, anume Nicolae Bogorie, caştialianul Zavishoschii, Vlodec Ogrocinschii podciaş a Cracăului şi Cristin Ostrovschii, starostea Cazimirului, împreună cu solii Litvei. Pre carii bătrîna crăiasă unguriască i-au primiit cu dragoste, şi li-au răspunsu cum pe socotiala domnilor leşăşti lasă toate crăiasa, ce ar socoti ei spre folosul recipospolitii să facă.

Curund, după ce s-au întorsu solii den Ţara Unguriască, au mersu soli şi la Litva, la Iaghelo cniadzul, anume Leşco podciaşul Cracăului, Cristin den Ostrov, Pătru Şafranici den Lenciuciu şi Hinţu den Rogov, ca să aducă pre Iaghelo, după tocmélele făgăduite la crăie. Iară dacă au înţăles logodnicul ce s-au pomenit, Gvihelm cneadzul Racuzii, ştiind şi voia crăiasei spre însul, ori cu îndemnarea ei, precum socotiia unii den svatul lui Gneavoş Dalevici, podcomori a Cracăului, căci acestuia/
f. 21 credea mai mult crăiasa, au vinit la Cracău cu frumoasă curtea sa nemţască, cu multă avuţie, şi acolo în Cracău au şădzut cîtăva vréme. Iară în cetate nu l-au lăsat să între, den svatul lui Domislav,

---

1 le-au/ din / aşa // 2 ruseşti / Podleaşi / oamenii din // 3 carei / dintîi // 4 Cătră acéstea]Aşîjderea / Cnejîia / *ad.marginal* Lucruri streine A // 5 cneziile / ţările // 6 Pomeranii / cătră]cu // 7 vistieriile / *ad.marginal* 1363. Unirea Cnezii Litvei i a Şlonţchi i Prusiei i Pomerania A // 8 avea / recipospolitiei // 9 nădăjduind / aşa / *ad.marginal* Primite făgăduelile lui Iaghelo de récipospolit<a> A // 10 Iar // 11 Gvihelmu cneazul Raguzilor / *ad.marginal* Nepriimită Elisavetii, crăesi<i> bătrîne, logodna Iadvighei cu Iaghelo, fiind mai nainte logodită Iadviga de tată-său cu Gvighelm, cneazul Racuzii, cu legătur<ă> de 12.000 galbeni A / ar // 13 piiarză / galbeni / ci socotea // 14 acea sumă / pierde / din / pentru // 15 apucase // 16 din // 17 solii / *lipseşte* den Ţara Leşască / *ad.marginal* Solii ce au trimis recipospolita cătră crăiasa bătrîna în Hungaria A // 18 Ungurească / caştaleanul / Vrodec // 19 podceaş // 20 cu]şi cu / carei // 21 ungurească / *ad.marginal* Răspunsul bătrînei crăese că au lăsat după sfatul récipospolitei A / le-au / socoteala // 24 Curînd /din / Ungurească / *ad.marginal* Trimiterea solilor de recipospolita, ca să aducă pă Iaghelo la crăie A // 25 cneazul // 26 şi Cristin / din[1-3] / Petru // 27 tocmelele ce au făcut şi au făgăduit / Iar // 28 daca / înţeles / Gvihelmu cneazul / *ad.marginal* Era mai cu voe Iadvigăi Crăiasa a loa bărbat pe logodnicul cel dintîi A // 29 socotea // 30 din sfatul / a]al // 31 venit / *ad.marginal* Mérgerea lui Gvihelm cneazul Raguzei în Cracău şi nepriimit în cetate A // 32 nemţească / *lipseşte* şi acolo // 33 Iar / den]di //

www.dacoromanica.ro

caştalianul Cracăului şi a altor boiari svétnici; ce i-au căutat a şădea în tîrgu.

Ce crăiasa Iadviga ades să videa cu dînsul, la Mănăstirea lui Franceşic. Veniia cu şiraguri de dvorelnici şi cu féte dvorélnice şi acolo în ospeţă şi în giocuri petrecia cu dînsul. Spun că aşia rîvniia crăiasa să să cunune mainte cu Gvihelm, pînă a nu veni Iaghelo, cît nelăsîndu-l svétnicii pre Gvihelm în cetate, singură crăiasa cu mînule ei vrea să deşchidză cetatea şi să-l lasă în lontru, de nu o ar fi abătut de la acel gînd Dimitrie Goranschii, vistiernicul crăiei.

Şi aşea Gvihelmu, pricepînd voia léşilor şi audzind că să apropie Iaghelo cneadzul, au eşit pre tainâ Gvihelm den oraş şi s-au dus la Racuzi. Iară odoarăle şi alte lucruri scumpe li-au lăsat la Gneavoş Dalevici, podcomori a Cracăului, pierdute în véci de Gvihelm cneadzul Racuziei./

f. 21v În anul 1386, în luna lui dechemvrie în 12 după calendariul Rîmului, venit-au Iaghelo la Cracău şi s-au botedzat el, puindu-i nume Vladislav. Şi acolo cu dînsu, s-au botedzat şi fraţii lui Iaghelo. Şi li-au dat nume de botedzu, lui Vigul, cneadzul Chervonului i-au pus nume Alexandru, lui Schirgailo şi lui Coricel li-au dzis Cazimir, lui Svidrigailo, Boleslav.

Acesta Iaghelo, cum s-au dzis mai sus, luînd pe crăiasa Iadviga, fata lui Ludovic al <loc gol>, au împreunat Cnedziia Litvei către Crăiia Leşască, de s-au făcut un trup. De la Iaghelo craiul, căruia i-au dzis Vladislav, s-au scris craii şi să scriu crai leşăşti şi mari cnédzi a Litvei către Crăiia Leşască şi pe ce vréme.

Şi pînă aice ne agiunge să ştim de Cnédziia Litvei, cum s-au împreunat cu Crăiia Leşască. Altele le lăsăm la léşi să le scrie, lucrurile lor şi a Litvei.

AICEA NE ÎNTOARCEM IAR LA RÎNDUL ISTORIEI NOASTRE.

Pătru vodă, fratele lui Ştefan vodă, după gîlceava ce-au avut cu léşii, pe urmă s-au aşedzat. Şi au mersu Pătru vodă în dzilele acestui

---

1 Caştaleanul / ci // 2 Ci / adesea / vedea // 4 Franţisc / *ad.marginal* Lucruri streine A / Venea / *lipseşte* şi cu féte dvorelnice / *ad.marginal* 1363, Ades să vedea Iadviga cu logodnicul ei la Mănăstirea Franceşcul cu Gvihelm A // 5 ospéţe / jocuri / petrecea / aşa // 6 mai nainte / pîn-a nu // 7 sfétnicii / mîinile // 8 deşchiză / lăuntru // 9 gîndu / visternicul / *ad.marginal* Rîvnirea Iadvigăi ca să să cunune cu Gvihelm şi oprită de vist<ierul> cel mare al coronii A // 10 aşa / auzindu // 11 cneazul / din / *ad.marginal* Întoarcerea lui Vihelm den Cracău şi de lăsar<e>a odoarălor ce au fost dus A // 12 Iar / altele / le-au // 13 veci // 14 cneazul / *ad.marginal* Vlădislav Iaghielon crai leş<esc> A // 15 calindarul / *ad.marginal.* 1386 A // 15-16 După ce au vinit Iaghelo la Cracău, în anul de la Hristos 1386, în luna lui fevruarie în 12, după calendariul Rîmului, s-au botezat N // 16 numele / *ad.marginal* Intrarea lui Iaghelo în Cracău şi botezul lui şi al fraţilor lui A // 17 dînsul // 18 le-au / botezu / cneazul // 19 Alicsandru / le-au zis // 21 Acest / zis / *ad.marginal* Împreunarea lui V<l>adislav Iaghelo cu crăiasa Iadviga şi unirea Litvei cu crăiia leşască A // 22 *lipseşte* al // 24 zis / *lipseşte* şi să scriu / cnezi // 26 pîn<ă> aici / ajunge / Cneziia // 27 *după* scrie *ad.* ei // 29 *lipseşte* Aicea... noastre // 30 / *ad.marginal* Petru. 1398 A // 31 léşii / aşăzat / zilile / *ad.marginal* Mergerea lui Pătru vodă la V<l>adislav Iaghelo la Liov şi legăturile ce au făcut cu craiul despre amîndoao părţile A //

www.dacoromanica.ro

craiu la Liov, împreună cu boiarii ţărîi. Şi acolo aflîndu pe craiul
f. 22 Vladislav au aşedzat cu craiul/ legături de pace de îmbe părţile. Şi s-au
întorsu Pătru vodă iar la scaunul său, căci vădzuse Pătru vodă că Crăiia
Unguriască, după moartea lui Ludovic al <loc gol> au stătut cîtăva
vréme fără craiu, stăpînind Elisafta crăiasa, văduva, cum s-au pomenit
mai sus, s-au lipsit de supt ascultarea şi apărarea ungurilor şi s-au
închinat supt ascultarea lui Vladislav.

Scrie Anton Bomfin, cronicariul unguresc, că după moartea lui
Ludovic al <loc gol> craiu, stînd la Crăiia Unguriască Jicmont al <loc
gol> craiu şi văzînd că s-au dezbătut cîteva ţări de supt stăpîniia Crăiei
Ungureşti, s-au rîdicat cu oşti asupra acelor ţări, cumu-i Bosna,
horvaţii, volgarii, moldovénii şi munténii. Şi întîi s-au pornit asupra
munténilor, al patrule an al crăiei sale, pentru căci pe vréme<a>
stăpînirii fămeeşti în Ţara Unguriască era multe amestecături. Că
vlahii, care trăescu pre locul dachilor şi a goţilor, oţărîndu-să de
stăpîniia mueriască, s-au fostu dezbătut de la Crăiia Unguriască, care
nice birul ce era tocmit să-l dea, nu l-au dat. Pentru acéia Jicmont,
f. 22v craiul ungurescu, s-au fostu pornit/ asupra lui Ştefan vodă, domnul
muntenescu. Care înţălegînd Ştefan vodă de vinirea lui Jicmont craiu
asupra lui, ş-au strînsu şi el oştile şi au împlut Ţara Olteniască, adecă
Munteniască de oşti şi au prinsu toate strîmtorile şi poticile munţilor cu
oaminii săi, să închidză în munţi pre Jicmont craiu cu oştile lui.

Orînduit-au oşti pe vîrvul munţilor, să fie de apărare. Iară Jicmont
craiu, după ce-au întrat în Ţara Muntenească cu multă oaste, trecînd
peste munţi, i-au eşit înainte munténii cu domnul lor, în munte, şi au
dat mari războiu ungurilor, cît deodată au înfrîntu el pe unguri; că şi
din munţi cu pietri îi ucidea. Ce îmbărbătîndu-să ungurii cu Jicmont
craiul lor au descălecat ungurii de pre cai şi au înfrîntu pe munténi, cît

---

1 ţării / pre // 2 aşăzat / legătură /de îmbe]din toate // 3 văzuse / *lipseşte* că // 4 Ungurească /*lipseşte* B / au]că au B / cîtăva]multă // 5 făr<ă> de // 7 *după* Vladislav *ad.* craiului leşăsc în anii de la Hristos 1388. Scrie Cromer, cronicariul leşesc, că şi Mircea vodă, domnul muntenesc, tot pe acea vreme, văzînd stăpîniia ungurească supt cîrma muerească, cînd şi Pătru vodă au ajuns cu prieteşug la Vladislav Iaghello, craiul leşăsc, precum mărturiseşte de zice: „Şi pînă la această vreme trăesc în visteriul crăesc uricele cu aşăzămînturile de pace cu Mircea vodă, domnul muntenesc, care era birnic a craiului unguresc şi era scris ca unul fără ştirea altuia să nu să oştească asupra craiului unguresc" N // 8 unguresc / *ad.marginal* Petru. 1398 A // 9 *lipseşte* al / stînd Crăiia Ungurească pre Jîcmon craiu // 10 văzîndu / dezbătut]despărţit / stăpînirea // 11 / *ad.marginal* Rădicarea lui Jîcmont craiul unguresc asupra Valahiei i Moldaviei i Bosniei i Horvaţii i Volgarii, trăgîndu-le supt stăpînirea sa A // 12 muntenii // 13 muntenilor / patrulea / crăii / vremea // 14 fămeiaşti / Ungurească // 15 valahii // 16 muerească / Ungurească // 17 nici / aceia /Jîcmont / *ad.marginal* Întîi asupra lui Ştefan vodă al Valahiei A // 19 înţelegînd / venirea / Jîcmont / *ad.marginal* Războiul lui Ştefan vodă <al> Valahiei cu Jîcmon crai A / *după* muntenescu *ad.* Aicea stau de mă mir ce Ştefan vodă au fost acela, că letopisăţăle leşăşti pomenescu de Pătru vodă în Moldova şi de Mircea vodă în Ţara Munteniască. Poate Ştefan vodă, fratele lui Pătru vodă, după moartea frăţine-său, că zice Bomfin că acel Ştefan vodă amîndoaă ţărîle domniia N // 20 umplut / Oltenească / adică / *ad.marginal* Gătirea lui Ştefan vodă cu oaste asupra lui Jîcmon A // 21 Muntenească / strimtorile / potecile // 22 oamenii / închiză munţii / Jîcmont // 22-24 *lipseşte* pre carii... Ţara Grecească N // 23 Iar / Jîcmont // 24 *ad.ulterior* Muntenească A, B / *lipseşte* cu // 25 muntenii / *ad.marginal* Petru. 1398. Întîi înfrîngerea ungurilor de munténi. Apoi izbînda ungurilor asupra lui Ştefan vodă A // 26 mare // 27 Jîcmon // 28 dăscălecat /de pre]dupe / înfrînt /munteni //

www.dacoromanica.ro

au purces în răsipă oastea lor, neputînd suferi focul ungurilor. Dzice Bomfin că gonindu-i ungurii pre munténi prin munți, pre mulți au prinsu vii.

Iară eșind Jicmont cu oastea sa den munți, au agiunsu în Țara Munteniască la un tîrgșor unde era domnul închis să să apere. Iară anume ce oraș au fostu, nu adeveriadză, ce ori că au fostu la
f. 23 Tîrgoviște, ori la Tîrgșor./ De unde înțălegînd domnul muntenescu că vine Jicmont, neașteptînd să-l dobîndiască, l-au tîmpinat pe craiul cu boiarii țării cădzindu-i la picioare și au cerșut ertăciune, arătînd pricinele a abaterii sale de supt stăpîniia Crăiei Ungurești. Și ș-au făcut pace domnul muntenescu despre Jicmont craiul ungurescu.

Într-acestaș chip scrie Bomfin, cronicariul ungurescu, de pricina lui Jicmont, craiul ungurescu, cu Ștefan vodă, domnul muntenescu. Și încă dzice că acel Ștefan vodă amîndoao țările ar fi stăpînit, și Moldova și Țara Românească. Iară noi nice la un létopisăț a acestor țări, atît a Moldovei, cît și a Țării Românești, n-am aflat, cum la aceia vréme să fie domnit vreun Ștefan vodă la aceste țări. Fără cît, după cum și létipisățîle leșăști pomenescu de Pătru vodă în Moldova, și de Mircea vodă în Țara Românească, așia scriu létopisățîle amînduror acestor țări.

Măcar că Pătru vodă de la Moldova au avut frate ce l-au chemat Ștefan vodă, de carele am pomenit mai sus, și dzic istoricii, prin socotială, că poate să fie fost acel Ștefan vodă, după moarte<a> frățîne-său, lui Pătru vodă, dar noi n-am găsit cum să fie încăput acel Ștefan vodă vreodată la domnie, nice la rîndul domnilor nu iaste scris./

f. 23^{v}

LUCRURI STREINE.

Vasilie cneadzul și împăratul Moscului, mers-au singur la Vitold, marele cneadz a Litvei, la Smolensca. Legînd prieteșug, amîndoi s-au vorovit să rădice oști amîndoi asupra lui Temerlan, împăratul și marele han tătărăscu. Pre acéia vréme era Smolenscu supt stăpîniia Cnedziei Litvei. Iară la văletul 1514 l-au luat Vasilie, împăratul Moscului, de la

---

1 risipă / Zice // 2 munteni // 4 Iar / Jîcmon / din / ajunsu // 5 Muntenească / *ad.marginal* Mergerea craiului la tîrgul unde era domnul închis A / tîrșor /Iar // 6 au fost]ar fi fost / adeverează // 7 Tîrșor / *lipsește* De / înțelegînd // 8 Jîcmon craiu / *ad.marginal* Plecarea lui Ștefan vodă și pacea făcută cu craiul A / dobîndească /întîmpinat // 9 țării și căzîndu-i / ș-au cerut // 11 Jîcmon craiu / *lipsește* ungurescu // 12 Într-acest / *ad.marginal* Mărturiia lui Bomfin historicul de acest Ștefan vodă pentru domn ce au fost amîndurora țărilor A // 12-25 *lipsesc* N // 13 Jîcmon craiu / *lipsește* ungurescu // 14 zice / țările le-ar fi // 15 și Țara Românească și Țara Moldovei / Iar / nici / létopiseț n-au găsit al acestor doao țări scris cum la acea vréme / *ad.marginal* Neaflată domniia lui Ștefan vodă de historicii amîndurora țărilor, cît și a léșilor, afară de Pătru vodă Moldavii, Mircea vodă Valahiei A // 21 chiemat / *ad.marginal* Petru. 1398. Fratele lui Pătru vodă, Ștefan mai sus numit, ce zic historncii cum în driasă să fie fost el domn A // 22 care / zic / socoteală // 23 frățîne-său // 25 nici // 26 striine / *ad.marginal* Războae striine // 27 Vasile cneazul /*ad.marginal* 1396. Mérgerea lui Vasilie cneaz și împărat Moscului la cneaz Litvei și prieteșugul între dînșii, arădicînd oaste asupra tătarălor A // 28 cneaz / a]al B // 30 acea /stă<pî>nirea Crăiei / *ad.marginal* 1514. Luarea Smolenschi de la litvei supt stăpînirea moscalilor la leat 1514 A // 31 Iar / l<ea>t / împăratu //

www.dacoromanica.ro

Cnédziia Litvei şi de-atunce-l stăpînescu moscalii, Smolenscu, pînă în dzua de astădzi.

Tot într-acestaş an, la leat 1396, vrînd Jicmont, craiul ungurescu, să scoaţă pre turci din Dobrogea, sau den Bolgariia, pre carii atunce îi dobîndisă sultan Baiazit al <loc gol>, împărat turcescu, Trachiia şi Ţara Grecească, strîns-au Jicmont craiu multă oaste de creştini; şi s-au lovit cu sultan Baiazit şi au biruit turcii pe creştini, cît abiia au scăpat Jicmont craiul într-o luntre peste Dunăre. Fost-au cu craiul Jicmont multă şliahtă leşască. Şi după ce au pierdut Jicmont craiul războiul cu turcii, fiind urît ungurilor, au mersu Jicmont în Ţara Leşască la Vladislav Iaghelo al <loc gol> craiu leşăscu, în Cracău. Şi acolo au făcut legătură cu Vladislav, în 16 ani/.

f. 24 Iar Vitold, cneadzul Litvei, s-au pornit cu oaste singur asupra tătarălor şi trecînd apa Donului, acolo au aflat multă tătărîme strînşi cu mueri, cu copii, în cîmpi. Şi, lovindu-i, i-au biruit şi mulţi robi au adus cu sine la Litva. Deci o samă de tătară i-au trimis frăţîne-său, lui Vladislav Iaghelo, craiul leşăscu şi i-au botedzat. Iară o samă i-au aşedzat în Litva, pre apa ce să chiamă Vaca, şi pre alte locuri, carii pînă astădzi trăescu în légea turcească, adecă lipcanii ce să află în Litva.

Scrie şi Mehovie la cartea sa, cap 41, file 271, cum pre urmă Temerlan au prădat Ţara Rusască şi Litva, Chiovul. Însă Chiovul s-au răscumpărat de la Temerlan cu 10.000 de ruble. Şi după această biruinţă curund au murit şi Temerlan.

Acest Temerlan, mai nainte vréme avînd războiu şi cu sultan Baezit, împăratul turcescu şi prindzind viu pre sultan Baezit, l-au închis într-o cuşcă de her şi-l purta cu sine. Şi cînd vrea să încalece Temerlan pre cal, încăleca de pre cuşca acéia. Şi acolo, într-acia cuşcă, l-au pedepsit, pîn<ă> ce au murit, prăvind cumu-i prăda şi-i ardea ţărîli lui, oastea lui Temerlan.

---

1 Cneziia / Smolenscul / pîn<ă> în // 2 zioa / astăzi // 3 într-acest / Jîcmon / *ad.marginal* 1396. Gătirea lui Jîcmon crai asupra turcilor cu război să-i scoaţă den Dobrogea şi den Bolgarria A // 4 din / carei /atunci // 4-6 *lipseşte* pre carii... Ţara Grecească N // 5 dobîndise / Baezit / *lipseşte* al / împăratul // 6 Jîcmon / *ad.marginal* Biruinţa turcilor pe Jîcmon crai A // 7 Baezit / pre // 8 Jîcmon / *ad.marginal* Mérgerea lui Jîcmont la Iaghelo craiul léşi<lor> şi legătura ce au făcut cu dînsul A / Jîcmon // 9 şleahtă / *lipseşte* Jicmont // 10 Jicmon // 11 *lipseşte* al / craiul // 13 cneazul / *ad.marginal* Războiul lui Vitold, cneaz Litvei, cu tătarii şi biruinţa lui. Robii ce au luat A // 14 tătarilor // 16 seamă / tătari / frăţîne-său / *ad.marginal* Tătarii robi ce i-au botezat V<l>ădislav Iaghelo A // 17 botezat / Iar / seamă / *ad.marginal* Tătarii robi ce i-au dus la Litva şi sînt pîn-acum, numindu-se lipscani A // 18 aşăzat / carei // 19 astăzi / legea / adică // 21 / *ad.marginal* Prada Ţării Litvei şi a Chiovului de Temerlan şi răscumpărarea Chiovului A // 22 Rusească / Însă]Dar / *ad.marginal* Petru. 1396 A // 23 *după* răscumpărat *ad.* cu bani / zéce mii // 23-24 *lipseşte* Şi după... Temerlan N // 24 curînd // 25 *lipseşte* şi // 26 Baiazit / prinzîndu / Baiazit / *ad.marginal* Prinderea lui sultan Baezet, împărat turcesc, de Temerlan şi închisoarea lui în cuşcă de fier A // 27 fier / încalice // 28 de pre]dupre / aceia / într-acea // 29 privind cum îi // 30 ţările //

www.dacoromanica.ro

AICI NE ÎNTOARCEM IAR LA RÎNDUL ISTORIEI NOASTRE.

De sfîrşitul lui Pătru vodă, unde ar fi murit, necăiuri nu am putut afla scris, numai atîta că au domnit ani 1/.

f. 24[v] 6907, 1399. DOMN 9. DOMNIE 9. IURGA VODĂ 1, FIIUL LUI ROMAN VODĂ.

După moartea lui Pătru vodă au stătut domn Iurga vodă, fiiul lui Roman vodă întîiul. Şi au descălecat oraşă prin ţară, pre la locuri bune şi li-au ales sate şi au făcut ocoale pin pregiur şi au început a dărui ocini prin ţară a slugi şi a voinici ostaşi. Şi măcar că am găsit scris la létopisăţul ţărîi cum acest domnu ar fi trimis de au luat blagoslovenie de la Ohrida de au făcut întîi mitropolit pre Theoctist, dar pentru aceasta iaste dovadă mai nainte, la domniia lui Alexandru vodă al 2<-lea>, ce să numeşti cel Tînăr, fiiul lui Ilie vodă, că la dzilele lui s-au hirotonit pre Theoctist mitropolitul, precum să va videa la rîndul istorii<i> sale. Iară pre urmă aşia scriu toate istoriile pentru Iurga vodă, că l-au luat Mircea vodă, domnul muntenescu, la sine. Iară cu ce pricini l-ar fi luat nu adeveriadză, numai că au domnit ani 2/.

f. 25 6909, 1401. DOMN 10. DOMNIE 10. ALEXANDRU VODĂ 1 CEL BUN ŞI BĂTRÎN, FIIUL CEL MAI MIC A LUI ROMAN VODĂ 1. CAP <loc gol>.

După Iurga vodă stătut-au la domnie Alexandru vodă ce să numéşte cel Bun şi Bătrîn, începătoriul bunelor fapte, atît la celi politiceşti cît şi la celi besericeşti.

Aflatu-s-au scris şi de Cromver cronicariul leşescu, spre lauda acestui domnu de multe lucruri bune ce-au aşădzat în ţară. Zidit-au două mănăstiri mari aice în ţară, anume Bistriţa, ce iaste la ţinutul Niamţului şi Moldoviţa, la ţinutul Sucévei, îndzăstrîndu-le cu multe

---

1 la istoria noastră // 2-5 *lipsesc* N // 2 nicăire / am]l-am *ad.marginal* Neaflarea morţii lui Pătru vodă A // 4 Iurga vodă, fiiul lui Roman vodă, 1399 / *ad.marginal* Iurga vodă, sin Roman vodă A // 6 domnu / fiiul lui Roman vodă întîiul]fiind lui Roman vodă fiiu întîi // 7 au dăscălecat în oraşă / *lipseşte* la / *ad.marginal* Descălecarea de oraşe şi sate şi alegeri de ocoale şi dăruiri de ocine a slugi A // 8 le-au / prin prejur // 9 a[1-2]la // 10 létopiseţul ţării / au fost trimis // 11 *ad.marginal* Theoctist mitropolit. Nu-i adevărat că era Ioasaf A // 13 numéşte / Iliiaş / zilile // 14 vedea // 15 Iar / aşa / *ad.marginal.* Luarea Iurgăi vodă de Mircea vodă. Nu adeveriadză pentru ce şi cum A // 16 Iar / adeverează // 18 *lipseşte* 6909... Domnie 10 / *lipseşte* 1 / 18-19 *repetă marginal* Alexandru vodă cel Bun şi Bătrîn, fecior mai mic lui Roman vodă A, *lipsesc* N // 19 a]al / *după* vodă *ad.* 1401 // *20 lipseşte* 1. Cap // 21 Alecsandru / *ad.marginal* Alixandru numit cel Bun şi Bătrîn, începătoriul a multe fapte bune A // 21-23 *lipseşte* ce să numéşte... celi besericeşti N // 22 céle // 23 céle biséricești // 24 leşăsc / *ad.marginal* Lăudat şi de Cromvir cronicariul leşescu A // 25 aşăzat // 26 două]2 / aicea // 27 Neamţului / înzestrîndu-le / *ad.marginal* Mănăstir<a> Bistriţa i Moldoviţa la Suceav<a>, a lui zidire A //

www.dacoromanica.ro

sate, cu vecini şi cu veşminte scumpe în lontru şi odoară. Iară la al doile an a domniei sale, fiind mai întreg la minte decît cei nainte decît dînsul trecuţi domni, rîvnind şi întrebînd lucruri spre folosul sufletului său, adus-au cu mare cheltuială den Ţara Turcească, de la Trapezont, svintele moştii a marelui măcenic Ioan cel Noi şi li-au pus în vestita cetate ce iaste în oraşul Sucévei, cu mare cinste şi pohvală de ferire
f. 25v domniei sale, ce să prăznuiaşte miercuri/ şi gioi în săptămîna Rusaliilor, unde pre largu scrie la cărţile beséricii pentru măceniia lui. Iară Uréche vor<nicul> scrie la létopisăţul său că s-au adus moştiile svîntului de la Cetatea Albă, pentrucă acolo, la Cetatea Albă, au luat şi mucenie.

Şi vrînd Alexandru vodă să urmédze desăvîrşit lucrurile spre podoaba beséricii preavoslavnice au trimis la Patrierşiia beséricii răsăritului de au luat blagoslovenie şi au făcut mitropolit. Şi au ales scaonul mitropoliei o mănăstire în oraşul Sucévei, lîngă curtia domniască, cu multe sate şi ocini, să fie de slujba aceii svinte mitropolii. Însă măcar că pre mitropolitul ce l-au făcut Alexandru vodă, numele lui nice la un létopisăţ a ţărîi nu-l scrie, iară noi am aflat că au fostu Iosif mitropolitul, după mărturiia lui Gheorghie ce-au fost mitropolit Moldovei, ce s-au găsit scris cu slova sa. Care acest Iosif mitropolitul să află însămnat de dînsul şi la domniia lui Ştefan vodă 1. Şi părintele Gheorghie de unde au aflat această adeverinţă, mai nainte pre largu vom arăta.

Mai făcut-au Alexandru vodă al doile<a> episcop, după mitropolit, la svînta mănăstire ce iaste în oraşul Romanul<ui>. Aşijdirea şi al triile
f. 26 episcop la Rădăuţi şi li-au împărţit şi eparhii/. Dat-au eparhii svintei Mitropolii aceste ţinuturi: Suceava, Niamţul şi tîrgul Iaşii cu ţinutul şi Orheiul, Hîrlăul cu Botăşanii şi Cîrligătura. Dat-au eparhii şi Episcopii<i> Romanului o parte de ţinuturi de supt munte, den gios, anume: Romanul, Bacăul, Putna, Tecuciul, Covurluiul, Tutova, Vasluiul. Dat-au eparhii şi Episcopii<i> de Rădăuţi, o parte de ţinuturi în Ţara de Sus: o parte den Suceava, Dorohoiul, Hotinul, Cernăuţii.

---

1 lăuntru / Iar / *ad.marginal* Alexandru. 1401 A // 2 doilea / a]al / cei mai denainte / *ad.marginal* Rîvnitoriu şi a lucruri sufleteşti A // 3 folos // 4 chieltuială din / *ad.marginal* Aducere<a> moaştilor a sfîntului m<u>cenic Ioan cel Nou di la Trapezonda, la Suceavă A // 4-5 Trapezond, sfintele moaşte ale /mucenic // 5 le-au / vestita]sfîntă // 6 ferirea // 7 joi // 8 biséricii // 8 Rusaliilor. Afla-vei viaţa şi măceniia svinţii sale în cărţile bisericii noastre şi mai ales în Pouceniile părintelui Varlaam mitropolitul, ce-i tipărită în zilele răpăosatului Vasilie vodă N / muceniia // 9 Iar / létopiseţul / *ad.marginal* Uréche vor<nicul> dzice că s-au adus moaştile de la Cetate<a> Albă A // 9-11 *lipseşte* Iară... au luat şi mucenie N // 9-10 moaştele sfîntului // 12 Alicsandru / urméze / *ad.marginal* Cu blagoslovenie Biséricii cei Mari au făcut mitropolit A // 13 biséricii[1-2] // 15-16 curtea domnească // 16 acei sfinte // 17 Alicsandru / *ad.marginal* Din mărturie mitropolitului Ghiorghie, Iosaf au fost numele acelui întîi mitropolit A // 17-23 *lipseşte* Însă măcar... vom arăta N // 18 nici / létopiseţ / ţării / nu-l]nu / iar // 19 fost // 21 însemnat / *lipseşte* 1 // 24 Alicsandru / doilea / mitropolitul / *ad.marginal* Alexandru, 1401. Facerea episcopului de Roman A // 25 sfînta / Aşijderea / *ad.marginal* Facerea episcop<ului> de Rădăuţi A / treilea // 26-7 *lipseşte* Dat-au eparhii... la tîrgu la Huşi N // 26 sfintei // 27 Neamţul / *lipseşte* şi / *ad.marginal.* Ţinuturile de eparhia Mitropoliei A // 28 Bătăşanii // 29 episcupu / *ad.marginal* Ţinut<urile> den eparhia Episcopiei de Roman A / den gios]în jos // 31 de la Radăuţ / *ad.marginal* Alexandru. 1401. Ţinuturile den eparhia Episcopiei ot Rădăuţi A // 32 În Ţara de Sus]din partea Ţării de Sus / din //

www.dacoromanica.ro

S-au mai făcut mai pre urmă o episcopie care s-au fost aşedzat la Réni şi i s-au orînduit eparhii o parte de ţinuturi din parte<a> de gios: Fălciiul, Lăpuşna, Soroca. Dar la ce vréme s-au făcut această episcopie şi de ce domnu, nice la o istorie n-am găsit scris; numai atîta ştim că după ce s-au luat Rénii de sultan Osman al <loc gol> împărat turcescu la dzilele lui <loc gol> vodă, s-au mutat episcopiia la tîrgu la Huşi/.

f. 26v După ce au aşădzat Alexandru vodă vlădicii li-au făcut cinste mare, dîndu-le scaone din driapta domnului, înaintea tuturor sfétnicilor lumeşti, aproape de scaunul domnescu. Tocmit-au şi orînduială boiarii de sfat pentru otcîrmuirea ţărîi: logofăt mare, ca să fie giudecătoriu, alegătoriu de ocini, ispravnic pre o frunte de oameni de ţară, ce sint curteni, luători de sama tuturor ispravnicilor ce sint la curtea domniască; vornic mare de Ţara de Gios, giudecătoriu tuturor cine au strîmbătăţi în ţară şi globnic de morţi de om şi deşugubini ce să fac în părţile de gios, vornic Bîrladului; vornic mare de Ţara de Sus, giudecătoriu tuturor din ţară cu strîmbătăţi şi globnic de morţi şi de-

f. 27 şugubini ce să fac la părţile lui şi vornic Dorohoiului/; pîrcălab la Hotin, la margine de spre Ţara Leşască şi Căzăciască, giudecătoriu tuturor la acel ţinut; hatman şi pîrcălab de Suceava şi ispravnic pre toate oştile ţărîi; postelnic mare, dvorbitoriu înaintea domnului şi tălmaciu a limbi streine şi pîrcălab de Iaşi; spătar mare şi staroste de Cernăuţi şi obiceiu la dzilele céle mari îmbrăcat cu haină scumpă domniască şi dvorbitoriu, şedzind cu arme domneşti la spatele domnului într-acéle dzile; păharnic mare, să zvoriască îmbrăcat cu căftan înaintea domnului la mése mari şi el să driagă domnului şi pîrcălab de Cotnarii; vistiernic mare, carele să poarte grijea de strînsul banilor la visterie şi să cheltuiască la trebuinţăle ţărîi; stolnic mare, zvoritor îmbrăcat cu caftan la mése mari şi ispravnic asupra bucatelor şi a vînătorilor; comis mare, purtătoriu de grijea cailor g<ospo>d; medelnicer mare, zvoritoriu cu caftan la mése mari şi ispravnic asupra

f. 27v mésăi/; clucer mare, purtător de grijea bucatelor g<ospo>d şi beciul în

---

1 episcupie / aşăzat / *ad.marginal* Ţinuturile den eparhia Episcopii de Réni A // 2 şi eparhii / parte<a> de gios]Ţara de Jos // 3 Lepuşna // 4 episcupie / de]dă / nici // 5 de]de la / *lipseşte* al / împăratul // 6 zilile / Episcupiia / *ad.marginal* Mutarea Episcopii de Réni la Huşi A // 8 Alicsandru / le-au / *ad.marginal* Rînduiala scaunelor vlădiceşti A // 9 scaune / dreapta // 10 / *ad.marginal* Rînduiala boeriilor cînd s-au făcut întîi A // 11 ţării / *ante* logofăt: întîi / judecătoriu / *ad.marginal* Alexandru. 1402. Vel logofăt A // 12 pe / sînt // 13 seamă / sînt / *după* curteni *anulat:* şi giudecătoriu tuturor cine sintu cu strîmbătăţi în ţar<ă> lăcuitori // 14 domnească A / dvornic / Gios]Sus / judecător / au]are / *ad.marginal* Vel vornic Ţara de Jos A // 15 deşugubine / în]la // 16 de gios]lui / şi vornic Dorohoiului / dvornic / Sus]Jos / *ad.marginal* Vel vornic Ţara de Sus A // 17 judecătoriu tuturor cine au strîmbătăţi în ţară şi / de morţi de om // 18 Dorohoiului]Bîrladului // 19 şi]i / judecătoriu / *ad.marginal* Pîrcălab de Hotin A // 20 pre]peste / *ad.marginal* hatman A // 21 ţării / dvorbitoriu]dvorîtor / *ad.marginal* Vel postélnic A // 22 striine / pîrcălabu / *ad.ulterior* şi pîrcălab de Iaşi A / *ad.marginal* vel spat<ar> A // 23 obicéi / zilile / *ad.marginal* Alexandru, 1402 A // 24 dvorbitoriu]dvoritor / şăzînd // 25 zile / paharnic / zvorască cu caftan îmbrăcat / *ad.marginal* vel pah<arnic> A // 25-8 *lipseşte* să zvoriască... tainele domneşti N // 26 dreagă // 27 Cotnari / vistiiar / care / *ad.marginal* şi pîrcălab de Cotnarii A / *ad.marginal* vel vist<ier> A / grijă // 28 vistierie / tribuinţile / ţării // 29 zvorîtor / *repetă* cu / *ad.marginal* vel stolnic A // 30 *ad.marginal* vel comis A / grijă // 31 zvorîtor / *ad.marginal* vel medel<nicer> A // 32 mésii / clucér / grijă / *a d.marginal* vel clucer A //

www.dacoromanica.ro

sama lui; armaş mare, zapciu asupra tîlharilor şi asupra oamenilor de pierdzare; şetrar mare, purtător de grijea corturilor g<ospo>d şi cînd va eşi domnul afară, el să fie ispravnic; vtori logofăt, să aibă la sama lui hotărîturile de moşii; vtori postelnic, cînd nu va fi vel post<elnicul> el să zvoriască în locul lui, cu toiag; vtori spat<ar>, tij, cînd nu va fi vel spătar, el să zvoriască cu podoabele domneşti; vtori păh<arnic>, tij, cînd nu va fi vel păh<arnic>, el să zvoriască la masa g<ospo>d; tréti logofăt, ca să poarte pecétea ţărîi şi scriitor de toate tainele domneşti.

Scrie Miron logofăt cum au făcut Alexandru vodă legătură şi cu
f. 28 Vladislav Iaghelo al <loc gol> craiu leşăscu, precum/ mai nainte făcusă şi Roman vodă, pre carele l-au fost prinsu den Moldova, Svidrigailo, fratele lui Vladislav Iaghelo, craiul leşăscu ce era stăpînitoriu în Podoliia. Şi scoţindu-l Vladislav Iaghelo, craiul leşăscu, din mînule lui Svidrigailo, să fie giurat Roman vodă lui Vladislav, craiului leşăscu.

Aflatu-s-au scris şi de Stricovschie, cronicariul leşăsc, carte 14, zaci<alo> 7, giurămînturile lui Roman vodă, cum va fi neclătit de supt poroncile craiului.

Pentru acest Roman vodă Uréche vor<nicul> nemică n-au scris. Iară în cronicele leşăşti dzice Miron logofătul că au aflat scris şi de Cromver cronicariul leşăscu, carte 16, că mai nainte de ce au trimis Alexandru vodă soli de pace şi cu legături de aşădzămînt la craiul Vladislav Iaghelo, făcusă legătură Roman vodă cu craiul Vladislav, precum să află aşădzămînturile amîndurora în cămara crăiască.

Iară altă ce ar fi mai făcut acest Roman vodă, după ce-au eşit din închisoare, nu să află mai mult scris nice în cronicele leşăşti/.

---

1 seama / *ad.marginal* vel armaş A // 1-2 şi ispravnic oamenilor celor dă pierzare //2 şătrar / *ad.marginal* vel şăt<rar> A / grijă // 3 să fie el / seama // 4 hotărîrile / moşîi / *ad.marginal* vt<ori> logofăt A // 5 zvorască / *ad.marginal* vt<ori> post<elnic>. Alexandru, 1402 A / tij]iarăş // 6 zvorască / *ad.marginal* vt<ori> spat<ar> A / pah<a>r<nic> / tij]iar // 7 vt<ori> pah<arnic> A / pah<arnic> */lipseşte* el / zvorască / treti / *ad.marginal* 3-ti logofăt A // 8 pecetea ţării / tainile // 9 Alicsandru / *ad.marginal* Legătura lui Alexandru vodă cu Iaghelo A // 10 *lipseşte* al / craiul // 11 făcuse / din // 12 Sfidragailo / *ad.marginal* După cum au fost făcut Roman vodă A // 13 stăpînitor / scoţîndu // 14 mîinile / jurat // 15 craiul // 16 *lipseşte* leşăsc // 16-17 carte de zaci<alo> 7 / *ad.marginal* Dovada en cronicariul leşescu pentru jurămînt lui Roman vodă cu craiul léşilor A // 17 jurămînturile // 18 porunca // 19 nimic // 20 Iar / *ad.marginal* Alexandru, 1402 A // 19-24 Iar de acest Roman vodă la alte letopiseţe scris nu aflu, precum nici cronicarii leşăşti nu pomenesc nimic de Iuga vodă să fie fost domn pre urma lui Pătru vodă, feciorul lui Ştefan vodă. De acest Roman vodă scrie şi Cromer, cartea XVI, la istoriia sa, că mai nainte de ce au trimis Alixandru vodă sol de pace cu legătură la craiul Vladislav Iaghello, mai nainte cu Roman vodă făcuse legătură craiul Vladislav Iaghello, precum astăzi, zice Cromveru să află aşăzămînturile amînduror în cămara crăiască. Şi tot să cunoaşte că avea price Roman vodă cu Alexandru vodă pentru domniia ţării. Ci pre urmă pre Roman vodă l-au prins Svidrigailo cneazul, fratele lui Vladislav Iaghello, din ţară şi l-au dus la Podolia şi acolo l-au închis. Iar pre urmă, cum s-au pomenit mai sus, l-au scos Vladislav Iaghello, craiul leşăsc, din închisoare N // 20 cronicile / zice // 21 de]dă // 22 Alicsandru / aşăzămînt / *ad.marginal* Tot de aşăzămînturile şi legăturile domnilor cu V<l>adislav Iaghelo A // 23 făcuse // 24 aşăzămînturile // 25 Iar altu / ar mai fi // 26 nici / cronicile //

www.dacoromanica.ro

f. 28v

6940<=1432>. PENTRU AL OPTULE<A> SĂBOR CE S-AU FĂCUT LA FLORENŢIIA.

În dzilele lui Alexandru vodă s-au făcut al optule<a> săbor în oraş în Florintina, la Ţara Italiei. Multă adunare de părinţi, aşia a răsăritului, cum şi a apusului, fiind de faţă patriarhul de Ţarigrad <loc gol> şi Ioan Paleolog, împăratul grecescu. Iară de la apus singur papa Evghenie cu cardinalii şi din multe locuri arhiepiscopi, fiind adunaţi pentru mădulările légii şi mai vîrtos de purcéderea Duhului Svînt.

Făcîndu-să mare price că besérica apusului arată cum Duhul Svînt purcéde şi de la Părintele şi de la Fiiul, care n-au priimit besérica răsăritului, cu Marco episcopul de Efes să facă 2 începături în dumnezăire. Măcar că fiind împăratul Ioan Paleolog cuprinsu de nevoia turcilor, rămăsése numai cu numele împărat, iată au primiit de au şi
f. 29 iscălit cu alţi episcopi părérea părinţilor de la apus/, făgăduindu-să papa că-i va da agiutor împăratului împotriva turcilor. Ce nice un agiutor n-au dat şi mai mult de scădére împărăţiei şi beséricii răsăritului au fost acel al optule<a> săbor, decît de folos. Că mare price stă pînă în dzua de astădzi între besérica apusului şi între besérica răsăritului. Şi de atunce s-au făcut shizma, adecă dezlipire, sau dejghinare între beséricí.

Trimis-au şi Alexandru vodă cu voia ţărîi soli, cu Grigorie Ţamblac ieromonah, la Ţarigrad, pentru învăţătura legii şi ca să să afle şi la săbor despre partea ţărîi. N-au aflat solii lui Alexandru vodă nice pre patriarh, nice pre împăratul la Ţarigrad. Ce iarăşi a să întoarce înapoi fără nemică ispravă nu li-au părut a fi cu cale. Ce s-au dus la Ohrida, unde găsind pre arhiepiscopul de Ohrida, ş-au dat soliia, căci era trimişi pentru învăţătura legii. Şi de acolo au luat preoţi şi cărţi sirbeşti de toată orînduiala beséricii/.

f. 29v Iară Uréche vor<nicul> scrie că au aflat la hronograful grecescu scris că au fost trimis de la Moldova la acel săbor Iosaf. Şi poate că acel Iosaf au fost însuşi mitropolitul Moldovei.

---

1 *lipseşte* 6940 / optulea sobor / *lipseşte* N / *ad.marginal* De lége. Al optălea sobor la Italia în Florintii. Adunarea răsăritului şi apusului. Răsărit: patriarh şi împărat Paleolog. Apus: papa şi cardinalii A // 3 zilile / Alicsandru / optulea sobor // 4 Florenţiia /aşia a]atît ai // 5 cum şi a]cît şi ai / patriiarhul // 6 Paleologul / Iar // 6-7 *lipseşte* Iară de la apus... arhiepiscopi N // 7 gardinalii // 8 Sfînt / *ad.marginal* De purcéderea Duhului Svînt A // 9 bisérica / Sfînt // 10 bisérica / *ad.marginal* Pricinile între bisérica răsăritului şi apus<ului> A // 11 episcop / 2]doao // 12 dumnezeire / Paleologul / coprinsul // 13 *ad.marginal* Cînd au iscălit împăratul Paleolog părerile apusului A // 14 arhiepiscopi // 15 că-i va ajutora / *lipseşte* împăratului / Ci nici // 16 ajutor / *ad.marginal* Făgăduindu-i ajutori<u> împotriva turcilor şi în urmă nu i-au dat A / scăderea împărăţii şi bisericii // 17 optulea / *ad.marginal* De atunci dejghinare între bisérici A // 17-20 *lipseşte* Că mare price... între beséricí N // 18 pîn-în zioa de astăzi / bisérica[1] /.biserica[2] // 19 atunci / adică // 20 bisérici // 21 Alicsandru / ţării / *ad.marginal* Alexandru, 6940. Solul lui Alexandru vodă la sobor de învăţa legi A // 22 légii // 23 sobor / ţării / Alicsandru / nici // 24 patriiarh / nici / Ci /*ad.marginal* Întoarcerea solilor lui Alexandru vodă făr-de ispravă de la Ţarigrad A // 25 făr<ă> nici o ispravă / nu li s-au / Ci // 26 găsindu // 28 sîrbeşti / bisericii / *ad.marginal* Luarea cărţilor sîrbeşti de orînduial<a> bisericii A // 29 Iar / *ad.marginal* Mărturia hronografului grecesc că ar fi fost la sobor şi Iosaf, mitropolit Moldovei A // 30 sobor // 31 *după* însuş *ad.* Iosif //

www.dacoromanica.ro

Aflat-am şi noi scris de părintele Gheorghie, proin mitropolit Moldovei, cu mîna sa, cum la vrémea domniei lui Alexandru vodă au fost mitropolit Iosif, carele au fost şi la săborul al optule<a> cu Grigorie Ţamblac ieromonahul.

Iară mai naintea acelui săbor, cînd au fost împărăţiia la Manuil Paleolog <loc gol>, carele au avut fiiu pre Andronic Paleolog, şi Andronic Paleolog aflîndu-să la Beciu, fiind ginere chesariului de Beciu, trimis-au Manuil Paleolog poroncă la fiiu-său Andronic Paleolog, la Beciu, ca să vie la Ţarigrad, să fie împărat în locul său. Ce dar viind Andronic Paleolog de la Beciu la Ţarigrad, tîmplatu-i-s-au venirea lui prin Ţara Moldovei. Şi i-au eşit înainte <întru> întîmpinare Alexandru vodă, cu tot sinatul. Aşijderea şi mitropolitul, chiar Iosif, cu tot clirosul, cu mare cinste, cum să cade
f. 30 unui împărat creştinesc, şi l-au petrecut/ pîn-la Chiliia, la Dunăre.

Iară împăratul Andronic Paleolog, văzdind ţară ca aceasta, pravoslavnică, şi arhierei şi cliros învăţat, cu toate obicéele beséricii Ţarigradului, au dat laudă. Întrebat-au Andronic Paleolog împăratul pre Alexandru vodă la ce împărăţie sau crăie iaste închinat? Şi domnul au răspunsu că-şi stăpînéşte ţara cu sabiia despre toţi megiiaşii şi îi sint toţi nepriiatini. Întrebat-au şi pre mitropolitul Iosif la care patrierşie iaste închinat şi el au răspunsu cum iaste închinat la Ohrida.

Făgăduit-au Andronic Paleolog cum, după ce va mérgi la Ţarigrad, va face Mitropoliia Moldovei, cumu-i Ohridul şi Epechiul şi Chiprul, să fie nesupus şi neplecat nice unii eparhii. Şi mergînd la Ţarigrad, făcîndu-să împărat, au strînsu săbor 4 patrierşi şi mitropoliţi şi cu săbor au rădicat Mitropoliia Moldovei de supt ascultarea Ohridului, aşedzind să fie Mitropoliia Moldovei cum iaste Ohridul. Care aceli
f. 30^{v} săborniceşti cărţi trimise de Andronic Paleolog/ de la Ţarigrad la Alexandru vodă şi la Iosif mitropolitul au fost la Mănăstire la Niamţu, pre carele mărturiseşte Gheorghie mitropolitul cu giurămînt că li-au vădzut cu ochii săi, cu pecétea împărătiască şi cu iscăliturile

---

1 / *ad.marginal* Dovada că au fost Iosaf mitropolit la sobor. Alexandru, 6940 A // 2 Alicsandru // 3 soborul al optulea // 5 Iar / sobor / Manoil / *ad.marginal* Mai nainte acestui sobor A // 6 / *ad.marginal* Chiemară lui Andronic Paleolog de tată-său Manuil, fiind la Beci, să meargă la Ţarigrad să fie împărat A // 7 *lipseşte* Paleolog / Beci // 8-9 *lipseşte* Paleolog$^{1-2}$ // 8 poruncă / fii-său // 9 *lipseşte* la Beciu // 10 Ci / viindu / *lipseşte* Paleolog // 11 tîmplatu-i-s-au]întîmpinatu-i-s-au // 12 întru / Alicsandru / *ad.marginal* Venirea lui Andronic Paleolog prin Moldova, ieşîndu-i Alecsandru vodă înainte cu tot sinatul A / Aşîjdirea / *ad.marginal* Aşîjderea şi mitropolitul Iosaf A // 12-31 *lipsesc* N // 14 creştinescu / *ad.marginal* Alexandru, 6940 A // 15 Iar / *lipseşte* Paleolog / văzîndu / *ad.marginal* Lauda lui Andronic împărat de ţar<ă> şi toţ<i> ai Moldovei A // 16 biséricii B // 17 *ad.marginal* Întrebarea lui Andronic împărat pre Alexandru vodă de închinarea Ţării Moldovei A // 18 Alicsandru // 19 şi-i sînt toţ<i> nepriiateni / *ad.marginal* Aşîjderea şi pre Iosaf, la care patrierşîe este închinată A // 21 cum]că // 22 Paleologul / după ce să va duce / *ad.marginal* Făgăduelile lui Andronic împărat A // 23 cumu-i]cum iaste // 24 nici // 25 şi făcîndu-să /patriiarşi // 25-26 sobor$^{1-2}$ // 27 aşăzînd / *ad.marginal* Ar<ă>dicarea Mitropoliei Moldovei de la Ohrin, unde era închinată, cu sobor A // 27-28 acele sobornicești / *ad.marginal* Dicreturile împărătesc şi sobornicesc A // 29 Alicsandru / *ad.marginal* De ar<ă>dicarea Mitropoliei la Alixandru vodă şi la Iosif mitropolit, cu dovada cei ce le-au văzut şi le-au citit A / Neamţul // 30 care mărturisęşte / jurămînt că le-au văzut // 31 pecete împărătească //

www.dacoromanica.ro

patrierşilor şi a cîţiva arhierei. Şi au stătut aceli cărţi la Mănăstirea Niamţul pîn-la răsipa ţărîi ce-au fost la domniia lui Dumitraşco vodă Cantacozino. Şi împreună cu aceli cărţi mai trimis-au Andronic Paleolog împăratul, lui Alexandru vodă, coro<a>nă împărătiască şi alurghidă, care acel portu la toţi domnii s-au ţinutu, pîn-la domniia lui Alexandru vodă Lăpuşnianul.

Aşijderea au mai trimis dar şi lui Iosif mitropolitul o svîntă icoană făcătoare de minuni, care iaste cu 2 féţe: de o parte chipul Maicei Preacurate, de altă parte svîntul măcenic Gheorghie, caré pînă astădzi să află la Mănăstirea Niamţul. Şi i-au mai trimis şi mitră şi sacos, că mai nainte vréme mitropoliţii Moldovei slujiia liturghie cu felon.

Iară Anna, împărătiasa lui Manoil Paleolog, încă au trimis dar doamnii Annii, lui Alexandru vodă, o svîntă icoană în care iaste chipul
f. 31 svintei Annii, maica Precistii, iarăşi făcătoare de minuni/. Iară doamna Anna o au trimis dar svintei Mănăstiri Bistriţa, care svîntă icoană la vrémé de neploare, scoţindu-să cu litie afară den mănăstire, şi făcînd osveştanie, numaidecît ce ploaă, de nu peste tot, dar cîtu-i hotarul mănăstirii, negreşit. Şi această istorie s-au adeverit den săborniceştile cărţi de la Ţarigrad, trimisă aice, la Moldova, după cum mai sus am pomenit că au fostu la Mănăstire la Niamţu, şi s-au prăpădit în vremi de nepace.

LUCRURI STREINE.

Vladislav Iaghelo al <loc gol> craiul leşăscu, înţălegînd că Jicmont al <loc gol> craiul ungurescu îndiamnă pre crijécii Prusilor asupra lui şi Vladislav Iaghelo aflîndu-să în părţile Ţărîi Rusăşti, trimis-au Vladislav Iaghelo sol la Alexandru vodă, îndemnîndu-l asupra lui Jicmont craiului ungurescu. Şi i-au zălogit Sneatinul şi Colomîia şi toată Pocutiia drept 1000 ruble de argint, avînd craiul a face oaste, ispitindu-să asupra crijecilor/.

f. 31^{v} Atunce şi Alexandru vodă, din prieteşug ce avea cu craiul, i-au trimis agiutoriu 400 de moldoveni, oameni aleşi, carii au arătat mare vitejie şi izbîndă asupra crijiacilor. Că deodată, făcîndu-să moldovénii

---

1-21 *lipsesc* N // 1 patriiarşilor / acele // 2 Neamţul / risipa ţării / *ad.marginal* Stînd acéle dicret<e> pîn-la Dumitraşco vodă Cantacuzen A // 3 acele / trimis-au împăratul Andronic lui Alicsandru / *ad.marginal* Trimiterea coroanei împărăteşti lui Alexandru vodă şi următor, pînă astăzi<i> A // 5 ţinut // 6 Alicsandru / *ad.marginal* Alexandru, 6940 A / Lepuşneanul // 7 Aşîjderea / mitropolit / sfîntă / *ad.marginal* Trimiterea sfintei icoane făcătoare de minuni în 2 féţe, Maica Précista şi mucenicul Gheorghe A // 8 2]doao / Maicii // 9 sfîntul mucenic / care pîn<ă> astăzi // 10 Neamţul / *lipseşte* şi^{2} // 11 sfînta liturghie // 12 Iar Ana împărăteasa // 13 Alicsandru / sfîntă // 14 sfintei / Précistii / iarăşi]iar / Iar // 15 sfintei / Bistriţii / sfîntă // 16 vréme / scoţîndu-să / din / făcîndu // 17 numaidecît ce ploaă]îndată şi începe ploae B // 18 din soborniceştile // 19 trimise aici // 20 fost /Mănăstirea Neamţul // 22 striine / *repetă marginal* Lucruri streine A, *lipseşte* N / *ad.marginal* 6940 A // 23 *lipseşte* al / înţelegînd / Jîcmon // 24 *lipseşte* al / îndeamnă // 25 Ţării Ruseşti // 26 soli / Alicsandru // 27 Jîcmon / unguresc / zălogit // 28 una mie / avîndu // 29 neputîndu-să apăra sau neispitindu asupra crijécilor // 30 Atunci / Alicsandru // 31 ajutor patru sute / tot oameni aleşi // 32 crijacilor / deodată]deoparte / moldovenii //

www.dacoromanica.ro

a da dos, şi crijiacii eşind dintr-o cetate ce să numeşte Malborcu, gonind pre moldoveni şi înşirîndu-i spre o dumbravă, s-au pedestrit moldovénii şi s-au supus în pădure. Ce dar crijécii, socotind că moldovenii au fugit pin păduri, au descălecat şi ei, de unde şi moldovenii îndată au început a-i săgeta pe crijécii nemţăşti, cît li-au căutat crijécilor nemţi a da dos. Atunce încălecînd moldovenii şe dînd năvală asupra crijacilor, mare moarte au făcut într-înşii. Şi s-au întorsu moldovenii cu izbîndă la obuz, unde era craiul Vladislav Iaghelo, cu mare mulţămită şi laudă de la craiul.

Iară de vréme ce am pomenit de crijéci, am socotit a fi cu cale să
f. 32 scriem şi ce niam au fostu şi pe ce vreme au nemerit/ în părţile Prusilor şi în megieşie cu léşii.

TIJ < = iarăşi> LUCRURI STREINE. PENTRU CRIJÉCI CE NIAM AU FOST ŞI DE UNDE S-AU IZVODIT ÎN ŢARA LEŞASCĂ.

1188. La această vréme, stăpînind Baldovin craiu creştinescu în Ierusalim, cînd acéia nevoe avea creştinii despre serachineni, atîta cît cu neputinţă iaste deplin a să scrie, după ce au luat serachineni<i> de la creştini vestitul oraş şi tare cetatea ce să chiamă Ptolomeada, lătinéşte Acona, iară nemţéşte Acris, mari prădzi şi scădére dentru acel oraş făcea serachinénii, creştinilor. Care luîndu-le aminte Baldovin, craiul creştinescu, ce iaste mai sus numit, de sirgu cu mare jalobă şi rugăminte au scris la alţi creştini, pentru agiutoriu. Prin care rugăminte a lui Baldovin craiu trimis-au creştinii oşti agiutoriu din ţărîle Rîmului împotriva serachinénilor, adecă de la Italie, din Longobardia, de la
f. 32v veneţiiani/ 60 de galioane, în care era 50.000 de oşténi, oameni aleşi de războiu. Aşijdirea de la franţozi, de la némţi, de la sasi, de la Renu şi de la Liubek, din Colna şi dintr-alte oraşă nemţăşti, mulţime de oameni, aprinşi cu dragoste dumnedzăiască, aşia pentru să vadză acele locuri, cum şi pentru agiutoriu să dea acelor ai săi creştini.

Ce dar némţii, oamini carii era oşténi, grijindu-şi o corabie, căriia i-au pus nume Crache, în care era oamini osăbiţi ca la 500, carii dreptu supt cetate şi oraşul Acona au mersu. Încungiurat-au pe urmă cu mare putére creştinii Aconna, carii un an întreg stînd supt cetate o bătea cu

---

1 dosul / crijacii / numéşte Malburgu // 2 înşîrîndu-i // 3 moldoveni<i> / Ci / crijacii // 4 pen / dăscălecat // 5 segeta pre crijecii nemţeşti / le-au // 6 *lipseşte* crijécilor nemţi / dosul / Atunci încălecîndu / şe]şi // 7 crijecilor moarte foarte mare // 8 moldovénii / obuzu // 9 mulţumită // 10 Iar // 11 neam / fost / vréme / *ad.ulterior* să scriem A // 13 *lipseşte* Tij lucruri streine B, N / *ad.marginal* Lucruri streine A / neam // 14 *după* leşască *ad.*1188 // 15 *lipseşte* 1188 / stăpînind]stînd în stăpînire // 16 cînd pe acea vreme avea / sarachineni // 17 sarachinénii // 18 chiiamă // 19 letinéşte / iar nemţeşte / prăzi şi scădere dintru / *ad.marginal* Alexandru 1188 A // 20 sarachinénii // 21 *lipseşte* craiul creştinescu /de sirgu]degrab / jalbă // 22 ajutoriul // 23 ajutor /ţările // 24 sara<chi>nénilor / adică / Italiia / Longobardiia // 25 Veneţie şaizeci /cincizeci de mii / oşteni // 26 Aşijderea şi / nemţi // 27 şi din Colna / nemţeşti // 28 dumnezeiască / aşia]şi mai mult B / pentru ca să vază şi // 29 ajutor // 30 Ci / nemţii / *lipseşte* oamini / grijîndu-ş<i> / *ad.marginal* Alexandru 1188 A // 31 Cracă / oameni osebiţi / carei // 32 *lipseşte* pe urmă // 33 putere / carei într-un an //

www.dacoromanica.ro

multe feliuri de meşterşuguri, însă cu mare scădére în creştini. Că mulţi de săgeţile nepriiatinilor răniţi, din creştini, şi bolnavi dzăcea, carei de necăiuri avînd nice o căutare, unii de foame şi de gréle rane şi de boală dzăcînd, muriia.

Aflatu-s-au într-acei ostaşi 10 bărbaţi carii, avînd frica lui Dumnedzău, s-au aprinsu de mila creştiniască şi s-au apucat de grijea
f. 33 şi de paza acelor bolnavi şi răniţi/, între carii un oroşan din Liubek luînd pîndzile corabiei aceiia ce-i dzicea Crache, au dat-o de au făcut-o cortu, precum au putut la acéia vréme. Supt acel cortu, dar, au strînsu pre cei răniţi şi bolnavi, pre carii cu mare ostenială şi cheltuială, cu feliuri de burueni, cu unsori, cu băutură, cu mîncare, îi căuta. Şi aşia, cu agiutoriul lui Dumnedzău şi cu nevoinţa acelor păzitori, mulţi s-au însănătoşat.

Iară după ce dobîndiră creştinii Acona, în anii 1190, dat-au creştinii besérica svîntului Ioan acelor bolnavi. Care acia besérică o au fostu făcut mai nainte vreme oşténii creştini de la Rodos. Deci au pus ispravnici pre acia besérică pre acei dzece bărbaţi, să aibă grijă de acei bolnavi.

Era pen pregiurul acei besérici pomeţi foarte frumoşi, care pomeţi i-au cumpărat acei 10 bărbaţi temători de Dumnedzău, să fie pentru acei bolnavi. Că dintru acel pomăt avea cei bolnavi multe feliuri de roduri şi multe buruiane de liacuri, pentru spălatul ranelor. Şi întîi acolo în Acona s-au făcut bolniţă, întru pomenirea preacuratei
f. 33^{v} Ficioari Mariei/, şi întîi întru lauda lui Dumnedzău cel slăvit în Troiţă.

Cu această pildă acel den Aconna Baldovin craiu, fiind povăţuit, făcut-au şi el bolniţă în Ierusalim şi au numit-o bolniţa presvintei stăpînii Mariei, precum şi în Aconna, puind păzitori să grijască pre cei răniţi şi bolnavi. Ispravnic pre aceli bolniţă era Henric den Vapolt, carele cu fraţii săi fu însănătoşat şi cu alţi ostaşi a mormîntului lui Dumnedzău. Că cu năroc era şi tare sta împotriva serachinilor.

La acest zacon pre urmă foarte mulţi din cnédzi şi din domni, din némişi nemţăşti să adăogea la număr. Era la număr în anul dintîi numai 35, carii petrecea viaţă cu frică dumnedzăiască şi mare nepriatin<i> era tuturor nepriiatinilor svintei cruci. Şi aşia cu pilda a preabunei viaţii sale, mulţi credincioşi veniia la petrécerea vieţii lor, dzicînd cum acei bărbaţi ca nişte svinţi stau întru toate faptele sale, petrecînd mai mult decît alţii. Căci dentru a lor pildă mulţi s-au botedzat, făcîndu-să

---

1 meşteşuguri / scădere // 2 nepriiatenilor / zăcea // 3 nicăiri / avînd]neavînd / nici // 4 zăcînd murea // 5 Aflat-au / zéce / carei // 6 Dumnezeu / creştinească / grija // 7 carei // 8 luîndu pînzele corabii aceia ce-i zicea Cracă // 8-9 făcut cort // 9 acea // 10 carei / osteneală / chieltuială // 11 burieni / băuturi / aşa // 12 ajutoriul / Dumnezeu // 13 *ad.marginal* Lucruri streine. 1190 A // 14 Iar // 15 bisérica sfîntului / acea bisérică au fost făcută // 16 vréme de oştenii // 17 acea bisérică / zéce bărbaţi temători de Dumnezeu, să fie pentru acei bolnavi / *ad.marginal* 10 bărbaţi A // 19 prin prejurul / biséricii // 20 zéce / *lipseşte* temători de Dumnedzău // 21 *lipseşte* acei / dentru / pomet / cei]acei // 22 burieni /leacuri // 23 Alconna // 24 Fecioarii Marii / Dumnezeu // 25 din // 26 preasfintei // 28 şi ispravnic / acele bolniţe /din // 30 Dumnezeu / noroc / sarachinénilor // 31 cnézi // 32 nemţeşti / *ad.marginal* streine, 1190 A // 33 carei / viiaţă / dumnezeiască / mari nepriiateni // 34 *lipseşte* tuturor / nepriiatenilor sfintei /aşa // 35 vieţii / venea / zicînd cum că // 36 sfinţi / petrecîndu // 37 botezat //

www.dacoromanica.ro

f. 34 creştini/ şi fiecine da multă avére la aceli bolniţă. Şi de ce merge<a>, de ce să înmulţiia bolniţăle, şi acel zacon, sau légea crijecilor. Şi cînd muriia vreun domn în Ţara acia Svîntă lăsa lucruri scumpe la bolniţă. Şi de nemeriia acolo vreun oaspe la acia bolniţă, cu nume ştiut, iarăşi lăsa daruri la bolniţă, poftind ca să aibă grije de săraci.

1191. *TIJ STREINE.*

Precum şi Ragivel au împărţit milostenie preoţilor Ierusalimului, ce păziia mormîntul Domnului, de făcia laudă lui Dumnedzău, precum scrie el întru îmbletele sale prin ţări streine. Şi aşia acel mistru, sau ispravnic bolniţii, agonisit-au multe cărţi pricinitoare de la creştinii domni: la Calestin al treile<a> papă de Rîm şi la Henric chesariul, al şeasele cu acest nume, cu care cărţi au trimis pe <loc gol> patriiarhul Ierusalimului la Rîm, de au aşădzat şi au scos zaconului, sau légii nemţăşti, întărire de crijaci, adecă crucişer, în anul 1191, adăogînd
f. 34v tiutiuluş ca să scrie: Frăţimea/ a casăi nemţăşti a bolniţii Stăpînii Mariei în Ierusalim. Aşijderea li-au dat pecete, cruce niagră, supt légea pravilii svîntului Avgustin, poroncindu-le să să poarte cu toate aşădzămînturile, cu faptele, cu volniciile, i proci < = şi aşa mai departe>. Această întărire şi pecete adusără mistrului sau otcîrmuitoriului crijacilor (sau să dzicem, româneşte, crucişer<ilor>) în Ierusalim; şi acel uric cu mare cinste şi ţeremonie fu cetit.

Acolo patrierşii Ierusalimului au îmbrăcat pre fraţii acei legi, sau pravilă, în haine albe scumpe, pe care era den faţă şi den dos cruce niagră; într-acesta chip, pre urmă, de acel fel de haină şi alţii purta. Şi de acei doi fraţi era pre aceia vréme şiapte preoţi carii acel fel de haină purta, preoţască. Şi era némişi lumeşti; acestora era slobod încinşi cu săbii să facă liturghie. Nime nu-ş<i> rădea barba, şi pe sac împlut cu pae, după zaconul lor, dormiia.

Ce aceasta curund o au schimbat (precum iaste în poveste): bişugul aduce desfrînare. Fost-au aşădzat şi altă orînduială zaconului, acest
f. 35 mistru a bolniţii Preacuratei Stăpînii Mariei/, Henric den Vapolt. Adecă întîi greşind vreun frate dintr-aciia împotriva légii sau a zaconului său, să nu fie de alt de nime certat, fără de singur mistrul zaconului, sau de la acela pre carele îl va orîndui el spre acéia; şi certarea nime din streini să nu ştie.

---

1 fieştecine / aceli]acea // 1-2 *lipseşte* de ce[2] // 2 înmulţea bolniţile / crijacilor // 3 murea / aceia Sfîntă / bolniţe // 4 oaspeţ /acea // 5 pohtind // 6 *lipseşte* B, N, *ad.marginal* A // 8 făcea / Dumnezeu // 9 umbletile / striine / aşa // 10 pricinuitoare // 11 treilea /chesarul // 12 şeasele]6 / *lipseşte* cu // 13 aşăzat // 14 legii nemţeşti /adică crucişari / *ad.marginal.*1191 A // 15 şi tituluş / casii nemţeşti // 16 Marii / Aşîjderea / le-au / neagră // 17 legea / sfîntului / poruncindu-le ca // 19 aduseră // 20 crijeacilor / rumâneşti crucişari // 21 citit // 22 patriiarşii / *ad.marginal* Tij streine. 1191 A // 23 din[1-2] // 24 neagră, într-acest // 25 acea / şapte / care // 26 preoţească / lumeşti şi acestora // 27 nimeni / umplut // 29 Ci / curînd // 30 desfrînare]înfrînare / aşăzat / *lipseşte* şi // 31 a]al // 32 adică / greşindu / dintr-aceia / legii // 34-35 spre acea certare; şi nimeni din striini //

www.dacoromanica.ro

A doa, pre fraţii ostaşi pe lîngă dînsul au pus giudecătoriu şi i-au dat lui putére între dînşii, pre cei împrotivnici să-i tocmască şi pe cei neascultoi să-i certe.

A triia, au aşedzat numere ştiute de rugăciune, Otcenaş, peste toată dzua miranilor să citiască. Într-această drigătorie au vieţuit ani 10, şi au murit în Acona şi acolo l-au îngropat.

Al doile<a> mistru a crijécilor, după Henric den Vapolt, au stătut Osto-Carpen, némiş nemţăscu, la această diregătorie, pe vrémea lui Filip chesariul al 2<-lea> şi a lui Inochentie al 3<-lea> papă Rîmului şi pe vrémea lui Macislav al <loc gol>, craiul leşăscu, anul 1200. Acestu mistru în prostie au slujit lui Dumnedzău şi în viaţa sa au făcut întîi pecéte<a> zaconului cu chip de măgariu pre care şădea Maica Precistă,
f. 35v cu fiiul în braţă/ şi Iosif bătrînul pre lîngă dînşi<i> cu toiag şi scrisoare pregiur pecete cu acéste cuvinte: Pecétea orînduialii mistrului a frăţimei casăi nemţăşti în Ierusalim.

Acestu fel de pecete ţinia crijiacii pîn-în dzilele lui Frideric celui întîi a mistrului, de acestu zacon. Acestu Frideric pre urmă o au schimbat. În Ţara Inflantiei pre vrémea acestui Carpen frăţimea ce să chema lătineşte ensiferi, purtătoriu de sabie, s-au izvodit, carii pe urmă s-au unit cu crijacii Prusilor. 6 ani fiind în drigătoriia sa, au murit îngropîndu-l în Aconna.

Al triele<a> mistru a ostaşilor mormîntului lui Dumnedzău fu ales Herman din Olsaţiia, în anul de la Hristos 1206, pe vrémea lui Filip al 2<-lea> chesariului şi a lui Inochentie papei Rîmului; 4 ani slujind sărăciii, au murit şi <l-au> îngropat în Acona.

Al patrule<a> mistru crijiacilor stătu Herman den Salţa, némiş de la Miena, pe vrémea acestor împăraţi Ofto <şi> Frideric al doile<a> şi al papilor Romei Inochentie al triele<a> şi a lui Onorie al 3<-lea>, pus la această diregătorie în anul 1218, cînd crăiia în Ţara
f. 36 Leşască/Macislav. Acesta mari diresuri şi aşădzămînturi au făcut zaconului său. Că avînd price în de sine papa cu Frideric chesariul, el toate acélea cu înţălepciunea şi cu socotiala sa i-au aşădzat şi i-au tocmit pre amîndoi. Pre vrémea acestui mistru, dînd acestu zacon lui Conrad malgrabul, 2000 de némişi nemţăşti, tot ostaşi, supt cîrma sa i-au avut, pre carii 30 de ani i-au otcîrmuit. Iară pe vrémea nenorocitei stăpînirii lui au luat seraţinii Ierusalimul de supt cîrma creştinilor. Iară

---

1 doao / judecîndu // 2 putere / pre cei vrédnici sau împotrivnici / tocmească / pre // 3 neascultători să-i pléce şi să-i certe / *ad.marginal* Iar streine. 1190 A // 4-6 Într-aceast<ă> drăgătorie au vieţuit ani zéce şi au murit în Aconna. Şi au mai aşăzat numere ştiute de rugăciune, Otcet Naşîi, peste toată zioa mirénilor să citească // 7 al doilea / din Vapolt în Ancona / *lipseşte* au stătut // 8 nemţescu / dregătorie // 9 chesarul // 10 vremea / Mecislav / *lipseşte* al / Acest // 11 Dumnezeu / viiaţa / întîiu // 12 peceta / măgar // 13 braţe / dînşîi // 14 împrejurul peceţii / aceste // 15 casii nemţeşti // 16 Acest / dă / ţinea crijecii / zilele / Frediric / *ad.marginal* Tot streine. 1190 A // 17 acest / Acest Frederic pe // 18 pe vremea / Carpe // 19 litinéşte / purtător / carei // 20 dregătoriia // 22 treilea / Dumnezeu // 24 chesar / slujind // 25 l-au / Anconna // 26 A patrulea /crijecilor // 27 Ofto / Frideric al doilea pe vremea acestor împăraţi şi a papilor Romei // 29 dregătorie // 30 dresuri // 31 chesarul // 32 acelea / înţălepciunea]înşălăciune / socoteala / aşăzat // 33 Pe vremea / acest // 34 nemţeşti / *lipseşte* tot // 35 Iar / vremea / *ad.marginal* Lucruri streine. 1192 A // 36 saraschinénii /Iar //

www.dacoromanica.ro

crijécii fură izgoniţi afară den Siriia. Şi aceasta tot pentru păcate; că giudecăţile lui Dumnedzău ascunse sintu.

Iară pre urmă aceşti crijiaci s-au închinat la chesariul Frideric, rugîndu-l să le dea loc să-ş<i> facă besérică, după pravila sa, să petriacă pîn-la svîrşitul său, după cum era făgăduiţi lui Dumnedzău. Datu-li-au chesariul loc ştiut de traiul lor.

Iară în anul 1222, Conrad, cneadzul Mazoviei, avîndu adése nevoi
f. 36v de prusaci, vecinii săi mărginéni/ şi nepriiatini ai săi, au năzuit Condrat, cneadzul Mazoviei, la Frideric chesariul rugîndu-l să-i dea ajutor pe acei crijiaci, împotriva prusacilor, ce era pre aceli vremi păgîni. Aşijdirea şi la singuri crijiacii de la Rîm au trimis pre un episcop din Helmu, anume creştin, căci cu sfatul acestui creştin l-au trimis Condrat, domnul Mazoviei, de au poftit într-agiutoriu pe crijiaci, poftindu-i ca să margă la dînsul şi el le va avia de grijă în ţara sa.

Chesariul Frideric dar, din vrérea sa au slobodzit pe crijiaci, carii era 20.000 şi îndată cît au sosit crijiacii la Condrat li-au dat Ţara Helmului şi cît loc cuprinde între apele Visla, Mocra şi Drvenţa. Că acel loc l-au avut Condrat osăbit de la léşi, care l-au luat léşii de supt crijiaci. Cu această tocmeală Condrat au lăsat acel loc crijecilor, ca cu nevoinţă pururea să să oştiască crijiacii asupra altor limbi, pentru légea creştiniască. Şi după ce-i vor supune pre alte limbi, iar să întoarcă Ţara Helmului înapoi lui Condrat, sau celora ce vor fi pe urma lui. Iară ei
f. 37 ţărîle ce ari dobîndi de la prusaci să li împarţă/ cu socotială a oamini vrednici, cu cneadzul Mazoviei şi cu urmaşii lui. Léşilor, ca unor creştini, nice o strîmbătate să nu le facă, sau scădére şi pe vrăşmaşii lor să nu-i ascundză, nice săi agiutoredze cu sfat sau cu agiutoriul lor; ce împotriva serachinilor şi vrăjmaşilor a svintei cruci, cît ari trebui lui şi léşilor, să le fie într-agiutor. Iară de nu ari asculta şi ar călca vreunul dentru aceştie giurămîntul, atunce ca unor vinovaţi să le ia avérea şi locurile, pintru nemulţămiré.

Această tocmală şi aşădzămînt între Condrat, cneadzul Mazoviei, şi între fraţii crijiaci au fostu, care tocmală şi aşădzămînt li-au întărit Grigorie, al 9<-lea> papă Rîmului. Li-au mai adaos acest Condrat crijiacilor Ţara Dobrinului şi cetatea Nessova, în ţara Cuiavului. Aşijderea şi Ghedeon, episcopul Pelomcului, li-au dat den eparhia sa une locuri, să-şi ia de a dzécea, şi sate cu ostrov.

---

1 goniţi / din / *după* aceasta *ad.* fu // 2 judecăţile / sînt // 3 Iar pe /crijaci /chesarul Frederic // 4 biserică // 5 petreacă / sfîrşitul / Dumnezeu // 6 datu-le-au chesarul // 7 Iar / cneazul / Adesea // 8 neprieteni // 9 Condra cneazul / Frideric chesarul // 10 crijeaci / acele // 11 Aşîjderea / crijacii // 12 Helm // 13 pohtit într-ajutor pe crijaci, pohtindu-i // 14 meargă / şi]că / avea // 16 Chesarul Frederic / vrerea / crijaci / carei // 17 crijeacii / Condra le-au // 18 coprinde // 19 Condra osebit / *ad.marginal* Tot streine. 1192 A // 20 crijaci / Condra / crijacilor // 21 obştească crijacii // 21-22 legea creştinească // 22 ce-i]ce / *ad.marginal* serachini A // 23 Condrea / celor / Iar // 24 ţările ce le-ar / socoteală a oameni vrédnici // 25 cneazul // 26 nici // 27 ascunză, nici / ajutoréze / ajutorul // 28 ci / sarachinilor / a svintei]sfintei / cînd ar trebui // 29 într-ajutor /Iar / ar // 30 dintr-aceştiia jurămîntul / *ad.marginal* Tot streine. 1192 A / atuncea / averea // 31 pentru nemulţumiré // 32 tocmeală / aşăzămînt / Condra cneazul // 33 crejaci / fost / tocmeală / aşăzămînt le-au // 34 Le-au / Condra // 35 crijacilor // 36 Aşîjderea / le-au / din // 37 unele / zecea //

www.dacoromanica.ro

f. 37v Acestu aşădzămînt l-au tăinuit crijecii. Numai uricul/ cu pecétea de aur a lui Frideric al 2<-lea> chesariul, cu mare nevoinţă-l ţinia, care li-au întărit lor Ţara Helmului cu a Dobrinului date, măcar că Conrad cneadzul nu li-au dat în véci.

Deci pintru acia întăritură a lui Frideric chesariului pe urmă mari sfădzi s-au făcut între crijiaci şi între léşi, pînă ce s-au spartu şi s-au strîcat céle neadevărate a lor urice. Aşijdirea mai avînd 7 căpetenii mai alése acei 20.000 de crijiaci ostaşi, luînd asupra sa împotriva păgînilor prusaci apărare léşilor şi a mazovilor, întîi în Ţara Dobrinului s-au aşădzat şi au pus întîi în parte<a> despre Visla o baştă făcută de strajă, dreptu în prejma Torunului, care să chiamă astădzi Dinbov, ce era să-i dzică Dubov. Dintr-acolo păziia pre păgînii prusaci peste Visla cu dése şi multe puşci îi strîca şi pe urmă cu agiutoriul léşilor şi a mazurilor au început a să pleca păgînii prusaci, pustiindu-le şi stricîndu-le ţara. Pre
f. 38 urmă oraşul Torune şi Elbmangu şi alte tîrguri/ şi cetăţi care era la dînşii, în scurtă vréme li-au zidit cu piatră, şi Rogotin şi Helmul tîrgul şi cetatea de la nepriiatini, luîndu-le zidite, supt stăpînirea sa li-au supus. Şi fără zăbavă s-au lăţit crijiacii şi s-au întemeiat, cît au căutat prusacilor dintru aceli locuri a să răsipi şi a lăsa lor Ţara Helmului. Murit-au Herman din Salce şi l-au îngropat în Berlum.

Şi de aicea lăsăm rîndul la léşi să scrie ei de aceşti crijiaci, ce să înţălége pre limba noastră încrucişiaţii, de unde s-au izvodit şi cum au nemerit în părţile prusilor şi în megieşie cu léşii.

PE CE VRÉME S-AU ARĂTAT ACEŞTI CRIJIACI NEPRIIATINI LÉŞILOR ŞI CÎND AU TRIMIS ALEXANDRU VODĂ AGIUTOR LÉŞILOR ÎMPOTRIVA CRIJIACILOR.

Al triisprădzécele miestru sau otcîrmuitoriu crijiacilor şi a prusilor, anume Carol din Trivîr, pe vrémea lui Henric al 6<-lea> cu acest nume chesariului şi a lui Climent al 5<-lea>, popă Romei şi a lui Vladislav al
f. 38v <loc gol> craiu leşăscu, Lochetec pe poreclă/, în anii de la Hristos 1309, rădicat-au sabiia crijiacii asupra léşilor, în loc de bine şi de mulţămită (caută ce fac streinii, cînd îi priimăscu tovarăşi lăcuitorii ţărîlor, precum şi la noi în ţară, pre urmă vei afla de greci, la ce stat au

---

1 Acest ·aşăzămînt / l-au tăinui]le-au tocmit / crijacii / pecetea // 2 Frederic / chesarului / nevoinţă ţinea // 3 le-au / Condra cneazul // 4 le-au / veci // 5 pentru aceia / Frederic chesarul // 6 sfăzi / crijacii /pîn<ă> ce / spart // 7 stricat /a]ale / Aşîjderea / avîndu / *ad.marginal* Tot streine. 1192 A // 8 crijaci / luîndu // 10 aşăzat / *lipseşte* în /başte / streag<e> // 11 preajma / astăzi // 12 zică // 12-14 păgînii prusaci, pustiindu-le, stricîndu-le ţara. Pre urmă oraşul // 15 carele // 16 dînşîi / vreme le-au / piiatră şi au Rogotin // 17 nepriiateni / le-au // 18 crijacii // 19 acele / risipi // 21 aici / crijaci // 22 înţelege / încrucişaţii // 24 Pe ce vréme]1192. Pe această vréme / crijaci / neprieteni // 25 cîndu / *ad.marginal.* Alexandru. 1192 / Alicsandru / ajutor // 26 crijacilor // 27 treisprezecelea / otcîrmuitor crijacilor // 28 a]al // 29 chesarului / a Romei // *lipseşte* al // 30 Lochent // 31 crijacii // 32 mulţumită, caută de vez<i> ce-i fac striinii cîndu îi priimescu / tovaroş<i> ţării lor // 33 stat]stare //

www.dacoromanica.ro

adus ţara noastră şi boerimea ei). Că întîi crijacii Ţara Pomeraniia o au luat-o de la Lev, şi altele, carele pîn-la vrémea craiului Cazimir al 3<-lea> au fostu acéste ţări, ce s-au pomenit mai sus, în mînule streinilor, pustiind satele şlehticilor şi omorînd pre şlehtici.

Pre aceasta vréme, vădzind şi alţi megiiaşi că să înmulţăscu şi să întărescu crijiacii asupra léşilor, s-au rădicat şi Infléntii de au luat de la léşi vestit oraş şi cetate Riga, cu tot ţinutul ei. Şi pre rînd ce-au lucrat acei crijiaci şi asupra Litvei, cetéşte pre Alexandru Gvagnin, vestit istoricul ţării şi a lucrurilor Litvei <şi> vei afla. Noi cît am socotit să fie pentru deşchisul voroavei şi ştiinţăi noastre am scris pîn-aice/.

f. 39 Pe vrémea crăiei lui Iaghelo, fiind domnu aicia în ţară Alexandru vodă, au triimis şi el agiutoriu lui Vladislav Iaghelo craiul 400 de moldoveni aleşi, împotriva crijiacilor, de care s-au pomenit mai sus. Iară după ce au pierdut crijiacii războiul cu Vladislav Iaghelo, craiul leşăscu, cădzut-au la pace crijiacii cu Vladislav, craiul leşăscu, care au priimit craiul din sfatul şi socotiala frăţine-său, lui Vitold, cneadzul Litvei. Măcar că acia pace cu crijiacii era peste voia sfétnicilor leşăşti, care legătura ce-au avut între dînşii lăsăm la léşi să scrie, iar noi ne întoarcem la rîndul istoriei noastre.

După ce-au legat Vladislav Iaghelo, craiul leşăsc, pace cu crijiacii, dînd Cameniţa şi toată Podoliia pe sama lui Vitold, s-au întorsu craiul în Ţara Leşască; şi nezăbăvind acolo, s-au pogorît în părţile Ţării Rusăşti, unde şi Alexandru vodă au venit, fiind şi mai nainte vréme legaţi cu prieteşugul, de iznoavă au făcut legătură cu craiul leşăscu.

În anul de la Hristos 1438 scrie Cromver, istoricul leşăscu la carte<a> sa 20 şi Stricovschie carte<a> 16, precum Svidrighel/
f. 39v cneadzul, fratele lui Vladislav Iaghelo, craiului léşăscu, avînd multă price cu léşii pentru Podoliia, care pe acia vréme stăpîniia Podoliia Svidrighel. Ce fiind de multe ori craiul leşăscu îndemnat de Lev pentru Podoliia să o ia de supt stăpîniia frăţine-său, i-au căutat craiului de la o vréme a face pe voia léşilor.

Purces-au craiul Vladislav cu oşti asupra frăţîne-său, lui Svidrighel. Iară Svidrighel avea nădejde pri agiutoriul crijiacilor şi a inflantilor. Şi trăsése Svidrighel şi pe Alexandru vodă în partia sa, asupra lui Vladislav Iaghelo, craiul leşăscu.

---

2 vremea // 3 aceste / mîinile striinilor // 5 văzînd / înmulţescu / *ad.marginal* 1192 // 6 crijacii / *lipseşte* şi // 7 ţinutu / rîndu // 8 crijaci / citéşte /Alicsandru // 9 istoric ţării // 10 ştiinţei // 11 aici // 12 vremea / Alicsandru // 13 ajutor / craiului /patru sute // 14 crijacilor / *ad.marginal* Alexandru 1192 // 15 Iar / crijacii // 16 *lipseşte* cădzut-au... craiul leşăscu / *după* leşăscu *ad.* căruia, cum s-au pomenit mai sus, i-au fost mers agiutoriu de la Alixandru vodă împotriva cazacilor N // 17 socoteala / cnezul // 18 acea / crijacii // 20 istorii // 21 *lipseşte* Iaghelo / crijacii // 22 seama // 23 nezăbovindu / Ţării Ruseşti // 24 Alicsandru / *lipseşte* şi 2 // 26 istoricul]cronicariul // 27 cartea / *ad.marginal* 1438 A / cartea // 28 cneazul / *lipseşte* Iaghelo / craiu // 29 léşîi / acea / stăpînea / *lipseşte* de // 31 stăpînirea / frăţine-său // 34 Iar / pre ajutoriul crijacilor // 35 Alicsandru / partea // 36 *lipseşte* Iaghelo //

www.dacoromanica.ro

Alexandru vodă (scrie Stricovschie şi Cromver tot acolo), uitînd legăturile sale ce-au avut cu Vladislav Iaghelo, craiul leşăscu, pre pofta lui Svidrighel şi a litvinilor, au prădat cu oaminii său Sneatinul, Haliciul şi olatul Cameniţii cu ţinuturile ei. Ce întorcîndu-să Alexandru vodă cu plianul din Ţara Leşască, au agiunsu o samă de şlehnici de a Buceacului şi o samă de liaşi de a craiului leşăscu pe moldovénii lui Alexandru vodă ce aducia plianul mai pe urmă. Că Alexandru vodă
f. 40 trecusă/ Nistrul mai nainte şi înfrîngînd léşii pe moldovéni li-au luat plianul înapoi.

După această poticală Alexandru vodă vădzindu-să şi scăpat de prieteşugul ce-au avut cu Vladislav, craiul leşăsc, cum scriu istoricii leşăşti, den voe rea au murit.

Multe lucruri bune au făcut şi au aşădzat Alexandru vodă aice în ţară şi nume bun i-au rămas, numindu-l toţi lăcuitorii ţărîi noastre Alexandru vodă cel Bun şi Mare. Avut-au Alexandru vodă 4 feciori cu doaă doamne, anume Ilieş i Ştefan şi Pătru i Alexandru. Şi au murit în scaun, domnind ani 32 şi luni 8.

VALAHIA.

6920, 1412. DOMN 6. DOMNIE 6. RADUL AL 2<-LEA> CE I-AU DZIS ŢÉPEŞ.

După Mircea vodă Bătrînul au stătut la domnie Radul vodă Ţépeş. Iară la alt létopiseţ a Ţărîi Româneşti am aflat numindu-l pe acest domnu Vlad vodă Ţépeş. Acestu domnu au făcut cetatea de la Poenari,
f. 40^{v} din ţinutul Jîiul de Jos/. Aşijdirea au făcut şi svînta Mănăstire Sneagovul, den ţinutul Ilfovului. Mai făcut-au şi un lucru foarte necuvios cu orăşénii de Tîrgovişte, pentru o vină mare ce au fost făcut orăşénii unui frate al său, care ce vină a fi fostu nu adeveriadză, iară pediapsa orăşianilor iaste aciasta, că în dzua Paştilor fiind toţi orăşénii la ospéţă, iar cei tineri la horă, aşia, fără véste, pre toţi i-au cuprinsu.

---

1 Alicsandru / uitîndu / *ad.marginal* Alexandru, 1432 A // 2 *lipseşte* Iaghelo, craiul leşăscu // 3 pohta / oamenii // 4 Ci / Alicsandru // 5 pleanul / ajunsu / seamă // 6 seamă / léşi / craiului]Cracăului // 7 Alicsandru$^{1-2}$ / aducea pleanul // 8 trecuse // 9 moldoveni le-au luat tot pleanul // 10 Alicsandru / văzîndu-să / *lipseşte* şi / *ad.marginal* Alexandru, 1432 A // 11 leşăscu // 12 *după* murit *ad.* Acest Alixandru vodă au domnit 32 de ani şi 8 luni N // 13 aşăzat Alicsandru / *lipseşte* aice / *ad.ulterior* şi au aşădzat A // 14 ţării // 15 Alicsandru$^{1-2}$ // 16 doaă]2 / *lipseşte* 4 N / Iliiaş / *lipseşte* i / *lipseşte* şi^{1} / Alicsandru / *ad.ulterior* anume Ilieş i Ştefan şi Pătru i Alexandru A / *lipseşte* anume Ilieş ... i Alexandru N // 17 *după* luni 8 *ad.* Făcut-au Mănăstirea Bistriţa şi Moldoviţa. Adus-au şi moaştele sfîntului, marelui măcenic Ioan Novîi aicea în ţară, a căruia viaţă şi mucenie cine ar vrea să o ştie, să caute în cărţile bisericii gioi, în săptămîna Rusaliilor; atuncea să sărbează acest sfînt N // 18 Valahiia, 1412 // 18-20 *lipsesc* C // 19-20 *lipseşte* 6920... Ţépeş B // 21 *ad.marginal* Radul, 1412 A // 21-22 *lipseşte* După Mircea vodă... acest C // 22 Iar / létopiseţu al Ţării // 23 Acest // 24 Aşîjderea / sfînta / *ad.ulterior de altă mînă* Jîiul de Jos A // 25 Elhovului // 26 necuvios]cuvios / *ad.ulterior de altă mînă* Ilfovului A // 26-27 orăşanii$^{1-2}$ // 27 va fi fost / adeverează iar pedeapsa // 27-28 *lipseşte* care ce vină... iaste aceasta C // 28 orăşanilor / aceasta / zioa Paştelor / orăşanii // 29 ospéţe / hore / aşa făr<ă> de / coprinsu / *ad.marginal* Radul vodă, 1412 A //

www.dacoromanica.ro

Deci cîţi au fostu oameni mari, bătrîni, pre toţi i-au înţăpat, puindu-i pe împregiurul tîrgului. Iară cîţi au fost tineri, cu fămeile lor şi cu féte mari, aşia cum au fostu împodobiţi în dzua Paştilor, pre toţi i-au dus la Poenari, de au tot lucrat la cetate, pîn-ce s-au rupt toate hainele de pre dînşii, cît au rămas toţi cu piele<a> goală. Pintru acćia i-au scos nume Ţepeluş. Altă ce s-ar fi mai lucrat în dzilele lui, s-au la ce sfîrşit ar fi vinit, nu scrie, fără cît că au domnit ani 15/.

f. 41

6935, 1427. DOMN 7. DOMNIE 7. VĂDISLAV VODĂ 1, CE S-AU NUMIT CEL BĂTRÎN.

După Radul vodă Ţépeş au stătut domn Vădislav vodă, carele au făcut besérica domniască din Tîrgşor, ot ţinutul Dîmboviţii şi au perit de sabie în mijlocul Tîrgşorului. Însă altă ce s-ar fi lucrat în dzilele lui, sau cum s-au pricenuit peirea lui, nice la un létopiseţ scris nu am găsit, numai că au domnit ani 18.

MOLDAVIA.

6941, 1433. DOMN 11. DOMNIE 11. ILIIAŞ VODĂ 1 ŞI ŞTEFAN VODĂ AL 2<-LEA>, FICIORII LUI ALEXANDRU VODĂ CEL BUN.

După moartea lui Alexandru vodă celui Bătrîn au stătut la domnie fiiu-său cel mai mare, Iliiaş vodă, după cum scrie une létopisăţe, că încă bătrînul Alexandru vodă, mainte de moartea sa să-l fie ales pre
f. 41^{v} dînsul a fi domnu în urma sa/. Carele dacă au stătut la domnie, dzice létopisăţul lui Uréche vor<nicul> cum să fie priimit şi pre frate-său Ştefan vodă la domnie. Deci, întrînd vrajbă între dînşii, vrînd să omoare Iliiaş vodă pre frate-său Ştefan vodă, au fugit Ştefan vodă la munténi. Iară alte létopisăţe a lui Miron logofătul, după cum au aflat scris de Cromver, cronicariul leşăscu, dzic că după ce au stătut domnu Iliiaş vodă, îndată au urgisit şi au gonit pre frate-său, Ştefan vodă, şi pre maştehă-sa să o fie înecat. Iară Ştefan vodă au năzuit la domnul

---

1 înţepat // 2 pri prejurul / Iar / fămeile // 3 aşa / fost / zio Paştelor // 4 li s-au ruptu / dupre // 5 pieile goale. Pentru aceia / scos]pus // 5-6 numele Ţépéluş // 6 Alt / zilile // 6-7 *lipseşte* Altă ce... fără cît că C // 7 venit // 8 *lipseşte* 6935... 7 / *după* Bătrîn *ad.* 1427 / *ad.marginal* Vladislav, 6935 A // 8-10 Vlădislav voevod bătrînul au venit domn cînd au fost cursul anilor de la Adam 6935. Acesta au făcut C // 10 domnu // 11 bisérica domnească / Tîrgşor]Tîrgovişte / ot]din / *ad.ulterior* ot ţinutul Dîmboviţii A // 12 alt / zilile // 12-14 *lipseşte* Însă altă... numai C // 13 pricinuit / n-am // 15 *după* Moldaviia *ad.* 1433 / *ad.marginal* Moldavia A // 15-18 *lipsesc* N // 16 *lipseşte* 6941... 11 *lipseşte* 1 / 2]doilea / *ad.marginal* Iliiaş 1433 A // 17 feciorii / Alicsandru // 19 Alicsandru // 20 fiiul *lipseşte* său / unele létopiseţe // 21 Alicsandru / mainte]mai nainte // 22 daca / zice létopiseţul // 23 pe // 24 vrîndu // 25 omoare / pe /*lipseşte* Ştefan vodă[1] // 26 munteni / Iar / létopiseţe / a]al / dupe / au]am // 27 zic // 28 pe // 29 Iar / domnu muntenescu //

www.dacoromanica.ro

muntenesc, rugîndu-l de agiutoriu împotriva frăţine-său, lui Iliiaş vodă. Însă ce domnu a fi fost la munteni nu însămniadză.

RĂZBOIUL 1 CE-AU AVUT ACEŞTI 2 FRAŢI.

Luînd Ştefan vodă agiutoriu de la munténi au venit cu oaste asupra frăţine-său, lui Iliiaş vodă, unde i-au eşit înainte şi frate-său Iliiaş vodă, la locul ce să chiamă Lolonii în ţinutul <loc gol>. Şi dîndu-ş<i>
f. 42 război, au biruit Ştefan vodă pre frate-său Iliiaş vodă/. Şi scoţîndu-l den ţară au apucat Ştefan vodă domniia. Iară Iliiaş vodă avînd doamnă pre Sofiia, sora lui Vladislav Iaghelo al <loc gol> craiu leşăscu au năzuit la cumnatu-său craiul, arătîndu-şi strîmbătatea sa făcută de frate-său Ştefan vodă. Că încă fiind viu tată-său, Alexandru vodă, l-au ales pre dînsul la domnie, ca pre un frate mai mare; şi s-au rugat să-i dea agiutor împotriva frăţine-său şi să-l aşédză în domniia ţărîi, făgăduindu-se că în viaţa sa va rămînea neclătit în poroncile crăeşti şi a recepospolitii Ţărîi Leşeşti.

Iară şi Ştefan vodă, măcar că cu agiutoriul muntenesc apucasă domniia ţărîi, nu s-au lăsat cu atîta, ce au trimis şi el soli cu daruri scumpe la Vladislav, craiul leşăscu. Aflat-au solii lui Ştefan vodă pe craiul la Lînceţi şi ş-au dat soliia, arătînd craiului cum toată ţara poftescu şi priimăscu pre Ştefan vodă şi mai bine să ţie craiul cu Ştefan
f. 42^{v} vodă, pre carele priiméşte/ ţara, decît pe Iliiaş vodă, carele-i urît ţărîi. Că şi Ştefan vodă să făgăduieşti a fi cu priinţă craiului şi neclătit va rămînea în poroncile crăeşti, precum au fost şi tată său, Alexandru vodă.

Şi atunce, prin solii aciia, s-au rugat craiului şi pentru greşala ce ar fi făcut tată-său, Alexandru vodă, împotriva Crăii Leşăşti, potrivindu-să lui Sfidrinschii. Să iarte craiul şi pagubele ce s-au făcut pe acea vremi în Podoliia; ca un stăpîn milostiv să le lasă.

Deci măcar că Iliiaş vodă era cumnat craiului, ce dintru sfatul tuturor léşilor au ales şi au priimit să rămîe Ştefan vodă la domniia ţărîi, din vréme că-l priiméşte şi ţara. Şi atunce, prin solii lui Ştefan vodă, vădzind priinţă cătră sine, i-au dat craiul ţinutul Şipenului, şi
f. 43 Cecunul, şi cu Hmelovul, care ţinuturi sint/ <loc gol>. Iară lui Iliiaş

---

1 ajutor // 2-3 *lipseşte* Însă ce... aceşti 2 fraţi N // 2 ar fi / însemnează // 3 *lipseşte* I // 4 Luîndu / ajutor / munteni / *ad.marginal* Ştefan, 1433 A // 5 *lipseşte* Iliiaş vodă // 6 chiiamă // 7 războiu // 8 din / *după* domniia *ad.* ţării / Iar // 8-10 *lipseşte* avînd doamnă... cumnatu-său craiul N // 9 *lipseşte* al / craiul // 10 cumnată-său / *lipseşte* craiul / *ad.ulterior* frate-său A // 11 Alicsandru // 12 pe // 13 ajutor / aşaze // 13-14 ţării, făgăduindu-să // 14 viiaţa / poruncile // 15 Ţării Leşăşti // 16 Iar / ajutoriul muntenescu apucase / *ad.marginal* Ştefan, 1433 A // 17 ţării / ci // 20 pohtescu / priimescu / ţie]fie / pe // 21 carele i să urîse ţări<i> // 22 a fi]că va fi // 23 poruncile / Alicsandru // 25 atunci / soliia aceia // 26 *lipseşte* Alexandru vodă // 27 Svindrighel / pagubile // 28 vréme / lase // 29 *ad.marginal* Iliiaş, 1433 // 31 ţării B / din]de / atunci // 32 văzînd // 33 sînt / Iar //

www.dacoromanica.ro

vodă i-au dat un ţinut să şadză cu casa sa şi să nu să amiastice la domniia ţărîi. Ce Iliiaş vodă nu vru să rămîe pre socotiala craiului, ce iarăş<i> au vrut să ispitiască cu războiu asupra frăţine-său.

AL DOILE<A> RĂZBOIU.

De iznovă, dar au întrat Iliiaş vodă cu oşti în Ţara Moldovei, asupra frăţine-său, lui Ştefan vodă. Însă cine i-ar fi dat acea oaste, necăiuri nu adeveriadză. Unde i-au eşit şi Ştefan vodă în tîmpinare la sat la Dărmăneşti, în ţinutul <loc gol>, fev<ruarie> 1, luni, în săptămîna cea albă; şi dînsu-ş<i> războiu rămasă izbînda iar la Ştefan vodă.

Năzuit-au Iliiaş vodă şi al doile rînd în Ţara Leşască şi iar, neaşedzîndu-să căuta vréme să mai strîngă oşti, să vie în ţară asupra frăţine-său, lui Ştefan vodă. Ci vădzîndu-l léşii că nu să aşadză, din poronca craiului l-au prinsu un Iane Ţoli şi l-au aşădzat în cetatea Siragiului (Siragiul iaste oraş şi cetate cu zid de piatră împregiur, pre apa ce să chiamă Varta, cu doamnă-sa Sofiia şi cu fii<i> săi) puind şi
f. 43[V] pază, însă cu cinste/. Iară pre urmă au trimis craiul Vladislav Iaghelo solii săi la Ştefan vodă de au giurat Ştefan vodă înaintea solilor crăeşti, în oraşul Sucevii, precum va sta cu credinţă întru toate trebile crăieşti, neclintit, şi iaste gata să margă şi înaintea craiului şi să încredinţedze.

Ce, dar, curund, după aceasta legătură, arătat-au Ştefan vodă şi mare slujbă léşilor. Că gătindu-să tătarîi să între în Ţara Leşască cu pradă, i-au lovit Ştefan vodă pre tătari şi i-au strîcat foarte rău. Şi o cetate, anume Branlavul, caré era supt ascultarea lui Svidrighel, au luat-o de la oamenii lui Svidrighel şi au închinat-o craiului Vladislav (precum scrie Cromver în carte<a> 20 şi Stricovschie în carte<a> 16, zaci<alo> 4, în svîrşit).

1433. Svidrigailo, fratele lui Vladislav Iaghelo, craiul leşăscu, trăgînd agiutor de la lizifanti şi cu ruşii împreună, Fedeco Dimitrovici şi cneadzul Noşit şi cu moscalii au prădat Ţara Litvei. Pre urmă
f. 44 Svidreghel cu mare putére au tras la Vitepsca/ de o au luat-o. Şi dentr-altă parte cneadzul Fedco şi cu cneadzul Noşit au bătut cetatea Brésce în Litva şi Melnicum, şi aproape era să le dobîndiască amîndoao cetăţile. Ce înţălegînd di oştile lui Vladislav Iaghelo, craiului leşăscu, s-au întorsu înapoi.

---

1 şază / amestice // 2 ţării / ce[1-2] // 3 ispitească // 4 doilea / *după* războiu *ad.* 1434 // 4-7 *lipseşte* Al doile<a>... adeveriadză N // 5 / *ad.marginal* Iliiaş 1434 A // 6 Însă]Dar // 7 nicăiri / adeverează // 11 doilea rîndu // 12 neaşăzîndu-să // 13 *lipseşte* lui Ştefan vodă / văzîndu-l / aşază // 14 porunca // 14 *ad.ulterior* prinsu A // 15 piiatră împrejur // 17 Iar / *lipseşte* Iaghelo // 18 jurat // 19 crăeşti]leşăşti / Sucévei // 20 crăeşti / meargă // 21 încredinţéze // 22 Ci / curînd / această // 23 tătarii // 24 stricat // 25 care // 29 Iaghelo craiu / *ad.marginal* Ştefan, 1433 A // 30 ajutor // 31 cnezul / Pe // 32 Svidrigal / puteri / luat // 33 cnezul[1-2] / Noş // 34 Brescea / dobîndească // 35 Ci înţelegîndu de / *lipseşte* Iaghelo // 36 craiul //

www.dacoromanica.ro

1434. Vladislav Iaghelo, craiul leşăscu, aflîndu-să la un tîrgşor, anume Grodec, 4 mile de la Liov, acolo aştepta pri oamenii lui Ştefan vodă să sosască din ţară. Şi noapte<a>, culcîndu-să afară supt cortu, craiul, pintru ca să asculte privighitorile, fiind primăvară, au răcit noaptea. Din care răceală au căzdut în friguri cu lîngoare şi a 17<a> dzi au murit, într-o dzi, luni.

După moarte<a> lui Vladislav, craiul leşăscu, au stătut la crăie fiiu-său Vladislav, al triile cu acest nume. Scrie Stricovschie la istoriia sa, carte<a> 16, zaci<alo> 1, precum la coronaţiia acestui craiu să fie
f. 44^{V} fost şi oamenii lui Ştefan vodă/. Iară după coronaţie acest craiu nou s-au pogorît la cetatea Siragiului pintru seimul, unde era închis şi Iliiaş vodă. Atunce o samă de boiari leşeşti, priiatini lui Iliiaş vodă, au poftit pe craiul ca să sloboadză pre Iliiaş vodă de la poprială, ce craiul n-au priimit. Că agiunsese Ştefan vodă cu solii săi şi la acesta craiu. Iară curund după aceasta, cu ştire<a> starostelui acelui oraş, a Siragiului, ori, cum scriu unii, din nepaza străjerilor ce era la acea cetate, au scăpat Ilieş vodă din cetate.

AL TREILE<A> RĂZBOIU A LUI ILIEŞ VODĂ CU FRATE-SĂU ŞTEFAN VODĂ.

După ce au scăpat Ilieş din cetate, întrat-au şi al treile rînd în Moldova, de au turburat o parte de ţară asupra frăţine-său, lui Ştefan vodă. Ce eşindu-i Ştefan vodă înainte la Podraga, în ţinutul <loc gol>,
f. 45 iarăş<i> nenorocirea lui Ilieş vodă, şi acolo au rămas biruit/. Al patrule<a> războiu. De năroc era Ştefan vodă cu frate-său Iliiaş vodă: cînd bine nu să mîntuia de însu, atunce şi sosiia cu oşti asupra lui. Că în anul 6943 <=1435> , av<gust> 4 s-au lovit Ilieş vodă cu frate-său Ştefan vodă la Pipereşti, în ţinutul Iaşilor, într-o vineri. Ce nărocul cel rău a lui Ilieş vodă, şi acolo au pierdut războiul; cum să dzice un cuvînt, că unde nu va Dumnedzău, nu poate omul.

Vladislav al 3<-lea>, craiul leşăscu, vădzind atîta netocmală şi războae între aceşti doi fraţi pintru domniia ţărîi, i-au aşedzat prin solii săi că li-au împărţit ţara în doao. Lui Ştefan vodă i s-au vinit Ţara de

---

1 *lipseşte* 1434 / *lipseşte* craiul leşăscu / *repetă* Vladislav Iaghelo, 1434 A // 2 patru / pre / *corectat* Liov A // 3 noaptea // 4 pentru // 8 treilea // 10 Iar / coronaţiia acestui crai / *ad.marginal* Iliiaş, 1435 A // 11 pentru // 12 Atunci / seamă / leşăşti priiateni /au poftit]poftind // 13 *lipseşte* să / popreală / ci // 14 Că să ajunsése solii lui Ştefan vodă şi la craiul acesta. Iar curînd // 15 starostii al acelui // 16 strejarilor / această // 17 Iliiaş // 18 treilea război al lui Iliiaş / *lipseşte* N // 20 Iliiaş / treilea rîndu // 22 Ci / înainte Ştefan vodă // 23 Iliiaş // 23-24 *după* biruit *ad.* al 4<-lea> războiu // 24 noroc / *ad.marginal* Ştefana, 6943 A / *lipseşte* Al patrule<a> războiu N // 25 cîndu / însu]dînsul / atunci // 27 Ci norocul / a]al / Iliiaş // 27-29 *lipseşte* în ţinutul Iaşilor... nu poate omul N // 28 zice // *29 lipseşte* nu[1] / Dumnezeu // 30 Deci văzîndu Vladislav craiul leşăscu atîta netocmire / *ad.marginal* 1435 A // 30-31 *lipseşte* şi războae // 31 pentru / ţării / aşăzat // 32 le-au / venit //

www.dacoromanica.ro

Gios, cu Cetatea Albă şi Chiliia şi Tighinea. Iară lui Ilieş vodă s-au vinit Ţara de Sus, Hotinul, Suceava şi cu alte locuri de sus şi Iaşi, precum scrie Stricovschie, carte<a> 17, zaci<alo> 2/.

f. 45^{v} Iliiaş vodă, nezăbăvind vrémea, au mersu la craiul în Liov, împreună cu boiarii săi, cum scrie Cromver la carte<a> 21, de au giurat, fiind de faţă craiul, puind stiagul la picioarele craiului, precum va fi credincios craiului şi gata în poroncile crăeşti, împrotiva fieştecărui nepriiaten a craiului. Şi atunce au legat Iliiaş vodă să de<a> pre an 100 cai, 400 boi şi 200 camine moron pintru triaba cuhnii crăeşti şi 400 băibărace, sau haine roşii. Măcar cum s-au aflat scris de Cromver, cronicariul leşesc, péştele şi boii numai într-acel an li-au dat Ilieş vodă, craiului.

Aşijdirea şi ţinutul Scepinului ce-au fost dat craiul Vladislav Iagheloan lui Alexandru vodă, tatul lui Iliiaş vodă, cu uric de aşădzămînt, l-au întorsu Ilieş vodă craiului pentru pagubele ce-au făcut Alexandru vodă leşilor, cînd au prădat Colomîia şi Sneatinul, de cari am scris înapoi. Iară craiul au dat lui Ilieş vodă cetatea Haliciul, să-ş<i> ţie acolo avérea.

Însă şi Ştefan vodă, asémenea au trimis solii săi la Vladislav craiu
f. 46 cu daruri, făgăduindu-să şi el a rămînea /supt poroncile crăeşti. Ce la giurămînt nu l-au mai silit craiul, socotind că va rămînea a trăi Ştefan vodă cu frate-său Ilieş vodă, precum s-au fost legat amîndoi cu giurămînt în Cetatea Albă.

Iară al patrule an au şi mai giurat domnii cu toată boerimea ţării, craiului Vladislav al 3<-lea>. Şi acolo Ştefan vodă au adaos să dea pre an 5000 galbini de aur şi 400 cai, cînd ar trebui craiului. Într-acesta chip s-au aflat scris de Cromver la carte 21 şi de Stricovschie, carte 17, zaci<alo> 2, la sfîrşit.

6947 <=1439>. Pre această vréme întrat-au tătarîi în Ţara Leşască de au prădat Podoliia. Şi, întorcîndu-să cu plian tătarîi, sărit-au podolenii după tătari, pre carii agiungîndu-i, întorsu-s-au tătarîi la dînşii şi mulţi némişi au perit, unde şi Mihai Buceaţchii au căzdut în războiu.

6947 <=1439>. Într-acest an au prădat tătarîi Ţara de Sus pîn-la Botăşiani. Ars-au tîrgul Botăşanii. Şi iară la anul, după această pradă,
f. 46^{v} în luna lui dechemvrie/ au mai prădat tătarîi şi Ţara de Gios. Ars-au şi tîrgul Bîrladul şi tîrgul Vasluiul.

---

1 Jos / Iar // 1-2 i s-au venit // 2 *lipseşte* şi cu alte locuri de sus // 3 *lipseşte* precum // 4 nezăbovind // 6 jurat / steagul / 7 *lipseşte* craiului // 7 în]la / împotriva // 9 una sută / patru sute / *ad.marginal* Iliiaş, 6944 A / doao sute /pentru treaba // 10 patru sute baibaraci // 11 cronicar leşăscu / că péştile / li-au]au // 12 Iliiaş // 13 Aşîjderea // 14 *lipseşte* Iaghelo / Alicsandru / tatăl // 16 Alicsandru / léşilor / care // 17 *după* vodă, *anulat* craiului A / Iar / Iliiaş // 18 averea // 19 asemenea // 20 poruncile / Ci // 21 jurămînt // 22 Iliiaş // 23 jurămînt // 24 Iar / patrulea / jurat / ţării 25 *lipseşte* al 3 / au adaos Ştefan vodă // 26 cinci mii de galbeni de aur / patru sute / Într-acest // 29 *lipseşte* 6974 / tătarii // 30 plean tătarii / *ad.marginal* Ştefan, 6947 A // 31 ajungîndu-i / tătarii // 32 dînsîi / căzut // 34 Într-acest an 1436 / tătarii // 34-35 pîn<ă> la Bodoşani şi au arsu tîrgul. Iar la anul // 36 dic<he>m<vrie> / tătarii / Jos // 37 *lipseşte* tîrgul^{2} //

www.dacoromanica.ro

1439. Într-acest an venit-au soli de la unguri la craiul leşăscu, poftindu-l la Crăiia Unguriască, aflîndu-să pre atunce în mare grijă ungurii de turci. Anume aceşti soli era: Ioan episcopul Sighi<di>nului şi Mathei Talonianul, starostele Dalmaţiei şi a Carvanului şi Emiric Marchelin, postelnicul Siliţiei, poftind aceşti soli ungureşti pre craiul Vladislav să-şi ia muiare pre văduva Elisafta, crăiasa lor. Ce dar după multe svaturi a svétnicilor leşăşti, măcar că Vladislav, craiul leşăscu, fiind om tînăr, nesuferind să-ş<i> ia fămée în vîrstă, mai mult bătrînă şi îngrecată. Iară prin svatul tuturor au priimit şi Crăiia Unguriască. Şi între alte tocméle aşedzat-au şi aceasta, ca de va naşte crăiasa Elisafta făt, şi de va trăi, atunce să siliască craiul Vladislav să-l pue cu agiutoriul său craiu Bohemii, iară Crăiia Unguriască să fie asupra lui Vladislav şi a săminţii lui/.

f. 47 Şi pentru aceasta tare să nevoia ungurii, mai mult pentru greul ce avia despre sultan Mural al <loc gol>, numit cu acest nume al <loc gol> împărat turcescu. Căci încă fiind viu Voiceh Albreht, craiul unguresc, au fostu trimis sultan Murat sol la craiul leşăscu Vladislav, făgăduindu-i bani şi 100.000 oaste să-i dea, numai să să rădice asupra lui Voiceh, craiului unguresc. Şi au zăbăvit solii turceşti la Cracău, pîn-ce-au luat răspunsu că ungurii de bună voe lor au dat Crăiia Unguriască lui Vladislav, craiului leşescu. Stătut-au, dar, acest Vladislav, craiul leşăscu şi craiu unguresc şi încă fiind solii ungureşti în Cracău, la Vladislav craiu, iată de olac veni véste cum crăiasa Elisafta au născut făt.

RĂZBOIUL LUI VLADISLAV CRAIU<L> LEŞĂSCU ŞI UNGURESCU CE-AU AVUT CU SULTAN MURAT LA VARNA ŞI AU PERIT VLADISLAV CRAIU ÎN RĂZBOIU.

Acestu craiu Vladislav era, cum s-au pomenit mai sus, craiu leşăscu şi unguresc, pe vrémea ce împărăţiia Ioan Paleolog al <loc gol> împărat grecescu în Ţarigrad, fiind mare grijă de turci, că den dzi
f. 47v în dzi îmbla să ia Ţarigradul, cum luasă şi alte ţări/de supt stăpîniia grecilor.

Deci împăratul grecesc pururea scriia la Vladislav craiu şi la Iangul, domnul Ţărîi Ungureşti cei den mijloc, orta magiar, să nevoiască să

---

1 *ad.marginal* Ştefan 1439 A // 2 pohtindu-l / Ungurească // 3 Numele solilor era / Sighidinului // 4 Taloneanul // 5 pohtind / pe // 6 Ci / dupe // 7 sfaturi / sfetnicilor / *lipseşte* craiul leşăscu // 8 fămée]muiare // 9 Iar / sfatul / Ungurească // 10 aşăzat-au // 11 atunci / silească // 12 ajutoriul / iar / Ungurească // 13 seminţii // 15 avea / *lipseşte* al, numit cu acest nume al // 16 împăratu // 17 unguresc u / fost / soli // 18 una sută mii de oaste / să-i rădice // 19 craiul unguresc u / zăbovit / turci // 20 răspunsul / voia / au]i-au // 21 Ungurească / craiul leşăscu // 22 craiu // 25 lui]ce aµ avut / craiul / *lipseşte* ce-au avut / *ad.marginal* Ştefan, 1440 A // 27 *după* războiu *ad.* 1440 // 28 Acest // 29 *lipseşte* al // 30 împăratu // 30-31 din zi în zi // 31 umbla / luase / suptu // 34 Ţării / din / să înevoiască //

www.dacoromanica.ro

vie să dea agiutor împotriva turcilor, ca să să izbăvască creştinii de încungiurarea turcilor. Şi făcînd acea izbîndă îl va încununa cu stimă împărătiască şi nu să va mai chema craiu, ce împărat.

Iară craiul Vladislav cu Iangul domnul, înţălegînd pofta împăratului le era aminte şi cerca vréme să să rădice asupra turcilor pentru volniciia creştinilor. Şi oblicind că sultan Murat s-au dus la Magnisiia să să odihniască, ca un om bătrîn, şi lăsasă în locul său împărat pre fiiu-său, sultan Mehmet, om tînăr, neştiutoriu rîndul oştilor, s-au gătit cu tărie mare şi au trecut Dunărea şi prădară şi arsără satele bulgăreşti şi agiunseră pîn-la Varna, di o luară.

Iară turcii nemică de aciasta nu grijiia, că fiind tînăr sultan Mehmet, umbla tot la vînat şi la alte diezmierdăciuni. Iară vizirii ce era prejur dînsu au scris la sultan Murat numai să vie cum mai curund, că iaste în cumpănă să piară împărăţiia lor, că sultan Mehmet nu-i ascultă de ce-l sfătuesc ei/.

f. 48 Atunce sultan Murat îndată au vinit pîn-împotriva Ţarigradului la Scuder, peste Boaz. Iară în ceasta parte eşisă-i oştile în tîmpinare cu Halil paşa. Şi au poroncit sultan Murat împăratului grecescu, lui Ioan Paleolog, să-l triacă cu vase în ceasta parte de peste Boaz, să nu facă zăbavă cu trecătoarea pre la Galipoli, pre unde-i era a tréce, că apoi vor strîca pacea ce avia între sine. Iară împăratul grecesc Ioan Paleolog, de frică, au trimis de au trecut pre sultan Murat, cu toată oastea ce-au avut, drept pre la Beşictaş, pre lîngă Ţarigrad. Atîta minte avu împăratul grecesc Ioan Paleolog cu sfétnicii lui. Şi nu socotiră, becisnicii, că Vladislav craiu pintru dînşii venisă asupra turcilor. Că de s-ar fi zăbăvit sultan Murat cu trecutul pre la Galipoli, să nu-i fie trecut drept pre la Ţarigrad s-ar fi zăbăvit şi ar fi lovit ungurii pre sultan Mehmet, singur, şi ar fi izbîndit Vladislav craiu, şi pre sultan Murat încă l-ar fi prinsu.

Iară Sultan Murat, după ce au trecut de peste Boaz, îndată au şi mersu la unguri, la Varna şi împreunîndu-să şi cu sultan Mehmet s-au lovit tare cu ungurii; şi înfrînsără ungurii pre turci şi-i tăiară foarte tare, cît să împuţinară călărimea turcilor, numai cu pedestrimea

f. 48^{v} rămăsése/sultan Murat. Sfătuitu-s-au turcii să fugă, că pierdusă nădéjdea; ce enicerii n-au lăsat, dzicînd că, măcar să piară pîn-la unul, n-or fugi, ce cu toţii să stia.

Deci ungurii, sămeţindu-să, s-au sfătuit să mai dea războiu turcilor şi să facă năvală tocma la corturile împăraţilor. Iară Iangul, domnul

---

1 ajutor / turcilor]păgînilor / 2 /făcîndu // 3 împărătească / chiema / ci // 4 Iar / cu]şi cu / înţelegînd pohta / *ad.marginal* Ştefan, 1440 A // 6 volniciia]voia / oblicind]înţelégînd // 7 odihnească / şi să lase // 8 fiiul / neştiutor // 9 arseră // 10 ajuseră /de // 11 Iar / nimic // 12 vînaturi / dezmierdăciuni / Iar // 13 prejur]pe lîngă / dînsul / curînd // 14 piiară // 15 sfătuescu // 16 venit // 17 Scutar / Iar // 18 poruncit // 19 Paleologul / treacă / Boazu // 20 trece // 21 strica / avea / întru]cu / Iar / grecescu / *lipseşte* Ioan Paleolog / *ad.marginal* Ştefan, 1440 A // 22 pe // 23 *după* Beşictaşi *ad.* în grab // 24 avu]au avut / grecescu / *lipseşte* Ioan Paleolog cu]şi / sfetnicii // 25 Vlădislav / pentru / venise // 26 zăbovit / nu-i]nu // 27 zăbovit // 30 Iar // 32 înfrînseră // 34-35 pierduse nădejdea ci incérii // 35 nu au / piiară / pîn<ă> la unul]toţi / n-or]nu vor // 37 semeţindu-să // 38 tocmai / Iar //

www.dacoromanica.ro

ungurescu, au dzis cătră craiul şi cătră toţi boiarii, să margă el întîi cu o samă de oşti, să facă năvală la turci şi la cortul împăratului, că-i părea că va izbîndi; iară neputînd izbîndi, atunce lesne va fi să vie şi craiul pre urmă, cu toată oastea, să facă năvală.

Şi plăcu tuturor acel sfat, că toţi cunoştea că va face Iancul izbîndă, fiind om înţălept şi vitiaz bun. Ce craiul, fiind tînăr, n-au ascultat, ce s-au potrivit celor ce era pre lîngă dînsul, carii dzicea că, dacă va izbîndi Iangul, să va vesti numele lui.

Deci aşia s-au înşelat craiul. Şi îndată poronci de au dat în trîmbiţă. Şi încălecară boiarii ameţiţi şi fără de nici un cumpăt déderă năvală asupra porţii împăratului, unde era eniciarii. Şi să făcu un războiu iute
f. 49 şi tare şi năvăliia la cortul împăratului şi să făcu moarte mare/şi cumplită, cît era numai să dea dos sultan Murat. Ce eniciarii nu l-au lăsat, dzicîndu-i că: numai ce-ţ<i> caută a muri aicia cu toţi cu noi; într-alt chip nu poate fi.

Dat-au năvală craiul tocma în cortul împăratului, fără nemică siială şi cumpăt. Iară un eniceriu îndată déde de-i tăia amîndoaă picioarele a calului, celi denainte, de supt craiul, tocma denaintea împăratului. Şi cădzind craiul gios, îndată îl sfărîmară pe craiul în mici bucăţi şi-i luară capul de-l pusără într-o suliţă şi-l purtară pin tabără. Iară oşténii craiului începură a fugi şi turcii a-i goni, tăindu-i şi luîndu-i în robie. Şi mai mulţi s-au înecat într-o baltă mare de lîngă Varna.

Acéstea toate li-au făcut sfatul cel rău şi turburat de vin. Iară Iangul, încă pînă a nu da craiul războiu turcilor, au cunoscut că va petréce craiul aşia. Ce de acolea ş-au luat oastea şi s-au îndelungat şi s-au dus în ţara sa, de nime nedodeit/.

f. 49v După peirea lui Vladislav craiu al 3<-lea> la Varna, maré jéle s-au făcut în toată Crăiia Leşască de peirea craiului lor. Şi înţălegînd că ungurii ş-au ales craiu pre Ladislav ficiorul lui Albreht Voiceh, ce fusése craiu ungurescu mai nainte de Vladislav, craiul leşăscu, care au perit la Varna, fiind copilul Ladislav de 5 ani, s-au strînsu şi léşii la 23 a lui april pre calendariul lor, al doile<a> an după peirea lui craiu Vladislav, căci nu credzusă îndată de perirea craiului, viindu-le veşti într-alt chip, cum l-ar fi luat în robie turcii. Unii dzicia că iaste dus la Ţarigrad, alţii la Vineţiia, alţii la alte locuri. Iară pre urmă înţălegînd că ungurii ş-au pus şi craiu, cum s-au dzis mai sus, pre Ladislav,

---

1 zis / meargă // 2 seamă // 3 iar / *lipseşte* atunce // 4 *ad.marginal* Lucruri streine, 1440 A // 5 Iangul // 6 înţelept / viteaz / Ci // 7 ci / carei zicea // 8 dacă // 9 aşa / înşălat / porunci / trîm<bi>ţe // 10 *lipseşte* boiarii / beţi şi ameţiţi / făr<ă> de / déteră // 11 inicérii // 13 dosul / Ci inicérii // 14 ci-ţ<i> /a muri cu noi aicea; iar într-alt chip nu să poate // 16 craiul năvală / făr<ă> de nimic sfiială // 17 Iar inicéri<i> / deteră şi tăiară / *lipseşte* a // 18 céle dinainte / tocmai a // 19 căzînd / jos / *lipseşte* pe craiul // 20 puseră / prin / Iar oştenii / *ad.marginal* Tij streine, 1440 A // 22 Şi]Iar // 23 le-au / Iar // 24 pîn<ă> a // 25 petrece / Ci / *după* acolea *ad.* îndată / îndălungat // 26 de nime nedodeit]nesupărat de nimeni / *după* nedodeit, *anulat:* Atîta avum a pomeni războiul lui Vladislav craiu la Varna. Şi de icea înainte lăsăm să scrie ungurii, iară noi ne întoarcem la rîndul istoriei noastre A // 27 perirea / *lipseşte* al 3 / mare jale // 27-36 *textul este redat la p.* 258-259 N // 28 de peirea craiului lor]pentru dînsul / înţălegîndu // 29 feciorul // 29-30 *lipseşte* Voiceh... craiul leşăscu // 31 copil / *lipseşte* şi / a]ale // 32 ap<ril> / calindariul / *lipseşte* craiul // 33 crezuse / craiului]lui // 34 turcii în robie / zicea // 35 Veneţiia / Iar / înţelegînd // 36 zis //

www.dacoromanica.ro

atunce şi léşii s-au strînsu la cetate la Siragi, în anul de la Hristos 1445. Acolo au socotit, din sfatul lui Zbignev cardenalului, ca să aliagă craiu pre Cazimir cneadzul Litfei, fratele lui Vladislav, craiul leşăscu şi unguresc, cel perit la Varna. Şi îndată au trimis soli la Litva să poftiască pre Cazimir cneadzul la Crăiia Leşască, la săimul la Petricov. Iară Cazimir au pornit pre solii leşăşti cu răspunsu îndoit, dzicînd că el însuş<i> pintru jéle frăţine-său, lui Vladislav craiului, nu
f. 50 poate să margă la săimul de la Petricov/ce au trimis solii săi, pre Rafivin, pre Cherzgal şi pre Paţă, în luna lui septemvrie. Iară neplăcînd léşilor răspunsul lui Cazimir, de iznoavă au trimis la Cazimir 8 boiari de svat să-l aducă cu tot de<a>dinsul pe Cazimir la crăie; şi de n-ar priimi, sau de ar mai lungi voroavele, să-i spue solii că-ş<i> vor cerca alt craiu.

Ce Cazimir tot sta îndoit, că şi boiarii Litvei nu era bucuroşi să-i lasă Cazimir, căci l-au cunoscut om îndrăzneţ la trebile războaelor. Iară muma lui Cazimir îl sfătuia, ca pre un ficior, să asculte sfatul cel mai de folos. Ce tot aşia Cazimir au răspunsu solilor leşăşti să aştépte cu seimul de la Petricov, pînă să va mai sfătui cu boiarii Litfei.

Strîns-au seim Cazimir cneadzul la Vilna, în Litfa, în anii de la Hristos 1446, în luna lui ghenarie. Acolo s-au strînsu Litva toată şi au răspunsu léşilor să mai aştépte cu alesul craiului nou; că într-alt chip de
f. 50^{v} vor vrea să facă léşii, să vor scula cu toată puterea asupra lor.

Ce au căutat léşilor, şi de nevoe, a aştepta. Şi aşia/, să scurtăm voroava, au ales pre Cazimir, al doilea ficior a lui Vladislav Iaghelo, craiu leşăscu, şi l-au coronit în Cracău.

DE AICEA NE ÎNTOARCEM IAR LA RÎNDUL ISTORIE<I> ŢĂRÎI NOASTRE.

După ce s-au împărţit fraţii Iliiaş vodă şi cu Ştefan vodă, precum s-au pomenit mai sus, aflat-au vréme Ştefan vodă ca să să curăţască de frate-său, Iliiaş vodă şi l-au prinsu cu vicleşug, poftindu-l la sine, ca pe un frate, şi i-au scos ochii în anii 6952 <=1444>, în luna lui mai, înaintea Rusaliilor.

---

1 atuncea / *lipseşte* la[2] / *ad.marginal* Tij streine. 1445 A // 2 *lipseşte* Acolo / aleagă // 3 cnezul Litvei / *corectat* ca să aliagă A / *corectat* cneadzul Litfei A // 1-24 *textul este redat la p.* 259 N // 4 cel]care au // 5 pohtească pe / *lipseşte* cneadzul / seimul // 6 Iar / leşeşti / zicînd // 7 pentru jalea // 8 meargă / seimul / ci / pre 2]şi pre // 9 Iar // 10 au mai / *lipseşte* la Cazimir / sfat // 11 denadinsul / *lipseşte* pe Cazimir / dar de nu va priimi // 13 altu // 14 Ci // 15 lase / îndrăzneţ la războae. Iar / *ad.marginal* Lucruri strine. 1446 A // 16 fecior // 17 Ci / aşa / aştepte // 18 pîn<ă> să // 19 Cazimir cneazu seim la Vi<l>na / Litva / anul // 20 ghenar / Şi acolo / toată Litva // 22 puterea lor, asupra lor // 23 Ci / *lipseşte* şi[1] / dă / aşa // 24 vorba / ficior / a]al // 26 aici / istorii / *lipseşte* ţărîi / Atîta avum a pomeni războiul lui craiu Vladislav la Varna şi lăsăm să scrie ungurii de aicea înainte, iar noi ne întoarcem la rîndul istoriei noastre N // 28 *ad.marginal* Iliiaş i Ştefan. 1445 A / *după* Iliiaş vodă *ad.marginal* şi să ţie toată ţara însuş<i> A // 28-32 *textul este redat la p.* 255 N // 29 curăţească // 30 *după* frate-său *ad.* şi să ţie numai el toată ţara / *lipseşte* Iliiaş vodă / pohtindu-l //

www.dacoromanica.ro

Pentru această orbire a lui Iliiaş vodă de frate-său Ştefan vodă nemică nu scrie cronica leşască, ce numai la létopisăţul ţării am găsit scris.

Domnit-au Iliiaş vodă, întîi 2 ani şi 9 luni singur. Iară apoi, împăcîndu-să, au mai domnit amîndoi, împreună, pînă la 7 ani. Şi după orbirea lui Ilieş vodă au mai domnit singur Ştefan vodă 5 ani, care peste tot s-au făcut domniia lor ani 12. Avut-au Iliiaş vodă 2 fii, pre Roman şi pre Alexandru, iar Ştefan vodă pre Petru/.

f. 51

VALAHIA.

6953, 1445. DOMN 8. DOMNIE 8. RADUL VODĂ AL 3<-lea>, CE S-AU NUMIT CEL FRUMOS.

De viaţa acestui domnu, sau de întîmplările ce ar fi fost în domniia lui, nemică, necăiuri scris n-am găsit, fără cît atîta am aflat însămnat că el au făcut Mănăstirea Tînganul, în ţinutul Elhovului, şi au domnit ani 15.

MOLDAVIA.

6953, 1445. DOMN 12. DOMNIE 12. ROMAN VODĂ AL 2<-LEA>, SIN ILIIAŞ VODĂ.

După moartea lui Iliiaş vodă, neputînd răbda fiiul său Roman
f. 51v vodă/atîta nedumnădzărie a unchiului său Ştefan vodă ce făcusă cu tată-său Iliiaş vodă, s-au agiunsu cu o samă de boiari de curte şi au prinsu pre unchiu său, Ştefan vodă, şi i-au tăiat capul. Şi au apucat Roman vodă scaonul ţării. Iară Pătru vodă, fiiul lui Ştefan vodă, simţind că îmblă văru-său, Roman vodă, să-l omoară cu vicleşug, nu au putut îngădui, ce i-au căutat deodată lui Pătru vodă a da cale văru-său lui Roman vodă şi au pribegit la unguri. După ce au pribegit Pătru vodă în Ţara Unguriască, de nevoia văru-său, lui Roman vodă, n-au zăbăvit, ce curundă vréme agiutorindu-l Ioan Huniiad, vestit pre

---

1-8 *textul este redat la p.* 255 N // 2 nimic / ci / létopiseţul ţării // 4 *lipseşte* singur / Iar // 4-8 Iară după ce au orbit pre Iliiaş vodă au amai domnit împreună 7 ani şi au murit Iliiaş vodă. După aceia au mai domnit Ştefan vodă 5 ani. Lăsat-au Iliiaş vodă pre urmă fecior pre Roman vodă şi Ştefan vodă pre Pătru vodă N // pîn<ă> la // 8 *lipseşte* pre[2] / Alicsandru / pe // 9 Vlahiia, 1445 / *ad.marginal* Valahia. Radul, 6953 A // 9-15 *lipsesc* C // 10-11 Radul vodă ce s-au numit cel Frumos // 12 viiaţa // 13 nimic, nicăire / *lipseşte* scris / atît / însemnat // 14 Elfovului // 16 *lipseşte* Moldavia N // 16-18 Moldaviia. Roman vodă sin Iliiaş vodă. 1445 // 17 *ad.marginal* Moldavia. Roman. 1442 A / Domniia lui Roman vodă, fiiciorul lui Iliiaş vodă şi războaele ce-au avut cu Pătru vodă, ficiorul lui Ştefan vodă N // 19 neputîndu // 20 nedumnezeire / unchi-său lui / făcuse // 21 ajunsu / seamă // 22 unchi-său // 23 scaunul ţării. Iar / *lipseşte* fiiul lui Ştefan vodă / 24 simţindu / umbla / *ad.marginal* Roman. 1445 A / vără-său / omoare / n-au // 25 ci // 26 văru-său // 27 Ungurească / dă / vără-său // 28 zăbovit, ci curînd / ajutorindu-l //

www.dacoromanica.ro

atuncea, otcîtmuitoriul Ţării Ungureşti, au venit Pătru vodă cu oaste unguriască şi au împinsu <pe> văru-său Roman vodă din ţară şi au apucat el scaonul. Iară Roman vodă au năzuit la craiul leşăscu Cazimir al <loc gol>, fiindu-i văr primare de pre mumă şi i-au arătat strîmbătatea despre văru-său Pătru vodă. La care i-au răspunsu craiul că după ce să va pogorî în Ţara Rusască şi la Liov îi va da răspunsu.

f. 52 Şi aşia, pogorîndu-să craiul Cazimir spre părţile rusăşti/, eşit-au înaintea craiului muma lui Roman vodă, mătuşia craiului, aflîndu-să şi ia acolo, căriia îi dedésă craiul Colomîia de chiverniseala ei, rugîndu-să craiului de agiutor fiiu-său, lui Roman vodă, avînd şi ia, cu sine, 200 de moldoveni. Ce dar craiul au fostu sfătuit, ori să-i tocmască pre amîndoi la domnie, ori să pue pre Roman vodă cu tărie. Iară mai apoi au hotărît sfatul că de-i vor împăca cu Pătru vodă, să domniască ţara împreună, că-i dai pre urmă vreunul de dînşii să nu paţă mai rău decum au păţit Iliiaş vodă cu frate-său Ştefan vodă, ce mai bine să-l pue cu tărie pre Roman vodă la domnie.

Şi vrînd să facă craiul gătire de oaste, agiutor lui Roman vodă, scos-au şliahta rusască şi de la Primislia şi de la Liov, de la Belzu, de la Helmu şi de la Podoliia şi au purces craiul cu oastea pîn-la Liov. Ce mai apoi tîmplîndu-să de au murit Roman vodă, otrăvit de văru-său Pătru vodă, s-au lăsat şi craiul de acel gînd. Şi au domnit Roman vodă ani 1/.

f. 52v 6954, 1446. DOMN 13. DOMNIE 13. PĂTRU VODĂ AL 3<-LEA>, FIIUL LUI ŞTEFAN VODĂ, NEPOT DE FIIU LUI ALEXANDRU VODĂ BĂTRÎNUL.

Acestu Pătru vodă au luat domniia ţării cu agiutoriul de la unguri, cum s-au pomenit mai sus. Şi dzic să fie dat el cetatea Chiliei ungurilor. Aşia scrie létopisăţul moldovenesc. Iară cronicarii leşăşti nemică de aceasta nu însămniadză, nici cu ce pricină au dat-o, sau cît ar fi stăpînit-o ungurii nu scrie.

Iară Cazimir, craiul leşăscu, vădzind că au murit Roman vodă şi au rămas la domniia ţării Pătru vodă şi aflîndu-să craiul pogorît la

---

1 otcîrmuitor Ţării // 2 ungurească / împinsu pe vără-său // 3 scaunul. Iar / *lipseşte* leşăscu / *lipseşte* al // 4 *lipseşte* şi // 5 vără-său // 3-6 Iară Roman vodă, după ce au năzuit la Cazimir craiu şi arătîndu-i strîmbătatea despre văru-său, Pătru vodă, i-au răspunsu că, după ce să va pogorî în Ţara Rusască, îi va da răspunsul N // 6 Rusească / răspunsul // 7 aşa / ruseşte // 8 mătuşa // 8-12 mătuşa lui craiu, avînd cu sine 200 de moldoveni, agiutoriu fiiu-său, lui Roman vodă, asupra lui Pătru vodă. Gătise craiul Cazimir cîteva oşti întru agiutoriul lui Roman vodă, să meargă asupra văru-său, lui Pătru vodă. Ci, după ce au înţeles craiul că au murit Roman vodă, otrăvit de văru-său, Pătru vodă, s-au pogorît craiul la Cameniţă N // 10 ajutor fiiului său / *lipseşte* lui // 11 Ci / tocmească // 12 Iar // 13 domnească // 14 că-i]cînd / de dînşii]dintr-înşii // 15 ci // 16 / *ad.marginal* Roman. 1445 A // 17 ajutor / 19 pînă / Ci // 20 întîmplîndu-să / vără-său // 23 *lipseşte* 6954, 1446. Domn 13. Domnie 13 / *lipseşte* al 3 // 23-25 *lipsesc* N // 24 Alicsandru // 25 Bătrînul]celui Bătrîn, 1446 / *ad.marginal* Petru A // 26 Acest / ţării / ajutoriul // 27 zic // 28 Aşa / létopiseţul moldovenescu. Iar // 29 nimic / însemnează // 30 o va fi stăpînit // 31-33 *lipseşte* Iară Cazimir... la Cameniţa N // 31 Iar / văzîndu // 32 rămas domniia ţării la //

www.dacoromanica.ro

Cameniţa, fiind acolo lîngă craiul şi voevodziile Primislii, a Liovului, a Helmului şi a Podoliei, îndată au trimis craiul solii săi la Pătru vodă, anume pre Ozdrovîz, voevodul Ţărîi Rusăşti şi pe Coneţpolschii, caştalianul Sandomirului şi starostele de Primislia, să margă singur /
f. 53 Pătru vodă înaintea craiului, să facă jurămînt şi, după cum s-au aflat scris, şi de cronicarii leşăşti, să dea şi pre Mihailo cneadzul, ficiorul lui Jicmont cneadzul de Litva, carele fugisă de la craiul, întîi la cneadzul Mazoviei, apoi la prusi şi la Şlionsca, mai apoi prin Ţara Unguriască au venit în Moldova.

Iară Pătru vodă, vădzîndu-să mîntuit de nepriiatinul său Roman vodă au răspunsu la acéstea solilor crăeşti cît pentru giurămîntul să-l facă iaste gata, şi aicea şi înaintea craiului să margă nu s-au apărat, numai să nu fie chemat cu vreun vicleşug. Iară pre Mihailo să-l dea nu i să cade pre cel ce au năzuit la dînsul, ca să nu-ş<i> piardză credinţa; nice craiului, socotéşte, că nu-i va fi cu cinste, iară den ţară îl va goni, precum au şi făcut, că peste puţină vréme l-au gonit Pătru vodă pre Mihailo den ţară. Iară acel Mihailo, mergînd la tătari, la hanul Crîmului, mare pagubă au făcut léşilor în Podoliia. Aşijdirea, în anul de la Hristos 1449, acel Mihailo, împreunîndu-să cu acieş<i> tătari au lovit Ţara Sibirului şi au luat Starodubul, Novogrodul şi alte multe
f. 53^{v} cetăţi rusăşti/. Iară de vreme ce am pomenit de acest Mihailo, am socotit să însămnăm şi pricina fugirii lui din Ţara Leşască spre aceste părţi.

Acest Mihailo, ficiorul lui Jicmont, cneadzul Litvei, după peirea lui Vladislav al <loc gol>, craiul leşăsc şi ungurescu la Varna şi el nedejduia că va apuca crăiia leşască. Iară după ce au stătut Cazimir al <loc gol> craiu pre acéia vréme, rugîndu-să el craiului de cnedziia tătîne-său la Litva şi vădzind Mihailo că nemică nu isprăveşte, încă cunoscînd pre craiul şi cu ură asupra sa, au fugit din Litva la Mazoviia, la socru-său, tatul muiarii sale. Şi de acolo, cum s-au dzis mai sus, la prusi. Ce şi acolo, vădzind că nu va putea trăi, s-au dus la Smolensca şi de acolo, prin Ţara Unguriască, au venit la Pătru vodă în Moldova.

Cazimir, craiul leşăscu, după acia solie, grăbindu-să să margă în Litva, pentru că să apropiia vrémea seimului Novogrodului, luînd véste de Pătru vodă că vine la Hotin să facă giurămînt singur craiului Cazimir, au trimis craiul 4 soli la Pătru vodă la Hotin. Iară craiul,

---

1 Cameniţă / Prémislii // 2 *lipseşte* şi / Podolii // 3 *lipseşte* pre / Ţării Ruseşti // 3-4 *lipseşte* anume pre Ozdrovîz... de Primislia N // 4 Sandomirului / starostile de Preamislea, ca să meargă // 8-10 *lipseşte* carele fugisă... în Moldova N // 6-7 cneazul[1-2] // 6 feciorul // 7 care fugise // 8 cnezul // 10 Iar / nepriiatenul său, de / *ad.marginal* Petru. 6954, 1446 A // 11 acestea /crăeşti]leşăşti / jurămîntul // 12 meargă // 13 Iar // 14 piiarză // 15 nici / socoteşte / iar din // 17 Iar / mergîndu // 18 Aşijderea // 19 aceiaş<i> / *ad.marginal* 1449 A // 21 ruseşti /Iar / vréme // 21-23 *lipseşte* Iară de vreme... spre aceste părţi N // 22 însemnăm *lipseşte* din Ţara Leşască spre aceste părţi // 24 feciorul / cnezul // 25 *lipseşte* al / leşăscu // 26 nădăjduia / Iar / *lipseşte* al craiu / *ad.marginal* Streine. 1446 A // 27 acea / cneajîia // 28 văzîndu / nimic / isprăvéşte // 30 Mozoviia / tatăl muerii / zis // 31 Ci / văzîndu // 32 Ungurească // 34 acea / meargă // 35 Novogorodului luîndu // 36 jurămînt // 37 Iar //

www.dacoromanica.ro

neaşteptînd venirea solilor săi, au purces la Litva (scrie Cromver, carte
f. 54 22)/. Iară Pătru vodă au giurat înaintea solilor leşăşti, împreună cu toţi boiarii ţărîi, cum vor fi cu priinţă craiului. Iară încă fiind craiul la Cameniţa, să fie venit sol de la hanul Crîmului la craiul Cazimir, îndemnînd pre craiul asupra lui Pătru vodă. Iară cu ce răspunsu îl va fi întorsu craiul pre acel sol tătărăscu nu scriu istoricii leşăşti, numai însămniadză dzicînd că pre tainâ l-au pornit.

LUCRURI STREINE.

Cazimir, craiul leşăscu, bine n-au sosit în Litva, iară tătarîi au întrat în Podoliia, de au ars-o şi au prădat-o. Ce la întorsu i-au lovit la strîmtori Theodor Buciaţchii, starostea Podoliei şi au scos mulţi robi.

În anii de la Hristos <1448> Ioan Huniiad, otcîrmuitoriul Ţărîi Ungureşti, după ce au pierdut războiul la Varna, unde au perit Vladislav, cum s-au pomenit, de iznoavă într-acestaş an au purces cu oşti asupra turcilor. Ce den vicleşugul lui Gheorghie dispotul
f. 54v sirbescu/fiind încungiurat Huniiad, otcîrmuitoriul Ţărîi Ungureşti, de sultan Murat al <loc gol> împărat turcescu în Cîmpia Mierulii, la marginile bolgarilor, au pierdut Huniiad războiul şi au perit creştini 8000. Şi fugind Huniiad l-au prinsu Gheorghie dispotul şi au căutat lui Huniiad a pune zălog la Gheorghie dispot pre Vladislav, fiiu-său cel mai mare, pîn-au trimis preţul său de răscumpărare.

AICE VENIM IARĂŞ<I> LA RÎNDUL ISTORIEI NOASTRE.

De acest Pătru vodă aşia am găsit scriind la toate létopisăţîle, că au fost ficior lui Ştefan vodă şi nepot de fiiu lui Alexandru vodă. Iară la cercarea uricilor ce-am făcut noi am aflat cum un Pătru vodă, ce-au fost într-acest vlet, ce scrie şi la létopisăţă cum că au fost ficior lui Alexandru vodă, şi din vréme că alt Pătru vodă n-au mai fost la acia vréme făr-de acesta, mai de credzut sînt uricile lui, decît létopisăţîle. Numai aceasta n-am putut adeveri, chiar ficior bătrînului Alexandru vodă au fost, au nepot de fiiu lui Alexandru vodă, de vreme că Alexandru vodă Bătrînul au avut fii numiţ<i> şi Pătru şi Alexandru/.

---

1 cum scrie // 2 Iar / jurat // 3 ţării cum că / cu priinţă]supt poronca / Iar // 4 Cameniţă // 5 îndemnînîndu / Iar // 6 *lipseşte* craiul // 7 însemnează / *lipseşte* dzicînd / *după* pornit *ad.* Scrie letopisăţul ţărîi că acest Pătru vodă să fie dat cetatea Chiliei Ungurilor; iară pentru ce au dat-o nu însămniază. Nice cronicarii leşăşti nemic de aceasta nu scriu N // 8 striine / *ad.marginal* Lucruri streine 1446 A, *lipseşte* N // 9 iar tătarii // 10 Ci // 11 strimtori / Podolii // 12 Ţării // 14 Vladislav craiu / pomenit mai sus /într-acest // 15 Ci din / despotul sîrbescu // 16 Ţării // 17 *lipseşte* al / împăratu // 19 opt mii / despotul // 20 despotul / V<lad>islav / fiiu său]feciorul lui // 22 Aici / iar / istorii // 22-31 *lipsesc* N // 23 aşa / scriind]scris / létopisiţile / *ad.marginal* Petru, 1446 A // 24 fecior / Alicsandru / Iar // 26 *după* văleat *ad.* 1446 / létopisiţe / fecior // 27 Alicsandru // 28 acea / crezut / létopisiţile // 29 fecior // 29-30 Alicsandru[1-2] // 30 vréme // 31 Alicsandru[1-2] / şi[1]pe / şi[2]şi pe //

www.dacoromanica.ro

f. 55 Acest Pătru vodă cîţi ani ar fi domnit peste tot, necăiuri scris n-am găsit, făr-cît atîta scriu une lětopisăţe moldoveneşti că, după ce au dat cetatea Chiliei ungurilor, au domnit un an şi au murit. Ce prin socotiala toată domniia lui au fost ani 1/.

f. 55v 5 6955, 1447. DOMN 14. DOMNIE 14. ŞTEFAN VODĂ AL 3<-LEA>.

După moartea lui Pătru vodă au stătut la domnie acest Ştefan vodă, carele de unde au vinit, sau a cui ficior au fost, necăiuri scris la lětopisăţîle moldoveneşti nu s-au aflat. Cum şi pentru un Ciubăr vodă, carele să fie domnit pre urma acestui Ştefan vodă. Dzic că dentr-un 10 lětopisăţ lătinescu să fie adaos aceste domnii. Iară Miron logofătul dzice că în cronicele leşăşti nemică n-au aflat scris, pomenind de aceşti doi domni, ce cum li-au fost scurtă domniia, aşea şi pomenirea lor. Iară şi aceasta nu am trecut a nu însămna, cum s-au tras cuvîntul den om în om pentru aceşti doi domni, atît pentru Ştefan vodă, cît şi pentru 15 Ciubăr vodă. Dzic că pre acest Ştefan vodă să-l fie omorît boiarii săi. Şi au făcut hotărîre boiarii, pre cine vor afla de dimineaţă la poarta cetăţii, pe acela să-l facă domnu. Şi aflînd dimineaţa la poartă pre un om bătrîn cu un ciubăr, numai decît l-au rădicat domnu şi i-au dzis Ciubăr vodă.

20 Murit-au acest Ştefan vodă în scaon, domnind ani 1; iar Ciubăr vodă au domnit luni 2/.

f. 56 6956, 1488. DOMN 15. DOMNIE 15. ALEXANDRU VODĂ AL 2<-LEA>, FIIUL LUI ILIIAŞ VODĂ, NEPOT DE FIIU LUI ALEXANDRU VODĂ BĂTRÎNUL.

25 De domniia acestui domnu mulţi istorici, în multe chipuri au scris. Şi mai vîrtos Miron logofătul, uitîndu-să mai mult pe cronicile leşăşti decît pe lětopisăţîle ţărîi şi nice la rîndul domnilor pre acest Alexandru
f. 56v vodă nu l-au fost pus. Pentru că lětopisăţul lui Miron scrie că/ după moartea lui Ştefan vodă şi în urma lui Ciubăr vodă ar fi stătut la 30 domnie un Bogdan vodă, făcîndu-să că iaste ficior lui Alexandru vodă

---

1 nicăiri / *ad.marginal* Petru, 1446 A // 2 fără cît / unele lětopiseţe // 3 Chilii / ci // 4 socoteală / *lipseşte* toată / ani 1]un an // 5 *lipseşte* N / *lipseşte* 6955... domnie 14 /*lipseşte* al 3 / *ad.marginal* Ştefan A // 6 *după* vodă *ad.* la leat 1447 // 7 carele]Acest domnu / a]al /fecior / au]va fi / nicăiri // 8 lětopisiţile // 9-28 *lipseşte* Dzic că... l-au fost pus N // 9 carăle / zic // 9-10 dintr-un lét<o>piseţ letinescu // 10 Iar //11 zice / nimic // 12 ci / li-au / aşea]avea // 13 Iar / însemna / din // 14 *lipseşte* atît pentru / *lipseşte* cît / *lipseşte* pentru // 15 Ciăbăr / Zic // 17 pre // 20 scaun / an // 21 2 luni // 22 *lipseşte* 6956... domnie 15 / Alicsandru / *lipseşte* al 2 / *ad.marginal* Alexandru, 6956 A // 23 Alicsandru // 24 *după* Bătrînul *ad.* 1448 // 27 lětopisiţile ţării / *lipseşte* pre acest Alexandru vodă // 28 lětopiseţul / *sub* lui Miron, *încercuit* ţărîi // 29 Cibăr // 28-2 Iară după acei domni s-au rădicat domnu Bogdan vodă, făcîndu-să ficior lui Alexandru vodă celui Bun. Ce precum scrie Stricovschii N // 30 fecior / Alicsandru //

www.dacoromanica.ro

Bătrînul. Şi încă dzice că au aflat în cronica leşască scris de Stricovschie, carte<a> istoriei sale 40, zaci<alo> 2, că n-ar fi fost Bogdan vodă ficior cu cununie lui Alexandru vodă. Şi acest Bogdan vodă ar fi avut războiu cu Alexandru vodă la Tămăşeni, lîngă Roman, pre Siret. Şi după mult războiu au biruit Bogdan vodă pre Alexandru vodă. Şi la acel războiu au perit Onciul logofăt şi Coste şi Andronic şi alţii. Iară Alexandru vodă au fugit în Ţara Leşască, cătră agiutoriul lui craiu Cazimir. Iară Uréche vor<nicul> nice decum, nemică, de acest Bogdan vodă, sin Alexandru vodă celui Bun nu pomeneşte. Ce scrie că după Ciubăr vodă au stătut la domnie acest Alexandru vodă, fiiul lui Iliiaş vodă. Şi aduce mărturie pre Onciul logofăt şi Coste şi Andronic, cum că Bogdan vodă au fost fiiu acestui Alexandru vodă cel Tinăr, însă nu cu cununie. Şi după ce-au domnit Alexandru vodă 4 ani, s-au rădicat fiiu-său, Bogdan vodă, cu războiu asupra sa. Şi s-au lovit cu tată-său, Alexandru vodă, la Tămăşeni, av<gust> 22. Şi după multă nevoinţă au biruit Bogdan vodă pre tată-său, Alexandru vodă, şi multă
f. 57 moarte s-au făcut în oastea lui Alexandru vodă. Şi/ într-acel războiu au perit oameni de frunte: Onciul logofăt şi Coste şi Andronic şi alţii. Şi au apucat Bogdan vodă scaonul tătîne-său, iară Alexandru vodă au fugit în Ţara Leşască cu doamnă-sa şi cu cuconii săi.

Aflatu-s-au scris la un létopisăţ sirbăscu, de Azarie călugărul, precum în dzilele acestui domnu Alexandru vodă s-au hirotonit preaosvinţitul mitropolit chir Theoctist, de Nicodim din Ţara Sirbască, în dzilele bun crédinciosului cneadzului Gheorghie Dispot. Aflat-am şi noi multe hrisoave a cestui domnu Alexandru vodă, care îl adeverescu că au fost fiiu lui Iliiaş vodă şi au domnit ani 4/.

f. 57v 6960, 1452. DOMN 16. DOMNIE 16. BOGDAN VODĂ AL 2<-LEA>, FIIUL LUI ALEXANDRU VODĂ, CE SĂ NUMÉŞTE CEL TÎNĂR ŞI NEPOT DE FIIU LUI ILIIAŞ VODĂ. CAP <loc gol>.

După ce au biruit Bogdan vodă pre tată-său Alexandru vodă şi au apucat scaonul, cum scrie mai sus, iară tată-său, Alexandru vodă, aflîndu-să în Ţara Leşască, au poftit agiutor de la craiul Cazimir. Nu s-au apărat craiul, ce îndată au trimis pre Ioan Siniavschii cu Ţara Rusască şi cu Podoliia şi au împinsu pre Bogdan vodă şi au apucat

---

1 zice // 2 cartea istorii // 3 fecior / Alicsandru // 4 Alicsandru / Tămăşăni // 5 Alicsandru // 6 Costea // 7 alţi / Iar / Alicsandru / ajutoriul // 8 Iar / nici / nimic // 9 *ad.marginal* Alexandru, 1447 A // 8-31 *lipseşte* Iară Uréche... cum scrie mai sus N // 9 Alecsandru / Ci // 10 Alecsandru // 11 Costea // 12 Alicsandru / Tînăr // 13 după ce-au dobîndit Alicsandru vodă domniia au domnit 4 ani şi // 14 fii-său // 15 *lipseşte* Alexandru vodă / Tămăşăni // 16-17 Alixandru vodă[1-2] // 18 *lipseşte* şi[1] / Costea // 19 scaunul / iar Alicsandru // 20 cu doamna şi / *ad.marginal* Alexandru, 1447 / coconii // 21 lét<o>pisiţu sîrbescu // 22 zilile / Alicsandru // 23 preaosfinţitul / Sîrbească // 24 zilile / cneazului / Despotu // 25 ale acestui / Alicsandru // 27 *lipseşte* 6960... domnie 16 // 28 *lipseşte* al 2 / Alicsandru / *ad.marginal* Bogdan A // 29 *lipseşte* Cap // 30 *după* Alicsandru vodă *ad.* la leat 1452 / *lipseşte* şi // 31 scaunul / iar / *lipseşte* Alexandru vodă // 32 poftit]cerut / ajutoriu // 32-33 Nu s-au apărat craiul]Deci craiul nu s-au apărat // 33 ci / pre un / Sineavschii // 34 Rusească / pe //

www.dacoromanica.ro

Hotinul şi Niamţul şi Suceava şi iar au aşădzat pre Alexandru vodă la scaonul ţărîi. Iară Bogdan vodă, fără zăbavă, înţălegînd că s-au întorsu Ioan Siniavschi în Ţara Leşască, adunînd oameni de pretutindene şi după multă nevoinţă iar au scos pre Alexandru vodă den domnie şi den ţară şi au apucat iară Bogdan vodă scaonul.

f. 58 Năzuit-au Alexandru vodă iară la craiul leşăscu, făcînd/jalobă de iznoavă pre fiiu-său, Bogdan vodă. Şi au stătut craiul multă vréme la sfat, la ce cale ari putea pune ţara, aflîndu-să atîte amestecături într-însa. Deci o samă de sfétnici dzicea, de iaste voia craiului să ia toată Ţara Moldovei supt stăpîniia sa, să scoaţă domnii dentr-însa şi să o împarţă, să o facă ţinuturi, să pue giudeţ oamenii săi, iară lui Alexandru vodă să-i dea vreun olat în Ţara Leşască, să-i fie pentru traiul său. Iară altor sfétnici s-au părut acest sfat foarte cu greu şi primejdios într-un nărod nesuferitoriu de stăpîni streini. Şi cătră acéstea pentru lége şi pentru megieşie aproape cu turcii, carii acmu luasă supt stăpîniia lor bolgarii şi ţărmurile Dunării. Cu greu să socotiia şi dzicea că mai bine iaste să să apere de după zidiul altora, decît de după al său. Mai sănătos sfat au aflat acest de pre urmă, ca cu putére streină şi primejdie mai bine iaste a să apăra şi a să mîntui de un vrăjmaş, ca Turcul.

f. 58v Şi aşa [pre] o samă de boiari moldovéni, ce să afla pre acéia vreme/în Ţara Leşască cu Alexandru vodă, aliasără pre Ozdrovăz Coneţpolschii să ducă de iznoavă pre Alexandru vodă în scaonul ţărîi, carii au scos voevodziia rusască; şi avea Alexandru vodă şi moldoveni, ġloate mari, şi au întrat în Moldova cu trei oşti mari: moldovénii, cu domnul său, un polcu; Buciaţchii cu podolénii, iară cu altă oaste era Coneţpolschii.

Trecut-au Nistrul la Hotin, supt cetate, că era cetatea pre mînule oamenilor lui Alexandru vodă. Iară Bogdan vodă era atunce la Lipovăţ în ţinutul <loc gol>. Léşii, dacă au înţăles de Bogdan vodă aproape, au trecut Prutul să-i dea războiu. Ce Bogdan vodă socotind că nu le va putea sta împrotivă s-au tras la locuri strîmte pentru să înşéle pre léşi la strîmtori şi zăbăvind, să-i flămîndzască. Aşea i-au purtat den loc în loc pîn-la apa Bîrladului; iară el tot ţinia pădurile şi trimitea cu înşălăciuni soli cum îi iaste voia să să pléce craiului şi să facă pace, făgăduindu-să, precum mărturiséşte Dlugoş, istoricul leşăscu şi

1 Neamţul / aşăzat / Alicsandru // 2 scaunul ţării. Iar / înţelegînd // 3 Sineavschii / adunîndu / du pretutindinea // 4 Alicsandru / din[1-2] // 5 *lipseşte* iară Bogdan vodă / scaunul // 6 Deci Alicsandru vodă au năzuit iarăş / jalbă // 7 pre]pentru fii-său // 8 ar / atîta // 9 seamă / sfetnici zicea // 10 Ţara Moldovei]Moldova / dintr-însa // 11 judeţi // 12 Alicsandru / vreun]un // 13 Iar / *ad.marginal* Bogdan, 1452 A // 14 norod / striini // 15 acestea // 15-16 carei acum l<u>asă // 16 stăpînirea // 17 zicea / dupe zidul // 18 *lipseşte* de / dupe / de pre]dupe // 19 putere striină // 21 seamă / moldoveni / acea vréme // 22 Alicsandru / aléseră // 23 Alicsandru / scaunul ţării care // 24 rusească / Alicsandru / *lipseşte* şi[2] / moldovenii // 26 său]lor *ad.marginal* Bogdan, 1452 / Buceaţchii / *după* podolenii *ad.* alt polc / iar cu alt polc era Coneţchii // 28 Nistru / mîinile // 29 Alicsandru / Iar / atuncea / Lipoveţ // 30 dac<ă> au înţeles // 31 Ci // 32 împotrivă / strimte / înşale // 33 strimtori / zăbovind / flămînzească / Aşa / din // 29 iar / ţinea // 35-36 să să plece lui craiu şi pînă va vini Alexandru vodă la vîrstă, că era atunce de 15 ani, să ţie Bogdan vodă scaonul ţării, făgăduindu-să N // 36 istornicul //

www.dacoromanica.ro

f. 59 Mehovia 70.000 galbini de aur turceşti. Iar/, cum scrie Vapovschii, 7000 ughi turceşti să dea craiului pre an şi încă şi alte daruri multe făgăduia, numai să-l apere craiul de turci.

Credzind léşii aceste cuvinte ale lui Bogdan vodă au lăsat să fie pre făgăduinţa lui şi s-au întorsu oştile spre ţara lor. Iară Bogdan vodă să ascuţiia să-i poată vîna undeva. Ce simţind léşii din oamenii lui Alexandru vodă, că le dzicea să nu să încriadză lui Bogdan vodă, ce să să păzască, ce dar léşii, fiind mai mult cuprinşi de înşălăciunea lui Bogdan vodă, tîmplatu-s-au de au fugit un diiac a lui Bogdan vodă la oastea leşască de li-au spus adevărul şi taina lui Bogdan vodă.

Atunce, credzind şi léşii, sfătuisă boiarii lui Alexandru vodă să încungiure pădurea, să hălăduiască de meşterşugul lui Bogdan vodă; că supusése Bogdan vodă oastea sa în pădure. Ce léşii, fiind sămeţi, n-au vrut să asculte, ce au întrat să triacă prin pădure şi au trimis şi carăle înainte cu pîrcălabul de Hotin şi cu dînsul toţi moldovénii şi podolénii.

RĂZBOIUL LUI BOGDAN VODĂ CU ALEXANDRU VODĂ ŞI CU LÉŞII.

f. 59^{v} După ce au întrat léşii şi carăle lor în pădure, cînd au fost/la mijlocul pădurii au făcut năvală oastea lui Bogdan vodă la carăle léşilor; ce apărîndu-să léşii abiia au scăpat, însă cu multă pagubă şi perire. Iară cînd vru să între şi céialaltă oaste leşască, atunce s-au ivit şi Bogdan vodă cu toată oastea sa, cu multe stiaguri şi buciume şi fără călărime, numai pedestrime multă.

Vădzind aceasta léşii s-au tocmit de războiu şi au băgat în mijloc pre Alexandru vodă. Şi acest războiu s-au tîmplat a 6<-a> dzi după ce făcusă pace la Crasna. Şi s-au bătut de nainte de apusul soarelui, pîn-ce au înoptat, perind de îmbe părţile, pînă s-au înglotit pedestrimea lui Bogdan vodă, care au făcut la strîmtoare multă moarte în léşi, tăind cu coasăle vinele cailor. Unde şi hatmanii leşăşti, vrînd să îmbărbătédză pre ai săi, ş-au pus şi ei capitele, anume Pătru Ozdrovăz şi Neculai Porava şi Mihail Buceaţchi. Şi era izbînda lui Bogdan vodă, de nu ar fi dat agiutor moldovénii lui Alexandru vodă, carii trecusă pădurea cu podolénii ce-i trimisése cu carăle. Aciia s-au întorsu înapoi, de au dat inimă de îndrăznială celor pieitori şi au înfrînt pre oastea lui Bogdan vodă, de au dat dos a fugi şi au împlut pădurile. Şi aşia cu vitejiia/

---

1 să dea şaptezeci de mii de galbeni // 2 şapte mii de galbeni turceşti / pe // 4 Crezînd // 5 Iar // 6 Ce semţindu // 7 Alicsandru / încrează /ci // 8 păzească / ci / mult]mulţi // 9 a]al / la]în // 9-10 lui Bogdan vodă cum să să păzască, că era şi simeţi leşii, pînă au fugit N // 10 le-au / *ad.marginal* Bogdan vodă, 1452 // 11 Atunci, crezîndu / sfătuise / Alicsandru // 12 meşteşugul // 13 Ci / semeţ<i> // 14 ci / treacă // 15 moldovenii // 16 Alicsandru // 16-18 *lipseşte* Războiul lui Bogdan vodă... în pădure N // 20 ci // 21 Iar cîndu /atuncea */ad.marginal* Bogdan, 1452 A // 22 steaguri // 24 Văzînd // 25 Alicsandru / întîmplat a şasea zi // 26 făcusă]au făcut / de mai nainte // 27 de îmbe]dintr-amîndoao // 28 strimtoare // 29 coase vinile / îmbărbătéze // 30 Nicolae // 32 ajutor // 33 Aceia // 34 îndrăzneală / peritori // 35 dosul / umplut / aşa //

www.dacoromanica.ro

f. 60 moldovénilor, au rămas izbînda la léşii cei ce pierdusă războiul. Mulţi oameni di frunte din léşi au perit într-acel războiu: Nievoerschii, Bienscovschii, Davidovschii şi alţii mulţi ca aceştie.

Deci Alexandru vodă cunoscînd că nu să va putea aşădza la scaon, că pre vrăjmaşul său Bogdan vodă, măcar că-l înfrînsése într-acia dată, dar nice o pagubă nu-i făcusă. Că Bogdan vodă şi cu oamenii săi, cumu-ş era învăţaţi a ţinia pădurile, măcar de să şi răşchirasă, de iznoavă, îndată s-au strînsu şi s-au bulucit să lovască pre léşi, ştiindu-i de tot slăbiţi. Înţălegînd acéstea léşii, împreună cu Alexandru vodă, şi vădzindu-să slăbiţi de tot agiutoriul, măcar că deodată înfrînsése şi ei pre Bogdan vodă, iară de al doilea rînd nu era nădejde, şi vădzind că nu le slujéşte nărocul, nu s-au apucat de scaon, nice au mai aşteptat al doile<a> războiu, temîndu-să să nu-i lovască Bogdan vodă fără véste şi
f. 60v să nu petriacă mai rău decît întîi/. Şi aşia dar, bulucindu-să Alexandru vodă, cu toţii s-au tras de grabă spre Ţara Léşască. Însă léşii n-au lăsat trupurile hatmanilor săi; ce pe Pătru Ozdrovăz, ducîndu-l la Liov, l-au îngropat acolo. Şi acolo în Liov frate-său, arhiepiscopul Liovului, de jealea frăţine-său, după ce l-au îngropat, au murit şi el. Era, pe acia vréme vestit om pintru învăţătura lui.

Scrie Cromver la cartea sa, 22, că după această bătae a léşilor cu Bogdan vodă, curundă vréme, înţălegînd tătarîi de perirea léşilor în Moldova, au întrat în Podoliia de au prădat şi Ţara Rusască pîn-la un tîrgşor mai sus de Liov, anume Grodec şi pîn-în marginea Ţărîi Bălzii. Mai scrie Cromver cronicariul leşăscu cum după ce au sosit Alexandru vodă în Ţara Leşască, de iznoavă împreună cu mumă-sa, doamna Mariia, s-au dus la craiul leşăscu Cazimir, pre carele l-au aflat la Sambor, venit de la săimul Litvei, rugîndu-să craiului de agiutor ficiorului său, lui Alexandru vodă, împotriva lui Bogdan vodă. Ce craiul, pentru să să mîntuiască de acea dată de doamna Mariia, au dat răspunsu craiul cum la săimul viitor va socoti.

Iară Bogdan vodă, vădzindu-să curăţit de vrăjmaşii săi, s-au
f. 61 aşădzat/la scaon. Ce de aceste războae ale lui Alexandru vodă cu a lui Bogdan vodă scrie Uréche vor<nicul> cum la une létopisăţe a ţărîi nemică n-au aflat scris, făr-cît pre Bogdan vodă îl scriu ficior lui Alexandru vodă şi au rămas pre urma tătîne-său la domnie. Iară întru une izvoade de ale ţărîi, cum şi în cronicele leşăşti s-au aflat scrisă şi aceste războae. Ce oricum au fost, noi toate li-am cules şi li-am însămnat pre rînd; n-am lăsat a nu le scrie şi acéstea.

---

1 pierduse // 3 aceştiia // 4 Alicsandru / cunoscîndu / aşăza / scaun // 5 într-acea // 6 nici / făcuse / *ad.marginal* Bogdan, 1452 A // 7 ţinea / răshirase // 8 lovească // 9 înţelegînd acestea léşîi / Alicsandru // 10 văzîndu-să / ajutoriul // 11 iar / de]la / văzînd // 12 slujaşte / norocul / scaun / nici // 13 doilea / lovească / fără de // 14 petreacă / aşa / Alicsandru // 15 de grab / Leşasca // 16 ci pă // 18 jalea / pre acea vreme // 19 pentru învăţătură / *lipseşte* lui // 20 *ad.marginal* Bogdan, 1452 A // 21 curundă]în puţină / înţelegîndu / tătarii // 22 Rusească // 23 Ţării Belzii // 24 cum]că / Alicsandru // 27 seimul / ajutoriu feciorului // 28 Alicsandru / Ci // 29 pentru ca // 30 seimul // 31 Iar / văzîndu-să // 32 scaun / Ci Alicsandru // 32-38 *lipseşte* Ce de aceste războae... n-am lăsat a nu le scrie şi acéstea N // 33 *lipseşte* vodă / cum]că / unile letopisiţe a ţării nimic // 34 făr<ă> cît]fără numai / fecior // 35 Alicsandru / *ad.marginal* Bogdan, 1453 A / Iar // 36 unile / ţării / cronicile // 37 le-am // 37-38 le-am însemnat // 38 rîndu //

www.dacoromanica.ro

Iară după doi ani a domniei sale (scrie cronicariul leşesc) precum unul di cei ce era cu Alexandru vodă, anume Pătru, ficior cu ţiitoare lui Alexandru vodă celui Bun, vădzind că craiul leşăsc Cazimir gătiadză oaste asupra lui Bogdan vodă, fiind îndemnat şi de Alexandru vodă, întrat-au în ţară acel Pătru fără véste şi aflînd pre Bogdan bat, l-au omorît. Şi cu vicleşug despre Alexandru vodă au apucat scaonul ţărîi. Şi îndată acest Pătru vodă au pus gînd cum ar putea să omoară şi pre Alexandru vodă. Aşea scrie Cromver istoricul. Iară létopisăţul Ţărîi
f. 61v Moldovei scrie că după ce-au domnit/Bogdan vodă 2 ani, au venit fără véste Pătru vodă Aron şi au aflat pre Bogdan vodă la sat la Răuséni, din gios de Suceava, şi au lovit vineri în răvărsatul zorilor, oc<tomvrie> 16 şi acolo i-au tăiat capul lui Bogdan vodă. Şi au stătut domnu ţărîi Pătru vodă Aron.

Mai scrie Uréche vor<nicul> că au aflat la un létopisăţ vechiu, sirbăscu, izvodit iar de acel Azarie călugărul, ce mai înapoi l-am pomenit, precum acest Bogdan vodă au făcut începătură, a da dajde turcilor; şi de atunce ni-au numit turcii bogdani, pîn-astădzi. Şi acest Bogdan vodă iaste tată lui Ştefan vodă cel bun şi au domnit ani 2.

În anul de la Hristos 1462 sémne de mierat s-au arătat, vădzindu-să pre ceriu după apusul soarelui cruce cu sabie zmultă, între răsărit şi între apus/.

f. 62

VALAHIA.

6968, 1460. DOMN 9. DOMNIE 9. LAIOTĂ BĂSĂRABĂ VODĂ 1, CE S-AU NUMIT BĂTRÎNUL. CAP <loc gol>.

Acest domnu au închinat Ţara Românească turcilor. Iară altă ce s-ar fi mai lucrat în dzilele lui, nemică, necăiuri, nu scrie, făr-cît că au domnit ani 17/.

---

1 Iar / a]ai / cronicar leşăscu // 2 Alicsandru / ficior / cu ţiitoare]nu cu cununie N // 3 lui] a lui / Alicsandru / văzînd // 4 găteşte / Alicsandru // 5 aflîndu / beat // 6 Alicsandru / scaunul ţării // 7 omoare // 8 pe Alicsandru / Aşa / Iar lé<to>piseţul Ţării // 9 doi / făr<ă> veste // 11 jos / au]l-au // 13 ţării / *după* Aron *ad.* în anii de la Hristos 1455, iară de la zidirea lumii 6963 N // 14 létopiseţ // 15 sîrbescu // 14-18 *lipsesc* N // 15 *lipseşte* acel // 16 *ad.marginal* Bogdan, 1462 A // 17 atunci ne-au // 19 semne / mirat / văzîndu-să / *ad.marginal* 1462 A // 22-24, *la p.229 din N, redacţiunea către domn* // 22 Valahiia // 22-24 *lipsesc* C // 23 *lipseşte* 6969... domnie 9 / vodă Basarab / *lipseşte* 1 / *ad.marginal* Laiotă, 1460 A // 24 *lipseşte* Cap // 25 Românească / Iar // 25-27 Laiotă Basarab vodă cel Bătrîn, care au închinat ţara turcilor, domnit-au ani 17. Avut-au mare războiu la Rîmnicul Sărat C // 26 lucrat]făcut / zilile / nimic, nicăiri / fără // 27 *după* 17 *ad.* la leat 1460 //

www.dacoromanica.ro

6962, 1454. DOMN 17. DOMNIE 17. PĂTRU VODĂ AL 4<-LEA>, CE I-AU DZIS ARON.

După ce-au tăiat Pătru vodă capul lui Bogdan vodă au apucat Pătru vodă scaunul şi s-au aşădzat la domnie.

RĂZBOIUL LUI PĂTRU VODĂ CU ALEXANDRU VODĂ.

Vădzindu-să Alexandru vodă amăgit de Pătru vodă Aron, carele să făcea ficior lui Alexandru vodă Bătrînul (scrie Cromver cronicariul leşăscu, carte 22) cum că de iznoavă s-au rugat Alexandru vodă craiului leşăscu Cazimir, de i-au dat oaste agiutor asupra lui Pătru vodă şi cu oştile leşăşti să-l fie aşădzat pre Alexandru vodă la scaunul ţărîi făr<ă> nice un războiu. Iară alte létopisăţe moldoveneşti scriu că au venit Alexandru vodă, tatăl lui Bogdan vodă, cu oaste asupra lui
f. 63 Pătru vodă Aron/şi au avut războiu la Movile, lîngă tîrgul Iaşii, din sus. Şi nenărocirea lui Alexandru vodă, nice acolo nu i-au slujit să izbîndiască, că l-au biruit Pătru vodă. Iară Alexandru vodă, vădzind că au pierdut războiul, au fugit la Cetatea Albă şi acolo i s-au sfîrşit viaţa.

Aicea uitîndu-să Miron logofătul la multe izvoade de létopisăţe, atît moldoveneşti, cît şi leşeşti, şi silindu-să să nu rămîe nemică nescris şi neputînd şti aiave adevărul, s-au încîlcit în voroavele şi amestecăturile cronicelor leşăşti, cum să véde şi voroava aice, într-aceste domnii, foarte amestecată. Că întîi să miară de Alexandru vodă că-l mărturisăscu alte létopisăţă că au fost tată lui Bogdan vodă şi dzice că nu ştie de unde au luat aceasta, uitîndu-să la cronicarii leşăşti că mărturisăscu pre Bogdan vodă că n-au fost cu cununie ficior lui Alexandru vodă celui Bătrîn, care de cîţ<i>va ani murisă. Iară acest Alexandru vodă, care au avut bătae cu Bogdan vodă, dzice că nu i-au fost tată, ce Alexandru vodă au fost ficior lui Iliiaş vodă şi era de 15 ani de vîrstă cînd s-au bătut cu Bogdan vodă şi-l aducea léşii să-l pue
f. 63v domnu în scaonul ţărîi. Şi/Bogdan vodă era în vîrstă. Şi mai dzice Miron logofătul că n-au putut adeveri de acest Alexandru vodă, tatăl lui Bogdan vodă, că nu-l mărturisăscu scriitorii létopisăţelor moldoveneşti de unde au venit acest Alexandru vodă, de s-au bătut cu

---

1 Moldaviia / *ad.marginal* Petru, 6962, 1454 A // 1-5 *lipsesc* N // 2 *lipseşte* 6962... domnie 17 / *lipseşte* al 4 // 3 zis / *după* Aron *ad.* 1454 // 4 Pătru vodă[2]el // 5 scaunul ţării // 6 Alicsandru // 7 Văzîndu-să Alicsandru // 8 fecior / Alicsandru // 9 *lipseşte* că / Alicsandru // 10 ajutor // 11 Alicsandru // 12 ţării / fără nici / Iar / lét<o>pisiţe // 13 Alicsandru // 15 nenorocirea / Alicsandru / nici acolea // 16 izbîndească / *ad.marginal* Petru, 1462 A / Iar Alicsandru văzîndu // 18-22 *lipseşte* Aicea... foarte amestecată N // 19 leşăşti / nimic // 21 aici // 22 miră / Alicsandru // 23 mărturisescu / lét<o>piseţe // 24zice // 25 mărturisescu /fecior // 26 Alicsandru / murise. Iar // 27 Alicsandru / zice // 28 /ci / Alicsandru / fecior // 29 cîndu // 30 scaunul ţării / zice // 31 Alicsandru // 32 mărturisescu istoricii şi scriitorii létopiseţilor // 33 Alicsandru /*ad.marginal* Petru, 1462 A //

www.dacoromanica.ro

Pătru vodă Aron. Că alt Alexandru vodă pre aceli vremi nu să află în cronicele leşăşti scris, făr-de acest Alexandru vodă, ficiorul lui Ilieş, care au luat agiutor de la craiul Cazimir asupra lui Bogdan vodă. Şi după ce l-au scos Pătru vodă Aron din scaunul ţărîi pre acest Alexandru vodă, iar în Ţara Leşască au năzuit.

Ce de s-au mierat Miron logofătul că n-au putut adeveri de Bogdan vodă, care s-au numit ficior lui Alexandru vodă celui Bun şi cum că Alexandru vodă, ficiorul lui Iliiaş vodă, nu putea să fie tată acelui Bogdan vodă, de vreme că cronicariul leşăscu mărturiseşte că ar fi fost de 15 ani de vîrstă cînd s-au bătut cu Bogdan vodă şi pentru acest Alexandru vodă, ce s-au bătut cu Pătru vodă, care Alexandru vodă ar fi fost, neaflîndu-să în cronicile leşăşti, alt Alexandru vodă, făr-ficiorul lui Ilieş vodă. Dar aceasta o ştim că şi Miron logofătul, mai
f. 64 mult decît alţii mainte/decît dînsul s-au nevoit ca să poată afla adevărul, după cum să şi véde. Ce numai poate n-a fi putut afla nice el toate izvoadele.

Iară noi, aceste pricini a cestor domni, aiave li-am găsit însămnate şi mărturisite, atît într-un létopisăţ a ţărîi, izvodit de Uréche vor<nicul>, cît şi din hrisoavele acestor domni şi pomelnicile pre la mănăstirile lor ce sint toţi domnii însămnaţi, cari a cui ficior au fost. Întîi pentru Alexandru vodă, ficiorul lui Ilieş vodă, că au fost adevărat tată lui Bogdan vodă. Şi măcar că uni<i> istorici au dzis că au avut şi aceli războae în de ei, care s-au pomenit, dar alţii dzic că nice un războiu n-au avut şi după Alexandru vodă au domnit fiiu-său Bogdan vodă. Şi pentru că ar fi fost Alexandru vodă, sin Iliiaş vodă, de 15 ani, cînd îl aducea léşii domnu la Moldova, iarăş<i> dovadă am găsit într-un létopisăţ a ţărîi, care am mai însămnat înapoi, că Alexandru vodă la acia vréme n-au putut să fie de 15 ani, de vreme ce avia doamnă şi cuconi şi nice alt Bogdan vodă la acea vréme n-au mai fost altul, fără ficiorul lui Alexandru vodă, care au fost tată lui Ştefan vodă cel Bun/.

f. 64^{v} Iară pentru moartea lui Alexandru vodă scrie un Dlugoş, liah, că l-au otrăvit Pătru vodă Aron, care au stătut domnu ţărîi; şi aicea să cunoaşte că nu la Cetatea Albă au murit Alexandru vodă, ce în Ţara Leşască, otrăvit de Pătru vodă. Şi iaste de credzut că de unde avea nădejde de domnie, acolo au tras la nevoia sa Alexandru vodă, iar nu la Cetatea Albă. Iară pentru care Alexandru vodă au fost acel ce s-au bătut cu Pătru vodă Aron, dzicem prin socotială că au fost fiiu lui

---

1 Alicsandru /acele vrémi // 2 fără de / Alicsandru / feciorul // 3 ajutor / de la Cazimir, craiul leşăscu, ce-i era văr primare şi după ce l-au scos N // 4 ţării / Alicsandru // 6 Ci // 7 ficior / Alicsandru / cel // 8 Alicsandru feciorul // 9 vréme / mărturisêşte // 10 de ani 15 // 11 Alicsandru$^{1-2}$ // 12 Alicsandru // 13 fără / feciorul // 14 mai nainte // 15 Ci / nu va fi // 17 Iar / le-am / însemnate // 18 létopiseţ al ţării // 19 poménicile // 20 sînt / însemnaţi / carei al cui fecior // 21 Alicsandru / feciorul / *ad.marginal* Petru, 1462 A // 23 acele / în de ei]între ei / zic / *ad.ulterior* care s-au pomenit A / nici // 24 Alicsandru / fii-său // 25 Şi]Iar / Alicsandru // 26 iar dovadă ce am găsit // 27 lét<o>piseţ al ţării / însemnat / Alicsandru // 28 acea vréme / avea // 29 coconi / nici / această // 30 alt / / Alicsandru // 32 Iar / Alicsandru / leah // 33 ţării // 34 Alicsandru / ci // 35 crezut // 36 Alicsandru // 37 *ad.marginal* Petru, 1462 A / Iar / Alecsandru / acela // 38 zicem / socoteală / fiiul //

www.dacoromanica.ro

Bogdan vodă şi frate cu Ştefan vodă cel Bun, pre carele aşea l-am găsit însămnat la vechiul pomelnic a Mănăstirii Bistriţii, numindu-l Alexandru vodă cel Tînăr, fiiul lui Bogdan vodă.

Iară de vreme că noi, aflînd că au fost şi alt Alexandru vodă, fiiu lui Bogdan vodă, osăbi de Alexandru vodă fiiul lui Ilieş vodă, nu să poate şti carele au murit otrăvit de Pătru vodă/.

f. 65 Iară după acéstea, în cîteva rînduri au trimis Pătru vodă soli la craiul leşăscu Cazimir să-l priimască supt apărarea crăiască, giurînd că va fi craiului cu priinţă; ce nu l-au priimit craiul deodată. Iară Cromver, cronicariul leşăscu, la cartea 25 scrie că au cetit în Cracău, în cămara crăiască aşădzămînturile Moldovei, scrisă cu slovă sirbască, că la anul de la zidirea lumii, cum numără beséricа răsăritului, 6963, iară de la Hristos 1455, Pătru vodă, domnul Moldovei, au făcut giurămînt craiului, prin nevoinţa lui Odrivez, voevodul Ţărîi Rusăşti şi a toţi boiarii sfétnici prin care să făgăduiaşte Pătru vodă să dea agiutoriu craiului şi Crăiei Leşăşti pre obiceiul vechiu a domnilor mainte trecuţi de dînsul la oştile crăeşti. Iară maicei sale, Mariei, îi lasă tîrgul Sirétiului cu ocolul lui, pîn<ă> cînd va face craiul între ei alt aşădzămînt.

Aicea samînă să fie fost Pătru vodă şi Alexandru vodă ficiori lui Iliiaş vodă, pre carele, cum scrie Dlugoş, l-au otrăvit Pătru vodă acesta. Şi scrie de dzice că acest Pătru vodă au fost ficior lui Iliiaş vodă, frate cu Alexandru vodă, pre carele l-au otrăvit frate-său, Pătru

f. 65v vodă. Că şi pre doamna Mariia/o face cronicariul mumă lui Pătru vodă. Scrie cronicariul leşăscu de dzice că şi acest Pătru vodă, din sfatul boiarilor săi, într-acelaş an au trimis soli la soltan Mehmet, împăratul turcescu, de au legat bir, pre an 2000 ug<hi>, răspundzind léşii că nu pot da agiutoriu domnilor din Moldova, fiind învăluiţi cu oştile asupra prusilor.

LUCRURI STREINE.

Întru acest an au murit Ioan Huniad cel vestit otcîrmuitoriul Ţărîi Ungureşti. Iară la al doile<a> an au murit şi Vladislav, domnul ungurescu, pre vrémea nunţii sale în oraş în Praga.

---

1 aşa // 2 însemnat / pomenic // 3 Alicsandru // 4 Iar / vréme / aflăm / Alicsandru // 5 osebi / Alicsandru / Iliiaş // 7 Iar // 8 priimească / jurînd // 9 ci / Iar // 10 cronicarul / *lipseşte* la cartea 25 / citit // 11 scrise / sîrbească // 12 bisérica // 13 iar // 14 jurămînt / Odrivoz / Ţării Ruseşti // 15 prin]în // 16 ajutor / obicéiul a domnilor celor vechi mai nainte // 17 Iar maicii // 18 Sirétului / cîndu // 20 seamînă / Alicsandru / feciori / *ad.marginal* Petru, 1462 A // 22 zice / fecior // 23 Alicsandru / *lipseşte* frate-său // 24 cronicarii // 25 zice // 26 sultan // 27 ug<hi> de galbeni / răspunzînd // 28 ajutor // 30 striine / *ad.marginal* Lucruri striini A, *lipseşte* N // 31 otcîrmuitor Ţării // 32 Iar / doilea // 33 pe //

www.dacoromanica.ro

1453. *CÎND AU LUAT TURCII ŢARIGRADUL.*

Întru acest an sultan Mehmet, împăratul turcescu, ficiorul lui sultan Murat, au luat Ţarigradul, cu mare jeale şi grijă a toată
f. 66 creştinătate<a>/, cincidzăci de dzile bătîndu-l. Şi luarea mai mult s-au prilejit din vicleşugul unui grec anume Ghierluc (uită-te ce niam sint grecii), de au arătat locul pre unde au fost mai slab, de au dobîndit cetatea. Iară pre urmă Dumnedzău nu l-au lăsat făr-de pediapsă, că au poroncit sultan Mehmet de au muncit pre acel grec, pîn-l-au omorît. Perit-au la poarta cetăţii Paleolog împăratul grecescu, stînd tare la război.

Sadahmat, hanul de peste Volga, fugind cu 9 ficiori ai săi şi cu o samă de mîrzaci şi ispravnici mai de frunte ai săi, au năzuit la Litva, ca la nişte priiatini ai săi. Ce s-au amăgit, că l-au prinsu boiarii Litvei prepuind pre dînsul să nu fie venit pentru răsipa Litvei. Şi, vrînd să fugă den Litva, l-au agiunsu litvinii pre acel han după Chiev şi l-au prinsu, puindu-l la închisoare în cetatea Rovca, de au rămas închis pîn-la moartea lui.

f. 66^{v} Zedor, sau Sidor, mitropolitul Chiovului, care s-au tîmplat/şi la săborul de la Florenţia, pre carele îl făcusă şi cardinal Eughenie, papa Romei, strîngînd acel Sidor mitropolitul cîtăva şliahtă şi oaste rusască, au mersu întru agiutor lui Paleolog, împăratul Ţarigradului, unde mare vitejie au arătat. Ce, precum s-au apomenit mai sus, stînd bărbăteşte Paleolog, la poarta cetăţii au perit. Şi luîndu-i capul un eniciar l-au dus la sultan Mehmet. Şi aşia, pîn-astădzi, turcii stăpînescu Ţarigradul pintru păcatele creştinilor, cu mare pagubă a toată creştinătatea Ţarigradului.

Pre această vréme Ivan, cneadzul Ostrogului, şi Ioan Lavcin în dzua de Paşti, precum scrie Mehovie, au lovit pre tătari la Trîmbovle. Şi aşia i-au bătut pre tătari, cît nice unul n-au scăpat, precum şi Cromver scrie la carte<a> 22.

AICEA NE ÎNTOARCEM IAR LA RÎNDUL ISTORIEI NOASTRE.

f. 67 1456. Într-acestu an, domnind Pătru vodă Aron ţara, iată/au venit Ştefan vodă, ficiorul lui Bogdan vodă asupra lui şi cu războiu au gonit pre Pătru vodă Aron din scaon, după ce au domnit ani 2/. F. 67^{v}-68^{v} albe.

---

1 *lipseşte* 1453 / *ad.marginal* 1453 A / *lipseşte* 1453 Ţarigradul N // 2 *după* an *ad.* 1453 / feciorul // 3 jale // 4 cincizeci de zile // 5 neam sînt // 7 Iar / Dumnezeu / pedeapsă // 8 poruncit // 9 Paleologul // 11 de]du / feciori / *ad.marginal* Iar streine 1453 A // 12 seamă // 13 Ci // 14 risipa // 15 din / ajunsu // 18 Chievului / întîmplat // 19 soborul / făcuse // 20 al Romei / şleahtă / rusească / *repetă şi anulează:* strîngînd acel Sidor mitropolitul A // 21 ajutor / Paleologul // 22 vitejîe / Ci / bărbăteşte / *ad.marginal* Petru, 1456 A // 23 Paleologul / enicer // 24 aşa // 27 cneazul / Ostrogonului // 28 zioa de Paşte // 29 aşa / nici / precum scrie şi Cromver // 31 Aici / istorii // 31-34 *lipsesc* N // 35 Într-acest an 1456, domnindu / Ţara Moldovei / *ad.marginal* 1456 A // 36 *lipseşte* ficiorul lui Bogdan vodă // 37 scaun //

www.dacoromanica.ro

6985, 1477. DOMN 10. DOMNIE 10. ŢĂPĂLUŞ VODĂ 1.

Acestu domnu au avut mare războiu cu bătrînul Ştefan vodă, domnul Moldovii, la Rîmnicul Sărat. Şi fu biruit Ţăpăluş vodă, cît şi pre dînsul prindzîndu-l Ştefan vodă i-au tăiat capul. Şi au pus Ştefan vodă domnu în Ţara Românească pre Vladul vodă ce-au fost călugăr. Iar cît ar fi domnit acel Vlad vodă nu să află scris, nice iaste pus la rîndul domnilor. Iară Ţăpăluş vodă au domnit ani 16.

MOLDAVIA.

6964, 1456. DOMN 18. DOMNIE 18. ŞTEFAN VODĂ AL 4<-LEA>, CE SĂ NUMÉŞTE CEL BUN, SIN BOGDAN VODĂ AL 2<-LEA>.

f. 69v După 2 ani a domniei lui Pătru vodă Aron, rîdicatu-s-au den/Ţara Munteniască Ştefan vodă, ficiorul lui Bogdan vodă, cu mulţime de oaste munteniască de ţară adunaţi (după firea moldovénilor, gata la domnie noao) şi au întrat în ţară. Şi silind spre Suceavă la scaunul ţărîi, eşitu-i-au înainte Pătru vodă Aron şi s-au lovit în dzua de Gioi Mari, aprilie 12 la Doljăşti, pre Sirétiu, la tină, şi înfrînsă Ştefan vodă pre Pătru vodă Aron.

Nu s-au lăsat Pătru vodă cu atîta, ce de iznoavă s-au bulucit şi s-au lovit cu Ştefan vodă la Orbic şi rămasă izbînda iar la Ştefan vodă. Scrie létopisăţul moldovinescu că au prinsu Ştefan vodă pe Pătru vodă Aron şi l-au omorît. Ce nu să tocmeşte, nice iaste adevărat. Iară cronicarii leşăşti într-alt chip scriu. Că au scăpat Pătru vodă în Ţara Leşască, cum vom arăta pre urmă, unde să va pomeni de războiul lui Ştefan vodă cu Mătiiaş, craiul ungurescu.

După ce au biruit Ştefan vodă pe Pătru vodă Aron s-au strînsu f. 70 boiarii ţărîi mari şi mici şi altă curte măruntă dinpreună/cu Theoctist mitropolitul şi cu mulţi călugări la locul ce să chiamă Poiana Dreptate, în ţinutul <loc gol> şi cu toţii l-au rădicat domnu cu voia tuturor şi l-au pomăzuit spre domnie Theoctist mitropolitul. Şi-acolo au luat Ştefan vodă stiagul Ţărîi Moldovei şi au mersu la Suceavă la scaonul ţărîi.

1-2 Valahiia. Ţepeluş vodă / *lipsesc* C // 2 *ad.marginal* Valahia. Ţepeluş. 6985 A // 3 *după* războiu *ad.* la leat 1477 // 3-8 După el au domnit Ţepeluş vodă şi au avut războiu la Rîmnicul Sărat cu bătrînul Ştefan vodă den Ţara Moldovei. Atunce în oaste au perit şi Ţepeluş vodă şi au fost izbînda lui Ştefan vodă. Şi au şăzut aicea în ţară de au domnit ani 16 C // 4 Moldovei / Ţepeluş // 5 prinzîndu-l // 6 fostu // 7 nici // 7-8 *lipseşte* Iară... ani 16 // 9 Moldaviia / *ad.marginal* Moldavia. Ştefan, 1466 A // 9-11 *lipsesc* N // 10 *lipseşte* 6964... domnie 18 // 11 sin]feciorul lui // 12 domnii / din // 13 Muntenească / feciorul // 14 muntenească şi de // 15 Suceava // 16 ţării / zioa / Joi // 17 Siret / înfrînse // 19 ci // 20 rămase // 21 létopiseţul moldovenescu // 22 *lipseşte* vodă // 23 *după* adevărat *ad.* Însuş létopiseţul lui Uréche vor<nicul> iarăş scrie că au prinsu Ştefan vodă pre Pătru vodă Aron la războiul de la Orbic şi i-au tăiat capul de ş-au răsplătit moartea tătîne-său, lui Bogdan vodă. Iar */ad.marginal întregul text* A // 25 Mateiaş // 26 *ad.marginal* Ştefan, 1453 A // 27 ţării // 31 steagul Ţării / Suceava //

www.dacoromanica.ro

Cunoscutu-s-au îndată Ştefan vodă, la începutul domniei sale, că va fi mai mult plecat spre războae, de cît spre pace. Că îndată au dat oştilor sale stiaguri şi au făcut hotnogi şi căpitani.

CÎND AU PRĂDAT ŞTEFAN VODĂ ŢARA SĂCUIASCĂ.

Ştefan vodă fiind om pururea poftitor de războae şi inima lui plecată spre vărsare de singe, n-au zăbăvit multă vréme după ce s-au aşedzat în domniia. În al 5<-lea> an a domniei sale, în anul de la zidirea lumii 6969, iară de la Hristos 1461 s-au rădicat cu toată putérea sa şi au trecut în Ardial de au prădat Ţara Săcuiască. Nice au avut cine să-i stea împrotivă şi după multă pradă ce-au făcut cu pace s-au întorsu înapoi, fără nici o smintială. Iară în al 6<-lea> an a domniei sale, în anul 6971 <=1463> iul<ie> 22 au lovit cu o puşcă în gleznă pre Ştefan vodă la Cetatea Chiliei. Mai mult nu scriu létopisăţîle ţărîi ce-au
f. 70v isprăvit la Chiliia./ Iară în al şeaptele<a> an a domniei lui Ştefan vodă, iulie 5, luatu-ş-au doamnă de mare rudă, pre Evdochiia de la Chiev, sora lui Simion împăratului. Iară cronicariul leşăscu dzice că au fost fată lui Simion împăratului, iar nu soră.

CÎND AU LUAT ŞTEFAN VODĂ CHILIIA ŞI CETATE<A> ALBĂ DE LA TURCI.

Iară în anii 6973 <=1465> ghen<arie> 23, adunînd Ştefan vodă multă oaste den ţară, vrînd să răscumpere cetăţile ce le luasă turcii de la alţi domni, pogorîtu-s-au cu toată putérea sa la cetatea Chiliei; şi sosind miercuri spre gioi pre la miadzănoapte, început-au a bate cetatea. Însă gioi nu s-au apucat de harţu. Iară vineri dez de dimineaţă au prinsu a baté cetatea şi toată dzua s-au bătut, pîn-în sară. Iară simbătă s-au închinat cei den cetate şi au întrat Ştefan vodă în cetatea Chiliei; şi acolo au petrecut trei dzile, veselindu-să.

După acéia au mersu şi la Cetatea Albă, unde făcînd multă năvală au dobîndit şi Cetatea Albă. Şi aşia, amîndoao cetăţile, cu multă vărsare de singe şi perire li-au dobîndit. Care întărindu-le cu zaharia şi cu slujitori au lăsat pre Isaiia şi pre Buhtea pîrcălabi, ca să aibă de grije cetăţilor. Iară Ştefan vodă s-au întorsu la scaunul său, la
f. 71 Suceavă/. Iară în al 10<-lea> an a domniei sale, 6974 <=1466> iul<ie>

---

2 că au dat îndată // 3 steaguri // 4 Cîndu / *lipseşte* N // 5 fiind pururea om pohtitor / *ad.marginal* Ştefan, 1453 A // 6 sînge / zăbovit // 7 aşăzat / a]al // 8 *lipseşte* de la zidirea lumii... Hristos / puterea // 9 Ardeal / Nici // 10 împotrivă // 11 făr<ă>nici o sminteală / Iar / domnii // 12 *lipseşte* în anul 6971 / 1463 / iun<ie> // 13 létopisiţile ţării // 14 Iar / 7 /a]al / *lipseşte* Ştefan vodă // 15 pe // 16 Iar / zice // 18 *lipseşte* N / Cîndu B / *ad.marginal* Ştefan, 1453 A // 20 În anii de la zidirea lumii 6973 şi de la Hristos 1465 / adunîndu // 21 din / vrîndu / luase // 22 puterea // 23-24 joi[1-2] // 23 miazănoapte // 24 cetatia / Iar / diz dă // 25 bate / zioa / seară / Iar sîmbătă // 26 din / cetate // 27 zile // 29 aşa // 30 sînge / le-au / saherea // 32 Iar / la scaun la Suceava // 33 Iar / zecelea / a]al //

www.dacoromanica.ro

10 au început Ştefan vodă a zidi Mănăstirea Putna, întru slava lui Dumnedzău şi a preacuratei Maicei sale, Fecioarei Mariei.

RĂZBOIUL LUI MATIIAŞ, CRAIUL UNGURESCU, CU ŞTEFAN VODĂ LA BAIA.

Pricina oştirii lui Matiiaş, craiul ungurescu, asupra lui Ştefan vodă o scrie pre largu Mehovie istoricul leşăscu la carte 26. După ce au biruit Ştefan vodă pre Pătru vodă Aron, la care războiu era cu Pătru vodă şi un Berindel, carele şi acela trăgea nădejde de domniia ţărîi, năzuit-au amîndoi, Pătru vodă şi Berindel, la Cazimir al <loc gol> craiul leşăscu, rugîndu-să de agiutor împrotiva lui Ştefan vodă.

Ce craiul leşăscu Cazimir, avînd de mai nainte legat prieteşug cu Ştefan vodă, precum să va mărturisi aicea, după ce să va arăta sfîrşitul aceştii bătăi, între Matiiaş, craiul ungurescu, şi între Ştefan vodă, nu
f. 71[v] li-au dat nice o nădejde/. Deci Pătru vodă Aron cu Berindel, vădzindu-să cădzuţi gios de agiutoriul léşilor, ştiind pre Matiiaş craiul ungurescu nepriiatin lui Ştefan vodă, pentru prada ce făcusă Ştefan vodă în Ţara Unguriască, au mărsu în Ţara Unguriască la Matiiaş craiul ungurescu, rugîndu-l de agiutoriu şi îndemnînd şi pre singur craiul asupra lui Ştefan vodă.

Iară Matiiaş craiu, şi pentru pricinele ce avea de mai nainte asupra lui Ştefan vodă şi fiind şi simăţ pentru cîteva războae cu năroc ce-au avut cu turcii şi cu alţi megiiaşi ai săi şi rîvnind să tragă şi ţara supt stăpîniia sa, căci de multe ori să lăuda că izbîndele ce face Ştefan vodă, cu putérea lui Matiiaş craiu le face şi făcea pre Ştefan vodă că iaste ispravnic pus de dînsul, socoti Matiiaş craiu să nu lasă vréme ca acéia, avînd domni gata pe Pătru vodă Aron şi pre Berindel, însă mai ales pe Pătru vodă, şi îndată strîngînd ca 40.000 de oaste, unguri şi altă adunătură, au purces însuş<i> singur Matiiaş craiu şi au venit peste munţi asupra lui Ştefan vodă. Deodată au trimis soli să să închine.

f. 72 Eşit-au cu oştile sali Matiiaş craiu pre Oituz şi au venit/drept la Roman, noem<vrie> 29, unde au şedzut 6 dzile de s-au odihnit; şi purcedzind, au aprinsu tîrgul Romanul, dec<hemvrie> 7, în urma sa, de au arsu. Şi de acolo au mersu drept spre Suceavă, asupra lui Ştefan vodă, ardzind şi prădînd. Iară Ştefan vodă, nepriimind soliia lui

---

2 Maicii / Marii // 3 Mateiaş / *ad.marginal* Ştefan, 6974 A // 5 Mateiaş // 6 că după ce / Mehovie]Cromer N // 7 ţării // 8 *lipseşte* al // 9 ajutor împotriva // 10 Ci / *lipseşte* Cazimir / mai de nainte // 12 Mateiaş // 13 le-au / nici / *lipseşte* Aron / cu]şi cu // 14 văzîndu-să / căzuţi / Mateiaş // 15 nepriiaten / făcuse // 16 Ungurească cînd au mersu la Matiiaş craiu rugîndu-l // 17 ajutor / îndemnîndu // 19 Iar Mateiaş / pricinile / mai de nainte // 20 semeţ / noroc // 21 rîvnindu // 22 stăpînirea // 23 Mateiaş // 24 *după* ispravnic *ad.* al lui / Mateiaş / lase / *ad.marginal* Ştefan, 1456 A /vreme // 25 pre // 26 strîngîndu ca la / unguri]ungurească // 27 Mateiaş / *ad.marginal* şi altă adunătură A // 30 *lipseşte* sali / Mateiaş // 31 *după* 29 *ad.* 1456 / unde]de / şăzut / zile // 32 purcezîndu / *ad.ulterior* noem<vrie> 29, unde A // 33 spre]la / Suceava // 34 arzînd / *ad.ulterior* asupra lui Ştefan vodă A / prădîndu / Iar //

www.dacoromanica.ro

Matiiaş craiu, sta gata cu oastea sa de-l aştepta pre Matiiaş craiu să-i dea războiu. Avea Ştefan vodă agiutoriu şi de la craiul leşăscu Cazimir, însă să să întîmpine Ştefan vodă cu Matiiaş craiu la loc largu nu cutedza, ce-l aştepta să-l poată lovi mai la strîmtoare.

Iară Matiiaş craiul, nevrînd să-l lasă nice un unghiu în ţară necălcat şi neprădat de oamenii săi, s-au abătut spre Moldova, la tîrgu la Baia, unde au sosit cu oastea sa luni, dec<hemvrie> 14. Şi acolo cum nu vrea avia nice o grije de Ştefan vodă, aşia au lăsat oastea fără de nice o pază, la băuturi şi în pradă. Unde avînd Ştefan vodă ştire şi prindzind limbă marţi noapte, 15 dec<hemvrie>, socoti vréme bună şi loc mai strîmtu a fi să-l lovască pre Matiiaş craiu. Şi îndată au pornit toată oastea călărime şi singur Ştefan vodă cu toată pedestrimea s-au pornit
f. 72v din Suceavă, după călărime, la Bae. Unde aflînd pre unguri/fără grije adormiţi şi ameţiţi de beţie, noaptea, cînd toate să văd mai straşnice şi mai înfricoşate, la răvărsatul zorilor, au aprinsu tîrgul asupra ungurilor. Şi îndată au întrat oastea lui Ştefan vodă în ungurii lui Matiiaş craiu atîta cît nu avură de ce să mai apuca ungurii. Vădzind şi focul asupra sa, la un loc cu moartea, n-au mai putut să să apuce ungurii de altă, fără cît cine încătro putea, pleca fuga noapte<a>, să scape cu dzile. Şi nimi nu să mai întorcia, ce prin munţi de scăpa cineva le ţinia calea ţăranii ce era trimişi de Ştefan vodă pre potici cu acéia triabă şi îi tăia cu coasă, cu fuşturi şi cu topoară, pre cîţi-ş<i> tumpina.

Iară singur Matiiaş craiu, cu cîţi s-au aflat lîngă dînsul atuncea, rănit cu 3 rane (cum scrie Cromer), lăsind toată tabăra, au scăpat peste munţi, avînd povoaţă pre un moldovan.

Perit-au pre loc 10.000 de unguri. Perit-au şi Berindel, ce trăgea
f. 73 nădejde de domnie. Iară Pătru vodă Aron/ au scăpat în Ţara Leşască.

Într-acesta chip s-au tîmplat laudei lui Matiiaş craiu. Căci aşia norocéşte Dumnedzău pre cei mîndri şi falnici, ca să să cunoască lucrurile omeneşti cît sînt de fragede şi neadevărate. Că Dumnedzău nu în mulţi, ce în puţini arată putérea sa, ca nimene să nu nedejduiască în putérea sa, ce întru Dumnedzău să-i fie nădéjdea.

Iară Ştefan vodă, după această izbîndă şi biruinţă asupra lui Matiiaş craiul ungurescu, au trimis îndată solii săi cu daruri den dobînda sa la Cazimir craiul leşăscu, pre carele l-au aflat solii lui Ştefan vodă în Litva, în oraş în Vilna, mulţămind craiului de agiutor,

---

1 Mateiaş[1-2] // 2 *ad.marginal* Ştefan, 6973 A / ajutor / şi de la]de // 3 întîmpinare cu Mateiaş craiu Ştefan vodă la loc // 4 *după* cuteza *ad.* Ştefan vodă / *lipseşte* mai / strimtoare // 5 Iar Mateiaş craiu / lase // 7 vrea]va // 8 avea nici / aşa / făr-de nici // 10 dechem<vrie> 15, marţi noaptea, socoti // 11 *lipseşte* a fi / lovească / Mateiaş // 13 Suceava / aflîndu // 14 *după* beţie *ad.* şi mai vîrtos / să văd toate // 17 dă ce / Văzînd // 18 ungurii să să apuce // 19 alt / făr<ă>cît / încotro / noaptea // 20 zile / nimıni / întoarce, ci // 21 ţinea / *ad.marginal* Ştefan 6973 A / pre la poteci // 22 acea / şi-i / coase / pre cîţi îi întîmpina // 24 Iar / Mateiaş // 25 lăsînd // 26 moldovean // 27 zéce mii // 28 Iar // 29 Într-acest / întîmplat / Mateiaş / aşa // 30 norocéşte]porunceşte / Dumnezeu // 31 lucru<ri>le / fragide / Dumnezeu // 32 ci / arătă puterea / nimeni / nădăjduiască // 33 ci / Dumnezeu / nădejdea // 34 Iar / *ad.marginal* Ştefan, 6973 A // 35 Mateiaş craiu / *lipseşte* ungurescu / din // 37 Vi<l>na, mulţumind / ajutor //

www.dacoromanica.ro

poftind şi înainte să nu-i lipsască agiutoriul. Iară Bomfin, istoricul ungurescu, nice cum nu priiméşte această izbîndă a lui Ştefan vodă, ce el laudă partea lui Matiiaş craiul ungurescu, vrînd să acopere ocara lui Matiiaş craiu. Iară ce scrie, minciuni scrie. Istvanfie, biruinţa lui
f. 73v 5 Ştefan vodă o scrie deplin/asupra lui Matiiaş craiu, precum s-au pomenit mai sus.

Iară Matiiaş craiu, după ce au scăpat, diodată la Ardial, au dat vina boiarilor săi şi ardelénilor, cum să să fie agiunsu cu Ştefan vodă şi li-au luat galbeni de aur 400.000.

10 Matiiaş craiul de iznoavă s-au gătit de oaste, de care gătire, neştiindu-să încă adevărat, au trimis Cazimir, craiul leşăscu, la Ştefan vodă cum îi va da agiutoriu asupra lui Matiiaş craiu. Iară pre urmă s-au adeverit că acia gătire a lui Matiiaş craiu au fost-o făcut asupra cehilor ce le dzic bohemii. Însă întîi de ce era să să porniască Matiiaş craiu
15 asupra cehilor, au fostu trimis soli la Cazimir, craiul leşăsc, legînd întîi pace Mateiiaş craiu cu Frideric, împăratul nemţăsc, trăgînd în partea sa acea domnie a Bohemiii, avînd Cazimir craiul leşăscu de pre săminţie triabă şi amestec la acea cnejie a Bohemii<i>. Ce craiul Cazimir n-au priimit acea poftă a lui Matiiaş, craiul ungurescu, ce fără
20 zăbavă vréme, bine dăruiţi solii lui Matiiaş craiu, de Cazimir, craiul
f. 74 leşăscu, s-au întorsu înapoi/. Iară pre acia vréme, noemvrie în 25, s-au pristăvit Evdochiia, doamna lui Ştefan vodă.

DE PRĂDARIA SĂCUILOR.

Iară după această izbîndă a lui Ştefan vodă ce făcuse la Baia cu
25 Matiiaş, craiul ungurescu, s-au rădicat Ştefan vodă cu toată putérea sa vrînd să-ş<i> izbîndiască strîmbătatea ce-i făcusă ungurii, au întrat la Ardial şi multă pradă şi ardere au făcut în Ţara Săcuiască. Bine au dzis un poiatic (scriitoriu de stihuri): „Cînd nebunesc împăraţii, piiare nărodul". Aşea şi Ţara Săcuiască, cîtă pradă şi răsipă i-au făcut Ştefan
30 vodă pintru nepriiateşugul şi vrajba cu Matiiaş craiu. Şi s-au întorsu Ştefan vodă cu pace, fără de nice o smintială, nice au avut cine să-i stea împrotivă.

De această povéste ce spune că au prădat Ştefan vodă Ţara Săcuiască cronicariul cel leşăscu nemică nu scrie.

---

1 pohtind / lipseascâ ajutoriul. Iar // 2 nicicum / ci // 3 Mateiaş craiu / *lipseşte* ungurescu // 4 Mateiaş crai // 5 crai / precum]cum // 7 Iar / deodată / Ardeal // 8 ajunsu // 9 le-au luat patru sute de mii de galbeni // 10 crai / *ad.marginal* Mateiaş craiul. 6973 A // 11 *ad.ulterior* încă A // 12 ajutor / Mateiaş / Iar pe // 13 acea / Mateiaş / *lipseşte* craiu / au fost făcut // 14 zic / dă ce / pornească / Mateiaş crai // 15 céhilor / legîndu // 16 nemţescu / trăgîndu / *lipseşte* leşăscu // 18 despre seminţie treabă / Ce // 19 pohtă / Mateiaş /*lipseşte* craiul ungurescu / ci fără de // 20 soli / Mateiaş / *lipseşte* craiu // 21 întorsu]înturnat / Iar / acea // 21-22 *lipseşte* Iară pre acia vréme... lui Ştefan vodă N // 21 *lipseşte* în // 23 *lipseşte* N / prădarea // 24 Iar // 25 Mateiaş craiu // 26 vrîndu / făcuse // 27 Ardeal / zis // 28 scriitor / înebunescu // 29 norodul. Aşa // 30 pentru neprieteşugul / Mateiaş crai // 31 făr-de nici o zminteală, nici // 32 împotrivă // 33-1 *lipseşte* De această povéste... craiul ungurescu N // 34 *lipseşte* cel / nimic / *ad.marginal* Ştefan, 6973 A //

www.dacoromanica.ro

CÎND S-AU ÎMPĂCAT ŞTEFAN VODĂ CU MATIIAŞ, CRAIUL UNGURESCU.

Deci fără zăbav au încetat vrajba între Matiiaş, craiul unguresc, şi
f. 74[v] între Ştefan vodă. Că vădzind ei că vrăjmaşul lor/şi a toată
creştinătatia, Turcul, le stă în spate şi asupra volniciei tuturor întinde mrejele sale ca să-i poată cuprinde, măcar că să arăta turcul priiaten, cu multe cuvinte de înşălăciune şi cătră unul şi cătră altul, ca să-i poată vîna, ni pre unul, ni pre altul zădăriia, nedejduind că într-acéle mestecături să vor pleca lui, pentru agiutoriul, şi cu vréme supt giugul său să-i supue.

Cunoscînd acéstea Matiiaş craiu şi cu Ştefan vodă, s-au împăcat şi s-au aşădzat. Şi încă după pace aşădzată şi legătură ce făcusă amîndoi, au dăruit Matiiaş craiu lui Ştefan vodă 2 cetăţi: Balta şi Ciceul. Iară după ce au legat pace Matiiaş, craiul ungurescu, cu Ştefan vodă, trimis-au şi Cazimir, craiul leşescu, soli la Ştefan vodă, anume pre Dobieslav Bişovschie caştalianul Belzului şi pre Stanislav Tecenschi, ficiorul lui Ioan caştalianului de Cracău, mai întărind prieteşugul craiului cu Ştefan vodă şi adăogînd şi aciasta ca să nu oştiască asupra nemărui Ştefan vodă, fără ştirea craiului. Iară craiul încă, nici pre un nepriiaten a lui Ştefan vodă să nu-l priimască supt apărarea sa. Şi pornindu-şi solii Cazimir, craiul leşăsc, la Ştefan vodă în luna lui iunie, craiul însuş<i> s-au întorsu la Visliţa.

Iară la al doile<a> an după pacea între dînşii, în anii de la Hristos
f. 75 1466, ghenar,/purcedzind craiul Cazimir de la Cracău au venit drept la Ţara Rusască, aşteptînd la Liov venirea lui Ştefan vodă la dînsul, pentru să facă singur întăritura legăturilor sale Ştefan vodă cu craiul Cazimir. Ce Ştefan vodă acea dată au răspunsu prin soli că nu poate să margă la craiul, pentru multe valuri ce are despre turci şi despre unguri. Poate fi avea şi prepus de o samă de svétnici, ca, mergînd la craiul Cazimir, să nu-l opriască (la oamenii mari, şi prepusuri mai mari).

Iară înaintea solilor crăeşti, anume Ioan Mudzin, voevorul Podoliei şi a lui Stepca Iaroslav, podcomorul de Premisla au făcut giurămînt Ştefan vodă, craiului Cazimir, adeverindu-i că şi singur, pre altă dată, ori la Cameniţa, ori la Colomîia, ori la Sneatin, va veni şi singur Ştefan vodă la craiul, numai ştire să aibă cu 2 luni mai nainte de venirea craiului acolo.

Pre acéia vréme au nemerit la craiul Cazimir şi soli de la Mugli-Chirii sultan, hanul tătărăscu.

---

1 Cîndu / Mateiaş / *după* craiu *ad.* 6973 // 2 *lipseşte* ungurescu // 3 fără de zăbavă / şi vrajba / Mateiaş craiu / *lipseşte* ungurescu // 4 văzînd // 5 volnicii // 6 mrejile / coprinde // 7 *după* cuvinte *ad.* bune / către[2] // 8 nădăjduind // 9 ajutoriul / jugul lui // 11 Cunoscîndu / Mateiaş / *ad.marginal* Ştefan, 6973 A // 12 aşăzat / aşăzată / făcuse // 13 Mateiaş / Iar // 14 Mateiaş craiu / *lipseşte* ungurescu // 15 leşăscu / *lipseşte* anume // 16 Stănislav // 17 feciorul // 18 adăogîndu / aceasta / oştească // 19 nimănui / *lipseşte* Ştefan vodă / fără de / Iar // 20 nepriiaten al / priimească // 23 Iar în al doilea // 24 purcezîndu // 25 Rusească // 26 singuri // 27 *lipseşte* Cazimir / Ci // 28 meargă // 29 seamă / sfétnici // 30 oprească / cei mari / *lipseşte* mai // 32 Iar / Muzin // 33 Premislea / jurămînt // 38 acea //

www.dacoromanica.ro

6978 <=1470>. *DE NIŞTE TĂTARI CE AU ÎNTRAT ÎN ŢARĂ SĂ PRADE.*

Rîdicatu-s-au mulţime de tătari de peste volga şi au întrat în ţară să prade, cărora prindzindu-le de véste Ştefan vodă li-au eşit în tîmpinare la o dumbravă ce să chiamă Lipniţi, aproape de Nistru, în ţinutul <loc
f. 75v gol>, unde i-au lovit Ştefan vodă/cu oastea sa, av<gust> 20. Şi, dîndu-le războiu vitejaşte, i-au înfrîntu şi multă moarte şi răsipă au făcut într-înşii. (Scrie Stricovschie, cronicarul leşăscu) că-ntr-acela războiu au căzdut în robie la Ştefan vodă şi un ficior al hanului, pentru care să fie trimis hanul de peste Volga la Ştefan vodă soli să sloboadză pre fiiu-său den robie. Ce Ştefan vodă, văzdind soliia hanului, trimisă cu simeţie, au poroncit înaintea solilor de au omorît pre ficiorul hanului; pre urmă şi pre soli au poroncit Ştefan vodă de i-au înţăpat, slobodzind numai pre unul, cu nasul şi urechile tăiate, să margă să spue hanului ce au vădzut (De aceasta Dlugoş şi Cromver şi Mehovie scriu).

Pre acéia vréme tătarîi de peste apa Volgăi, cu hanul său Mainac, trecînd Niprul, împărţindu-să în 2 părţi, au lovit unii la Litfa, alţii la Podoliia. Carii în Litva şi în Podoliia, ţinuturile Litvei, la Volin, toată acia margine, pre lîngă Cameniţa, pre lîngă Zitomir, Ruzmir, Jidova, Vlodimir, au prădat şi au robit 10.000 de oameni. Că litvinii, fiind strînşi puţini, n-au cutedzat să-i lovască pre tătari. Precum scrie Cromer, au fost dat ştire mai nainte lui Cazimir, craiul leşăscu, Mendli Ghirei, hanul Crîmului, avînd prieteşug acel han cu craiul leşăscu Cazimir, iar mai în lontru n-au putut strîca acei tătari; că era strînsă oastea leşască şi rusască la Trîmbole cu Rafail Iaroslavschii,
f. 76 starostele/Liovului şi cu Pavăl Iasinschie, starostele Belzului şi a Helmului.

CÎND AU SFINŢIT ŞTEFAN VODĂ MĂNĂSTIREA PUTNA.

Aşea, Ştefan vodă, cunoscînd că acéle izbînde nu de aiurea ce de la sîngur Dumnedzău i să pogoară, întorcîndu-să la scaunul său, la Suceavă, au svinţit Mănăstirea Putna, sept<emvrie>, 3 <lipseşte anul>, care iaste zidită den temelie de dînsul, întru lauda lui Dumnedzău şi a preacuratei Ficioarei, Maicii Domnului nostru Iisus

---

1 *lipseşte* N / *lipseşte* 6978 B / *ad.marginal* Ştefan, 6978 A // 3 Rîdicatu-s-au] Rînduitu-s-au // 4 prinzîndu-le / le-au // 7-8 moarte au făcut într-înşii şi risipă // 8 cronicariul / că întru acel // 9 căzut / fecior // 10 du peste / sloboază // 11 fii-său din / Ci / văzîndu / *ad.marginal* Ştefan, 6978 A // 12 semeţie / poruncit / feciorul // 13 poruncit / înţepat // 14 Zlobozindu / meargă // 15 văzut / *lipseşte* şi / Cromer // 17 acea / tătarii du peste / său]lor // 18 Dniprul / Litva / şi alţii // 20 acea / Cameniţă // 21 Vladimir / zéce mii // 22 cutezat / lovească // 23 Cromver // 25 lăuntru / strica //26 rusească // 27 *lipseşte* cu / Pavel // 29 *lipseşte* N / Cîndu // 30 Aşa / cunoscîndu / acele / ci // 31 singur Dumnezeu // 32 Suceava / sfinţit // 33 din // 34 Dumnezeu / *lipseşte* Ficioarei / Maicei //

www.dacoromanica.ro

Hristos, la care svinţire multă adunare de călugări au fost, cu carii şi singur Theofil mitropolitul şi Tarasie episcopul, dinpreună cu Iosif arhimandritul şi egumenul Putnii. Dzic că au fostu la liturghie arhiepiscopi şi episcopi şi préoţi cu diiaconi 64 la jărtăvnic.

PENTRU ZAVISTIIA CE-AU ÎNTRAT ÎNTRE ŞTEFAN VODĂ ŞI ÎNTRE RADUL VODĂ DOMNUL MUNTENESC.

Zavistiia, muma tuturor răutăţilor în lume, aceasta iaste, precum şi aicea vedem între Radul vodă, domnul muntenescu şi între Ştefan vodă, în anii de la Hristos 1470. După obiceiul omenescu, cu cît cineva ari avia mai mult, cu atîta zavistuiaşte la avérea altuia, cum n-ari avia. Aşia şi Ştefan vodă, nu-i agiungea al său, ce zavistuia
f. 76v Radului vodă. (Scrie cronicariul leşăscu.) /că pe acia vréme, ştiind că să apropie vrémea făgăduinţii lui Ştefan vodă, cum că era să margă singur la Cazimir, craiul leşăscu, au purces craiul de la Corcin cu 3000 de oameni spre Ţara Rusască, vrînd acolo ca să aştépte pre Ştefan vodă. Ce iarăş<i> de iznoavă pricea cu Radul vodă, domnul muntenescu, au împiedecat pre Ştefan vodă de n-au putut merge însuş<i> la craiul leşăscu. Iară soli au trimis cu cărţi iscălite şi cu pecétea sa, în care să adeveriia, cum că la anul viitor, în luna lui mai, va mergi la craiul. Simţisă şi craiul Cazimir atuncea de gătirea lui Ştefan vodă asupra Radului vodă şi în mare grijă cădzusă craiul, ca să nu agiungă Radul vodă la agiutoriul turcilor, den care să nu fie mai pre urmă răsipă Ţării Moldovii. Iară de vinirea lui Ştefan vodă înţălegînd craiul Cazimir s-au aşedzat în 6 luni, după ce va da ştire lui Ştefan vodă, craiul, să margă Ştefan vodă la craiul. Şi aşia craiul Cazimir s-au întorsu iar la Corcin.

Iară Ştefan vodă au strînsu ţara şi slujitorii şi au întrat în Ţara Munteniască şi au prădat marginea,· fev<ruarie> 27. Ars-au Ştefan vodă şi Brăila, într-o marţi, în săptămîna albă. Scrie létopisăţul ţării de perirea a o samă de boiari de Ştefan vodă, anume Isaiia vornicul, Négrea păh<arnicul> şi Alexa stol<nicul>, în tîrgu în Vaslui. Iar ce pricină de moarte au avut acei boiari, nu pomeneşte; poate că s-au agiunsu cu Radul vodă, domnul muntenescu/.

2-3 singur Iosif arhimandritul şi egumenul Putnii, Theofil mitropolitul, Tarasie episcopul. Zic // 4 la jărtvenic 64 // 5 *ad.marginal* Ştefan, 6978 A // 7 Zavistie mumă / răotăţilor // 9 obicéiul // 10 ar avea cineva / averea altuia mai mult, ca cum n-ar avea // 11 Aşa / ajungea / ci // 12 cronicar / acea // 13 meargă // 15 Rusească / *lipseşte* ca / aştepte // 16 Ci // 18 mérge / Iar solii i-au trimis // 19 pecétea lui / *lipseşte* cum // 20 Simţise // 21 căzuse // 22 ajungă / ajutoriul / din // 23 risipă / Ţării Moldovei / Iar / venirea / înţelegîndu // 24 aşăzat // 25 meargă / *lipseşte* Ştefan vodă la craiul / aşa / *lipseşte* Cazimir // 27 Iar // 28 Muntenească / *ad.marginal* Ştefan, 6979, ghen<arie> 6 A // 29 létopiseţul ţării // 30 seamă / anume]pre // 31 *lipseşte* şi // 33 ajunsu //

www.dacoromanica.ro

f. 77 6979 <=1471>, mart 7. RĂZBOIUL LUI ŞTEFAN VODĂ CU RADUL VODĂ, DOMNUL MUNTENESC, CÎND S-AU BĂTUT LA SOCI.

Radul vodă, vădzind atîta pradă în ţara sa făcută de Ştefan vodă n-au lăsat să nu-şi caute strîmbătatea sa. Însă de multe ori să tîmplă de sintu aşia de fragede lucrurile omeneşti, den nerăbdare mai multă scădére şi pagubă aduc; aşia şi Radului vodă s-au tîmplat.

Strîngîndu-şi Radul vodă oastea sa şi megieşască au venit asupra lui Ştefan vodă. Ce Ştefan vodă aflîndu-se gata, de sirgu s-au pornit şi i-au eşit înainte la Soci. Şi acolo dîndu-şi războiu, mart 7, cu mare îndrăznire au biruit pre Radul vodă, luînd toate stiagurile, cu multă moarte în oşténii Radului vodă. Şi pre carii i-au prinsu vii, pri toţi i-au omorît. Numai pre Stan logofătul şi pre Mircea comisul i-au luat vii.

Într-acest an au fost şi un cutremur de pămînt foarte mare, av<gust> 29, peste toată ţara, în vrémea ce şădzusă domnul la masă, la vréme de prîndzu. Măcar că fireşti lucruri sint aceste cutremuri, cînd să întîmplă, şi poate să dzică că sémne şi arătare cutremurile vremilor viitoare sintu; precum şi atunce au însămnat acest cutremur mare vărsare de singe şi giugul turcilor pre biata Moldovă şi pre alte părţi creştineşti pîn-la aceasta vréme de acmu, precum vom arăta la locul
f. 77v său/.

În anul 6980 <=1472> adus-au Ştefan vodă pre Mariia den Ma<n>gop de o au luat luiş doamnă. Iară în anii de la Hristos 1473 Matiiaş, craiul ungurescu, au pornit 16000 de oaste cu Toma Tarcet, de au prădat pe supt munte în Ţara Leşască. Aşijdirea sultan Mehmet, împăratul turcescu, au prădat Ţara Bosnii şi bătînd cetatea Iaiţa, cu mare ruşine s-au întorsu, lăsînd tunurile toate înecate în apă.

Husan Cazan, împăratul persilor, biruind în cîteva rînduri pre sultan Mehmet, împăratul turcescu, aşia cît la un războiu cîteva dzăci de mii de oaste i-au tăiat şi au robit a lui sultan Mehmet; şi i-au luat în Aziia Crăiia Trapezontul şi Sinapul, la Anadol.

6981 <=1473>. AL DOILE<A> RĂZBOIU CE-AU AVUT ŞTEFAN VODĂ CU RADUL VODĂ, DOMNUL MUNTENESCU, LA IZVORUL APEI.

Ştefan vodă, fiind aprinsu pururea spre lucruri de vitejie, îi părea că un an ce nu avusése războiu că are multă scădére, socotind că şi

---

1-3 *lipsesc* N // 1 *lipseşte* 6979, mart 7 B, *ad.marginal* A // 3 *după* Soci *ad.* mart 7, 1471 // 4 Iară Radul vodă în anii de la zidirea lumii 6979, văzînd N / văzînd // 5 întîmplă // 6 aşa / din // 7 scădere / aşa / i s-au întîmplat // 8 *ad.marginal* Ştefan, 6979 A // 9 Ci / aflîndu-să / sirgu]grab // 11 steagurile // 12 oştenii / pre // 14 *lipseşte* de pămînt // 15 vréme / şăzuse // 16 prînzu / sînt / cîndu // 17 zică / semne // 18 sînt / atuncea / însemnat // 19 sînge / jugul / turcilor]muncilor A / biiata // 20 acum // 22 din // 23 Iar // 24 Mateiaş // 25 Aşîjderea şi // 27 lăsind // 29 aşa / zeci // 30 şi au luat robi ai lui // 31 Trapezondul // 32 *lipseşte* 6981 / *ad.marginal* Ştefan 6981 A // 35-2 *lipseşte* îi părea că un an... iaste a doa vitejie N // 36 scădere / socotindu //

www.dacoromanica.ro

inimile voinicilor în războaie trăind să ascut şi truda şi osteniala cu caré
f. 78 să deprinsése iaste a doa vitejie, strîns-au oaste de iznoav<ă> /şi au luat cu sine pre Băsărab Laiotă ca să-l ducă la Ţara Munteniască să-l pue domnu (inimile mari, mari lucruri rîvnesc de multe ori a face şi a să lăţi peste hotarăle sale). Aşea Ştefan vodă, gătindu-să de iznoavă asupra Radului vodă cu oaste, noem<vrie> 8, au venit la margine Ştefan vodă şi au împărţit toate stiagurile oştii sale pre Milcov. Deci într-o dzi, gioi în 18 dzile a ceştii luni, s-au împreunat Radul vodă cu Ştefan vodă la locul ce să chiamă Cursul Apei, în ţinutul <loc gol> şi dîndu-şi războiu de îmbe părţile vitejiaşte s-au bătut pîn-în sară. Aşijdirea şi vineri şi sîmbătă toată dzua, pîn-în sară. Iar noapte<a> spre duminecă au lăsat Radul vodă toate ale sale în tabără şi au fugit cu toată oastea sa, la scaunul său la Bucureşti, pre apa Dîmboviţii. Iară în létopisăţul lui Ureche vor<nicul> scrie, aducînd mărturie pre un létopisăţ lătinescu, că nu s-au bătut 3 dzile războiul lui Ştefan vodă cu Radul vodă. Ce vădzind Radul vodă că nu va putea sta împrotiva oştii lui Ştefan vodă, nice au aşteptat războiul, ce au fugit la cetate.

Iară Ştefan vodă s-au pornit cu toată oastea sa după dînsul şi într-aceastaş<i> lună în 23 de dzile au încungiurat cetatea Bucureştilor.
f. 78v Iară Radul vodă într-acéiaş<i> noapte au fugit/den cetate, lăsindu-şi pre doamnă-sa Mariia şi pre fiică-sa Voichiţa şi tot ce-au avut şi s-au dus la turci.

Iară Ştefan vodă, miercuri în 24 de dzile a ceştii luni au dobîndit cetatea şi au întrat într-însa; şi au luat pre doamna Radului vodă şi pre fiică-sa Voichiţa, au luat-o doamnă, că-i murisă doamna ce au avut după Cne<a>jna. Luat-au Ştefan vodă toată avérea şi hainele céle scumpe şi toate stiagurile Radului vodă şi veselindu-să 3 dzile s-au întorsu înapoi la scaunul său la Şuceavă, lăsind pre Băsărab domnu Ţărîi Munteneşti, care au domnit o lună. Iară Radul vodă au năzuit la turci, ca să-şi poată scoate agiutor de la împăratul turcilor şi să-ş<i> răscumpere domniia cu putérea lui.

Iară Ştefan vodă după această izbîndă asupra Radului vodă, întorcîndu-să la scaunul său la Suceavă (precum scrie Stricovschie şi Cromer), au trimis Ştefan vodă solii săi la Cazimir craiul leşăscu, făcîndu-i ştire de izbînda sa asupra Radului vodă, fălindu-să şi cum cetatea şi scaunul Dîmboviţăi, cu toată avuţiia i-au luat, dinpreună şi doamna şi fiică-sa; şi acum au pus şi domnu în locul Radului vodă, pre

---

1 ascut]ascultă / osteneala / care // 2 dăprinsése / doao vitejîie // 3 Basarab / Muntenească // 4 rîvnescu // 5 Aşa // 7 steagurile // 8 zi, joi / zile / *ad.marginal* Ştefan, 6981 A // 9 chiiamă // 10 îmbe]toate / vitejaşte / seară // 11 aşîjderea / zioa / seară / Iar // 14 *lipseşte* în / létopiseţul // 13-17 *lipseşte* Iară în létopisăţul... ce au fugit la cetate N // 15 létopiseţ letinescu / zile // 16 Ci văzînd / oştilor // 17 nici / au mai aşteptat / cetate-ş // 18 Iar // 19 zile // 20 Iar / din / lăsîndu-şi // 21 doamna sa // 23 Iar / zile ale aceştii // 24 şi veselindu-să trei zile au luat // 25 fii-sa / luiş doamnă / murise // 26 hainile // 27 steagurile / şi veselindu-să s-au întorsu după trei zile înapoi // 28 Suceava, lăsînd / Basarab // 29 Ţării / Iar // 29-31 Iară Radul vodă năzuisă la agiutoriul turcesc. N // 30 ajutor // 32 Iar / *ad.marginal* Ştefan, 1475 A // 33 Suceava / Strecovschi // 34 Cromver // 35 *lipseşte* vodă, fălindu-să / *ad.marginal* fălindu-să A // 36 Dîmboviţii // 37 şi pre fiica / *lipseşt* sa / *lipseşte* vodă //

www.dacoromanica.ro

f. 79 Băsărabă vodă/. Iară încă solii lui Ştefan vodă, aflîndu-să nepurceşi dela craiul, iată şi alţi soli sosăscu de la Ştefan vodă la Cazimir craiu, cerşind agiutor Ştefan vodă împrotiva Radului vodă, făcîndu-i ştire cum Radul vodă, luînd agiutor de la sultan Mehmet, împăratul turcesc, au intrat în ţară, de pradă cu foc şi cu sabie.

Pornit-au îndată Cazimir craiul leşăscu, pre Dobieslav Besonschii, caştalianul Belzului, şi pre Eghidie Sohodolschii la Radul vodă, pentru să-i împace cu Ştefan vodă. Iară lui Mihai Buciaţchii, starostele de Sneatin, i-au poroncit de sirgu să porniască şliahta din Podoliia într-agiutor lui Ştefan vodă.

RĂZBOIUL RADULUI VODĂ CU BĂSĂRABĂ VODĂ.

Radul vodă, năzuind la sultan Mehmet împăratul turcescu, în anul de la Hristos 1475, de unde, după ce-au luat agiutor, au întrat în Ţara Munteniască cu 15.000 de turci, fără alţi lefecii ce adunase, şi au dat războiu lui Băsărabă vodă gioi, dec<hemvrie> 25. Şi au înfrîntu pre Băsărabă vodă şi toată oastea lui; carele vădzindu-să împregiurat de vrăjmaşii săi au năzuit drept la Moldova, la Ştefan vodă. Iară turcii s-au pornit în goană după Băsărab vodă şi au venit pîn-la Bîrlad. De acolo au slobodzit turcii ceambulurile sale de au prădat ţara şi s-au întorsu înapoi, spre Ţara Munteniască/.

f. 79v 6982<=1474>, oc<tomvrie> 5. CÎND AU LUAT ŞTEFAN VODĂ CETATEA TELEAJĂNUL ŞI CÎND S-AU BĂTUT CU ŢĂPĂLUŞ ŞI CU UNGURII, MAI APOI ŞI CU BĂSĂRAB.

Luat-au Ştefan vodă cetatea Teleajina şi au tăiat capetele pîrcălabilor şi muiarile lor li-au robit. Atunce au scos mulţi ţigani den Ţara Munteniască aice, în ţară la noi; şi cetatea încă au ars-o.

Iară într-aceastaş<i> lună în 5 dzile au fost războiu în Ţara Munteniască cu ungurii şi cu Ţăpăluş vodă. Şi cu agiutoriul lui Dumnedzău au biruit Ştefan vodă şi au bătut pre unguri. Şi-ntr-aceiaş<i> lună în 20 de dzile au răzbitu şi pre Băsărabă.

---

1 Basarab / Iar // 2 sosescu // 3 cerşîndu ajutor / *lipseşte* Ştefan vodă / împotriva // 4 cum că / ajutor / *ad.marginal* sultan Mehmet, împăratul turcesc A // 5 întrat // 6 craiu / *lipseşte* leşăscu // 7-8 pentru ca să-i împace // 8 Iar // 9 sirgu]grabu / pornească şleahta // 10 într-ajutor // 11 *lipseşte* N / Basarab / *ad.marginal* Ştefan, 1475 A // 13 ajutor // 14 Muntenească // 15 Basarab / joi // 16 Basarab / văzîndu-să împrejurat // 17 Iar // 18 Basarab // 18-19 *anulat* De acolo au răpedzit A // 20 spre]la / Muntenească // 21 *lipseşte* 6982 oct<omvrie> 5 B. *ad.marginal* A // 21-24 În anul 6982 luat-au Ştefan vodă cetatea Teleajina N // 23 Basarab vodă // 24 Teleajîna // 25 muerile / le-au / din // 26 Muntenească / aice în ţară la noi]şi i-au dus în Ţara Moldovei // 27 Iar / zile // 28 Muntenească / Ţepeluş / ajutoriul // 29 Dumnezeu // 30 *lipseşte* Şi-ntr-aceiaş<i> lună... Băsărabă N / zile / răzbitu]izbit / Basarab //

www.dacoromanica.ro

6983, 1475. DE VESTITĂ IZBÎNDĂ A LUI ŞTEFAN VODĂ CE-AU BĂTUT PRE TURCI LA PODUL ÎNALT.

Întru acéia vréme sultan Mehmet, împăratul turcescu, nevrînd să lasă pre Radul vodă, fiind supus Împărăţiei Turceşti, întru atîtea pagube ce-i făcusă în cîteva rînduri Ştefan vodă, gătind 120.000 oaste turcească, cu tătari, ghen<arie> 20, au pornit cu Radul vodă asupra lui Ştefan vodă, vrînd să supue şi pre Ştefan vodă, nu că-i era milă de Radul vodă.

Iară Ştefan vodă luînd agiutor 2000 de oaste călăriaţi liaşi şi avînd
f. 80 şi oastea sa 40.000 şi mai avia 5000 de săcui/ce-i dobîndise de la Matiiaş craiul ungurescu, cu această oaste Ştefan vodă nu aşia că va putea sta făţiş împrotiva atîta mulţime de oaste turcească şi munteniască cu Radul vodă, ce cu meşterşug au socotit să înceapă. Că întîi au poroncit de au pîrjolit iarba peste tot locul înaintea turcilor de li-au slăbit caii cei gingaşi. Iară după ce au tras pre turci la strîmtoare de asupra Racovăţului, pre apa Bîrladului, la Podul Înalt, în ţinutul <loc gol>, acolo li-au dat războiu Ştefan vodă turcilor şi cu agiutoriul lui Dumnedzău, supusése o samă de oameni în luncă, de unde au început a da siamne de războiu cu trîmbiţe, cu buciume şi dobe. Care întorcîndu-să oastea turcească asupra glasului buciumelor şi a altor sémne de războiu, că şi negura nu-i lăsa să priceapă turcii de unde li-ar fi a da războiu lui Ştefan vodă, acolo den dos i-au lovit Ştefan vodă pre turci; şi de mulţimea turcilor să ameţisă oastea lui Ştefan vodă, biruitori vădzindu-să. Ce singur Ştefan vodă în frunte<a> oştilor sale, nepărăsit, îmbărbăta pre ai săi.

Şi aşia, cu agiutoriul lui lui Dumnedzău, rămasără cu mare ocară
f. 80^{v} biruiţi turcii, cît ei în de ei s-au fostu tăind/. Scrie cronicariul Ioan Stricovschie, carte 20, zaci<alo> 3, la 100.000 de trupuri să fie căzdut într-acel războiu. Precum dzice Stricovschie, că au vădzut singur la anul de la Hristos 1575, cu ochii săi, grămădzi mari de oase, viind el din Ţara Turcească şi 3 cruci de piatră puse în sémnele acei biruinţe a lui Ştefan vodă.

Perit-au cîţ<i>va paşi aleşi într-acel războiu şi mai mult de 100 de stiaguri. Pre cei prinşi i-au înţăpat, iar 4 robi mai de frunte cu 36 de stiaguri şi o parte den dobînde au trimis Ştefan vodă cu oamenii săi la Cazimir, craiul leşăscu, la Litva, mulţămindu-i de agiutoriu.

Scrie cronicariul leşăscu <că> 4 paşi aleşi au căzdut într-acel războiu, iar stiaguri mai multe de 100 luate. Şi dzice, măcar că şi lui

---

1 *lipseşte* 6983 / *ad.marginal* Ştefan, 6983, 1475 // 2 *după* Înaltu *ad.* 1475 // 3 acea // 4 lase / fiindu / Împărăţii // 5 făcuse // 6 au pornit-o // 9 Iar / călăreaţă / léşi // 11 Mateiaş crai / *lipseşte* ungurescu / aşa // 12 împotriva // 13 muntenească / ci / meşteşug // 14 poruncit // 15 le-au / Iar // 17 le-au / ajutorul // 18 Dumnezeu / seamă // 19 semne / şi cu tobe // 20 şi altor // 21 semne / le-ar // 22 din / *ad.marginal* Ştefan, 1475 // 23 ameţise // 24 văzîndu-să / Ci / fruntea // 26 aşa / ajutoriul / Dumnezeu / rămaseră / 27 în de]dintre // 28 căzut // 29 zice / văzut // 30 *lipseşte* anul de la Hristos / grămăzi // 31 piiatră / semnile // 34 steaguri / înţepat / înţăpat]*anulat* învăţat A // 35 steaguri / din / *ad.marginal* Ştefan, 1475 A // 36 craiu / *lipseşte* leşăscu / mulţumindu-i / ajutor // 37 căzut // 38 steaguri / zice //

www.dacoromanica.ro

Ştefan vodă nu fără de mare vărsare de singe i-au rămas biruinţa despre turci. Căci de mulţimea turcilor începusă a să ameţi oastea lui Ştefan vodă. Ce singur Ştefan vodă, în fruntea oştii, dîndu războiu, au deşteptat războiul. Arătatu-s-au Ştefan vodă, după acest războiu cu biruinţă, plecat Unuia lui Dumnedzău, numărînd, că de la singur Dumnedzău iaste izbînda. Patru dzile după războiu nici o mîncare nu au mîncat, făr<ă> numai pîne cu apă.

Pre ficiorul lui Isac paşia, după ce l-au prinsu viu, l-au slobodzit/.
f. 81 Iară turcii ce-au scăpat, au luat pen păduri şi au eşit unde să începe apa Smilii, în ţinutul Tutovei. Acolo turcii, în légea lor, au mulţămit lui Dumnedzău că au eşit la lume.

Iară Ştefan vodă s-au pornit după dînşii cu moldovénii săi şi cu 2000 léşi ce i-au fost venit într-agiutoriu şi au gonit pre turci pîn-i-au trecut Sirétiul la Ionăşăşti, unde să pomeneşte astădzi Vadul Turcilor. Şi acolo, la o movilă mare deasupra Tecuciului, la Sirétiu, odihnind 3 dzile, i-au venit véste de la starostii de Crăciuna (Crăciuna era o cetate la Putna, deasupra Milcovului), cum Radul vodă vine cu oşti fără véste asupra lui Ştefan vodă. Şi întrinstîndu-să Ştefan vodă, cu cine avia, cu ai săi, îndată au răpedzit la oşténii săi de-i strîngea de sirgu. Atunce au sosit şi Şéndrea hatmanul, cumnatul lui Ştefan vodă, cu o samă de oşti ce au fost rămas înapoi. Aşijdirea şi Coste<a> păh<arnicul> cu altă samă de oaste, ce au fost gonit pre turci, de i-au fost trecut Sirétiul, au sosit. Şi avînd Ştefan vodă bucurie de ai săi, cum să aflară pregiur dînsul la vréme de grije, îndată au răpedzit pe Şéndrea hat<manul>, cu puţintei slujitori, în chip de strajă înaintea oştii munteneşti. Carii dînd preste oastea munteniască, mulţi, puţini, fură biruiţi de oşténii Radului
f. 81v vodă, unde şi Şéndrea hat<manul> /au perit, mai gios de Rîmnic. Acolo s-au pomenit multă vréme Movila Şéndrii. Şi l-au dus de l-au îngropat în sat în Dolheşti, lîngă tată-său.

AL TREILE<A> RĂZBOIU A LUI ŞTEFAN VODĂ CU RADUL VODĂ.

Înţălegînd Ştefan vodă cum, adevărat, Radul vodă, domnul muntenescu, îi vine asupră cu oastea sa, ghen<arie> 13 zile, au trecut Sirétiul Ştefan vodă cu oastea sa şi să loviră mai sus de Rîmnic. Şi dînd războiu vitejéşte despre îmbe părţile, multă moarte s-au făcut. Şi cu

---

1 sînge // 2 începuse // 3 Ci // 3-4 *lipseşte* Ce singur... au deşteptat războiul N // 5 *lipseşte* lui / Dumnezeu / singur Dumnedzău]dînsul // 6 zile // 8 feciorul / paşa / slobozit // 9 Iar / pădure // 10 mulţumit // 11 Dumnezeul // 12 Iar / moldovenii // 13 de léşi / venit ajutor de la léşi // 14 Siretul / pomeneşte pîn<ă> astăzi // 15 desupra / Siret // 16 zile // 18 asupra lui Ştefan vodă]asupră-i / avea // 19 repezit / *ad.marginal* Ştefan A / de sirgu]de grab / Atunci // 20 Şendrea / seamă // 21 Aşîjderea // 22 seamă / Siretul // 23 cum]că / prejur]lîngă // 24 vreme / grijă / repezit / Şendrea // 25 streaj<ă> / Carei dînd peste // 26 muntenească / oştenii // 27 Şendrea / jos // 28 Şendrii // 30 a]al / *ad.marginal* Ştefan, 1476 A / *lipseşte* N // 32 Înţelegînd // 33 cu oaste / *lipseşte* sa // 34 Sirétul / dîndu // 35 vitejaşte / îmbe]toate //

www.dacoromanica.ro

agiutoriul lui Dumnedzău au rămas izbînda lui Ştefan vodă, cît au pierdut munténii războiul.

Dat-au voe Ştefan vodă oştii sale să prade în 3 dzile, cît vor putea în Ţara Munteniască. Şi prădînd, adus-au multă dobîndă oşténii lui Ştefan vodă. Şi zăbăvind Ştefan vodă acolo pînă a să strînge oştile toate, adus-au pre mulţi din boiarii Ţărîi Munteneşti şi alte capete oameni de frunte şi au pus Ştefan vodă pre ai săi boiari şi oameni de cinste de au vorovit şi au tocmit de au despărţitu hotarul Ţărîi Moldovei pîn-în pîrîul Milcovului, unde şi pîn-astădzi să hotăréşte. Că mai nainte au fost avînd ţărîle amîndoao pricini pintru hotar. Că
f. 82 munténii/vrea să ţie hotarul ţărîi lor pîn-în apa Trotuşului, iar moldovénii nu-i lasă. Ce au vrut Dumnedzău de au luat Ştefan vodă cetatea Crăciuna, den gura Mildovului, deasupra Odobeştilor, cu tot ţinutul ei, ce să chiamă ţinutul Putnei, şi l-au lipit de Moldova; şi au pus starostii săi pre Ioan şi pre Vîlcea.

Întorcîndu-să Ştefan vodă cu oştile sale şi viind în sus pre apa Bîrladului, agiungînd la Vaslui îi plăcu locul şi socoti să facă case domneşti. Şi îndată, întîi au pus de au zidit besérică pre numele svîntului Ioan Prediteci<=Botezătorul>, dînd laudă lui Dumnedzău şi avînd bucurie de izbîndă cu năroc, ce-au biruit pre turci şi pre munténi. Şi pre urmă, lîngă besérică au făcut Ştefan vodă şi case domneşti, care să cunoscu şi astădzi în tîrgu în Vaslui.

Aflîndu-să Ştefan vodă într-acéia vrémé cu oştile sale la Vaslui i-au venit véste de olac de la dregătorii de Soroca, precum Lobodă şi Nelivaico, hatmanii căzăceşti, au întrat în ţară şi pradă. Deci Ştefan vodă, nesuferind pre nepriiatinii săi să-i lasă să-i strice ţara, cu ai săi,
f. 82^{v} cu cîţi era, îndată au purces/. Şi tîmpinîndu-să cu acei căzaci la Grumădzăşti, pre Răut, în ţinutul <loc gol>, unde fiind căzacii în pradă răsîpiţi, i-au lovit Ştefan vodă noaptea, fără véste şi rămasără biruiţi căzacii şi prinsără atunce oşténii lui Ştefan vodă şi pre Lobodă, hatmanul căzăcescu şi gonindu-i spre Nistru; iar Nelivaico hat<manul> cu o samă de căzaci au întrat să triacă Nistrul, unde mulţi s-au înecat, între carii au fost şi un polcovnic, anume Jura, carele s-au înecat acolo, unde şi astădzi să pomeneşte acel loc, de-i dzic Vadul Jurăi.

Şi de acolo, întorcîndu-să Ştefan vodă, au descălecat tîrgul Iaşii şi întru lauda lui Dumnedzău au început a zidi besérica lui sveatîi Nicolae, care stă şi pînă astădzi în oraşul Iaşilor, lîngă curtea domniască.

---

1 ajutoriul / Dumnezeu / lui]la // 2 muntenii / *după* războiul *ad.* mult mă mir de vitejiia moldovenilor // 3 oştilor / zile // 4 Muntenească / oştenii // 5 zăbovind / pîn<ă> // 6 boerii Ţării // 8 şi au dăspărţit / Ţării // 9 astăzi / să hotăréşte]să ţine hotarul // 10 ţările / pentru / *ad.marginal* au fost avînd ţările amîndoao pricini *şi anulat* era price A // 11 ţării // 12 Ci / Dumnezeu // 13 din // 14 chiiamă / Putnii // 15 Ivan // 17 ajungîndu // 18 bisérică // 19 sfîntului / dîndu / Dumnezeu // 20 avîndu / noroc / munténi // 21 bisérică // 22 care să văd zidurile în tîrgul Vasluiului şi pîn<ă> astăzi // 23 *lipseşte* într-acéia vrémé / la Vasluiu cu oştile sale / *ad.marginal* Ştefan, 1476 // 26 nesuferindu / nepriiatenii / lase / *după* ţara *anulat* îndată A // 27 ai săi cîţ<i> / Şi întîmpinîndu cu // 28 Brumăzeşti / cazacii // 29 risipiţi / rămaseră // 30 cazacii / prinseră atuncea oştenii // 32 seamă /cazaci / treacă // 34 pîn<ă> astăzi / poméneşte / zic / Jurei // 35 dăscălecat / *lipseşte* şi / *ad.marginal* Ştefan, 1476 A // 36 Dumnezeu / bisérica // 37 astăzi // 38 domnească //

www.dacoromanica.ro

Deci s-au întorsu Ştefan vodă la scaunul său la Suceavă cu mare pohvală şi biruinţă de la singur Dumnedzău de sus, eşindu-i înainte mitropolitul cu toţi préoţii, aducînd svînta evanghelie cu cinstita cruce în mînule sale, ca înainte<a> unui împărat şi biruitor de limbi păgîne, de l-au blagoslovit. Atunce mare bucurie au fost tuturor domnilor şi
f. 83 crailor de pin/pregiur, de biruinţă.

Iară după ce s-au aşedzat la scaun la Suceavă, întru lauda lui Dumnedzău, au început a zidi Mănăstirea lui sveatîi Dimitrie, ce iaste înaintea curţilor domneşti, în Suceavă. Atunce Ştefan vodă s-au cununat cu doamna Voichiţa, fata Radului vodă, iară pre maică-sa cu mare cinste o au trimis la domnu-său Radul vodă, în Ţara Munteniască.

Iară solii trimişi de Ştefan vodă au aflat pre craiul Cazimir în Litva, unde au fost mersu la anul nou, trimiţînd Ştefan vodă, craiului, 4 robi aleşi şi 36 stiaguri, parte din dobînda lui, arătînd vitejia ce-au făcut şi mulţămind craiului de agiutoriu.

Iară Ştefan vodă, ştiind că nu să va lăsa Turcul cu acéia ruşini, au rugat prin solii săi pe craiul leşăsc ca să să apropie craiul cu oştile sale spre Ţara Rusască, să fie mai aproapi de Ştefan vodă, ca, audzind turcii apropiiarea craiului de ţară, să aibă grijă.

Ridicat-au Ştefan vodă pre mulţi din prostime la statul de némişi,
f. 83^{v} pentru vitejie ce-au arătat în războaele acélea/. Trimis-au Ştefan vodă şi la sultan Mehmet soli cu daruri, poroncind solilor să facă jalobă că nişte oameni răi den Ţara Turcească, eşind, au prădat locurile lui; de carii i-au căutat lui Ştefan vodă a-ş<i> apăra ţara, de au bătut pre acei făcători de prădzi. Şi s-au rugat sultanului ca pre acei ce vor fi scăpat să să dea lui Ştefan vodă la pediapsă, socotind că ce au făcut, fără ştirea şi fără poronca sultanului au făcut, ştiind Ştefan vodă că nu să va lăsa cu atîta sultan Mehmet, nice va uita perirea oştii sale de Ştefan vodă.

Aşijdirea şi papei Romei şi craiului ungurescu Matiiaş au trimis Ştefan vodă frumoase daruri, poftindu-i şi pre dînşii de agiutoriu împrotiva a unuia aşa de puternic şi de obşte vrăjmaş a toată creştinătatea. Iară Matiiaş craiul îndată au luat asupra sa acea izbîndă a lui Ştefan vodă; lăudîndu-să, au răpedzit cărţi pre la megiiaşi, dînd ştire că ispravnicul său Ştefan vodă au bătut pre turci, i proci <=şi altele>, măcar că nu de mult mai nainte au fost păţit ruşine mare Matiiaş craiul de acest ispravnic al său, de Ştefan vodă, cînd au fostu trimis 6000 de unguri cu sărdariul său Maer Balas, să prade Ţara Moldovii/.

---

1 Suceava // 2 Dumnezeu // 3 sfînta // 4 mîinile // 5 Atunci // 6 du pen prejur / de]pentru // 7 Iar / aşăzat / Suceava // 8 Dumnezeu / lui sveatîi]sfîntului // 9 Suceava. Atunci // 10 *lipseşte* doamna / iar // 11 domnul /Muntenească // 12 Iar / pe // 13 *lipseşte* craiului // 14 steaguri / vitejîia // 15 mulţumindu / ajutor // 16 Iar / acea ruşine / *ad.marginal* 6984, 1476 A // 17 leşăscu / *lipseşte* craiul // 18 Rusească / aproape / auzind // 20 Rădicat-au // 21 acelea / *ad.marginal* Ştefan 1476 A // 22 *după* Mehmet *ad.* împăratul turcescu / poruncindu / jalbă // 23 din // 24 carei // 25 prăzi // 26 pedeapsă socotindu căci au // 27 porunca /*l ipseşte* au făcut // 28 atît / nici oştilor // 30 Aşîjderea / şi lui Mateiaş craiul ungurescul au trimis // 31 pohtindu / dînşîi de ajutor împotriva // 33 Iar Mateiaş // 34 răpedzit]purces / dînsu // 37 Mateiaş crai / *lipseşte* de^{2} // 38 sărdaru-său // 39 Moldovei //

www.dacoromanica.ro

f. 84 Într-acest an venit-au soli la Cazimir, craiul leşăscu, trimişi de Isac Trapezinianul, ahusan cazanilor, îndemnînd pe craiul Cazimir asupra turcilor. Şi de la craiul Cazimir acestaş sol au trecut la alţi domni creştineşti, tot cu îndemnare asupra turcilor.

Iară Ştefan vodă nu părăsiia a trimite soli la craiul leşăscu, rugîndu-l de agiutor împrotiva turcilor, că înţălesése Ştefan vodă din iscoade ce avia trimişi la Poarta Turcească, precum sultan Mehmet, împăratul turcescu, strînge mulţime de oşti la Odriiu.

Sfătuia Litva pre Cazimir craiul să apere pre Ştefan vodă în Moldova cu toată putérea sa de turci, să-i fie ca un păréte Moldova: decît pierdzind-o, să-i fie a să lupta cu turcii pintru Ţara Leşască. Ce nemică n-au folosit, nice au clătit acésté sfaturi pe Cazimir craiul, nice îndemnarea şi poftele alor săi; că să strînsése toţ<i> svétnicii la craiul în Liublin, în luna lui iulie, unde 15 dzile au fost voroava pintru turci şi pintru Ştefan vodă. Şi acolo, cu mînioasă voroavă, cu sfatul tuturor domnilor leşăşti s-au sculat asupra craiului Cazimir, Dievslav Rizvanschii, voevodul Cracăului şi Iani Rizvanschii, caştalianul Sandomirului şi marşalîcul crăiei, dzicînd craiului că cu nebăgare de samă a lui, precum şi tată-său şi <a> frate-său, ca nişte blăstămaţi Crăiia Leşască, care o au luat în floare, şi acmu nu numai de nepriiatini, ce şi de netovarăşii necuvioşi şi despre Litva rău, caré den
f. 84v putérea şi statul ei s-au răsipit/şi s-au scurtat şi împuţinat. Iară cu aceste voroave a lor nemică altă n-au isprăvit, făr<ă> cît aceasta de au trimis craiul Cazimir soli la sultan Mehmet pre Marţin Vrocemovschii, stolnicul Cracăului, poftind pre împăratul, aducîndu-i aminte prieteşugul vechiu, care era între împăraţii turceşti şi între craii leşăşti, să-ş<i> părăsască oştile de asupra Moldovii, care iaste supt stăpînirea Crăiei Leşăşti. Că într-alt chip toată putérea sa craiul Cazimir, împrotiva celor ce s-ar rădica asupra a lor săi i-a căuta a o pune. Măcar că mai denainte, fiind de toţ<i> monarşii creştineşti îndemnat craiul Cazimir asupra turcilor, niceodată n-au priimit să să rădice asupra turcilor.

De-au făcut greşală Ştefan vodă sultanului, atunce cu sfatul tuturora trebue să să dezlége giudeţul. Ce cu acéstea cu toate s-au întorsu solul Vrocemovschii, îmbrăcat cu o cabaniţă cu soboli, cu mărgăritari cusute marginile, de la împăratul turcescu. Cu care solie abiia la anul au sosit de la împăratul, tîmplîndu-se multe piiadici pre cale.

---

1 de]de la // 2 Trapezneanul / îndemnîndu // 5 Iar // 6 ajutor / înţélesése / din]de la // 7 avea // 8 Odrii // 9 craiu / *ad.marginal* Ştefan, 6984, 1476 A // 10 puterea // 11 pierzîndu-o / pentru / Ci nimic // 12 nici[1-2] / aceste / craiu // 13 sfétnicii // 14 zile / voroavă / pentru // 15 pentru / *după* mînioasă *anulat* s-au sculat A // 17 Iane / caştaleanu // 18 zicînd // 19 seamă / blestemaţi // 20 acum // 21 nepriiateni, ci / netovaroşii / răul care din puterea / Iar // 23 ale lor nimic alt / fără cît]făcînd // 24 *lipseşte* craiaul Cazimir / Manţic Vracemischii // 25 pohtindu // 27 părăsească oştile sale / Moldovii // 28 *după* sa *ad.* va pune // 29 împotriva / s-ar ardica / *lipseşte* i-a căuta a o pune // 33 atunci // 34 tuturor / *ad.marginal* Ştefan, 1476 A / dăzlége / judeţul / Ci / acestea // 36 *după* marginile *ad.* hainii // 37 întîmplîndu-i-se / piedici //

www.dacoromanica.ro

Iară turcii întru acéia vréme au pornit 70 de galioane la Crîm şi au poroncit tătarălor să margă cu o samă de oaste într-agiutoriu. Şi au încungiurat şi dispre mar[5] şi dispre uscat Chefea, cetatea ianovedzilor,
f. 85 vestită pre acéia vréme/,care neputînd-o tătarîi mai mult apăra, a
5 6<-a> dzi o au luat-o Turcul supt stăpînirea sa. Şi aşia, cu vicleşug, şi pre orăşianii mai de frunte, care vicleşug de 5 ani mai nainte s-au fostu gătind şi dobîndind turcii cetatea, îndată pre némişi cu fămeile şi cu copii<i> să-i şi împreună cu singuri viclenitorii şi cu hanul Crîmului Menghe-Chirei, cu 2 fraţi ai lui, carii ori din tîmplare veniţi acolo, ori
10 de frică să scape de la cîmpu la cetaté, pri toţi i-au trimis la Ţarigrad. Iară pe prostime, lăsîndu-i pre loc pîn-la o vréme, apoi i-au mutat pre aiurea. Pre neguţitorii moldovéni, pre soli şi alţi cercători, pre toţi i-au omorît. Numai un galion ce avia în lontru 150 de copii tineri din Chefia, luaţi pentru <spurcata rahna şi preacurvia a tiranului turc> şi
15 ce-au fostu mai bun dobîndite, au dus la sultan Mehmet, fiind ispravnic pre acel galion un grec. Şi acestu galion era despărţit de alte galioane. Şi era 24 de turci carii era în galion pentru apărare; au nemerit la Chiliia, care pre urmă o au luat Ştefan vodă. (Acéstea scrie cronicariul leşăscu dentr-un pisar crăesc, carele pre acia vréme s-au
20 tîmplat la Crîm, trimis de Cazimir, craiul leşăsc, la Menghi Chirii hanul.)

Oblicind şi în Ţara Leşască la Cazimir craiul, de luarea Crîmului şi de Chefe de sultan Mehmet, împăratul turcescu, mare spaimă şi groază au adaos Ţărîi Leşăşti şi întru inimile léşilor, aşia ca cînd ar fi prădat
25 turcii Podoliia şi Ţara Rusască. Iară strîngîndu-se léşii la seim în Corcin se sfătuia să facă oşti împrotiva turcului. Ce unii sfătuia să nu
f. 85[v] zădărască/pre un putiarnic ca acela, alţii dzicia să aştépte pre Vrocemovici, care era trimis sol la sultan Mehmet. Dat-au nădejde lui Ştefan vodă Cazimir craiul de agiutoriu, că-i va da prin Stanislav
30 Voitrobca, voevod Belzului şi pri Andrei Borisovschii, proboşciul Pencieciului.

Iară sultan Mehmet, împăratul turcesc, după ce au dobîndit Chefe au luat cetăţile în lungu, împregiurul Crîmului stînd. Şi au luat şi Cetatia Albă. Iară cînd s-au întorsu solul leşăscu, Martin
35 Vrocemovschii, de la împăratul turcescu au spus craiului cum au aflat pre sultan Mehmet în Bulgariia, la Varna, cu nenumărate oşti, viind spre Moldova, asupra lui Ştefan vodă. Acest răspunsu au adus craiului Cazimir de la sultan Mehmet, împăratul turcescu, precum ar fi fost

---

1 Iar / într-acea vreme // 2 poruncit tătarilor / meargă / seamă / într-ajutor // 3 despre[1-2] / mare // 4 acele vremi / neputîndu-o tătarii / a o apăra // 5 luat turcii / aşa // 6 oroşani // 7 dobîndindu / fămeile // 9 care / întîmplare // 10 cetate pre / *ad.marginal* de la cîmpu A // 11 Iar // 12 neguţătorii moldoveni / şi pre alţi // 13 avea în lăuntru // 14 Chefea // 15 fost / *ad.marginal* Ştefan, 1476 A // 17 carei / apăraré // 18 Acestea // 19 dintr-un / crăescu / acea // 20 întîmplat / leşăscu / Chirei // 21 han // 22 Oblicind]Înţelegînd // craiu // 23 turcilor // 24 Ţării / aşa // 25 Rusească. Iar strîngîndu-să // 26 împotriva turcilor. Ci // 27 puternic / zicea / aştepte // 28 Vrecemovici / *ad.marginal* Ştefan, 1476 A // 29 craiul Cazimir / ajutor // 30 voevodul / pre // 32 Iar / turcescu / Chefea // 33 împrejurul // 34 Cetatea / Iar // 35 Împărăţia turcilor // 38 *lipseşte* împăratul turcescu //

www.dacoromanica.ro

bucuros să facă în destul pofta craiului, de nu l-ar fi aflat acum purcedzind din Odriiu cu oşti asupra Moldovanului, dzicînd că acia oştire pe rugămintia munténilor şi a tătarălor, birnicilor săi, face, pre care nu-i poate să-i părăsască. Ar fi dat pace moldovénilor, de nu ar fi oprit birul cel legat pre an şi de ar fi slobodzit robii şi de ar fi întorsu cetatea Chiliei (îi dzic şi Ahilliia la istorici).

Scrie cronicariul leşăscu că răpedziia Ştefan vodă soli după soli la craiul Cazimir pentru agiutoriu, arătîndu-i precum toţ<i> moldovénii
f. 86 vădzindu-să acoperiţi de atîta mulţime/de turci cineş de sine să socotéşte şi pre Ştefan vodă singur îl lasă. Iară de vor videa agiutor crăescu, toţi vor sta pre lîngă dînsu. Le arăta şi aceasta prin soli, că dobîndind turcii Moldova, deodată vor alerga şi în părţile Crăiei Leşăşti, ardzind şi prădînd.

Acéstea toate înţălegîndu-le Cazimir craiul, de sirgu toară Ţara Rusască, Podoliia şi Ţara Belzului rădică; care cu Pavel Iasinschie podscarbi şi cu starostele Belzului şi a Helmului au poroncit să stea de strajă la marginea ţării. Iară agiutor lui Ştefan vodă nu i-au dat.

6984<=1476>. RĂZBOIUL LUI ŞTEFAN VODĂ CU SULTAN MEHMET, CÎND S-AU BĂTUT LA VALEA ALBĂ. CAP 24.

Vădzind sultan Mehmet, împăratul turcescu, atîta pagubă ce-i făcusă Ştefan vodă şi cetăţile Chiliia şi Cetatea Albă, nerăscumpărate, fiind încă supt stăpînirea lui Ştefan vodă, gîndi singur cu capul său să margă să între cu oştile sale în ţară să o stropşască şi să o prade. Şi apropiindu-să de Dunăre [unde], Ştefan vodă mult s-au nevoit să nu
f. 86v lasă pre turci să triiacă Dunărea. Ce în zădar/i-au fost acia nevoinţă, căci tătarîi de o parte, turcii de altă parte s-au înmulţit cu oaste fără număr. Însă deodată au dat cale turcilor şi s-au apucat de tătari, pre carii pre<a> lesne biruindu-i, i-au gonit pîn-la Nistru. Vrea să dea război şi turcilor, ce vădzind atîta mulţime de oaste cu împăratul şi tătărîme şi pedestrime cu tunuri n-au cutedzat, ce s-au sfătuit cu boiarii de s-au dat la locuri strîmte spre munte, să să poată apăra, dacă să vor birui de turci.

Şi aşia s-au dat Ştefan vodă cu oştile sale spre munţi, unde ş-au ales loc de războiu la Valea Albă, la strîmtoare; şi turcii după dînşii.

---

1 dăstul / pohta // 2 purcezîndu / zicînd / acea // 3 rugămintea muntenilor / tătarilor // 3-4 pre care-i nu poate // 4 moldovenilor // 5 slobozit // 6 zic // 7 cronicarul / repeziia // 8 ajutoriul / moldovenii văzîndu-să // 10 Iar / vedea ajutor // 11 dînsul // 13 arzînd / prădîndu // 14 Acestea / înţelegîndu-le craiul Cazimir, de grab // 15 Rusească / *lipseşte* şi / au rădicat // 16 starostile / aJal / poruncit // 17 streajă / Iar ajutor / vodă}voevoda / *ad.marginal* de strajă A // 18 *lipseşte* 6984 B, N // 19 *lipseşte* Cap 24 B // 20 În anul 6984 sultan Mehmet, împăratul turcesc, văzînd N / Văzînd B / *lipseşte* împăratul turcescu / ce făcuse / *ad.marginal* Ştefana, 1476 A // 22 *după* gîndi *ad.* sultanul // 23 meargă // 25 lase / treacă / Ci / zadar / acea // 26 tătarii / făr<ă> număr // 28 carei prea lesne // 29 ci văzînd // 30 cutezat, ci // 31 strimte / daca // 33 aşa *ad.marginal* Ştefan, 1476 A // 34 strimtoare / *după* strîmtoare *ad.* unde se chiamă acum Războianii, după acel război ce au avut moldovenii cu împăratul turcesc N //

www.dacoromanica.ro

Pedestritu-s-au oastea lui Ştefan vodă să nu să nădejduiască a fugi, ce să stea cu arme. Datu-ş-au războiu luni, iulie 26, care războiu ţinu multă vréme, neînfrînt de îmbe părţile. Osteniţi, iară turcii adăogîndu-să cu oaste proaspătă, au obosit moldovénii, neavînd agiutor nice di o parte. Căzut-au în războiu, apărîndu-să pîn-la moarte; carii mai mult stropşiţi fiind de mulţimea turcilor, au rămas biruit Ştefan vodă, şi izbînda la turci. Perit-au de ai noştri moldoveni atîţea de mulţi, cît să înălbisă locul de trupurile celor periţi la Valea Albă. Mulţi şi den boiarii mari au picat şi vitiajii cei mai aleşi au perit cu totul. Şi să făcu scîrbă mare a toată ţara şi tuturor domnilor şi crailor de pen pregiur, dacă audziră că au căzut moldovénii supt mîna turcilor/.

f. 87 Într-acest războiu au căzut Ştefan vodă gios de pre cal. Ce Dumnedzău l-au ferit de nu s-au vătămat. Iară turcii s-au pornit spre Suceavă şi, ardzind tîrgul, s-au întorsu înapoi, prădînd şi ardzînd ţara. Iară Ştefan vodă, după eşirea nepriiatinilor săi den ţară au poroncit de au strînsu toate trupurile ce-au perit într-acel războiu şi au făcut movilă, şi diasupra au zidit besérică, care stă şi pînă astădzi întru pomenirea acelor suflete. Şi de atunce să numéşte Războianii satul acela, pentru războiul ce-au fost acolo, la Valea Albă.

Iară Ştefan vodă, după ce-au pierdut războiul la Valea Albă, scrie létopisăţul ţărîi că au mersu în goană după turci, pre carii să-i fie agiunsu la Dunăre la trecătoare, la vréme de mas. Şi lovindu-i fără viaste aşia i-au spăriet, atîta cît li-au căutat a lăsa tot plianul ce luasă den ţară pre mîna lui Ştefan vodă; şi s-au întorsu cu izbîndă. Nu pociu adeveri deplin, căci létopisăţîle streine nu pomenescu de acia înturnare. Iară iaste şi de credzut, că cine era Ştefan vodă, ori cu ce mijloc să va fi nevoit spre răscumpărarea acéia despre turci.

Iară domnul muntenescu Băsărab vodă mare ocară şi rea cuvîntare
f. 87v au avut despre toţi domnii megiiaşi creştineşti/ (pentru căci şi el au fost agiutor cu oastea sa, turcilor, asupra lui Ştefan vodă). Scrie cronicariul leşăscu că au trimis sultan Mehmet, după războiul ce-au avut cu Ştefan vodă soli cu daruri la Cazimir, craiul leşăscu. Aşijdirea şi de la hanul tătărăscu tot pre acéia vréme Nadur Ghirii sultan, pintru prieteşugul amînduror cu Cazimir, craiul leşăscu. Şi dzice cronicariul, ce pricini ar fi poftele lui sultan Mehmet de pace de la craiul Cazimir, nu află, fără cît grijea lui să nu să uniască creştinii asupra lor. Şi pentru scădere ce au făcut sultanul lui Ştefan vodă şi ţărîi, să nu tragă craiul

---

1 nădăjduiască / ci // 2 iul<ie> 26, luni / război // 3 îmbe]toate / iar // 5 ajutor nici de / Căzut-au // 6 carei // 7 perindu / *ad.marginal* moldoveni A // 8 înălbise // 9 din / vitéjii // 11 de]du / prejur dacă auziră / căzut moldovenii // 13 căzut / jos / de]du / Ci Dumnezeu // 14 Iar // 15 Suceava / arzîndu[1-2] / prădîndu // 16 Iar / nepriiatenilor / din / poruncit // 18 deasupra / bisérică / astăzi // 19 atuncea // 21 Iar / *ad.marginal* Ştefan, 6984 A // 22 létopiseţul ţării / *lipseşte* pre / carei // 23 ajunsu / *ad.marginal* la vréme de mas. Şi lovindu-i fără viaste A // 24 véste aşa / speriiat / *lipseşte* atîta / le-au / pleanul / luase din // 26 létopisiţile striine / acea // 27 Iar / crezut // 28 înevoit / aceia // 29 Iar / Basarab // 30-31 *fără paranteze* B // 31 ajutor // 33 aşîjderea // 34 hanul tătărăscu Nadur Ghirei sultan, pentru // 35 craiu / *lipseşte* leşăscu. Şi / zice // 36 ar fi fost pohtite // 37 făr<ă>cît grije / unească // 38 ţării //

www.dacoromanica.ro

Cazimir şi alţi domni creştineşti asupra turcilor, răscumpărînd paguba ce-au făcut sultanul în Moldova mai nainte de Ştefan vodă.

Răspuns-au craiul leşăscu, Cazimir, solilor, aşa celor turceşti, cum şi celor tătărăşti, că priiméşte pace, pentru a căriia solii întăritura va trimite şi craiul la amîndoi solii săi.

Într-acest an Ioan, împăratul Moscului, au luat Novgorodul cel mare şi mare parte de Ţara Rusască cea Albă, adecă Bélo Rusiia, care
f. 88 mai nainte vréme asculta de marele cneadzu a Litvei/. Într-acest an au murit sultan Mehmet, aproape de oraşul Nicomidiei, stînd în locul lui împărat sultan Baiazit. Vrajba între doi turci: Iezum turcul, căriia îi dzicia unii Sălim, fiind biruit de Sultan Baezit împărat au scăpat la sultanul Eghiptului. Şi dîndu-i agiutoriu sultanul de Eghiptu, de iznoavă fiind biruit de sultan Baezit au fugit Uzum la Rodos, de acolo la Rîm, iară pe urmă l-au omorît.

În anul 6985 <=1477>, noem<vrie> 8 s-au préstăvit Theoctist mitropolitul de Suceavă, de carele scrie în létopisăţul lui Uréche vor<nicul> că au ţinut scaunul 25 de ani. Şi în locul lui au stătut altul, Gheorghie mitropolit. Într-acestaş an s-au préstăvit doamna Mariia ce era de la Ma<n>gop, dec<hembrie> 19. Aice nu ştim cum poate să fie cu cale de au scris Uréche vor<nicul> că într-acest an s-au préstăvit doamna Mariia, ce era de la Ma<n>gop; dar Ştefan vodă avia doamnă pre Voichiţa, fata Radului vodă. Ce poate să fie murit întîi acéia şi apoi, pe urmă doar, de au luat pre doamna această de la Ma<n>gop.

În anul 6986<=1478> scrie Uréche vor<nicul> că într-acest an au început Ştefan vodă a zidi cetatia Chiliei şi o au săvîrşit-o într-acestaş an, iulie 16; care lucru nu să poate créde, într-un an să o isprăvască, ce, s-au au adaos vreo cetăţue mai mică, către cetatea ce<a> mare, cum am înţăles de o samă de boiari de ţară, ales den Panaiote ce au fost vel post<elnic>, sau au dires şi au mai întărit cetatea Chiliei, simţind Ştefan vodă de cugetele păgînilor asupra acelor cetăţi, trăgîndu-i şi altă pîndză — că acmu luasă Cetatea Albă Mehmet, cum s-au pomenit — sau niscai tunuri, adăogînd către dînsele pîndzăle, baştele, şanţuri, întărindu-le/.

f. 88v Într-acest an şi într-această lună iulie în 25 préstăvitu-s-au Bogdan vodă, ficiorul lui Ştefan vodă. Într-acestaş an, avgust 18, préstăvitu-s-au cneajna (numeli nu-i scrie), iară în anul 6988<=1480> préstăvitu-s-au Pătru vodă, al doile<a> ficior a lui Ştefan vodă.

---

1 *ad.marginal* Ştefan, 1486 A // 3 *lipseşte* leşăscu // 4 priimeşte // 5 *lipseşte* la // 6 *după* an *ad.* 1486 / Novogo<ro>dul // 7 şi mare ţară, cea rusească // 8 cneaz / a]al // 10 căruia îi zicea // 11 Selim // 12 Eghipetului / ajutor sultanul Eghipetului // 14 iar // 16-18 *lipseşte* de carele scric... Gheorghie mitropolit N // 16 Suceava / *lipseşte* de[2] / létopiseţul / Ureche // 17 *ad.marginal* Şi în locul lui au stătut altul, Gheorghie mitropolit A, *lipseşte* B // 18 Într-acest / prestăvit // 19 *lipseşte* dec<henıvrie> 19 B, N *după* Ma<n>gop *ad.* Iar <în> locul mitropolitului Theoctist au stătut Gheorghie mit<ropolitul> B / nu ştim]*anulat* mă mir A // 20 au scris şi / prăstăvit // 21 avea // 22 Ci / aceia // 23 doară / pre această doamnă // 24 *ad.marginal* Ştefan 6986 A // 25 *repetă* cetatea / într-acest // 26 iulie]noem<vrie> / isprăvească, ci s-au adaos // 27 cea // 28 înţeles / seamă / den]de la // 29 dres // 30 simţindu / cugetile turcilor păgîni / păgînilor]*suprascris* turcilor A // 31 pînză / că Cetatea Albă o luase sultan Mehmet // 32 adăogîndu pînzele // 33 *lipseşte* şanţuri întărindu-le // 34 *lipseşte* şi într-această lună / *lipseşte* în / prăstăvitu-s-au // 35 feciorul // 36 prăstăvitu-s-au / *fără paranteze* B / iar // 37 prăstăvitu-s-au / doilea fecior al //

www.dacoromanica.ro

6989<=1481>, iul<ie> 8. RĂZBOIUL LUI ŞTEFAN VODĂ, CÎND S-AU BĂTUT CU ŢĂPĂLUŞ VODĂ LA RÎMNIC.

Fu războiu în Ţara Munteniască. S-au bătut Ştefan vodă cu Ţăpăluş vodă la Rîmnic, în ţinutul <loc gol>. Şi cu agiutoriul lui Dumnedzău au biruit Ştefan vodă pre munténi. Perit-au mulţi munténi. Luat-au Ştefan vodă toate stiagurile lor şi mulţi din boiarii munteneşti au picat într-acel războiu. Şi pre Ţăpăluş vodă l-au prinsu viu şi i-au tăiat capul. Şi despre partea lui Ştefan vodă încă au perit mulţi oameni de frunte, boiari. Pus-au Ştefan vodă munténilor domnu pre Vlad vodă Călugărul, carele pre urmă au făcut vicleşug asupra lui Ştefan vodă, pentru că dedésă agiutoriu turcilor, cînd au mersu turcii de au luat cetăţile şi au prădat ţara. Iară Ştefan vodă, după războiul cu Ţăpăluş vodă s-au înturnat cu mare pohvală la Suceavă. Dzic unii într-alt chip de Ţăpăluş vodă, cum atunce au prinsu Ştefan vodă pre Radul vodă, carele au fost
f. 89 aţiţătoriu de turci asupra creştinilor/. Şi i-au agiutat şi braşovénii, tăind pre turcii, şi luînd Ţara Munteniască, au lăsat pre Ţăpăluş în locul său. Ce, oricum au fostu, toată izbînda lui Ştefan vodă că au fost să să tocmască.

Dzic unii şi aceasta, să să fie arătat într-acel războiu lui Ştefan vodă svîntul măcenic Procopie, îmblînd pe diasupra războiului călare şi într-armat ca un vitiaz într-agiutor dînd vîlhvă oştii lui Ştefan vodă. Şi iaste a să créde acest cuvînt; că dacă s-au întorsu Ştefan vodă biruitoriu la scaunul său, la Suceavă, au şi zidit besérică pre numele svîntului măcenic Procopie, la sat la Bădeuţi, unde stă şi pîn-astădzi.

Iară în anul 6991<=1483> au început Ştefan vodă a zidi cetate la tîrgul Romanului, ce să chiamă Smeridova. În anul 6992<=1484> scrie létopisăţul lui Uréche vor<nicul> precum Ştefan vodă, într-o noapte au prădat şi au arsu toată Ţara Munteniască.

6992<=1484>. CÎND AU LUAT SULTAN BAEZIT AL <loc gol> ÎMPĂRATUL TURCESCU CHILIIA ŞI CETATIA ALBĂ.

Sultan Baezit, împăratul turcescu, cu mare oaste au întrat în ţară şi au bătut Chiliia şi Cetatia Albă. Însă acolo au fost şi domnul muntenesc Vlad vodă Călugărul cu munténii, întru agiutor, cum s-au pomenit mai

---

1-2 *lipsesc* N // 1 *lipseşte* 6989, iul<ie> 8 / *ad.marginal* Ştefan, 6989, iuli<e> 8 A // 2 Ţepeluş // 3 La leat 6989, iul<ie> 8 fu războiu B, Iară în anul 6989, iulie 8 s-au făcut război N / Muntenească / Ţepelauş // 4 ajutoriul / Dumnezeu // 5 munteni[1-2] // 6 steagurile / boeri / picat]perit // 7 Ţepeluş // 9 muntenilor / pe // 11 dedése ajutor // 12 *lipseşte* Iară Ştefan vodă... cu Ţăpăluş vodă // 13 Suceava. Zic / Ţepeluş // 15 aţîţător / ajutat / braşovenii // 16 Muntenească / Ţepeluş // 17 Ci // 18 tocmească // 19 Zic // 20 sfîntul mucenic / umblînd / deasupra // 21 viteaz / într-ajutor // 22 daca // 23 biruitor / Suceava /bisérică // 24 sfîntului Procopie mucenicu / Badeuţi / astădzi // 25 Iar // 26-30 *lipseşte* În anul 6992... Chiliia şi Cetatia Albă N // 26 chiiamă Smeredova. Iar la leat // 27 létopiseţul // 28 *după* Muntenească *ad.între paranteze:* frumoasă laudă îi face de această faptă creştinească // 29 *lipseşte* 6992 / *lipseşte* al / *ad.marginal* Ştefan, 6992 A // 30 Cetatea // 31 La anul 6992 sultan Baezit B, N / *lipseşte* împăratul turcescu B // 32 Cetatea / muntenescu // 33 muntenii / *după* ajutor *ad.* turcilor //

www.dacoromanica.ro

sus, că au făcut vicleşug asupra stăpînului său, lui Ştefan vodă, de au
f. 89v dat agiutor turcilor/. Şi miercuri, în 14 dzile a lui iuli<e> au luat cetatea Chiliei, în dzilele pîrcălabilor Ivaşco şi Maxim. Aşijdirea, tot într-acest an, într-o dzi iar miercuri, av<gust> 5 dzile, au luat şi Cetatea Albă, fiind pîrcălabi Gherman şi Ioan. Şi ar fi mai apucat şi alte cetăţi, că Ştefan vodă la gol n-au vrut să îndrăzniască a eşi, ce numai la strîmtoare nevoià de le făcia smintială. Ce văzdzind turcii agiutoriu de la Ţara Leşască, că vinisă lui Ştefan vodă, după ce au luat sultan Baezit cetăţile Chiliia şi Cetatea Albă, s-au întorsu.

Iară mai cu dedinsu au întrat în grijă Cazimir, craiul leşăscu, şi toţi liaşii, pentru Ştefan vodă, văzdzind slăbită Ţara Moldovei de turci, să nu să închine Ştefan vodă la turci şi să să lasă de prieteşugul liaşilor. Că nu fieştece domnu era Ştefan vodă, ce vestit între domnii creştineşti pentru multe războae cu năroc ce au făcut asupra tătarălor şi a turcilor şi a ungurilor. Socotit-au, dar, Cazimir craiul şi au trimis agiutor lui Ştefan vodă, mai mult apărînd de oşti hotarul Ţării Leşăşti, năvălind oştile turceşti şi tătărăşti. Măcar că craiul Cazimir siliia nice o pricină să nu aibă despre turci asupra sa, ce socotiia că avînd încă păréte pre Ţara Moldovii, totuşi are nevoe Podoliia, Ţara Rusască şi Litva. Iară
f. 90 cu cît/mai mult, lipsind părétele, adecă Moldova, s-ari răsipi de tot Podoliia, Ţara Rusască şi Litva. Şi cunoştea acmu oricum a fi vătămaţi moldovenii, fiind şi părăsiţi de agiutoriul lui. Iară de odată au socotit craiul să să audză de pogorîrea sa cu oşti la marginea Ţării Moldovei, pentru că şi turcii atunce ar avia grijă de nu ar supăra ţara ades. Şi adevărat că pre acia vréme avia turcii grijă de crăiile leşăşti. Şi aşia, la începutul to<a>mnii, în anul de la Hristos 1485 s-au pogorît Cazimir craiul la Liov, unde toată şliahta rusască şi a Podoliei s-au strînsu, gata de oaste. De acolo, clătindu-să craiul cu toată acéia şliahtă şi altă curte a lui, precum scrie în létopisăţul lui Uréche, mai bine de 20.000 de oaste fiind cu craiul, au trecut Nistrul supt Haliciu şi au venit la Colomîia şi au tăbărît toată oastea pre cîmpii Colomîei.

Nu după multe dzile au venit şi Ştefan vodă cu frumoasă boerime şi curte împodobită şi bine grijiţi slujitorii. Gătisă craiul un cortu crăescu, în care cortu anume făcusă divan nalt, pre care să şadă craiul
f. 90v la adunarea sa împreună cu/Ştefan vodă. Şi aşia stînd craiul în podoabe crăeşti şi împregiur stîndu-i svétnicii leşăşti, iară Ştefan vodă viind pre un cal foarte arătos şi mare, stînd polcovnici şi alte căpetenii crăeşti împregiurul cortului şi descălecînd aproape Ştefan vodă, îndată i-au

---

2 ajutor / miercuri iul<ie> 14 au luat // 3 zilile / Aşijderea // 4 zi / *lipseşte* dzile // 6 n-au vrut să iasă, că nu îndrăznea a işi / ci // 7 să nevoia de făcea sminteală. Ci văzînd // 8 ajutor // 9 *lipseşte* sultan Baezit // 10 Iar / deadinsul / *ad.marginal* Ştefan, 1487 A // 11 léşii / văzînd // 12 să temea să nu se închine / lase / prie<te>şugul / léşilor // 13 ci // 14 noroc / tătarilor şi[1-2]ji // 15 craiu / ajutor // 16 Ţării // 17 să nu aibă nici o pricină // 18 ci // 19 Moldovei / Rusească / Iar // 20 *lipseşte* mai mult / lipsindu părétile / s-ar risipi // 21 Rusească / *lipseşte* acmu oricum // 22 *lipseşte* şi / ajutoriul / Iar // 23 auză / Ţării // 24 atunci / avea / adesea // 25 acea / avea / aşa // 26 *ad.marginal* Ştefan, 1485 A // 27 şleahta rusească // 28 acea şleahtă // 29-30 *lipseşte* precum scrie... fiind cu craiul N // 29 létopiseţul / *după* Uréche *ad.* vornicul // 31 Colomîii // 32 zile // 33 gătise // 34 *lipseşte* anume / făcuse / pre care]ca / şază // 35 *lipseşte* împreună / aşa // 36 împrejur sfétnicii léşi, iar // 38 împrejurul dăscălecînd //

www.dacoromanica.ro

eşit domnii crăeşti înainte, de au dus pre Ştefan vodă la craiul, ţiind în mîna sa Ştefan vodă stiagul ţărîi cu pecétea ei, făcînd acolo în cortu, după obicéiul moldovenesc, închinăciune craiului, puind stiagul ţărîi la picioarele craiului. Atunce au slobozit şi aţăle cortului, dîndu-să în laturi ciia ce sta pin pregiurul cortului, de departe prăvind.

Acolo Ştefan vodă vorbind cele ce au fost di triabă au eşit giurat Ştefan vodă craiului cum că cu toată ţara sa va fi cu priinţă craiului Cazimir şi pre singur craiul să-l aibă de stăpîn. Şi craiul să dea agiutor împrotiva a toţi nepriiatinii săi şi că nu va îmbla Ştefan vodă cu nime în tocmală împrotiva craiului, nice să va arăta, niciodată, nepriiatin sau priitoriu nepriiatinilor crăeşti; şi oaste sau pace cu nime să nu facă, fără poronca craiului, dzicînd în tainä şi de Matiiaş craiul ungurescu, că şi Matieş craiul să făcea stăpîn Moldovei/.

f. 91 Află-să în aşădzămînturile crăeşti uricul lui Ştefan vodă de dînsul pecetluit şi de 14 boiari ai lui. Şi aşia au ospătat craiul acolo pre Ştefan vodă, şedzînd cu 13 boiari de ţară la masă, cinstit bine şi dăruit Ştefan vodă de craiul Cazimir. Rădicîndu-să au sărutat Ştefan vodă mîna craiului şi au purces spre ţara sa, luînd agiutor de la craiul 3000 de oaste călăriaţă, de prin toate polcurile aliasă, pre carii au trimis cap pre Ioan Carcovschii, ce să porecliia Poliac, leah om vestit de războae. Acest nume Poliac ş-au agonisit slujind în oastea lui Jicmont, împăratul nemţăscu.

Iară şi craiul Cazimir, după ce au purces Ştefan vodă de la Colomîia s-au pornit şi el în sus în Ţara Leşască şi s-au aşădzat la Cracău.

Fără zăbav<ă> vréme au întrat tătarîi în Podoliia şi la Ţara Rusască, făcînd mari prădzi, cît în lungiş şi în curmeziş să videa focurile satelor, tîrguşoarilor şi ţarinile aprinse. Şi înţălegînd craiul Cazimir de trecătoarea tătarălor peste apa Nistrului, la Tavaniia, asupra Podoliei şi a Ţărîi Rusăşti, au pornit cu oaste den curtea sa pre Iane Olbreht, poroncind şi la şliahta rusască şi a Podoliei să încaleci. Ce tătarîi (cîndu să gătiadză nu aştiaptă posmagii) acum întorşi cu plianul, iar tot i-au agiunsu léşii pre o samă de tătari, cu carii mare războiu au avut léşii. Însă de la <o> vremi, înfrîngînd léşii pre tătari, i-au tăiat rău şi pre mulţi vii au prinsu.

Iară cetăţile care li-au luat turcii, Chiliia şi Cetatea Albă n-au putut să li mai dobîndiască, căci turcii, pîn-a nu eşi din cetate li-au grijit cu oamini şi cu puşci şi cu bucate de agiunsu. Şi au rămas pre mîna turcilor pîn-astădzi/.

---

1 dus]adus // 2 *după* sa *ad.* însuş / steagul ţării / cort // 3 steagul ţării // 4 Atunci / slobozit / *lipseşte* şi / aţăle]sforile // 5 ceia / pen prejurul / *după* privind *ad.* Această adunare au fost la leat 1492 // 6 *după* vorbind *ad.* cu craiul / céle / dă treabă / jurat / *ad.marginal* Ştefan, 1492 A / *lipseşte* de // 8 ajutor împotriva nepriiatenilor său // 9 umbla / nimeni // 10 tocmeală împotriva / nici // nepriiaten // 11 priitor neprietinilor / nimeni // 12 porunca / zicînd / Mateias[1-2] / *lipseşte* craiul[2] // 14 *lipseşte* în / aşăzămînturile / în uricul // 15 patrusprezéce / aşa // 16 şăzîndu / *după* ţară *ad.* ai lui / *lipseşte* Ştefan vodă // 18 ajutor // 19 călăreaţă du prin / aleasă // 20 Poleac // 21 slujînd // 22 nemţescu // 23 Iar / *ad.marginal* Ştefan, 1495 A // 24 aşăzat // 25 tătarii // 26 Ruseascâ / prăzi / vedea // 27 tîrgşoarelor / înţelegînd // 28 tătarilor // 29 Podolii / Ţării Ruseşti / din // 30 poruncindu / şleahta rusească / încalece // 31 tătarii / cînd să gătează posmacii nu-i aşteaptă / acum]ci / întorşi]s-au întorsu // 32 pleanul / ajunsu / seamă // 33 cu léşii /de la o vréme // 34 i-au prinsu vii // 35-38 *lipseşte* Iară cetăţile care li-au luat... pîn<ă> astădzi N // 35 Iar / le-au // 36 le mai dobîndească / le-au // 37 oameni / ajunsu // 38 astăzi //

www.dacoromanica.ro

F. 91v Iară pîn-a să sfătui Ştefan vodă cu craiul leşăscu Cazimir la Colomîia, unde să adunasă, iară din gios au vinit Hroiută cu turcii pîn-la Suceavă şi au arsu tîrgul, sept<emvrie> 19, luni şi marţi; şi di cii s-au întorsu, prădînd ţara şi arzind.

Iară oc<tomvrie> 9 s-au préstăvit Iosaf arhimandritul, egumentul Mănăstirii Putnii.

RĂZBOIUL LUI ŞTEFAN VODĂ, CÎND S-AU BĂTUT CU MALCOCIU ŞI CU TURCII LA CATLABUGA. 1493.

După ce-au scos Ştefan vodă pre vrăjmaşii săi den ţară şi dacă s-au răcit vrémea şi caii turcilor au slăbit, au lovit Ştefan vodă pre Malcoci la Catlabuga, noem<vrie> 16 dzile; şi au topit toată oastea turcească.

Întru această bucurie dacă s-au întorsu Ştefan vodă de la acest războiu cu izbîndă, la scaunul său la Suceavă, pus-au al doile<a> arhimandrit Mănăstirei Putnii. Iară în létopisăţul lui Uréche vor<nicul> scrie că în bucurie dacă s-au întorsu Ştefan vodă cu izbîndă de la acest război, atunce au zidit besérica sveatîi Nicolae în tîrgu în Iaşi/.

f. 92 Iară în anul de la Hristos 1492 au murit Cazimir, craiul leşăsc, lăsind în locul său craiu pre fiiu-său Vladislav, cu testament. Scrie cronicariul leşăscu că în luna lui dec<hemvrie>, cu 15 dzile mai nainte de moartea craiului Cazimir, s-au vădzut pre ceriu spre amiadzădzi 3 sori; şi pre urmă, după apusul soarelui şi stia ca o mătură s-au arătat. După acéstea sémne au murit craiul Cazimir, crăind 45 ani; iară de vîrstă era de 64 ani.

Iară după ce au astrucat pre Cazimir craiul cu mare cinste în Cracău, s-au strînsu toţi domnii leşăşti şi Litva, în luna lui avgust la Petricov, pentru alesul craiului nou. Acolo îndoite voi a léşilor asupra alésului den ficiorii lui Cazimir craiul; mai mulţi poftiia crăiia lui Olbreht, mărturisindu-i vitejiia asupra tătarălor şi înţălepciunea şi vîrsta lui. Alţii dzicia acestuia asupra tătarălor că au fost mai mult din oşténii cei vestiţi vitiaji ce au fost cu dînsul şi aciia părţuia lui Alexandru, al doile<a> după Olbreht. Iară o parte ţinia cu Jicmont, cel mai mic frate a lor. Litva, după moartea lui Cazimir, alésesé pre Alexandru, cniadzul Litvei. Sta împrotivă alţii, dzicînd cum Litva,

f. 92v împrotiva aşădzămînturilor vechi au făcut, nici fără/svatul senatului

---

1 Iar / *lipeşte* leşăscu // 2 adunase iar / jos / venit // 3 Suceava / *lipseşte* şi[2] // 4 arzîndu // 5 Iar la / prăstăvit / arhimandritul Mănăsti<ri>i Putnii ce era egumen // 9 din / *ad.marginal* Ştefan, 1493 A / daca // 12 Într-aceasta / daca // 13 scaonul / Suceava / doilea // 14 Iar / létopiseţul // 15 daca // 16 atunci / bisérica sfîntului // 17 Iar / leşăscu // 18 lăsînd / fii-său // 19 zile // 20 văzut / amiazăzi // 21 stea // 22 aceste semne / ani 45, iar // 24 *lipseşte* Iară / astrucat]îngropat / pe / *lipseşte* craiul // 25 domnii leşăşti toţi şi din Litva / *ad.marginal* Ştefan 1493 A // 26 a]ale // 27 alesului / din fcciorii / *lipseşte* craiului / pohtiia // 28 Olbreht / tătarilor / înţelepciunea // 29-30 Iar alţii zicea că au fost mai mult din oşténii cei vestiţi vitéji biruinţa asupra tătarilor carei au fost // 30 aciia]aceştea / părţuia]părtinea // 31 Alicsandru / *după* al doilea *ad.* ficior / Iar / ţinea / Jicmon // 32 fratele lor / alesése // 33 Alicsandru cneazul / împotrivă / zicînd // 34 împotriva aşăzămînturilor / sfatul sinatului //

www.dacoromanica.ro

leşăscu ş-au ales şie cniadz. Şi nu iaste lucru cu cale la alesul craiului să urmédze pre aciia, fiind ei cei întîi. Alexandru să fie cu cnedziia Litvei, iară Iane Olbreht, după cum îi aşădzasă frate-său Vladislav cu pozvoléniia sfétnicilor ungureşti şi cehilor, să rămîe cu cnedziia cehilor, cu nădejde, pre urmă, de Crăiia Unguriască. Iară Jicmont, cu oarecare făgăduinţă, sau den privedérea dumnedzăiască craiu lăsat léşilor şi însămnat să stăpîniască Ţara Leşască, de vréme că el cu istiaţa minte şi chipul mai cinsteş întréce pre alţii.

Înţălegînd acéstia, Elisafta crăiasa de sirgu strîngînd 1600 de oaste călărime, pre bani făcuţi, i-au pornit cu ficiorul său întru agiutoriul lui Frideric, episcopul de Cracău şi la toţi cîţi ţinia în partea lui Iane Olbreht, între carii mulţi era de aciia carii mai luasă liafă în Ţara Unguriască cu Ioan Olbreht. Atunce, îndată începu parte<a> lui Ioan Albreht a să întări mai mult decît célea părţi. Şi aşia, în 20 dzile a lui avgust după calendariul Rîmului fu ales Ioan Albreht craiu leşăscu, care de sirgu la Cracău, după obiceiu pomăzuit fu şi coronit la crăie de Zbignev, arhiepiscopul.

f. 93 Scrie cronicariul leşăscu, îndată după coronaţiia/craiului Olbreht să fie nemerit soli de la veneţiiani şi soli de la sultan Baezit, împăratul turcescu, de bine menind lui Olbreht, stăpîniia. Soliia veneţiianilor era la craiul leşăscu cu poftă să rădici şi el oaste asupra turcilor; căci le luasă sultan Baezit veneţiianilor Albaniia, pustiind-o, şi cetatea pre lîngă maré, anume Derhah. Iară solii turceşti aducînd daruri craiului au arătat prieteşug şi pacia stăpînu-său cu Crăiia Leşască.

Stătut-au cîtăva vréme Olbreht craiul gîndind în ce chip ar face. Că de o parte pacea cu turcii îi arată folosul său, dintru altă parte agonisita numelui şi lăţimea stăpînirii sale. Apoi şi răscumpărarea unchiu-său despre turci de la Varna. Era îndemnat şi de unguri, Olbreht, să să oştiască asupra turcilor. Tîmplîndu-să pre acéia vréme şi moarte împăratului nemţăscu, lui Frideric, i-au căutat a trăgăna răspunsul solilor pîn-la anul, legînd pace 3 ani cu sultan Baezit, care s-au întărit cu giurămîntul de îmbe părţile.

---

1 ş-au ales loruş cneazu // 2 urmeze / aceia / cei mai întîi / Alicsandru // 3 iar / aşăzase fratele său // 4 şi a céhilor // 5 Ungurească. Iar Jicmon // 6 făgăduinţe / din prevederea lui Dumnezeu // 7 însemnat / stăpînească // 8 isteaţa // 9 Înţelegînd acestea / de sirgu]de grab / *ad.marginal* Ştefan, 6994 A // 10 feciorul / ajutoriul // 11 Frederic episcop / ţinea // 12 aceia carei / luase / leafă / Ungurească // 13 Atuncea / partea // 14 Olbreht / celelalte părţi / aşa / zile / a]ale // 15 calindariul / Olbréht // 16 de sirgu]de grab / după obicéi fu pomăzuit şi încoronat / *ad.marginal* la crăie A // 18 coronaţiia crăiia lui Olbréht // 20 menindu-i lui / veniţénilor // 21 pohtă / rădice // 22 luase veneţénilor / pustiindu-o // 23 mare / Iar / aducîndu // 24 pacea stăpînă-său // 25 crai // 26 dintr-altă // 27 stăpînii / unchiu-său // 28 îndemnat]însemnat // 29 oştească / Întîmplîndu-să într-acea // 30 Frediric / a trăgăna]a zăbovi cu // 32 jurămînturi dintr-amîndoao părţile //

www.dacoromanica.ro

6994<=1486>. RĂZBOIUL LUI ŞTEFAN VODĂ, CÎND S-AU BĂTUT CU HROIOTĂ PRE SIRET LA ŞCHÉE.

f. 93v Într-acest an venit-au Hroiotă cu oaste de la unguri/asupra lui Ştefan vodă, căruia i-au eşit Ştefan vodă înainte pre Siretiu, la Şchée. Şi dînd războiu vitejéşte, într-o luni, mart<ie> 6, au pierdut Hroiotă războiul şi oastea, mai apoi şi capul, însă cu mare primejdie lui Ştefan vodă. Că s-au pornit de au căzdut gios calul cu dînsul, cît puţin de n-au încăput în mînule vrăjmaşilor săi. Iară pre Hroiotă, prindzindu-l viu Ştefan vodă, i-au tăiat capul.

Într-acest an 6995<=1487> au descălecat Ştefan vodă tîrgul Hîrlăul şi au zidit şi besérica cia domniască din piiatră. Aşijdirea şi curţi domneşti cu zidiuri cu tot, carele stau şi astădzi. În anul 6998<=1490> au murit Matiiaş, craiul ungurescu, carele mare nume de vitejie au lăsat pre urmă. Că nu numai cu némţii şi cu vecinii săi războiu cu năroc făcia, ce şi cu turcii multe războae au avut şi de multe ori i-au biruit. Iară pre urma lui au stătut craiu Vladislav. Într-acest an au murit şi Ioan, ficiorul împăratului de Mosc, nepot lui Ştefan vodă.

În anul 7003<=1495> Ştefan vodă au zidit svînta Episcopie în tîrgu
f. 94 în Huşi, hramul svinţilor apostoli Petru <şi> Pavel şi/au făcut şi curţi domneşti, carele sint surpate; numai beciurile stau pînă astădzi.

Iară în anul 7004<=1496>, iul<ie> 25 răposat-au Alexandru vodă, sin Ştefan vodă şi l-au îngropat în Mănăstirea Bistriţii, lîngă strămoşu-său Alexandru vodă.

7005<=1497>. RĂZBOIUL LUI ŞTEFAN VODĂ, CÎND AU BĂTUT PRE ALBREHT, CRAIUL LEŞĂSCU, LA CODRUL COZMINULUI.

Venit-au pre urmă Vladislav craiul a ungurilor şi a ceşilor şi cu Alexandru cneadzul Litvei la Liov, fraţii lui Olbreht, craiului leşăscu. Şi au avut voroavă pre taină, între sine, fraţii, sfătuind de oaste împrotiva turcilor, ce mijloc mai bun ari afla. Şi acolo au pomenit şi pentru Ştefan vodă să-l scoaţă din domnie şi să pue pre frate-său, pre Jicmont. Spre aceasta oştire Olbreht, craiul leşăscu, pre taină au tras pre frate-său Alexandru, cneadzul Litvei şi pre Ioan Tifenie, mistrul
f. 94v prusilor şi pre Conrad, cneadzul/Mazoviei şi pre frate-său Jicmont, pre carele vrea să-l pue domnu Ţării Moldovei, şi să scoaţă pre Ştefan

---

1-2 *lipsesc* N // 1 *lipseşte* 6994 B / *ad.marginal* Ştefan, 6994 A // 2 Şchiei // 3 Într-acest an 6994 venit-au // 4 Siret / Şchéi // 5 vitejaşte // 6 apoi]pe urmă // 7 căzut / *lipseşte* gios // 8 mîinile / Iar / prinzîndu-l // 10-12 *lipseşte* Într-acest an... şi astădzi N // 10 Întru / dăscălecat / *ad.marginal* Ştefan, 6995 A // 11 bisérica cea domnească / Aşîjderea // 12 ziduri / pîn<ă> astăzi / În]Iar în // 13-16 *lipseşte* ungurescu, carele... craiu Vladislav N // 13 Mateiaş // 14 nemţii / noroc făcea // 17 Iar // 17 *lipseşte* Ioan /feciorul //18-20 *lipsesc* N // 18 sfînta Episcupie // 19 sfinţilor // 20 sînt / pîn<ă> astăzi // 21 Iar / Alicsandru // 23 Alicsandru // 24 *lipseşte* 7005 / *ad.marginal* Ştefan, 7005 A // 26 craiul ungurilor / céşilor // 27 Alicsandru cneazul // 28 fraţii între sine sfătuindu // 29 ar // 30 pe // 31 Jicmon / accastă / craiu / *lipseşte* leşăscu // 32 Alicsandru cneazul // 33 cneazul / Jîcmon 34 *lipseşte* Ţării //

www.dacoromanica.ro

vodă. Şi au poroncit la toată şliahta leşască şi a prusilor şi a pomeranilor şi Slonscăi, la luna lui mai să să afle toţi purceşi şi strînşi la Liov. Şi cătră acéstea multă oaste pe bani au făcut.

Albert, craiul leşăscu, gîndi ca să-ş<i> arate vitejiia asupra Moldovei, socotind că pre<a> lesne o va supune. Ştiind că de multe ori să agiutoriia Moldova de la craii leşăşti ca de la nişte vecini de aproape, spre toţi vrăjmaşii şi, strîngînd craiul oaste, au scos cuvînt cum va să margă la turci să ia şi să dezbată Cetatea Albă şi Chiliia, care cetăţi le luasă de la Ştefan vodă Baezit, împăratul turcescu.

Aşijdirea au răpedzit craiul Albert sol la Ştefan vodă, făcîndu-i ştire de gătirea sa asupra turcilor, îndemnînd şi pre Ştefan vodă, după datoriia creştiniască, după vechile aşădzămînturi ce era legate mai denainte vréme cu craii leşăşti, şi cum să-i răscumpere Cetatea Albă şi
f. 95 Chiliia/, care le luasă turcii de la Ştefan vodă; şi să margă Ştefan vodă împreună cu craiul să bată Cetatea Albă şi Chiliia şi să-i gătédze Ştefan vodă zaharea de hrană oştii. Carele lucru au părut bine lui Ştefan vodă şi cu bucurie mare au priimit pre soli, căci au făcut oaste împrotiva vrăjmaşului său. Şi au dzis că va merge Ştefan vodă cu oastea acolo, supt Chiliia.

Iară craiul Albert, după ce au pornit solii săi la Ştefan vodă, îndată s-au şi pornit cu Jicmont, frate-său şi cu oastea ce avia în liafă. Şi sosind la Primislia au aşteptat cîteva dzile céialaltă oaste să nemeriască. Acolo la Primislia l-au agiunsu pe craiul Creslav den
f. 95v Curotva/, canţiliariul şi episcopul Coiavului, trimişi de Frideric cardinalul, la craiul, căci acum se descoperisă vicleşugul lui Albert craiul asupra lui Ştefan vodă, de i-au dzis craiului cu frumoasă cuvinte şi cu pricini ca acélea, abătîndu-l de la socotiala şi fără de cale oştire asupra lui Ştefan vodă, ca să nu să întoarcă mîniia lui Dumnedzău spre el. Ce nemică n-au isprăvit, că cu sudălmi au gonit craiul pre acel canţilariu şi pe episcopul Coiavului dzicîndu-le: „Voao vă iaste lucrul besérica şi liturghiile să păziţi cum să cade, ca unui preot, iar nu de războae să grijiţi; că gîndul mieu voi nu ştiţi. Că de aş pricepe că ştie cămeşe de pre mine sfaturile mele, aş băga-o în foc."

Aşijdirea Alexandru cneadzul Litvei, la săimul la Parciov pre tainä aşădzasă cu frate-său cum el, cu oastea Litvei, va trage la

---

1 poruncit / sleahta // 2 mai]mart // 3 acestea // 4-9 *lipsesc* N // 4 Albreht / *lipseşte* ca // 5 prea // 6 ajutorea // 7 strîngîndu // 8 cum că / meargă / dezbată]scoaţă / *ad.marginal* Ştefan, 7005 A // 9 le-au luat sultan Baezit împăratul turcescu, de la Ştefan vodă // 10 Aşîjderea / repezit / Albreht // 11 îndemnîndu // 12 creştinească / aşăzămînturi // 14-19 *lipseşte* şi să margă Ştefan vodă... supt Chiliia N // 14 care le-au luat *lipseşte* de la Ştefan vodă / meargă şi / *după* de la Ştefan vodă, *anulat:* şi îndată după ce au pornit Albert solii săi la Ştefan vodă s-au şi pornit cu Jicmont, frate-său şi cu oastea ce avia în liafă Şi sosind la Primisliia au aşteptat cîteva dzile céialaltă oaste să nemeriască A // 15 gătească // 16 zaherea / oştilor. Care // 17 împotriva // 18 zis / oaste // 20 Iar / Albreht / *ad.marginal* Ştefan, 7005 A // 21 Jicmon / avea / leafă // 22 zile / Primislea // 23 nemerească / Primislea / ajunsu pre / din Corotva // 24 can,ilearul / Frederic // 25 să dăscoperise / Albreht craiu leşăsc // 26 zis /frumoase // 27 acelea / socoteala /făr<ă> de // 28 *lipseşte* ca să nu să întoarcă mîniia lui Dumnedzău spre el N /Dumnezeu B // 29 Ci nimic / pe // 30 canţelear / zicîndu-le // 31 bisérica / iar // 32 nu-l ştiţi / *după* pricépe *ad.* eu // 33 cămaşa / de pre mine]mea / méle // 34 Aşîjderea Alicsandru / seimul / *ad.marginal* Streine. 7005 A // 35 aşăzare //

www.dacoromanica.ro

Moldova pre le Breslav şi pre la Soroca. Şi aşia Alexandru cneadzul au clătit pre altă parte Litva, zmudzii, rusii şi polléşii. Şi după ce au sosit
f. 96 la/apa Buhului l-au întrebat boiarii Litvei unde mărgu, neştiind ei nemică de acel sfat al lui. Iară Alexandru cnedzul au poftit pre boiarii Litvii să nu bănuiască, căci nu le poate descoperi taina căii lor, de vremi că Albreht craiul au răspunsu leşilor că de i-ar şti cămeşa lui sfatul acesta, o ar arunca în foc. Aşia şi lui i să cade a ţinia sfatul frăţîne-său, lui Albreht craiului leşăscu. Şi de aice să cunoştea vicleşugul lui Albreht, craiul leşăsc asupra lui Ştefan vodă (ca cum l-ar fi răbdat Dumnedzău).

Dintr-acest răspunsu a lui Alexandru cneadzul, turburîndu-să boiarii Litvei, au răspunsu într-acesta chip: „Ce vremi că tu despre noi ai tăinuit sfatul socotélelor tale, noi mai departe cu tine de aice nu vom merge şi nu ne vom oşti necăiri." Şi aşia, neputînd cnedzul Alexandru să facă îndestul sfatul celui pre tainã, a frăţîne-său, lui Albreht craiul,
f. 96^{v} asupra lui Ştefan vodă, căci boiarii sfatul/şi toată oastea Litvei n-au vrut să mai margă cu dînsul; atunce au pornit într-agiutor lui Albreht pre marşalîcul său, namesnicul, anume Stanislav Pietrovici Chişca şi pre cneadzul Simion Ivanovici, cu carii cîteva mii de dvoreni, oameni aleşi. Iară singur Alexandru cneadzul Litvei au poroncit să facă cetatea Broslavul, caré mai nainte era arsă de moldoveni.

Iară boiarii ungureşti, cunoscînd că léşii îmblă să ia Ţara Moldovii de tot supt stăpîniia sa, cum de multe ori şi supt craii ungureşti să afla ţara, de sirgu prin solii săi au dat ştire lui Ştefan vodă să fie triaz pregiur sine, că Albreht, craiul leşăscu, nu asupra turcilor face oştire, ce asupra lui, ca să pue pre frate-său Jicmont, pre carele îl gonescu ungurii, domnu în locul lui Ştefan vodă în Moldova. Scrie létopisăţul lui Uréche vor<nicul> că nice ungurii nu era bucuroşi să cadză domnia Moldovei pre mîna léşilor. Şi aşia Ştefan vodă, prindzind véste de la unguri şi cunoscînd vicleşugul lui Albreht craiul leşăscu asupra sa, au
f. 97 început a să păzi tare şi îndată, prin iscoade/au cercat adevărul sfatului lui Olbreht.

---

1 aşa Alecsandru cneazul //2 *lipseşte* şi[1] / podléşii // 3 mergu // 4 nimic / lar / cnezul / pohtit // 5 Litvei // 6 vréme / craiu / léşilor / cămaşa // 7 Aşa / ţinea // 8 frăţîne-său / *lipseşte* craiului leşăscu / aicea / *ad.marginal* Strine. 7005 A // 9 Olbreht / leşăscu // 10 Dumnezeu // 11 al lui Alicsandru cneazul // 12 într-acestaş / vréme // 13 socotelilor / aici // 14 nicăiri / aşa / cnezul Alixandru // 15 îndestul]într-alt fel / sfatul lui cel pre tainã al frăţine-său / *lipseşte* craiul // 17 meargă / atunci / ajutor // 18 Pătrovici // 19 pe cneazul // 20 Iar / Alixandru cnezul / poruncit // 21 care / *după* moldoveni *ad.* Iară Ştefan vodă au pornit cu mare părere de bine şi bucurie pre solii craiului Albreht, carii după ce au sosit la craiul au spus craiului precum Ştefan vodă această oştire a lui împotriva turcilor a toată creştinătatea vrăjmaşului de cap, foarte bucuros au priimit, făgăduind hrană a griji de oastea crăiască şi însuşi cu oştile sale că să va uni, numai să să pornească întîi craiul în gios, spre Cetatea Albă şi spre Chiliia N // 22 Iar / umblă / Moldovei / *ad.marginal* Lucruri streine.1492 A // 23 *lipseşte* tot // 24 de sirgu]de grab / treazu // 25 pregiur sine]şi să să păzească bine // 26 ci / *după* pue *ad.* domnu / pe[1] / Jîcmon // 27 domnu în locul lui Ştefan vodă în Moldova / létopiseţul // 28 nici unguri // 27-29 *lipseşte* Scrie létopisăţul lui Uréche... pre mîna léşilor N, *ad.marginal* A // 28 cază ţara pre mîinile léşilor // 29 aşa / prinzîndu // 30 craiu / *lipseşte* leşăscu // 32 Albreht //

www.dacoromanica.ro

Iară Albreht craiu, făcînd căutare oştii sale la Liov, la sfîrşitul lui iunie, după calendariul lor, s-au pornit drept spre Ţara Moldovei, unde îndată s-au arătat sémne réle şi de primejdie léşilor; că un tîrgovăţ, anume Eropa, nebunit strîga prin Liov că mergu léşii la perirea sa. Aşijdirea, supt craiul povodnicul, într-un pîrîu mic era albu calul şi cel mai ales ce avia acel cal au căzdzut şi s-au înecat în puţinea apă. Acest cal era mai mult drag craiului. Suptu cortu au detunat un şleahtici şi 12 cai. Préutul, făcînd slujbă, au scăpat de pe préstol tainele; carele, precum scrie Mehovie şi Belischii şi Vaponschii prăvind singur craiul au arătat.

Iară Ştefan vodă, cunoscînd deplin vicleşugul lui Albreht craiul leşăscu, văzdzind că nu trage spre Cameniţă de unde i-ar fi calea mai driaptă şi mai aproape la Chiliia şi la Cetatea Albă, ce tragi la Pocutiia, şi mai triaz s-au făcut Ştefan vodă lucrurilor lui Olbreht. Şi îndată trimisă soli ai săi, boiari de ţară, pre Tăutul logofăt şi pre
f. 97v Isac visternicul la craiul, întrebîndu-l cu mijloc prietenescu/, au vrăjmăşăscu, vine spre Ţara Moldovei. Că de merge asupra turcilor, mai driaptă cale au avut pe aiurea, şi cum să adeverisă solilor crăeşti că la marginea Ţării de Gios ar fi adus hrană de agiunsu oştii crăeşti şi a Litvei. Şi singur Ştefan vodă acolo într-agiutoriu gata era să vie; numai cît ar fi stătut craiul cu oştile sale la hotarul Ţării Turceşti. Ce nemică solii lui Ştefan vodă n-au cunoscut pe craiul că îmblă cu înşălăciune, ascundzind cuvîntul. Pre soli cu bucurie i-au priimit craiul şi darurile ce-i trimisése Ştefan vodă cu mare mulţămită şi cu dragoste li-au priimit şi li-au luat; şi solilor iarăş<i> acela răspunsu li-au dat, cum iaste mergător la turci. Mai apoi şi solii săi de iznoavă i-au triimis la Ştefan vodă ca să întăriască cuvîntul. Iară el s-au întorsu cu oastea sa spre Pocutiia.

Înţălegînd Ştefan vodă cum craiul să apropie cu oaste de margine, de iznoavă au poftorit soliia şi au trimis înaintea craiului iar pre Tăutul logofăt şi pre Isac vist<iernicul> cu multe daruri şi l-au tîmpinat pe craiul de céia parte de Nistru şi i-au închinat darurile; şi iarăş<i> cu dragoste li-au priimit. Şi de cii au trecut apa Nistrului pre la Mihălceni în ceasta parte, cu toată oastea sa şi au venit la Coţmani, în ţinutul <loc gol>. Acolea ş-au descoperit toată vicleniia şi faptele sale céle ascunse/.

f. 98 Atunce solii lui Ştefan vodă au avut poroncă să dzică craiului: „De va să facă craiul oastea acéia asupra lui Ştefan vodă, nefiind nice o pricină de vătămare, va pune Ştefan vodă nevoinţă cît să va căi craiul

---

1 Iar / *lipseşte* craiu // 2 călindar // 3 tîrgoveţ // 4 striga pre Leov // 5 Aşîjderea // 6 avea / căzut // 7 Supt un cort / detunat]trăsnit // 8 de pe]după / tainele]sfintele taini // 9 Belschii / privind // 10 au arătat]cîndu s-au întîmplat acestea // 11 Iar / *lipseşte* craiul leşăscu / *ad.marginal* Ştefan, 1492 A // 12 văzînd / de]pe // 13 dreaptă / ci trage // 14 *după* treaz *ad.* şi dăştept / Albreht // 15 trimise / şi]i // 16 prietinescu // 18 dreaptă / adeverise // 19 Ţării de Jos / fi]hi / ajunsu // 20 într-ajutor // 21 Ţării / Ci nimic // 22 umblă // 23 ascunzîndu / *ad.marginal* Ştefan, 1492, A // 24 mulţumită // 25 le-au[1-3] / acelaş // 27 întărească / Iar // 29 Înţelegînd / cum că // 31 întîmpinat // 33 le-au // 35 Şi acolea s-au / *ad.marginal* în ţinutul A // 37 Atuncea / poruncă / zică // 38 aceia / nici //

www.dacoromanica.ro

căci au rădicat sabiia asupra lui Ştefan vodă." Cu această solie sămaţă a lui Ştefan vodă, pornindu-să în mîniia sa Albreht craiul, peste obiceiul a stăpînilor lumii, au trimis pe solii lui Ştefan vodă la închisoare în Liov, puşi în obedzi.

Scrie létopisăţul lui Uréche vor<nicul> că după ce au vinit Albreht craiul leşăscu la Coţmani au şădzut 7 dzile acolo. Şi de acolo au purces craiul cu oastea sa şi au lovit la Şipinţi, în ţinutul <loc gol>, unde înţălegînd Ştefan vodă că-l împresoară vrăjmaşii săi au toemit strajă şi o au trimis împrotiva léşilor, ca să ţie vadul Prutului la tîrgu la Cernăuţi.

Iară Ştefan vodă, în 27 de dzile a lui avgust, duminecă, au eşit din Suceavă spre tîrgul Romanului cu toată oastea sa. Şi într-acia dzi îi aduseră lui de la strajă 6 léşi, din carii pe 3 liaşi i-au trimis la împăratul turcescu, iar pre ciialalţi au poroncit de i-au spîndzurat. Şi îndată neaşteptînd craiul oştile Litvei, nice a prusilor, nice pre mazuri, s-au pornit ca un vrăjmaş asupra ţărîi, cu toată putérea sa şi au mersu
f. 98v drept la Suceavă, unde îndată/de 4 părţi încungiurînd cetatea cu tabăra au început tare a bate cetatea, nădejduind că moldovénilor li s-ar fi urît cu Ştefan vodă pintru atîtea războae cu vărsări de singe, ce făcusă Ştefan vodă mai întîi cu turcii, cu tătarîi şi cu ungurii şi că vor părăsi pre Ştefan vodă şi vor vini de să vor închina lui. Iar létopisăţul lui Uréche vor<nicul> scrie că au sosit craiul la cetatea Sucevii duminecă, avgust 24, iar în 26, marţi, de cătră sară, au început a bate cetatea. Şi au bătut pregiur dînsa 3 săptămîni şi nemică n-au folosit. Ce s-au greşit Albreht craiul în socotélele sale (precum au deprinsu mai demulte ori celor mîndri şi simeţi îi amăgéşte norocul orbu). Că măcar că au avut craiul 80.000 de oaste de războiu, cum dzic ei, computovi, adecă pre izvod, fără altă mulţime de oaste ce să trag după oşténi, care să număra ca la 40.000, făr-alte cărucioare şi făr-alte 30.000 în tabără.

Iară cetăţénii tare să apăra; că unde spărgea glonţurile puşcilor dzua iară peste noapte astupa cu pămînt şi cu scînduri şi cu piatră, căci Ştefan vodă grijisă bine cetatea Sucevii.

Stînd dar cîtăva vréme léşii prin pregiurul cetăţii, iar Ştefan vodă după ce au eşit din Suceavă, precum s-au pomenit, de au mersu spre tîrgul Romanului cu toată oastea sa, acolo la Roman de sirgu s-au strînsu toţi ostaşii lui Ştefan vodă, avînd agiutor şi de la turci şi munténi; aşijdirea şi de la craiul ungurescu avea trimişi 2000 de săcui.

---

1 sabie / *ad.marginal* Ştefan, 1492 A / semeaţă // 3 obicéiul // 4 obezi // 5-15 *prelucrare după Ureche* // 5 létopiscţul / venit // 6 craiu / *lipseşte* leşăscu / şăzut / zile // 7 la]în / Şepinţi // 8 înţelegînd / streji şi le-au trimis împotriva // 11 Iar / zile / a]ale // 12 Suceava / într-acea zi // 13 streajă / carei / léşi // 14 ceilalţi trei au poruncit / spînzurat // 15 nici[1-2] // 16 ţării / puterea // 17 Suceava // 18 nădăjduind / moldovenilor // 19 pentru / sînge / făcuse // 20 tătarii // 21 veni / létopiseţul // 21-24 *lipseşte* Iar letopisăţul lui Uréche... n-au folosit N, *ad. marginal* A // 22 *de fapt luna septemvrie la Ureche* / la]în // 23 seară / bătut-o // 24 *lipseşte* pregiur dînsa / nimic / Ci // 25 *lipseşte* craiul / socotelile // 26 semeţi / amăgeşte // 27 optzeci de mii / *după* oaste *ad.* oameni / zic / *lipseşte* ei / compotovi, adică // 28 făr<ă> altă / oşteni // 29 *lipseşte* făr<ă> alte cărucioare şi // 30 Iar cetăţenii // 31 zioa / iar / piiatră // 32 grijise / Suceavei / *ad.marginal* Ştefan, 1492 A // 33 prejurul / iar // 34 Suceava // 35 de sirgu]de grab // 36 ajutor // 37 munteni / aşîjderea //

www.dacoromanica.ro

Iar în létopisăţul lui Uréche vor<nicul> scrie că au trimis Lasclou al
f. 99 <loc gol> craiu ungurescu 12.000 de oaste într-agiutor/lui Ştefan vodă, şi cu acea oaste au trimis craiul pe Birtoc, voevodul Ardialului, ce era cuscru lui Ştefan vodă.

Iară Ştefan vodă, după ce au eşit din cetatea Sucevii, diodată nu le da léşilor cîmpu şi pre unde să răşchira léşii pintru pradă şi jacuri, oamenii lui Ştefan vodă unde-i prindea, acolo îi omorîia. Şi aşia îi strîmtorisă oamenii lui Ştefan vodă pre léşi, cît nice den tabăra lor nu cutedza să mai iasă. Care văzdindu-să léşii închişi de toate părţile au început, deodată pre tainâ, iară apoi strîga prin tabără şi grăia rău de craiul lor şi dzicia să-i lasă craiul să să ducă la casăle lor, fiind cuprinşi de toate părţile lipsa; că fîrşisă bucatele şi hrana de cai şi strîga dzicînd că nice Litva, nici prusii nu i-au venit într-agiutor. Că mistrul prusilor, anume Tifenie, rămăsése bolnav în Liov, unde au şi murit.

Iară Ştefan vodă trimisése de ţinea toate căile şi drumurile, de nu lăsa nice despre Ţara Leşască, nice de aiurea, să vie léşilor nice hrană, nici agiutor. Şi léşii încă, fără nădejde fiind că vor păţi atîtea nevoi cu
f. 99v craiul său, nu/socotisă de mai nainte să să fie întărit, luînd sama locurilor pre unde ar tréce şi le-r fi fost mai lesne şi fără grije de le aduce hrană. Şi aşia, întru acéstea strîmtori aflîndu-să léşii cu craiul lor, bătînd cetatea 3 săptămîni, şi dzua şi noaptea şi nemică folosind, iată veniră soli de la Vladislav, craiul ungurescu şi a cehilor la frate-său Albreht, craiul leşăscu, în tabără, întrînd la mijloc de pace între Ştefan vodă şi între craiul Albreht.

Priimit-au bucuros Albreht craiul leşăsc pacea (că la ce strîmtori era i-au căutat a priimi), fiind atuncea şi bolnav de friguri, Albreht craiul, văzdind şi mare scădére dintru otcîrmuirea sa în oastea sa că s-au tîmplat. Iară neputîndu-să tocmi amîndoao părţile în poncturi, căci siliia Vladislav, craiul ungurescu, să facă pace întemeiată între Ştefan vodă şi între Albreht, avînd grije de Ştefan vodă să nu să închine la Împărăţiia Turcului, şi să le facă atunce mare răsipă ţărîi, legat-au pace între Ştefan vodă şi între craiul Albreht pîn-la o vréme. Şi au aşădzat să să întoarcă craiul cu oastea sa de la Suceavă pe şliavul pre unde au vinit, de au întrat în ţară.

---

1 létopiseţul / scrie]zice // 1-4 *lipseşte* Iar în létopiseţul... lui Ştefan vodă *şi înlocuit cu:* Iară Ştefan vodă măcar că lăsase străji împotriva leşilor să le ţie vadul Prutului la tîrg la Cernăuţi, iară pînă a să strînge oastea au purces Ştefan vodă spre Roman, avgust 26 dni N // 1 Laslou // 2 craiul / într-ajutor // 3 această oaste / Ardealului // 5 Iar / Suceavii / *lipseşte* diodată / *ad.marginal* Ştefan, 1492 A // 6 să răshira / pentru prada şi jafuri // 7 aşa // 8 strimtorise / nici din // 9 cuteza / *lipseşte* mai / văzîndu-să // 10 iar / striga // 11 zicea / lase / la]pre la / casele // 12 coprinşi / părţile şi lipsiţi de hrană / fîrşise / de cai]cailor // 13 striga / zicînd / nici / într-ajutor // 14 mistru // 16 Iar // 17 nici[1-3] // 18 făr<ă> nădejde // 19 său]lor / socotise / luîndu seama // 20 le-ar fi / fără de grije de a le aduce // 21 aşa / aceste strimtori // 22 trei / zioa / *lipseşte* şi / nimic n-au folosit // 23 veni / céhilor // 24 întrîndu / de]cu / *după* craiul *ad.* leşăscu // 26 *lipseşte* bucuros Albreht / leşăscu / strîmtoare // 28 *lipseşte* craiul / şi văzînd la mare scădére la oastea sa din otcîrmuirea lui. Iar // 29 tocmi adică în poncturi amîndoao părţile, căci / *ad.marginal* Ştefan, 1493 A // 31 grijă // 32 atuncea / risipă // 32-33 mare răsipă Ţărîi Lăşăşti şi crăiei; ci au legat pace între dînşii pînă la o vreme, pînă atunce să să poată întemeia această pace, legată supt Suceavă cu Albreht craiul şi cu Ştefan vodă. Şi întru acele legături au aşăzat N // 32 ţării şi Crăii Leşăşti // 33 *după* craiul *ad.* leşăscu / *lipseşte* Albreht // 34 aşăzat / Suceava / pre şleaul său pe unde au venit //

www.dacoromanica.ro

Şi îndată să clătiră léşii, lăsînd cetatea Sucévii şi di acolo îndată au
f. 100 trimis craiul Albreht la frate-său Alexandru, cneadzul/Litvei, care să afla încă la Braslav, de tocmiia cetatea, făcîndu-i ştire să nu mai trudiască oştile Litvei. Şi îndată au pus craiul de au strîgat prin tabără cum s-au făcut pace cu Ştefan vodă şi să întoarce la casăle sale. Şi aşia oc<tomvrie> 19, gioi, au purces craiul din Suceavă. Ce nu s-au întorsu craiul pre calea pre unde venisă, ce pre altă cale, spre Codrul Cozminului, pre unde era ţara întriagă.

Iară Ştefan vodă, vădzind că léşii n-au luat urma pre unde venisă (poate fi socotiia léşii că li-ar fi mai aproape sau căci ştiia că acia parte de loc, încătro mergea ei, iaste necălcată de oşti şi ar afla hrană), îndată au trimis solii săi la craiul Albreht de l-au poftit să nu ia pre acéia cale, ce pre unde au vinit, aducîndu-i aminte că pre unde au purces nu va avea cale deşchisă, că sint păduri désă şi dialuri mari şi stînci şi închisă drumurile cu lémne; şi vădzind ţăranii paguba ce să va face de oaste<a> leşască nu vor răbda, ce vor vrea să-ş<i> apere ale sale, de unde toate să vor aţiţa de iznoavă spre vreun lucru rău, carele va strîca şi pacea. La care singur Ştefan vodă arăta craiului să nu să
f. 100v întărîte/pin păduri întru desime, la strîmtori, ţăranii asupra léşilor, arătîndu-i şi mijlocile păcii cum aşădzasă: pre unde au vinit, să să întoarcă. Era bucuros Ştefan vodă să să mîntue de léşi, să iasă mai curund din ţară, fără nice o primejdie. Măcar că Mehovie, carte 4 şi Bilschii şi Vapuschii numără vicleşugul lui Ştefan, acia răsipă întru acei codri a léşilor, di cari vom pomeni. Iară Cromer, carte 30 şi Herbat, carte 18 şi létopisăţîli rusăşti scriu că mai mult din netocmala şi îndărăptniciia léşilor s-au tîmplat. Ce n-au înţăles léşii aceasta, nici au credzut pre solii lui Ştefan vodă, dzicînd că cu vicleşug îmblă viclianul Ştefan vodă, ca să nu-i strîce léşii locurile acélea şi să nu-i prade ţara (ce şi aceasta încă au avut datorie Ştefan vodă să o socotiască, a-ş<i> apăra ţara ce rămăsése încă nestrîcată de oştile lui Albreht).

Scrie létopisăţul lui Uréche vor<nicul> că vădzind Ştefan vodă că n-au băgat samă craiul, ce tot ş-au păzit calea spre Codrul Cozminului/
f. 101 şi fiind înhierbîntat Ştefan vodă de războiu socoti că are vréme de a-ş<i> răscumpăraré strîmbătatea sa despre cela ce nu numai pacea cia véche o au călcat-o, care avusése domnii Moldovei cu craii leşăşti, ce şi giurămîntul şi şi pacea ce legasă atunce, de curund. Avînd Ştefan

---

1 Sucévei / de // 2 *după* craiul *ad.* leşăscu / *lipseşte* Albreht / Alicsandru cnezul // 3 să nu să mai trudească cu // 4 strigat // 5 casele / aşa // 6 joi / Suceava / Ci // 7 craiul pre unde venise, tot pre acea cale, ci // 8 *lipseşte* pre unde era ţara întriagă // 9 Iar /văzînd / venise / *ad.marginal* Ştefan, 1493 A // 10 că socotea / c-ar fi / acea // 11 încotro // 12 pohtit // 13 acea / ci / venit // 14 sînt / dése / dealuri // 15 drumurile închise / văzînd // 16 oastea / ci // 17 toate]poate / să va aţîţa / care // 18 strica // 19 prin pădure / strimtoare // 20 mijloacele / aşăzase / venit // 21 mîntuiască // 22 curîndu / nici // 23 Belschii / Ştefan vodă acea risipă // 24 de care/ *ad.marginal* Ştefan, 1493 A / Iar Cromver // 25 létopisiţile ruseşti / netocmeala // 26 îndărătniciia / întîmplat / Ci / înţeles // 27 crezut / *lipseşte* pre / zicînd / umblă vicleanul // 28 strice / acelea ci // 29-31 *fără paranteze* B // 30 socotească / nestricată / oşti // 32-4 *lipseşte* Scrie létopisăţul lui Uréche... dacă va întra în pădure N // 32 lét<o>pis<e>ţul / văzînd // 33 seamă / ci / Codrii // 34 înfierbîntat // 35 răscumpăra / cea // 37 ci şi jurămîntul ce avea şi şi pacea /legase atuncea / curînd //

www.dacoromanica.ro

vodă oastea sa toată strînsă de pritiutindirea şi odihnită gata, au triimis înainte ca să apuce calea la Codrul Cozminului să săciuiască pădurea, să o înţinédze, ca să o poată porni asupra oştii leşăşti, dacă va întra în pădure.

Deci mergea léşii cine cum şi unde putea. Şi al patrule<a> conac au sosit craiul la codru, care codru era plin de copaci prea des, de 2 mile de loc, ce să chiamă Codrul Cozminului, drumurile năruite, dialuri, stînci foarte dése pintr-acel codru. Nenorocitul craiu au poroncit léşilor să bage întîi carăle; şi au trecut fără de nice o scădére carăle. Iară Mehovie şi Belschii scriu că îndată craiul singur cu velcopolénii au
f. 101v întrat întîi în codru. Ce cum scrie Cromer/cronicariul, a doa dzi au întrat în codru (trimiţînd înaintea lui puşcele şi carăle) numai cu curtea sa. Pre urma lui apoi şliahta, a cei mici şi a cei mari Ţărîi Leşăşti şi rusimea, făr-orînduială, făr-tocmală, făr-arme, goli; ca la casăle sale, fără grije îmbla pin păduri. Mai pre urmă veniia lefeciii. Ce Belschii scrie că puşcile în mijloc era puse peste obiceiu, spre mai mare perirea léşilor.

Venisă acum la mijlocul codrului carăle crăeşti şi alte cară şi greime, cînd iată ţăranii din toate unghiurile codrului, pedestri, dau glas şi năvală asupra taberii crăeşti, tae, împungu şi omoară pre léşi şi striga: ucide, ucide; răsipăscu carăle, împraştie, jăcuescu, dezbracă şi oboară copacii asupra léşilor, carii era abiia înţinaţi; că mai nainte ţăranii tăiasă copacii, de-i lăsasă abiia înţinaţi, de numai cît îi clătiia, îndată cădea copacii, cu mare sunet, peste drumuri, cît nu mai putea léşii să margă să păşască mai nainte nice cei den nainte, nice cei den napoi. Şi acolo, iată, fără nădejdé léşilor, au nemerit şi însuş<i> Ştefan vodă, oct<omvrie> 26, cu multă şi tare oaste, călăreţi şi pedestrii, avînd şi 2000 de turci, măcar că scriu une<le> létopisăţă ruseşti cum era în sanie Ştefan vodă, pintru boală de picioare ce-i dzic
f. 102 podalghia, acolo, cu mare năvală/i-au lovit din dos pre léşi, atîta cît să amestecas<ă> léşii, lovindu-i alt rău peste nădejde.

Iară de la <o> vréme, îndreptîndu-să léşii, cît putea, să apăra bărbătéşte. Ce fiind fără orînduială, nice hatmani, nice rohmistri, nice stegari, nice alte sémne de ostaşi nice mai audziia unul pre altul, de huiat, de ţipet, de nechedzăturile cailor, de căzdzăturile copacilor şi de trăsnetele léşilor, de loviturile armelor, care toate în codri mai straşnice răsunînd, să pare, de huiatul pădurilor. Mai pe urmă, vădzindu-să léşii periţi despre oastea lui Ştefan vodă s-au înturnat la tabăra sa, de unde

---

1 du pretutindinea // 2 calea Codrului / săciuiască]tae // 3 înţineze / dacă // 5 cine cum vrea şi cum putea / patrulea / *ad.marginal* Ştefan, 1493 A // 6 de^{2}]ca // 7 năruite]cu noroa: mari / dealuri // 8 *după* stînci *ad.* de piiatră / dese / pen codrul acela / poruncit // 9 făr<ă> de nici / Iar // 11 *lipseşte* întîi / Ci / Cromver / doao zi // 12 trimiţînd / puşcile // 13 şleahta // 14 fără de orînduială / tocmeală şi / casele // 15 umbla prin / venea //16 obicéiu // 18 Deci cînd venise la mijlocul / şi]cu // 19 *lipseşte* cînd / iată şi // 20 glas şi strigări şi năvală // 21 risipescu carăle în toate părţile / *lipseşte* împraştie / jăfuescu / *după* dezbracă *ad.* pe léşi // 22 care cocapi era abiia // 23 tăiase / lăsase // 25 léşîi / meargă sau să / nici / din$^{1-2}$ / nici / *ad.marginal* Ştefan, 1493 A // 28 unile lét<o>pis<e>ţe // 29 cum că / pentru / zic // 32 Iar // 33 Ci / nici$^{1-3}$ // 34 nici$^{1-2}$ / semne / auzea // 34-35 huete şi de ţipete şi de rănchizăturile // 37 pre / văzîndu-să //

www.dacoromanica.ro

nu departe eşisă léşii atunce. Ce şi acolo i-au încungiurat oştile lui Ştefan vodă, cît era pierduţi de toată nădejdea şi de viaţă. Numai spre ceriu căuta. Unii striga de agiutoriu la icoana preasfintei Născătoarei de Dumnedzău ce-i la Cinstihov<a>, alţii strîga pre sfînta cruce, alţii făgăduia la mormîntul svîntului Iacov.

Ce nu i-au îngăduit moldovénii pîn-acolo, ce de toate părţile îi omorîia, pîn-de la o vréme li-au trimis craiul agiutor din slujitorii curţii sale într-ales. Carii eşind din pădure cu dobe, cu trîmbiţe, cu arme goale au aţiţat de iznoavă războiul cu oamenii lui Ştefan vodă. Să
f. 102^{v} întorsése asupra acelora şi Ştefan vodă, cu carii/dîndu-şi războiu într-aciaună dată cei ce era încungiuraţi şi încă cu viaţă în tabără, lăsind carăle şi altele toate celi ce au avut, cine încătro au putut, fugiia. Şi au scăpat pin păduri de au năzuit unde era craiul. Abiia au eşit la sat la Cozmin; şi pre urmă şi dvorelnicii craiului, cu mînă vitejască apărîndu-să, s-au întorsu pin păduri iar la craiul.

După ce au trecut craiul peste codru la Cozmin, a doa dzi au şedzut craiul pre loc, aşteptînd pre cei scăpaţi şi rătăciţi pin păduri, să iasă afară la tabără. Iară foarte multă şliahtă rusască şi leşască au perit: unii ucişi, alţii prinşi. Şi astădzi în locul acela stă movilă care, scrie Stricovschie, că au vădzut cu ochii săi movila foarte mare şi oasăle numai a celor periţi, în anul de la Hristos 1574. Scriu cronicarii leşăşti de tirániia lui Ştefan vodă mai mult decît păgînii să fie făcut cu robii léşi ce-i prinsése într-acest războiu. Că ori pre cîţi aducea vii la dînsul, poronciia de-i omorîia (aceasta astupă alte bunătăţi ale lui Ştefan vodă, că să cuvine ochii domnului să fie depărtaţi de tirănie, măcar că ar avea pricini de omorît; ce departe de la dînsul şi de la ochii lui să să
f. 103 facă)/. Iară mulţi au încăput robi şi în mîna turcilor şi a tătarălor, carii venisă într-agiutor lui Ştefan vodă, dintru carii mai aleşi era Nicolae Grabadin Tecenschie, voevodul Ţărîi Ruseşti şi Gavriil al doile<a> Tecenschie, din Moraviţă, moşan, şi Avenie Hierbort, stînd aceştie tare la războiu au perit. Iară Ianuş, ficiorul lui Zbiegnev, dintr-acestaş a lui Tăncel Grabie, podcomorului Cracăului şi a starostelui Maliborcului (pre carele îl numéşte cronicariul, marşalîcul cel mare) fu luat de turci în robie şi dus în Ţara Turcească. Şi pre urmă au scăpat şi au venit în Ţara Leşască, la moşie-ş<i>, precum scrie Mehovie, carte 4. Aşijdirea şi pintru Prohniţchii, precum mărturiseşte Cromer şi alţii mulţi robi au scăpat din Ţara Turcească. Iară ficiorul lui Ozdrovăz, voevodul Ţărîi Ruseşti era pre acéia vréme îndoială. Iară al 18<-lea>

---

1 eşise / atuncea. Ci / *ad.marginal* Ştefan, 1493 A // 2 viiaţă // 3 cer / ajutor // 4 Dumnezeu, ce iaste / striga / alţii să // 5 sfîntului // 6 Ci$^{1-2}$ / moldovenii // 7 le-au / ajutor // 8 Carei / tobe // 9 aţîţat // 11 într-acea // 12 lăsîndu / cele ce le-au avut / încotro // 13 fugea / pen // 16 *lipseşte* craiul / peste codru]codrul / doao zi / şăzut // 17 pen // 18 Iar / şleahtă leşască şi ruseáscă // 19 Şi]Care şi / astăzi stă movilă în locul acela / care]cum // 20 văzut / movilă / şi]de / oasele // 21 *ad.marginal* Ştefan, 1574 <sic> A // 24 poruncea / omora // 26 ci // 27 Iar / tătarilor carei venise într-ajutor // 28 *repetă* dentru / carei mai aleşi era // 29 Ţării / doilea // 30 Herbort / aceştiia // 31 Iar Ianoş feciorul lui Zbignev // 33 numeşte // 35 *ad.marginal* Ştefan, 1574 A // 36 Aşîjdirea / pentru // 37 Iar feciorul // 38 Ţării / acea / Iar //

www.dacoromanica.ro

an, pre urmă şi acesta au scăpat, măcar că mulţi dzicea cum că n-ar fi fost ficior lui Ozdrovăz, ce un vecin a lui, carele spuindu-le de ficiori, l-au priimit măsa la moşiile tătîne-său. Iară pre urmă acel ce să făcia ficior lui Ozdrovăz, mare beţiv s-au ales, în care beţie au cheltuit averea sa, pre obiceaiul beţivilor şi a desfrînaţilor/.

f. 103v Iară după ce au eşit den pădure léşii, făcîndu-să mai înţălepţi, după atîta pagube ce au avut, legînd tabăra şi tocmind oastea în rînduială, s-au pornit de la codru, că nu-i lăsa moldovénii din toate părţile să nu-i cehuiască şi să nu-i pişce. Că într-o noapte, fiind vînt mare, au aprinsu iarba uscată asupra taberii. Bătea vîntul şi aţiţasă un pojar mare, de mergea asupra taberii leşăşti; şi s-ar fi aprinsu tabăra, de nu ar fi apucat léşii de sirgu să cosască împregiurul taberii, iarba.

Într-acéia dată veniia şi 600 de madzuri, trimişi într-agiutor craiului de la cneadzul Condrad, cu un polcovnic şi de a crijécilor, însă pe altă cale. De carii, înţălegînd Ştefan vodă, au pornit asupra lor 3000 de oaste aliasă, cu Boldur vornicul, pre carii i-au lovit într-o dzi, dumineca dimineaţa, oct<omvrie> 29, de céia parte de Prut la un sat ce-i dzic Lenţăştii, precum să văd şi astădzi ocopurile făcute de léşi pre hotarul acelui sat. Şi acolo i-au înfrînt oastea lui Ştefan vodă cu Boldur vor<nicul>. Şi au perit mai toţi în războiu; cu care biruinţă şi mai simăţ Ştefan vodă au apucat tot malul Prutului cu oastea sa, puind nevoinţă la trecătoare, să răsipească de tot pri oastea leşască/.

f. 104 Sosind craiul la Cernăuţi, oc<tomvrie> 29, trei dzile au stătut cu tabăra legată. Iară léşii tot să slobodziia pri aproape de apuca pradă din ţară. Ce puţini să înturna de oaminii lui Ştefan vodă. Iară acolo în Cernăuţi au lovit pre léşi o véste, care întîi la singur craiul o au dus-o, precum s-au înglotit oastea lui Ştefan vodă şi de iznoavă vine asupra lor. Vrea craiul pre tainä să lase oastea şi să fugă. Ce au împlut îndată pre toţi léşii această véste caré o au credzut-o cu toţii. Şi îndată, înspăimîntaţi fiind, mai ales velcopolénii carii acum începusă a-şi lega ce avia pre cai, să gătiia de fugă, cu mare ocară, scrie Cromver, vrînd să-ş<i> lase carăle cu totul. Ce oblicind craiul, măcar bolnav şi slab, cum era, i-au căutat a să arăta oştii, trimiţind şi pre frate-său Jicmont pre la boiari de au potolit această véste şi i-au îmbărbătat. Că îmbla toată noaptea cu fînare şi lumînări şi pre cineş tîmpina îi bucura cum nu iaste nemică; şi mergea pe la corturile boiarilor şi aşia abiia s-au potolit acia spaimă.

---

1 *lipseşte* pre urmă / au scăpat şi acesta / zicea // 2 fecior / ci / fecior // 3 Iar // 4 fecior / beţii / s-au chieltuit // 5 dăsfrînaţilor // 6 Iar / léşii din pădure / înţelepţi // 7 pagubă // 8 moldovénii // 9 cehăiască // 9-10 Şi fiind vînt tare s-au aţiţat pîrjol şi mergea asupra // 12 de sirgu]de grab / cosească iarba împrejurul taberei // 13 Într-acea / venea / mazuri / într-ajutor // 14 cnezul // 15 carei înţelegînd // 16 aleasă / zi // 17 ceia // 18 zic Lenţeştii // 19 *lipseşte* acelui sat / *ad.marginal* Ştefan 1574 A // 21 *după* semeţ *ad.* s-au făcut / puindu // 22 risipească / pre // 23 zile // 24 Iar / pre // 25 Ci / oamenii / Iar / *ad.marginal* Ştefan, 1574 A // 26 veste / *lipseşte* întîi / craiul au // 27 precum că // 28 Vria / Ci / umplut // 29 care / crezut-o // 30 carei / începuse // 31 avea / şi să gătea să fugă / vrînd]că vrea // 32 Ce oblicind]Ci înţelegînd // 33 trimiţîndu / pe / Jîcmon // 34 umble // 35 fînare]felinare / şi cu lumînări / întîmpina / cum]că // 36 nimic / pre / aşa // 37 acea //

www.dacoromanica.ro

A doa dzi după aceasta véste, stînd craiul să să clătiască din tabără, iată au nemerit cîteva mii de oaste călăreţi litvini, trimişi de
f. 104v Alexandru cneadzul Litvei. S-au/împlut craiul şi toată oastea de mai bună nădejde şi mai vésele inimi. Létopisăţul cel rusăscu pune pricini acestor litvini, pre carii au fost povăţuitoriu Stanislav Pietrovici Chişca şi cneadzul Simion, de care am pomenit mai sus, cum nevrînd altă oaste a Litvei de la Breslav să margă după craiul Albreht, au fost orînduit pre această oaste într-agiutor craiului, care întîrdziiase a merge după craiul. Mai scrie létopisăţul cel rusăsc precum şi pre această oaste a Litvei să o fie tîmpinat, după ce au trecut Nistrul, oastea lui Ştefan vodă, cu carii să fie avut mare războiu. Ce biruind pre oastea lui Ştefan vodă, cu carii să fie avut mare războiu. Ce biruind pre oastea lui Ştefan vodă, au străbătut de au eşit înaintea craiului (la Cernăuţi). Ce aceasta nici Cromer, nice alte létopisăţe nu o scriu din céle leşăşti. Că de ar fi fost adevărat, cum ar fi fost tăcut, ales Cromer? Iară aceasta scriu cum au nemerit acia oaste de Litva la craiul. Şi crie Cromer cum litvinii aciia au cerşut de la craiul să-i sloboadză pre dînşii în pradă la Moldova; ce nu i-au lăsat craiul, dzicînd că-i bolnav şi pentru boala lui să grăbéşte la ţara sa./

f. 105 Mai datu-li-au războiu Ştefan vodă la trecătoarea Prutului, ce nemică acolo nu li-au putut strîca léşilor. Iară nu i-au lăsat pîn-în Sneatin, ce şi pre madzurii carii apăra pe craiul i-au lovit la Şipinţi; şi cu puţină oaste au scăpat craiul la Sneatin.

După ce au sosit Albreht craiul la Sneatin, îndată au slobodzit oştile, ca din robie, pre acasă. Şi Litva s-au dus la Breslav şi mai încolo de Breslav, să fie lovit cîtăva oaste de tătari, să să fie bătut cu Litva, precum scrie létopisăţul rusescu. Iară craiul Albreht, viind din Moldova la Cracău după acia bătae, ruşinat, ca cînd ar fi isprăvit vreun lucru bun, au început a să veseli cu oaspeţi, cu beţii, cu jocuri. Spun că într-acia noapte, mergînd însuşi, al triele ceas pe uliţăle tîrgului, teptil, fiind bat, au nemerit pe béţi. S-au aţiţat sfadă între dînşii şi într-acia sfadă l-au rănit pe craiul, din care rană multă vréme au dzăcut.

Scrie cronicariul leşăscu de dzice anume, l-au fost pedepsit Dumnedzău cu acia pagubă ruşinată, orbindu-l Dumnedzău de nu-ş<i> vedea ocara care au păţit în Moldova. Nemică de folos nu socotiia, nice-ş aducea aminte pre ce nepriiatin groaznic şi îndrăzneţ, pre Ştefan vodă au aţiţat asupra sa. Pre urmă mari pagube şi gréle mîhniciuni

---

1 doao zi / această veste / clătească // 2 iată / letvini / de]de la // 3 Alicsandru / umplut // 4 şi le veseli inimile / Létopiseţul / rusescu // 5 letvinici / carei // 7 meargă // 8 într-ajutor // 9 létopiseţul / cel rusăscu]jungurescu // 10 întîmpinat // 11 carei / Ci // 13-14 *fără paranteze* // 14 nici / létopiseţe / *ad.marginal* Ştefan, 1574 A // 15 *lipseşte* fost[2] // 16 Iar / acea / de]din // 17 Cromver / litvénii / sloboază // 18 ci / zicîndu că iaste bolnav // 19 să grăbeşte să meargă la // 20 datu-le-au războiu / ci nimic / *ad.marginal* Ştefan, 1574 A // 21 le-au / strica / Iar // 22 ci / mazurii carei // 24 craiu / slobozit // 27 létopiseţul / Iar // 28 acea / cîndu // 30 într-acea / mergîndu / treilea / *lipseşte* ceas A / uliţa // 31 beat / au nemerit iar la oameni beţi. Şi s-au aţiţat // 32 într-acea / rane // 33 zăcut // 34 zice // 35 Dumnezeu[1-2] /6 acea // 36 Nimic / socotea nici îşi // 37 neprieten / îndrăzneţu // 38 aţîţat //

www.dacoromanica.ro

f. 105v au/crescut léşilor şi rusilor. Mare jiale şi mîhniciuni tuturor în Ţara Leşască au fost pre acia vréme acia oştire nesocotită a lui Olbreht, craiul leşăscu, după ce au venit véste de atîţea boiari şi ficiori de boiari, de atîţia vitiaji, cum unii au perit, alţii robi prin Ţara Turcească, alţii la tătari, la Aziia, la Capadochiia, unii preste maré, că să afla, care cu singele lor au răscumpărat viaţa craiului. Punea vina cea mai mare léşii pre Filip Callimah, al căruia sfat mai mult asculta craiul Albreht, decît altor lăcuitori ai săi (aşia petrec domnii cu sfatul şi cu apropiiarea la sine a streinilor). Acest Callimah era de niam ital (roman) din oraşul Florenţiia, om învăţat, dascal lui Albreht, om nestătătoriu, prost la sfat; pintru acéia îl gonise den Italiia şi au venit în Ţara Leşască. Care şi den Ţara Leşască fugi peste maré, pintru nişte fapte ale lui; apoi pre cărţile lui Albreht craiul au venit în Ţara Leşască şi acolo au murit.

Într-acest an 1498, după perirea léşilor la Codru, s-au făcut mare
f. 106 foamete în Litva. Şi începusă a să aţiţa mare boală/în oameni în Ţara Leşască. De la Rîm adusă acia boală şi den Ţara Leşască la Litva.

Lăsatu-s-au Jicmont de domniia ţării, căruia i-au dat cnédziia Glogovului şi a Opatrului, în Slonsca.

Certarea celor putérnici. Scrie létopisăţul lui Uréche vor<nicul> şi dzice: Dumnedzău cel drept, cela ce ceartă nedreptatea şi înalţă dreptate<a>, cu cîtă certare pedepséşte pre ciia ce calcă giurămîntul. Că acesta Olbreht, nu spre păgîni, ce spre creştini vrea să facă războiul; nu da agiutoriu celuia ce nu avea odihnă de turci, ce vrea să slăbească pre cela ce să lupta cu vrăjmaşii creştinilor, pre carele trebuia cu toţii să-l agiutoriască. Ce Dumnedzău, la atîta lipsă şi nevoe îl adusése pre cela ce mergea cu atîta hvală să stropşască ţara şi să o
f. 106v supue, care întîi nice taina sa nu vrea să spue nemăruia/, ce scosése cuvîntu că merge să ia Chiliia şi Cetatea Albă. Şi încă adăogea de dzicia că de i-ar şti haina sa, de pre dînsul, gîndul lui, o ar arunca în foc; iar apoi agiunsiasă de nice ai săi nu-l băga în samă, ce era în zavistiia celor de cas<ă> şi de batgiocură tuturor. Şi în toate chipurile îl huliia, aşia şi cinstea den dzi în dzi micşurîndu-să, de inimă rea puţin de n-au murit.

---

1 jale // 2 acea[1-2] / a lui]lui // 3 *lipseşte* craiul leşăscu / feciori // 4 atîţea vitéji // 5 alţii la Aziia / unii]alţii / peste mare / *lipseşte* că să afla a// 6 carei / sîngele / viiaţa // 8 aşa // 9 striinilor / *lipseşte* de neam // 11 nestătător / pentru / din // 12-13 *lipseşte* Care şi den... au venit în Ţara Leşască // 16 începuse / aţîţa // 17 acea / din // 18 Jicmon / ţării / cneziia // 20-34 *după Ureche* // 20 puternici / létopiseţul / *ad.marginal* Ştefan, 1574 A // 21 zice / Dumnezeul cel direpţ // 22 dreptatea / pedepseşti / ceia / jurămîntul // 23 acest Albreht / ci // 24 ajutor / ci // 26 ajutorească. Ci Dumnezeu / *lipseşte* şi nevoe // 28 nimănui / ci // 30 zicea / de pre]după dînsul // 31 ajunsése / nici / săi]lui / seamă, ci // 32 batjocura // 33 aşa / din zi în zi / micşorîndu-să // *34 lipseşte* ce //

www.dacoromanica.ro

DE CAPETELE CÉLE DE FRUNTE A LÉŞILOR, CE S-AU AFLAT PERIŢI.

Aflatu-s-au la acest războiu, din capete, doi fraţi Tăncenschii şi Miculai, voevodul Ruschii, periţi şi Gabriil din Maravici şi Herbor. Aşijdirea doi fraţi Grotovi, Humiţschii şi Murdileu şi alţii mulţi; cine poate să-i pomeniască pre toţi? Alţii au căzut la legătură, cumu-i Tuncinschii Zbignev, potcomori Cracăului, Pruhniţschii, Gargoveţschii şi alţii mulţi. Pre unii i-au fost spîndzurînd ai noştri cîte doi, de păr, că au fost îmblînd pre aceli vremi păroşi, ca şi némţii; şi alte batgiocuri multe li-au fost făcînd, de să pomeneşte şi astădzi răutatea lor ce au fost păţind. Iară Ştefan vodă, după izbîndă cu năroc ce-au fost făcut la acest războiu, s-au întorsu înapoi la scaunul său, la Suceava, cu mare pohvală şi laudă, ca un biruitoriu/.

f. 107 Dzic unii să să fie arătat lui Ştefan vodă la acest războiu svîntul mucenic Dimitrie călare şi într-armat, ca un vitiaz, fiind într-agiutor şi dînd vîlhvă oştii lui. Ce iaste de a şi crédere, de vréme că au avut în Suceavă besérică zidită pre numele lui. După acéia au dat cuvînt Ştefan vodă a toată oastea să să strîngă la Hîrlău la dzua lui sveatîi Nicolae. Şi aşia s-au adunat cu toţii la Hîrlău într-acéia dzi. Şi acolo Ştefan vodă au făcut ospăţ mare tuturor boiarilor şi tuturor vitéjilor săi şi cu daruri scumpe i-au dăruit pre ei. Şi decii i-au slobodzit cineş pre la casa sa, dîndu-le cuvînt la toţi să de<a> laudă lui Dumnedzău, pentruce că toate putérile sint de la Dumnedzău.

CÎND AU PRĂDAT MALCOCI ŢARA LEŞASCĂ.

Malcociu au întrat în Ţara Leşască cu mulţime de turci; şi n-au avut cine să-i stea împrotivă, ce multă pradă de oameni au făcut şi dobîndă de dobitoace au făcut şi au luat. Şi au agiunsu mai sus de Liov 25 de poprişti; s-au întorsu înapoi, prădînd ţara şi ardzind. Să videa că după acest războiu fără năroc, ce făcusă léşii cu Ştefan vodă va fi perirea lor/.

1-30 *după Ureche* // 1 capetile // 5 Aşijdirea]şi iarăş<i> / doi]2 / Murdelau // 6 să-i pomeniască]să-i mai scrie / căzut // 7 podcomori // 9 umblîndu / acele // 10 batjocuri / le-au / făcîndu / astăzi răotatea // 11 păţindu. Iar / *ad.marginal* Ştefan, 7006 A / noroc // 13 biruitor // 14 Zic / sfîntul // 15 viteazu / într-ajutor // 16 dîndu / oştilor lui. Ci / créde // 17 Suceava / bisérică // 18 zioa / sfeti // 19 aşa / *lipseşte* într-acéia dzi // 20 au făcut Ştefan vodă // 22 la]ca / dea / Dumnezeu, pentrucă toate puterile de la dînsul sînt // 24 Cîndu / *ad.marginal* Lucruri streine. 7006 A // 26 împotrivă, ci // 27 ajunsu // 28 arzîndu / vedea // 29 făcuse //

www.dacoromanica.ro

f. 107v *CÎND AU PRĂDAT ŞTEFAN VODĂ ŢARA LEŞASCĂ.*

Ştefan vodă vrînd să-ş<i> răscumpere strîmbătatea ce au avut despre liaşi şi să-şi întoarcă pagubele ţării sale, îndată la începutul primăvării, al doile<a> an, au întrat cu oştile sale, avînd şi tătari şi turci, de au prădat Podoliia şi Ţara Rusască; trecînd de Liov au agiunsu pîn-în tîrgşorul Caciu-Glota, pîn-la apa Visloca, în lungu şi în lat prădînd. Nespusă groază şi frică au pus peste toată Crăiia Leşască, cît nime gata să-i stea împrotiva lui Ştefan vodă nu era, sau să-i îndrăzniască, ce toţi gata de fugă, nu numai pre la oraşă şi pre la cetăţi, ce la munţi şi prin codri mari de fugiia. De unde mulţi robi, aşia bărbaţi, cum şi mueri, copii, s-au robit de Ştefan vodă, agiungîndu-i pre cale fugind, cu bejeniile, din carii mai mulţi au agiunsu robi pre la Dobrogea, pre la Machedoniia şi în oardele tătărăşti şi mulţi şi peste maré.

Scos-au Ştefan vodă multe turme, de tot feliul de dobitoace, den Ţara Rusască şi ca la 100.000 de robi i-au aşădzat de[şi] pîn-astădzi trăiaşte limba rusască aicea în ţară. Ars-au Ştefan vodă Primislia, Radomna, Iaroslav, Prevorschii şi Buceciul; multă nevoe au avut şi Podhaeţul şi alte mai mici tîrgşoare/şi fără număr sate aprinse şi arse. f. 108
Numai un lucru au făcut léşii pre acéia vréme de folos; însă de frica lui Ştefan vodă au întărit Cracăul despre amiadzădzi cu başte, cu zid, cu şanţuri, pre care au slobodzit pre supt cetate apa Rudava, adăogînd şi alte casă, cîteva, pre lîngă zidiuri.

Curund iarăş<i>, încă bine nesfîrşindu-se prada lui Ştefan vodă, iată tătarîi, lăsînd plianul luat mai nainte den Ţara Leşască la Crîm, de iznoavă, în luna lui iunie, au slobodzit mare ceambul în Podoliia şi în Ţara Rusască, de au arsu şi au prădat. Iară craiul Albreht, vădzind asupra sa mari bănaturi de cătră toţi, de sirgu au poroncit la toată şliahta leşască să să porniască şi să să strîngă mai curund la Sandomir; şi singur craiul, părăsind Cracăul, au alergat la Sandomir. Ce pîn-a să strînge léşii la Sandomir şi pîn-a să porni de acolo împrotiva tătarălor, iară tătarîi să întorsése cu mult plian, nefiind cine să le stea împrotivă. Înţălegînd dar léşii de înturnarea tătarălor, ce au putut şi ei, în olatul Sandomirului fiind strînşi, au strîcat şi au luat. Şi aşia şi craiul s-au întorsu la Cracău/.

---

1 *lipseşte* N // 2 *ad.marginal* 7006, iuni<e> 26. Ştefan A // 3 léşi / pagubile ţării // 4 primăverii / doilea // 5 Rusească // 6 ajunsu // 7 prădîndu / peste]pre // 8 nimeni / împotriva // 9 îndrăznească, ci // 10 aşia]atît // 11 cum]cît / *lipseşte* copii / ajungîndu-i // 12 fugindu / băjănii / carei / ajunsu / pre la]prin // 13 şi pre la Machidoniia / în]prin // 14 *după* mare *ad.* leat 7006 // 15 din // 16 Rusească / o sută de mii // 17 limbă rusească / aici / Primislea // 18 Radoamna // 19 şi sate fără număr // 20 acea vreme // 21 amiazăzi // 22 slobozit / adăogîndu // 23 case / zid // 24 Curîndu / nesfîrşindu-să / *ad.marginal* Ştefan, 7006 A // 25 tătarii / pleanul / din // 26 slobozit // 27 în Ţara Leşască i Rusească au prădat şi au arsu. Iar / văzîndu // 28 mare / de sirgu]de grab / poruncit // 29 şleahta / pornească / curînd / Sa<n>domir // 30 Ci // 31 Sa<n>domir / împotriva tătarilor, iar tătarii // 32 plean / împotrivă. Înţelegînd // 33 tătarilor // 34 fiindu / stricat / aşa craiul //

www.dacoromanica.ro

f.108v N-am lăsat aicea a nu scrie sémnele ce s-au tîmplat pe vrémea acestui craiu. După ce s-au întorsu de la Sandomir (scrie Cromer), în oraşul Cazimirul s-au născut un viţăl cu 2 capete, la jidovi, de care un cap era la locul coadei, iară coada la mijlocul spinării era, den a driapta. Acest semn de nenorocire vrăjiia oamenii, precum nu peste multă vréme, toamna spre luna lui sep<temvrie>, au întrat 70.000 de turci în Ţara Rusască. Toate aceli locuri peste Nistru, pre Halici, pre la Jidaciov, pre la Drohobici şi pre la Sambor, cu foc şi cu sabie au pustiit, luînd robi şi mult plian. Şi de nu s-ar fi întorsu singuri turcii de bună voe, nime nu le sta înainte, nice la eşiia. Ce numai singur Dumnedzău din cer, făcîndu-i-să milă de nărod, i-au bătut cu acéia iarnă de grabă, cu omeţi mari şi cu geruri au căzdut, cît nu putea turcii străbate cu caii prin omeţi. Şi aşia, la 40.000 de turci au rămas înghieţaţi, nefiind turcii şi caii lor deprinşi la atîta răceală. Pre mulţi afla oamenii ucigîndu-şi caii şi întraţi în burduh, de să învăliia cu piiale<a> cailor săi. Iar cîţi au rămas din turci, trecînd prin ţară,
f. 109 flămîndzi şi degeraţi, făcîndu-să moldovénii/, léşi, i-au lovit la strîmtori, de i-au omorît, cît abiia de vor fi trecut 10.000.

Iară Ştefan vodă, prădînd Ţara Leşască, cum s-au pomenit mai sus, s-au întorsu cu mare dobîndă, fără nice o smintială, trecînd Nistrul la Haliciu. Şi au prădat şi de ceasta parte şi decii au venit în scaunul său la Suceavă, cu mare bucurie şi cu biruinţă.

7008<=1500>, mart 11. CÎND AU VENIT DE IZNOAVĂ OASTEA LEŞASCĂ DE AU ÎNTRAT ÎN ŢARĂ SĂ PRADE, VĂDZIND STRĂCĂCIUNEA CE LI-AU FĂCUT ŞTEFAN VODĂ.

Albreht, craiul leşăscu, vădzind atîta pradă şi stricăciune ce i-au făcut Ştefan vodă în ţara lui, nu vru să lasă, ce de iznoavă au strînsu oaste şi au întrat în ţară. Şi începu a prăda şi a strîca ţara, pîn-la tirgu la Botăşani. Iară Ştefan vodă, prindzind véste, strîns-au de sirgu oştile sale, şi cu cine avea, cu ai săi, au eşit înainte<a> acei oşti leşăşti. Şi li-au dat războiu la tîrgu la Botăşiani. Şi cu vrérea lui Dumnedzău pierdură léşii războiul şi fu izbînda la Ştefan vodă. Şi multă oaste leşască au perit şi pre mulţi i-au prinsu în robie şi multe cazne le făcia moldovénii léşilor.

---

1 aici / semnile / întîmplat // 3 viţel / jîdovi // 4 iar / *lipseşte* era // 5 dreapta / semnu // 6 şaptezeci de mii // 7 Rusească / acele / Haliciu // 8 Jîdaciov // 9 luîndu / plean / *ad.marginal* Ştefan, 7006 A // 10 nimeni / nici / Ci // 11 Dumnezeu / norod / cu]că / acea // 12 *repetă* de grab / căzut // 13 aşa // 15 întraţi în coşul calului, alţii în beliia de piei şi să învălea în picile // 17 moldovenii // 18 strimtori / *după* abiia *ad.* au scăpat / zéce mii // 19 Iar / prădîndu // 20 făr<ă> nici o zminteală / Nistru // 22 în]la Suceava / *lipseşte* cu[2] // 23 *lipseşte* 7008 mart 11 / Cîndu / oaste / *ad.marginal* 7008, mart.11.Ştefan A // 23-25 *lipsesc* N // 24 văzînd stricăciunea // 25 le-au // 26 văzîndu // 27 lase, ci // 28 strica // 29 Botoşani / Iar / prinzîndu dă véste / de sirgu]de grab // 30 şi cîţi avea ai săi au eşit înaintea // 30-31 *după Ureche* // 30 acei]aceşti // 31le-au / Botoşani / vrerea / Dumnezeu // 33 făcea //

www.dacoromanica.ro

f. 109v Scrie létopisăţul lui Uréche vor<nicul> că au pus Ştefan vodă/de au arat cu léşii pre o culme de dial la Botăşiani şi au sămînat ghindă şi s-au făcut dumbravă mare de iaste pîn-astădzi copaci mari. Ce de această povéste nemică nu scrie cronicariul leşăscu. Numai în létopisăţul lui Uréche vor<nicul> scrie şi de acest războiu a lui Ştefan vodă ce au avut cu léşii la Botăşani, cum s-au dzis mai sus; ce nu am lăsat a nu scrie aicea.

Într-acestaş an, mart, s-au pristăvit Despina, doamna Radului vodă, ce era robită de Ştefan vodă, cînd luase cetatea Dîmboviţa. Şi cu cinste o au îngropat în Mănăstirea Putna.

CÎND S-AU ÎMPĂCAT ŞTEFAN VODĂ CU CRAIUL LEŞĂSCU.

În anul 7009, iară de la Hristos 1499 <sic>, aşedzatu-s-au între sine Albreht cu Vladislav, frate-său şi cu Alexandru marele cneadz a Litvei cu mari legături, vădzind răsipile şi prădzile olatelor sale despre turci, să aibă a să agiutori unul pre altul la nevoia şi grija sa. Şi dacă ar simţi unul dintr-înşii că face pre tainã, ori oaste, ori pace, cu turcii, să nu-l lasă. Iar de nu ar vrea, atunce să nu fie dator a-l agiutori ciialalţi pre acela/.

f. 110 Stătut-au la mijloc de pace, între Jicmont cu Ştefan vodă, solii lui Vladislav, craiului ungurescu. Şi pe acéia vréme şi Ştefan vodă s-au împăcat cu Albreht, craiul leşăscu; din ce pricini, nice létopisăţul leşăscu nu scrie.

Scrie létopisăţul lui Uréche vor<nicul> precum Ştefan vodă, lăsind inima cia neprieteniască, întorcîndu-să către datoriia creştiniască s-au împăcat cu craiul leşăscu, aducîndu-şi aminte şi de prieteşugul ce-au avut cu Cazimir craiul, tatul lui Olbreht. Şi mare legătură au făcut, nu că doară s-au temut de putérea lor, care să ispitisă şi războiu făcusă şi cu turcii, de atîtea ori, şi i-au biruit. Aşijdirea şi cu alţi megiiaşi de pen pregiur, avînd sfadă, niceodată nu s-au plecat, ce pintru să cunoască toată creştinătatea că n-au fost despre dînsul începătura şi că n-au rădicat el armele asupra craiului, ce craiul, fără de cale şi fără de ştire au venit asupra lui Ştefan vodă, unde şi acolo s-au întorsu cu ruşine. Mai apoi, ca să arate că mai mult poate să strîce el craiului,

---

1 lét<o>pis<i>ţul // 2 deal / Botoşani şi au semînat // 3 mare, care şi pîn<ă> astăzi să véde codri mari / Ci // 4 poveste / nimic // 5 létopiseţul // 6 Botoşani / zis / ci // 8 Într-acest / prăstăvit // 11 Cîndu / *ad.marginal* Ştefan, 1499 A // 12 iar / aşăzatu-s-au // 13 Albreht craiul leşăscu / Alicsandru / cneaz / a]al // 14 văzînd risipele / prăzile ce făcea turcii prin olatele sale să aibă // 15 ajutora / pre]cu / daca // 17 lase / atuncea / a ajuta ceilalţi // 19 Jîcmon // 20 acea // 21 létopiseţul // 22 *după* nu scrie *ad.* fără cît fiind mai mult datoriia creştinească, aducîndu-şi aminte şi de prieteşugul ce au avut cu Cazimir craiul, tatăl lui Olbreht, făgăduind unul, altuia, să dea agiutoriu împotriva nepriiatenilor săi N // 23-33 *după Ureche* // 23 Scrie Uréche vor<nicul> că Ştefan / lăsînd // 24 cea neprietenească / creştinească // 25-26 *ad.marginal* aducîndu-şi aminte.. tatul lui Olbreht A // 26 crai, tatăl lui Albreht // 27 ispitise / făcuse // 28 Aşîjderea // 29 du pen prejur / niciodată / ci pentru ca să // 30 *după* dînsul *ad.* pricina şi // 31 ci / făr<ă> de[1-2] / *ad.marginal* Ştefan, 1499 A // 33 strice //

www.dacoromanica.ro

decît craiul lui Ştefan vodă, au întrat de i-au arsu tîrgurile şi i-au robit podanii; nice au avut cini să-i stea împrotivă, ce cu mare dobîndă s-au
f. 110v întorsu în Ţara Moldovei/. Că venirea craiului dobîndă au adus lui Ştefan vodă, că s-au împlut toţi de jacuri leşăşti; de acolo au venit Ştefan vodă, şi cu toţi plini s-au întorsu la casăle sale.

Aşijdirea, acmu la pace, pre lesne au stătut, ca să să cunoască că ori la ce-l vor cerca, gata iaste şi la pace şi la răzmiriţe. Deci pacea au legat într-acesta chip, ca să-i fie într-agiutor împrotiva fiecărui vrăjmaş; iară pribégii de îmbe părţile să nu să priimască. Iară de s-ar tîmpla vreunui domn a Moldovei să iasă de nevoia turcilor, în Ţara Leşască, să-l priimască şi în tot chipul să pue nevoinţă ca să-l aşédză la domnie. Iară domnii Moldovei pururea să aibă urechi deşchisă despre turci, să de<a> ştire craiului de gîndurile lor. Strîmbătăţile ce s-ar face la margine de îmbe părţile, să le cérce starostii de Cameniţ<a>, de Cernăuţi, de Hotin. De s-ar face despre parte<a> acestor starosti vreo strîmbătate, atunce boiarii mari să să trimiţă de îmbe părţile să cerce. Şi să fie slobod amînduror năroadelor neguţitorii a face. Şi pe aceste aşădzămînturi şi scrisoare s-au făcut, care să află şi astădzi în metrica crăiască în Cracău/.

f. 111 Scrie Vapovschie cronicariul leşăscu, că pre acéia vréme să fie trimis şi Ioan cneadzul, împăratul moschicesc, legînd şi el prieteşug de pace cu craiul leşăscu.

Nezăbavă vréme sultan Baezit al <loc gol> împărat turcescu, de legătura păcii între atîţea domni creştineşti, au trimis şi el soli de pace la Albreht, craiul leşăscu, şi au priimit şi craiul acia pace cu turcii. Începînd oaste cu veneţiianii, avea grije să nu să rădice acei crai, carii s-au pomenit mai sus, că au fost legat pace între dînşii, asupra turcilor, carii luasă de la veneţiiani Morea şi altele, multe.

Nenărocit era acesta Albreht, craiul leşăscu; că tătarîi de cîte ori loviia în Ţara Leşască, niciodată gata nu să afla asupra lor, ce tot cu plian să întorcea tătarîi. Precum şi în anul 1500, după ce făcură aşădzămînturile între domnii ce s-au pomenit mai sus, au lovit tătarîi la Volin şi la Ţara Rusască pre la Belzu, pre la Cratnoslav, pre la Toruben, pre la Crasnec şi pre la Liboblin, pîn-la Visla au prădat, robind. Acéstea înţălegînd craiul, pîn-a să găti să margă asupra tătarălor, tătarîi, prădînd de voe, s-au înturnat făr-nice o dodeială cu robi şi cu mult plian/.

1-13 *după Ureche* // 2 nici / cine / împotrivă, ci // 4 umplut / jacuri]jafuri // 5 casile // 6 Aşîjderea şi acum // 7 răzmiriţe]războae // 8 într-acest / să fie într-ajutor împotriva / fieştecăruia // 9 iar pribegii den toate părţile / priimească / Iar // 10 întîmpla / domnu / dă nevoia / *ad.marginal* Ştefan, 7006 A // 11 priimească / aşaze // 12 Iar / deşchise // 13 turci]turcu // 14 de îmbe / din toate / cerce / starostile / Cameniţă // 15 partea // 16 atunci / de îmbe]dintr-amîndoao / ca să cerce // 17 noroadelor / neguţătorii // 18 aşăzămînturi / astăzi // 20 acea // 21 cnezul / moschicescu // 23 Deci făr<ă> de zăbavă vréme / *lipseşte* al / împăratul // 24 *după* creştineşti *ad.* ce s-au făcut înţelegînd // 25 acea // 26 Începîndu / vineţénii / carei // 27 dînşii // 28 carei luase // 29 Nenorocit / acest crai Albreht; că tătarii / *ad.marginal* Ştefan, 7006 A // 30 niceodată / ci // 31 plean / tătarii // 32 aşăzămînturile / tătarii // 33 Rusească / Belzul // 34 *lipseşte* pre[2] // 35 înţelegînd / meargă // 36 tătarilor / tătarii / dodeială]bîntuială // 37 *lipseşte* şi / plean //

www.dacoromanica.ro

f. 111v Într-acestaş an 1500, mare războiu s-au făcut în Italiia, bătîndu-să hişpanii cu franţozii pentru crăiia Neapoliei. Şi Maximiliian făcea războiu cu Şvicerig; aşijdirea şi papa cu florintiianii, veneţiianii cu enovedzii, mediolanénii cu stăpînu-su, Ludovic Sforţa.

Iară în anul 1501 strînsu-s-au săim în Ţara Leşască, din poronca craiului, la Petricov. Şi tîmplîndu-să încă solii turceşti neporniţi atuncea urnind încă 6 ani pacea, s-au întorsu solii turceşti bine dăruiţi de craiul Albreht.

7009<=1501>. DE UN PĂTRU VODĂ ARON, CE I-AU TĂIAT CAPUL CRAIUL LEŞĂSC.

Într-acestaş an trimis-au Ştefan vodă solii săi la craiul leşăsc, la săim, poftind pre tocmala şi legătura ce au avut să dea pe Pătru vodă Aron, ficiorul lui Iliiaş vodă, care era pribag în Ţara Leşască. Că simţise Ştefan vodă cum Pătru vodă pre mulţi din domnii leşăşti îi trăsése în parte<a> sa, de îndemna să facă oaste asupra lui Ştefan vodă, făgăduind să pléce ţara toată să fie supt ascultarea léşilor/.

f. 112 Stătut-au craiul la sfat ce ari face: să dea pre un om nevinovat şi care s-au plecat la crăie, să părea un lucru tirănescu; să ţie, iarăş<i>, pre nepriiatinul lui Ştefan vodă era împrotiva aşedzămînturilor legate cu Ştefan vodă şi cu craiul. Şi înţălesése craiul dintru solii lui Ştefan vodă precum de nu-l va da craiul, pre aşădzămînturile ce s-au făcut, oaste să va face pentru dînsul. Şi craiul era gata pre acéia vréme să purceagă la prusi. N-au cutedzat a lăsa cérerea lui Ştefan vodă gios, să-ş<i> lasă în urma sa nepriiatin; ce din sfatul tuturor au aflat să nu dea pe Pătru vodă, ce înaintea solilor lui Pătru vodă au poroncit de i-au tăiat capul. Şi pentru să dzică nărodul că l-au omorît pe dreptate, au poroncit craiul de au sunat cum Pătru vodă au făcut cărţi vicléne. Şi aşia au pornit solii lui Ştefan vodă.

Obîrşindu-să săimul, îndată s-au pornit cu oşti la prusi. Şi sosind la Teruinia, au trimis soli la mai marele prusilor, sfătuindu-l de bună voia sa să vie să să pléce craiului, decît să vadză armele leşăşti asupră-şi.

Acest Pătru vodă, cum s-au pomenit, iaste Aron, pre carele, după
f. 112v ce l-au bătut/Ştefan vodă la Doljăşti, pre Sirétiu şi după izbînda lui Ştefan vodă asupra lui Matiiaş, craiul ungurescu, au fugit Pătru vodă la léşi.

---

1 Tot într-acest an / *lipseşte* 1500 // 2 haşpanii // 3 aşîjderea / floruntiianii / vineţenii // 4 stăpînă-său // 5 Iar / seim / porunca // 6 întîmplîndu-să // 9-10 *lipsesc* N // 9 *lipseşte* 7009 / *lipseşte* un // 10 leşăscu / *ad.marginal* 7009, Aron A // 11-13 Şi la acel săim au nemerit şi solii lui Ştefan vodă, prin aşăzămînturile legate trimişi, cerşind pe Pătru vodă Aron N // 11 leşăscu // 12 seim pohtind / tocmeala // 13 feciorul / pribeag // 15 partea // 16 făgăduindu să plece toată ţara // 19 pe nepriiatenul / împotriva aşăzămînturilor // 20 *lipseşte* şi cu craiul / înţelesése / dintru]din // 21 aşzămînturile ce au făcut // 22 *lipseşte* să / acea // 23 purcează / cutezat / cererea / *ad.marginal* Ştefan, 1501 A / jos // 24 lase / nepiiaten / ci // 25 ci înaintea solilor lui au poruncit craiul de au tăiat capul lui Pătru vodă / Pătru vodă]Ştefan vodă N // 26 pentru ca să nu zică norodul / pe]făr<ă> // 27 poruncit / cum că // 28 aşa // 29 Deci sfîrşindu-să seimul // 30 *lipseşte* bună // 31 vază // 34 Siret // 35 Mateiaş //

www.dacoromanica.ro

DE MOARTEA LUI ALBREHT, CRAIUL LEŞĂSC.

Iară craiul Albreht, aşteptînd răspunsul să-i vie de la prusi, ales căci prusii urniia răspunsul, să arăta craiului a fi plecaţi, iară aştepta agiutoriul să le vie de la némţi; că mai mult némţii îndemna pre prusi să să rocoşască asupra léşilor. Ce întru aceli amestecături între dînşîi au murit Albreht, craiul leşăsc, de ciumă. Şi l-au dus de l-au îngropat în Cracău. Acest craiu n-au fost însurat.

Iară toamna, precum scriu létopisăţîle ruseşti, şi Mehovie, Sahmat Ghirei sultan, hanul oardelor de peste Volga, ficiorul lui Ahmet, trecînd apa Volga şi Donul, cu toate oardele de peste Volga, au venit într-agiutor Litvei, asupra moscalilor. Scrie Cromer, ca la 100.000 de tătari să fie fost cu acel han. Tras-au hanul cu oştile sale la Ţara Sibirului şi au stătut supt Novogrod şi supt alte cetăţi şi au prădat Ţara Moscului pîn-la Bransco şi au dobîndit Novogorodul, şi alte cetăţi i s-au închinat/.

f. 113 După moarte<a> lui Albreht craiul s-au strînsu ţara la săim la Petricov, fiind cap săimului, după obiceiul vechiu, Frideric, arhiepiscop pre acea vréme a Gneaznii, carele deodată era şi episcop Cracăului şi cardinal. Au stătut cîţiva îndoiţ<i> pregiur alesului craiu nou, fiind multe şi neprotivite socotélele léşilor, din feciorii lui Cazimir craiul, pre care ş-ar alége craiu. Căci mulţi din léşi poftiia crăiia lui Vladislav craiului ungurescu, dzicînd că Vladislav, cu avérea sa, va lăţi şi va întemeia crăiia şi-i va apăra de turci şi de tătari. Şi acmu au fost trimis la unguri cu povăţuirea lui Pătru Rumitu, postelnicului crăescu, din sfatul pe tainâ a o samă de domni a lui Pătru Mişcovschii, voevodul Linciciului şi a lui Nicolae Vroblovschii, canonicului Cracăului, îndemnînd pre Vladislav la Crăiia Leşască. Alţii poftiia pre Jicmont; ce au biruit socotiala celora ce au poftit pre Alexandru, cneadzul Litvei, căci era şi mai mulţi şi au avut dovadă mai bună asupra alesului Crăiei Leşeşti/.

f. 113^{v} ## *LUCRURI STREINE. AICEA AM SOCOTIT A FI CU CALE A SĂ SCRIE ORÎNDUIALA ŞI OBICÉIURILE LÉŞILOR CÎND FAC ŞI RĂDICĂ CRAIU NOU.*

Strîngîndu-să episcopii şi tot clirosul beséricii şi sfétnicii crăiei, aşijdirea şi altă boerime, aşia miréni, cum préoţi, toţi la Cracău să

---

1 *lipseşte* N / *ad.marginal* Iar streine. 7009 A // 2 Iar // 3 iar // 4 ajutoriul / nemţi / nemţii / pe // 5 léşilor]némţilor / Ci într-acele / dînşii // 6 craiu leşăscu // 8 Iar / scrie // 9 du peste /ficiorul // 11 ajutor // 16 moartea / craiu / ţa<ra> la seim // 17 seimului / obicéiul // 19 pregiur]la / alesul craiului nou // 20 multe şi nesocotite socoteli ale léşilor / feciorii // 21 craiu / alege / *lipseşte* craiu^{2} / pohtiia // 22 craiul / zicînd / averea /*ad.marginal* Tot streine, 7009 A // 24 *lipseşte* acum // 25 postelnicul / seamă // 27 *ad.marginal* Streine, 7009 A // 28 pohtea / Jicmon / ci / socoteala / pohtit // 29 Alicsandru cneazul // 30 Leşăşti // 31 *lipseşte* Lucruri streine N / striine / aici // 32 cîndu // 34 biséricii / crăiei împreună cu altă boerime // 35 aşa / cum]cum şi / preoţi / *lipseşte* să //

www.dacoromanica.ro

strîngu. Atunce craiul cel ales, îmbrăcat, întîi să grijéşte prin svînta ispovedanie, prin milostenie şi prin pocăinţă (care să faci în dzua duminecii), cu o dzi mai nainte, la preasvînta cuminecătură. Şi a doa dzi, cînd iaste să blagoslovască pe craiul, să strîngu préoţii dez diminiaţă la cetate, la besérica episcopii a lui Stanislav, îmbrăcîndu-să în mitră episcopască. Aşijdirea svétnicii şi boiarii toţi să află la acia strînsoare de preoţi. Şi după ce să strîngu, atunce arhiepiscopul cu toată préoţimea, pre orînduiala besericii, după obicéiul besericii apusului, purced din besérică la curţile crăeşti; cu mare cinste şi dumnedzăire mergu. Şi acolo, înainte<a> curţilor crăeşti, lăsind şcoalele şi alte chipuri, ce mergu la alai numai singuri episcopii şi arhiepiscopul întră în curtea crăiască, ca să ducă pre craiul nou în
f. 114 besérica episcopiei. Întîi/prin postelnicul cel mare, sau prin alt cap mai de cinste între preoţi, îmbracă pe craiul în hainele episcopeşti, puindu-l între domnii şi între boiarii cei mai de frunte. Iară arhiepiscopul îl stropéşte cu apă svinţită şi citéşte această molitvă:

„Dumnedzăule, ziditoriule celor plecaţi, carele cu lumina Sfîntului Duh ne bucuri, trimite asupra acestui şerbu al tău (ime rec=numele) darul tău, ca printr-însul să cunoaştem venirea ta întru noi".

De acolo duc pe craiul la besérică 2 chipuri mai de cinste preoţeşti, unul ţiindu-l de mîna driaptă, altul de stînga, înaintea căruia un domn dintre svétnici duce coroana şi altul schiptrul, al treile<a> mărul, al patrule<a> sabiia goală duce, şi préoţii, înainte, crucea, şi tot cin de besérică şi boerimea, cineş pre orînduiala sa. Viind la besérică, acéle odoară crăeşti, care le duc înaintea craiului: coroana, schiptrul, mărul şi sabiia, le pun pe préstol, în oltariu. Şi pe craiu, pîn-obîrşescu oraţiile sale, arhiepiscopul şi episcopii îl pun în scaunul crăescu. Apoi
f. 114^{v} unul din episcopi dzice această molitvă: /„Atotputernice, prea vécinice Dumnedzăule, otcîrmuitoriule celor cereşti şi pămînteşti, carele pre robul tău ai voit a-l rădica la stepena şi la vredniciia crăiei, lasă, ıugămu-ne, ca făcîndu-l slobod din toate împrotivirile să să întăriască cu darul a păcii besericii şi spre bucuriia vécinicii păci, din darul tău să să învredniciască a agiunge prin Hristos, domnul nostru. Amin."

Svîrşind molitva, îi aduce aminte tare craiului pentru credinţa cătră Dumnedzău şi alte înţălepciuni ce să cuvin craiului să le păzască, dzicînd: „De vréme ce astădzi, prin mînule noastre, prea bunule, Domane, carii purtăm întru aceasta slujbele lui Hristos, Mîntuitoriului

---

1 Atunci / grijaşte // 2 *lipseşte* şi / face / zioa // 3 zi / preasfînta cumenecătură / doao zi // 4 blagoslovească / preoţii diz de dimineaţă / *ad.marginal* Lucruri streine. 7009 A // 5 bisérica episcupii // 6 episcupească. Aşîjderea sfetnicii / boerii / acea // 7 atunci // 8 preoţimea / rînduiala / biséricii$^{1-2}$ // 9 purceg / bisérică // 10 dumnezeire / lăsînd şcoale // 13 bisérica episcupii // 14 în]cu / hainile episcupeşti // 15 Iar // 16 sfinţită / citeşte // 17 Dumnezeule / care // 18 Duhu / şerbu]robu / *între paranteze* cutare // 20 pre / bisérică / *ad.marginal* Tij streine. 7009 A // 21 dreaptă şi altul de-a stînga / domnu // 22 sfétnici / schiptru / treilea / al patru // 23 o duce / cinul // 24 bisérică$^{1-2}$ // 25 acele // 26 pă^{1} / oltar / craiul / obîrşescu]sfîrşăscu // 28 zice // 29 Dumnezeule otcîrmuitorule // 31 făcîndu / din]de / împotrivirile / întărească // 32 darul păcii biséricii // 33 învrednicească / ajunge // 34 Sfîrşindu molitfa / *ad.marginal* Molitvele craiului. 7009 A // 35 Dumnezeu / înţelepciuni / păzească, zicînd // 36 astăzi / mîinile // 37 carei //

www.dacoromanica.ro

nostru, măcar căci nevrednic svînta unsoare şi sémnele crăiei iaste să le priimeşti, iaste bine întîi să-ţ<i> aducem oarice aminte de sarcina la caré eşti însămnat. Astădzi vredniciia crăiască iai, şi a cîrmui pre credincios nărodul tău ţi-e dat; iai grijă luminat, adevărat, între cei muritori loc plin, iară plin de scădére de ostenială şi grijă. Şi adevăr, de vei cugeta că toată putérea, de la Domnul Dumnedzău iaste, prin care crescu craii, şi făcătorilor legilor céle drépte aleg, şi de turma ce
f. 115 ţi să dă/pe mînă, unuia lui Dumnedzău că vei da sama. Întîi să păzeşti dumnădzăirea, pre Domnul Dumnedzăul tău, cu toată mintea şi cu curată inimă să-l cinsteşti. Légea creştiniască şi credinţa catolicească, care din pruncie o ai mărturisit-o, pîn-la sfîrşit să o ţii nevătămată şi pre aceasta împrotiva tuturor împrotivnicilor, după puterile tale, să o aperi. Ispravnicilor beséricii şi tuturor préoţilor să le dai cinstea ce să cuvine. Volniciia beséricii să nu o strici. Dreptatea, fără caré nici o tovărăşie îndelungu a sta nu poate, spre toţi neclătit să stăpîneşti. Celor buni, hărăzitoriu, celor răi certări ce să cuvin puindu-le. Pre văduve, pre cei méseri, pre săraci, pre cei slabi, de la toate supărările să-i aperi. Tuturor celor ce vor năzui la tine, bun, blînd, şi priimitoriu să te arăţi. Şi aşia să te porţi, cît nu spre al tău, ce spre a tot norodul folos că stăpîneşti şi har a bunătăţilor tale nu aicea pre pămînt, ce în ceriu să-ţ<i> pară că aştepţi. Care acela să-ţ<i> hărăzască ţie, care vieţuiaşte şi împărăţéşte, Dumnedzăule, în veci de véci."

Svîrşind aceasta voroavă, întriabă episcopul cu aceste voroave: „Vei să păzăşti svînta credinţă dată <de> besérica catholicească şi stînd pe lîngă dreptate să te porţi cu care?" Răspunde craiul: „Voiu." „Vei să fii apărătoriu beséricii şi slugilor besericeşti?" Răspunde craiul: „Voiu"/. „Vei crăiia, ţie dată de Dumnedzău să o păzăşti, după
f. 115v dreptate să o chivernisăşti şi să o aperi?" Răspunde craiul: „Voi. Şi cu agiutoriul lui Dumnedzău şi cu sfatul credincioşilor miei, aşia întru toate a păzi le făgăduescu, cum voiu putea mai bine."

Obîrşind aceste întrebări craiul, înaintea arhiepiscopului, îngenunchind, luîndu-ş<i> şlicul, dzice acéste cuvinte: „Eu (ime rec = numele), cu voia milostivului Dumnedzău, făcîndu-mă craiu leşăscu, mărturisăscu-mă şi făgăduescu înaintea lui Dumnedzău şi înaintea îngerilor lui, îndată dintru acesta ceas, giudecata şi dreptatea şi pacea beséricii a lui Dumnedzău şi norodului pre sama mea dat, după putinţă

---

1 nevrédnic / sfînta / semnile // 2 priiméşte // 3 care / *lipseşte* eşti / însemnat / Astăzi / otcîrmui // 4 norodul tău te-au dat să iai grija / întru // 5 iar / scădere / osteneală // 6 dă vei / că]cu A / puterea / Dumnezeu // 7 drepte // 8 Dumnezeu /seama // 9 dumnezeirea / Dumnezeul // 10 creştinească // 12 împotriva // 13 biséricii // 14 biséricii / care // 16 hărăzitor // 18 priimitor // 19 aşa // 20 pămîntu / ci / ceriuri // 21 hărăzească // 22 Dumnezeule // 23 Sfîrşindu această / întreabă / voroave]cuvinte, zicîndu-i / *ad.marginal* Tij streine. 7009 A // 24 păzeşti sfînta / de la bisérica // 26 *după* apărător biseericii *ad.* Răspunde craiul: voiu / şi]aşîjderea şi / besericeşti]biséricii // 27 ţi-e]ce-ţi iaste / de]de la / Dumnezeu / păzeşti / după]cu // 28 chiverniseşti // 29 ajutoriul / aşa // 31 Obîrşindu / întrebări]cuvinte şi întrebări / episcopului // 32 îngenunchindu şi luîndu-şi işlicul zice aceste / *între paranteze* cutare // 33 Dumnezeu // 34 mărturisescu-mă / Dumnezeu // 35 acest / judecata // 36 a biséricii lui Dumnezeu / pre seamă dat //

www.dacoromanica.ro

şi dreptate a face şi a păzi, prăvind la vredniciia milii lui Dumnedzău, precum mai bine îmi va putea arăta sfatul credincioşilor miei episcopilor şi preoţilor beséricii lui Dumnedzău, a da cinstea ce să cuvine şi a céia ce s-au dat şi aşedzat de chesarii şi craii creştineşti, beséricii, întreg voiu păzi.

Arhimandriţilor, egumenilor, tuturor ostaşilor şi şleahticilor, cinstea ce să cuvinte după svatul credincioşilor miei a arăta şi a da, f. 116 voiu, şi mă făgăduescu"/. Şi aşia pune amîndoaă mînule pre evanghelie dzicînd: „Aşia să mă agiute Dumnedzău şi svînta Evanghelie". Apoi dzice arhiepiscopul această molitvă:

„Atot putérnice Dumnedzăule, ziditoriul tuturor, împăratul împăraţilor şi domnul domnilor, carele pre Avram credincios robul tău l-ai făcut biruitoriu asupra vrăjmaşilor, lui Moisi şi lui Isus a lui Navi, norodului tău mare bituinţă li-ai dat şi spre smeritul David, cuconul tău, l-ai înălţat la împărăţie şi pre Solomon l-ai îndzestrat cu nespuse daruri, a preaînţălepciunii şi a păcii, prăveşte, rugămu-te Doamne, la rugile smereniei noastre şi pre acest şerbu al tău (numele), pre care cu smerita cinste îl cinstim şi îl alégem craiu, înmulţeşte darurile blagosloveniilor tale şi pre dînsul cu driapta puterii tale pururea acum şi fieşteunde îl povăţuiaşte, ca urmînd credinţa lui Avraam, blîndéţăle lui Moisi, tăriia lui Isus a lui Navi agonisind, cu smereniia lui David fiind înălţat, cu preaînţălepciunea lui Solomon împodobit, întru toate ţie să-ţ<i> placă şi pre cărarea dreptăţii cu norocit pas de pururea să păşască şi cu coiful acoperemîntului tău să să îmbrace şi cu f. 116^{v} pavăţa/nebiruită să să acopere, înfăşurat cu armele beséricii să dobîndiască cea poftită asupra vrăjmaşilor sfintei cruci, biruinţa, şi să ia izbîndă cu năroc şi să le adaogă lor spaimă puterii sale şi pace celor ce vor oşti împreună cu dînsul. Cu veselie să aibă pre Hristos, Domnul nostru, carele cu putérea crucii au sfărîmat iadul, biruind împărăţiia diiavolului, biruitoriu s-au suit la ceriuri, între care toate puterile şi biruinţa crăiilor stă, care iaste mărirea celor smeriţi şi viaţa şi mîntuinţa noroadelor, care petréce cu tine şi împărăţeşte Dumnedzău peste toţi vécii vécilor. Amin."

Şi iar ceteşte alte molitve, care pintru lungimea voroavei nu s-au scris aicea. Pre urmă arhiepiscopul îngenunche şi craiul pre cruce şeade culcat. Peaveţii cîntă stihurile carele iarăşi le trec aice. Apoi toţi episcopii şi protopopii, cu toată preoţimea, îngenunchind diasupra

---

1 privind / Dumnezeu // 2 mai nainte // 3 biséricii / Dumnezeu // 4 ceia / aşăzat // 5 biséricii // 6 şi tuturor // 7 sfatul // 8 aşa / mîinile / sfînta evanghelie zicînd // 9-10 *lipseşte* Aşia să mă agiute... această molitvă // 11 Dumnezeule, ziditorul // 12 care / Avraam // 13 biruitor / *lipseşte* a lui // 14 le-ai / coconul // 15 înălţat]învăţat // 16 preaînţelepciunii / privéşte // 17 şerbu]rob / numele]cutare / carele // 18 *lipseşte* îl cinstim şi // 18-19 darurile tale şi blagosloveniile tale pre // 19 dreapta // 20 urmîndu / blîndeţile // 21 Isus Navi / *lipseşte* cu // 22 preaînţelepciunea // 23 să-ţ<i> placă ţie / deapururea // 24 *lipseşte* cu / *lipseşte* şi^{2} // 25 biséricii / pavăţa]povaţă A // 26 dobîndească / pohtită / biruinţă // 27 noroc / să li să adaogă // 29 puterea / iadu / biruindu // 30 biruitor // 31 viiaţa // 32 mîntuirea / Dumnezeu // 34 iar]mai / citéşte şi alte / pentru / voroavei]vorbei // 35 mai scris / îngenuche / şade // 36 şi peaveţii, adică cîntăreţii / le trécem aici // 37 îngenuchind / diasupra]înaintea //

www.dacoromanica.ro

craiului fac litie. Care obîrşind-o arhiepiscopul, cetéşte Otce naş <=Tatăl nostru> şi alte molitve şi aşia de iznoavă cetescu altă molitvă
f. 117 pentru craiu./ Şi şedzînd arhiepiscopul, iară craiul îngenunchind înaintea lui să dezbracă de hainele preoţăşti, iară arhiepiscopul îş<i> întinge degétul cel mic, drept, în svîntul mir şi îi unge mîna driaptă, începînd de la palmă pîn-la cot şi între spéte şi în umărul drept, dzicînd: „Te ungu pre tine întru craiu din untul svinţeniei, în numele Tatălui şi a Fiiului şi al Svîntului Duh. Amin. Pace cu tine." Şi răspund „şi cu Duhul tău." Apoi cetéşte molitva, precum îl pomăzuiaşte craiu, şi altele carele nu le-am mai scris aicea, pentru scurtarea voroavei. Iară pre urmă, după ce citescu molitvele, toţi episcopii, ţiind pre a mînă pomăzuiturile de bumbac, ştergu locurile cele unse ale craiului, dzicînd ruga aceasta: „Dumnedzău, împărate împăraţilor şi domnu domnilor, prin care împăraţii împărăţăscu şi făcătorii legilor fac giudecăţile, să blagosloveşte acest îmbră<că>mint crăescu şi fă ca şerbul tău (ime rec), craiul nostru, care iaste să o poarte ca o haină de bune obiceiuri şi fapte svinte, înaintea ta să luminédze şi, după viaţă trecătoare, mărirea vécinică ce nu are svîrşit să moşteniască prin Domnul nostru Iisus Hristos"/.

f. 117v Şi aşia îmbracă pre craiul în haină, dzicînd: „Ia haina făcută de patru începături, prin caré să înţălégi 4 părţi a lumii a fi supuse puterii dumnedzăeşti; că nime nu poate cu năroc a stăpîni pre pămînt, de nu i să va da putére den ceriuri." Acéstea dzicînd arhiepiscopul îş<i> spală mînule şi puindu-ş<i> infula, haina, cetéşte: „Vearoiu vă edinage Boga", i proci <=Cred într-unul Dumnezeu, şi aşa mai departe> şi pre craiul îl duce la scaunul crăescu. Apoi, la liturghie, făcînd toţi episcopii rugă pentru craiul şi, îngenunchind craiul, arhiepiscopul îi dă sabiia, dzicînd ruga: „Priiméşte sabiia de sus dată, de la oltariu, prin mînule noastre, săvai nevrednice", i proci.

Şi atunce la liturghie, încingîndu-l cu sabiia, dzice arhiepiscopul: „Încinge-ţi sabiia ta, peste mijlocul tău, preaputernice, şi ia aminte că svinţii nu în sabie, ce prin credinţă au biruit împăraţii". Apoi îi pun corona în cap şi dzice: „Priiméşte corona crăiei, care măcar că de nevrednici, însă de mînule episcopilor ţi să pune în cap, în numele Tatălui şi a Fiiului şi a Duhului Svînt", i proci.

Mai pre urmă mărul de aur, rătundirea lumii închipuind-o, în stînga, şi în driapta schiptrul, adecă toiagul crăesc îi dau, dzicînd:

---

1 obîrşindu-o / citéşte Tatăl nostru carele eşti în ceruri şi alte molitfe // 2 aşa / citescu / molitfă // 3 craiul / şăzînd / iar / îngenuchind // 4 hainile preoţeşti, iar // 5 sfîntul / şi-i / dreaptă, începîndu // 7 zicîndu / sfinţeniei / în]întru // 8 şi al // 9 citéşte // 10 pomăzuiaşte]povăţuiaşte A / craiul / care // 11-13 *lipseşte* Iară pre urmă... dzicînd ruga aceasta B, *anulat* A / 13 Dumnezeule împărate al // 14 domnul / împărăţescu // 15 légilor / judecăţile / îmbrăcăminte crăeşti / 16 ca şi robul tău / ime rec]cutare / carele /să le poarte ca nişte haine crăeşti de bune // 17 sfinte / 18 sfîrşit // 19 moştenească // 20 aşa / pe / haine, zicînd // 21 care / înţelége / ale lumii / 22 dumnezeiaşti / nimeni / noroc // 23 putere din / Acestea zicînd // 24 mîinile / citeşte: „Crez întru unul Dumnezeu..." i proci // 27 îngenuchind // 28 zicînd // 29 mîinile / *lipseşte* săvai / nevrédnicii şi altele // 30 Atuncea / zice // 32 sfinţii / ci // 33 zice // 34 mîinile // 35 şi al[1-2] ./ 36 rătunzimea / închipuindu-o // 37 dreapta / adică / crăescu / zicînd //

www.dacoromanica.ro

f. 118 „Priiméşte toiagul înţălepciunii şi a adevărului“, i proci/. Şi cînd aduce de pune craiul pe préstol, la oltariu, pîne şi vin şi sărută svinţăniile (care să dzice pace) să cuminecă atunce craiul; apoi îl deşcingu de sabie şi după liturghie, după ce-l pun în scaon, atunce arhiepiscopul îl înalţă la crăie şi orînduiala crăiască îi dă, dzicînd aceste cuvinte: „Şedzi şi ţine de acmu locul ţie dat de Dumnedzău“, i proci. Apoi arhiepiscopul începe psalmul: „Pre tine, Dumnedzăule, te lăudăm“, i proci, şi svîrşind stă din driapta răspundzind: „Dreptatea şi giudecata, gătire scaonului tău“, i proci. Apoi cetéşte 2 molitve, după care obîrşesc orînduialeli şi obiciaiurile coronaţiei. Atunce cu toţii, cum sintu strînşi svatul, cum cel besericesc, aşia cel mirănesc, petrec cu mare cinste şi cu multe şiraguri pre stăpînul nou, ducîndu-l la curtea cetăţii, unde stau dvorelnici şi altă adunare, orînduită pre obiceiu ce să face.

A doa dzi îi giură ispravnicii tîrgului, aducîndu-i în tipsie cu taftă roşie acoperită cheile tîrgului, făcute de aur şi alte daruri. Apoi face craiul cavaliari, dîndu-le sabii goale, i proci.

Şi acéstea, pentru mai deşchisăle lucruri şi a crailor leşăşti cu carii
f. 118v să megieşadză ţara noastră, măcar pre scurtu am scris aice; iară/să venim la rîndul istorii domnilor ţărîi noastre, de unde am lăsat.

După ce au stătut Alexandru, cneadzul Litvei, la Crăiia Leşască îndată să grăbi a mergi cu oaste asupra tătarălor de la Volga, carii să rocoşisă pre hanul lor şi hanul cerea agiutoriu de la craiul leşăscu. Că rocoşindu-să tătarîi Volgăi asupra hanului lor, anume Şahmat, neputînd sta mai mult Şahmat, căci tătarîi lui să agiunsése cu hanul Crîmului asupra lui Şahmat, care cu 30.000 de oamini au fost fugit la Cetatea Albă. Acolo vrînd turcii să-l prindză, agiungînd Menghirii hanul Crîmului la turci au fugit şi de acolo prin pustiiu şi au venit la Chiev. Ce şi acolo n-au putut sta fără de grije; că prindzindu-l voevodul Chievului, l-au trimis la Vilna, în Litva, şi acolo i s-au poroncit să aştépte venirea craiului. Ce pre urmă vădzindu-l că îmblă să scape şi de acolo, l-au închis cu pază tare pre Şahmat.

În anul 7010<=1502> préstăvitu-s-au Paisie arhimandritul şi egumenul Mănăstirii Putnii. Într-acestaş an, avgust 4 dzile, préstăvitu-s-au şi Athanasie Bolsun, curund după Paisie; amîndoi
f. 119 lăudaţi de viaţă bună/şi curată, care în viaţa lor nemică nu li-au lipsit ce s-au căzut păstoriei lor ca să nu pliniască.

---

1 înţelepciunii // 2 craiul de pune / oltar / pîine / sfinţeniile // 3 zice / atunci // 4 scaun / atunci // 5 zicînd // 6 Şezi / acum / ţie]ce-ţi iaste / Dumnezeu // 7 psalm / Dumnezeule // 8 sfîrşind / dreapta / răspunzîndu / judecata // 9 scaunului / citeşte / molitfe // 10 obîrşăscu obicéiurile şi orînduialile. Atuncea // 11 sînt / sfatul / bisericescu aşa şi cel mirenescu îl petrec // 12 şireaguri // 13 obicéiul // 15 doao zi / giură]încungiură // 16 chieile // 17 cavaléri // 18 deşchisile // 19 megieşaşte / ţara noastră]Ţara Moldovei / măcar că aicea / iar noi // 20 *lipseşte* domnilor ţărîi // 21 Alicsandru // 22 merge / tătarilor / carei // 23 răcoşîse / ajutor // 24 răcoşîndu-să tătarii // 25 neputîndu / tătarii ajunsése // 26 oameni // 27 vrîndu / prinză, ajungînd Minghirei // 29 Ci / făr<ă> de / prinzîndu-l // 31 poruncit / Ci pe / văzîndu-l / umblă // 33 anu / prăstăvitu-s-au / *ad.marginal* Ştefan, 7010 A // 34 Într-acest / zile // 35 prăstăvitu-s-au / curînd // 36 viiaţă[1-2] / nimic / le-au // 37căzut / plinească //

www.dacoromanica.ro

CÎND AU LUAT ŞTEFAN VODĂ POCUTIIA DE LA LÉŞI.

Ştefan vodă, fiind gata de războiu, ca un leu ce nu-l poate îmblîndzi nimene şi lui odihna altora îi părea că iaste cu pagubă, au întrat în Ţara Leşască, cu oaste şi au prădat Pocutiia şi o au şi luat-o. Şi dzicia că acel olat l-au luat léşii de la moldovéni, fără cale.

Atunce craiul, după ce au făcut sfat pintru Pocutiia ce o luasă Ştefan vodă, au strînsu oaste pre bani şi au trimis de au întrat în ţară şi au făcut multă pagubă. Şi atîta s-au fost supărat a lor noştri, pîn<ă> s-au rugat cu toţii lui Ştefan vodă de au eşit de la Pocutiia, însă mai mult de boala ce au avut la picioare, adecă podagrie; şi cetăţile ce le luase li-au întorsu.

Scrie létopisăţul leşăscu că avînd gînd Ştefan vodă să lovască Pocutiia, au îndemnat întîi pre tătarîi Crîmului de au lovit cu pradă la Podoliia şi în Ţara Rusască. După care şi singur Ştefan vodă slobodzind oastea asupra Ţărîi Ruseşti, toate ţinuturile între Nistru şi
f. 119[v] între munte, care loc să numéşte Pocutiia/făr-de nice o dodeială şi făr<ă> nădejdea léşilor o au luat şi o au stăpînit-o Ştefan vodă, dzicînd că locul acela, Pocutiia, au fost de Moldova.

Vădzindu-să léşii întru atîtea greutăţi şi griji, trimiţind adése cărţi léşii la craiul Alexandru, i-au căutat craiului a purcéde den Litva. Şi în luna lui oc<tomvrie> au venit la Liublin şi acolo au făcut sfat cu sfétnicii săi. Şi din sfatul tuturor au tras oaste cu bani asupra lui Ştefan vodă şi au răscumpărat Pocutiia. Şi au întrat léşii în ţară cu multă scădére ţărîi, aşia cît au căutat lui Ştefan vodă a părăsi şi a eşi den Pocutiia, fiind atunce şi slab Ştefan vodă de picioare; de care slăbiciuni nu peste multă vréme ş-au dat datoriia omeniască.

S-au fost supărat şi ţărîi cu Ştefan vodă. Acest Ştefan vodă, cum scriu cronicarii leşăşti, şi ales Stricovschie, au fostu om hîtru şi norocit. Om nu înalt la stat, şi la minte ascuţit, isteţu şi ştiutoriu lucrurilor războaelor, făcînd războae cu năroc asupra turcilor, asupra ungurilor, asupra léşilor şi asupra tătarălor, la toţi vécii ştiut/.

f. 120 ## 7012<=1504>. DE MOARTIA LUI ŞTEFAN VODĂ CEL BUN.

Nu multă vréme, dacă s-au întorsu Ştefan vodă de la Pocutiia la scaunul său la Suceavă, fiind bolnav şi slab de ani, ca un om ce-au fost într-atîtea războae şi ostenială şi neodihnă în 47 de ani, în toate părţile

---

1 Cîndu // 2 fiindu / îmblînzi / *ad.marginal* Ştefan, 1501 A // 3 nimeni // 4 şi o au luat // 5 zicea / moldoveni // 6 Atunci / pentru / luase // 8 atît // 10 la]de / adică // 11 le-au // 12 létopiseţul / gîndu / lovească // 13 tătarii // 14 Ţa<ra> Rusească / Dar]După // 15 slobozind // 16 fără de nici o dodăială // 17 nădejde / zicînd // 19 Văzîndu-să / trimiţînd adesea // 20 Alicsandru / din / *lipseşte* Şi // 21 Lublin // 24 scădere ţării aşa / *lipseşte* cît / din // 25 atuncea // 26 omenească // 27 ţării / Ştefan vodă[2]]domnu / *ad.marginal* Ştefan, 1502 A // 29 *lipseşte* şi[1] / ştiutor // 30 noroc / asupra]a // 31 asupra[1-2]]a / *lipseşte* şi tătarilor / vécii]vecinii // 32 *lipseşte* 7012 / moartea // 33 *după* Nu *ad.* trecu / daca / *lipseşte* Ştefan vodă / În anul 7012, nu multă vreme N // 34 Suceava / de ani]bătrîn // 35 osteneală //

www.dacoromanica.ro

să bătea, cu toţii, şi după multe războae cu năroc ce-au făcut, cu mare laudă, au răpăosat marţi, iuli<e> 2.

Fost-au acest Ştefan vodă om nu mare la stat, mînios şi de grabă vărsător de singe nevinovat. De multe ori la ospéţă omorîia făr<ă> giudeţ. Iară la altele era om întreg la fire, neléneş şi lucrul său îl ştiia a-l apăra. Şi unde nu gîndiiai, acolo îl aflai. La lucruri de războae, meşter; unde era greu însuş<i> nevoia de să vîrîia, ca vădzindu-l ai săi să nu s<ă> îndărăptéze. Şi pentru acéia rar războiu de nu biruia. Şi unde îl biruia alţii nu pierdea nădejdea; că ştiindu-să căzdut gios, să rădica deasupra biruitoriului.

Mai apoi, după moartea lui Ştefan vodă, şi ficiorul său, Bogdan vodă, urma lui luasă de lucruri vitejăşti; cum să tîmplă: din pom bun, f. 120v bună roadă iasă/. Iară pre Ştefan vodă l-au îngropat ţara cu multă jale şi plîngere în mănăstire în Putna, care iaste zidită de dînsul. Atîta jeale era, de plîngea toţi, ca după un părinte al său, cunoscînd toţi că s-au scăpat de mult bine şi apărare. Şi după moartea lui pîn-astădzi îi dzic sveatîi Ştefan vodă; nu pentru suflet, că iaste în mînule lui Dumnedzău, că el încă au fost om păcătos, ci pentru lucrurile lui celi vitejăşti, carele nimeni din domni, nice mai nainte, nice după dînsul l-au agiunsu.

Fost-au mai nainte de moarte<a> lui Ştefan vodă, într-acel an, iarnă grea şi geroasă, cît n-au mai fost nice odănăoară; iară peste vară au fost ploi gréle şi povoae mari de ape şi multă înecare s-au făcut.

Ştefan vodă aproape de moartea sa au chemat vlădicii şi toţ<i> svétnicii săi, boiarii cei mari şi alţii cîţi s-au întîmplat, şi li-au arătat cum nu vor putea ei să ţie ţara cum o au ţinut el. Ce socotind din toţi mai puternic pre turcu, şi mai înţălept, au dat învăţătură să să închine turcilor. Şi de cii au stătut la domnie fiiu-său Bogdan vodă cel Grozav şi Orbu.

Făcut-au Ştefan vodă 44 mănăstiri, fiind însuş<i> ţiitoriu peste toată ţara. Şi au domnit ani 47, luni 2 şi săpt<ămîni> 3/. Fila 121r-v albă.

f. 122 7012, 1504. DOMN 19. DOMNIE 19. BOGDAN VOD<Ă> AL 3<-LEA>, SIN ŞTEFAN VODĂ CEL BUN.

După moartea lui Ştefan vodă, pre carele îl număscu şi pînă astădzi Bun, moartea, hotarul vieţii omului hotăraşte lucrurile şi aţîţă

---

1 noroc // 2 răposat / *după* 2 *ad.* 1503 // 3 de grab / *ad.marginal* Ştefan, 1503 A // 4 sînge / ospéţe / omoriia făr<ă> judecată // 5 Iar // 6 *lipseşte* a-l / gîndeai // 7 văzundu-l // 8 îndărăptédze]îndărătniceze // 9 căzut jos // 11 feciorul // 12 luasé / întîmplă / *lipseşte* bună roadă iasă // 13 Iar // 14 în Mănăstirea Putna / *lipseşte* care iaste zidită de dînsul / jale // 15 de]cît / după]de // 16 zic // 17 sfeti / *lipseşte* vodă / mîna // 18 Dumnezeu / céle // 19 care nimenea / nici[1-2] // 20 l-au agiunsu]nu va fi // 21 moartea // 22 nici odinioară; iar // 23 gréle şi venire de ape mai şi multă / *după* făcut *ad.* Domnit-au acest Ştefana vodă 47 de ani şi 2 luni şi 3 săptămîni. Apoi au stătut la domnie fiiu-său Bogdan vodă, ce-i zic cel Orb şi Grozav N // 24 *repetă* aproape / chiemat // 25 sfétnicii / *ad.marginal* Ştefan, 1502 A / le-au // 26 Ci // 27 înţelept // 28 fii-său // 28-33 *lipseşte* Şi de cii au stătut... domnie 19 N // 30 de mănăstiri / ţiitor // 31 ani 47 şi 2 săptămîni // 33 *lipseşte* 7012... domnie 19 / *lipseşte* al 3 // 35 pe care îl numescu / pîn<ă> astăzi //

www.dacoromanica.ro

ori bine de cel bun, ori rău de cel rău domnu a grăi norodul. Precum şi lui Ştefan vodă credzu după moartea lui mai mult şi mai tare i-au dzis cel Bun. Nemuritoriu nume iaste acest epethet: bun. Uitaţi-vă, domnilor, la acest neputred şi nemîncat de viermi nume: bun, ca uitîndu-vă să-l urmaţi şi urmîndu-l să-l agonisiţi. Fericit domnu, după a căruia moarte jăléşte norodul şi-i dzic bun şi milostiv.

Stătut-au cu voia tuturor fiiu-său Bogdan vodă la cîrma şi stăpîniia ţărîi, nu mult despărţit cu firea de tată-său. Că după ce au stătut la domniia ţărîi socoti întîi să-ş<i> aşédză şi să-ş<i> întăriască lucrurile cu megiiaşii săi, să-ş<i> aréte nume bun. Şi întîi pre învăţătura tătîne-său, lui Ştefan vodă, trimis-au la Împărăţiia Turcilor pre Tăutul logofătul cel mare şi pedestrime de dărăbani de au dus 10 pungi de bani şi s-au închinat cu toată ţara la sultan Suleiman, împăratul
f. 122v turcescu/. Iară Împărăţiia de bucurie mare cu dragoste i-au priimit şi au dăruit toţi banii Tăutului logofătului şi i-au adus în ţară. Şi au zidit pre acei bani beséricä în sat în Bălăleşti, la ţinutul Sucévei, unde stă şi pîn<ă> astădzi.

După acéia au trimis soli la Alexandru al <loc gol>, craiul leşăscu, ce era pre acéia vréme, pe carele l-au aflat solii lui Bogdan vodă dus din Radomna la Cracău, fiind bolnav de boala ce-i dzic doftorii paralisis. Acolo aflîndu-l solii lui Bogdan vodă pre Alexandru craiul, între alte arătate legături de prieteşug între dînşii au cerşut Bogdan vodă pe sora craiului, pre Elisafta, luiş, doamnă, făgăduindu-să că va întoarce Tismeniţa şi ţinutul Cesibisii craiului, care ţinuturi li-au fost luat tată-său, Ştefan vodă, de la léşi şi li-au fostu încă stăpînind Bogdan vodă, precum scrie Mehovita şi nu le întorsése léşilor. Ori că măcar nu le avea acéstea Bogdan vodă, iară gîndiia să le ia de la léşi; într-alt chip nu poate afla cronicariul leşăscu.

Vrînd Bogdan vodă să să aréte léşilor şi blînd şi simăţ n-au priimit nice fata, nice muma fétei pre Bogdan vodă pentru grozăviia lui caré o avea la faţă şi orbu de un ochiu. Iară nevrînd léşii, să întărîta pre
f. 123 Bogdan vodă şi din priiatin să-l facă nepriiatin/au aruncat asupra fétei cum nu i-ar fi voia. Şi aşia mulţămind craiul de daruri lui Bogdan vodă prin soli, pintru logodna au arătat lucru îndoit.

Alexandru craiul, după ce au pornit pre solii lui Bogdan vodă, n-au fost fără grijă de Podoliia şi de Ţara Rusască, ce sfătuia cum ar putea să depărtédze pre Bogdan vodă de la Pocutiia, şi orînduisă léfe slujitorilor pintru apărarea marginilor Ţărîi Leşăşti. Că Bogdan vodă, măcar că din soliia dintîi pierdusă nădejdea de sora craiului să o aibă

---

1 de[1-2]din // 2 crez / zis // 3 Nemuritor // 5 urmîndu // 6 jăleşte / zic // 7 fiiul său / *ad.marginal* Bogdan, 1504 A // 8 ţării // 9 ţării / aşaze / întărească // 10 megiiaşîi / arate // 11 Turcului // 12 zéce // 13 Suleiman]Murat N // 14 Iar // 15 pre]cu // 16 bisérică // 17 pîn<ă> astă-zi // 18 aceia / Alicsandru / *lipseşte* al / *ad.marginal* la Alexandru al A // 19 acea / pre // 20 zic // 21 *lipseşte* pre Alexandru craiul // 22 cerşut]cerut // 23 pre // 24 *lipseşte* craiului / le-au // 25 le-au // 27 acestea / iar / gîndea // 29 arate / semeţ / *ad.marginal* Bogdan, 1504 A // 30 nici [1-2] // 31 Iar / léşîi // 32 priiaten / neprieten / fétii // 33 aşa mulţumind / darurile // 34 pentru // 35 Alicsandru craiu / de[1]în // 36 Rusească / ci se sfătuia // 37 depărteze / lefi // 38 pentru / Ţării // 39 pierduse //

www.dacoromanica.ro

luiş doamnă, ştiind că muma fétei mai mult sta împrotivă, iară după ce oblici că au murit muma fétei, de iznoavă au trimis Bogdan vodă soli la craiul, socotind că nu-i va apăra craiul pe soru-sa, de vréme că murisă măsa; şi nice cum n-au priimit fata să margă după Bogdan vodă.

CÎND AU PRĂDAT BOGDAN VODĂ POCUTIA.

Vădzind Bogdan vodă că-ş<i> pierdu nădéjdea de fata acéia, gîndi să-ş<i> răscumpere ruşinea sa cu singe nevinovat. Şi lăsind inima cea prieteniască, de arme să apucă. Şi strînsă ţara toată şi au întrat în Ţara
f. 123v Leşască la Pocutiia, unde aflînd/cetăţile negrijite, nici alte oşti, pre<a> lesne o dobîndi. Şi au lăsat oamenii săi în Pocutiia, iar el s-au întorsu înapoi.

CÎND AU PRĂDAT LÉŞII ŢARA MOLDOVEI.

Vădzind léşii paguba ce le făcusă Bogdan vodă, nu suferiră, ce de grabă strînsără oaste pre bani, 4000 de oşténi şi i-au trimis în Ţara Rusască; carii, lovind la Pocutiia pri oaminii lui Bogdan vodă ce-i lăsasă să apere Pocutiia, îi împinsără înapoi. Şi pre urmă au prădat léşii ţara pîn-la Botăşani, unde au perit doi fraţi şlehtici, ce le dzicea Strus, oamini aleşi, vitiaji, tineri amîndoi, podoaba şlehtii ruseşti. Era numele acestor 2 fraţi Şneaşni şi Gheorghie. Însă cădzind întîi în războiu Şneaşnii şi vădzindu-l frate-său Gheorghie cădzut au nevoit să-l apere şi cădzind cu calul l-au prinsu viu oamenii lui Bogdan vodă şi pre dînsul; pre carele, ducîndu-l la Bogdan vodă, împreună cu alţi robi, îndată au poroncit Bogdan vodă, înaintea lui, de li-au tăiat capetele. Ce aceasta perire a celor puţini léşi, mare perire au adus ţărîi; că îndată agiungînd léşii pre oastea lui Bogdana vodă şi dînd războiu tare, au
f. 124 rămas biruiţ<i> oamenii lui Bogdan vodă/. Cădzut-au într-acel războiu pîrcălabul de Hotin, iară însuş<i> hatmanul Corpaciu, scrie cronicariul, de abiia au scăpat. Prins-au pre mulţi dintre boiarii de ţară şi pre toţi, în mîniia acelor doi fraţi, ducîndu-l la Cameniţă, i-au omorît. Iară nu scrie liahul Mehovita, nice Vapovschie, cum s-au obîrşit pe urmă acia oştire cu Bogdan vodă.

---

1 fetii / împotrivă, iar // 2 oblici]înţelése / fétii // 3 socotindu / pre // 4 murise / nici / meargă // 5 *lipseşte* N / Cîndu / *ad.marginal* Bogdan. 7012, 1504 A // 6-8 *lipseşte* gîndi să-ş<i> răscumpere... să apucă N // 6 Văzînd / nădejdea / aceia / *după* acéia *anulat:* strîns-au oastea ţărîi şi au întrat în Pocutiia A // 7 să-ş<i> facă răscumpărare / sînge / lăsînd // 8 prietinească / strînse // 9 Pocutiia / nici // 10-11 *lipseşte* Şi au lăsat... înapoi N // 10 prea // 12 *lipseşte* N / Cîndu */ad.marginal* 1504 A // 13 Văzînd / făcuse / ci de grab strînseră // 14 oşteni // 15 Rusească / carei / pre oamenii // 16 lăsase / împinseră // 17 Botoşani / doi]2 / şleahtici / zicea // 18 oameni / vitéji / podoapa A / şleahtii / *după* ruseşti *ad.* Alergînd mai în lăuntru 50 de voinici au nemerit asupra a cîţiva moldoveni slujitori de ai lui Bogdan vodă şi acolo au căzut amîndoi fraţii N // 19 căzînd // 20 văzîndu-l / căzut / *ad.marginal* în războiu A // 21 căzînd // 23 poruncit / de le-au tăiat capetile înaintea lui // 24 Ci / această / celor]cestor / ţării // 25 ajungîndu // 26 Căzut-au // 27 iar / Corpace // 28 d-abiia / dintre]din // 30 Iar / leahul / nici / Vaporschie // 31 obîrşit]sfîrşit / acea //

www.dacoromanica.ro

Dzice Cromver, cronicariul leşăscu, că el aşia au aflat că cu tocmala între Bogdan vodă şi Alexandru craiul s-au hotărît între dînşii armele şi dovadă pune cronicariul de scrisorile craiului ce s-au aflat în visteriile Cracăului, care scrisori deplin dovedesc precum şi a triia oară după războiul şi prada léşilor ce au făcut în ţară, de iznoavă au trimis Bogdan vodă trei soli la craiul leşesc, carii au aşădzat aceste legături între dînşii: să de<a> craiul pre soru-sa Elisafta după Bogdan vodă, numai să priimască Bogdan vodă légea beséricii apusului, cu toată curtea sa, să urmédze rînduialeli beséricii rîmleneşti şi să facă beséreci în ţară, în care préuţii Rîmului, după orînduiala unuia papei Romei şi singur papa să întăriască cununiia lui Bogdan vodă cu sora craiului Alexandru; să să pléce Bogdan vodă cu toată ţara crailor leşăşti. Şi aşia, cu alţi domni creştineşti, Bogdan vodă să rădice oaste asupra turcilor/.

f. 124^{v} Ce acéstea nu s-au putut hotărî între Bogdan vodă şi între craiul Alexandru, pentru moartea ce s-au tîmplat craiului Alexandru. Şi nu s-au putut isprăvi nici de o parte. Că stînd Jicmont craiu leşăsc pre urma frăţine-său lui Alexandru, toate acélea s-au uitat. Şi scrie cronicariul leşăscu cum să le fie trimis Bogdan vodă toate acéle scrisori înapoi la Jicmont, craiul leşăscu.

CÎND AU PRĂDAT RADUL VODĂ, DOMNUL MUNTENESC, PUTNA.

Pre acéia vréme Radul vodă, domnul muntenescu, neavînd nice o pricină asupra lui Bogdan vodă, scultau-s-au cu toată putérea sa şi cu Roman pribagul de au întrat în ţară şi au prădat şi au arsu ţinutul Putnii şi pe de céia parte de Siret, de au făcut multă pradă şi perire şi s-au întorsu înapoi.

7015<=1507>, oct<omvrie> 28. CÎND AU MERSU BOGDAN VODĂ ÎN ŢARA MUNTENIASCĂ ASUPRA RADULUI VODĂ.

Vădzind Bogdan vodă cîtă pagubă i-au făcut Radul vodă în ţara sa, nu putu suferi (la oamenii cei mari cu greu să pot suferi acéle ce aduc micşurare şi uitare cinstei numelui său) atîta răsipă, socotind şi f. 125 numele tătîne-său, lui/Ştefan vodă, să nu piară şi el ispitit fiind în

---

1 Zice / aşa // 2 tocmeală / şi între Alexandru craiu au hotărît // 3 dovadă bună pune // 4 dovedescu / treia // 6 leşăscu / care / aşăzat // 7 dînşii // 8 priimească / *ad.marginal* Bogdan. 7012, 1504 A // 9-10 Legea biséricii rîmleneşti şi să facă bisérici în ţară şi cu toată curtea sa să să plece biséricii apusului, în care bisérici preoţii Rîmului // 11 întărească // 12 Alecsandru şi să s<ă> pléce / crailor leşăşti]Crăiei Leşăşti // 13 aşa // 15 Ci // 16 Alexandru[1]]leşăscu / întîmplat / Alecsandru // 17 stîndu Jîcmon / *lipseşte* leşăsc // 18 Alicsandru / acelea / *lipseşte* Şi // 19 acele // 20 la craiul Jîcmon / *lipseşte* leşăscu // 21 Cîndu // 23 acea / nici // 24 puterea // 25 pribeagul // 26 ceia // 28 *lipseşte* 7015, oct<omvrie> 28 B, N / Cîndu // 29 în]la / Muntenească / *ad.marginal* Bogdan, 7015, oct<omvrie> 28 A // 30 La Leat 1507, văzînd / *lipseşte* în ţara sa // 31 acele // 32 micşorare, risipă // 33 piiară //

www.dacoromanica.ro

cîteva rînduri cu lucrurile războaelor, spre care mai mult îş<i> videa firea plecată, vrînd să urmédze lucrurile tătîne-său, despre partea vitejiei, sculatu-s-au cu toată putérea armelor sale, trăgînd agiutor şi spre săcui, au purces spre Ţara Munteniască şi au întrat la locul ce să chiam<ă> Rătedzaţii, la Movila Căiatei, peste Rîmnic, oct<omvrie> 28, unde au şădzut 10 dzile, prădînd şi ardzind de la Milcov pîn-la Rîmnic şi în gios pe de îmbe părţile, pîn-în Sirétiu. Şi, iată, acolo l-au tîmpinat soli de la Radul vodă, un călugăr, Maximiian, de niamul dispoţilor greceşti. Şi s-au rugat lui Bogdan vodă ca să facă pace cu Radul vodă, aducînd aminte lui Bogdan vodă datoriia creştiniască la care sint datori domnii creştineşti să să uité pururea. Şi aşia, acia solie a Radului vodă pintr-acel călugăr au încheiat pacea între Bogdan vodă şi între Radul vodă. Iară létopisăţul lui Uréche vor<nicul> scrie că, pentru voia şi rugăminte<a> călugărului Maximiian, au făcut Bogdan vodă pacea cu Radul vodă.

Trimis-au şi Bogdan vodă solii săi la Radul vodă pintru mai mare încredinţarea şi întemeiarea între domni. Giurat-au Radul vodă cu boiarii săi cum va ţinia pacea neclintită şi hotarul ţărîi, pre unde au
f. 125v fost, să-l întoarcă Radul vodă/lui Bogdan vodă şi alte prădzi ce au făcut ţărîi Radul vodă. Şi aşia s-au întorsu Bogdan vodă cu pace la ţara sa.

Însă de acéstea nemică nu pomenescu cronicarii leşăşti, de Radul vodă ce au mersu cu Roman pribagul de au prădat ţinutul Putnii, şi cum au mersu Bogdan vodă în Ţara Munteniască asupra Radului vodă nu pomenescu, nice să află scris.

7016<=1508>. DE MOARTEA RADULUI VODĂ, DOMNUL MUNTENESCU.

Au deprinsu lumea ades a dzice că de n-ar fi moarte în lume, mai bine ar fi. Ce mare greşală fac într-aceasta. Că nu numai firii omeneşti, ce şi politiei lumeşti iaste trebuitoare moartea. Şi aicea să să uite la Radul vodă. De nu l-ar fi hotărît moartea, poate de iznoavă s-ar fi aţiţat perire şi răsipă bieţilor munténi. Că cine era Bogdan vodă pre acéia vréme, n-ar fi trecut să nu fie răscumpărat despre Radul vodă sticăciunea ţărîi sale. Şi aceasta s-ar fi făcut iar cu răsipa bieţilor lăcuitori a Ţărîi Munteneşti. Trebuitoare, dar, iaste în lume moartea, caré nu altă, ce hotar face lucrurilor omeneşti.

---

1 *repetă* spre care / vedea // 2 *după* firea *ad.* mai mult / urméze // 3 vitejîi / ajutor // 4 Muntenească // 6 şăzut zéce zile, prădîndu şi arzînd // 7 în jos în toate părţile / Siret // 8 întîmpinat / *după* călugăr *ad.* anume / neamul despoţilor / *ad.marginal* Bogdan, 7015 A // 9-11 lui Bogdan vodă datoriia creştinească, aducîndu-i aminte că sînt datori domnii creştineşti să să uite pururea, ci să facă pace cu Radul vodă. Şi acea solie // 12 printr-acel / închieiat // 13-15 *lipseşte* Iară létopisăţul lui Uréche... cu Radul vodă N // 13 şi între]cu / Iar létopiseştul // 14 Maximiliian // 15 pace // 16 pentru // 17 încredinţare /Jurat-au // 18 ţinea / neclătită / ţării // 19 prăzi // 20 ţării / aşa // 22 acestea / nimic // 23 *lipseşte* de au mersu / pribeagul / *repetă* şi // 24 Muntenească // 25 nici / *după* află *ad.* nicăiri // 26 *lipseşte* 7016 B, *ad.marginal* A // 28 adesea a zice // 29 ci // 30 trebuincioasă / aici // 31 aţiţat // 32 risipă / munténi]creştini / acea // 33 să nu fie făcut răscumpărare // 34 ţării / risipa // 35 ai Ţării / Trebuincioasă / *lipseşte* în lume // 36 care / alt ci //

www.dacoromanica.ro

Murit-au, dar, Radul vodă într-acest an, după Paşti, stînd pre urma
f. 126 lui domnu Ţării Munteneşti cumplit Mihnea vodă, carele au omorît/pre boiarii munteneşti. Rău au deprinsu a părea a o samă de domni acestor ţări, căci pre cei cumpliţi şi răi domni îi huleşte lumea. Ar vrea de toţi
5 într-un chip să scrie istoriile lumii; ce aceasta în zădar o fac. Căci de s-ar lăuda numai cei răi şi cumpliţi domni, într-un chip cu numele celor buni şi milostivi, nemică altă n-ar fi, făr-cît hulă celor buni şi laudă celor răi. Ce căci muritorii mai mult aliargă după laudă, decît după hulă, ar alerga toţi domnii după răutăţi şi tirănii.

10 ## *CÎND AU PRĂDAT BOGDAN VODĂ ŢARA LEŞASCĂ ŞI AU AGIUNSU PÎNĂ LA LIOV.*

În anul de la naşterea Domnului nostru Iisus Hristos 1509, iară de la Adam 7017, după toate soliile lui Bogdan vodă la craiul leşăsc pintru Elisafta, sora craiului, cum s-au pomenit mai sus, că după
15 moartea lui Alexandru craiul, la care făcîndu-să în 2 rînduri solii, trimiţind Bogdan vodă pintru sora craiului, şi stînd frate-său Jicmont al <loc gol>, cel întîi craiu leşăscu cu acest nume, căruia i-au fost întorsu Bogdan vodă toate acéle aşădzămînturi ce îmbla să să facă şi poftiia
f. 126v léşii între dînşii şi Bogdan vodă, cum s-au dzis mai sus/vădzindu-să
20 can ruşinat pentru Elisafta, sora acestor crai, că acest Jicmont au fost frate lui Alexandru craiului, pentru cari de i-au fost şi făgăduit craiul Alexandru lui Bogdan vodă să i-o dea, iară cu gréle poncturi; să-ş<i> părăsască Bogdan vodă légea pravoslavnică şi să priimască légea, orînduiala Rîmului, socoti să-şi stîngă acia ruşine de spre craiul
25 leşăscu cu singe nevinovat.

Şi aşia, de iznoavă au început a strînge oaste Bogdan vodă şi au purces la Ţara Podoliei. Ce oblicind craiul ungurescu, Ludovic, ficiorul lui Vladislav de gătirea lui Bogdan vodă asupra léşilor, îndată au răpedzit soli, pre Ştefan Telenţii, ca să-l poată întoarce pre Bogdan
30 vodă de la acia gătire şi ca să-l împace cu léşii. Ce nemică n-au folosit soliia craiului ungurescu. Că Bogdan vodă au pripit de au trecut apa Nistrul, vineri, iul<ie> 29 şi au întrat la Rusim Podoliia şi simbătă au sosit la Cameniţă. Şi de cii au slobodzit oastea în pradă pîn-în Liov, dîndu-le vină că n-au lége, pintru strîmbătăţile ce fac, alta că va

---

1 *după* an *ad.* 7016 / stîndu // 2 Ţării // 3 seamă // 5 ci / zadar // 6 lăuda neamul celor răi / *ad.marginal* numai A / *ad.marginal* într-un chip cu numele celor buni şi milostivi A // 7 *lipseşte* nemică altă n-ar fi // 8 Ci / aleargă // 9 răotăţi // 10 Cîndu / *lipseşte* şi au agiunsu / *ad.marginal* Bogdan, 7016 A // 12 Domnului nostru Iisus]lui / iar // 13 leşăscu // 14 pentru // 15 Alicsandru / doao // 16 trimiţînd / pentru / Jîcmon / *lipseşte* al // 17 cu acest nume craiu leşăsc / *ad.marginal* craiu leşăscu A // 18 acele aşăzămînturi / umbla / pohtea // 19 zis / văzîndu-să // 20 cam / *lipseşte* acest /Jîcmon // 21 Alicsandru / *lipseşte* craiului / care / *lipseşte* fost // 22 Alecsandru // 22-24 lui Bogdan vodă, legea pravoslavnică să o părăsească prin po<n>cturi şi să priimească orînduiala Rîmului, socoti să-ş<i> stingă acea // 25 sînge // 26 aşa / *ad.marginal* Bogdan, 7015 A // 27 Ci / oblicind]înţelegînd // 28 feciorul // 29 repezit // 30 acea / Ci nimic // 32 la Rusi la Podoliia / iulie]iunie N / sîmbătă // 33 de-aciia / slobozit // 33-3 *după Ureche* // 33 pînă în // 34 lege / pentru / va]vor //

www.dacoromanica.ro

să-ş<i> răscumpere Pocutiia, a triia şi pintru sora lui craiu, Elisafta, ce n-o giuruisă Alexandru craiul. Deci ardzind şi prădînd ţara, au mersu
f. 127 la Liov de au bătut cetatea cîteva dzile şi nu o au dobîndit;/ iară multă avére au luat dintr-însa. Şi singur Bogdan vodă cu capul său au lovit cu
5 suliţa în poarta Liovului, care şi astădzi spun că să cunoaşte sămnul şi nice léşii nu tăgăduesc de aceasta, ce încă ei mai tare mărturisăscu că au fost adevărat, aşa.

Închinatu-s-au cetatea Rohatinul, ce iaste o milă de loc de la Liov, căci alte tîrguri pin pregiur le arsése. Şi de acolo au luat cîtăva avére.
10 Luat-au şi clopotul cel mare din Rohatin, care l-au dus în oraşul Sucévii, scaunul Ţării Moldovii pre acéli vremi şi l-au pus la mitropolie. Era bucuroşi şi căminicénii lui Bogdan vodă, fiind de lége pravoslavnici toţi, şi podolénii, şi pe sémne avînd dodeială de léşi pintru lége, să fie toţi uniiaţi. Cum mai pre urmă, după moartea lui
15 Ioan al 3<-lea> Sobeţchii, craiului, prin toată Ţara Leşască şi Rusască şi Podoliia făcusă unie.

Scrie Miron, ce-au fost logofăt mare, cum ţinia minte în poarta Liovului scris chipul lui Bogdan vodă, care după multă vréme stînd, l-au ştersu léşii. Robit-au multă boerime leşască, făr-altă mulţime de
f. 127v 20 oameni proşti. Şi aşia cu dobînda şi izbînda aceasta/s-au întorsu Bogdan vodă din Ţara Leşască la scaunul său, la Suceavă. Şi robilor ce-i adusése den Ţara Leşască, li-au împărţit hotară în ţara sa. Şi de ci ş-au luat doamnă de ţar<ă> şi au făcut pre Ştefan vodă cel Tînăr.

7017<=1509>, iulie. CÎND AU PRĂDAT LÉŞII ŢARA MOLDOVEI.

25 Înţălegînd Jicmont, craiul leşăscu, această pradă a Ţării Leşăşti, făcută de Bogdan vodă, de sirgu au mersu de la Cracău la Liov, cu oaste în liaf<ă>. Şi acolo, la Liov, de sirgu s-au strînsu la dînsul toată şliahta rusască, şi de la Podoliia şi den Ţara Leşască, gătindu-să asupra lui Bogdan vodă.

30 Înţălegînd frate-său, Vladislav, craiul ungurescu, au trimis soli la frate-său Jicmont, poftindu-l să părăsască acia gătire de oaste asupra lui Bogdan vodă, şi mai bine să să împace cu dînsul, aducîndu-i aminte pagubele lui Albreht, frăţîne-său, ce au luat de la Ştefan vodă la Codrul Cozminului. Socotiia Vladislav, craiul ungurescu, că de să
35 va pustii Ţara Moldovei, va fi pricina Crăiia Leşască de va porni

---

1 treia / pentru sora craiului // 1-2 ce i-o dăruise Alecsandru craiu // 2 arzînd / prădîndu // 3 zile / iar // 4 avere // 4-7 *după Ureche* // 5 astăzi // semnul // 6 nici léşîi / tăgăduescu / ci / mărturisescu // 8 *lipseşte* ce iaste o milă de loc de la Liov N // 9 du pen prejur / avere // 10 dus]adus // 11 Sucévei / Ţării Moldovei / acele / *ad.marginal* Moldovii A // 12 *ad.marginal* Bogdan, 7016 A // 13 semne / dodeială]supărare // 14 pentru lege // 15 rusească // 17 ce-au fost logofăt mare]logofătul / ţinea // 20 aşa // 21 Suceava // 22 din / le-au / hotar / de ciia // 24 *lipseşte* 7017, iulie / Cîndu / *ad.marginal* Bogdan. 7017, iulie A // 25 Înţelegînd Jîcmon / Ţării // 26 de sirgu]de grab // 27 leafă / *lipseşte* la Liov / de sirgu]de grab // 28 şleahta rusească // 30 Înţelegînd / *lipseşte* frate-său // 31 *după* Jîcmon *ad.* craiul leşăscu / pohtindu-l / părăsească acea // 32 *lipseşte* vodă // 33 pagubile / frăţine-său // 34 *lipseşte* craiul ungurescu // 35 Crăiia]Ţara //

www.dacoromanica.ro

asupra sa pre mai marele vrăjmaş, pre Turcul, rîdicîndu-să atunce
f. 128 singur Turcul şi asupra Crăiei Leşăşti şi Ungureşti/. Că turcii, pustiindu-să Moldova, ari aşădza-o cu turci, sau cu tătari. Ce Jicmont craiul n-au priimit acel sfat şi învăţătură a frăţîne-său, lui Vladislav craiul ungurescu, ce au orînduit toată oastea crăiască şi au dat-o pre sama lui Nicolae Cameniţchii, voevodul Cracăului, hatmanului celui mare a Crăiei Leşăşti (că singur craiul, pentru boală ce avia, din care boală şi curund moarte i-au sosit, n-au putut mérge).

Şi aşia Cameniţchii hatmanul, pornindu-să de la Liov, au tricut Nistrul în ţară, prădînd şi ardzind ţara. Era într-acia oaste leşască şi oaste streină, cehi şi némţi, şi un polcovnic al său, anume Cernu, carele pe de altă parte multe sate, tîrgşoare, au arsu, de li-au lăsat numai locul. Şi aşea oastea leşască, după ce au trecut Nistrul în aceasta parte, prădat-au Cernăuţii, Dorohoiul, Botăşanii, Ştefăneştii şi Hotinul. Şi prădînd în lungu şi în curmeziş ţara, au agiunsu pîn<ă> supt Suceavă. Căci Bogdan vodă, după cum scriu cronicele leşăşti, după prada ce făcusă în Ţara Leşască, slobodzisă toate oştile pre acasă. Ce i-au căutat de-odată a să da în laturi de la Suceava. Iară léşii, neputînd strica nemică cetăţii Sucévei, au prădat 20 de dzile ţara.

Scrie létopisăţul lui Uréche vor<nicul> că un om, anume Vasco, de ai noştri, avînd mînie pre alt Vasco, ce i-au fost luat muiarea, s-au
f. 128[v] închiat/la léşi, de au prădat pretutindirea, ştiind că n-are cine le sta împrotivă; şi pre vrăjmaşul său acela încă l-au prinsu şi l-au înţăpat. Iară craiul, lui Vasco, pintru acea slujbă, i-au dat Hotniţă, un sat ce iaste supt Iaroslav, să şadă pîn-la moartea lui.

Iară léşii, după pradă ce-au făcut, s-au întorsu înapoi spre ţara sa, cu mult plian şi robi. Ce neputînd léşii duce atîta dui<u>m pre cale, au poroncit de li-au tăiat şi li-au ucis. Şi sosind Cameniţchii hat<manul> cu oştile la Nistru, unde începusă şliahta a tréce Nistrul, iară oastea cea pre bani şi curtea crăiască au fost rămas înapoi, aproape de marginea Nistrului, de ceasta parte, cărora rămăsése cap Tvorovpii de la Buceci, om ispitit la lucrurile războaelor. Iată acolo i-au agiunsu o samă de oşténi de a lui Bogdan vodă. Stătut-au tare léşii la războiu, iară şi moldovénii încă tare le da războiu. Şi aşia de îmbe părţile aţiţîndu-să tare bătae, iară fiind moldovenii mai puţini, au dat dos. Şi luîndu-i în goană léşii, mulţi au căzdut în prinsoari, anume, din

---

2 singur // 3 ar aşăza-o / sau]au / tătarii / Ci Jîcmon craiu // 4 frăţine-său / *lipseşte* lui // 5 *lipseşte* craiul ungurescu / ci // 6 seama / *lipseşte* celui mare a / *ad.marginal* Nicolae A // 7 boala / avea // 8 *lipseşte* şi / curînd / merge // 9 aşa / trecut // 10 prădîndu / arzînd /*lipseşte* ţara / într-acea // 11 striină / *lipseşte* al său // 12 *lipseşte* de[1] / le-au // 13 aşa / *ad.marginal* Bogdan, 7017 A // 14 Botoşanii // 15 prădîndu / ajunsu // 16 Suceava / cronicile // 17 pradă / ce au făcut / slobozise / pre acasă]pre la casele lor // 18 Ci / Suceava / Iar // 19 nimic / zile // 20-25 *după Ureche* // 20 létopiseţul / *ad.marginal* om anume A / *lipseşte* de ai noştri... alt Vasco // 21 muerea // 22 petutindinea / cine să le stea împotrivă // 23 vrăj<ma>şul / înţepat // 24 Iar / pentru această slujbă i-au dat lui Vasco, Hotniţă // 25 şază // 26 Iar léşîi // 27 plean / Ci duium]plean // 28 poruncit / le-au[1-2] / Caminiţchii // 29 începuse şleahta / iar // 30 *ad.marginal* Bogdan A / *ad.marginal* aproape de A // 32 ajunsu // 33 seamă / *lipseşte* de / a]ai // 34 iar / moldovenii / le da tare / aşa / de îmbe]dintr-amîndoao / părţi // 35 aţiţîndu-să / bătae]războiu / iar / dosul // 36 léşii în goană / căzut / prinsoare //

www.dacoromanica.ro

capete: Matei logofătul, Cîrje şi Homelnicul, amîndoi ori stolnici, ori medelniceri; că cronicariul leşăscu îi scrie şafari, Patrichie şi Dorothei şi alţii mulţi boiarinaşi de ţară, ca la 50, cărora din poronca lui
f. 129 Cameniţchii li-au tăiat capetele, dzicînd cum/că şi Ştefan vodă, tatăl lui Bogdan vodă, pre oamenii leşăşti ce-i prinsése la Trîmbovle, i-au tăiat cu toporul în Podhaeţ. Cărora vădzindu-le Cameniţchii mormînturile şi movila, au lăcrămat şi s-au giurat să facă şi el aşia oamenilor lui Bogdan vodă. Tîmplatu-s-au acesta războiu în dzua unui svînt ce-i dzic léşii Franceşcu, în oc<tomvrie> 14 dzile, după calendariul lor. Şi de atuncea şi mai mult sărbadză léşii pre acel Franceşcu.

Scriu cronicile leşăşti să fie fost şi turci în oastea lui Bogdan vodă. Şi aşia Cameniţchii hat<manul> cu izbîndă den Moldova şi cu robi au aflat pe craiul în Liov foarte bolnav, unde, iată, de iznoav-au venit soli de la Vladislav, craiul ungurescu, anumi Ozvald Carlampii şi Betlen Vernomic şi au aşădzat pace cu Bogdan vodă într-acesta chip: să întoarcă Bogdan vodă léşilor toată paguba care au făcut în Ţara Rusască şi craiul încă să întoarcă robii şi alte pagube lui Bogdan vodă. Şi aşia s-au sfîrşit oştirea între Jicmont craiul şi între Bogdan vodă.

Scrie létopisăţul lui Uréche vor<nicul> precum Jicmont, craiul leşăsc, după prada ce au făcut léşii în Moldova, el au trimis la Vladislav, craiul unguresc, ca să nevoiască să facă pace cu Bogdan
f. 129v vodă/, ştiind că Bogdan vodă va vrea să-ş<i> întoarcă mai cu asupră de la leşi.

Pre aceastaş vréme au venit hanul Crîmului cu oştile asupra nohailor. Ce strîngîndu-să nohaii au dat tare războiu crîmlénilor şi i-au bătut, cît 2 nepoţi ai hanului au căzdut într-acel războiu şi singur hanul, cu puţini, abiia au scăpat.

Într-acest an mare cutremur au fost în Ţarigrad, în 40 de dzile. Surpatu-s-au multe geamii turceşti. Iară, vrînd Dumnedzău, beséricile creştineşti le-au ferit. Multe mii de oamini au perit de acel cutremur, cît au căutat împăratului turcescu a fugi la Odriiu; ce nice acolo nu s-au cutedzat a să aşădza, ce în cîmpu cu corturile au şedzut. Într-acest an s-au préstăvit şi acel Téchel, vestit tălmăcitoriul légii lui Mehmet.

---

2 cronicarul / şufari // 3 boerinaşi / porunca // 4 le-au / capetile / zicînd // 6 văzîndu-le // 7 jurat / aşa // 8 Întîmplatu-s-au / acest / zioa // 9 sfînt / zic / Franţescu / oct<ombrie> în 14 zile // 10 calindarul / atunci / sărbează // 11 Francişco // 12 cronicarii / *ad.marginal* Bogdan, 7017 A // 13 aşa / din // 15 anume // 16 aşăzat // 17 Ţara Leşască şi Rusească // 19 aşa / Jîcmon craiu // 20-24 *după Ureche* // 20 létopiseţul / Jîcmon crai // 21 *lipseşte* leşăscu // 22 craiu / *lipseşte* unguresc // 24 léşi // 25 această / oşti // 26 Ci // 27 doi / căzut // 29 zile // 30 surpat-au / Iar / Dumnezeu / biséricile // 31 oameni // 32 ci nici // 33 nu s-au aşăzat în cetate, că nu cuteza, ci / şăzut // 34 legii / Moamet //

www.dacoromanica.ro

7018<=1510>. CÎND AU PRĂDAT BET CHIRII SULTAN CU TĂTARÎI ŢARA MOLDOVEI.

Întrat-au Bet Chirii sultan, ficiorul hanului, nepotul împăratului, fără véste pe trii locuri de au prădat Ţara Moldovii cu multă mulţime de tătari, de la Orheiu pîn-la Dorohoiu şi pe Prut în sus, unde multă
f. 130 pradă şi robire de oamini au făcut şi plian/de dobitoace au luat. Atunce sultanul să să fie rănit de sigiată, de care rană au murit.

În anul de la Hristos 1509 Vasilie Ivanovici, împăratul Moscului, luni în luna lui oct<omvrie> au luat oraş mare den Litva, anume Peco. Acest tîrgu stă de asupra unui iazer mare, pre care îmblă şăici şi alte vase mai mici. Cură dintr-acel iazer apă prin mijlocul oraşului şi în 6 mile de la oraş cade acea apă în iazerul ce-i dzic Ciuciuco, spre Ţara Iflantiei, de la Riga 60 de mile, de la Novogorodul cel mare 36 mile, de la Narva şi de la Ivangorod, care sint cetăţi cu scalele sale, de 46 de mile.

În anul 7019<=1511> fev<ruarie>, miercuri, în săptămîna albă, au murit Mariia, doamna lui Ştefan vodă cel bun, muma lui Bogdan vodă, fata Radului vodă şi cu cinste o au îngropat în Mănăstirea Putna. Dintr-acest an au murit şi Tăutul logofăt, carele au făcut Mănăstirea Trestiiana, în ţinutul <loc gol>, la văletul 7004<=1496>, precum iaste scris numele lui pri clopot.

7021<=1513>, av<gust> 22. CÎND AU PRĂDAT MENDI GHIRII HANUL CU TĂTARÎI LITVA ŞI BET CHIRII, FICIORUL HANULUI, AU PRĂDAT MOLDOVA.

f. 130^{v} Pre aceasta vréme Mendi Ghirii hanul au prădat Litva/pîn-la Vilna, de au făcut multă pagubă şi mulţi robi au luat. Aşijdirea pre acéia vréme Bet Chirii, ficiorul hanului, au întrat în Moldova şi au prădat ţara pîn-la Iaşi. Ars-au şi tîrgul Iaşii şi ţinutul Cîrligăturii şi au agiunsu pîn-la Dorohoiu şi pîn-la Ştefăneşti. Iară alţii au prădat în gios, la Lăpuşna şi la Chighéciu. Şi de sirgu vrînd să iasă cu robii, multe suflete şi robi s-au înecat în Nistru. Iară asupra acelor tătari trimis-au Bogdan vodă pre Corpaci, hatmanul său, de i-au lovit cu 1000 di oamini. Şi nesocotit dîndu-le război, au perit de ai noştri 700, iară 300 au scăpat. Iară tătarîi cu pagubă mai multă de apă decît di oaste avînd, s-au întorsu la Pericop. Iară Bogdan vodă, îngrozindu-să de

---

1 *lipseşte* 7018 / Cîndu // 2 tătarii / *ad.marginal* Bogdan, 7018 A // 3 feciorul / nepot // 4 făr<ă> veste / pen trei / Moldovei // 5 Orhei // 6 robie / *lipseşte* de oamini B, *ad.marginal* A / plean / Atuncea // 7 săgeată / de^{2}]de la // 9 din // 10 iazer]rîu / carele umblă // 11 oraşului]tîrgului // 12 *lipseşte* la / zic / Cicio // 14 Ivaşgorod / sînt // 16 Iar în / *lipseşte* fev<ruarie> / *ad.marginal* Bogdan, 7019 A // 19-35 *după Ureche* // 19 Într-acest / care / *ad.marginal* au făcut A // 20 la leat // 21 nume<le> / pre // 22 *lipseşte* 7021, av<gust> 22 B, *ad.marginal* A / Cîndu // 23 tătarii în Litva / feci<or>ul // 25 acea / Mindi Cheri // 26 luat]perit / *după* perit *ad.* la leat 1510 / Aşîjderea / *ad.marginal* 1510 A / acea // 27 feciorul // 28 ajunsu // 29 Iar / jos // 30 Lepuşna / de sirgu]de grab // 31 Iar // 32 de oameni // 33 iar trei sute // 34 Iar tătarii / de]dă / de // 35 Iar //

www.dacoromanica.ro

acea pagubă, au trimis la craiul leşăscu soli de au pofit agiutoriu împrotiva tătarălor, de vor vrea să vie de iznoavă, ca să să apere, alta pintru ca să-i sloboadză solii să triacă la Moscu. Şi de toate i-au făcut craiul pri voe.

DE NIŞTE TĂTARI CE-AU VINIT DE IZNOAVĂ DE AU PRĂDAT ŢARA MOLDOVII.

f. 131 Nu multă vréme trecînd, ce într-acelaş an, au întrat tătarîi/cu oaste mare în ţară. Şi făcînd multă robie şi pradă şi întorcîndu-să înapoi, iară Bogdan vodă i-au lovit cu oaste proaspătă şi au scos tot plianul de la dînşii.

Iară în anul 1510 venit-au la Jicmont craiul leşăsc sol de la Iulie, al doile<a> cu acest nume papă Rîmului, anume Iacob Peso, carele au aflat pe craiul la Cracău, îndemnînd papa pe Jicmont craiul, împreună cu alţi domni creştineşti asupra turcilor, sfătuindu-l să facă pace cu domnii Moldovei şi să aşadze Ţara Leşască de spre Moldova şi Ţara Litvei despre Moscu şi să să împreune oştile sale cu oştile lui Vladislav, craiul ungurescu şi să purceadză asupra turcilor.

În luna lui martie 12 dzile după calendariul leşăscu, au mărsu sol şi de la Bogdan vodă la Jicmont, craiul leşăscu, unde aflîndu-să acolo şi solii turceşti, a patra dzi după ce au pornit pre solii turceşti s-au împreunat solii lui Bogdan vodă cu craiul Jicmont, aducînd aur, argint, ce au fost luat de pre la beséreci cînd au prădat Ţara Rusască. Şi
f. 131v robii de îmbe părţile atunce s-au întorsu/. Şi făcînd de iznoavă legătură de pace, s-au întorsu solii lui Bogdan vodă înapoi.

1511. Iară în luna lui mai 13 dzili au mersu de iznoavă soli de la Bogdan vodă la Jicmont craiul leşăscu şi atunce au fost voroavă pintru oştirea lor asupra turcilor. Venise atunce şi de la ispravnicul beséricii Cetăţii Albe un sol la Jicmont, craiul leşăscu, îndemnîndu-l asupra turcilor (Urîtă stăpînirea turcilor di pe acéli vremi, cînd încă nu supusése de tot acéste ţări, o socotiia. Dară ce dzici, sărace creştine, de giugul cest de acmu?). Şi puţin pe urmă au nemerit soli şi de la împăratul Moscului, aşedzind Litva despre Ţara Moscului. Scriu cronicarii leşăşti că la noe<m>v<rie> 7 dzile, după calendariul lor, de iznoavă au trimis Bogdan vodă sol la Cracău, la Jicmont, craiul leşăscu, cerşind agiutoriu de la craiul împrotiva tătarălor crîmléni. Şi

---

1-10 *după Ureche* //1 pohtit ajutor împotriva tătarilor // 2 *lipseşte* vrea // 3 pentru / sloboază / treacă // 4 pe voe // 5 venit / de]şi // 6 Moldovei / *ad.marginal* Bogdan, 1510 A // 7 trecîndu / într-acestaş / tătarii / mare oaste // 8 iar // 9 pleanul // 10 dînşîi // 11 *lipseşte* Iară în anul 1510 / Jîcmon / soli / *ad.marginal* Bogdan, 1510 A / *lipseşte* al doile<a> cu acest nume // 12 papa // 13 îndemnîndu / Jîcmon craiu // 15 aşaze // 16 cu oştile sale şi cu // 17 purcează // 18 mart în 12 zile / calindariul / mersu / soli / *ad.marginal* au mersu A // 19 Jîcmon crai / *lipseşte* leşăscu // 20 zi / pornit]purces // 21 Jîcmon aducînd argint şi aur // 22 du pe la bisérici cîndu / Rusească // 23 de îmbe]din toate / atuncea / întorsu // 25 Iar la leat 1514, mai 13 au mersu / *ad.marginal* Bogdan, 1511 A // 26 Jîcmon craiu / atunci / pentru // 27 atunci / biséricii // 28 Jîcmon // 29 *lipseşte* di / acele // 30 aceste / Dar / zici // 31 jugul / acum / solii // 32 aşăzînd // 33 *lipseşte* dzile / calindarul // 34 Jîcmon / craiu // 35 *lipseşte* leşăscu / cerşînd ajutor / *lipseşte* de la craiul / împotriva tătarilor //

www.dacoromanica.ro

f. 132 au cerşut slobodzenie solului său să triacă şi la Vasilie,/împăratul Moscului, cu voia craiului, pîn-în Litva. Şi i-au slobodzit craiul solul de au trecut la Moscu cu pace.

Pre acéia vréme s-au aţiţat spurcata eriticie a lui Martin Liuter, fiind om învăţat în theologhie, în oraşul Vetimbergu, în Ţara Saxoniei, pri unde a beséricii apusului s-au escat învăţătura lui.

Iară în anul 1511 de iznoavă tătarîi Crîmului, într-acest an, au întrat în ţară, împrotiva cărora au purces Bogdan vodă, avînd şi 4000 de léşi, cu hatmanii leşăşti într-agiutor, anume Stanislav Lascoronschii şi Tvorovschii şi unguri mai bine de 800. Ce gătindu-să Bogdan vodă să lovască pre tătari, iară nohaii înţălesése de întrarea crîmlénilor în ţară, ce i-au lovit ei mai întîi în Crîm, de au căutat crîmlénilor a lăsa toată dobînda şi să să apere de nohai. Ce pîn-a să întoarce hanul la
f. 132v Crîm, nohaii, cu toată prada ce au putut apuca din Crîm/au trecut Volga. Şi aşia ţara au hălăduit de pradă.

Pre aceasta vréme mari amestecături în părţile turceşti era. Că Salim beg (sau Selim), ficiorul lui sultan Baezit, vrînd să omoară pre tată-său, să fie el împărat, au supus întîi supt stăpîniia sa cetatea Chefia, ce iaste diasupra Mării Négre, în Crîm. Şi aceasta au fost dobîndit moşu-său, sultan Mehmet, mai nainte, de la enovedzi. Şi au luat şi Cetatea Albă şi Chiliia de supt ascultarea tătîne-său, lui sultan Baezit, care pre acéli vremi fiind şi bătrîn şi avînd nevoe de împăratul persilor, pierdzind cîtăva oaste a sa cu persii, au dosit din Ţarigrad sultan Baezit, la Odriiu. Iară Selim, aduzind de tată-său că s-au dat la Odriiu şi fiind la un cuvînt cu hanul Crîmului, avînd crîméni, sîrbi, bulgari şi turci cu sine, au purces asupra tătîne-său, lui sultan Baezit spre Odriiu. Ce audzind bietul tată-său au strînsu şi el oaste şi au purces împrotiva ficiorului său celui rău. Şi aşia l-au înfrîntu, cît abiia
f. 133 au scăpat Selim cu ficiorul hanului/. Iară curund după aceasta, la anul 1512, fiind bătrîn sultan Baezit, de bună voe au lăsat împărăţiia ficiorului său. Iară el singur ş-au ales loc de traiu oraşul Hamazia, în Ţara Siriei; care după ce au mersu acolo, a doa dzi au murit.

7022<=1514>. CÎND AU VENIT TRIFĂILĂ CU OASTE UNGURIASCĂ ASUPRA LUI BOGDAN VODĂ.

Într-acest an a domniei lui Bogdan vodă, fără véste au întrat în ţară un Trifăilă, ce să făcia ficior de domnu. Ce oblicind Bogdan vodă, cu

---

1 împăratu // 2 slobozit // 4 acea // 5 theologhiia / Saxoniia // 6 pre / biséricii / s-au]au // 7 La leat 1511 / tătarii / *lipseşte* într-acest an / au]iarăş au // 8 *ad.marginal* Bogdan, 1511 A / împotriva // 9 într-ajutor // 10 Ci // 11 lovască]meargă / pre]la / iar / înţelesése // 12 ci // 13 Ci // 15 aşa / hălăduit]scăpat // 16 aceste vremi / *ad.marginal* Bogdan, 7022 A // 17 feciorul / omoare // 18 supt stăpîniia sa întîi // 19 Chefea / Negri / au]o au // 20 moşă-său // 22 acele // 23 pierzîndu // 24 Iar / auzind // 25 cuvîntu / crîmleni // 26 *lipseşte* şi // 27 Ci auzind // 28 împotriva fii-său / aşa // 29 feciorul / Iar curînd // 31 feciorul / Iar // 32 doao zi // 33 *lipseşte* 7022 / Cîndu // 34 ungurească / *ad.marginal* Bogdan, 7022, 7222 <sic> A // 35 *după* an *ad.* 7022 / *lipseşte* a domniei lui Bogdan vodă / fără de // 36 făcea fecior / Ce oblicind]Şi înţelegînd //

www.dacoromanica.ro

cine au putut, pe vréme de iarnă, cînd toate oştile au deprinsu a fi în odihnă pre la casăle sale, au eşit la pod din gios de Vasluiu, fev<ruarie> 27. Şi, înfrîngîndu-l ai noştri, i-au topit toată oastea lui; şi pre dînsul încă, prindzindu-l viu l-au dus la Bogdan vodă şi i-au tăiat capul.

f. 133^{v} La anul 1514 Vasilie, împăratul Moscului, au luat/vestit oraş şi cetate tare, Smolensca, după ce l-au bătut 12 săptămîni. Mult singe s-au vărsat mai nainte vréme, a moscalilor, pintru acest Smolensc, pe vréme<a> crailor léşăşti, a lui Cazimir, a lui Albreht şi a lui Alexandru, pre a cărora vremi să ispitiia în multe rînduri moscalii cu oştile sale de au mersu asupra Smolenscului, la Litva. Ce pe vrémea lui Jicmont craiului, fiind ispravnic cetăţii Smolenschii un Solohur, om bărbat la apăratul cetăţii, scriu cronicile Litvei, că cu vicleşug să fie luat moscalii cetatea Smolensca, să fie agiunsu la altă oaste ce era pre acéia vréme pus pintru paza cetăţii cu acel Solohur. Ci oricum o au luat-o moscalii, fiind singur Vasilie, împăratul Moscului, la acia oştire. Multă avére au scos di acolo cu sine moscalii, la Mosc.

Iară în anul de la Hristos 1516, iară de la zidirea lumii 7024, mart<ie> 10, au murit Vladislav, craiul ungurescu şi a cehilor, fiind
f. 134 de vîrstă de 60 de ani. Şi în locul lui au stătut craiu/fiiu-său Ludovic, fiind de 10 ani.

7025<=1516>, noe<m>v<rie> 8, într-acest an semne mare s-au arătat pre ceriu şi de mierat vécilor; de spre miadzănoapte au strălucit ca un chip de om, stînd multă vréme. Şi iar s-au ascunsu în văzduh. Aşijdirea curund după acelaş semnu, într-acéiaş<i> lună, au fost cutremur mare de pămînt, într-o luni.

7025<=1517> ap<rilie> 18. DE MOARTEA LUI BOGDAN VODĂ.

În anul acesta Bogdan vodă, sin Ştefan vodă cel bun, datu-ş-au datoriia firii omeneşti. Răposat-au în tîrgu în Huşi, şi de acolo ducîndu-i oasăli în Mănăstirea Putna, cu cinste l-au astrucat lîngă
f. 134^{v} tată-său, Ştefan vodă, nu cu puţină laudă pintru lucruri vitejăşti ce au făcut. Că nu în beţii, nici în ospéţă/ce ca un străjer în toate părţi<le> au priveghet, ca să nu ştirbască ţara ce-i rămăsése de la tată-său. Multe lucruri bune au făcut. Iară ce s-au lucrat în lontru, sau în ţară la noi, despre partea giudeţălor şi a dreptăţii, nu aflăm. Cunoaşte-să că unde

---

1 pă // 2 casele / au]şi au / jos // 4 prinzîndu-l // 7 Şi mult sînge au vărsat // 8 a]al / pentru / acest]acel / Smolenschii // 9 vremea / şi a lui Olbreht // 10 Alicsandru // 11 Ci / vremea // 12 Jîcmon craiu // 14 ajunsu // 15 acea / pentru // 16 acea // 17 avere / de / Moscu // 18 Iar$^{1-2}$ / *lipseşte* de la Hristos / *ad.marginal* Bogdan, 1516 A // 20 de ani 60 / fii-său // 22 *lipseşte* 7025, noem<vrie> 8 B, *ad.marginal* A / semnu // 23 cer / mirat / miiazănoapte // 24 stîndu / Aşîjderea // 25 curînd // 27 *lipseşte* 7025, ap<rilie> 18 / *ad.marginal* Bogdan, 7025, ap<rilie> 18 A // 28 *după* acesta *ad.* 7025, ap<rilie> 18 / sin]feciorul lui / *corectat* În anul acesta A / *corectat* sin Ştefan vodă cel Bun A // 30 oasele / le-au // 31 *lipseşte* cu / pentru lucr<ur>i // 32 nici]şi / ospéţe / ci / strejar / au priveghet]au sterjuit // 33 ştirbească // 34 Iar / lăuntru // 35 judeţilor / Cunoaşte-se //

www.dacoromanica.ro

nu-s pravile, den voia domnilor multe strîmbătăţi să fac. Domnit-au Bogdan vodă ani 12 şi luni 9/. Fila 135 albă/.

f. 135v 7001, 1493. VALAHIA. DOMN 11. DOMNIE 11. RADUL VODĂ AL 4<-LEA>, CE SĂ NUMÉŞTE CEL MARE.

Acest domn au făcut Mănăstirea den Dial şi au avut multe războae cu Ştefan vodă, domnul Moldovei. Pîn<ă> şi pre doamnă-sa Mariia şi pre fiică-sa Voichiţa li-au robit Ştefan vodă. Pre urmă au avut războiu şi cu Bogdan vodă, fiiul lui Ştefan vodă şi iar nenorocit Radul vodă, că tot el au rămas biruit. Şi au murit în scaon, domnind ani 15.

În dzilele acestui domnu să tîmplasă de scosése den scaon Amira, împăratul, pre svîntul Nifon, patriiarhul Ţarigradului, şi-l trimisése la închisoare la Odriiu. De a căruia svîntă şi bună viaţă eşind véstea în toate părţile, s-au audzit şi în Ţara Rumâniască şi au înţăles şi domnul Radul vodă de bărbăţiile céle sufleteşti ale svîntului. Şi au trimis cu
f. 136 rugăminte la acest svînt/părinte ca să vie în ţara lui, că-l poftéşte ţara. Iară svîntul i-au dat răspunsu dzicînd: Măriia ta însuţ<i> vedzi goana şi închisoarea mea, care iaste de la vrăjmaşii cei adevăraţi a lui Dumnedzău. Dar cum voiu veni în ţara ta?

Iară domnul iară i-au trimis cuvînt dzicîndu-i: „Nu purta grijă de aceasta, că grijea mea iaste." Iară svîntul patriiarh iar i-au dat răspuns dzicînd: „Cum ştii, aşia fă." Şi îndată au trimis Radul vodă la Împărăţie de au cerşut pre acest păstor mare. Şi nu-i fu peste voe, ce i să împlu voia de la Împărăţie. Şi de grabă trimise de aduse pre svîntul în ţara sa şi-i déde toate pre mînă dzicînd: „Eu să domnescu, iară tu să ne îndreptédzi şi să ne înveţi légea lui Dumnedzău şi să ne fii tată şi păstoriu, mie şi tuturor oamenilor şi solitoriu la Dumnedzău." Iară el află turma neplecată şi neascultătoare şi besérica răzvrătită şi cu obiceaiuri réle şi nesocotite. Şi chemă pe toţi egumenii de la toate mănăstirile Ţării Munteneşti şi tot clirosul besericii şi făcu săbor mare denpreună cu domnul şi cu toţi boiarii, cu préoţii şi cu mirénii. Şi îndată slobodzi izvoară de învăţătură limpede şi necurmată şi le spunea
f. 136v din Svînta/Scriptură şi-i învăţa pre toţi. Şi-i adăpa cu apa milii credinţii cei adevărate, graiuri de pravile şi de lége, de tocmirea besericii şi de dumnedzăeştile slujbe, de domnie şi de boiarii şi de mănăstiri şi de

---

1 nu sînt / din / facu // 3-4 *lipsesc* C // 3 *lipseşte* 7001, 1493 / *lipseşte* Domn 11, domnie 11 / *ad.marginal* Valahia. 7001, 1493 A // 5-9 Radul vodă cel Mare, acesta au făcut Mănăstirea din Dial şi au domnit ani 15 C // 5 domnu / din Deal // 6 pe // 7 pre / le-au // 8 *lipseşte* şi[1] // 9 *lipseşte* el / *lipseşte* Şi au murit în scaon / domnindu // 10 zilile / *după* domnu *ad.* Radului vodă / întîmplase / scosese din scaun / *ad.marginal* Radul, 7001 A // 11 sfîntul / *lipseşte* şi // 12 viiaţă / eşindu // 13 auzit / înţeles // 14 sfîntului // 15 sfînt / pohteşte // 16 Iar sfîntul / răspunsul zicînd / vezi // 17 vrăjmaşii lui Dumnezeu cei adevăraţi // 19 Iar / *lipseşte* iară[2] // 20 că grija iaste a mea / Iar sfîntul / *lipseşte* iar[2] / răspunsul zicînd / *ad.marginal* Radul, 1493 A // 22 ci // 23 de grab / sfîntul// 24 déte/ zicînd/ iar // 25 îndreptezi / legea/ Dumnezeu // 26 păstor / solitar / la]cătră / Dumnezeu /Iar // 27 bisérica // 28 chiemă pre // 29 Ţării /biséricii/ sobor // 30 dinpreună / preoţii / mirenii // 31 slobozi / învăţături // 32 den Sfînta / adepa// 33 pravilă / legea tocmirii biséricii // 34 dumnezeiaştile / boerii / şi bisérici //

www.dacoromanica.ro

besérici şi de alte rînduiri de toate. Şi tocmi toate obiceaiurile pe pravilă şi pe tocmélele svinţilor apostoli. Deci hirotoni şi 2 episcopi şi le déde şi eparhii cu hotară, care cît va birui. Şi învăţă cum vor purta de grijă şi vor paşte oile care le sînt date în samă, ca să să îndréptédze toată ţara acéia di acii 3 arhierei. Iară domnului îi dzisă: „Ţie, doamne, să cade să îndreptédzi cei strîmbi cu giudecată tare şi îngrozită şi driaptă, după cuvîntul lui Dumnedzău, care dzisă cătră Moisei, îngăduitoriul său şi cătră toţi ficiorii lui Izrail, grăind: «Iată v-am dat légea mea şi giudecata şi îndreptarea în mînule voastre; nu făţări nice a mic, nice a mare, nice a văduvă, nice a venetic, nice pre sărac să nu milueşti cu giudecata, nice celui bogat să făţăréşti; că giudecata iaste a lui Dumnedzău» . Iară în svînta Evanghelie dzice: « Nu giudecăreţ<i> în făţărie, ce giudecăţ<i> în dreptate». Şi iar au mai dzis Dumnedzău lui Moisii şi ficiorilor lui Izrail, grăind: «De viţ<i> îmbla după poroncile méle şi viţ<i> păzi légea mea şi o veţ<i> face, vă voiu da
f. 137 roao în vrémea ei şi pămîntul va da sămînătura sa/şi pomii vor da roada sa şi veţ<i> mînca în săturare şi veţ<i> fi întăriţi în ţara voastră şi voiu da pace ţărîi voastre şi nu viţ<i> fi fricoşi; şi oşti şi războae nu vor tréce prin ţara voastră şi veţ<i> goni vrăjmaşii voştri şi vor cădea înainte<a> voastră şi 5 de ai voştri vor goni pre 100, iar 100 pre întunéreci şi voiu căuta spre voi şi vă voiu blagoslovi şi voiu înmulţi şi voiu împlea şi voiu pune légea mea cu voi şi veţ<i> mînca cele vechi şi bucatele voastre să vor împresura céle vechi de céle noao şi voiu îmbla cu voi şi voi viţ<i> fi oaminii, iar eu voi fi voao Dumnedzău. Iară de nu mă veţ<i> asculta, nice veţ<i> face poroncile méle, ce vă veţi lepăda de dînsele şi nu veţ<i> păzi légea mea toată, eu voiu face voao aşia, că voiu aduce pre voi pustiire şi săminţile voastre în zădar le veţ<i> sămîna şi osteninţele voastre le vor mînca vrăjmaşii voştrii şi vă vor goni duşmanii voştrii şi viţ<i> fugi nefiind goniţ<i> de nimi; şi tăriia voastră va fi în deşert şi voi trimite pre voi fieri sălbatece şi pre ţara voastră şi vor mînca dobitoacele voastre şi pre voi vă voiu împuţina şi ţara voastră va fi pustie. Şi dacă vă viţ<i> dezlipi de mine, şi eu mă voi depărta de la voi.» Aşia grăiaşte Domnul, svîntu lui Israil."

f. 137^{v} Acéstea şi altele multe învăţături den svintele scripturi/îi învăţa şi încă mai dzicea: „Beţiia şi curviia cu totul să să lépede şi să să dezrădăcinédze de la voi. Că s-au dzis prin apostolul: «Nunta iasta

---

2 pravelă / tocmélile sfinţilor déte // 3 va birui]să stăpînească / Şi îi // 4 *lipseşte* de / seamă ca să îndrepteze // 5 aceia de acei trei / Iar / zise / *ad.marginal* Radul, 7001 A/ ţi să cade // 6 judecată // 7 dreaptă / Dumnezeu / zise / Moisi // 8 feciorii / Israil // 9 judecata / mîinile/ nici la mic, nici la mare / nici[2-3] / vinetic// 10 nici // 11 nici / *lipseşte* nu // 11 judecata / să-i făţăreşti / judecata // 12 Dumnezeu. Că zice în sfînta Evanghelie // 13 ci judecaţi / zis Dumnezeu // 14 şi fiilor lui Israil / *lipseşte* grăind / veţi umbla poruncile // 15 veţi / legea// 16 vremea / semînătura// 17 veţi // 19 pen // 20 cinci / o sută[1-2] // 21 întunérice / voi[3] / 22 voi[1] // umplea / legea / céle // 23 dă // 24 veţi fi oamenii miei şi eu voi fi Dumnezeul vostru. Iar / *ad.marginal* Radul, 7001 A // 25 nici / poruncile / ce]şi // 26 voi face // 27 aşa / voi aduce / semînţile / zadar // 28 semîna // 29 veţi / negoniţi de nimeni // 30 deşărt / voiu[1] / sălbatice / *lipseşte* şi pre ţara voastră // 32 veţi // 33 Aşa / sfîntul// 35 din sfintele // 36 zicea // 37 dăzrădăcinéze / zis / apostoli //

www.dacoromanica.ro

curată şi pat nespurcat; iară curvarilor şi preacurvarilor va giudeca Dumnedzău.» Pentru curvie să înécă lumea cia dintîi, iară mai apoi şi Sodomul şi 5 oraşă să prăpădiră şi arsără cu foc şi cu piatră pucioasă pintru sodomiia (adică căci curviia cu parte bărbătiască), că acolo să arătă capul spurcăciunii cei mai mari. Deci, fraţilor, fugiţ<i> de curvie şi de toată necurăţiia, cum dzice Pavel, şi îmblaţ<i> după curăţie, ca să vedeţ<i> pre Dumnedzău. Acéstea dzic voao să le păziţ<i>, dacă vă iaste voia să moşteniţi împărăţiia cea ceriască."

Iară pizmaşul diiavolul, vădzind învăţături folositoare de suflet ca acéstea, nu putu răbda, ce făcea multe meşteşuguri şi vicleşuguri ca să goniască pre fericitul Nifon din Ţara Panoniei, cum şi făcu, în chip ca acesta, o, vai şi amar! Că-i dzisă Radu vodă dempreună cu boiarii: „Pasă şi eşi den ţara noastră, că viaţa şi traiul şi învăţăturile tale noi nu le putem răbda, că strîci obiceaiurile noastre"/.

f. 138 Iară svîntul Nifon, dacă audzi aşia neşte cuvinte nebune şi turbate ca acéstea să miră şi dzise: „Nu aşa, doamne, nu aşa, ce te îndrepteadză după légea lui Dumnedzău şi pre tine şi pre boiari, ca nu cumva să porniţ<i> şi să aduceţ<i> mîniia lui Dumnedzău asupra voastră şi a ţărîi voastre, că vădzu că pentru fărădelégile voastre curund va să să sloboadză pre voi. Iară mie nemică nu-mi iaste de acéia ce dziceţ<i> voi, că putérea şi tăriia mea iaste légea. Ce fără de ruşine şi fără de făţărie grăesc înainte mării tale şi a boiarilor tuturor. Că pre soru-ta, caré o ai măritat după Bogdan făr-de lége, avînd el muiare cu lége şi o au lăsat fără de nice o vină şi au luat pre soru-ta, el iaste curvariu şi soru-ta ca o preacurvă; ce-i desparţi, şi dă bărbatului iar muiarea sa şi potoléşte mîniia lui Dumnedzău mai nainte, pînă nu să pornéşte pre voi."

Iară acéstea cuvinte foarte aţiţară şi mîniiară inima domnului. Şi îndată goni pre svîntul denainte<a> sa şi poronci să nu-l mai bage nime în samă, nice să-l socotiască, nice să-l cinstiască. Iară dumnedzăescul Nifon nemică nu băga în samă, nice grijiia de acéia, ce-ş<i> punea
f. 138v nădéjdea pre Dumnedzău, după cum dzice prorocul/: „Nu vă nădejduireţ<i> pre domni, nice pre fiii omeneşti". Dumnedzău trimise corbul de hrăniia pre Ilie prorocul. Aşijdirea păzi cu bucate şi pre Daniil prorocul, cu Avvacum. În chip ca acesta păzi şi pre acesta cu un ficior de boiar ce-l chema Niagoe, care era mai mare preste vînători. Şi

---

1 judeca // 2 Dumnezeu / înecă / cea / iar // 3 arseră // 4 pentru / bărbătească // 5 *lipseşte* mai / *ad.marginal* Radul, 7001 A // 6 zice / umblaţi// 7 Dumnezeu / Acestea / zic / daca // 8 cerească // 9 Iar / văzînd // 10 acestea / ci /*lipseşte* şi vicleşuguri // 11 gonească / cum şi fu într-acest chip // 12 zisă / dinpreună// 13 din / viiaţa // 14 răbda]suferi / strici// 15 Iar sfîntul / daca auzi aşa nişte // 16 acestea / zise / ci // 17 Dumnezeu // 18 Dumnezeu // 19 văz / fărădelegile // 20 *după* curînd *ad.*văz că / Iar / nimic / acea // 21 ce dziceţ<i> voi... Ce fără de // 22 grăescu înaintea / *ad.marginal* Radul, 7001 A // 24 lege / nici // 25 curvar / ci să-i desparţi / iarăşi muerea // 26 potoleşte mai nainte mîniia lui Dumnezeu / mai nainte, pîn<ă> nu să porneşte // 28 *lipseşte* Iară / aceste / aţîţară / inima domnului] pre domnu // 29 sfîntul / dinaintea / porunci / nimeni // 30 seamă / nici[1-2] / socotească / cinstească / Iar / dumnezeiascul // 31 nimic / seamă / nici / grijiia / acéia]acestea / ci-şi // 32 nădejdea / Dumnezeu / zice / spre / nici, Dumnezeu // 34 Aşijderea// 35 proroc // 36 fecior / boiariu / chiema Neagoe / peste//

www.dacoromanica.ro

aşia făcu Dumnedzău din céle amară, dulci, şi din céle pizmaşe cu prietnicie. Că aducea bucate de hrana svîntului şi aiave şi într-ascunsu, cu îndemnarea lui Dumnedzău, făr<i> nice o témere.

Iară fericitul Nifon îl întăriia cu rugile sale ca să criască şi să înalţă în toate faptele céle bune şi să să rădice în năroc bun şi să fie plăcut înainte<a> lui Dumnedzău şi a oamenilor; cum, mai apoi, cu rugăciunea svinţii sale să împlură amîndoao.

Iară Radul vodă tot ţinea pizmă neschimbată pre svîntul şi nu putea folosi nemic: nice cu frica, nice cu alte amăgéle, pîn<ă> iar să plecă el svîntului cu smerenie şi-l chemă în taină şi-i dzisă aceste cuvinte amăgitoare, dzicîndu-i aşia: „Părinte, iartă-ne svinţiia ta, şi aibi şi svinţie-ta ertăciune de la noi şi să-ţ<i> dăm avuţie cîtă-ţ<i> va trebui şi să n-aibi părére rea nice pre mine, nice pre boiari. Şi pintru însurarea lui Bogdan încă nu te mai amesteca, că el au luat blagoslovenie de la
f. 139 alţi svinţi arhierei./ Iară tu pasă cu pace, ori unde vei vrea şi roagă pre Dumnedzău pentru mine. Şi unde vei lăcui, eu tot voiu purta grije pintru hrana ta şi ce-ţ<i> va trebui, tot îţ<i> voiu trimite."

Atunce svîntul răspunse cu îndrăznială şi ca unui om prost îi dzise: „Radule, Radule, tu şi priiatinii tăi cu multe rugăciuni m-aţ<i> plecat de m-aţ<i> adus în ţara voastră şi m-aţ<i> pus să vă învăţ légea lui Dumnedzău. Deci, de v-am învăţat ceva rău şi făr-de lége, spuneţ<i> voi şi mărturisiţ<i> fărădelégile méle. Iară de faceţ<i> voi fărădelége, cum şi la arătare şi aiave vă videţ<i> şi vă arată faptele voastre, căci mă goniţ<i> fără dreptate den ţara voastră, căci v-am spus adeverinţa, ce eu însă mă voiu duce după cuvîntul vostru. Iar voi rămîneţ<i> în păcatul vostru şi pre mine iar veţ<i> să mă căutaţ<i> în vrémea caré nu mă veţ<i> afla, ce veţ<i> să muriţ<i> în păcatul vostru şi nu va să fie cine să v-agiute întru acia vréme."

Şi dacă dzis<ă> aşia, eşi den ţară şi vini în locul care-i poronci Dumnedzău, cum şi lui Avraam acela, în Eleu. Iar acesta iar trecu prin Machedoniia şi prin Thetuliia şi merse în svîntul munte care să chiam<ă> Athon, ca să petriacă acolo şi în locul carele iaste făgăduit călugărilor. Şi cum mérse acolo, îndată să prinse de lăcaş în svînta şi marea mănăstiré a Vatopedului. Şi cei ce doriia cîştigară şi dobîndiră pre cela ce-l jăluia şi să bucurară şi mulţămiră lui Dumnedzău pintru
f. 139v acel lucru/. Şi dacă audziră mergea toţi dintru acel Svînt Munte la dînsul, cu oserdie, ca la un izvoru curătoriu de viaţă, de la carele toţi cîştiga băutură de veselie trupască şi sufletiască.

---

1 aşa / Dumnezeu / pîzmaşe // 2 prietinie / Că]Şi / aduce sfîntului // 3 Dumnezeu // 4 Iar / crăească// 5 înalţe // 6 înaintea / Dumnezeu // 7 sfinţii / s-au împlinit amîndoao // 8 Iar / sfîntul / *ad.marginal* Radul, 1493 A // 9 nimic / nici[1-2] / iar el să plecă sfîntului // 10 chiemă / zise// 11 *lipseşte* dzicîndu-i aşia / sfinţiia // 12 sfinţiia ta / cît îţi va trebui // 13 părere / nici[1-2] / pentru // 15 sfinţi / Iar // 16 Dumnezeu // 17 pentru // 18 Atuncea sfîntul / îndrăzneală / zise // 19 priiatenii // 20 legea / *ad.marginal* Radu, 1493 A // 21 Dumnezeu // 21-22 *lipseşte* spuneţ<i> voi... faceţ<i> voi fărădelége // 23 vă vede // 24 făr-de dreptate din // 25 *lipseşte* însă / iarăşi // 26 vreme / caré] cînd / ci veţi muri // 27 şi nu va fi nimeni ca să vă ajute // 28 într-acea vreme // 29 daca zise aşa / din / veni / porunci // 30 Dumnezeu // 31 mérse / sfîntul// 32 chiiamă / petreacă /care // 33 sfînta // 34 mănăstire / Vetopedului // 35 mulţumiră / Dumnezeu pentru // 36 daca auziră / Sfînt // 37 osîrdie / izvor curător / viiaţă // 38 cîştiga] meştea C / trupească / sufletească //

www.dacoromanica.ro

Şi lăcui svîntul într-acia mănăstire mai mult de un an. Şi într-atîta vréme lăcuind el acolo, pre 2 din fraţii ce mersése cu dînsul îi trimise cătră Dumnedzău, iară pre al triele<a> lăsă-l să margă în cetatea Solonului, şi-l întări cu rugăciunile sale ca să să sfîrşască cu sfîrşitul mucenicilor, carele şi dobîndi. Şi pătimind multe munci să săvîrşi pintru lége şi dobîndi cunună împletită în 3 viţă: cu postul, cu ascultarea şi cu munca. Iar mult pătimaşul său trup, al lui Macarie (că aşia <îl> chema pre acel măcenic) fu îngropat în Solun, iar sufletul acum dănţuiaşte cu îngerii în ceriu.

Deci dumnedzăescul Nifon pricepu că va să fie aproape şi petrecaniia sa şi să bucură sufletéşte şi să veseli. Şi luă cu sine poslușnicul care-i rămăsése, pre Iosaf, şi trecu muntele de céia parte şi mérse la Mănăstirea Dionisatului şi să prinsă de lăcaş acolo. Că şi mai nainte acolo lăcuiră. Şi Dumnedzău încă vru să-ş<i> săvîrşască svîntul viaţa acolo. Iară cît petrecu acolo, în toate era întocma cu alţi fraţi, şi cu mîncarea şi cu postul şi cu osteniala şi fără de préget, atîta cît era altor fraţi ruşine de smereniia şi de nevoinţa lui. Că era tuturor chip de
f. 140 învăţătură şi de mustrare. Şi să nevoia spre toate posluşaniile/şi tuturor fraţilor, la toate slujbele le agiuta; la moară mergea de măcina, la magherniţă agiuta, la magupie aşijdirea şi la alte poslușanii la toate (cum şi <loc gol> l-au vădzut făcînd lucruri ca acéstea). Şi ce aş putea spune smereniia sa cea multă şi osteninţăle lui. Că nu spun numai fraţii carii sint lăcuitori întru acia mănăstire, ce şi alţii de pintr-alte mănăstiri de pin pregiur, toţi spun şi mărturisăsc că era nevoitoriu spre slujbe şi spre ispovedanie şi spre pocăinţă şi spre curăţie. Şi pre alţii pre toţi îi certa şi-i învăţa, dzicînd: „Amar, fraţilor şi părinţilor, celuia ce-l va afla moartea nepocăit, că în iad nu iastă pocăinţă.“ Şi pre mulţi i-au scos tocma den gura diavolului; şi pre mulţi din păgîni, turci, arméni, papistaşi şi de alte erése au întorsu de i-au botedzat şi i-au unsu cu svîntul mir şi i-a adus în credinţa cea adevărată a pravoslaviei, mai mult de 4000 de suflete. Iară pre cîţi mişei au miluit, şi săraci, şi cîţi au scos den robie, dzic că aciia n-au număr, aşia era milostiv şi bun tuturor, asémenea lui Dumnedzău. Drept acéia şi Dumnedzău proslăvi pre cel ce-l proslăviia şi-l chiemă la sine. Iară svîntul, cunoscînd cu adevărat trécerea sa dentru această lume, i să bucură sufletul foarte. Şi îndată chemă toţi fraţii şi le spuse de vrémea

---

1 sfîntul într-acea // 2 pe doi / ce]cei ce / *după* dînsul *ad.*acolo // 3 Dumnezeu / iar / treilea / meargă // 5 pătimi // 6 pentru lege / trei viţe // 7 pătimaşul]pătimitoriul // 8 aşa chiema / mucenic / Solon // 9 cer // 10 dumnezeiescul / *ad.marginal* Nifon patriiarh, 1593 <sic> A // 11 *lipseşte* şi[1] / *lipseşte* şi să veseli // 12 Ioasaf // 13 Dionisatul / prinse // 14 lăcuise / Dumnezeu / sfîntul// 15 viiaţa / Iar / întocmai // 16 osteneala / fără preget / 17 smeriia // 19 ajuta // 20 ajuta / magupie]gopie / aşîjderea // 21 văzut / acestea // 22 osteninţile // 23 carei sînt / acea / ci / dintr-alte // 24 du prin prejur / mărturisescu / nevoitor // 25 *lipseşte* şi spre ispovedanie... şi spre curăţie // 26 *după* învăţa *ad.* spre ispovedanii, spre pocăinţă şi curăţenie / zicînd / *ad.marginal* Radul, 1553 <sic> A// 27 pocăinţă] pocaianie // 28 din // 29 dă / botezat // 30 sfînt // 31 patru mii / Iar / mişăi şi săraci i-au miluit şi au scos din // 32 zic / aşa // 33 asemenea / Dumnezeu[1-2] // 34 cei]cel / *după* proslăvia *ad.* pre cel ce-l proslvăvescu / chiamă / Iar sfîntu // 36 chiemă //

www.dacoromanica.ro

f. 140v petrecaniei sale şi cum îl chiamă Hristos la împărăţiia/ceriului, cia gătită şi-i blagoslovi, cum iaste obiceiul, şi să ertă cu toţi. Şi arătă cătră toţi dragoste, iar nu pizmă. Şi cîţi făcusă lui rău şi năcaz şi cîţi era blăstămaţi, pre toţi îi ertă şi-i dezlegă, ca un ucenic adevărat a lui Hristos, cu al căruia trup şi sînge să şi priceştui. Şi aşia-ş<i> déde sufletul în mînule lui Dumnedzău. Şi luă lumina luminilor cereşti, în caré iaste Hristos. Şi ce era den pămînt, pămîntului lăsă. Şi cu multe cîntări de la toţi călugării, den toate mănăstirile Muntelui Athonului să îngropă trupul lui cu mare cinste în luna lui avgust în 12 dzile, cînd era cursul anilor de la zidirea lumii 7016<=1508>. Şi apuse zarea soarelui de naintea a tot ochiul. Şi rămasă între toţ<i> fraţii plîngire şi tînguială fără de mîngîiare şi nu era nice unul dintre dînşii cari să nu fie vărsat lacrămi pentru lipsirea părintelui şi învăţătoriului celui bun a toată lumea.

Iară Iosaf poslușnicul svîntului Nifon, iubitoriului de Dumnedzău lăsă toată jélea şi întristarea, nevoindu-să să împle poronca părintelui său. Şi mérse numaidecît la Ţarigrad şi tocmi toate poroncile svîntului foarte bini şi pătimi acolo multe munci pentru lége. Iară apoi îl şi arsără în foc turcii şi să învrednici şi el cétei măcenicilor. Că şi de aceasta încă mărturisise svîntul Nifon mai nainte, ca şi de Ţara Munteniască, cînd dzisă cătră ighemonul Radu, grăind aşia: „Vădz, dzice, pogorîndu-se pre voi şi pre ţara voastră, pintru netocmirea
f. 141 beséricii şi pintru mulţimea fărădelégilor voastre, mîniia/lui Dumnedzău."

Deci, dacă eşi fericitul Nifon den Ţara Panoniei, nu trecu multă vréme, ce cădzu ighemonul Radu într-o boală groaznică şi cumplită şi alte răutăţi multe îl încungiurară. Şi nu i să mai putea uşura nevoile, ce de ce mergea, de acéia i să mai îngreuia grijile. Şi să scornără în ţară răutăţi şi gîlcevi şi beséricii netocmire. Şi să sfîrşi Radu vodă între nişte tîmplări gréle ca acéstea.

Iară mai nainte de petrecaniia sa el căuta pre svîntul, cum dzisése el, şi nu-l afla, ce era sufletul lui plin de frică şi de cutremur. Şi atunce pricepură toţi că să împlură cuvintele svîntului care dzisése mai nainte de Radul vodă şi de Ţara Munteniască. Iară trupul Radului vodă îl îngropară în mormîntul carele făcusă în tinda beséricii în Mănăstirea den Dial, unde iaste hramul svîntului Nicolae, făcătoriul de minuni, caré o zidise den temelie în domniia sa, tot de piiatră cioplită, şi stîlpii

---

1 de petrecaniia sa / îl]că-l / chiiamă / cerului / cea // 2 obiceaiul // 3 făcuse / necaz // 4 blestema[i / dăzlegă / a]al // 5 cu a căru<ia> / precestui / aşa îş<i> déte // 6 mîinile / Dumnezeu // 7 din // 9 zile // 10 zarea]raza // 11 de]din / rămase / plîngere // 12 făr<ă> de / nici / dînşii / cari]ca // 13 celui]cel // 15 Iar / sfîntului / iubitoriu l /Dumnezeu / *ad.marginal* Nifon, 1591 <sic> A // 16 jalea / umple / porunca// 17 poruncile sfîntului // 18 bine / lege / Iar// 19 arseră / mucenicilor // 20 sfîntul // 21 Muntenească / zise / Radul vodă / grăind]zicînd / aşa / Văz, zice // 22-23 *lipseşte* pintru netocmirea... fărădelégilor voastre // 24 Dumnezeu // 25 fericitul]părintele / din // 26 ci căzu / *lipseşte* ighemonul / Radu vodă la o boală foarte grea, groaznică // 27 răotăţi// 28 *lipseşte* de acéia // 29 răotăţi / biséricii // 30 întîmplări / ca]de ale // 31 Iar / sfîntul // 32 nu-l]nu să / ci / şi cutremur / atunci umplură // 33 sfîntului / zisése // 34 Ţara Românească / Iar// 35 făcuse / biséricii // 36 din Deal / sfîntului // 37 care / din //

www.dacoromanica.ro

uşilor şi ferestrile tot de marmure, cum să véde şi acum, besérică frumoasă şi minunată. Iară a o zugrăvi, el n-au apucat, ce apoi s-au zugrăvit cu poronca lui Niagoe vodă, cu văpséle şi cu aur.

7016, 1508. DOMN 12. DOMNIE 12. MIHNEA VODĂ 1.

Deci, după moartea Radului vodă boiarii nu să putea voi pre cine vor pune domn. Că unii dzicea să fie unul, iar alţii altul. Şi era gîlceavă între dînşii, după cuvîntul Evangheliii ce dzice: „Cînd să va împărţi casa, atunce să va pustii.“ Şi aşia fiind ei împărecheţi, rădicară
f. 141[v] caznă asupra/lor, pintru păcatele lor, cum dzisése fericitul Nifon, şi pusără domn în scaunul ţărîi pre Mihnea, ficiorul Dracii armaşul. Şi cum apucă domniia, îndată să dezbrăcă lupul de piiale<a> cia de oae şi-ş<i> astupă urechile, ca aspida şi ca vasiliscul şi-ş<i> încordă arcul şi găti săgeţi de a săgeta şi sabiia o fulgera şi mîna şi-o întăriia spre rane. Şi prinse pre toţi boiarii cei mari şi aleşi şi îi munci cu multe munci cumplite şi le luă toată avuţiia. Şi să culca cu giupînésăle şi cu fétele lor, înaintea ochilor lor. Deci unora li-au tăiat nasurile şi budzele, prin alţii i-au înecat, iar pri unii i-au spîndzurat. Iară el să îmbogăţiia şi creştea ca chedrul pîn-la ceriu şi-ş<i> împlea toată voia sa. Iară pre un niam care era mai ales şi mai temător de Dumnedzău, căruia îi era numele de moşiia Banovţi, adică Băsărăbeşti, el cu multe amăgéle şi şutéle şi cu gréle giurămînturi să lega cu boiarii, carii era de acel niam, că nu-i va omorî, nice le va face nice o nevoe. Şi făcu şi cărţi de giurămînt şi de afurisanii, Iară el în toate dzilele săpa groapă şi cugeta cum va putea face să pardză şi niamul lor, ca să nu să mai pomeniască în Ţara Panoniei.

Iară rugăciunea svîntului Nifon nu-l slobodziia, nice îl lăsa să le facă nice un năcaz, ce toate meşterşugurile lui céle vicléne, ca nişte paingini să strica. Iară el fiind îndemnat tot de răutatea firii sale, chemă pre Stoican, svétnicul său cel mai mare şi intră numai cu
f. 142 dînsul/în pivniţa domniască şi scoasă pe pivniceri afară. Iară cu voia lui Dumnedzău rămasă un copil, care era şi el de acel niam, spre care făcea sfat să-l piardză. Şi dacă vădzu pre nedreptul domn că întră în pivniţă, el să împlu de frică şi de groază şi, neavînd unde fugi, întră într-o bute deşartă de să ascunse; că aşia tocmi Dumnedzău. Şi cum

---

1 marmură / biséricá // 2 Iar / ci // 3 porunca / Neagoe / *după* aur *anulat*: Domnit-au // 4 *lipseşte* C / *lipseşte* 7016... domnie 12 / *după* vodă *ad.* 7016 / *lipseşte* 1 / *ad.marginal* Mihnea, 7016 A / *ad.marginal* Radului vodă A // 6 domnu / zicea / *lipseşte* iar // 7 dînşii /zice // 8 atunci / aşa / împărecheaţi // 9 pentru / zisése // 10 puseră domnu ţării pre Mihnea vodă, feciorul // 11 dăzbrăcă / de pielea oii // 14 boerii /şi-i // 15 jupînesile // 16 fétile / le-au // 17 buzile / pre / *lipseşte* iar /unii] alţii / *ad.marginal* Mihnea, 7016 A / spînzurat / Iar // 18 cer / umplea // 19 Iar / neam / Dumnezeu // 20 Banovschi / Basarabeşti // 21 amăgele / jurămînturi / care // 22 neam / nici[1-2] // *lipseşte* şi // 23 jurămîntul / afurisenie / Iar / zilile // 24 piiarză /neamul // 25 pomenească // 26 Iar / sfîntului / sloboziia / nici // 27 nici / ci / meşteşugurile // 28 păianjeni / Iar / *lipseşte* de / răotatea // 29 chiema /sfétnicul // 30 pimniţa domnească / scoase / Iar // 31 Dumnezeu rămase / tot de acel neam // 32 piiarză / daca văzu / domnu // 33 pimniţă / *lipseşte* el / umplu // 34 deşartă]seacă / aşa / Dumnezeu //

www.dacoromanica.ro

întră în pivniţă domnul cu Stoican, începură a să sfătui cum şi în ce chip vor face să piardză pre acel niam, cugetînd că nu iaste nime în pivniţă să audză. Deci, dacă obîrşi sfatul, chemă pivnicérii şi zisă să le dea să bea vin de unde va fi mai bun. Şi dacă băură eşi domnul şi Stoican den pivniţă véseli, gîndind că n-au audzit nime sfatul lor cel viclian. Deci după dînşii eşi şi copilul furiş şi nu spusă nemărui, nemic, ce-ş<i> căuta triaba şi slujba sa, pîn-află vréme şi prilej de spuse părinţilor şi niamului său celui mai mare toate lucrurile şi vicleşugurile călcătoriului de giurămînt domn.

Deci ei, dacă audziră aşia şi cunoscură că sînt adevărate cuvintele lui, ei să adunară de să sfătuiră şi luară avuţie şi oameni cît putură şi trecură Dunărea de céia parte şi scăpară toţ<i> den cursa Mihnii vodă, călcătoriul de giurămînt, că era Dumnedzău cu dînşii şi rugăciunile svîntului Nifon, patriiarhul. Şi nu putea nime să să potrivască lor, ca şi lui Moisii, marele proroc.

Iară zvăpăiatul domnu, dacă audzi de pribegirea lor, de părére rea i
f. 142v să/schimbă firea şi bucuriia i să întoarsă în tristăciune şi-ş<i> arătă mîniia şi urgiia ce avea spre dînşii. Şi altă nemică nu putu să le strîce, ce în pizmă li-au arsu curţile şi casăle li-au răsipit. Iară cîţi au aflat de acel niam rămaşi, pre toţi i-au muncit cu multe feliuri de munci; pre unii i-au şi omorît. Şi mănăstirea lor, care o făcusă ei pre rîul Bistriţii, den temelie o au răsipit. Şi besérica Svinţilor Apostoli, carele o zidise Niagoe, socotitoriul lui sveati Nifon, să fie de îngroparea morţilor, iar o au sfărîmat. Încă şi pomii i-au tăiat şi i-au dezrădăcinat. Şi rădică mare goană asupra acelui niam blagoslovit. Iară preoţilor de prin satele lor, tuturor li-au tăiat nasurile, spre batgiocura besericii. Şi să ispitiia şi să sfătuia să ardză pre toţi egumenii de pre la toate mănăstirile; şi alte răutăţi multe vrea să facă.

Ce Dumnedzău cel văzătoriu de inimi şi de cugete nu vru să lasă să cadză drepţii în mînule muncitoriului, ce-i mîntui de moartea cia cumplită. Deci acei boiari drepţi, pre carii îi ferisă Dumnedzău den mînule muncitoriului de carii să dzisă mai sus, mérsără la Împărăţie şi spusără înaintea împăratului toate răutăţile Mihnii vodă. Iară
f. 143 împăratul, dacă audzi aşia şi înţăliasă că sînt cuvintele lor/adevărate, făcu sfat de<n>preună cu dînşii, socotind în ce chip va putea goni pre Mihnea vodă den scaunul Ţării Panoniei. Domnit-au Mihnea vodă ani 2.

---

1 domnul în pimniţă // 2 piarză / neam / cugetînd]socotind / nimeni // 3 pimniţă / ca să auză / daca / obîrşi]sfîrşiră / chiamă / pivnicerii / zise // 4 daca / şi]şi cu // 5 din pimniţă / gîndindu că nu i-au auzit nimeni/ // 6 viclean / spuse / *ad.marginal* Mihnea 7016 A / nimunui, nimic, ci-ş<i> // 7 treaba // 8 neamului // 9 jurămînt domnu // 10 daca auziră aşa // 11 lui]copilului / să adunară şi ei // 12 trecu / ceia // 13 *lipseşte* călcătoriul de giurămînt / Dumnezeu / dînşii// 14 sfîntului / *lipseşte* patriiarhul / nimeni / împotrivească / *lipseşte* lor // 16 Iar / daca auzi dă // 17 întoarse întru întristăciune // 18 alt nimic nu putea / strice // 19 le-au[1-2] / casile / risipit / Iar // 20 neam // 21 făcuse// 22 din / bisérica Sfîntului Apostol Petru şi Pavel / care // 23 Neagoe / sfeti / *ad.marginal* Mihnea 7016 A // 24 dăzrădăcinat // 25 acestui neam / Iar / du prin // 26 le-au / batjocura biséricii / ispitea // 27 *lipseşte* şi să sfătuia / arză / du pre // 28 răotăţi // 29 Ci Dumnezeu /văzător / lase// 30 ază/ mîinile muncitorilor, ci-i / de]din / cea // 31 carei /ferise Dumnezeu din mîinile muncitorului de carei zisem // 32 mérseră // 33 spuseră / răotăţile / Iar // 34 daca auzi aşa / înţelése // 35 dinpreună // 36 din / Ţării / Şi au domnit / ani 3 //

www.dacoromanica.ro

7018, 1510. DOMN 13. DOMNIE 13. VLADUL VODĂ 1.

Pus-au Împărăţiia domn pre Vladul vodă, fratele Radului vodă, care fusése domn înaintea Mihnii vodă, de care s-au spus mai sus, căci boiarii îl cerşură pre acela de la împăratul. Deci dzisă împăratul cătră dînşii: „Iată, eu vă dau pre dînsul în mînule voastre şi pre voi în mînule lui, iară pre Dumnedzău în mijlocul vostru. Deci, de veţ<i> face lui vreun vicleşug, sau de va face el voaă, Dumnedzău să vă piardză de pre faţa pămîntului, cu tot niamul vostru.“ Iară ei dziseră toţi: Amin. Şi giurară giurămînt Vladului vodă dintrpreună cu boiarii înainte<a> paşii Dunărei. Şi le déde împăratul oaste mare şi purceasără. Şi dacă sosiră la Dunăre, iară făcură giurămînt înainte lui Mehmet paşa al Dunării şi dzise niamul Băsărăbeştilor aşia: „De vom îmbla noi cu vicleşug şi de nu vom sluji noi domnului nostru, Vladului vodă, în dreptate, să să piardză niamul şi numele nostru dintr-această ţară în veci.“ Şi dzisără toţi: Amin.

Aşijdirea şi Vladul vodă dzisă cătră Mehmet paşa: „De voi face eu
f. 143[v] acestui niam vreun rău, sau vreun vicleşug, sabiia ta să tae/capul mieu cu mare ruşine şi să pierdzu niamul mieu dintr-aciastă ţară.“ Şi iară dzisără toţi: Amin. Şi aşea trecură Dunărea cu toată oastea. Şi dacă trecură împărţiră oastea în 3 polcuri; şi un polc luă Niagoe, nedejduindu-să pre ruga svîntului Nifon, părintele său.

Iară Mircea, ficiorul Mihnii vodă, dacă înţăliasă aşa, mérse pre supt cumpăt la Mănăstirea Cotmeana, care să chiamă Ospăţul cel de sară, adică mitohul Coziei şi de năprásnă să făcu gîlceavă mare de oastea lui Niagoe. Şi audzind acéstea Mircea ficiorul Mihnei vodă, di grabă numai ce au scăpat cu un ficior a lui Stoican pri o feriastră, noaptea, desculţi, deşcinşi şi făr-de şlice. Iară Niagoe îi tăia oastea. Iară pre cîţ<i> nu i-au tăiat, pre toţ<i> i-au prinsu vii; numai ce scăpă ficiorul muncitoriului Mihnii şi a lui Stoican, disculţi şi deşcinşi, cum s-au dzis, iar armele li-au luat. Şi împăcă mănăstirea şi călugării de frică ce avia.

Iară ficiorul Mihnei vodă au mersu la tată-său şi i-au spus toate cu multă frică. Iară el, dacă audzi aşia, să spăriia şi dzisă cătră dînşii: „Cine au făcut voao aceasta?“ Ei dzisără: „Niagoe, vătavul de

---

1 *lipseşte* C / *lipseşte* 7018... domnie 13 / după vodă *ad.* 7018 / *lipseşte* 1 // 2 domnu // 3 carele / *ad.marginal* Vladul, 7018 A / domnu / spus]arătat // 4 cerşură]cerură / *lipseşte* pre acela / zise // 5 mîinile // 6 iar / Dumnezeu // 7 lui]voi / *lipseşte* voao / Dumnezeu // 8 piiarză / du pre / neamul / ziseră // 9 giurară]făcură / Vladul / dintr-preună]şi / boerii // 10 paşii]Mehmet paşîi al // 10-12 *lipseşte* Şi le déde împăratul... al Dunării // 12 zise neamul Basarabeştilor aşa // 13 umbla /*după* cu *ad.*vreun / Vlad // 14 piiarză neamul / *lipseşte* şi numele / *lipseşte* dintr-această ţară // 15 ziseră // 16 Aşjderea / zise // 17 neam // 18 pierz neamul / iar ziseră // 19 aşa // 20 Şi o împărţiră în trei părţi, polcuri / polcu / Neagoe // 21 nădăjduindu-să / pre]spre / sfîntului / părintelui // 22 Iar / feciorul / daca înţelese / *ad.marginal* Vladul, 7018 A // 24 seara / metohul Cozii /*lipseşte* mare // 25 Neagoe / auzind acestea / feciorul Mihnii / de grab // 26 fecior al / pre o fereastră // 27 *lipseşte* şi făr<ă> işlice / Iar Neagoe // 28 Iar // 29 feciorul / Mihnii vodă]al / *lipseşte* disculţi şi deşcinşi // 30 zis mai sus / le-au // 31 frica / avea // 32 Iar feciorul Mihnii // 33 Iar / daca auzi aşa / sperie / zise / cătră dînşii]cătr-înşii // 34 ziseră / Neagoe vătaf de vînători //

www.dacoromanica.ro

vînătoare." Aceasta audzind Mihnea vodă să împlu de frică şi dzisă:
f. 144 „De vréme ce făcu/puiul leului aşia, dar cînd va veni leul cel mare, ce va face?" Şi îndată să sculă din scaon şi fugi în Ţara Unguriască. Şi acolo să deşteptă dintr-acia frică. Iară alţii să răsipiră prin toată Ţara Munteniască şi nu era nimi să le agiute. Că aşia agiută ruga fericitului Nifon şi mîniia céia ce au prorocit svinţiia sa s-au împlut.

Deci şedzu în scaun Vladul vodă şi veni toată ţara de i să închină şi-i aduse daruri multe şi să întoarsără iar cine pre la casă-ş cu mari bucurie. Iară Vladul vodă, cu agiutorul lui Dumnedzău, creştea întru mai mari bunătăţi şi în cinste, pîn<ă> cît au ţinut sfatul acelui niam drept.

Iară Mihnea vodă au cădzut în eresul hulei Duhului Svînt. Că iată cum iaste tot ţinutul apusului, de putredzéşte cu marele Rîm în erésele sale, să făcu Mihne<a> vodă papistaş. Şi cum au perit al doile<a> Iulian, călcătoriul, pintru închinarea idolilor, aşia şi acesta, pintru luptarea Duhului Svînt. Că s-au împrietenit cu ungurii şi au împletit mreji vicléne asupra tînărului Vladul vodă şi veniră asupră-i.

RĂZBOIUL VLADULUI VODĂ CU MIHNEA VODĂ LA GHERGHIŢ<A>.

Dacă să loviră oştile, iară Danciul, marele vornic, agiută Vladului
f. 144v vodă/că era şi el de un niam iar bun şi drept şi biruiră pre oastea călcătoriului şi hulitoriului Mihnei vodă, şi fugiră toţi ruşinaţi, în Ţara Unguriască. Şi vini mîniia lui Dumnedzău pre Mihnea vodă, al doile<a> Iulian, şi fu rănit de vitiazul Dumitru Iacîşci şi muri. Pre carele trimisése Dumnedzău ca şi pre svîntul mucenic Miercurie asupra păgînului Iulian şi ca pre sveatîi Nistor, de au ucis pri Liia, cu gura lui sveati Dimitrie, aşia şi acest Dumitru Iacîşci, pintru ruga lui sveati Nifon au rănit şi au omorît pre urîtul muncitor, pre Mihnea vodă. Iară de Vladul vodă eşi véste pretutinderea pintru războiu şi pintru năroc bun, pîn<ă> cînd au ţinut sfatul acelui niam ales de Dumnedzău al Băsărăbeştilor. Iară dacă lepădă sfatul acelui niam şi priimi a altora, ca Avesalom, ficiorul lui David, cînd s-au sculat asupra tătîne-său, aşea

---

1 auzind /umplu /*după* zise *ad.*către dînsîi // 2 aşa // 3 face]fi / scaun / Ungurească // 4 dăşteptă / dintr-acea / Iar / risipiră // 5 Muntenească / nimeni / ajute / aşa / ajută / fericitului]sfîntului // 6 sfinţiia / umplut // 7 şăzu / *ad.marginal* Vladul, 1510 A // 8 întoarseră iarăş cineş / case-ş // mare // 9 Iar Vlad / ajutoriul / Dumnezeu// 10 cît]cînd / neam// 12 Iar / căzut / eresiia / *lipseşte* hulei / Sfînt // 13 putrézéşte / eresiile // 14 *lipseşte* să făcu Mihne<a> vodă papistaş B, *ad.marginal* A / doilea Iuliian // 15 pintru]întru / aşa / pentru // 16 Sfînt // 17 Vlad // 18-19 *lipseşte* C // 20 Daca / iar / ajută // 21 că]şi / neam / *lipseşte* iar // 22 Mihnii // 23 Ungurească / veni / Dumnezeu / doilea Iuliian // 24 viteazul / *lipseşte* Dumitru / Iacşi // 25 îl trimisése / Dumnezeu / sfîntul / Mercurie // 26 Iuliian / sfeti Nestor / pre Lie / gura]ruga // 27 sfeti / aşa / Iacşe / pentru ruga sfîntului Nifon // 28 *după* Mihnea *ad.* şi stătu ca Fineas în Ţara Madianului pentru ovrei şi fură lucrurile lui pre îngăduinţă. Aşa şi acest Dumitru stătu şi fu pre îngăduinţa tuturor. Şi să opri războiul şi dobîndi laudă den neam în neam C / Iar // 29 vestea pretutindinea pentru / *ad.marginal* Vladul, 7018 A / *lipseşte* pintru / noroc // 30 acel sfat al acelui neam / Dumnezeu // 31 Basarabeştilor / Iar daca / neam / a]al // 32 ficiorul / aşa //

www.dacoromanica.ro

şi Vladul vodă au priimit sfatul fărădelegiuitoriului Bogdan şi sări asupra acelui fericit de Dumnedzău niam, atunce pogorî şi pre dînsul mîniia lui Dumnedzău. Că dacă să iuţi Vladul vodă şi să aţiţă foarte mînie mare asupra acelui niam drept, care tocmisă şi ijderîse Bogdan cel făr-de lége, pre carele afurisise fericitul Nifon şi l-au lepădat din svînta besérică pintru prea curviia lui, cum s-au spus în cuvîntul mai dentîi, grăia minciuni cătră domnu pintru tînărul Niagoe, dzicînd aşia: „Doamne, eu am înţăles cu adevărat că Niagoe va să te scoaţă din
f. 145 scaon/. Iară tu nevoiaşte să-i sfărîmi capul, sau să-i tai nasul, sau să-i scoţi un ochiu."

Deci domnul foarte priimi sfatul lui, păindu-i că iaste adevărat. Şi să ispiti să facă acest lucru şi trimise să aducă dintru acel niam drept pre iubitul Niagoe la dînsul. Iară alţi boiari, dacă înţăliasără, dzisără domnului: „Doamne, părăséşte-te de aceasta, nu asculta cuvintele lui Bogdan. Că Niagoe iaste cu adevărat ficior al nostru şi nu are întru sine vicleşug, cum ştiu toţi boiarii Ţării Munteneşti, cu toată adeverinţa."

Iară domnul dzisă: „Dacă iaste aşa, voi îl aduceţ<i> şi giuraţ<i> pintru dînsul." Iară ei nevoia să-l împreune, să stea cu Bogdan de faţă. Ce el, călcătoriul şi afurisitul, totdiauna sfătuia pre domnu, spre uciderea lui Niagoe şi a niamului lui. Aşia totdiauna, îndemnînd Bogdan pre domn, să aprinsă cu mînie spre uciderea lor şi vrea să nu ştie nime de aceasta. Şi de n-ar fi trimis Dumnedzău pre un călugăr de li-au spus, pri toţ<i> i-ar fi pierdut. Ce cu agiutoriul lui Dumnedzău şi pintru rugăciunea svîntului Nifon să mîntuiră de mîniia şi de moartea cia năprasnică şi au scăpat la un ostrov, din care au trecut Dunărea. Şi mérse la Mehmet paşea şi-i spuseră toate patimile cîte li s-au întîmplat
f. 145^{v} de Vladul vodă. Iară paşia să aprinsă cu mînie şi strînsă oaste mare/şi trecu Dunărea dinpreună cu dînşii şi făcu războiu lîngă oraşul Bucureşti şi birui pre oastea Vladului vodă. Iară el vădzind oastea lui biruită şi căzută vru să fugă. Iară cu împiedicarea lui Dumnedzău fu prinsu de oastea lui Mehmet paşe şi-l adusără pre Vladul vodă în Bucureşti, la paşia, legat.

Iară dacă-l vădzu paşea, dzisă-i cu ocară: „O, călcătoriule de giurămînt, iată, să-ţ<i> fie după cuvîntul giurămîntului tău şi să tae sabiia mea capul tău." Cum să şi împlu. Că însuş<i> paşa cu mîna lui i-au tăiat capul, în oraş în Bucureşti, supt un păr. Şi să împlu giudecata

---

1 Vlad / nelegiuitorului // 2 *lipseşte* de Dumnedzău / neam / atunci // 3 Dumnezeu / daca / Vlad / şi aţiţă mînie foarte mare // 4 neam / tocmise / ijderîse]aşăzase // 5 carele îl // 6 sfînta bisérică pentru / spus]zis mai sus / *lipseşte* în cuvîntul mai dentîi // 7 pentru / Neagoe zicînd aşa // 8 înţeles / Neagoe // 9 Iar / nevoiaşti-te // 11 *lipseşte* foarte / părîndu-i // 12 dintr-acel // 13 *lipseşte* iubitul / Neagoe / Iar / daca înţeleséră / ziseră // 15 Neagoe / fecior // 16 Ţării Rumâneşti // 17 Iar / zise / Daca / juraţi // 18 pintru]pe / *ad.marginal* Vladul, 7018 A / Iar / îl înevoia / de faţă cu Bogdan cel afurisit // 19 Ce]Că / *lipseşte* călcătoriul şi afurisitul / totdeauna // 20 Neagoe / neamului / Aşa totdeauna // 21 s-au aprinsu // 22 nimeni / Dumnezeu // 23 le-au / pre / Ci / ajutoriul / Dumnezeu // 24 pentru / sfîntului // 25 cea // 26 merse / paşa / spuse // 27 Iar paşa s-au aprinsu / cu mînie]cu dumnezeiire spre răscumpărarea acelui neam (măcar deşi era păgîn) C / strînse // 28 *lipseşte* dinpreună / dînşii // 29 Bucureştii / Iar / văzînd // 30 căzută / Iar / Dumnezeu // 31 paşa / aduseră / Vlad // 32 legat la paşa // 33 Iar / văzu paşa zise-i / călcătorule // 34 jurămînd / *ad.marginal* Vladul, 7020 A / după jurămîntul tău ce ai făcut şi // 35 umplu // 36 umplu / judecata / *după* păr *ad.* ca şi pre Avesalom cînd îl săgetă Ioav, fiind el încurcat de păr de ramura unui stejariu în lunca Efremului C //

www.dacoromanica.ro

şi răscumpărarea lui Dumnedzău cea driaptă. Şi îi luară trupul de-l dusără la Mănăstirea den Dial, caré o făcusă frate-său, Radul vodă, de-l îngropară.

Iară pre cela ce-i dzicea ei pintru pizma ca să-l piardză, pri acela Dumnedzău cu voia sa şi cu porunca sa l-au unsu şi l-au pus domnu. Iară el nice într-un chip nu vrea să fie domnu, ci cu glas mare dzisă cătră tot nărodul: „Puneţ<i> alt domnu, pre carele viţ<i> vrea, de<n>preună şi cu sfatul nostru, iar pre mini mă ertaţi, că nu voiu fi." Iară nărodul tot strîga şi dzicea cătră dînsul: „Iată, nu va Dumnedzău să fie altul, nice noi, ce numai tu să fii noao domnu." Iară Vlad vodă au domnit ani 2/.

f. 146

7020, 1512. DOMN 14. DOMNIE 14. NIAGOE BĂSĂRAB VODĂ 1.

Plecatu-s-au Niagoe vodă Băsărab a tot glasul noroadelor şi luă corona şi scaunul a toată Ţara Rumîniască şi îndată făcu giudecată şi dreptate între oameni. Şi rădică Niagoe vodă besérica cea căzdută şi puse pre Macarie mitropolit a toată Ţara Ungrovlahiei, Plaiului şi Severinului, cu blagosloveniia lui Pahomie, patriiarhul Ţarigradului. Deci dintr-aceia vréme, pînă astădzi, s-au potolit şi s-au împăcat ţara de gîlceavă şi beséricile să veseliră. Că aşia agiuta ruga svîntului Nifon.

Iară Bogdan cel afurisit vru să fugă. Ce giudecata lui Dumnedzău nu-l lăsă, pentru mozaviriia ce mozavirise spre svîntul Nifon şi pentru vicleniia lui; ce căzdu în mréjea cia viclianâ şi-l apucară ca pre o hiară înşălătoare, caré să prinde cu amîndoao picioareli în cursă şi să vînă el în laţul carele vrea să vînédze pre Niagoe. Că fugind de Niagoe vodă ca de leu, déde în Dunăre şi scăpă de corcodel, iară de şarpe fu apucat şi trimis la Niagoe vodă. Iară el, dacă-l vădzu într-atîta pediapsă îi dzise: „O, vai de tini, ocaainice, dar căzdutu-ţi-s-au ţie să faci viclenie ca aceasta, căci nu te-i temut de Dumnedzău, cela ce ştie şi véde toate ştiuteli şi neştiutele? Dar pentru ce vărsă vicleşugul tău atîta singe?/

---

1 Dumnezeu / dreaptă / Şi-i // 2 den Dial]Dealului / care o făcuse Radul vodă, frate-său, şi-l îngropară acolo // 4 Iar / zicea / pentru / piiarză / pre // 5 Dumnezeu / *după* domnu *ad.*şi au zis ca şi Ieremiei prorocul:„Mai nainte de naşterea ta te-am semnat şi te-am ales să fii mai mare întru israilteni C // 6 Iar / nici / zise către // 7 norodul / veţ<i> // 8 dinpreună / mine // 9 Iar / norodul / striga / zicea către / Dumnezeu // 10 nici /ci / *după* domn *ad.* Iată, şi aici să întîmplă cum şi de dămult, în légea véche, Saul şi-au eşit din minte şi Ionathan au căzut de sabie, iar David fu rădicat împărat C / Iar / *lipseşte* Iară Vlad vodă au domnit ani 2 C // 12-13 *lipseşte* C / *lipseşte* 7020... domnie 14 / Neagoe Basarab vodă, 7020 // 13 lipseşte 1 / *ad.marginal* 7020, 1512 A // 14 Neagoe / Basarab // 15 coroana / scaonul / Rumânească / judecată // 16 întru / *după* Şi *ad.* cum rădică David chivotul légii Domnului, aşa şi Neagoe vodă C / Neagoe / bisérica / căzută // 17 mitropolitul / *lipseşte* Ţara // 19 dintr-acea / pîn<ă> astăzi // 20 biséricile / aşa / ajuta / sfîntului // 22 Iar / judecata / Dumnezeu // 23 mozavirise]făcuse / spre svîntul]sfîntului // 24 ci căzu / mréja cea vicleană / fiiară // 25 care / picioarele // 26 lanţul A / care / vînéze / Neagoe vodă / de]dă / Neagoe // 27 déte /iar // 28 Neagoe / Iar / daca-l văzu / *ad.marginal* Neagoe, 7020 A / pedeapsă / zise // 29 tine / ocaialnice // 30 te-ai / Dumnezeu // 31 ştiutele / sînge //

www.dacoromanica.ro

f. 146' Iată, de toate te ert, pintru Dumnedzău, şi de acum înainte să te pocăeşti de răutăţile. Iară avuţiile céle domneşti, care le-i luat tu fără dreptate şi le-i ascunsu, să mi le spui şi nu vei păţi nici o nevoe. Iară de nu, păcatul să fie pre capul tău şi sufletul tău.

Iară el nu vru să spue nemică, că-i întunecase diiavolul, cel ce-l iubiia el, mintea şi inima, pentru care lucru multe munci au luat, pîn-ce ş-au dat şi sufletul, cum au prorocit şi de aceasta svîntul Nifon, de au dzis că cu rea moarte va să moară Bogdan. Iară trupul lui nice fierăle, nice pasările, nice pămîntul nu l-au putut mînca; ce numai ce s-au pîrjolit şi au înegrit, întru răutatea tuturor. Şi pierdu Dumnedzău pre toţi vrăjmaşii lui Niagoe vodă şi i-au plecat supt picioarele lui şi toate avuţiile i li-au descoperit. Şi pămîntul izvorî bunătate şi roadă şi mulţămiia lui Dumnedzău toţi pintru domniia lui, căci că s-au spodobit a videa şi a avea domnu ca acela.

Deci îi veni cuget şi gînd bun, dumnedzăesc, în inima lui, ca şi mai dedemult svîntului Theodosie cel Mic, împărat, să mute moaşteli svîntului Ioan Hrisostom de la Cucus în Ţarigrad, ca să dea ertare şi tămăduire maicei sale, Evdoxiei împărătésăi. Într-acesta chip să asămînă şi creştinul Niagoe vodă; şi trimisă den boiarii săi cei credincioşi cu cărţi la Svîntul Muntele Athonului să aducă moaştele svinţii sale părintelui Nifon, patriiarhul, ca să curăţască şi să
f. 147 tămăduiască greşala Radului vodă/şi a altora carii făcură svinţii sale rău fără de vină. Şi dacă sosiră boiarii la Sfetagora mérseră la Mănăstirea Dionisat şi să închinară beséricii, cum iaste obiceiul creştinesc. Şi luînd blagoslovenie de la părinţi, déderă cartea domnului în mîna egumenului şi a bătrînilor. Iară ei să închinară şi dacă cetiră cartea socotiră toate pre amănuntul şi să mierară toţi de acel lucru mare şi de cérérea domnului, cum vor face. Şi nice într-un chip nu cutedzară spre acel lucru să-l dea, nice vrea să lasă pre nimi să să apropiie să destupe mormîntul svîntului, ce numai să împlură toţi de frică şi de cutremur.

Iară sluga cea credincioasă ce era trimis pintru acel lucru, mérse la dînşii şi le dzise: „Svinţi părinţi, nice o frică de aceasta să nu aveţ<i>, ce să ne ertaţi, că noi ne nedejduim pe credinţa domnului nostru care are cătră svinţiia sa; nime nu va avia nice o primejdie, nice voi, nice noi." Atunce ei dzisără: „Faceţ<i> cum vă iaste voia." Şi îndată luă sapa, sluga cea mai mare, căruia îi era numele Danciul logofăt, şi

---

1 ertu pentru Dumnezeu / *lipseşte* şi de acum... de răutăţile // 2 Iar // 2-3 le-ai[1-2] // 3 Iar // 4 să fie păcatul pre capul / şi în // 5 Iar / nimic // 6 inima şi mintea // 7 *lipseşte* şi / sfîntul // 8 zis / Iar / nici / fiiarăle // 9 nici[1-2] / ci[1-2]// 10 răotatea / Dumnezeu // 11 Neagoe // 12 avuţiile le-au / pă<mî>ntul // 13 mulţumiia / Dumnezeu / pentru / spodobit]învrednicit // 14 vedea / acela]acesta // 15 gînd şi cuget bun / dumnezeescu / *ad.marginal* Neagoe, 1512 A // 16 sfîntului / moaştele sfîntului // 18 maicii / împărătésii /Într-acest // 19 asemînă / Neagoe / trimise din // 20 Sfîntul Munte / moaşte<le> // 21 sfintii / curăţească // 22 carei făcuse / *lipseşte* svinţii sale // 23 daca // 24 Dionisatul / biséricii // 25 creştinescu / déteră // 26 *lipseşte* a / Iar / daca citiră // 27 amăruntul / mirară // 28 cererea / nici / cutezară // 29 nici / lase / nimeni // 30 dăstupe /sfîntului / ci umplură // 32 Iar /pentru /*ad.marginal* Neagoe, 1512 A // 33 dînsîi / zise / Sfinţi / nici / *lipseşte* de aceasta / *lipseşte* nu // 34 noi nădăjduim pre // 35 sfinţiia / că nimeni / avea nici / nici[1-2] // 36 Atuncea / ziseră //

www.dacoromanica.ro

chiemînd credinţa domnului său care avea către fericitul Nifon, lepădă toată frica şi începu a săpa, pînă agiunse de moaştele svîntului. Deci le
f. 147v scoasă afară şi le bägă într-un săcriiu de lemn, cu mirosală bună/. Şi să adunară toţi călugării de la toate mănăstirile şi veniră de să închina svîntului şi săruta moaştele, mulţămind lui Dumnedzău celui ce au proslăvit pre robul său cel mult nevoitor şi dzisără: „Fericita pomenirea ta, Nifone, îndreptătoriul părinţilor şi învăţătoriul a toată lumea." Şi îndată arătă Dumnedzău minune, că vindecă pre un călugăr care era de mulţi ani mut şi pre altul de durérea capului şi pre altul de friguri şi pre alţii, pre mulţi, de multe feliuri de boale îi tămădui.

Deci îl grijiră bine şi cu cinste, ca pré un cinstit şi-l trimisără în Ţara Panoniei la domnul Niagoe vodă. Şi trimisără cu svinţiia sa şi pre chir Neofit, om ales şi svînt, asămînîndu-să părinţilor celor mai dedemult, carele era den cetatea Ahila, den Evropa Elispondului, şi cu alţi călugări de la mănăstire. Şi dacă sosiră în Ţara Românească, de grabă făcură ştire domnului Niagoe vodă. Iar el adună tot clirosul beséricii şi toţi boiarii, aşteptînd pre părintele său cel sufletesc. Şi dacă sosiră la scaon, iară domnul cu credinţa sufletului şi a inimii cuprinse coşciugul cu moaştele svîntului în braţă, ştiind că sint ale iubitoriului său, şi le săruta cu lacrimi şi cu multă veselie, împreună cu tot norodul creştinescu. Şi dusără săcriiul cu moaştele svîntului, cu toţ<i>
f. 148 oamenii/, întru cinstita Mănăstirea Dialul, unde iaste hramul svîntului şi făcătoriului de minuni ierarh Nicolae şi-l pusără diasupra mormîntului Radului vodă. Şi făcură bdenie toată noaptea, împreună cu domnul Niagoe vodă, rugîndu-să svinţii sale pintru ertăciunea păcatului Radului vodă, care făr<ă> dreptate au lepădat pre svîntul de la sine şi l-au gonit den ţara sa (căutaţ<i> ce făcu Dumnedzău). Cînd fu despre svîrşitul Utrenii, vrînd Dumnedzău să arate aiave ertarea păcatului Radului vodă şi a altora carii făcusă nevoe şi scîrbă svîntului, vădzu singur Niagoe vodă descoperire ca aceasta de la Dumnedzău, unde s-au rupt scoabele céle de fier şi acoperemîntul mormîntului Radului vodă şi degrabă să desfăcură marmurile şi să ivi den lontru trupul Radului vodă groznic şi întunecat, plin de punoi şi de putoare. Şi, iată, îndată să deşchisă săcriiul cu moaşteli svîntului Nifon şi izvorî de la svîntul izvor de apă şi spălă tot trupul Radului vodă şi arătă luminat. Iară apoi iar toate încuetorile şi pietrile singure s-au închis şi s-au încuet, ca şi mai nainte. Şi să arătă şi Radul vodă lui Niagoe vodă şi îi făcu mare mulţămire pintru lucrul cel de milostenie ce au făcut

---

1 fericitu // 2 ajunse / sfîntului // 3 scoase / sicriu / miroseală // 4 închinară sfîntului // 5 mulţum nd / Dumnezeu // 6 ziseră / Fericită // 7 îndrept<ăt>oriul / învăţătoriule // 8 Dumnezeu // 9 durerea // 11 trimiseră / *ad.marginal* Neagoe, 1512 A // 12 Neagoe / trimiseră / sfinţiia // 13 asemînîndu-să / *lipseşte* mai // 14 din[1-2] // 15 daca / Românească / de grab // 16 Neagoe // 17 biséricii / daca // 18 iar / coprinse // 19 sfîntului / braţe / sînt // 20 lacrămi // 21 duseră / sicriul / sfîntului // 22 Mănăstire Dealul / sfîntului // 23 făcătorului / puseră deasupra // 25 Neagoe / sfinţii / pentru // 26 fără de dreptate / sfîntul // 27 din / Dumnezeu // 28 sfîrşitul / Dumnezeu // 29 care făcuse / sfîntului văzu // 30 Neagoe / *ad.marginal* Niagoe, 1512 A / Dumnezeu // 32 degrab / din lăuntru // 33 groaznic / punoi]punoi // 34 deşchise / moaştele sfîntului // 35 sfîntul / şi-l arătă // 36 Iar / *lipseşte* iar // 37 încuiat / Neagoe // 38 şi-i făcu / mulţumire pentru / cel]ce //

www.dacoromanica.ro

pentru dînsul. Şi îndată fu un sunet aşia, oarece, şi să dusă denainte<a> ochilor lui. Iară Niagoe vodă să spăriia şi-ş<i> vini în
f. 148v fire/şi socoti de minunea svîntului Nifon cum iaste adevărat<ă> ertarea Radului vodă. Şi mulţămiia lui Dumnedzău de aceasta şi svîntului
5 Nifon, făcătoriul de minuni, cum apoi vădzu şi cu ochii săi, aiave, trupul Radului vodă, ertat. Aşijdirea şi altă minune făcu svinţiia sa, că <să> arătă însuş<i> svinţiia sa lui Niagoe vodă şi-i dzisă: „Fătul mieu, Niagoe, socotéşte cu dedinsul şi vedzi că toţi mă ţin svîntu, căci că sint cu darul cel bun al Duhului Sfînt şi toţi sărută cu credinţă moaştele
10 méle şi să împlu îndoit de dar bun. Numai cutare boiar (şi-i spuse numele cari iaste) n-are credinţă cătră mine, nice sărută moaştele méle. Ce ia aminte de vedzi lucru adevărat.“ Şi cum dzisă, aşia fu nevădzut.

Iară Niagoe vodă, dacă să deşteptă căută şi vădzu pre toţ<i> oaminii sărutînd moaştele svîntului, iară cela ce-l spusése svinţia sa, el
15 trecu cu meşterşug, ca-ntr-anscunsu şi nu-i bägă nime sama. Iară Niagoe vodă, dacă vădzu aşia, el îl chemă la sine şi-i dzise: „Ce va să fie aceasta, că toţi boiarii şi oaminii sărută moaştele svîntului, iară tu nu vei să le săruţi? Dar în ce chip huleşti pre svinţia sa aşa?“ Iară boiarul acela, dacă audzi aşia, îndată-l cuprinse frica şi cutremur, cît îi mai
f. 149 20 eşiia sufletul, de nu vrea mărturisi pre svinţiia sa/că iaste sfîntu şi îndată chemă numele svîntului Nifon şi déde laudă şi mulţămire svinţii sale, pentru mila ce făcu cu dînsul. Şi dentr-acel ceas mare credinţă avea acel boiar cătră moaştele svîntului Nifon. Aşijdirea şi alte ciudése multe şi arătări făcea Dumnedzău în toate dzilele cu moaştele
25 preacuviosului său. Şi tot cine mergea la dînsul şi chema numele svinţii sale într-agiutor, toată vindecarea şi sănătatea dobîndiia.

Deci domnul Niagoe vodă vădzind că fac moaştele svîntului atîtea minuni, déde de făcu săcriiu de argint curat şi-l polei cu aur şi-l înfrumuseţă cu mărăgăritar frumos şi cu alte pietri scumpe. Şi diasupra
30 au scris chipul svîntului întreg, iară gios, la picioarele svîntului să scrise pre sine în genunche, rugîndu-să svinţii sale. Şi-l trimise cu mare cinste la Mănăstirea Dionisatul, împreună cu svinţiia sa chir Neofit mitropolitul, şi cu crédincioşii săi boiari. Şi dacă-l duseră la mănăstire iară călugării de acolo déderă lui Niagoe vodă poclon capul
35 svîntului şi o mînă şi blagoslovenie de la părinţii cei svinţi carii era în mănăstire, ca să fie de svinţire şi de agiutor domnului. Iară el priimi

---

1 *lipseşte* aşia / oareşce / duse dinaintea // 2 Iar Neagoe / sperie şi vinindu-şi // 3 sfîntului // 4 mulţumi / Dumnezeu / *lipseşte* de aceasta / sfîntului // 5 văzu // 6 Aşîjderea / *lipseşte* făcu svinţiia sa // 7 sfinţiia / Neagoe / zise / *ad.marginal* Neagoe, 1512 A // 8 Neagoe / socoteşte / deadinsul / vezi / sfîntu // 9 sînt // 10 umplu / *după* spuse *ad.* şi // 11 care / nici // 12 vezi / zise / aşa / nevăzut // 13 Iar Neagoe / văzu // 14 oam<en>ii / sfîntului / iar / sfinţiia // 15 meşterşug cam într-ascunsu / nimeni seama. Iar Neagoe // 16 daca văzu aşa / chiema /zise // 17 boerii / oamenii / sfîntului / iar // 18 pe sfinţiia sa / Iar / boiariul // 19 daca auzi aşa / coprinse // 20 sfinţiia // 21 chiemă / sfîntului / déte / mulţumire/ sfinţii // 22 dintr-acel // 23 sfîntului / aşîjderea // 24 Dumnezeu / zilele // 25 Şi toţ<i> cei ce mergea / chiema / sfinţii // 26 într-ajutor / dobîndea // 27 Neagoe / văzînd / sfîntului / *ad.marginal* Neagoe, 1512 A // 28 *lipseşte* déde de / un sicriu // 29 deasupra // 30 sfîntului[1-2]/ iar jos // 31 genuche / sfinţii // 32 sfinţiia // 33 daca-l // 34 iar / déteră / Neagoe / *lipseşte* poclon // 35 sfîntului // 36 sfinţire / ajutor / Iar //

www.dacoromanica.ro

acéle daruri cu mare bucurie şi le purta tot cu sine, pri unde mergea, şi în curte şi în besérică; iară în cale le purta în carîtă.

Iară în Muntele Athonului, pe groapa svîntului, zidi
f. 149v besérică/frumoasă în numele svîntului Nifon, iară mănăstirea o au îmbogăţit cu multă avuţie şi multe zidiuri au făcut şi înalte. Aşijdirea şi mănăstirea lui Hariton, caré de obşte să chiamă Cotlomuz, care o au început a o zidi din temelie Radul vodă, iar Niagoe vodă o au săvîrşit şi cu toate frumuséţăle şi podoabele o au împodobit, din lontru şi den afară, iară împregiur i-au făcut zid. Mai făcut-au besérica svîntului Nicolae, făcătoriul de minuni, cu turle şi chilii şi trapezării, pivniţ<e>, magherniţ<e>, magupie, grădină şi poartă mică şi mare, bolniţ<ă> şi ospătărie şi jitniţ<ă> şi vistierie şi alte case de toată triaba. Iar besérica şi chiliile li-au împlut de frumuséţe şi li-au săvîrşit de acoperemînt, iară besérica cu tinda o au învălit cu plumbu şi o au şi tîrnosit, cu blagosloveniia arhiereului şi a protului şi a altor egumini de la alte mănăstiri. Şi făcu cinste mare tuturor şi-i dărui cu daruri mari şi să dusără cineş pre la locurile sale, cu mare bucurie, mulţămind lui Dumnedzău.

Făcut-au şi o pristanişte în Ascalon, la maré, să fie de corăbiiari, şi o corabie mare şi alta mică, cu tot ce trebuiaşte. Şi o au zidit cu zid împregiur şi au făcut o culă cu arme şi cu tunuri, să le fie de pază. Şi
f. 150 alte metohuri, cu de toate, au zidit şi au făcut şi bine li-au/tocmit din care are mănăstirea mult venit şi i-au pus numele Lavra cea Mare a Ţării Munteneşti.

Iară Lavra svîntului Athanasie, toată besérica cea mare, cu oltariul şi cu tindzile li-au înoit şi au împreunat plumbul cel vechiu cu altul nou şi o au coperit toată de iznoav<ă>. Şi cliserniţa o au zidit din temelie şi au făcut vase de triaba beséricii, de aur şi de argint, şi zăvése cusute cu sirmă de aur preafrumuşeţate au dat. Şi i-au făcut şi mertic mare, cîte 200.000 <sic> de taleri de an.

Iară în Lavra Ivirului a lui sveatîi Iftimie, făcătoriul de minuni, pre sus, pre zidiuri au adus apă cu urloae ca de 2 mile de loc de departe şi cu multă avuţie o au îmbogăţit. Iară doamna lui, Déspina, dat-au o zăveasă cusută tot cu sirmă de aur şi preaînfrumuseţată să o pue înainte<a> svintei şi făcătoarei de minuni icoane, în care iaste scris chipul preacuratei Ficioare şi Maicii lui Dumnedzău Mariei, care să chiamă Portăriţă, care au vinit pré maré la acia mănăstire cu mare minune, cum să află scris de dînsa.

---

1 acele / *după* bucurie *ad.* ca şi Moisi prorocul tablele legii vechi C / pre // 2 bisérică / iar // 3 Iar / sfîntului // 4 bisérică / sfîntului / iară mănăstirea o au]şi o au // 5 ziduri înalte au făcut. Aşîjderea // 7 a zidi / Neagoe // 8 *lipseşte* şi / frumuseţile / lăuntru / din // 9 afară şi i-au făcut zid împrejur / bisérica lui sfeti / *ad.marginal* Neagoe, 1513 A // 10 pimniţă // 11 *lipseşte* şi [2] // 12 jîcniţă / treaba / bisérica // 13 le-au umplut / le-au // 14 iar bisérica / *după* plumbu *ad.* şi au pus sticle pre la toate ferestrile C / au tîrnosit // 15 egumeni // 17 duseră / locurile]casile / mulţumind // 18 Dumnezeu // 19 mare // 20 mai mică / toate ce le tribuiaşte // 21 împrejur / să]ca să // 22 le-au întocmit // 24 Ţării// 25 Iar / sfîntului / bisérica // 26 tinzile le-au // 27 acoperit // 28 treaba bisércii / zevése // 29 sîrmă / înfrumuseţat / făcut mertic // 30 200.000]10.000 C / de an]pe an // 31 Iar / Iverului / sfeti Eftimie / *ad.marginal* Neagoe, 1512 A // 32 ziduri / cu]pe // 33 Iar / Despina // 34 zăveascâ / sîrmă // 35 înaintea sfintei / *lipseşte* şi / icoană / scrie]zugrăvit // 36 Fecioară a Maicii lui Dumnezeu ca<re> // 37 ca<re> / venit pre mare / acea //

www.dacoromanica.ro

f. 150v Iară la Mănăstirea Pantocrator au făcut mari zidituri/, ca şi la Iver şi au dăruit multe daruri. Aşijdirea şi în lavra cea mare a Hilindariului, iar au adus apă, tot ca la Iver. Iară în lăudata Mănăstirea Vatopedului tocmi să să dea milă pre an ca şi la Lavra lui sveati Athanasie. Şi au pus pre făcătoarea de minuni icoana Précistii un măr de aur cu mărăgăritar şi cu pietri scumpe şi zidi şi pivniţ<ă> mare den temelie.

Aşijdirea au împodobit şi în mare<a> Mănăstirea Xeropotam, că au făcut o trapezărie din temelie şi pivniţ<ă>. Iară la sveatîi Pavel au zidit o culă din temelie, să fie de straje. Ce vom mai înmulţi cuvintele, spuind toate mănăstirile pre rînd, că toate mănăstirile den Svîntul Muntele Athonului li-au îmbogăţit cu bani şi cu vase; şi dobitoace încă li-au dat şi multe zidiuri au făcut şi fu ctitor mare a toată Sfetagora.

Iară beséricа cea mare, săbornică, den Ţarigrad, au adunat plumbul cel vechiu şi au cumpărat altul nou încă mai mult şi o au coperit toată de iznoavă. Şi toate chiliile din Patrierşie li-au înoit şi Patrierşiia cu bani şi cu multe daruri o au îmbogăţit şi i-au făcut şi mertic mare.

Iară svînta cetate a Ierusalimului, Sionul, caré iaste muma beséricilor, iarăş<i> o au dăruit şi o au îmbogăţit, dinpreună cu toate beséricile din pregiurul ei; şi alte mănăstiri de la răsărit,
f. 151 toate./Aşijdirea şi în măgura Misiei, Mănăstirea Orescului, unde sint moaştele svîntului Grigorie, făcătoriul de minuni, tinda beséricii o au zidit şi o au acoperit cu plumbu şi pe tronul cu moaştele au făcut un cerdăcel de piiatră şi l-au zugrăvit frumos şi l-au poleit, iară pe tronul svintelor moaşte au pus un covor de mătasă cusut tot cu sirmă. Şi la metohul aciiaş mănăstiri, care să chiamă Menorliţa, au zidit o casă mare, să fie de odihna mănăstirii, în caré să făcea toate slujbele ce trebuia.

Iară în Elada, pre svînta mănăstire anume Metior o au îmbogăţit cu multe daruri şi multe zidiuri au făcut. Aşijdirea şi în Pethaglonia, mănăstirea anume Trescaviţ<a> iarăş<i> o au îmbogăţit şi în Machedoniia mănăstirea ce să chiamă Cusniţa o au miluit. Iară în măgura Cathesca, caré să chiamă acmu Cuceina, multe lucruri au făcut şi alte beséricі de acolo toate li-au miluit şi lăcaşurile călugăreşti hrăniia şi făcu şi acolo ziduri ca şi printr-alte locuri.

Ce vom mai spune deosăbi lucrurile şi mănăstirile care li-au miluit; să dzicem dinpreună, toate cîte sint în Evropa, în Thrachiia, în Elada,

---

1 Iar // 2 Aşîjderea // 3 *lipseşte* iar / Iar / lăudată / Vatopedul // 4 lui sveati]sfîntului // 7 pimniţă // 6 din // 7 Aşîjderea / au mai[1] / marea Mănăstire / *ad.marginal* Neagoe, 1513 A // 8 pimniţă / Iar / sfeti // 9 streaje // 10 pre rîndu, cîte tocmiri la mănăstirile din Sfîntul Munte al Athonului le-au / *ad.marginal* pre rînd că toate mănăstirile A // 12 le-au / ziduri // 13 Iar bisérica / sobornică din / adunat]surpat // 15 acoperit / Patriarhie / le-au // 16 Patrierhiia / făcut mertic // 17 *după* mare *ad.* În sfîntul munte al Sinaei cu toate vasile bisericii şi cu alte daruri multe din destul sau îmbogăţit şi i-au făcut mertic mare C // 18 Iar la sfînta / care // 19 biséricilor // 20 biséricile / prejurul // 21 Aşîjderea / sînt moaştele sfîntului // 22 bisericii // 24 iară]şi / tonul cu moaştele // 25 mătase / sîrmă // 26 aceiaş / care]ce / chiiamă // 27 care // 28 tribuia // 29 Iar / sfînta / *ad.marginal* Neagoe, 1513 A // 30 ziduri / Aşîjderea // 31 *lipseşte* anume / iar / *lipseşte* şi / Machidoniia // 32 chiiamă / Iar // 33 să chiamă]îi zic / acum // 34 alte]toate / biséricile / *lipseşte* toate / le-au // 35 le hrăniia / printr-alte]la celelalte // 36 Ci / deosebi / le-au // 37 zicem / sînt //

www.dacoromanica.ro

f. 151v în Ahiia, în Ilirîc, în Cambaniia, în Elispond/, în Misiia, în Machedoniia, în Thetuliia, în Sermiia, în Lugduniia, în Pethlagoniia, în Dalmaţiia şi în toate laturile, de la răsărit pîn-la apus şi de la amiadzădzi pîn-la miadzănoapte, toate svintele besérici le hrăniia şi multă milă pritiutindinea da. Şi mai vîrtos pre cei ce să streina prin pustii şi prin péşteri şi prin schituri, fără de nice o scumpéte îi hrăniia. Şi nu numai creştinilor fu bun, ce şi păgînilor. Şi fu tuturor tată milostiv. Şi mai vîrtos în Ţara Munteniască mari şi minunate mănăstiri au făcut. Şi arhimandriia svîntului şi purtătoriului de Dumnedzău, părintelui nostru Nicodim, care să chiamă Tismeana, hramul Adormirei preacuratei Născătoarei de Dumnedzău şi pururea Fecioară Mariia, toată besérica o au acoperit cu plumbu. Şi alte lucruri au săvîrşit. Iară mănăstirea den Nucet, unde iaste hramul svîntului şi marelui mucenic Gheorghie, multe au înoit şi pré făcătoarea de minuni icoană a svîntului măcenic, bătut-au însuş<i> Niagoe vodă cu cuişoare un măr de aur curat, împodobit cu mărgăritare şi cu pietri scumpe.

Adus-au şi icoana cea făcătoare de minui din Ţarigrad, pri caré era
f. 152 însămnat chipul Domnului nostru Iisus Hristor, caré mai nainte/o îngiunghease un ovréiu cu hamgiariul; şi cum o îngiunghia, îndată eşi izvor de singe den locul hamgériului, cît stropi şi haineli acelui ovréiu. Iară el, de frică, nu vădzu că-i sînt hainele stropite de sînge, ce numai ce au vădzut singele care era pre icoană. Şi aşia, fiind el cuprinsu de o spaimă ca aceasta, aruncă icoana într-un puţ, care era într-o pivniţă (că şi el în pivniţă, într-ascunsu, giunghease svînta icoană). Deci eşi afară, ca cum n-ar şti el nemică de acia minune. Şi cum eşi afară, îndată îl tîmpinară nişte oamini. Şi dacă-l văzură că iaste aşea crunt de singe pre haine îl prinsără şi-l întrebară ce va să fie aceasta. Iară el, vădzindu-ş<i> hainele crunte îi fu a mărturisi aiave şi el minunea icoanei şi alergară toţi dinpreună la puţ şi scoasără icoana afară. Iară singele tot izvorîia din urma hamgériului neoprit, atîta cît şi toată apa acéia să făcusă roşie de singe.

O, mare sînt minunile tale, Doamne Iisuse Hristoase, Dumnedzăul nostru! Care lucru, dacă vădzu acel ovréiu credzu în Hristos, Fiiul lui Dumnedzău şi să botedză el cu toată casa lui. Aşijdirea şi alţi ovréi, mulţi, carii vădzură cu ochii lor acia minune mare, să botedzară,
f. 152v pintru care minune iaste pretutindinea scrisă şi vestită/. Iară mutarea

---

1 Ahaia / Iliric // 2 *lipseşte* în Machedoniia... în Sermiia C / Thetaliia / Thlagoniia // 4 sfintele bisérici // 5 pretutindenea / înstriina // 6 făr-de nici // 7 Ci // 8 *după* milostiv *ad.*asemănîndu-se domnului celui ceresc, care străluceşte soarele său şi ploao şi spre cei buni şi spre cei răi, cum arată sfînta evanghelie C / Ţa<ra> Muntenească // 9 sfîntului / *ad.marginal* Neagoe, 1512 A / Dumnezeu // 10 Tismana // 11 Adormirii / Dumnezeu // 12 bisérica // 13 Iar / din / sfîntului // 14 pre // 15 sfîntului mucenic / Neagoe // 17 pre care // 18 însemnat / care // 19 junghease /angerul / junchie// 20 sînge din / cît]că îi / *lipseşte* şi / hainile // 21 Iar / văzu / sînt hainile // 22 văzut / sîngile / aşa / coprinsu // 24 pimniţă / o junghease sfînta // 25 nimic / această // 26 îndată-l întîm<pi>nară / oameni / daca-l văzură / aşa // 27 sînge / prinseră / Iar // 28 văzîndu-ş<i> hainile / *ad.marginal* Neagoe, 1514 A // 29 icoanii / alergară dinpreună cu dînsul toţ<i> la puţ // 32 mari / Dumnezeul // 33 dacă văzu / crezu // 34 Dumnezeu / boteză / Aşîjderea // 35 carei văzură / acea /botezară // 36 pentru / pritiutiundirea A / Iar //

www.dacoromanica.ro

acei svinte icoane den Ţarigrad în Ţara Rumâniască într-acesta chip fu, că să arătă în vis această svîntă icoană domnului Niagoe vodă şi-i dzise să o mute den Ţarigrad în ţara sa, precum au şi făcut. Iară Radul vodă al <loc gol> mult să nevoise mai nainte să o aducă în ţara sa, ca şi alte dumnedzăeşti icoane şi moaşte svinte; ce lui nice cum nu i s-au dat. Iară cînd îi fu ei voia atunce şi dumnedzăescul lucru s-au săvîrşit şi s-au mutat, pre caré cu mare bucurie şi mulţămire o aştepta domnul Niagoe vodă şi cu multă cheltuială o au adus. Şi aducînd-o, cu dragoste o au priimit şi i-au făcut cununa tot de aur curat şi o au împodobit cu mărgăritar ales şi cu alte feliuri de pietri scumpe.

Spart-au mitropoliia din Argeş din temeliia ei şi zidi în locul ei altă svîntă besérică tot de piatră cioplită şi netedzită şi săpată cu flori. Şi au prinsu toate piiatrile pre din lontru din dos, una cu alta, cu scoabe de fier, cu mari meşterşug şi au vărsat plumbu de li-au întărit. Şi au făcut prin mijlocul tindzii besericii 12 stîlpi nalţi, tot de piatră ciopliţi şi învîrtiţi, foarte frumoşi şi minunaţi, carii închipuesc 12 apostoli. Aşijdirea şi în svîntul oltar, diasupra préstolului, încă făcu un lucru
f. 153 minunat, cu turlişoare vărsate, iară ferestrile/oltariului şi ale besericii céli pe diasupra şi ale tindzii, tot scobite şi răzbătute prin piatră cu mare meşterşug le făcu. Şi la mijloc o ocoli cu un brîu de piiatră împletit în 3 viţe şi cioplit cu flori şi poleit, besérica cu oltariul, dinpreună cu tinda, închipuind svînta şi nedespărţita Troiţă. Iară pre supt streşina cea mai de gios, împregiurul a toată besérica, făcu o streşină tot de marmure albă, cioplită cu flori şi foarte scobite şi săpate frumos. Iară acoperemîntul tot de plumbu, amestecat cu cositor şi crucile pe turle tot poleite cu aur şi turlele tot cioplite cu flori şi unele făcute sucite. Şi împregiurul boltelor făcute tot steme de piatră, cioplite cu meşterşug şi poleite cu aur. Şi făcu un cerdăcel de nainte besericii pre 4 stîlpi de marmure pestriţă foarte minunat boltit şi zugrăvit şi învălit şi acela cu plumbu. Şi făcu scara besericii tot de piiatră scobită cu flori. Părdosit-au toată besérica şi oltariul şi tinda împreună şi acel cerdăcel cu marmure albă şi o împodobi şi pe din lontru şi pe den afară foarte frumos. Şi toate scobiturile piiatrilor pe
f. 153^{v} den afară le văpsi cu lazur albastru, iar/florile le polei cu aur. Şi aşia vom putea spune cu adevărat că nu iaste aşea mare şi săbornică ca Sionul, care-l făcu Solomon, nice ca svînta Sofiia, caré o făcu marele împărat Iusti<ni>ian, iară cu frumuséţea iaste mai pe diasupra acelora.

---

1 sfinte / din / în]aici în /Ţa<ra> Rumânească / într-acest // 2 sfîntă // 2-3 Neagoe vodă şi cu multă chieltuială o au adus; că-i zise ca să o mute din Ţarigrad în Ţara Rumânească şi aşa au făcut // 3 Iar // 4 *lipseşte* al / înevoise // 5 dumnezeeşti / sfinte / ci nici // 6 Iar / atunci / dumnezeescul / *ad.marginal* Neagoe 1514 A // 7 care / mulţumire // 8 Neagoe / chielt<uială> / *lipseşte* aducîndu-o cu / cunună // 10 dă // 12 sfîntă biséricâ / piiatră / săpate flori // 13 pietrile / pe / lăuntru // 14 mare meşteşug / le-au // 15 tinzii biséricii / înalţi / piiatră // 16 *lipseşte* şi // 17 Aşîjde<re>a / sfîntul / deasupra // 18 iar / oltarului / biséricii // 19 deasupra / al tinzi<i> / pen piiatră // 20 meşteşug // 21 bisérica /oltarul // 22 *lipseşte* dinpreună / sfînta / Iar pe // 23 streaşina / jos împrejurul / bisérica // 24 ca o streaşină / albă tot de marmură / săpate]lucrate // 25 Iar / cositoriu / *ad.marginal* Neagoe 1514 A // 26 pe turle]céle de sus / turlile / unile// 27 împrejurul / piiatră // 28 meşteşug / de]din // 29 biséricii / marmură // 30 *lipseşte* şi acela / biséricii // 31 Pardosit-au / *după* flori *ad.*şi cu 12 trepte, semnînd 12 semenţii ale lui Israil C / bisérica / oltarul // 32 marmură // 33 lăuntru / din / Şi]cu / pietrilor // 34 din / lazu / aşa // 35 *lipseşte* aşea / sobornică // 36 carele îl / nici / sfînta / care // 37 Iustiniian împărat / iar / deasupra //

www.dacoromanica.ro

Şi cum au dzis svinţiia sa Nifon patriiarhul, încă la Radul vodă, că să va muta Mitropolia den Argeş în Tîrgovişte, care Radul vodă nu s-au învrednicit a o muta, iară cu Niagoe vodă s-au împlut cuvîntul svinţii sale şi cu a lui blagoslovenie zidi Mitropoliia în Tîrgovişte, mare şi frumoasă, cu 8 turle şi tot rătunde, cum să satură ochii tuturor de vedérea ei. Mai zidit-au şi altă besérică în Tîrgovişte din temelie, hramul svîntului şi marelui mucenic Gheorghie, cu clopotniţă naltă pre tindă.

Iară acea mănăstire Coziia, de care am povestit, au înoit besérica cia véche şi au pus icoane prea frumoase: Svînta şi nedespărţita Troiţă şi a preacuratei despuitoare, a lui Dumnedzău Născătoare şi pururea Fecioară Mariia şi alte poale de analoghi, şi odejdii multe şi frumoase. Că acea mănăstire are loc făr<ă> gîlceav<ă> şi ales de petrécerea călugăriască, nedepărtată de lume şi plină de toate bunătăţile, cu munţi
f. 154 mari/îngrădită şi cu văi şi încungiurată cu un rîu mare şi izvoară multe împregiurul ei şi are toată hrana călugăriască, poiani şi livedzi cu pomi roditori făr<ă> număr, vii şi grădini. Şi acolo cură piiatră pucioasă şi tot pămîntul împregiurul ei iaste pămînt roditor, care şi noi, cu ochii noştri, am vădzut acel loc şi i-am dzis pămîntul cel făgăduit. Iată, într-acest chip avea nevoinţă şi de dumnedzăescul lucru care era la Argeş.

De-acum pintru lungimé să spunim mai pre scurt şi să facem şi svîrşit acestii istorii. Că poronci Niagoe vodă şi pofti să vie toţi arhimandriţii den Muntele cel Svînt al Athonului, de<n>preună cu egumenii de la toată mănăstirile şi scrise şi carte. Iară Gavriil Protul, dacă vădzu cartea şi scrisoarea domnului, îndată chemă pre toţi egumenii de la toată mănăstirile céle mari de la Lavra, de la Vatoped, de la Iver, de la Hilindar, de la Xeropotam, de la Caracal, de la besérica lui Alimpie, de la Haritonul Cotlomuz, caré iaste lavră rumâniască, de la besérica lui Filothei, de la Xenof, de la Zugraf, caré iaste lavră bulgăriască, de la Siménsca, de la Dohiar şi de la lavra rusască, de la Pantocrator şi de la Constamonit, de la Sveti Pavel şi de
f. 154^{v} la Dionisat, de la besérica lui Sveti/Grigorie şi de la Simon Petra. Aceşti egumeni toţi veniră la igemonul Niagoe, în Ţara Rumânească, dinpreună cu Gavriile Protul, carele fu dzis mai sus.

Deci chemă domnul şi pre Theolipt Ţarigrădianul, carele iaste patriiarh a toată <lumea> şi cu dînsul pre 4 mitropoliţi: de la Seriş şi de la Sardiia şi de la Midiia şi de la Melinic şi veniră şi ei şi-i priimi domnul cu mare cinste. Şi chemă şi pre toţi egumenii din ţara sa şi pre

---

1 zis sfinţiia // 2 din // 3 iar / Neagoe / umplut // 4 sfinţii // 5 de]dă // 6 biséricâ / *ad.marginal* Neagoe, 1514 A // 7 sfîntului / înaltă / pe // 9 Iar la Mănăstirea / bisérica // 10 cea veche / Sfînta // 11 Dumnezeu // 12 odăjdii // 13 are]oaste pre / fără de / petrecerea călugărească // 16 împrejurul / călugărească / poeni / livezi // 18 împrejurul / roditoriu // 19 l-am văzut / zis // 20 dumnezeescul // 22 pentru /spunem / pe // 23 sfîrşit aceştii / porunci / Neagoe / pohti / *ad.marginal* Neagoe, 1514 A // 24 din / Sfînt / dinpreună // 25 Iar // 26 daca văzu / chiemă // 29 bisérica // 30 rumânească / bisérica / care // 31 bulgărească /Simensca / *lipseşte* şi // 32 ruseasccă / Sfeti / *lipseşte* şi^{2} / Dionisatul // 33 bisérica / Sfeti // 34 Neagoe // 35 zis // 37 toate / *lipseşte* şi^{2} // 38 *lipseşte* şi^{1} // 39 chiemă //

www.dacoromanica.ro

tot clirosul. Şi mérseră de<n>preună cu Niagoe, igemonul Panoniei şi cu Macarie, mitropolitul ţărîi, la mănăstirea cea noao şi minunată, la Argeş şi făcură vecernie şi colivă întru lauda Adormirei Preacuratei Născătoarei de Dumnedzău şi déde de luară toţi oamenii din colivă, după obicină. Apoi făcu cină, ca să să odihniască oamenii, lăudînd pre Dumnedzău. Iară după cină tocară şi făcură bdenie toată noaptea patriiarhul şi igemonul, dinpreună cu mitropoliţii care fură dzişi mai sus, cu protul şi cu toţi egumenii Sfetagorii şi ai ţărîi şi să ruga lui Dumnedzău cu rugăciuni şi cu cîntări; iar alţi oamini toţi dzicea: Gospodi pomilui <= Doamne milueşte>. Şi sfîrşiră bdeniia cînd să răvărsa zorile.

Deci dacă trecu 1 ceas de dzi, în luna lui avgust în 15 dzile,
f. 155 tras-au/clopotele ca să margă patriiarhul cu mitropoliţii şi cu tot clirosul denpreună, să tîrnosască besérica. Iară préstolul în oltar tocmi-l şi-l aşădză însuş<i> Niagoe vodă, cu mînule sale spre svinţire. Şi aşădză şi făcătoarele de minuni icoane a lui Pantocrator şi a Precistii în besérică, la locul lor, împodobite tot cu aur şi cu pietri scumpe. Aşijdirea puse şi alte svinte icoane, cîte încăpură şi în tindă, pintre stîlpi. Şi céle den tindă era cîte cu 2 féţe şi pe diasupra cu bolte săpate, cu meşterşug şi poleite. Şi era acéli icoane toate ferecate cu argint curat şi poleite cu aur, între care icoane era şi chipul svîntului Nifon, ferecat tot cu aur şi cu pietri scumpe înfrumuseţat, atîta de minunat, cît nu poate mintea omului să închipuiască şi să spue.

Deci dacă tîrnosiră besérica şi aşădzară toate lucrurile celi noao şi le svinţiră, odihniră puţinel, şi iar mérseră la besérică domnul Niagoe vodă, cu doamna lui Despina şi cuconii carii le dăruisă Dumnedzău şi cu toţi boiarii, fiind patriiarhul cu mitropoliţii şi cu toţi egumenii şi
f. 155^{v} clirosul în besérică./Iară dacă svîrşiră dumnedzăiasca liturghie, făcu domnul ospăţ mare şi veselie tuturor oamenilor. Şi dărui pre toţi, pre cei mari şi pre cei mici, pre săraci şi pre văduve, pre mişei şi pre cei neputernici şi tuturor cîţi li să cădea milă, le dăde<a>.

Iară slujba care să făcu fericitului Nifon să blagoslovi de Theolipt patriiarhul şi de tot săborul să să facă şi să să aşédză pretiutinderea. Şi tocmiră de făcură şi slujba svinţii sale cu vecernie, cu utr<e>nie şi cu liturghie. Şi pusără pre chir Iosif să fie arhimandrit într-acia mănăstire noao şi-l blagosloviră să facă liturghie cu bederniţă. Aşijdirea şi cîţ<i> vor fi după dînsul tot să poarte bederniţă şi să să chéme arhimandriţi,

---

1 dinpreună / Neagoe // 1-2 lipseşte şi cu Macarie, mitropolitul ţării, la mănăstirea cea noao şi minunată, la Argeş C // 2 ţării / *ad.marginal* Neagoe, 1514 A // 3 Adormirii / *lipseşte* preacuratei // 4 Născătoare de Dumnezeu / déte // 5 obicină]obicéi / odihnească // 6 Dumnezeu / Iar // 7 ziş<i> // 8 ţării // 9 Dumnezeu / iar celălalt norod zicea toţi: Doamne miluiaşte-ne! // 12 daca / de]din / zi / zile // 13 traseră clopotile / meargă // 14 dinpreună / tîrnosească bisérica.Iar // 15 aşăză / Neagoe / mîinile / sfinţire // 16 aşăză / Précistii // 17 biséricá // 18 Aşîjderea / sfinte / *ad.marginal* Neagoe, 1515 A / pentre // 19 din / şi deasupra // 20 meşteşug / acele // 21 sfîntului // 22 atît // 24 daca tîrnosi bisérica / céle // 25 sfinţiră / iarăş / la]în / biséricá / Neagoe // 26 şi cu Despina doamna şi cu coconii carei dăruise Dumnezeu // 27 cu^{2}]şi / *lipseşte* cu^{3} / *după* toţ<i> *ad.*arhimandriţii // 28 şi tot / biséricá / Iar dacă săvîrşi dumnezeiască // 30 mişăi // 31 neputincioşi / déte // 32 Iar // 33 soborul / aşaze pretutindinea // 34 slujbă / sfinţii // 35 puseră / Iosaf / într-acea / *ad.marginal* Neagoe, 7025 A// 36 Aşîjderea // 37 tot]toţ<i> / deberniţă / chiiame //

www.dacoromanica.ro

pîn-în veac. Această blagoslovenie să déde de chir Theolipt patriiarhul şi de tot săborul, cum şi mai denainte să dédésă şi să făcusă în Tismeana, cu blagosloveniia lui Filothei patriiarhul. Şi tocmiră să fie aceste mănăstiri amîndoao cinstite într-un chip: şi arhimandrii şi scaune mai mari decît toate mănăstirile Ţării Munteneşti. Şi să făcu lucrul acesta cu mare legătură şi cu groznic blăstăm.

Iară Mitropoliia s-au mutat din Argeş în Tîrgovişte. Şi cum dzisése mai nainte svîntul Nifon, acum să împlu de Theolipt, patriiarhul Ţarigradului şi de Macarie, mitropolitul ţării şi de Niagoe vodă, f. 156 domnul Ungrovlahiei şi de toţi boiarii cei mari şi mici/şi de tot svîntul săbor. Şi aşia să tocmi, ca de acum niceodată, în véci, să nu fie Mitropoliia în Argeş, ce să fie mănăstire şi arhimandrie, iară în Tîrgovişte să fie Mitropolie stătătoare, cum s-au aşădzat. Şi să făcură aceste lucruri cu mare oprială şi blestăm, ca să nu să mai clătiască, nice să să mute, în veac, nice de patriiarh, nici de mitropolit, nice de domnu, nice de boiari, niceodată.

Acéstea toate să aşădzară cînd fu cursul anilor 7025 <= 1517>, av<gust> 17, în dzilele bunului credincios domnu Io Niagoe voevod şi ale lui Theolipt, patriiarhul Ţarigradului şi ale lui Macarie, mitropolitul Ungrovlahiei, în slava lui Dumnedzău şi în frumuséţea şi lauda a toată Ţara Munteniască. Drept acéia făcură domnului şi boiarilor lui laudă şi cuvinte de cinste şi a toată curtea lui şi a tuturor oamenilor ţării. Deci bunul şi iubitorul de Hristos, domnul Niagoe vodă le făcu mare cinste şi-i dărui cu multe daruri şi-i lăsă de să dusără toţi, careş pre la locul său.

Iară mănăstirea cia noaă din Argeş o îngrădi împregiur cu zid şi în lontru făcu multe chilii călugăreşti şi o înfrumuseţă cu tot feliul de f. 156^{v} trebuinţă. Făcut-au trepezării şi maghernițe,/magupie şi povarnă de olovină, pivniţă şi clopotniţă naltă. Şi puse clopot mare şi cu alte frumuseţi, cu de toate, o împodobi şi o făcu asémenea raiului lui Dumnedzău. Iar în mijloc era acea casă dumnedzăiască, stînd ca şi pomul cunoştinţii; ce însă nu aşia, că dentr-acela mîncară strămoşii noştri poama morţii, iar dentru acesta să mîncă dătătoriul de viaţă trup şi singe al Domnului nostru Iisus Hristos, care să giunghe în toate dzilele întru ertarea păcatelor şi în viaţa de véci.

Acéstea făcu bunul credincios domnu Io Niagoe voevod, fericită să-i fie pomenirea lui. Şi totdiauna creştea şi să înmulţiia bunătăţile în

---

1 déte / patriiarh Ţarigradului // 2 soborul / mai nainte / dedése / făcuse // 5 *lipseşte* mai / Ţării // 6 groaznic blestem // 7 Iar / zisése // 8 sfîntul / umplu / patriiarh // 9 mitropolitu ţării / Neagoe // 10 sfîntul sobor // 11 *lipseşte* Şi asta să tocmi / niciodată / *lipseşte* în véci // 12 Mitropolie / *după* Argeş *ad.* în veci / ci / iar/ / 13 aşăzat // 13-14 Şi să făcu acest lucru mare opreală şi blestem // 14 clătească în veac, nici de // 15 nici$^{1-2}$ // 16 niciodată // 17 Acestea / aşăzără // 18 zilile / Neagoe // 19 aleJa / *ad.marginal* Neagoe 7025 A / aJale // 20 mitropolit / Dumnezeu / frumuseţia // 21 Ţara Românească / aceia / făcură laudă domnului şi boiarilor şi cuvinte // 23 *lipseşte* domnul / Neagoe// 24 duseră // 26 Iar / cea noao / cu zid împrejur // 27 lăuntru // 28 trapezarie / *lipseşte* şi / magherniță // 29 pimniţă / înaltă // 30 frumuséţe / asemenea // 31 Dumnezeu / dumnezeiască // 32 ci / aşa / dintr-acela // 33 mănînca / viiaţă // 34 sînge / junghe // 35 zilile / viiaţă // 36 Acestea / Neagoe / *ad.marginal* Neagoe, 7025 // 37 totdeauna / înmulţea //

www.dacoromanica.ro

inima acestui bun domnu. Şi scoasă slujbă şi rugăciuni dreptului şi fericitului Nifon, părintelui şi sprijenitoriului său. Iară rugăciunile lui îl păziia cu pace în domniia sa şi pre toţi vrăjmaşii îi supunea supt picioarele lui. Şi cum înalţă pre Avraam rugăciunea şi dragostea şi credinţa lui Melhisedec şi cum întăriră rugăciunile lui Samuil prorocul şi arhiereul pre David asupra lui Goliiath, aşia şi acum agiutară rugăciunile svîntului Nifon, lui Niagoe vodă, domnul Painoniei. Şi au domnit cu bună pace şi au murit în domnie. Îngropatu-l-au în svînta şi minunata mănăstirea lui în Argeş. Domnit-au Niagoe vodă ani 8, luni 8./

f. 157

7028, 1520. DOMN 15. DOMNIE 15. RADUL VODĂ AL 5<LEA> CE-AU FOST CĂLUGĂR.

Acest Radu vodă au fost călugăr despre partea Buzăului. După moartea lui Niagoe Băsărab vodă s-au fost înălţat domnu Préda, fratele
f. 157v lui Băsărab vodă, ca să ţie domniia lui Theodosie, nepotu-său/feciorul lui Băsărab vodă. Iară boiarii, neiubindu-l, ş-au rădicat ei domn pre acest Radul vodă Călugărul. Şi au mersu Radul vodă cu boiarii şi cu oaste să să lovască cu Preda. Iară Preda au chemat pre Mehmet beiu într-agiutor lui. Iară Mehmet beiu n-au vrut să vie la oaste curund. Deci Radul vodă, el, au vinit cu boiarii şi cu oaste de s-au lovit cu Preda la Tîrgovişte şi au biruit Radul vodă pe Préda şi au perit Preda. Iară mai pe urmă au vinit şi Mehmet beiu cu turcii şi au avut războiu cu Radul vodă la Tîrgovişte. Şi au biruit Mehmet beiu şi au prinsu pre Radul vodă viu şi pre alţi boiari. Deci Mehmet beiu pintru moartea Prédii el au trimis turcii de au prădat buzăianii făr<ă> veste şi au luat mulţi oamini, voinici, féte şi dobito<ace> şi multă pagubă au făcut pre locul acela, pre apa Buzăului, în luna lui mai în 2 dzile. Şi iar s-au întorsu turcii la oraş la Tîrgovişte şi au şedzut Mehmet beiu puţină vréme cu turcii şi s-au întorsu înapoi şi s-au dus preste Dunăre la Nicopoe şi împreună cu Radul vodă. Iară oaricini din boiari, anume Bădica comisul, văr primare cu Băsărab vodă, el au tăiat capul Radului vodă Călugărul, însă cu voia lui Mehmet beiu.

Întru acéia vréme şi pré Theodosie l-au agiunsu moarte<a> şi au
f. 158 murit la Ţarigrad/. Acest Radul vodă Călugărul, cît ar fi domnit necăiuri nice la o istorie scris nu să află, dar prin socotială au domnit ani p<o>1 <=jumătate>.

---

1 *lipseşte* bun / scoase // 2 fericitul / sprijinitorului / Iar // 3 păzea // 5 proroc // 6 aşa / ajutară // 7 sfîntului / Neagoe // 8 Şi l-au îngropat / sfînta / mănăstire a lui // 9 Neagoe / şi luni // 11 *lipseşte* 7028... domnie 15 / *ad.marginal* Radul, 7028 A // 12 *după* călugăr *ad.* 7028 // 13-19 Iar după moartea lui Băsărab vodă s-au înălţat domn Preda, fratele lui Băsărab voevod, ca să ţie domniia lui Theodosie, nepotă-său. Iar boiarii nu l-au primiit, ci au rădicat alt domn, pre nume Radul vodă Călugărul, despre partea Buzăului C // 14 Neagoe vodă Basarab // 15 Basarab nepotă-său // 16 Băsărab]Neagoe / Iar domnu // 18 lovească / Iar / chiemat // 19 într-ajutor / Iar / curînd // 20 *lipseşte* el / venit // 22 Iar / venit / *ad.marginal* Radul, 7020 A // 23 pe // 24 *lipseşte* vodă / pentru // 26 oameni // 27 zile // 28 şăzut / 29 peste // 30 Iar / oarecine // 31 Basarab // 32 bei // 33 acea / pre / ajunsu moartea // 35 nicăiri nici // 34-36 lipsesc C // 35 socoteală / au domnit luni 6 //

www.dacoromanica.ro

7025, 1517. DOMN 20. DOMNIE 20. ŞTEFAN VODĂ AL 5<-LEA>, SIN BOGDAN VODĂ AL 3<-LEA> ŞI NEPOT LUI ŞTEFAN VODĂ CEL BUN.

După moartea lui Bogdan vodă au stătut la domnie<a> ţărîi fiiu-său Ştefan vodă, carele, cum scrie un létopisăţ sirbăscu să fie fost numai
f. 158v de 9 ani/şi fu întărit la domnie după obicéiul domnilor ţărîi de Theoctist mitropolitul ţărîi în oraşul Sucévii. Iară cronicele leşăşti nemică nu pomenescu de acest Ştefan vodă, ce scriu că după moartea lui Bogdan vodă au stătut domnu ţărîi Pătru vodă Rareş.

7027<=1519> av<gust> 8. CÎND AU ÎNTRAT ÎN ŢARĂ ALBU SULTAN CU TĂTARÎI ŞI L-AU BĂTUT ŞTEFAN VODĂ.

Scrie létopisăţul ţărîi că la al doile<a> an a domniei lui Ştefan vodă, în luna mai av<gust> în 8 dzile s-au rădicat Albu sultan cu tătarîi de la Pericop, cu multă oaste tătărască, şi au trecut Nistrul făr<ă> véste şi au tras spre Prut şi au agiunsu pîn-la locul ce să chiamă Şerbanca (din sus de Ştefăneşti) şi s-au apucat a prăda ţara. Ce nărocul cel bun a lui Ştefan vodă, s-au prilejit cu oaste gata în gura Coroviei, mai gios de Ştefăneşti. Şi au dat véste şi ţărîi să să strîngă de sirgu; iară tătarîi bulucindu-să să suia pe Prut în sus.

f. 159 Iară Ştefan vodă au trimis pe Pétrea Cărăbăţ vornicul cu/giosénii, de au trecut Prutul şi au lovit pre tătari, la răvărsatul zorilor, făr<ă> véste, cînd ei nici o grijă nu avea<u>, Şi cu nărocul lui Ştefan vodă i-au răsipit şi mulţi tătari au perit şi i-au tăiat şi mulţi în Prut s-au înecat şi în Ciuhru s-au năroit şi-i scotea vii din năroiu. Aşijdirea şi pri 2 mîrzaci mari, anume Timiş şi Bicaz i-au prinsu vii. Alţii s-au răsipit pre cîmpi şi la strîmtoarea Nistrului n-au rămas făr<ă> pagubă tătarîi. Că fiind obosiţi caii lor de multă fugă au întrat în Nistru şi mulţi s-au înecat şi singur sultanul cu puţini abiia au scăpat, însă şi el rănit rău în cap. Şi s-au întorsu cu multă pagubă şi ruşine; încă şi aciia cîţ<i> au scăpat, făr<ă> arme şi făr<ă> cai au scăpat.

Iară Ştefan vodă după izbîndă ce-au făcut asupra acelui han s-au întorsu la Hîrlău cu mare laudă şi biruinţă. Şi au dat învăţătură tuturor

---

1 *după* Moldaviia *ad.* 7025 /*ad.marginal* Moldavia. Ştefan, 1517 A // 1-4 Domniia lui Ştefan vodă, feciorul lui Bogdan vodă N // 2 *lipseşte* 7025... domnie 20 // 3 *lipseşte* al 3 // 5 domniia ţării fiiul său // 6 cum]după cum / létopiseţ / sîrbescu // 7 ţării // 8 Sucévei / Iar cronicile // 9 nimic / pomenesc / ci // 11 *lipseşte* 7027... av<gust> 8 / Cîndu / *lipseşte* în ţară / Albul sultanul // 12 tătarii / *ad.marginal* Ştefan, 7027, av<gust> 8 A // 11-12 lipsesc N // 13 létopiseţul ţării / doilea / a]al // 14 zile / Albul *după* vodă *ad.* în anul 7026 N / tătarii // 15 făr-de véste // 16 ajunsu / chiiamă Şărbanca // 17 Ci norocul // 18 a]al / prilejît // 19 jos / ţării / de sirgu]de grab / iar tătarii // 21 Iar / pă Pétre / josénii// 22 la]în // 23 norocul // 24 risipit // 25 noroit / noroiu / Aşîjderea / prea doi // 26 risipit // 27 pre]prin / strimtoarea / tătarii // 28 fugi // 29 *după* el *ad.* nu întreg ci // 30 pagube / aceia / cîţ<i> ce // 31 fără de[1-2] // 32 Iar / *ad.marginal* Ştefan 7027 A //

www.dacoromanica.ro

boiarilor să să strîngă la Hîrlău, la dzua svîntului mucenic Dimitrie. Şi acolo, dacă s-au adunat, ospéţă şi bucurie mare au făcut şi pre toţi vitéjii cei buni i-au dăruit Ştefan vodă. Şi decii ş-au luat luiş doamnă; iară pre cine ş-au luat doamnă nu scrie létopisăţul moldovenescu./

f. 159v 5 În anul 7031<=1523>, mart în 20 pribegit-au Şarpe postelnicul de frica lui Ştefan vodă în Ţara Leşască.

7031<=1523>. CÎND AU PERIT ARBURE HAT<MANUL> CU FICIORII SĂI.

Arătatu-s-au acest Ştefan vodă mare vărsător de singe, cum s-au 10 cunoscut cu bietul Arbure hat<manul> şi cu ficiorii săi. Că întîi au tăiat pre Arbure hart<manul>, iar apoi, mai pre urmă, tot într-acelaş an au tăiat şi pre doi ficiori ai lui, anume pre Toader şi pre Nichita. Scrie létopisăţul ţării precum să fie aflat Ştefan vodă în viclenie pre Arbure hat<manul>; iară lucrul adevărat nu să ştie. Dar aicea, de vréme că au 15 aflat pre Arbure cel bătrîn în viclenie, dar ficiorii lui ce i-au făcut de i-au omorît? Aicea să cunoaşte tirániia lui Ştefan vodă. Dzice Sineca filosoful că tiranii numai pricini au de pedepsit, iar mijloc n-au.

Crescut-au acest Ştefan vodă pre mînule lui Arbure hatmanul şi apoi ce plată au luat de la domnu-său! Cum şi Sineca filosoful de 20 cumplitul Nero împăratul Rîmului, carele au crescut pre mînule Sinecăi şi ca un bătrîn sfétnic l-au sfătuit, cîrmuindu-l pintru binele cel f. 160 de obşte; iar apoi Sineca fu omorît de Nero./Dzice Salustie: „Celor cumpliţi domni a face strîmbătăţi iaste a stăpîni". Iară precum nice de la o curte a domnilor nice odată nu lipséşte zavistiia, aşia nice la 25 domniia lui Ştefan vodă. Şi cu cît era mai tînăr, cu atîta mai lesne cale au aflat zavistnicii şi îmbunătorii asupra lui Arbure hat<manul>.

Dzice Clavdie: „Otrava zavistiei cumplite nice o dzi nu o poate împăca." Şi adevărat, precum dzice un Valerie cel Mare: „Nice o fericie aşia de izbîndă nu-i, caré s-ar putea feri de dinţii zavistiei. 30 Aşea şi norocirea lui Arbure: deodată cu zavistiia să hotărî de tirániia lui Ştefan vodă tînărului.

Vădzind dar ciialalţi boiari fapta lui Ştefan vodă, toţi s-au îngrijiat. Căci şi Şearpe post<elnicul> simţisă tinere şi groaznice lucruri ale lui Ştefan vodă, plecate spre vărsare de singe, şi au fost pribegit mai 35 nainte în Ţara Leşască. Că toţi să temea de plata lui Arbure că vor lua fieşcarele de<n> dînşii de la Ştefan vodă.

---

1 zioa sfîntului // 2 daca / ospéţe // 3 décii // 4 iar / létopiseţul // 7 *lipseşte* 7031 / Cîndu // 8 feciorii / *ad.marginal* Ştefan, 7031 A // 9 sînge // 10 hatmanul / feciorii / *după* săi *ad.* în cetate în Hîrlău, cărora le-au tăiat Ştefan vodă capetele N // 11 iar / într-acel // 12 feciori / *lipseşte* pre-[1-2] // 13 létopiseţul ţării // 14 iar / lucru // 15 feciorii // 16 Aici / tiraniia / Zice Seneca // 17 *lipseşte* de // 18 mîinile // 19 domnul // 20 mîinile // 21 cîrmuind / pentru // 22 Zice // 23 Iar / nici // 24 nici[1-2] / aşa / *ad.marginal* Ştefan, 7031 A // 27 cumplită / nici / zi // 28 zice / Nici // 29 aşa / nu e / care / zavistniciei // 30 Aşa // 32 Văzînd / ceilalţi boeri / îngrijat // 33 Şarpe / simţise // 34 sînge // 36 dînşii //

www.dacoromanica.ro

În anul 7032 <=1524> rădicatu-s-au boiarii ţărîi asupra domnu-său,
f. 160v lui Ştefan vodă./Dzice Plutarh filosoful că: „Domnii cei buni, din cei răi, cu aceasta să despart, că celui rău domnu numai ascultare, iară celui bun şi ascultare şi dragoste i să arată."

Părăsiră boiarii a avea dragoste spre domnul lor pintru groaza şi tirániia ce făcusă cu Arbure şi cu ficiorii lui, de-i omorîsă. Ce cu toţii s-au rădicat asupra lui Ştefan vodă. Ce cu greu iaste a afla pre tiranul adormit; că den fire iaste fricos şi după ce îş<i> împreună şi fapta, cu firea, mai fricos să face. Căci fapta cea cumplită a domnilor cumpliţi le arată de pururea înaintea ochilor griji şi primejdii. Aşea şi Ştefan vodă, după ce arătă fapta sa cu moartea lui Arbure şi a ficiorilor lui, să cunoscut împrotiva tuturor boiarilor săi, şi avea grije pururea, în care grije era triaz pregiur sine. Ce n-au folosit nemică biiaţii boiari; că lui Ştefan vodă îi vinisă ţara într-agiutor. Ce îndată s-au răsipit boiarii printr-alte ţări. Iară pre cîţi au prinsu vii, pri toţi i-au omorît. Anumi prin Coste pîrcălabul şi pre Ivanco logofătul şi pre Sima vistiarnicul. Şi aceasta s-au tîmplat în tîrgu în Roman, sept<emvrie> în 2, anul 7032 <=1524>./

f. 161

PENTRU OSTEA TURCEASCĂ.

Într-acelaş an, întorcîndu-să o samă de turci din pradă de la Ţara Leşască, li-au eşit Ştefan vodă înainte la Prut şi, din 4000 de turci, puţintei au hălăduit la locurile sale.

Nu pomenescu cronicarii leşăşti nemică de Ştefan vodă, cum am mai dzis, fără cît o samă de cronice leşăşti scriu că la anul de la Hristos 1524 o samă de oaste turcească şi tătărască au lovit în Ţara Leşască, de au prădat olatul Liovului şi a Saloncului şi a Belscăi şi Ţara Podoliei, carii făr-de nice o smintială de léşi s-au întorsu cu plianuri, că n-au cutedzat léşii să ias<ă> să-i lovască undeva.

PENTRU LEGĂTURI DE PACE CE AU TOCMIT ŞTEFAN VODĂ CU JICMONT CRAIUL LEŞĂSCU.

Scrie létopiseţul ţărîi că au trimis Jicmont, craiul leşăscu, sol la Ştefan vodă pintru calea neguţitorilor să aibă deschisă cale pin ţară a trece spre Ţara Turcească. Aşijdirea şi Ştefan vodă au trimis solii săi la

---

1 boerii ţării / domnului său // 2 din]de // 3 iar // 5 pentru // 6 făcuse / feciorii / omorîse // 7 Ci / din / ce-ş<i> // 10 deapururea / Aşa / *ad.marginal* Ştefan, 7031 A // 11 feciorilor / împotriva // 12 boerilor / era pururea treaz, strejuindu-să // 13 Ci / nimic / bieţii // 14 venise / într-ajutor / Ci / risipit / *după* răsipit, *anulat* biaţii A // 15 Iar / *lipseşte* Anumi // 16 Costea / şi]i / Ivaşco / *lipseşte* şi[2] // 17 întîmplat / sept<emvrie> 2, 7033 // 19 *ad.marginal* 7032 A // 20 *după* an *ad.* 7032 / seamă // 21 le-au // 22 hălăduit]scăpat // 23 nimic // 24 zis făr<ă> cît / seamă / *lipseşte* că // 25 seamă // 26 Belschii / Podolii // 27 carei / nici / zminteală / pleanuri // 28 cutezat / lovească // 30 Jicmon / *ad.marginal* Ştefan, 7032 A // 31 létopiseţul ţării / Jicmon // 32 pentru / neguţătorilor / pen// 33 Aşîjderea //

www.dacoromanica.ro

léşi pintru întărirea păcii şi pintru giudecăţi la marginea lor de îmbe
f. 161v părţile să să facă. Aşijdirea şi pintru cale/deşchisă prin Ţara Leşască să aibă oamenii lui Ştefan vodă a tréce la Moscu. Ce de altele au priimit craiul, iară solii să triacă de la Ştefan vodă la împărăţiia Moscului n-au priimit, pintru mari vrajbă ce era între léşi şi între moscali. Iară cronicariul leşăsc Stricovschii de această legătură de paci între Jicmont, craiul leşăscu şi între Ştefan vodă nemică nu pomeneşte.

În anul de la Hristos 1526 au rămas biruit Ludovic al <loc gol>, craiul ungurescu, nepot de ficior lui Cazimir al <loc gol> craiu şi nepot de frate lui Jicmont, craiul leşăsc, de sultan Selim, împăratul turcescu, la cetatea Mohaci, cu mare pagubă şi cia de pre urmă perire şi răsipă ungurilor au fost aceasta. Că fugînd Ludovic craiu s-au năroit într-o mlaştină, călcat de calul său, acolo s-au înăduşit. Iară sultan Selim au luat într-acel an Buda şi alte cetăţi şi tîrguri.

7034 <=1526>, fev<ruarie> 5. CÎND AU PRĂDAT ŞTEFAN VODĂ CEL TÎNĂR ŢARA MUNTENIASCĂ PÎN-LA TÎRGŞOR.

Simeţindu-să Ştefan vodă pentru vîlhva ce-i mergea cu năroc
f. 162 la/războae, strîns-au ţara şi cu mare urgie au întrat în Ţara Munteniască asupra Radului vodă, fev<ruarie> 5. Şi au prădat ţara pîn-la Tîrgşor şi n-au cutédzat Radul vodă necăiuri a-i sta împrotivă, ce cu pace au nevoit de i-au potolit simeţiia. Şi aşia s-au întorsu Ştefan vodă înapoi, făr-de nice o smintială.

Iară în anul 7035 <=1527> préstăvitu-s-au Pătru vodă, ficiorul lui Bogdan vodă, fratele lui Ştefan vodă cel Tînăr.

7035 <=1527> ghen<arie> 14. DE MORTEA LUI ŞTEFAN VODĂ CEL TÎNAR.

Într-acest an murit-au şi Ştefan vodă cel Tînăr, ficiorul lui Bogdan vodă în cetatea Hotinului, otrăvit de doamna lui. Vedzi aicea moartea acestui Ştefan vodă de singură doamnă-sa. Nu va fi putut nici ia răbda vărsarea de singe ce făce<a> domnu-său. Nice odată sfîrşit bun al

---

1 pentru 1-2 / judecăţi / de îmbe]din toate // 2 să să]să / Aşîjderea / pentru // 3 trece / Ci // 4 iar / treacă // 5 pentru mare vrajbă / Iar // 6 leşăscu / pace // 7 Jîcmon / nimic // 8 *după* 1526 *ad.* atunci / *lipseşte* biruit / *lipseşte* al // 9 fecior / *lipseşte* al // 10 Jîcmon // 11 cea dupre // 12 risipă / s-a noroit / *ad.marginal* au fost aceasta A // 13 năduşit / Iar // 15-19 Iară în anul 7034 prădat-au Ştefan vodă Ţara Munteniască pînă la Tîrgşor N // 15 7034, fev<ruarie> 5, *după* Tîrgşor / Cîndu // 16 Muntenească // 17 Simţindu / noroc // 18 Muntenească // 19 *lipseşte* fev<ruarie> 5 // 20 cutezat / nicăiri / împotrivă / ci // 21 semeţiia / aşa / *lipseşte* vodă // 21-22 *lipseşte* Şi aşia... o sminteală N // 22 făr<ă> de nici / sminteală // 23 Iar / feciorul // 24 frate / *ad.marginal* Ştefan, 7035 A // 25 *lipseşte* 7035, ghen<arie> 14 *lipseşte* N // 27 *după* an *ad.* 7035. gnen<arie> 14, B / feciorul // 28 Vezi aici // 29 nici ia putut răbda // 30 sînge / domnul său / Nici//

www.dacoromanica.ro

tiranilor nu s-au audzit, Cetéşte, cetitoriule, istoriile împăraţilor lumii şi vei videa sfîrşitul tiranilor: tot rău.

LUCRURI STREINE.

f. 162^{v} După ce au luat sultan Selim Buda şi au perit Ludovic,/craiul ungurescu, au rădicat o samă de unguri craiu pre Ioan Zapolii şi îndată au purces asupra Budei, care făr<ă> nemică zăbav<ă> o au luat-o înapoi, lăsind cîtăva oaste în cetate pentru apăraré.

Şi alesul la crăie, acest Ioan Zapolie n-au fost de temeiu acea dată. Ce dacă să strînsără de la Pojin mulţime de unguri, unde şi crăiasa lui Ludovic, mortului, Mariia văduva, să aflasă acolo, au ales pre Ferdinand, cel întîi cu acest nume, craiu unguresc şi de sirgu au purces Ferdinand craiu cu oşti asupra Budei şi o au luat-o de supt ascultarea lui Iani Zapolie. Iară lui Iani Zapolie i-au căutat a lăsa Crăiia Unguriască şi au trecut în Ţara Leşască.

În anul 1530, Jicmont craiul leşăsc, fiind bătrîn de vîrstă, au coronit din voia şi alesul tuturor pre fiiu-său Avgust Jicmont, fiind tînăr de 10 ani.

AICE NE ÎNTOARCEM LA RÎNDUL ISTORIEI NOASTRE.

Acest Ştefan vodă întru tot sămîna cu firea moşu-său, lu<i> Ştefan vodă cel Bun. Că la războae îi mergea cu năroc. Că tot izbîndiia şi lucrul său îl ştiia purta, măcar că era tînăr de dzile. Numai era mînios şi pre<a> lesne vărsător de singe omenesc./

f. 163 Iară oasăle lui Ştefan vodă s-au astrucat în Mănăstirea Putna, ce iaste zidită de moşu-său Ştefan vodă cel Bun. Domnit-au Ştefan vodă ani 9, luni 9/.

---

1 auzit / Citeşte cititoriule / istorii // 2 vedea // 3 *lipseşte* N / striine / *ad.marginal* Lucruri streine A // 4-17 *după* r. 25 N // 6 *repetă* seamă / Zapolie // 7 Budii / nimic / luat // 8 lăsînd // 9 dă temei // 10 Ci / dacă strînseră / Pojun // 11 aflase // 12 Ferdinand craiu / de sirgu]de grab // 13 crai / luat // 14 Iar / *lipseşte* lui Iani / Zapoliei // 15 Ungurească // 16 Jicmon / leşăscu / au încoronat // 17 fiiul său / Jîcmont // 18 zéce // 19 *lipseşte* N / De aici / istorii // 20 semîna /*ad.marginal* Ştefan, 1530 <sic> A // 21 noroc ,' izbîndea // 22 zile // 23 sînge omenescu // 24 Iar / oasăle]oamenii / l-au astrucat // 25 moşul său / *lipseşte* Ştefan vodă^{2} //

www.dacoromanica.ro

7028, 1520 p<o1>. DOMN 16. DOMNIE 16. RADUL VODĂ AL 6<-LEA> DE LA AFUMAŢI.

După moartea Radului vodă al 5<-lea>, ce-au fost călugăr, fiind acel turcu mare, anume Mehmet beiu de la Nicopoe la Ţarigrad, au aflat vréme şi au cerşut domniia Ţării Rumâneşti la împăratul, dzicînd că-l poftéşte ţara să le fie domnu. De care credzind împăratul pre Mehmet beiu i-au dat domniia în Ţara Rumâniască. Iară Stoica logofătul, fiind într-acia vréme la Poartă în Ţarigrad, îndată au răpedzit carte în Ţara Rumâniască la toţi boiarii, numai să rădice domnu pre Radul vodă de la Afumaţi, pintru că ţara piiari de turci. Şi îndată s-au adunat toţi boiarii, şi mari şi mici şi toată curtea şi au rădicat domnu pre Radul vodă de la Afumaţi, ginirile lui Băsărab vodă.

RĂZBOIUL RADULUI VODĂ CU MEHMET BEIU LA SAT LA GLUBAVI.

Mehmet beiu, purcedzind de la Poartă cu stiag de domnie şi cu mulţi turci, au întrat în ţară. Iară Radul vodă s-au gătit de oaste şi i-au eşit în tîmpinarea lui şi au avut războiu la sat la Glubavi. Şi au biruit Radul vodă pre Mehmet beiu şi au fugit Mehmet beiu/.

f. 164 *AL DOILE<A> RĂZBOIU A RADULUI VODĂ CU MEHMET BEIU LA CLEJANI.*

Mehmet beiu de iznoavă s-au gătit şi iară au venit cu mulţime de turci şi au întrat în ţară, unde Radul vodă iarăşi i-au eşit înainte cu oaste. Şi s-au lovit la Clejani şi au biruit dintîi Radul vodă pre Mehmet beiu şi mulţi turci au perit. Iară cînd au fost pe urmă au biruit turcii şi au perit Benga banul, iară Radul vodă cu boiarii au fugit în Ţara Unguriască. Iară Mehmet beiu au pus oamenii lui subaşi prin toate oraşăle şi s-au dus Mehmet beiu piste Dunăre. Iară peste puţină vréme au venit Radul vodă din Ţara Unguriască cu boiarii şi cu mulţi unguri şi au trimis îndat<ă> oamini aleşi de au prinsu pre toţi subaşii, ce-i pusése Mehmet beiu, de prin toate oraşăle şi li-au tăiat capetele.

1-6 Iar după aceia Mehmet beiu au cerşut domniia de la împăratul, aici, în Ţara Romanească, zicînd C // 1 Vlahiia / *ad.marginal* Valahia. Radu, 7028, 1520 p<o> 1 A // 2 *lipseşte* 7028... domnie 16 / *lipseşte* al 5 // 5 acel B, *ad.marginal* A // 6 Rumâneşti / zicînd // 7 pohteşte / crezînd // 8 Iar / Rumânească // 9 într-acea / îndată repezi // 10 *ad.marginal* răpedzit A / Rumânească // 11 pentru / piiare // 13 ginerile / Basarab // 16 Acest Mehmet / purcerîndu / steag /*ante* Mehmet, *anulat* Iara A // 17 Iar // 18 în întîmpinarea lui]înainte / avut]făcut // 20-21 *lipseşte* C // 20 doilea / a]al / *ag marginal* Radul, 1520 A // 22 iar // 23 *lipseşte* şi au întrat /unde şi // 24 *după* dintîiu *repetă* au biruit // 25 Iar // 26 iar / *ad.marginal* banul A // 27 Ungurească / Iar // 28 şi]el / *lipseşte* Mehmet beiu / peste / Iar // 29 Ungurească / cu mulţime de unguri // 30 oameni // 31 du prin / le-au / capetile //

www.dacoromanica.ro

AL TREILE<A> RĂZBOIU LA GRUMADZI.

Strîns-au Radul vodă oaste foarte mare, iară Mehmet beiu iarăş<i> au venit cu toate oştile şi sangeacele gata de oaste şi au întrat în ţară. Şi iarăş<i> i-au eşit Radul vodă înainte cu toată oastea lui şi împreună
f. 164v cu boiarii şi au avut războiu/mare la Grumadzi. Şi atunce s-au lovit Radul vodă de faţiş cu turcii şi iarăş<i> dintîi au biruit Radul vodă pre turci şi mult au stătut de s-au sfătuit de diminiaţ<a> pîn<ă> sara şi mulţi turci şi délii au perit. Iară Mehmet beiu, dacă au vădzut aşia, au început a fugi şi Radul vodă încă s-au întorsu spre scaun, fugind. Iară apoi procléţii de turci, ei, s-au înturnat înapoi şi au fost izbînda turcilor. Iară Radul vodă au fugit cu boiarii în Ţara Unguriască. Şi s-au dus Radul vodă la Ianăş craiu şi au căzdut la picioarele lui şi l-au rugat să nu lasă ţara creştină în mîna turcilor şi să nu fie pre voia lor.

Deci Ianăş craiu s-au milostivit pintru creştini şi s-au gătit de oaste cu 30.000 de unguri, tot voinici aleşi şi au pogorît pre la Rucăr în Ţara Rumâniască. Şi au venit Ianăş craiu pîn-la oraş la Piteşti; iară Mehmet beiu n-au cutedzat a-l aştepta, ce au fugit preste Dunăre. Deci Ianăş craiu s-au înturnat înapoi cu mare dar şi s-au dus în Ţara Unguriască.
f. 165 Iară Radul vodă au venit în Tîrgovişte, vesel, împreună/cu toţi boiarii. Şi s-au sfătuit cum vor face să scoaţ<ă> ţara creştină den gura turcilor. Şi au plecat capul Radul vodă şi s-au dus la Ţarigrad la Împărăţie. Deci împăratul au ţinut pe Radul vodă multă vréme acolo şi n-au vrut să-i dea domniia, pintru căci au avut pîră de cătră Mehmet beiu şi au dat domniia lui Vlădislav vodă. Iară cît ar fi domnit Radul vodă nu adeveriadză. Numai prin socotială au domnit ani 2.

7029, 1521. DOMN 17. DOMNIE 17. VLADISLAV VODĂ AL 2<-LEA>.

Venit-au Vladislav vodă de la Poartă domnu Ţărîi Româneşti cu
f. 165v stiag de la Împărăţie. Şi au mersu toţ<i> boiarii de s-au închinat/lui Vladislav vodă. Venit-au şi Pîrvul banul, ce era dus la Craiova, cu mulţi voinici aleşi şi s-au închinat lui Vladislav vodă. Iară Vladislav vodă ş-au bătut gioc de Pîrvul banul şi i-au dzis să fie postelnic în cas<ă> şi să pue ban mare alt boiarin, în locul lui. Deci cînd au fost preste noapte, iară Pîrvul banul, el, au fugit înapoi la voinicii lui şi

---

1 *lipseşte* C / Grumazi / *ad.marginal* Radul, 7028 A // 2 iar // 3 sangeagele A // 5-7 *lipseşte* Şi atuncea... au stătut C // 4 împreună cu]cu toţi // 5 Grumazi /atunci // 6 faţiş]faţă // 7 dimineaţa / seara // 8 delii / Iar / daca / văzut / *ad.marginal* Radul, 1520 A / aşa // 9 spre]la / Iar // 10 procleţii / *lipseşte* ei // 11 *după* turcilor *ad.* Atuncea au perit Neagoe spătarul şi Stanciul portariul C /Iar Radu / Ungurească // 12 Ianoş / căzut / l-au]la // 13 lase // 14 Ianoş / pentru // 15 treizeci de mii // 16 Românească / Ianoş / iar // 17 cutezat / ci / peste / Deci]Iar / Ianoş // 18 înturnat]întorsu / Ungurească // 19 Iar / vésel / *lipseşte* împreună // 20 creştinească din mîinile păgînilor // 21 Radu // 22 *ad.marginal* Radul, 1520 A // 23 pentru // 24-25 *lipseşte* Iară cît...ani 2 C // 24 Vladislav / Iar // 25 adeverează / socoteală că // 26-27 *lipseşte* C // 26 *lipseşte* 7029... domnie 17 /*după* al 2 *ad.* 1521 /*ad.marginal* Vladislav, 1521 A // 28 Ţării // 29 steag // 31 *lipseşte* Vladislav vodă / Iar / *ad.marginal* Vladislav, 1521 A // 32 *lipseşte* vodă / Joc / Pîrvul banul]el / zis // 33 *lipseşte* mare / boiar // 34 peste / iar //

www.dacoromanica.ro

curînd s-au întorsu cătră Vladislav vodă, gata de oaste. Şi au biruit Pîrvul banul pre Vladislav vodă şi au fugit Vladislav vodă preste Dunăre. Iară Împărăţiia s-au milostivit şi au dat domniia iar Radului vodă de la Afumaţi. Domnit-au Vladislav vodă ani 1.

7030, 1522. DOMN 17. DOMNIE 18. RADUL VODĂ AL 6 <-LEA>, CU A DOA DOMNIE.

Venit-au Radul vodă de la Afumaţi cu a doa domnie de la Poartă şi cu stiag de la Împărăţie şi au şedzut în scaun în Bucureşti, fev<ruarie>
f. 166 28/. Iară cînd au fost al 7<-lea> an a domniei Radului vodă, unii din boiari, anume Niagoe vornicul i Drăgan post<elnicul> au rădicat oaste pre tainâ asupra Radului vodă. Deci cînd au prinsu Radul vodă de véste, nu ş-au putut strînge oaste în grabă, ce numai decît au şi fugit împreună cu fiiu-său Vladul vodă la banul cel mare, la Craiova. Deci agiungînd Radul vodă în oraş în Rîmnic, iară boiarii l-au agiunsu pri Radul vodă de l-au legat şi i-au tăiat capul, şi lui şi fiiu-său Vladului. Şi au perit amîndoi în oraş la Rîmnic, fiind cursul anilor 7037 <=1529>. Iară altă ce s-ar fi lucrat în dzilele aceştii domnii a Radului vodă, nemic nu însămniadză, necăiuri, numai atîta că au domnit ani 7.

7037, 1529. DOMN 18. DOMNIE 19. MOISEI VODĂ AL 1, SIN VLADISLAV VODĂ AL 2<-LEA>.

După peirea Radului vodă, venit-au Moisei vodă, ficiorul
f. 166^{v} lui/Vladislav vodă, domnu de la Poartă, cu stiag de la Împărăţie. Şi au tăiat pre 2 boiari, anumi pre Niagoe vornicul i Drăgan post<elnicul>. Iară alţi boiari, vădzind acia faptă, au fugit la Ţarigrad şi ş-au adus domnu pri un Vladul vodă. Iară Moisei vodă au fugit în Ţara Unguriască, domnind ani 1, p<o> 1.

---

1 *lipseşte* vodă // 2 peste // 3 Iar // 4 *lipseşte* de la Afumaţi... ani 1 C / Domnit-au]domnind / 1]unul // 5-6 *lipseşte* C // 5 *lipseşte* 7030... domnie 18 // 6 doao // 7 doao /*ad.marginal* Radul, 7039, 1522 A // 8 steag / şăzut // 9 *după* 28 *ad.* 7030 / Iar / domnii / Radului vodă]lui // 10 Neagoe // 11 *ad.marginal* Radul, 7030, 1522 A / de]dă // 12 grab / ci // 13 fii-său // 14 ajungîndu / iar / l-au ajunsu şi prinzîndu-l i-au tăiat // 15 fii-său // 16 la]în // 17-18 Iar alt ce s-ar fi lucrat în zilele lui, nicăiri nu scrie nimic, numai // 17-20 *lipseşte* Iară altă... Vladislav vodă al 2 C // 19 *lipseşte* 7037... domnie 19. Moise / *ad.marginal* Moisi, 1529 A // 21 perirea / Moise feciorul // 22 *lipseşte* vodă / *lipseşte* cu stiag de la Împărăţie / de la Împărăţie]şi au domnit un an pol C // 23 anume / Neagoe vornic / Iar / Drăgan]Preda C // 24 văzînd acea // 25 pre / Vlad / Iar Moise // 26 Ungurească / domnind ani 1, pol]cînd au fost cursul anilor 7038 C //

www.dacoromanica.ro

7035, 1527, DOMN 21. DOMNIE 21. PĂTRU VODĂ AL 5 <-LEA>. CE I-AU DZIS RAREŞ, SIN ŞTEFAN VODĂ CEL BUN.

După moartea lui Ştefan vodă cel Tînăr, strînsu-s-au boiarii
f. 167 5 împreun<ă> cu toate căpeteniile de ţară şi au sfătuit/pre cine vor alégi
să pue domnu. Că pri obicéiul ţărîi pri atunce nu încăpea altul la
domnie, fără numai carele era sămînţă de domnu. Ce întrebînd şi
iscodind unul de la altul s-au aflat unul de au mărturisit că au înţăles
dentru mitropolitul ţărîi ce să préstăvisă, Theoctist, mai nainte de
10 Ştefan vodă, precum s-au pomenit mai sus, fiind şi Ştefan vodă bolnav
la Hotin au lăsat cuvînt, de să va săvîrşi Ştefan vodă să nu pue la
domnie pre altul, ce să pue pe Pătru Măjériul, ce l-au poreclit Rareş,
de pre numele muerii lui, care au fost după alt bărbat, tîrgovăţ din
Hîrlău, ce l-au chemat Rareş. Aşea pe Pătru vodă aflîndu-l şi
15 adeverindu-l că iaste de osul lui Ştefan vodă, cu toţii l-au rădicat
domnu, ghenar 20. Careli apucîndu-să de domnie, nimene nădejdea
n-au pierdut, că pace şi odihnă era tuturor şi ca un păstor bun ce
păzéşte turma sa, aşia Pătru vodă în toate părţile străjuia şi priveghia şi
nevoia să să lăţască ce au apucat. Ce nemică după ce s-au aşedzat la
20 domnie n-au zăbăvit, ce de războae s-au apucat şi la toate îi mergea cu
năroc.

CÎND AU PRĂDAT PĂTRU VODĂ ÎNTÎI ŢARA SĂCUIASCĂ. 7036 <=1528>.

Pătru vodă Rareş, în al doile<a> an a domniei sale, rădicat-au
f. 167^{v} 25 oaste/mare asupra săcuilor, la Ţara Unguriască. Şi ş-au împărţit oastea
în 2 polcuri şi pre 2 poteci şi au trecut peste munţi. Şi, dacă au întrat la
dînşii, în toate părţile i-au spart şi i-au prădat şi oraşăle şi satele lor
li-au jăcuit şi pe toţi i-au supus şi i-au plecat luiş şi cu pace s-au
întorsu la scaunul lui la Suceavă. Şi îndată s-au apucat de au urdzit
30 Mănăstirea Pobrata şi au zidit-o pînă în giumătate.

Iar după pierdzarea războiului ce au avut mai pre urmă craiul Ioan Zapolie cu Ferdinand la Tokai, i-au căutat aş<i> lăsa crăiia şi ţara şi au năzuit în Ţara Leşască la Jicmont, craiul leşăscu. Şi întrînd în Ţara Leşască au descălecat la Ioan Tarnovschie cu mare nume şi cunoscut
35 între toţi léşii.

---

1 Moldaviia B, *lipseşte* N / *ad.marginal* Moldavia. Petru, 7035, 1527 A // 2-3 Domniia lui Pătru Rareş, feciorul lui Ştefan vodă cel Bun, anul 7035 N // 2 *lipseşte* 7035...domnie 21 / *lipseşte* al 5 // 3 zis // 5 alége // 6 să]să-l / pre$^{1-2}$ / ţării / atuncea // 7 care / din sămînţă / Ci // 8 *lipseşte* s-au aflat unul / înţeles // 9 dintru / ţării / prăstăvise // 11 sfîrşi/ // 12 Ci / Petru Măjariul / poroclit // 13 de pre]din / altu / tîrgoveţ // 14 chiemat / Aşa / *ad.marginal* Petru, 7035, 1527 A // 15 de]din // 16 *după* 20 *ad.* 1527 / Carele / nimeni // 18 aşa / strejuia / priveghea şi să nevoia // 19 lăţeacă / Că nimic / aşăzat // 20 zăbovit // 21 noroc // 22 Cîndu / *ad.marginal* Pătru, 1528 A // 24-30 după Ureche // 24 doilea // 25 Ungurească // 26 daca // 27 dînsîi // 28 li-au jăcuit]le-au necăjit // 29 lui]său / Suceava / urzit // 30 jumătate // 31 pierzarea // 33 Jîcmon craiu / *lipseşte* leşăscu // 34 dăscălecat // 35 léşii //

www.dacoromanica.ro

Acesta, dar, Tarnovschie cu mare bucurie l-au priimit în casa sa oaspe pre craiul Ioan, fiind înstreinat de ţara sa, cît şi cetatea cu totul i-au lăsat să-i fie de hrană şi slujba lui Ioan craiul, adăogîndu-i toate argintăriile ce ar fi trebuit la masa unui craiu.

AL DOILE<A> RĂZBOIU ŞI PRADA CE-AU FĂCUT PĂTRU VODĂ ÎN ŢARA UNGURIASCĂ.

Iară aicea în ţară, înţălegînd Pătru vodă Rareş de atîtea
f. 168 amestecături între craiul Ferdinand şi între craiul Ioan ce să lucra/în Ardial şi avînd grijă ca să nu să aţîţă dentru acia turburare ce să făcusă în Ardial şi în ţara lui, au întrat cu o sam<ă> de oaste de ţară în Ardial şi fără véste au lovit pri oamenii lui Ferdinand de i-au tăiat şi i-au răsipit; şi luîndu-le tabăra, s-au întorsu cu mare plian în ţara sa.

Iară Ioan Zapolie craiul, aflîndu-să în Ţara Leşască, după ce i-au venit véste de prada şi răsipa oştilor lui Ferdinand, făcută de Pătru vodă, mare bucurie avu. Şi îndată prin solii săi mare mulţămită au trimis lui Pătru vodă şi-l ruga să-i fie într-agiutor, să-ş<i> poată înturna crăiia sa.

Dc iznoavă Pătru vodă nu aşea jălind soartea cea rea a lui Ioan craiul, cum era apreg şi aprinsu la prădzi au întrat în Ţara Unguriască şi au luat de la săcui cetatea Bistriţa, la marginile Ardialului; ce nu o au putut-o ţinia îndelungu, avînd grije de sultan Selim ca să nu-i vie vreun bănat, ce o au prădat şi o au lăsat pustie secuilor.

Această povéste într-alt chip o scrie Uréche vor<nicul>, precum după soliia şi pofta lui Ioan craiul au pornit Pătru vodă asupra
f. 168^{v} oştilor/ce era împrotiva lui Ioan craiul la Ardial, că i-au fost dăruit lui Pătru vodă, Ioan craiul, acia cetate Bistriţa. Şi au pornit Pătru vodă cu oştile sale pre Grozea vornicul cel mare şi pre Barnovschie hat<manul>, boiarii cei mai credincioşi ai săi şi i-au învăţat o samă de oaste să triacă pi drumul Braşovului, iară altă oaste pi drumul Sucevii, mai sus, şi au întrat în Ardial.

Iară ungurii, simţindu-să a fi împresuraţi de vrăjmaşi, de sirgu s-au gătit de războiu. Că nu atîta grij<ă> avia ungurii de oştile céli de sus, cum de céle de gios ce veniia asupră. Şi aşia strîngîndu-să cîţ<i>va domni din Ardial, carii era gata să stea şi pintru volniciia şi moşiile sale să moară, adunîndu-să cu tunuri şi cu multe arme s-au apropiiat

---

1 Acest Tarnovschie / *lipseşte* sa // 2 oaspeţi / înstriinat / de]din / şi]la // 5-6 *lipseşte* N // 5 doilea / *lipseşte* şi prada // 6 *după* Ungurească *ad.* 7037 */ad.marginal* Pătru, A // 7 Iar aici / înţelegînd // 9 Ardeal / aţîţe / acea / făcuse // 10 Ardeal / seamă / Ardeal // 11 făr<ă> veste / pre // 12 plean // 13 Iar / craiu / aflîndu în // 14 vestea / risipa // 15 mulţumită / au]i-au // 16 rugă / într-ajutor // 18 aşa jăluindu / *ad.marginal* Petru, 1527 A // 19 craiu / apreg]aprinsu / prăzi / Ungurească // 20 Ardealului / ci // 21 ţinea // 22 Ci / săcuilor // 23 La această poveste / vornicu / Iară letopiseţul ţării scrie că după soliia N // 24 pohta / craiu // 25 împotriva / craiu / Ardeal // 26 *lipseşte* Ioan craiu 1 / acea // 27 vornicu / Barbovschii N // 28 seamă // 29 treacă / pre / iar / pe^{2} / Sucévii // 30 Ardeal // 31 Iar / de sirgu]de grab / *ad.marginal* Petru, 1528 A // 32 avea / céle // 33 *lipseşte* cum de céle de gios / asupră-le / aşa // 34 Ardeal / carei / pentru // 35 şi aducîndu-să //

www.dacoromanica.ro

din sus de Braşov, oaste de oaste. Şi acolo, dîndu-le războiu de îmbe părţile vitejaşte, cu mare vărsare de singe de îmbe părţile, rămasără bieţii unguri biruiţi de oastea lui Pătru vodă, lăsîndu-ş<i> toate armele sale şi puşcile cu tabăra toată, au dat dosul a fugi. Picat-au mulţi domni ungureşti într-acel războiu, la apa ce-i dzic Bîrsa. Aşijdirea şi céialaltă oaste, ce întras<ă> pi din sus, pi drumul Sucévii, iarăş<i> au făcut multă pradă şi ardere în Ţara Unguriască.

Şi aşia, după izbînda oştilor lui Pătru vodă Rareş asupra
f. 169 ungurilor/cu multă pradă şi robie s-au întorsu înapoi în ţar<ă>, la domnu-său Pătru vodă.

Audzind Ianăş craiul ce s-au lucrat, mult s-au bucurat, şi pre lîngă făgăduinţa dintîi ce-i făgăduis<ă>, cetate<a> Bistriţa, şi alt<i> oraşe i-au mai dăruit lui Pătru vodă.

Trimis-au Pătru vodă oamenii săi să ia supt stăpîniia sa aceli cetăţi ce-i făgăduisă. Ce bistricénii n-au suferit să aibă stăpîni streini şi încă îndemnară şi alte cetăţi, cumu-i Braşovul şi altele, di pin prigiur, şi să lipădar<ă> şi di Ianăş craiul lor.

CÎND AU PRĂDAT PĂTRU VODĂ A TRIIA OAR<Ă> ŢARA SĂCUIASCĂ.

Acéstea cunoscîndu-le Pătru vodă, că nu numai pri dînsul, ce nice pe craiul său nu priimăscu, s-au pornit însuş<i>, cu toată oastea sa, cu mare aprindere de mînie asupra bistricénilor; pri carii cuprindzindu-i şi fiind strînşi de armele lui Pătru vodă, de toate părţile, s-au închinat lui Pătru vodă, priimind şi ispravnic şi dregători pri dînşii de la Pătru vodă. Şi luînd Pătru vodă multe daruri de acolo, s-au întorsu la scaunul său la Suceavă/.

f. 169^{v} 7037 <=1529>, av<gust>. CÎND AU PRĂDAT PĂTRU VODĂ POCUTIIA, ÎN ŢARA LEŞASCĂ.

Simeţiia mai de multe ori orbéşte pri oamenii cei mari, pricum aicea pe Pătru vodă Rareş. Că simeţindu-să de atîtea războai cu năroc ce au făcut în Ardial, socoti că şi cu léşii îi va sluji norocul. Şi aflîndu-ş<i> prilej şi cap de price, să nu dzică léşii că-i făr<ă> cale, trimis-au solii săi la Avgust Jicmont al <loc gol> craiu leşăscu, de-l

---

1 de îmbe]din toate // 2 sînge / de îmbe]dintr-amîndoao / rămaseră // 3 *lipseşte* bieţii / ungurii // 5 zic // 5-7 *lipseşte* Aşijdirea... în Ţara Unguresacă N // 5 Aşîjderea // 6 ceialaltă / întrase / pe[1-2] / Sucévei // 7 *lipseşte* şi arđere / Ungurească // 8 aşa // 9 multe / întorsu]dus // 10 domnul lor // 11 Auzindu Ianoş craiu // 12 făgăduise / alte oraşă // 14 stăpînirea / acele // 15 făgăduise / Ci // 16 du pen prejur // 17 lepădară / de / Ianoş // 18-19 *lipseşte* N // 18 Cîndu / treia oară / *ad.marginal* Petru, 7037 A // 20 pre / ci / nici pre // 21 său]lor / nu-l priimescu // 22 *lipseşte* aprindere de / pre carei coprinzîndu-i // 24 pre dînşii // 26 Suceava // 27-28 Războiul lui Pătru vodă ce-au avut cu leşii la Pocutiia N // 27 *lipseşte* 7037, av<gust> / Cîndu / *ad.marginal* Petru, 7037, av<gust> A // 29 Semeţiia / pre / precum // 30 războae / noroc // 31 Ardeal // 32 zică leşîi că-i e // 33 Jicmon / craiul //

www.dacoromanica.ro

pofti ca să-i întoarcă moşiia moşilor săi, Pocutiia, care au fost vîndută şi zălogită de craii leşăşti, moşilor săi. Ce craiul nu socoti altă, făr<ă> cît că Pătru vodă zădăreşte loc de price. Ce nice un răspunsu solilor lui Pătru vodă n-au dat, ce s-au întorsu solii făr<ă> isprav<ă>.

Iară după ce viniră solii lui Pătru vodă făr<ă>nice un răspunsu, gîndi cu amele sale că va lua Pocutiia. Şi nemică zăbăvind, au întrat Pătru vodă, cu oastea sa, în Ţara Leşască, la Pocutiia, de au păradat şi au arsu sate şi tîrguri: Colomîia, Sneatinul, Tismeniţa şi altele, pîn-la Halici. Şi cu acia pradă s-au întorsu Pătru vodă înapoi, făr<ă>nice o smintială/.

f. 170

RĂZBOIUL DINTÎI CE-AU FĂCUT PĂTRU VODĂ CU LÉŞII.

După ce oblici Jicmont, craiul leşăscu, de prada şi stricăciunea ce-au făcut Pătru vodă în Pocutiia, îndată au pornit craiul pre Ioan Hrabii Tarnovschie, hatmanul cel mari al Crăiei Leşăşti. Iară atunceş, în dzi 1 a lui av<gust>, ce să prinde la noi iuli<e> 21, s-au arătat pre ceriu stea cu coadă, ce-i dzic cometa, care au trăit cîtăva vréme. Atunce au trecut 1200 leşi Nistrul, spre Pocutiia, ca să scoaţă pri oaminii lui Pătru vodă, ce-i lăsasă să ţie oraşăli şi să fie de apărare. Şi ş-au dat războiu léşii în 12 locuri cu moldovénii. Ce de la o vréme, înglotindu-să léşii, li-au căutat moldovénilor a lăsa Pocutiia léşilor. Dat-au ştire lui Pătru vodă oamenii lui din Pocutiia de oastea leşască ce le venis<e> asupră. Şi au pornit îndată Pătru vodă înainte 6000 de oamini, carii agiungînd aproapi di tîrgşorul ce-i dzic Gvozdeţul i-au lovit Tarnovschie hatmanul cu léşii şi i-au spart. Şi au rămas Gvozdeţul pre sama oaminilor leşăşti. După care izbîndă a lui Tarnovschie

f. 170^{v}

hat<manul> începusă a să înturna/înapoi léşii, neavînd nice o grijă de Pătru vodă.

RĂZBOIUL AL DOILE<A>, CÎND S-AU BĂTUT LÉŞII CU MOLDOVENII.

Pătru vodă, îndată, după cum scriu cronicarii leşăşti, cu 20.000 de oaste, cu tunuri, au întrat în Ţara Leşască, unde, dacă au luat véste Tarnovschie hat<manul> diodată au stătut léşii în grije, sfătuind să lasă tunurile şi tabăra şi sfătuia să să întoarcă înapoi, la cetatea

---

1 pohti // 2 zălojită / Ci / fără de cît // 3 zădăraşte / Ci / nici / solilor lui nu i-au dat lui Pătru vodă // 4 Ci / fără de nici o // 5 Iar / veniră / *lipseşte* lui Pătru vodă /făr<ă> de nici // 6 gîndi că / sale va / nimic zăbovind // 8 *lipseşte* şi[1] // 9 acea / fără de nici o sminteală B, *lipseşte* N // 11 *lipseşte* N / *lipseşte* dintîi / *ad.marginal* Petru, 7037 A // 12 oblici]înţélese / Jîcmon // 13 pe // 14 mare / *lipseşte* Iară atunceş // 15 în]la / zi întîi av<gust>, iar la noi să prinde iul<ie> 21 // 16 cer / zic / trăit]stătut / cîtăva vréme]cîteva zile // 17 léşi // 18 pre oamenii / lăsase / *după* apărare *anulat* în 12 locuri A // 19 moldovenii / Ci // 20 le-au / moldovenilor // 23 oameni carei ajungînd aproape de / zic / Gvozdeţu // 25 seama / oamenilor // 26 începuse / léşii înapoi // 28-29 *lipseşte* N // 28 doilea / *ad.marginal* Petru, 7037 A // 31 cu]şi cu / daca // 32 deodată // 33 lase / *lipseşte* sfătuia //

www.dacoromanica.ro

Haliciului. Ce n-au priimit această ruşine Tarnovschie hat<manul>, dzicînd că încă nevădzind pe vrăjmaşul său să dea dosul, ce mai bine a muri cu cinste, sau a izbîndi. Şi aşia au întrat la Obărtin şi acolo au aşădzat tabăra, făcînd şanţuri împregiurul taberii şi carăle împregiurul taberii li-au împlut cu pămînt, în loc de băşti, şi pe după cară au orînduit streleţi cu sinéţă.

Iară după ce-au grijit léşii bine tabăra, iată şi Pătru vodă singur, cu oastea sa, să arătă léşilor. Şi s-au tăbărît împregiurul taberii leşăşti, orînduind Pătru vodă 50 de tunuri să bată nepărăsit în tabăra leşască.
f. 171 Nu avea aşia grijă Pătru vodă că va piiarde războiul cu léşii/, cum avea grijă să nu-i scape din tabără (lunecoase sint lucrurile omeneşti în lumea aceasta). Şi aşia, îndată fiind într-armaţi moldovénii îmbla pin prégiurul taberei leşăşti, ca să amăgiască pre léşi, să-i scoaţ-afar<ă> din tabără la harţu. Iară léşii, avînd şi loitre în tabără, să suia pe şanţuri şi răniia pre mulţi din oastea lui Pătru vodă.

După acéia începură oamenii lui Pătru vodă a bate nepărăsit în tabăra leşască cu puşci şi au ţinut 5 ceasuri acel războiu; ce puţină scădére făcea în léşi, că era bine grijiţ<i> şi legaţi cu tabăra. Iară şi léşii, avînd cîteva tunuri, pre cari era puşcar mai mare Staşcovschii, om meşter la îndreptatul puşcilor, au slobodzit şi ei puşcile în oamenii lui Pătru vodă şi au făcut mare gaură într-înşii, cît şi osiile de la puşcile lui Pătru vodă li-au sfărîmat. Şi au omorît şi pe un puşcaş di a lui Pătru vodă şi aşia au căutat celor ce năvăliia la tabăra leşască a să da înapoi.

După acéia Tarnovschie scos-au o sam<ă> di oaste afară din tabără. Iar moldovénii, vădzind la poarta taberii leşăşti că sta Balenschii şi
f. 171^{v} Andrei Troianovschi şi alţi rotmistri, au dat şi acolo/năvală asupra léşilor. Ce îndată Tarnovschie hat<manul>, strigînd asupra léşilor să păşască asupra moldovénilor, că acmu înfrînsése moldovénii pre Andrei Troianovschii cu oamenii săi. Ce sărind şi Balenschii cu oamenii săi l-au înfrînt şi pri acela moldovénii, picînd la acia năvală cîţ<i>va léşi. Iară sărind şi alte polcuri leşăşti, de iznoavă s-au aţiţat războiu între léşi şi între oamenii lui Pătru vodă. Era din căpetenii leşăşti Nicolae Slinavschii, Macie Vlodic şi alţii. Stătut-au un războiu tare între dînşii, cu multă vărsare de singe di îmbe părţile, pîn-de iznoavă 2 fraţ<i> liaşi, anume Procop şi Alexandru, amîndoi de Seuceşti, au năvălit din tabăr<ă> şi au lovit din dos pre oastea lui Pătru vodă, dîndu-le agiutor Tarnovschie hat<manul> cu oaste proaspătă.

---

1 Ci // 2 zicînd / nevăzînd / ci // 3 aşa // 4 aşăzat / împrejurul[1-2] // 5 le-au / *lipseşte* pe // 6 sînéţe // 7 Iar // 9 cincizeci // 10 *lipseşte* aşia // 11 nu-i]nu / sînt // 12 aşa / *lipseşte* îndată / moldovenii / umbla prin prejurul taberii // 13 să-i amăgească / scoaţă // 14 Iar // 16 aceia / *după* nepărăsit *ad.* cu tunurile / *ad.marginal* Petru, 7037 A // 17 *lipseşte* cu puşci / cinci / ci // 18 scădere / Iar / *lipseşte* şi // 19 puşcar]tunar // 20 puşcilor]tunurilor / au]şi au / slobozit / *lipseşte* puşcile / 22 puşcile]tunurile / le-au / puşcaş]tunar /de ai // 23 aşa // 25 aceia / seamă de // 26 văzînd // 27 rohmistri // 28 léşilor / Ci // 29 moldovenilor / *lipseşte* acmu / moldovenii // 30 săi]lui / Ci // 31 pre / moldovenii / acea // 32 Iar / sărindu / aţiţat războiul // 33 între[2]în / căpetenii]căpitanii // 35 sînge den amîndoao părţile / doi // 36 léşi / Alicsandru / *ad.marginal* Petru. 7037 A / Săuceşti B, Sineuceşti N // 38 ajutor / proaspătă]proastă //

www.dacoromanica.ro

Stătut-au acel războiu 2 ceasuri între dînşii, pîn<ă> şi singur Tarnovschie hat<manului>, cu toată oastea pediastră s-au clătit din tabăra asupra oaminilor lui Pătru vodă şi au înfrînt pre oamenii lui Pătru vodă, cît n-au mai putut sta, ce au purces în răsipă. Iară singur
f. 172 Pătru vodă într-o movilă aştepta să vadză/sfîrşitul războiului, care vădzind pre ai săi fugind au dat dos şi singur Pătru vodă, lăsind toată tabăra lui în mînule léşilor. 1000 de moldoveni au cădzut în robie la Tarnovschie hat<manul> şi 50 de tunuri, fără alte sinéţă mai mărunte care li-au luat hat<manul>. Şi li-au trimis toate la Cracău. Iară cămărăşul Aşadlovului arunca bani pre uliţă de bucurie.

AL TREILE<A> RĂZBOIU CE-AU AVUT MOLDOVÉNII CU LÉŞII.

Iară Tarnovschie hatmanul leşăscu, după acia izbîndă asupra lui Pătru vodă, lăsind oastea la Pocutiia s-au dus de sirgu la craiul. Iară léşii cei rămaşi pintru paza marginii la Pocutiia, nerăbdîndu-să, adése mergea în pradă în Moldova, pre carii foarte rău îi strica oamenii lui Pătru vodă şi cu mare scădere le căuta léşilor a să întoarce înapoi. Iară de iznoavă gătindu-să 1000 de liaşi să între în ţară să prade, iată fără véste i-au încongiurat cîtăva samă di oaste a lui Pătru vodă la locul ce să chiamă Tarasăuţii. Şi aşia i-au lovit, cît puţini din léşi au scăpat. Că pre loc, cum scrie cronica leşască, mai bine de 200 au cădzut morţi,
f. 172^{v} fără/ce-au luat în robie vii.

Acéstea înţălegînd Ioan, craiul ungurescu, şi vădzind atîte<a> amestecături între léşi şi între moldovéni, trimis-au soli la Jicmont craiul leşăscu, carii n-au putut altă isprăvi mai mult, făr<ă> cît într-un an s-au aşădzat. Scrie cronicariul leşăscu că şi un Ibraim paşa să fie trimis la craiul leşăscu cu poftă să întoarcă lui Pătru vodă puşcele care li-au fost luat Tarnovschie hat<manul> de la dînsul.

CÎND AU PRĂDAT LÉŞII LA MOLDOVA ŞI MOLDOVENII LA LEŞI.

Îndelungîndu-să den dzi în dzi pacea între léşi şi între moldoveni nu răbda oastea leşască ce era la Pocutiia şi mai la margine de strajă, ce au întrat în ţară de au prădat şi au arsu Cernăuţii şi alte sate, pîn-la

---

1 doao // 2 pedeastră // 3 tabără / oamenilor / au]i-au / pe // 4 ci / risipă / Iar // 5 vază // 6 văzînd / dosul // 7 mîinile / căzut // 8 sinéţe // 9 le-au[1-2] / Iar // 11-12 *lipseşte* N // 11 Războiul al treilea / moldovenii // 12 *după* léşii *ad.* 7037 / *ad.marginal* Petru, 7037 A // 13 Iar / acea // 14 lăsînd / de sirgu]de grab / craiul]Cracău / Iar // 15 pentru / adesea // 17 Iar // 18 o mie / léşi / făr-de // 19 seamă de // 20 chiiamă / aşa // 21 căzut // 23 Acestea înţelegînd / văzînd atîta amestecătură // 24 moldoveni / *lipseşte* Jicmont // 25 care / alt // 26 aşăzat // 27 pohtă / puşcile // 28 le-au // 29-30 *lipseşte* N // 29 Cîndu / *lipseşte* la / la léşi]Ţara Leşască / *ad.marginal* Petru, 7037 A // 31 din zi în zi // 32 era]iaste / strajă, ci //

www.dacoromanica.ro

Botăşani, neavînd moldovénii nici o grije despre léşi, fiind pacea legată.

Vădzind Pătru vodă atîta pagubă şi amăgitură despre léşi, nu putu suferi mai mult, ce îndată au gătit oaste. Fiind iarna la fev<ruarie> au
f. 173 dat cuvînt să-ş<i> potcovască caii, ca era/iarnă goală şi ghieţoas<ă>. Şi dacă au întrat moldovenii în Podoliia au arsu Cervona şi laghelniţa şi Ciarnocojinţii în <loc gol>.

AL PATRULE<A> RĂZBOIU CE-AU AVUT MOLDOVÉNII CU LÉŞII.

Prindzind véste léşii cum iarăş<i> au întrat moldovenii la dînşii, şi pradă, de sirgu s-au gătit de războiu, împreună cu rohmistrii ce era puşi pri margine şi cu dînşii Andrii Tecenschii şi Nicolai Siniavschi, hatmanul Polni şi cu alţi rohmistri, cu oşti, şi au eşit înainte<a> moldovénilor la apa Sirétiului, în ţinut<ul loc gol>. (Scriu cronicarii leşăşti să fie fost şi turci, cîţ<i>va, între moldoveni.)

Datu-ş-au războiu la apa Sirétiului. Purta din driapta pre léşi Nicolai Siniavschii, hatmanul di cîmpuri, iară din stînga Tecenschii starostele Rohatinului. Ce puţin au stătut léşii la războiu. Că aşia i-au strînsu pre léşi, cît nime de arme nu să apuca, ce cine încotro putea, fugiia să scape. Mulţi s-au înecat în Siriat; mulţi au încăput la robie vii.
f. 173v Prins-au vii 60 de şlehtici aleşi/(scriu cronicarii leşăşti), iară 800 au perit de cei mai de gios. Iară létopisăţul lui Uréche vor<nicul> scrie ca la 2000 şi mai bine de léşi să fie perit atunce. Căzut-au într-acel războiu Vinglinschii din Herbul Gogimbii şi Pilişchii din Herbul Laleva; iară Vlodec Pravgici fu prinsu de moldovéni şi alţii mulţi, necunoscuţi. Şi aşia fu izbînda la moldovéni.

7046 <=1538>. CÎND AU VENIT SULTAN SULEIMAN, ÎMPĂRATUL TURCESCU, ASUPRA LUI PĂTRU VODĂ DE AU PRĂDAT ŢARA, ÎMPREUNĂ CU SULTANUL CU TĂTARÎI.

Sultan Suleiman, al <loc gol> împărat turcescu, înţălegînd de atîtea războae şi mestecături ce făcea Pătru vodă, pintru care şi Jicmont, craiul leşăscu, şi Ioan Zapolie, craiul ungurescu, prin oamenii

---

1 Botoşani / moldovenii / pace // 3 Văzînd // 4 ci / iarnă // 5 potcovească / era]iara / înghieţoasă // 6 daca // 7 *lipseşte* în // 8-9 *lipseşte* N // 8 patrulea // 9 *după* léşii *ad.* 7040 / *ad.marginal* Petru, 7040 A // 10 Prinzînd dc / léşîi / dînşîi // 11 de sirgu]de grab / ce]care // 12 pri]pe / dînşîi / Andrei / Sneavschii // 13 înaintea moldovenilor // 14 Siretului // 14-15 *fără paranteze* B // 15 lăşăşti / *lipseşte* cîţ<i> va // 16 Siretului / dreapta // 17 Sineavschii / de / iar // 18 starostile / Ci / aşa // 19 nimeni / ci / *după* putea *ad.* să fugă // 20 fugea / Sirét / încăput]căzut // 21 *fără paranteze* B // 22-23 *lipseşte* iară létopisăţul... să fie perit atuncea N // 21 iar // 22 dă cei mai jos / Iar / *lipseşte* létopisăţul lui // 23 bine]mult / atunci // 23 Căzut-au într-acest // 24 Herbul]Herbur A // 25 iar / *lipseşte* şi alţii...la moldovéni N // 26 aşa // 27 *lipseşte* 7046 / Cîndu / *ad.marginal* Sultan Suleiman, 7046 A // 29 tătarii // 30 *lipseşte* al / împăratul / înţelegînd // 31 amestecături / pentru // 32 Jîcmon //

www.dacoromanica.ro

săi făcusă jalobă la Poartă asupra lui Pătru vodă, care întrînd în urechile lui sultan Suleiman s-au scîrbit rău pi Pătru vodă. Că Jicmont, craiul leşăscu, prin solul său Cretcovschie, caştalianul de Briascu, au arătat
f. 174 Porţii/prădzile făcute de Pătru vodă la Pocutiia şi alte prădzi la Podoliia.

Sta tare solul leşăscu cu pîră asupra lui Pătru vodă, dzicînd şi aceasta că de nu-l va rădica împăratul din ţară şi din domnie pe Pătru vodă, fiind Ţara Moldovii supt mîna turcului, apoi îl vor scoate ei cu oaste; căci nu mai pot suferi răutăţile ce s-au escat între dînşii. Iară Ioan Tarnovschie, hatmanul leşăscu, din poronca craiului Jicmont Avgust al doile<a>, cu mare oaste acmu tricusă la Nistru şi începusă a bate cetatea Hotinului, aşteptînd şi pri craiul leşăscu Avgust Jicmont, carele venis<ă>, pîn-la Liov, nu cu puţină putére. Ce, pricum scrie Stricovschie, că ar fi dobîndit cetatea, că şi lagumuri gătis<ă> să pue supt cetate.

Ce oblicind Pătru vodă au trimis de grabă la Tarnovschie hatmanul cu marc poftă, de au lăsat Tarnovschie cetatea. Iară şi Ioan Zapolie craiul iarăş<i> au făcut jalobă la sultan Suleiman, împăratul turcescu, asupra lui Pătru vodă, pricum i-au prădat şi i-au răsipit cetatea Priajmăului şi cum i-au luat cetatea Bistriţii. Şi cătră acéstea şi de moartea lui Grit şi a altora cîţ<i>va polcovnici, omorîţi de Pătru vodă. Aşijdirea era şi aceasta pîră asupra lui Pătru vodă, cum
f. 174^{v} neguţitorii/turci ce mergea cu sculele sale de la Crîm prin Moldova în sus îi jăcuia Pătru vodă cu oamenii carii îi are însămnaţi şi puşi pe acea triabă, de ţin drumurile neguţitorilor, de-i jăcuescu şi-i omoară. Şi acéle puşci ce li-au luat Jicmont, craiul leşăscu, de la Pătru vodă li-au fost luat şi Pătru vodă de la Perenie şi de la Ştefan Maelat, hatmanii lui Ferdinand, împăratului nemţăscu, de la Ardial.

La acéstea jalobe a doi crai, fiind aţiţat de mînie sultan Suleiman împăratul, care înţălesése şi de tirăniile ce începusă a face Pătru vodă cu lăcuitorii ţărîi, că şi din ţară pri tainä mersése jalobă asupra lui Pătru vodă, de sirgu au dat poroncă oştilor sale să să grijască. Iar diodată au trimis poroncă şi la tătari; căci avea grijă sultan Suleiman să nu aibă mai mare gîlceav<ă> cu léşii pintru ţară, că léşii să rădicas<ă> cu tărie mare asupra lui Pătru vodă şi era în grije să nu ia ţara supt stăpîniia lor.

---

1 făcu jalbă // 2 lui sultan]sultanului / pi]pre / Jîcmon // 3 caştaleanul / *lipseşte* caştalianul de Briascu N, *ad.marginal* A // 4 prăzile / prăzi / la]în // 6 zicîndu // 7 *lipseşte* pe Pătru vodă // 8 *lipseşte* fiind Ţara Moldovei... apoi N / Moldovei / apoi]iar de nu // 9 răotăţile / dînşii / Iar // 10 porunca / Jîcmon // 11 acum trecuse / începuse // 12 pre // 13 Jîcmon // 14 *lipseşte* nu / Ci precum // 16 Ci / oblicind]înţelegînd / de grab / *ad.marginal* Petru 7046 A // 17 pohtă / Iar // 18 împăratul // 19 precum / risipit // 20 acestea // 22 Aşîjderea // 23 neguţătorii / cu]la // 24 jăfuia / care / însemnaţi // 25 treabă / neguţătorilor / jăfuescu // 26 acele / puşci]tunuri / le-au / Jîcmon craiu / *lipseşte* leşăscu / *ad.marginal* Petru, 7046 A / le-au Pătru vodă]el // 27 hatmanul // 28 nemţescu / Ardeal // 29 aceste jalbe / aţîţat // 30 *lipseşte* împăratul / care]şi fiind că / înţelesése // 30-31 de tirăniile ce făcea lăcuitorilor ţării // 31 pre / jalbe // 32 de sirgu]de grab / poruncă // 33 deodată / *lipseşte* au trimis / poruncă / căci]că // 34 pentru // 34-36 *lipseşte* că léşii... supt stăpîniia lor N // 35 ca să nu // 36 lor]*anulat* leşilor A //

www.dacoromanica.ro

Şi aşia, tot pre acea vréme, cînd încă Tarnovschie, hatmanul leşăscu, tot supt Hotin să afla, pornitu-s-au sultan Suleiman singur cu oastea sa şi pe de altă parte şi tătarîi au întrat în ţară, de ardea şi
f. 175 robiia/. Iară biieţii boiari, înţălegînd de prada tătarălor şi cum că au sosit şi împăratul la Dunăre, să sfătuia şi cerea unul de la altul sfat, ce vor face, ca să poată hălădui de atîtea nevoi şi primejdii ce s-au strînsu asupra lor şi asupra ţărîi. Iară după ce au vinit acéstea toate la urechile lui Pătru vodă şi mai vîrtos Hîrea chelariul spuindu-i cum şi ţara să vorovăscu să-l părăsască, multă scîrbă au întrat la inima lui. Că încătro vrea întoarce oastea, înainte nu putea cunoaşte. Că léşii venisă supt cetatea Hotinului cu tărie, putérea turcului mari, mulţimea tătarălor neoprită, ceşti den lontru slabi şi să urîsă tuturor cu Pătru vodă, plini de vicleşuguri. Ce, s-au ales din toate, cu ai săi sfétnici, ca să agiungă la Ioan Zapolie, craiul ungurescu, să-i împace şi să întoarcă oastea asupra tătarălor, socotind că de va putea birui pri tătari, iară pre turcu pre lesne-îl va împăca. Ce cu greu iaste a să trécе sorocul lui Dumnedzău, măcar că Avgust, craiul leşăscu, împăcasă pe Pătru vodă cu Ioan Zapolie, craiul ungurescu. Iară oastea turcească cu singur sultan Suleiman trecea Dunărea, şi tătarîi, ca un pohoiu de grabă acoperis<ă> ţara/.

f. 175^{v} *CÎND AU PRIBEGIT PĂTRU VODĂ ÎN ŢARA UNGURIASCĂ.*

Vădzind Pătru vodă că-l împresoar<ă> vrăjmaşii săi de toate părţile şi ai săi l-au părăsit toţi şi avînd mai mare grije să nu-l prindză boiarii să-l dea pre mîna lui sultan Suleiman, pornitu-ş-au doamna cu cuconii spre munţi, înainte. Şi părăsit de toţi s-au dat şi el spre munte. Ce şi de acolo, neputîndu-să amistui, aflînd cale deşchisă prin tîrgu prin Piiatră au trecut şi pri lîngă Mănăstirea Bistriţii în munte, deasupra Mănăstirii. Şi s-au lăsat ca să s<ă> poată odihni ceva. Unde numai ce vădzu pre ciia ce-l goniia că încungiurară Mănăstirea ca un roiu, de toate părţile, ca să-l poată prinde. Ce cunoscînd Pătru vodă acéstea, de sirgu au încălecat pri cal, sept<emvrie> 18 şi singur au fugit să hălăduiască şi au nemerit la un sihastru duhovnic, unde iaste acmu Mănăstirea Besericanii şi i-au arătat cale spre Ţara Unguriască. Şi întrînd în munte, departe, rătăcit, fără drum, făr<ă> povaţă, au întrat în strîmtori ca acélea, de nu era a mai merge nice călare, nice pedestru; şi

---

1 aşa / vreme // 2 *lipseşte* leşăscu // 3 tătarii // 4 Iar / înţelegînd / tătarilor // 5 altu // 6 ca şi // 7 ţării / Iar / venit // 8 Herea / *ad.marginal* Petru, 7046 A / chelarul // 9 vorovescu / părăsească // 10 încotro / venise // 11 mare // 12 tătarilor / din lăuntru / li să urîse // 13 Ci / s-au]au // 14 ajungă // 15 tătarilor / pre / iar / prea lesne // 16 Ci / a i să trécе // 17 Dumnezeu / împăcase // 18 Iar / sîngur // 19 tătarii // 20 acoperis<ă>]au coprinsu // 21 *lipseşte* N /Cîndu / Ungurească / *ad.marginal* Petru, 7046 A // 22-23 Ci Pătru vodă cu acestea cu toate avînd mai mare grije N // 22 văzînd / *lipseşte* săi // 23 avîndu / prinză // 24 pre]în / lui sultan]*corectat* sultanului A / coconii // 25 Ci // 26 mistui / şi aflînd // 27 pre // 28 ci văzu // 29 ceia / gonea // 30 Ci / *ad.marginal* de toate părţile A / acestea / de sirgu]de grab // 31 pre / *după* hălăduiască *ad.* singur // 32 acum // 33 Ungureacă / întrîndu // 35 strimtori / acelea / nici$^{1-2}$ //

www.dacoromanica.ro

i-au căutat a-ş<i> lăsa calul şi au purces pedestru. Şi aşia, pedestru, în 6 dzile rătăcind prin munţi, flămînd şi trudit, au nemerit într-un pîrîu ce cură spre Ţara Unguriască, spre săcui. Şi eşind pre pîrîul acela, au
f. 176 nemerit la nişte păscari carii/dacă i-au luat sama, cu drag l-au priimit. Iară Pătru vodă, înfricoşîndu-să de acei păscari, s-au spăriiat şi foarte să temu. Iară păscarii cu giurămînt s-au giurat înaintea lui cum îi vor fi cu dreptate şi nemică să nu să tiamă. Atunce, acolo, au dat Pătru vodă păscarilor 70 di galbini de aur. Iară dacă au vădzut păscarii galbinii şi mai bini l-au priimit. Şi l-au dus la otacul lor de l-au ospătat cu ospăţ păscărescu. Iară dacă au însărat l-au îmbrăcat în haine proaste şi cu comînac în cap. Şi fiind oaste unguriască de straj<e> la margini, i-au întrebat ce oamini sînt? Ei au dzis: „Sintem păscari." Şi aşia au trecut pin strajea unguriască şi nimi n-au cunoscut pe Pătru vodă.

Deci păscarii au dus pe Pătru vodă la casa unui boiarin ungur, priiatin de mai nainte lui Pătru vodă. Ce neaflînd pri acel boiarin acas<ă>, făr-numai pin giupîniasa lui şi i-au spus păscarii pri tainâ de Pătru vodă, care dacă au înţăles di Pătru vodă cu cinste l-au priimit la casa ei şi i-au făcut ospăţ. Iar un voinic oarecarele, ce fusése aprod la Pătru vodă, tîmplîndu-să într-acel sat, fiind scăpat şi el dintru acéle
f. 176^{v} răutăţi, îi spuseră lui de păscarii aciia ce vinise den munte/. Şi ştiind el că Pătru vodă au întrat în munţi şi nemică de dînsul nu să ştie, au cugetat întru inima sa ca doar va putea şti ceva de domnu-său şi au mersu la păscari, ca doar ar putea înţălegi ceva dintru dînşii. Şi dacă i-au vădzut, îndată au cunoscut pri domnu-său, Pătru vodă, şi au cădzut de i-au sărutat picioarele.

Vădzind Pătru vodă pri credincioas<ă> sluga sa, mult s-au bucurat şi s-au mîngîiat şi multe cuvinte de tainâ au vorovit cu dînsul; şi îmblîndzindu-i-să inima, au adormit puţintel şi multă zăbav<ă> n-au făcut pîn-a să odihni Pătru vodă. Iară acia giupînias<ă> au gătit un liagăn cu 6 cai şi 12 voinici într-armaţi şi dacă l-au deşteptat s-au suit di au şădzut în liagăn numai cu aprodul şi au mersu pre locuri făr<ă> drum, pîn-au sosit la casa altui boiarin ungurescu, şi acela priiatin lui Pătru vodă, care dacă l-au vădzut, cu dragoste l-au priimit şi l-au ospătat şi îndată i-au gătit liagăn, iarăş<i>, cu 6 cai, că loc de zăbav<ă> nu era, că din urmă prinsésă véste oşténii unguri, ce era de

---

1 aşa // 2 zile / rătăcit / *ad.marginal* pedestru A // 3 Ungurească / pe // 4 pescari / carei daca / seama // 5 Iar / pescari / *după* vodă *anulat* să spăriia A / speriiat / *lipseşte* foarte // 6 Iar pescarii cu jurămînt să jură // 7 nimic /teamă / atunci // 8 pescarilor / de galbeni / Iar daca au văzut pescarii galbenii // 9 bine // 10 pescărescu / Iar daca / înserat // 11 ungurească / streaje // 12 oameni / zis / sîntem pescari / aşa // 13 pen streaja ungurească / nimeni nu l-au cunoscut / *lipseşte* pe Pătru vodă / *ad.marginal* Petru, 7046 // 14 Deci]Iar / pescarii / boiar // 15 priiaten / Ci / pre / boiar // 16 făr-numai]fiind numai / *lipseşte* pri / jupîneasa / pescarii pre / de Pătru vodă]de el cum că iaste Pătru vodă // 17 da<că>/înţeles de // 19 întîmplîndu-să / dentru acele răotăţ<i> // 20 pescarii aceia / venise / din // 21 nimic / întru]în // 22 doară / va]ar / domnul // 23 pescari / doară / *lipseşte* putea / înţelége / dintru]de la / dînşii / daca // 24 văzut / pre domnul / *lipseşte* Pătru vodă // 25 căzut // 26 Văzînd / pre / *lipseşte* sa / *ad.marginal* Petru, 7046 A // 27 vorbit / *după* au *anulat* vădzut A // 29 lipseşte Pătru vodă / Iar acea jupînească // 30 un liagăn]o carîtă / înarmaţi / daca / dăşteptat // 31 *lipseşte* di au şădzut / liagăn]carîtă / pe // 32 boiariu / priiaten // 33 daca / văzut // 34 liagăn]cărîtă // 35 prinsése veste oştenii //

www.dacoromanica.ro

straj<ă>, că au trecut Pătru vodă pintre dînşii şi nu l-au cunoscut. Şi di acolo s-au pornit după dînsul a-l cerca să-l poată prinde undeva. Ce Dumnedzău, otcîrmuitoriul tuturor celor ce să roagă cu credinţă, au
f. 177 acoperit pe Pătru vodă şi i-au deşchis cale de au sosit mai/curund la cetatea Ciceul şi simbătă în răsărita soarelui, sept<emvrie> 28 au întrat Pătru vodă în cetatea Ciceului şi au închis porţile, unde şi pe doamnă-sa cu toată casa ei au aflat-o acolo, în cetate. Iară ciia ce-l goniia din urmă, vădzind că au hălăduit Pătru vodă de naintea lor s-au întorsu înapoi.

Atunce multă plîngere şi tînguire era acolo de doamnă-sa Iliana şi de fiii săi Iliiaş şi Ştefan şi de fiica-sa Rocsanda şi de alţii ai casii lor pintru multă scîrbă şi nevoe ce le vinise asupră, ştiindu-să den cîtă cinste şi mărire au cădzut la atîta pediapsă. Deci Pătru vodă au întrat în besérică de s-au închinat, mulţămind lui Dumnedzău că l-au izbăvit din mînule vrăjmaşilor săi.

Cetatea Ciceul în Ţara Unguriască era dată de Matiiaş al <loc gol>, craiul ungurescu, lui Ştefan vodă celui Bun, după ce să împăcas<ă> amîndoi, cum s-au scris mai sus, la rîndul său. Şi era slobodă acea cetate de craii ungureşti, domnilor den Moldova, să-ş<i> ţie acolo avérea cu oamenii lor.

Iară Ian Zapolie, craiul ungurescu, înţălegînd de clătirea lui sultan Suleiman spre Moldova asupra lui Pătru vodă, avînd grij<e> de
f. 177v vicleşugurile turceşti, că dacă va supune di tot/, Ţara Moldovei, să nu între Turcul şi la Ardial, să supue şi Ţara Unguriască, fiind megiaşe măcar că era legaţi cu mare prieteşug Ian Zapolie, craiul ungurescu, cu sultan Suleiman, ce niceodată creştinilor drag Turcul n-au fost. Cerşut-au agiutor craiul ungurescu de la Ferdindand, împăratul nemţăscu, după aşădzată pace ce era între dînşii să să agiutoriască unul cu altul şi să-i trimiţ<ă> Ferdinand, împăratul nemţăscu, oşti mai în grab craiului ungurescu; iară şi el, strîngîndu-şi oştile ungureşti, va priveghia ca la loc bun să-ş<i> ispitiască norocul cu oştile şi cu singur sultan Suleiman.

Făcut-au răspunsu de sirgu Ferdinand, împăratul nemţăsc, lui Ian, craiul ungurescu, cum la începutul secerişului va sirgui să să afle toate oştile împărăteşti şi celi nemţăşti la craiul Ian. Şi aşia, la vrémea cea însămnată s-au strînsu oştile la Varadin şi di acolo au purces la Ardial

---

1 streajă / pentre dînşii / de // 2 după dînsu a-l căuta ca să-l prinză / *lipseşte* undeva / Ci Dumnezeu // 4 curînd // 5 Ceceul A /sîmbătă / *după* Ceceul *anulat* sept<embrie> 28 A // 6-7 *lipseşte* unde şi pe... în cetate N, A // 7 pe doamna cu / o au aflat-o / Iar ceia // 8 gonea / văzînd / hălăduit]scăpat / *lipseşte* de naintea lor // 10 Atunci / Ileana // 11 Rocsandra /*ad.marginal* Petru, 7046 A / *după* alţii *anulat* căsaşi A // 12 pentru multe scîrbe / nevoi / venise / *lipseşte* den // 13 *după* mărire *ad.* avea şi cum / căzut / la atîta]într-atîta / pedeapsă // 14 biséricâ / mulţămind]şi au mulţumit / Dumnezeu // 15 mîinile // 16 Aceasta cetate Ciceul / Ungurească / Mateiaş / *lipseşte* al // 18 mai sus]în urmă // 19 din // 21 înţelegînd // 23 daca / de // 24 la]în / Ardeal / Unguriască]Ardealului // 25-26 Ian Zapolie, craiul ungurescu, cu sultan Suleiman]amîndoi // 26 ce]dar / niciodată / nu le-au fost // 27 ajutor // 28 nemţescu / aşăzată / ca să să ajutorească // 29 *lipseşte* nemţăscu // 30 *lipseşte* craiul ungurescu / iară]dar / oştile sale céle // 31 priveghea / ispitească // 33 de sirgu]de grab / împăratu nemţescu / lui Ioan Zapolie / *ad.marginal* Petru, 5046 A // 34 sîrgui // 35 *lipseşte* şi / céle nemţeşti / Ioan / aşa // 36 însemnată / de / Ardeal //

www.dacoromanica.ro

90.000 di oşténi. Iară Ian Zapolie, craiul ungurescu, cum putea siliia şi el ca să fie pri tainã acia pornire de oaste asupra lui sultan Suleiman, căci avea mare prieteşug Ioan, craiul ungurescu, cu sultan Suleiman, împăratul turcesc, cum s-au arătat mai sus, ca să nu oblicească sultan Suliiman împăratul/.

f. 178 Prădînd şi stropşind sultan Suleiman Ţara Moldovei şi fiind ţara bejenită spre munţi, strînsu-s-au vlădicii şi boiarii ţării la sat la Badeuţi, în ţinutul Sucevii şi s-au sfătuit cu toţii ce vor face de acea nevoe ce le venisă asupră. Şi au ales cu sfatul ca să trimiţă sol la împăratul cu mare rugăminte şi plîngere, să-i iarte. Şi aşia au ales dintre dînşii pe Trifan Ciolpan şi l-au trimis sol la împăratul turcescu, aflîndu-s<ă> la Suceavă, şi să rugară de pace şi ş-au cerşut domnu.

Vădzind împăratul rugăminţea lor s-au milostivit şi i-au ertat şi au trimis la dînşii pre un agă al său, turcu de credinţă, de i-au chemat pre toţi la împăratul în Suceavă. Iară ei cu multă frică au mersu şi au cădzut la picioarele împăratului, pre carii i-au priimit împăratul cu bine, ca pre nişte robi ai lui. Mai apoi ş-au ales domnu pre Ştefan vodă, sin Alexandru vodă al <loc gol>, care era mai nainte izgonit de Pătru vodă. Şi acolo la Suceavă fiind împăratul au legat bir, pre an să-i

f. 178v dea ţara cîte 10.000 di galbini de aur la Împărăţie/. Iară alte visterii, ce n-au fost apucat Pătru vodă să li rădice cu sine la Ardial, li-au luat toati împăratul, sultan Suliiman. Şi aşia s-au pornit împăratul, sultan Suleiman, înapoi den Suceavă, petrecîndu-l şi Ştefan vodă pîn-la Dunăre.

Iară după ce-au trecut Dunărea sultan Suleiman, luînd véste precum Ian, craiul ungurescu, cu oştile sale şi cu oştile lui Ferdinand, împăratul nemţăscu, au apucat poticile munţilor ca de ar vrea el cu turcii să între în Ardial să nu-l lasă, şi cum<că> iaste gata să să bată cu dînsul, de aceasta véste gemînd şi scrîşnind în dinţi sultan Suliiman, aprinsu de mînie au trimis ceauş la Ioan craiul ungurescu dzicîndu-i că au uitat de binefacerea lui şi făcîndu-l nemulţămitor să-i spue că curund îl va face de-ş<i> va piiarde crăiia şi să va căi.

La acéstea ale lui sultan Suleiman au răspunsu Ioan, craiul ungurescu, turcului cu multă smerenie cum el nu împrotiva împăratului, pre carele l-au cunoscut apărătoriu vieţii sale şi cinstei

f. 179 sale, au făcut acea gătire/di oşti, ce împrotiva nepriiatinului său, lui

---

1 de mii de oşteni / Iar Ioan / *lipseşte* craiul ungurescu / silea // 2 pre / acea // 3 căce / *lipseşte* Ioan, craiul ungurescu // 4 *lipseşte* împăratul turcescu / s-au]am / oblicească]ază / sultanul // 5 *lipseşte* Suliiman împăratul // 6 Deci stropşind sultan // 7 băjănită / ţării // 8 Sucévei / dă / *ad.marginal* Sultan Suleiman, 7046 A // 9 venise // 10 aşa // 11 dintre]din / dînşii // 12 Suceava // 13 Văzînd // 14 dînşii / chiemat // 15 Suceava / Iar // 16 căzut / carei // 17 pe[2] // 18 Alecsandru / *lipseşte* al / *lipseşte* mai nainte // 19 Suceava / pe // 20 zece mii de galbeni / *lipseşte* de aur la Împărăţie / Iar / vistére // 21 să le / Ardeal le-au // 22 toate / *lipseşte* sultan Suliiman / aşa / *lipseşte* sultan Suleiman // 23 din / Suceava / *ad.marginal* Ştefan, 7046 A // 25 Iar / *după* trecut *ad.* împăratul / *lipseşte* sultan Suleiman // 26 Ioan // 27 împăratul nemţescu / potecile // 27-28 de ar vrea el să între în Ardeal cu oştire // 28 lase // 29 această veste / Suleiman // 30 un ceauş / craiu / *lipseşte* ungurescu / zicîndu-i // 31 uitat binele ce i-au făcut şi iaste nemulţumitor // 32 curînd / pierde // 33 aceste / craiu // 34 *lipseşte* ungurescu / împotriva // 35 apărător / cinstii // 36 gătire]legătură / de / împotriva nepriiatenului //

www.dacoromanica.ro

Pătru vodă, carele fiind supt poronca crailor ungureşti au făcut în cîtiva rînduri prădzi în Ardial, pre carele acmu îl are închis în cetatea Ciceului, pre carele în scurtă vréme îl va avia în mînule sale; iară împăratul Suleiman să nu aibă nice o îndoire de prieteşugul ce are legat cu dînsul, i proci.

Iară Pătru vodă, fiind silit în mare închisoare, în cetatea Ciceul, un an şi 6 luni, să temea şi de oamenii săi pre carii îi avia de apărare în cetate, cu sine, ca să nu-l dea în mînule ungurilor. Iară nice să îndoia de tot cu mila lui Ioan, craiul unguresc, ce de bună voe eşind den cetate au căzdut cu rugămintea la craiul Ioan ca să-i lasă cetata Ciceul pintru traiul său, cu casa sa, rugîndu-se craiului să-i iarte céle mai denainte greşite de dînsul, arătînd Pătru vodă craiului cum şi el, măcar că-i craiu, iar fiind om iaste supus primejdiilor şi vremilor împrotivnice a lumii acéştiia şi va fi cunoscut şi craiul, de multe ori, mutările şi nestările lumii aceştiia.

Făcutu-ş-au pace Pătru vodă despre craiul unguresc, după care l-au rugat Pătru vodă pe craiul de i-au dat voe să agiungă la Poartă, ca
f. 179^{v} să-ş<i> poată tocmi lucrurile despre/Împărăţie. Şi dîndu-i voe şi slobodzenie, agiuns-au Pătru vodă pre la priiatinii săi la Poartă, trimiţind Pătru vodă daruri veziriului şi altor agi<i> împărăteşti.

Iară létopisăţul lui Uréche vor<nicul> scrie că fiind Pătru vodă închis în cetatea Ciceului, multe pedépse şi nevoi îi veniia asupră-i. Că nu numai de la cei streini, ce şi de la ai săi avea pedépse, de la carii îi miluisă şi îi boerisă la binele lui şi nu avea nădejde să pitriacă nevoe. Că întîi un Simion pîrcălabul, pri carele îl pusése Pătru vodă mai denainte vréme tocmitoriu şi socotitoriu şi giudecătoriu cetăţii aciia, dinpreună şi cu vladica Anastasie, aceştie amîndoi, gîndind rău la inima lor asupra domnu-său, lui Pătru vodă, s-au sfătuit dinpriună ca să prindză pe Pătru vodă şi să-l ucigă şi capul lui să-l trimiţ<ă> la Ştefan vodă, pri carele îl pusése sultan Suliiman împăratul domnu în scaunul Moldovii, gîndind şi cugetînd întru inimile sale că vor dobîndi
f. 180 cinste de la/Ştefan vodă. Ce Dumnedzău cel drept, carele ştie inimile tuturor, ştiut-au şi acesta sfat (cari lucru nimi fără voia lui Dumnedzău nemică nu poate face). Că prindzind di véste Pătru vodă şi înţălegînd

---

1 porunca // 2 cîteva / prăzi şi jafuri în Ardeal / acum // 3 Cicciului / avea / mîinile / iar // 4 nici / prieteşug / ce]ce-l / *lipseşte* legat // 6 Iar / *ad.marginal* Petru, 7046 A / *lipseşte* un an şi 6 luni N, *ad.marginal* A // 7 şase / carei / avea // 8 mîinile / Iar / nici // 9 craiu / *lipseşte* unguresc / ci / din // 10 căzut / *lipseşte* Ioan / lase // 11 céle de mai nainte greşăli // 12 *lipseşte* de dînsul / arătîndu / *lipseşte* Pătru vodă / *ad.marginal* Pătru vodă A / cum că/că-i]că iaste // 14 împotrivnice / aceştiia // 16 despre]cu / *lipseşte* unguresc / dupe // 17 ajungă / *lipseşte* la Poartă // 19 slobozenia / ajuns-au / pe / priiateni // 20 timiţînd / vizirului / *după* împărăteşti, *anulat*: Acest Pătru vodă cît ar fi domnit într-această domnie necăiuri nu adeveriadză, numai prin socotială au domni ani 11 A // 21-34 după Ureche // 21 Iar létopiseţul / *ad.marginal* Petru, 7046 A // 22 Ciceul / pedeapsa / venea // 23 striini / ci / pedepse/ carei // 24 miluise şi-i boerise / nădijdi A / petreacă // 25 pre / mai înainte // 26 tocmitor / judecător / aceia // 27 *lipseşte* şi / vlădica / aceştea // 28 domnului lor / *lipseşte* lui Pătru vodă / dinpriună]amîndoi // 29 prinză / *lipseşte* şi[1] // 30 pre / împăratul Suleiman // 31 Moldovei // 32 Ci Dumnezeu / care // 33 care lucruri / nimeni / făr-de voia / Dumnezeu // 34 nimic / prinzînd de / înţelegînd //

www.dacoromanica.ro

acesta sfat, că vor să-l ucigă, silit-au cu meşterşug de i-au scos din cetate şi i-au gonit Pătru vodă pintru aceasta.

De năroc era Pătru vodă de a păţiré nevoi dispre vrăjmaşii săi. Că bine de una nu să curăţiia, alta-i sosiia. Că întîi scăpînd di la vrăjmaşii săi dc la Moldova, peste straja unguriască au dat. Şi di acolo, tricînd pri tainâ şi întrînd în cetatea Ciceului, spre vrăjmaşii săi nemeri. Bine de aceştia nu să mîntui, iată sosi făr<ă> véste de la Ianoş, craiul ungurescu oaste şi au încungiurat cetate<a> de toate părţile. Vădzind Pătru vodă vicleşugul lor şi nevoia ce i-au venit asupră, s-au închinat lor şi au dat cetatea ungurilor. Carii, dacă au dobîndit cetatea pre mîna
f. 180v lor, multă pacoste şi pediapsă făcea lui Pătru vodă, că ce era a lui/, le ţinea toate ei, nu era volnic cu nemică. Ales de Maelat, domnul Ardialului, multă nevoie avea de dînsul.

CÎND AU TRIMIS PĂTRU VODĂ DIN CETATE<A> CICEUL CARTE PRE ASCUNSU LA SULEIMAN, ÎMPARĂTUL TURCESCU, CU RUGĂMINTE SĂ-L IARTE.

Petrecînd Pătru vodă în cetatea Ciceului un an şi 6 luni, multe nevoi şi pedépse de la unguri avea. Şi neputînd mai suferi răutăţile şi nevoile ce petrecea de la dînşii, au socotit să să dezbată de supt mîna ungurilor. Şi s-au sfătuit cu doamnă-sa ca să trimiţ<ă> carte cu mare jalobă şi plîngere la împăratul turcescu, sultan Suleiman, ca să i să facă milă, să-l iarte şi să scrie împăratul la Ianoş, craiul ungurescu, ca să-l sloboadză să margă la Împărăţie, să slujască împăratului. Şi ştiind carte sirbască Elena doamna, au scris la împăratul cu mare jalob<ă> şi plîngere, poftind ca să să milostivască, să-i iarte. Şi o au pecetluit-o şi au dat-o la Pătru vodă. Iar Pătru vodă pri tainâ au slobodzit-o pri o zebrea din cetate<a> de sus şi au căzdut gios, din afar<ă>, lîngă zidul cetăţii. Şi di ci au chemat pri o slug<ă> a sa credincioas<ă>, sirbu, şi i-au arătat carte<a> şi i-au dzis cu tainâ să o ducă la Poartă, să o dea în mîna împăratului. Şi aşia, luînd sirbul cartea, s-au gătit şi s-a dus în Ţarigrad şi au dat-o în mîna împăratului. Care cetind împăratul
f. 181 carte<a> şi vădzînd atîta jalob<ă> şi plîngere a lui Pătru vodă/(sau cum

---

1-32 *după Ureche* // 1 acest / meşteşug // 2 pentru // 3 noroc // 4 despre curăţea şi alta îi sosea / de / de la]din / *ad.marginal* Petru, 7048 A // 5 streaja ungurească / de / trecînd pre // 7 aceştiia / sosi de la Ianoş craiu făr-de véste oaste ungurească // 8 *lipseşte* au / *lipseşte* cetate<a> / Văzînd // 9 venit // 10 Carei daca o au // 11 pedeapsă // 12 nu]şi nu / nimic / Malaet // 13 Ardealului / de]de la // 14 Cîndu // 16 *după* iarte *ad.* 7047 // 17 *ad.marginal* Petru, 7047 A // 18 pedepse / răotăţile //19 dezbată]dăzlipească // 20 ungurilor]lor / doamna lui / *lipseşte* mare // 21 jalbă // 22 craiu / *lipseşte* ungurescu // 23 sloboază / meargă // 24 sîrbească / doamna Ileana / *după* scris *ad.* carte / împăratu / *lipseşte* cu mare jalob<ă>... să-i iarte // 25 Şi pecetluindu-o au dat-o // 26 pri]pe // 26 slobozit-o pe o // 27 căzut / jos / afară / zidu // 28 *lipseşte* Şi / decii / chiemat pre / sîrbu // 29 cartea / zis // 30 aşa / sîrbul // 31 cetindu-o // 32 *lipseşte* carte<a> / văzînd / jalbă //

www.dacoromanica.ro

dzic unii, pintru lăcomiia turcească, că turcul iaste bucuros pri fieştecare să-l priimască numai să i să pléce şi să-i dea bani) s-au milostivit împăratul şi l-au ertat şi cu bucurie l-au priimit. Şi îndat-au învăţat să scrie carte la Ianoş, craiul ungurescu, ca să sloboadză pi Pătru vodă să margă la Împărăţie; şi au trimis şi sol di olac.

Care după ce au mersu carte<a> împreună cu solul la craiul unguresc, n-au băgat sam<ă> craiul, nice l-au slobodzit pi Pătru vodă. Cari, ducînd acest răspunsu la Împărăţie, di iznoav<ă>, pîn-în 6 ori au trimis împăratul la craiul, poftind să sloboadză pi Pătru vodă să margă la Împărăţie, ci ungurii nice într-un chip n-au vrut să-l lasă, dîndu-i vină că, cînd au ţinut scaunul Moldovii, multă asuprial<ă> au avut dispre dînsul şi încă adăoga de-l făcea notceagoş, dzicînd că ari moşii şi ocini cu dînşii împreună. Mai apoi, a 7<-ea> oară, au trimis împăratul solii cu hochiumuri la craiul, aducîndu-i aminte în multe feliuri; şi di-abiia l-au slobodzit pre dzisa împăratului. Deci au trimis împăratul hochium la Pătru vodă ca să margă cu încredinţari, să nu să tiamă.

CÎND AU PURCES PĂTRU VODĂ LA ÎMPĂRĂŢIE DIN CETATEA CICEUL.

Vădzind Pătru vodă atîta adeverinţă de la împăratul, fu bucuros foarte şi inima i să veseli şi i să păru ca cum i s-au rădicat o negur<ă> f. 181[v] întunecată/, unde să vădzu eşit din Ţara Unguriască. Purces-au Pătru vodă din Ciceu în luna lui ghenar, într-o duminică; lăsindu-ş<i> doamna şi coconii au purces la Ţarigrad cu multă plîngire şi jelanie la împăratul lor. Iară dacă s-au dus Pătru vodă la Ţarigrad, ş-au plicat capul supt talpili împăratului, pri carile cu bucurie l-au priimit şi l-au ertat.

Acest Pătru vodă, cît ar fi domnit întru această domnie, nicăiuri, nici la o istorie scris nu s-au aflat. Dar prin socotial<ă> au domnit ani 11/.

1-27 *după Ureche* // 1 zic / pentru // 2 pre fieştecarele / priimească // 3 îndată // 4 sloboază pe // 5 meargă / trimis sol de olac /*ad.marginal* Petru, 7047 A // 6 mersu solul cu cartea la // 7 seamă / nici / slobozit pe // 8 Care / de iznoavă // 9 pohtindu-l să-l sloboază / *lipseşte* pi Pătru vodă să margă la Împărăţie // 10 nici / lase // 11 Moldovei / asupreală // 12 despre / zicîndu-i / are // 13 dinpreună cu dînşii // 15 d-abiia / slobozit / zisa // 16 meargă // 17 teamă // 18 Cîndu // 19 *după* Ciceul *ad.* 7047 // 20 văzînd /*ad.marginal* 7047 A // 21 şi i să veseli inima // 22 văzu / Ungurească / *ad.marginal* Petru, 7047 A // 23 Ciceu într-o duminecă, ghen<arie>,lăsîndu-şi // 25 împăratul]împărţitul A / *lipseşte* lor // 25-27 Şi aşa au plecat la Ţarigrad şi s-au plecat // 26 supt]la talpele / pre carele // 28-30*lipsesc Ureche* // 28 într-această / nicăiri // 29 nici la o istorie scris nu s-au aflat]nu scrie nimic / socoteală //

www.dacoromanica.ro

7038 pol, 1530 pol. DOMN 19. DOMNIE 20. VLADUL VODĂ 1.

Acestu Vladul vodă luînd domniia de la Poartă, cu voia boiarilor, au vinit şi s-au aşedzat în scaon. Iară după ce-au trecut 2 luni al domniei Vladului vodă, venit-au Moisei vodă din Ţara Unguriască pri Olt cu ungurii asupra Vladului vodă. Şi au avut războiu la sat la Viişoară. Şi au biruit Vladul vodă pri Moisei vodă, cît au perit şi singur Moisei vodă. Aşijdirea au perit şi Barbu banul de la Craiova. Iară altă ce s-ar fi mai lucrat, mai mult nu scrie, făr<ă> cît scrie că şi Vladul vodă s-au înecat în Dîmboviţ<a>, la sat la Popeşti. Iară boiarii apoi au rădicat domnu pri Vintilă vodă. Domnit-au Vladul vodă ani 2 p<o>l/.

f. 182[v] 7041, 1533. DOMN 20. DOMNIE 21. VINTILĂ VODĂ 1.

Acest Vintilă vodă au fost din oraş din Slatină, cari după ce l-au rădicat boiarii la domnie s-au apucat întîi de au făcut mănăstirea de la Omenedec. Iară apoi au tăiat mulţi boiari. Deci cînd a fost al triiele<a> an al domniei lui s-au dus Vintilă vodă la Craiova să vînédză cerbi preste Jiiu. Şi s-au sfătuit Vintilă vodă cu oaminii lui de tainä ca să tae acolo şi pri alţi boiari. Iară prindzind véste boiarii, s-au gătit de au tăiat ei pre Vintilă vodă în malul Jiiului. Şi apoi au vinit boiarii la svînta Mănăstire Argişul şi au luat pri egumenul Paisie şi l-au rădicat domnu şi i-au schimbat numeli de i-au dzis Radul vodă. Iară Vintilă vodă au domnit ani 3 p<o>l/.

f. 183 7044, 1536. DOMN 21. DOMNIE 22. RADUL VODĂ AL 7<-LEA>, CE-AU FOST CĂLUGĂR.

Acestu Radul vodă au fost egumen la Mănăstire la Argeş. Şi după ce l-au rădicat boiarii la domnie au vinit de s-au aşedzat în scaon. Şi îndată s-au apucat şi au făcut Mănăstirea Mislea, unde iaste hramul Sviataia Troiţă. Apoi Radu vodă au tăiat pri banul Toma şi pri Vlaico logofătul. Iară ce pricini ar fi avut acei boiari nu scrie.

1-4 *lipseşte* Valahia... în scaon C // 1 Valahiia B, *ad.marginal* A // 2 *lipseşte* 7038... vodă[1] // 3 *lipseşte* Acestu // 4 venit / aşăzaţi / scaun / Iar / al]a // 5 domnii / Vladului vodă]sale / Moise / Ungurească / *lipseşte* al domniei Vladului vodă C / pre // 7 pre / Moise / cît]şi / *lipseşte* şi singur // 8 Moise / *lipseşte* Aşijdirea au perit / *ad.marginal* Vladul, 1530 p<o>l A // 9 Iar alt / fără cît // 10 Vlad / Dîmboviţă / Iar // 11 apoi boerii / pre / domnind Vlad // 13 *lipseşte* C / *lipseşte* 7041... domnie 2 / *după* 1 *ad.* 1533, 7041 / *ad.marginal* Vintilă, 7041, 1533 A // 14 Slatina care // 15 *după* domnie *ad.* au venit de s-au aşăzat în scaun / şi întîi s-au apucat de / *lipseşte* de la // 16 Iară]Şi / treilea // 17 vîneze // 18 peste Jîiu / oamenii // 19 pre / Iar boerii prinzînd de véste // 20 Jîiului / venit // 21 sfînta / Argeşul / pre / *ad.marginal* apoi A // 22 numele / zis / Iar // 24-28 lipsesc C // 24 *lipseşte* 7044... domnie 22 / *ad.marginal* 7044, 1536 A // 26 Acest // 27 boerii / *lipseşte* au vinit de / aşăzat / scaun / *lipseşte* Şi // 28 *după* iaste *ad.*mănăstire // 29 Sfînta Troiţă /pe Toma banul / pe[2] // 30 *lipseşte* Iară ce... nu scrie C / Iar //

www.dacoromanica.ro

Deci preste puţină vréme au vinit Laiotă Băsărab vodă cu nişte boiari, anume Stroe pribagul şi Manole şi Mihalco şi cu haiducii din Ţara Unguriască asupra Radului vodă. Şi au avut războiu cu Radu vodă şi au biruit Laiotă Băsărab vodă pri Radul vodă şi au fugit Radul vodă cu boiarii la Nicopoe. Iară Laiotă Băsărabă vodă au vinit în Tîrgovişte. Iară după ce au tricut 2 luni, iarăş<i> au vinit Radul vodă cu boiarii lui cu toţ<i> şi cu mulţi turci. Şi au avut războiu cu Laiotă Băsărabă vodă la Fîntîna Ţiganului şi au biruit Radul vodă, unde au perit Laiotă
f. 183v Băsărabă vodă, şi/şi Stroe pribagul şi Manole şi Mihalco. Iar apoi au mazilit turcii pri Radul vodă şi mergînd la Ţarigrad, l-au făcut surgun la Eghipet şi acolo au murit. Domnit-au Radul vodă ani 9 luni 8/.

f. 184

MOLDAVIA.

7046, 1538, DOMN 22. DOMNIE 22. ŞTEFAN VODĂ AL 6<-LEA>, CE I-AU DZIS LĂCUSTĂ.

După ce s-au aşădzat Ştefan vodă la domnie aice în ţară, înţălegînd că au cădzut Pătru vodă pre mînule craiului unguresc, nezăbăvind vréme, au răpedzit la Poartă, făcînd ştire şi rugîndu-să pin priiatini, viziriului, să poronceascâ Împăraţiia la craiul unguresc să-i trimiţ<ă> legat pe Pătru vodă la Ştefan vodă. Ce Pătru vodă îş<i> aşădzasă lucrurile de către Împărăţie, di-l chema să margă la Poartă.

Şi mergînd Pătru vodă la Ţarigrad, s-au aşedzat la Galata, care cetate iaste făcută de itali şi de un niam ce-i dzic liguri, şi să numeşte la historii Pera. Acolo cură Boazul, între Pera (adică Galata) şi între Ţarigrad. Iară Ştefan vodă, aicea, întru nenorocita ţară, mari şi gréli nevoi strîngea de la bieţii lăcuitori. Şi de la o vréme s-au arătat mari
f. 184v vărsător de singe/, că fie pintru ce mică greşală poronciia de omorîia: şi încă de multe ori la masă, chemînd, pri mulţi cu mîna sa <îi> omorîia.

Pătru vodă Rareş, după ce ş-au aşădzat lucrurile despre Împărăţia Turcului şi-i venisă un agă împărătescu cu hochiumuri de-l chema la Poartă, sta de cerca vréme să-ş<i> isprăvască de iznoav<ă> domniia ţărîi.

---

1 peste / venit / Basarab / *lipseşte* vodă // 2 pribeagul // 3 Ungurească / *ad.marginal* Radul, 1537 A // 4 Basarab / *lipseşte* vodă[1] / pre // 5 Iar / Basarab / *lipseşte* vodă / *după* venit *ad.*domnu // 6 Iar / trecut / doao / venit / *lipseşte* lui // 7 Basarab // 8 unde]iar / 4 Laiotă au perit şi Stroe pribeagul // 10 mazîlit / pe / surghiun // 11 Şi au domnit / *lipseşte* Radul vodă // 12-14 Domniia lui Ştefan vodă N // 12 Moldaviia / *ad.marginal* Moldavia, 7046, 1538 A // 13 *lipseşte* 7046... domnie 22 // 14 zis / *după* Lăcustă *ad.*7046 // 15 Iară / Ştefan vodă aicea N / aşăzat / aici / înţelegînd // 16 căzut / mîinile / unguresc / nezăbovind // 17 repezit / ştire pen priiateni şi rugîndu-să vizirului // 18 poruncească // 19 *lipseşte* la Ştefan vodă / *după* Ci *ad.* în zadar că / aşăzase // 20 de către]despre / di-l chema]că-l şi chiemase / meargă // 21 aşăzat // 22 neam ce le zic // 24 Iar // 25 nevoi]dabile N / *ad.marginal* Ştefan, 1538 A / mare // 26 sînge / că pentru fieştece mică / poruncea / omora // 27 şi la masă chiemînd pre / îi // *Textul p.165, de la r.29 şi pînă la p.168, r.12 este aşezat la N după p.168, r.30* // 29 aşăzat // 30 şi venise / chiema // 31 vremea / isprăvească // 32 ţării//

www.dacoromanica.ro

Iară Ştefan vodă, domnind aicia în Moldova şi înţelegînd de Pătru vodă Rareş, care se afla la Ţarigrad, priimit în cinste la Împărăţie şi îmblă să iasă domnu, nu puţină grij<e> avea, ştiind că şi avére multă avea şi au luat cu sini, la pribegiia lui, di au dus în cetate în Ciceu, care aceste toate îi era ca o ghiaţă la inimă.

În dzilele acestui Ştefan vodă au fost lăcuste, care au mîncat toată roada pămîntului şi s-au făcut foamete mare în ţară, în Moldova şi la unguri. Şi pintru aceasta i-au dzis lui Ştefan vodă, Lăcustă. Era urît tuturor acest Ştefan vodă pintru faptele lui de tirănie, cum s-au pomenit mai sus/.

f. 185 Iară într-o dzi s-au rădicat Găneştii şi Arbureştii şi cu slugile lor, voroviţ<i> la un loc spre cumplita moarte a stăpînului lor, lui Ştefan vodă, care nu li s-au cădzut. Aflat-au pre Ştefan vodă într-aşternut, odihnind în cetatea Sucévii şi l-au omorît, cum vom arăta mai gios (O, spurcată faptă!). Însă aţiţătoriu aceştii rar audzite fapte au fost Mihul hatmanul şi Trotuşan logofătul. Fiind sfătuiţ<i> de cu sară ca nişte tîlhari şi ucigaşi, aşia cu toţii, cu armele lor răsipit-au uşea cerdacului, în cetate<a> Sucevii, unde odihniia Ştefan vodă, au năvălit asupra lui Ştefan vodă la aşternut, caril<e> neştiind nemică de această tîmplare să-i vie asupră, s-au sculat fiind numai cu căméşia. Iară ei cu toţii, ca nişte fieri sălbatici şi făr<ă> milă, l-au omorît pri Ştefan vodă, cu multe rane, cît şi acmu să cunoaşti singele pi zidiul păreţilor casăi aciia în cetatea Sucevii, pistrelat din Ştefan vodă şi, tăindu-i capul, l-au scos afar<ă>.

Această plată cu luat Ştefan vodă de la ciia ce i-au miluit şi i-au cinstit. Însă pri urmă li-au plătit Dumnedzău cu urgie, cum să va scrie mai gios, la rîndul său. Domnit-au Ştefan vodă ani 2, luni 3/.

f. 185' 7048, 1540. DOMN 23. DOMNIE 23. ALEXANDRU VODĂ AL 3<-LEA>, CE I-AU DZIS CORNEA.

După spurcata faptă ce-au arătat Mihul hatmanul şi Trotuşan logoftul, cu alţi protivnici ai lor, după ce au omorît pri Ştefan vodă, cu toţii au rădicat domnu pri Alexandru vodă ce-i dzic Cornea, care au fost pri acéia vreme portar cetăţii Sucévii; iară mai nainte au fost slugă

---

1 Iar / domnindu / aici / înţelegînd / *ad.marginal* Ştefan, 1538 A // 3 umblă / să iasă]să să facă / avere // 4 avea / şi]că / luat-o / sine / pribejiia / di]şi / dus-o / cetatea Ciceul // 5 acestea / ghiiaţă // 6 zilile / Ştefan vodă]domnu / *după* lăcuste *ad.* foarte multe / care]de // 7 în Ţara Moldovei şi // 8 *lipseşte* Şi pintru... Lăcustă N / pentru / zis / Şi era / *ad.marginal* Şi pintru aceasta i-au dzis lui Ştefan vodă, Lăcustă A // 9 pentru // 11 Iar / zi // 13 căzut / în aşternut // 14 Sucévei / *ad.marginal* cum vom arăta mai gios A / jos // 15 aţîţător / *lipseşte* rar / auzite faptă // 16 seară // 17 aşa / răsipit-au fărîmat-au / uşa cerdacului // 18 cetatea Sucévei / odihniia]dormiia / *lipseşte* Ştefan vodă // 19*lipseşte* Ştefan vodă carele / nimic / întîmplare // 20 cămaşa / Iar / *lipseşte* cu toţii // 21 sălbatice / *lipseşte* pri Ştefan vodă // 22 acum / cunoaşte sîngele pre / *ad.marginal* Ştefan al 6. 1538 A / zidul / casii aceia // 23 *lipseşte* în cetatea... Ştefan vodă // 24 afară // 25 ceia // 26 pre / le-au / Dumnezeu // 27 jos // 28-29 *lipseşte* N // 28 *lipseşte* 7048... domnie 23 / Alicsandru // 29 zis / *după* Cornea *ad.* 1540 / *ad.marginal* Alexandru, 7048, 1540 A // 30 Trotuş // 31 potrivnici / pre// 32 pre Alicsandru/ zic // 33 pre acea / Sucévei / iar //

www.dacoromanica.ro

la Mihul hatmanul. Şi după ce l-au rădicat domnu, i-au schimbat numele, di i-au dzis Alexandru vodă/.

f. 186 Într-acestaş an Alexandru vodă Cornea şi Mihul hatmanul şi Trotuşan logofătul, luînd véste de Pătru vodă Rareş că se află în cinste la Împărăţie, au răpedzit de sirgu la Ferdinand al <loc gol> craiu ungurescu pri unul ce-i dzicea Pătru Robeu, ispravnicul Sibiiului, cu rugăminte de agiutor împrotiva lui Pătru vodă Rareş, arătînd pricum şi în tricuteli vremi au avut domnii radzim despre craii ungureşti. Cerşut-au agiutor împrotiva lui Pătru vodă, făgăduindu-s<ă> Alexandru vodă cu boiarii săi cum să va închina cu toată ţara supt ascultarea Crăiei Ungureşti.

Aceasta poftă de agiutor a lui Alexandru vodă întîrdziindu-s<ă> despre Ferdinand, căci Ferdinand îndată au chemat la sfat pri o sam<ă> din domnii săi, arătîndu-le pofta lui Alexandru vodă şi a boiarilor ţărîi, ce li s-ar părea, care întîrdziindu-s<ă> răspunsul şi oblicind Împărăţiia de soliia lui Alexandru vodă la craiul ungurescu, mai mult agiutor au făcut lui Pătru vodă la Poartă, că au luat pre<a> lesne domniia şi cu mai puţină cheltuial<ă>, oblicindu-s<ă> la Poartă umbletile lui Alexandru vodă şi cu a sfétnicilor săi/.

f. 186^{v} Luînd Pătru vodă a doa domnie, au purces cu imbrihorul împărătescu, ghen<arie> 6 dzile, spre Dristor, cu mulţime de eniciari şi călărime turcească. Şi de acolo au trecut Dunărea şi, viind la Brăila, să găti cu oştile să margă asupra lui Alexandru vodă Cornii. Iară boiarii ţărîi, înţălegînd de domniia ţărîi, dată lui Pătru vodă, au părăsit toţi pri Alexandru vodă Cornea şi au eşit în tîmpinarea lui Pătru vodă la Brăila. Iară Alexandru vodă au rămas în cetatea noao cu Mihul hat<manul> şi cu Trotuşan logofătul şi cu Pătraşco şi Crasniş şi Cozma. Iară ciialalţi boiari, mergînd la Pătru vodă în Brăila, pri toţi cu drag i-au priimit, ertîndu-le gréşealele celi făcute mai denainte. Şi ei toţi, priimind cu bucurie pi Pătru vodă, au strîgat de bine menind în ani îndelungaţi şi norociţ<i> domnului său, lui Pătru vodă, aflîndu-s<ă> toţ<i> în bucurie.

Iară pre Alexandru vodă, pricum scrie Istvanfie, istoricul ungur, l-au omorît şi pri dînsul boiarii ce rămăses<e> cu dînsul, nădăjduind că

f. 187 dintr-acea faptă vor avea obraz la Pătru vodă/. Şi după ce omorîră şi pri Alexandru vodă, au eşit şi ei în tîmpinarea lui Pătru vodă, la Gălaţ<i>,

---

2 de / zis / Alicsandru // 3 În anul de la Hristos 1538, iar de la zidirea lumii<7046> Alixandru vodă N / Într-acest / Alicsandru / *ad.marginal* Alexandru, 1540 A // 4 Trotuş / veste // 5 repezit / de sirgu]de grab / *lipseşte* al / craiul // 6 pre / zicea // 7 cu rugăminte la Ferdinand N /ajutor împotriva / *după* Rareş *ad.* care acum aştepta caftan de domnie de la Poartă N / arătînd precum // 8 trecutele / rezim // 9 ajutor împotriva / împotriva turcilor, să să poată apăra de Pătru vodă N // 10 Alicsandru // 12 La aceast pohtă / ajutor / Alicsandru // 13 *lipseşte* căci Ferdinand / chiemat / pre // 14 seamă / pohtă / Alicsandru // 15 boerilor ţării // 16 obligind]înţelegăînd / Alicsandru // 17 ajutor / prea // 18 chieltuială / oblicindu-s<ă>]înţelegînd // 19 umbletele]împletele A / Alicsandru // 20 dooa // 21 *lipseşte* dzile / Dîrstor / inicéri // 23 oşti / meargă / Alixandru / Iar // 24 ţării / înţelegînd / ţării / pre // 25 Alicsandru / în]întru / întîmpinarea // 26 Iar Alicsandru/ / 27 Trotuş / şi$^{2-3}$)i / Iar ceialalţi // 28 pre // dragoste // 29 céle // 30 pre / strigat / în]întru mulţi // 31 şi norociţ<i>]cu norocire / *lipseşte* lui / aflîndu-s<ă> toţ<i> în bucurie // 33 Iar / *lipseşte* pre / Alicsandru / precum / *ad.marginal* Alexandru, 1540 A // 34 pre / rămăsése // 35 dintr-această / *lipseşte* şi / pre Alicsandru // 36 întru întîmpinarea / Galaţi //

www.dacoromanica.ro

cu multă gloată de ţar<ă>. Pre carii, cunoscîndu-i Pătru vodă vicléni şi înţălegînd fapteli lor şi neavînd Dumnedzău să-i lasă făr-osindă, pintru moartea ce făcus<ă> ei întîi lui Ştefan vodă Lăcustă, apoi lui Alexandru vodă Cornii, au poroncit Pătru vodă de li-au tăiat capitile, muncindu-i întîi cu gréle şi cu cumplite munci. Iară létopisăţul lui Uréche scrie că după ce s-au aşădzat Pătru vodă Rareş cu a doa domnie la Suceav<ă>, acolo să-i fie aflat pre acei boeri şi cu alte vicleşuguri şi au poroncit di li-au tăiat capitile. Aşea iaste sfîrşitul răilor şi cumpliţilor vărsătorilor de singe nevinovat, răsplătind Dumnedzău morţile acelor doi domni de acei lupi încruntaţi. Iară acolo pri loc, la Galaţ<i>, au pus Pătru vodă hatman i pîrcălab Suceavschii pe Pétrea, ficiorul lui Vartic.

Pintru acest Alexandru vodă Cornea, cît ar fi domnit, necăiuri nu am aflat scris. Dar prin socotială au domnit ani p<o>l.

Iară létopisăţul lui Uréche vor<nicul> scrie că au eşit Alexandru vodă cu oaste înainte<a> lui Pătru vodă la Gălaţ<i>. Şi acolo, părăsindu-l toţ<i>, au căzdut în mînule lui Pătru vodă şi au poroncit Pătru vodă de i-au tăiat capul lui Alexandru vodă, dinpreun<ă> şi a lui Pătraşco, carile să ţiniia di dînsul, într-o dzi, miercuri, în luna fev<ruarie>; şi scrie că ar fi domnit acest Alexandru vodă numai luni 2, săpt<ămîni> 3/.

f. 187v

1540. LUCRURI STREINE.

AICEA NE TRAGE RÎNDUL SĂ POMENIM ŞI PINTRU MOARTEA LUI GRIT.

După ce au murit Ian Banfi Lindva, ce era voevod Ardialului, în dzilele lui Ian Zapolie al <loc gol>, craiul unguresc, au stătut Grit otcîrmuitoriu şi namésnic Crăiei Ungureşti. Însă la aceasta diregătorie a lui Grit cîţ<i>va boiari ungureşti n-au vrut să priimască. Ce stînd şi Laschi liavul, cari pri atunce era în mare cinste la Ioan Zapolie, craiul unguresc şi cu Verbeţie, în parte<a> lui Grit, i-au isprăvit acea diregătorie de la craiul, ca să fie otcîrmuitoriu şi namésnic Crăiei

---

1 carei / vicleni // 2 înţelegînd faptele / Dumnezeu / făr-de osîndă / pentru // 4 Alicsandru / poruncit / le-au // 4-8 *lipseşte* Iară létopisăţul...capitile N, *ad.marginal* A // 4 capetile // 5 *lipseşte* şi cumplite / Iar / létopiseţu // 6 Uréche vor<nicul> / a şăzut / *lipseşte* Rareş / *după* vodă *ad.* în scaun / dooa // 7 şi acolo să-i fi / boiari / *lipseşte* şi[1] / *lipseşte* şi au poroncit di // 8 le-au / capetile / Aşa // 9 vărsători / sînge / Dumnezeu // 10 *lipseşte* de acei lupi încruntaţi / Iar / pre // 11 Petre feciorul // 13-24 *lipseşte* Pintru acest Alexandru... moartea lui Grit N // 13 Pentru / Alicsandru / nicăiri / *ad.marginal* Alexandru, 1540 A / nu am aflat scris]nimic nu scrie // 14 socoteală / an // 15 Iar lét<o>pis<e>ţul / Ureche / că Alicsandru vodă ar fi eşit cu oastea înaintea // 16 Galaţi // 17 căzut / mîinile / poruncit // 18 *lipseşte* Pătru vodă / *ad.marginal* şi au poroncit Pătru vodă A / capul şi lui şi lui Pătraşco, care // 19 ţinea de / *lipseşte* dzi // 20 *lipseşte* acest Alexandru vodă numai // 21 luni 2 // 22 *lipseşte* 1540 / striine / *ad.marginal* Lucruri streini, 1540 A // 23 Aici /pentru // 25 Ioan / Litva / Ardealului // 26 zilile / Ioan / *lipseşte* al, craiul unguresc // 27 otcîrmuitor / accastă dregătorie // 28 Grid / boeri / priimeascâ / Ci // 29 leavul care pre atuncea / *lipseşte* craiul unguresc // 30 partea // 31 dregătorie / otcîrmuitor / namesnic / Crăii //

www.dacoromanica.ro

Ungureşti. Şi au poroncit de au făcut şi atişirif lui Grit, să-l citiască în ivală, poroncind să iscăliască şi boiarii Ţărîi Ungureşti. Ce n-au vrut boiarii să iscăliască, nice au priimit acea diregătorie să fie la Grit, carii
f. 188 pri anume era: Ioan Telie, ispravnic Beligradului/, cari-i în Ardial, Stanislav Varalie, diregătoriul Beligradului sirbăscu şi Ţiban, episcopul Varadinului şi alţii, între carii şi Nadasdic. Aceştea n-au priimit diregătoriia lui Grit şi nici au iscălit, pintru mare ură ce avea pe acel Grit.

Acest Grit era om şi trufaş; şi pintru limba şi turcească, era cunoscut lui sultan Suleiman, împăratul turcescu şi lui Ibraim paşa. ce era pre aceli vremi vezir, pri cari îl trimisése Ioan, craiul ungurescu, la Poartă, după ce l-au făcut otcîrmuitoriu Ţărîi Ungureşti, printru să aşédză lucrurile Ardialuiui, cari di iznoav<ă> iar să aţiţasă netocméle între domnii ungureşti.

Dzic unii că acest Grit să fie vorbit în taină cu veziriul Ibraim paşa, trăgînd Grit la sine crăiia Ţărîi Ungureşti şi aşădzasă nişte lucruri spre peirea lui Ioan, craiului ungurescu. Ce bine dzice (Scriptura): „Cine sapă groapa altuia, el cade într-însa". Aşia şi Grit, după ce au purces di la Ţarigrad, tricînd Dunărea la Dristor, au venit în Ţara
f. 188^{v} Românească, avînd/cu sine 3000 şi mai bine de pedestrime, enicéri şi călări 1000 şi mai bine di turci, făr<ă> unguri; între carii unguri era Urvan, Bastiian, Doţie şi Gaşpar Perusie, horvat de niamul lui, Gheorghie călugăr, înaintea căruia i-au eşit din Podoliia şi Enorim Laschii. Avea şi ferman la Pătru vodă şi la Radul vodă, domnul muntenesc, să asculte ce li-ar poronci Grit.

Scrie Istvanfie să fie spîndzurat la Dunăre Grit pri un boiar muntenescu, anume Ilie, arătînd tuturor lăcuitorilor Ţărîi Muntenești ca să să tiamă de dînsul.

Trecînd, dar, acest Grit munţii în Ţara Unguriască, la Ardial, s-au aşădzat cu tabăra la Braşov. Şi îndată au trimis Grit cărţi la un domnu ungurescu, anumi Emirit Ţibac, ce era ispravnic Ardialului, făcîndu-i ştire de înturnarea lui de la Ţarigrad şi să vie la dînsul pintru sfatul a mari lucruri. Iară Ţibac, nepurtînd grije de vicleşug despre Grit,
f. 189 îndat<ă> cu 200 di oamini au venit la Grit şi s-au aşedzat de 2 mile/de la Braşov. Şi acolo, noaptea, fiind Ţibac supt cort, au trimis Grit nişte enicéri de l-au ucis pri Ţibac, tăindu-i capul. Iară oamenii lui Ţibac, vrînd să să apuci de arme, după ce s-au deşteptat din somnu, i-au omorît şi pri dînşii, scăpînd foarte puţini.

---

1 poruncit / hatişerif / citească // 2 iveală poruncind / iscălească / Ţării / Ci // 3 să iscălească boiarii / nici / dregătorie // 4 pre /i spravnicul / care iaste / Ardeal // 5 dregătoriul / sîrbescu // 6 episcop / carei // 7 dregătoriia / pen<tru> // 9 *lipseşte* şi[1] / pentru / *lipseşte* şi [3] // 11 acele / vizir pre care / ungur<esc> // 12 otcîrmuitor Ţării / pentru / *ad.marginal* Alexandru, 1540 A // 13 aşaze / Ardealului, care de iznoavă / aţîţase // 15 Zic / vizirul // 16 Ţării / aşăzase / lucru<ri> // 17 Ci / zice // 18 Aşa // 19 de / trecînd / Dîrstor // 20 Rumânească / de inicéri pedestrime // 21 şi 1000 şi mai bine călărime turci / făr-de / carei // 22 de]din / neamul // 23 călugărul // 24 Laţchii / Şi avea // 25 muntenescu / le-ar porunci // 26 spînzurat / *lipseşte* Grit / pre // 27 Ţării // 28 teamă / de dînsul]di însu A // 29 Ungurească / Ardeal / *ad.marginal* Grit, 1540 A // 30 aşăzat // 31 anume /Ardealului // 32 pentru // 33 Iar // 34 de oameni / aşăzat // 36 inicéri / ucis]omorît / pre / Iar // 37 vrîndu / apuce // 38 pre dînşii //

www.dacoromanica.ro

După ce au dus capul lui Ţibac la Grit şi vădzind ciialalţi boiari fapta tirăniască a lui Grit, s-au apucat de arme şi, strîngîndu-s<ă> cu toţii la Sibiiu, s-au sfătuit să răscumpere nevinovata moarti a lui Ţibac dispre Grit, alergînd cu sabiile crunte prin sate şi oraşă, strigînd şi arătînd moartea lui Ţibac făcută de Grit.

Nezăbăvind vrémea, să aleg trei bărbaţi răscumpărători morţii lui Ţibac, anumi: Gutard comis şi Ştefan Maelat şi Franciuşco Cvendie, cătră carii s-au adunat cîţ<i>va domni pre carii îi trec, pintru lungimea vorbii, lăsind, cine va vrea să ştie, să cérce la Istvanfie, istoricul Ţării Ungureşti, iară noi să venim la istoriia noastră/.

f. 189v Trimis-au îndată soli la Pătru vodă aice în ţară şi la Radu vodă în Ţara Munteniască, anumi pri Nicolae Cornisie şi pre Martin Adrasie, căpeteniile săcuilor, arătînd tirăniia lui Grit, cu moartea lui Ţibac şi a altora, cerînd agiutoriu împrotiva lui Grit. Nu s-au apărat amîndoi domnii a le da agiutoriu, ce îndată li-au trimis oşti, şi aşia, cu toată oastea, făcîndu-s<ă> ca la 40.000. Acéstea, oblicind Grit, cum nu numai pre ardeleni ce şi pri amîndoi domnii îi are vrăjmaşi, fiind în mare grij<ă>, s-au mutat la cetatea Meghisiia, care dobîndind-o, au sfătuit cu ai săi de s-au închis acolo, pîn<ă> i-a vini agiutor de la craiul Ian Zapolie şi de la Mehmet paşia, saraschériul de Beligrad şi Bali bei, capitanul Samandriei. Ce nemerind mai curund ungurii cu agiutoriul de la amîndoi domnii acestor ţări, n-au lăsat pe Grit să să grijască de alte, că zaharalele şi altele ce gătis<e> să să ducă de aiurea în cetatea Meghisiii, ce au şi purces să dobîndiască cetatea unde era Grit.

Apăratu-s-au diodată Grit, avînd cu sine eniceri şi altă oaste
f. 190 turcească, împingînd pri unguri, diodată./ Iară sfătuindu-s<ă> acei ce era giuraţi asupra lui Grit, socotind că nice hrană îndelungu nu va avia Grit în cetate, au încungiurat cetatea, ţiind-o închis<ă> de toate părţile şi au pus de au strîgat în tabără că cine nu va fugi de la Grit pîn-în 4 dzile, să vie la dînşii, îi vor avia de vrăjmaşi.

Deci întîi Urvan, Baţiian şi Părusie, lăsind pe Grit, au fugit în tabăra celor 3 bărbaţi ce încungiuras<ă> pe Grit cu oşti. Aşijdirea şi tîrgoveţii au abătut în turci de i-au tăiat şi i-au omorît pre cîţi n-au putut scăpa. Din tîrgu au început a-i bate din tunuri, de să sfărîma cetatea.

---

1 adus /văzînd ceilalţi / *ad.marginal* Grit, 1540 A // 2 tirănească */ad.marginal.* Lucruri streine A // 3 nevinovatul / moarte]sînge // 4 despre // 6 Nezăbovind / vremea // 7 Ţimbac / anume / Francişco // 8 s-au]au / carei / pentru // 9 vorbei, lăsînd / cerce / Ist<v>anfie / Ţării // 10 iar // 11 soli îndată / *lipseşte* aice în ţară // 12 Ţara Rumânească / *lipseşte* anumi / pre // 14 ajutor / împotriva]asupra // 15 ajutor / ci / le-au / aşa // 16 40 de mii / Acestea / oblicind]înţelegînd // 17 ci / pre // 18 dobîndindu-o / *ad.marginal* Streine, 1540 A // 19 pîn-îi va veni ajutor // 20 Ioan / paşa /saraschériul / de]de la // 21 căpitanul / Ci / curîndu // 22 ajutoriul // 23 altele / zaharélile // 24 Mighisii / ci / dovîndească // 26 deodată / inicéri // 27 împingîndu / pre / deodată / Iar // 28 juraţi / nici /avea // 29 ţiindu-o // 30 strigat // 31 zile / dînşii / avea // 32 lăsînd / *ad.marginal* Tij streine, 1540 A // 33 Aşîjderea //

www.dacoromanica.ro

Aşea, vădzindu-să Grit de doi nepriiatini încungiurat şi împuţinîndu-să şi hrana, temîndu-să şi de foame, s-au agiunsu cu o sam<ă> de oaste, dîndu-le daruri, ca să-l lasă cu ficiorii săi să iasă din cetate. Ce nemic n-au isprăvit, ca nişte oamini ce era aprinşi cu răscumpărare asupra lui. Şi era din toate părţile încungiurată cetate<a>
f. 190v şi tîrgoveţii închisése toate părţile şi poticile/, de nu era loc de eşit. Că Maelat şi Gutard şi Cvendie, cu o parte mare de oaste, păziia cetatea despre partea de amiadzădzi, iară moldovenii şi munténii şi Batoţie păziia despre răsărit. Iară despre apus şi despre miadzănoapte Toma Bernardie cu săcui păziia împregiur.

Întru aceasta strînsoare fiind Grit, iată l-au lovit şi boală, dar au început a socoti de scăparea sa şi a copiilor săi, de ar putea. Şi gîndind acéstea, iată zidiul cetăţii, de tunuri, despre răsărit au căzdut. Care dacă au văzdut oastea spărtura, neaşteptînd poronca sărdarilor săi, îndată au dat năvală, sărind unii peste zidiuri, măcar că enicérii şi alţi turci apăra tare. Unde făcîndu-să multă vărsare de singe şi în unguri, de la o vréme biruiră ungurii pre turci şi dobîndiră cetatea, nelăsînd pi nimi viu. Iară Grit cu ficiorii săi au fost scăpat denafar<ă> de zid,
f. 191 lăsind toată avérea sa în jac biruitorilor.Ce/nemerind în tabăra moldovenilor şi a munténilor l-au prinsu şi l-au pus la pază tare şi apoi l-au dat pre mîna ungurilor, pri cari ducîndu-l petrit la cei 3 bărbaţi, întîi au poroncit unui ţigan ce era calo de i-au tăiat mînule, apoi au pus de i-au tăiat capul.

Perit-au şi Doţie şi alţii mulţi, iar pri ficiorii lui Doţie, anume Anton şi Andrii, oaminii cu chipuri de a firea, aducîndu-i la Pătru vodă, i-au omorît Pătru vodă pri amîndoi.

Vedzi aicea cum plătéşte Dumnedzău tiranilor şi vărsătorilor de singe. Iară de iaste aşia cum scrie Istvanfie şi de Pătru vodă, că au omorît pre ficiorii lui Grit, cumplită şi oţărîtă faptă făr<ă> milă şi abiia audzită în lume, la creştini. Dzic unii că dacă au înţăles sultan Suleiman de închisoarea lui Grit, să fie poroncit lui Ioan Zapolie, craiul ungurescu, să margă să dea agiutoriu lui Grit. Ce n-au cutedzat Ioan craiul, dzicînd că nu are cum asupra unui nărod să stea împotriv<ă>, pintru moartea lui Ţibac.

f. 191v Iară după ce au perit Grit, au stătut ispravnic/Ţărîi Ungureşti Maelat şi Balasie.

---

1 Aşa văzîndu-s<ă> / nepriiateni // 2 ajunsu // 3 seamă / lase / feciorii // 4 Ci nimic / oameni // 5 din]de / cetatea // 6 potecile / ieşit // 8 despre altă parte de amiiazăzi / iar // 9 păzea / Iar / miazănoapte // 10 săcuii / păzea / împrejur // 11 Într-această / *ad.marginal* Gritu, 1540 A // 13 zidul / despre răsărit, de tunuri / căzut // 14 dac-au văzut / porunca // 15 ziduri / inicérii // 16 sînge / *lipseşte* şi în unguri // 17 nelăsîndu pe nimeni // 18 Iar / feciorii / din nafară // 19 lăsîndu / averea / Ci // 20 muntenilor / l-a // 21 pri cari]şi / la acei trei / *ad.marginal* petrit A // 22 poruncit / mîinile / şi apoi / *lipseşte* au pus de // 23 şi capul // 24 pre feciorii // 25 Andrei / oameni / *lipseşte* Pătru vodă / 26 prc // 27 Vezi / plăteşte / Dumnezeu / *ad.marginal* Grit, 1540 A // 28 sînge / iar / aşa // 29 feciorii // 30 Zic / daca / înţeles // 31 poruncit // 32 meargă / ajutor / Ci / cutezat // 33 craiu, zicînd / norod // 34 împotrivă / pentru // 35 Iar / Ţării //

www.dacoromanica.ro

TIJ LUCRURI STREINE.

AICEA SCRIEM DE LUCRURILE CRĂIEI UNGUREŞTI ŞI CUM AU ÎNCĂPUT CRĂIIA UNGUREASCĂ ÎN MÎNA TURCULUI.

Crăind Matiiaş Corvin, pintru faptele şi véstea celuialalt Corvin, Ian Huniiad, sfătuindu-s<ă> cu Cehul, sau bohemii, şi împotriva Avstriei, cu turcii au ţinut pacé. Ce vădzind şi papa de Rîm şi veneţiianii, 100.000 de galbini de aur, care în toţi anii îi da Crăiei Ungureşti agiutor împrotiva Turcului, s-au tăiat de la unguri aceşti bani. Iar la Ardial era pri atunci ispravnic Ştefan Bator. Prc acéia vrémé un Ali beiu, cu multe oşti turceşti au lovit în Ardial. Însă cu
f. 192 agiutoriul capitanului di Timişvar/mare perire s-au făcut în turci. De iaste aşia cum scrie Hronograful, 60.000 de trupuri turceşti să fie căzdut pîn-la Dunăre. Iară tot în sfatul său nu s-au aşădzat turcii; că ungurii şi cu némţii să sfătuia atunce şi între dînşii, neaudzite şi nespusă vărsări de singe s-au făcut. Că în anul 1514 s-au rocoşit şi s-au întărîtat ţărănimea asupra domnilor săi, rădicîndu-şi crăişor anume pri Ghiorghie, din săcui, mari vărsări de singe făcîndu-să în toate părţile şi în toată Crăiia Unguriască, împărţindu-să în doao părţi, să cuprindză toati unghiurile crăiei.

Mai pre urmă s-au adunat la Timişvar, carele încungiurîndu-l să-l ia, i-au lovit Ian Zapolie, voevodul de Ardial şi cu agiutoriul Timişvarului i-au înfrîntu. Şi au căzdut acel Ghiorghie crăişor, cu frate-său Lucaţie la prinsoare. Şi-l puse voevodul pe acel crăişor la mari chinuri; făcîndu-i cunună de her, aprinsă în foc, i-au pus-o în cap, cununîndu-l ca pe craiu. Apoi slobodzindu-i singe din vine au dat să bea oşténii ce era prinşi cu dînsul. Alegînd şi 20 de capitani de ai lui, iarăş<i> i-au oprit 3 dzile de mîncari, apoi i-au silit să mănînce
f. 192^{v} carne de pre crăişorul lor, di viu; iară rămăşiţa de pi trupul lui şi/a frăţîne-său, puind să facă mîncări, au pus la acia mas<ă> să mănînce oşténii lui, ce era prinşi cu dînşii.

Acéle pozne făcîndu-să în Crăiia Unguriască şi vărsări de singe, atunce stătu împărat turcescu sultan Suleiman, iară la unguri era craiu Ludovic al <loc gol>, om tînăr, a căruia copilărie şi tulburările Crăiei Ungureşti vădzind sultan Suliiman împăratul, au legat pace cu perşii şi s-au întorsu cu tot gîndul spre unguri şi cu toată putérea.

---

1 *lipseşte* N, B / *ad.marginal* Lucruri streine, 1540 A // 2 Aici // 3 *după* turcului *ad.* în anul de la Hristos 1480, iar de la zidirea lumii <6988> N // 4 Mateiaş / pentru / vestea // 5 Ioan / *lipseşte* şi // 6 Ci văzînd // 7 vineţénii / o sută de mii / galbeni // 8 ajutor împotriva // 9 pre / acea vréme // 10 Ardeal // 11 ajutoriul / căpitanului de // 12 aşa / de trupuri turci // 13 căzut / Iar / aşăzat // 14 *lipseşte* şi / nemţii / atunci / dînşii / neauzite // 15 nespuse / sînge / răcoşît // 16 *lipseşte* anume / pre un Gheorghie // 17 sînge / *lipseşte* toată // 18 *după* Ungurească *ad.* şi / coprinză // 19 toate // 20 *ad.marginal* Iar streine, 1514 A // 21 Ioan / Ardeal / ajutoriul // 22 căzut / crăişorul // 23 pre // 24 fier // 25 încununîndu-l / crai / slobozindu-i sînge // 26 oştenii / Alegîndu / căpitani // 27 *lipseşte* iarăş<i> / zile / mîncare // 28 du pre / *lipseşte* lor / de / iar rămăşîţa / de pi]după // 29 frăţîne-său / acea / masă // 30 oştenii / *lipseşte* lui / ce]cei ce / dînşîi // 31 Acele / Ungurească / sînge // 32 atunci / iar // 33 Liudovic / *lipseşte* al // 34 văzînd / *lipseşte* împăratul / persii / *lipscşte* şi // 35 puterea //

www.dacoromanica.ro

Iară Ludovic craiul vădzindu-să ne a tocma la putére cu turcul, trimis-au pri la toate crăiile creştineşti soli, cerşind agiutor împrotiva Turcului, arătînd şi de ţărîile lor grij<e> de turci, de vor supune Crăiia Unguriască, turcii, şi ales la Vineţie solul ungurescu ce graiu au avut cătră republica lor. Au dus şi oraţie scrisă la sultan Suleiman. Şi aşia, cînd ciie îmblă sfătuindu-să şi cumpănindu-să, iar sultan Suleiman purcéde cu toată putérea sa asupra Crăiei Ungureşti.

Iară bietul craiu Ludovic, ca un om tînăr, cu cîtă putére avea, îi
f. 193 iase şi el cu oastea sa înainte lui sultan Suleiman/împăratului, la Mohaciu. La care loc dînd războiu, acolo au perit şi el şi mai toată oastea unguriască, pripindu-l turcii pîn-a sosi Ian Zapolie, domnul Ardialului, cu oaste den Ardial şi a ungurimii de sus. Cuprins-au Turcul toate locurile pi Drava şi Sava şi s-au întorsu cu mari plian.

Iară Ian Zapolie, tîmpinîndu-l véste pre calc de perirea lui Ludovic craiu cu oştile lui, au şi luat în gînd de crăie, vădzind că s-au stînsu cu acel Ludovic de istov sămenţiia de craii ungureşti. Şi îndată începu a trage la sine pri domnii ungureşti şi cu daruri şi cu cuvinte, arătîndu-le la ce folos şi la ce bine s-au adus ţara şi Crăiia Unguriască di craii streini, de alte niamuri: că Albreht craiul ales den casa Avstriei atîtea turburări şi mestecături au lăsat în crăie pre urma sa; Vladislav liavul, cu nesocotiala lui la Varna au perit şi au rămas oastea toată, tăriia şi vîrtutea crăiei; aducînd aminte şi faptele sale şi dizrădăcinarea caré o
f. 193v făcus<ă> el la Timişvar, atîtea răutăţi ce făcusă/turburată şi oştită ţărănimea şi potolitul acelui pojar, arătînd şi ocara niamului ungurescu, avînd oameni harnici şi de triabă să-ş<i> aliagă craiu dintr-alte niamuri.

Cu acéste cuvinte şi făgăduinţă au tras cătră sine pri cîţ<i>va domni şi căpetenii. Şi cînd au fost la astrucarea oasălor lui Ludovic craiu în Buda, cum s-au arătat mai sus, că au perit la Mohaciu şi s-au aflat trupul lui într-o bahnă, întinat, unde îl vădzus<ă> un oştian de ai lui că au perit, năduşit de calul lui, aleg pri acel Ian Zapolie o samă de domni să fie craiu ungurescu, de cari am pomenit şi la domniia dintîi a lui Pătru Vodă Rareş, cu agiutoriul din domni, mai ales: Ştefan Verbiţie şi Pavel Artandin, Gheorghe Păshanie, Nicolai Ghesla şi a lui Ioan Daţiv.

---

1 Iar / craiu / văzîndu-să / netocma cu putere / cu]ca / *ad.marginal* Streinc, 1514 A // 2 pre / cerşînd / ajutor / împotriva // 3 ţările // 4 Ungurească / Veneţiia / graiu // 5 *după* Suleiman *ad.* şi citind-o înainte să fie rîs sultan Suliiman N / aşa // 6 ceia umblă // 7 puterea / Crăii // 8 Iar / putere // 9 *lipseşte* împăratului // 10 dîndu // 11 ungureacă / Ioan // 12 Ardealului / din Ardeal / Coprins-au // 13 pe / mare plean // 14 Iar Ioan Zapol<ie> întîmpinîndu-l vestea / *ad.marginal* Ioan Zapolie, 1514 A // 15 gîndu / văzînd / stinsu // 16 seminţiia // 17 pre // 18 s-au]au / Ungurească de crai stiini // 19 neamuri / crai / din / Austrii // 20 amestecături / *lipseşte* în crăie / leavul // 21 nesocoteala / au perit la Varna // 22 *lipseşte* şi vîrtutea / dăzrădăcinarea care /răotăţ<i> // 23 făcuse // 24 neamului // 25 avîndu / treabă / aleagă // 26 dintre neamuri // 27 pre // 28 oaselor // 29 *lipseşte* craiu / *ad.marginal* Ludovic, 1514 A // 30 bahnă]mocerlă / *lipseşte* întinat / văzuse / oştean // 31 pre / Ioan / seamă / *după* aleg *anulat* craiu A // 32 care / *ad.marginal* dintîi A // 33 ajutoriul / *ad.marginal* Rareş A // 34 *ad.marginal* şi a lui A //

www.dacoromanica.ro

De altă parte, pre acéia vréme Ferdinand, fratele împăratului nemţăscu, vădzind şi el că den sămenţiia crailor ungureşti n-au rămas următori, şi el au tras pre o sam<ă> de domni unguri, din sus, în partea sa, dzicînd cum că ar fi mai aproapi săminţiia lui de Crăiia
f. 194 Unguriască, di vréme ce Albreht/craiu au fost de singele lor, dintr-o casă cu dînşii, a Avstriei. Şi aşia, în partea lui Ferdinand ţinia cîţ<i>va de zavistuia pri Ian Zapolie, între carii era: Ştefan Bator, Valentin Turoge şi Ştefan Maelat, Ioan Sala, Gaşpar Săred, Bantaz Abpafi, Ferens Gnar; şi cătră dînşii şi Pavel Bahat, om vestit de lucrurile războaelor, de niamul său tribal.

Aceştia adunîndu-să cu oştile lui Ferdinand, drept asupra Budii au purces. Iară Ioan Zapolie craiul, vădzind asupra sa putére şi fiind încă craiu nou, cu toate lucrurile neaşădzate, socotisă să aştépte pre nepriiatinii săi la Buda. Apoi vădzind că din domni nu vin la dînsul nime, ca la un lucru ce era încă crăie noao, au purces de la Buda şi au luat cale<a> spre Ţara Leşască. Iară oştile lui Ferdinand, gonindu-l în urmă, au apucat pri o samă din oşténii lui Ioan şi i-au prinsu şi i-au răsipit, luînd oşténii lui Ferdinand, Buda, făr<ă> nici o apărare. Şi pusără otcîrmuitoriu, sau namésnic Crăiei Ungureşti pri Ştefan Bator (adică caimacam), dîndu-i soţie pri Pavel otcîrmuitor de Astrogon şi pre Băritan, logofăt pre cărţi şi pri Alexe Torcon visternic.

f. 194[v] Iară Ian Zapolie era pribag în Ţara Leşască, unde au/năzuit la un domnu den Ţara Leşască, anumi Ieronim Laşco, om pri aceli vremi în Ţara Leşască, preste toţi vestit. Priimind acela pre Ioan Zapolie pribagul cu mare omenie şi dragoste la toate voroavele cu dînsul, pîn-într-atîta îi făgădui, cît dzicea că tot gîndul său şi toată nevoinţa sa şi toată avérea sa va pune la mijloc, numai să-l pue iară în locu la scaunul Crăiei Ungureşti; aşia va sili şi va nevoi.

Jicmont, craiul leşăscu, măcar că de radzimul ce rădzima Ian Zapolie cel pribag la Laşco îi părea bine, dar mai mult nu să amesteca. Iară Laşco, cu ascuţită mintea sa, ia înainte gînd şi de la o vréme îi spune că nice într-un chip cu alt mijloc la cinstea şi la podoabele sale nu va veni, fără numai prin năzuire la sultan Suleiman, împăratul turcescu, a căruia fiind de curund sol de la léşi, Laşco, au cunoscut om cu înaltă fire şi nu lui aşia de ţar<ă> să ţie, cum de véstea, în toată

---

2 văzînd / din semenţiia // 3 au tras şi el seamă // 4 zicînd / aproape /semenţiia // 5 Ungurească / de / *lipseşte* craiu / sîngele // 6 dînşîi / aşa / ţinea // 7 pre Ioan / carei // 8 *lipseşte* şi / Sasa // 9 lucrurile]rîndul // 10 neamul // 11 Aceştea // 12 Iar / *lipseşte* craiul / văzîndu / putere / *ad.marginal* Ioan Zapol<ie>, 1514 A // 13 neaşăzat / socotise / aştepte // 14 văzînd // 15 nimeni // 16 calea / Iar // 17 pre o seamă de oşteni ai lui // 18 risipit / oştenii / fără / *ad.marginal* oşténii lui Ferdinand A // 19 puseră otcîrmuitor / namesnic / pre / *ad.marginal* Crăiei Ungureşti A // 20 fără paranteze / pre / Astronog // 20-21 *ad.ulterior* dîndu-i soţie... pri Alexe Torcon visternic A // 21 Alexie // 22 Iar Ioan / pribeag // 23 *lipseşte* den Ţara Leşască anume / Laţco / pre / acele // 24 *lipseşte* Ioan // 25 pribeagul / *ad.marginal* Ioan Zapol<ie>, 1514 A // 26 zicea // 27 averea / iar / loc // 28 scaonul / aşa / şi să va înevoi // 29 Jîcmon / razimul / răzima / Ioan // 30 pribeag / Laţco // 31 Iar Laţco / gîndu // 32 nici // 34 curundu // 35 aşa / ţară / vestea //

www.dacoromanica.ro

lumea, să aibă un craiu cirac al său şi de dînsul pus craiu cu mare véste îi va fi.

f. 195 Pre care sfat, aşia supţire om cu fire amestecătoarc/la lucruri mari aşedzat şi el şi pribagul Ioan, să apucă Laşco de triabă şi agiunge întîi la veziriul, cu care avusése cunoştinţă den solie la Împărăţiia Turcului. Apoi, fără zăbav<ă> vréme îş<i> face de la săim solie, cu pofta a mulţi domni leşăşti şi purcéde supt umbra trebilor Crăiei Leşăşti tocma la Poarta lui sultan Suleiman, unde întîi pri veziriul şi pri cîţ<i>va paşi aproapi di împăratul Suleiman cu daruri în partea sa i-au tras. Iară în fruntea soliei de la Împărăţie au poftit cu putérea sa şi cu armele sale să pue pe asupritul şi gonitul din scaunul său Ian, cu mare strîmbătate despre Ferdinand şi cu vicleşugul a o sam<ă> de domni ungureşti. Grăind cătră împăratul că „ce ar fi mai mare şi mai vestit<ă> împăraţilor laudă şi în toată lumea véstea şi vîlhva, decît a apăra asupriţii, a rădica căduţii?! Şi pintru unéle ce acéstea rădică Dumnedzău pri împăraţi şi le dă şi le lăţéşte şi le înalţă putérea, pentru
f. 195v să fie apărare lumii de strîmbătăţi/. Şi ce-ţ<i> trebuiaşti împărăţii tale la mai mari şi mai lăudat lucru în toată lumea, decît acesta, să aibi crai ciriaci? La care fericire împăraţilor cu cuvioas<ă> îţ<i> arăt scara: pri Ian craiu, scos den scaunul său de nepriiatini, pre carili dacă-l va rădica înalta şi nebiruita mîna ta, în toată viaţa lui şi săminţiia lui, în urma lui, neuitată va fi mila bunătăţii tale."

N-au trebuit mai mult decît atîta să osteniască Laşco la o împărăţie, care unele ca acéstea păzéşte şi aştiaptă. Îndată au eşit poroncă de gătire de oaste. Răspunsu eşit lui Laşco: să ias<ă> cu Ian înaintea împăratului la Beligrad, îndat<ă> ce să va dezvăra în anul viitor.

Adulmăcă Ferdinand acéia a lui Laşco liavului la Poartă solie şi alége şi el soli de la sine, unguri, ca de la un craiu ungurescu, şi îi trimite la sultan Suleiman împăratul, poftind cu înşălăciuni de la Împărăţie înoirea crăiei pre chipul său, şi ce s-ar cădea, şi cinstea Împărăţiei la cămara lui, din acéia crăie, nu să apără Ferdinand. Ce nu-i fu priimită soliia la Împărăţie, răspundzind solilor lui Ferdinand cum nu iaste din bătrînii Împărăţiei aciia, a priimi la prieteşug pri aciia carii numelui otomanilor fac strîmbăţi, nice pre unii ca
f. 196 Ferdinand/, carele fără ruşine crăiia altuia au călcat, de care mai aproapi ar fi Împărăţiia, ca una caré cu biruinţa şi armele şi vitejiia sa,

---

Ş 1 ciriac A // 3 aşa // 4 aşăzat / pribeagul / Laţco / treabă / ajunge // 5 vizirul / din // 6 seim / pohta // 7 purceg / tocmai // 8 pre vizirul / pre // 9 aproape de / împăratul Suleiman]sultanul / Iar // 10 pohtit / *ad.marginal* Ioan Zapolie, 1514 A / puterea // 11 pre / Ioan // 12 vicleşug / seamă // 13 *după* vestit *anulat* de domni ungureşti A // 15 căzuţii /Şi]Că pentru unile // 16 Dumnezeu / pre / şi lăţeşte / şi înalţă puterea // 18 mare şi lăudat // 19 ciraci // 20 pre Ioan / din scaonul / carele// 21 viiaţa / seminţiia // 23 ostenească // 24 unile / acestea / păzeşte / aşteaptă / poruncă la gătire /*ad.marginal* Ioan Zapolie, 1514 A // 25 Laţco / Ioan // 26 îndată // 27 Adulmăcă]Înţelegînd / acea / Laţco / *lipseşte* şi // 28 şi-l trimite // 29 *lipseşte* împăratul / pohtindu-l // 31 Ci // 32 răspunzînd // 34 pre aceia carei / nici // 35 o au călcat // 36 aproape / care //

www.dacoromanica.ro

jiia sa, nu cu meşterşuguri şi amestecături au pus piciorul. Nevrednic, pintru acéia giudecată iaste Ferdinand la înalta Împărăţie de prieteşug. Şi încă să ştie că strîmbătatea şi călcarea caré au făcut Ferdinand Crăiei Ungureşti, iată, asupră-i vine cu mare putére la răscumpărare şi cu atîtea oşti, cît să cérce pre Ferdinand pîn<ă> şi în părţile apusului. După acest răspunsu şi solii aciia din Ţarigrad a-i scoate au eşit poroncă.

Întru acéiaş<i> vară, cît s-au dezvărat, au şi purces sultan Suleiman împăratul cu mare mulţime de oşti. Şi eşindu-i Ian Zapolic craiul cu glotişoara sa înainte şi cu mamca sa Laşco liavul la Beligrad, au mersu la adunare. S-au clătit puţinel de pre perină sultan Suleiman cu zbîrcita frunte, însă cu blînd ochiu cătră Ian. I-au tinsu mîna dzicîndu-i: „Îţ<i> dau mîna apărătoare la toate trebile tale şi ridicătoare la cinstea caré ai fostu, şi acéia care de la Dumnedzău nemică altă nu
f. 196v poftéşte, numai asupriţii şi căduţii să-i rădice./ Fii dar cu bună şi véselă inimă şi milelor méle neuitătoriu.“ Şi îndată au învăţat pre veziriul să-i iasă carte cu giurămînt, care dzic ei acnamea. Giurămîntul cu acéste cuvinte îl aflu la hronograf:

„Dătătoriul de daruri şi milelor sale, acela mare şi de toate ziditoriul, Dumnedzău, acela care iaste mare şi puternic prin voia dumnédzăeştii socotéle, acela carele a îmbe raiurile iaste sultan şi a tuturor împărăţiilor aceştii lumi lăţite cîrmaciu şi al doile<a> crîngul cap şi oştilor diregător, carele iaste al nostru proroc Mehmet, asupra căruia proroc fie pururea blagoslovenie şi dragosté înaintea dumnedzăeştii mile, prin a căruia buna milă şi cu ai săi patru priiatini mari învăţători şi tainici: Abubecrie, Osman, Omer, Ali, prin carii blînd în bunătăţi înaltul Dumnedzău dentru a sa nesfîrşită milă să fie pururea vésel şi priimitor de tot putérnicul Dumnedzău şi a toţi svinţii şi fericite suflete carele îl laudă, cu a căruia voe şi milă eu, sultan Suleiman Shiiac, împăratul împăraţilor, cu mila lui Dumnedzău lăudat mare şi nebiruit, împăratul Ţarigradului, craiu crailor, dătătoriul cununilor, umbra lui Dumnedzău asupra pămîntului, stăpînitoriul a Mării cei Mari şi a Evropii de gios, Siriei, Araviei, Iudeii, Hananeii/,
f. 197 Galileii, Finichiei, Alexandriei, Eghipetului şi a marelui Caer, Ethiopiei, Midiei, Liviei, , Lahne, a mării de la Hîndi şi a Mării Roşii, Crăiei Ierusalimului, Samariei, a Mării Tiveriii, Damascului, Halepului şi a Marii Antiohiei, Mesopotamiei, Haldeii şi a Marelui Vavilon, cu mai mare şi mai mică Armeniia, parthilor, persilor,

---

1 meşteşuguri // 2 pentru aceia judecată // 3 care / Crăii // 5 cerce // 6 aceia // 7 poruncă // 8 aceiaş // 9 împăratul turcescu / Ioan // 10 craiu / Laţco leavul // 11 dupre pernă // 12 ochiu blînd / Ioan // 13 zicînd // 14 care /aceia / Dumnezeu / nimic // 15 pohteşte / căzuţii / Fii]fiind // 17 vizirul / jurămînt / zic / Jurămîntul // 18 aceste / *după* hronograf *ad.* Cartea lui sultan Suleiman // 19 mililor / *ad.marginal* Cartea sultanului Suleiman, 1514 A // 20 Dumnezeu // 21 dumnezeiaştii socoteli /care stăpîneşte raiurile şi le iaste // 22 *lipseşte* lăţite / *după* cîrmaciu *ad.* ce iaste lăţit / doilea // 23 şi al oştilor dregător // 25 dumnezăeştii / priiateni // 26 mari şi / Abubechier /carei // 27 Dumnezeu /// 28 Dumnezeu / sfinţii // 30 Dumnezeu // 31 craiul // 32 Dumnezeu / asupra]al / a]al // 33 al Evropiei / jos // 35 Hinde / al Mării // 37 al Marii / Haldeniei //

www.dacoromanica.ro

mengrilor, ghiurgilor, Mării Capsiei, Trapezontului, Tavriziii, Capadochiei, Chesariei, Pamfiliei, Chilichiei, Tarsiei, Caramaniei, Amastriei, Paflagoniei, Lidiei, Frighiei, Vithiniei, marelui oraş Nichea, Nicomidiei, a Halchidonului, a toată marea Anatoliia, Greţiei, Traţiei şi a marii Romaniei, Machedoniei, Thesaliei, Peloponisului, Corinthului, Hersonului, Albaniei, Bosniii, Volgariii, Valahiei, Moldaviei, Schitiei, Tartariei şi a multe alte nesfîrşite ţări şi crăii şi împărăţii dobîndite cu sila şi putérea şi arme vitejéşti şi vitejiia noastră, fulgerătoarei sabiei şi de mai nainte de noi împăraţi Mehmet Shiac şi fiu-său sultan Selim Shiac, blagoslovitul părintele nostru, la odihna cărora necuprinsă şi prea înalta milă fericiia dumnedzăiască cu sufletele lor în veci să fie.

Voaă, dar, prealuminatului Ian, den mila lui Dumnedzău craiu
f. 197v unguréscu/, Croaţiei, Dalmaţiei, Moraviei i proci. Eu mai sus pomenitul sultan Suleiman Shiac, împăratul turcilor nebiruit giur înaintea atotputernicul Dumnedăzu, prea înalta, svînta lumina lui atotputérnic<ă> şi bunătatea dumnedzăirii lui la tăriia ceriului, soarele, luna, stélele, pămîntul şi faţa pămîntului, la împărăţiia preasvînta a lui Mehmet strămoş, moşul şi tatăl mieu şi muma mea şi pînea mea, sabiia, sufletul şi viaţa mea şi tuturor busurmanilor împregiur tăiaţilor, sănătate.

Cătră tine fratele mieu, Iane craiu, nu te voi părăsi, de ar vini toate împărăţiile şi crăiile méle la scădére să nu să aliagă nemică de dînsăle, să rămîiu numai însumi, sau cu doi, trei, busiurmani împregiur tăiaţi, încă legat şi dator sintu şi rămîiu să te caut şi să te cercu prin toate unghiurile lumii şi să-ţi dzic: iată, eu gata sint, ce vei despre mine la tot gata sint bine să fac. Şi făgăduinţii méle de nu voi face destul şi deplin, dintr-acela ceas preaputernicul Dumnedzău, mîniia şi drept giudeţul lui asupra capului mieu să vie, şi pre tot să mă piiardză şi ori de ce m-aş atinge cu trupul mieu prea înaltul Dumnedzău în piiatră să mă întoarcă; nice să mă sufere tăriia pămîntului, nice îmblînd să mă
f. 198 poarte/ce în doaă părţi să să răsfacă şi să mă înghită cu tot trupul şi sufletul mieu şi să mă soarbă."

Acest giurămînt aşia groznic prin toată Crăiia Unguriască şi la părţile Ardialului pre la toţi s-au răpedzit. Iară ei cu oştile îndată clătescu spre Buda, care foarte lesne o au luat-o. Că némţii vădzind atîta greime de oşti, lăsînd tîrgul s-au mutat la cetatea caré o ţinia, Nadajde. Şi în cetate nepriimind Nadajdie să să închine l-au pus în

---

1 Trapezondului // 2 Capadochii // 3 Panflagoniei // 4 Nicomidii // 5 marei Romaniei // 7 *lipseşte* alte // 8 puterea / vitejăşti // 9 *lipseşte* de noi // 10 fii-său / Sălim // 11 dumnezeiască // 12 sufletile/ / 13 Ioan / din / Dumnezeu // 15 împăratu / jur // 16 atotputernicului Dumnezeu // 17 dumnezeirei / cerului/ / 18 stelile // 19 preasfînta lui // 20 pîinea / viiaţa /şi a // 21 împregiur tăiaţilor]obrăzuiţilor împrejur B, *ad.marginal* obrezuiţilor A // 22 Ioane / veni // 23 scădere / aleagă / nimic / dînsele // 24 busiurmani]musurmani / împrejur // 25 sînt // 26 zic / sînt // 27 toate / sînt // 28 Dumnezeu // 29 judeţul /piiarză // 30 dă ce / Dumnezeu // 31 nici / nici umblîndu // 32 ci / răsfacă]desfacă / înghiţă // 34 jurămînt / aşa / groaznic / Ungurească // 35 Ardealului / repezit / Iar/oşti // 36 nemţii văzînd // 37 care / ţinea // 38 Nadajda[2] //

www.dacoromanica.ro

obedzi némţii şi au făcut de hălăduirea sa legătură. Şi aşia şi tîrgul şi cetatea luînd împăratul au dat pre mîna lui Ian craiu. Iară împăratul cu oştile au mersu drept la Beciu. Şi bătîndu-l cu tot feliul de arme o lună întriagă, cu mare vitejiia lui Nicolae de Salmaş, hişpanul, apărat fu.

Apropiindu-să iarna, s-au întorsu sultan Suleiman înapoi, dînd pre mîna lui Ian craiu toate podoabele crăeşti: corona, schiptrul şi altele, la divan, în vidérea tuturor. Cu toate acéstea l-au îmbrăcat şi i-au dzis împăratul: „Priiatine şi frate, de vreme ce la nevoia ta la mine şi la
f. 198v agiutoriul/mieu ai năzuit, după a lui Dumnedzău, eu încă înţălegînd strîmbătatea ta deplin, cetatea şi oraşul Buda şi toată Crăiia Unguriască în mîna ta le dau şi pre tine craiu ungurescu aleg şi întărescu. Voaă, iarăş<i>, domnilor şi boiarilor aceştii crăii, poroncescu să fiţi acestuia craiu al vostru plecaţi. Care lucru de veţ<i> face, mă veţ<i> avea priiatin, iară de nu, sabiia mea îi voi să va încrunta.

Tu, dar, priiatine craiu, bunătăţilor lui Dumnedzău şi alor méle neuitătoriu să fii. Care tu aicea ai cununa şi alte crăeşti podoabe, să te împodobeşti tu şi următorii tăi, după tine."

După acéstea, lăsind cîteva stiaguri, pre Aloiz Grit, ficiorul lui Andrii, hatmanul veneţiianilor, de pază craiului, singur cu mult plian s-au întorsu turcul spre Ţarigrad.

Iară Ferdinand, după ce să dusă turcul, îş<i> rădică inimile cu ungurii din partea sa asupra lui Ian craiu şi îl închide în Buda pri Ioan craiu, împreună cu Grit, pri carile îl lăsasă Împărăţiia de pază şi cu
199 cîţ<i>va din domni<i> unguri, anume Emiric Ţibac/Gheorghie Pistini, Ştefan Verbeţie. Iară cu osîrdiia şi mare vitejiia a o sam<ă> de domni unguri, carii era den afară de închisoarea Budii, şi anume: Toma Nadazde, Ioan Zeret, Franţisco Capalnat, Cazon voevodul de Ardial şi lui Ian Bamfi, şi alţi domni Crăiei Ungureşti, strînşi cu neîndoit gînd: Velhelmu baron de Rungheldolfu, hatmanul pre némţi, înspăimare purced făr<ă> izbîndă de la Buda.

Multă vărsare de singe au făcut între sine ungurii pre acéli vremi, carii cum putea birui unul pre alalt, unii ţinea cu niamţii, alţii cu turcii, pîn<ă> de la vréme pe îmbe părţile au pătrunsu acia grozăvie, decît de fiară mai mult. Şi au stătut între Ferdinand şi între Ian craiu aşădzare: să crăiască Ian în viaţa sa, iară după moartea lui nu altul, ce numai Ferdinand, sau un ficior a lui să fie craiu. Iară lui Ian craiu, de-i va rămînea ficior, să ţie toate cetăţile tătîne-său şi pre Ardial. Şi pîn-într-atîta să siliia, cît şi pe Grit, ce-l lăsas<e> sultan Suleiman de

---

1 obezi / aşa // 2 Ioan / Iar // 3 bătîndu // 4 întreagă / a lui // 5 dîndu // 6 Ioan / corana / schiptru/ / 7 vederea / acestea / zis // 8 Priiatene / vréme // 9 ajutoriul / Dumnezeu / înţelăgînd // 10 ungurească // 11 craiul / alegu // 12 poruncescu / acestui // 14 prieten / iar // 15 priiatenc / Dumnezeu // 16 neuitător / aici // 18 acestea / lăsînd / steaguri / feciorul // 19 Andrei / vineţénilor / paza / plean // 21 Iar / duse // 22 Ioan / şi-l / pre // 23 Gritu pre carele îl lăsase // 24 domni din unguri/ / 25 Iară]Însă / vijejie / seamă // 26 carei / din / *lipseşte* şi // 27 Nadejde / voevod Ardealului // 28 gîndu // 29 nemţi / înspăimară // 30 purceg / făr-de // 31 sînge / acele // 32 carei / unul pe alt / nemţii // 33 pîn-la / pen toate părţile / acea // 34 fiiară / Ioan[1-2] // 35 aşăzase / viiaţa / iar / ci // 36 fecior / al lui / Iar / Ioan // 37 de va / feciorii / Ardeal // 38 într-atît / silea //

www.dacoromanica.ro

agiutor lui Ian craiu îl trăgea în partea sa cu dări, ce iară alt folos n-au făcut, fără cît vărsare de singe între aceste părţi, între Gotart Cun şi
f. 199v Bamfi şi între Nicolai Bator de Gaghi/şi Ioan Cucude. Iară pre urmă s-au aşădzat cu legături de pace, cu giurămînturi între sine, de ar vrea să-i calce Turcul, soţii să-ş<i> fie.

Iară după ce s-au aşădzat craiul Ian au început cu gînd de însurat. Şi din sfatul priiatinilor săi, prin soli, anume Ştefan Broderii şi Verbeţie ş-au luat crăias<ă> pre Isavela, fata lui Jicmont, craiului leşăscu. Şi aducînd-o cu cinste şi cu mari gloate s-au cununat cu Ioan craiu în stol Beligrad. Abiia să satură bietul craiu de puţintea pace şi crăiasa tînără la Buda, iară la Ardial să rădică de iznoav<ă> un Ştefan Maclat şi Emiric Ţibac, turburînd ardelénii să opriască dările visteriei, unde singur craiul încălecînd au potolit acea răscoală şi cu certare unora. Acolo ostenind craiul Ioan, după aşădzarea şi potolitul acelor rocoşiani în Ardial, să bolnăvéşte craiul în oraş în Sas Sebeş. Începusă a să rădica din boală, cînd numai ce-i vini véste că i-au născut un făt, crăiasa. Şi de bucurie, uitînd slăbiciunea boalii, s-au luat după mése şi petrecănii din care au căzdut în mare herbinţială a inimii şi ş-au sfîrşit viaţa craiul Ioan/.

f. 200 Aproape de moarte au lăsat cu testament pre cuconul său, de va trăi, următoriu crăiei şi pre Gheorghie Martinengo, cîrmuitor Oradiei, pentru mare credinţă ce avea la dînsul şi pri o rudă a sa, anume Pătru Viinţehi l-au lăsat pitrop cuconului, rugînd pri toţi domnii, cu lacrămi, să nu priimască craiu strein, pri cei ce era de faţă; iar celor ce nu era acole<a> prin cărţi li-au scris, şi să nu dea pre fiiu-său în laturi şi să agiungă la sultan Suleiman împăratul, că va fi apărătoriu fiiului său şi îndată la poarta lui să trimiţ<ă> soli, pintru înoirea crăiei fiiului său.

Cîteva dzile au tăinuit moartea craiului, neclătindu-să oştile din loc şi neştiind nemică de moartea craiului.

Soliia îndată la Împărăţiie pornind pre Ioan Erehi şi pre Ştefan Verbeţie. Şi cînd solii cu mare credinţă, pre testamentul craiului mărgu cu sirguială la Poartă, iară Ferdinand, înţelăgînd de moartea craiului, îndată trimite la crăiasa tableli legăturii tocmite între Ian craiul şi între dînsul, poroncindu-i crăiasei să să ţie de tocmala ce-au făcut bărbatu-său în viaţa lui: să lasă crăiia, să să ducă la oraşăli céli aşădzate cu pruncul ei, făgăduindu-i şi mai multă dzéstre, ca unii crăiase, cum s-ari cădea. Iară de nu va vrea de bună voe să să ducă şi
f. 200v să ias<ă>, şi va vrea să calce/tocmala şi legăturile în doao rînduri

---

1 ajutor / Ioan / *lipseşte* craiu / *lipseşte* sa/iar // 2 făr-cît /sînge // 3 Bator Gaghi / Iar // 4 aşăzat / jurămînturi // 6 Iar / să aşază Ioan craiu // 7 priiatenilor / *după* săi *anulat* ş-au luat crăias<ă> A / *lipseşte* şi // 8 Jîcmon craiul // 9 aducîndu-o // 11 Ardeal // 12 turburîndu / ardelenii / oprească / vistierii // 13 încălecîndu / răscoală]turburare / *lipseşte* şi // 14 aşăzarea / potolirea // 15 rocoşiani] turburări / Ardeal/ Începuse // 17 boalei // 18 căzut / fierbinţeală // 19 viiaţa // 20 moartea sa / coconul // 21 următor / crăescu // 22 pre // 23 epitrop / coconului // 24 ca să nu priimească / striin pre/*ad.marginal* cu lacrămi A / *ad.marginal* pri cei A // 25 acole / le-au / fii-său // 26 ajungă / apărător // 27 pentru / craii // 28 zile // 29 nimic // 30 Rehi/ / 31 pe / mergu // 32 sîrguială / iar / înţelegîndu // 33 trimise / tablile / Ion / craiu // 34 poruncindu-i crăiasii / tocmeala // 35 bărbată-său / viiaţa / lase / oraşăle cele // 36 aşăzate / zéstre // 37 s-ar / Iar // 38 iasă / legătura //

www.dacoromanica.ro

aşădzate cu bărbatul ei, arme să aştépte. Cu care ca o crăie driaptă a sa va cerca casa Avstriei şi de sirgu voii sale, în ce voe iaste, răspunsu să-i facă. Iară pre Salma, solul lui Ferdinand, multă vréme l-au oprit în Buda diregătorii crăiei şi tîrdziu, şi foarte cu greu au făcut pe crăiasa să priimască soliia. Deci celi ce-au poroncit Ferdinand, toate au grăit solul crăiasei şi pre urmă şi lauda de arme.

Răspuns-au crăiasa către sol că nu poate să stea, acmu, după sfaturi ce ari răspunde lui Ferdinand, slăbită fiind de lacrămi şi de amara jeale după soţul ei, craiul, nice poate nemică face, făr<ă> învăţătura tătîne-său, lui Jicmont, craiul leşăscu. La care de nu-mi va da o vréme Ferdinand să agiungu la tată-meu, pintru învăţătura, ce să va apuca de arme, puţină laudă va agonisi, şi chesar Maximilian şi Ferdinand, di or vini cu arme asupra unei femei stînsă de lacrămi şi asupra unui prunc în faşe.

După soliia răspunsă de la crăiasa, Ferdinand, nemică zăbăvind/ f. 201 au ales oaste şi cu mare tocmală, cu ghenarariul său Leonard Velsho şi o trimisă în Crăiia Unguriască să bată cetăţile; care nu va vrea de bună voe să să închine, să le cuprindză cu oşteni în partea sa.

Sultan Suleiman, cu sfatul, socotind că cu cinste Împărăţiei iaste să apere pre giurămîntul său şi dat cuvîntul pre crăiasa văduva şi pruncul, chemînd pre solii ungureşti li-au răspunsu, cum au dat Crăiia Unguriască lui Ian şi fiilor săi şi au înoit acia crăie şi asupra pruncului, fiiului lui Ian, şi săminţiei lui, pîn<ă> vor ţinea şi ei credinţa Împărăţiei şi vor fi mulţămitori şi aminte ţiitorii milelor împărăteşti; şi iată să arată lumii stătătoriu cuvîntul şi mila sa. Şi s-au gătit de oaste, puind toată putérea sa, să nu să bucure nepriatinul său, Niamţul. Dînd şi solilor daruri şi pruncului sémne de apărare: căftan cu sirmă ţăsut, pavăţă cu pietri scumpe podobită şi buzdugan de hier cu aur bătut şi pi coadă iar cu aur şi sabie, cu mărgăritar piste tot acoperită.

f. 201^{v} Şi îndată groznică poroncă au dat lui Ustref paşa/ şi lui Mehmet paşa, numai să purceadză cu oşti, cu mare sirguială într-agiutoriu, ca să apere pe crăiasa cu pruncul, nesocotind aşia piedici, sau cu iarnă să să mîntuiască; că de-ar păţi ceva crăiasa din zăbava purcesului, cu capetele vor plăti ei scădérea ce-ar avea crăiasa.

Ferdinand într-acéiaş<i> vréme alége şi el soli unguri şi-i trimite la sultan Suleiman, poftind Crăiia Unguriască cu legături ca acélea cu care au ţinut şi Ioan craiu de la împărăţiia lui; ce solii lui cu mare scîrbă i-au pus la închisoare, dzicîndu-le că sînt de moarte, căci sînt de

---

1 aşezate / aştepte / dreaptă // 2 de sirgu]de grab // 3 Iar // 4 dregătorii / tîrziu // 5 priimească / céle ce s-au poruncit // 7 acum // 8 ar // 9 amară jale / nici / nimic / făr-de // 10 Jîcmon/ / 11 ajungu / tată-mieu pentru / ci // 13 de vor veni / unii / femei]mueri / stinsă / *ad.marginal* di or vini cu arme A // 14 pruncu / faşă // 15 După răspunsul solilor / nimic nu zăbovi // 16 tocmeală / ghenărariul // 17 trimise / Ungurească / *lipseşte* va // 18 coprinză // 19 *ad.marginal* 1514 A // 20 jurămîntul // 21 chiemînd / le-au // 22 Ungurească / Ioan / acea // 23 fiiul / Ion / seminţii / *lipseşte* şi[2] // 24 ţiitori / mililor // 25 stătător // 26 nepriiatenul / Neamţul // 27 caftan / sîrmă // 28 pavăză / împodobită / fier /pe // 29 peste // 30 groaznică poruncă // 31 purcează / sîrguială / într-ajutor // 32 aşa // 34 capetile / scăderea // 35 într-acea / alegea / *ad.marginal* Ferdinand, 1514 A // 36 pohtind / Ungurească // 37 ci // 38 i-au pus cu mare scîrbă la închisoare zicîndu-le / sînt / căci că sînt //

www.dacoromanica.ro

la un nepriiatin a Împărăţiei trimişi; şi acela ce-ş<i> bate gioc de Împărăţie, milă cére fără ruşine şi calcă Crăiia Unguriască şi pe crăiasa cu pruncul, care iaste supt apărarea împărăţiei lui.

Némţii lui Ferdinand, dacă simtu că vin acei doi paşi, Ustref şi Mehmet paşii, să dau înapoi. Iară cum înţăleg că s-au întorsu turcii, iar au venit cu hatmanul lor Rohan Dulfu şi pînă în Buda sosind o au încungiurat de toată părţile, cu mari strînsoare.

Sultan Suleiman, înţălegînd acea véste, aprinsu de mînie, să apucă
f. 202 cu mare sirguială de gătire de oaste, pornind îndată/oştile di prin tot locul, în chip de olac, înainte la Buda. Şi el însuş<i>, cu mare mulţime de oaste, în urma celorlalte oşti au purces, nedeprinsu oştilor sale, conace peste obiceiu luînd enicérii, silind să apuce pe oastea nemţească la Buda şi să nu să scape şi de luna lui avgust, care lună încă de la tată-său, sultan Selim, ţinea şie fericită de războaie. Şi cînd agiungea în marginea Crăiei Ungureşti, l-au tîmpinat véste de izbîndă, cum Rohan Dulfu, ghenărariul lui Ferdinand, cu 20.000 de nemţi, cu unguri, cu totul au perit de turcii carii au mersu mai nainte. După aceasta véste mergea mai încet şi agiungînd la Buda au descălecat despre Buda veche, pintru putoarea de trupuri ce peris<ă>. Şi îndată craiului-pruncu, ce-i pusése ungurii nume Ştefan, i-au trimis daruri trei cai cu toate podoabele şi frîele şi şéli tot cu pietri scumpe împodobite; aşijdirea şi caftane tuturor boiarilor ce era pre lîngă cucon. Solii turceşti ce-au mersu cu daruri au poftit cu mare blîndéţ<ă> de la crăiasa să trimiţ<ă> cuconul în tabăr<ă> la corturile împărăteşti şi pri toţi domnii şi boiarii pre lîngă pruncu, fără de nici o siială; că de acéia a inimii măriri iaste sultan Suleiman, cît pri toţi alţi împăraţi, nu
f. 202v numai cu/putérea şi norocul, ce şi cu dumnădzăirea şi driptatea biruiaşte toate fericite. Şie şi fiiului său nedejduiască cu gînd neîndoit; va împăratul cu ochii săi să prăvască pri fiiul priiatinului şi ciriacului său şi din braţele sale să-l dea fiilor săi, carii cu împărăţiia sa aicea sint, ca să-l cunoască de acmu din pruncie şi de prieteşug temelie neclătitei credinţei otomanilor de acmu să înceapă şi pe singura crăiasa, în loc de fiică a sa şi nor<ă> o ţine, ca pré o fiică ce iaste a iubitului său priiatin şi ciriacului său, răpăosatului craiu, soţ<ă>, şi pruncului craiu, maică.

Ar vrea priietenéşte să o vadză, numai pravila din bătrîni a otomanilor apără a întra bărbatul strein la lăcaşul fămeescu, nice a pofti pi crăiasa la sine poate, la corturi, pintru prepusul lumii, să nu să

---

1 nepriiaten / a]al / joc // 2 Ungurească // 3 *lipseşte* lui // 4 Nemţii / daca // 5 s-au dat / Iar / înţeleg // 6 pîn-în / *lipseşte* o // 7 mare // 8 înţelegînd de aceasta veste // 9 sîrguială / şi pornindu / *lipseşte* di // 10 mare]multă // 12 obicéi / inicérii // 13 nemţiască // 14 şie]cum că iaste // 15 ajungea / Crăii / întîmpinat // 16 ghinărariul // 17 care // 18 această veste / ajungînd / dăscălescat // 19 veche / pentru / *ad.marginal* pintru putoarea de trupuri ce peris<ă> A // 20 numele // 21 podoabele cu şale, cu rafturi de aur tot cu // 22 *lipseşte* împodobite / aşijderea / îngă]lîncă // 23 pohtit / *ad.marginal* 1514 A // 24 coconul / pre // 25 făr<ă> nici / sfială // 26 mărire // 27 *lipseşte* cu / puterea / ci / dumnezeirea / dreptatea // 28 Şiia / să nădăjduiască // 29 privască / pre / priiatenului / ciracului // 30 braţile / care /a ici // 31 acum // 32 neclătită / credinţii / acum // 33 fiica sa / ca pré o fiică ce iaste]fiind // 34 priiaten / ciracului / răposatului // 35 *ad.marginal* Lucruri streine 1514 A // 36 prietinineşte / vază // 37 striin / nici // 38 pohti / pe / pentru //

www.dacoromanica.ro

clătiască în ceva cinstea numelui ei, care la fămei mari şi de cinste, mai scumpă decît toati odoarăli iaste cinstea.

La acist graiu a solilor, îndată rănită inima de maică a crăiasei,
f. 203 foarte slabă, mîhnită, împotrivă au răspunsu crăiasa/. Iară dacă i-au
5 dzis Gheorghie Martinengo, pitropul, să socotiască cu această deşartă siială să nu întărîte pre turcu la niscari tirănii, cu inima în tremur au îmbrăcat pruncul cu lucii crăeşti faşuri şi l-au pus cu mamca în carîtă lucie de aur şi cu cîteva doamne de cinste şi cu toţi domnii şi boiarii l-au trimis la corturi.

10 Eşitu-i-au înainte cîteva stoluri de călări şi l-au petrecut pîn-în corturile împărăteşti, Sultan Suleiman cu blîndeţă au căutat spre cucon şi l-au luat singur în braţele sale, vorovind prin tîlmaciu cu mamca. Au chemat şi pre copiii săi, ce era cu dînsul şi li-au dzis să sărute pruncul şi că iaste fiiu ciriacului său, să ţie minte, întru acéia dragoste să-l aibă
15 şi ei, cum au avut el pri tată-său. Iară pri domni şi pre boiari ce venis<ă> cu pruncul, i-au chemat cu veziriul la mése.

Şi cînd acolo ospetiadză pre domnii ungureşti, era gata orînduită oaste să cuprindză tîrgul. Şi aşia, necunoscînd ungurii, au purces buluc, după buluc, enicerii, anume că mergu să vadză oraşul, cît
20 nice ciia ce-au străjuit la porţi n-au simţit cînd au cuprinsu şi porţile
f. 203v cetăţii şi uliţăle toate/şi meidianul oraşului de mijloc. Îndată au început a strîga telalii pre uliţă să să închidză tot omul la casă-ş<i> şi cine-ş<i> în gazda sa. Armele tot omul de la cas<ă> să le dea, care va să nu piiae cu toată casa sa; şi aceasta di o face, nime grij<e> să nu aibă.

25 Dacă i-au dat ştire lui sultan Suleiman că tîrgul s-au cuprinsu fără-de nici o turburare mulţimei oraşului şi acmu sint toate porţile şi uliţăle pre sama enicérilor, iară dacă însăras<ă> au trimis pruncul la mumă-sa cu cinste; iară pri boiari pri toţi i-au oprit în tabără.

Crăiasa, dacă au vădzut cetatea cuprinsă de turci şi domnii opriţi
30 toţi în tabără, au scris răvaş cu mare jalob<ă> la împăratul şi cu lacrămi să nu uite împăratul cinstit şi cel milostiv numele său şi slava ce are de bunătăţile sale la toată lumea şi giurămîntul carele lumii ştiut iaste, cu carele au întărit milele şi blîndeţăle sale şi pre urma soţului său, craiului, să ţie; pre boiari, carii toţi aceştia au ţinut credinţa
35 stăpînu-său, cu toată inema în partea numelui otomanilor şi a Împărăţiei sale, împotriva nepriiatinilor Împărăţiei şi a stăpînului lor, craiului, ciriacului scaunului său să-i sloboadză/.

f. 204 Au stătut după aceasta patru dzile împăratul la sfat, ce va face cu

---

1 clătească / mare // 2 odoarăle // 3 acest /a]al / crăiasii // 4 Iar daca // 5 zis / epitropul / socotească // 6 niscareva // 7 luciu / mamca]doica // 10 *ad.marginal* Iar streine, 1514 A // 11 blîndeţe / cocon / *după* sîngur *ad* împăratul // 12 braţile // 13 chiemat / săi]lui / dînsu / le-au zis // 14 fiiu al ciracului / acea // 15 cum]precum // 15-16 şi el pre tatăl lui. Iar pre domnii carii venisă cu pruncul // 16 chiemat // 17 ospetează // 18 coprinză / aşa // 19 anume]zicînd / vază // 20 nici ceia / strejuit / coprinsu // 21 uliţile / meidanul / de]den // 22 telalii]telanii A // 24 de / nimeni // 25 Daca / coprinsu // 26 acum / sînt / *lipseşte* şi uliţăle // 27 seama / *după* inicérilor *ad.* şi toate uliţile / iar daca înserase // 28 iar pre[1-2] // 29 daca văzut / coprinsă / *ad.marginal* Streine, 1514 A // 30 *lipseşte* toţi / jalbă / împăratu // 31 împăratu // 32 jurămîntul // 33 milile / blîndeţile / *lipseşte* şi[2] // 34 carei / aceştiia // 35 stăpînului lor / inima // 37 sloboază // 38 4 zile //

www.dacoromanica.ro

Buda şi cu casa crăiasei şi cu domnii ungureşti. Sfătuia Mehmet paşa şi cu Ustrif paşa, amîndoi musaipi, să trimiţ<ă> în Ţarigrad şi pe pruncu şi pe domni şi în Buda să se pue un paşă, om blînd, să cîrmuiască pre unguri cu blîndéţă, pre încet să-i deprindză supt giugul Împărăţiei. Iară Rostin paşa, ginerili lui sultan Suleiman, sfătuia nici într-un chip să nu calce giurămîntul dat şi să nu să facă silă ca aceasta, lumii urîtă, unii fămei şi unui pruncu, carii s-au priimit pintru apărare şi acmu săi scoaţ<ă> den casa lor cu robie, la care faptă în toată lumea ocară să va naşte.

Împotriva tuturor Mehmet, paşa de Beligrad, căruia îi era numele Iahaoglu, pi poriclă, sta clătind cu capul şi întreba ce şi cum ari socoti el, că era întri toţi mai bătrîn, au dzis cătră împăratul: „Multe sfaturi sint la împăraţi, împărate Suleimane, iară numai unul drept iaste. Ce ni să pare voiu dzice; în voe va fi a priimi şi a nu priimi, şi a rîde de un
f. 204v om prost ca mine, sau a fi cu greu urechilor voastre,/ oi priimi de veţ<i> rîde, sau cu greu viţ<i> priimi prostiia mea va face acéia, iară nu răutatea în partea scaunului tău. Că de sint şi prost, bătrînéţăle méle loc să aibă. Şi mai mult făcut bătrîn, tot bătînd războaie cu acest niam, şi nu mi-i laudă, încă den dzilele părintelui tău, multe izbînde, am învăţat toată firea, toată aşădzarea niamului acestor oamini. Căutaţi sfatului vostru căial<ă> să nu aveţi. De 5 ori aceşti 20 de ani înarmat în Ţara Unguriască am venit. La toate acéstea războaie, sau cap pre alţii, sau slujitoriu supt ascultarea altora am fost. Şi cu gînd ce ai venit, să înalţi împărăţiia şi să lăţeşti hotarăle împărăţiei noastre şi să aşădzi pace, să odihnim de la o vréme, supt norocul tău, după ostenélele tale, ai luat Beligradul, cuibul şi scaunul tuturor tîlharilor, asupra noastră.

Ungurii, după acéia, au prădat Misia şi Bosna, pintru care fapte ai venit şi într-aceste părţi cu războiu şi ai zdrobit toată oastea şi pre craiul singur. Şi după acéstea ţ-au venit şi Buda supt putére şi la mînă, cu mare numele tău, cinste şi vîlhvă şi pîn-în inima nepriiatinilor tăi ai apropiiat grija. Apoi ai dat pri sama unui ungur, carele niceş era de singe crăescu născut, şi cu ce folos, l-ai îmbrăcat cu podoabele crăeşti. S-au sculat un craiu dintre némţi asupra lui şi l-au scos din
f. 205 crăie şi au cuprinsu şi Buda/ şi toată crăiia cu atîta izbîndele tale şi trude şi singele nostru agonisite. Acmu, iată, a cincea oştire faci, apărînd Buda de némţi, cu atîta cheltuială Împărăţiei şi atîta ostenială şi sirguială, şi a ta, şi a oştii, cît poate dzice că nu ai venit pri pămînt, ce ai zburat în aripi, cu aceasta nădejde a noastră, a tuturor, ca doar

---

1 crăiei // 2 Ustref // 3 pre / *lipseşte* om bîlnd / otcîrmuiască // 4 blîndéţe / şi prin încet să-i dăprinză / jugul / Împărăţii / Iar // 5 lui sultan Suleiman]împăratului // 6 jurămîntul // 7 fămei / şi]şi a / carei / pentru / acum // 8 din // 11 pe poreclă // 12 între / zis / *ad.marginal* Răspunsul lui Mehmet, paşa de Beligrad A // 13 sînt / iar / Ci // 14 zice // 16 aceia iar // 17 răotatea / sînt / bătrînéţile // 18 bătîndu / neam // 19 nu-mi iaste / din zilile // 20 neamului / oameni // 21 într-aceşti // 22 Ungurească // 23 gîndu ai venit ca să // 24 leţeşti / aşăzi / *ad.marginal* Lucruri streine, 1514 A // 25 după ostenélile // 27 aceia / Misiia / pentru // 28 pe // 29 acestea ţe-au / putere // 30 hvîlvă / nepriiatenului tău // 31 pre seama // 31-32 nici îş<i> era din sînge născut şi crăescu / podoabe // 33 nemţi // 34 coprinsu // 35 sîngele / Acum // 36 nemţi / chieltuială a Împărăţii / osteneală // 37 zice / n-ai venit pe // 38 această / doară //

www.dacoromanica.ro

vei face sfîrşit de la o vréme acestor nepăci şi vărsare de singele nostru, cu acest niam. Ce, precum vădzu eu că iaste sfatul unora, la nişte svîrşite trude şi ostenéle şi a războaelor griji te vor pune; cu apărarea aceştii văduve şi a unui copil de ţîţă îş<i> arată laudă, căriia preţ nu iaste.

Eu, ca un prost, nu pricep ce ar fi lauda acéia a lumii, făr<ă> folos. Oasăle roade slava aceasta, care aduce griji şi războae; nice la înţălepţi purtători de oşti loc nu are véste ca aceasta, caré aşădzare nu face. Moşii şi vestitul tată! tău 22 de crăii cătră împărăţiia noastră au adunat pînă acum. De cît aciia mai fericit te voiu să fii, iară nu mai înţălept; căci iaste mai mare a fi înţălept, dicît a tot ceasul a fi
f.205v nebun. Care nu iaste alta mai mare decît aceasta:/triaba altuia să păzăşti şi a toată viaţa, avére cinste, împărăţie, la grij<i> să o laşi. Destul ai făcut, cît mi să pare milii, blîndéţălor, bunătăţilor tale moşii şi părinţii tăi cu acéstea nu să destula, ce cu biruinţa asupra nepriiatinilor şi după biruinţă cu aşădzarea ţărilor, care toate înţălesului şi înţălepciunii tale dau, împărate, ca unuia pre carele ti-au podobit Dumnedzău şi că eşti singe împărătescu şi că eşti împărat înţălept.

Eu ceiu partea mea cînd socotescu a războaelor griji şi primejdii şi cumpăna. Dzic atîta, pre unguri să nu-i crédem, că cu ochii-i vedem nepriiatini, măcar că unii să fac a să tupila supt umbra ta. Mai mulţi unguri sint la némţi şi ţin cu dînşii. Crăiasa, dar, ca o fămée cu un pruncu în braţă, harnică să ţie împrotiva Niamţului crăiia şi oraşul acesta, nu iaste. Va trebui, dar, cu putérea împărăţiei toată, şi totdiauna, cu pedestrime, cu tunuri, să stăm pururea gata să o apărăm pre această fămei, care lucru nu laudă, ce mare ocară în lume ne va face. Şi măcar mai apoi să ne aducim, cu vréme lucrurile împărăţii
f. 206 noastre la cumpănă, mai/cu cinste şi mai cu folos iaste a mérge cu arme asupra altora, decît a să apăra de alţii.

Sfătuiescu, dar, aceasta crăie, de atîtea ori luată şi cuprinsă cu războae, paşalîc să să facă, după obicéiul bătrînilor noştri. Crăiasa să să trimiţă la tată-său, pruncul la Ţarigrad, în casa împărătiască să să hrăniască şi să să criască în légea noastră. Domnii toţi să să omoară. Cetăţile lor să să răsipască. Cîţi oamini di oaste vor fi, toţi la Anadol să să triacă. Numai plugarii carii lucriadză pămîntul, aciia, pre la tîrguri şi sate, cu oamini de pază pre la cetăţi să-i las<e>. Aşea ţara aceasta vei aşădza şi némţii or sta de grijă Avstrii<i> şi Stiriii, nu de Ţara Unguriască."

---

1 sîngele // 2 neam / Ci /văzu / *ad.marginal* Iar streine, 1514 A // 3 sfîrşite // 6 aceia // 7 făr-de folos / Oasele / grijă // 8 / nici / înţălepţi / veste / care // 9 aşăzare / tată-său // 10 pîn-acum / aceia / iar // 11 înţelept[1-2] / decît în tot // 12 treaba / păzeşti // 13 viiaţa, averea // 14 blîndeţilor // 15 acestea / îndestula / ci / asupra]a / nepriiatenilor // 16 aşăzarea / înţelesului / înţelepciunii/ / 17 care / te au împodobit / Dumnezeu // 18 sînge / înţeleptu // 20 Zic // 21 nepriiateni / pitula // 22 sînt / nemţi / *lipseşte* un // 23 braţe / împotriva Neamţului // 24 iaste]poate / puterea // 25 totdeauna / pururea]totdeauna / *lipseşte* o / pe // 26 fămée / ci // 27 aducem / împărăţiei // 28 *lipseşte* mai[1] / merge // 30 Sfătuescu / această / coprinsă // 32 împărătească // 33 hrănească / crească / legea / omoare // 34 risipească / oameni d e// 35 treacă / carei lucrează / aceia // 36 oameni / Aşa // 37 aşăza / nemţii vor sta / Avstriei/ / 38 Ungurească / *ad.marginal* Tot streine, 1514 A //

www.dacoromanica.ro

Sultan Suleiman, cumpănind cu gîndul sfaturile de îmbe părţile a paşilor au ales mijloc: nice aşia aprig, cum au dzis paşa de Beligrad, nice cum ciialalţi. Au trimis poroncă crăiasei să nu-ş<i> facă voc rea căci îi caută acmu a eşi dintr-aceasta cetate care, neputînd-o a o sprejini de nepriiatini némţi, s-au socotit a o ţinia cu oşti
f. 206v împărăteşti. Iară ei scaon crăescu s-au aşădzat cu pruncul la Lipa/ şi cu tot Ardialul şi părţile Crăiei Ungureşti, de sus, pînă să va rădica pruncul, Ştefan craiu, la vîrstă, acéia ţară fiind mai în laturi şi cu atîta mai îndămînă va fi crăiasei, că să va hotărî cu tată-său, cu craiul leşăscu, avînd Împărăţiia pururea grij<e> de aceasta, să fie supt apărarea Împărăţiei pruncul cu mumă-sa. Care den loc au dat poroncă puternicului sangeacului de Timişvar, boiarii şi toţ<i> domnii slobodzi, cineş la slujba care au avut să fie, numai Verbeţie bătrînul să rămîe aicea la Buda, să giudece oraşul după pravila lor. Şi iată petrecători împărăteşti cu stiaguri şi cară să vor da, aşijdirea şi agi<i> împărăteşti pre lîngă crăiasa au orînduit, ca să-ş<i> rădice crăiasa toată avérea casii şi podoabele toate şi vase pîn-la Lipa. Numai ce ar fi armele cetăţii şi zaharealele să las<e> pre loc.

Atuncea crăiasa cu lacrămi şi cu ascunsu suspin, ceriului mărturisind păgîniasca înşălăciune, din cetatea şi oraşul Buda au purces. Bieţii domni, împriună cu crăiasa, iarăş<i>, de bucuriia vieţii că au scăpat cu dzile şi nu ş-au pus capiteli, au uitat ce-au pierdut. Şi aşia mîntuindu-s<ă> crăiasa cu pruncul Ştefan craiu, căruia apoi ungurii i-au pus nume Ian Jicmont şi în dragostea tătîne-său, lui Ian craiu, carele aproapi de 30 de ani au crăit la dînşii, cu bine, de la toţi domnii, boiarii şi tot Ardialul au adus pruncului la Lipa scaon nou de domnie, daruri/.

f. 207 Acéstea cînd să lucriadză la Buda, iară Ferdinand luînd véste de perirea oştilor sale cu Rohon Dolfu, temîndu-să de putérea turcilor şi pintru să mai facă zăbavă lui sultan Suleiman au trimis sol pre Nicolae Salma cu daruri scumpe la sultan Suleiman, aflîndu-să la Buda: un păhar de aur cu iscusit meşteşug făcut şi cu ales mărgăritar împodobit şi un ceasornic. Acela era de mierat odor, carele cu roatele de argint întorcea nu numai ceasurile dzilelor, ce tot crugul ceriului şi a celor 7 planete clătiri, cursul soarelui şi priminelele lunii, cu mare şi de mierat meşterşug, cu a ceasurilor şi minuturilor în mulţi ani măsura; care cum de tîrdziu unele cu altele în mare sirguială întorcîndu-să din clătirea ceriului celui mai de sus de toate, carele porneşte altele

---

1 de îmbe]din toate // 2 nici aşa / *lipseşte* aprig / cum]precum / zis // 3 nici / ceialalţi / Ci au / poruncă / crăesii / voia // 4 acum / neputîndu-o // 5 a sprijini / neprietenii nemţi/ţinea // 6 Iar / scaun / aşăzat / *lipseşte* şi // 7 Ardealul // 8 acea // 9 îndemînă / crăiasii // 10 avîndu // 11 din / poruncă // 13 slobozi / care]ce / *ad.marginal* Streine, 1514 A // 14 aici / judece // 15 steaguri / aşîjderea // 17 averea / şi[1]cu // 18 zahareale / lase // 20 păgînească // 21 împreună // 22 zile / capetile // 23 aş / crăiasa]împărăteasa // 24 Ioan Jîcmon / Ioan // 25 aproape // 26 Ardealul / scaun // 27 domnie]crăie // 28 Acestea / cîndu / lucrează / iar / veste // 29 Dulfu / puterea // 30 pentru / soli // 31 *lipseşte* Nicolae / *lipseşte* aflîndu-să // 32 pahar // 33 de mirat // 34 zilelor ci / crugul cerului / crugul A // 35 planite / primenelile lunei // 36 de mirat / meşteşug / şi minuturilor]şi minunatelor A // 37 tîrziu unile // 38 cerului / *ad.marginal* Tot streine, 1514 A /. care porneşte //

www.dacoromanica.ro

dedesuptul său, crîngurile cereşti, a celuia ce dzic astronomii, adecă, clătitoriul cel dîntîi (sau clătirea cea dintîi), care porneşte toate celelalte crînguri. Acéstea de mari astronomi, cu adîncă socotială izvodite şi făcute, spun, la Maximiliian împăratul, de a căruia viaţă au rămas povéste de zăbava lui în tot traiul la mari şi de mirat lucruri.
f. 207v Care daruri foarte au plăcut lui sultan Suleiman. Că era/acel sultan aşia de supţire la minte, cît nu numai era cărturariu în basnele ce are légea lor, ce şi astronomiia şi cozmografiia înţălegea, dascali avînd pre lîngă sine şi ales pre Amon doftorul de toate dăscălii<le>.

Poftiia solii lui Ferdinand de la sultan Suleiman Crăiia Unguriască să o dea pre sama lui, legată supt haraciu, precum au fost dată lui Ioan craiului în toţi anii. Sultan Suleiman cu véselă faţă luînd darurile au răspunsu prin tîlmaci cum necuvioasă legături ar fi acélea de pace să ia Ferdinand oraşă şi tîrguri şi crăiia care o au ţinut Ludovic craiul (pri acest Ludovic omorîse sultan Suleiman în războiu) şi el să rămîe numai cu truda şi cu osteniala şi cheltuiala, cu atîta numai cu haraciul. De pe Ţara Avstriei, aşedzat scaunul său spre pace, atunce să să ţie cu adevărat împărăţiei lui prieteşug, care mijloc de-i va părea lui Ferdinand cu greu şi ar vrea să aliagă războae pe acéia va sta, că şi Crăiia Unguriască despre dînsul va apăra şi părţile Avstriei în pradă vor mérge.

Aşea lăsind sultan Suleiman lucrul la mijloc cu apropiiate vremi de toamnă au purces spre scaunul său, lăsind la Buda oaste de pază, eniciari/.

f. 208 Întru acéia, la Lipa, Gheorghie Martinuzii, nebăgînd în sam<ă> pre alţi domni, trebile crăiei au luat după părérea sa pre sine, cu ce au adus la gînduri pre crăiasa, muma cuconului, că ar pofti el crăiia; din care prepusuri au întrat între dînşii mari zarve, care şi lor şi părţilor creştineşti, pri acolo mare rău s-au aţiţat şi s-au început. Şi pînă într-atîta au venit lucrul, cît crăiasa, temîndu-să de sine şi de copil, au trimis jalobă la sultan Suleiman asupra lui Gheorghie, cum s-au agiunsu cu Ferdinand spre perirea ei şi a fiiului ei. Însă această zarvă pîn-într-atîta socotind domnii răul său că va fi au nevoit să potoali pe crăiasa, cu mare nevoinţă, cu toţii. Însă nu în delungu au stătut acea tocmală între crăiasa şi între Gheorghie, care văzdzind-o că iară îmblă crăiasa să-i coboară de la turci peirea, cu tainâ au agiunsu Gheorghie la Ferdinand, arătîndu-i toată inima cu priinţa spre slujbele lui şi nu de vreo viclenie împotriva fiiului, a stăpînu-său Ioan, la care

---

1 crîngurile]crugurile / zic / adică // 2 clătitorul / *lipseşte* toate // 3 crînguri]cruguri / Acestea / cu / adîncă]adică / socoteală // 4 împărat / viiaţă // 5 poveste // 7 aşa / cărturar // 8 legea / ci / înţelegea // 9 dăscăliile // 10 Pohtiia / Ungurească // 11 seama // 12 craiu / veselă / luîndu / *ad.marginal* Streine, 1514 A // 13 acele // 14 craiu / pre // 15 îl omorîse // 16 *lipseşte* cu[1] / osteneala / chieltuiala / de pe]dupe // 17 aşăzat / spre]pre // 18 de-i]de // 19 aleagă / pre aceia // 20 Ungurească / şi în părţile // 22 Aşa lăsînd // 23 lăsînd // 24 inicéri // 25 aceia / seamă // 26 au]le-au / părerea // 27 pe / coconului / pohti // 28 părţilor lor // 29 pre / aţiţat // 30 pîn<ă> într-atît / *după* lucrul *anulat* cît au adus pe crăiasa de au lăsat crăiia lui Ferdinand A // 31 jalbă // 32 ajunsu / Însă această]Într-această / *ad.marginal* Tot streine, 1514 A // 34 potolească pre // 35 tocmeală / văzînd-o // 36 umblă / repetă să-i coboară / să-i scoboare / ajunsu // 37 la]cu // 38 a fiiului, stăpînă-său //

www.dacoromanica.ro

milă şi credinţă au avut, cît la moarté şi pitrop pi dînsul l-au lăsat
f. 208v fiiului său, pruncului, ce era atunce de curund născut/şi a toatei casei sale. Ce vădzind că cu lucruri şi cu socotéle mueresti să poartă crăiasa, poate va pogorî perire şi cestoralalte părţi a Crăiei Ungureşti, cum s-au făcut şi cu Buda. Cu firea fămeiască şi deşarte prepusuri, alergînd în tot ceasul la agiutoriul turcescu, cu care umblete a ei trăgînd oştile turceşti de nice o nevoe, va face de vor cădea şi acéste oraşă pre mînule turcilor, cum au cădzut şi Buda, pierdzind pre sine şi pre fiiu-său. Pentru acéia alt liac nu vede, numai crăiasa cu fiiul ei să să dea pre mînule lui Ferdinand, rămăşiţa crăiei, ca la un monarh cu puterile şi care poate să apere despre turci să nu piiae. Şi cum au rămas şi crăiasa ca o fămée şi copilul încă nu la vîrstă de cîrma, să mute ţărîle céle ce au fost legate încă de bărbatu-său Ioan.

Ferdinand, măcar că nu să încredea cu amestecătoare şi nestătătoare fire a lui Gheorghie Martinuzii, iară nu lăsă acest prilej ce i să făcu (că de cîte ori pogoriia ungurii cu netocmélele lor pre turci,
f. 209 cu némţii la sfadă, de atîtea ori lua şi turcii despre céia parte/despre dînşii cetăţi şi încăpea şi némţii despre părţili sali de cuprindea şi ei cetăţi şi oraşe), ce face sfat, de care dă ştire frăţîne-său, lui chesar. Şi diodată trimite 1000 di oamini aleşi, călări şi cîtăva armată, adecă tunuri şi altă ce ari trebui de apărare la Gheorghie Martinuzi, carele ţinia încă de la Ioan craiu Oradiia. Şi fără nemică zăbav<ă> gătiadză şi alte oşti cu Ioan Baptişta Castand, om vitiaz la lucrurile războaclor, de niamul său hişpan. Şi după cîteva sfaturi la Beci, Castand, unde şi de firea lui Gheorghie Martenuzii au pomenit, cum vor să iasă lucrurile lui, au purces în părţile ungureşti şi a Ardialului, sirguind cu toate sfaturile la Gheorghie în Oradiia.

Isavela crăiasa, vădzind aiave amestecăturile lui Gheorghie, adună ghiuluş, la oraşul Agnez anume împotriva lui, nădejduind că cu acéia adunare va mazili pre Gheorghie din toată putérea isprăvniciei lui, cu agiutoriul împrotivnicilor. Ce Gheorghie Martinuzi, om amestecător mare, dacă simte gîndul crăiasei, cu o samă de domni, el încă pre la priiatinii săi scrie cărţi şi în loc purcéde cu gloata la oraşul acela unde
f. 209v începusă a să aduna ghiuluşul/. Crăiasa, dacă au prinsu de véste că au apucat el înainte la oraş cu gloata sa, ori că să siia, ori să nu-l vadză în ochi, au trecut la Beligrad. Iară el în loc au făcut de s-au răsipit toţi de la acel sfat. Şi de atunce, în vedére nepriiatin copilului craiu şi mîne-sa, crăiasei. Şi au început a cuprinde oraşăle pre numele lui

---

1 moartea sa / epitrop pre // 2 atunci / curînd / casii // 3 Ci văzînd / şi socotelile // 4 poate că / şi acestoralalte // 5 fire muerească // 6 ajutorul/ale ei // 7 nici / vor face / aceste // 8 mîinile / căzut / pierzînd / pe[1-2] // 9 fiiul-său / aceia / leac / véde / *ad.marginal* Lucruri streine, 1514 A // 10 mîinile / rămăşîţa // 12 cîrmaci / ţările // 13 bărbatul // 15 iar // 16 netocmelile // 17 nemţii / ceia // 18 dînşii / nemţii / părţile sale / coprindea // 19 oraşă / ci / frăţine-său // 20 deodată / de oameni/adică // 21 alt ce ar // 22 ţinea / făr-nimic zăbavă găteşte // 23 viteazu // 24 din neamul / Beciu // 25 Martinuziei // 26 Ardealului sîrguind // 28 văzînd / Gheorghe / Martunuziei / *ad.marginal* Iar streine, 1514 A // 29 Agnezu / *lipseşte* anume / nădăjduind / aceia // 30 mazîli / puterea // 31 ajutoriul / Ci // 32 daca simţi / crăiasii / seamă / pe // 33 priiatenii // 34 începuse / *lipseşte* ghiuluşul / daca / de]dă // 35 să siliia / ca să nu-l vază // 36 Iar / risipit // 37 atunci / vedere / nepriiaten // 38 şi a mîne-sa, crăiasii / coprinde //

www.dacoromanica.ro

Ferdinand, craiului nou. Şi în puţine dzile au sosit şi Baptişta Castand cu oştile lui Ferdinand la Cliujvar. După sosirea lui Castand cu oştile au mersu Gheorghie la crăiasa, ştiind-o acum înspăimată şi după cîteva mustrări îi dzice să nu mai améstice zarva, cc mai bine cu cinste şi cu pace să de<a> crăiia lui Ferdinand pe samă, după cum au fost legat şi bărbatul ei, Ioan craiu, cu Ferdinand.

Şi în loc alt ghiuluş de toţi domnii la Clujvar au strînsu, la care înaintea tuturor au răspunsu Castand cu ce triabă au întrat cu oştile stăpînu-său în Dachiia, arătînd şi tablele legate cu Ioan craiul: după moartea lui, la Ferdinand să vie Crăiei Ungureşti stăpîniia, ţiindu-să şi Ferdinand de ce s-au legat. Legăturile era acéstea: crăiasa cu numele fiiu-său, Ardialul a-l apăra dc turci nu poate; ce să dea pre sama lui
f. 210 Ferdinand crăiia, cu folosul a toată creştinătatea, şi în locul/Ardialului să ia crăiasa cu fiiu-său o ţară ce-i dzic Evboriia şi Ratisboriia, în ungurimea de sus, alăturea cu munţii leşăşti, a cărora ţări venitul iaste 25.000 de galbeni de aur pre an. Şi pentru mai mari legături priateşugului casălor lor, Anna, fiica lui Ferdinand, să fie logodită după Ian Jicmont, cuconul crăiasei (care nume în dedése domnii din Ardial, cum s-au pomenit mai sus), şi cu dzéstre 100.000 galbeni de aur. Şi datoriia care era făcută de tată-său şi de mumă-sa, crăiasa, 50.000 galbini de aur să plătiască Ferdinand. Şi în loc de zălog pintru acéstea au pus cetatea Caşa să fie scaon crăiasei cu fiiul ei. Şi pre acéste tocméle şi legături cari arăta Baptista Castand, ce venis<ă> de la Ferdinand cu oaste şi cu armată într-agiutor lui Gheorghie Martinuzii, ce era ispravnic şi cîrmuitoriu lîngă crăiasa şi lîngă cucon, lăsat de Ion craiu. Apoi acela au făcut amestecături şi s-au agiunsu cu Ferdinand. Care cu grea căutătură de mînie crăiasa asupra lui Gheorghie, i-au căutat a priimi această tocmală, dzicînd că doar o va
f. 210v scoate Dumnedzău de supt giugul lui Martinuzi/şi denaintea ochilor lui. Şi cu acéli făgăduite amăgitoare a lui Castand şi făgăduinţa cu numele lui Ferdinand, purcéde în loc den scaon crăiasa, pentru Castand şi Martinuzii, cu fiul ei, la oraşul anume Ţinob. Şi acolo, cale de 8 ceasuri de la oraş, au scos crăiasa cununa, schiptrul, mărul, sémnele şi podoaba Crăiei Ungureşti şi li-au dat lui Castand.

Spun să fie grăit crăiasa cu acest chip cătră cocon: „Dacă şi al tău şi al mieu năroc n-au vrut să fii în scaonul crăescu a tătîne-tău, carele drept ţie să cuviniia cu dumnedzăescu şi omenescu giudeţ, mîniia spre

---

1 zile / şi]şi la // 2 Clujvaru/ / 3 ştiindu-o / *lipseşte* acum / înspăimîntată // 4 zice / amestice / zarve,ci // 5 seamă // 6 legat-o / *lipseşte* şi / *lipseşte* cu Ferdinand // 7 *ad.marginal* Tot streine, 1515 A // 8 treabă // 9 stăpînă-său / table<le> / craiu // 10 Crăiia Ungurească şi stăpînirea // 11 de ce s-au legat]de acea legătură / acestea // 12 fii-său / Ardealul / seama // 13 Ardealului // 14 fiiul-său / zic // 15 le iaste // 16 pe // 17 prieteşugului / caselor // 18 Ioan Jîcmon / coconul crăiasii // 19 Ardeal/zéstre o sută de mii de/*ad.marginal* Tot streine, 1515 A // 21 cincizeci de mii de galbeni / *lipseşte* de aur / să-i plătească // 22 pentru aceasta / scaun crăiasii // 23 acese / care / venise // 24 într-agiutor]ajutor // 25 cîrmuitor / lîngă crăiasa]crăiasii / cocon // 26 Ioan / ajunsu // 28 tocmeală, zicînd / doară // 29 Dumnezeu / jugul // 30 acele / amăgeli ale lui / *lipseşte* şi făgăduinţa cu numele lui Ferdinand // 31 purcede / din scaun // 33-34 semnile şi podoavele crăeşti le-au dat lui Castand // 35 crăiasa]împărăteasa / Daca / *ad.marginal* Lucruri streine. 1515 A // 36 noroc / scaunul /a]al // 37 cuvenea / dumnezeescu / judeţ //

www.dacoromanica.ro

noi amîndoi a ceriului, care nice cu un mijloc a să primeni nu poate, a răbda ne caută întru acesti cumplite vremi şi să alégem ce rău mai mic să véde. Căci iaste să ţi să plătiască crăiia de moşie. Numai ce-i mai fără grij<e> şi cu binele creştinătăţii să priimim. Întru acéia<a> anilor
5 încă eşti vîrstă, care a te chivernisi la gréle vremi nu poţi, împrotiva puternicului Turcu. Ce cu voe bună să dai celui mai putiarnic, să nu
f. 211 fim de a lumii mustrare. Încailea pe partea creştiniască priiateni/şi cu milă spre noi să facim; că a turcilor prieteşug putiarnic, dar fără credinţă, bine l-am simţit. Fie, dar. Şi Dumnedzău aşia să dăruiască,
10 mare strîmbătatea ta, încai cu binele creştinilor să fie.

Ţie, Castande, dar acéstea a crăiei odoară cu care să încununi craii ungureşti; tu fără zăbav<ă> la stăpînul tău Ferdinand să le dai. Şi prealuminatul stăpînul tău luîndu-li, nu aşea de dînsele să se bucure, cum pentru binele acestor ţări creştineşti nevoinţă şi grij<e> să aibă şi
15 de cuvîntul său prin tine dat să să ţie."

Îndată după acéstea au mersu cu toţi domnii la giurămînt, să fie cu credinţă în partea lui Ferdinand, şi ales Gheorghie Martinuzii şi apoi saşii, săcuii. Şi după giurămînt, ştiind că aceasta priminială a lor făr<ă> sfadă cu turcii nu va fi, au stătut şi la sfat de oaste. Iară crăiasa,
20 ca una acmu nu stăpînă, să nu mai zăbăvască în casa altuia, strîngîndu-ş<i> borfele, au purces peste grei munţi, pre cale, din pămîntul Ardialului. Spun, la un munte nalt, pogorîndu-se din cărîtă, pîn-a
f. 211v încungiura un piscu, căutînd asupra Ardialului cu suspine/pîn-a-i sosi carîta, fiind cărturare fămée, au scris într-un copaciu cuvinte lătineşti
25 (adecă aşa va ceriul). Acesta sămnu lăsind durerii inimii sale, au purces părăsind Ardialul.

Gheorghie Martinuzii, amestecătoriul şi neaşădzatul întru îmbletele sale, cum de purcesul crăiasei vésel, aşea de războaele cu turcii, care acum spîndzura gata, mîhnit în multe gînduiri să izbiia. Şi întîi
30 haraciul care să da la turci, la cetatea Uivarului strîngînd l-au pornit cu sirguială la Împărăţie, dînd ştire Porţii şi de acéste ce s-au făcut, că toată vina iaste a cei fămei, crăiasei, de umbletele a ei, fămeeşti. Şi cu de acéstea şi cu pornitul haraciului siliia să-ş<i> tocmască numele la Poartă şi să întoarcă gîndul turcilor de oşti gătite pintru umbletele lui
35 asupra Ardialului. Însă acéste îmblete a lui Gheorghie, de îmbe părţile, i-au gătit perire, iar cu sfatul unora dintre dînşii. Că şi Turcul, sultan Suleiman, oblicind pintru Ardial, închinat la Ferdinand, au poroncit paşii de Buda şi domnului de Moldova şi domnului

---

1 cerului / nici // 2 într-aceste / alegem // 3 plătească // 4 făr<ă> grijă / aceia a // 5 împotriva // 6 Ci / puternic // 7 creştinească / prieteni // 8 *lipseşte* spre noi / facem / turcélor / puternic // 9 Dumnezeu / aşa // 11 acestea / a]ale // 13 luîndu-le / aşa // 16 acestea / jurămînt / să fie]cum că vor fi / *ad.marginal* Tot streine, 1515 A // 18 jurămînt / ştiindu / această primeneală // 19 fără de sfada / Iar / *lipseşte* ca una // 20 acum / zăbovească // 22 Ardealul. Spun că / înalt / pogorîndu-să // 23 Ardealului // 24 latineşti // 25 adică / semnu lăsînd durérii // 26 părăsindu Ardealul // 27 amestecătorul / neaşăzatul / umbletele // 28 crăiasii / aşa şi de // 29 spînzura // 31 sîrguială / dîndu / *lipseşte* şi / acestea // 32 fămei / crăiasii/ *lipseşte* a / céle fămeiaşti // 33 acestea / silea / *ad.marginal* Tot streine, 1515 A / tocmească // 34 pentru umbletile // 35 Ardealului / aceste umblete ale / de îmbe]din toate // 36 dintr-înşii // 37 oblicind]înţelegînd / pentru Ardeal // 38 poruncit paşii //

www.dacoromanica.ro

muntenescu şi la alţi paşi împregiur să între în Ardial cu armata: mîna să cérte vicleniia făcută Împărăţiei.

Purces-au paşii şi cu domnii acestor ţări, după poronca împăratiască şi au apucat cîteva cetăţi. Luat-au şi cetatea
f. 212 Lipa./ Iară ungurii încă se pun împrotiv<ă> cu oşti şi iau cetăţile iar către sine. Şi aşia într-acesta chip cînd stau poronceşte Ferdinand prin cărţi, la Baptişte Castand, oricum ar putea face, să omoară pre Gheorghie Martinuzii, căci simţise îmbletele lui întoarse către turci. Iară Castand, plinind poronca, dă această triabă lui Palaviţin, polcovnicul lui şi lui Marco Antonie, care era diiac pre cărţi nemţăşti la Gheorghie, să-i facă samă.

Făcut-au pe poroncă şi au ucis pre Gheorghie Martinuzii, pintru a căruia moarte, spăimaţi ungurii şi mai ales săcuii fac între sine giurământ asupra lui Castand Baptişte. Aşia, după multe cu turcii amestecături, Ferdinand, să tragă inimile ardelénilor la sine, le pune voevod pi Andrei Bator<i>.

Crăiasa Isavela, întru acéia vréme, cerînd de la Ferdinand céli prin Baptişte Castand făgăduite, iară dacă vădzu că numai ce o poartă cu cuvinte deşerte, amăgindu-o, începe pre tainâ a să agiunge cu domnii de Ardial, cei ce să giuras<ă> asupra lui Castand. Şi au agiunsu şi la
f. 212v Mircea vodă, domnul muntenescu./ Apucatu-s-au Mircea vodă pintru trébili crăiasei şi a cuconului ei la Împărăţiia Turcului. Şi stînd aşia, den doaă părţi la părére ardelénii şi de turci şi de némţi, trimit soli la Ferdinand, poftindu-l să nu fie opriţi aş<i> cerca mijlo<a>ce de pace cu Împărăţiia Turcului. Că cu venirea a unui hasechi, anume Halil, pre carele isprăvisă Mircea vodă, nădejduia ardelénii că vor pleca pre Împărăţie la pace, nepomenind nemică de Ferdinand.

Dat-au voe Ferdinand, însă cu tocmală, să dea turcii cetăţile ce luas<e> de curund. Să apucă Halil cu răspunsu de cale şi pîn-în 18 dzile răspunsu să aducă. Iară pîn-la întorsul lui Halil, s-au strînsu ungurii la ghiuluş la Aguropul, unde soséşte şi Halil, aducînd de la Împărăţie răspunsul acesta: că într-alt chip Împărăţiia nu priiméşte, nice va priimi. Numai de vréme ce au murit Gheorghie, cu nedriaptă moarte, şi ei cu putérea lor pre némţi nu-i pot scoate den Dachiia, să asculte poronca împărătiască: să aducă la loc pri cuconul Ian Jicmont fiiul lui Ian craiu, cu mumă-sa crăiasa, la crăie, de vor ungurii pace şi linişte şi mîntuire care au avut de la Împărăţie în dzilele lui Ian craiu.
f. 213 Şi iată la/paşa de Buda să poroncéşte şi i să dă pre mînă toată Rumele

---

1 împrejur / Ardeal / *lipseşte* mîna // 2 cérte]cerce / Împărăţii // 3 purces-au dar / *lipseşte* cu // 4 porunca împărătească // 5 Iar / să / împotrivă // 6 aşa într-acest / porunceşte // 7 omoare // 8 umbletile // 9 Iar / porunca / treabă // 10 nemţeşti // 11 seamă // 12 poruncă / pentru // 13 spăimaţi] s-au spăimîntat / şi fac // 14 jurământ / Aşa / *ad.marginal* Tij streine, 1515 A // 16 pe // 17 Iesavela / acea / céle // 18 iar daca văzu // 19 ajunge // 20 Ardealu / jurase / ajunsu // 21 Apucat-au // 22 pentru trebile crăiasii / coconului // 23 aşa din doao / nemţi // 24 pohtindu-l / mijloace // 26 isprăvis e / nădăjduia ardelenii // 27 nimic // 28 tocmeală / *ad.marginal* Iar streine, 1515 A // 29 curînd // 30 zile / să aducă răspunsu / Iară]Şi // 33 nici / nedreaptă // 34 puterea / nemţi / din Dachia // 35 porunca împărătească / pre / coconul Ioan Jicmon // 36 Ioan crai // 37 zilile / Ioan // 38 porunceşte / toate //

www.dacoromanica.ro

şi domnii de Moldova şi de Ţara Munteniască, oastea Crîmului cu tătarîi. Toţi aceştie să să adune la paşa de Buda şi cu acéia putére ca 200.000 de oaste, acolo să vie, la dînşii. Deci, de vor fi drepţi şi să vor da supt ascultarea Împărăţiei, hălăduiţi vor fi; iară de ar vrea să să mai tărăgănédze cu aceste amestecături, închinîndu-s<ă> la alţii, plata faptelor lor gata iaste supt a numelui lui Dumnedzău giurămînt că toţi lăcuitorii acei ţări supt sabie vor mérge şi fămeile şi copii lor în vécinica robie, de care rău şi vaet sufletele lor să dc<a> samă, carii sint pricina pogorîtului acestor răutăţi. După acest răspunsu altul să nu mai aştépte, numai sîngele acela, de la sufletele lor, să să cée de la Dumnedzău samă, carii răutăţilor ce vor să fie pricin<ă> au dat.

S-au cutremurat toţi ungurii de aceste poronci care au adus Halil; ştiind vine de puterea turcilor cum iaste, au început a gîndi de sine. Mult au luptat Castand să-i îmbărbătédze împrotiva turcilor. Ce n-au
f. 213v putut faci cu meşterşugurile sale/nemică.

Într-acia dată s-au rocoşit şi oştile nemţăşti pintru plata léfilor, că nu luasă cîteva léfe. Şi aşia de greu să turburas<ă>, că era să ucigă pre Castand şi pe toate capetele, carii era toţi şpanioli. Nu i-au putut nice într-un chip Castand să-i opriască dc acea zarvă. Şi puindu-ş<i> alte capete dintre sine au purces spre Bcciu, în urma cărora şi Castand piste puţine dzile (au purces) s-au dus.

Spun că iar el să fie făcut acel meşterşug să ias<ă> din Ardial mai cu acoperită ruşine; care lucru dacă s-au făcut şi au lipsit, tot Ardialul s-au plecat supt ascultarea Isavelii crăiasei şi a fiiului ei. Iară pînă a vini crăiasa, multe zarve era între dînşii. Iară viind crăiasa şi cu fiiu-său Ian Jicmont la stăpîniia Ardialului, pintru să-ş<i> facă priiatini la Poartă, au trimis 10.000 galbini de aur să împartă pre la porţi daruri, cari bani apoi s-au legat la Împărăţie în loc de datorie, pîn-în céste vacuri ce-au pierdut Turcii Buda şi tot Ardialul. Şi aşia s-au
f. 214 aşedzat cîţ<i>va ani pace, pîn-la moartea crăiasei. /Iară pre urmă crăiasei, rămîind încă copilul nu de vîrstă, el singur au poftit şi l-au sfătuit priiatinii tătîne-său să aliagă 12 domni sfétnici să cîrmuiască trebile crăiei. Însă dzilele lui nu de tot fericite. Că lăsindu-să numai cu un gînd la una, Împărăţiia Turcului, a toţi craii ungureşti şi domnii creştineşti ş-au pornit ură, cît nime din crai, sau den domnii creştini, pîn<ă> şi veneţiianii, din casăle lor moşancă de cinste să-i fie crăias<ă> n-au priimit.

---

1 domnii din Ţara Muntenească şi din Moldova // 2 tătarii / aceştea / să să]să / aceia / putere // 3 200.000 de mii / să vie acolo / *lipseşte* la dînşii // 4 iar // 5 trăgăneze // 6 Dumnezeu / jurămînt // 7 merge / fămeile // 8-9 vecinica / sufletile / *ad.marginal* Tot streine, 1515 A / dea seama carei sint // 9 răotăţi // 10 aştepte / sufletile / ceară // 11 Dumnezeu / seamă care // 12 porunci // 14 îmbărbăteze împotriva / Ci // 15 face / meşteşugurile / nimic // 16 Într-acea / răcoşît / *lipseşte* şi / nemţeşti pentru / lefilor // 17 luase / lefi / aşa / că]cît // 18 capetile care / nici // 19 oprească // 20 peste // 21 zile / *fără paranteze* / *lipseşte* s-au dus // 22 meşteşug / Ardeal // 23 dacă / au]s-au / Ardealul / *ad. marginal* Tij streine, 1515 A // 24-25 crăiaşii / Iar pîn-a veni // 25 dînşii / Iar / *lipseşte* cu // 26 fii-său / *lipseşte* Ion / Jîcmon/ Ardealului pentru / prietini // 27 zéce mii de galbeni / împarţi // 28 care // 29 ceste veacuri / Ardealul / aşa // 30 aşăzat / iar // 31 crăesii / *lipseşte* încă / pohtit // 32 prietcnii / aleagă / sfétnici din domni // 33 zilile // 35 nimeni / *după* craii *ad.* ungureşti /din // 36 vineţénii / casele //

www.dacoromanica.ro

Spun de dînsul că cu învăţătura doftorului anume Stan, careli au cădzut la lége arieniască — ariian să cunoaşte pe dirésăle lui date ariianilor în Ardial pîn-acmu — acest craiu au aşădzat această lége să fie priimită în Ardial; şi nu numai légea ariianiască, ce şi lége papiştăşască, calviniască şi liutirăniască, şi acea arieniască, cărie lége iaste cap Fotie şi Ariia, de la săboară procleţiţi. Şi aceste 4 legi stau pîn-acmu, scoţindu-şi ochii unii altora şi pîn-în céste vremi.

Murit-au acest craiu tînăr, născut şi crescut tot în zarve şi în neaşădzări, nu fără prepus di otravă, rămîind crăiia iară fără următori săminţie de crai. Şi după moartea lui s-au osebit Ardialul de la Crăiia Ungurească supt cnédzi. Şi întîi Ştefan Bator, carele apoi din
f. 214v cnedziia Ardialului/ l-au luat léşii craiu lor. Iară în locul lui la Ardial au stătut cneadz Jicmont Bator. Acestuia iar i-au abătut să facă schimbu cu împăratul nemţăscu, de au lăsat Ardialul în sama împăratului nemţăscu. Şi împăratul i-au dat lui o ţărişoară în sus. Şi cu acel schimbu, iară au adus asupra Ardialului amestecături, ce nu s-au îndelungat mult cu a de acéstea viaţa.

În locul lui Jicmont Bator au stătut cneadz Andrii Bator. Şi pe acest Bator l-au stînsu domnul muntenescu Mihai vodă, cu poronca turcilor, răsipindu-i oastea. Iară singur Andrii Bator năzuind la Sibiiu nu l-au priimit oroşanii, temîndu-s<ă> să nu le aducă după sine nevoe; şi aşia îmblînd prin păduri, rătăcit, au perit de păstori.

După acest Andrei Bator au stătut cniadz Jicmont Racoţi, carele în loc la începutul domniei sale au început iară valurile şi netocmélele în care să afla capetele acei ţări. Ce bătîndu-să pe domniia acei ţări, iară din Batoreşti unul, anumi Gavril Bator şi făgăduindu-i doao olate, a Mu<n>caciului şi a Patacului, acela au lăsat cnedziia lui Gavril Bator şi el, cu mare avére s-au mutat la Mu<n>caci şi la Patac. Acest Gavril Bator era zburdat copilandru. Cu hihote să mărturisiia cătră bătrînul
f. 215 Racoţ, cu témere. Ce l-au /amăgit şi l-au spăriat de i-au luat de a mînă domniia Ardialului. Şi aşia, în gîndul său cel cu crieri tineri suit, au sosit la desfrînată fără ruşine viaţă, călcînd casăle a cîţ<i>va boiari, făcînd silă fămeilor şi fételor lor, stricîndu-le ficioriia. Şi anume, trimitia unde ştiia fămei, frumoas<ă> şi pe unde i să tîmpla a mérge, fugiia oaminii de-ş<i> ascundea fămeile şi fétele lor pre la besérici. Şi cînd îi spunea slugile lui că să ascund şi fug oamenii cu fétele lor, el

---

1 *ad. marginal* Tot streine, 1515 A // 2 căzut / legea arienească / dirésile // 3 Ardeal / aşăzat / lege // 4 Ardeal / arienească, ci // 5 calvinească / *lipseşte* şi[1] / liutărănească / arienească, căriia // 6 soboară // 7 pîn-acum scoţîndu-şi / pîn-acum într-această vréme // 8 *lipseşte* tot // 9 neaşăzări / de / iar // 10 semenţie / craiu / Ardealul // 11 Ungurească / cnezi // 12 cnejiia Ardealului / Iar / Ardealu // 13 cnez / Jîcmon // 14 nemţescu / Ardealul / seama // 15 nemţescu // 16 iar / Ardealul / ci // 17 cu de aceasta viiaţa // 18 Şi în / *lipseşte* Jicmont / *lipseşte*Jicmont Bator N / cnezu Andrei // 19 stinsu / Mihaiu / porunca // 20 risipindu-i / Iar / Andrei // 21 Tij streine, 1515 A // 22 aşa umblînd / de nişte // 23 cneazu / Jîcmon // 24 iar / netocmélile // 25 capetile / Ci / iar // 26 anume Gavrilă / făgăduindu // 27 cneziia altui Gavrilă // 28 mare]multă / avere / Gavrilă // 29 copilandru zburdat // 30 Racoţi / Ci / speriiat // 31 Ardealului / aşa / în]cu / créri/ / 32 desfrînata şi / viiaţă călcîndu casele // 33-35 fămeilor lor şi stricînd în silă fecioriia fétilor. Şi ori unde ştiia, sau auzea, de mueri sau féte frumoase şi le aducea la dînsul de le necinstea, încît cînd i să întîmpla a merge undeva fugea oamenii // 35 fămeile]muerile / fétile / *lipseşte* lor / bisérici // 36 fétile //

www.dacoromanica.ro

rîdea cu hohot, în mare glas, atîta era departe de ruşine, ca o fiară.

Iară într-o vréme, făr<ă> veste, la Sibiiu, neştiind nime de vinirea lui, acolo, aşia făr<ă> véste, au scos pre bărbaţ<i> den afară di oraş, cîţi au socotit că ar fi la număr mai mulţi de curtea lui, iară fămeile lor li-au împărţit tuturor a lor săi, de petrecanie făr<ă> légc, alegîndu-ş<i> lui întîi un cîrd. Şi sint fămeile la Sibiiu iubéţă, cumu-ş sint de fel albinéţă. Pintru care spurcată şi rar audzită faptă striga thiologhii, préoţii lor, pre la besérici de a lor, au răspunsu că blîndă plată iau sibianii pintru fapta ce-au făcut cu Andrii Bator; la năzuirea lui n-au
f. 215' vrut o portiţă să-i deşchidză, de au perit /. Iară cu aceasta faptă ce face cu muiarile lor, nice un rău nu faci, ce înmulţéşte tîrgul.

Acéste fărădelégi nepovestite, nespusă, nice audzite în lume, vădzind domnii, peste dumnedzăiască şi omeniască pravil<ă>, trimis-au jalob<ă> la împărăţie pre dînsul. Care lucru simţind el şi temîndu-să de vicleşug, s-au mutat în Oradiia, unde întru una de dzile, eşind la primblare, l-au ucis doi ficiori de boiari unguri. Şi aşea au stînsu acel fără ruşine cîrlan, lăudata casă a Batoreştilor, cu rău sfîrşitul său şi de ocară.

Pre urma acestuia au stătut cniadz Ardialului Betlen Gabor. Acesta domnu, cu mare şi deplină fire fericit, fost-au împotriva Împărăţiei Niamţului, cîtăva vréme, cu cehii împreunat, cu agiutoriul şi a turcilor, pîn-la zidiurile Beciului au agiunsu cu oaste şi părţile Crăici Ungureşti de sus au dezbătut despre némţi şi la volnicie au adus. Murit-au acest cniaz în anul de la Hristos 1629, cu mare jeale tuturor dintru acéli părţi.

Pre urma lui, doamnă-sa Caterina, care era de casa cnédzilor de
f. 216 Brandaburgu, au nevoit de au pus pe fratele soţu-său Ştefan/Betlen, carele la turci era de mare credinţă, însă om blînd la firea sa şi de pace. Şi vădzind între unguri multe capete amestecătoare şi de zarvc, au lăsat de bună voe lui cnédziia şi făr<ă> vărsare de singe au dat locul Racoţăştilor. Spun de căiala ungurilor cu povéstea lui Iesop, care scrie că broaştele ţiind un butuc în loc de împărat, în locul lui au ales pre un şiarpe să le fie împărat, ce era într-un iazer. Şi aşia Gheorghie Racoţi stătu la cnedzie. Fiind hatman întîi şi vestit la Betlen Gabor, în partea ungurimii de sus, putérnic fiind foarte, au luat cnedziia cu sfatul şi priimirea tuturor. Întărit-au acest cne<a>dz în dzilele sale Ardialul şi părţile ungurimei de sus, cu întemeiată cnedzie şi pre cîţ<i>va

---

2 fiiară // 3 Iar / fără véste / nimeni / venirea / *ad.marginal* Tij streine, 1515 A // 4 aşa făr-de / bărbaţi afară din oraş // 5 le-au / lege // 7 cîrdu / sînt la Sibiiu fămeile iubéţe, cum îşi sînt // 8 albeneţe / Pentru / auzită / theologhii // 9 biséricilor lor / plată]faptă // 10 pentru / Andrei // 11 deşchiză / Iar // 12 nici / face / ci // 13 Aceste fărdelégi / nespuse nici auzite // 14 văzînd / dumnezeiască / omenească // 15 jalbă / pre]pentru // 16 zile // 17 feciori / aşa / stinsu şi acel // 20 cneazu // 21 împotriva // 22 Neamţului / céhii /ajutoriul // 23 zidurile / ajunsu // 24 nemţii/ / 25 cneazu / jale // 26 dintr-acele // 27 doamna lui Ecaterina // 28 soţului său // 30 văzînd / *lipseşte* şi[2] // 31 voia / sînge // 32 Racoţeştilor / povestea / Esop // 34 şarpe / aşa // 35 cnezie / *după* cnedzie *anulat* cu sfatul şi priimirea tuturor A // 36 puternic / cneziia // 37 cnez B, *ad. marginal* acest cnedz A / zilile /*ad. marginal* Tot streine, 1515 A/Ardealului // 38 cnejie //

www.dacoromanica.ro

amestecători i-au răsipit şi i-au pus la închisoare în toată viaţa lor şi pîn-într-atîta întărit şi întemeiat, cît şi el nădejduia de Crăiia Leşască, cum şi Bator. În anii de la Hristos 1648, de gînduri cum ari agiungi la cununa Crăiei Leşăşti, au căzdut la boală, cari-i dzic doftorii mela<n>holie, cari din sfatul doftorilor siliia să se lecuiască cu
f. 216v vînătoriia/. Ce nefolosindu-i şi acéli primblări, ş-au sfîrşit viaţa.

În locul lui Gheorghie Racoţi au stătut la cnedziia Ardialului fiiul său cel întîi născut, iar pri numele tătîne-său Gheorghie Racoţi, om nu înalt, iară fără témere fire. Di aceasta, cum şi de urmaşii lui vom scrie unde vom agiunge la domniia lui Vasilie vodă, ce au domnit aice în ţară. Şi de aicea ne întoarcem iarăş<i> la rîndul istoriei noastre/.
f. 217 7048 p<o>1, 1540 p<o>1. DOMN 23. DOMNIE 24. PĂTRU VODĂ AL 5<-LEA> RAREŞ CU A DOA DOMNIE.

După ce s-au aşedzat Pătru vodă Rareş cu a doa domnie în scaunul ţărîi, trimis-au de ş-au adus pre doamnă-sa Elena şi pre fiii său, pre Iliaş şi pre Ştefan şi fiică sa Roxanda din cetatea Ciceul, din Ţara Unguriască. Şi sosind la Suceav<ă>, mai 25, li-au eşit Pătru vodă în tîmpinare cale de 3 mile de la oraş, cu multă bucurie şi veselie la adunarea lor. După acéia trimis-au Pătru vodă sol la Jicmont Avgust craiul, de ş-au cerşut robii ce-i robisă Tarnovschie hatmanul, cînd venis<ă> la Hotin. Ce nu i-au foşt nice de un folos soliia acéia, că s-au întorsu solul lui Pătru vodă făr-de nice o isprav<ă>.

Venit-au poroncă împărătiască de la sulţan Suleiman la Pătru vodă Rareş şi la Radul vodă, domnul muntenescu şi la paşia de la Nicopoe să margă cu oşti în Ţara Unguriască, să prindză pri Maelat, domnul Ardialului. Sultan Suleiman, înţălegînd pintru Maelat, domnul di
f. 217v Ardial că/ îmblă cu vicleşug asupra crăiei Isavelii şi a ficiorului ei, agiungîndu-să cu Ferdinand trimis-au poroncă la Ahmet paşia de la Nicopoe şi la Pătru vodă şi la Radul vodă, domnul Ţărîi Munteneşti, dc au mersu cu oşti în Ardial, ca să prindză pre Maelat.

Purcedzind, dar, Pătru vodă pri Oituz, au întrat cu oştile sale în Ardial şi s-au împreunat şi cu paşa de Nicopoe şi cu Radul vodă la Dunăre. Şi nice o scădére Ţărîi Ungureşti pri unde au mersu cu oştile n-au făcut, pintru să nu aibă grij<e> şi pripus Maelat. Iară Maelat, după ce părăsis<ă> a bate cetatea Făgăraşului, căci acum făcus<ă> tocmală şi aşădzămînt cu hatmanul lui Ioan craiul, să afla la

---

1 risipit / închisori / viiaţa // 2 nedejduia // 3 de[2]cu / ar ajunge // 4 căzut / care-i zic // 5 care / silea // 6 Ci / acelea / viiaţa // 7 Ardealului / *ad. marginal* Streine, 1515 A // 8 său]lui / pre / *lipseşte*Gheorghie Racoţi // 9 iar / temere / De // 10 ajunge / Vasile / aici[1-2] // 11 istorii // 12-13 De a doao domnie a lui Pătru vodă Rareş / leat 7048. Cap. 44 N // 12 *lipseşte* 7048... domnie 24 // 13 doao // 14 aşăzat / doao // 15 scaun ţării // 16 *lipseşte* pre[1-2] / fii-sa Rucsandra/*ad, marginal* şi fiică-sa Roxanda A // 17 Ungurească / le-au // 18 în]întru / întîmpinare / trei // 19 aceia / soli / Jîcmon // 20 ce robise // 21 Ci / nici / aceia // 22 solul]solii / *lipseşte* lui Pătru vodă // 23 poruncă împărătească // 24 Rad / paşa // 25 meargă / Ungurească / prinză / pre // 26 Ardealului / *ad.marginal* Petru al 5,1540 p<o>1 A / înţelegînd pentru // 26-27 domnul Ardealului // 27 umblă / *lipseşte* a // 28 ajungîndu-să / poruncă / paşa // 29 Pătru vodă din Moldova / Ţării // 30 Ardeal / prinză / Malaet // 31 Purcezînd / pre Oituzu / oşti<le> // 32 Ardeal / *lipseşte* şi[2] // 33-34 nici o scădere Ţării Ungureşti n-au făcut pre unde au mersu cu oştile, pentru // 34 prepus / Iar / *ad.marginal* Petru Rareş. 1541 A // 35 acum]că // 36 făcuse tocmeală / aşăzămînt / craiu //

www.dacoromanica.ro

curţile sale şădzînd. Nice putea într-alt chip oştile turceşti şi a domnilor făţiş să-l prindză, căci să sunase că-i vin lui Maelat oşti într-agiutor de la Ferdinand, ce făcură sfat domnii împreun<ă> cu paşa să-l poată gîmba cu vicleşug. Şi trimisără de chemară pre Maelat să vie la paşa pintru întemeierea legăturilor de pace între dînsul şi între Împărăţie, făcîndu-i ştire că şi sultan Suleiman să află acmu purces în cale să mîntuiască Buda, care pre acéia vreme era încungiurată de oşti nemţăşti, socotind că mai bine ar fi cu pace să se aşedze, dicît cu
f. 218 vărsare de singe. Ce să vie la paşa/. În care solie a lui Ahmet paşii au trimisu răspunsu Maelat că nu are cum mérge la paşa; ce de-i va trimite paşa zălog pre fiiu-său, va veni la paşa. Răspuns-au paşa că pre fiiu-său nu-l poate trimite la dînsul căci iaste în slujbă împărătiască şi iaste cu primejdie de viaţă la dînşii a trimite zălog făr<ă> ştirea împărătiască. Iară va trimite doi agi mari de la Vidin şi de la Silistra, cărora amînduror li-au dat singur cu mîna sa sultan Suleiman stiaguri de isprăvnicie.

Şi aşea, îmbrăcînd paşa pre doi comişei de la grajdiul lui în haine scumpe de lastră şi cu arme ferecate şi pre cai împodobiţi, neştiind povéstea nice acei 2 turci, i-au trimis. Şi încredzindu-s<ă> Maelat, i-au priimit cu cinste. Nesocotind a fi vicleşug, vădzind şi zăloage trimişi, oamini de cinste ca aciia, au purces şi Maelat şi au mărsu în tabăr<ă> la paşa. Şi diodată au mersu la corturile lui Pătru vodă, pre care priimindu-l Pătru vodă şi zăbăvindu-l cu voroave, iată mulţime de turci, amestecaţi cu munténi, au nemerit la cortul lui Pătru vodă, trimişi de la Ahmet paşa şi de la Radul vodă. Şi acolo au prinsu
f. 218^{v} pre Maelat ferecîndu-l în obedzi, l-au dus la paşa. Iară paşa îndată /l-au trimis la Ţarigrad, la închisori. Şi acolo l-au ţinut pre Maelat pîn<ă> i s-au sfîrşit viaţa.

Iară Pătru vodă, întorcîndu-s<ă> dintru acia slujbă împărătiască, iarăş<i> prin Ardial, au venit la scaunul domniei sale, nu făr<ă> pradă Ardialului. Şi era atunce anii de la zidirea lumii 7049<=1540>.

Vădzind multe şi nepărăsite amestecături în Ardial pri acéli vremi, precum s-au pomenit osăbit de lucrurile şi amestecăturile Crăiei Ungureşti, după moartea lui Ian Zapolie, de iznoav<ă> sultan Suleiman au trimis poroncă la Pătru vodă, al doile<ă> rînd, să margă cu oşti la Ardial. Bucuros era şi Pătru vodă de acei poronci; că nu

---

1 şăzînd / Nici // 2 prinză / Malaet / într-ajutor // 3 ci // 4 gîmba]înşală / vicleşug] meşteşug / trimiseră de-l chiemară / Malaet // 5 pentru / legăturii // 6 acum // 7 acea // 8 nemţeşti / aşaze decît // 9 sînge / Ci / a Mahmet paşăi // 10 trimis răspunsul / merge / ci de va // 11 fii-său, aşa / *lipseşte* la paşa / fiiul-său^{2} // 12 căci]că / împărătească // 13 viiaţă / dînşîi / făr-de ştire împărătească // 14 lar doi agi mari va trimite de la // 15 le-au / steaguri // 17 aşa / 2 comişăi / grajdul // 18 *după* împodobi[<i> *ad.* de ai paşîi cu podoabe gréle şi aşa / *ad.marginal* Petru, 1541 A // 19 neştiind acei 2 seizi pricina / încredinzindu-s<ă>]văzîndu-i // 20 văzînd / şi]aceste // 21 oameni / aceia // 22 mersu / deodată // 23 vodă şi l-au priimit cu cinste şi cu dragoste şi zăbovindu-l / *după* mulţime *ad.* multă // 24 munteni / nemerit]venit // 26 Maialet / ferecîndu / *lipseşte* în / obezi / lar // 27 închisoare // 28 i s-au]ş-au / viiaţa // 29 lar / întorcîndu / împărătească // 30 in Ardeal / scaunu // 31Ardealului / atunci leat de la Hristos 1541 // 32·Văzînd / Ardeal/pre acele // 33 precum]cum / osebit / lucruri / *lipseşte* Crăiei // 34 Ioan // 35 poruncă / doilea / meargă // 36 la]în / Ardeal /acele porunci / *ad.marginal* Petru, 1541 A //

www.dacoromanica.ro

putea uita Pătru vodă strîmbătăţile ce i-au făcut ungurii, cînd era în cetatea Ciceul. Ce de iznoav<ă> au întrat Pătru vodă cu oştile sale de au prădat în Ardial şi au arsu în Ţara Unguriască, pîn-la Cetatea de Baltă.

Şedzut-au 6 dzile la Cetatea de Baltă, de au făcut mare pradă şi stricăciune Ardialului. Şi după acia pradă s-au înturnat Pătru vodă pre la Bistriţ<a> şi au eşit peste munţi la Bae. Însă létopisăţele leşăşti şi
f. 219 ungureşti de această oştire/ a lui Pătru vodă nu pomenescu. Ce de Iliiaş vodă, ficiorul lui Pătru vodă, scriu că au făcut acéli prăzi la Ardial, pricum vom arăta la rîndul său, unde vom scrie domniia lui Iliiaş vodă, ficiorul lui Pătru Rareş.

Iară după ce s-au întorsu Pătru vodă din Ardial spre ţara sa, au săvîrşit Mănăstirea Pobrata, care iaste de dînsul zidită din temelie, ce iaste pri apa Sirétiului di spre soare apuni, în ţinutul Sucevii. Urdzit-au şi Mănăstirea Rîcica, în ţinutul Sucevii. Săvîrşit-au şi Mănăstirea Dobrovăţul, în ţinutul Vasluiului. Zidit-au şi Mănăstirea Căpriiana, în ţinutul Lăpuşnii. Săvîrşit-au şi Episcopiia din Roman şi Mitropoliia din Suceav<ă> au înoit şi o au împodobit, cum şi la Mănăstirea Bistriţa şi alte besérici de piatră au zidit Pătru vodă în ţară, cum în Hîrlău, în Bae şi în alte locuri.

Săminâna bine Pătru vodă a fi ficior lui Ştefan vodă cel Bun; aşea isteţu la fire spre războae, cum şi a zidi besérici şi alte lucruri bune de pomenire în ţară; la giudeţ blînd şi drept, statul lui cuvios şi gata la cuvînt.

Îmbătrînit fiind Pătru vodă şi cu boală grea, adaos cătră bătrînéţăle
f. 219^{v} lui, ş-au dat datoriia cea de obşte, cu/ mare jeale tuturor. Şi l-au astrucat în Mănăstirea Pobrata, în anii 7054<=1546>. Rămasu-i-au lui Pătru vodă fii, anume Iliiaş şi Ştefan. Şi au domnit Pătru vodă ani 6. Şi s-au pristăvit vineri la miadzănoapte/.

f. 220 *VALAHIA.*

7054, 1546. DOMN 22. DOMNIE 23. MIRCEA VODĂ AL 2<LEA>.

Venit-au Mircea vodă cu stiag de la Poartă şi au şedzut în scaon la Bucureşti în luna lui mart<ie> 17 dzili. Iară după ce-au tricut 2 săptămîni au tăiat pre o sam<ă> di boiari, anume pre Coadă vor<nicul> şi pre frate-său Radul comisul şi pe Dragul stol<nicul> şi pe Stroe <spătarul> i Vintilă comis şi pri alţii boiari carii nu sint

---

2 Ci / Petru // 3 Ardeal / Ungurească // 4 Şăzut-au / zile // 5 Ardealului / acea / iarăş<i> s-au înturnat // 6-7 létopisiţile ungureşti şi leşăşti // 6 Bistriţă // 7 pome<ne>scu / Ci // 8 feciorul / acele prăzi // 9 Ardeal / precum // 10 ficiorul lui]sin / Pătru vodă Rareş // 11 Iar / Ardeal / *ad.marginal* Petru 1541 A // 13 pre / Siretului / de / apune / Sucevei / *ad.marginal* în ţinutul Sucevii A // 14 Recica / ţinutu Suceavei / *ad.marginal* în ţinutul Sucevii A // 15 *lipseşte* şi // 16 Lepuşnei // 18 bisérici / piiatr ă// 20 fecior bun / aşa // 21 isteţ / bisérici / bune]multe bune // 22 jude ţ// 24 bătrînéţile // 25 jale // 26-29 *lipseşte* Rămasu-i-au ... la miadzănoapte N // 26 astruncat]îngropat / în anii]la anul // 27 *lipseşte* lui Pătru vodă / şi fii / *lipseşte* Şi au domnit Pătru vodă ani 6 // 28 prăstăvit / la miezul nopţii, domnind ani 6 B, *ad.ulterior de altă mînă* A // 29 Valahiia / *ad.marginal* Valahia A // 30 *lipseşte* C/*lipseşte* 7054... domnie 23 // 31 steag / şăzut / scaun // 32 în 17 zile / Iar / trecut // 33 *lipseşte* pre^{1} / seamă / de // 34 pe / *lipseşte* şi pe$^{1-2}$ / Dragul]Drăguş // 35 pre alţi /carei //

www.dacoromanica.ro

scrişi aice. Şi cu rea muncă i-au muncit, pintru avuţie. Iară alţi boiari, cîţ<i> au putut scăpa, au fugit în Ţara Unguriască. Deci cînd au fost în al doile<a> an a domniei lui, venit-au boiarii cei pribégi din Ţara Unguriască, pri Gura Pra<h>ovei cu oaste asupra Mircii vodă şi au avut războiu cu Mircea vodă la sat la Periş. Şi au biruit Mircea vodă pri acei boiari pribégi. Atunce au prinsu Mircea vodă pre Udrişte visternicul şi pri Thiodosie banul şi li-au tăiat capetele, în luna lui av<gust> 26 dzile. Şi au domnit Mircea vodă ani 7/.

f. 220v

MOLDAVIA.

7054, 1546. DOMN 24. DOMNIE 25. ILIIAŞ VODĂ AL 2<-LEA>, FIIUL LUI PĂTRU VODĂ RAREŞ. Cap <loc gol>. Zaci <loc gol>.

După moartea lui Pătru vodă Rareş cu dragoste au rădicat boiarii domnu pre fiiu-său cel mai mare, Iliiaş, într-o dzi sîmbătă, sept<emvrie>3; că şi firea şi faţa îl lăuda să fie blînd, milostiv şi aşădzător, gîndind că va sămîna tătîne-său. Că pre urmă s-au arătat ca lupul cel supt piiale<a> oii, ce iaste în poveste, că departe de firea tătîne-său era Iliiaş vodă/.

f. 221

De acest Iliiaş vodă puţin am vădzut la litopisăţul lui Ureche vor<nicul> şi a lui Simion dascăl<ul>, iar scrie Istvanfie istoricul că pe vrémea ce era multe amestecături în Ardial i-au venit şi lui poroncă de la sultan Suleiman de au întrat în Ardial, avînd şi oaste turcească cu sine. Şi trecînd peste munţi s-au tăbărît la Toriian. Şi de acolo au slobodzit călărimea ceambul, moldoveni şi turci, în pradă spre Ştepusie, spre Orbai şi Cvizdie, oraşăle şi cetăţile săcuilor, care în lungu şi în lat, mare pradă au făcut. Aşijdirea oraşăle saşilor, anume Herman şi Prejmerul l-au arsu pîn-în temelie, în pămînt, şi au robit oameni şi multe dobitoace au luat. Iară întorcîndu-să cu plianul oamenii lui Iliiaş vodă şi turcii, au prinsu de véste Vladislav şi Pavlo Baicu, diregătorii lui Batorie şi ispravnicii a patru ţărişoare a Ardialului, care stau în megieşie cu oraşul Colosa, Doboca, Osdia şi Culom şi s-au gătit de sirgu de războiu. Şi viind şi Baptista cu Felix despre Braşov cu oşti nemţăşti au purces să ţie calea oştilor lui Iliiaş vodă şi a turcilor, carii să înturnas<ă> den pradă cu mult plian şi

f. 221v

sfatul lui/ Baptista siliia să apuce căile despre munţi.

---

1 nu-i mai trecem în scris aici / rele munci / pentru / Iar // 2 cîţi au scăpat / Ungurească / 3 doilea / al domnii lui / pribegi // 4 Ungurească / pe / *ag.marginal* pri Gura Praovei A // 5 *lipseşte* cu Mircea vodă // 6 pre / pribegi / Atunci / prinsu]perit C / pe Undrişte / pre // 7 pre / *ad.marginal* Mircea, 7060 A // 7-8 *lipseşte* şi li-au tăiat... ani 7 C // 7 le-au / capetile / în luna lui]la // 8 avgust în 26 / *lipseşte* dzile / *după* 7 *ad.* 7060 // 9-11 Domniia lui Iliiaş vodă, feciorul lui Părtru vodă Rareş N // 9 Moldaviia, *ad.marginal* A // 10 *lipseşte* 7054... domnie 25 // 11 *lipseşte* Cap. Zaci<alo> // 12-17 *după Ureche* // 13 fiiul / zi / *ad.marginal* într-o dzi A // 15 aşăzător / gîndindu / semîna / Că] Ci / pe // 15-16 *ad.marginal* Că pre urmă... iaste în poveste A // 16 pielea // 17 era]au fost / *lipseşte* Iliiaş vodă // 18-19 *lipseşte* De acest ... Simion dascal N // 18 văzut / létopiseţul // 19 vornicu / dascălul / Istfanfie istoricul scrie // 20 vremea / Ardeal / poruncă // 21 Ardeal // 23 slobozit // 24 Ştepustie // 25 Aşijderea // 26 Préjmirul / *lipseşte* temelie, în // 27 Iar / pleanul / *ad.marginal* Iliiaş, 1546 A // 28 dă // 29 Pavel Banco / dregătorii patru]4 // 30 Ardealului / megieşîie // 31 de sirgu]de grab // 32 nemţeşti // 33 carei /din / plean // 34 silea //

www.dacoromanica.ro

Iară oblicind Iliiaş vodă de oştile ce-i veniia asupră, au grăbit să triacă munţii mai degrabă. Ce fiind îngreuiat cu mult plian, au agiunsu oştile nemţăşti prc Iliiaş vodă şi pre turci şi acolo au scos plianul némţii cu ungurii de la Iliiaş vodă. Şi pre mulţi oşténi de a lui Iliiaş vodă şi din turci au luat ungurii şi nemţii şi au perit acolo. Iară de ar fi sosit pedestrimea nemţască şi săcuii, să fie apucat poticile munţilor, nice Iliiaş vodă, nice turcii n-ar fi scăpat. Şi aşia, cu deşert, s-au întorsu Iliiaş vodă din Ardial la scaunul său la Suceav<ă>.

După ce s-au înturnat Iliiaş vodă din Ardial la scaunul său, atunce s-au cunoscut firea lui, depărtată de cum îl socotiia boiarii şi ţara. Că dentru tovărăşie cu turcii la Ardial, s-au dat după obicéiurile turceşti. Şi aşia, Iliiaş vodă pe denafar<ă> să videa pom înflorit, iară din lontru lac împuţit. Că avea lîngă sine Iliiaş vodă sfétnici turci tineri cu carii dzua petrecea şi să dezmierda, iară noaptea cu turcoae curvind, aşia l-au adus la spurcata curvie, depărtîndu-s<ă> de obicéele
f. 222 creştineşti, care să cuvin domnilor creştini. În vidére să arăta/ creştin Iliiaş vodă, iară într-ascunsu turcu. Şi atîta călcasă légea creştinească, cît de-l vrea răbda Dumnedzău mai îndelungu, pre mulţi, de nu pre toţi îi vrea duce la orbire şi la întunéric.

În dzilele lui certat-au Dumnedzău ţara, pentru spurcatele fapte ale lui Iliiaş vodă, cu geruri mari, de au săcat pomeţii şi viile. Şi să făcusă tiran Iliiaş vodă, că simbătă după Paşti au omorît pre Vartic hatmanul în tîrgu în Huşi în anul 7056<=1548>, ap<rilie> 7 şi l-au îngropat în Mănăstirea Pobrata.

După toate acéstea fărădelegi ce făcea Iliiaş vodă, fiind întunecat şi rătăcit cu întunecările diiavolului, împlîndu-l Satana de învăţătura lui, lăsat-au ţara şi domniia la frate-său Ştefan vodă şi la maică-sa, şi el s-au dus în Ţarigrad la sultan Suleiman împăratul şi au priimit lége turcească, lepădîndu-s<ă> de Hristos, gîndind că va dobîndi cinste mare de la împăratul. Ce mai apoi rău s-au înşălat, pricum să va arăta mai gios. Scrie Gvagnin şi Cromver că după ce s-au turcit Iliiaş vodă,/
f. 222^{v} l-au pus la isprăvnicie sultan Suleiman. Deci, vădzîndu-s<ă> în cinste Iliiaş vodă, pintru să-ş<i> aréte credinţa şi slujba la Împărăţie, vorovindu-s<ă> cu o sam<ă> di oşténi turceşti, cu ştirea Porţii, avînd povoaţă pri un turcu (de nu va fi fost grec), anume Marmara, au mersu

---

1 Iar Iliiaş vodă înţelegînd de // 2 treacă / Ci / plean / l-au ajunsu // 3 nemţeşti / pleanul // 4 nemţii / *după* vodă *ad.* şi de la turci / din oştenii lui // 5 *lipseşte* vodă / Iar // 6 nemţească / potecile // 7 nici$^{1-2}$ // 7 aşa deşărt // 8 Ardeal / la^{2}]în // 9 Iar după ce / *lipseşte* Iliiaş vodă / Ardeal / *lipseşte* la scaunul său / atuncea / *ad.marginal* Iliiaş, 7057 A // 10 depărtată de Dumnezeu, iar nu după cum îl socotea // 11 dintru / Ardeal // 12-15 *după Ureche* // 12 aşa / *lipseşte* Iliiaş vodă / dinafar / vedea / iar / lăuntru / *lipseşte* Iliiaş vodă // 14 carei zioa / dăzmierda / iar / turcoaice // 15 aşa / adus]dus / *lipseşte* spurcata / obicéile // 16 vedere // 17 *lipseşte* Iliiaş vodă / iar/călcase legea creştinească // 18 Dumnezeu / îndălungu // 19 aduce / întuneric // 20 După acestea toate ce făcea Iliiaş vodă, certat-au Dumnezeu spurcate faptele lui / *ad.marginal* În dzilele lui A // 21 *lipseşte* Iliiaş vodă / secat / făcuse // 22 sîmbătă // 23 la ap<rilie> / *data după Ureche* // 25 După toate]Şi cu / aceste / *ad.marginal* Iliiaş, 1547 A // 26 umplîndu-l // 27 ş-au lăsat ţara / *după* vodă *ad.* în anii de la zidirea lumii 7059, iară de la Hristos 1550 N // 28 la împăratul sultan Suleiman/legea // 29-31 *lipseşte* lepădîndu-s<ă> ... mai gios N // 30 Ci / precum // 31 jos // 32 văzîndu-să // 33 *lipseşte* Iliiaş vodă / pentru ca / arate // 34 seamă // 35 povaţă / pre //

www.dacoromanica.ro

la Braţslav cetaté şi au încungiurat-o, luînd în robie pri toţi oroşanii. Au aprinsu tîrgu Braţslavul de au arsu pîn-în pămînt.

Iară pre urmă şi pintru aceasta faptă asupra nevinovaţilor creştini cîţ<i> au perit şi i-au robit la Braţlav, întorcîndu-să cu izbîndă la Ţarigrad, prepus-au pri dînsul sultan Suleiman pintru légea lor că nu o ţine deplin şi au poroncit de l-au pierdut; poate fi în maré înecat, că nu s-au mai ştiut nemică de dînsul ce s-au făcut. Aşea i-au plătit Dumnedzău.

Iară létopisăţul lui Uréche vor<nicul> scrie că după ce s-au turcit Iliiaş vodă, apucîndu-l şi îndulcindu-l cu bine, l-au pus paşe la Dristos, puindu-i nume Mah<o>met. Şi n-au trăgănat într-acea boerie îndelungu, ce după doi ani, zavistuindu-l mulţi dın nepriiatinii lui, cu
f. 223 multe cuvinte réle/ către împăratul, au căzdut la închisoare. Şi au trimis împăratul de l-au legat şi i-au luat toată avuţiia şi apoi l-au trimis peste maré, la Brusa, de l-au închis. Şi acolo, în voe rea, peste scurtă vréme ş-au sfîrşit viaţa, dîndu-ş<i> sufletul său în mînule diiavolului, în légea trucească. Domnit-au acest Iliiaş vodă în ţară ani 8./

f. 223v

VALAHIA.

7061, 1553. DOMN 23. DOMNIE 24. RADUL VODĂ AL 8<-LEA>, CE I-AU DZIS Şi ILIE.

Venit-au boiarii pribégi ce era în Ţara Unguriască asupra Mircii vodă, rădicîndu-ş<i> domnu pre Radul vodă, ce i-au dzis şi Ilie. Şi cu agiutor de la unguri, avînd Radul vodă şi mulţi haiduci, au avut războiu cu Mircea vodă la sat Mănceşti. Şi au biruit Radul vodă pre Mircea vodă şi l-au gonit pîn-în Giurgiov şi mulţi oamini au perit. Şi apucînd Radul vodă scaonul au domnit luni 6./

f. 224 7061 p<o>1, 1553 p<o>1. DOMN 23. DOMNIE 25. MIRCEA VODĂ CU A DOA DOMNIE.

Venit-au Mircea vodă al doile<a> rînd cu hanul tătărăscu şi cu oaste turcească, cu sangeace, pre la Văznesenie <=Adormirea Maicii Domnului> şi au biruit pre Radul vodă şi pre haiduci şi i-au gonit preste munţi. Şi au apucat Mircea vodă scaunul în Bucureşti; iară apoi

---

1 cetate / pre // 2 Breţslavul / pămîntu // 3 Iar / pentru această // 4 Braţslav // 5 pre / pentru // 6 poruncit / pierdut]omorît / mare // 7 nimic / dînsul]el / Aşa // 8 Dumnezeu/ / 9-18 *după Ureche* // 9 Iar letopiseţul/*ad.marginal* Iliiaş, 1547 A // 10 *lipseşte* Iliiaş vodă/paşă // 11 Dîrstor / numele // 12 ci / nepriiatenii/ / 13 căzut // 15 mare / în]din // 16 viiaţa / *lipseşte* său / mîinile // 17 Şi au domnit / *lipseşte* acest Iliiaş vodă // 19-21 *lipsesc* C // 19 Valahia / *ad.marginal* Valahia. Radul A // 20 *lipseşte* 7061... domnie 24 // 21 zis / *după* Ilie *ad.* 1553 // 22-26 După aceia au venit Radul vodă, ce i-au zis Ilie, din Ţara Ungurească cu boiari pribegi şi cu mulţi haiduci. Făcut-au războiu la sat la Măneşti şi fu izbînda Radului vodă Iliiaş C // 22 pribegi / Unguresscă / *lipseşte* asupra Mircii vodă / *ad.marginal* asupra Mircii A // 23 şi rădicîndu-ş<i> / zis / *după* Ilie *anulat* asupra Mircii A // 24 ajutor // 26 oameni // 26-29 *lipseşte* .Şi apucînd... a doa domnie C // 27 scaunul / 6]7 // 28 *lipseşte* 7061... domnie 25 / *ad.marginal* Mircea A // 30-32 După aceia Mircea vodă iar au venit al doilea rînd cu hanul şi cu mulţi turci de au gonit pre Radul vodă peste munte. Şi au domnit Mircea vodă ani 8 pol. Şi s-au mazilit de la turci şi s-au dus la Ţarigrad C // 30 doilea // 31 Voznesenie // 33 peste / iară]şi //

www.dacoromanica.ro

curund l-au mazilit turcii pre Mircea vodă, şi s-au dus Mircea vodă la Ţarigrad. Iară în locul Mircii vodă au pus Împărăţiia domnu pe Pătraşco vodă cel Bun. Iară Mircea vodă au domnit luni 8.

7062, 1554. DOMN 24. DOMNIE 26. PĂTRAŞCO VODĂ CEL BUN.1.

f. 224v Viind Pătraşco vodă domnu de la Poartă cu stiag în ţară/ s-au aşădzat în scaon în Bucureşti în simbăta Paştilor. Iară după ce au trecut 3 ani a domniei lui s-au dus Pătraşco vodă peste munte, în Ţara Unguriască, cu toţi boiarii lui şi cu multă oaste. Şi de acolo au trimis pre Socol vornicul în Ţara Leşască, la cetatea ce să chiam<ă> Liov şi au adus di acolo pe crăiasa Izabela şi pre ficiorul ei Ianăş craiu şi l-au pus craiu în cetate în Cluj. Şi s-au întorsu Pătraşco vodă iară în ţară. Şi după ce au mai trecut un an au murit în scaon, în luna lui sept<emvrie> 24 de dzile, fiind cursul anilor 7066<1558>. Domnit-au Pătraşco vodă ani 4./

f. 225 *MOLDAVIA.*

7062, 1554. DOMN 25. DOMNIE 26. ŞTEFAN VODĂ AL 7<-LEA>, FIIUL CEL MAI MIC A LUI PĂTRU VODĂ RAREŞ ŞI FRATELE LUI ILIIAŞ VODĂ CARELI S-AU TURCIT.

Cap <loc gol>. Zaci <loc gol>.

După ce au părăsit Iliiaş vodă ţara şi légea, rădicat-au boiarii şi ţara domnu pre Ştefan vodă, fratele lui Iliiaş vodă, ficiorul cel mai mic a lui Pătru vodă Rareş, socotind ca doar va sămîna acest Ştefan vodă tătîne-său, lui Pătru vodă Rareş, uitîndu-s<ă> la spurcata faptă şi domnie a frăţîne-său, lui Iliiaş vodă (că domnilor buni şi înţălepţi oglindă trebue să fie faptele trecute a trecuţilor domni: cele bune şi de laudă să li urmédze, iară de céle réle şi dă hulă departe să fie).

Stătut-au dar Ştefan vodă la domnie şi dintîi să arăta spre toţi precat şi milostiv şi spre fapte bune silitoriu, spre besérici nevoitoriu, f. 225v vrînd cu acéstea ca să stingă numele cel rău a frăţîne-său şi/să înoiască bun nume a tătîne-său, a lui Pătru vodă Rareş (Adevărat ficiorii buni adaog şi crescu numele părinţilor săi şi-l fac nemuritoriu; iară cei răi ficiori ocărăscu şi stîngu numele părinţilor buni). Cu ce socotială au socotit aceasta Ştefan vodă că va arăta, de au scos den ţara sa ereticii,

---

1 curîndu / mazîlit / *lipseşte* pre Mircea vodă // 2 Iar // 3 Iar // 4-5 *lipseşte* C / *lipseşte* 7062 ... domnie 26 / *după* 1 *ad.* 1554 / *ad.marginal* Pătraşco A // 6 steag // 7 aşăzat / sîmbăta / *ad.marginal* Pătraşco, 1554 A // 8 trei /a]ai / munţi // 9 Ungurească // 10 vornic / *lipseşte* ce să chiam<ă> // 11 de / Izabela]Haleva B, Havela A / feciorul / Ianoş // 12 *lipseşte* vodă / iar // 13 ţară] scaun / scaun // 14 *lipseşte* de dzile / *după* anilor *ad.* de la zidierea lumii // 16 Moldaviia B, *lipseşte* C, *ad.marginal A* // 17-20 Domniia lui Ştefan vodă, fecior lui Pătru vodă Rareş, fratele lui Iliiaş vodă. ce s-au turcit N // 17 *lipseşte* 7062 ... domnie 26 // 18 *corectat* mic / *ad.marginal* cel mai mic Ştefan A / a] al // 19 frate lui / care // 20 *lipseşte* Cap. Zaci<alo> // 21 legea / boierii/ / 22 feciorul // 23 a]al / doară / semîna / *lipseşte* acest Ştefan vodă // 25 *lipseşte* lui Iliiaş vodă / înţălepţi // 26 cele]celor // 28 să urméze / iar / de[1]dă / *lipseşte* de[2] // 29 biséricii / nevoitor / *ad.marginal* Ştefan, 7062 A // 30 acestea / a]al frăţine-său / 31 numele cel bun al / *lipseşte* a lui Pătru vodă / feciorii // 32 adaogă / *lipseşte* săi / nemuritor // 33 iar feciorii cei răi / stingu / socoteală // 34 de]că / din //

www.dacoromanica.ro

pre carii îi siliia să-i aducă la pravoslavie. Că pre unii din arméni de bună voe, cu făgăduinţă, pre alţii cu sila îi întorcea către credinţa pravoslavnică. Iară mai mulţi lăsind ţara s-au dus pintr-alte ţări, unii la turci, alţii la léşi şi prin Ţara Unguriască, cine încătro putea să ias<ă>, pintru să-ş<i> ţie légea sa.

Pe proastă cale purcesése Ştefan vodă cu acéstea, socotind că va astupa ocărîta viaţă a frăţîne-său, lui Iliiaş vodă, şi el pre urmă au urmat fapte neplăcute lui Dumnedzău şi vătămătoare oamenilor. Că s-au pornit spre lăcomie, care iaste mumă tuturor răutăţilor. Că den lăcomie întîi, ce avea Ştefan vodă, s-au făcut curvariu. Nu să răbda de muieri cu bărbaţi; nu rămînea féte ficioare nebatgiocurite,
f. 226 nice giupînésăle boiarilor săi nu hălăduia nesiluite./ Acesta Ştefan vodă s-au arătat în faptele curviei, urmînd pre Andrei Bator, domnul Ardialului, de care am pomenit în istoriia de crăiia şi craii şi domnii ungureşti, care dîndu-să şi acela după curvie, de nu scăpa fămei cu bărbaţi şi féte ficioare, pre urmă l-au ucis doi ficiori de boiari unguri. Aşea şi pre Ştefan vodă, vădzindu-l boiarii şi bieţii lăcuitori neînfrînat în lăcomie şi în curvii, vădzindu-ş<i> muiarile la sila curviei, fétele sale batgiocurite şi stricate n-au putut suferi (Dzice Svînta Scriptură la Leviticon, cap. 20: „Cela ce va preacurvi cu muiarea altuia şi va face curvie cu fămeia vecinului său, cu moarte să moară curvariul şi preacurvariul". Şi la A Doa Lége iară Svînta Scriptură dzice, cap. 27: „Blăstămat carele doarme cu muiarea vecinului său. Şi să dzică nărodul: Amin, aşea să fie". La Ezdra prorocul, cap 3 dzice: „Depărtaţi-vă de niamurile streine şi de muiarile lor". Pavel apostol, cap 1 cătră Corinthéni, iar dzice: „Feriţi-vă de curvie, că pre curvarii şi pe preacurvarii Dumnedzău îi va giudeca")./

f. 226v Cu cale sfătuindu-să boiarii şi cu dreptate asupra lui Ştefan vodă (scriu cronicarii leşăşti precum acest Ştefan vodă agiunsése la Poartă, făgăduind că să va turci ca şi frate-său şi îi venis<ă> şi făgăduinţă de la Împărăţie că-i vor da diregătorie la Anadol), au trimis boiarii lui Ştefan vodă de sirgu la boiarii pribégi, carii era eşiţi de multe nevoi a lui Ştefan vodă în Ţara Leşască, făcîndu-le ştire de spurcatele şi nesuferitele fapte a lui Ştefan vodă şi că nu mai pot răbda, ce să vie să să mîntuiască de Ştefan vodă.

Atunce boiarii pribégi ce era în Ţara Leşească s-au sfătuit să nu vie fără cap, ce ş-au rădicat domnu dintre dînşii pe Pétrea stolnicul şi au

---

1 eriticii / carei // 2 armeni // 3 Iar / lăsînd // 4 Ungurească / încotro // 5 pentru / legea // 6 acestea / *ad.marginal* Ştefan, 1554 A // 7 ocărîtă viiaţă / frăţine-său // 8 Dumnezeu // 9 răotăţilor / din // 10 *lipseşte* Ştefan vodă / curvar // 11 fecioare // 12 nici jupînesile boerilor / nesilite / Acest // 13 în]la / curvii // 14 Ardealului / pomenit mai sus la istoriia / *lipseşte* şi craii // 15 ungureşti] Ţării Ungureşti / dîndu-se / fămei]mueri // 16 fecioare / *ad.marginal* şi acela A/feciori // 17 Aşa / *ad.marginal* Ştefan, 7062 A / văzîndu-l / *lipseşte* bieţii / lăcuitorii // 18 şi văzîndu-s<i> muerile / fetile // 19 batjocorite / *lipseşte* şi stricate / n-au mai/Zice la Sfînta / la]în // 20 muerea // 21 fămeia]muerea // 22 Doao Lege / iar Sfînta / zice // 23 Blestemat / muerea / zică // 24 norodul / *lipseşte* Amin / aşa / zice // 25 neamurile striine // 26 Corintheni / *lipseşte* iar / zice // 27 Dumnezeu / judeca // 29 ajunsese // 30 venise // 31 dregătorie // 32 de sirgu]de grab / boierii pribegi carei / a]ale // 34 a]ale / *lipseşte* Ştefan vodă / şi cum că / ci / Ştefan vodă]dînsul // 36 Atuncea / pribegi / Ţa<ra>// 37 ci / dînşii / Petre //

www.dacoromanica.ro

eşit în ţară cu oaste leşiască. Iară boiarii ce era cu Ştefan vodă, aflînd vréme asupra domnu-său la Ţuţora, n-au mai putut aştepta venirea boiarilor pribégi, ce s-au rădicat ei noaptea la pod la Ţuţora şi au tăiat aţăle cortului unde era Ştefan vodă şi cu multe rane l-au pătrunsu şi l-au omorît.

f. 227 Aşea giudecă Dumnedzău pre curvari şi pre preacurvarii/cum dzice apostol Pavel către Corintheni, ce am arătat mai sus. Dară căci Dumnedzău pune şi înalţă pre domni stăpîni ţărîlor, să caute să giudece strîmbătăţile oamenilor, iară nu să facă silă fămeilor şi [băiaţilor] biiaţilor lăcuitori. Că alte strîmbătăţi: lipsa, sărăcia, nevoia sint de suferit. Iară să-ş<i> vadză cineva muiarea luată de lîngă sine la curvie, altuia să-i ia fata ficioară, cia din sînul şi singele său, să o ia de la părinţi spre spurcata poftă a curviei, cum poate să rabde?

Şi aceasta încă să să ştie că prin slobodzirea lui Dumnedzău, nerăbdînd mai mult spurcata faptă, precum a lui Ştefan vodă, să pedepsăscu di oamini domnii răi şi turbaţi, precum s-au arătat şi aicea cu Ştefan vodă, omorît de boiari la Ţuţora.

LUCRURI STREINE.

În anul 7064, iară de la Hristos 1556, sultan Suleiman, împăratul turcescu au pornit pre Ali paşa, ce-i era porecla Hadîm, cu oşti turceşti în Ţara Unguriască, să bată cetatea Sighidinul. Iară Thoma Nadazdie,

f. 227^{v} ispravnicul/Ţărîi Ungureşti audzind de oastea turcească cu Ali paşa Hadîmul că au încungiurat şi bate cetatea Sighidinul, s-au pornit şi el cu oştile ungureşti de au început a baté cetatea Baboţiia, ce era pre sama împăratului, sultan Suleiman. Aceasta înţălegînd Ali paşa Hadîmul au părăsit Sighidinul şi au purces să dea agiutor cetăţii Baboţiei, pri care o încungiurasă Thoma Nadazdie. Şi dîndu-ş<i> războiu Ali paşa cu Thoma Nadazdie au rămas biruit Ali paşa. Atunce s-au întorsu crăiasa Isavela, cu fiiul ei Ian Jicmont la cnedziia Ardialului, den poronca lui sultan Suleiman, găsind-o solii turceşti pre Isavela cu fiiu-său la Petricov, în Ţara Leşască. Şi de la Petricov s-au dus Isavela crăiasa la măsa, crăiasa Bona la Varşav<a>. Şi de acolo, împreun<ă> cu solii turceşti au venit în Ardial, pricum am arătat mai sus, unde am scris de Crăiia Unguriască.

Iară în anul de la Hristos 1554 Ivan Vasilievici, marele cniadz, împăratul Moscului, au dobîndit supt ascultarea sa oraşul Astrahanul

---

1 leşească / Iar boerii / *ad.marginal* Ştefan, 7063 A // 2 domnului // 3 pribegi / ci // 4 aţele / 1-a // 6 Aşa judecă Dumnezeu / zice // 7 către / Dar // 8 Dumnezeu / *repetă* căci A / ţărilor / judece / *ad.marginal* pune şi înalţă A // 9 iar/fămeilor / *după* şi *ad.* fétilor // 10 biiaţilor] şi / lăcuitorilor / *lipseşte* nevoia / sînt // 11 Iar / vază / *după* muerea *ad.* şi fata // 12-13 *lipseşte* altuia să-i ia... a curviei // 13 cum poate să rabde]nu poate răbda // 14 slobozirea / Dumnezeu // 16 pedepsescu / de / oameni // 17 *după* Ţuţora *ad.* Domnit-au acest Ştefan vodă doi ani şi patru luni N // 18 *ad.marginal* Lucruri streine, 7062 A // 19 7065 / iar // 21 Ungurească / Iar // 22 Ţării / auzind // 23 Hadîm / Seghidinul // 25 seama / înţelegînd / *ad.marginal* Ştefan, 7062 A // 26 *lipseşte* şi/ajutor // 27 Baboţii / pre // 29 Ioan Jîcmon // 29-30 la crăiia Ardealului din porunca // 30 găsindu-o / *lipseşte* pre Isavela cu fiiu-său // 31 la Petricov]acolo / *lipseşte* Isavela // 33 venit]mersu / Ardeal / precum / *lipseşte* am // 34 Ungurească // 35 Iar / cnez //

www.dacoromanica.ro

f. 228 şi oardele ce-s pre Marea Caspiei, cării/mări îi dzic moscalii Hvalensca more. Şi de atunce să scriu împărăţii Moscului stăpîni Astrahanului. De aice ne întoarcem iar la rîndul istorici noastre.

După ce au omorît boiarii pre Ştefan vodă la Ţuţora din sfatul tuturor au rădicat domnu ţărîi pre Joldea şi i-au dat doamnă pre Roxanda, fata lui Pătru vodă Rareş, sor<ă> lui Ştefan vodă. Şi aşea au purces Joldea vodă pre Jijiia, în sus, să margă la Suceav<ă>, să facă nunta. Şi au mersu pîn-la Şipote, pre Milétin, niavînd nici o grij<e> di vinirea altui domnu.

Iară boiarii pribégi din Ţara Leşască înţălegînd această faptă ce s-au lucrat în Moldova, de sirgu s-au adunat cu toţii şi s-au sfătuit şi au aflat cum au vréme îndămîn<ă> ca să-ş<i> margă la moşiile lor. Şi îndată au cădzut dup<ă> Siniavschii, voevodul rusăscu şi hatmanul coroniei cu rugăminte de agiutor, să vie în ţară. Aşea Sinavschii voevodul şi cu
f. 228v ştirea craiului leşăscu/nezăbăvind vréme, au strînsu oaste şi au purces el singur cu sine, împreună cu boiarii, spre Moldova. Atuncea boiarii pribégi îndată făcură sfat ca să nu vie făr<ă> cap şi ş-au rădicat dintre dînşii domnu pe Pétrea stolnicul, în Terebulia, şi i-au schimbat numele Alexandru vodă, cu porecla Lăpuşnianul. Şi au întrat în ţară cu oaste leşască.

Iară boiarii ce era aice în ţară, neaştiptînd céle ce au fostu poroncit şi sfătuit cu boiarii pribégi din Ţara Leşască, rădicas<ă> făr<ă> nice o grij<e> a pribégilor domnu pre Joldea vodă, cum s-au pomenit mai sus. Cu care sosind la Şipote, iată acolo boiarii ţării luară véste cum pribégii au întrat în ţară cu Alexandru vodă şi cu oaste leşască. Aşijdirea şi pribégii, înţălegînd atunce că au rădicat ţara cap pri Joldea la domnie, carele mergea la Suceavă să facă şi nuntă cu Roxanda domniţa, fata lui Pătru vodă Rareş, de sirgu au trimis Alexandru vodă
f. 229 pri/ Moţoc vornicul cu o sam<ă> di oaste înainte, ca să prindză calea Joldii. Care tîmpinîndu-să cu Joldea la Şipote, neavînd aşea de aproape Joldea nici o ştire, l-au împresurat oastea leşască şi l-au luat viu, făr<ă> nice un războiu. Pre carele, ducîndu-l la Alexandru vodă, l-au însămnat la nas şi l-au dat la călugărie.

Iară Ştefan vodă, ficiorul lui Pătru vodă Rareş, pre careli l-au omorît boiarii la Ţuţora, au domnit ani 3, luni 4. Iară pintru Joldea scrie létopişăţul lui Uréche vor<nicul> că au fostu şi el domnu numai 3 dzile/.

---

1 oarde / ce-s]ce sînt / cărîia / zic // 2 atunci // 3 aici / *lipseşte* De aice... istorici noastre N / iară // 4 den / *ad.marginal* Ştefan, 7063 A // 5 ţării // 6 Rocsandră / aşa // 7 Jîjiia / meargă // 8 Şîpote / neavînd // 9 de venirera // 10 Iar boerii pribegi/înţelegînd // 11 de sirgu]de grab // 12 îndemînă / să meragă / *lipseşte* Şi // 13 căzut / Sineavschi // 14 ajutor / Aşa Siniavschii / *lipseşte* şi // 15 nezăbovind / vremea // 16 *lipseşte* cu sine // 17 pribegi / *lipseşte* îndată făcură sfat / şi ş-au rădicat]rădicară // 18 *lipseşte* dintre dînşii domnu / pre / *după* stol<ni>cu *ad.*domnu / în Terebulea B, *ad.marginal* A, *lipseşte*N // 19 Alicsandru / cu]pe / poreclă / Lăpuşneanul // 21 Iar / aici / neaşteptînd / fost / poruncindu / *ad.marginal* Ştefan 7063 A // 22 pribegi / rădicase / nici // 23 pribegilor // 24 Şîpote / ţării // 25 pribegii / Alecsandru // 26 Aşîjderea / pribegii înţelegîndu / atunci/*după* rădicat *ad.* boiarii şi / cap]domnu / pre // 27 *lipseşte* la domnie / care merge şi la Suceava / *lipseşte* şi / Rocsanda // 28 de sirgu]de grab / Alicsandru // 29 pre / *lipseşte* o sam<ă> di / prinză // 30 întîmpinîndu-să / Şîpote / şi neavînd aşa // 32 făr-de nici / Alecsandru // 33 însemnat // 34-37 *lipsesc* N // 34 Iar / feciorul / care / *ad.marginal* Ştefan, 1556 A // 35 Iar pentru // 36 létopiseţul / că au domnit numai trei zile //

www.dacoromanica.ro

f. 229v

VALAHIA.

7066, 1588. DOMN 24. DOMNIE 27. MIRCEA VODĂ CU A TRIIA DOMNIE.

După moartea lui Pătraşco vodă iară au venit Mircea vodă cu a triia domnie, domnu în ţară, cu stiag. Şi au şădzut în scaon în Bucureşti şi au trimis la boiarii carii era pribégi în Ţara Unguriască de i-au chemat, făcînd mare giurămînt.

Deci ei, credzindu-l, s-au sculat şi au vinit, anume Stănilă
f. 230 vornicul, împreună cu alţi boiari şi cu toată curtea/ şi s-au închinat la Mircea vodă, pre credinţa şi legătura ce-au făcut.

Iară apoi, cînd au fost în luna lui mart<ie> 3 dzile, cu meşterşug mare au chemat Mircea vodă pre Stănilă vor<nicul> şi pre toţi boiarii şi pre amîndoi episcopii şi toţi egumenii cu mulţime de călugări în cetate în Bucureşti. Şi aşea, făr<ă> véste, au slobozit într-înşii pre beşlii<i> lui şi pri mulţi turci şi pri toţi boiarii i-au tăiat, vărsîndu-s<ă> mult singe nevinovat, care va da sam<ă> înaintea lui Dumnedzău.

Apoi şi Mircea vodă n-au îndelungat mult şi au murit în scaon, sept<emvrie> 25, fiind cursul anilor 7068<=1560> şi l-au îngropat în mănăstirea domniască, în Bucureşti, rămîindu-i fii doi, anume Pătru şi Alexandru. Domnit-au Mircea vodă în domniia această di pi urmă ani 2./

f. 230v

MOLDAVIA.

7065, 1557. DOMN 26. DOMNIE 27. ALEXANDRU VODĂ AL 4<-LEA>, CE I-AU DZIS LĂPUŞNIANUL. CAP<loc gol>. Zaci<loc gol>.

Dacă au vinit Alexandru vodă în ţară şi au însămnat pri Joldea la nas şi l-au dat la călugărie, priimitu-l-au boiarii pre Alexandru vodă cu dragoste şi au mersu cu toţi boiarii la Hîrlău şi au trecut la Suceavă. Şi s-au aşădzat în scaon. Şi acolo ş-au luat doamnă pre Roxanda, fata lui Pătru vodă Rareş, ce era întîi să o ia Joldea. Şi, cununîndu-să cu dînsa, au făcut nuntă domniască împreun<ă> cu toţi boiarii şi cu curtea sa. Tîmplatu-s-au într-acest an mare omor în oamini şi iarnă grea au fost./

f. 231 Aşădzîndu-să Alexandru vodă Lăpuşnianul la domnie au aşădzat

---

1-3 *lipsesc* C // 1 *după* Valahiia *ad.* 7066 / *ad marginal* Valahiia. Mircea A // 2 *lipseşte* 7066... domnie 27 / treia // 4 iar / treia // 5 steag / Şi s-au aşăzat / scaun // 6 carei / Ungurească / chiemat // 8 crezîndu-l / venit / anume]însă // 9 *după* închinat *ad.*toţi // 10 ce făcuse // 11 Iar / zile / meşteşug // 12 chiemat / *ad.marginal* Mircea vodă A // 14 aşa făr-de / slobozit într-înşii // 15 pre[1-2] / *ad.marginal* boiarii A // 16 sînge / seama / Dumnezeu // 17-21 Şi au domnit Mircea vodă 5 ani şi 8 luni, murind în scaun. Îngropatu-s-au în Biserica Domnească în Bucureşti, septemvrie 21 dni, 7068 C // 17 scaun/*ad.marginal* Mircea 7168 A // 18 *lipseşte* fiind cursul anilor // 19 domnească / doi fii // 20 Alixandru / după urmă // 22-24 De domniia lui Alexandru vodă Lepuşneanul N // 22 Moldaviia / *ad.marginal* Moldavia. Alexandru A // 23 *lipseşte* 7065... domnie 27 / Alicsandru // 24 zis / *după* Lepuşneanul *ad.* 1557 / *lipseşte* Cap. Zaci<alo> // 26 Fiind cursul anilor de la zidirea lumii 7065, după ce au venit N / Dacă / venit Alicsandru / însemnat pe Joldea vodă // 27 Alicsandru // 28 Suceava // 29 aşăzat / scaun / ş-au]au / Rocsandra // 30 să o ia întîi // 31 domnească / *lipseşte* cu[2] // 32 Întîmplatu-s-au / mare omor]multă moarte / oameni // 33 Aşăzîndu-să Alicsandru / *lipseşte* Lăpuşnianul / aşăzat / *ad.marginal* Alexandru, 7066 A //

www.dacoromanica.ro

pace de toate părţile şi au grijit aşădzarea tărîi. Şi domnind cu linişte au zidit Mănăstirea Slatina în ţinutul Sucevii, întru lauda lui Dumnedzău, cu multă cheltuială şi oserdie, iscusită şi vestită între alte mănăstiri a ţărîi, care mănăstire s-au svinţit de preaosvinţitul Grigorie, mitropolitul Sucévii şi a toată Ţara Moldovei. Fost-au la svinţeniia Slatinii préoţi şi diaconi 116, în luna lui oct<omvrie> 14 dzile, fiind cursul anilor 7066<=1558>.

Mai pre urmă zidit-au şi mănăstirea Pîngăraţii, în ţinutul Sucevii. Spun că mai mult de frică, decît de bună voe, o au făcut, arătîndu-s-<ă> de multe ori în vis svîntul marele mucenic Dimitrie, îngrijindu-l pe Alexandru vodă să-i facă besérică pri acela loc. Şi cu multă osîrdie făcînd-o, o au svinţit pre numele svîntului mucenic Dimitrie.

Iară în al patrulea an a domniei lui Alexandru vodă, venitu-i-au/
f. 231[v] ferman de la sultan Suleiman, împăratul turcescu; aşijdirea şi lui Pătru vodă, domnului muntenescu, să margă la Ardial cu oşti, să aşadze la crăie pre Ioan Jicmont la scaunul cel de moşie, căruia îi pusése ungurii nume Ştefan, ficiorul lui Ioan Zapolie, craiului ungurescu. Şi împreunîndu-să cu oştile turceşti, ce era orînduite de sultan Suleiman au purces Alexandru vodă pre poronca Împărăţiei. Şi plinind poronca s-au întorsu Alexandru vodă cu norocire la scaunul său, la Suceavă, aducînd multă dobîndă de la unguri.

Pre acea vréme fost-au iarnă grea, mare şi friguroas<ă>, cît au îngheţat şi heră sălbatice pin păduri. În dzilele acestui domnu prestăvitu-s-au Macarie, episcopul de Roman, ziditorul şi începătorul Mănăstirii Rîşcăi, carele au fost episcop Romanului ani 27; şi cu cinste l-au îngropat în mănăstirea sa Rîşca. Iară în locul lui fu svinţit Anastasie, om vrednic întru slujba păstoriei sale, carele 14 ani au fost episcop şi pri urmă şi mitropolit au agiunsu./

f. 232

LUCRURI STREINE.

Pre această vréme Ivan Vasilievici, împăratul Moscului, avînd cu sine 300.000 de oaste s-au pornit asupra cetăţii Poloţcul, care cetate stă pre apa Dzvina, şi cu mare vărsare de singe o au dobîndit-o. Aflat-au mari vistériuri într-acea cetate. 10.000 de oamini au luat robi (scriu cronicarii leşăşti), pri cari robi cu sine i-au adus la Moscu. Iară pre jidovii carii n-au vrut să se botédze, au poroncit de i-au înecat în apa Dzvina.

---

1 aşăzarea ţării // 2 Suceavei / Dumnezeu / *ad.marginal* în ţinutul Sucevii A // 3 chieltuială / osîrdie // 4 ale ţării / sfinţit / prea / sfinţitul // 5 mitropolitu Suceavei / sfinţenia // 6 preoţi / zile // 8 Suceavei // 9 *lipseşte* bună / că arătîndu-i-se // 10 *lipseşte* de multe ori / sfîntul / îngrijindu-l] înfricoşîndu-l ca // 11 *lipseşte* pe Alexandru vodă / bisérică / pre acel // 12 o au făcut şi / sfinţit /svîntului] marelui // 13 Iar / patrulea / a]al / lui]sale / *lipseşte* Alexandru vodă // 14 aşijderea // 15 meargă / Ardeal/aşaze / *ad.marginal* să meargă A // 16 pe / Jîcmon // 17 feciorul // 19 Alicsandru / pe / poronca[2] // 20 *lipseşte* Alexandru vodă / Suceava // 22-23 *lipseşte* Pre acea vréme... pin păduri N // 22 Pe / grea şi viforoasă şi gerosaă, cît au înghieţat şi / *ad.marginal* Mircea, 7065, 1557 A // 23 fieri / pen/zilile // 24 prăstăvitu-s-au / episcop // 26 *lipseşte* sa / Iar / sfinţit // 27 păstorii // 28 pre / ajunsu // 29 *lipseşte* Lucruri streine N, *ad.marginal* A / striine / *ad.marginal* 1557 A // 30 Vasilevici / *după* vréme *ad.* în anii de la Hristos 1562, iară de la zidirea lumii 7071 N // 32 Zvina / sînge / dobîndit // 33 mare vistiernic / într-această / oameni/ / 34 care / adus]dus / Iar // 35 Jîdovii care / poruncit / Zvina //

www.dacoromanica.ro

Pre aceasta vréme s-au aşădzat tocméle de pace între Ferdinand, împăratul nemţăscu, şi între împăratul turcescu Suleiman în 9 ani. Iară Ioan Jicmont, ficiorul craiului Ioan Zapolie, domnul Ardialului, de iznoav<ă> au început a face amestecături. Ce simţind Saie şi Balasie, unindu-să cu oştile nemţăşti, pre carili era capitan Nimitie, au răsipit oştile lui Ioan Jicmont. Şi la acéia strîmtoare îi adusése, cît era să fugă Ioan Jicmont în Ţara Leşască. Ce îmbărbătîndu-l boiarii lui, tras-au şi
f. 232v oşti turceşti cătră ale sale şi au încungiurat cătatea/Sacmarul caré bătînd-o cîtăva vréme, nu o au putut-o lua, ce s-au întorsu la Ardial făr<ă> nice un folos.

După moartea lui Ferdinand, împăratul nemţăscu şi craiu ungurescu, s-au făcut rocoşituri între unguri cu îndemnarea ardelénilor şi s-au apucat de arme. Ce înţălegînd Maximiliian, cari au stătut şi împărat nemţăscu pri urma lui Ferdinand, au pornit oştile sale asupra Ardialului, cu hatmanul său Lazăr Sfindic. Luat-au Lazar Sfindie cetatea Tocaiul şi de sirgu şi Sacmariul, fiind lăsat de unguri pustiiu, de frica oştilor nimţăşti. Iară Mustafa, paşa de Bosna, bătînd 25 de dzile cetatea Crupa o au dobîndit, puind supt sabie pri toţi din cetate.

Pre acéia vréme era solii nemţăşti la Ţarigrad, carii au legat pace; însă cu răspunsu solilor de la sultan Suleiman prin Hudaiat, terdzimanul său, să întoarcă Tocaiul ardelénilor. Iară Ioan Jicmont, cu agiutoriul turcescu au luat cetatea Inăul şi Desovul şi Vegosvarinul./

f. 233 PENTRU DISPOT, CU CE ÎMBLETE AU EŞIT LA DOMNIIA ŢĂRÎI VOM SĂ ARĂTĂM

În anul de la zidirea lumii <7070>, iară de la naşterea lui Hristos <1561> Iacov, oarecare, Vasilie Iraclie, de niam grec din ostrovul Samuş, socoti cu arme şi cu oşti să poată întra în ţară, să apuce scaunul ţărîi.

Acest grec Iacov Vasilie de la Iraclie, după nespusa trufie grecească şi a lui, făcîndu-să a fi niam di a dispotilor, căci şi aceasta au grecii de firea lor a să face de niamuri mari; că unii nu numai de niamul împăraţilor greceşti a să numi, ce şi de niamul acelui Iraclie, vestit pe vrémea elinilor, de niamul lui Ahilevsu, nu li-i ruşine a grăi minciuni, aşea şi acest Iacov Vasilie să numiia a fi de niamul dispotilor. Şi alţii îl ştia că iaste de niam de la Şam, sau, cum dzic unii, critian. Care fiind trufaş şi mult de sine socotind, să face a fi de niam mare. Şi avînd hrisovul care s-au dat dispotilor de Carol al cincile<a> chesar, luat cu meşterşug după moartea unui dispot,

---

1 aşăzat // 2 nemţescu / sultan Suleiman / Iar // 3 Jîcmon / *lipseşte* ficiorul / Ioan Zapolie]ungurescu / Ardealului // 4 Ci / Zaie // 5 nemţeşti / care / risipit // 6 Jicmon / acea strimtoare // 7 *lipseşte* Ioan / Jîcmon / Ci // 9 care bătîndu-o / putut // 10 Ardeal / nici // 11 nemţescu / *ad.marginal* Mai pe urmă să se pue A // 12 răcoşături / ardelenilor // 13 Ci / înţelegînd/care / *lipseşte* şi // 14 nemţescu / pre // 15 Ardealului / *ad.marginal* Tot streine, 1557 A / Lazăr[1-2] // 16 de sirgu]de grab // 21 *lipseşte* său / Iar / Jîcmon // 22 ajutorul // 23 Despotul / umblete / ţării / *ad.marginal* Despot, 1557 A // 25 iar / *lipseşte* naşterea lui / *după* Hristos *ad.* 1557 // 26 oarecarele / *după* Iraclie *ad.*după nespusa trufie grecească şi a lui / neam / din]de la // 28 ţării // 29 *lipseşte* Iacov Vasilie... şi a lui // 30 neam de al // 31 au]o au / de] din / *lipseşte* de / neamuri // 32 neamul / greci / ci / neamul // 33 vremea / neamul / Ahieleu / li-i]le iaste // 34 aşa // 35 neamul despoţilor / din neamul lui de la / *lipseşte* cum // 36 zic / critean // 37 neam / despoţilor // 38 cincilea / meşteşug / despot //

www.dacoromanica.ro

f. 233v într-acest chip/ scrie Marţic Paşovschii, cronicariul leşăsc, cum Dispotul cel adevărat fiind pre aceli vremi om de cinste şi de folos foarte, lăcuia la Moldova. Carele întru nimic n-au fost mai de gios decît cei de frunte. Şi avia şi un nepot, anume Vasilicu. Acesta dispot şi cu nepotu-său, oblicind că Alexandru vodă Lăpuşnianul vine cu domniia la Moldova n-au aşteptat pre Alexandru vodă, ce de frica lui, cu toată averea lui ce-au avut, s-au rădicat de la Moldova şi au pribegit, ducîndu-să la Rîm. Acolo, nu multă vréme trecînd, au perit nepotu-său Vasilic la un războiu. Şi mutîndu-să di acolo Dispot, la alt ostrov, ş-au cumpărat ocine şi s-au aşădzat acolo, unde nu după multă vréme bolnăvindu-să, au murit acolo, rămîindu-i toată avuţia lui pri mîna slugilor sale.

Iară acest Iacov Vasilie, carele era de niam grec, fiind mai ales dintre slugile lui Dispot, ispravnic, şi mai credincios la Dispot decît toate slugile, fiind şi om isteţu la fire şi ascuţit la minte, ştiind limbă frîncească, nemţéşte şi grecéşte şi lătinéşte, după moartea lui Dispot au chemat pre toţi tovarăşii săi, slugile lui Dispot şi au făcut vorbă cu dînşii, dzicîndu-le: „Fraţilor, iată, stăpînul nostru muri şi nu
f. 234 are nice o sămînţie a sa/pre lîngă sine şi avérea lui toată pri mînurile noastre rămas<ă>. Şi iată cumu-i obicéiul la acesta loc că dacă moari omul şi nu are ficiori, sau altă rudă, iau giudecătorii toată rămăşiţa mortului. Şi acmu, cît vor oblici de moartea lui Dispot, vor veni de vor lua toată avuţiia stăpînului nostru şi noi vom rămînea cu nemică dintr-atîta slujbă ce-am slujit lui Dispot prin ţări streine, pîn-aice. Pintru aceasta de mă viţ<i> asculta cum voiu învăţa şi voao şi mie ni va fi bine. Faciţ<i> aşea: mérgiţi cu toţii înaintea sfatului şi spuneţ<i> de moartea stăpînului nostru, lui Dispot şi mă mărturisiţ<i> pe mine că sint nepot lui Dispot şi faciţ<i> jalobă pri mine dzicînd că iaste nepotul lui Dispot şi avuţiia lui pri mîna lui au rămas şi nu va să ne plătiască simbriile noastre pintru slujba ce-am slujit cu credinţă unchiului său, lui Dispot. Şi atunce vor créde cu adevărat că sint nepot lui Dispot şi nu vor lua avuţiia stăpînului nostru, ce va poronci sfatul de mă vor
f. 234v chema şi vor dzice să vă plătescu simbriile voastre./ Iară eu vă făgăduiescu toată avérea stăpînului nostru, lui Dispot, ce au rămas, să o luaţi voi să o împărţiţi, iar eu altă nemică nu poftesc, fără numai zapisăle şi uricile care li-au avut Dispot să-mi daţi mie şi să-mi daţi şi

---

1 *lipseşte* scrie Marţic... leşăsc B / *lipseşte* scrie Marţic... leşăsc, cum N. *ad.marginal* între paranteze A // 2 Despotul / acele // 2-12 *lipseşte* om de cinste... slujilor sale N // 3 *lipseşte* întru / jos // 4 avea / Acest despot // 5 nepotă-său / oblicind]înţelegînd / Alicsandru / Lepuşneanul // 6 pe Alixandru / ci // 7 de la]din / *ad.marginal* Despot, 1557 // 8 nepotă-său // 9 de / Despotul // 10 aşăzat // 11 avuţiia]averea / pre mîinile // 13 Iar / care / neam // 14 Despot[1-2] / *lipseşte* ispravnic // 16 nemţeşte / *lipseşte* şi[2] / greceşte / letineşte // 17 Despot / chiemat / tovaroşii // 17-18 *lipseşte* slugile lui... cu dînşii // 18 zicîndu-le // 19 nici / seminţie / averea / pre mîna noastră // 20 cumu-i]cum iaste / *după* obicéiul *ad.* aici / acest / daca / moare // 21 feciori / judecătorii // 22 acum / oblici]înţelege / Despot // 23 nemic // 24 ce i-am slujit / *lipseşte* lui Dispot / striine / pîn-aicea / Pentru // 25 veţi / vă voiu / *ad.marginal* Despot, 1557 A // 26 Faceţi aşa: mergeţi // 27 Despot // 28 că-i sînt / Despot şi vă jăluiţi de mine că sînt nepot // 29 Despot / pre / lui]mea // 30 pentru / său]lui // 31 Despot / atunci / sînt / Despot // 32 ci / porunci // 33 chiema / şi-mi vor zice / Iar // 34 averea / Despot / *lipseşte* ce au rămas // 35 alt nimic nu pohtescu // 36 zapisile / le-au / Despot //

www.dacoromanica.ro

ceva de cheltuial<ă>, cît să mă poci duce de aice aiurea, să-mi aflu alt stăpîn, că voaă nice di o triab<ă> nu vă sînt acéli scrisori; şi apoi ne vom răşchira încătro ne va îndripta Dumedzău."

Deci tovarăşii lui Iacov Vasilie grecului, audzind acéstea cuvinte, cu dragoste priimiră şi i să giurară cum: nu numai la sfat ti vom mărturisi că eşti nepot lui Dispot, mortului, ce şi pintr-alte ţări vom mărturisi cum Vasilie iaste nepot lui Dispot. Şi aşia meşterşuguind au făcut într-acesta chip cum i-au învăţat Heraclu şi au împărţit avuţiia lui Dispot tovarăţii lui. Iar el au apucat catastişili şi zapisăli şi o som<ă> di bani de cheltuială şi să făcu nipot lui Dispot pri numele lui Vasilicu, nepotul lui Dispot, carele perisă în războiu.

Deci Iacov Vasilie viind diodată la Ardial, la Braşov, au început a suna cum iaste nipot lui Dispot şi arăta şi urice de dispotie. Şi acolo, după
f. 235 războiu ce făcus<ă> Carol/ chesariul la Morin în Torona împrotiva franţozilor, îmblînd prin toată Ţara Nemţască, au trecut în Ţara Leşască şi di acolo au venit aice în ţar<ă> la Alexandru vodă. Pri carile di odată l-au priimit în dragoste Alexandru vodă, făcîndus<ă> şi rudă doamnii Roxandii, căci Roxanda, doamna lui Alexandru vodă, era de pre mumă-sa de niamul dispoţilor. Şi aşia cîtăva vréme avea mare socotinţă de la Alexandru vodă şi de la doamna Roxanda, acest Iacov Vasilie.

Iară după firea cea nestătătoare grecească, carii tot a supune pre alţii şi a rămînea numai el nesupus, au început cu o sam<ă>de boiari a lui Alexandru vodă pre tainã a sfătui cum ari putea să apuce domniia ţărîi. Că era sătui şi boiarii de Alexandru vodă pintru multe greutăţi ce începus<ă> a face Alexandru vodă ţărîi. Nu s-au putut ascunde socotiala şi gîndul grecului despre Alexandru vodă; că înţălegînd Alexandru vodă au pus de l-au otrăvit pri tainã pri Iacov Vasilie. Ce simţindu-să a fi otrăvit, îndată au luat doftorii şi nu i-au strîcat nemică otrava.

După aceéia au fugit grecul de aice prin Ţara Munteniască şi au trecut în Ardial, la Braşov. Şi acolo, alegîndu-ş<i> loc de odihnă,
f. 235^{v} socoti că va putea hălădui, ştiind şi limbă săsască, nimţască/lătinias·ă şi românească. Şi făcînd zăbav<ă> în Brşov cîtăva vréme, trimis-au Alexandru vodă după dînsul să-l poată prinde. Ce oblicind el şi înţălegînd că vrea să-l dea Jicmont craiul unguresc de grumadzi lui Alexandru vodă, prin priiatini peste zidiu slobozit au fugit furiş,

---

1 chieltuială / aici // 2 voao nici de o treabă / acele // 3 încotro / îndrepta Dumnezeu // 4 tovaroşii / *lipseşte* grecului / auzind acestea // 5 jurară cum că / te / *ad.marginal* Despot 1557 A // 6 Despot / ci / prin alte // 7 cum că / Despot / aşa meşteşugind // 8 într-acest // 9 Despot / tovaroşii / catastişăle / *după* zapisile *ad.* şi uricile / somă]seamă / de // 10 chieltuială / nepot / Despot / pre // 11 Despot care perise / în]la // 12 odată / Ardeal // 13 Despot / despotie // 14 făcuse / împotriva // 15 umblînd / Nemţească // 16 de / aici / Alicsandru / Pre carele deodată // 17 *lipseşte* Alexandru vodă // 18 Rocsandrii / Rocsandra / *lipseşte* lui Alexandru vodă // 19 despre / *ad.marginal* de pre mumă-sa A / mumă-sa]mătuşă-sa / neamul despoţilor / aşa // 20 Alicsandru / Rocsandra // 22 Iar / care / *ad.marginal* Despot, 1557 A // 23 seamă / a]ai // 24 Alixandru / *lipseşte* pre tainã / a să sfătui / ar // 25 ţării / Alicsandru / pentru / greotăţi // 26 Alixandru / ţării // 27 socoteala / Alicsandru / că // 28 Alicsandru // 32 Ardeal // 33 săsească / nemţească / letinească / *lipseşte* şi^{2} // 34 românească // 35 Alicsandru / Ci înţe;egîndu el că vrea // 36 Jîcmon / grumazi // 37 Alicsandru / prin]pen / priiateni / peste zid s-au slobozit şi au fugit //

www.dacoromanica.ro

noaptea, din cetatea Braşovului. Şi îmblînd rătăcit prin multe locuri, lipsit fiind şi de chelşug, neştiindu-să ce să faci, au nemerit la Olbriht Laschii în Ţara Scepinului, la hotarul Ţării Leşăşti şi Ungureşti, avînd slobodzenie de la craii ungureşti. Şi pintru că nu demult mai nainte au fost luat acest Laschi fămée văduvă, a lui Gheorghie Săredii cu multă avére, priimitu-l-au Laschi liavul pri acest dispot la casa sa cu cinste. Şi fiind lipsit de bani Iacov Vasile grecul a face oaste, au căzdut cu rugăminte la Laschi, arătîndu-i niamul său şi înstreinarea sa, făgăduindu-să grecul lui Laschi cum niciodată nu va uita de bine facerea lui ca aceasta, numai să-l agiutoriască la lipsa şi la nevoia lui.

Priimit-au Laschi rugămintea greculuí, că era acel Laschi răsipitoriu şi cheltuitor a lor sale şi rîvnitor celor streine. Că avére nespusă ce-au avut de la tată-său şi ce-au luat cu fămeia-ş<i> văduvă
f. 236 ce o luasă di curund aşia cheltuisă/şi împrăştiiase cît rămăsés<e> la toţi făr<ă> nume de avére, ce mai mult lipsit. Iară pe pofta lui Iacov grecul, ce ş-au pus nume Dispot, ş-au zălojit Laschi toate moşiile sale drept 10.000 de galbini de aur şi cu acei bani au purces a face oaste Dispot şi împreună cu Laschi nu atîta de multă, ce cît să li agiungă numai să între în ţar<ă>, socotind Dispot că cît să vor apropiia de marginea ţării i să va închina toată ţara, arătînd nesuferite nevoi şi apăsuri a lui Alexandru vodă asupra ţării. Şi aşea gătindu-ş<i> Dispot şi cu Laschi toate céli ce li-ar fi trebuit şi oaste cu 8 tunuri mari de zidiuri au sosit în Podoliia. Ce acolo den poronca craiului Jicmont, aflîndu-să şi cîtăva oaste den ţară şi de léşi şi ruşi i-au împiedicat de n-au putut tréce Laschi cu Dispot. Ce măcar că au stătut la bătae, dar fiind mai puţini, n-au putut trece, ce au perdut războiul şi tunurile. Că se tîmplasă şi Dimitrie Vişnovitschi, voevoda Podoliei, la acel războiu cu Laschi şi cu Dispot. După acéia, măcar că să vădzus<ă> Dispot acea
f. 236^{v} dată scăpat din socotiala sa, dar n-au pierdut nedéjdea, ce au trecut/ la Franceşco Zaic, ispravnicul lui Ferdinand în Ţara Unguriască de sus, împreună cu Laschi. Şi împăcînd pre Zaie cu multe daruri, l-au rugat de agiutor, să poată mérge Dispot să apuce scaonul Ţării Moldovei, arătînd precum şi capetele ce sint în ţară, boerimea, îl aştiaptă avînd bună nădejde de biruinţă.

După multă voroav<ă> între Dispot cu Laschi şi cu Zaie, au ales să scrie la Ferdinand jaloba şi pofta lui Dispot, de agiutor şi slobodzenie

---

1 umblîndu // 2 şî / chieltuială / neştiindu-să ce să faci]să mira ce va face / Olbreth Laţchii // 3 Ţării /*lipseşte* avînd... craii ungureşti // 4 pentru // 5 Laţchii // 6 avere / leavul pre / despot sa]lui / *ad.marginal* Laschii. 1557 A // 7 *lipseşte* Iacov / *lipseşte* grecul / căzut // 8 Laţchi / neamul / înstriinarea // 9 nu-i va / *lipseşte* de / binele // 10 *lipseşte* facerea lui ca / acesta / ajutorească // 12 răsipitor / chieltuitor // 13 fămée-ş // 14 luase de curînd aşa chieltuise / *lipseşte* şi împrăştiiase // 15 Iar / pohta // 16 Despot // 17 zéce mii de galbeni // 18 Despot / ci numai cît / le ajungă // 19 *lipseşte* numai / Despot / 20 ţării // 21 ale lui Alicsandru / ţării / aşa / Despot / *ad. marginal* Laschii. 1557 A // 22 céle / le-ar // 23 zıduri / Ci / din porunca / Jîcmont // 24 *lipseşte* şi[2] / din / de]din / ruşi // 25 Ci // 26 tréce / ci / pierdut / *repetă* războiul A // 27 întîmplase / Vîşnoveţchi voevod // 28 Despot / aceia / văzuse / Despot // 29 de socoteala / nădejdea // 30 Francesco / Ungurească // 31 pre]pra // 32 ajutor / Despot a merge / scaunul Ţării // 33 arătînd cum că şi / sînt / aşteaptă // 35 Despot / *ad.marginal* Despot. 1577 A // 36 jalba / pohta / Despot / ajutor / slobozenie //

www.dacoromanica.ro

oştilor asupra lui Alexandru vodă, arătînd că mai cu cale şi mai cu cinste iaste să aibă pre Dispot priiatin, decît pri Alexandru vodă, carele fiind supus turcilor face multe şi nespusă tirănii lăcuitorilor ţărîi.

Acéste cărţi a lui Dispot, nemerind la Ferdinand, împăratul nemţăscu, netîmplîndu-s<ă> mai mulţi sfétnici de ai săi, ce cu ciia ce s-au tîmplat acea dată pre lîngă Ferdinand, anume: Nicolae Olah, arhiepiscopul Stregonului şi cu Thoma Nadazdie, palatinul, din care cel dintîi era din orînduială preoţască, iară acesta Nadazdie, din oşténi, era domnu sfatului, şi cu Gheorghe Drascovici, episcopul Zgrabiei, şi cu Franciscu Forban, episcopul Varadinului şi cu acéştie
f. 237 ai stătut împăratul Ferdinand/ la socotială şi la sfat. Iară pre urmă şi cu némţii carii îi ţinea sfétnici au avut voroav<ă> de lucrurile lui Dispot. Ce nu să tocmiia la sfat toţi într-un chip. Că unii dzicea: nu trebuie a să potrivi unui om neştiut încă, nice niamul lui, nice hărniciia lui şi că nu trebuie a întăr<î>ta şi aţiţa pre sultan Suleiman, împăratul turcescu, supt a căruia stăpînire dzace acea ţară. Şi cătră acéstea că legăturile carele poftiia a avea cu sultan Suleiman să le aşédză, le vor strîca, de să vor potrivi lui Dispot. Şi ca acéstea.

Iară alţii dintre sfétnici carii era mai aprinşi la minte arăta că nu trebuie să las<e> împăratul Ferdinand o ţară caré şi mai nainte vréme era supusă Crăii Ungureşti; ce să-ş<i> mai ispitiască cu dînsa norocul. Iară de ar fi vriun pripus despre sultan Suleiman, atuncea să va răspunde că făr<ă> ştirea lor au întrat Dispot cu oaste în liafa sa Moldova, vrînd să-ş<i> ispitească norocul cu Alexandru vodă, precum şi la stăpîniile turceşti să tîmplă de multe ori oştiri făr<ă> ştirea Împărăţiei.

Această părére de pre urmă fu mai mult socotită de împăratul
f. 237^{v} Ferdinand. Şi atunci au făcut răspunsu lui Zaie/ să fie foarte cu taină acel lucru cu Dispot, căruia i-au trimis Ferdinand împăratul şi dar 6000 galbini de aur.

Iară Zaie, după ce înţăliasă vioa împăratului său, purtînd toate pre taină, sfătunidu-s<ă> cu Laschi şi cu Dispot au orînduit pri Anton Săcuiul, cu mare véste pre atunce purtător di oşti. Măcar că diodată să apăra tare Anton Săcuiul, iară mai pri urmă fu tras cu făgăduinţăle lui Dispot de au priimit să ia asupra sa toată acea cîrmă. Aşijdirea şi pre Ian Pătru Rusel, de niamul său de la Burgundiia, care avea 100 de călărime cu sinéţă supt ascultarea sa. Aşijdirea şi Ian Valeiu, de niamul său franţoz, care luîndu-î<i> fămće de niamul Nagmibalilor să

---

1 Alixandru // 1-2 *lipseşte* arătînd că mai... pri Alexandru vodă // 3 *lipseşte* şi / nespuse / ţării // 4 Aceste / a]ale / Despot // 5 nemţescu / neîntîmplîndu-să / ci / ceia // 6 întîmplat // 7 *lipseşte* cu // 8 preoţească iar acest // 9 oşteni // 9-10 episcop Franţescu // 10 episcop / *lipseşte* şi / aceştia // 11 socoteală / Iar // 12 nemţii / carei / Despot // 13 Ci / zicea că nu // 14 nici$^{1-2}$ / neamul // 15 întărîta / aţîţa // 16 zace / acestea // 17 pohtea / aşaze / strica // 18 Despot / acestea // 19 Iar / carei / *ad.marginal* Despot, 1557 A // 20 care // 21 Crăiei / ci / ispitească // 22 Iar / vreun prepus / *lipseşte* să // 23 Despot / leafa // 24 ispitească / Alixandru // 25 stăpînirile / întîmplă // 27 dupe urmă // 29 Despot // 30 de galbeni // 31 Iar / înţelése // 32 Despot / pre / *ad.marginal* Despot i Laschii, 1557 A // 33 atuncea / de / deodată // 34 iar / pre / făgăduielile // 35 Despot / Aşijderea // 36 Ioan / neamul / o sută de oameni călărime // 37 sinéţe / Aşîjderea / Ioan / de]din / neamul // 38 de]din / neamul //

www.dacoromanica.ro

aşădzas<ă> în Ţara Unguriască cu 100 de călărime şi cu altă pedestrime s-au unit şi el cu ciialalţi. Şi din Slonsca, cu Pătru Seledţie, cu 150 de călărime au venit la agiutoriul lui Dispot. Aşijdirea şi pedestrime némţi, scoşi din cetatea Cassovei şi dintr-alte cetăţi de pe margine fură adunaţi, cît cu toţii să făcus<ă> 2000 di oşténi aleşi.

Acéstea isprăvindu-să, măcar că Laschi poftiia să poarte el toată cîrma, ce s-au ales să rămîie toate în socotiala lui Anton Săcuiul, el să fie purtător acei oşti şi să cîrmuiască pri toţi, iar Laschi să aibă grij<e> pintru alte trebi a lui Dispot./ Şi vrînd să fie pri tainä lucrurile lui Dispot, au socotit cu toţii şi au făcut véste că au murit Dispot. Şi îndată Laschi au ascunsu pri Dispot într-o cămar<ă> di tainä şi făcu véste că-i bolnav şi să arătă mîhnit şi cu voe rea Laschi pintru Dispot.

f. 238

Iară peste puţine dzile eşit-au Laschi jialnic dzicînd că au murit Dispot şi de cheltuiala ce-au făcut cu atîta som<ă> de bani pentru Dispot rămîne păgubaş. Făcut-au săcriiu di mortu şi au pus o piatră mare; aducînd préoţi îl ducea să-l prohodiască la besérică şi ducea săcriiul în umere şlehticii oşténi leşăşti. Şi îngropară acel săcriiu cu piiatra în besérica cea mare. Iară Dispot era ascunsu într-o cămar<ă> în cetate, ştiindu-l numai o slug<ă> credincioas<ă> a lui.

Şi aşea, după acéstea să porni Dispot cu Laschi şi cu Anton cu oştile, cu 8 tunuri, mergînd prin Ţara Unguriască, lăsînd diastînga Sărădnia şi Mu<n>caciul diadriapta, să abătură spre munţii Ţării *Leşăşti, în prijma Liovului. Avea léşii păzitori la căile* acelor munţi, ce n-au putut sta nemică împrotiv<a> oştilor lui Dispot, cît li-au căutat/ acelor păzitori a da cale. Şi aşia au sosit la Estepnici, la marginea Ţării Moldovei.

f. 238^{v}

Oblicis<ă> acum şi Alexandru vodă de apropiiarea oştilor lui Dispot, şi nu crédea, pintru că oblicis<ă> mai nainte de moartea lui Dispot, fiind pri acéli vremi oaminii lui Alexandru vodă faţă la îngroparea acelui săcriiu, carii era trimişi iscoade. Ce de la o vréme, din priiatinii săi, Alexandru vodă, ce avea léşi, i-au căutat a créde că au învins Dispot şi vin<i> cu Laschii asupra lui cu oştile ungureşti şi cu Anton Săcuiul. Sîrguit-au şi Alexandru vodă de ş-au strînsu oştile sale, ca la 25.000, făcîndu-le căutare în cîmpii Sucévii. Ce mai mulţi era ţărani în oastea lui Alexandru vodă, dicît slujitori.

---

1 aşăzase / Ungurească // 2 ceialalţi // 3 ajutoriul / Despot / Aşîjderea // 4 némţi] nemţească / de pe]după // 5 di oşténi]de oameni // 6 pohtea // 7 ci / socoteala // 8 pre / grijă // 9 pentru / Despot / pre / lucr<ur>ile // 10 Despot$^{1-2}$ // 11 Despot / pre / de // 12 veste / că-i]că iaste / pentru Despot // 13 Iar / zile / jalnic / zicînd / *ad.marginal* Laschii, 1557 A // 14 Despot$^{1-2}$ / chletuiala / sumă // 15 săcriiu] coşciug / de / piiatră / mare]într-însul // 16 şi aducînd preoţi / ducea]duseră / prohodiască]îngroape / bisérică // 17 sicriul / şleahticii / oştenii / sicriu // 18 bisérica / Iar Despot / *lipseşte* era // 19 a]al // 20 aşa / Despot / Anton săcuiul // 21 prin]spre / Ungurească lăsînd deastînga Sorodnia // 22 deadreapta / Ţării // 23 preajma / léşîi / ce // 24 nimic împotriva / Despot / le-au // 25 a le da / aşa / *lipseşte* la / Ţării // 27 Oblicis<ă>]Înţelegînd / *lipseşte* şi / Alicsandru // 28 Despot / şi]tot / credea / pentru / oblicis<ă>] înţelesése // 29 Despot / pre acele / oamenii / Alixandru / de faţă // 30 îngroparia / sicriu / carei / Ci / *ad.marginal* carii era trmişi iscoade A // 31 priiatenii / ce-i avea la léşi Alexandru vodă // 32 învins] înviiat / Despot / vine / oşti // 33 Alixandru // 34 Sucévei / Ci // 35 Alixandru / decît //

www.dacoromanica.ro

RĂZBOIUL LUI ALEXANDRU VODĂ CU DISPOT VODĂ LA VERBIIA, ÎN ŢINUTUL <BOTOŞANI>.

Purces-au Alexandru vodă împotriva lui Dispot vodă, de care ştiia cum şi némţi are în oaste Dispot vodă. Stătut-au la trecătoarea <loc gol> Alexandru vodă cu oştile sale, tocmind cîteva tunuri asupra trecătorii să nu-i lasă să triacă diodată pri Dispot vodă. Iară Dispot
f. 239 îmblînd călari/ pre ţărmuri singur, vădzu toată oastea lui Alexandru vodă. Şi spăimîntîndu-să că nu-l va putea înfrînge începusă a pierde nădéjdea de a birui pre Alexandru vodă; ce gîndi să fugă. Iară oblicînd Anton Săcuiul gîndul lui Dispot vodă şi spaima lui, l-au îmbărbătat şi au cercat de afară alt vad şi trecu oastea unguriască şi nimţască cu Laschi şi cu Dispot.

Iară Alexandru, vădzind trécerea lui Dispot, den sfatul lui Moţoc, care era pre atuncea purtător de oşti lui Alexandru vodă, au întorsu tunurile cu mare nevoe de unde era tocmite şi li-au pogorît mai gios. Aceasta mai mult au făcut-o Moţoc din nesocotiala sa. Iară Anton Săcuiul cu ai săi, trecînd de sirgu vadul, déderă năval<ă> şi apucară şi podul şi tunurile lui Alexandru vodă.

După ce au trecut Anton cu ai săi, lăsind pre Laschi şi pre Dispot pre urmă, lăsat-au şi pre un polcovnic al său, anume Pătru Delie, să asculte pre Dispot şi cînd ar poronci el, să sloboadză tunurili asupra lui Alexandru vodă. Trecut-au întîi podul, venind după dînsul Rusime cu Burgundie şi cu Velleiu cu ai săi. Iară Ştefan, cu porecla Balog, cu o samă de pedestrime, iară altă sam<ă> de pedestrime şi tunurile, pre care era mai mare Delie şi Laschi, cu Dispot mai pre urmă, trecură şi
f. 239^{v} ei. Şi dacă trecură toţi, tocmind toată oastea Anton în 2 şiraguri/ îndată dédiră în dobe şi în trîmbiţ<ă> sămnu de războiu şi făcură năvală asupra oştii lui Alexandru vodă. Scrie Istvanfie istoricul să fie avut Alexandru vodă şi 2000 de eniceri şi turci călărime. Ce n-au putut sta multă vréme la războiu oastea lui Alexandru vodă. Că amestecîndu-să călărimea cu pedestrimea turcească au purces în răsipă oastea lui Alexandru vodă. Gonitu-i-au cîtva loc Anton şi Burgundie cu raitarii franţozi, de i-au agiunsu şi i-au tăiat. Picat-au multe trupuri din oastea lui Alexandru vodă.

Fost-au împărţită o sam<ă> de oaste cu Alexandru vodă, pre care o purta Moţoc şi Bogdan. Aceştiia cîtăva vréme au ţinut războiul cu

---

1 *lipseşte* N / Alixandru / Despot // 2 ţinutu / *ad.marginal* Alexandru, 1557 A // 3 Alixandru / Despot // 4 cum că / nemţi / Despot / *lipseşte* vodă // 5 Alixandru // 6 lase / treacă deodată pre / Despot [1-2] / *lipseşte* vodă / Iar // 7 umblîndu călare / văzu / Alicsandru // 8 începuse // 9 nedejdea / Alixandru / ci // 9-10 Iar Anton săcuiul pricepînd gîndul / Despot / *lipseşte* vodă / *după* vodă, *anulat* i-au dzis lui Dispot A // 11 ungurească / nemţească // 12 Despot // 13 Iar Alixandru vodă văzînd trecerea / Despot / din / *ad.marginal* Alexandru, 1557 A // 14 oştile / Alixandru // 15 le-au / jos // 16 nesocoteala / Iar // 17 de sirgu]de grab / déteră // 18 Alixandru // 19 Anton Săcuiul / lăsînd / Despot // 21 Despot / porunci / tunurile // 22 Alixandru // 23 Iar // 24 seamă[1-2] // 25 Despot // 26 daca / *lipseşte* toată / în doao polcuri, îndată // 27 déteră / semnu // 28 Alixandru[1-2] // 29 inicéri / Ci / pu<tu>t // 30 Alixandru // 31 risipă // 32 Alixandru / Anton Săcuiul // 33 ajunsu // 34 Alixandru // 35 *lipseşte* Fost-au împărţită... vodă / carele / *ad.marginal* Alexandru, 1557 A //

www.dacoromanica.ro

Laschi şi cu Dispot vodă. Ce nemerind Anton săcuiul cu polcurile sale şi dînd războiu, numaidecît au purces Alexandru vodă cu Moţoc şi cu Bogdan în răsipă.

Rămas-au cîteva stiaguri de a lui Alexandru vodă şi tunurile toate pre mîna lui Dispot vodă. Scrie Istvanfic, istoricul, să fie căzdut într-acel războiu trupuri din oastea lui Alexandru vodă 3000 şi enicérii mai toţi periţi şi robiţi. Mulţi robi au căzdut pre mîna lui Dispot. Ce pre toţi i-au slobozit cu sfatul lui Laschi şi a lui Anton, pintru să tragă cu
f. 240 blîndéţă inimile tuturor lăcuitorilor ţărîi spre Dispot./ La acestu războiu tare şi vitejaşte au stătut Alexandru vodă singur. Că pre un ungur ce făcea singur războiu cu dînsul l-au oborît cu suliţa de pre cal. Aşea îl laudă istoriia streină, cum cîtăva vréme singur Alexandru vodă cu puţini, părăsit de toţi ai lui, au ţinut războiul.

Iară după ce au purces în răsipă şi Alexandru vodă cu cine era pre lîngă sine rămaşi, au căzdut ca la 2000 din oşténii lui, împiedicaţi între nişte garduri şi şanţuri cu care era îngrădiţi pometii, unde să strînsése ţărănimea. Unii din oşténii fugari a lui Alexandru vodă s-au fost suit pin copaci, lăsindu-şi caii; şi pri aciia îi ucidea din sinéţă.

Acest războiu a lui Alexandru vodă cu Dispot, la ce loc au fost, cronicarii streini nu scriu. Iară răpăosatul Grigorie Uréche vor<nicul> scrie că au fost la Verbiia; însă pre scurtu scrie. Iară noi, din cronice streine, am aflat mai pre largu, precum scriem.

Alexandru vodă, după ce au pierdut războiul cu Dispot vodă, luîndu-şi de grabă doamna şi avérea toată, că mai nainte trimisése la
f. 240^{v} Suceav<ă> de ş-au luat ce-au avut şi au trimis spre Dunăre,/ şi el din laşi s-au pornit spre Huşi. Acolo să grijiia să strîngă ţara şi să ia agiutoriu de la turci, să se întorcă asupra lui Dispot vodă; ce nemică n-au folosit.

Lauda acestui războiu o scriu şi o dau istoricii lui Anton Săcuiul, care nepărăsit şi făr<ă> préget imbărbătînd pre ai săi au luat întîi biruinţă. Războiul acesta s-au tîmplat în dzua svîntului Martin, ce-l sărbadză papistaşii, care svîntu iaste în 11 dzile în luna lui noemvrie, după calendariul lor, iară la noi vine la oc<tomvrie> 31 dzile.

După îzbîndă Dispot au purces cu Laschi şi cu Anton şi cu toate oştile drept la Suceav<ă> şi au pus de au zugrăvit pe păreţi, la uliţa ce să chema Uliţa Tătărască, *războiul* lui Dispot cu Alexandru vodă şi chipurile capitanilor diosăbi şi a domnilor, cu mare meşterşug făcute

---

1 Despot / ci // 2 Alicsandru // 3 risipă // 4 steaguri / Alicsandru // 5 Despot / căzut // 6 Alixandru / inicérii // 7 căzut / Despot / Ci // 8 slobozit / al lui Anton Săcuiul / pentru // 9 blîndéţe / ţării / Despot vodă // 10 Alicsandru // 11 dînsu / oborît jos / dupre / Aşa // 12 striină / cum că / *după* vréme *ad.* au stătut / Alicsandru // 14 Iar / risipă / Alixandru / *după* vodă *ad.* singur / mai era / *lipseşte* pre/*ad.marginal* Alexandru, 1557 A // 15 sine]dînsul / căzut / împiedecaţi // 17 oştenii / a]ai / Alicsandru / pen // 18 lăsîndu-şi / pre aceia / sinéţe // 19 al lui Alicsandru / Despot // 20 striini / Iar răposatul Uréche vornic // 21 Iar // 22 striine / pe // 23 Alicsandru Despot // 24 de grab / averea // 25 Suceava / *după* laud *ad.* tot // 26 grîjiia // 27 ajutor / şi să se întorcă / Despot / ci / nimic // 30 fără de prégit // 31 Acest războiu s-au întîmplat / zioa lui sfeti Martin // 32 sărbeazâ / sfînt / zile ale lui noem<vrie> // 33 călindarul / iar // 34 au purces Despot / *ad. marginal* Despot, 1557 A // 35 oşti / Suceava / pre // 36 chiema / Despot / Alixandru şi cu // 37 căpitanilor / deosebi / meşteşug //

www.dacoromanica.ro

chipurile hatmanilor şi anume care zugrăvitură şi scrisoare pre urmă, cu vréme<a>, s-au ştersu. N-au zăbăvit Dispot, ce au trimis în goană după Alexandru vodă; ce nu l-au putut agiunge. Nice altă nemică de a lui n-au putut lua, făr<ă> numai un car cu covoară cu păretare, îmbrăcăminte de cas<ă>, iar proaste./

f. 241 După ce au sosit Dispot la Suceav<ă>, i-au eşit mitropolitul ţării cu toţi episcopii şi cu tot norodul în tîmpinare, de l-au petrecut cu mare cinste pîn-în cetate. Iară Dispot, ştiindu-să nemîntuit de Alexandru vodă, de care avea mare grij<e>, măcar că înţălesése că au trecut Dunărea, dar ştiindu-l şi cu avére eşit den ţară, au oprit Dispot toate oştile céle streine pre lîngă sine. Şi să arăta blînd Dispot spre toţi şi cu cuvinte dulci, îmblînzind pre boiarii ţării şi întărindu-i cu nădéjde de binefacere spre toţi. Să griji de iznoav<ă> de oşti asupra lui Alexandru vodă.

AL DOILE<A> RĂZBOIU A LUI ALEXANDRU VODĂ CU DISPOT LA PRUT, DREPT HUŞI, ÎN ŢINUTUL FĂLCIIULUI.

Iară Alexandru vodă, strîngînd rămăşiţ<ă> din oşténii săi ce scăpas<ă> din călărime turcească şi adunînd şi alţi turci, ostaşi ca 5000, între carii avea şi cîţ<i>va eniceri, cu aciia cu toţii au purces Alexandru vodă şi au venit la apa Prutului şi acolo drept Huşi au făcut pod peste apa Prutului. Şi acolo aştepta agiutoriu pre Pătru vodă sin

f 241v Mircii vodă, domnul muntenescu./ Iară înţălegînd Dispot precum Alexandru vodă au sosit la Prut cu oşti turceşti şi aştiaptă şi agiutoriu pri ficiorul Mircii vodă, domnul muntenescu, den sfatul lui Anton ungurul, strîns-au ţara şi oştile ţării la sine, ca la 25.000 di oşténi, cu ţărani, la Suceav<ă>. Şi luînd tunuri 32 Dispot cu sine, au purces din Suceav<ă> asupra lui Alexandru vodă.

Înţălegînd Alexandru vodă de nepriiatinul său Dispot că să apropie cu oştile asupra lui, au poroncit de au strîcat podul ce făcus<ă> la Prut. Era un sat despre partea lui Dispot cu puţinéle casă, unde socotind Anton loc bun de supus tunurile au tras tunurile şi li-au supus pintre cas<ă> la acel cătucian, iar pre sineţaşii unguri şi pre némţi

---

2 *după* ştersu *ad.* Precum şi o biserică în Hîrlău, care au fost zidită de Despot vodă în pomana tătîne-său, de 6 stînjini în părete de înnaltă, care stă astăzi răsipită şi nime nu scrie de dînsa, nice iaste pomenire de acea biserică papistăşască, făcută de Despot vodă (care pe urmă vei vedea de ce lege era acel Despot vodă) N / zăbovit / ci/ / 3 Alixandru / ci / ajunge / Nici alt nimic // 4 al lui / lua] apuca / peritare // 6 Despot / Suceava / ţării // 7 în tîmpinare]înainte / de]şi // 8 Iar despot neştiindu-să mîntuit / Alixandru // 9 înţelesése // 10 avere / din / Despot // 11 striine / Despot // 12 îmblînzind / ţării / nedejde facerii de bine // 13 Alixandru // 15-16 *lipsesc* N // 15 al lui Alixandru / Despot // 16 *după* Fălciiului *ad.* 7068 // 17 Iar Alixandru / oştenii // 18 scăpase / *ad.marginal* Alexandru, 1557 A // 19 inicéri / aceia / toţi / purces]plecat / *lipseşte* Alexandru vodă // 21 ajutor şi pe / agiutoriu pre Mircea vodă N // 22 Iar despot înţelegînd // 23 Alixandru / aşteaptă / ajutor // 24 pre Mircea vodă N / pre feciorul / din // 25 ţării / 25.000 de mii oşteni // 26 Suceava /l uîndu 32 de tunuri Despot // 27 Suceava / Alicsandru // 28 Deci înţelegînd Alixandru / nepriiatenul / Despot / *ad.marginal* Alexandru, 7068 A // 29 poruncit / stricat / ce-l făcuse el la Prut // 30 Despot / case // 31 Anton Săcuiul / le-au // 32 pentre case / cătucean / nemţi /

www.dacoromanica.ro

pintre desime şi pintre copaci şi pe malul Prutului, unde era mai ponorît malul au supus să facă meşterşug viclian şi au poroncit Anton să nu dea din sinéţă peste poronca lui.

Sta oşténii lui Alexandru vodă cu Moţoc amestecaţi cu turci pre rîpa Prutului ca 2000, carii dacă vădzur<ă> că să apropie oastea lui Dispot au poftit Moţoc de au vorovit cu Anton Săcuiul, amîndoi puind
f. 242 parola. Ce vor fi vorbit în scurtă voroav<ă> nu scriu istoricii./ Nu s-au putut vidia de oastea lui Alexandru vodă, oastea cea supusă a lui Dispot pintru desimea călărimei a lui Dispot; turcii aşijdirea fiind făr<ă> grij<e> pintru apa Prutului, care era pentru dînşii, nu socotiia a fi vreun vicleşug, ce alerga bulucuri să vadză tabăra lui Anton ungurul. Atunce de sirgu poronci Anton de slobodziră tunurile în oastea lui Alexandru vodă şi poronci de eşiră sineţaşii de unde era supuşi. Puţin războiu ţinură oşténii lui Alexandru vodă, că sloboziră foc tare ungurii şi picară de pripă caii şi unii morţi căduţi, alţii răniţi, au dat dos la tabăra lor.

Iară luînd véste Anton ungurul de vinirea lui Pătru vodă sin Mircea vodă şi de tătari într-agiutor lui Alexandru vodă, s-au apucat Anton cu mare sirguială a face podul ce-l strîcas<ă> Alexandru vodă. Aducînd multe coşuri, împlîndu-le cu piiatră, li-au aruncat în Prut, legîndu-le de grindzi cu nuiale de stejar şi de loze, în loc de odgoani, peste carele au pus liase împletite bine, aşternînd pac şi pliavă peste lias<e>. Pus-au tunurile în ţărmurile Prutului, de apăra dispre oastea lui Alexandru vodă podul; că făcea năvală oştile lui Alexandru vodă să împiiadice să nu poată face podul.

Vădzînd Alexandru vodă că s-au isprăvit podul peste Prut şi
f. 242^{v} agiutorul/ i să întîrdzie de la Pătru vodă sin Mircea vodă şi de la tătari, pierdut-au nădejdea de agiutor şi de noapte s-au rădicat şi au purces spre Chiliia şi spre Cetatea Albă. Şi trecînd Dunărea s-au dus la Silistra şi de acolo la Ţarigrad cu toate ale sali. Iară oşténii lui s-au răşchirat cine încătro au putut.

Avut-au Alexandru vodă cu doamnă-sa Roxanda doi fii, anume Bogdan şi Pătru. Şi au domnit într-această domnie ani 5./

---

1 pentre$^{1.2}$ / ponorît]pogorît // 2 meşteşug viclean / poruncit // 3 porunca // 4 oştenii / Alixandru // 5 daca văzură // 6 Despot / pohtit // 8 vedea / Alixandru // 9 Despot^{2} / pentru / a lui] lui / aşîjderea // 10 fără de grije / pentru / pintre^{2} / socotea // 11 ci / buluc / vază // 12 Atunci / de sirgu]de grab / porunci / slobozirá // 13 Alicsandru / porunci / seneţaşii // 14 oştenii / Alixandru / sloboziră // 15 căzuţ<i> / dosul // 17 Iar / veste / venirea / de venirea Mircii vodă N / *lipseşte* sin Mircea vodă // 18 într-ajutor /Alicsandru // 19 *lipseşte* Anton / *după* sîrguială *ad.* Anton / stricase / Alixandru // 20 umplîndu-le / pietri/le-au // 21 şi legîndu-le / grinzi / lozăjzăloj / otgon // 22 lése / pleavă // 23 leasă // 24 Alicsandru^{2} // 25 împiedice // 26 Văzîndu Alicsandru / peste]du peste / *ad.marginal* Alexandru, 7068 A // 27 ajutoriul / întîrzie / de la Mircea vodă N / Pătru vodă sin Mircea vodă]domnul muntenescu // 28 toată nădejdea / ajutor // 30 sale / Iar oştenii // 31 încotro // 32 Alixandru / doamna Rocsandra / *lipseşte* anume // 32 *ad.marginal* Alexandru, 1558 A // 32-33 *lipsesc* N //

www.dacoromanica.ro

7068, 1560. DOMN 25. DOMNIE 28. PĂTRU VODĂ 1, FIIUL MIRCII VODĂ.

După moartea Mircii vodă stătu-au la domnie fiiu-său cel mai mare Pătru vodă, împreună cu mumă-sa, doamna Cniajna a Mircii vodă, care după ce au trecut 2 săptămîni, venit-au o samă de boiari pribégi din Ţara Unguriască asupra lui Pătru vodă, carii nu-l iubiia să fie domnu. Şi au avut războiu Pătru vodă cu acei pribégi la sat la Românești, în ţinutul Gorj şi au biruit pribégii pi Pătru vodă cu boiarii săi. Şi au fugit Pătru vodă împreună cu mumă-sa doamna Cniajna peste Dunăre. Iară boiarii pribégi au rămas în Giurgiov.

AL DOILE<A> RĂZBOIU A LUI PĂTRU VODĂ CU PRIBÉGII.

Deci, luînd Pătru vodă agiutor de la turci, de iznoav<ă> au venit asupra acelor pribégi şi au avut războiu cu dînşii la sat la Şărpăteşti, în
f. 243v ţinutul <loc gol>. Şi acolo au biruit Pătru vodă/cu boairii săi, pe pribégi. Atunce au perit Badea cluceriul şi mulţi oamini. Şi s-au aşedzat Pătru vodă împriun<ă> cu mumă sa, doamna Cneajna, la scaunul ţării.

AL TRIELE<A> RĂZBOIU CE-AU AVUT PĂTRU VODĂ CU ALŢI PRIBÉGI.

După ce-au trecut o săptămînă, venit-au alţi boiari pribégi pre Oltu asupra lui Pătru vodă, anume Stanciul Bengăi şi Matei a Margăi şi Radul logofătul şi Vîlsan şi alţi mulţi şi au avut războiu cu Pătru vodă şi cu turcii ce era agiutor lui Pătru vodă la sat la Boiani, în ţinutul <loc gol>. Şi au biruit turcii pe pribégi şi au fugit peste munte; şi mulţi oamini au perit. Atunce au venit Stepan vel portar cu un agă de la Poartă şi au adus stiag lui Pătru vodă, înoindu-i domniia, şi l-au aşădzat în scaon în Bucureşti să fie domnu în locul tătîne-său, Mircii vodă, în luna lui oct<omvrie> 24 dzile. Şi atunce au adaos Pătru vodă cu mumă-sa la bir 15.000 de aspri. Pe urmă l-au mazilit Împărăţiia pe

---

1 *după* Valahia *ad.* 1560 / *ad.marginal* Valahia. Petru, 1560 A // 1-11 Deci cînd au fost a doao săptămînă puţinei boiari, ce au fost scăpat preste munte, ei au venit cu puţinea oaste, de au făcut războiu cu boiarii Mircii vodă la satul Rumâneşti şi fu izbînda pribégilor. Iară doamna Chiajna a Mircii vodă şi cu fie-său Pătru vodă au fugit peste Dunăre C // 2 *lipseşte* 7068... domnie 28 / *lipseşte* 1 // 4 După Mircea vodă / fiul său // 5 Chiajna / *lipseşte* a Mircii vodă // 6 seamă / pribegi // 7 Ungurească / carei // 8 pribegi // 9 Gorjii / pribegii / pi]pre // 10 *lipseşte* doamna Cniajna // 11 Iar / pribegi // 12 *lipseşte* C / doilea / al lui / pribegii / *ad.marginal* Petru, 1560 A // 13 16 Şi iar au venit al doilea rînd de au făcut războiu cu pribégii la sat la Şărpăteşti şi fu izbînda a boiarilor Mircii C // 13 luîndu / ajutor // 14 pribegi // 15 *lipseşte* în ţinutul B, *ad. marginal* A // 16 pe pribégi]pribegii / Atunci / cluce<rul> / oameni // 17 aşăzat / împreună / *lipseşte* doamna Cneajna / la]în // 18 ţării // 19-20 *lipseşte* C / Războiul al treilea ce au făcut // 20 pribegi / *ad.marginal* Petru, 7068 A // 21 pribegi // 22 al // 24 ajutor // 25 pribegi // 26 oameni / Atunci // 27 steag // 28 aşăzat / *ad.marginal* înoindu-i domniia A / scaun // 29 *lipseşte* în luna lui oct<omvrie> 24 dzile C / de zile / atunci // 30 15.000]5 C / mazîlit / *lipseşte* pe Pătru vodă //

www.dacoromanica.ro

Pătru vodă şi ducîndu-l la Ţarigrad l-au făcut surgun turcii peste maré la <loc gol>. Iară în locul lui au pus Împărăţiia domnu pre frate-său,
f. 244 Alexandru vodă/, ficiorul cel mai mic al Mircii vodă. Iar Pătru vodă au domnit ani 8./

f. 244v 5 *MOLDAVIA.*

7070, 1562. DOMN 27/ DOMNIE 28. DISPOT VODĂ 1.

Vădzind Dispot vodă că-i sluji norocul bine şi goni pre Alexandru vodă Lăpuşnianul (însă cu vitejiia lui Anton Săcuiul), s-au întorsu cu mare veselie la Iaşi, unde au poftit pre Grigorie, mitropolitul ţărîi, de
10 i-au cetit molitva de domnie, după obicéiu, şi i-au pus nume Ion vodă Dispot, aflîndu-să acole<a> şi Anastasie, episcopul de Roman şi Evthimie episcopul de Rădăuţi şi toţi boiarii ţărîi; şi din Iaşi au purces spre Suceav<ă>.

Dacă au sosit la Suceav<ă>, acolo au poroncit de au strîgat să-ş<i>
15 lasă toţi armele de apărat şi să margă cineş pre la casăle sale. Iar au poroncit şi aceasta, că cine nu va asculta de poroncă şi nu să va supune poroncilor, să va certa de moarti. Grăiia toţi de rău de Alexandru vodă şi-l făcea tiran, iară lui Dispot vodă norocire în mulţi ani strîga.

f. 245 După acéia ales-au Dispot vodă 4 boiari de credinţă pre carii/au
20 socotit să-ş<i> las<e> toată cîrma ţărîi, anume pe Stroici, făcîndu-l logofăt mare şi pre Barnovci hat<manul> şi pre Moţoc vornic mare. Căci acmu dintr-acea şoptă de care s-au pomenit mai sus, cu Anton ce-au fost luat Moţoc credinţă despre Dispot vodă şi pre Grigorie cu porecla Reveles, de niamul lui de la Beciu, ficior a unui Ioan Reveles,
25 ce-au fost episcop oarecînd a unui oraş Burgundiia, om ştiut, care în mare cinste şi trécere era la Dispot vodă.

Iară Pătru vodă, ficiorul Mircii vodă, domnul muntenescu, cari era purces cu oşti într-agiutor lui Alexandru vodă cu tătarîi, după ce au înţăles de fuga lui Alexandru vodă, s-au întorsu iarăşi la scaunul său la
30 Bucureşti.

Dispot vodă, dacă s-au aşedzat la scaon şi i-au venit stiag de la Împărăţie, arătatu-s-au blînd şi tuturor cuvios, adecă cu faţă véselă,

---

1 turcii surgun / mare // 2-3 Şi au venit în locul lui domn frate-său Alexandru vodă, iar fecior Mircii, mai 7 zile, leatul 7076 C // 2 Iară]Şi / pe // 3 Alixandru / feciorul / al]al lui / Şi au domnit Pătru vodă // 5 Moldaviia B, *lipseşte* N, *ad. marginal* A // 6 Domniila lui Dispot vodă N / *lipseşte* 7070... domnie 28 / Despot Iacov Vasilie vod<ă> Iraclis / *lipseşte* 1 / *ad.marginal* Iacov Despot A / *ad.ulterior* Iacov Vasilie Iraclid A // 7 Văzînd Despot / goni]izgoni / Alicsandru // 8 Lepuşneanul / însă] încă / vitejiia // 9-12 *după Ureche* // 9 pohtit pe / ţării // 10 citit molitfele / numele Ioan // 11 Despot / acolea // 12 Eftimie episcop / ţării // 13 spre]la / Suceava // 14 Dacă / *lipseşte* la Suceav<ă> / poruncit / strigat // 15 lase / meargă / casile // 16 poruncit / poruncă // 17 poruncilor / Grăia / Alixandru // 18 iar / Despot / striga // 19 aceia / Despot / *ad.marginal* Despot, 1561 A // 20 lase / ţării // 21 Barnovciu // 22 Şi alta căci acum / dintr-această / mai sus, ce de Anton s-au luat // 23 la credinţă / Despot / pe // 24 neamul / fecior // 26 şi trécere]petrecea / Despot // 27 Iar / feciorul / care / Iară Mircea vodă N // 28 într-ajutor / Alixandru / tătarii // 29 înţeles / Alixandru / a]în // 31-5 *după Ureche* // 31 Despot / dacă / aşăzat / scaun / steag / *ad.marginal* Despot, 7070, 1561 A // 32 adică //

www.dacoromanica.ro

drăgăstoas<ă> tuturor şi la arătare créştin drept, iară în taină eretic. Şi avea de ai săi sfétnici, di o légi cu dînsul. Mai apoi s-au arătat şi
f. 245v necredinţa lui./ Trimis-au după acéia soli la craiul leşăscu şi la împăratul nemţăscu, dîndu-le ştire că s-au aşădzat la domnie, unde pre
5 soli bine i-au priimit şi i-au fostu bucuroşi unuia ca aceluia ce slujisă şi la curtea împăratului nemţăscu şi la Corona.

Dispot vodă la începutul domniei lui avea mare trebuinţă de bani şi cheltuiala den dzi în dzi să adăogea şi ţara era deşartă şi stoarsă de Alexandru vodă. Nice au aflat cît de puţin în urma lui Alexandru vodă,
10 că scosése Alexandru vodă cu sine şi acum Dispot vodă nice léfile slujitorilor nu avea de unde da; să-i sloboadză nu cuteza, că tot avea grij<e> Dispot vodă de Alexandru vodă. După acéstea toate, cum s-au pomenit, slobozit-au Dispot vodă oştile toate pre la ernatic, însă cu puţină plată. că de odată socotisă cîte un galbîn de aur să se dea de tot
15 capul şi acesta încă neputîndu-să de grab strînge din ţară, au poroncit de au luat un policandru şi nişte sféşnice de argint, ce au fost făcut Alexandru vodă la Mitropolie din <loc gol>, de li-au strîcat şi au făcut
f. 246 bani pe plata oştii. Şi aşea,/ din banii făcuţi din sféşnicile bisericii şi cu ce s-au mai strînsu den ţară, s-au dat léfile slujitorilor. Şi dintr-acéia au
20 întrat Dispot vodă în ura ţărîi, vădzînd că să strică odoarele beséricilor, care de alţi domni s-au închinat lui Dumnedzău.

Trimis-au Dispot vodă sol la Jicmont, craiul Ardialului, să-i dea cetăţile Clujvarul şi Ciceul, care cetăţi era date de Matiiaş, craiul ungurescu, domnilor de Moldova, că de nu le va da pre mîna lui
25 Dispot vodă, nu într-alt chip, ce de le va ţinea Jicmont acéle 2 cetăţi în pieptul său ascunse, di acolo, din piept le va scoate el. De care solie mîniindu-să Jicmont, craiul Ardialului, acest răspunsu au dat solului lui Dispot vodă, să-i spue lui Dispot vodă că criténii de pururea sint minciunoşi.

30 Iară Alexandru vodă Lepuşnianul, aflîndu-să la Ţaringrad, au făcut jalob<ă> la împăratul sultan Suleiman, dînd ardzu cu pîră de mare
f. 246v strîmbătate a sa despre Dispot vodă./ Sultan Suleiman împăratul au poroncit vezirului să ducă cu agiutorul împărătescu pre Alexandru vodă la scaunul ţărîi. Şi au trimis şi la craiul leşăscu cu bănat, căci au lăsat
35 prin ţara lui a să face atîtea amestecături cu Dispot vodă ţărîi.

Întru acéia vréme gătindu-să Alexandru vodă de domniia Moldovii

---

1 drăgăstos / creştin / iar / eritic // 2 de o lege // 3 aceia // 4 nemţescu / aşăzat domnu // 5 slujîse // 6 nemţescu / *după* corona *ad.* leşască // 7 Despot / tribuinţă / *ad.marginal* Despot, 7070 A // 8 din zi în zi // 9 Alixandru [1-2] / Nici // 10 scosése]luase tot / *lipseşte* Alexandru vodă / Despot / nici / lefile // 11 da]le da / sloboază / cuteza // 12 *lipseşte* Dispot vodă / Alixandru / acestea // 13 slobozit-au Despot vodă slujitorii şi toate oştile / ematec // 14 socotise / galben / să le dea // 15 şi şi acesta / *lipseşte* de grab / poruncit // 17 Alixandru / Mitropoliia / le-au stricat // 18 aşa / bani // 19 s-au]au / din // 19-20 *lipseşte* s-au dat léfile... în ura ţărîi / 20 văzînd // 21 biséricilor / Dumnezeu // 22 Despot / soli / Jîcmon / Ardealului / *ad.marginal* Despot, 7070 A // 23 Mateiaş // 24 de[1]din // 25 Despot / *lipseşte* vodă / ci / *după* Jîcmon *ad.* în silă / *lipseşte* acéle 2 cetăţi // 26 de // 27 Jîcmon / *lipseşte* craiul Ardialului / solilor // 28 *lipseşte* lui Despot vodă / Despot / deapururea sînt // 29 mincinoşi // 30 Iar Alicsandru / *lipseşte* Lăpuşninul/*ad.marginal* Lepuşnianul A // 31 jalbă / arzu // 32 strîmbătatea sa / despre]de către / Despot / *lipseşte* împăratul // 33 poruncit / vizirului / ajutoriul / Alixandru // 34 ţărîi]său / bănat]împuţăciune // 35 Despot / *lipseşte* ţărîi // 36 acia / Alicsandru / de]cu / Moldovei //

www.dacoromanica.ro

să vie iar în ţară, iată sosăscu boiarii trimişi de Dispot vodă la Împărăţie cu multe pocloane, adăogînd şi birul la Împărăţie 10.000 galbini de aur. Şi aşia iarăş<i> ş-au tocmit Dispot vodă lucrurile de la Împărăţie şi i-au dat stiag şi sabie scumpă prin agă împărătescu lui Dispot vodă. După ce ş-au aşedzat Dispot vodă di iznoav<ă> lucrurile domniei despre Împărăţia Turcului, început-au a face mari răutăţi şi tirănii în ţară. Iară Anton ungurul, de care s-au pomenit mai sus, dăruit bine de Dispot vodă cu aur şi cu argint şi cu
f. 247 haine scumpi cu soboli şi sabii ferecate şi paloşe la cai/ cu şéle ferecate, s-au înturnat la casa sa, lăsind în locul său pre lîngă Dispot vodă pe Pătru Divoe, ce era mai mare, lăsat de paza cetăţii Sucévii. Aşijdirea lui Albreht Laschi încă i-au dat 10.000 galbini de aur, făgăduindu-să să-i mai dea şi alţi bani ce-i mai rămăsése Dispot vodă şi i-au dat şi cetatea Hotinului, la care ispravnic au pus Laschi pre Ioan Piasoţchii, omul său, şlehtici leşăscu, măcar că în scurtă vréme la mare vrăjmăşie au venit Dispot vodă cu Laschii, pricum vom spune la rîndul său.

Pre urmă, după ce s-au dus Anton şi Laschi pre la ale sale, pri Ioan Pătru Rusegl, măcar că-l opriia Dispot vodă să mai şadză, fiind legat în slujbele lui Ferdinand s-au dus şi el în Ţara Unguriască, dăruit bine de Dispot vodă. Spun, să-l fie petrecut Dispot vodă un conac pe Pătru Rusegl. Iară acolo, la masul cel dintîi, i s-au furat a lui Pătru Rusegl 2 cai foarte frumoşi, cari i-au fost dăruit Dispot vodă. Prepus-au tare
f. 247^{v} Rusegl pre Dispot vodă pintru furtuşagul acelor cai/ şi cu bănat s-au dus Pătru Rusegl în Ţara Rusască şi di acolo la Cassoviia.

PENTRU LASCHII, CUM S-AU SFĂTUIT SĂ SCOAŢ<Ă> PRE DISPOT VODĂ DIN DOMNIE.

De această povéste scrie Marţic Paşovschii, cum Albreht Laschii, voevoda Siraschii, dacă au aşedzat pri Dispot vodă la domnie, cu multă cheltuială a sa, s-au dus înapoi în Ţara Leşască, după ce i-au dat Dispot vodă 10.000 galbini aur şi au lăsat cuvînt lui Dispot ca să-i trimiţ<ă> toţi banii ce-au rămas, cari i-au cheltuit pintru dînsul, să-ş<i> răscumpere satele şi ocinile care le zălojisă pintru Dispot vodă. Iară Dispot dacă s-au vădzut aşedzat în domnie, nemică de aceasta nu

---

1 iară / sosescu / Despot // 3 de galbeni / aşa / *lipseşte* Dispot vodă // 4 steag/prin]cu // 5 Despot / aşăzat / *lipseşte* Dispot vodă // 6 de iznoavă / *lipseşte* lucrurile domniei / *ad.marginal* Despot, 7070 A /Împărăţiia // 7 răotăţi / Iar / ungurul]săcuiul / s-au]am // 8 dă Despot // 9 scumpe / paloşă şi cai / şale // 10 lăsîndu / Despot // 11 Sucévei // 12 Aşijderea / de galbeni / *lipseşte* de aur // 13 Despot // 15 şleahtici / *lipseşte* vréme // 16 Despot / precum // 18 Laţchi / pre // 19 oprea Despot / şază // 20 Ungurească // 21 Despot$^{1-2}$ / *ad.marginal* Despot, 7071 A // 22 Iar / furat lui / *lipseşte* Rusegl / care // 23 Despot // 24 Despot / pentru furtişagul / bănat]bănuială // 25 *lipseşte* Pătru / *lipseşte* în Ţara Rusască şi di acolo // 26-27 *lipseşte* N // 27 Despot / *ad,marginal* Despot, 7071 A // 28-33 *după Ureche* // 28 poveste / *după* scrie *ad.* Uréche vor<nicul> // 29 Saraschii daca / aşăzat pre Despot // 30 chieltuiala sa // 31 Despot / de galbeni / *lipseşte* aur / Despot // 32 bani / care / chieltuit / pentru // 33 ocinele / zălojîse pentru Despot // 34-10 *după Ureche* // 34 Iar Despot daca / vezut aşăzat / nimic //

www.dacoromanica.ro

grijiia, ce numai de prade şi de răutăţi ce făcia în ţar<ă>. Aşea, întrînd scîrba între dînşii, înţălegînd Laschi de atîtea asupréle şi strîmbătăţi ce făcea în ţar<ă> şi lui nu-i plătiia cheltuiala, gîndi ca să-l scoaţ<ă> din domnie. De care lucru, dacă s-au adunat la seim, la Petricov, cu
f. 248 Dumitraşco Vişnoveţchii, carele şi acela era om cu putéri/ mare şi sfătuindu-să amîndoi, au tocmit Laschii ca să-l ducă pre Vişnoveţchii la domnie şi să scoaţ<ă> pre Dispot. La care lucru încredinţîndu-să amîndoi, nu după multă vréme s-au rădicat Vişnoviţchii cu oaste căzăcească şi au venit la Nistru, aşteptînd acolo şi pre Laschii, ca să margă amîndoi asupra lui Dispot vodă.

CÎND S-AU SFĂTUIT BOIARII MOLDOVENI CA SĂ SCOAŢ<Ă> PRE DISPOT VODĂ DIN DOMNIE.

Pre vrémea coronaţiei lui Maximiliian, pre carele l-au coronit la Pojun craiu ungurescu, schimbatu-s-au Dispot vodă din firea sa, făcîndu-să din blînd, cumplit, din milostiv, apucătoriu şi lacom, puind pe ţară mari nevoi şi dizbrăcînd beséricile, casăle lui Dumnedzău, luînd arginturile făcea bani, peste nădéjdea ţărîi, neputînd mai suferi, sfătuitu-s-au boiarii ţărîi, împreună cu episcopii ce vor face cu acel răsipitoriu de lége, că nu numai călcînd obicéele ţărîi şi jacuri făcînd,
f. 248v ce şi légea cu totul rămăsése de batgoicură cît/ de-l vrea cruţa Dumnedzău îndelungu la domnie, nu vrea putea fi într-alt chip ca să nu primeniască légea şi să nu să răsipască ţara.

De care lucru boiarii împreună cu toţii, mai dedinsu sfătuindu-să cu Tomşa hat<manul>, ca să scoaţ<ă> pre Dispot vodă din domnie, aliasără şi giurară pre Tomşe, carele era om cu inimă mare dintre toţ<i>, ca să fie el începătoriu acestui lucru.

Însă întru acéia vréme înţălegînd boiarii cum Dumitraşco Vişnoveţchii au venit la Nistru cu oaste căzăcească şi aştiaptă pre Laschii vrînd să vie asupra lui Dispot vodă, s-au sfătuit cu toţii şi au aflat ca să trimiţ<ă> la dînsul să-l poftiască să vie la domnie şi să nu zăbăvască, nice să vie cu oaste multă, că vor ei cu ţara, făr<ă> oaste să-i dea domniia, nice să aştépte pre Laschii, dzicînd că dacă va veni Laschii va fi mărirea şi lauda lui, iară nu a lui Vişnoveţchii.

Vădzînd acestea Vişnoveţchii şi adeverindu-s<ă> boiarii ţărîi au

---

1 nu să grijiia / pradă / răotăţi / făcea / Aşa întrîndu // 2 scîrba]vrajbă / dînşîi înţelegînd / atîta asupréle ce făcea în ţară şi strîmbătăţi // 3 plătea chieltuiala / *lipseşte* ca // 4 daca // 5 putére // 7 Despot // 8 *după* rădicat *ad.* amîndoi, însă numai // 10 meargă / Despot // 11 Cîndu / *lipseşte* ca // 12 pe Despot / *ad.marginal* Despot, 7071 A // 11-12 *lipsesc* N // 13 Iară după acestea toate, cum s-au pomenit mai sus, pe vremea N / Pre vrémea]După puţină vréme la / încoronaţiei / încoronit // 14 Despot // 15 blîndu / apucător // 16 dezbrăcîndu biséricile / casile / Dumnezeu // 17 făcea]şi făcînd / nădejdea ţării, ne mai putîndu suferi // 18-6 *după Ureche* // 19 risipitor / călcînd] stricînd / obicéile ţării / jafuri // 20 ci / legea // 20-21 batjocură, cît de-l îndălunga Dumnezeu la domnie // 22 priménească / răsipască]răzvrătească // 23 deadinsul / *ad.marginal* boiarii împreună A // 24 Despot // 25 alcaseră / jurară / Tomşa // 26 începător acelui // 27 într-acea / înţelegînd / *ad. marginal* Despotu, 1561 A // 28 aşteaptă // 29 *lipseşte* vrînd / Despot // 30 dînsu / pohtească // 31 zăbovească / nici // 32 nici / aşteaptă / zicînd / dacă // 33 lui[1]a lui // 34 Văzîndu / ţării / au]sau //

www.dacoromanica.ro

întrebat sfat de Pisaceţchii, porușnicul său, cum va face? Aştepta-va pre Laschi, au ba? Că boiarii ţărîi îl poftescu. Ce Pisaceţchii, negîndind de vicleşug şi vădzind atîta adeverinţă de la boiarii de ţară/
f. 249 au dzis să nu aştépte pre Laschii, ce să margă la domnie, dacă îl poftescu boiarii, să nu fie lauda lui Laschi, ce a lor. Ascultînd acesta sfat Vişnoveţchii, au trimis răspunsu lui Dispot vodă cum el să gătiadză şi vine asupra lui Dispot vodă şi au sosit la Nistru şi au chemat într-agiutor şi pre tătari şi încă adăogea de dzicea că tătarîi stau gata la margini să între în ţară.

După acéstea, simţindu-să Dispot vodă urît ţărîi şi avînd grij<e> mare, socotindu-se ca unul închis în cetatea Sucévii, au răpedzit pre un Valentin, ungur, la Ferdinand, chesariul şi la Maximilian, craiul ungurescu, în cai di olac, poftindu-i de agiutor şi de apărare împotriva boiarilor săi. Şi au poroncit Dispot vodă lui Valentin să îmble să să găsască cu Franceşco Zaie şi cu Anton Săcuiul şi să-i poftiască de la Dispot vodă şi pre dînşii, să păzască să strîngă oşti şi să vie într-agiutor lui Dispot vodă, făgăduindu-să Dispot vodă amîndurora că nu-i va uita în toată viiaţa lui, de binefacerea lor şi îi va dărui mai bine
f. 249v decît i-au dăruit întîi pre amîndoi, arătîndu-le/ că foarte pre lesne vor putea sta împrotiva unor oamini ce sint neştiuţi întru meşterşugurile războaelor.

Deci Ferdinand, împăratul nemţăscu şi Maximiliian, craiul ungurescu, socotiră a nu lăsa pre Dispot vodă la primejdie, cărora arăta nemutată credinţa şi slujbele sale Dispot vodă şi priimiră amîndoi rugămintea lui Dispot vodă, ştiind că au fost şi mai nainte apărători craii ungureşti, Ţărîi Moldovei. Iară şi Anton Săcuiul, de care nu odată am pomenit înţălegînd din Valentin grija şi strîmtoarea la caré să afla Dispot vodă, n-au apărat agiutoriul despre sine lui Dispot vodă, numai socotiia că ar fi piiadică căii sale depărtarea cu oştile şi că-i lipsiia banii în carii stau mădulările războaelor.

Şi aşea întîrdziindu-să lucrurile, au sosit la mai mare perire Dispot vodă, că în oştile Ardialului, carele se afla pururea gata, nu punea nice o nădejde, căci pe cneadzul de Ardial mai nainte şi cu scrisorile şi cu cuvintele de vătămare îl strîcasă Anton Săcuiul, pi diregătoriul a cinci
f. 250 besérici, anume pe/ Lupul Peţie solul chesariului Ferdinand, carele trecînd prin Ardial la Ţarigrad îl prinsése pintru căci l-au fost pîrînd pri Anton Săcuiul la sultan Suleiman. Aşijdirea între dînsul şi între Laschi

---

2 ţării / pohtescu / Ci // 3 negîndindu / văzînd / *lipseşte* atîta // 4 zis / aştepte / ci / meargă / daca-l pohtescu // 5 ci / acest // 6-9 *după Ureche* // 6 Despot / cum că // 7 găteşte / *lipseşte* Dispot vodă // 8 chiemat într-ajutor / zicea / tătarii// 10 acestea simţind Despot / ţării / *ad.marginal* Despot, 1561 A // 11 socotindu-să / Sucévei / repezit // 12 ungurul / Ferdinalt chesarul // 13 de / pohtindu-i / ajutor // 14 poruncit / Despot / umble // 15 găsească / cu]şi cu / Franţeşco / cu[2]pre / pohteascâ // 16 Despot / dînşii / păzească // 17 într-ajutor / Despot / *lipseşte* vodă / făgăduindu-le / *lipseşte* Dispot vodă // 17-18 că nu se va uita binele în toată viiaţa lui şi-i va dărui // 19 prea[2] // 20 *lipseşte* putea / oamni / sînt / meşteşugurile // 22 nemţescu // 23 Despot // 24 credinţă / *lipseşte* Dispot vodă // 25 Despot / *lipseşte* vodă // 26 Ţării / Iar // 27 înţelegînd / strimtare / care // 28 Despot / ajutoriul / Despot // 29 socotea / piiadecă / lipsea // 31 aşa / întîrziindu-să / Despot / *ad.marginal* Despot, 1561 A // 32 Ardealului / care / află / nici // 33 cneazul / Ardeal // 34 cuvinte / stricase / pe dregătoriul // 35 bisérici / chesarului // 36 Ardeal / pentru / pre // 37 Ajîjderea //

www.dacoromanica.ro

mari şi gréli pricini de nepriteşug era. Şi acéstea pricini întîi au fost de au părăsit Laschii pre Dispot vodă şi s-au unit Laschii cu Vişnoveţchii asupra lui Dispot vodă.

Aflîndu-să pre aceli vremi Laschii la Liov, în Ţara Rusască, s-au fost pornit Dispot vodă cu oştile sale la Hotin, ca să ia cetatea de supt ascultarea lui Laschii, care i-au fost dat-o mai nainte Dispot vodă, precum s-au pomenit mai sus. Şi era ispravnic lăsat în cetate Piasoţchii.

Vădzind Piasoţchii apropiiarea lui Dispot vodă au trimis Piasoţchii în tîmpinarea lui Dispot vodă, dzicîndu-i că-i va da cetatea Hotinului, numai să-l lasă cu ce are al său să iasă slobod. Făcutu-i-au Dispot vodă pre pofta lui Piasoţchii de au eşit din cetate şi iarăş<i> au luat Dispot
f. 250v vodă cetatea în sama lui./ Înţălegînd şi aceasta Laschii, cu mai mare gătire au făcut cu Vişnoveţchii asupra lui Dispot vodă. Şi s-au pogorît cu oştile la Cameniţ<a> în Podoliia, unde vădzind că Dispot vodă pintru puţine oştile sale n-au cutedzat a tréce Nistrul au rămas Laschii la Podoliia, făcînd gătire; iară Dispot vodă s-au întorsu pre la Réni şi di acolo iar la Suceav<ă>.

Măcar că să întorsése Dispot vodă la Suceav<ă>, iară urît era tuturor pintru nevoile ce făcea şi nespuse greutăţi ţărîi, făcîndu-s<ă> Dispot vodă mare lacom, cum s-au pomenit şi mai sus. Că fără alte nevoi ce era, mai scosésă cîte un galbîn de aur de casă şi atît să făcus<ă> Dispot vodă de cumplit şi neîmblînzit tiran, şi ales asupra celora ce să despărţiia de muiare şi lua alta, că acelora mari şi cumplite munci le făcea, dzicînd căci nu s-ar fi îndestulat cu o fămée.

Adaos-au şi aceasta la nevoile ţărîi, că făcus<ă> de plătiia şi muiarea a triia parte de galbănul ce scosése de cas<ă>. Şi atunce da voe să să desparţă de bărbat. Şi aceasta o făcea Dispot vodă cu sfatul
f. 251 unui Ioan Lubcenie/, pre carele îl adusése Dispot vodă din Ţara Leşască şi-l făcus<e> episcop. Pre mulţi, tăindu-le capetele, Dispot vodă poronciia de nu-i îngropa cîtăva vréme, să fie la privala altora. Atîta îl urîsă de rău ţara pre Dispot vodă şi pintru crédinţa pravoslavnică mai mult, care nu o ţinea Dispot vodă. Că la beséreci sau niciodată, sau rar de şi mergea, ce cu alte slugi petrecea. Că în Cotnar, unde să afla saşi prea mulţi, li-au făcut besérică şi şcoală şi au adunat vivliothichi, adec<ă> lăcaş de cărţi. Şi pe semne beséricа cea strîcată den Cotnar a papistaşilor el o au făcut-o de nu va fi şi cea mare, ce stă

---

1 gréle / dă/aceste // 2 Despot/Laschii[1-2] // 3 Despot // 4 acele / Laschi/Rusească // 5 Despot / *ad.marginal* Despotu, 1562// 6 Laschi/Despot // 7 cum s-au arătat mai sus /*lipseşte* lăsat // 8 Văzînd / apropierea / Despot /*lipseşte* vodă /*lipseşte* Piasoţchii[2] // 9 în] întru / întîmpinarea / *lipseşte* Dispot vodă / zicîndu-i // 10 lasc / Despot // 11 pre voe, de au eşit Peasoţchii din cetate / Despot // 12 seama / Înţelegînd / Laschi / cu] şi // 13 Despot /*lipseşte* vodă // 14 Cameniţă /văzînd /Despot // 15 pintru] cu / cutezat / trece Nistru / Laschi // 16 iar / Despot // 17 de / iarăş /Suceava // 18 întorsese Despot / Suceava / iar /*ad.marginal* Despot, 1562 A // 19 pentru / greotăţi / ţării / Despot // 20 pomenit] scris /*lipseşte* şi // 21 scosése / galben /*lipseşte* Dispot vodă // 23 despărţea // 24 zicînd / nu s-au îndăstulat // 25 ţării / făcuse // 26 muerile / treia / galbenul / casă / atuncea // 27 Despot // 28 Despot // 29 Despot // 30 poruncea /*ad.marginal* Despot, 1562 A / privala]pravila // 31 Atît / urîse / *lipseşte* pre Despot vodă / pentru credinţa pravoslav<ni>că // 32 Despot / bisérici // 33 *după* niciodată *ad.* nu mergea / ci / Cotnari // 34 le-au / bisérică // 35 adică / bisérica / stricată // 36 din Cotnari //

www.dacoromanica.ro

şi pîn<ă> astădzi. Şi aduna dascali din Ţara Nemţască şi den Ţara Leşască, papistaşi; şi de atunce au rămas aicea în ţar<ă> la noi ezoviţii şi alţi popi de ai besericii apusului, papistaşi. Aşijdirea sfeşnicul cel de argint de la Mitropolie, făcut cu mare cheltuială de Alexandru vodă Lăpuşnianul, din care au făcut bani. Şi dintru acéia să cunoştea Dispot vodă că nu-i creştin drept. Şi acmu oblicis<ă> ţara şi de niamul lui
f. 251v Dispot vodă că cu amăgituri, iar nu drept, au fost agonisit/acest nume împărătescu de Dispot şi de Heracli, de niamul împăraţilor Ţarigradului făcîndu-să Dispot vodă.

Era şi trufaş mare Dispot vodă şi mult socotind de sine, că pusése gînd să ia şi domniia Ţării Munteneşti de la Pătru vodă, ficiorul Mircii vodă şi Ţara Ardialului, avînd la acéstea sfétnic pre un Dumitraşco, bulgar, dzicînd că i-au pogorît din ceriu 2 cununi de aur; şi ca acéstea. Iară într-un rînd, oblicind Dispot vodă de Ioan Jicmont, cneadzul Ardialului, că dzace de moarte şi să sunasă la mulţi de moartea lui Jicmont, acéstea înţălegînd Dispot vodă de sirgu s-au pornit cu oşti ca să apuce Ardialul. Şi sosind la Trotuş, supt munţii Ţării Ungureşti, carii despartu Ardialul de Moldova, au luat véste Dispot vodă cum s-au însănătoşit Ioan Jicmont, cneazul Ardialului şi s-au întorsu de sirgu iarăş<i>, înapoi, la scaunul său.

Scrie şi aceasta Istvanfie, istoricul, că eşind Dispot vodă, cum s-au pomenit, spre Hotin, îmblînd cu puţini în cîmpi i-au eşit mulţime de oamini înainte şi încungiurîndu-l, strîga să 'i rădice acéli dări grele
f. 252 ce le aruncas<ă>, de cas<ă> cîte un galbîn de aur./ Iară Dispot vodă să le fie răspunsu cum din sfatul lui Moţoc şi a lui Bîrnov şi a doi vlădici face acéste greutăţi, de pune cu asupră. Şi de-i iaste vrio pricin<ă> să-i dea pri aciia pre mînurile lor să-i omoară, dzicînd că tot aceşti 4 au fost pricina şi la Alexandru vodă de l-au aţiţat la toate tirăniile şi cum nu să vor mai părăsi de răutăţile lor aceşti 4, de nu va grăbi Dispot vodă să le facă sfîrşit vieţii lor. Şi aşia abiia cu multe cuvinte s-au aşădzat acia mulţime de ţărani, adeverindu-să că le va face pe pofta lor şi le va rădica aceli nevoi. Aceasta vorbă şi răspunsu a lui Dispot vodă, de au aruncat vina acelor boiari au fost pe urmă perire lui Dispot vodă, precum să va arăta mai sus. Aşea întîi Bîrnov, înţălegînd părérili şi poftele ţăranilor şi ştiind acum şi socotiala lui

---

1 astăzi / nemţească / din // 2 atuncea / ţară // 3 biséricii / Aşîjderea sfeşnicile de argint // 4 chieltuială / Alixandru // 5-7 *lipseşte* Şi dintru acéia... drept N // 5 Lepuşneanul / dintr-aceia / Despot // 6 nu-i] nu este / dreptu / acum / oblicis<ă> înţelesése / *lipseşte* şi / neamul /*lipseşte* Despot vodă // 8 Despot / din neamul // 9 Despot /*lipseşte* vodă // 10 Despot / socotindu /*ad.marginal* Despot, 7071 A // 11 Ţării / de la Mircea vodă N / *lipseşte* ficiorul Mircii vodă // 12 Ardealului / acestea // 13 zicînd / cer // 14 Iar / rîndu / oblicind] înţelegînd / Despot / *lipseşte* vodă / de]şi de / Jîcmon / cneadzul] craiul // 15 Ardealului / zace / sunase // 16 Jîcmon / acestea înţelegînd Despot / *lipseşte* vodă / de sirgu] de grab // 17 apuce]ia şi / Ardealul / Ţării // 18 carei / despart / Ardealul / peste / Despot // 19 însănătoşat / *lipseşte* Jicmont / cneazul Ardealului / de sirgu]de grab // 21 Despot // 22 umblîndu // 23 oameni / striga / să le / acele // 24 aruncase / galben / *lipseşte* de aur / Iar / Despot // 25 cum că / Barnov // 26 aceste doao greotăţi / cu asupră]asupră-le / de-i]de / vreo // 27 pre aceia / mîinile / omoare, zicînd // 28 au fost]sînt / Alixandru / aţiţat // 29 cum că / răotăţile // 30 Despot / aşa // 31 aşăzat / acea // 32 pohta / acele / Această /*ad.marginal* Despot, 7071 A // 33 a] al /Despot /*lipseşte* pe urmă // 34 Despot /*lipseşte* vodă / sus]jos /Aşa /Bernov // 35 înţelegînd / părérili]pîrăle / pohtele / socoteala //

www.dacoromanica.ro

Dispot vodă, socotind că mai lesne iaste să facă orice decît să pătimască, sfătuindu-s<ă> şi cu alţii, s-au apucat că el va fi cel întîi pricinuitoriu şi deşteptătoriu acestui lucru.

Şi aşea, întîi pre Ioan Lucenie, episcopul ce-l adusése Dispot vodă
f. 252v din Ţara Leşască şi-l făcusă episcop, l-au otrăvit Bîrnov,/ care acel Lucenie ştiia toate sfaturile lui Dispot vodă; şi l-au îngropat afară din tîrgu, unde-i dzic Meidianul den afar<ă>. Şi aşia, cu mare tăcére şi tainä s-au apucat de celelelte.

Pre acea vréme Dispot vodă ş-au luat doamnă din Ţara Leşască, fata lui Martin Zborovschii, om ştiut pre acele vremi în Ţara Leşască, socotind că cu acea legătură va trage pre Laschii iar în dragoste. Iară ţara, vădzind pre Dispot vodă că ş-au luat doamnă de altă lége, şi mai tare urîră pre Dispot vodă. Şi făcînd Dispot vodă nunta cu fata lui Zborovschii, pus-au pe oamini atît, cît nu numai de tot omul să dea feliuri de bucate, ce şi pasări, vînat, péşte şi alte cheltuiali la bucate, care era cu mare lipsă şi nevoe bieţilor lăcuitori a ţării. Şi cu acéstea au adaos den dzi în dzi mai mare ură asupra sa Dispot vodă.

CÎND AU TRIMIS DISPOT VODĂ LA VIŞNOVEŢCHII PINTRU PACÉ.

Scrie Marţic Paşovschie, cronicariul leşăscu, că dacă au înţăles Dispot vodă de venirea lui Vişnoveţschii asupra lui, ştiind că despre
f. 253 Laschii, de unde-i era toată nădéjdea, are scîrbă/ mare pintru ce nu-i întorsése cheltuiala, socoti că de acolo nu să va putea agiutori, înţălegînd că şi Laschii va să vie cu Vişnoveţchii asupra lui, s-au sfătuit ca să facă pace cu Vişnoveţchii. Şi neştiind nemică Dispot de vicleşugul boiarilor săi, au trimis soli la Vişnoveţchii de pace, giuruindu-i Dispot vodă lui Vişnoveţchii 1000 de cai şi mii de boi, numai să facă pace şi să se întoarcă înapoi. La care lucru întrebînd Vişnoveţchii sfat de <la> Pisaceţchii, porunicul său, din carele pintru sfatul mai apoi i-au vinit toată răutatea asupra capului lui Vişnoviţchii, că vrînd să facă pace Vişnoviţchii pri cuvîntul lui Dispot şi să să întoarcă înapoi, iară Pisaceţchii tot au îndemnat să margă, dzicînd că dacă l-au poftit boiarii şi ţara, mai binę să fie stăpînd decît altul. Şi aşia Vişnoveşchii, ascultînd sfatul lui Pisaceţchii, n-au făcut pace cu solii lui Dispot, ce s-au pornit spre ţară, unde mai apoi ş-au pus capul, pricum să va arăta mai gios la rîndul său.

---

1 Despot / socotindu // 2 pătimească // 3 pricinuitor / deşteptător // 4 aşa / Despot // 5 făcuse // 6 Lucinie / Despot /*lipseşte* vodă // 7 zic / Meidanul din afară / aşa / tăcere // 9 Despot // 11 Laschii / iară / Iar /*ad.marginal* Despot // 14 oameni // 15 ci // 16 a]ai / acestea // 17 din zi în zi / sa]lui /*lipseşte* Dispot vodă // 18-37 *după Ureche* // 18 Cîndu / Despot // 19 pentru // 20-21 dac-au înţeles Despot // 22 Laschi / nădejdea / pentru // 23 chieltuiala / ajutori // 24 înţelegînd / Laschi // 25 *lipseşte* nemică / Despot // 27 jurîndu-i / Despot /*după* Vişnoveţschii *ad.* să-i dea / mii // 28 *lipseşte* numai / întrebîndu // 29 de la / Pisaceţschii / poroşnic al său // 30 pentru / venit / răotatea // 31 Vişnoveţschii / *lipseşte* Vişnoviţchii / pre // 32 Despot / Pisaceţschii // 33 meragă / zicînd / daca / pohtit // 34 aşa Vişnoveţschii // 35 Pisaceţschii / Despot / ci // 36 precum / jos //

www.dacoromanica.ro

TRIMIS-AU DISPOT VODĂ SĂ FACĂ PACE CU LASCHII.

Vădzind Dispot vodă că despre Vişnoveţchii nemică nu foloséşte,/
f. 253[v] trimis-au iar la Laschii, cu multă rugăminte, să-ş<i> întoarcă scîrba despre dînsul şi să nu-l lasă la nevoia lui, ce să-i vie într-agiutor, ca să-l sprijeniască de vrăjmaşii săi şi ce va pofti, şi chieltuiala lui dintîi şi cea de apoi, tot îi va întoarce; încă şi alte daruri multe i-au adeverit.

Vădzind Laschii rugămintea lui Dispot, fiind şi Laschii atunce sosit la Nistru, în marginea ţărîi, au chemat pe toţ<i> poruşnicii săi şi au cetit cartea lui Dispot înainte<a> tuturor. Şi întribînd sfat de <la> dînşii, scoate-va pre Dispot den domnie, au sprejeni-l-va de vrăjmaşii săi, care înţălegînd acéstea cuvinte poruşnicii săi, vădzind că şi Vişnoveţchii nu i-au aşteptat pri cum le era tocmala, ce au întrat în ţară, au sfătuit pre Laschii să nu lasă la nevoe pre Dispot, de vréme ce mai înainte, cu agiutoriul lui l-au aşedzat la domnie, dzicînd că de va eşi Dispot vodă din domnie şi cheltuiala lui Laschii va fi peritä; iară de va fi Dispot la domnie, tot iaste cu nădejde că să va întoarce cheltuiala lui Laschii. Care lucru luînd Laschii acest sfat au purces ca să apere pri Dispot şi au venit pîn-în ţărmurile Sirétiului cu 14.000 di oşti./

f. 254

CUM AU VICLENIT TOMŞA HAT<MANUL> PRE DISPOT VODĂ ŞI I-AU RĂSIPIT OASTEA.

Scrie Belschii, cronicariul leşăscu, că atuncea înţălegînd Tomşa hat<manul> cum Vişnoveţchii au întrat în ţară, aflat-au vréme ca să vicleniască pre domnu-său, Dispot, şi au mersu de i-au spus de vinirea lui Vişnoveţchii şi cum au trecut şi tătarîi Nistrul şi pradă şi ardu.

Aşea dar, spă<i>mîntîndu-să Dispot vodă de acéste cuvinte au poftit Tomşa hat<manul> să-i dea lefeciii ce avea şi altă oaste agiutor, să iasă împrotiva tătarălor, dzicînd că de va putea opri tătari<i> să va întoarce de sirgu înapoi şi pre Vişnoveţchii pr<ea> îl va sprijeni. Că pîn-la acea vréme să va strîngi şi ţar<a> şi pre<a> lesne să vor curăţi de vrăjmaşii săi.

Iară Dispot vodă, măcar că-i dzicea mulţi şi mai ales Lupul sasul, pre carele îl adusése Dispot vodă, că era meşter de făcea bani, ştiind şi

---

1-24 *după Ureche* // 1 Despot / *ad.marginal* Despot, 7071 A // 2 Văzind Despot / Vişnoveţschii / nimic // 3 să să întoarcă // 4 lase / ci / într-ajutor // 5 sprijinească / vrăjmaşîi /pohti / chieltuiala / *lipseşte* lui // 6 adeverit]făgăduit // 7 Văzînd Laschii / Despot / atuncea / *ad.marginal* Despot, 7071 A // 8 ţării / chiemat / pre / porucinicii // 9 citit / Despot / întrebînd / de]de la // 10 Despot vodă / din / sprijini-l-va / *după* săi *ad* văzînd // 11 înţelegînd acestea / porucinicii / văzînd // 12 Vişnoveţschii / precum / tocmeala / ci // 13 Laschii / nu-l lase pre Dispot la nevoia lui, de // 14 mai nainte / ajutorul / aşăzat / zicînd // 15 Despot / chieltuiala / Laschii / iar // 16 Despot / chieltuiala // 17 Laschi[1-2] / luîndu / *lipseşte* ca // 18 pre Dispot / Siretului / de oaste // 19 Despot // 20 risipit / *ad.marginal* Despotu, 7071 A // 21-30 *după Ureche* // 21 înţelegîndu // 22 Vişnoveţschii // 23 viclenească / *lipseşte* domnu-său / Despot / venirea // 24 tătarii // 25 Aşa / Despot / de]cu /aceste // 26 pohtit / dia lifecii / ajutor // 27 împotriva tătarîlor, zicînd / tătarii // 27-30 *ad.marginal* dzicînd că de va putea... vrăjmaşii săi A // 28 de sirgu]de grab / prea lesne / sprijini // 29 Că pă la vréme ce să va strînge şi ţara şi să va curăţi prea lesne de // 31 Iar Despot / zicea // 32 Despot //

www.dacoromanica.ro

limbă moldoveniască bini, să să păzască de vicleşugul boiarilor, ce vădzind îmbunăturile boiarilor ce era giuraţ<i> într-un cuvînt asupra lui Dispot vodă, care sfătuia pri Dispot vodă să porniască parte mai multă di oşti împrotiva tătarălor, s-a înşălat Dispot vodă şi au pornit
5 într-aleş<i> 350 călărime unguri şi 50 de sirbi cu cîteva mii de moldoveni şi era şi cîţ<i>va némţi pedestraşi şi povăţuitori de tunuri.
f. 254v Aceasta oaste toată o au dat-o în sama lui Ilie/ Torman şi a lui Ştefan Tomşii hat<manul>, carii era la un loc grăiţi cu ciialalţi asupra lui Dispot vodă.

10 *CÎND AU PERIT NÉMŢII LUI DISPOT VODĂ.*

Dacă au luat Tomşa hat<manul> şi cu Toruman oastea la mîna lor au purces în gios şi au trecut Prutul pri la Frăsuliani şi au pus tabăra la sat la Săpoténi, în ţinutul Iaşilor. Ce nefiind nice un tătar, ce linişte, nice alt semnu de pradă, ce tăcére, toate în pace sta. Şi vădzind Tomşa
15 şi cu ciia ce era viclenitori asupra lui Dispot vodă, cum ungurii şi sîrbii cugeta a fi lucrul într-alt chip, au răspunsu oaminii Tomşii că au făcut tătarîi meşterşug. Şi aşia Tomşa împreună cu Torman au orînduit pre unguri într-altă parte, vrînd să-i împarţă la un sat, aproape de Nistru, li-au poroncit să-ş<i> grijască caii şi pri dînşii şi să margă la acel sat.
20 Iară sirbilor li-au însămnat de au mersu la alt sat, nu prea departe de celalalt, ca să găzduiască acolo. Şi aşia, noaptea, poroncéşte Tomşa şi Toruman de au aprinsu în sat o cas<ă>, care era sămnu, după ce vor
f. 255 videa moldovénii acel sămnu/ să abată toţi în unguri şi în némţi. Şi aşea năvălind noaptea moldovénii, cu sabiile goale, în unguri şi în
25 némţi, carii di la o vréme deşteptîndu-s<ă> şi apucîndu-s<ă> de războiu au perit mulţi şi din moldovéni; iar ungurii şi némţii au perit toţi. Că mai rămîind o samă s-au dat într-o grădină încungiurată cu şanţu şi de acolo cîteva ceasuri s-au apărat, pîn-ce-au poroncit Tomşa hat<manul> şi Torman de au îndreptat puşcile asupra lor şi acolo,
30 pîn-la unul, s-au topit. Iară Uréche vor<nicul> scrie, aducînd pri Bilschii cronicarul leşăscu, că dacă au luat Tomşa hat<manul> nemţii şi altă oaste de la Dispot vodă, mărgînd asupra tătarălor, cum s-au pomenit mai sus, s-au sfătuit Tomşa împreună cu alţii în ce chip vor putea pleca to<ţi> ca să fie într-una cu dînşii asupra lui Dispot

---

1 moldovenească / bine / păzească / vicleşug // 2 ci văzîndu / juraţ // 3 Despot[1-2] / *lipseşte* vodă / pre / pornească // 4 de / împotriva / tătarilor / Despot // 5 într-ales / cărărimea / sîrbi // 6 nemţi // 7 o au dat / seama // 8 Tomşa / la un cuvînt tocmiţi cu ceilalţi // 9 Despot // 10-13 *după Ureche* // 10 Cîndu / nemţii / Despot // 11 Daca / Toroman / *ad.marginal* Despot, 7071 A // 12 jos / pre / Frăsuléni // 13 Săpoteni / Ci[1-2] / nici / *ad.marginal* în ţinutul Iaşilor A // 14 nici / ci /Şi]Ci / văzînd // 15 ciia]cei / Despot // 16 lucru / oamenii / Tomşăi / făcut]fost // 17 tătarii / meşteşug / aşa / Ştefan Tomşa / împreună]şi // 19 şi le-au poruncit / pre / dînşîi / meargă // 20 Iar pre sîrbi i-au îndemnat să meargă // 21 celălalt / aşa / porunceşte // 22 şi cu Toroman / semnu // 23 vedea moldovenii / semnu / nemţi // 24 aşa năvălindu / moldovenii // 25 nemţi / care de la // 26 moldoveni / nemţii // 27 seamă / *ad.marginal* Despot, 7071 A // 28 poruncit // 29 îndreptatu / puşcile]tunurile // 30-5 *după Ureche, ad. marginal* A // 30 Iar / scrie că / aducînd]adunînd // 31 pre Beltei / daca // 32 nemţii]nă A / Despot / mergîndu / tătarilor // 33 pomenit]zis / alţii]ceilalţi // 34 vor]ar / pleca to<ţi>]face să plece pre nemţi / întru una / *lipseşte* asupra A / Despot //

www.dacoromanica.ro

vodă. Ce ştiind că némţii pre unde slujăscu, tot cu dreptate sint domn<ului> nu pre lesni îi vor pleca, ce au ţinut sfat şi trimisăr<ă> iscoadă pri<altă parte>, di n-au ştiut némţii asupra tătarălor şi pi urmă adusără véste că s-au întorsu tătarîi şi pintru bucurie dzisără boiarii să să veseliască toţi şi cinstiră pre némţi pîn<ă> i-au îmbătat şi peste noapte i-au ucis pri toţi. Aşijdirea nişte némţi cărora le poroncisă Tomşa să sloboadză focul în unguri şi în sîrbi şi ei nevrînd să asculte poronca, ştiindu-i tovarăşi, i-au tăiat pri toţi, făr<ă> numai unul, anumi Hristofor, cari au ascultat poronca şi au îndreptat tunurili asupra ungurilor, au rămas viu.

Iară o sam<ă> din sirbi, vădzind acea perire asupra lor, au dat înot peste Nistru şi au scăpat. Iară carii n-au vrut să fugă au perit toţi de moldoveni. De această perire a némţilor Marţie Paşovschie, cronicariul leşăscu, într-alt chip scrie. Că într-acia vréme rîdicîndu-
f. 255v s<ă>/ Ianoş craiul ungurescu, cu multă oaste şi apropiindu-s<ă> la hraniţa Ardialului supt munţi, înţăles-au de aceasta boiarii Moldovii şi vrînd ca să împuţinédze oastea lui Dispot, fiind vicléni asupra lui, avură prilej de au sfătuit pre Dispot vodă ca să trimiţ<ă> oaste spre hraniţa unguriască, să fie de straj<ă>. Şi aşia au trimis Dispot vodă némţii săi şi cu o sam<ă> di moldoveni şi cu dînşii pre Tomşa hat<manul> şi pri Moţoc vor<nicul> şi pri alţii, carii, avînd vicleníe ascunsă asupra domnu-său, s-au agiunsu cu oastea moldoveniască. Şi noaptea, dacă au adormit némţii, i-au împresurat moldovénii şi pri toţi i-au tăiat, neavînd némţii nice o grij<e> di oţélele lor.

După ce s-au lucrat acéstea, au purces Tomşa şi cu Toruman spre Suceav<ă> asupra lui Dispot vodă, care să afla în cetatea Sucévii. Însă Tomşa diodată au purces pre la cetăţi şi pre la tîrguri, pri unde era păzitori oamenii lui Dispot vodă. Şi întîi au lovit la Cetatea Niamţului, unde era păzitoriu Ioachim Prudenţie, silezianul, de niamul său născut din cetatea vestită ce să chiam<ă> Glogoviia, tovarăş în toate/
f. 256 norocirile lui Dispot vodă, carele nu s-au tîmplat atunce în cetate. Iară păzitorii, neştiind a fi vicleşug, au lăsat pre Tomşa în cetate, unde puţini némţi ce era în cetate, înontru, pre toţi i-au ucis Tomşa şi au luat cetatea pre sama sa. Iară Prudenţie, păzitoriul cetăţii, neştiind nemică şi avînd durére de cetate<a> luată de Tomşa, s au dus la Suceav<ă> cu patru, cinci tovarăşi şi dînd năval<ă> acolo prin oastea

---

1 nemţii / *lipseşte* pre unde A / slujescu / *lipseşte* tot // 1-2 sînt cu dreptate domnilor şi nu // 2 prea lesne / ci / au ţinut]aflară // 2-3 trimiseră iscoade pe de altă parte // 3 de / nemţii / tătarilor pe // 4 aduseră / tătarii / pentru / *lipseşte* bucurie A / ziseră // 5 veseleaseă / nemţi // 6 pre / Aşijderea / nemţi / poruncise // 7 sloboază / nevrîndu // 8 poronca / tovaroşi / pre / fără // 9 care / tunurile // 10 au rămas viu]şi nici unul n-au rămas viu // 11 Iar / seamă / din]de / sîrbi / văzîndu // 12 Iar / carei 13-24 *după Ureche* // 13 nemţilor // 14 întreeea // 16 Ardealului / înţeles-au / boerii Moldovei / 17 Despot / vicleni // 18 de sfătuise // 19 ungurească / *ad.marginal* Despot, 7071 A / aşa / Despot // 20 nemţii / seamă de // 21 pre / carei / avîndu // 22 domnului său / ajunsu / moldovenească // 23 daca nemţii / moldovenii / pre // 24 nemţii / nici / de oţelite // 25 s-au]au / acestea / Torman // 26 Suceava lui]domnului / Despot / Sucévei // 27 deodată / pre // 28 oameni a lui / Despot / *lipseşte* la / Neamţului // 29 păzitor / Trudenţie / din neamul // 30 chiiamă // 31 nărocirile / Despot / care i s-au întîmplat / atuncea / Iar // 32 a fi]că iaste / pe // 33 nemţi / în lăuntru // 34 seama / Iar // 35 nimic // 36 Suceava / 4,5 tovaroş<i> / dîndu //

www.dacoromanica.ro

ce era pregiur cetate, au scăpat întreg în cetate.

Tomşa hat<manul>, după ce au luat Cetatea Niamţului, nemică zăbăvind, au mersu la Suceav<ă> şi au început mai tare a strîngi cetatea Sucevii. Iară Dispot vodă, neputînd să iasă din cetate făţiş, cu năvală, s-au apucat de au întărit cetatea, să să poată apăra de după zidiurile cetăţii şi au pus de au slobodzit un tun ce era mai mare decît toate în cetate, dînd sămnu să să strîngă ai lui. Nu pierdusă încă nădéjdea de agiutor Dispot vodă, că avea nădejde în socru-său Zvorovschii că va aşădza cu Laschii de-i va veni agiutor. Aşijdirea şi
f. 256v de la Anton Săcuiul/ şi Zae nădejduia de agiutor, socotind că să va putea apăra din cetate pîn-îi va nemeri agiutoriul care s-au dzis. Avea cu sine Dispot vodă sluj<i>tori de triab<ă> în cetate 1256, din care mai mulţi era unguri. Şi era pe călărime mai mare Martin Farcaş, iară pe pedestrime Pătru Divoe, pre carele l-au fost lăsat Anton povăţuitoriu, pricum s-au mai arătat mai sus. Iară 300 de pedestraşi unguri ce era, aciia asculta de Thoma Călăbanian, Ştefan Horvat şi de Grigorie Gherontoiu. Iară celelalte polcuri era de multe niamuri: vloşi, némţi, greci, léşi, turci era adunaţi, însă şi puţini moldoveni amestecaţi.

Dispot vodă, rămîind la mare închisoari şi vădzindu-s<ă> făr<ă> véste cuprinsu de nenorocire şi di ciia carii oarecînd era supt mila lui Dispot vodă, carii să părea atuncea priimitori lui Dispot vodă, fiind meşteri a multe lucruri, din carii era mulţi vloşi sau itali, sau némţi, i-au fost rădicat şi pe aciia, ciia ce era asupra lui Dispot vodă giuraţi, atîta
f. 257 cît nice mueri, nice copii n-au lăsat vii./ Întru accastă amestecătură pre Gheorghie Reveles, născut la Beci, de care am pomenit mai sus, carele strîngea haraciul în părţili de gios, spre Dunăre, neştiind nemică de rocoşituri asupra lui Dispot vodă, l-au prinsu oastea Tomşii, pre carele l-au trimis Tomşa la cetatea Niamţului la închisoare.

Iară Tomşa hat<manul>, împreună cu alţi boiari ai lui, după ce au sosit la Suceav<ă>, începură şi mai tare a bate cetatea. Şi au orînduit Tomşa patru tunuri de bătea în poarta cetăţii, ca sfărmînd poarta să poată da năvală la cetate. Ce fiind moldovénii noştri neştiutori rîndul, puţină stricăciune făcea. Ce eşiia cetăţénii de le da năvală şi îi pingea atîta cît de la o vréme îmbla pri ascunsu din cetate afar<ă> eşind de aducea hrană în cetate. Iară într-una de dzile, cu voia lui Dispot vodă, sfătuindu-s<ă> polcovnicii ce era în cetate cu Pătru Divoe, au făcut

---

1 împrejurul cetăţii // 2 hatmanul / Neamţului / nimic // 3 zăbovindu / Suceava / strînge // 4 Sucévei / Iar Despot / neputîndu /*ad.marginal* Despot, 7071 A // 6 zidurile / slobozit // 7 semnul pierduse / *lipseşte* încă // 8 nădejdea / ajutor / Despot // 9 ajutor / Aşijderea / *ad.marginal* de la A // 10 Zaie / nădăjduia / ajutor // 11 nemeri]veni / ajutorul / zis // 12 *lipseşte* Dispot vodă / treabă / carei // 13 iar // 14 care /Anton Săcuiul // 15 povăţuitor, cum arată mai sus / Iar // 16 aceia / a asculta / Călăbănian // 17 Ghirondoi / Iar célelalte toate / neamuri / nemţi // 18 *lipseşte* însă // 19 Despot / văzîndu-să // 20 veste / *ad.marginal* Despot, 7071 A / coprinsu / de ceia ce oarecînd // 21 *lipseşte* Dispot vodă[1] / care / atunci Despot // 22 carei / nemţi // 23 aceia / *lipseşte* ciia / Despot / juraţi / atît // 24 nici[1-2] // 25 Beciu // 26 părţile / jos / nimic // 27 rocoşituri]răzvrătirile / *lipseşte* asupra / Despot // 27-28 Tomşăi şi l-au trimis la Tomşa // 28 Neamţului / *după* închisoare *ad.* Domniia lui Ştefan Tomşa N // 29 Iar // 30 Suceava / *ad.ulterior* a bate/ a bate şi mai tare // 31 sfărîmînd // 32 Ci / moldovenii / *lipseşte* noştri // 33 Ce]Că / cetăţenii / şi-i împingea // 34 umbla / pe / afară // 35 Iar / întru una / zile / *după* lui *ad.* Dumnezeu / Despot / *ad.marginal* Despot, 7071 A // 36 sfătuindu-să cu //

www.dacoromanica.ro

mare năvală din cetate cu 400 di oamini asupra celora ce era orînduiţi de Tomşa de bătea cetatea. Şi acéia năvală au făcut cît au apucat aceli
f. 257v 4 tunuri a Tomşii/ şi cu mînule le trăgea în cetate. Făcut-au năvală din oastea Tomşii să nu las<e> tunurile să li tragă în cetate. Şi nevrînd să li dea oşténii lui Dispot, stătut-au un războiu mare între dînşii. Ce de la o vréme aruncînd din cetate némţii lui Dispot vodă cumbarali de mînă şi din sinéţă, cum dau némţii foc, au căutat oaminilor Tomşii a lăsa tunurile şi s-au întorsu biruiţ<i>. Iară tunurile li-au luat cétăţénii. Perit-au (precum scrie Istvanfie, măcar că poate să laudi mai mult pri ai săi), cu cei răniţi, din oastea Tomşii la 200 di oamini. Şi cu aciia au perit atunce şi Toruman, cel întîi rocoşitoriu asupra domnului său, lui Dispot vodă (ş-au luat acolo plata). Iară din oamenii lui Dispot vodă 6 au perit de suliţ<ă> şi pri atîţea răniţi.

Atuncea Tomşa, văzdind moali lucruri de dobîndit cetatea cu ai săi, s-au sfătuit cu boiarii să trimiţ<ă> soli la Ioan Jicmont, cneadzul de Ardial, cerşind într-agiutor oşti asupra lui Dispot vodă, ştiind pre
f. 258 Ioan Jicmont nepriiaten şi învrăjbit lui Dispot vodă/. Ce într-acea dzi sosiră veşti la Tomşa de la margine precum Dimitraşco Vişnoveţchii (ori chiemat de lăcuitorii ţării, ori de o sam<ă> de boiari de ţară îndemnat, ori de Laschii aţiţat) au sosit cu oştile la marginea ţării, viind cu acela gînd ca să apuce domniia, văzdind netocmal<a> între Dispot vodă şi între Tomşa.

Părăsit-au Tomşa de a mai bate cetatea şi s-au mutat cu tabăra de céia parte de Sirétiu. Iară Vişnoveţchii cu oastea sa s-au aşădzat în locul unde stătus<e> Tomşa şi bătea cetatea Sucévii. Iară Dispot vodă, văzdind în locul unui vrăjmaş, altul sosit şi încungiurat de dînsul, la mai mare grij<e> au stătut. Şi au aşădzat tabăra supt cetatea Sucévii Piasoţchii, omul lui Laschii, ce era cu Vişnoveţchii, de care am pomenit mai sus că era lăsat de Laschii în cetatea Hotinului.

Pre acestea Piasoţchii l-au trimis Vişnoveţchii sol la Dispot vodă în cetate, cu acéste poncturi: de va da Dispot vodă 25.000 galbini de aur lui Vişnoveţchii pintru cheltuiala ce-au făcuit cu oastea sa şi de să va/
f. 258v apuca de tot anul să-i dea cîte 12.000 galbini de aur să nu triacă de vrémea însămnată, îl va scoate din primejdie.

Priimit-au cu mare bucurie acéste legături Dispot vodă şi au mulţămit lui Vişnoveţchii. Şi dăruind bine Dispot vodă pre Piasoţchii

---

1 cu patru sute de oameni // 2 Şi la acea năvală / *lipseşte* au făcut cît / acele // 3 a]ale / mîinile / le]lă // 4 din / şi din / le // 5 le / Despot / dînşii // 6 aruncîndu / nemţii / Despot / cumbarale / de]den // 7 sinéţe / nemţii / oamenilor // 8 iar / le-au / cetăţenii // 9 laude / pre // 10 de oameni / aceia // 11 atuncea / rocoşitoriu]răzvrătitor // 12 *lipseşte* lui Dispot vodă / şi ş-au / Iar / *lipseşte* din / *ad.marginal* Despot, 7071 A / Despot // 13 suliţă / pre / *ad.marginal* au perit A // 14 văzînd noi lucrurile de a dobîndi // 15 trimiţă / Jîcmon / cneazul // 16 Ardeal / cerşînd într-ajutor / Despot / ştiindu // 17 Jîcmon / lui]cu / Despot / *lipseşte* Ce / zi // 18 Dumitraşco // 19 ţării / seamă // 20 Laschii / ţării // 21 văzînd / netocmeală / Despot // 22 şi între]cu // 24 ceia / Siret / Iar / Vişnoveţschii / aşăzat // 25 stătuse / Sucévei / Iar Despot / *ad.marginal* Despot, 7071 A // 26 văzînd // 27 au stătut]au fost / aşăzat / Sucévei // 28 Laţschii / Vişnoveţschii // 29 Laţchii // 30 acest / Piasovschii / Despot // 31 aceste pocturi / Despot / de galbeni // 32 Vişnoveţschii pentru cheltuiala / cu oştile sale // 33 apuca să dea de tot anul cîte /de galbeni /treacă // 34 vremea însemnată // 35 Despot vodă aceste legături şi // 36 mulţumit / Vişnoveţschii / Despot / pe Peasovschii / *ad.marginal* Despotu, 7071 A //

www.dacoromanica.ro

s-au întorsu în tabăra lui Vişnoveţchii. Iară întru acéiaş<i> dzi au nemerit o sam<ă> de boiari a ţărîi soli la Vişnoveţchii, în tabără, carii au arătat şi au adus cărţi de pre la toţi boiarii şi de la ţară lui Vişnoveţchii şi cu mare şi întărită credinţă, pricum ei împreun<ă> cu toată ţara îl priimăscu şi-l poftescu pre Vişnoveţchii să le fie domnu şi cum că pre Tomşa otcîrmuitoriu l-au făcut domniei pîn-să va alége alt domnu şi pîn-să va sfîrşi bătaia cetăţii, lăudînd pre Vişnoveţchii pintru lucrurile lui ştiute la toată lumea, ce au isprăvit asupra moscalilor şi a tătarălor şi fiind şi niam mare.

Aşeadar, arătînd boiarii lui Vişnoveţchii aceli cuvinte amăgite şi vicléne asupra lui, iară Vişnoveţchii fiind amăgit de viclénie şi dulci
f. 259 budze a celor boiari soli/ de ţară şi trufindu-s<ă> cu adeverinţa domniei ţărîi, îndată au trimis cărţi în cetatea Sucévii la Dispot vodă, făcîndu-i ştire de vrăjmăşie şi cum nu priiméşte nice un aşădzămîntu cu Dispot vodă (vedea-vei, nebune liavule, la cei ai venit şi ce priimeşti).

Fost-au eşit o sam<ă> de unguri din cetate pintru hrana ştiind céle ce priimisă şi aşădzasă Vişnoveţchii cu Dispot vodă înainte, prin Piasoţchii. Pre acei unguri au poroncit Vişnoveţchii de i-au ucis. Unii închidzîndu-să într-o cas<ă> în tîrgu, poroncisă şi pe aciia să-i dobîndiască. Ce au eşit o sam<ă> de unguri din cetate de au dat agiutor celor închişi, cu mare moarte în léşi.

Iară după acéstea Vişnoveţchii nesocotindu-s<ă> a fi amăgit de boiarii ţărîi, au orînduit 500 de căzaci cu léşi amestecaţi, pe pofta boiarilor, să trimiţ<ă> cu dînşii să aducă capul Tomşii (uită-te la meşterşug) să-l închine lui Vişnoveţchii. Iară acei 500 de oşténi, după ce au trecut podul Sirétiu, fiind oastea Tomşii supusă acolo, la acel loc, şi căzacii cu léşii neştiind nemică de oastea ţărîi ce era supusă/
f. 259v i-au lovit acolo moldovénii cu Tomşa, cît n-au scăpat nice unul. Iară Vişnoveţchii, neştiind nemică de perirea oamenilor săi, au fostu eşit în carîtă, că era can bolnav, cu puţini oamini în tîmpinarea oamenilor săi, socotindu-s<ă> acum domnu ţărîi. Iară după ce au oblicit de perirea oamenilor săi, atuncea s-au vădzut amăgit şi viclenit de Tomşa şi de boiari. Ce măcar că deodată nu s-au spăriiat liavul, ce au încungiurat tabăra cu cară, iară cu călărimea au eşit la războiu. care s-au tîmplat aceasta la pod la Vercicani, în ţinutul <loc gol>. Şi fiind bolnav Vişnoveţchii au dat tocmala oştilor sale în sama lui Piasoţchii.

---

1 tabără la Vişnoveţschii / Iar într-acea zi // 2 seamă / ai ţării / Vişnoveţschii / carei // 3 dupre // 4 Vişnoveţschii / precum / împreună // 5 priimescu / pohtescu / *lipseşte* pre Vişnoveţschii // 6 *lipseşte* pre / l-au făcut otcîrmuitor / alege // 7 Vişnoveţschii / pentru // 8 muscalilor // 9 tătarilor / neam // 10 Aşadar arătîndu / acela // 11 iar / Vişnoveţschii să amăgi // 12 buze ale acelor // 13 ţării / Despot // 14 nici / aşăzămînt // 15 Dispot vodă]dînsul / leafule // 16 *lipseşte* eşit / seamă / pentru / *ad.marinal* Despot, 7071 A // 17 priimise / aşăzase / Despot // 18 Peasovschii / poruncit / Vişnoveţschii // 19 închizîndu-să / porunci / aceia // 20 dobîndească / Ci / seamă / ajutor // 22 Iar / acestea / Vişnoveţschii // 23 ţării / rînduit / cazaci / pohta // 24 dînşii / Tomşii // 25 meşteşug / Vişnoveţschii / Iar / oşteni // 26 Siret // 27 cazacii / nimic / ţării // 28 moldoveni / nice]nimeni, măcar // 29 Iar Vişnoveţschii / *ad.marginal* Vişnoveschii, 7071 A / nimic / săi]lui // 30 oameni întru întîmpinarea // 31 ţării / Iar // 32 oblicit]înţeles / atunce au cunoscut că au fost amăgit // 33 Ci / speriiat leavul, ci // 34 iar // 35 întîmplat // 36 Vişnoveţschii / tocmeala / seama / Piasovschii //

www.dacoromanica.ro

Datu-ş-au războiu léşii cu moldovénii şi deodată înfrînseră léşii iară pe urmă Tomşa, de altă parte lovind pre léşi i-au înfrînt şi au prinsu vii şi pre Vişnoveţchii şi pre Piasoţchii. Pre aceşti doi i-au şi pornit Tomşa la Ţarigrad, la Împărăţie. Însă prinsoarea lui Vişnoveţchii aşea s-au tîmplat: fiind bolnav Vişnoveţchii, precum s-au pomenit, neputînd fugi mai departe, au întrat într-o căpiţă de fîn la un
f. 260 sat la Botăşiani, în ţinutul/ Dorohoiului. Şi tîmplîndu-s<ă> de au mersu un préot la fîn, să încarce fîn în car (cu greu şi anevoe să tréce primejdiia omului; ce-i să petriacă, nice cum nu poate să triacă), au aflat pre Vişnoveţchii ascunsu în căpiţ<ă> şi l-au dus la Tomşa de l-au închinat. Şi aşea cum s-au pomenit mai sus, l-au trimis la Împărăţie de l-au închinat împreun<ă> cu Piasoţchii.

DE MOARTEA LUI VIŞNOVEŢCHII.

Ducînd oamenii Tomşii pre Vişnoveţchii şi pre Piasoţchii la Împărăţie s-au tîmpinat cu oamenii lui Alexandru vodă Lăpuşnianul şi luîndu-i de la dînşii i-au dus la Alexandru vodă şi i-au închinat Alexandru vodă la Împărăţie, dzicînd că ţara poftéşte domnu pre dînsul şi în nădéjdea lui au făcut slujbă împăratului; şi dzic să fi făgăduit lui Alexandru vodă iarăş<i> domniia Moldovii. Iară pre Vişnoveţchii şi pre Piasoţchii au poroncit împăratul de i-au pus de vii în cîrlige despre Galata; şi în cîrlige au trăit vii pîn-a triia dzi, cu multe sudălmi şi ocări spre Mehmet. Iară turcii ca într-o proaşcă săgeta într-înşii, de i-au împlut de săgeţi. Şi aşa ş-au sfîrţit Vişnoveţchii şi Piasoţchii viaţa./

f. 260^{v} Ar fi putut Dispot vodă, la gîlceava Tomşii cu Vişnoveţchii eşi den cetatea Sucevii, să să fie dus cu cîţ<i> oamini avea pre lîngă sine la cetatea Hotinului, sau alt loc, mai făr<ă> grij<e>, precum mulţi îl sfătuia de cei din cetate. Ce din vina şi sfatul lui Dionisie Aval, doftorul, l-au împiedicat, sfătuindu-l să nu bage în sam<ă> pre moldovéni, ce să şadză acolo în cetate.

Iară din Ardial să pornisă 1000 de călăreţi şi pre atîţe pedestraşi de la Ioan Jicmont, domnul de Ardial cu Ladislav Radac, om cu véste de războae, într-agiutor Tomşii. Acesta Radac au potolit pre săcui, carii să rădicas<ă> la Ardial asupra lui Ioan Jicmont. Iară Tomşa, oblicind

---

1 moldovenii / *după* léşii *ad.* pe moldoveni // 2 iar / pe / de altă parte lovind Tomşa // 3 pe$^{1-2}$ / Vişnoveţschii / Piasoţschii // 5 Vişnoveţschii / aşa / întîmplat / *lipseşte* Vişnoveţchii^{2} / precum s-au pomenit]cum s-au zis mai sus // 6 căpiţă]copită // 7 Botoşani / întîmplîndu-să // 8 preot cu carul la fîn să-l încarce / scriu istoricii zicînd că cu greu / trece // 9 ce-i]ce-i iaste / petreacă / *lipseşte* nice cum nu poate să triacă // 10 Vinoveţschii / căpiţ<ă>]copită // 11 aşa / pomenit] zis // 13 *lipseşte* N / *după* Vişnoveţschii *ad.* 7071 // 14 Tomşîi / Vişnoveţschii / Piasoţschii /*ad. marginal* Vişnoveţchii A // 15 întîmplat / Alixandru / Lepuşneanul // 16 dînşîi / Alixandru / şi Alixandru vodă i-au închinat la // 17 zicînd / pohteşte // 18 nădejdea / zic să-i fie // 19 Alixandru / domniia Moldovei iarăş / Iar / Vişnoveţschii // 20 Piasoţschii / poruncit / şi aşa // 21 treia zi // 22 Iar // 23 umplut / sfîrşît viiaţa Vişnoveţschii şi cu Piasoţschii // 24 Despot / din // 25 Suceavei / oameni / pe // 26 fără de grijă // 26-27 mulţi din cei din cetate îl sfătuia // 27 Ci / şi din sfatul // 28 seamă // 29 moldoveni / ci / şază // 30 Iar / Ardeal / pornise / pre atîţe]1000 / pedestrime // 31 Jîcmon / de]din / Ardeal / om vestit // 32 într-ajutor / Acest / carei // 33 rădicase / Ardeal / Jîcmon / Iar / oblicind]înţelegînd //

www.dacoromanica.ro

de aceasta oaste trimisă de Jicmont la Ladislav Radac, li-au eşit înainte şi cu mare cinste şi bucurie i-au priimit în tabăra sa.

CÎND AU MERSU TOMŞA ASUPRA LUI DISPOT VODĂ LA SUCEAV<Ă>.

După izbîndă cu năroc ce-au bătut Tomşa pre Dumitraşco Vişnoveţchii, au mers la Suceav<ă>. Şi strîngînd ţara, au încungiurat cetatea Sucevii, unde era închis Dispot vodă şi de iznoav<ă> au
f. 261 apropiiat puşcile şi au început a bate cetatea./ Iară Dispot vodă, şi cei cu dînsul închişi, măcar că auzis<ă> de vinirea acei oşti de la Jicmont, cniadzul de Ardial, cu Ladislav Radac într-agiutor Tomşii, dar tot nu pierdea nedéjdea şi acmu să plinise 3 luni închisoarea lor în cetate şi fiind sosiţi la mare strînsoare şi lipsă de zaharele s-au sfătuit să dea năvală din cetate în tabăra Tomşii.

Şi aşea, în dzua svîntului evanghelist Luca, în care Grigorie, Ghirontie şi Martin cu pedestrimea eşind din cetate au dat năvală asupra ungurilor şi a moldovénilor, stătut-au un războiu mare între dînşii, cu multă vărsare de singe despre îmbe părţile. Perit-au într-acel războiu Bernov de suliţă şi Grigorie Venţie, om blăstămat, din capetele lui Dispot vodă, Delagheţii, care de multe ori sfătuia pre Dispot vodă să omoară pre acei vicléni ai săi, cu şagă.

Iară cu sfatul lui Ladislav Radac, după ce mai apropiiară tunurile mai supt cetate, făcînd şanţuri şi meterédză, începură a face ungurii
f. 261^{v} cei den afar<ă> cu cei din lontru/ pre furiş voroav<ă> şi făgăduindu-le ceşti den afar<ă>, de la Radac, léfe bune şi slobodzenie la moşiia lor, începură cei din cetate a să pleca spre alte lucruri noao să facă. Văzut-au pre oarecare din cetate că grăia de pre zidiu cu alţii de a Tomşii, pre care ducîndu-l la Dispot vodă şi spuindu-l cum l-au văzut grăind de pre zid cu cei den afară, şi întrebîndu-l ce ar fi vorbit, n-au vrut deplin să spue; şi au pus Dispot vodă de l-au omorît.

Întru acéia vréme multă gîlceavă şi hriamăt să audziia din cetate, den lontru. Că prepuindu-ş<i> Dispot vodă pre Pătru Divoe polcovnicul că ar fi viclian, vrea să-l omoară, care mai nainte era în mare credinţă la Dispot vodă. Iară slujitorii, văzdind că se face năpastă polcovnicului, mare zarvă făcură şi întîi să ispitiia să omoare pre Dispot vodă. Apoi să sfătuiră că-ş<i> vor face nume cum nu pintru căpitanul l-au omorît, ce au viclenit pre domnul său şi s-au lăcomit de

---

1 această / Jîcmon / la]cu / le-au // 2 *lipseşte* şi[1] / şi cu // 3 *lipseşte* N / Cîndu / Despot // 4 Suceava / *ad. marginal* Despot, 7071 A // 5 noroc / Dumitraş Vişnoveţschii // 6 Suceava // 7 Sucévii / Despot // 8 puşcile]tunurile / Iar Despot // 9 cu]împreună cu / dînsu / auzise / venirea / Jîcmon // 10 cneazul Ardealului / într-ajutor // 11 nădejdea / acum / împlinise trei // 12 zaharea // 14 aşa / zioa sfîntului // 15 Ghirondie // 16 moldovenilor / mare]tare // 17 dînşii / sînge / îmbe]amîndoao // 18 blestemat // 19 capetile / Despot // 20 Despot / omoare / vicleni / şagă]glumă // 21 Iar / Radac Ladislav // 22 meteréze // 23 dinn afară / lăuntru / voroavă // 24 dinn afară /leafă bună / slobozenie // 25 Văzut-au // 26-28 dupe zid cu cei dinn afară şi întrebîndu-l // 26 *ad. marginal* Despot, 7071 A // 29 Despot // 30 acea vreme / hreamăt / auziia // 31 din lăuntru / Despot // 32 viclean / omoare // 33 Despot / Iar / văzînd // 34 ispitea // 35 Despot / cum că / pentru // 36 căpitanul]polcovnicul / ci / său]lor //

www.dacoromanica.ro

au luat bani de la Tomşa. Şi aşia rupsără sfat, ca să trimiţ<ă> la Tomşea şi de le va giura Tomşa că vor fi slobodzi, ei vor deşchidé cetatea şi să
f. 262 hălăduiască şi ei de nume şi de viclenie să să curăţască./ Oblicisă Dispot vodă acéstea şi diodată i-au potolit cu bani. După ce i s-au părut lui Dispot vodă că au aşădzat acea gîlceavă, iară Ladislav Radac trimite pre tainä la Pătru Divoe de au aşădzat cu dînsul să închine cetatea. Iară Dispot vodă, oblicind aceasta, pre tainä au pus într-o cas<ă> de au omorît pe Pătru Divoe, după a căruia moarte făţiş strîga oşténii lui Dispot că vor închina cetatea.

Iară Farcaş ce era mai mare pre călărime şi căpitanii carii nu fusése la acéli gîlcevi au stătut între dînşii să-i poată potoli, pre unii cu rău, pre alţii cu rugăminte şi ales pe pedestrime, carii era mai mulţi decît ciialalţi ce gîlceviia mai tare; ce nemică n-au putut folosi. Începusă acum toţi a sfătui pre Dispot vodă să agiungă la Tomşa cu legături de pace, să-ş<i> poată scuti viaţa. Ce nevrînd Dispot vodă să se pléce, au început cu multă plecăciuni a să ruga a lor săi să nu-l lasă, fiind aproape agiutoriul cari-i vine; că să suna în cetate precum s-au împăcat Laschii cu Zborovschii, socrul lui Dispot vodă şi îi vine cu 4000 de
f. 262v léşi. Ce nemică n-au putut folosi Despot vodă, că pedestrimea/ ce era în lontru începus<ă> a destupa încuietorile porţilor, care era astupate cu lut şi cu piatră, şi au deşchis porţile. Acolo fiind o bute mare plină de piiatră şi răsturnîndu-să, au căzdut asupra lui Martin, din tîmplare, şi l-au omorît. Acest Martin era dintr-un tîrguşor din Ţara Unguriască, ce să chiam<ă> Sfîntul Gotardu.

DE MOARTEA LUI DISPOT VODĂ ERETICUL.

Vădzind Dispot vodă că au rămas viclenit de toţi boiarii şi l-au părăsit toţi slujitorii şi ţara s-au ridicat asupra lui şi agiutoriu de unde avea nădéjde, de la priiatinul său, de la Laschii, nu-i vine şi vădzindu-ş<i> perirea sosită asupră-ş<i>, au scos o cunună de aur, scumpă, ce avea, neavînd altă cu ce mulţămi a o samă de némţi şi unguri ce i-au slujit cu dreptate, li-au împărţit acia cunună lor. Îmbrăcatu-s-au Dispot vodă cu haine ce avea mai scumpe domneşti şi pre cal cu podoabe îmbrăcat şi cu alai după orînduiala domniască au eşit din cetate afară,
f. 263 mai sus de/ Suceavă, la Réni, unde era ţara adunată.

Venitu-i-au înainte poroncă lui Dispot vodă de la Tomşa de au

---

1 aşa rupseră / Tomşa // 2 dă le va jura / slobozi / deşchide // 3 curăţească / oblicisă] Înţelegînd // 4 Despot / acesta / deodată // 4-5 Deci după acea gîlceavă i s-au părut lui Despot vodă că s-au aşăzat, iar / *ad. marginal* Despot, 7032 A // 6 pe / aşăzat // 7 Iar Despot / oblicind]înţelegîndu // 9 striga oştenii / Despot vodă // 10 lar / carei // 11 acele / dînşîi // 12 cu bune şi cu rugăminte / pă / carei // 13 ceilalţi / ci nimic / Începuse // 14 pe Despot / ajungă // 15 viiaţa / Ci / Despot // 16 multe plecăciuni / lase // 17 ajutoriul / care-i // 18 Despot / şi-i vine // 19 Ci nimic / Despot // 20 lăuntru / începuse / dăstupa încuitorile // 21 lut]pămînt / piiatră // 22 pietri / căzut / întîmplare // 23 tîrgşor / Ungurească // 25 *lipseşte* N / Despot / ereticul / *ad. marginal* Despot, 7072 A // 26 Văzînd Despot// 27 rădicat / ajutor // 28 nădejde / priiatenul / *lipseşte* de la ^{2} / văzîndu-şi // 30 alt / mulţumi / *lipseşte* a / scamă / nemţi // 31 li-au]au / acea / Despot / *ad. marginal* Dispot vodă A // 33 alaiu / domnească // 34 Suceava // 35 Vinitu-i-au / poruncă / Despot //

www.dacoromanica.ro

descălecat de pre cal şi au mersu pe gios Dispot vodă la Tomşa. Şi stînd înaintea Tomşii şi în vedérea tuturor, l-au mustrat Tomşa cu multe cuvinte, aducîndu-i aminte de multe lucruri făr<ă> cale şi fără de lége ce făcea. Că nu numai ţara au pustiit, ce şi beséricile au prădat şi ş-au rîs de lége. Şi după multă mustrate l-au lovit Tomşa cu buzduganul pre Dispot vodă de multe ori, pîn-au căzdut Dispot la pămînt. Şi acolo i-au tăiat un tătar capul, măcar că şi gloatele ce sta acolo să lăsa asupra lui de-l loviia. Omorît-au acolo şi pre Ioachim Prudenţie; iară pri Dispot vodă, după ce l-au omorît, despoindu-i de piiale capul, l-au umplut cu paie şi l-au trimes la Ţarigrad la Împărăţie. Într-acesta chip s-a tîmplat sfîrşitul lui Dispot vodă. Era Dispot vodă de vîrsta de 40 ani şi au domnit numai 2./

f. 263v

7072, 1564. DOMN 28. DOMNIE 29. ŞTEFAN TOMŞA VODĂ AL 8<-LEA>.

După moartea lui Dispot vodă, acolo în tabăr<ă> să sfătuiră boiarii, şi mai ales Moţoc şi Stroici, şi aliasără pre Tomşa hat<manul>
f. 264 carele/ era otcîrmuitoriu domniei şi cu toţii l-au rădicat domnu şi i-au pus numele Ştefan Tomşa vodă, măcar că dzic făr<ă> voia lui să-i fie fost domniia ţării.

Iară atunce, întru acea vréme , după peirea lui Dispot vodă şi dacă rădicas<ă> domnu pre Ştefan Tomşa, iată veni véste că au sosit şi Albreht Laschii, voevoda Siraschii la ţărmurile Sirétiului, carele veniia într-agiutor lui Dispot vodă cu 14.000 de oşténi. Ce nemică nu i-au folosit. Că după firea léşilor, gătindu-să cu greu, pîn-a sosi Laschii să dea agiutor lui Dispot vodă, iară Tomşa înşălas<ă> şi omorîsă pre Dispot vodă. Înţălegînd Tomşa vodă de venirea lui Laschii, au trimis pre căpitanul de némţi de pedeştri, carele era la Dispot vodă, tăindu-i nasul şi urechile şi dezbrăcîndu-l di haine l-au trimis la Laschii să-i spue că au perit Dispot vodă şi de va avea să paţă Laschii cum au păţit Vişnoveţchii, să vie, cum au purces, că aşea va păţi şi el şi oaminii lui.
f. 264v Acéstea spuindu-i niamţul lui Laschii, au întrebat sfat/ de rotmistri şi de porušnicii săi. Ce toţii i-au dzis că de vréme ce pentru cela ce a-i purces au perit, adecă Dispot Vodă şi cheltuiala lui Laschii au perit, n-avea ce îmbla, sau ce căuta, ce să ne întoarcem înapoi. Însă nu-ş<i>

---

1 dăscălecat / *ad. marginal* Despot. 7072 A / dupe cal / jos / Despot // 2 stîndu / Tomşăi / vederea // 4 făr-lége / făcea]avea / ci / biséricile // 5 dă lege // 6 Despot / căzut jos / *lipseşte* Dispot [2] // 8 acolea // 9 iar pre Despot / despuindu-i capul de piiale // 11 într-acest chip / întîmplat / Despot [1-2] // 12 *lipseşte* de vîrsta lui de ani 40 / au domnit aproape de 3 ani N // 13 *lipseşte* N / *lipseşte* 7072... domnie 29 / Ştefan vodă Tomşa al <-lea> 1564 / *ad. marginal* Ştefan A // 15 Despot // 15-19 *după Ureche* // 16 aleaseră // 17 otcîrmuitor // 18 zic că // 19 ţării // 20 Iar atunci într-acea / perirea / Despot / *lipseşte* dacă // 21 rădicase / Ştefan vodă Tomşa /vestea / sosit]venit // 22 Siraschiei / care venea într-ajutor // 23 Despot / oşteni / Ci / nimic // 25 ajutor / Despot / iar Tomşa îl şi omorîse // 26 *lipseşte* pre Dispot vodă / Deci înţelegîndu / *ad. marginal* Ştefan Tomşa, 1564 A // 27 nemţi / Despot // 28 de // 29 Despot / avea]vrea / şi Laschii // 30 cum au purces că-l aşteaptă şi nu numai el va păţi, ci şi oamenii lui // 31 Acestea / neamţul / rohmistri // 32 porucinicii / Ci / zis // 33 *lipseşte* adecă Dispot... au perit // 34 umbla / sau]nici / ci //

www.dacoromanica.ro

putea alége calea pre unde să vor întoarce, avînd grij<e> de vicleşug. Pre la Codrul Cozminului se temea de ţărani; că dacă vor înţălegi că mărgu pri acolo, să nu săciuiască pădurea, ştiind patima lui Albriht craiul. Scrie Gvagnii istoricul că mai mulţi sfătuia pre Laschii să se întoarne pre la Codrul Cozminului şi au aflat să trimiţ<ă> Laschii 200 de raitari într-ales să nu lasă ţăranii să săciuiască pădurea, ce să apere pîn<ă> va venii Laschii. Şi aşea s-au pornit Laschii cu oastea sa spre Codrul Cozminului. Şi apropiindu-s<ă> de Codru, s-au audzit dînd din sinéţă raitarii lui Laschii, carii aflas<ă> pre ţărani tăind pădurea şi slobodzis<ă> în ţărani sinéţăle să-i împiiadece de acel lucru şi spăriindu-s<ă> ţăranii au trecut Laschii.

Iară Tomşa cu 12.000 de oaste veniia să apuce pre léşi netrecuţi şi trimisése înainte de trecătoare Tomşa să-i poată gîmba undeva pre léşi
f. 265 şi podurile la trecătoare/ le strîca. Gonitu-i-au Tomşa pre léşi şi pre Laschii pîn<ă> mai sus de Sneatin. Şi, neputîndu-le strîca nemică léşilor, s-au întorsu Tomşa şi au aprinsu la întorsu Sneatinul. Şi aşia s-au întorsu Laschii făr<ă> nice o dobîndă.

RĂZBOIUL TOMŞII VODĂ CU PĂTRU VODĂ SIN MIRCII VODĂ, DOMNUL MUNTENESCU.

Pre aceli vremi Pătru vodă, domnul muntenescu, înţălegînd de atîtea amestecături ce se făcea la Moldova, socoti să-ş<i> ispitiască norocul, mai mult decît era, să apuce şi Ţara Moldovei să fie domnu, uitîndu-s<ă> la împărechérea ce era între călăraşi şi între pedestraşi. Alta socotiia şi pintru supărarea ţării ce făcus<ă> Dispot vodă, văzdind şi neaşădzată domniia Tomşii despre Împărăţie. Cu acea socotială s-au pornit Pătru vodă cu oşti asupra Tomşii. Ce prindzind de véste Tomşa s-au gătit de sirgu şi au eşit înaintea lui Pătru vodă la Milcov. Şi acolo dîndu-ş<i> războiu, au pierdut Pătru vodă, domnul muntenescu războul./

f. 265v Înţălesése sultan Suleiman, împăratul turcescu, de atîtea amestecături ce se făcea în ţară, de care Ioan Jicmont, cneadzul de Ardial, au fost făcut ştire la Împărăţie. Şi Împărăţie<a> iarăş<i>, de iznoav<ă>, au dat domniia lui Alexandru vodă Lăpuşnianul.

După izbînda lui Ştefan vodă Tomşii asupra lui Pătru vodă, domnul muntenescu, s-au înturnat Ştefan vodă la Iaşi şi de acolo au gătit boiari să triimiţ<ă> la Poartă, cu alţi oamini de ţară, să-i scoaţ<ă> stiag de

---

1 alege / de vreun vicleşug // 2 *după* Cozminului *ad.* şi au aflat să trimiţă să cerceteze că / *lipseşte* că dacă vor înţălegi că mărgu pri acolo // 3 Albreht craiu // 5 întoarcă / Codrii Cozminului. numai să trimiţă înainte Laschii // 6 lase / ci/ / 7 veni / aşa // 8 auzit / dînd]din // 9 sinéţe / carei aflase // 10 slobozise / sinéţele / împiiadice // 11 speriindu-să // 12 Iar / venea / *ad. marginal* Tomşa, 7072 A // 13 îngîmba // 14 strica // 15 strica nimic // 16 aşa // 17 nici // 18 *lipseşte* Pătru vodă sin N / *ad. marginal* Tomşa, 1565 A // 20 acele / *după* vremi *ad.* în anul 7068 N / Pătru]Mircea N / înţelegînd // 21 ispitească // 23 uitîndu-se / împărecherea // 24 socotea / pentru / ţării / făcuse Despot / văzînd // 25 neaşăzată / socoteală // 26 Pătru]Mircea / Ci prinzîndu / veste // 27 de sirgu]de grab // 28 Pătru]Mircea N // 30 Înţelesese / împăratu / atîta // 31 Jîcmon cneazul Ardealului // 32 Împărăţiia // 33 Alixandru / Lepuşneanul // 34 Tomşa // 35 Ştefan vodă s-au înturnat// 36 să-i trimiţă / oameni / steag //

www.dacoromanica.ro

domnie. Iată, îi sosiră olăcari cu véste de domniia ţărîi, cum iaste dată lui Alexandru vodă, carele acum sosise la Brăila şi de acolo să gătiazdă cu tătarîi şi cu turcii să între în ţară. Aceasta înţălegînd Tomşa vodă s-au sfătuit cu boiarii săi, ce vor face? Şi aflară sfat ca să trimiţ<ă> la Alexandru vodă oamini de ţară, giuraţi, să-i spuie cum ţara toată nu-l va , nice îl iubescu. Şi di acolo să triacă acei trimişi la Împărăţie şi, pîn<ă> nu va veni răspunsu, să nu lasă pre Alexandru vodă să între în ţară.

După ce au mersu solii Tomşii cu acéstea la Alexandru vodă şi îi dzisără cum nu-l va ţara şi nu-l iubescu, să fie dzis acéstea Alexandru vodă: „De nu mă va ţara, eu îi voiu pre dînşii şi de nu mă iubescu, eu
f. 266 îi iubăscu pre dînşii şi tot voiu mérge/ ori cu voe, ori făr<ă> voe". Şi oprind la sine pre solii Tomşii, au răpedzit la tătari hochiumurile pre poronca Împărăţiei. Şi îndată au purces tătarîi întru întîmpinarea lui Alexandru vodă, acoperind ţara cu mulţimea sa, pînă în Prut, prădînd şi ardzind (bine au dzis unul: cînd nebunescu domnii să stînge şi piiare cel nevinovat norod); de altă parte Alexandru vodă cu turcii şi cu oaste<a> ce au avut pre lîngă sine.

Vădzindu-să Tomşa întru acéstea griji şi că nu va putea sta împrotiva acei puteri, cu sfétnicii săi, cu Moţoc vornicul şi cu Véveriţ<ă> postelnicul şi cu Spancioc spătariul au trecut în Ţara Leşască şi s-au aşădzat la Liov (vedzi aicea cum orbăscu pedépsăle pre om). Au năzuit acolo de unde li-au vinit perire. Ştiindu-ş<i> faptele cu Vişnoveţchii lucrat<e>, cum au cutedzad a mérge în Ţara Leşască? (Vedea-vei pre urmă, Tomşo, cu sfétnicii tăi, unde şi la cine ai năzuit.) Iară pre Dumitraşco Sirbul, prindzindu-l, l-au dat lui Pătru vodă, domnului muntenescu, pre carele îl însemnasă Tomşa la
f. 266^{v} narea cea/ driaptă, fiind cu prepus de domniia Ţărîi Munteneşti, pre carele mai apoi l-au omorît Pătru vodă, domnul muntenescu.

Aşedzindu-să Tomşa vodă în Ţara Leşască, împreună cu boiarii ce s-au pomenit: Moţoc vor<nicul>, Véveriţ<ă> post<elnicul>, Spancioc spăt<arul> (scrie Istvanfie) că şi Stroici au pribegit atunce, cu Tomşa, la Liov. Fiind craiu pre acéia vréme la léşi Jicmont, era Tomşa vodă la craiul în mare ură şi prepusuri, cu boiarii săi.

Iară Alexandru vodă viind cu a doa domnie în ţară, scos-au ceauş împărătescu de au trimis şi pîră la Jicmont, craiul leşăscu, asupra Tomşii vodă şi a boiarilor ce era cu dînsul, pintru vicleşugul lor,

---

1 olăcarii / ţării // 2 Alixandru // 3 se găteşte / tătarii / înţelegînd / *ad. marginal* Tomşa, 7072 A // 5 trimiţă / Alixandru / *corectat* oameni de / juraţ<i> // 6 nici // 6-10 *lipseşte* Şi di acolo să triacă... şi nu-l iubescu // 10 zis acestea Alixandru // 11 dînşii // 12 iubescu / dînşii / vor merge / făr-de voe // 13 oprindu / repezit // 14 porunca / tătarii // 15 Alixandru / predîndu // 16 arzînd / zis / stinge // 17 Alixandru // 18 pe // 19 Văzîndu-să / întru]cu / aceste // 20 împotriva / *ad. marginal* Tomşa, 7072 A / vornicu i cu // 21 şi[1]]i / spătar // 22 aşăzat / vezi / aici / orbescu / pedepsile / *după* Liov *ad.* după ce au domnit cinci săptămîni N // 23 le-au venit // 24 Vişnoveţschii / cutezat / merge // 26 Iar / Sîrbul, prinzîndu-l // 27 domnu / Pătru]Mircii N / însemnase / *după* dreaptă: Tomşa vodă // 28 Ţării // 29 Pătru]Mircea // 30 Aşăzîndu-să / *ad. marginal* Tomşa, 7072 A // 31 Veveriţă postelnic // 32 atunci / Tomşa vodă // 33 acea / Jîcmon // 35 Iar Alixandru / doao // 36 pentru // 37-2 *ad. marginal* poftind Alixandru... şi pri boiarii A //

www.dacoromanica.ro

poftind Alexandru vodă pri craiul să-i dea pre viclénii săi, pre Tomşa vodă şi pri boiarii lui. (Dzice Ţiţero că mare vină află întru cela carele şi adevărul îl liapădă şi slujbele le pune în viclenie.)

Vădzind craiul şi sol trimis de la Împărăţie prin mijlocul lui Alexandru vodă, cu pîră asupra Tomşii şi a boiarilor vicleni, şi avînd craiul leşăscu pace legată cu Turcul, alta, ştiind şi prinsoarea şi moartea lui Vişnoveţchii şi a lui Piasoţchii, şi pintru sluţiia ce
f. 267 făcus<e> Tomşa a mulţi şi stînd şi léşii tare/cu pîră asupra Tomşii au trimis craiul pre omul său, anume Crasenschii, la Liov, de au tăiat capul Tomşii şi a lui Moţoc vor<nicul> şi a lui Véveriţ<ă> post<elnicul>şi a lui Spancioc spăt<arul> (Istvanfie scrie) şi a lui Stroici, pre carii i-au îngropat afară din tîrgu, la Mănăstirea lui Sveatîi Onofreiu. (Iată-te, Tomşo, şi tu Moţoace la ce-aţ<i> sosit.) Iară pre Gheorghe Reveles, care era închis în Cetatea Niamţului de Tomşa, au trimis Alexandru vodă de l-au zugrumat acolo. Domnit-au Ştefan vodă Tomşa 5 săptămîni.

LUCRURI STREINE.

În anul de la Hristos 1564 au lovit tătarîi în Podoliia şi în Ţara Rusască, prădînd şi pustiind multe tîrguri şi sate. Închis-au tătarîi la Meji—Boji pre Siniavschii, voevoda Ruschii hatmanul şi cu mare greu
f. 267^{v} s-au/ apărat de tătari. Că căzacii care era în Litva, avînd povoaţ<ă> pre un Berula, au întrat de au prădat în Ţara Moscului. Aceşti căzaci, la un tîrgşor ce-i dzic Setna, au bătut pe 300 de moscali, luîndu-le şi cîteva puşci./

f. 268 7072, 1564. DOMN 28. DOMNIE 30. ALEXANDRU VODĂ LĂPUŞNIANUL CU A DOA DOMNIE. CAP <LOC GOL>.

Aşădzindu-să Alexandru vodă Lăpuşnianul cu a doa domnie la scaunul ţărîi, trimis-au de ş-au dus pre doamnă-sa Roxanda şi pre fiii săi din Ţara Munteniască. Şi vădzindu-să acum curăţit de toată grija den afară, au pus gînd să să curăţască şi de vrăjmaşii săi cei den cas<ă>, pre carii prepunea el că pintru vicleşugul lor l-au scos den domnie.

---

1 pohtind / Alicsandru / pe[1] / viclenii // 2 pre/ Zice / acela / care // 3 leapădă // 4 Văzînd // 5 Alixandru / boiarilor lui / *lipseşte* şi[2] // 6 Turcul]turcii // 7 Piiasoţschii / *după* Piasoţchii *ad.* din Podolia N / pentru // 8 Tomşa vodă / a]al / Tomşăi // 9 *lipseşte* pre // 10 Veveriţă // 11 al lui Spancioc / *lipseşte* Istvanfie scrie // 12 sfeti // 13 Iar / *ad. marginal* Tomşa, 7072 A // 14 Neamţului // 15 Alixandru / Domnit-au Tomşa vodă // 17 *ad. marginal* Lucruri streine, 7072 A, *lipseşte* N / striine // 18 *lipseşte* de la Hristos / tătarii // 19 Rusească / prădîndu / tătarii // 20 Sineavschii voevodul // 21 povaţă // 22 cazaci // 23 zic // 24 puşci]tunuri // 25-26 A doua domnie a lui Alexandru vodă Lăpuşneanul N // 25 *lipseşte* 7022... domnie 30 / Alixandru / Lepuşneanul // 26 doao / *lipseşte* Cap / *ad. marginal* Alexandru, 1564 // 27 Aşezîndu-să Alixandru / Lepuşneanul / *lipseşte* cu a doa domnie / la]în // 28 ţării / Rucsandra / fii // 29 Muntenească / văzîndu-să // 30 dinn afară / gîndu / curăţească // 31 casă / carei // 31 pentru / din //

www.dacoromanica.ro

CÎND AU OMORÎT ALEXANDRU VODĂ 47 DE BOIARI.

Învăţat-au într-o dzi Alexandru vodă pre lefeciii săi streini, carii îi avea lîngă sine şi i-au supus în curtea domniască în Iaşi. Şi au chemat pri obiceiu boiarii la curte, cari făr<ă> nice o grij<e> şi primejdie ca acéia era. Şi dacă au întrat în curte, iară slujitorii, după învăţătura ce-au avut, au închis porţile şi ca nişte lupi într-o turmă fără nice un
f. 268[v] păstor au întrat/ în biiaţii boiari de-i snopiia şi-i giunghea. Şi nu numai pri boiari, ce şi pre slugi; pre nime nu alégea, ce pre toţi supt sabie i-au pus. Mulţi săriia pe ferestri şi peste zid afar<ă>, de-ş<i> frîngea picioarele. Perit-au atunce numai boiari 47, făr<ă> altă curte, nebăgaţ<i> în samă. Şi aşea, după obiceiul tiranilor, a să bucura de vărsare de singe, i se părea lui Alexandru vodă că ş-au izbîndit inimii şi domniei sale. Ce ia vedzi ce dzice Svînta Scriptură, la Ioan, cap. 15: „În toate dzilele sale cel nedrept otruféşte şi numărul anilor neştiut iaste tirániei lui. Sunetul de spaimă de pururea întru urechile lui. Şi cînd iaste linişte, el de pururea îş<i> presupune vicleşug. Nu créde că s-ar putea întoarce dintru întunérec în lumină. Prăvind prin pregiur, în tot locul sabie. Cînd să va clăti să cérce pîne, véde că i s-au gătat lui, în mîna lui. Dzua întunérecului îl va spăima pre dînsul, lipsa şi strîmtorile îl vor încungiura pre dînsul". Şi iarăş<i> la Pilde, cap 28, dzice de domnul tiran: „Leu răcnind şi ursu flămîndzind, domnul rău asupra norodului". Ia aminte ce liac scrie Ţiţero de tiran. Aşa dzice: „Nice o tovărăşie să nu ne fie noao cu tiranii. Şi nu iaste împrotiva firii să-l dezbraci pre dînsul <de> poţi. Şi încă pre tiran cu cinste iaste să-l
f. 269 omori; căci acest feliu veninos şi rău trebue stîrpit de la/ obştea oamenilor. Că precum să tae une închieturi a trupului, care, neavînd singe, sacă şi fiind săci vatămă şi celora părţi a trupului, sănătoas<ă>. Aşea şi într-acel chip de oamini vrăjmăşiia şi neînblîndzirea de fiară de la obşte, ca de la omeniia trupului despărţit trebue şi depărtat."

N-au rămas nime pre urma aceştii cumplite fapte a lui Alexandru vodă să-i aréte slujbă şi credinţă în dragoste. Mare lucru şi de folos iaste şi temeiu domnilor cînd să va sluji cineva din dragoste. Dar mişel acela domnu căruia îi slujăscu de frică. Frica dragoste nu are. Unde iaste frică nu-i dragoste şi unde nu-i dragoste, acolo iaste ură, din caré izvorăscu multă răsipă domnilor.

---

1 *lipseşte* N / Cîndu / Alixandru // 2 zi / Alixandru / lifecii / striini / carei / *ad. marginal* Alexandru, 1564 A // 3 sine]dînsul / supus]ascunsu / domnească / chiemat // 4 boiarii dup<ă> obicéi / cari / nici // 5 aceia / daca / iar // 6 făr<ă> nici // 7 junghea // 8 pre / ci[1-2] / nimeni / alegea // 9 i-au pus]îi punea / sărea peste zid şi pe ferestri / *lipseşte* afară / frîngea mîinile şi picioarele// 10 *lipseşte* atunce // 11 seamă / *lipseşte* Şi / aşa / obicéiul / *ad. marginal* Alexandru, 7072 A // 12 sînge / i s-au părut / *lipseşte* lui Alexandru vodă // 13 domniii / Ci / vezi / zice / Sfînta // 14 zilile // 15 tirănii / deapururea // 16 deapururea / crede // 17 dentru / întuneric / Privind / prejur // 18 cerce / pîine / vede / găsi. // 19 în zioa întunericului / spăimînta // 20 strîmtorile]strîmbătăţile / *lipseşte* vor // 21 zice/ domnu/ răcnindu / flămînzindu // 22 leac / zice // 23 Nici / împotriva // 25 fel / tribueşte // 26 unele // 27 sînge / seacă / seci / celora]célelalte / a]ale / sănătoase // 28 Aşa / oameni / fiiară // 30 nimeni / Alixandru / *ad. marginal* Alexandru, 7072 A // 31 arate // 32 Dar]Iar / mişălul // 34 nu-i[1-2]nu iaste / care // 35 risipă //

www.dacoromanica.ro

PENTRU RĂSIPIREA CETĂŢILOR DIN ŢARĂ.

Alexandru vodă vrînd să între în voia turcilor la luarea domniei al doile rînd, s-au adeverit înaintea împăratului că va răsipi cetăţile den ţară, numai să-i dea domniia. Că vădzind împăratul atîtea mestecături
f. 269v ce să făcea în ţară, gîndi ca să slăbască/ ţara din temelie, să nu să afle apărături. Şi au lăsat cuvînt că cine va răsipi cetăţile Ţării Moldovei aceluia va da domniia. Deci Alexandru vodă vrînd să pliniască poronca împăratului au împlut toate cetăţile de lemne şi li-au aprinsu, de au arsu şi s-au răsipit. Numai Hotinul au rămas şi l-au lăsat ca să fie de apărare despre léşi.

Faptele domnilor ori laudă, ori ocară, le aduc şi le răsună la lume, de sint fapte bune, laudă, iară de sint réle, ocară. Nimene nu va lăuda acéstea fapte a lui Alexandru vodă, cu răsipa cetăţilor; iară a-l ocărî pentru acéstea stricăciuni ce au făcut cetăţilor, lumea nu să va sătura di ocări. Spunere de aceasta, că nice un bine ţărîi cunoaştim că au făcut. Că vasul cel fără de fund, măcar cîtă apă ai turna într-însul, nu-l mai poţi împlea. Aşia şi Turcul: de ce-i dai mai mult, de ce-ţ<i> face mai mare nevoie. Că el darul îl scrie obicină; mai apoi de n-ai vrea să-i dai, numai ce-ţ<i> caută să-i dai.

În anul 7073 <=1564>, sept<emvrie> 23, pre Theofan, ucenicul
f. 270 lui Macarie/, ce era din tineréţă episcop, l-au făcut Alexandru vodă mitropolit de Suceavă. Iară în anul 7074<=1566> rîdicatu-s-au de la Ţara Unguriască un Ştefan, oarecine, făcîndu-s<ă> a fi viţă de domnu. Şi strîngînd păstori di prin munţi şi altă adunătură au întrat în ţară, smomind pri oamini ca să i să închine şi să-l ducă la domnie. Ce înţălegînd Alexandru vodă au trimis împotriv<ă> slujitorii săi, pre carele l-au tîmpinat den sus de Cetatea Niamţului. Şi dînd războiu, l-au bătut şi oaminii lui i-au răsipit. Iar acel Ştefan singur au scăpat prin munţi, pedestru. Iar pri o samă dintr-acea adunătură vii i-au prinsu şi i-au dus la Alexandru vodă.

LUCRURI STREINE.

În anul 7075<=1567> sultan Suleiman, împăratul turcescu, mari gătire de oşti au făcut asupra némţilor. De care gătire înţălegînd
f. 270v Maximiliian, împăratul némţăscu, au strînsu/ săim la oraşul Avgusta

---

1 *după Ureche* / risipirea / *ad. marginal* Alexandru, 1574 A // 2-10 *după Ureche* // 2 Alixandru // 3 doilea / risipi / din // 4 văzînd / amestecături // 5 slăbească // 6 lăsat]dat / ca / risipi / Ţării // 7 da]fi / Alixandru / împlinească porunca / *ad. marginal* Alexandru, 7074 A // 8 umplut / li-au aprinsu]le-au dat foc // 9 risipit // 12 sînt / le laudă / iar / sînt / Nimeni // 13 aceste / a]ale / Alixandru / risipa / iar // 14 pentru stricăciunea cetăţilor, lumea // 15-19 *după Ureche* // 15 de ocară / nici / ţării / cunoaştem // 16 făr-de // 17 umplea / Aşa / de[1-2]dă / faci // 18 obicină)]obicéi / mai]iar mai // 19 *lipseşte* numai ce-ţ<i> / îţi caută a-i da // 20-30 *după Ureche* // 20 Theofan]Theofil A // 21 tincreţe / Alixandru / *ad. marginal* Alexandru 7074 A // 22 Suceava /Iar / anu // 23 Ungurească // 24 du prin // 25 smomind]amăgind / pre oameni / Ci // 26 Alixandru / împotrivă-i // 27 întîmpinat / din / Neamţului / dînsu // 28 şi pre oamenii / risipit / pre // 29 seamă // 30 Alixandru // 31 *ad. marginal* Lucruri streine, 7075 A, *lipseşte* N /striine // 33 înţelegînd // 34 nemţescu / seim //

www.dacoromanica.ro

cu boiarimea şi statul împărăţiei. Iară al doile<a> săim s-au strînsu la Pojun cu staturile ungureşti şi pentru lucrurile ungureşti. Şi la săimul de la Avgusta singur Maximiliian împăratul au mersu. Iară la cel de la Pojun au trimis pe frate-său Carol. Şi acéstea seimuri li-au strînsu pentru gătirea oştilor împrotiva lui sultan Suleiman.

Priimit-au toţi la seimul de la Avgusta să facă oşti. Şi aşia cu mare sirguială a némţilor, a tuturor, au ales cu călărimé, cu pedestrime să facă 50000. Aşijdirea şi Ţara Unguriască s-au ales să dea agiutoriu şi cu bani şi cu oamini.

Iară sultan Suleiman fiind îndemnat şi de cneadzul Ardialului şi de Aslan paşa de Buda, la începutul lui iunie au purces cu oşti den Ţarigrad. Şi sosind la Odriiu au pornit de la Odriiu pre Bertaş paşa cu 26.000 de călărime şi 2000 de eniceri să lovască înainte în Ţara Unguriască. Iară ardelénilor şi tătarălor li-au poroncit să margă să bată Sacmarul şi Tocaiul şi singur sultan Suleiman să margă la Agriia sau la Sighidin./

f. 271 Iară Bertaş paşa, nezăbăvind vréme au sosit şi au încungiurat cetatea Ghiula. Şi bătînd încă Bertaş paşa Ghiula, iată soséşte şi sultan Suleiman la Beligrad. Şi acolo la Beligrad i-au eşit în tîmpinare şi Ioan Jicmont, cneadzul de Ardial, cu frumoas<ă> şi împodobită curte. Şi după adunare, dăruit de sultan Suleiman s-au întorsu la oastea sa. Iară după ce să porni sultan Suleiman să bată Agriia, iar atunce pre Mehmet paşa la Bosna, la cetatea Clujul, lovindu-l ungurii din Sighidin, fără véste, l-au omorît. De a căruia moarte înţălegînd sultan Suleiman şi fiind acum mînios au lăsat Agriia şi s-au pornit cu tabăra la Sighidin. Iară Bertaş paşa au luat Ghiula, închinîndu-i-să, şi au luat şi cetatea Inăul, lăsat de némţi.

Iară Maximiliian împăratul, cu frate-său Ferdinand, în 15 a lui avgust, după calendariul lor, au purces din Beciu la oştile sale, care sta cu tabăra la Ovaren: care oşti, cu călărime, cu pedestrime, era mai mult de 100.000. Şi clătindu-să cu oştile sale au pus tabăra la Iavrim./

f. 271v Iară Ioan Jicmont, pre aceli vermi, cu tătarîi au încungiurat Tocaiul. Şi au prădat tătarîi pre la Sares Patac, pre la Moncaci, luînd multe mii de oamini în robie.

DE MOARTEA LUI SULEIMAN, ÎMPĂRATUL TURCESCU.

Iară sultan Suleiman care avea călărime 100.000 făr<ă> eniceri, au

---

1 boierimea /şi]şi cu / Iar / doilea seim // 2 *lipseşte* şi pentru lucrurile ungureşti / seimul // 3 *lipseşte* împăratul / Iar // 4 aceste / le-au // 5 împotriva // 6 aşa // 7 sîrguială / a tuturor nemţilor / pedestrimea // 8 cincizeci de mii / Aşîjderea / Ungurească / ajutor // 10 Iar / cnezul Ardealului / *ad. marginal* Tot streine, 7075 A // 11 din // 12 *lipseşte* de la Odriiu // 13 2000 inicéri / lovească // 14 Ungurească / Iar ardelenilor / tătarilor le-au poruncit să meargă // 15 meargă // 17 Iar / nezăbovind / vreme]nimic // 18 soseşte // 19 *lipseşte* la Beligrad / întru întîmpinare // 20 Jîcmon / cneazul Ardealului // 22 Iar / atuncea // 23 la[1]de // 24 înţelegînd / *ad. marginal* Tot streime, 7075 A // 26 Iar / închinîndu-i-se // 27 nemţi // 28 Iar / împăratu /a]ale // 29 călindariul // 32 Iar / Jîcmon într-acea vreme / tătarii // 33 tătarii / Moncaciu / oameni // 35 *lipseşte* N / sultan Suleiman // 36 Iar //

www.dacoromanica.ro

început a bate cetatea Sighidinul, care cetate o apăra tare den lontru Nicolae Zrinu; că de multe ori şi din cetate eşiia de făcea asupra turcilor năvală. Iară acolo zăbăvindu-s<ă> sultan Suleiman, au căzdut în boală cu vintre; de care boală în scurtă vréme au murit acolo la Sighidin, după ce au împărăţit ani 44. Iară la hronograful grecescu scrie că au împărăţit 47 ani. Şi după moartea lui au stătut împărat fiiu-său, sultan Selim.

Tăinuit-au cîtăva vréme Mehmet paşa veziriul moartea lui sultan Suleiman şi au început mai tare a bate cetatea. Şi a opta dzi după calendariul papistaşilor s-au aprinsu peste tot cetatea Sighidinului, de ardea. Şi atunce au dat năvală turcii în cetate. Iară Nicolai Zrinu, vădzindu-s-<ă> în primejdie, au deşchis poarta şi au pus tunurile în poartă. Şi acolo stînd bărbăteşte cu ai săi au perit la 600 de turci. Şi acolo, la acea năvală, rănindus-<ă> cu 2 rane Nicolai Zrinu au picat. Iară ciialalţi au perit, împresurîndu-i mulţimea turcilor.

După ce au dobîndit turcii Sighidinul au slobodzit oastea în pradă, pîn-la Caniza şi peste apa ce-i dzic Arabon. Iar vezirul au purces la
f. 272 Ţarigrad de au dus oasăli lui sultan Suleiman./ Ioan Jicmont, cneadzul de Ardial, înţălegînd de moartea lui sultan Suleiman, au lăsat Tocaiul. Aşijdirea şi Maximiliian, împăratul nemţăscu, înţălegînd de oştile turceşti că s-au întorsu, mergînd pre la Comoran s-au întorsu la Beci.

Pre acea vréme Jicmont Avgust, craiul leşăscu, strîngînd oaste aliasă, ca la 100.000 şi mai bine, cu multe tunuri, au purces sub cetatea Radocoviciu, de 24 mile după Vilna, şi di acolo era să să clătiască asupra moscalilor. Ce sfîrşindu-ş<i> zaharélele, s-au întorsu craiul la Grodna, în Litva. Orînduit-au craiul pre Ioan Hudchevici de au mersu să dobîndiască cetatea ce se chema Ula. Şi începus<ă> Hudchevici a bate Ula. Iară înţălegînd moscalii, care era în cetatea Poloţului, au purces într-agiutor cetăţii Ulii, unde bătea Hodchevici. Ce léşii, neaşteptînd războiu cu cei den Poloţcu, pierdzind cîţ<i>va acolo, ucişi de cetăţéni, s-au dus Hudchevici înapoi. Iară pre urmă au arsu léşii cetatea Ula.

f. 272^{v} Iară în anul de la Hristos 1568, la luna lui sept<emvrie> cazacii/ de la Vitegsca şi de la Besrula, avînd povoaţ<ă> pre Stanislav Paţ, voevodul de Vitegsca, au arsu acéste tîrguri şi sate moschiceşti: Utsniatu, Vselis şi Viela şi li-au pustiit şi pre urmă au aprinsu cazacii

---

1 lăuntru // 2 Zrinul // 3 Iar acolea zăbovindu-să / căzut / *ad. marginal* Tot streine. 7075 A // 4 în scurte zile muri // 5-6 *lipseşte* după ce...sultan Selim N // 5 Iar // 5-7 *ad. marginal* Iară la hronograful... sultan Selim A // 6 ani 47 // 7 fii-său // 8 vréme moartea împăratului, Mehmet paşa viziriul şi au început // 9 zi // 10 calindariul // de]şi // 11 Şi)]Iar / *lipseşte* atunce / turcii au dat năvală / în]la / Iar / Zrinul văzîndu-să // 12 porţile // 13 bărbăteşte / *lipseşte* de // 14 Nicolae Zrinul // 15 Iar ceilalţi // 16 slobozit // 17 zic / vizirul // 18 oasele / Jîcmon cneazul Ardealului // 19 înţelegînd // 20 Aşîjderea / nemţescu / înţelegînd // 21 Beciu // 22 Pe / vreme / Jîcmon // 23 aleasă / *ad. marginal* Iar streine, 7075 A / *lipseşte* ca la / bine]mult // 24 de mile / de / *lipseşte* era // 25 clătească / Ci // 26 pre]şi pre // 27 dobîndească / *lipseşte* ce se chema / Şi au început // 28 Iar moscalii înţelegînd // 30 Ci léşîi / din / pierzînd // 31 cetăţeni / Hodchevici /Iar / *după* Ula *ad.* avea leşi hatman atuncea N // 33-10 *după* r. 36, *pagina următoare* N // 33 Iar // 34 *lipseşte* şi de la Besrula... de Vitegsca // 35 aceste// 36 Utsneat / l-au / aprinsu]prinsu //

www.dacoromanica.ro

aciia pre cîţ<i>va dvorelnici şi pre un păharnic al împăratului moschicescu, anume Pătru Holovici, om ales şi ştiut, şi cu mult plian s-au întorsu la Vetegsca. Iară pre urmă moscalii, cu 6000 de tătari nohai au venit la Vetegsca, cu 3 voevodzi anume: Şeremet, Vasilie Buturlin şi Hrebor şi cu oşti moschiceşti şi au arsu satele prin pregiurul cetăţii. Iară cetăţii n-au putut strîca.

Într-acest an Ioan Jicmont, cneadzul de Ardial, au fost tras pri cîţ<i>va domni ungureşti de la Maximiliian, împăratul nemţăscu, în partea sa. Ce oblicind pre urmă Maximiliian împăratul şi strîngînd săim la Pojun. pre unii dintr-acei domni i-au omorît, pre alţii i-au ertat.

De aicea ne întoarcem iarăş<i> la rîndul istoriei noastre/.

f. 273

DE MOARTEA LUI ALEXANDRU VODĂ LĂPUŞNIANUL.

Alexandru vodă Lăpuşnianul, căzdzind la boală grea, din caré pricepea că nu va eşi, ce că-i va fi acea boală hotar vieţii sale, chemat-au episcopii şi boiarii ţării şi toată curtea de i-au învăţat cu limbă de moarte, arătîndu-li moşnian şi următoriu domniei ţărîi, după moartea sa, pre fii-său Bogdan vodă, ca să-l priimască şi să-l pue pre urma lui la domnie. Iară el, priimind călugărie, au răpousatu.

Scrie Uréche vor<nicul> şi după dînsul Simion Dascălul precum să fie fost moartea lui Alexandru vodă cu înşălăciune. Că în boala lui simţindu-s<ă> slab, apropiiat de moarte, s-au adeverit călugăriei de ar mai veni la viaţă. Şi au lăsat cuvînt episcopilor şi boiarilor, de-l vor videa că iaste spre moarte, să-l călugăriască. Deci vădzindu-l ei leşinînd în boală şi mai mult mort decît viu, după cuvîntul lui l-au călugărit şi i-au pus nume de călugărie Pahomie. Mai apoi, dacă s-au trezit şi s-au vădzut călugăr dzic să fie dzis că de să va scula va popi şi
f. 273^{v} el pre unii (caută aicea/ că vrea să înşale Alexandru vodă şi pre Dumnedzău).

Mai apoi episcopii şi boiarii, înţălegînd acest cuvînt şi mai cu dedinsu Roxandra, doamnă-sa, temîndu-să de un cuvînt ca acela, careli era de a-l şi créde, ştiind cîtă groază şi moarti făcusă mai nainte în boiarii săi, temîndu-s<ă> doamna să nu paţă ia mai rău decît alţii, l-au otrăvit şi au murit Alexandru vodă şi cu cinste l-au astrucat în Mănăstirea Slatina, ce iaste de dînsul zidită. Acest Alexandru vodă dzic că au fost scoţind ochii oamenilor şi pre mulţi au sluţit în domnia sa. Domnit-au Alexandru vodă ani <loc gol>./

---

1 aceia / paharnic // 2 plean // 3 Iar / muscalii // 4 voevozi // 5 prin prejurul // 6 Iar / *după* strica *ad.* nimic // 7 Jîcmon cneazul / Ardeal / pre / *ad. marginal* Lucruri streine, 7075 A // 8 nemţesc // 9 Ci / oblicind]înţelegînd / *lipseşte* împăratul / seim // 11-12 *lipsesc* N // 11 Şi de aici / iar / istorii // 12 Alixandru / Lepuşneanul // 13 Alixandru / *lipseşte* Lăpuşnianul / căzînd / care / *ad. marginal* Alexandru, 7077 A // 14 eşi]scăpa / ci-i va fi hotar vieţii lui,chiemat-au // 15 ţării // 16 arătîndu-le / moşnean / următor domnii / *lipseşte* ţărîi // 17 fiii-său / *lipseşte* vodă / priimească / *lipseşte* şi // 18 Iar / răposat // 19 Dascalul // 20 Alicsandru // 21 călugării // 22 viiaţă // 23 vedea / călugăreacă /văzîndu-l // 25 numele / Pahomie]Paisie N / daca // 26 văzut / zic / zis // 27 aici / Alixandru vodă se înşale pre Dumnezeu // 29 înţelegînd // 30 deadinsul / Rocsandra doamna / care // 31 cîte grozăvii / moarte // 32 ia]şi ia // 33 *lipseşte* Alexandru vodă /astrucat]îngropat / *ad. marginal* Alexandru 7077 A // 34 Alixandru // 35 zic / scoţînd / au]i-au / *lipseşte* în domniia sa // 36 Domnit-au Alexandru vodă]Domnindu / ani 5 //

www.dacoromanica.ro

7076, 1568. DOMN 26. DOMNIE 29. ALEXANDRU VODĂ AL 2<-LEA>, FIIUL MIRCII VODĂ. Cap <loc gol>.

Venit-au Alexandru vodă domnu de la Poartă cu stiag în luna lui mai în 7 dzile. Şi şădzind în scaon au venit toţi boiarii ce era pribégi şi s-au închinat lui Alexandru vodă. Deci după ce-au trecut 2 luni, iară
f. 274v Alexandru vodă au tăiat pre cîţ<i>va boiari, anume pre/ Radul logofătul ot Drăgoeşti şi pre Mihnea din Bădéni şi pre ficiorul lui Udrişte vist<ierul> şi pre Tudor din Bucov şi pre Vladul Clapie i Pătraşco i Calotă i pi Stan, ficiorul Drăguleţului i pre Radu stol<nicul> ot Bodeşti şi pre Radul, ficiorul lui Socol vor<nicul> din Cornăţéni şi pre alţii, mulţi boiari, în luna lui sept<emvrie> 1.

După aceasta făcut-au Alexandru vodă o mănăstire din gios de Bucureşti, unde iaste hramul Svînta Troiţă. Iară cînd au fost al patrule<a> an a domniei lui, luînd frate-său, Pătru vodă, domniia la Moldova au fostu poroncit la Dumbravă vornicul şi la toată boiarimea Moldovei ca să vie înaintea lui Pătru vodă la Focşeni. Atunce au eşit şi Alexandru vodă cu toţi boiarii şi cu toată curtea înaintea frăţîne-său, lui Pătru vodă, la sat la Săpăţéni, în ţinutul <loc gol>, de au făcut ospăţ, de au ospătat pre frate-său Pătru vodă şi pre aga turcul, ce era cu dînsul. Şi acolo aştepta ca să vie boiarii din Ţara Moldovei şi cu toată curtea să să închine lui Pătru vodă, după cum le poroncis<ă> Pătru vodă. Şi aşea au vinit Dumbravă vornicul şi cu toată curtea să să închine lui Pătru vodă. Şi cînd s-au apropiiat Dumbravă vor<nicul> aproape de Pătru vodă el s-au gătit de războiu şi au lovit făr<ă> véste pe Pătru vodă şi pre frate-său Alexandru vodă şi, biruindu-i, au gonit
f. 275 pe Pătru vodă pînă la Brăila/ şi au aprinsu moldovénii şi Brăila. Atunce au perit Albul clucériul; iară Alexandru vodă au fugit la oraş la Floci, în ţinutul Ialom<iţei>.

Şi aşea, întorcîndu-s<ă> moldovénii din Brăila cu izbîndă, s-au lovit cu sangiacul Dristorului. Şi biruind turcii pre moldoveni au fugit moldovénii la margine, la domnul lor Ion vodă, carele era hain. Atunce Ion vodă, vădzind că au gonit oamenii lui şi pre Alexandru vodă din scaunul Bucureştii, au trimis el de au pus domnu pri un

---

1-3 *lipsesc* C // 1 Valahiia B, *ad.marginal* A // 2 *lipseşte* 7076... domnie 29 / Alixandru // 3 *lipseşte* Cap // 4 Alixandru / steag / Şi-au venit în locul lui domn frate-său Alexandru vodă iar fecior Mircii, mai 7 zile, leatul 7076 C // 5 *după* zile *ad.* 1568 / şăzînd / scaun / pribegi // 6 Alixandru / iar // 7 Alixandru / *lipseşte* pre[2] // 8 Bădeni / feciorul // 9 Vlad // 10 *lipseşte* pi / feciorul / i]şi // 11 Boldeşti / feciorul / Cornăţel // 13 Alixandru / jos / *ad.marginal* Alexandru 1568 A // 14 Sfintei / Iar / al 4 ani // 15 a]ai / luîndu / *ad.marginal* luînd frate-său Pătru vodă... Focşeni. Atunce A // 16 poruncit / boerimea // 17 Atuncea / *lipseşte* şi // 18 Alicsandru / înaintea lui Pătru vodă, frăţine-său // 19 de]şi // 20 pe / *lipseşte* Pătru vodă // 20-23 *lipsşte* şi pre aga turcul ce era cu dînsul... le poroncisă Pătru vodă C // 23 *lipseşte* lui Pătru vodă / poruncise / *lipseşte* Pătru vodă / aşa / venit // 25 *lipseşte* aproape // 26 Alixandru // 27 pîn-la / *lipseşte* şi au aprinsu... Albul clucériul C / moldovenii / Atunci // 28 iar / Alixandru // 29 Ialomiţii // 30-32 *lipseşte* Şi aşea... era hain C // 30 aşa // 31 sangeacu Dîrstorului / turci // 32 moldovénii / Ioan // 33 Atunci / Ioan / *ad.marginal* Alexandru, 7076 A / văzînd / Alixandru // 34 domn pre / *după* domnu *anulat* în Bucureşti A //

www.dacoromanica.ro

Vintilă vodă şi, cu singur banul şi cu mulţi lotri, ca să hie domnu în Ţara Românească. Şi au mersu Vintilă cu singur banul şi cu acei lutréni de au întrat în Bucureşti şi au şădzut 4 dzile în scaon. Iară pre urma lor au trimis Alexandru vodă boiarii lui, anumi Dragomir vor<nicul> şi Mitrea comisul şi Bratul păh<arnicul> şi Ion pîrcălabul cu oaste, de au lovit pre acei lotri cu Vintilă vodă în cetatea Bucureştilor. Şi acolo au perit acel Vintilă şi Banul şi acei lotri. Şi iară au venit Alexandru vodă
f. 275v în scaun în Bucureşti/. Şi au adaos atunce Alexandru vodă în ţară un bir ce i-au dzis: bir de oae sacă. Şi au murit Alexandru vodă în scaonul lui, iun<ie> 25, domnind ani 9./.

f. 276

MOLDAVIA.

7077, 1569. DOMN 29. DOMNIE 31. BOGDAN VODĂ AL 4<-LEA>, FIIUL LUI ALEXANDRU VODĂ LĂPUŞNIANUL.

Cap <loc gol>.

După moartea lui Alexandru vodă Lăpuşnianul, fiind fiiu-său Bogdan vodă de 15 ani, l-au rădicat cu toţii domnu ţărîi. Iară lucrurile ţărîi tot cîrmuia mumă-sa, doamna Roxanda, că era o fămée harnică şi înţăliaptă, cu dumnădzăire milostivă şi la toate bunătăţile plecată. Şi asuprind-o boala, au mersu şi ia pre urma moşilor săi. Şi o au îngropat-o în Mănăstirea Slatinii, lîngă domnu-său, Alexandru vodă.

CÎND AU PÎRÎT PRE BOGDAN VODĂ VRĂJMAŞII LUI LA ÎMPĂRĂŢIE, DE L-AU MAZILIT.

Dacă au murit doamna Roxanda, muma lui Bogdan vodă, singur rămîind Bogdan vodă la domnie, cumu-ş era blînd şi cucernic, aşia
f. 276v tuturor arăta dreptate, de să videa că nemică/ nu s-au arătat de obiceiul tătîne-său. De carte nu era prost, la călărie sprinten, cu suliţa la halca nu era lesne altul protivnic lui. A săgeta din arcu tare, nu putea fi mai bine. Numai ce era mai de triabă domniei lipsiia: că nu cerca bătrînii la sfat. Căci sfatul copt de bătrîni, coapte şi sănătoas<e> lucruri adaog domnilor; iară sfatul crud, de cei tineri, crude şi neamistuitoare lucruri fac domnilor. Aşea Bogdan vodă, de la cei tineri din cas<ă> lua

---

1 hie]fie // 2 Rumânească / Vintilă vodă / cu singur]şi cu / lutréni]lotri // 3 şăzut / zile / scaonul / Iar // 4 Alixandru / anume // 5 Ioan pîr<că>labul // 6-8 acei lotri. Şi iau au venit Alisandru vodă în scaun în Bucureşti. Şi la acel războiu au perit Vintilă şi Banul şi acei lotri. Atunci au adaos // 8 Alixandru / *lipseşte* în ţară // 9 zis / seacă / Alicsandru / *lipseşte* în scaonul lui // 10 domnind ani 9, iul<ie> 25 // 11 Moldaviia B, *ad.marginal* A, *lipseşte* N // 12-14 Domniia lui Bogdan vodă, feciorul lui Alixandru vodă Lăpuşneanul N // 12 *lipseşte* 7077... domnie 31 // 13 Alixandru / Lepuşneanul // 14 *lipseşte* Cap // 15 Alicsandru / *lipseşte* Lăpuşneanul / fii-său // 16 *lipseşte* vodă / ţării / *după* ţărîi *ad.* în anii de la zidirea lumii 7076, iară de la Hristos 1572 N / Iar // 17 ţării / tot]le / otcîrmuia / Rocsanda // 18 înţeleaptă / dumnezeire // 19 asuprindu-o // 19 Şi asuprind-o... moşilor săi]Şi după ce au domnit Bogdan vodă doi ani şi 9 luni au murit doamna Roxanda, muma lui Bogdan vodă N // 20 domnul ei / *lipseşte* Alexandru vodă // 21 *lipsşete* N /lui]săi // 22 *lipseşte* de l-au mazilit // 23 Daca / Rocsanda doamna // 24 *lipseşte* Bogdan vodă / era el / aşia]şi // 25 *lipseşte*de să videa... tătîne-său N / vedea / nimic / obiceiul // 27 *lipseşte* altul / potrivnic // 28 treabă / lipsea // 29 coptu / adaogă // 30 domnului / iar // 31 Aşa //

www.dacoromanica.ro

învăţături. Iubiia să audză glume şi măscăriciuni şi giocuri copilăreşti. Mai apoi au lipit lîngă sine léşi, de-i era de sfat şi de a bate la halca cu suliţa, răsipind cu dînşii avérea cea domniască. Şi aşia, den dzi în dzi deprindzind, năpusti trebile ţărîi; că pre cît îl iubiia întîi, pre atîta îl urîră mai apoi.

Acéstea de la o vréme lucruri cu hulă, trăgîndu-să la urechile vrăjmaşilor la Împărăţie, nu cum era, ce mai presus le adăogea. Şi întrînd acéstea la urechile sfétnicilor împărăteşti, aflînd vréme şi ei să-ş<i> împle pungile, dat-au ştire împăratului. De care lucru mai cu dedinsu dacă au înţăles împăratul aceste cuvinte au socotit să
f. 277 maziliască pre Bogdan vodă şi să trimiţ<ă> la Rodos/ să aducă pre Ion vodă. Scriu cronicarii leşăşti precum Bogdan vodă, după ce oblici de maziliia sa despre Împărăţie şi cum singur sultan Selim, împăratul turcescu, s-au scîrbit pre dînsul, au fugit Bogdan vodă în Ţara Leşască la Jicmont Avgust, craiul leşăscu. Adeveritu-s-au craiul leşăscu că-l va agiutori pre Bogdan vodă, de vreme ce au năzuit la mila şi la apărarea lui, căci şi Bogdan vodă s-au fost adeverit lui Jicmont, craiul leşăscu, că-i va da 24.000 de oamini de oaste cînd ar pofti craiul.

Trimis-au craiul leşăscu Jicmont Avgust sol la sultan Selim, împăratul turcescu, la Ţarigrad anume pre Andrei Tarnovschii, poftind craiul pre împăratul Selim ca să-l priimască pre Bogdan vodă supt mila împărătiască şi să-l facă iar domnu Ţărîi Moldovei. După ce au mersu Tarnovschii la Ţarigrad, au mersu întîi la veziriul şi pre urmă şi la împăratul; şi cu dragoste l-au priimit.

Iară Bogdan vodă, neaşteptînd răspunsul lui Tarnovschie, au întrat
f. 277v în ţară fără ştirea craiului cu 2000 de léşi/ de la cumnaţii săi léşi.

Scrie cronica leşască că o sor<ă> a lui Bogdan vodă au fost măritată în Ţara Leşască după Caspru Punevschii, iară a doa sor<ă> a lui Bogdan vodă au fost logodită după Crestov Zborovschii. Ce pre urmă viind Crestov Zborovschii la Bogdan vodă să-i dea pre soru-sa, cum s-au tocmit, n-au vrut Bogdan vodă să-i dea pre soru-sa şi încă şi cu cuvinte proaste au urnit pre Zborovschii. Cu acéstea vătămîndu-s<ă> liavul au şi pus gînd liavul cum ş-ar întoarce despre Bogdan vodă amăgitura şi ocara ce i-au făcut.

Aşea fiind Bogdan vodă în Ţara Leşască şi tîmplîndus<ă> singur al triele mergînd într-o sanie ca să să logodiască cu fata lui Ioan Tarlo, l-au tîmpinat o slugă a lui Zborovschii pri Bogdan vodă şi înturnîndu-să de sirgu sluga lui Zborovschii de au spus stăpînu-său, încălecat-au

---

1 învăţătură / *ad.marginal* Bogdan, 7177 A / auză / jocuri // 3 risipind / dînşii averea domnească / aşa din zi în zi // 4 deprinzînd / ţării / *lipseşte* că /atît // 5 urîse mai pre urmă // 6 Acestea / lucru // 7 ci / adăoga // 8 întrîndu / acestea / vreme // 9 ca să-şi umple / *după* împăratului *ad.* acest cuvînt // 10 deadinsu / daca / înţeles / *lipseşte* aceste cuvinte // 11 mazîlească / Ioan // 12 leşeşti / *lipseşte* vodă / oblici]au înţeles // 13 mazîliia / sîngur // 15 Jîcmon // 16 ajutori / *lipseşte* vodă / vréme / ce]că / la apărarea]ajutoriul // 17 căci să şi / Jîcmon // 18 oameni oaste / pohti // 19 Jîcmon Avgust craiul leşăscu soli // 20 *lipseşte* anume / pohtind / *ad.marginal* la Ţarigrad A // 21 priimească // 22 împărătească / Ţării // 23 vizirul / *ad.marginal* au mersu A // 25 Iar / Tarnovschii / *ad.marginal* Bogdan, 7077 A // 28 iar / doao // 29 Ci // 30 să i-o dea / *lipseşte* pre soru-sa // 32 acestea // 33 leaful / *ad.marginal* Bogdan 7077 A / *lipseşte* liavul // 35 Aşa / întîmplîndu-se // 36 treilea / logodească // 37 întîmpinat / pre / întorcîndu-să // 38 de sirgu]de grab / stăpînă-său //

www.dacoromanica.ro

îndată Zborovschii cu gloata sa şi au prinsu pre Bogdan vodă şi nevrînd să-l sloboadză au căutat lui Bogdan de au dat lui Zborovschii 6000 galbini de aur. Iară pintru rămăşiţa ce mai rămăsése Bogdan vodă lui Zborovschii s-au apucat chizeş Panevschie liavul, pintru Bogdan vodă. Şi aşia au slobodzit Zborovschii pre Bogdan vodă. Iară Bogdan
f. 278 vodă, după ce au întrat în ţară cu acéli 2000 de liaşi/, multă pagubă au făcut ţărîi. Oblicis<ă> Bogdan vodă că l-au mazilit. Că sultan Selim împăratul, măcar că pre pofta craiului leşăscu deodată contenisă cu maziliia lui Bogdan vodă, iară după ce au înţăles de lucrurile lui Bogdan vodă, cum au întrat cu léşi în ţară de au strîcat ţara, îndată au trimis Împărăţiia de au adus pre Ion vodă de la Rodos şi i-au dat domniia ţărîi. Iară Bogdan vodă au fugit în Ţara Leşască şi de acolo la Moscu, unde mai pre urmă acolo i s-au tîmplat şi sfîrşitul lui, precum să va arăta mai gios. Domnit-au Bogdan vodă ani 1, luni <loc gol>./

f. 278v

LUCRURI STREINE.

În anul de la Hristos 1570 Avgust Jicmont, craiul leşăscu, au împăcat pre nepotu-său Ioan Jicmont, cneadzul Ardialului, cu Maximiliian împăratul nemţăscu. Iară într-acestaş an sultan Selim, împăratul turcescu, au trimis sol la craiul leşăscu pre Ibraim Straş, liah turcit, din Herbul Ozdrovoz, poftind pe craiul leşăscu prin Ibraim solul, avînd neprietenie sultan Selim împăratul cu Ivan, împăratul Moscului, ca să sloboadză craiul leşăscu 30.000 di oaste turcească să triacă prin Ţara Leşască la Moscu. Ce aceasta nice cum n-au priimit craiul. Şi cu acéstea au trimis şi craiul leşăscu sol la sultan Selim împăratul pri Andrei Tarnovschie, care, purcedzind din Liublin, au trecut pre la Suceav<ă> şi pre la Lăpuşna au mersu la Chiliia şi de la Chiliia au luat Dunărea în sus. Şi trecînd Dunărea la Tungea au mersu la Ţarigrad.

Soliia de la craiul leşăscu au fost aceasta, să întoarcă sultan Selim oştile sale, care li-au fost pornit cu 3 dzile mai nainte. Deci au sosit
f. 279 Tarnovschie solul, dzicînd ca să margă oştile din/ Ţarigrad pre aiurea, că prin Ţara Leşască şi pre hotarăle Crăiei Leşăşti nu le va lăsa craiul leşăscu.

Pornit-au sultan Selim împăratul oştile sale asupra Astrahanului pre altă cale, iară nu pre unde poftiia el. Aşia era de putérnici pre aceli vremi craii leşăşti. Aicea am socotit să scriem şi calea oştilor turceşti şi isprava ce au isprăvit la Astrahan.

---

1 îndată]dar // 2 nevrîndu / sloboază / Bogdan vodă // 3 şase mii de galbeni / Iar pentru rămăşîţa // 4 chiezaş / leavul / pentru // 5 *lipseşte* vodă / aşa l-au slobozit / *lipseşte* Zborovschii / pe / Iar // 6 acele / léşi // 7 ţării / Oblicis<ă>]Înţelegînd / *lipseşte* vodă / *după* mazîlit *ad.* multă pagubă au făcut ţării // 8 pohta / contenise // 9 mazîliia / iar / înţeles / *ad.marginal* Bogdan, 7077 A // 10 stricat // 12 ţării / Iar // 12-15 *lipseşte* şi de acolo... Lucruri streine N // 13 întîmplat // 14 jos / an / *lipseşte* luni // 15 striine / *ad.marginal* Lucruri streine, 1570 A // 16 1570]1569 N / Jîcmon // 17 nepotă-său / Jîcmont cneazul Ardealului // 18 nemţescu / Iar // 19 leah // 20 pohtind / prin]pri // 21 *lipseşte* împăratul [1] // 22 sloboază / de // 23 treacă / Ci nici de cum acestea // 25 pre / purcezînd // 26 Suceava / Lepuşna // 27 *lipseşte* Dunărea / Tulcea // 30 le-au / zile / Dăci // 31 zicînd / meargă // 34 *lipseşte* împăratul / Asdrahanului // 35 iar /poftiia]vrea / Aşa / puternici / *lipseşte* pre aceli vremi //

www.dacoromanica.ro

DE ŢARA ŞI STĂPÎNIREA ASTRAHANULUI, PRE CE VRÉME AU CĂDZUT SUPT STĂPÎNIREA MOSCULUI. Să scriem aicea. Cap <loc gol>.

Hăniia sau Crăiia Astrahanului stă diasupra Mării Caspiei, după oardele Nohailor şi după tătarîi de peste Volga. Şi aceştiia tot supt Moscu sint şi multe oraşă bogate şi îndestulate are, între care iaste
f. 279v oraşul Astrahanului, cea mai bogată scală pre Marea Caspiei./ Şi de pre numele acestui oraş, a Astrahanului toată acea crăie să porecléşte. Diasupra ţărmurilui apei Volgăi, de altă parte, unde apa Volga cădzind în Marea Caspiei să întoarce în 70 şi mai bine de boazuri [şi] acolo face ostroave aşea de dése, cît de departe prăvind să pare a fi ca o mare aceli boazuri. Aceasta hănie sau crăie era înainte vréme slobodă şi avea stăpînii săi de moşie. Iară la anul de la Hristos 1554 i-au supus Ivan Vasilievici, împăratul Moscului.

Iară în anul <loc gol> sultanul Selim, împăratul turcescu, fiind aprinsu de mînie şi de zavistie pentru să-ş<i> înmulţască şi să-ş<i> lăţască împărăţiia sa, îndată la 10 dzile a lui mart<ie> au pornit din Ţarigrad pre uscat şi pre maré multe oşti turceşti: 25.000 călărime şi 30.000 de eniceri pre uscat şi pre maré 150 de galioane şi oardele tătărăşti aşa a Crîmului, cum a Bugeagului 80.000. Care oşti din poronca împărătiască trecînd îndelungate şi multe primejdioas<ă> tini şi iazere, au sosit la cetatea Azacului, fiind pre acéia vréme Azacul turcescu, care stă în gura apei Donului, care apă cade în iazerul
f. 280 Meotidului. Şi pîn-a sosi la Azac mai sfîrşis<ă>/ hrana şi zaharcaoa, care au fost adus pre călărime şi pre catîri şi pre cai, gătită pentru Astrahan. Şi acolo la Azac, s-au adunat cu oştile turceşti şi céli tătărăşti, odihnind 10 dzile pre loc, pînă s-au grijit de alte zaharéle ce-au putut.

Pre oştile turceşti sarascher mai mare era Bechter beiu de la Chefe şi 6 singegaşi. Iară pre eniceri era Veli aga, capitan paşa. Tunuri puţine era în oştili de pre uscat, pintru cale departe şi primejdioas<ă>: 2 baliemezuri şi 3 mai mici, supt baliemezu cîte 12 părechi de călărime trăgea. Iară în oştile tătărăşti era 12 tunuri mai sprintene, pe cîmpu, care le trăgea iară cămile. Iară pre oştile tătărăşti era mai mare Suletiu beiu şi Mustafa. Aceasta oaste toată mergea pre cîmpi pustii, peste oardele tătărăşti Nohai şi peste cerchezi şi pesti hîrţi. Sosit-au supt cetatea Astrahanului iulie 25. Iară oastea de pre maré, care au fost-o

---

1 şi de / pe // 2 căzut / Să scriem aicea]cum vom arăta în jos / *lipseşte* Cap // 4 deasupra / *ad.marginal* Lucruri streine, 1570 A // 5 tătarii / de]du / tot]toţ<i> // 6 sînt / îndăstulate // 7 Astrahanul] *lipseşte* Şi /de]du // 8 deasupra / căzînd // 9 şaptezeci // 10 aşa dése /privind // 11acele / Această / *ad.marginal* Lucruri streine, 1554 A // 12 săi]ei / Iar // 14 Iar / în]la / sultan // 15 înmulţească // 16 léţească / zile / a]ale // 17 mare // 18 enicéri / mare / *lipseşte* de // 19 cum şi / Bugeacului / optzeci de mii // 20 poroncă împărătească / îndălungate / primejduioase // 21 acea // 23 sfîrşise / zahereaoa // 24 catîrî / gătit // 25 céle // 26 zéce zile // 28 *ad.marginal* Sultan Selim, 1560 A // 29 sangeagaşi / Iar / enicéri // 30 de]du / pintru cale departe]de cale fiind depărtată / primejduioasă // 31 beliemezuri / beliemezu // 32 Iar / sprintine // 33 iar / Iar // 34 bei / preste // 35 peste // 36 Iar / de]du / mare / fost //

www.dacoromanica.ro

f. 280v pornit sultan Selim împăratul/ la Astrahan, 150 de galioane, în care era 5.000 de eniceri cu sinéţă şi 3000 de bosnéni carii trăgea la vase, pre care era cap Meserli capitan paşa, om ales. Şi cu dînşii multe zahariale, care mergea după oşti, care sosind la muntele ce-i dzic Perevloca avea măestrii multe într-aceli vase să sape acel munte Perevloca, care munte stă între apa Donului şi între apa Volgăi. Acest munte pentru acéia să chiamă moschiceşte Perevloca, căci acolo cazacii moschiceşti le căuta vasele sale şi luntrile a le trage peste acel munte de la apa Volgăi pîn-la Don şi au obiceiu şi deprindere cu acel feliu de luntrişoare a sale a îmbla; întra de la Azac, pîn-era Azacul turcescu, în gios pe apa Volgăi. Şi acest munte între aceste ape iaste 3 mile p<o>l numai înaltul şi în gios iară atîta. Număr<ă> a fi di tot acel munte mare ca 6 mile.

Supt acel munte dacă au sosit oştile turceşti, eşind la margine, au aflat butuci, pre care era să-ş<i> pue vasăle, să triacă acel munte. Unde iată acolo 15.000 de moscali, avînd povăţuitor şi hatman pre Srebnic, i-au lovit moscali, avînd povăţuitor şi hatman pre Srebnic, i-au lovit acolo făr<ă> véste, unde 6000 de eniceri au omorît. Alţii din turci abiia au scăpat la vasăle de pre apă, unde de iznoav<ă> aşia i-au
f. 281 lovit moscalii, cît/ din 8000, abiia au scăpat 3000 de turci. Ce vrea turcii să tae muntele şi să abată apa Volgăi în apa Donului; iară după acea perire a lor li-au căutat a să întoarce înapoi cu acea armată a lor.

Şi întorcîndu-să înapoi turcii, iară cîteva mii de cazaci, în luntrişoare mici, mergea după dînşii, dîndu-le ades spaimă şi groază, le făcea mare scădére. Că uneori trecea înainte cazacii, acelor galioane turceşti, noaptea, ni din dos, ni din faţă, eşind din stuhuri. Mai pre urmă i-au lovit cazacii, aproape fiind de Azac de 2 mile şi acolo cîţ<i>va turci au omorît şi pre alţii au rănit, cît abiia cu rămăşiţ<e> au scăpat la cetate la Azac. Şi sosind supt cetate, de sirgu au deşertat turcii din vase tunurile şi altă gebhana: pravul, gloanţăle. Şi acéstea toate, sept<emvrie> 20, aprinzindu-s<ă> o cas<ă> în cetate s-au aprinsu cu mare scădére a celor den lontru, aşea în oamini, cum într-alte lucruri a lor.

Aşea s-au prăpădit de tot acea oaste turcească care mergea pe apă la Astrahan şi ce au rămas îmblînd prin unghiuri, şi încoace şi încolo,
f. 281v nice un galion deplin la împăratul/ Selim nu s-au întorsu. Iară cazacii aceia, întorcîndu-s<ă>, slobodziia peste tot locul pojar de ardea iarba,

---

2 enicéri / sinéţe / carei[1-2] // 4 zaheréle / care]şi / zic // 5 Perivloca / într-acele / să]ca să // 5-7 acel munte de la apa volgăi pîn-la apa Don, fiind acel munte Perivloca între aceste 2 ape. Acest munte // 7 aceia / chiiamă / moschicéşte Perivloca / *ad.marginal* Streine, 1560 A // 8 *după* munte *anulat* pîn-la Don A // 9 obicéi // 10 fel / ale sale / umbla / pîn-era]pîn-la // 11 jos // 12 p<o>l]şi jumătate / jos / iar / de / *ad.marginal* di tot A // 14 daca // 15 vasile / treacă // 18 făr-de / inicéri // 19 vasile / de pre]după / aşa // 20-21 Care aceşti turci era orînduiţ<i> să tae acel munte // 21 iar // 22 acea]această / le-au // 23 iar // 24 adesea // 25 le]şi le / Că uneori trecea pe din dos acei cazaci înaintea acelor galioane // 26 stufuri / *ad.marginal* Iar streine, 1560 A // 27 cazaci // 28 rămăşîţă // 29 de sirgu]de grab / deşărtat // 30 gephanea / praful / gloanţele / acestea // 31 aprinzîndu-să // 32 din lăuntru / aşa / oameni / cum şi alte lucruri // 33 a]ale // 34 Şi aşa // 36 nici / Iar // 37 sloboziia / pojar]pîrjol //

www.dacoromanica.ro

pentru să nu să întoarcă oastea cea turcească şi tătărască de la Astrahan pri acolo şi pintru să nu margă turcilor hrană de la Azac, nice de aiurea. Care oaste neputîndu-s<ă> apropiia de cetate, pentru apa Volgăi care cură supt acéia cetate şi o încungiură şi fiind Astrahanul bine grijit, cu arme şi cu oamini, zăbăvind oştile turceşti o săptămînă de dzile, nemică nu începea. Şi aşia, cînd să socotiră turcii a fi negîndind nice de o parte, iată, în 2 dzile a lui sept<emvrie> cîteva mii de moscali noaptea, cu luntri, cu şăici, cu plute, cu Sreberni hat<manul> moschicescu, mai nainte de zori de dzuă, au lovit pre turci şi pre tătari, în care făcînd mare scădére au întrat moscalii vitejéşte în cetatea Astrahanului. Şi oblicind turcii de oastea lor cea de pre apă ce le veniia întru agiutor cum au păţit, şi acmu şi hrana le lipsiia,
f. 282 începusă foarte a să îngrija în de sine. Şi deodată/ au lăsat cetatea, vrînd să să întoarne înapoi. Ce cu sfatul tătarălor a doa dzi au încungiurat cetatea şi începură a faci o cetăţue, acolo unde au fostu Astrahanul cel vechiu, 2 mile în sus pe apă de la Astrahanul cest de acum. Şi îndată s-au pornit cîteva mii de tătari la Moscu pintru hrana; ce nice unul de aciia nu s-au mai întorsu, că i-au lovit moscalii, şi nice un tătar viu n-au scăpat.

Şi aşia, mai zăbăvind 11 dzile oştile turceşti, neavînd nice zaharia, li-au căutat a aprinde cetatea ce o făcusă şi cu mare jeale şi ocară a sa s-au întorsu. Aprins-au un sat lîngă cetate şi sept<emvrie> în 12 au purces de la Astrahan oştile turceşti. Iară purcesul oştilor turceşti de la Astrahan într-acesta chip s-au tîmplat: dez diminiaţ<ă>, după obiceaiul lor au dat ştire de purces din trîmbiţ<e> de la corturile saraschériului pe oşti, din care glas şi ştire din trîmbiţ<e> îndat<ă> s-au pornit cămilele şi carăle. Şi peste puţină vremi al doile dzisăr<ă> în
f. 282^{v} trimbiţ<e>, în surle turceşti, în dobe şi/ aşa să porniră şi oştile cu această orînduială: eşiia întîi spahiii, în cîteva polcuri; după dînşii, veniia tunurile şi gebhaniaoa, adecă glonţurile şi pravul care trăgea cămilele; şi alăturea din toate părţile mergea cămile şi catîri şi alţi cai în povod, pre carii purta zaharia. Apoi enicérii, unii călări, alţii pedestri, cu sinéţă. După enicéri veniia solacii, cu arce, carii poartă şlice sau cauce, în giumătate cusute cu sirmă, iară în giumătate de pîslă albe. După solaci deci cîţ<i>va cai în povod, foarte frumoşi a saraschériului oştilor, cu podoabe frumoasă. După povodnici veniia singegaşii; pre urma lor veniia saraschériul singur, după care un prapor mare de coade di cal, albe, iscusit tocmit. Pre urma lui veniia trei

---

1 *după* tătărască *anulat* pre acolo A // 2 pre / pentru ca / meargă / nici // 3-4 *lipseşte* pentru apa Volgăi... acéia cetate // 4 Tot streine, 7070 A // 5 oameni / zăbovindu // 6 zile / nimic / aşa // 7 negîndindu / nici / zile / a]ale // 8 muscali / Srebărni // 9 zioă // 10 scădere / muscalii / vitejaşte // 11 oblicind]înţelegînd / de^{2}]du // 12 într-ajutor / le lipseşte // 13 începuse / întru sineş // 14 întoarcă / Ci / tătarilor / doao zi // 15 face // 16 2]doao // 17 pentru // 18 ci nici / aceia / nici // 20 aşa / zăbovindu / zile / nici zaherea // 21 făcuse / jale // 22 şi la / *lipseşte* în // 23 Iar / *ad.marginal* Streine, 1561 A // 24 într-acest / li s-au întîmplat diiz de dimineaţă // 25 trîmbiţe // 26 din]de // 27 puţine vremi / doilea / ziseră // 28 trîmbiţă / tobe // 30 gephaneaoa, adică praful şi gloanţele, care le // 31 cămilile // 32 carei / zaherea // 33 sinéţe / venea / carei // 34 işlice / jumătate$^{1-2}$ / sîrmă /iar // 35 *lipseşte* deci / a]ai // 36 frumoase // 37 venea // 38 de / venea //

www.dacoromanica.ro

stiaguri mari de taftă roşie; putea fi într-un stiag 100 de coţi. Şi aceli trei stiaguri era învălite împregiur lemnu, sau coada stiagurilor, că nu le dezvălescu de tot, făr<ă> numai cînd iaste la bătae cu nepriiatinul. Pre aceli lemne a stiagurilor, în loc de boldu iaste făcută inimă mare de
f. 283 5 aur. Diasupra/ acelor inimi spîndzură cîţ<i>va cănafi, sau săcşori de lastră, pre carele sint scrisă slovele lui Mehmet. Şi pe vrémea războiului cu nepriiatinul, atunce dezvălescu aceli stiaguri, pintru ca vădzind toţi légea scrisă pre aceli stiaguri să nu jeluiască viaţa pintru légea lui Mehmet. Aceli lémne de stiaguri le poartă ceauşii sărdariului
10 sau saraschériului pre oşti. După aceli stiaguri veniia tabulhanaoa, surle, trîmbiţi. După tabulhana veniia 8 stiaguri, fieştecare într-alt fel de floarea sa. După stiaguri, un polcu mare de spahii, iară pe de laturi mergea ceauşi, de nu lăsa să să apropie de acel beglerbeiu ce era mai mare pri oştile turceşti. Iară pe de laturi mergea alte polcuri, unii
15 înainte, alţii denapoi, alţii mai pe de laturi, cine unde putea. Iară la conac, acei singegaşi şi spahii petrec pe saraschiariul pînă la cortul lui şi stînd în rînd i să închină. Iară sara, după apusul soarelui, într-amurgu, strigă toţi: hala, hala, hu, adecă Dumnedzău miluiaşte-ne pre noi. După acia strigare aşea era de tăcére, cît cini nu veniia/
f. 283v 20 aproape, nu să audziia nemică şi de avia a grăi unul cătră altul ceva, şoptiia.

Iară tătarîi aşea mergea pre urma oştii turceşti: Mehmet Gherii, ficiorul cel mai mare a hanului cu 10.000 de tătari aleşi. Iară tată-său, Cazi Chirii hanul era în oaste cu giumătate de milă înaintea oştilor. Iară
25 Adel Chirii sultan, cu 30.000 de nohai, den a stînga mergea. Domnul Azacului, cu ficiorul său, Geaclîi, mergea din driapta cu cîteva mii de tătari. Iară era Sulhot mai mari pri oştile tătărăşti. Hanul singur mergea înaintea oştilor turceşti de giumătate de milă. Cînd era să să clătiască, foarte de diminiaţ<ă> bătia în dobe, de să clătiia oştile céli din frunte.
30 Pre urmă, după un cias, dzicia în trîmbiţ<e> ca în buciume, moschicéşte, ca cînd ucid cînii. Şi aşia de sirgu încăleca toţi pre cai cu stiaguri, carii era 4. Avea şi un stiag negru şi roş, în chipul celor turceşti, cu inimă de aur şi slove scris<ă> légea lui Mehmet. Şi după ce rădica stiagul, îndată încăleca hanul cu ficiorii săi, înaintea polcului
f. 284 35 lui, după 4 stiaguri: de taftă roşie cu galbînă,/ a doa albă amestecată cu roşie, a triia de taftă albă, în care era marginile verdzi şi în vîrvu cu

---

1/steaguri / steagu / o sută /acele // 2 steaguri / împrejurul unui / sau să-i zic / steagurilor // 3 nepriiatenul // 4 acele / a]ale / steagurilor // 5 Deasupra / spînzură / canafi // 6 sînt scrise / Moamet / vremea războ<iu>lui // 7 nepriiatenul / atunci / acele trei steaguri pentru // 8 văzîndu / legea / acele steaguri / jăluiască viiaţa lui pentru legea // 9 Acele lemne / *ad.marginal* 1561 A / steaguri // 10 au ai saraschériului / acele steaguri venea tabulhaneaoa // 11 trîmbiţe / venea / steaguri / fieştecarele // 12 *lipseşte* de / iar / pre // 14 Iar // 15 înapoi / Iar // 16 sengegaşi / saraschériul / pîn-la // 17 rîndu / Iar seara dup-apusul // 18 într-amurgu]pe la o jumătate de ceas / adică / Dumnezeule miluiaşti-ne // 19 acea / aşa / era de]să face o / tăcere / cine // 20 nu auzea nimic / avea / către / *lipseşte* ce va // 21 şoptea // 22 Iar tătarii aşa / Gherei // 23 feciorul / a]al / Iar // 24 cu o jumătate / Iar // 25 Abdil / din stînga / *ad.marginal* Lucruri strine, 1061 <sic> A // 26 feciorul / dreapta // 27 Iar / mare / pre / *ad.marginal* mai mari A // 28 de o jumătate / clătească // 29 bătea / tobe / clătea / céle // 30 zicea // 31 moschiceşti / ucig cîinii / aşa / de sirgu]de grab // 32 steaguri / carei / Avea un steag mare / roşu // 33 scrise / Moamet // 34 steagul / feciorii // 35 patru steaguri / galbenă / doao // 36 treia / verzi / vîrfu //

www.dacoromanica.ro

coadă de cal niagră, al patrule stiag tot de taftă roşie, cu boldu de aur diasupra, cu slove de aur, arăpeşti.

Şi aşia, din 21 pîn-în 23 de dzile a lui sept<emvrie> trei conace n-au avut apă oştile turceşti nice tătărăşti, pîn-a patra dzi au sosit la un iazer, după apusul soarelui, în care iazer era apa puţin can sărată, undi di o parte de ezer s-au pus oastea turcească, de altă parte oastea tătărască, aşia cît mai toată acea apă din iazer o au băut-o.

De acolo, purcedzind a doa dzi, n-au aflat apă; iară al doile conac au nemerit la apă bună, între 2 iazere, să chiam<ă> Burna şi Chescenia. Di acolo să încep cîmpii făr<ă> ape, peste care cîmpi li-au căutat a mérge; că pe aiurea moscalii au fost arsu cîmpii.

Iară Cazi Mîrzea, povoaţa cea mai mare a oardelor Nohailor, s-au fostu vorbit cu hanul Crîmului, de au povăţuit pre turci pintr-acei cîmpi, pintru să le ia agonisita. Că să apucas<ă> că-i vor duce pre turci
f. 284v prin locuri bune şi cu ape şi/ cu fiiară de agiunsu de hrană, dzicînd că numai 4 dzile sintu de acolo pîn-la Azac. Ce acesta era vicleşugul tătarălor asupra turcilor. Şi aşia <la> o samă de turci li-au murit caii, unora li-au stătut caii; că mergînd pre acolo, uneori cîte 5 dzile nu afla apă şi puţini au eşit din turci de acolo. Că pre unii tătarîi îi omorîia, alţii de foame şi de séte periia. Caii turcilor care sta îi lua tătarîi nohai şi-i mînca. Şi turcii nu cutedza să-ş<i> sloboadză caii noaptea la păşune cu roao, că-i fura tătarîi şi-i depărta în locuri pustii; ce le căuta a-i ţinia la corturi, lîngă sine, grijindu-le de cu dzuă iarbă. Şi mai mult să féce turcilor a mergi pintr-acei cîmpi ce le dzic Cîmpii Magearilor (că de acolo au eşit ungurii), căci ştiia că pri acolo iaste mulţime de şărpi şi de alte jivine. Ce tătarîi îi ştiia amăgi pre turci, dzicînd că-i vréme de iarnă şi toate jivinile au întrat în pămînt. Şi aşia amăgindu-să turcii, după ce au sosit acolo au aflat multe jivine cumplite: şărpi aşia de groşi ca piciorul omului şi lungi foarte. Acolo pri multe locuri s-au
f. 285 tîmplat şi ales pre lîngă mlaştine, de era/ locul plin de piei de şărpi; aşia era cîmpul albu de aceli piei, cît să părea că sint acoperiţ<i> cîmpii cu pîndză albă. Şi şărpi mulţi era într-amîndoao oştile. Spun că peste acei cîmpi nu pot îmbla vara nice cu cîteva sute de cai, de mulţimea şerpilor. Măcar că tătarîi Nohai cînd îmblă pre acei cîmpi, pintru vînatul, atunce aşia fac: slobod pojar înaintea sa, de ardu iarba şi aşia le caută acelor jivine a întra în găuri; iară care nu întră în pămînt, arde.

---

1 neagră / patrulea steag / boldul deasupra de aur // 3 aşa / zile / ale lui // 4 nici / zi // 5 puţină / unde // 6 de / iazer // 7 aşa / iazer au // 8 purcezîndu / doao / zi / iar / doilea / *ad.marginal* lar streine, 1561 A // 9 *lipseşte* la / ce să chiiamă // 10 De / le-au // 11 merge / muscalii // 12 Iar / povaţa // 13 pentr-acei // 13 pentru / apucase // 15 *lipseşte* cu[2] / ajunsu / zicînd // 16 patru zile / *lipseşte* sintu / Ci / aceasta A // 17 tătarilor / aşa / seamă / le-au // 18 unora]altora / le-au / cinci zile // 19 *lipseşte* din turci / tătarii / omoriia // 20 care îi sta şi-i lua // 21 cuteza / sloboază / caii la iarbă noaptea la // 22 tătarii / ci // 23 ţinea / sine]dînşîi / grijîndu / zio / *ad.marginal* lar streine, 1561 A // 24 făcea / merge / pentru-acei / zic // 25 pre // 26 jîvine / Ci tătarii / zicînd / că e vreme // 27 jîvinile / aşa // 28 jîvini / aşa // 29 *lipseşte* foarte / pre // 30 tîmplat]aflat // 31 aşa / de acele piei albu / să]îţ<i> // 31-32 sînt cîmpii acoperiţi // 32 pînză // 33 umbla / nici // 34 şărpilor / tătarii / umblă // 35 pentru / atunci / aşa / slobod pîrjoale pe cîmpu înaintea lor // 36 aşa / jîvini / găuri]pămînt / iar // 37 *lipseşte* în pămînt //

www.dacoromanica.ro

Mergînd dar oştile turceşti peste acei cîmpi, nu avia apă cîteva dzile. Au mas pre lîngă nişte movili făr-apă, unde şi astădzi stau zidiuri de cărămidzi făcute; să cunoaşte că au fost oarecînd niscai besérici. Fieră multe şi de multe feliuri şi mai mulţi cerbi, de carii scriu mulţi că mănîncă şărpi, de carii să află mulţi. Şi aşia, de iznoav<ă> fiind făr-apă cîteva dzile, au sosit la un pîrîu săc (au cu puţin-apă). Ce pîn-a să
f. 285v strînge oastea toată să sfîrşisă acia apă, că au fost-o băut alţii./ La acel pîrîu năvălind turcii, mulţi s-au ucis în de sine.

Di acolo s-au pornit noaptea pre răcoare, neavînd apă 2 dzile. A triia dzi au sosit la o tină, în care era apa foarte amară şi sărată. Ce de mare séte au căutat şi oamenilor şi cailor a o bea. Acolo li-au venit véste că au perit ca la 500 de turci, oameni aleşi, pre carii i-au fost amăgit un tătar dzicînd că ştie cîteva fîntîni în cîmpi, numai să-i dea un dar bun. Şi pre urmă, luînd tătarul mulţi bani de la dînşii, i-au dus în cîmpi, unde, neaflînd apă, au fugit tătarul. Şi aşia, toţi rătăcind, au perit; numai 4 dintru dînşii s-au întorsu, carii avea şi cămile cu sine. Aciia au nemerit în oaste şi au spus de perirea lor. Iară a doua dzi au nemerit la un iazer curător, căruia îi dzic léşii Przevodniţa, adecă trecătoari, în care iazer fiind apă bună au odihnit acolo caii o dzi. A doa dzi, sculîndu-s<ă> de dimineaţ<ă>, toată dzua mergînd făr-apă
f. 286 pîn-în sar<ă>, era apă în oastea tătărasc<ă>. Turcii/ săpasă puţuri şi aflară puţinia apă de ploae, care ploas<ă> într-acea dzi. Într-acea dzi pre ginirile saraschiariului îl jăcuis<ă> tătarîi. Că avînd cu sine 40 de turci călări, s-au fost pornit să margă înainte la Azac, pintru odihna sa şi pintru să-ş<i> cumperi bucate de hrana oamenilor săi. Tătarîi ţinia calea de jăfuia şi pre cei ce mergea înainte şi pre cei ce rămînea de oaste. Ce acum vrea turcii mai mult să moară de foame, decît să încapă în primejdie; cu lipsa de mîncare şi de băutură mai toţi turcii că au perit. Iară caii tătarălor încă hămnisise, pîn-iată în de sară sosir<ă> la iazerul care să chiamă Gigherlic. Şi acolo s-au agiutorat puţinel şi li-au căutat a să odihni acolo şi ei şi caii 2 zile. Acolo un ţitnariu de posmagi cîte 84 galbini de aur cumpăra turcii; 10 grăunţă de madzire la un aspru; chila de făin<ă> 20 de galbini de aur şi chila acéia ca o giumătate de merţă era. Şi pi urmă şi mai scumpu cumpăra ţitnariul de
f. 286v pîine/ coaptă. Iară pre urmă şi aciia ce vindea, lăcomindu-s<ă> la bani, la amar au sosit, că li-au fost spuind tătarîi cum de la acel mas, de la

---

1 *lipseşte* dar / avea / *ad.marginal* 1561 A // 2 zile / astăzi / ziduri // 3 cărămizi / *lipseşte* niscai / bisérici // 4 Fieri // 5 aşa fiind cîteva zile făr-de apă au soslt // 6 sec / puţină // 7 sfîrşise acea / fost băut-o // 8 în de sine]între dînşii / *după* turcii *anulat* în de sine A // 9 De / zile // 10 A treia zi / Ci // 11 mare]multă / le-au căutat / le-au // 12 veste / *lipseşte* pre / carei / *ad.marginal* Tij streine, 1561 A // 13 zicînd // 14 *lipseşte* pre urmă / luîndu tătariul / dînşîi // 15 tătariul / aşa // 16 dintr-înşii / carei / sine]dînşîi // 17 Numai aceştea au / Iar / doao zi // 18 zic / adică // 19 odih<nit> / zi // 20 doao / zi / dă / zioa // 21 seară / săpase // 22 puţinea / ploase / zi[1-2] // 23 ginerile / saraschcriului /jăcuise tătarii // 24 meargă / pentru[1-2] / *ad.marginal* Tot streine, 1562 A // 25 Tătarii ţinea // 26 de]şi // 27 Ci / turci<i> mai mult vrea să // 28 *lipseşte* că // 29 Iar / tătarilor / în di seară // 30 care să chiamă]ce-i zic / ajutorat / le-au // 31 ţitnar // 32 de galbeni / zéce grăunţe de mazăre // 33 galbeni / *lipseşte* de aur / aceia // 34 jumătate / merţă]baniţă / *lipseşte* era / pe // 35 Iar / pre urmă]apoi / acea / bani]galbeni // 36 amar]aman / le-au / tătarii / cum că //

www.dacoromanica.ro

acel iazer, 3 conace sintu pîn-la Azac. Ce i-au amăgit, că de acolo abiia au mersu în 7 dzile pîn-la Azac.

Întru acéia dzi, în urmă, cîteva dzăci de cară turceşti şi cămile şi catîri mulţi, care n-au putut sosi la acea apă de iazer, cînd se odihniia alţii, ce li-au jăcuit toate tătarîi; şi ce au fost în car<ă> au luat tot şi pe slugile turcilor i-au omorît. La acel iazer Gigherlic au ospătat hanul pre turci, împărţind tuturor cîte o bucată de pîne, dzicîndu-le că toată hrana cîtă are împarte cu dînşii. Aceasta o au făcut acoperind vicleşugul său, hanul.

De la acesta iazer a doa dzi au sosit la iazerul curător, care să chiam<ă> Sasselegi Gherlig; şi pîn-acolo iaste hotarul Cîmpilor
f. 287 Măgireşti. Într-acel cîmpu pîn-astădzi să văd zidiuri multe şi să văd/ pre acei cîmpi multe turnuri de piatră, unde era mai nainte bisérici. Şi aşia să văd, ca cînd chip di oamenii cei vechi mormînturile de piiatră le făcea; iară acum au criscut pre aceli pietri muşchiu. Tătarîi cei bătrîni spunia că au audzit de bătrînii lor cum au fost lăcuit pre aceli locuri creştinii. Ce n-au ştiut ce niam ar fi fost: sarmati, sau petihoţi, sau greci, căci aciia ţin lége grecească. 2 săptămîni deplin au călătorit pintr-acei cîmpi. Iară eşind dintr-acei cîmpi, la 9 dzile a lui oc<tomvrie> au avut conacul de mas făr-apă. Iară a doa dzi au poposit la apa mică ce-i dzic Cughelnicu. Ce pînă a sosi acolo, turcilor giumătate de cai murisă şi unii au leşinat pre cale de séte; aşijdirea şi cîţ<i>va turci au murit. Iară mulţi bolnavi de séte şi de foame ruga pre alţii să-i omoară, să nu rabde séte şi foame.

Întru acéia dzi acela vînt să scornisă, cît oborîia oamenii pedestri şi caii hămnisiţi, cît nu putea de vînt să să clătiască nice cum. Şi întru
f. 287v acéia dzi au omorît mulţi/ oamini şi cai căduţi. După vînt s-au slobodzit ploae réce 3 dzile, ploînd nepărăsit. Şi aceasta ploae au strîcat oastea turcească ce mai rămăsése. Că s-au împlut de apă cealmalele şi hainele, de nu putea să să clătiască de greimea lor. Şi să făcusă tină mare şi lunecuş; şi pre această apă, Gheoghelnicu, au mersu 3 dzile, pîn<ă> la Azac, că cade în apa Donului. Sosind la Azac au aflat la 200 de oamini, rămăşiţ<ă> pre cale. (Acolo, între Donu şi între Gheoghelnic, tătarîi Nohai erniadză, iară vara mergu în cîmpii cei mari cu dobitoacele sale şi acolo sint mlaştine, de sapă puţuri dobitoacilor sali.)

Supt Azac au sosit noaptea, oc<tomvrie> 14 şi s-au pus cu tabăra pri apa Donului, că acolo era o cetăţue mică, care s-au aprinsu şi au

---

1 sînt / Ci // 2 zile // 3 acea zi / zeci // 4 să odihnea // 5 ce]şi / le-au jăfuit, tătarii / cară // 6 *ad.marginal* Streine, 1563 A / pe // 7 pîine, zicîndu-le // 8 dinşîi // 10 acest / doao zi // 11 chiiamă / Gherlic // 12 să văd şi astăzi ziduri // 13 piiatră / aşa // 14 ca cînd era oamenii cei vechi chip şi mormînturi / *lipseşte* le // 15 iară]şi / crescut / acele / Tătarii / *ad.marginal* 1563 A // 16 spunea / auzit de la / cum că / acele // 17 Ci / neam // 18 aceia // 19 pentr-acei / Iar / zile / a]ale // 20 făr-de / Iar a doao zi // 21 apă / Ci pîn-a // 22 jumătate / de]din / murise / de]dă / aşîjderea // 23 Iar / dă séte // 24 omoare // 25 aceia zi / scornise / oboriia // 26 cai / clătească / nici // 27 aceia zi / oameni / căzuţi // 28 slobozit / zile // 29 stricat / Că li s-au umplut // 30 cealmalile / hainile / clătească / greime // 31 făcu / alunecuş / Gheorghelnicul // 32 trei zile // 33 oameni // 34 tătarii / ernează / iară]şi // 35 sînt / dobitoacelor sale // 38 pre / *ad.marginal* Tot streine, 1563 A / s-au fost aprinsu / *lipseşte* fost //

www.dacoromanica.ro

fost arsu de prav de puşcă. Şi acolo, la acea cetăţue, îş<i> strîngea hrană, pîn<ă> s-au strînsu turcii ce au fost rămas pi cale, pre carii îi aducea tătarîi pre caii lor, arătînd milă cu dînşii. Însă aciia avea cîte puţini bani şi îş<i> nămiia cai la tătari, carii după ce sosiia la conac, la Azac, le herbea păsat şi le da şi posmagi. Şi de mare flămîndziciune nu
f. 288 putea/ să mănînce, că li să îmfla capetele şi pîntecele; şi întru acéia noapte mulţi au murit dintre aciia şi tot într-acea noapte, tîmplîndus<ă> ger mare, mulţi din cei slabi au perit. A doa dzi, cumpărîndu-ş<i> hrană şi întrînd în cîteva corăbii împărăteşti s-au slobodzit pre Marea Niagră, spre Chefe. Ce a triia dzi s-au scornit acéia furtună pre maré şi s-au sfărmat vasăle acélea şi s-au înecat toţi. Iară oastea tătărască au trecut peste Don şi cu <paşa> de Silistra carii mai avea puţini oamini cu sine. Iară singur beglerbeiu cu 5 sangeacgii au rămas supt cetatea Azacului cu rămăşiţa oaminilor săi, ca la 1000 poate să fie fost, şi acolo aştepta poronca împărătiască. Că avea grij<e> să nu-l omoară împăratul pintru căci s-ar fi lăsat amăgit de tătari, de au pierdut atîta oaste.

Mare scădére de oşti au avut turcii, ca 200.000 şi mai bini de oamini, cu călări, cu pedestri şi 150 de vase s-au pierdut şi abiia 2000
f. 288^{v} di oameni de s-au întorsu înapoi/ la Ţarigrad. Iară din tătari puţini au perit, fiind mai deprinsi cu lipsa şi avînd cîteva iape cu dînşii, trăia cu laptele lor, făr-aciia tătari ce au trecut peste Volga, pintru hrana, în Ţara Moscului, din carii nice unul nu s-au întorsu înapoi, nice au mai putut şti de dînşii tătarîi ce s-au mai făcut.

Iară la anul de la Hristos 1570 p<o>l au întrat tătarîi Crîmului în Ţara Moscului şi în dzua dè Ispas au aprinsu tîrgul Moscul şi o cetate din gios, de au arsu pîn-în temelie, unde mulţi oamini au perit de foc. Numai cetatea ce-i dzic Chitai gorod au hălăduit, că o au apărat-o moscalii. Şi cu mare plian s-au întorsu tătarîi, făr-de nice o dodeială.

De aicea ne întoarcim iar la rîndul istoriei noastre, de unde am lăsat./

f. 289 7078 p<o>l, 1570 p<o>l. DOMN 30. DOMNIE 32. ION VODĂ 1 CE-I DZIC ARMANUL. Cap <loc gol>.

Acest Ion vodă a cui ficior ar fi, la istoriile leşăşti scris nu s<ă> află; cum dzic unii să fie fost ficior unui Ştefan vodă, însă nu cu

---

1 praf / acia // 2 pe[l] / carei // 3 tătarii / dînşîi / aceia // 4 şi-ş<i> năimiia caii / carei / sosea // 5 fierbea / flămînziciune // 6 umfla capetile / pînticele / într-acea // 7 dintr-acea mîncare / întîmplîndu-să // 8 doao zi // 9 slobozit / *ad.marginal* în cîteva A // 10 Neagră / Ci / treia zi / *lipseşte* acéia // 11 mare / sfărîmat vasele acelea / Iar // 12 carei // 13 oameni / sine]dînşîi / Iar / *ad.marginal* Tot streine, 1563 A // 14 oamenilor // 15 porunca împărătească // 16 omoare / pentru // 18 scădere / doao sute de mii / bine // 19 oameni / pedestrime // 20 de oameni / *lipseşte* de / Iar // 21 dînşîi // 22 tătarii / pentru // 23 carei nici // 23-24 nici s-au mai aflat de dînşîi ceva // 25 Iar / tătarii / *ad.marginal* 1570 p<o>l A // 26 zioa // 27 jos / oameni // 29 muscalii / plean / tătarii făr<ă> nici / dodeială]supărare // 30 aici să ne cam întoarcem / istorii // 32-33 Domniia lui Ion vodă N // 32 *lipseşte* 7078... domnie 32 / Ioan // 33 zicu / armeanul / *lipseşte* Cap // 34-35 scrie la istoriile leşăşti să fie ficior unui Ştefan N // 34 a]al / fecior // 35 zic / fecior //

www.dacoromanica.ro

cununie. Alţii dzic să fie fost dela Mazoviia, din Ţara Leşască, să fie slujit acest Ion vodă la Ferliiu, voevodul Cracăului. Acestu Ion Vodă să fie mersu la Ţarigrad la Împărăţie; iară cu ce triabă şi pintru ce ar fi mersu la Ţarigrad, nice cronicarii leşăşti nu însămniadză. Iară létopisăţul lui Uréche vor<nicul> dzice să fie fost ficior de arman; din ce ar fi fost ştiut, aceasta nu scrie. Poate fi din povéste au înţăles.

Întru acéia vréme sultan Selim împăratul, ficiorul lui Suleiman, împăratul turcescu, înţălegînd de amestecăturile lui Bogdan vodă, cum
f. 289v s-au dzis mai sus/ că s-au fost împrietenit cu léşii, de-ş<i> măritas<ă> şi surorile dup<ă> léşi şi singur încăpusése gînd să-ş<i> ia doamnă din Ţara Leşască şi că avia léşi sfétnici pre lîngă sine, pre carii mai mult îi asculta, decît pre boiarii ţărîi, socotind împăratul să nu cumva <să> facă Bogdan vodă aşădzămînd cu craiul leşăscu, să dezbată ţara de supt ascultarea Împărăţiei Turceşti şi să o lipască către Crăiia Leşască, au mazilit pri Bogdan vodă şi au dat domniia lui Ion vodă, fiind pre aceli vremi acest Ion vodă la Rodos, pe semne mai nainte surgun făcut. Carele dacă au luat Ion vodă stiag de domnie au purces cu cîtăva oaste turcească (cum scrie Gvagnin), ca la 20000, eşind în tîmpinarea lui Ion vodă o samă de boiari de ţară mai de frunte, anume Gavril logofăt şi Dinga hat<manul>.

Iară Bogdan vodă, dacă au înţăles de domniia dată lui Ion vodă, au răpedzit la boiari în Ţara Leşască, pre carii îi trăsése în parte<a> sa cu prieteşug, poftindu-i de agiutor împrotiva lui Ion vodă, vrăjmaşul său, să nu-l las<e> să între în ţar<ă>. Şi de nu vre hi pripit Ion vodă cu oaste turcească şi tătărască, nu pre<a> lesne s-ar fi aşădzat la domnie.
f. 290 Ce Ion vodă sirguind cu oastea turcească şi era şi tătari/ cu dînsul, au apucat scaunul Iaşii, sosind în postul cel mari, în luna lui mart<ie>, căci atunce să aşădzas<e> scaunul domniei la tîrgul Iaşii. Iară Bogdan vodă, necutedzîndu-să mai mult să stea şi pintru lipsa agiutorului său din Ţara Leşască nevinind la dînsul, s-au mutat la Hotin, la marginea ţărîi, despre léşi despărţindu-i numai apa Nistrului.

Deci Ion vodă, îndată după ce să aşădză în scaonul ţărîi, socoti la începutul stăpînirii sali să să aréte groznic şi straşnic, să să tiam<ă> toţi de dînsul; că în Iaşi au tăiat pre Ionaşco Zbiera în dzua de Paşti.

Bine s-au scris de tirani că nice o vréme n-au de blîndéţă; precum acest Ion vodă, nice la dzua Paştilor nu s-au înfricoşat de Dumnedzău

---

1 zic // 2 *lipseşte* acest Ion vodă / Acestu Ion vodă]Şi de acolo / să fie]ar fi // 3 iar / treabă / pentru // 4 nici / însămniadză]scriu // 5-6 *lipseşte* Iară létopisăţul... aceasta nu scrie // 6 poveste / *lipseşte* au / înţeles // 7 acea / împăratul turcescu / *lipseşte* ficiorul lui... turcescu / *ad.marginal* Sultan Selim, 1571 A // 8 înţelegînd / *lipseşte* de / *după* înţălegînd de, *anulat* Bogdan vodă A // 9 zis / măritase // 10 şi şi el însuşi era să ia doamnă // 11 avea şi léşi / carei // 12 ţării // 13 aşăzămînt // 14 lipească // 15 mazîlit / pre / acele vrémi // 17 daca / *ad.marginal* acest A / *ad.marginal* Ioan 1581 A / *lipseşte* Ion vodă // 18 eşindu întru întîmpinarea // 19 seamă / Gavrilă // 20 hatmanul // 21 Iar / daca / înţeles // 22 repezit / 5 carei / partea // 23 pohtindu-i / ajutor împotriva // 23-25 *ad.marginal* vrăjmaşul său... s-ar fi aşădzat la domnie A // 24-25 *lipseşte* Şi de nu... la domnie N // 24 lase /ţară / vrea / fi // 25 aşăzat // 26 Ci / sîrguind / oaste // 27 sosindu / mare // 28 atunci / aşăzase scaonul / *lipseşte* tîrgul / Iaşi / Iar // 29 pentru / ajutoriului // 31 ţării // 32 aşăză / scaunul ţării / *ad.marginal* Ioan, 1570 p<o>l A // 33 sale / arate straşnic şi groaznic / teamă // 34 de dînsul toţi / zioa // 35 nici / *lipseşte* de / blîndéţe // 36 nici / zioa Paştelor / Dumnezeu //

www.dacoromanica.ro

să nu facă vărsare de singe. Stătut-au îndată îngrijeţi biiaţii boiari, măcar că alergasă întru întîmpinarea lui Ion vodă cu mare poftă de domnu creştin şi blînd şi să tînguia că mai bine li-ar fi fost cu Bogdan
f. 290v vodă, măcar că avea léşi pre lîngă dînsul. Că de le lua léşii hrana/cu cît mai mult turcii carii acmu îş<i> rîdea de muiarile şi de copii<i> lor şi-i batgiocuriia cu spurcata faptă a sodomiei. Acéstea la începutul domniei lui Ion vodă s-au arătat; iară vei afla pre urmă ce tiran au stătut.

RĂZBOIUL LUI ION VODĂ CU BOGDAN VODĂ.

Ion vodă ştiind pre Bogdan vodă la Hotin că nu doarme ce strînge oaste împrotiva lui, strîns-au şi el ţara şi oastea turcească ce avea la sine. Iară lui Bogdan vodă îi venisă agiutoriu la Hotin din Ţara Leşască, de la priiatinii lui. Că şi cumnaţi îş<i> făcus<ă> Bogdan vodă den casa Padnevschilor, că o sor<ă> avia după Ponetovschii, alta o logodis<ă> dup<ă> Zborovschii şi el să logodis<ă> cu fata lui Tarlo şi o vrea lua, de nu i s-ar fi schimbat norocul. Aşea, vădzindu-să Bogdan
f. 291 vodă cu agiutoriul priiatinilor săi,/ că-i vinise 2000 de léşi cu Nicolae Mieliţchii hat<manul>, cu care era şi Nicolae Siniavschii, voevodul Ţării Rusăşti, întrînd acéli 2000 de léşi în Moldova, îndată începusă a prăda şi a face multe strîmbătăţi biiaţilor lăcuitori ai ţării. De care jacuri înţălegînd Nicolae Mieliţchii hatmanul, au poroncit prin tabără de-au făcut şi au pus spîndzurători, poroncind cu certare de moarte, cine ar face cuiva strîmbătate cît de puţin<ă>, dzicîndu-le că nu în ţara a vrăjmaşi, ce a priiatini mergu şi ca la ţara sa.

Acolo, pre loc, îndată au ales Mieliţchii 700 de léşi, întorcînd alte sacsanale şi oamini mai proşti în Ţara Leşască. Iară el singur cu 300 di oamini au ales Miliţchii şi trecînd codrul a doa dzi au sosit la apa Prutului, de unde au răpedzit pre Bielavschii şi cu oamenii lui Bogdan vodă la Hotin, de au pogorît puşcile. Şi după ce au sosit puşcile s-au clătit şi singur Bogdan vodă pîn-la Ştefăneşti şi cu oaste leşască. Iară acolo au prinsu véste léşii cu Bogdan vodă că şi Ion vodă se apropie de dînşii şi străjile lui Ion vodă să videa. Şi aşia sfătuiră léşii să porniască pre Stanislav Lascoronschii şi pre Nicolae Iazloveţchii şi pre Nicolae
f. 291v Herbort şi/ pre Stanislav Voilschii şi pre Cruzin Niţschii, pre aceşti rotmistri cu stiagurile sale şi cu dînşii pre Temroc Petihovţul cu 30 de cazaci.

Iară moldovénii lui Ion vodă, după ce au vădzut acéste oşti trimise

---

1 sînge / *lipseşte* îndată / îngrijaţi bieţii // 2 alergase /întîmpinarea / *lipseşte* Ion vodă / pohtă // 3 bîlînd / le-ar // 4 *după* mai *anulat* vîrtos A // 5 carei acum / muerile şi copii // 6 batjocoriia / Acestea // 7 şi alta iarăş vei afla // 8-18 *după Ureche* // 9 nu]nu-i /ci / *ad.marginal* Ioan, 1571 A // 10 împotriva // 11 Iar /venise / ajutor // 12 priiatenii / făcuse // 13 din / avea // 14 logodise[2] // 15 Aşa / văzîndu-să / ajutoriul / prietenilor / venise // 17 Sineavschii // 18 Ţării Ruseţi / acele doao mii / începuse // 19 bieţilor / ai]a / ţării // 20 jafuri înţelegînd / hat<manul> / poruncit // 21 spînzurători / poruncind // 23 vrăjmaşi]vrăjmaşilor / priiateni // 24 locu // 25 oameni / iar // 26 de oameni / doao zi // 27 repezit // 29 Iar // 30 veste / léşîi / *ad.marginal* Ioan, 1571 a // 31 dînşîi / strejîle / vedea / aşa / pornească // 32 Stănislav Voanschii / pre]şi rohmistri // 34 steagurile // 36 Iar moldovenii / văzut aceste //

www.dacoromanica.ro

de léşi au trecut Prutul în céia parte, aşia cît léşii mergea pe de céia parte de Prut, moldovénii pe di ceasta parte. Şi măcar că moldovénii lui Ion vodă era mai mulţi, scrie ca la 6000, iară léşii era, pe sémne 400, prea laudă léşii pre ai săi, iară bătae nu ş-au dat léşii cu moldovénii. Aicea să véde că s-au temut léşii şi au avut dreptate 400 de 6000 să să tiamă. Ce s-au înturnat léşii la tabăra sa. A doa dzi iară au pornit acéia oaste, léşii, carii dînd asupra străjii lui Ion vodă, unde era şi turci amestecaţi, şi acolo ş-au dat războiu. Şi îndată au înfrînt turcii pri Volschii şi pre Temroc, carii au fost dat năvală întîi. Iară după ce s-au apropiiat Herbort Lascoronschii şi Iazlovitchii şi Cruzin Nitchii, dzicînd în trîmbiţ<e> de războiu, au făcut mare năvală, cît au plecat străjile lui Ion vodă de fugă. Şi acolo au dobîndit léşii 24 de
f. 292 robi; iară din léşi numai/ un cazac de a lui Temroc, care şi acela avînd cal tare în gură, neputîndu-l ţinea ca să-l întoarcă, au perit di un turcu, tăiat de sabie. S-au fost tîmplat şi un tătar între cazacii lui Temroc care, vădzind întîi războiul pierdut a lui Temroc, de oaminii lui Ion vodă, au fost fugit la tabăra hatmanului Militchii să spue că au încungiurat turcii oştile lui. Ce pre urmă vădzind Militchii hat<manul> că n-au fost adivărat, ce au grăit tătarul, au poroncit de au pus în lanţu pre acel tătar. Iară după ce înţăliasără léşii din spusoarea limbilor prinse din străjile lui Ion vodă şi cum peste un dial numai stă oastea lui Ion vodă şi le venis<ă> şi de la rotmistrii carii să afla tot în orînduială stînd gata de războiu, venis<ă> la hatmanul ca să-l trimiţ<ă> agiutoriu şi aşia pre spusoarea acelui care venis<ă> trimis de la straje leşască la hatmanul, anume Lişcenschii, au trimis hat<manul> pre Ioan Iordan şi pre Maciico Zaleschii cu stiagurile sale într-agiutoriu, după care şi singur hatmanul cu toată oastea s-au pornit.

f. 292^{v} Apropiindu-să oastea leşască de Iaşi, atunce au vădzut/ *Militchii* hatmanul că au fostu adevărat ce-i spunea limbile, că era cîtăva oaste a lui Ion vodă, care au stătut toată gata în arătarea léşilor. Era acéstea pe vrémea gioi după Rusalii. Acolo vrînd Militchii hatmanul să ispitiască pre nepriiatinul său au poroncit pre Herbort şi pre Iazloveţchii şi pre Temroc să facă harţu cu dînşii, doară îi va scoate mai în laturi, unde supusése hatmanul Mielitchii o sam<ă> di oaste a sa. Că au fostu pus o sam<ă> de lipcani şi cu răitari cu sinéţă; ce pricepuse şi Ion vodă meşteşugul lui Mielitchii şi n-au lăsat să iasă oastea afar<ă> departe de tabără. Vădzind Militchii hatmanul atîta mulţime din oaste a lui Ion vodă căriia nu-i va putea sta împrotivă, îndată au poroncit, făcîndu-să

---

1 ceia /aşa / pre dă ceia // 2 şi moldovenii[1-2] / de / *ad.marginal* Ioan, 1571. A // 3 *lipseşte* scrie / şase mii / iar / semne // 4 patru sute // 5 iar moldovénii / vede // 5-6 patru sute la şase mii // 6 teamă / Ci / liaşîi // 6-7 A doao zi iarăş au pornit léşii acea oaste, carei // 7 dîndu / strejii // 9 pre / carei / Iar // 10 Iazloveţschii // 11 zicînd // 12 strejile / de]în // 13 iar / a]ai // 14 de // 15 întîmplat // 16 văzînd / *ad.marginal* Ioan, 1571 A / a]al / oamenii // 17 Militschii // 18 Ci / văzînd Militschii // 19 adevărat / tătariul / poruncit // 20 *lipseşte* pre acel tătar / Iar / înţeleseră // 21 strejîle / deal / oaste // 22 venise / rohmistri carei // 23 venise / să-l]să-i / ajutor /aşa // 24 venise / streaje // 25 hatmanul / Ion // 26 stegurile / într-ajutor // 28 atunci / văzut // 30 acestea era // 31 joi la vrémea dup<ă> Rusalii / ispitească // 32 nepriiatenul / poruncit // 34 Militchii / seamă /de / fost // 35 seamă / raitari / sinéţe / ci // 36 Militschii / departe de]din // 37 Văzînd / din]de // 38 căruia / împotrivă / poruncit //

www.dacoromanica.ro

a cerca vadul la Prut, ca să triacă spre oastea lui Ion vodă. Ce el nu spre Iaşi, ce spre Hotin îi era voia să triacă, cum au şi făcut; că dacă au însărat, el s-au pornit înapoi şi toată noaptea s-au dus.

f. 293 Iară a doa dzi, dacă au dat oastea lui Ion vodă că léşii s-au dus/ şi au fugit, s-au lăsat după dînşii a-i goni. Iară Bogdan vodă, vădzindu-să părăsit şi căzut de nădejde a să aşădza în scaunul ţărîi, au căzut după Herbort Laţcoronschii şi după alte capete leşăşti să stea să dea războiu lui Ion vodă. Ce n-au isprăvit nemică, răspundzind léşii lui Bogdan vodă că n-au loc bun de dat războiu.

Aşea ducîndu-să léşii înapoi i-au agiunsu într-o vale Ion vodă şi acolo li-au dat războiu şi au slobodzit tunurile în léşi; ce tunurile nemică nu le strîca, că-i covîrşiia glonţurile tunurilor pre léşi. Iară într-acea noapte n-au mai dormit léşii, ce sta toţi gata pre malul Prutului de să străjuia de oastea lui Ion vodă. Iară după ce s-au făcut dzuă să vădzură leşii că Ion vodă stă cu tot denadinsul să-i poată închide pre léşi undeva şi să-i bage la strîmtoare. Ce au lăsat hatmanul pre Herbortu pre urmă şi el să trăgea cu tabăra în sus, pe Prut. Însă mare năvală au avut Herbort despre oamenii lui Ion vodă şi cu vărsare de

f. 293^{v} singe de îmbe părţile, pîn-ce sosiia léşii în tabăra lor./ Iară un turcu îmblînd pregiur tabăra leşască, băindu-şi suliţa, chema să iasă unul din léşi la harţu cu dînsul; ce-l lovi pre acel turcu un liav cu bardişia ce poartă ei, cît au căzdut turcul de pre cal mort. Dat-au năvală turcii să apuce pre turcul cel căzdut mortu; léşii să nu-l dea. Stătut-au un războiu între dînşii, ce au perit de îmbe părţile cîţ<i>va, iară mai mulţi din turci. Şi acolo au luat şi un stiag roş turcescu un liah, anume Jicmont Rojim, tăind mîna stegariului.

A doa dzi iarăş<i> mare buluc de turci au făcut năvală la tabăra léşilor, din care un turcu luînd aminte pre un liah, anume Stanislav Ciolpa, că era pre cal împodobit, îl chiema turcul sîrbéşte să ias<ă> la harţu cu dînsul. Vrea liavul să ias<ă> la cîmpu cu acel turcu, ce nu l-au lăsat hatmanul pintru une pricini. Iară în locul lui Ciolpa au trimis pe Păvăl Hancijovschii să facă harţu cu acel turcu; pe sémne era harvat au sirbu, pi voroava lui cea sirbască. Scrie Bielschii de acest Stanislav că aşia era de tare, cît pre 2 oamini rădica într-o palmă a sa. Şi întîmplîndu-s<ă> în Cracău, au rădicat în clopotniţă un clopot aşia de

f. 294 mare/ cît nu l-ar fi putut rădica 40 di oamini. Dzic că aşea era de tare, cît lemnul vérde aşia-l strîngea, cît curea apă dintr-însul; doaă potcoave de cal le frîngea şi altel<e> multe de acest Stanislav scriu

---

1 treacă / spre oastea]asupra / Ci / *ad.marginal* Ioan, 1571 A // 2 ci / treacă / daca // 3 înserat // 4 Iar a doao zi, daca // 5 dînşîi / Iar / văzîndu-să // 6 căzut / aşăza domnu în scaunu ţării / căzut // 8 Ci / nimic / răspunzînd léşîi // 10 Aşa / leşîi / ajunsu // 11 le-au / slobozit / ci // 12 nimic / strica / Iar într-această // 14 strejuia / Iar / *ad.marginal* Ioan, 1571 A / zioă // 15 văzură // 16 strimtoare / Ci // 19 sînge / de îmbe]dintr-amîndoao / sosea / Iar // 20 umblînd împrejurul taberii léşăşti / chiema // 21 ci-l / leavu / bardişa // 22 căzut / de]du // 23 căzut / mort // 24 ce]şi / de îmbe]dintr-amîndoao părţi / iar // 25 steag roşu / leah // 26 Jîcmon // 27 doao zi / *lipseşte* iarăş<i> / *ad.marginal* Ioan, 1572 A // 28 din]de / leah / Stănislav // 29 chiamă A // 30 leavul / ci // 31 pentru unele / Iar // 32 Păvăl]Pîrvul / semne // 33 sîrbu / pe / sîrbească / Stănislav // 34 aşa / oameni / îi rădica // 35 clopodniţă /aşa // 36 de oameni /Şi zic / aşea]atît // 37 verde / aşa îl / curgea / doao // 38 Stănislav //

www.dacoromanica.ro

cronicarii leşăşti, care le lăsăm la dînşii să le ştie. Ce cum am pomenit, în locul acestui Stanislav Ciolpa au fost eşit la harţu Hanciovschii, care făcînd cu turcul harţu au lovit cu colceacul în frunte liahul pre turcu. Să potihnis<ă> turcul să dea gios de pre cal, la care să-l apuce sărisă şi alţi léşi, anume Stanislav Văzga şi Stanislav Negoţchii; ce turcul, pîn-a sosi aciia léşi, s-au zmult din mîna lui Hanţovschii şi au scăpat. Ce acolo au stătut pre urmă mare războiu, cît înfrînsése turcii pre léşi. Ce adăogîndu-s<ă> şi léşii cu Herbort şi Volschii cu polcurile sale, de iznoav<ă> mare războiu stînd, au înfrînt léşii pre turci. Şi mergînd în goană cîtva loc léşii după turci şi neputînd capetele léşilor să întoarcă pri gonaşii săi, au purces şi altă oaste leşască să poată întoarce pri gonaşii săi. Ce cei ce goniia înainte, vădzind că vin de a lor pre urmă, au tot mărsu în goană, pîn-ce au băgat pri turci în tabăra lui
f. 294v Ion vodă./ Ce de acolo au luat pre léşii în goan<ă>; ce nemică nu li-au strîcat, că s-au apărat léşii pîn-aproape de tabăra lor. Şi apropiindu-să léşii de Hotin, la un loc mlăştinos, acolo li-au dat mare năvală turcii şi cu moldovénii. Ce şi acolo s-au apărat léşii, că înglotindu-să den tabără léşii, au căutat turcilor a da dos.

Pînă în Nistru au mărsu léşii tot cu moldovénii şi cu turcii petrecători. Că la podeţ de n-ar fi pus léşii 12 puşci, de apăra trecătoarea, ar fi venit la mare perire léşii. Ce cu noapte au sosit léşii, trecînd Nistrul la Hotin; că Hotinul era încă pre sama lui Bogdan vodă, unde lăsas<ă> în cetate pre liahul anume Dobrosolovschii. Iară după ce sosiră léşii la Hotin, au avut şi mai mare războiu cu turcii şi cu moldovénii. Ce nice acolo nu i-au putut străbate pre léşi; ce bărbătéşte s-au apărat şi acolo léşii, carii anume îi scriu cronicarii leşăşti. Ce aicea, pintru lungimea voroavei, îi trécem cu scrisul./

f. 295 Dacă au vădzut léşii că nu vor putea sta îndelungu împrotiva lui Ion vodă şi avînd grij<e> şi de Bogdan vodă să nu încapă în mînule lui Ion vodă, că eşiia singur la războiu, de multe ori, Bogdan vodă făr<ă> ştirea lui Miliţchii hatmanul, că şi din tabăra lui Ion vodă nepărăsit da din tunuri în léşi, s-au pornit léşii cu tabăra şi au stătut supt cetatea Hotinului şi capetele ce era şi cu Bogdan vodă au întrat în cetate. Bogdan vodă au trimis din cetate pre liahul Radiţchii la Ion vodă, poftindu-l să nu-i ia domniia (vedzi pofta nebună), aducîndu-i aminte cum nice Ion vodă nu să va putea rădzima îndelungu, de vréme că au scos făr<ă> dreptate pre Bogdan vodă din domnie. Socotiască cum iaste de greu lucru cela ce au fostu mai nainte stăpîn, să nu aibă

---

1 dînşii / ştie]scrie / Ci // 2 acelui Stănislav / carele // 3 leavul // 4 poticnise / să cază după cal jos / sărise // 5 Stănislav[1-2] / şi]i / ci // 6 acei // 7 Ci acolea / *ad.marginal* Ioan. 1572 A // 8 Ci / *lipseşte* şi[1] / cu]şi // 10 capetile // 11 pre gonacii // 12 pre acei gonaci / *lipseşte* săi / Ci / gonea / văzîndu / a]ai // 13 pă urmă / mersu / pre // 14 Ioan / Ci / ci nimic / le-au stricat // 16 le-au // 17 moldovenii / Ci / s-au arătat léşii apărat<i> // 18 léşii din tabără / dosul // 19 Pîn-în / mersu / moldovenii / turci / *ad.marginal* Ioan, 1572 a // 21 Ci // 22 încă era / pe seama // 23 lăsase / leahul / Iar // 24 *lipseşte* şi // 25 moldovenii / Ci nici / ci / bărbăteşte // 26 care-i // 27 Ci aici / pentru / vorbei îi las şi nu-i scriu // 28 Daca / văzut / împotriva // 29 *lipseşte* şi / mîinile / *ad.marginal* Ioan, 1571 A // 30 făr-de // 31 Miliţschii // 33 *lipseşte* şi[2] // 34 leavul // 35 pohtindu-l / vezi / pohtă // 36 nici / *lipseşte* putea / răzima / au]l-au // 37 *lipseşte* pre Bogdan vodă / Să socotească // 38 fost //

www.dacoromanica.ro

nemică şi că ce face Ion vodă această dată lui Bogdan vodă, aşia vor face şi alţii lui, să ştie, şi să nedejduiască că iaste Dumnedzeu care răsplăteşte toată strîmbătatea.

La aceasta solie a lui Bogdan vodă, Ion vodă nemică n-au răspunsu/, nice
f. 295v 5 s-au turburat; ce pre Radiţchii, solul lui Bogdan vodă, l-au trimis Ion vodă la Împărăţie ca pre un rob. Pre carele ducîndu-l un ceauş la Mehmet paşa, spuindu-i ceauşul că-i rob luat din oaste, măcar că bietul Radiţchii au spus paşii că nu rob, ce sol au fostu trimis de Bogdan vodă, la Ion vodă, iară paşa oblicisă şi de perirea a cîţ<i>va oamini de ai săi, de léşi, mîniindu-să au trimis
10 pre Radiţchii liavul la catargă. Pre urmă Miliţchii hatmanul l-au scos din robie pre Radiţchii, trimiţînd la Mehmet paşa pre Gerzec liavul, ce ştiia şi arăpeşte.

Vădzind Mieliţchii că voia lui Dumnedzău nu iaste să să aşadze Bogdan vodă la domnie, au început a tréce cu oastea sa în céia parte Nistrul. Ce că era poduri puţine, au pierdut cîţ<i>va cai léşii în Nistru,
15 înecaţi. Păziia moldovénii, după ce să vor mai împuţina léşii la trecătoare, să le dea războiu, să-i poată apuca. Ce vădzind acéia léşii, au lăsat în urmă o sam<ă> de pedestrime, care era pre lîngă tunuri, de împroşca cu glonţuri. Şi din cetatea Hotinului încă da nepărăsit în
f. 296 moldovéni./ Iară după ce au trecut oastea leşască cu Miliţchii
20 hatmanul, au început Ion vodă a bate cetatea Hotinului. Şi o au bătut-o cîteva săptămîni. Tare apăra cetatea liavul Dobroslovschii, iară vădzind Ion vodă că nu va putea lua cetatea cu armele sale, au trimis sol la Iazloveţchii, care era hatman pri atuncia Crăiei Leşăşti poftindu-l să poroncească lui Dobroslovschii să-i dia cetatea. Să făgăduia de pre
25 atunci Ion vodă să facă giurămîntu craiului leşăscu, cum îi va fi cu credinţă şi cu priinţă la toate poroncile crăeşti, precum era şi alţi domni mai nainte de dînsul legaţi crailor leşăşti, şi ca acéstea. Iară Iazloveţchii hat<manul>, vădzind aceasta solie a lui Ion vodă, au făcut ştire la Jicmont, craiul leşăscu; şi au priimit craiul giurămîntul lui Ion
30 vodă.

Aşea Bogdan vodă pierdzindu-şi nădéjdea de a să mai întoarce la domniia ţărîi, fiind şi bolnav de ochi, viind de la Cameniţ<a> cu Miliţchii, au mulţămit tuturor capetelor leşăşti pentru nevoinţa ce au fostu pus cu dînsul, să-l ducă la domniia ţărîi, făgăduindu-să Bogdan
35 vodă pîn-la moartea sa că va fi mulţumitoriu, şi au purces de acolo cu puţini léşi şi s-au dus la Moscu. Şi acolo i s-au sfîrşit viaţa./

f. 296v Iară fiind cursul anilor de la Hristos 1572, iar de la zidirea lumii 7080, au murit Jicmont, craiul leşăscu, în tîrgu în Ticoţin. Acest

---

1 nimic // 1-2 aşa să ştie că-i vor face şi alţii lui, şi // 2 nădăjduiască / Dumnezeu // 3 răsplăteşte // 4 nimic / nici // 5 tu<r>burat / ci // 6 ceauş // 7 că este rob / *ad. marginal* Ioan, 1571 A // 7 ci / iar // 9 oblicisă]înţelese / oameni / şi mîniindu-să // 10 leavul // 11 leavul / arăpéşte // 12 Văzîndu / Dumnezeu / aşaze // 13 trece / ceia // 14 Şi fiind că era / înecaţi în Nistru // 15 Păzea moldovenii // 16 Ci văzînd aceia // 17 seamă // 19 moldoveni / Iar // 20 au început]începuse / Şi au // 21 leavul // 21-22 iar Ion vodă văzînd că // 23 pre atunci / pohtindu-l // 24 poruncească / dea / de pre]dupre // 25 jurămînt / *ad. marginal* Ioan, 1571 A // 26 poruncile // 27 acestea / Iar // 28 văzînd / Ioan // 29 la]lui / Jicmon / jurămînt // 31 Aşa / pierzîndu-ş<i> nădejdea // 32 ţării / Cameniţă // 33 Miliţschii hat<manul> / mulţumit capetilor // 34 fost / ţării // 35 mulţumitor / purcis A // 36 viiaţa // 37-38 Iar cînd era l<ea>t 1572 şi 7080, au murit Jîcmon //

www.dacoromanica.ro

Jicmont, craiu leşăscu au fost cel de pre urmă săminţie Jaghellilor şi au crăit 42 ani.

Iară în anul de la Hristos 1573 s-au strînsu toţ<i> domnii şi boiarii leşăşti, după moartea lui Jicmont, şi soli despre alte domnii megiiaşe, la Varşav. Acolo au nemerit şi sol de la Ion vodă, poftind pre recipospolita să-i dea pre Bogdan vodă, pintru carele au făcut Ion vodă pîră şi la Împărăţie. Iară să făgăduia Ion vodă că va fi în prietenie cu Crăiia Leşască, cum s-au fostu adeverit mai nainte, numai să-i dea pre Bogdan vodă; că au pomenit solii lui Ion vodă şi pentru Pocutiia, că nu o va cére de la dînşii. Făcutu-i-au léşii răspunsu lui Ion vodă într-acest chip: „Că te-ai jăluit împăratului turcescu pre Bogdan vodă să ţi-l dăm, cum nu l-am chemat, aşia nice vom să audzim de dînsul; şi că nu să află Bogdan vodă în Crăiia Leşască, să ştie Ion vodă. Iară de va fi strîngînd Bogdan vodă, unde va fi, oşti, să ştie că prin Ţara Leşască nu-l vor lăsa pre Bogdan vodă să triacă cu oştile sale. Şi să ştie Ion vodă că s-au dat poroncă hatmanilor să-l păzască pri Bogdan vodă. Iară pentru Pocutiia ce pomeneşte Ion vodă că nu o va mai cére de la
f. 297 léşi, bine face."/

Nemerit-au la Varşav la seim sol şi de la hanul Crîmului, poftind hanul pre léşi să nu-ş<i> aliagă craiu pre împăratul Moscului, nice vreun ficior a lui; că Moscalul de demult iaste vrăşmaş lor şi ţărîlor sale şi atunce nu stăpîn, ce vrăjmaş ari avea. Arăta solul hanului cum mai bine să aibă léşii priiatin pre împăratul turcescu, decît pre Moscal, şi sfătuia solul hanului să-ş<i> aliagă léşii craiu ori fieşte pre cine, făr<ă> pre Moscal. Fost-au trimis împăratul turcescu cărţi la Jicmont craiul leşăscu, pre carele neaflîndu-l viu, li-au cetit cărţile la ivala tuturor léşilor. În care scriia pentru hanul Crîmului să-i dea liafa ce au fostu legat mai nainte léşii să dea Crîmului. Ce au răspunsu léşii că gata sint, numai întîi să le facă dreptate cu tătarîi, care încă fiind craiul Jicmont viu, au lovit tătarîi în Podoliia, de au arsu cetatea Barul şi cîteva sate şi tîrgşoare, pre carii măcar că-i lovis<ă> Buceaţchii, starostea de Cameniţ<a> şi au fost scos robii, iar nu s-au căzdut
f. 297v tătarălor peste legătură/ să facă acia stricăciune în Podoliia.

CÎND S-AU AŞĂDZAT ION VODĂ LA SCAON.

Ion vodă, după izbîndă cu năroc ce goni pre Bogdan vodă şi pre léşi din ţară, s-au aşădzat în scaon carele dintîi la toate să arăta prin

---

1 *lipseşte* Jîcmont / *lipseşte* leşăscu / dupre / seminţie laghililor // 2 ani 42 // 3 Iar / *lipseşte* de la Hristos / boerii / *ad.marginal* Lucruri strine, 1573 A // 4 Jîcmon / soli // 5 pohtind // 6 pentru // 7 Iară]Şi // 8 fostu]şi // 10 céré / dînşîi / Fostu-i-au răspunsu léşii lui / *ad.marginal* Ioan, 1573 A // 11 te-ai // 12 chiemat să vie la noi, aşa nu vom / auzim // 12-13 şi cum că Bogdan vodă nici că să află în // 13 Ioan / Iar // 14 oşti, unde va fi // 15 *lipseşte* pre Bogdan vodă / treacă / Ioan // 16 poruncă / păzească pre // 17 Iar // 18 liaşi // 19 săim / pohtind // 20 aleagă / nici // 21 fecior / a]al / *lipseşte* de / vréjmaş / ţărilor // 22 atunci / ci / ar // 23 priiaten / moscali // 24 aleagă léşîi crai ori pre cine va fi alt, iar nu din moscali // 25 Jîcmon / *ad.marginal* Streine, 1573 A // 26 neaflîndu / li-au]i-au / iveala // 27 leafa // 28 fost / să]ca să / Ce]Şi // 29 sînt / tătarii // 31 tîrguri / lovise / Buceaţschii // 32 Cameniţă / căzut // 33 tătarilor / acea stri<că>ciune // 34 *lipseşte* N / Cîndu / aşăzat / Ioan / scaun // 35 Ioan / noroc / gonise / *ad.marginal* Ioan, 7080 A // 36 scaun / prin]pre //

www.dacoromanica.ro

voia ţării. Iară pre urmă pri toţi domnii au covîrşit cu vrăjmăşiia şi cu morţi cumplite, vrînd să ia agonisita tuturor, nu cu alt meşterşug, ce cu vărsare de singe şi din dzi în dzi izvodiia feliuri de munci noao.

O, Doamne sfinte, să oţăréşte condeiul a scrie tirániile şi mijlocele tiráneşti a cestui cumplit tiran domnu. Băgat-au de viu în foc pre vlădica Gheorghie de au arsu, pintru prepus de avuţie. Tot tiranul iaste lacom şi bine au dzis oarecine că lacomul nice luiş, nice altuia nu iaste de folos. Mitropolitul Theofan nu ar hi vrut eşi întreg, de nu ar fi fugit prin munţi de groaza tiranului Ion vodă. Temniţăle toate era pline de călugări; şi îngropă de vii pre Véveriţă şi pre popa Cozma şi pre Molodeţ călugărul. Aşijdirea din boiarii cei de cinste sabiia lui nu
f. 298 eşiia,/ omorîndu-i cu tot feliul de morţi, asămînîndu-să cumpliţilor tirani, lui Nero şi lui Dioclitiian. Ce aciia păgîni, iară acesta Ion vodă creştin de au fostu, nimi nu scrie. Că precum nime nu adeverésţe niamul lui, aşia nice légea lui, de ce lége să fie fost nu scriu, nice iaste de credzut să fie fost creştin pravoslavnic (Vedea-vei plata de tiran <a lui> Ion vodă pi urmă.)

Şi aşia socotiia Ion vodă că nime n-au fost mai destoinic decît dînsul. De légi îş<i> rîdea, că în postul cel mare s-au însurat şi alte călcături de légi multe făcea.

7081<=1573>.*CÎND AU VENIT VÉSTE LUI ION VODĂ CĂ L-AU MAZILIT ÎMPĂRATUL ŞI AU DAT DOMNIIA LUI PĂTRU VODĂ ŞCHIOPUL ŞI CÎND S-AU SFĂTUIT ION VODĂ CU ŢARA SĂ SĂ RĂDICE ASUPRA TURCILOR.*

În al triile an <al> domniei lui Ion vodă, arătînd multe munci şi morţi cumplite, urîte lui Dumnedzău şi oţărîte lumii şi nu-ş<i> aducea aminte cum va veni la cia de apoi, iată i-au venit véste că l-au mazilit împăratul şi domniia iaste dată lui Pătru vodă ce l-au poriclit Şchiopul. Acest Pătru vodă era din Ţara Munteniască, ficior Mircii vodă şi <nepot> Mihnii vodă./

f. 298^{v} Ion vodă, dacă să simţi înstreinat şi scos den domniia ţării (iată, aice să începe urgiia şi răsplătirea de la Dumnedzău asupra lui Ion vodă pintru tirániia lui), i-au fostu scris capichihaialele lui Ion vodă să trimiţ<ă> bani să împingă Ion vodă pe Pătru vodă Şchiopul (orbirea lui

---

1 ţării / Iar / pre // 2 meşteşug / ci // 2-3 *ad.marginal* vrînd să ia... feliuri de munci noao A, *lipseşte* N // 3 sînge / zi$^{1-2}$ // 4 oţăreşte şi condeiul a mai /mijloacele // 5 ale acestui cumplit şi // 6 pentru // 7 zis / nici$^{1-2}$ / *lipseşte* nu // 8 fi // 9 Temniţele // 10 de călugări; pre alţii în îngropa de vii, precum au îngropat pre / *lipseşte* pre^{2} // 11 Aşijderea // 12 asemînîndu-să // 13 Neron / şi]i /Ci / aceia / iar // 14 nimeni nu ştie, nici scrie / nimeni de neamul lui nu adevereşte // 15 aşa nici dă legea dă ce / să fie]va fi / nu]nimeni nu / şi nici // 16 crezut // 17 Ioane vodă / *lipseşte* pi urmă // 18 aşa / nimeni // 19 legi // 20 lége // 21-24 *lipsesc* N // 21 *lipseşte* 7081 / Cîndu /veste // 22 mazîlit // 23-24 *ad.marginal* Ioan, 7081 A // 25 La l<ea>t 1573 şi 7081, în al treilea an al / arătîndu // 26 Dumnezeu // 27 cea // 27-28 véste de mazîlie şi domniia au dat-o împăratul lui Pătru // 28 l-a poreclit / *ad.marginal* ce l-au poriclit A // 29 Muntenească / fecior // 30 *lipseşte* şi Mihnii vodă // 31 daca s-au simţit / înstriinat / din / ţării // 32 aici / Dumnezeu // 33 pentru tirániile // 34 *lipseşte* Ion vodă / *lipseşte* Şchiopul //

www.dacoromanica.ro

Dumnedzău). Sfătuindu-să Ion vodă cu boiarii ce-i avea sfétnici, făcuţi tirani lacomi, ca şi dînsul, cum ar fi mai bine: trimite-va el bani la Poartă pentru să-ş<i> poată tocmi domniia despre Împărăţie, măcar că turcii cuvîntul creştinului nu-l ţin, au să să apere de Pătru vodă cu sabiia, sfătuitu-l-au toţi mai bine să facă cu acei bani oaste asupra Împărăţiei Turcului şi să nu lasă pe Pătru vodă la scaunul ţărîi (vedzi aicea cum strămută Dumnedzău sfaturile céle bune şi le aduce spre réle, cu rău sfîrşit tiranilor).

Socotiia Ion vodă de odată să agiungă şi la Henric, craiul leşăscu, de agiutoriu. Ce ştiind că are Crăiia Leşască legături de pace cu Împărăţiia Turcească şi că nu-i va da agiutoriu au ales sfat să trimiţ<ă>
f. 299 la cazaci să-i chéme în liafă, ca pre nişte oamini slobodzi./ Şi aşia, strîngînd şi ţara, cătră carii să ruga cu multe cuvinte blînde (acum blînd de frică) ca să le poată întoarce şi trage inimile spre dînsul, arăta şi nesaţiul turcescu şi lăcomiia lor (vedea ştercul în ochiul turcilor, iară bîrna în ochii săi nu videa), dzicînd că turcii toate schimburile fac pentru mîzda şi pentru să sărăcească ţara, că din sărăcie să va mai slăbi. Şi ca acéstea arăta Ion vodă ţărîi. Arăta şi aceasta, cum pre<a> lesne, de vor vrea cu toţii, va depărta mîna turcului deasupra Ţărîi, că şi pre léşi priiatîni are. Cazacii s-au adeverit să vie întru agiutor, la carii au trimis, cărora nu le pot sta niciodată înainte turcii. Şi ca acéstea dzicea ţărîi cum de au făcut cuiva înalgiosul, tot pintru turci au făcut (bine, dar Dumnedzău ştie pintru cini făcei), pintru să-i împle şi să li între în voe. Ce că nu s-au putut sătura, nice li-au întrat în voia turcilor, să videa cu maziliia lui; pentru ce cu cît l-au fostu cunoscut ţara pre Ion vodă de rău, aşia acum să-l cunoască de bun şi mai mult spre folosul lor.

f. 299^{v} Aşea Ion vodă, împlînd pre toţi cu nădejde au strîgat cu/ toţii că lîngă dînsul vor peri, precum s-au şi tîmplat.

Cazacii, vădzind liafă, şi carii din firea lor sint gata la jacuri şi la dobîndzi, s-au strînsu ca la 1200; neîntrebînd voia craiului sau a altor căpetenii a Crăiei Leşăşti, au purces la Ion vodă, între cari căzaci era aceşti căpetenii: Svirciovschii şi Barsam. Amîndoi avea cîte 200 de cazaci, şi de la Braţlav era 200 de cazaci, Cozlovschii iarăş<i> avea 200 de cazaci, aşijdirea şi Slujinschii, iar Ianci 100, Socolovschii iarăş<i> 100.

După ce sosiră aceşti căzaci la tabăra lui Ion vodă, care era cu

---

1 Dumnezeu // 3 pentru]ca // 4 cuvîntu // 6 Împărăţii // lase / Petru / ţării / vezi // 9 Socotea / ajungă / *ad.marginal* Ioan 1573 A // 10 ajutor / legătură // 11 Împărăţiia Turcească]Turcul / *lipseşte* şi că / ajutor // 12 chiiame / leafă / oameni slobozi // 13 aşa strîngîndu / carei // 14 de frică]dă nevoe // 15 în]din / <o>chiul // 16 iar bîrna ce era în ochiul lui nu o vedea / zicînd / le fac // 17 mîzda]mita // 18 *după* aceste *ad.* bîrféle / ţării / Mai arăta // 19 cum că de vor vrea cu toţii să să rădice asupra Turcului prea lesne să va depărta / Ţării // 20 pre léşi îi are priiateni / ajutor // 21 carei // 22 acestea zicea ţării / pentru // 23 bine ştie Dumnezeu pentru ce le făceai / pentru / umple / să le / *după* voe *ad.* turcilor // 24 Ci nu s-au / nici li-au / voe // 25 *lipseşte* turcilor / că să vedea / mazîliia / fost // 26 aşa să-l cunoască acum de bun / *ad.marginal* Ioan, 7081 A // 28 Aşa / umplîndu / strigat // 29 întîmplat // 30 văzînd / leafă carii sînt din firea lor gata / jafuri // 31 dobînzi / a]ai // 32 au]ci au / carei / *ad.marginal* Ioan, 7081 A / cazaci / *lipseşte* era // 33-34 Cazlovschii iar 200 de cazeci şi Slujinschii 200, iar // 35 şi Socolovschii / *lipseşte* iarăş<i> // 36 cazaci //

www.dacoromanica.ro

corturi, osăbi capetele, osăbi cei mai proşti, poroncit-au Ion vodă de au dat de bucurie din tunuri şi din sinéţă. Iară după ce s-au rădicat masa au poroncit Ion vodă de au adus cîteva tipsii de argint, pline de galbini de aur şi li-au pus denaintea cazacilor, poftindu-i să priimască acea dată de la dînsul. Deodată nu vrea cazacii să priimască atîta liaf<ă>; ce pre urmă i-au luat şi i-au împărţit galbenii între dînşii. Aşedzat-au pre cazaci din stînga oştilor sale, unde aşădzîndu-s<ă>
f. 300 cazacii toţi,/ acolo li-au trimis 6 buţi de vin să bea pentru sănătatea lui Ion vodă şi cîteva sute de taleri. A doa dzi, mai nainte de zori de dzuă, sculîndu-să Ion vodă au mersu la cazaci şi au poftit pre toţi la cortul său. Şi acolo, la cortul lui Ion vodă, aşia li-au grăit cazacilor, leşéşte, că ştiia Ion vodă limba leşască, că era liah: „Aşea, de n-aş şti de lucrurile voastre şi vitéjilor înţălepţi, nice odănăoar<ă> nu aş fi trimis la voi, să vă fiu ostenit aşia departe, aicea. Iară că vă ştiu că sinteţ<i> oamini vitiaji şi aveţi mare laudă întru acest feliu de meşterşug, pintru acéia v-am chemat pri voi la această triab<ă> carea o am cu sultan Selim împăratul, vrăjmaşul mieu de cap, rugîndu-vă să-mi slujiţ<i> pri bani, măcar că voaă a vă arăta liafă nu îndrăznescu, avînd grij<e> să nu vă arăt puţin, în prijma lucrurilor voastre celor mari. Iară şi orice v-ar trebui, veri bani, veri haină, aşia voaă, cum şi cailor voştri, de toate, din destul viţ<i> avia. Iară şi eu nu mă îndoescu întru aceasta că viţ<i> sta şi viţ<i> începe cum să cuvine celor buni. Pe lîngă acéstea, pintru osteniala aceasta a voastră foarte vă mulţămăscu, că fiind oamini creştini aţ<i> venit la mine şi întru această tîmplare a mea nu
f. 300^{v} m-a<ţi> lăsat/, pentru care de pururea voiu fi voaă datoriu şi pre atîta pre cale voiu să plătescu, precît viţ<i> vrea voi. Că măcar că vă vădzu puţin împrotiva vrăjmaşului aşia de mare, iară aşia vă socotescu ca cînd aţ<i> fi venit 2000 de călări, măcar că de acest vrăjmaş pagubă nu iaste noao a socoti să nu fie de noi biruit. Îmi căuta a mărturisi aceasta, că le slujéşte norocul, de vréme că den mic în ce putére aşia s-au înălţat, tot pintru slobodzeniia lui Dumnedzău, pentru păcatele noastre s-au făcut şi orice au dobîndit, tot cu vicleşug şi cu amăgirea lor, iară nu cu tărie. Ce celor mai sus zburînd, mai lesne cu vréme socotescu că pot cădea.

Mai mult lacrămile de bucurie nu mă las<ă> a grăi; cum vă sint de voios şi ce inima am spre voi, Dumnedzău ştie. Şi voi viţ<i> putea

---

1 osebi capetile şi osebi // 1-2 poruncit-au Ion vodă de au slobozit cîteva tunuri de multă bucurie şi din sinéţe, fiind la masă // 2 Iar // 3 poruncit // 4 pline cu galbeni / le-au / dinainea / pohtindu-i să-i priimească atunci // 5 acea dată]deocamdată / Iar cazacii deodată nu vrea să-i priimească // 6 leafă / ci / *lipseşte* galbenii // 7 Aşăzat-au / deastînga / aşăzîndu-să // 8 le-au / de]cu // 9 taleri]lei / Iar a doao zi / zioă // 10 au]i-au / *ad.marginal* Ioan, 1573 A // 11 Şi mergînd toţi acolo, le-au grăit aşa // 12 leşaşte / leah / Aşa // 13 *lipseşte* şi / înţelepţi / nici odinioară n-aş fi // 14 *după* ostenit *ad.* să veniţ<i> / aşa de departe / *lipseşte* aicea / Iară că]Dar fiind că // 15 că sinteţi oamini vitiaji]vitejîia voastră / într-acest meşteşug al războaelor, pentru // 16 aceia / chiemat pre / treabă / care // 17de]cel de / pre // 18 voao / leafă // 19 în prijma]împotriva / Iar // 20 haine / aşa / voao // 21 veţ<i> avea / Iar // 22 veţ<i> / Pre / acestea // 23 pentru osteneala / mulţumescu // 24 oameni / întru]la / întîmplare // 25 deapururea voi / voao dator / şi]încă // 26 *lipseşte* pre cale / să]să vă / veţ<i> / Că]Şi / văzu // 27 împotriva / aşa / iar aşa // 30 slujaşte / din / <pu>tere / aşa // 31 pentru slobozeniia / Dumnezeu // 32 iar // 33 Ci / că]cît // 35 sînt // 36 Dumnezeu / veţ<i> //

www.dacoromanica.ro

cunoaşte de mine pintru ce dar mai mult nu-mi trebuie voaă a mă lăuda. Aceasta numai să ştiţi că norocul micu, norocul vostru iaste." Acéstea dzicînd, au lăcrămat Ion vodă.

La acéstea cuvinte a lui Ion vodă au răspunsu Sfirciovschii de la toţi, ca un oştian deplin, pré scurt au răspunsu lui Ion vodă; „Nice banii (de care puţin băgăm în sam<ă> noi) ni-au adus pri noi la aceasta
f. 301 ca să venim la tine, Ioane,/ ce ca să batem pre vrăjmaşul tău. Pentru acéia nice de plată nu băgăm în sam<ă>; destul vom avia, de vom goni de aicia pre nepriiatinul tău şi pre tine vom împăca cu dînsul. Tu precum ne vei mulţămi, norocul tău va arăta aceasta.

Noi de putérea turcească, cît de puţin<i>, nu ne témem. Făr<ă> cît ce sfîrşit va fi, numai Dumnedzău ştie. Iară aceasta vom nevoi foarte cum am putea să te apărăm de vrăjmaşul tău."

Şi aşia i-au poftit Ion vodă pre cazaci la ospăţu cu sine şi i-au pus pregiur masă cu dînsul Ion vodă. La altă masă logofătul lui Ion vodă şi Ieremiia hatmanul lui şi cu alţi boiari moldoveni au aşădzat.

Acéstea toate audzindu-le împăratul turcescu, de sirgu au trimis 30.000 de turci şi 2000 de unguri la Alexandru vodă, domnul muntenescu într-agiutoriu, căruia i-au poroncit să prindză pre Ion vodă şi să ducă pre frate-său, Pătru vodă, în scaonul domniei Ţării Moldovii. Alexandru vodă, domnul muntenescu, din poronca împărătiască, împreună cu frate-său Pătru vodă, cu oaste turcească şi unguri şi cu munténi, scrie cronica leşască să fie avut Alexandru vodă/
f. 301^{v} munténi aproape de 40.000, au purces. Şi viind la apa Sirétiului, după ce au trecut în ceia parte, s-au tăbărît diodat<ă> acolo, la bună păşune, slobodzind caii slobodzi să pască.

CÎND AU BĂTUT STRAJA LUI ION VODĂ PRI STRAJA LUI PĂTRU VODĂ ŞI A LUI ALEXANDRU VODĂ.

Ion vodă dacă ş-au strînsu oastea toată, iată i-au venit véste cum Pătru vodă şi cu Alexandru vodă au întrat în ţară cu oaste unguriască şi munténi şi turci. Şi au ales Ion vodă cap dintre căzaci prin Sfirciovschii cu cîţ<i>va cazaci şi i-au dat şi 5000 de moldovéni ştiutori locurilor pri unde vor mérge şi cu Dumbrav<ă> vornicul şi i-au trimis înainte de straj<ă>, să vadză cu ochii, şi Ion vodă, cu altă oaste au purces în

---

1 pentru / voao]dar voao // 3 Acestea / zicînd // 4 aceste / a]ale / *ad.marginal* Ioan 7081 A // 5 oştean / pre / Nici // 6 de care noi puţin băgăm în seamă / ne-au / pre // 7 ci // 8 aceia / nici / *lipseşte* în / seamă / avea // 9 d-aici / nepriiatenul // 10 mulţumi // 11 puterea / *lipseşte* cît de puţin // 12 Dumnezeu / Iar / foarte cum]oricum // 13 am]vom // 14 aşa / pohtit // 15 împrejurul mésii / *lipseşte* cu dînsul Ion vodă / La]Şi // 16 Irimiia / *lipseşte* au aşădzat // 17 Acestea / auzindu-le / de sirgu]de grab / *ad.marginal* Ioan, 7081 A // 18 Alixandru // 19 într-ajutor / poruncit / prinză / Ioan // 20 pe / în scaun la domniia Ţării Moldovei // 21 Alixandru / *lipseşte* domnul muntenescu // 22 împărătească // 22-23 turcească, unguresică şi muntenească // 24 Alicsandru vodă, domnul muntenescu, aproape / *după* 40.000 *ad.* de ostaşi / au]şi au / Siretiului // 25 deodată // 26 slobozind / slobozi // 27-19 parafrazări *după Ureche şi N* // 27 Cîndu / streaja$^{1-2}$ / pre // 28 Alixandru // 29 daca / oştile / *lipseşte* toată / i-au venit]că-i veni / *ad.marginal* Ioan, 7081 A // 30 Alixandru / ungurească / *lipseşte* şi // 31 munteni / cazaci / pre // 32 moldoveni / pre// 33 cu]pre // 34 strcajă / vază //

www.dacoromanica.ro

urma lui Svirciovschii. Iară Sfirciovschii, mergînd pre cale rugă pre ai săi să margă fără zgomot, arătîndu-le că vor isprăvi bine, numai să margă tare şi fără sunet, să-i poată lovi făr<ă> véste.

Şi aşia Sfirciovschii cu Dumbrav<ă> vor<nicul>, cu acea samă di
f. 302 5 oaste au nemerit 400 di oamini, strajea lui Pătru vodă, şi făr<ă>/ véste i-au încungiurat şi i-au prinsu pri toţi.

RĂZBOIUL DINTÎI, CÎND AU BĂTUT ION VODĂ PE PĂTRU VODĂ ŞCHIOPUL.

Înţălegînd Sfirciovschii din oşténii ce-i prinsése cum Pătru vodă şi
10 cu Alexandru vodă nemică nu ştiu de oastea lui Ion vodă, îndată au răpedzit oamini de ţară să dea ştire lui Ion vodă să sirguiască mai în grab, că-i biruinţa a lui, să-i lovască făr<ă> véste, că-i vréme ca acéia, pîn-a nu prinde vrăjmaşul de véste, fiind oaste multă. Şi Svirciovschii sta de păziia pe Pătru vodă şi pe Alexandru vodă.

15 Înţălegînd aceasta Ion vodă cum au putut mai tare au sirguit şi, împreunîndu-să cu toţii la un loc, s-au împărţit în trei polcuri şi din trei părţi au lovit pri oastea lui Pătru vodă, cînd dormiia făr<ă> grij<e>. Aşia nime de nemică nu să putea apuca, fiind dezbrăcaţi şi făr<ă> cai; că caii era slobodzi la păşune, lăsindu-s<ă> în nădejdea străjii. Aşea
20 împresurîndu-i oastea lui Ion vodă, multă moarte au făcut într-înşii. Că nice putea să să apere, nice să fugă. Abiia au scăpat amîndoi domnii,
f. 302^{v} Pătru vodă cu frate-său Alexandru vodă./ Pătru vodă diodat<ă> au fugit la Brăila, lăsind toată tabăra în mînule lui Ion vodă şi a cazacilor. Acolo au dat jac în tabără şi mai mult au lăsat pre cazaci să facă
25 dobîndă.

CÎND AU PRĂDAT ION VODĂ ŢARA MUNTENIASCĂ ŞI AU PUS DOMNU PRE VINTILĂ VODĂ.

După izbîndă ce-au făcut Ion vodă, de au bătut pe Pătru vodă Şchiopul şi pe frate-său Alexandru vodă s-au lăsat în goană după dînşii
30 şi au slobodzit oastea în pradă de au arsu şi au prădat Ţara Munteniască mai mult de giumătate, tăind ce şi le eşiia înainte. Şi puse domnu în Ţara Munteniască pre Vintilă vodă, iar Ion vodă s-au întorsu înapoi.

---

2 meargă / făr<ă> gomon A // 3 meargă / să-i]să / fără // 4 aşa / samă]sumă / de // 5 patru sute de oameni / streaja // 6 pre // 9 Înţelegînd / oşteníi / *ad.marginal* Ioan, 7081 A // 10 Alixandru / nimic // 11 repezit / oameni / sirguiască]grăbească // 12 de grab / că-i]că iaste / *lipseşte* a / lovească / că-i]că iaste // 13 Sfirciovschii // 14 păzea / Alixandru // 15 au sirguit]au venit // 17 pre // 18 Şi aşa nimeni de nimic / *lipseşte* putea / fără // 19 slobozi / lăsîndu-să / nădejdea / strejîi / Aşa // 21 nici[1-2] // 22 *lipseşte* frate-său / Alixandru / deodată // 23 lăsînd / mîine<le> // 25 dobîndă]pradă // 26-1 *după Ureche* // 26 Muntenească // 28 bătut]biruit // 29 *lipseşte* Şchiopul / *ad.marginal* Ioan, 7079 A / *lipseşte* Alexandru vodă // 30 slobozit / Ţara Românească // 31 jumătate / *lipseşte* şi // 32 Muntenească //

www.dacoromanica.ro

CÎND AU ARSU ION VODĂ TÎRGUL BRĂILA.

Oblicind Ion vodă că Pătru vodă şi Alexandru vodă s-au oprit la Brăila, s-au întorsu cu oştile sale asupra Brăilii şi puindu-să cu tabăra supt Brăila au trimis doi muntiani la beiul de Brăila, cerînd pri amîndoi domnii să-i dea lui Ion vodă şi să spue turcului că de nu-i va da, va
f. 303 şădea supt cetate şi o va bate pîn-o va dobîndi./ Iară beiul din cetatea Brăilii, după ce au înţăles soliia şi cérerea lui Ion vodă au trimis şi el 4 agi cu carii au trimis 10 glonţuri de tunuri mari şi 10 mici să dzică lui Ion vodă că cu acel feliu de bucate îl va ospăta turcul din cetate, carele nu le va putea amistui.

Mîniiatu-s-au tare Ion vodă pre acei soli turceşti, cărora au poroncit de li-au tăiat urechile, budzele şi nasurile şi au pus de i-au spîndzurat de picioare înaintea cetăţii. Şi au poroncit de sirgu pedestrimei, dărăbanilor, să facă năvală asupra tîrgului, carii avînd loitre gata, oborît-au de grabă gardul tîrgului dărăbanii lui Ion vodă şi au întrat în tîrgul Brăilii de au tăiat pre turci, de n-au lăsat nice cîine viu în tîrgu. Acela singe s-au vărsat, cît curia pîrău în apa Dunării. Şi au aprinsu tîrgul de au arsu, unde multă avére au aflat, aur şi argint şi mărgăritar mult, că era bogat acel tîrgu, neştiind asupra sa alte prădzi, de cum l-au dobîndit turcii în sama lor.

Vrut-au Ion vodă să să apuce şi de cetatea Brăilii. Ce luînd véste de
f. 303^{v} 15.000 de turci ce vin într-agiutor Brăilii, au pornit/ Ion vodă pre Svirciovschii cu cazacii împrotiva acelor 15.000 de turci, dîndu-i şi 8.000 de moldovéni, pre carii tîmpinîndu-i Svirciovschii şi dîndu-le războiu tare, au înfrînt pre turci şi mare moarte au făcut într-înşii. Abiia au scăpat 1000 de călări.

AL DOILE RĂZBOIU, CÎND AU BĂTUT ION VODĂ PRI OASTEA TURCEASCĂ ŞI TĂTĂRASCĂ.

După acest războiu cu izbîndă a lui Sfirciovschii cu acéle 15.000 de turci, tot nu vrea lăsa Ion vodă cetatea Brăilei în pace. Ce viindu-i din urmă véste de o sam<ă> de turci şi de tătari că au întrat în ţară, au lăsat cetatea Brăila şi au purces cu Sfirciovschii asupra acelor turci şi tătari şi i-au lovit de i-au răsipit şi pri acéia oaste turcească, cît carii încotro au putut scăpa, au fugit.

---

1 *lipseşte* tîrgul // 2 Oblicind]Înţelegînd / Alixandru // 3 *lipseşte* cu tabăra // 4 munteni / de]din / pre // 5 să-i spue // 6 Iar / cetate // 7 înţeles / cererea // 8 carei / zéce[1-2] / zică // 9 fel // 11 *ad.marginal* Ioan, 7082 A // 12 poruncit / de]dă / le-au / buzile // 13 spînzurat / poruncit / de sirgu]de grab // 14 dărăbanilor]dorobaniţilor / carei // 15 dorobanii // 16 în tîrgu în Brăila şi au / nici // 17 sînge / curgea // 18 aflat]găsit / *lipseşte* şi[1] // 19 multu / foarte bogat / păzi // 20 de cum]de cînd / seama // 21 cetate / *lipseşte* Brăilii / Ci // 22 într-ajutor // 23 Sfirciovschii / împotriva // 24 moldoveni / carei / întîmpinîndu-i // 25 au]s-au // 26 Şi abiia // 27 *dupăUreche* / Războiul al doilea / *lipseşte* pri / *ad.marginal* Ioan, 7082 A // 29 acele // 30 Brăilii / Ci // 31 seamă / şi cu tătari // 33 risipit / pre // acea / carei //

www.dacoromanica.ro

CÎND AU ARSU ION VODĂ TIGHINEA ŞI CETATEA ALBĂ.

Ion vodă, vădzind atîta supărare despre turci au tras cu oştile sale
f. 304 supt Tighinea şi împlîndu-s<ă> di mînie/ au început a bate cetatea Tighinii. Şi bătînd-o cîteva dzile o au luat-o şi au aprins-o, de au arsu. Şi de acolo au orînduit 600 de cazaci la Cetatea Albă şi o au aprins-o de au arsu. Ars-au şi giumătate de tîrgu şi multă pradă au făcut cazacii călcînd cîmpii Bugiacului. Iară Ion vodă, pîn-a să întoarce cazacii de la Cetatea Albă, au odihnit cu oştile sale cîteva dzile.

AL TRIILE RĂZBOIU, CÎND AU BĂTUT ION VODĂ PRE O SAMĂ DI OASTE TURCEASCĂ.

Odihnind Ion vodă cu oştile sale, iată îi veni véste di o sam<ă> de turci eşiţi de prin cetăţi şi cu tătarîi Bugiagului, carii mergea la Cetatea Albă să lovască pre Ion vodă făr<ă> véste. Care îndată au orînduit Ion vodă cazacii şi li-au dat şi 3000 de moldovéni, pre carii lăsindu-i Sfirciovschii pre urmă, au tocmit cazacii lui în trei polcuri. În polcul cel denainte era 400 de cazaci cu sinéţă şi toţi cu calcanuri împrotiva suliţălor turceşti orînduiţi. În al doilea polcu era pre atîţea cu sinéţă şi
f. 304^{v} cu arce./ Pre aceştiia i-au orînduit în cornul din driapta. Şi într-acesta polcu şi singur Sfirciovschii. În al triile polcu pre atîţea cu suliţă lungi, pre carii i-au pus în cornul diastînga.

Iară turcii vădzind puţini oamini au sărit cu mare îndrăznială asupra căzacilor. Iară Sfirciovschii au poroncit polcului celui den mijloc de au sărit asupra turcilor, slobodzind într-înşii focul. Şi aşia să făcu o amestecătură mare între dînşii. Atunce şi singur Sfirciovschii cu alt polcu din dos i-au lovit, săgetînd în turci din arce şi ciialalţi cu suliţă lungi dintr-altă parte năvălind asupra turcilor de-i împungea şi-i îngiunghia cu suliţăle. Stătu-t-au un ceas acest războiu între îmbe părţile pîn<ă> ce au sosit şi moldovénii proaspeţi şi cu mare îndrăznial<ă> năvălind asupra turcilor au înfrîntu pre turci şi i-au bătut. Prins-au vii 200 de turci pre carii ca pre nişte dobitoace i-au mînat de i-au închinat lui Ion vodă, pre carii îndată au poroncit Ion vodă de i-au tăiat cu coasăle.

Cap pre acia oaste turcească era un agă prea bogat, carele să

1-4 *după Ureche* // 1 Cîndu // 2 Ioan /văzînd // 3 umplîndu-se / de // 4 Tighinei / bătîndu-o / zile / de]şi / au ars-o // 5 de[']şi // 6 au ars-o / jumătate / *ad.marginal* şi multă pradă au făcut cazacii, călcînd cîmpii Bugiacului A // 7 Bugeacului / Iar // 8 *lipseşte* sale / zile // 9-10 *după Ureche* // 9 treilea / *lipseşte* pre // 10 seamă / de / *ad.marginal* Ioan, 7082 A // 11 *lipseşte* Odihnind Ion vodă... véste N / de o seamă // 12 du prin / tătarii / Bugeacului / carei // 13 lovească // 14 şi li-au dat şi]şi cu / lăsîndu-i // 16 dinainte / patru sute / sînéţe // 17 împotriva suliţelor / polcu / era pre atîţea]iarăş<i> patru sute / sinéţe // 18 aceştea / în cornu de-a dreapta // 19 într-acest polc / treilea polc / pre atîţea]iar patru sute / suliţe // 20 carei / de-a stînga // 21 Iar / văzînd / puţini]oameni de / oameni / îndrăznea<lă> // 22 cazacilor / Iar / poruncit / din // 23 slobozind / aşa // 24 dînşîi / Atuncea // 25 şi]iar / ceilalţi // 26 suliţe / de-i]îi // 27 şi junghiia / siliţile / îmbe]amîndoao // 28 moldovenii // 29 îndrăzneală / înfrînt // 30 carei / *ad.marginal* Ioan 7081 A // 31 carei / poruncit // 32 dă // 33 acea / *lipseşte* turcească / prea]foarte / care //

www.dacoromanica.ro

preţăluia cu multu aur cazacilor şi cu mai mult argint şi alte odoar<ă> făgăduind, numai să nu-l aducă căzacii la Ion vodă. Ce căzacii mai multe socotiia credinţa spre Ion vodă, decît avérea. Şi aşia fu omorît şi acela turcu, cu cielalţi./

f. 305 5 *AL PATRULE<A> RĂZBOIU A LUI ION VODĂ, CÎND S-AU BĂTUT CU TURCII LA CAVUL, UNDE MAI APOI I S-AU TÎMPLAT ŞI MOARTE<A>.*

Înţălegînd acéstea sultan Selim, împăratul turcescu, foarte s-au turburat tare şi socoti singur să margă cu oşti asupra lui Ion vodă, ca să
10 stropşască toată Ţara Moldovii şi pre hainul său Ion vodă să-l prindză, căci întrasc în grij<e> mare împăratul să nu piardză Moldova.

Poroncit-au de sirgu în toate părţile, la toţi sangiacii, să să gătédze de oaste şi de iznoav<ă> au pornit pe Pătru vodă Şchiopul cu multă oaste turcească asupra lui Ion vodă. Aşijdirea poroncit-au şi la hanul
15 Crîmului să să porniască cu toată oastea asupra lui Ion vodă.

Înţălegînd Ion vodă acea gătire mare şi de hanul cu tătarîi că-i vine asupră di o parti, de altă parte turcii cu Pătru vodă, carii acum sosis<ă> la Dunăre, au orînduit pre Irimiia, pîrcălabul de Hotin, cu 1300 de moldovéni la trecătoarea Dunării, să apere trecătoarea
f. 305v 20 turcilor./ Iară Ion vodă, strîngîndu-ş<i> oastea sa, s-au supus supt Tighinea. Acolo au lăsat oastea să să odihniască pîn-îi va veni răspunsu de la Ierimiia pîrcălabul de vrăjmaşul său. Iară Irimiia pîrcălabul, mergînd la Dunăre şi vădzind de ceia parte atîta mulţime de oşti turceşti cu Pătru vodă s-au agiunsu pre tainâ cu Pătru vodă, de la care
25 au luat 30.000 galbini de aur şi s-au făcut că nu poate opri trecătoarea, pentru mulţimea turcilor. Şi întorcîndu-s<ă> Irimiia pîrcălabul la Ion vodă, pre carele l-au aflat supt Tighinea, unde începus<ă> a bate Ion vodă cetatea Tighinii şi i-au spus cum n-au putut opri atîta mulţime de oşti.

30 Care audzind acéstea Ion vodă de la Irimiia pîrcălabul că turcii întîi trecus<ă> tunurile cu enicérii Dunărea s-au gătit şi Ion vodă, strîngîndu-ş<i> mai degrab oastea, au purces în tîmpinarea turcilor la Dunăre. Şi aproape de Dunăre s-au aşădzat Ion vodă cu tabăra. Iară căzacii neavînd limbă, căci pre Irimiia pîrcălabul nu-l crédea căzacii,
35 fiind în grij<e>, s-au strînsu la cortul lui Ion vodă şi i-au dzis
f. 306 Sfirciovschii lui Ion vodă aceste cuvinte:/ „Noi că ţ-am giurat să-ţ<i>

---

1 preţuia / mult auru / odoară // 2 ducă / Ci / cazacii // 3 socotea / averea / aşa // 4 acel / ceialalţi // 5-7 *lipsesc* N // 5 A patrulea / cîndu / *ad.marginal* Ioan, 7082 A // 7 întîmplat // 8 Înţelegînd acestea / *lipseşte* sultan împăratul Selim / *lipseşte* turcescu // 9 meargă // 10 Moldovei / prinză // 11 piiarză // 12 Poruncit-au / de sirgu]de grab / sangeagii / gătească // 13 Petru / *lipseşte* Şchiopul // 14 Aşîjderea / poruncit-au // 15 pornească // 16 Înţelegînd / tătarii // 17 de / şi de altă / carei au sosit la Dunăre // 18 *lipseşte* de // 19 moldoveni // 20 Iar // 21 odihnească // 22 Irimiia / de vrăjmaşii săi turci / Iar / pîrcălab // 23 văzînd // 24 ajunsu cu Pătru vodă pre tainâ // 25 de galbeni /făcut // 26 Ioan // 27 începuse Ion vodă a bate // 28 cum că // 29 oşti]turci // 30 Care]Iară / auzind acestea / pîrc<ălabul> / *ad.marginal* Ioan, 7082 A // 31 trecuse / inicérii // 33 aşăzat / Iar // 34 cazacii[1-2] / pîr<călabul> / credea // 35 zis // 36 *lipseşte* că / ţe-am jurat //

www.dacoromanica.ro

fim cu credinţă, Ioane vodă, să-ţ<i> slujim pîn-în cest ceas, împrotiva vrăjmaşului tău şi de acum sintem gata să-ţ<i> slujim şi ştim că vrăjmaşul tău nu pintru ţara ta, făr<ă> cît pintru trupurile noastre vine. Ce noao ne trebuie să ştim întîi, mulţi sint şi ce gîndescu, pintru să nu fim ca nişte oamini morţi, aduşi la mormînt şi să nu ne punem capetele, ca nişte dobitoace mute; pintru acéia ce véste are de dînşii, ce sfat, ce meşterşug, spune noaă."

La acéstea cuvinte ale lui Sfirciovschii, suspinînd Ion vodă, au răspunsu prostéşte: „Am cunoscut de multe ori priinţa voastră spre mine, iubiţii mei vitéji şi n-aş fi bucuros să vă amăgescu, nice să fac ceva făr<ă> sfatul vostru. Ce aşia vă dau în ştiinţă cum Ierimiia pîr<călabul> nu-i departe, cu o samă de oaste, căruia i-am poroncit să ne facă ştire dc sirgu de nepriiatinul nostru, căci ari aşia deplin véste şi ştire de dînsul. Eu pre Irimiia îl credzu ca pre sănătatea mea, că i-am cunoscut şi ştiu bini credinţa şi bunătatea lui. El mi-au făcut ştire cum
f. 306v mai mult de 15.000 de turci nu sintu. Ce de ar fi şi 30.000/ ne vom bate, cu agiutoriul lui Dumnedzău cu dînşii."

Nu s-au aşădzat Svirciovschii pre cuvîntul lui Ion vodă, ce au poftit pre Ion vodă să şadză acolo cu tabăra, iară el cu oamenii lui va mérge supt nepriiatinul pintru limba. Priimit-au Ion vodă cu dragoste socotiala lui Svorciovschii şi l-au slobodzit să margă. Şi i-au dat Ion vodă pri hatmanul său, pri Veronie, cu 5000 de moldovéni călări, carii mergînd împreun<ă> cu Sfirciovschii au dat peste straja turcească, carii era pri atunce cît şi oamenii lui Ion vodă. Şi dîndu-le războiu, au înfrîntu pri turci; şi n-au putut lua altă limbă, făr<ă> numai un turcu rănit foarte tare, dintru care altă nemică n-au putut înţălegi, ce numai din singura straj<a> au cunoscut că iaste oaste turcească multă.

Atunce au dzis cazacii lui Ion vodă să fie triaz şi cu pază, cum va credé mai multu pre Irimiia pîrcălabul. La care altă nemică Ion vodă n-au răspunsu, făr<ă> cît au dzis: „Nu avem grij<e> pintru aceasta şi ştiu, după cum nădăjduescu că în scurtu să va arăta. Că eu pintru acéia am venit, să-mi apăr moşiia pîn-la moarte." Şi au eşit Ion vodă din
f. 307 tabăr<ă> cu/ 300 de călăreţi şi s-au lipit de baltă la Cavul, care baltă iase din Dunăre. Şi s-au suit într-un piscu de dial, ca să poată cunoaşte cîtă sam<ă> di oaste turcească va fi. Ce nemică n-au putut pricépe, că oastea era pre văi tăbărîtă. Ce numai străjile au vădzut în 4 locuri, care nelăsindu-s<ă> să vă vadză de tot de moldovéni, s-au clătit pri încet în

---

1 împotriva // 2 sîntem // 3 pentru[1-2] / fără cît // 4 Ci / tribue / sînt / pentru // 5 oameni // 6 pentru aceia // 7 meşteşug / noao // 8 aceste / *ad.marginal* Ioan, 7082 A // 9 prosteşte // 10 miei / nici // 11 Ci aşa / Irimiia // 12 nu-i]nu e / seamă / poruncit // 13 de sirgu]de grab / dă nepriiatenul / căci că are /aşa // 14 crez // 15 şi-i ştiu bine // 16 *lipseşte* de turci / sînt / Ci // 17 ajutoriul / Dumnezeu / dînşîi // 18 aşăzat Sfirtovschii / ci // 19 pohtit / pe / şază / iar // 20 merge / nepriiatenul pentru / *lipseşte* Ion vodă / *ad.marginal* Ioan, 7082 A // 21 socoteala / Sfirciovschii / meargă / *ad.marginal* Ion vodă A // 22 pre[1-2] / moldoveni // 23 care / streaja // 24 carei / pre atuncea // 25 pre // 26 alt nimic / înţelége // 27 ci / streaja // 29 atunci / zis / treazu // 30 *lipseşte* mai multu // 30-31 La care Ion vodă nimic alt n-au răspunsu // 31 zis / avem / pentru // 32 pentru aceia // 34 tabără // 35 deal // 36 seamă de / Ci nimic / putu<t> // 37 Ci / strejile / văzut // 38 nelăsîndu-să / vază / moldoveni / pri]prin / *lipseşte* încet //

www.dacoromanica.ro

văi. Şi aşia, neputînd Ion vodă pricépe pre nepriiatinul său, s-au tras cu toată oastea sa, care era 30.000, puind-o în 30 de polcuri; şi tot polcul avea tunurile sale.

Iară acolo, o sam<ă> den boiarii ţărîi, anume Murgul, vornicul cel mare, şi Bilăe vor<nicul> cel mare şi Slăvilă hatmanul, vădzind atîta putére de oaste turcească ce venis<ă> cu Pătru vodă, temîndu-s<ă> să nu cadză în mréjea vrăjmaşilor săi, au părăsit pre Ion vodă şi au fugit la turci, la Pătru vodă.

Avea Ion vodă şi pive, 80, în oastea sa, de aruncat cumbarale, călărime deosăbi. Avea ţiitoare, Ciui; Ion vodă sta diosăbi, care pintru multă dragoste ce avea spre Ion vodă nu l-au lăst pri Ion vodă între
f. 307v oastea cea călare,/ temîndu-s<ă> să nu-l vicleniască boiarii ţărîi, precum au şi făcut, de nevoe, şi să nu-l dea turcilor, ce numai în cazaci nedejduia şi credea.

După ce împărţi Ion vodă oastea în 30 de polcuri, pîn-a să încépe războiul, atuncea au vădzut Ion vodă oastea turcească, multă, care socotiia mai bine de 50.000. Şi atuncea s-au vădzut amăgit de Irimiia pîrcălabul, pre carele îl avia mai în mare credinţă decît pre alţii. Şi îndată poronci Ion vodă să chéme la sine pri Irimiia pîrcălabul. Ce s-au apărat Irimiia pîr<călabul> cu aceste cuvinte, că n-au putut pricépe şi cunoaşte. Iară priinţa şi credinţa lui către Ion vodă să va videa, că întîi el va da războiu turcilor. Şi îndată au purces Irimiia pîrcălabul cu polcul său asupra turcilor. Şi apropiindu-să de turci au poroncit stegariului său de au slobodzit stiagul în gios şi ş-au luat toţi şlicile şi ş-au plecat capetele la turci.

Turcii ce era să-ş<i> dea războiu, vădzind aceasta, au stătut pîn-s-au apropiiat Irimiia pîrcălabul cu oamenii săi, şi s-au închinat la turci. Iară alţi moldovéni, vădzind faptele Irimiei pîrcălabul au alergat la Ion vodă înspăimaţi şi i-au spus de Irimiia pîrcălabul. Ce Ion vodă, ca un
f. 308 om cu inimă/ mare ce era, să nu-ş<i> piiardză inimile pentru Irimiia, care au viclenit pre domnu său. Şi îndată au poroncit să dea din trîmbiţ<e> şi în tobe semnu de bătae. Iară turcii au pus în frunte pre Irimiia pîrcălabul cu oamenii săi, de-i mîna denapoi, ca pre nişte dobitoace, asupra oştii lui Ion vodă. Iară Ion vodă, vădzind pre moldovénii săi cu Irimiia pîrcălabul în frunte, au poroncit de au slobodzit sinéţăle toate într-înşii, de au perit pîn-la unul. Că cîţi n-au perit de focul lui Ion vodă, îi omorîia turcii din urmă, de nu putea străbate de trupurile lor, cădzute.

---

1 aşa / pricepe / nepriiatenul / *ad.marginal* Ioan, 7083 A // 2 *lipseşte* toată / 30.000 de oameni / puindu-o // 4 Iar / seamă / ţării // 5 Bilie / *lipseşte* vor<nicul> cel mare şi / hat<manul> / văzînd // 6 putere / venise // 7 cază / mréje // 9 arunca // 10 deosebi[1-2] / Czui / pentru // 11 pre // 12 viclenească / ţării // 13 dă nevoe / ci // 14 năjduia // 15 începe / *ad.marginal* Ioan, 7083 A // 16 atunci / văzut // 17 socotea / cincizeci de mii / atunci // 18 pîr<călabul> / avea // 19 porunci / chiiame / pre / Ci // 20 pricepe // 21 Iar / vedea // 22 pîrcălab // 23 poruncit // 24 slobozit steagul / jos / işlicile // 25 capetile // 26 văzînd // 27 pîr<călabul> // 28 Iar / moldoveni / văzînd / Irimii pîrc<ălabul> // 29 înspăimîntaţi / pîr<călabul> / Ci // 30 mare]tare / piiarză // 31 au]s-au / pre]de către / domnul / poruncit // 32 bătae]războiu / Iar // 33 pîr<călabul> / de-i]de / *lipseşte* denapoi // 34 Iar / văzînd / *ad.marginal* Ioan, 7083 A // 35 moldovenii / pîr<călabul> / poruncit // 36 slobozit / sîneţile / de au perit pîn-la unul]şi au perit toţi // 37 Ioan / omoriia // 38 străbate]răzbate / căzut //

www.dacoromanica.ro

Iară cazacii, vădzind ce să lucriadză, au slobodzit focul în turci aşia de tare, cît să amestecas<ă> turcii în de ei. Iară şi moldovénii dintr-altă parte aşea au dat de tare năvală asupra turcilor, cît diodată i-au împinsu de au dat dos turcii, ori că nu le putusă sta mai mult turcii împotriv<ă>, ori că vrea să ia în foc, dacă să vor mai apropiia de pedestrime. Ce Sfirciovschii pricepînd acéia, au strîgat asupra moldovénilor să să întoarcă moldovénii. Şi întorcîndu-s<ă>, turcii i-au luat în goan<ă> pre moldovéni. Moldovénii, vădzind că-i gonescu aşia
f. 308v de tare turcii, de iznoav<ă> s-au întorsu la turci./ Stătut-au un războiu aşia de mare între dînşii, că aşia să apropiiasă unii de alţii, cît de a mînă să bătea. Slobozit-au turcii foc din sinéţă asupra moldovénilor şi acéia moarte s-au făcut între dînşii, cît pica de pre cai, aşia turcii, cum şi moldovénii. Nice să mai audziia de trăsnetul puşcilor de îmbe părţile, pîn<ă> slăbisă mînule tuturor a să tăia unii pre alţii, nice puşcaşii nu mai ştiia în cine dau, nice putea videa unul pre altul de prav şi de fumul puşcilor.

Atuncea Ion vodă au îndriptat pre ai săi de napoia puşcilor să să odihniască puţin şi să-ş<i> păzască stiagurile sale. Aşijdirea şi turcii s-au dat înapoi să să odihniască şi ei. Aşea stînd şi prăvind unii spre alţii, au dat o ploae mare şi répede, de s-au muiat pravul. Ce n-au fostu îndămînă moldovénilor, că li s-au muiat pravul şi puşcele, de unde avea mare agiutor. Ce numai de a mînă le căuta a să bate; ce şi mînule le era slăbite, că nu mai putea sprijeni mulţimea turcilor. Că şi tătarîi proaspeţi veniţi din dos i-au lovit pri moldovéni şi i-au înfrîntu, de i-au gonit, împriun<ă> cu turcii şi i-au omorît, de au rămas numai
f. 309 pedestrimea şi oastea de strînsură, cazaci 250. Ce fiind şi/ turcii osteniţi nu cutedza a năvăli asupra cazacilor. Vădzind acéstea Ion vodă, alergînd de sirgu la cazaci li-au dzis: „Vădzu, bunii miei vitéji, că den vicleşugul Irimiei pîrcălabului am sosit la aceasta, să ne punem capetele; ce pre unde vor pica capetele voastre, acolo şi al mieu. Sufletul să margă drept la ceriu."

La acéstea i-au răspunsu pre scurt Sfirciovschii: „De moarte nice cît de puţin noao nu ni-i grij<e> şi cu drag vom muri toţi; ce să dăm încă războiu acelor cîini de păgîni." Şi acéstea dzicînd s-au pedestrit cu toţii şi împreunîndu-să cu oastea ce era venită, mai mulţi în dobîndă decît în liafă, care era ca la 20.000 şi năvălind cu dînşii singur Ion

---

1 Iar / văzînd / lucrează / slobozit // 2 aşa / amestecase / în de ei]între ei / Iar / moldovenii // 3 aşa / deodată // 4 dosul / putuse / *lipseşte* mai mult // 5 să]să-i / daca // 6 Ci / aceia / strigat // 7 moldovenii[2] // 8 Moldovenii văzînd / aşa // 9 Şi au stătut // 10 aşia]atît / aşa / apropiiase // 11 bătea]tăia / sinéţe / moldovenilor // 12 acéia]acolea dînşîi / de]du / aşia]atît / cum]cît // 13 Nici / auzea / îmbe]amîndoao // 14 slăbise / mîinile / *lipseşte* să / nici// 15 nici / putea]se mai / vedea / pre]cu // 16 praf / fum // 17 Atunci / îndreptat / de]din / *ad.marginal* Ioan, 7083 A // 18 odihnească / păzească steagurile / Aşîjderea // 19 odihnească / Aşa / privind / spre]la // 20 praful / Ci // 21 îndemînă moldovenilor / praf / puşcile // 22 ajutor / Ci[1-2] / mîinile // 23 sprijini / tătarii // 24 venise / pre moldoveni / de]şi // 25 împreună // 26 Ci // 27 cuteza / Văzîndu acestea // 28 de sirgu]de grab / li-au dzis]zicîndu-le / *ad.marginal* Ioan 1983 A / Văzu // 29 din / Irimii pîr<călabului> // 30 capetile[1-2] / ci / *lipseşte* acolo // 31 meargă / cer // 32 acestea / nici // 33 ni-i]ne iaste / ci // 34 încă]iarăşi / *lipseşte* de păgîni / acestea zicînd // 36 leafă //

www.dacoromanica.ro

vodă, au apucat puşcile de la turci, céle uşoare; şi o puşcă dintr-acélea singur Ion vodă o au apucat-o. Că aşia era de tare Ion vodă, cît singur o au tras-o. Care împlîndu-le aceli puşci cu prav, li-au spartu şi li-au lepădat. Şi legînd tabăr<ă>, s-au tras cale de o dzi la un sat de s-au îngropat, unde de apă mare nevoe şi lipsă avea.

Iară turcii, dacă s-au strînsu cu toţii, cu cei den goană, i-au încongiurat mai nainte de apusul soarelui. Şi era atîţea de mulţi turci cu tătari, cît nu-i puteai cuprinde cu ochii. Şi acolo toată noaptea i-au
f. 309v străjuit turcii pri oastea lui Ion vodă,/ să nu iasă dintr-acel loc. Şi au aprinsu casăle într-acel sat, ce era pustiiu, să li să facă turcilor lumină.

Iară dacă s-au făcut dzuă, cu toate puşcile au început turcii a bate într-înşii. Ce nu le putea strîca nemică, că să îngropasă bine oastea lui Ion vodă, cu cazacii, unde trii dzili s-au apărat, făcînd căzacii în cîteva rînduri şi năvală asupra turcilor. Ce văzdind turcii că cu greu îi vor dobîndi, au pus la socotială să facă legătură cu Ion vodă, să li să închine. Ion vodă încă văzdind că flămîndzăscu şi mor de séte şi pravul încă înpuţinas<ă>, să fugă, să scape, loc nu era, doar să zboare, că tot locul cuprinsése turcii, au gîndit ca doar cu blîndéţe şi cu giurămînt făcînd turcii să va scoate din moarte. Era jale mare lui Ion vodă de oastea ce-i venis<ă> în dobîndă, măcar că cazacii era gata toţi să moară lîngă Ion vodă.

Începu a trimite Ion vodă la turci că să va închina, de vor trimite un om ca acela să-i giure la poftele lui Ion vodă. Turcii bucuroşi au fostu la una ca acéia; decît cu arme şi cu singe, mai bine cu înşălăciune să-l dobîndiască. Şi trimisără un turcu la Ion vodă de-i giură pre
f. 310 acéstea:/ Întîi pre cazaci să-i sloboadză întregi şi cu viaţă. A doa, ca să-l ducă pre Ion vodă viu la împăratul, stăpînul lui. Iară pentru oastea de ţară nemică n-au pomenit, căci nu să îndoia că nu o va erta, fiind raia şi pagubă Împărăţici s-ar face de-i vor omorî.

După ce-au giurat turcul pre acéstea lui Ion vodă, au eşit din şanţu, luînd cu sine pre toţi cazacii. Şi aşia au dzis către turcu: „De vréme că iaste voia lui Dumnedzău să cadzu eu astăzi în mînule voastre, mă rog să-mi arătaţi acéia ce mi-aţ<i> giurat: să slobodziţi pre aceşti oamini buni; iară de aveţ<i> vrio mînie pri dînşii, de pre mine vă răsplătiţi<i> şi lor le daţi pace."

Şi aşia împărţindu-ş<i> Ion vodă tot ce-au avut al său între cazaci, ş-au luat ertăciune de la dînşii, făgăduindu-să că pînă la moarté nu va uita pre cazaci. Audzind acéstea căzacii au început cu toţii a plînge şi

---

1 dintr-aceli // 2 apucat / aşa // 3 tras / umplîndu-le acele / cu]de / praf / le-au[1-2] // 4 tabăra / zi // 6 Iar / daca / din // 7 atîţea]atît // 9 strejuit / pre // 10 casele / *lipseşte* ce era // 11 Iar daca / zioă // 12 Ci / strica nimic / îngropase // 13 trei zile / cazacii // 14 Ci văzînd // 15 socoteală /să facă cu Ion vodă legătură // 16 Iar Ion / văzînd / flămînzescu / *ad.marginal* Ioan, 7082 A / praful // 17 îl împuţinase / doară // 18 îl coprinsése / doară / blîndéţe / jurămînt // 19 să]că să // 20 venise / toţi gata // 22 Ion vodă a trimite / vor]va // 23 jure / pohtele // 24 aceia / *după* sînge *ad.* vărsat // 25 dobîndească / trimiseră / jură // 26 acestea / sloboază / *lipseşte* şi / doao // 27 pe / Iar // 28 nimic / o]să // 29 s-ar]să va // 30 jurat / acestea // 31 aşa / zis / *ad.marginal* Ioan 7083 A // 32 Dumnezeu / caz / astăzi / mînile // 33 aceia / jurat / sloboziţi / oameni // 34 iar / vreo / pre dînşîi / *lipseşte* de // 36 aşa // 37 dînşîi / pîn-la moartea lui // 38 Auzind acestea cazacii //

www.dacoromanica.ro

a-l săruta. Apoi, depărtîndu-să ca trei pistréle de sigiată de la cazaci
f. 310v ş-au luat ertăciune de la ţară cu multe lacrămi / şi de iznoav<ă> s-au
înturnat la căzaci de li-au împărţit aur, odoar<ă>, ce au avut la sine
dzicînd: „N-au vrut aceasta Dumnedzău, bunii miei voinici, ca să pot
avea mai mult pre voi, sau pre aciia deplin 1200, că m-aş fi nevoit, cu
agiutorul lui Dumnedzău, să nu îmble aceşti cîini pre locul mieu, care
mi l-au luat Dumnedzău, pintru multe a méle păcate. Ce în zădar,
acéstea îmi caută a răbda, ce au slobodzit Dumnedzău asupra mea să
mă despartu de voi, să vă ducă Dumnedzău sănătoşi la casăle voastre.
Iară pre mine, de mă va păzi Dumnedzău de singeroas<ă> mîna acéstor
oamini răi şi mă vor duce cu viaţă la stăpînul mieu, nu mă îndoescu
nemică întru stăpînul mieu că-mi va da iarăş<i> domniia şi voi şti a
mulţămi Crăiei Leşăşti şi niamului leşăscu. Şi ce am avut pre lîngă
mine, mai bine voao să rămîe, decît acelor cîini, pintru priinţa şi
slujbele ce am cunoscut de multe ori de la voi."

Clătit-au la multă vărsare de lacrămi pre cazaci aceasta voroavă a
lui Ion vodă. Şi ş-au lăsat Ion vodă şi sabiia la dînşii şi au purces
singur, al doile numai cu un liah, anume Osmonschii, ca un rob, în
f. 311 tabăra turcească./ Acolo, după ce l-au dus pre Ion vodă la paşa, care
era sarascher, 4 ceasuri l-au mustrat paşa. La care ce ar fi răspunsu Ion
vodă turcilor să cunoaşte că au răspunsu cuvînt mare. Că acolo fiind
Ion vodă la paşa, l-au giunghiat paşa cu hamgériul în pîntece şi în gură
şi, scoţîndu-l afară i-au tăiat capul, puindu-l în suliţă. Iară trupul l-au
legat de coadele a 2 cămile, de l-au rupt bucăţi. Aşia scrie cronicariul
Gvagnin de moartea lui Ion vodă. Iară Uréche vornicul scrie cum de
viu l-au legat pre Ion vodă de coadele a 2 cămile de l-au fărîmat. Şi
atuncea dzic să fie dzis Ion vodă: „Caută că eu multe feliuri de morţi
groznice am făcut, iar aceasta moarte n-am ştiut să o fiu făcut." (Vedzi
ce fel de pocăinţă are tiranul.) Mai apoi ciialalţi turci îş<i> ungea
sabiile cu singele lui Ion vodă. Plata ş-au luat Ion vodă pintru cumplite
morţi ce au făcut şi el. Mai scrie Gvagnin de dzice că pintru acéia l-au
pedepsit Dumnedzău pre Ion vodă, că să turcisă, ca cu légi turcească
să poată scăpa de moarte. Pre urmă s-au lăsat turcii la céilaltă spudză
f. 311v de ţară de i-au/ snopit şi i-au sfărîmat.

Iară căzacii vădzind spre ce le stă lucrul şi nelăsindu-s<ă> pre
giurămîntul turcilor au silit să între în şanţu ca să să apere pîn-la
moarte. Ce n-au putut, că era şanţul cuprinsu de turci. Ce vădzind
căzacii una ca acéia au întrat în grămadă, în tabăra turcească, tăind şi

---

1 săgeată // 2 iznoavă // 3 înturnat]întorsu / le-au / şi odoară // 4 zicînd / *lipseşte* aceasta / Dumnezeu / *ad.marginal* Ioan, 1573 A / pot]poci // 5 aceia / înevoit // 6 ajutorul / Dumnezeu / umble // 7 care mi l-au dat Dumnezeu şi iarăşi mi l-au luat, pentru / a]ale / Ci / zadar// 8 acestea / slobozit / Dumnezeu // 9 desparţu / Dumnezeu / casele // 10 Iar / Dumnezeu / sîngeroasă // 11 oameni / viiaţă // 12 nimic // 13 mulţumi / neamului // 14 pentru // 17 dînşii // 18 doilea / leah // 22 la paşa, însuş<i> paşa l-au jungheat cu hamgerul // 23 Iar // 24 doao / rupt bucăţi]sfărîmat // 24-26 *lipseşte* Aşia scrie... de l-au fărîmat // 27 zic / zis // 28 groaznice / iar această / Vezi // 29 *lipseşte* fel de / *ad.marginal* Ioan, 7084 A / ceialalţi // 30 sîngele / pentru // 31 zice / pentru aceia // 32 Dumnezeu / Ioan / turcise / legea // 33 să scape de / ceialaltă / scudză]spuză // 35 Iar cazacii văzînd / nelăsîndu-să // 36 jurămîntul turcului // 37 Ci^{1-2} / coprinsu // 38 văzînd cazacii / aceia //

www.dacoromanica.ro

omorînd pre turci, de au perit pîn-într-unul. Iară pre o sam<ă> de cazaci i-au prinsu turcii vii, anumi pri Sfirciovschii hatmanul şi pe Vavrinţu Cozlovschii şi pre Ploţan şi pre Zadorschii şi pri Iancil şi pri Zaleţschii şi pri Boguţschii. Aceştie pre urmă s-au răscumpărat şi au eşit din robie.

După perirea lui Ion vodă şi răsipa oştii lui s-au slobodzit tătarîi în pradă peste toată ţara, de au robit, de n-au fostu niceodată mai mare pustiire în ţară, decît atuncea, împresurîndu-i pre toţi făr<ă> véste pre la casăle lor.

Ce om au fost Ion vodă nu trebue mai mult a-l tălmăci, că faptele lui îl arată. Şi au domnit ani 6./ Fila 312 albă.

f. 312^{v}

VALAHIA.

7085, 1577. DOMN 27. DOMNIE 30. MIHNEA VODĂ AL 2<-LEA>, FIIUL LUI ALEXANDRU VODĂ. Cap <loc gol>.

După moartea lui Alexandru vodă au rădicat boiarii domnu pre fii-său Mihnea vodă, în locul tătîne-său. Şi au trimis boiarii pe Mitrea vistiiariul la Poartă ca să-i aducă stiag de domnie. Deci mergînd Mitrea vist<ierul> acolo au trimis împăratul pre un agă turcu împreună cu Mitrea vist<ierul> de au dus stiag Mihnii vodă, ca să domniască Ţara Românească. Atuncea au adaos Mihnea vodă la Poartă un bir ce i-au dzis găliată.

Iară cînd au fost al patrule<a> an a domniei Mihnii vodă, rădicat-au mehedinţii un domnu, anume Radul vodă Popa. Şi au venit Radul vodă Popa cu mehedinţii şi cu mulţi lotréni asupra Mihnii vodă, ca să-l scoaţ<ă> din domnie. Deci Mihnea vodă strîngîndu-ş<i> oastea sa, s-au gătit de războiu şi s-au lovit cu Radul vodă Popa şi cu mehedinţii la Craiova, în ţinutul Dolj. Şi au biruit Mihnea vodă pre mehedinţi şi
f. 313 au/ fugit Radul vodă în cetatea Timişvarului. Iară pre urmă au venit Borcia clucériul cu ceauş de la Poartă şi au adus mazilie Mihnii vodă, aflîndu-să Mihnea vodă la Mănăstirea Plumbuita, în dzua Naşterii lui Sveatîi Ioan. Şi s-au dus Mihnea vodă la Poartă, unde după ce-au sosit acolo l-au trimis turcii la Tarabuz, surgun.

---

1 întru unul / Iar / seamă // 2 anume / pre[1] // 3 pe[1] /pre[3-4] // 4 pre / Aceştea // 6-9 *după* r. 12 // 6 Ioan / risipa oştilor / *ad.marginal* Ioan, 7084 A // 7 tătarii în ţară, în pradă, peste / fost niciodată // 9 casele // 10 faptele // 12 Valahiia, *lipseşte* C / *ad.marginal* A // 13-14 *lipsesc* C // 13 *lipseşte* 7085... Domnie 30 // 14 Alixandru / *lipseşte* Cap // 15-27 Mihnea vodă au rămas în locul tătîne-său domn. Şi au trimis pre Mitrea vistierul şi i-au adus steag de la Poartă. Şi au adaos în ţară găleata. Deci cînd au fost al patrulea an din domniia lui, iar boiarii mehedinţi au rădicat un domn ce i-au zis Radul Popa. Şi au făcut războiu cu Mihnea vodă la Craiova şi au fost izbînda Mihnii vodă C // 15 Alixandru // 16 *lipseşte* fii-său / boeri / *după* vodă *anulat* fii-său A // 17 vistierul / steag // 18 trimis pre un agă turcu împăratul / *ad.marginal* mergînd Mitrea vist<ierul> acolo A // 19 dus]adus / steag / domnească // 20 bir ce-i zicea găleată // 22 Iar / al 4 an / a]al / Mihnii vodă]lui / rădicatu-ş-au // 24 lotréni]lotri / *lipseşte* ca // 25 *ad.marginal* Mihnea vodă, 7085 A // 27 *lipseşte* Dolj A // 28-32 *lipsesc* C // 28 Iar // 29 mazîlie / *ad.marginal* adus. Mihnea, 1577 A // 30 zioa Naşterii Sfîntului Ioan Botezător // 32 surghiun //

www.dacoromanica.ro

Făcut-au Mihnea vodă Mănăstirea de la Tutana, în ţinutul Argeşului. Şi au domnit ani 6/.

f. 313v

MOLDAVIA.

7084, 1576. DOMN 31. DOMNIE 33. PĂTRU VODĂ AL 6<-LEA>, CE I-AU DZIS ŞCHIOPUL, FIIUL MIRCII VODĂ AL 2<-LEA> ŞI NEPOT DE SOR<Ă> MIHNII VODĂ. Cap <loc gol>.

După ce au omorît pre Ion vodă, paşa ce era sarascher pri oştili turceşti au pornit pre Pătru vodă la scaonul ţărîi; iară el singur cu oştile turceşti s-au întorsu înapoi. Iară Pătru vodă îndată au şi pornit pre Bilăe vornicul de au cuprinsu scaonul la Suceav<ă> şi au dat véste de pace şi de domnu tînăr şi au scos şi bejeniile pre acas<ă>. Şi pre urmă au sosit şi Pătru vodă la Iaşi şi s-au aşedzat la scaun iunie 25 de dzile.

LUCRURI STREINE.

Léşii, după moartea lui Jicmont craiului, au fost ales craiu pre
f. 314 Henric, fratele craiului franţozescu./ Acest Henric, craiul leşăscu, oblicind de moartea frăţine-său, lui Carol, craiului franţozescu au eşit pre tainã, neştiind léşii, din Cracău, pri o portiţă şi s-au dus la Ţara Franţozască, de au stătut craiu franţozescu în locul frăţîne-său, lui Carol.

Într-acest an 7084<=1575> dic<hemvrie> 18, sultan Selim, împăratul turcescu, după ce luă véste de bucurie de 2 cetăţi la Africa, a hişpanilor, că li-au dobîndit, anume Tunes şi Goleta, ce de mare bucurie de luarea acelor 2 cetăţi au făcut dunaima şi după ce-au trecut apoi 2 săptămîni au murit sultan Selim, împăratul. Tăinuitu-s-au cîtăva vréme moartea lui sultan Selim, pîn-au ales împărat pre sultan Amurat, ficiorul cel mai mare a lui sultan Selim. Acest Amurat au omorît pre cinci fraţi ai săi mai mici. Iară sultan Selim au împărăţit 7 ani şi 2 luni. Iară létopisăţul lui Uréche vor<nicul> scrie pintru sultan Selim împăratul că au împărăţit 8 ani şi 6 luni şi dzici că au fost băutor la
f. 314v vin, dar şi straşnic la războae./

Într-acestaş an trimis-au sultan Amurat multe oşti turceşti, făr-de

---

1 *lipseşte* de la / *ad.marginal* în ţinutul A // 2 *lipseşte* Argeşului A / Şi au domnit]domnindu // 3-6 Domniia lui Pătru vodă ce l-au poreclit Şchiopul. Cap 55 N // 3 Moldaviia B, *ad.marginal* A // 4 *lipseşte* 7084... domnie 33 // 5 zis / *după* Mircii vodă *ad.* 1576 // 5-6 *lipseşte* al 2<-lea> şi nepot de sor<ă> Mihnii vodă. Cap // 8-9 După ce au omorît paşa pre Ioan vodă au pornit pre Pătru vodă la // 9 ţării / iar // 10 Iar // 11 Băila vornic / coprinsu scaunul Sucévei // 12 băjăniile pre la casele lor // 13 aşăzat / la]în /la iunie / *după* zile *ad.* l<ea>t 7084 // 14 *ad.marginal* Lucruri strini, 1576 A, *lipseşte* N / striine // 15 Jîcmon craiu // 17 oblicind]înţelegînd / *lipseşte* craiului franţozescu // 18 pre // 19 Franţozească / frăţine-său / *lipseşte* lui // 21 *ad.marginal* dic<hemvrie> 18. Sultan Selim, 7084 A / *lipseşte* 7084, dichemvrie 18 N // 23 le-au / ci // 24 doao // 25 *lipseşte* apoi // 26 Murat // 27 feciorul / a]al / *lipseşte* sultan / Murat / omorît-au // 28-31 *după Ureche* // 28 pe / Şi s-au împărăţit sultan Selim ani 7 // 29 Iar létopiseţul / vornic / pentru // 30 *lipseşte* împăratul / 6]2 / zice // 32-6 *după Ureche şi parafrazări Axinte* // 32 Murat /făr<ă> număr //

www.dacoromanica.ro

număr, de au trecut marea şi s-au oştit asupra Vavilonului, care iaste la răsărit. Şi au făcut tari războae cu haldeii, ce să număscu acum cazîlbaşi. Şi multă vréme s-au luptat cu dînşii şi nemică n-au isprăvit şi mulţi turci făr<ă> sam<ă> au perit. Pre această vréme s-au arătat în văzduh sămnu de mierare: stea cu coadă, sau, cum dzic unii, cometa. Noem<vrie>.

Tot într-acestaş an mare pradă au făcut tătarîi în Ţărîli Rusăşti, în Volin şi în Podoliia. 55000 de suflete au perit, cu mic cu mare; 340<000> au robit. Luat-au bucate ca la 150.000 cai, iape şi ca la 500.000 di alti dobitoaci şi oi 200.000, făr-alte prădzi ce au mai luat. Cu acéste oşti tătărăşti în Ţara Leşască au fost 7 sultani. Scriu cronicarii leşăşti că acea pradă ce au făcut tătarîi în Ţara Leşască să fie fost cu ştirea lui Pătru vodă şi dzic să fie fost şi oamenii lui Pătru vodă.

f. 315 Că şi plianul ce au/ adus tătarîi dzic să-l fie împărţit cu Pătru vodă. Poate să fie şi adevărat, avînd Pătru vodă bănat pre léşi şi pentru agiutoriul cazacilor ce au fostu cu Ion vodă, să fie fost cu ştirea lui Pătru vodă. Iară plianul să-l fie împărţit cu Pătru vodă, tătarîi, nu-i de crezut, că nu-s acel feliu de niam tătarîi, să facă la tovarăşi împărţală.

Iară şi căzacii n-au şădzut făr-de lucru pe acéia vréme, că au lovit pre tătari, avînd povoaţ<ă> pre un căzac anume Bogdan, de au făcut mare pagub<ă> tătarălor.

Léşii fiind părăsiţi<i> de Henric, craiul lor, care numai 7 luni crăisă, au stătut cu toţii după alesul craiului nou. Strînsu-s-au cu toţii la Varşav. Era cîteva părţi şi socotéle la alesul craiului nou. Unii din domnii leşăşti poftiia pre Maximiliian sau pre fiiu-său Ernestu, unde şi solii lui Maximiliian era la Varşav, trăgînd cu daruri scumpe pri o sam<ă> de domni în partea lui Maximiliian. Alţii pre Ernistu, ficiorul lui Maximiliian.

f. 315^{v} Craiul svezăscu încă trăgia la sine Crăiia Leşască/ avînd şi el solii săi la Varşav. Fata craiului Jicmont, care singur<ă> rămăsése din seminţiia lui Jaghélo, iară parte<a> bărbătiască să stînsése. Domnul de Ardial Ştefan Bator iarăş<i> trăsése cîţ<i>va domni leşăşti în partea sa. Alfonsu domnul de Ferrariia, aşijdiria. Iară o sam<ă> numai pre Anna, fata craiului celui mortu, socotiia să o aliagă să fie crăias<ă> şi să o mărite după Ştefan Bator, domnul Ardialului.

Maximiliian împăratul avea parte mai tare şi făcus<ă> şi giurămînt

---

2 numescu // 3 căzîlbaşi / dînşîi / nimic // 4 făr<ă> seamă // 5 semnu / mirare / zic / *după* cometa *ad.* la luna lui // 7 într-acest an / tătarii / Ţările Ruseşti / La anul de la Hristos 1575, iară de la zidirea lumii 7083, în luna lui octomvrie, mare pradă N / *ad.marginal* Petru, 1573, A // 8 cincizeci şi cinci de mii // 9 bucate dobitoace / *lipseşte* ca la[1-2] / *lipseşte* cai / de iape // 10 di alti dobitoaci]de vaci, boi / şi 200.000 de oi / prăzi // 11 aceste / Scrie // 12 tătarii // 13 zic // 14 pleanul / zic // 15 *lipseşte* şi // 16 ajutoriul // 17 Iar / pleanul / tătarii cu Pătru vodă / nu-i]nu e // 18 nu-s]nu sînt / fel / neam / tătarii / facă tovărăşie la împărţeală // 19 Iar / cazacii / şăzut făr<ă> lucru / acea // 20 povaţă / cazac // 21 pagubă / tătarilor // 22 *ad.marginal* Strine, 7084 A // 23 crăiase // 24 socoteli // 25 *lipseşte* poftiia / fii-său // 26 pri]de // 27 seamă / de]din / feciorul // 28 *lipseşte* Maximiliian // 29 sfezescu / trăgea // 30 Jîcmon / singură // 31 Iaghelo / iarăş / partea bărbătească // 32 Ardeal / Batăr // 33 de]de la / aşijdirea]iarăşi / Iar / seamă / *lipseşte* numai // 34 mort / aleagă // 35 Ardealului // 36 făcuse / jurămînt / *ad.marginal* Tij streine, 7084 A //

www.dacoromanica.ro

înaintea solilor leşăşti la Beciu. Ce că s-au zăbăvit Maximiliian a venit în Ţara Leşască, ciia că trăgea cu Ştefan Bator, domnul de Ardial au nemerit mai curund din Ardial, împreună cu Bator, lăsind Bator în locul său în Ardial pre frate-său domnu. Iară Maximiliian împăratul au rămas făr<ă> Crăiia Leşască.

Iară Ştefan Bator s-au aşedzat să rămîe craiu leşăscu cu acéste legături şi tocméle: Întîi să giure la toate légile léşilor că le va ţinea
f. 316 tare./ A doa, datoriile crăiei să le plătiască. A triia, orice au dobîndit moscalii loc de a léşilor să-l răscumpere. A patra, cu turcii vécinică pace să aibă. A cincea, hotarăle să le păzască şi să aibă de grij<e>. A şease<a>, mai nainte de întrarea în Ţara Leşască să trimiţ<ă> 100.000 de zloţi. A şapte<a>, robii de la tătari să-i răscumpere.

Şi aşia la luna lui aprilie au purces Bator în Ţara Leşască, prin Moldova. Eşitu-i-au înainte întru întîmpinare la marginea Ţărîi Leşăşti Ieronim, voevodul Ţărîi Rusăşti şi Nicolae, caştalianul de Cameniţ<a> şi Sănivceştii, cu cîtăva curte şi slujitori. Şi fiind Bator la Cracău, fu ales craiu, carele îndată s-au cununat cu Anna, fata lui Jicmont craiul. Cununatu-l-au episcopul de Cracău, în neîntîmplarea arhiepiscopului de Gneazna. Acesta, arhiepiscopul, s-au fost despărţit cu alţii, carii ţinea în partea lui Maximiliian. Şi în 30 de dzile ale lui mai, după calendariul lor, fu şi coronit. Iară după ce au audzit arhiepiscopul de
f. 316^{v} Gneazna,/ arhiepiscopul Gheaznii, în Crăiia Leşască iaste cap şi el ţine locul crăiei pe vrémea cînd moare vreun craiu leşăscu pîn-să va alégi altul, şi el are datorie întîi a însămna vrémea să să strîngă alţi domni pintru alesul craiului nou, şi el are datorie, cu mîna lui, să coroniască pe craiu. Atuncea era preste voia arhiepiscopului de Gneazna acia alégere la Crăiia Leşască pre Bator. Iară după ce să isprăvi de alţii Ştefan Bator craiu leşăscu şi să cunună cu fata lui Jicmont craiu, nice el, nice alţii ce era cu dînsul n-au mai stătut împrotiv<ă>.

De aicea lăsăm la léşi să scrie de Ştefan Bator, craiul lor, iar noi ne întoarcim la rîndul istoriei noastre.

7085<=1577>. DE IVAN POTCOAV<Ă> CE L-AU PORECLIT ŞI CREŢUL, CARELI Ş-AU PUS NUME DE DOMNIE ION VODĂ.

După ce trecu un an al domniei lui Pătru vodă Şchiopul, s-au
f. 317 scociorît un cazac, anume Ivan Potcoav<ă> dintre căzacii/ de la Zaporoj<e> făcîndu-să, cum dzic unii, frate lui Ion vodă. Iară Potcoav<ă> l-au poreclit pentru că frîngea în mîni potcoave.

---

1 Ci / zăbovit // 2 ceia ce trăgea / *lipseşte* Bator / de]din / Ardeal// 3 curînd / Ardeal / lăsînd // 4 Ardeal / pe / Iar / *lipseşte* împăratul // 5 fără // 6 Iar / aşăzat / aceste // 7 jure / legile // 8 doao / crăii / plătească / treia // 9 a]al / vecinică // 10 păzească // 11 şasea /dé/ o sută de mii // 12 dé / şaptea // 13 aşa / *ad.marginal* Tot streine, 7084 A // 14 întru întimpinare înainte / Ţării // 15 Ţării Ruseşti / caştealeanul / Cameniţă // 16 Sănevceştii // 17 Jîcmon craiu // 18 episcop / neîntîmplarea // 19 Acest arhiepiscop / carei // 20 zile // 21 încoronit / Iar dup<ă> / auzit // 22 Gnezna // 23 vréme / pîn<ă> cînd să alege alt craiu // 24 însemna vremea // 25 pentru // 26 coronez pre crai. Şi atunci / era]au fost / peste // 27 acea alegere / Iar // 28 Jîcmon / nici // 29 nici / *lipseşte* ce era cu dînsul / nu-i mai stătură înpotrivă // 30 aici le lăsăm / *lipseşte* craiul lor // 31 întoarcem / istorii // 32-33 *lipsesc* N // 32 *lipseşte* 7085 // 33 carele / *ad.marginal* Potcoavă, 7085 A / numele / Ioan // 35 dentre cazacii // 36 zic / Iar // 37 mînă potcoava de fier. //

www.dacoromanica.ro

Acesta Potcoav<ă>, răspundzindu-s<ă> de moşie de la Mazoviia, de unde au fost şi Ion vodă, ş-au scos nume de domnie şi avînd cunoştinţă între căzaci au tras o sam<ă> de cazaci la sine.

Scrie cronica leşască că audzind o sam<ă> de boiari de ţară de acest Potcoav<ă>, cum să răspunde frate lui Ion vodă şi că strînge căzaci la sine au trimis pe taină la dînsul din ţară, poftindu-l să-ş<i> vie la domnie şi la moşiia-ş, de vréme că pre urma frăţîne-său, lui Ion vodă, lui să cuvine domniia ţărîi. Şi ca acéstia să jăluia boiarii şi pe Pătru vodă, pintru mari strîmbătăţi şi nevoi cu dările peste putinţă ce le face lor Pătru vodă. Aşijdirea şi cum au mari asupréli de turci, în carii avea mare dragoste Pătru vodă şi-i avea în curte o sam<ă> de turci.

Priimit-au cu dragoste, bucuros, Potcoavă acea poftă a boiarilor, pintru care li-au mulţămit. Numai au întrebat Potcoav<ă> sfat în ce chip şi cu ce mijloce ari putea să vie la domnie, să-i facă acei boiari ce-l poftiia răspunsu.

f. 317v Trimis-au curund boiarii din ţară 2 cărţi. O carte scriia la/ cneadzul Costandin, voevodul de Chiov, că pre atuncea era Chiovul în sama léşilor şi altă carte au scris la starostea de Bar, cu cîteva peceţi de ţară şi a boiarilor celor mai de frunte, în care îi ruga tare să-i dea lui Potcoav<ă> agiutoriu numai pîn-la Nistru şi acolo îl vor aştepta ei pri Potcoav<ă> cu oşti.

Luînd Potcoav<ă> acéste cărţi au mărsu necunoscut cu dînsăle la Bar şi li-au dat starostelui de Bar, cu care au avut şi cîtăva voroav<ă> pre taină. Răspunsu-i-au starostele de Bar că bucuros era de agiutoriu şi pre<a> lesne ar putea face aceasta, ce ştiind de legăturile şi tocmeléle care are craiul leşăscu cu împăratul turcescu, a face aceasta nu i să cade, făr<ă> voia şi învăţătura crăiască. Iară iată, scriind starostele la craiul alte trebi, va pomeni şi aceasta; şi fiind cu voia craiului nu să va apăra de acest lucru. Şi lui Potcoav<ă> i-au dzis, pîn-îi va veni răspunsu de la craiul, să să zăbăvască într-alt loc; căci şedzind acole la Bár, să nu să sune ceva şi s-ar face vreo spaimă şi amestecătură în Moldova. Aşia Potcoav<ă> mulţămind starostelui, s-au dus di acolo.

f. 318 Iară létopisăţul lui Uréche vor<nicul> scrie că vrînd Potcoavă/ să vie spre Moldova, cu meşterşug au făcut aceli scrisori la voevodul de Chiov şi la staroste<le> de Bar, cu multe peceţi de la boiarii şi de la curténii din Moldova cu poftă de agiutor lui Potcoav<ă>, ca să vie în ţar<ă>, cum s-au pomenit mai sus.

---

1 Acest Potcoavă răspunzîndu-să // 3 cazaci / pre o seamă / *lipseşte* de cazaci // 4 auzind / seamă // 5 Poatcoavă / fratele // 6 cazaci / pohtindu-l // 7 şi la moşie / frăţine-său // 8 lui i să / ţării / acestea / boierii / pe]pentru // 9 pentru // 10 Aşîjderea / asupreli / care // 11 în]şi în / seamă // 12 pohtă / *ad.marginal* Poatcoavă, 7085 A // 13 pentru / le-au mulţumit / Potcoavă // 14 mijloace ar // 15 pohtiia // 16 curînd / cneazul // 17 de]din / Chievul / seama // 19 în care cărţi // 20 ajutor // 21 *lipseşte* pri Potcoavă // 22 Potcoavă / aceste / mersu / dînsele / *ad.marginal* Creţul Potcoavă, 7085 A // 23 le-au / starostii / voroavă // 24 starostile / ajutor // 25 prea / ci // 26 tocmélile // 27 nu i să cade]nu să poate / Iar // 28 starostile / alte]pentru alte // 29 Potcoavă / zis // 30 răspunsul / zăbovească // 31 şăzînd acolea în Bar // 32 Aşa Potcoavă, mulţumind starostii // 33 de acolea // 34-4 *după Ureche* // 34 Iar létopiseţul // 35 meşteşug / acele // 36 starostea / boiari // 37 curtenii / pohtă / ajutor / Potcoavă // 38 ţară //

www.dacoromanica.ro

CÎND AU PURCES ÎNTÎI CREŢUL POTCOAV<Ă> CU OASTE CĂZĂCEASCĂ SPRE ŢARA MOLDOVEI.

Întru acéia vréme, după sfatul ce au făcut Potcoav<ă> Creţul cu starostea de Bar, iată şi un Copeţchii oarecarele, fiind atuncea nemerit la Bar, carele vinis<ă> de curund de la cîmpu, înţălegînd aceasta au mersu la Potcoav<ă> de s-au adunat bucurîndu-să de norocirea lui. Şi îndată i s-au făgăduit de agiutoriu după putinţa sa. Mulţămit-au Potcoavă lui Copeţchii şi l-au rugat de ce i s-au adeverit să-i aréte şi în faptă, făgăduindu-s<ă> Potcoav<ă> lui Copeţchii că-i va mulţămi şi-i va plăti osteniala lui, împlîndu-l cu multă giuruinţă, de-l va bucura Dumnedzău cu domniia Ţării Moldovei să să poată aşădza la moşie-
f. 318[v] ş<i>, la care şi moldovénii îl chiam<ă>./ Avînd dar Copeţchii mare cunoştinţă şi dragoste între cazaci, cu carii au fostu 20 de ani, s-au dus la dînşii, cărora cîţ<i> bani au avut Copeţchii, din agonisita slujbelor sale, i-au împărţit cazacilor, împlîndu-i şi cu multă făgăduinţă. Cătră carii şi un moldovan, anume Ţopa, care s-au fostu însurat în Ţara Leşască şi trăia în ţinutul Braţlavului, s-au amestecat şi el cu Copeţchii. Şi iată, cu nevoinţa acestor doi, a lui Copeţchii şi a Ţopii, s-au strînsu 330 de cazaci într-ales, pre carii au pus hatman pre dînşii pre un cazac anume Şah. Şi au întrat Potcoav<ă> Creţul cu acei căzaci în ţară.

Iară oblicind Pătru vodă Şchiopul că au întrat cazacii în ţară cu acel Potcoav<ă> Creţul, au strînsu ţara şi s-au gătit de războiu, luînd şi puşcile, au eşit să margă împrotiva lor. Iară audzind cazacii de aceasta, că li-au eşit Pătru vodă înainte, au apucat ce au putut de la margine şi s-au întorsu înapoi, cruţindu-să pe altă dată să să gătiască mai bine./

f. 319 *CÎND AU MERSU PONOSLU DE LA PĂTRU VODĂ LA CRAIUL LEŞĂSCU PENTRU ZARVA CE FACE POTCOAV<Ă> CREŢUL CU CĂZACII.*

Pătru vodă Şchiopul, avînd grij<e> de Potcoav<ă> şi de cazaci ca să nu între de iznoavă în ţară să prade, trimis-au pre un turcu ceauş cărţi la caştalianul de Haliciu, carele era să margă sol la Împărăţiia Turcului să lége pace, făcînd jalobă Pătru vodă că peste legăturile păcilor ce au cu Poarta, pustiescu căzacii ţara împăratului şi

---

1 *lipseşte* întîi / Potcoavă // 2 Ţara Moldovei]Moldova / *ad.marginal* Creţul Potcoavă, 7085 A // 3 acea / Potcoavă // 5 venise / curînd / înţelegînd // 6 Potcoavă // 7 ajutor după / Mulţumit-au // 8 dă ce / arate // 9 făgăduindu-să Potcoavă / mulţumi // 10 osteneala lui, îndăstulîndu-l cu destule făgăduiale de-l / *ad.marginal* împlîndu-l cu multă giuruinţă A // 11 Dumnezeu / Ţării / aşăza / la scaunul lui şi la moşie-ş<i> // 12 moldovenii / chiamă // 13 care / fost // 14 dînşîi // 15 umplîndu-i / cu multă făgăduinţă]cu făgăduinţe din dăstul // 16 carei / fost // 19 Ţopei / carei // 20 pre [1]peste / dînşîi / *ad.marginal* au pus A // 20-21 Şi au întrat cazacii cu Potcoavă Creţul în ţară // 22 Iară]Şi / oblicind]înţelegînd / *lipseşte* Şchiopul că au întrat cazacii în ţară / *ad.marginal* Petru, 7984 A / cu]de // 23 Potcoavă / *lipseşte* Creţul // 24 meargă împotriva / Iar cazacii auzind // 25 le-au // 26 cruţindu-să]curăţindu-să / gătească // 27-29 *după Ureche* // 28 Potcoavă // 29 cazacii // 30 Potcoavă / *lipseşte* ca / *ad.marginal* Petru, 1576 A // 32 cu cărţi / caştaleanul / meargă // 33 Împărăţiia Turcului]împăratul turcilor /lege / pacea / jalbă // 34 cazacii //

www.dacoromanica.ro

că vor căzacii să aşadze pre Potcoav<ă> domnu la Moldova. Pentru acéia îi face ştire să scrie la craiul să împiiadice acest lucru şi să prindză pre Potcoav<ă> şi după legăturile aşădzate de pace să-l pedepsască şi să facă dreptate despre toţi acei căzaci ce sint cu Potcoav<ă>. Că de n-ar vrea să facă craiul acéstea, atuncea împăratul turcescu va strîca pacea cu craiul şi nu va sta în aşădzămînturili ce s-au aşădzat între dînşii. Acéstea toate deplin li-au scris caştalianul, craiului.

Înţălegînd craiul acéstea tare s-au îngrijet şi de sirgu prin
f. 319[v] cămăraşul său au pornit cărţi la hatmanul său şi la o sam<ă> de/ boiari de margine, să pue nevoinţă să prindză pre Potcoav<ă>, împreună şi pre cazacii ce fac rocoşituri cu dînsul.

Trimis-au hatmanul trei roate de slujitori cu Boboleţchii, sluga sa, ca să afle pre Potcoav<ă> la Nemirov, că acolo să afla mai nainte; ce viind Boboleţchii la Nemirov, l-au aflat acolo. Ce Potcoavă, căruia i s-au dzis şi Creţul, prindzind véste au eşit din tîrgu, avînd cu sine 50 de cazaci pedestri cu sinéţă şi au venit la un vad <loc gol> unde au întrat în apă pîn-în pîntecele calului şi au pus denainte, în frunte, cazacii. Iară Boboleţchii, dacă au sosit după dînsul la vad, vădzind pre Potcoav<ă> că iaste gata de a să bate şi la loc strîmtu, nu s-au cutedzat de războiu, ce s-au întorsu înapoi. Şi aciiş şi Potcoav<ă> după dînsul la Nemirov: Boboleţchii la curte, iară Potcoavă în tîrgu la gazdă. Deci au chemat Boboleţchii pre mai marele tîrgului şi i-au dzis să-l prindză pre Potcoavă, să i-l dea. Iară mai marele tîrgului s-au lepădat de dînsul şi au dzis că el nu-l va prinde, nice îl apără; ce de-i trebuiaşte, el să şi-l prindă.

Vădzind omul hatmanului că nemică nu poate isprăvi, s-au dus den
f. 320 Nemirov şi au spus hatmanului, iară hatmanul toate/ acestea li-au trimis la urechile craiului, cum au aflat pre Potcoavă la Nemirov şi namésnicul voevodului Braţlavului n-au vrut să-l dea den Nemirov.

Trimis-au craiul cu ponoslu la voevodul de Braţlav, ca să porońcească să-l prindză pre Potcoavă şi să-l trimiţă la craiul. Ce pînă a mérge comornicul crăescu cu cărţile la voevodul Braţlavului, iară Potcoavă mai cu mulţi căzaci şi mai bine gătit să gătiadză să între de iznoav<ă>, pre la Soroca, în ţară.

Iară Şah hatmanul, lăsind în Nizia 400 de căzaci şi luînd cu sine 600 de oamini s-au dus pre şliahul ce să chiamă Probita şi acolo s-au

---

1 cazacii / aşaze pe potcoavă // 2 acéia]aceasta / împiiadice]oprească / *lipseşte* şi // 3 prinză / Potcoavă / aşăzate // 4 pedepsească / *lipseşte* toţi / cazaci / sînt // 5 Potcoavă / craiul să facă / acestea / atunci // 6 strica / aşăzămînturile // 7 aşăzat / dînşîi / Acestea / le-au / caştealeanul // 9 Înţelegîndu / acestea / îngrijit / de sirgu]de grab // 10 seamă // 11 prinză / Potcoavă // 12 ce]cei ce / rocoşituri]răzvrătituri // 14 Potcoavă // 15 ci[1-2] / viind]mergînd / Bobeleţchi // 16 zis / prinzînd // 17 sinéţe // 18 pîntecile // 19 Iar Bobeleţschii daca / şi văzînd // 20 Potcoavă / strimtu / cutezat // 21 ci / Potcoavă // 22 Bobeleţchii / *ad.marginal* Potcoavă, 1577 A / iar // 23 chiemat / zis / prinză // 24 Iar // 25 zis / ci / tribuiaşte // 26 prinză // 27 Văzînd / nimic / din // 28 iar / le-au // 30 namesnicul / din // 31 de Braţlav]Braţlavului // 32 poruncească / să prinză // 33 Ci pîn-a merge / iar // 34 cazaci // 34-35 să găteşte de iznoavă să între în ţară pre la Soroca // 36 Iar / lăsînd / patru sute / cazaci / luîndu // 37 oameni / şleahul / chiiamă //

www.dacoromanica.ro

împreunat cu Potcoavă. Şi atuncea l-au numit domnu Moldovei pre Potcoav<ă> şi au dat în dobe şi l-au petrecut toţi pre Potcoavă pîn-la Soroca. Şi acolo au trecut Nistrul.

Iară cumu-i rîndul oamenilor, dacă s-au vestit Potcoavă domnu tînăr, mulţi i s-au închinat.

RĂZBOIUL LUI PĂTRU VODĂ, CÎND S-AU BĂTUT CU POTCOAV<Ă> CREŢUL, CARELE VENISĂ CU CĂZACII.

Audzind acéstea Pătru vodă Şchiopul, cum Ivan Potcoavă, ce-i/
f. 320v dzicea şi Creţul au întrat în ţară pre la Soroca cu oaste căzăcească, de sirgu s-au gătit şi au eşit cu oaste împrotiva lui, avînd Pătru vodă şi 500 de beşlii. Luat-au cu sine şi puşcele şi s-au gătit de războiu, puind pre acei 500 de beşlii pe după puşci, în frunte, dîndu-le învăţătură că după ce vor slobodzi puşcele să să răpadă în căzaci. Ce căzacii, cumu-ş sint învăţaţi la războiu, cum au slobodzit puşcile vădzind că să înalţă fumul, toţi s-au lăsat la pămînt, de i-au covîrşit focul. Turcii, socotind că sint ucişi căzacii de puşci, s-au lăsat la dînşii. Atunce căzacii au slobodzit într-înşii focul şi acolo au şi picat 300 de cai şi multă pagubă au făcut în oastea lui Pătru vodă. Şi îndată au dat dos oastea lui Pătru vodă şi au rămas izbînda la căzaci. Iară Pătru vodă, după ce au pierdut războiul, dînd dos, au purcis în gios; lăsind scaonul Iaşii, s-au dus în Ţara Munteniască. Iară Potcoav<ă> au venit cu căzacii domnu şi au întrat în Iaşi, noem<vrie> 23.

RĂZBOIUL AL DOILEA, CÎND S-AU BĂTUT PĂTRU VODĂ CU CREŢUL LA DOCOLINA.

După ce au mersu Pătru vodă în Ţara Munteniască, au dat ştire la/
f. 321 Împărăţie, făcînd jalobă pre cazacii ce sint supt ascultarea craiului leşăscu, cum l-au gonit den ţară şi să strică ţara şi au cerşut Pătru vodă dela Împărăţie agiutoriu.

Iară Potcoavă, după ce au întrat în Iaşi, întîi au slobodzit temniţăle şi pre cei ce era închişi, între carii era şi un şleahticiu de la Volin, anumi Bosie, pre carele l-au fost vîndut tătarîi unor turci din Iaşi. Apoi au împărţit Potcoavă boeriile: pre sama lui Şah hat<manul> au dat pre toţi moldovénii. Pre Ţopa l-au făcut postelnic, pre Copeţchii l-au făcut pîrcălab la Hotin. Şi apoi au răpedzit Potcoav<ă> şi la

---

1 atunci // 2 Potcoavă / tobe // 3 Nistru // 4 Iar / cumu-i]cum iaste / daca // 6-7 *după Ureche* // 7 Potcoavă / care / *ad.marginal* Petru, 7084 A / venise / cazacii // 8 Auzind acestea / *lipseşte* Şchiopul // 9 zicea // 10 de sirgu]de grab / împotriva / avîndu // 11 puşcile // 12 pe]înainte // 13 ca / slobozi / puşcile / răpadă]repezească / cazaci / Ci cazacii // 14 cum sînt / slobozit / văzînd // 16 sînt / cazacii / la]de / dînşîi / Atunci cazacii // 17 slobozit într-înşîi // 18 dosul // 19 cazaci / Iar // 20 dîndu / *ad.marginal* Petru, 7084 A / purces / jos / lăsînd scaunul // 21 Muntenească / Iar Potcoavă // 22 cazacii / *după* 23 *ad.* 7084 // 23-24 *după Ureche* // 24 Creţul]Potcoavă // 25 Muntenească // 26 pre]pentru / sînt // 27 din / cerşut]cerut / *lipseşte* Pătru vodă // 28 ajutor de la Împărăţie // 29 Iar / slobozit temniţile // 31 carc /tătarii // 32 seama / hatmanul // 34 repezit Potcoavă //

www.dacoromanica.ro

împăratul turcescu să-i scoaţ<ă> stiag de domnie. Iară pre acela sol a lui Potcoav<ă>, mergînd la Ţarigrad, l-au prinsu oamenii lui Pătru vodă şi n-au agiunsu la Poartă.

Venit-au lui Pătru vodă ponoslu de la Împărăţie pintru moi lucrurili lui. Iară au trimis Împărăţie<a> şi poroncă la dobrogéni şi la tătarîi bugegéni să margă într-agiutor lui Pătru vodă asupra lui.

Aşea Pătru vodă s-au pornit cu oştile asupra lui Potcoav<ă> şi întrînd în ţar<ă> i-au venit moldovénii gioséni într-agiutoriu lui Pătru vodă. Iară Potcoavă Creţul audzind de venirea lui Pătru vodă asupra sa/
f. 321v s-au gătit de războiu şi s-au sfătuit cu căzacii şi au eşit din tîrgul Iaşilor cu oaste căzăcească împrotiva lui Pătru vodă la Docolina.

Fost-au şi oaste de ţară cu căzacîi, că mulţi să închinas<ă> la Potcoav<ă>, căruia îi pusése nume de domnie Ion vodă. Şi tocmindu-să de războiu, vrea Potcoav<ă> să pue pre moldovéni în frunte, să dea întîi războiu. Ce n-au priimit căzacii, necredzind de tot pri moldovéni, ce au pus pre căzaci înainte. Însă Şah hat<manul> au orînduit cîţ<i>va căzaci de straj<e> să ia aminte ce feliu de orînduială face Pătru vodă oştilor sale. Şi au vădzut cum au poroncit Pătru vodă să pue înainte herghelii de cai şi ciredzi de vaci pintru să calce pe pedestrimea lui Potcoav<ă> cu acel dobitoc. Şi înaintea acei ciredzi au eşit turcii la harţu şi s-au hărăţit cîtva, cît căzacii nu putea suferi. Ce Şah au aşteptat să să mai apropie Pătru vodă şi atuncea să sloboadză focul într-înşii. Şi aşia apropiindu-să au slobodzit căzacii focul; ce aceli dobitoace ce le pusése înainte mai multă zăhăială au făcut turcilor, decît cazacilor. Că de trăsnete, înturnîndu-s<ă> dobitoacele înapoi, da
f. 322 peste oastea lui Pătru vodă./ Vădzind căzacii acia zăhăială de dobitoaci au lovit căzacii din driapta şi Şah din stînga pri oastea lui Pătru vodă şi după multă nevoinţă a cazacilor, iată şi al doile<a> rînd au pierdut Pătru vodă războiul şi rămas<ă> izbînda iar la căzaci.

CÎND S-AU ÎNTORSU CREŢUL ÎN ŢARA LEŞASCĂ ŞI AU PĂRĂSIT SCAONUL ŞI DE MOARTEA LUI.

Potcoav<ă> Creţul, carele îş<i> pusése nume Ion vodă, după izbînda ce făcusă asupra lui Pătru vodă la Docolina s-au întorsu la Iaşi. Deci vădzind că nu să va putea aşădza la domnie, că şi din Ţara

---

1 împăratul turcescu]Împărăţiia Turcească / scoaţă steag / Iar / pe acel / ajal // 2 Potcoavă mergîndu // 3 ajunsu // 4 pentru / lucrurile / *ad.marginal* Petru. 7084 A // 5 Iar]Şi / Împărăţiia / *lipseşte* şi / poruncă / *după* poroncă *anulat* la bugegéni A / tătarii // 6 bugegéni]Bugeacului / să]ca să / meargă într-ajutor // 7 Şi aşa s-au pornit Pătru vodă / *lipseşte* cu oştile // 8 întrîndu / ţară / moldovenii / josenii / într-ajutor // 9 Iar / *lipseşte* Creţul / auzindu / dă / asupra sa]asupră-i /cazacii // 11 împotriva // 12 cazacii / închinase // 13 Potcoavă / Ioan // 14 Potcoavă / moldoveni // 15 întîi ei / Ci / cazacii / necrezîndu / pre moldoveni // 16 ci / cazaci / *ad.marginal* Petreu. 7085 A // 17 cazaci / streaj<e> / fel // 18 văzut / poruncit // 19 cirezi / pentru / *lipseşte* pe // 20 Potcoavă / cirézi // 21 hărăţit]hărţuit / cît şi cazacii / Ci // 22 *lipseşte* mai / atunci / sloboază / într-înşîi // 23 aşa / slobozit cazacii / ci acele // 24 zăhăială]zăticneală / au]le-au // 25 *lipseşte* dobitoacele // 26 Văzîndu cazacii acea / dobitoace // 27 cazacii / dreapta / pre // 29 rămase / cazaci // 31 scaonu // 32 Potcoavă / dup<ă> // 33 făcuse // 34 văzînd/ aşăza //

www.dacoromanica.ro

Unguriască să pogorîsă oaste într-agiutoriu lui Pătru vodă, nemică n-au zăbăvit, ce grijindu-să de hrană, luînd cu dînşii şi 14 puşci şi alte jacuri, au părăsit scaonul şi ţara şi au purces din Iaşi, cu toţi cu ai săi, spre locul său de unde venis<ă>.

Iară pîrcălabul de Hotin, care era pus de Pătru vodă mai nainte şi pre urmă îl gonis<ă> de la Hotin Copeţchii, să afla lăcuitoriu de céia
f. 322v parte de Nistru, cu numele lui Iacob Strus. Carele/ înţălegînd că Potcoav<ă> au eşit din Iaşi şi trage la locul său, avînd oamini ai săi, păzitori, au trecut Nistrul pri taină la Hotin şi au prinsu pre Copeţchii. Şi luîndu-l cu sine să-l ducă la Pătru vodă, domnu-său s-au timpinat pre cale cu căzacii carii erau trimişi de Potcoavă la Copeţchii să-l ia din cetate, ca să nu cadză pre mînule lui Pătru vodă. Acolo au năvălit cazacii şi au luat pre Copeţchii din mînule lui Strus pîrcălabului şi au omorît şi pri pîrcălabul, împreună şi pri alţii ce au fost pre lîngă dînsul.

Iară după ce s-au apropiiat Potcoav<ă> de Soroca nu-ş<i> putea afla cale încotro va mérgi. Că spre Nijov, pre cîmpu să temea de omeţi mari. Pre la Nemirov să temea de hatmanul şi de voevodul de Braţlav; că era poroncă de la craiul, la voevodul de Braţlav, să-l prindză pre Potcoav<ă> şi-l păziia tari şi-l cerca şi de la voevodul şi de la hatmanul. Fostu-i-au eşit în cale hatmanul. Ce vădzind că Potcoav<ă> să gătiadză de gîlceavă, că avea căzaci de triabă cu sine, nu i-au
f. 323 cutedzat, că videa că să va vărsa singe mult./ Iară voevodul de Braţlav, aflîndu-să la Nemirov pre acia vrémi, au poftit la sine pre Şah şi pre cîţ<i>va cazaci şi li-au dzis voevodul cum are mare bănat de la hat<manul> pintru Potcoavă; căci el nemică n-au ştiut că l-aţ<i> dus la domniia Moldovii, de aţ<i> dat pricină de strîcat pacea între împăratul turcescu şi între craiul. Ce să nu le pară şagă, că să va mîniia împăratul pre craiul. Ce l-au sfătuit să margă Potcoav<ă> la craiul să să îndreptédze şi pentru că iaste om de triab<ă> îl va priimi craiul cu dragoste şi voi vă viţ<i> curăţi de acia vină şi Potcoavă încă va hălădui. Şi au dzis voevodul cum singur cu Potcoav<ă> va mérge la hatmanul şi hatmanul va mergi cu dînsul la craiul.

Acéstea dacă li-au spus cazacii lui Potcoav<ă>, el fu bucuros, gîndindu-să că dacă va mergi la craiul îl va agiutori spre domnie. Deci au mersu împreun<ă> cu voevodul de Braţlav la hatmanul. Atunce au dat Potcoav<ă> voevodului 12 puşci şi hatmanului 2. Iară hatmanul au trimis pre Potcoav<ă> la craiul, fiind craiul atunce la seim la Varşav,

---

1 Ungurească / pogorîse / într-ajutor / nimic // 2 zăbovit, ci grijindu-să / puşci]tunuri // 3 jafuri / *ad.marginal* Petru, 7085 A // 4 venise // 5 Iar // 6 gonise / lăcuitor / ceia // 7 înţelegînd // 8 Potcoavă / oameni // 9 pre / pe // 10 domnul / l au întîmpinat // 11 *lipseşte* cu / cazacii carei // 12 cază / mîinile // 13 mînile // 14 pre[1-2] / ce era cu el // 15 Iar / Potcoavă / *ad.marginal* Potcoavă. 7085 A // 16 merge // 18 poruncă / *lipseşte* la voevodul de Braţlav / prinză // 19 *lipseşte* pre Potcoav<ă> / tare // 20 Ci văzînd / Potcoavă // 21 găteşte / cazaci / treabă / sine]dînsul // 22 cutezat / vedea / sînge / Iar // 23 acea vréme / pohtit // 24 le-au zis / banat / *ad.marginal* pre Şah şi A // 25 pentru / nimic // 26 Moldovei / de[1]şi / stricat // 27 Ci / şagă]glumă // 28 Ci / meargă Potcoavă // 29 îndreptéze / treabă // 30 veţi / acea / *lipseşte* încă // 31 zis / *lipseşte* cu / Potcoavă / merge[1-2] // 33 Acestea daca le-au / Potcoavă / *ad.marginal* Potcoavă, 7085 A / *după* bucuros *anulat* şi au mersu cu voed A // 34 daca / merge / ajutori // 35 împreună / Atunci // 36 Potcoavă / puşci]tunuri / Iar // 37 Potcoavă / atuncea //

www.dacoromanica.ro

f. 323v pre carele îndată au poroncit craiul să-l pue la închisoare,/ puindu-i fiiară în picioare şi cu pază tare.

După seim s-au pornit craiul din Varşav la Liov, mai mult pentru amestecăturile ce să făcusă cu Potcoavă. Iară pre Potcoav<ă> l-au trimis la altă închisoare, la Rava. Că la seim fiind îl vrea fi omorît, că avia mare mînie pre dînsul. Ce socotiia voia ţării, carii sta tare pentru Potcoav<ă>, arătînd craiului cum ar fi om de triabă.

Nemerit-au atunce la craiul în Liov un ceauş de la împăratul turcescu, care între altele au făcut jalobă şi pri Potcoav<ă>. Şi îndată au poroncit craiul de i-au tăiat capul lui Potcoav<ă>. Făcut-au jalob<ă> acel ceauş şi pre Ioan din Zbaraj şi pri voevodul de Braţlav şi pre Filon Cmita pentru că slobod pre căzaci, pre carii îi ţin prin ţinuturile sale de fac mare pagub<ă> în olaturile Împărăţiei Turceşti. Şi îndată au orînduit craiul comisarii săi pre la tîrguri să să facă cercare acelui lucru.

7086<=1578>, ghen<arie> 1. CÎND S-AU AŞEDZAT AL DOILEA RÎND LA SCAON PĂTRU VODĂ.

f. 324 Înţălegînd Pătru vod<ă> că Potcoavă Creţul au părăsit scaonul/ şi ţara şi au trecut în Ţara Leşască, au venit la Iaşi şi s-au aşedzat la scaun al doile<a> rînd. Atuncea au dat Mitropoliia lui Theofan, care în dzilele lui Ion vodă să lăsase de frica lui Ion vodă, precum s-au pomenit la domniia lui Ion vodă, şi fugis<ă> prin munţi.

DE UN ALEXANDRU, FRATELE CREŢULUI, LUI POTCOAV<Ă>, CARELE AU VENIT CU CĂZACII ŞI AU APUCAT SCAONUL LA IAŞI ŞI L-AU ŢINUT O LUNĂ.

Pătru vodă Şchiopul, dacă s-au aşedzat la domnie al doilea rînd, nu după multă vréme, ce întru acelaş an, fev<ruarie> 9 dzile, fiind căzacii scîrbiţi pentru moartea lui Potcoav<ă>, de iznoavă s-au rădicat cu un Alexandru, fratele lui Potcoav<ă>, şi au întrat în ţară asupra lui Pătru vodă. Ce Pătru vodă ştiind poticala ce păţisă mai nainte cu cazacii, nu s-au apucat de războiu, ce li-au dat cale întîi, iară Alexandru, fratele
f. 324v Creţului, au întrat în Iaşi şi s-au aşedzat în scaon./ Iară Pătru vodă de sirgu au strînsu oaste turcească şi unguriască şi munteniască şi

---

1 poruncit // 4 ce făcuse Potcoavă / Iar / Potcoavă // 6 avea / Ci / ţării, carei / *lipseşte* tare // 7 Potcoavă / treabă // 8 atunci // 9 carele / jalbă / pri]pentru / Potcoavă // 10 poruncit / *lipseşte* lui Potcoav<ă> / jalbă // 11 pre[1-2] pentru // 11 pre]pentru // 12 slobod]slobozescu / cazaci / carei // 13 pagubă // 16-17 *după*Ureche // 16 *lipseşte* 7086, ghen<arie> 1 / Cîndu / aşăzat // 17 rîndu / *ad.marginal* Petru, 7086, ghen<arie> 1 A // 18 Înţelegînd / scaunul // 19 aşăzat // 20 *lipseşte* al doilea rînd / Atunci / carele // 21 zilile / *lipseşte* Ion vodă[2] // 22 *lipseşte* Ion vodă / fugise // 23-27 *după Ureche* // 23 Alicsandru vodă / *lipseşte* Creţului // 24 Potcoavă / cazacii // 26 Şchiopul / dacă]după ce / aşăzat // 27 ci tot într-acel an 7086, fev<ruarie> 9 / *lipseşte* zile / cazacii // 28 Potcoavă // 29 Alecsandru / Potcoavă // 30 Ci / păţise / cazacii / *ad.marginal* Petru, 7085 A // 31 ci le-au / iar / Alixandru // 32 Creţului]lui Potcoavă / *după* întrat *ad.* domnu / aşăzat / scaun / *după* scaon, *anulat* fev<ruarie> 9 A / Iar // 33 de sirgu]de grab / ungurească / munteneasçă //

www.dacoromanica.ro

făr-de véste au lovit în Iaşi şi au cuprinsu pre Alexandru în curtea cia domniască. Şi au bătut pregiur curte din cîşlegi pîn-la miiaze-părése. Iară într-o noapte, mart<ie> 12 dzile, au eşit Alexandru cu căzacii din curte, că n-au mai putut suferi, că şi iarba de puşcă şi bucatele li să împuţinasă. Şi socotind că vor scăpa, au fugit spre codru. Cărora prindzindu-le de véste oastea lui Pătru vodă, s-au pornit după dînşii. Şi la iazerul Ciurbeştilor i-au agiunsu şi pre toţi i-au surpat acolo şi pre Alexandru încă l-au prinsu viu, dinpreună cu boiarii lui. Acest Alexandru au ţinut scaonul din fev<ruarie> 9 pîn-în mart<ie> 12 dzile, care să cuprinde o lună.

Aşedzatu-s-au Pătru vodă al triile<a> rînd în scaon şi îndată s-au apucat de au zidit Mănăstirea Galata, în vale; şi nu după multă vréme s-au răsipit, care loc şi pîn<ă> astădzi să cunoaşte./

f. 325 *DE NIŞTE DOMNIŞORI CE VENIS<Ă> IAR CU CAZACI.*

De năroc era Pătru vodă cu cazacii, cum să tîmplă un<e>ori de pururea slujindu-le nărocul a nu avea odihnă; că bine de unii nu să mîntuia, alţii veniia asupra lui. Că într-acelaş an, după ce s-au aşădzat al triele<a> rînd la domnie, au venit nişte cazaci cu un domnişor la Nistru. Ce aceştiia nu s-au mai întorsu înapoi, că ş-au pus toţi capetele. Aşijdirea curund după aceşti căzaci, la anii 7087, oc<tomvrie> 12 dzile, un Costantin, iar cu căzaci veniia în ţară şi s-au topit toţi în Nistru. Într-acestaş an şi într-aceastaş lună, cînd Costantin cu căzacii trecea Nistrul viind asupra Moldovii, cum s-au pomenit, iară Zborovschii cu oaste căzăcească au lovit Daşovul de l-au arsu şi l-au prădat şi multe turcoae au robit şi mult plian au luat şi mai apoi s-au întorsu înapoi făr<ă> nici o smintială./

f. 325v 7089<=1580> dec<hemvrie> 2. CÎND AU MAZILIT ÎMPĂRATUL PRE PĂTRU VODĂ ŞCHIOPUL.

Într-acest an trimis-au împăratul Amurat pri un turcu mare de au mazilit pre Pătru vodă şi luîndu-l din scaon l-au dus la Împărăţie şi apoi l-au surgunit împăratul trimiţindu-l la Halep la pază, iară domniia au dat-o Iancului vodă. Domnit-au Pătru vodă ani 5./

---

1 făr<ă> véste / coprinsu / Alixandru vodă / *lipseşte* cia // 2 domnească / împrejur / curtea / miezu de păresimi // 3 Iar / *lipseşte* dzile / Alixandru vodă / cazacii // 5 le împuţinase // 6 prinzîndu-le / dînşîi // 7 ajunsu // 8 Alixandru // 8-9 Acest Alexandru au ţinut o lună scaunul N // 9 Alixandru vodă / pîn-la mart<ie> / *lipseşte* dzile // 10 coprinde // 11 Aşăzatu-s-au / treilea rîndu în scaun / *ad.marginal* Petru, 7086 A // 13 risipit / astăzi // 14 *lipseşte* N / venise / *ad.marginal* Petru, 7086, iul<ie> 27 A // 15 noroc / întîmplă / un<e>ori]unora // 16 deapururea / norocul // 17 venea asupră-i / aşăzat // 18 treilea / *după* domnie *ad.* în anul 7086, iulie 20 N // 19 Ci / *ad.marginal* mai A / capetile // 20 Aşîjderea curînd / cazaci // 21 zile / Costandin / cazaci / venea // 22 Într-acest / *lipseşte* şi / cazacii // 23 Moldovei / *după* pomenit *ad.* mai sus / iar // 25 turcoaice / plean // 26 fără de nici / smînteală // 27-28 De maziliia lui Pătru vodă Şchiopul în anul 7087, dechemvrie 2 N // 27 *lipseşte* 7089 dec<hemvrie> 2 / Cîndu // 28 pe / *ad.marginal* Petru A // 29 pre // 30 mazîlit / pe /scaun // 31 trimiţîndu-l / iar / *ad.marginal* surgunit, trimiţindu-l A // 32 Domnit-au]domnind //

www.dacoromanica.ro

f. 326 *VALAHIA.*

7091, 1583. DOMN 28. DOMNIE 31. PĂTRU VODĂ AL 2<-LEA>, CE I-AU DZIS CERCEL, SIN PĂTRAŞCO VODĂ. Cap <loc gol>.

Venit-au domnu Ţărîi Româneşti Pătru vodă Cercel, ficiorul lui Pătraşco vodă şi împreună cu dînsul un agă turcu, carele aducea stiag de domnie lui Pătru vodă. Şi au şedzut domnu în scaon în Bucureşti în luna lui avgust 29 dzili. După ce s-au aşedzat Pătru vodă la domnie, făcut-au besérica domniască din cetatea Tîrgovişti. Iară pre urmă au tăiat Pătru vodă 3 boiari mari, anume pri Mihăilă vornicul şi pre banul Dobromir şi pre Gonţea păh<arnicul>. Iară pricina acestor boiari ce ar fi fost, necăiuri nemică nu scrie.

Pus-au Pătru vodă birul curţii foarte mare şi au scos gorştina să să ia din 10 oi, o oae.

Deci cînd au fost al doile<a> an a domniei lui, venit-au Paraschiva/
f. 326[v] cluciariul de la Poartă cu ceauş şi au adus mazilie lui Pătru vodă. Iară Pătru vodă, după ce i-au luat domniia, el au fugit în Ţara Unguriască cu toţi boiarii lui şi cu toată avérea lui cîtă au avut, după ce-au domnit ani 2./

f. 327 *MOLDAVIA.*

7089, 1581. DOMN 32. DOMNIE 34. IANCUL VODă SASUL 1. Cap <loc gol>.

Dacă au mazilit împăratul pre Pătru vodă Şchiopul, dat-au domniia Iancului vodă, carele au fost de naşterea sa sas, de lége liuteran. Pravoslaviia nu iubiia. Deci au venit în ţară şi au şădzut în scaon fev<ruarie> 17. După acéia toată nedumnădzăriia şi ereticiia sa ş-au arătat. Că lăcomie de avuţie nespusă avea, pentru care pre mulţi au omorît. Mai apoi, de lăcomie mare ce avia trimis-au să ia a dzecia din boi din toată ţara.

1-3 *lipsesc* C // 1 Valahiia B, *ad.marginal* A // 2 *lipseşte* 7091... domnie 31 // 3 zis / *lipseşte* Cap // 4 La leat 7091 şi 1583 venit-au / Ţării // 4-5 *lipseşte* ficiorul lui Pătraşco vodă // 5 un]şi un / steag / *lipseşte* şi împreună... domnu C // 6 *lipseşte* lui Pătru vodă / şăzut / scaun / *lipseşte* în Bucureşti / în[3]]la // 7 *lipseşte* în luna lui B / *lipseşte* dzili B / *după* dzili *ad.* leatul 7092 C / aşăzat // 8 bisérica domnească / Iar // 9 *lipseşte* Pătru vodă / 3]pe trei / pre / vornic / *lipseşte* şi / pre Dobromir Creţulescu banul şi // 10-11 *lipseşte* Iară... nu scrie C // 10 pah<arnicul> / Iar / ce au fost // 11 nicăiri nimic // 12 *după* gorştina *ad.* adică oerit / gorştină de oi C // 13 *lipseşte* să să ia din 10 oi, o oae C / *ad.marginal* Petru Cercel, 7091 A / din zece oi, una // 14-18 Deci trecînd 2 ani de la domniia lui, venitu-i-au mazilie de la Poartă şi au trecut muntele cu tot ce au avut C // 14 doilea / a]al // 15 cluce<rul> mazîlie // 16 Iară Pătru vodă]Şi / după ce-i luă // 17 Ungurească / *ad.marginal* Petru, 1583 A /, averea / cît / după]şi // 18 *lipseşte* ce // 19 Moldaviia, *lipseşte* N // 20 Domniia Iancului vodă ce-i zic Sasul. Anul 7088, fevruarie 17 N, Iancul vodă 1 Sasul B // 22 Daca / mazîlit / pe // 24 şăzut / scaun // 25 aceia / nedumnezeirea // 26 nespusă]destulă // 27 avea / să ia din zece boi un bou //

www.dacoromanica.ro

DE UN DOMNIŞOR CE-I DZICEA ION VODĂ LUNGUL. CAP <loc gol>.

Iancul vodă, fiind plin de lăcomie, izvodi obicină, care n-au fost în ţară niceodată, de au trimis în toată ţara să ia boi de a dzécea, care obiceiu nu l-au putut suferi ţara. Ce s-au rădicat lăpuşnénii sfătuindu-să
f. 327v ca să să dezbată/ de supt mîna Iancului vodă. Şi bulucindu-să au rădicat dintre dînşii domnu pre Lungul şi i-au pus nume Ion vodă; şi decii au purces pe Prut în sus. Iară Iancul vodă prindzind de véste că lăpuşnénii s-au rădicat asupra lui, de sirgu au trimis pre Bucium vornicul cu oaste împrotiva lor. Şi tîmpinîndu-să oştile la Bolota, în ţinutul <loc gol> s-au lovit de faţă. Şi dînd războiu vitejaşte de îmbe părţile, pierdură lăpuşnénii războiul. Şi domnişorul acela încă s-au înecat în Prut.

Această povéste, ce scrie mai sus, că s-au rădicat lăpuşnénii asupra Iancului vodă, cronicariul cel leşăscu nemică nu scrie. Iară létopisăţul nostru cel moldovenesc can pre scurt o însămniadză şi aceasta.

CÎND AU PRIBEGIT BOIARII MOLDOVEI DE RĂUL IANCULUI VODĂ PRIN ŢĂRI STREINE.

Multe lucruri spurcate şi nedumnedzăeşti făcea Iancul vodă în domniia sa, cît de răul lui toată ţara şi boiarii să oţărîia. Că légea
f. 328 creştiniască nu o iubiia. La avuţie/ lacom şi prădătoriu, ţara cu dările o îngreuia. Şi era om curvariu peste sam<ă>. Că nu numai afară, ce nice de curtea sa nu să feriia. Că giupînésăle boiarilor de la masa doamnii sale le scotea de le făcea silă.

Acéstea toate neputîndu-le suferi boiarii, mai vîrtos Movileştii, vl<ă>dica Gheorghie, Ierimiia vornicul, carele mai apoi au fost şi domnu şi frate-său Simion păharnicul, Balica hat<manul> s-au sfătuit pre tainä ca să pribegiască. Carii întîi ş-au făcut prilej cu voia Iancului vodă, ca să margă să svinţască Mănăstirea Suceviţa, şi apoi cu toţii au trecut în Ţara Leşască, alţii la turci, alţii la munténi şi într-alte părţi. Mergînd jalobă la Împărăţie de răsipa ţărîi i-au luat domniia Iancului vodă şi au dat-o iarăş<i> lui Pătru vodă Şchiopul.

7091<=1583>. DE PRIBEGIIA IANCULUI VODĂ ŞI DE MOARTEA LUI.

Înţălegînd Iancul vodă că l-au mazilit împăratul şi domniia au dat-o iarăş<i> lui Pătru vodă Şchiopul, cunoscînd la ce ar vini mai apoi

---

1 zicea / Cap]Anul 7089 N, *lipseşte* B / *ad.marginal* Iancul, 1581 A // 4 niciodată / de]că / boi din zéce unul, care // 5 obicéi n-au putut / Ci / lepuşnénii // 6 dezbată]deosibească // 7 dînşii / *lipseşte* decii // 8 Iar / prinzîndu dă veste / *ad.marginal* Iancul, 7084 A / lepuşnénii // 9 de sirgu]de grab / vor<nicul> // 10 împotriva / întîmpinîndu-se // 11 de îmbe]dintr-amîndoao // 12 lepuşnénii // 13 poveste / lepuşnénii // 14 cronicarul / nimic / Iar létopiseţul // 15 *lipseşte* nostru / moldovenescu / cam scurt însemnează // 16 Cîndu // 17 striine // 18 nedumnezeiaşti // 19 oţăriia / legea // 20 creştinească / prădător // 21 *lipseşte* Şi era om / curvar / seamă / ci nici // 22 ferea / jupînésile // 23 de]dă // 24 Acestea // 25 Irimiia vor<nicul> // 26 pah<arnicul> // 27 pribegească / Carei // 28 meargă / sfinţească / Sucéviţa // 29 munteni / şi alţii într-alte părţi // 30 jalbă / risipa / iar // 32 *lipseşte* 7091 / *anulat:* Cînd au pribegit boiarii Moldovei de răul Iancului vodă prin ţări striine / *ad.marginal* Iancul, 7091 A // 34 Înţelegînd / mazîlit // 35 veni //

www.dacoromanica.ro

f. 328v lucrul, gîndi că de va mérgi la turci/ va avea pîră multă şi mai apoi să nu care cumva să şi piară, ce s-au sfătuit să triacă în Ţara Ungurească, prin Ţara Leşască, că peste munţi prin ţară nu era putinţă ca să triacă, că să temea de ţărani. Şi aşia au eşit din ţară şi trecînd pre la Pocutiia i-au ţinut calea Iazloveţchii şi l-au dus la Liov cu toată avérca lui. Şi îndată au scris la craiul de i-au dat ştire. Iară craiul au scris la Siniavschii hat<manul> şi la Herbort, starostele de Liov, să ia toată avérea Iancului vodă în sama crăiei şi să-i tae capul.

Şi îndată au trimis craiul pre podscarbul lui de i-au luat toată avérea Iancului vodă; numai doamnii şi cuconilor lui li-au lăsat o parte, să le fie de hrană. Şi după învăţătura craiului au tăiat capul Iancului vodă.

Scrie Uréche vor<nicul> că moartea Iancului vodă au fost cu învăţătura împăratului turcescu, de i-au tăiat capul. Aşea au petrecut Iancul vodă ţénchiul vieţii sale.

Acest Iancul vodă dzic că au fostu îmblînd vara cu sanie de os. Şi au domnit ani 3, luni 7/.

f. 329 *VALAHIA.*

7093, 1585. DOMN 28. DOMNIE 32. MIHNEA VODĂ CU A DOA DOMNIE, SIN ALEXANDRU VODĂ al 2<-LEA>. Cap <loc gol>.

Venit-au Mihnea vodă cu a doa domnie de la Poartă, viind cu dînsul şi un agă turcu, carele aducea stiag de domnie Mihnii vodă. Şi
f 329v au sosit la scaon în luna lui mai 20 de dzile./ Iară pre urmă au tăiat Mihnea vodă pre Stanciul logofătul. Cu ce pricin<ă> l-ar fi tăiat nu scrie. Şi au mai adaos în ţară un bir ce i-au dzis năpaste. Şi au scos pre roşii bir foarte mare şi au pus pre megiiaşi găleate de pîine şi au scos obiceiu în ţară de au luat dijmă, din 5 stupi unul.

Iară apoi au venit Hadîrbal cu un ceauş de la Poartă, de au luat domniia Mihnii vodă şi l-au dus la Ţarigrad. Iară dacă au mersu Mihnea vodă la Ţarigrad ş-au lăsat légea creştiniască şi s-au făcut turcu de a lui bună voe şi s-au închinat în légea turcească la Mehmet, prorocul turcilor. Domnit-au Mihnea vodă în a doa domnie ani 5./

---

1 merge // 2 piiară / ci / treacă / Ungurească // 3 treacă // 4 aşa / pe // 5 averea // 6 Iar // 7 Sineavschii hatmanul / starostile // 8 averea / seama / *ad.marginal* Iancul 7091 A // 10 averea / coconilor / le-au // 11 auji-au // 13 vornic // 14 Aşa // 15 ţenchiul / *ad.marginal* vodă, ţénchiul vieţii sali A // 16 zic / umblîndu // 18-20 *lipsesc* C // 18 Valahiia B, *ad.marginal* A // 19 *lipseşte* 7093... domnie 32 / doao // 20 Alixandru / *lipseşte* al 2. Cap // 21-32 Mihnea vodă iar au venit domn al doilea rînd. Şi au mai adaos în ţară un bir ce i-au zis năpaste. Şi au pus pre roşii un bir foarte mare; şi pre megiiaşi găleată de pîine şi dijma din 5 stupi un stup. Şi au tăiat pre Stanciul logofătul. După acéia s-au mazilit şi el de la turci. Ducîndu-se la Ţarigrad, au lăsat légea creştinească şi s-au făcut turc, de voia lui. Şi au domnit Mihnea vodă al doilea rînd 5 ani, 7099 C // 21 doao // 22 steag / *ad.marginal* Mihnea, 1585 A // 23 *după* zile *ad.* 7093 şi 1585 / Iar // 24 pricini // 25 zis // 27 obiceai / cinci // 28 Iar // 29 Iar daca / *ad.marginal* Mihnea, 7091 A // 30 legea creştinească // 31 legea // 32 doao //

www.dacoromanica.ro

7092, 1584, oc<tomvrie> 17. DOMN 32. DOMNIE 35. PĂTRU VODĂ ŞCHIOPUL CU A DOA DOMNIE. Cap <loc gol>.

După ce au mazilit împăratul pre Iancul vodă, dat-au domniia iarăş<i> lui Pătru vodă Şchiopul, pre carele aşteptîndu-l toţi, iată au venit al doile<a> rînd în ţară şi au şădzut în scaon, oc<tomvrie> 17.

Iară audzind pribégii carii era fugiţi pintr-alte ţări de nevoia Iancului vodă, că au vinit cu domniia iarăş<i> Pătru vodă, cu dragoste s-au întorsu la domnu-său, Pătru vodă, pre carii, dacă au vinit, i-au miluit Pătru vodă iarăş<i> cu boeriile lor.

DE NIŞTE CĂZACI CE VENIIA SĂ APUCE SCAONUL MOLDOVEI.

De năroc era Pătru vodă cu căzacii. Că în domniia dintîi nu mai avea odihnă de dînşii. Acumu, la a doa domnie, bine nu să aşădzasă la scaon, iată căzacii veniia să apuce scaonul, oc<tomvrie> 27. Ce Pătru
f. 330v vodă, prindzind véste, li-au eşit înainte la Prut, la sat la/ Bogdăneşti, în ţinutul <loc gol>, cu cîţi oamini au putut aduna acea dată. Şi acolo i-au încungiurat Pătru vodă pre căzaci; aflîndu-să căzacii la strîmtoare mare, li-au căutat a să închina. Din care căzaci au ales Pătru vodă o sam<ă>, carii i-au părut oamini mai de triabă, de i-au oprit să-i slujască. Pre alţii cu giurămînt i-au slobodzit.

DE NIŞTE CĂZACI CE-AU PRĂDAT NIŞTE SATE DEN SUS DE TIGHINEA.

Nu multă vréme după acéia au mai lovit alţi căzaci den sus de Tighinea, pe de céia parte de Nistru nişte sate ce să descălecas<ă> pre hotarul leşăscu: turci ciutaci şi moldovéni foarte mulţi, carii eşisă den ţară de răul nevoilor Iancului vodă. Şi mare moarte şi pradă au făcut într-înşii şi robire; şi cu dobîndă s-au întorsu la locurile sale.

1-3 De domniia lui Pătru vodă Şchiopul. Anul 7092, octombrie 17 N // 1 Moldaviia B, *ad.marginal* A // 2 *lipseşte* 7092... domnie 35 / *ad.marginal* 7092, 1584, oct<omvrie> 17 A // 3 doao / *lipseşte* Cap // 4 mazîlit // 6 doilea / şăzut / scaun / *după* 17 *ad.* 1584 // 7 Iar / *lipseşte* audzind / pribegii carei / printr-alte // 8 *după* Iancului vodă *ad.* auzind / venit // 9 la domnul lor / *lipseşte* Pătru vodă / carei daca au venit // 11 cazaci // 13 noroc / cazacii / *ad.marginal* Petru, 1584 // 14 dînşîi / Acum / doao / aşăzase // 15 scaun / cazacii venea / scaunul // 16 Ci prinzînd dă véste Pătru vodă / le-au // 17 oameni // 18 cazaci / cazacii / strimtoare // 19 le-au / cazaci // 20 seamă / care / oameni / dă treabă // 21 Prii / jurămînt // 22 cazaci / din // 24 aceia / cazaci / din // 25 ceia / descălecase // 26 moldoveni / carei eşise din // 27 dă nevoile / *lipseşte* răul // 28 între dînşii //

www.dacoromanica.ro

CÎND AU ZIDIT PĂTRU VODĂ MĂNĂSTIREA GALATA DIN DIAL.

Într-acest an, dacă s-au aşădzat Pătru vodă la domnie nu vru să las<e> în deşert pomana sa, Mănăstirea Galata din valé, caré o zidise în domniia sa dentîi şi apoi să răsipisă, ce cu toată nevoinţa şi oserdiia au silit şi au zidit Galata din dial, caré trăiaşte şi pîn<ă> astădzi./

f. 331 7092<=1584> av<gust> 7. CÎND AU PRĂDAT CĂZACII TIGHINEA ŞI O AU ARSU.

Întru acestaş an strînsu-s-au căzacii şi fără véste au lovit Tighinea de o au arsu şi au prădat-o şi au robit pre cei tineri, féte, copii, iară pre alţii pîn-la unul i-au tăiat şi multă dobîndă au luat cu sine. Şi neavînd cine să-i opriască, sau să le stea împrotiv<ă>, s-au întorsu cu pace pre la locurile lor, făr-de nice o smintial<ă>.

7093<=1585>. DE O SÉCETĂ MARE CE AU FOSTU ÎN DZILELE LUI PĂTRU VODĂ, DE AU PERIT TOATĂ ROADA.

Domnind Pătru vodă Ţara Moldovei, mare sécetă s-au tîmplat în ţară, de au secat toate izvoarăle, văile, bălţile. Şi unde mai naintc prindea péşte, acolo ara cu plugul. Şi piatră pe multe locuri au căzdut şi copacii au săcat de sécită. Dobitoacele n-au fost avînd ce paşte vara,
f. 331^{v} ce li-au fost dărîmînd frundză. Şi atîta prav era, cît, dacă să scorniia vînt, să strîngea troiani de pulbere la gropi şi la garduri, ca de omăt/. Iară despre toamnă, dacă s-au pornit ploi, au apucat de au crescut mohoară; şi cu acélea ş-au fostu prindzind foamea sărăcimea, că-i cuprinsése pretiutindirea foametea.

7094<=1586>, av<gust> 15. CÎND S-AU ÎMPREUNAT PĂTRU VODĂ CU MIHNEA VODĂ, DOMNUL MUNTENESCU.

Împreunatu-s-au Pătru vodă cu nepotu-său Mihnea vodă, domnul muntenescu, ficiorul lui Alexandru vodă la sat la Bogdăneşti, pe Prut, în ţinutul <loc gol>. Amîndoi cu curte multă şi cu gloate mari; şi s-au ospătat amîndoi împreună, cu mare cinste.

---

1 Cîndu / *lipseşte* Pătru vodă // 2 deal / *ad.marginal* Petre 7092 A // 3 daca / aşăzat / să]să-şi // 4 pomana în dăşărt / *lipseşte* sa / vale care // 5 *lipseşte* sa / dintîi / răsipise / ci / osîrdiia / *corectat* şi apoi A // 6 şi au zidit]a zidi / deal / care / trăiaşte]stă / astăzi // 7 *lipseşte* 7092, av<gust> 7 / Cîndu / cazaci // 8 ars-o // 9 Într-acest / cazacii // 10 de au ars-o / iar / *după* unul *ad.* iar pre toţi // 12 oprească / împotriva // 13 făr<ă> nici o zminteală // 14-15 *lipsesc* B // 14 *ad.marginal* Pătru, 7093 A // 16 Domnindu / secetă / întîmplat // 18 piiatră / căzut // 19 secat / secită / avînd iarbă să pască, ci // 20 le-au / frunză / praf / daca / scornea // 21 troiani]noiane / omeţi // 22 Iar / daca // 23 mohoarăle / acelca / prînzîndu // 24 coprinsése / pretutindenea // 25 *lipseşte* 7094, av<gust> 15 / *ad.marginal* Petru, 7094, av<gust> 15 A // 27 nepotă-său // 28 *lipseşte* domnul muntenescu, ficiorul lui Alexandru vodă //

www.dacoromanica.ro

7095<=1587>, ghen<arie> 8. RĂZBOIUL PÎRVULUI, PÎRCĂLABULUI DE SOROCA, CÎND S-AU BĂTUT CU CĂZACII LA PERIESLAV, ÎN DZILELE LUI PĂTRU VODĂ.

Ridicatu-s-au o sam<ă> de căzaci ca nişte lupi ce era pururea învăţaţi la pradă, de au întrat în ţară şi au prădat şi multe bucate au luat de la ţinutul Sorocii. Iară Pîrvul, pîrcălabul Sorocii, s-au îndemnat cu
f. 332 hînsarii/ şi cu alţii carii au vrut să margă de bună voe şi i-au agiunsu la Perieslav, unde căzacii vrînd să nu-ş<i> dea dobînda, moldovénii să-ş<i> scoaţ<ă> al său, tare războiu s-au făcut între dînşii. Şi în doaă dzile bătîndu-să, abiia au spart pre căzaci. Mai apoi, dacă i-au biruit, pre toţi i-au omorît, făr-numai un căzac dzic să fie scăpat. Pre o samă vii i-au prinsu şi i-au trimis la Pătru vodă, pre carii i-au trimis la Împărăţie.

7095<=1587>, iunie. CÎND AU FĂCUT NUNTĂ PĂTRU VODĂ, DE AU ÎNSURAT PRE NEPOTU-SĂU, VLADUL VODĂ.

Într-acest an în luna iunie Pătru vodă au făcut nuntă nepotului său, lui Vlad vodă, ficiorul lui Miloş vodă, de au luat fata Mircii vodă. Şi au chemat la nuntă pre Mihnea vodă, domnul muntenescu. Nuntă domniască au făcut, cu multă cheltuială şi giocuri. Şi mulţi din vecini au venit de i-au înfrumuseţat masa. Această veselie s-au făcut în tîrgu în Tecuci.

DE NIŞTE CĂZACI DE AU PRĂDAT DAŞOVUL.

f. 332^{v} Pre acia vréme, fără véste, au lovit căzacii Daşovul/ de l-au arsu. Şi pre mulţi au tăiat şi prădînd, dobitoace şi avére multă au luat şi robind ce li-au plăcut s-au întorsu întregi, fără nice o sminteală.

7096<=1587>, noem<vrie>. RĂZBOIUL LUI PĂTRU VODĂ CÎND S-AU BĂTUT LA ŢUŢORA CU NIŞTE CĂZACI CE VENISĂ CU UN DOMNIŞOR CE-I DZICEA IVAN.

Nu după multă vréme, ce făr<ă> zăbav<ă> într-acest an, toamna, au venit căzacii în ţară cu un domnişor ce i-au fost dzicînd Ivan vodă, cărora li-au eşit înainte Pătru vodă cu oaste den sus de Ţuţora,

---

1 *lipseşte* 7095, ghen<arie> 8 B, *ad.marginal* A /pîrcălabul // 2 cazacii // 3 zilile // 4 Rădicatu-s-au / *lipseşte* o sam<ă>... ca // 6 de la]din / Iar // 7 carei / meargă / ajunsu // 8 cazacii / moldovenii // 9 dînşii // 10 doao zile / cazaci / daca // 11 cazac / zic // 12 seamă / carei // 14 *lipseşte* 7095, iunie / *ad.marginal* Petru, 7095, iunie A / Cîndu // 15 pe / nepotă-său / Vlad // 16 Într-acest an 7095 / *lipseşte* în luna / nepotă-său // 17 Vladului fecioru // 18 chiemat // 19 domnească / chieltuială / jocuri // 20 i-au]le-au / s-au]au / făcutu // 21 Tecuciu // 22 cazaci // 23 Pe vremea aceia făr<ă> veste / cazacii // 24 pre mulţi au prădat şi i-au tăiat şi dobitoace // 25 le-au / nici o zminteală // 26 *lipseşte* 7096, noem<vrie> / *ad.marginal* Petru, 7094, noem<vrie> A // 27 cazaci / venise // 28 zicea // 29 vréme, ci tot într-acest an, 7096, toamna // 30 cazacii / ce i-au fost dzicînd]ce-i zicea // 31 le-au /din //

www.dacoromanica.ro

noem<vrie> 23. Şi dînd războiu vitejaşte de îmbe părţile, au picat mulţi. Şi în 26 de dzile, noem<vrie>, birui Pătru vodă pre căzaci şi i-au silit cît au dat căzacii pre cini au avut mai mare, carele au luat plată după vina sa. Iară ciialalţi să ascundea prin poduri şi carii pre unde putea şi moldovénii îi goniia. Mai apoi căzacii fugind prin păduri, carii unde au putut scăpa, apărîndu-să pîn-la apa Cirimuşului, de s-au tras în ţara lor. Ce puţini întregi au scăpat, mai toţi răniţi şi pedestriţi./

f. 333

CÎND AU LĂSAT PĂTRU VODĂ ŞCHIOPUL DE BUNĂ VOE SCAONUL ŞI DOMNIIA ŞI S-AU DUS ÎN ŢARA NEMŢASCĂ.

Domnind Pătru vodă Ţara Moldovei ca un domnu vrednic, cum să cade, cu de toate podoabele cîte trebuescu unui domnu de cinste, că boiarilor le era ca un părinte, pre carii la cinste mare îi ţinea şi din sfatul lor nu eşiia, ţărîi era apărătoriu, spre săraci milostiv, pre călugări şi pre mănăstiri întăriia şi-i miluia. Cu vecinii de prin pregiur bine vieţuia, cît la toţi avea nume bun şi dragoste, de nu era a-i dzice că nu-i harnic de domnie. Giudeţăle cu blîndéţă şi făr<ă> făţărie făcea. Mai apoi vădzind nevoia ţărîi, că turcii, pre obiceiul lor, au trimis de cérea bani de la Pătru vodă mai mult decît era adétiul ţărîi, s-au sfătuit cu boiarii ce vor face, cum vor putea rădica şi alte dări, carele nu au mai fost. Că nu-i de aceasta că doar nu va putea plăti această dată ţara,

f. 333^{v}

ce iaste că să face obiceiu, carele nu va mai eşi. Şi aceasta vor lua, şi altele vor izvodi, cum s-au şi tîmplat. Şi aşia, cu toţii, ş-au ales sfat aceştii nevoi, ca să să înceapă/ de la altul, iară nu de la dînsul. Şi deci să găti ca să să ducă den ţară, măcar că boiarii cu toţii apăra să nu să ducă den ţară, ce să dea acia nevoe; că alţii vor da şi ţara tot nu va hălădui. Ce Pătru vodă nice într-un chip nu vru să să apuce de acia dare şi să ia blăstămul ţărîi asupra sa, ce ş-au tocmit lucrul înainte şi au lăsat boiari să păzască scaonul, pîn<ă> le va vini alt domnu de la Împărăţie.

Iară Pătru vodă s-au rădicat cu fruntea boiarilor, carii să temură a rămînea, să nu paţă ca mai nainte cu Iancul vodă, între carii au fost Stroici logofăt mare, Ieremiia Movila vornicul şi frate-său Simion păh<arnicul>, carii mai apoi amîndoi au căzdut la domnie, şi fratele lor Toadir spăt<arul> şi Andrei hat<manul> şi alţii mulţi, carii nu să îndura de dînsul şi au trecut prin Ţara Leşască, în Ţara Nemţască şi acolo s-au aşădzat. Unde spun că cînd au fost dînd Pătru vodă bani de cheltuiala bucatelor au fost lăcrămînd şi au fost dzicînd: „Acéstea sint

---

1 de îmbe]dintr-amîndoao // 2 Şi]Iar / în]la / *lipseşte* de dzile, noem<vrie> / cazaci // 3 cazacii / cine // 4 Iar ceialalţi / carei // 5 moldovenii / gonea / cazaci/ fugînd // 6 carei // 7 Ci // 8 pedestri // 9 *lipseşte* Şchiopul // 10 scaunul / nemţească // 11 Domnindu / vrédnic / *ad.marginal* Petru, 7096 A // 12 tribuesc / domnu]om // 14 ţării / apărător // 15 de prin]du pin / prejur // 16 zice // 17 nu-i]nu e / Judéţile / blîndéţe / fără // 18 văzînd / ţării / obiceaiul // 19 cerea / mai mulţi / adetul ţării / sfătuitu-s-au // 20 n-au // 21 nu-i]nu iaste / că n-are cu ce o plăti ţara de aceasta dată, ci // 23 întîmplat / aşa // 24 ca să înceapă / iar / décii // 25 din // 26 din / ci / *lipseşte* nu // 27 Ci / nici / acea // 28 blestemul ţării / ci // 29 pe boiari / păzească / veni // 31 Iar / carei / Iară el, umplîndu domniei sale 7 ani şi jumătate, s-au rădicat *Ureche* / *ad.marginal* Petru, 7095 // 33 *lipseşte* mare / Irimiia // 34 pah<arnicul> / carei / căzut // 35 Toader / carei // 36 Nemţească // 37 aşăzat / cîndu / dîndu // 38 cheltuiala a/ zicînd / Acestea sînt //

www.dacoromanica.ro

lacrămile săracilor". De acolo boiarii s-au întorsu în Ţara Leşască cu toţii şi s-au aşădzat acolo la tîrgu la Podhaeţ şi pre aiurea.

Şi aşea lui Pătru vodă putem să-i dzicem cel milostiv, că binele/
f. 334 său au lepădat pentru ţară, care ca acesta altul nu s-au mai aflat. Era
5 Pătru vodă om blînd ca o matcă făr<ă> ac. La giudecată drept, nebeţiv, necurvariu, nelacom, nerăsipitoriu. Putem să-i dzicem că toate pre izvod li-au ţinut, ca să nu să smintiască. Şi au domnit ani 7./

f. 334v

VALAHIA.

7099, 1591. DOMN 29. DOMNIE 33. ŞTEFAN VODĂ 1, CE I-AU
10 DZIS SURDUL.

Acestu Ştefan vodă au venit domnu de la Poartă în Ţara Românească; iară a cui ficior ar fi, sua altă ce s-ar fi lucrat în dzilele lui necăiuri, nemică, nu s-au aflat scris, făr<ă> cît că au domnit ani 1, pol./

f. 335 15 7100, 1592. DOMNU 30. DOMNIE 34. ALEXANDRU VODĂ AL 3<-LEA>.

Acestu Alexandru vodă au venit domnu de la Poartă în Ţara Românească. Iară altă ce s-ar fi lucrat în dzilele lui necăiuri, nemică, nu s-au aflat să scrie de dînsul, făr<ă> numai atîta că au domnit ani 1/.

f. 335v 20

MOLDAVIA.

7099, 1591. DOMN 33. DOMNIE 36. ARON VODĂ 1, CE I-AU DZIS CEL CUMPLIT. Cap <loc gol>.

După ce au părăsit Pătru vodă domniia şi ţara, înţălegînd turcii că ţara au rămas făr<ă> domnu, au cercat pre cine vor trimite în locul lui
25 Pătru vodă. Ce nărocul cel bun a ţărîi să schimbă. Că după năroc bun, iată, vine şi rău, ca cum ar fi de la Dumnedzău însămnat, după vréme bună şi sănină să vie vréme rea şi turburată; după domnie lină şi blîndă să vie cumplită şi amară.

Aflară turcii pre Aron vodă, căruia i-au dat domniia ţărîi cu multă
30 datorie. Care fiind om făr<ă> suflet şi îmblînd şi alţii pentru domnie,

---

1 s-au întorsu boiarii // 2 aşăzat // 3 Aşa / zicem // 4 altu // 5 blîndu / acu / judecată / *ad.marginal* Petru 7095 A // 6 necurvar / nerisipitor / zicem // 7 le-au / zmintească / Acest Pătru vodă au domnit întru amîndoao domniile doisprezéce ani şi jumătate N // 8-10 *lipsesc* C // 8 Valahiia B, *ad. marginal* Valahia, 7095, 1591 A // 9 *lipseşte* 7099... domnie 33 // 10 zis // 11-13 Ştefan vodă Surdul au venit domn de la Poartă cu stiag şi au domnit ani 1 pol C // 12 Rumânească / iar / a]al / fecior / ar]va / zilile // 13 nicăiri nimic / fă<ră> // 15-19 Alexandru vodă au venit domn de la Poartă cu steag şi au domnit ani 1, luni 3 C // 15 *lipseşte* 7100... domnie 24 / Alixandru // 17 Acest Alixandru // 18 Românească / Iar / zilile / nicăiri nimic // 19 *lipseşte* să scrie de dînsul / *lipseşte* atîta // 20-22 Domniia lui Aron vodă cel cumplit, carele mult greu au adus ţărîi în anul 7099 N // 20 Moldaviia B, *ad.marginal* A // 21 *lipseşte* 7099... domnie 36 // 22 zis / *lipseşte* Cap // 23 înţelegînd // 24 fără // 25 Ci norocul / al ţării // 25-26 Că dup<ă> bine vine şi rău // 26 Dumnezeu / însemnat // 27 bună cu senin să vie şi / lină]bună // 29 *lipseşte* vodă / ţării / *ad.marginal* Aron, 7099 A // 30 umblînd //

www.dacoromanica.ro

pre toţi i-au împlut cu bani, luînd bani cu camătă de la turci. Aşea, după multă cheltuială şi datorie ce împresuras<ă> ţara, ş-au scos domniia la Moldova şi au venit în ţară de au şădzut în scaon. După ce s-au aşedzat Aron vodă la domnie nu-i era grij<e> de altă numai afară
f. 336 de a prădarea, iară din lontru nu să sătura de curvie/ de giocuri, de cimpoiaşi şi de măscăricii ce-i ţinea; aşijdirea dabilele cu care îngreuiase ţara. Că nu îmbla numai dabilarii singuri, ce şi turci trimitea de îmbla cu dăbilarii, de nu-ş<i> era bieţii ţărani volnici cu nemică: muiarile nu era a lor; fétele le ruşina, ce vrea să facă, făcea. Dăjdeariul pentru un potronic de-l vrea pîrî la dînsul nu-l giudeca, ce acolo trimitea de-l piiardea. Pre boiari pentru avuţie îi omorîia, giupănésăle le siliia şi domnind nu altă ce ciudése şi pozne făcea.

Acéstea şi altele mai multe făcînd, cunoscu că tuturor iaste urît şi nevădzut. Ce gîndi ca să nu să încriadză ţărîi şi lefeciilor săi, ce au tras la sine în liafă unguri călări şi pedestri; şi au făcut celor pedestri odăi în curte, să fie pururea lîngă dînsul. Mai apoi, vădzind că de datornici nu să putea mîntui, au orînduit ca să ia de tot omul cîte un bou. Şi aşia au trimis în toată ţara cu turci de strîngea; şi care om nu avea bou, ci lua a cui găsiia în sat: de la alţii îi lua toţi cîţ<i> avia, pintru alţii, că mulţi de răutăţi şi dabile ce era, nice de hrană nu avia boi./

f. 336v *RĂZBOIUL LUI ARON VODĂ, CÎND S-AU BĂTUT LA RĂUT CU UN DOMNIŞOR CE-I DZICEA BOGDAN VODĂ ŞI CÎND AU PERIT BUCIUM VORNICUL ŞI TROTUŞAN LOGOFĂTUL ŞI PAOS VOR<NICUL>.*

Întru acéste răutăţi şi belituri ce făcea Aron vodă, de nevoe mare neputînd mai suferi ţara, s-au rădicat orheianii şi sorocénii cu un domnişor ce-i dzicea Ionaşco, pre carele îl alesése cap dintre dînşii şi-i puseră nume Bogdan vodă.

Aron vodă, dacă au înţăles de aceasta, au dat ştire ţărîi să să strîngă şi el făr-de zăbav<ă> au eşit cu curtea şi cu lefecii săi. Însă mai nainte, pîn-a eşi den curte, au tăiat pre Bucium vornicul şi pre Bîrlădianul logofătul şi pre Paos vornicul, dîndu-le vină că-i cu ştirea lor. Deci au purces împrotiva vrăjmaşilor săi. Şi mergînd au pus pre Uréche logofăt mare. Şi s-au tîmpinat cu oştile la Răut şi dînd războiu vitejaşte de îmbe părţili au izbîndit Aron vodă şi i-au biruit, bătîndu-i pri toţi. Şi pre domnişor încă l-au prinsu viu şi i-au tăiat nasul şi l-au călugărit.

---

1 umplut / luîndu / camătă]dobîndă / Aşa // 2 chieltuială / împresurase // 3 şăzut / scaun // 4 aşăzat / nu-i mai era // 5 iar / lăuntru / jocuri // 6 aşîjderea şi dabilile // 7 umbla / *lipseşte* numai / ci // 8 umbla / dabilarii / biaţii A / nimic // 9 a]ale / fétile // 10 nu-l mai judeca, ci acolea // 11 trimitea]punea / pierdea / omora jupînésile / ci pozne şi ciudésii făcea // 13 Acestea / *ad.marginal* Aron, 1591 A // 14 nevăzut / Ci / încrează / ţării / ci // 15 unguri în leafă // 16 apururea / văzînd // 17 putea]poate / aşa // 19 a]al / găsea / şi de la alţii / avea / pentru / *după* alţii *ad.* care nu avea // 20 răotăţi / şi de dabile / nici / avea // 21-22 *ad.marginal* Aron, 7100 A // 22 zicea // 26 aceste răotăţi // 27 orhiianii // 28 zicea / dînşii // 30 daca înţelése / ţării // 31 făr<ă> zăbavă / au eşit]eşi / *după* curtea *ad.* lui / lifecii / *lipseşte* săi // 32 pîn-a nu eşi / *lipseşte* den curte // 33 Bîrlădeanul / că-i]că iaste // 34 împotriva / *lipseşte* săi // 35 întîmpinat // 36 *lipseşte* de îmbe părţile // 36-37 Aron vodă biruindu-i pre toţi<i>. Încă şi pre domnişor l-au //

www.dacoromanica.ro

f. 337 Deci dacă au spart Aron vodă pre viclénii săi, nice un loc/ n-au lăsat să nu fie plin de vrăjmăşiia lui. Că nu pierdea numai pre carii au fostu într-acel războiu, ce şi semenţiile lor, şi vinovaţi şi nevinovaţi.

DE MAZILIIA LUI ARON VODĂ.

Gătindu-să Aron vodă să facă mari vrăjmăşii decît acéstea, iată, i-au venit căl<ă>raşi din Ţarigrad cu véste că l-au mazilit Împăraţiia, că împăratul turcescu şi sfatul, audzind de atîta răutate ce făcea, cu morţi şi cu jafuri făr-de măsură, l-au mazilit. Deci să miră Aron vodă cum va face să nu prindză oastea de véste şi ţara de mazilie, ca să nu-l omoară. Că mulţi era carii vrea fi bucuroşi să audză una ca acéia. Că unora le perisă părinţii, altora ficiorii, altora fraţii, alţii sărăcisă de multe răutăţi. Ce pre tainä au învăţat călăraşii să nu scoaţ<ă> cuvîntul afară şi au trimis în Iaşi la doamnă-sa să să încarce şi să purceadză în gios. Iară pre boiari i-au învăţat de au chemat gloatele şi li-au
f. 337v mulţămit/ de slujbă ce i-au făcut şi li-au dzis să margă cineş pre la casăle sale, gîndind că doar să vor duce, şi el să ia drumul la Ţarigrad.

A doa dzi, părîndu-i că să vor fi dus curténii, au încălecat şi au purces spre Iaşi, ca să siliască şi el mai tare, să nu oblicească cineva, iată gloatele mergea pre de toate părţile. Atunce au chemat pre boiari şi li-au dzis: „Credzu, eu am slobodzit oastea să margă pre acasă-ş<i>, dar cine-i opreşte?“ Spusu-i-au boiarii cum o sam<ă> s-au dus, iară cărora le iaste calea spre Iaşi şi spre munţi, aceasta le iaste calea. Aşia împriună au mersu pîn-au însărat. Deci noaptea au silit de au mersu şi nemică zăbav<ă> în Iaşi n-au făcut, ce au silit spre Ţarigrad, unde mergînd l-au tîmpinat un capigi-başe împărătescu, viind la Aron vodă să-i ia din scaon, să-l ducă la Împărăţie.

Iară dacă înţăliasără toţi de maziliia lui Aron vodă, nu într-alt chip, ce cum după multă furtună şi vréme rea, dacă văd oamenii sănin, să bucură cu toţii de linişte, aşia toată ţara s-au bucurat./

f. 338 7100, 1592. CÎND AU TÎMPINAT PRE ARON VODĂ VÉSTE PE DRUM, NEAGIUNSU LA ŢARIGRAD, CUM ÎMPĂRĂŢIIA IARĂŞ<I> I-AU ÎNTORSU DOMNIIA.

După ce mazilisă Împărăţiia pre Aron vodă, Dumnedzău încă nu-ş<i> împluse certarea sa deplin. Că Aron vodă încă n-au fost

---

1 daca / nici // 2 pre acei carei // 3 ci / seminţiilor // 4 *ad.marginal* Aron, 7100 A // 5 mai mare / acestea // 6 veste / mazîlit // 7auzind / atîtea răotăţ<i> / *lipseşte* ce făcea / cu]şi / *lipseşte* cu / *după* făr<ă> măsură *ad.* ce făcea // 8 *lipseşte* cu / mazîlit // 9 prinză / veste mazîlie // 10 omoare / care / auză / aceia // 11 perise / feciorii / sărăcise // 12 răotăţi / Ci / scoaţă cuvînt // 13 doamna lui / purceazä // 14 jos / Iar / i-au chiemat şi i-au învăţat să chieme // 15 le-au mulţumit / le-au zis / meargă // 16 casele lor, gîndindu ca doară // 17 doao zi / curtenii // 18 sileasca / oblicească]afle / cinevaş // 19 pe / Atunci / chiemat // 20 le-au zis / Crezu / slobozit / meargă pre la case-ş<i> // 21 cine îi opreşte / boiarii / seamă / *ad.marginal* Aron, 1592 A / iar // 23 Aşa împreună / înserat // 24 nimic zăbavă / ci // 25 întîmpinat / capigiu împărătescu // 26 scaun / Împărăţie]Ţarigrad // 27 Iar daca înţeleseră // 28 ci / şi]în vreme / daca // 29 cu toţii]toţ<i> / *lipseşte* de linişte /aşa // 30-32 A doao domnie a lui Aron vodă N // 30 *lipseşte* 7100, 1592 / Cîndu / întîmpinat / veste // 31 neajunsu / *ad.marginal* Aron A // 33 mazîlise / Dumnezeu // 34 umpluse //

www.dacoromanica.ro

agiunsu la Ţarigrad, iarăş<i> i-au dat domniia şi scaonul ţărîi. Că datornicii lui turci cu toţii au mersu la veziriul, de au strigat pentru dînsul şi de nevoia datornicilor iarăş<i> i-au întorsu domniia.

CÎND AU TRIMIS ARON VODĂ DE PE DRUM, ÎNAINTE, LA SCAON, PE OPREA ARMAŞUL SĂ PRINDZĂ PRE O SAM<Ă> DE BOIARI.

Aron vodă după obiceiul său cel rău şi cumplit, dacă vădzu că iarş<i> i-au dat domniia, de iznoavă cumu-ş era vrăjmaş şi cumplit, nu să apucă de altă, ce iarăş<i> gîndi, ce n-au putut împlea cu rău, întîi, să săvîrşască acmu, pre urmă. De pre cale au răpedzit pre crédinciosul său, pre Oprea armaşul cel mare, cu cărţi, ca să prindză scaonul şi cu
f. 338v izvod ca pre toţ<i> pre cîţi au vrut el să-i piardză, ca să-i prindză/ şi să-i ţie la închisoare, pîn<ă> va veni şi el la scaon.

Oprea armaşul, după învăţătura lui Aron vodă, de olac au venit şi sara au întrat în Iaşi. Şi nice aiurea au mersu în gazdă, ce la odăile dărăbanilor celor ungureşti, în curte, au mersu. Şi noaptea au mersu la gazda lui Uréche logofătul, pre carele îl lăsase Aron vodă să păzască scaonul şi au arătat Oprea armaşul poronca domnu-său. Iară Uréche log<ofătul> de grabă audzind de numele lui Aron vodă, cum iarăş<i> au dobîndit domniia, vrînd să hălăduiască de dînsul, au dat răspunsu Oprii armaşului, dzicînd: „Acest lucru cu bucurie priimăscu şi sint bucuros să-i slujăscu, numai să fie cu tainã, să nu ştie nime. Bine că ai venit. Să şădzi la tainã pîn<ă> vom oblici pre toţi cine, unde, sînt; pre cîţi scrie izvodul să-i prindem, să nu cumva smintim, să oblicească, să fugă."

Şi aşia Oprea s-au amăgit cu acesta sfat şi s-au aşădzat iar la dărăbani într-acia noapte şi într-acea dzi./

f. 339 *CÎND AU PRIBEGIT URÉCHE LOGOFĂTUL CEL MARE.*

Înţălegînd Uréche logofătul de vinirea lui Aron vodă şi de poronca ce-i trimisése pre Oprea armaşul, nu cutedză să-l aştépte în ţară, ştiind cîtă groază şi răutăţi făcuse mai nainte dar acmu, mai pre urmă, mai de mari cazne să va apuca. Ce dacă s-au aşedzat Oprea la odăile dărăbanilor, aflînd Uréche vréme şi cale deşchisă de a să depărtaré şi de a eşiré den ţară, învăţat-au la gazda sa, cine va întreba a doa dzi de

---

1 ajunsu / scaunul ţării // 2 viziriul // 4-6 *după Ureche* // 4 Cîndu / dupe // 5 scaun / *ad.marginal* Aron, 1592 A / prinză / seamă // 8 obicéiul / daca văzu // 10 umplea // 11 acum / pe[1-2] / repezit / credinciosul / *lipseşte* pre[3] // 12 *lipseşte* cel mare / să coprinză scaunul // 12-13 şi cu foae de numele boiarilor pre carei vrea să-i piiarză // 13 prinză // 14 scaun // 15 *ad.marginal* Aron, 7101 A // 16 seara / nici / ci // 17 dorobanilor / în]din / *lipseşte* au mersu // 18 Ureche / păzească // 19 scaunul / porunca domnului său / Iar // 20 auzindu // 22 armaşul zicînd / priimescu /sînt // 24 şăzi / oblici]înţelege // 25 izvodul]în foae / simtim]să facem vreo sminteală / oblicească]simţă şi // 27 aşa / acestu / aşăzat // 28 dorobani într-acea / zi // 29 Cîndu / *lipseşte* cel mare // 30 înţelegînd / venirea / porunca / *ad.marginal* Aron 7101 A // 31 pe / armaş / cuteza / aştepte // 32 răotăţi / dar încă acum // 33 Ci daca / aşăzat // 34 dorobanilor // 35 din / doao zi //

www.dacoromanica.ro

dînsul, să-i spue că s-au dus acas<ă> la Cîrligătură. Aşia, noaptea, toată noaptea, şi dzua, toată dzua, fugînd Uréche au eşit pre la Soroca, în Ţara Leşască.

A doa dzi, sara, Oprea armaşul, dacă s-au dus la gazda lui Uréche să sfătuiască, şi nu l-au aflat, vădzind că l-au amăgit într-acesta chip, îndată au chemat pre alţii, ce s-au tîmplat acolea, şi au răpedzit cu cărţi în toate părţile să prindză marginea. Iară dacă au oblicit Oprea armaşul că Uréche logofătul au trecut Nistrul şi s-au depărtat, n-au mai avut ce face, ce s-au aşedzat de au ţinut scaunul pîn-la venirea lui Aron
f. 339v vodă/. Iară Uréche, dacă au trecut Nistrul, s-au dus îndată unde era şi alţi boiari pribégi strînşi, de aştepta sfîrşitul lucrului.

7101<=1593>. DE PĂTRU CĂZACUL CE-AU VINIT LA SCAONUL MOLDOVEI.

Scrie Uréche vor<nicul> la létopisăţul său, că pîn-a sosi Aron vodă la scaon, iară Pătru Căzacul s-au rădicat din Ţara Leşască cu puţini pribégi, înţălegînd că scaonul iaste deşertu. Şi sirguind să apuce scaonul au întrat în ţar<ă> şi au apucat scaunul la Iaşi şi l-au ţinut doaă luni. Deci au sosit şi Aron vodă şi au prinsu pe Pătru Căzacul şi l-au trimis Împărăţiei. Iară cronicariul leşăscu de această povéste ce spun<e> că au venit Pătru Căzacul de au apucat scaonul, nemică nu scrie.

7101<=1593>. CÎND S-AU AŞĂDZAT ARON VODĂ AL DOILEA RÎND LA SCAON.

Scrie Uréche vor<nicul> că Aron vodă dacă s-au aşădzat al doile<a> rînd la scaon au pus pe Oprea armaşul logofăt mare şi pre
f. 340 Vartic vornic mare de Ţara de Gios/ şi pre Gheorghie vornic mare de Ţara de Sus şi pre Zota post<elnic> mare şi pre Iani călugărul visternic mare şi pre Alexie stolnic mare şi pre Coce comis mare.

Şi cumu-ş era de vrăjmaş Aron vodă, nu de altă să apucă, ce iară de asupréle a face ţărîi şi de dăjdi mari. Şi întîi cu voia lui turcii strîngea dăjdile cu dăbilarii; mai apoi nu-i putea opri şi silă mare pretiutinderea făcia. Lua slujitorii de ţară cu sila de-i punea de le răniia la cai. Bucatele făr<ă> preţu şi făr<ă> bani le lua.

Deci cunoscînd Aron vodă că nu va fi pîn-în sfîrşit bine, că ţara

---

1 Şi aşa / *lipseşte* noaptea // 2 zioa[1-2] // 4 doao zi seara / daca / Uréche log<ofătul> // 5 să să sfătuiască / văzind / l-au]s-au / într-acest // 6 chiemat / tîmplat]aflat / repezit // 7 prinză / Iar daca / oblicit]înţeles // 9 ci s-au aşăzat // 10 Iar / daca / Nistru // 11 pribegi / *lipseşte* strînşi // 12 *lipseşte* 7101 / Cazacul / venit / scaunu // 14 létopiseţul // 15 scaun iar / Cazacul // 16 pribegi / înţelegînd / scaunul / deşărt / sîrguind // 17 scaunul / doao // 18 Cazacul // 19 Împărăţiei]la Împărăţie / Iar / poveste // 20 Cazacul / scaunul / nimic // 22 *lipseşte* 7101 / Cîndu / aşăzat // 23 în scaun al doilea rîndu / *ad.marginal* Aron A // 24 *lipseşte* Scrie... că / daca / aşăzat // 25 doilea / scaun // 26 Jos / *lipseşte* mare // 28 Cocea / *lipseşte* mare // 29 cum era / ci iar / *ad.marginal* Aron 7101 A // 30 a]de a / ţării // 31 cu dărobani şi cu dabilarii / sile mari // 32 petutindenea făcea / de-i]şi-i / ránea // 34 cunoscîndu / bine pîn-în sfîrşit //

www.dacoromanica.ro

scrîşca de nevoi, pribégii sta înţinaţi, gîndi, după toată răutatea ce făcusă, să să curăţască şi să aréte ţărîi că nu iaste din voia lui ce s-au lucrat, ce iaste din sila turcilor. Socoti să să agiungă cu Mihai vodă carele domniia pre acéia vréme Ţara Munteniască, ca să să dezbată de supt mîna turcilor. Iară întîi socoti că după atîtea răutăţi ce
f. 340v făcus<e>, să să/ apuce să facă şi vreun lucru bun, ca să nu-i vie cu osîndă.

În anul 7102<=1594> apucatu-s-au Aron vodă de au făcut mănăstirea în ţarina Iaşilor, care să chiamă Aron vodă, pre numele domnu-său, unde iaste hramul sveatîi Nicolae.

Iară în anul 7103<=1595> să fie venit un Lobodă cu oaste căzăcească şi au gonit pre Aron vodă din scaon şi au arsu tîrgul Iaşii./ Filele 341-342v albe.

f. 343

VALAHIA.

7101, 1593. DOMN 31. DOMNIE 35. MIHAI VODĂ AL 2<-LEA>, SIN PĂTRAŞCO VODĂ 1. Cap <loc gol>.

Venit-au Mihai vodă domnu de la Poartă cu agă turcu şi cu stiag în Ţara Românească şi au şedzut în scaon, în cetatea Bucureştilor, în luna lui avgust 29 de dzile. Iară în Ţarigrad împărăţiia sultan Murat; iară în Ţara Unguriască era craiu Batăr Jicmont, iară în Ţara Moldovei era domnu Aron vodă. Întru acéia vréme împresuras<ă> turcii Ţara Românească cu datorii multe şi cu nevoi gréle foarte, cît nu mai avea cu ce să să plătiască ţara şi să scape den gura vrăjmaşilor. Începură turcii a cuprinde Ţara Românească şi a-ş<i> face lăcaşuri şi meceturi, cît începusă a ţipa creştinii de nevoia turcilor şi pretiutindirea era vaite şi suspine de răul turcilor.

f. 343v Singur Mihai vodă cu toţi boiarii să închisése de răul/ turcilor. Şi multă vréme dzicea creştinii doar să vor potoli turcii de asupră; iară ei mai mult rău făcea. Începusă turcii tare a călca ţara şi légea creştinilor şi a arde beséricile din ţară.

Vădzind Mihai vodă atîta răutate şi nevoe, nu mai putu răbda ţipetele creştinilor, ce-ş<i> strînsă boiarii toţi, mari şi mici, din toată ţara şi să sfătuiră cum vor face să izbăvască Dumnedzău creştinii din

---

1 scrîşca]ţipa / de]dă / pribegi / înţînaţi / răotatea // 2 făcuse / curăţească / să să arate / ţării // 3 ci / ajungă // 4 care domnea / acea / Muntenească / dezbată]deosibească // 5 de supt]din / Iară]Însă/ dup<ă> / răotăţi // 6 *lipseşte* şi / ca]şi // 7 osîndă // 8 *ad.marginal* Aron, 1593 A // 9 chiiamă // 10 domnu-său]lui / sfîntului // 11 Iar // 12 scaun // 14-16 De aicea să începe istoriia lui Mihai vodă, sin Pătraşco vodă, carele au făcut multe războae cu turcii pentru creştinătate, precum de aicea înainte să arată C // 14 Valahiia B, *ad.marginal* A // 15 *lipseşte* 7101... domnie 35 // 16 *lipseşte* 1 / *lipseşte* Cap // 17-19 Cînd au fost cursul anilor de la Adam 7101 venit-au Mihai vodă domn Ţării Româneşti. Iar în Ţarigrad C // 17 steag // 18 Rumânească / şăzut / scaun // 19 av<gust> / *după* 29 *ad.* 7101 / *lipseşte* de dzile / Iar / împărăţea / iar // 20 Ungurească / Jîcmon / iar // 21 *lipseşte* domnu / Într-acea // 22 Românească / *ad.marginal* Mihai, 1593 A / *lipseşte* foarte // 23 cu ce să plătească / din // 24 coprinde / Românească // 25 începuse / pretutindinea / vaete // 28 zicea / doară / vor]va / iar // 29 Începuse / legea // 30 biséricile // 31 Văzînd / răotate / *lipseşte* şi nevoe // 32 ţipetile / *ad.marginal* Mihai, 7103 A / ci-şi strînse // 33 izbăvească / Dumnezeu //

www.dacoromanica.ro

mînule vrăjmaşilor. Şi vădzind că într-alt chip nu să vor putea izbăvi, dzisără cu toţii, numai cu bărbăţiia să rădice sabiia asupra vrăjmaşilor turci. Deci socoti Mihai vodă cum ari avia agiutoriu şi dintr-alte părţi. Şi îndată trimise pre Radul cluceriul Budzăscul sol la Batăr Jicmont, craiul ungurescu, ca să fie una cu dînsul şi să-i dea agiutoriu oaste, ca să să poată bate cu turcii.

Trimis-au atunce şi la Aron vodă den Moldova sol pre Stroe stolnicul Budzăscul, ca să fie şi Aron vodă/ într-agiutor lui Mihai f. 344 vodă. Şi amîndoi fură bucuroşi şi gata pre răul turcilor. Şi îndată trimise Aron vodă pre un boiarin al lui, anume Cîrstea vor<nicul>, dînd giurămînt lui Mihai vodă ca să-ş<i> fie întru agiutor unul altuia. Iară Batăr Jicmont craiul încă făcu sfat cu domnii şi cu némişii Ardialului şi legară giurămînt cu Mihai vodă, cum să fie nedespărţiţi unii cu alţii.

Deci cînd fu la vlet 7103<=1594> noem<vrie> 10, strînse Batăr Jicmont craiul o sam<ă> de oşti şi le puse căpitan pre Horvath Mihai şi pre Bicheş Işvan. Şi veniră la Mihai vodă în cetate în Bucureşti şi îndată tăiară pre toţi turcii cîţ<i> aflară acolo în Bucureşti, în luna lui noem<vrie> 15 dzile. Într-acel războiu fu rănit Stroe Budzăscul la mîna cia stîngă. Iară după acéia făr<ă> zăbav<ă> fură scoşi turcii din ţară şi rămasără creştinii izbăviţi din gurile turcilor.

Deci cînd fu după războiu a triia dzi, purcése Mihai vodă cu munténii şi cu ungurii la cetatea Giurgiovului şi încungiurară cetatea şi începută a o bate cu tunurile. Şî cîtăva vréme o au bătut şi nu o au f. 344^{v} putut dobîndi./ Deci vădzind Mihai vodă că nu o poate dobîndi cetatea, căci veniia turcilor arme şi bucate din cetate den Ruşi, iară Mihai vodă el lăsă cetatea şi s-au apucat de au aprinsu tot oraşul Giurgiovului, de au arsu; şi iar s-au întorsu în scaon în Bucureşti.

Iară sultan Murat al <loc gol> împărat turcescu, dacă au prinsu de véste de Mihai vodă, cum că s-au hainit şi s-au arădicat cu sabie asupra Împărăţiei, trimis-au pre un paşe, anume Mustafa paşa, cu mulţime de oaste şi cu un domnu, anume Bogdan vodă, ficiorul Iancului vodă, ca să scoaţ<ă> pre Mihai vodă den domnie şi din ţară şi să pue pre Bogdan vodă domnu. Şi au vinit cu mulţime de turci pîn-la Dunăre, la cetatea den Ruşi.

Iară Mihai vodă, dacă prinse de véste, el păzi de-ş<i> strînsă oştili şi purceasă asupra Dunării în luna lui ghen<ar> 8 dzile. Şi mérsără

---

1 mîinile / *după* vrăjmaşilor *ad.* păgîni / văzînd / într-alt chip]cu alt mijloc / izbăvi]mîntui // 2 ziseră / sabie / vrăjmaşilor]păgînilor // 3 ar avea ajutor // 4 Buzescul / Jîcmon // 5 ajutor / *lipseşte* să // 7 atunci sol şi la Moldova la Aron vodă, sol pre // 8 Buzescu / într-ajutor // 9 pre]spre // 10 boiar / *lipseşte* anume Cîrstea vornicul C // 11 jurămînt / într-ajutor // 12 Iar / Jîcmon craiul ung<uresc> // 13 Ardealului / jurămînt // 14 cu]de // 15 leat / Bator Jîcmon / 10]5 C / strînse]trimise C / *ad.marginal* Mihai, 7103 A // 16 crai / seamă // 18 *după* acolo *anulat* într-acel răsboiu A / *lipseşte* în Bucureşti... 15 dzile C // 19 *lipseşte* dzile / Buzescul // 20 cea / Iar dup-aceia // 21 rămaseră / din]de // 22 cîndu / treia zi // 23 muntenii // 25 văzînd // 26 venea / din / iar // 27 *lipseşte* el // 28 s-au întors în Bucureşti la scaunul lui // 29 Iar / *lipseşte* al / împăratul / daca / *ad.marginal* Mihai, 1593 A // 30 rădicat // 31 paşa // 32 feciorul // 33 scoaţă / din // 34 venit // 35 din // 36 Iar / daca / strînse oştile // 37 purcése / *lipseşte* dzile / merse //

www.dacoromanica.ro

pîn-la sat la Pietri în ţinutul Vlăşcii. Şi acolo grijindu-să să triacă Dunărea, să să lovască cu Mustafa paşa şi cu Bogdan vodă, atunce lui Mihai vodă îi veni véste den sus, de la Ruşavă şi de la Diiu, cum hanul au întrat în ţară cu tătarîi şi au început a robi şi a prăda ţara şi a o arde./

f. 345 Iară Mihai vodă foarte să îngrijă tare şi să învîrteji înapoi cu toate gloatele la un sat anume Holubeştii în ţinutul <loc gol>. Şi trimise Mihai vodă străji înaintea tătarălor pre Radul Budzăscul cu fraţii lui Preda post<elnicul> şi Stroe stol<nicul> şi Radu Calo<m>firescul şi cu o sam<ă> de oşti alése. Deci cînd au fost la ghen<arie> 14 dzile într-o dzi vineri ei să tîmpinară cu tătarîi în străji la sat la Putinei, în ţinutul Oltului. Şi dîndu-ş<i> război rămasără biruiţ<i> tătarîi de Budzăşti şi mulţi tătari periră şi pre mulţi şi vii au prinsu. Iară hanul, dacă prinse de véste el încă trimise pre un nepot al lui cu mulţime de tătari. Şi veniră pîn-la sat la Stăneşti în ţinutul <loc gol>. Iară Budzăştii încă păziră şi le eşiră în tîmpinare şi să loviră de faţă în luna lui ghen<arie> 16 dzili, într-o dzi duminecă. Şi fură biruiţi şi aciia tătari; şi atunce au perit şi nepotul hanului cu mulţime de tătari. Iară hanul s-au tăbărît la sat la Şărpăteşti, împreună cu Mustafa paşa şi cu Bogdan vodă, carii veniia să scoaţă pre Mihai vodă din Ţara Românească./

f. 345^{v} *RĂZBOIUL LUI MIHAI VODĂ, CÎND S-AU BĂTUT CU MUSTAFA PAŞA.*

Iară Mihai vodă, dacă prinse de véste de hanul şi de Mustafa paşia şi de Bogdan vodă, el încă trimise oşti asupra lor cu banul Manta. Şi îi lovi noapte<a>, făr-de véste şi i-au tăiat, făcînd multă moarte într-înşii. Şi i-au gonit pri turci pîn<ă> i-au trecut Dunărea şi mulţi robi au scos. Şi Mihai vodă încă purceasă cu toate gloatele pîn-la sat la Şărpăteşti, în ţinutul <loc gol>.

Iară hanul nu aşteaptă pre Mihai vodă, ce s-au despărţit de Mustafa paşa şi de Bogdan vodă şi au fugit. Iară Mustafa paşa, cu Bogdan vodă, cu oştile lor, veniră să bată pre Mihai vodă la cetate la Ruşi. Iară Mihai vodă purceasă cu toate oştile asupra lor. Şi au trecut Dunărea pre ghiaţă pre la Marotin şi sirguiră de să loviră unii cu alţii în luna lui ghenar în 25 dzile, într-o dzi marţi. Şi fură biruiţi turcii şi peri şi Mustafa paşa şi mulţi turci; numai abia au scăpat Bogdan vodă. Şi au

---

1 *lipseşte* în ţinutul Vlăşcii C / *lipseşte* Vlăşcii A / grijindu-se / treacă // 2 lovească / atunci // 3 *lipseşte* den sus... de la Diiu C / veste / din / Ruşava // 4 tătarii // 5 Iar // 7 streji / tătarilor / Buzescul // 9 seamă / *ad.marginal* Mihai, 7103 A / *lipseşte* dzile // 10 zi / *lipseşte* într-o dzi, vineri C / întîmpinară / tătarii / streji // 11 Oltului]Tel<eor>m<an> / *lipseşte* în ţinutul Oltului C / rămaseră tătarii biruiţ<i> de Buzeşti // 12 au]i-au / Iar / daca // 13 de]dă // 14 Iar Buzeştii // 15 în tîmpinare]înainte / în luna lui]la // 16 zile / zi / *lipseşte* într-o dzi duminecă C / acei / *lipseşte* atunce // 17 Iar // 17 *după* Şărpăteşti *ad.* în ţinutul // 19 care venea / *lipseşte* carii veniia... Ţara Românească C / Rumânească // 20-21 *lipseşte* C // 22 Iar / daca / paşa // 22-23 hanul şi de Mustafa paşia şi de Bogdan vodă]dînşii C / *ad.marginal* Mihai, 7103 A // 23 Şi-i lovi // 24 noaptea / făr<ă> veste // 25 pre / *lipeşte* şi mulţi robi au scos C // 26 purcése // 28 Iar / ci // 29 Iar // 30 veniră ca să să bată cu Mihai / Iar // 31 purcése // 32 pe ghiiaţă / sîrguiră / *lipseşte* în luna lui // 33 ghen<arie> / *lipseşte* în / *lipseşte* dzile / zi / *lipseşte* într-o dzi, marţi C // 34 Musta<fa> / abiia //

www.dacoromanica.ro

aprinsu Mihai vodă Ruşii şi au arsu. Şi au şădzut pri loc 3 dzile, ardzind şi marginea ţărîi lor. Şi aşia, cu multă dobîndă, s-au învîrtejit Mihai vodă la scaunul său la Bucureşti./

f. 346 Iară după ce-au bătut Mihai vodă acest războiu au trimis pre un boiariu al său, anume pre Mihalcea banul la alţi boiari ai lui, ce era cu oşti împrotiva Dristorului, anume Preda spăt<arul> şi Radul comisul şi au aprinsu acei boiari cu oastea lor Dristorul, de au arsu. Atunce au eşit din Hîrşova turcii asupra acestor boiari, ce s-au pomenit mai sus, şi să loviră de faţă. Şi rămasă biruiţi turcii şi îi goniră pre ghiaţă şi pre mulţi au tăiat. Şi au aprinsu şi Hîrşova şi rămasă izbînda la boiarii lui Mihai vodă.

Iară căpitanii ungurilor carii venise de la Bator Jicmont craiu, anume Horvat şi Bicheş Işvan, avură împutăciune cu Mihai vodă. Iară Mihai vodă nu-i putu suferi, ce i-au trimis la Bator Jicmont craiu şi craiul i-au trimis lui Mihai vodă alţi căpitani, pre Chil Arbentu. Atunce Mihai vodă au trimis pre Chil Arbent căpitan împreună cu banul Manta şi cu oşti la cetatea Brăilii. Şi aşia, tocmindu-ş<i> oştile, au început a bate Brăila. Şi bătînd-o, o au spartu pîn-în temiu şi mulţi turci periră.

Făcîndu-să aceste războae şi nevoindu-se Mihai vodă foarte tare
f. 346^{v} pentru creştini, iară Bator Jicmont, craiul ungurescu, socoti/ că nu va mai avia Mihai vodă nice o nevoe de turci şi făcu sfat cu toţi voevodzii Ardialului cum să scadză pre Mihai vodă despre Ţara Munteniască, să fie mai mic şi ascultător supt mîna lui şi a poroncilor lui şi să opriască ţara cu tot venitul ei.

Iară Mihai vodă, dacă prinse de véste, el nu să putu suferi, ce trimise la Batăr Jicmont craiul boiari bătrîni sfétnici, anume Euthimie mitropolitul, cu amîndoi episcopii şi pre Mitrea vor<nicul> i Isar logofăt i Dumitru vor<nicul> i Radul Budzăscul cluce<rul> şi alţi boiari de ţară, cu acest răspunsu, cum Mihai vodă să fie ascultător de Batăr Jicmont, iară de ţară să n-aibă scădére, ce să-ş<i> ţie ţara deplin şi să se agiute unii cu alţii, cum li-au fostu giurămîntul întîi.

Iară într-acei boiari ce-i trimisése Mihai vodă la craiul pentru tocmala, învrăjbitoriul diiavolul întrase în mijlocul lor, de să apucară unii din aciia boeri mai tare să facă vrajbă, decît pace, cum să scadză pre Mihai vodă den ţară. Iară ciialalţi boiari, ce să nevoia să slujască domnu-său în dreptate, de nepriiatini fură biruiţi. Şi scădzură pre Mihai vodă despre domniia ţărîi şi despre venitul ei, numai să fie/

---

1 şi arseră Rusciucu şi toată marginea C / şi]de / şăzut / pre / trei zile arzînd // 2 *lipseşte* şi / ţării / aşa // 3 la scaun în Bucu<reşti> // 4 Iar // 5 boiar / *lipseşte* pre / ce]care / *ad.marginal* al său A // 6 împotriva Dîrstorului // 7 Dîrstorul / Atunci // 8 Hîrsova // 9 rămaseră / *lipseşte* îi // 10 Hîrsova / rămase // 12 Iar / carei / Batăr Jîcmon / *lipseşte* craiu, anume // 13 Iar // 14 ci / Batăr Jîcmon / şi]iar // 15 Atunci / *ad.marginal* Mihai, 7103 A // 17 *lipseşte* şi / aşa // 18 spart / temei // 19 nevoindu // 20 iar / Batăr Jîcmon // 21 avea nici / voevodzii]domnii // 22 Ardealului / scază / Muntenească // 23 poruncilor / oprească // 25 Iar / daca / de]dă / ci / *ad.marginal* Mihai, 7103 // 26 Jîcmon / *lipseşte* craiul / anume]pre // 27 Eftimie // 28 Buzescul // 30 Batăr Jicmont]craiul / iar / scădere // 31 ajute / le-au fost jurămîntul // 32 Iar între / *lipseşte* la craiul // 33 tocmeala / învrăjbitorul // 34 acei boiari / scază // 35 din / Iar ceilalţi / înevoia // 36 domnului lor / de]dă / nepriiateni / scăzură // 37 ţării //

www.dacoromanica.ro

f. 347 întocma cu căpitanii. Şi alésă Batăr Jicmont crai doisprăzéce boiari giuraţ<i> din Ţara Munteniască şi-i puse ispravnici peste tot venitul ţărîi şi să fie pre mîna lui Batăr Jicmont craiu.

LUCRURI STREINE.

5 După acea vréme, dupre ce tăiasă turcii Aron vodă în Ţara Moldovei şi trimise şi el la Batăr Jicmont craiu de-i didése oşti ajutor, şi căpitani pusése pre dînşii Borcea Andreiaş. Şi nevoindu-se şi Aron vodă şi vărsîndu-şi sîngele pentru creştini, ca să dobîndească cinste, el agiunsă pîră mincinoasă şi năpaste. Că trimisă Batăr Jigmont craiu de-l
10 legasă cu doamnă-sa şi lua toată avéria lui şi-l scoasără din ţara lui cu ruşine şi-l băgară în temniţă, în cetate în Venţi, şi-i tăiară toţ<i> boiarii şi toate capetele, în luna lui aprilie în 23 de dzile, fiind cursul anilor 7103<=1595>. Şi pusă domn în locul lui unul ce era agă la Aron vodă, anume Răzvan. Şi-i schimbară numele, de-i puseră Ştefan vodă,
15 să fie domn Moldovei. Iară Mihai vodă deaca prinse de véste foarte să întristă.

Pre acea vréme muri şi sultan Murat, împăratul turcesc şi luo împărăţiia sultan Mehmet. Şi deacă stătu împărat nu putu răbda atîta ruşine, socotind el că va fi mai destoinic. Ci într-acel an alésă un paşă
20 anume Sinan paşa cu mulţi paşi şi cu mulţime de turci, făr-de număr, şi-i trimise asupra lui Mihai vodă. Şi veniră pînă la pod la Dunăre, la
f. 347v cetatea de la Ruşi şi făcură pod peste Dunăre, împotriva/ Giurgiovului.

Mihai vodă deaca înţelése, el încă-ş<i> strînse toate oştile ca să iasă împotriva vrăjmaşilor. Şi trimise Mihai vodă la Ştefan vodă, domnul
25 Moldovei, să vie cu oşti ajutor. Ştefan vodă trimise o samă de oşti. După acéia purcése şi el, pre acea vréme. Iară Batăr Jigmont, craiul unguresc, trimise la împăratul creştinilor, la Rodolfu, să facă tocmală cum să-i dea împăratul o sor<ă> a lui să-i fie crăiasă. Iară Batăr Jigmont craiu trimise şi la Mihai vodă cum să margă şi el să fie la
30 nuntă, că nu ştiia de turci, cum vin asupra Ţărîi Munteneşti. Iară Mihai vodă văzind atîta vrăjmaş, cu atîta hrăborie viind asupra creştinilor şi trimise la Batăr Jicmont craiu nişte boiari anume Stroe Buzăscul şi Radul Calo<m>fírescul cu daruri scumpe de nuntă. Şi după ce ş-au dat solia de nuntă Mihai vodă, împreună cu darul spusără-i şi véstia cum
35 turcii, cu toată putéria împărătiască au sosit la Dunăre şi au făcut pod să treacă asupra creştinilor.

---

1 alése / Jîcmon craiu doisprezece // 2 juraţi / Muntenească // 3 ţării / Jîcmon // 4 striine */lipseşte* Lucruri strine C // 5 dup<ă> ce tăiase / *ad.marginal* Mihai, 7103 A // 6 Jîcmon / *lipseşte* craiu / dedése // 7 dînşîi / nevoindu-să // 9 ajunse / trimise / Bater Jîcmon / *lipseşte* craiu // 10 legase cu doamna lui şi-i luă / averea / scoase / *lipseşte* lui // 12 capetile / april / *lipseşte* în^2 // 13 puse domnu / unul]pre unul // 14 de-i puseră]dă-i ziseră // 15 domnu / Iar / daca / de véste]dă veascâ // 17 turcescu / luă // 18 daca // 19 socotindu că va fi el / alése // 20 făr<ă> număr // 21 pîn-la / *lipseşte* pod la // 23 daca / el îşi strînse // 25 seamă // 26 aceia / Iar / *lipseşte* Jigmont // 27 *lipseşte* unguresc / Rodolful / tocmeală // 28 *lipseşte* cum / *lipseşte* Iară Batăr Jigmont craiu // 29 şi trimise / *lipseşte* cum / meargă // 30 Ţării / Iar // 31 văzînd // 32 Jîcmon / Buzescul // 34 soliia / *lipseşte* Mihai vodă / *ad.marginal* Mihai, 7103 / spuseră-i / vestea // 35 puterea împărătească / Dunără //

www.dacoromanica.ro

Iară Batăr Jigmont craiu de grab trimisése în toată Ţara Ardealului de-ş<i> strînse toate oştile. Şi trimise şi la împăratul creştinesc de-i déde o samă de oşti agiutoriu, ca să stea împotriva vrăjmaşilor. Iară pînă vru a veni ajutoriul de la Batăr Jigmont craiu, vrăjmaşii de turci pripiră şi trecură Dunărea. Şi începură a robi şi a prăda, de ardea Ţara Munteniască şi-ş<i> puseră tabăra la sat la Călugăréni, ţinutul Ilfov. Iară Batăr Jigmont craiu nu mai trimise ajutor. Ci Mihai vodă, deaca văzu că i să zăbovéşte ajutoriul, elu-ş<i> strînse oastea cîtă avea şi pripi de să loviră cu turcii de faţă în apa Neajlovului, în vad, la Podul
f. 348 Călugărénilor. Şi fu războiu mare, în luna/ lui avgust 13 zile, într-o zi miercuri, de dimineaţa pînă seara. Şi atîta să vărsă sînge mult, cît era apa cu sînge amestecată.

Însă daca văzu Sinan paşa că nu-i sporéşte, ci să va întoarce ruşinat, elu-ş<i> strînse toţi paşii, voevozii, capetele de oaste şi făcură năvală mare asupra lui Mihai vodă, ca să izbîndească într-un chip, şi luară cîteva tunuri. Iară Mihai vodă el încă-ş<i> strînse toţi căpitanii şi toţi boiarii şi eşiră de faţă în timpinarea lor. Şi aciiaş<i> tăe Mihai vodă, cu mîna lui, pre un paşă, anume Caraiman paşa şi să înfrînseră toţi turcii înapoi. Deci toţ<i> boiarii şi căpitanii pre capete năvăliră asupra turcilor, de-i tăiară şi-i goniră, de-i înecară în tină. Deci cu cîtă fală veniia Sinan paşa la acel războiu, mai cu multă ruşine să întoarse şi scîrbă multă păţi, cîtu-ş<i> pierdu voinicii şi paşii; şi-şi luo Mihai vodă toate tunurile înapoi. Şi luo şi multe steaguri turceşti şi luo şi steagul lor cel de légia, ce-i zic turcii a lui Moameth.

Iară cînd fu preste noapte, Mihai vodă să sfătui cu toţ<i> boiarii, cum agiutoriu nu le mai veni de la Batăr Jigmont crai şi fiind Mihai vodă cu puţină oaste, iară turcii era fără număr, ci socotiră cum vor face să se poată lupta cu atîţea vrăjmaşi. Ci să déderă înapoi şi pusără tabăra în sus, pre apa Dîmboviţii, la sat la Stoeneşti, ca să aştépte pînă le va veni agiutoriul de la Batăr Jigmont craiu şi lăsară ţara
f. 348^{v} muncitorilor. Şi să sculară turcii/ şi ajungînd la Bucureşti au făcut acolo cetate. Şi tot prăda şi robiia ţara. Şi mergînd şi la Tîrgovişte au făcut şi acolo cetate şi au cuprins toată Ţara Muntenească.

Iar în Ţara Moldovei, deaca au văzut léşii cum că Ştefan vodă s-au sculat cu toate oştile să fie într-ajutoriu lui Mihai vodă, s-au rădicat şi ei cu oşti dinpreună cu Ieremia Moghila vodă şi-l puseră domn Ţărîi Moldovei. Iar Ştefan vodă au trecut muntele cu toată oastea lui de au mers întru întimpinarea lui Bator Jigmont craiu; că purcesése şi el de veniia să să împreune cu Mihai vodă, să se bată cu turcii. Şi să

---

1 Iar / Jîcmon // 2 creştinescu de déte // 3 seamă / într-ajutor / Iar // 4 *lipseşte* la / Jîcmon / *lipseşte* craiu // 6 Munteniască]Rumânească / Călugăreni / *lipseşte* ţinutul Ilfov // 7 Iar / Jîcmon / daca // 8 zăboveşte / el îş<i> / avea]avu // 10 în 13 zile // 14 el îş<i> strînse / capetile // 15 *ad.marginal* Mihai, 7103 A // 16 Iar / *lipseşte* el / încă îş<i> // 17 în timpinarea lor]înaintea lor / acii // 18 pre un paşă cu mîna lui // 21 venea // 22 cîtuş<i>]că-ş<i> / paşîi / şi-ş<i> luă // 23 luă$^{1-2}$ / *lipseşte* şi // 24 legea / Moamet // 25 Iar / peste // 26 ajutor / Jîcmon / *lipseşte* crai // 27 iar // 28 atîtea / déteră / puscră // 29 aştepte / pîn-le // 30 ajutor / *lipeşte* Batăr / Jîcmon / lăsă // 31 ajungîndu // 33 coprinsu // 34 daca / léşîi / *ad.marginal* Mihai, 7104 A // 35 într-ajutor // 36 Irimia Moghilă / domnu / *lipseşte* Ţărîi // 38 mersu / întîmpinarea / Batăr Jîgmon // 39 venea //

www.dacoromanica.ro

împreunară toţ<i> şi cu Mihai vodă în luna lui octom<vrie> în 6 dzile, fiind cursul anilor 7104<=1596>, şi purceasără toţ<i> asupra turcilor.

Iar turcii deaca văzură atîtea oşti strînse, ei nu aşteptară, ci toţi de pretutinderea déderă dosul a fugi. Şi lăsară pre un paşă, anume Ali paşa, cu o samă de oşti ca să păzască çetatea Tîrgoviştii, iar Sinan paşa au purces cu alte oşti la Bucureşti. După açéia Jicmon<t> craiu cu Mihai vodă şi cu Ştefan vodă, cu toate oştile, ocoliră cetatea Tîrgoviştii şi o aprinseră şi periră toţ<i> turcii cîţ<i> au fost în cetate şi au prins şi pre Ali paşa viu şi l-au trimis în temniţă în Chiuvar.

Deci au şezut oştile pre loc 3 zile şi purceasără după Sinan paşa pînă îl agiunseră la cetatea Giurgiovului. Şi începură a tăia pre turci,
f. 349 cum să tae, şi le stricară podul/ şi-i înecară în Dunăre. Deci sparsără cetatea Giurgiovului cu totul şi atîta perire de multă era turcilor, cît abiia au scăpat Sinan paşa cu puţină oaste. Şi au izbăvit Ţara Rumânească din mîna turcilor, cu multă ruşine gonindu-i din ţară şi mulţi robi făr<ă> număr au scos. Şi s-au întors cu toate gloatele cu dobîndă multă şi veselie. Atuncea toţ<i> creştinii déderă har lui Dumnezeu pentru biruinţă. Iar Batăr Jicmon<t> craiu, deaca văzu pre Mihai vodă cu atîta vitejie şi cu înţelepciune, au slobozit Ţara Rumânească cu tot venitul ei să fie iar pre seama lui Mihai vodă. Şi să întoarseră cineş la ţara lui.

Într-acea vréme, ce-au fost purces Bator Jicmon<t> craiu spre Mihai vodă, de au gonit turcii din Ţara Rumâniască, iar o samă de oşti ungureşti le trimisése la Lipova, la Ianova şi la alte multe cetăţi din prejur şi mult rău au făcut turcilor.

Pre acea vréme să rădicase şi hanul tătărăsc cu mulţime de tătari ca să vie asupra creştinilor, în Ţara Muntenească. Şi trecînd prin Ţara Moldovei, pre la Ţuţora, iar Ieremia vodă cu moldovénii şi cu léşii pripiră de eşiră înaintea tătarălor de faţă. Şi făcînd şanţuri s-au îngropat în pămînt şi să bătură cu războiu 3 zile şi nu biruiră nice unii, nici alţii. Deci deaca văzură că nu să pot bate, făcură pace între ei şi s-au întors hanul la ţara sa. Şi léşii încă să răsipiră la ţara lor. Ieremia vodă încă să aşează în scaunu-ş<i>.

f. 349^{v} Iar Ştefan vodă deaca prinse de véste de Ieremia vodă cum că/ i s-au răsipit léşii, au cerşut de la Bator Jicmon<t> craiu oşti ajutor, să margă asupra Ieremiei vodă, ca să-l scoaţă din ţară. Şi dîndu-i oşti ajutor, au purces Ştefan vodă cu oştile asupra Ieremiei vodă, în luna lui noem<vrie> 27 de zile, în anul 7105<=1596>. Ieremia vodă, deaca prinse de véste, pripi de-ş<i> strînse oştile, moldovéni, şi trimise la

---

1 *lipseşte* şi / în luna lui]la / *lipseşte* în // 2 fiind cursul anilor]leat / purceseră // 3 daca / văzură]au văzut // 4 du pretutindenea / déteră // 5 seamă / păzească // 6 aceia / Jîcmon // 9 prinsu / în]la // 10 şăzut / trei / purceseră // 11 pîn<ă> îl ajunseră // 12 sparseră // 14 abia // 15 ruşi<ne> // 16 fără / întorsu // 17 déderă]au dat / har]laudă // 18 Jîcmon craiul daca // 22 Batăr Jîcmon / *lipeşte* craiu / *ad.marginal* Mihai, 7104 A // 23 turci / Rumânească / seamă // 26 hanul cu tătarii, cu mulţime de tătar<i> // 27 prin]în // 28 Irimiia / moldovenii / léşîi // 29 tătarilor // 30 războiu / trei / nici // 31 Deci]lar / daca / întorsu // 32 leşîi / Irimia // 33 aşăză // 34 daca / Irimiia // 35 risipit / Jîcmon // 36 meargă / Irimii / *ad.marginal* Mihai, 7105 A // 37 Irimiei / *după* vodă *ad.* ca să-l scoaţă din ţară / în luna lui]la // 38 *lipseşte* de zile, în anul / Iar Irimia vodă daca // 39 de strînse / moldoveni //

www.dacoromanica.ro

starostea de la Cameniţă de-i déde léşii ajutoriu. Şi eşiră de să întimpinară unii cu alţii la Suceava şi să bătură. Şi fu biruit Ştefan vodă şi-i tăiară oastea. Iar el déde dosul a fugi pînă la un sat, anume Măneştii, şi acolo fu prins Ştefan vodă de nişte ţărani. Şi ducîndu-l la Ieremia vodă, puţină vréme au fost viu; apoi l-au înţăpat Ieremia vodă şi oastea au perit cu totul. Iar boiarii, cîţ<i> scăpară din războiu, s-au dus la Bator Jicmont craiu de au spus de întîmplarea lui Ştefan vodă şi de periciunea lor. Şi foarte să întristă.

LUCRURI STREINE.

După acéia Bator Jicmon<t> craiu, făr<ă> zăbavă ş-au strîns toate oştile şi au purces asupra Timişoarei de au ocolit-o, începînd a o bate de toate părţile. Şi au luat tot oraşul dinprejurul cetăţii. Iar hanul încă veniia să fie ajutor cetăţii şi năvăliia în toată vrémia furiş de loviia oastea lui Bator Jicmont craiu.

Deaca văzu că n-are răzbun de tătari, el lăsă străji să păzească cetatea şi purceasă la tătar şi să lovíră de faţă. Şi deaca birui Jicmon craiu pre tătari, luîndu-le toată tabăra, de-aciia iar să întoarse Bator Jicmon<t> craiu la cetate şi o bătu 3 săptămîni, făcînd de multe ori năvală mare asupra cetăţii şi nu o putură bate. De-aciia să întoarse iar/ f. 350 la scaon.

CÎND AU TRIMIS MIHAI VODĂ PRE VELICICO LA BABA.

După acéia, cînd au fost cursul anilor 7105<=1597>, în luna lui mai, 6 zile, trimise Mihai vodă pre Velicico cu haiducii la Baba şi ocoliră Baba de o bătură şi o aprinseră şi multă bunătate şi avuţie au dobîndit. Şi întorcîndu-se înapoi cu dobînda, iar turcii strîngîndu-se de toate părţile şi purcezînd după Velicico l-au ajuns la un loc, anume Comsul, şi déderă război unii cu alţii, bătîndu-se trei zile. Şi turcii tot înglotindu-să, fu biruit Velicico şi perită toţ<i> haiducii şi-ş<i> luară turcii tot pleanul înapoi.

Iar Mihai vodă deaca auzi, foarte să întristă. Şi cînd au fost la luna lui iunie 16 zile au ales Mihai vodă oşti care era mai de folos, puindu-le cap pre Farcaş aga şi le-au trimis la Diiu ca să-l dobîndească, trecînd Dunărea pre la Jdigla. Iar turcii încă le prinsése de véste, fiind mulţime de turci. Şi nu eşiră să se lovască de faţă, ci s-au ascuns de au făcut vicleşug. Că mergînd oştile lui Mihai vodă spre Diiu, fără nici o

---

1 *lipseşte* la / dă-i déte léşi ajutor // 2 întîmpinară // 3 déte / pîn-la / *lipseşte* pînă la un sat, anume Măneştii C // 4 prinsu // 5 Irimiia / *ad.marginal* Au prins pre Ştefan vodă şi l-au înţepat A / apoi]şi apoi // 5 înţepat / Irimiia // 6 boerii / scăpa<ră> // 7 Jîcmon / au]i-au // 9 striine / *lipseşte* Lucruri streine C // 10 aceia / Batăr Jîcmon craiul / strînsu // 11 începîndu // 13 vremea // 14 Jîcmon // 15 Daca / straj<e> // 16 purcease / tătari / daca / Jîcmon // 17 *lipseşte* craiu / pre tătari]tătarii / de-cii / Batăr Jîcmon // 18 *lipseşte* craiu / trei // 19 De-cii // 20 scaonul său // 21 Cîndu / Velişco / *lipseşte* C // 22 Dup-aceia la cursul *ad.marginal* Mihai, 7105 A // 23 *lipseşte* zile / Velişco / Babao A // 24 Babao A // 25 întorcîndu-să / strîngîndu-să // 26 Velişco / ajunsu / anume]ce-i zic // 27 Comisul C / déteră / bătîndu-să // 30 daca // 33 *lipseşte* le // 34 lovească / ascunsu // 35 *lipseşte* spre Diiu C / făr<ă> //

www.dacoromanica.ro

témere, iar turcii i-au lovit făr-de véstę. Şi fu războiu tare multă vréme, însă în cea dea de apoi biruiră turcii pre oastea lui Mihai vodă; şi cîţ<i> au fost călărime pentre dînşii mai scăpară cîte oarecine, însă puţini, iar pedestraşii au perit cu totul.

După acéia Mihai vodă, daca-ş<i> pierdu atîţea voinici, să scîrbi foarte şi începu a trimite printr-alte ţări streine să-ş<i> strîngă voinici vitéji. Şi aducînd cazaci şi léşi şi de tot feliul de oameni carii era de
f. 350v folos şi strîngîndu-şi Mihai vodă oaste să se/ lupte cu turcii, iar nişte nepriiateni au scornit pîră mincinoasă spre Mihai vodă de către Bator Jicmon<t> craiu cum că s-au lepădat Mihai vodă şi s-au împrietenit cu turcii.

Bator Jicmont craiu făcut-au sfat cu toţ<i> voevozii Ardealului ca să afle adevărul şi dreptatea lui Mihai vodă. Iară chiemînd pre Mihai vodă, el să temu de înşelăciune şi de pîră mincinoasă. Şi purceasă Mihai vodă spre împreunaré cu Batăr Jicmont craiu numai cu doi, 3 boiari, anume Mihalcea banul şi Radul Buzăscul şi cu alţi boiari. Iar Bator Jicmont craiu, deaca văzu că vine Mihai vodă bucuros la împreunare, el încă trimise pe postélnicul cel mare Jeni Pocraţi, cu mulţi némiş<i>, cu 40 de cociui şi cu multă cinste înaintea lui Mihai vodă. Şi descălecară în cetate în Beligrad şi să împreunară cu mare cinste în luna lui dechem<vrie> 19 zile, fiind cursul anilor 7106<=1597>. Şi au fost împreună 10 zile şi cu multă cinste petrecură şi mai mare credinţă făcură. Şi tocmindu-şi toate lucrurile s-au întors Mihai vodă cu mare bucurie la scaun.

Iar Bator Jicmont craiu purceasă la împăratul creştinesc, trimiţînd Mihai vodă pre banul Mihalcea împreună cu Bator Jicmont craiu pentru tocmélele ţărîlor.

Şezind Mihai vodă la scaun cu toţ<i> boiarii, au venit véste cum că sultan Mehmet, împăratul turcesc, s-au sculat din Ţarigrad cu tot răsăritul şi cu toată puténa lui, cu turcii şi cu tătarîi, mergînd să se/
f. 351 bată cu Rodolfu, împăratul nemţesc. Şi descălecînd la cetatea Egheru au început a bate cetatea de trei părţi. Iar împăratul nemţesc, deaca prinse de véste, ş-au strîns toate oştile şi le-au trimis cu frate-său Maximiliian asupra turcilor. Rădicîndu-se şi însuş<i> Bator Jicmont craiu, cu toate oştile şi după ce s-au împreunat cu Maximian au purces asupra vrăjmaşilor.

Iar sultan Mehmet, împăratul turcesc, după ce-au bătut cetatea Egherul i-au venit véste cum că-l împresoară Maximian şi cu Bator

---

1 făr<ă> véste // 2 vrémé / *repetă marginal* biruiră turcii pre oastea lui Mihai vodă A // 5 Dup<ă> aceia // 6 striine // 9 cătră // 10 Jîcmon / împrietinit // 12 Batăr Jîcmon // 13 Iar // 14 înşălăciune / purceasă]merse // 15 împreunare / Jîcmon / cu 2, 3 // 16 anume]cu / i Radul Buzescul i cu alţi // 17 Jîcmon / *lipseşte* craiu / daca // 18 pre postelni<cu>l lui // 19 cociui]cucii // 20 dăscălecară // 21 în 19 zile // 22 zéce / *ad.marginal* Mihai A / îl petrecură // 23 întorsu // 24 *lipseşte* cu mare bucurie // 25 *lipseşte* Bator Jicmont craiul purcease / creştinescu // 26 pe Mihalcea banul / *lipseşte* Bator Jicmont / craiul // 27 tocmélile ţărilor // 28 Şăzînd // 29 turcescu // 30 puterea / tătarii // 31 dăscălecînd / Egherul // 32 nemţescu / daca // 33 de]dă / strînsu // 34 Maximian A / Rădicîndu-să / Jîcmon // 37 turcescu / *ad.marginal* Mihai, 7105 A // 38 *lipseşte* cu Bator //

www.dacoromanica.ro

Jicmont crai cu toate oştile. Iar sultan Mehmet ş-au lăsat oamenii în cetate şi el, cu toate oştile purceasă şi să întimpinară toţ<i> la un sat, anume Cîrsteştii, lovindu-se de faţă unii cu alţii, făcîndu-se război mare şi tare în cinci zile şi în cinci nopţi, cu multă vărsare de sînge între amîndoao părţile. Iară mai periia turcii şi déderă turcii dosul a fugiré, pînă eşiră din tabără şi din corturi şi din toată marfa lor. Şi ar fi fost dobînda şi izbînda creştinilor, iară creştinii nu să ştiură cumpăta, ci să déderă a jăcui. Deci pentru lăcomiia avuţiei îş<i> puseră toţi capetele. Cum scrie la Véchia Scriptură, că lăcomiia iaste rădăcina tuturor răutăţilor. O, amar mare! Că văzînd turcii atîta netocmală între creştini pentru lăcomia lor s-au întors procleţii de turci asupra creştinilor şi atîta fu moarte mare întru creştini, cît fu voia lui Dumnezeu. Iar Maximian, cu cîţ<i> au scăpat, s-au întors la scaunş<i>. Aşijderea şi Bator Jicmont craiu încă cu cîţ<i> au scăpat, iar s-au
f. 351v întors la scaunul său în cetatea/ Beligradului. Şi rămasără turcii cu atîta bucurie şi semeţie şi începură a eşi în Ţara Muntenească, pre marginea Dunării, prădînd şi robind ţara.

Deci Mihai vodă încă-şi strînse oştile şi purcease asupra Nicopoei. Şi mergînd prin ţară au întîlnit o samă de turci în Teleorman, robind şi stricînd ţara. Şi-i prinsără pre toţ<i> vii, pînă veni şi Mihai în vad la Nicopoe. Şi ocoliră cetatea Turnul de-l bătură şi-l arseră. Deci gătindu-se Mihai vodă să treacă la Nicopoe i-au venit véste din sus că sultan Mehmet au biruit pre Maximian şi pre Bator Jicmont craiu, cu toate oştile. Deci Mihai vodă să întristă şi începu a face pace cu turcii şi cu sangeacul Nicopoei, şezînd Mihai vodă 5 zile de legară pacea, dăruindu-l cu daruri scumpe, fiind acéstia la oct<omvrie> 6 zile, leat 7107<=1598>.

Într-acea vréme i să supărase lui Bator Jicmont craiu cu oştile, bătîndu-se cu turcii şi-ş<i> închină ţara împăratului creştinesc, ca să-i poarte grija. Şi împăratul trimisése doi comisari, pre Suhai episcopul şi pre Iştvan şi giurară ţara şi toţ<i> domnii Ardealului, ca să fie supt mîna împăratului. Şi prinseră pre Iujca canjirul lui Bator Jicmont craiu, de-l trimiseră în cetate în Sacmari şi acolo i-au tăiat capul. Iar Bator Jicmont ş-au lăsat crăiasa pe loc şi s-au dus la împăratul creştinesc de i-au dat o cetate, anume Epulia. Ace<a>sta să adeveri că ş-au dat ţara
f. 352 pre o cetate./

Pre acea vréme iar au trimis sultan Mehmet pre Mehmet paşa, vezir azemul, cu mulţime de turci şi de tătari asupra creştinilor şi descălecară în cetatea Oradiei. Deci unii bătea cetatea, alţii prăda ţara.

---

1 craiu // 2 purcése / întîmpinară // 3 lovindu-să / făcîndu-să // 5 Iară]Însă / déteră // 6 pîn<ă> // 7 iar // 8 déteră / jăcui]jăfui // 9 capetile / Vechea // 10 răotăţilor / netocmeală // 11 lăcomiia / întorsu // 13 întorsu // 14 Aşîjderea / Jîcmon / *lipseşte* încă cu cîţ<i> au scăpat // 15 întorsu / rămaseră // 17 prădîndu / robindu // 18 încă şi / Nicopoii / *ad.marginal* Mihai, 7106 A // 19 s-au întîlnit cu o seamă // 20 prinseră / pîn-a veni / Mihai vodă // 21 gătindu-să // 22 sultanul // 23 Jîcmon / *lipseşte* craiu // 25 Nicopoii / şăzînd / pace // 26 acestea / *lipseşte* zile, leat // 28 Batăr Jîcmon / *lipseşte* craiu // 29 bătîndu-să / *ad.marginal* Lucruri streine 7106 A // 30 grij<a> / trimise // 31 jurară // 32 cangîrul / Jîcmon // 32 *lipseşte* Bator // 34 Jîcmon / pre / creştinescu // 35 Epuliia // 37 vizirul // 39 iar alţii //

www.dacoromanica.ro

Însă Bator Jicmont, după ce-ş<i> lăsă ţara, mult s-au căit şi
năpustînd cetatea Epulia au fugit noaptea din cetate şi fugi de au venit
iarăş<i> la Ardeal. Şi în ce ceas sosi i s-au închinat toţi domnii
şi voevozii şi toată ţara. Şi au prins şi pre cei doi comisari împărăteşti
de-i legară şi i-au trimis la Mihai vodă, pentru prieteşugul şi credinţa
cea dintîi, ca să fie iară unul cu altul. Şi trimise la Mihai vodă să-i dea
oşti ajutoriu, să se apere de vrăjmaş. Şi-i déde 3500 de voinici,
puindu-le cap pre aga Leca.

Într-acea vréme trimisése împăratul turcesc pre Hadîm paşa să fie
paşă la Diiu, pe margine, carele avusése împutăciune cu Mihai vodă.
Şi trimisése de olac la paşa de Dîrstor să margă cu oşti să apuce
scaunul lui Mihai vodă. Deci el de grab ş-au strîns oştile şi eşisc să se
lovască. Iar Mihai încă trimisése oşti cu Dumitru vornicul împotriva lui
Mehmet paşa. Şi să loviră de faţă unii cu alţii la sat la Chislet şi fu
biruit Mehmet paşa de-i bătură şi-i goniră, luîndu-le şi doao steaguri
de le-au dus la Mihai vodă în Caracal. Şi foarte să îmbărbătă şi
strîngîndu-şi toate oştile au purces şi el asupra lui Hadîm paşa, trecînd
f. 352v Dunărea/ cu toată gloata pe din sus de Nicopoe, de s-au lovit cu Hadîm
paşa. Şi biruind pre turci au perit mulţi, luundu-le tunurile şi toată
tabăra. După acéia Mihai vodă au început a bate cu tunurile şi cetatea
Nicopoei, spărgîndu-o pre cîteva locuri. Iar la fev<ruarie> 10 zile
făcut-au Mihai vodă mare năvală şi nu putură întra în cetate; că cît să
strica zioa, iar turcii zidiia noaptea. Şi şezu Mihai vodă 3 zile de tot
plenuia Ţara Turcească.

Iar de acolo au purces cu toate oştile cătră Diiu, tot prădînd din
Dunăre pînă în munţi, pînă au sosit împotriva Diiului. Ci sangeacul de
acolo încă strînsése toţ<i> turcii din ţinutul Diiului şi trimisése şi la
beiul de la Bae de au venit cu oşti într-ajutoriu, eşind întru
întimpinarea lui Mihai vodă în şesul Diiului. Şi făcură războae tare
multă vréme şi în cea de apoi fu biruinţa lui Mihai vodă, de au făcut
multă perire turcilor; d-abia au scăpat puţintei în cetate, iar alţii fură
tăiaţi, alţii goniţ<i> şi risipiţ<i>.

Să spunem de Mihai vodă ce i s-au întîmplat într-acest război.
Gonind turcii şi răsipindu-i în toate părţile, iar o ceată de turci daca
văzură peirea s-au întors cu mare hărăborie asupra lui Mihai vodă. Şi
atunce s-au ales unul din turci cu suliţa de o împoncişe asupra
pîntecelui lui Mihai vodă şi o înfipse în pîntece. Iar Mihai vodă,
văzînd că va să piară, au apucat suliţa cu amîndoao mîinile de hier şi
f. 353 căuta în toate/ părţile ca să-i vie cineva din boiari ajutor, să-l izbăvască

---

1 Jîcmon // 2 năpustind / şi fugi de au venit]şi au mersu // 3 i să închinară // 4 prinsu / *lipseşte* şi[3] // 5 *ad.marginal* Mihai, 7106 A // 6 iar / Şi trimiseră la Mihai vodă]Şi-i ceru // 7 şi oşti într-ajutor / vrăjmaşi / déte // 9 trimise / turcescu // 10 Dii / pre // 11 meargă // 12 strînsu // 13 lovească / vornic / *lipseşte* lui // 14 Chiselet // 17 strîngîndu-ş<i> / trecîndu // 18 pe din susul Nicopoli // 19 luîndu-le // 20 Dup<ă> aceia // 22 nu putu / *după* zile *ad.* sîmbătă C // 23 *lipseşte* iar / zidea / şăzu // 25 prădîndu // 26 pîn<ă> în / pîn<ă> au // 28 într-ajutor / eşindu // 29 întîmpinarea / şăsul / făcu / războiu // 30 de au]şi au // 31 d-abiia // 33 într-acel război / *ad.marginal* Mihai, 7104 A // 34 risipindu-i // 35 întorsu / hrăborie // 36 atunci / împoncişă // 37 pîntecile // 38 văzînd că A / piiară / fier // 39 izbăvească //

www.dacoromanica.ro

din peire. Şi alţii mai aproape nu să aflară fără numai doi boiari: Preda postélnicul Buzescul şi cu frate-său Stroe stolnicul. Ei grăbiră şi tăiară capul turcului şi pre alte soţii ale lui şi izbăviră pre Mihai vodă din mîna turcului. Şi multă bărbăţie arătară Buzeştii înaintea lui Mihai vodă, că să luptară cu vrăjmaşii şi izbăviră pre domnu-său din perire.

După ce bătu acest război şezu Mihai vodă 10 zile supt cetate, arzind împrejur toată marginea Ţărîi Turceşti. Şi i-ar s-au întors Mihai vodă cu toate oştile şi cu multă dobîndă, ca să treacă Dunărea pre la Ruşava. Iară cînd era oştile jumătate trecute, s-au lăsat un vînt cu vifor pre Dunăre. Şi atuncea să împărţiră oştile şi rămasără jumătate aşteptînd zéce zile, pînă a să potoli vîntul, de au tot plenuit şi au ars în Ţara Turcească. Deci trecură toţ<i>, cu toată dobînda, de să adunară toţ<i> în luna lui noem<vrie> 5 zile, leat 7107<=1598>. Şi s-au întors Mihai vodă la scaun în Tîrgovişte, cu toţ<i> boiarii.

Întru acea vréme Bator Jicmon<t>, craiul unguresc, iară intrase la multe gînduri, care nu i-au fost nici de un folos, nici lui, nici ţărîi (Cum să zice, că omul înţelept află calea şi pre unde n-au umblat; iar
f. 353v dacă-ş<i> piiarde firea, rătăcéşte şi pre unde au umblat).1 Ca şi Bator Jicmon<t> crai: încă nu-i ajunse cîtu-ş<i> închină ţara la împăratul creştinesc şi apoi lăsînd credinţa ce făcusă cu împăratul, năpustind cetatea Epulia, au venit iar la Ardeal şi s-au apucat de prîeteşugul ce-l avea întîi cu Mihai vodă. Apoi nici aşa nu să aşează, ci iară luo gînduri ca să se desparţă de Mihai vodă şi să închine Ardealul turcilor. Ci într-alt chip n-au avut cum face, pentru jurămîntul cel rău şi legătura ce făcuse cu Mihai vodă, cum că pînă va fi el craiu la Ardeal să n-aibă turcii treabă.

Deci Bator Jicmon<t> craiu au făcut sfat ficlean şi au trimis în Ţara Leşască la vărul său Bator Andreiaş, ca să vie să fie craiu în locul lui şi el să facă tocmală cu turcii ca să înşale pre Mihai vodă. Şi au venit Bator Andreiaş pînă la cetatea Mediiaşului. Acolo s-au împreunat cu Bator Jicmon<t> craiu, strîngîndu-se toţ<i> voevozii şi némişii, jurînd toţ<i> lui Bator Andreiaş. Iară Bator Jicmon<t> crai i-au ales o cetate, anume Velciul, strîngîndu-i toată avuţiia şi marha ce avea, într-acea cetate. Şi el încă au purces de s-au dus în Ţara Leşască, rămîind Bator Andreiaş craiu Ardealului.

Atunce Ieremia vodă, domnul Moldovei, daca s-au aşezat Bator Andreiaş la crăie, au trimis cărţi ca să fie amîndoi una şi să scoată pre

---

1 peire]moarte // 2 post<elnicul> / stol<ni>c // 3 izbăvi // 4 mîna turcului]moarte // 5 domnul / *ad.marginal* Mihai, 7104 A // 6 războiu / şăzu // 7 arzînd / Ţării / întorsu // 8 *lipseşte* şi // 9 Iară]Însă // 10 atunci // 11 aşteptîndu / pîn<ă> / arsu / *lipseşte* în // 12 toţ<i>]cu toţii // 13 5]10 / *lipseşte* leat / întorsu // 15 Batăr Jîcmon / ungurescu / iar // 16 de nici / ţării // 17 n-au umblat]n-au aflat nici au umblat // 18 daca-ş<i> / rătăceşte / Bater Jîcmon / *repetă* piiarde A // 19 craiu // 20 creştin / lăsîndu / făcuse // 21 Epuliia // 22 aşăză / iarăş<i> luă // 25 pîn<ă> // 27 *lipseşte* Bator / Jîcmon // 28 vără-său // 29 tocmeală // 30 Bater Andriiaş / pîn<ă> / *ad.marginal* Mihai, 7106 A // 31 *lipseşte* Bator / Jîcmon / strîngîndu-să // 32 Batăr Andriiaş / Iar Batăr Jîcmon / *lipseşte* crai // 33 marha]marfa / într-acea]în // 35 Batăr Andriiaş // 36 Atunci / Irîmiia / aşăzat / *lipseşte* Bator / *după* Andreiaş *ad.* crai // 37 la crăie]la scaun //

www.dacoromanica.ro

Mihai vodă din mijlocul lor. Iar de nu va eşi Mihai vodă de bună voia
f. 354 lui, ei să rădice oşti/ asupra lui, să-l prinză şi să-l dea turcilor.

Şi Bator Andreiaş fu bucuros acelui sfat rău, trimiţind soli la Mihai vodă pre un némiş anume Ciomîrtan Tamaş, ca să iasă Mihai vodă din ţară, că apoi va întra în mîna turcilor.

Iar Mihai vodă daca auzi de acel sfat amar ş-au strîns toţi boiarii şi făcu sfat foarte de folos. Daca văzu Mihai vodă că i să rădică atîta rău pre cap şi într-altă parte neavînd unde cugeta, au trimis la împăratul creştinesc, de unde avea atîta vréme milă şi ajutor, şi-i obidi de toate cîte i s-au rădicat asupra capului lui, cerşind oşti întru ajutoriu, ca să margă asupra lui Bator Andreiaş craiul, carele să închinase turcilor. Iar împăratul creştinesc au fost bucuros la toate, ca să facă pre voia lui Mihai vodă; într-acéia şi el încă să veseli. Şi de grab trimise de ş-au strîns toate oştile şi au purces asupra lui Bator Andreiaş la Ardeal; trecînd muntele au descălecat în luncile Braşovului. Acolo au mers toţ<i> braşovénii, de s-au închinat lui Mihai vodă cu daruri scumpe. Iar el, daca văzu că i să închină cetăţile, să veseli şi trimise la Radul Buzescul şi la Udrea banul să purcează şi ei cu toate oştile: craiovéni şi ai Jiiului şi ai Mehedinţilor, să iasă cu dînsele în preajma lui Mihai vodă, cătră luncile Sibiiului.

f. 354v Iar Bator Andreiaş, daca prinse véste că au întrat/ cu toate oştile în Ardeal, de grab au trimis de ş-au strîns toate oştile şi au purces cătră Sibiiu, asupra lui Mihai vodă, puind tabăra din jos de Sibiiu şi făcură şanţur<i>, aşezînd oastea de cătră zidul cetăţii Sibiiului. Iar oştile lui Mihai vodă încă să strînseră şi toţ<i> boiarii şi puseră tabăra la un sat ce să chiema Veştem.

Deci la octo<m>vrie în 17 zile să arătară strejile lor şi să văzură oştile. Ci Bator Andreiaş, deaca văzu că iaste gata Mihai vodă cu oştile şi venise pre război, el foarte să îngrijă tare, vrînd atunce să se sfătuiască de pace.

O, nepricepută minte omenească! Cîtă vréme fu de a tocmiré ţara şi a face pace şi nu aşezară, ci vrură să tocmască cînd nu le era de nici un folos. Că trimiţind unii la alţii de pace, mai rea vrajbă făcură. Că daca să văzură oştile, ei năvăliia spre sfadă şi pace nu putură tocmi. Însă la oct<omvrie> 18 zile să loviră de faţă unii cu alţii şi fu război mare pînă sara. Şi-ţ<i> părea că vrea să-l înfrîngă Bator Andreiaş cu ungurii; iar apoi birui Mihai vodă cu munténii. Şi mult sînge să vărsă şi multe trupuri rămaseră pre cîmpii Sibiiului.

Bator Andreiaş, deaca văzu că-i pier toţ<i> voinicii şi să sparse
f. 355 oastea şi iaste izbînda lui Mihai vodă, au început/ tare a blestema pre

---

3 Batăr Andriiaş / trimiţînd // 4 Ciomîrtantaş A / *lipseşte* Mihai vodă // 6 *ad.marginal* Mihai, 7104 A // 8 pre cap]asupră-i / neavîndu // 9 creştinescu // 10 *lipseşte* capului / cerşînd / într-ajutor // 11 meargă / *lipseşte* craiul // 12 creştinescu // 13 într-aceia // 14 strînsu / *lipseşte* Andreiaş // 15 dăscălecat / mersu // 16 braşovenii // 17 să înveseli // 18 oştile Craiovei // 19 Jiiului // 21 Batăr Andriiaş / de véste // 22 strînsu // 24 şanţuri / aşăzînd / *lipseşte* cetăţii // 25 *ad.marginal* Mihai, 7105 A // 26 Veştem]Leveştin A // 27 *lipseşte* în / *lipseşte* zile // 28 Batăr / daca // 29 războiu / atuncea // 32 aşăzară / tocmească // 33 trimiţînd // 34 spre <s>fadă // 35 *lipseşte* zile / războiu // 36 pîn<ă> seara // 37 muntenii // 39 Batăr / daca / şi i să sparse // 40 izbînda a lui //

www.dacoromanica.ro

Ieremia vodă, căci au scornit pre Mihai vodă asupra lor, de ş-au răpus ţara şi crăiia. Deci şezu Mihai vodă în scaun la Beligrad oct<omvric> în 26 de zile, luni.

SĂ SPUNEM DE BATOR ANDREIAŞ, CE I S-AU ÎNTÎMPLAT DUPĂ RĂSIPA RĂZBOIULUI.

Fugind să pribegească în Ţara Leşască şi ajungînd la codrii Cicului, acolo rătăci şi umbla rătăcit cîtăva vréme şi nemîncat. Şi biruindu-l foamea, au nemerit la nişte ciobani, unul săcui, altul muntean. Şi spuindu-le că el iaste Bator Andreiaş, craiul Ardealului şi cum iaste întîmplarea de s-au bătut cu Mihai vodă şi l-au scos din ţară, iar acum fugind în Ţara Leşască au rătăcit şi au flămînzit, iar acei doi păcurari l-au dus la lăcaşul lor să-l ospătéze şi după ospăţ s-au rugat ca să-l povăţuiască. Deci acei păcurari s-au făcut a-l povăţui şi-i tăe capul şi băgîndu-l într-o traistă l-au dus la Mihai vodă, spuindu-i de toată întîmplarea lui, socotind că vor avea mar<e> dar de la Mihai vodă. Ci Mihai vodă, daca cunoscu că iaste capul lui Bator Andreiaş, foarte i-au părut rău de moartea lui. Şi de grab trimise unde-i rămăsése trupul, de-l aduseră şi cusură capul la trup şi-l îngropară în Beligrad, în bisérica crăiască. Şi-l petrecură cu cinste multă, cu toţ<i> boiarii şi cu
f. 355v toţ<i> némişii Ardealului. Iar/ păcurarii ce adusése capul lui Bator Andreiaş la Mihai vodă precum zice Scriptura: „Cu ce măsură vei măsura, măsura-ţi-să-va", au pus de le-au tăiat capetele, ca altă dată să nu mai facă altuia aşa.

Deci dobîndi Mihai vodă doao ţări: Ardealul şi Ţara Rumânească. Şi în Ţara Rumânească trimise domnu pre fiiu-său, Nicolae vodă Şi să aşezară domni fiiul şi cu tatăl în doaă ţări, domnind ei întru toată veseliia.

Iar la Mihai vodă i-au venit soli de la Rodolfu, împăratul nemţesc, anume Ognu David şi Sechil Mihai, aducîndu-i véste ca să se lasă Mihai vodă de toată Ţara Ardealului, să fie numai pre mîna împăratului creştinesc şi să se întoarcă să-şi stăpînească Ţara Muntenească. Mihai vodă încă au făcut sfat cu toţ<i> boiarii şi némişii Ardealului şi cugetară ca să nu dea Ardealul, numai să fie dajnici împăratului, iar la domnie să fie tot Mihai vodă. Şi acest sfat să asemînă, precum zice David prorocul la cap 20 „Cugetat-au sfaturi care n-au fost în putinţă". Şi neputînd face într-alt chip, au ales Mihai vodă doi boiari, pre Mihalcea banul şi Stoica logofătul, de i-au trimis soli la înpăratul, ca să lasă Ardealul să-l domnească Mihai vodă. Ci

---

1 Irimiia / asupra lor]asupră-i // 3 *lipseşte* de zile, luni // 4 Batăr // 5 dup<ă> / risipa B, spartul C // 6 *ad.marginal* 7105 A // 8 nemerit]mersu / săcuiu / şi altul // 10 iaste]i-au fost // 12 dup<ă> // 14 şi spuindu-i // 15 mare // 16 Batăr Andriiaş // 18 de-l]şi-l / şi cusură capul]şi-l puseră // 19 *lipseşte* cu toţ<i> // 20 Iar pre // 21 lui Andreiaş craiu la // 22 şi să va măsura / capetile // 24 doao]2 / Românească / *ad.marginal* Mihai, 7105 A // 25 fii-său / *ad.marginal* Lucruri streine A // 25-27 Şi să aşăză în doao ţări fiiul şi cu tatăl şi domneau veselindu-să // 28 i-au venit]veniră / Rudolful // 29 veste / lase // 31 creştinescu // 32 némişîi // 34 Şi acest // 35-36 *lipseşte* Cugetat-au... în putinţă C // 36 neputîndu / au ales doi boiari Mihai vodă // 38 lase //

www.dacoromanica.ro

împăratul nici un răspuns n-au dat, fără cît tot pohta lui cea dintîi.

Mihai vodă iar au făcut sfat şi al doilea, aducîndu-ş<i> aminte/
f. 356 cum că întîi ţara era ocolită de vrăjmaş<i> şi acum au dat Dumnezeu de iaste domnu a doao ţări. Şi-i plecară mintea a nu să supune celui mai mare, ci ziseră că nu va avea névoe de împăratul, ci-l va lăsa de va ţinea Ardealul. Deci să începură sfaturi multe între toţ<i> oamenii. Iar Mihai vodă daca văzu că nu-i va fi Ardealul cu pace, începu a face pace cu carii era vrăjmaşii lui cei dintîi. Că au trimis la soltan Mehmet, împăratul turcesc şi cu mare bucurie priimi pre Mihai vodă, trimiţîndu-i de grab şi steag. Şi trimise Mihai vodă şi la craiul leşesc pentru pace şi tocmeală; ci neputîndu-le aşeza, au umblat cu multe cuvinte deşarte.

Iar Rodolfu, împăratul nemţesc, dacă văzu pre Mihai vodă că s-au împăcat şi s-au împrietenit cu turcii şi să desparte de dînsul, foarte s-au îngrijat şi socoti că va avea scădére împărăţiia lui despre Mihai vodă, daca s-au închinat turcilor. Şi socoti cum va face cu putére şi cu arme să se rădice ca să scoaţă pre Mihai vodă din Ardeal. Iar Mihai vodă, neaducîndu-şi aminte de cea de apoi, că nu-ş<i> va lăsa împăratul creştinesc cuvîntul în deşert, ci-ş<i> înălţă mintea de sfat neînţelept şi de pizma cea de demult, Ieremia vodă, ce să sfătuisc cu Bator Andreiaş spre răul lui./

f. 356^{v} Mihai vodă s-au rădicat cu mari oşti asupra Ieremici vodă la mai 6 zile şi au întrat Mihai vodă în Moldova. Iar Ieremia vodă, prinzind de véste, ş-au strîns toate oştile ţării şi léşii ca să iasă împotriva lui Mihai vodă. Şi mergînd Ieremia vodă înaintea lui Mihai vodă, el să întoarse de plecă spre cetatea Hotinului. Iar oştile lui Mihai vodă ajungînd pe ale Ieremiei vodă la un loc, anume Juşca, făcînd acolo războiu mare cîtăva vréme, de au perit mulţi moldovéni şi léşi. Deci moldovénii şi léşii déderă dosul a fugirea, pînă s-au apropiat de cetatea Hotinului, şi acolo iar s-au oprit a da războiu. Mihai vodă pripi. Şi văzînd că vor să piară toţ<i> cîţ<i> au scăpat, s-au închis cu Ieremia vodă în cetatea Hotinului. Iar Mihai începu a bate cetatea. Şi bătînd 3 zile, deaca văzu că nu o va putea sparge au pus păzitori împrejurul cetăţii şi s-au întors la Moldova, la scaun în Iaşi.

Văzînd Ieremia vodă că vor să-l scoaţă din cetate, într-o noapte au eşit furiş cu toţ<i> boiarii lui şi au fugit în Ţara Leşască. Şi începu Mihai vodă a să scrie şi a să mărturisi domnu şi a treia ţară. Iară boiarii
f. 357 şi toţ<i> bătrînii Moldovei poftiră de la/ Mihai vodă să le dea domnu pre fiiu-său Nicolae vodă. Iar Mihai vodă li să făgădui. Şi au ales doi

---

1 răspunsu / făr<ă> // 2 iară / aducîndu aminte // 3 vrăjmaşi / au]i-au // 4 doao]2 // 5 nevoe / împăratu // 8 carei / sultan // 9 turcescu / *lipseşte* şi // 10 leşăscu // 11 neputîndu-să aşăza // 12 Rudolful împăratu nemţescu / daca // 13 *lipseşte* şi s-au împrietenit / dăsparte // 14 scădere / *lipseşte* lui // 15 putere // 17 de]dă // 18 creştinescu / deşărt // 19 Irimiia // 21 Irimiei / *lipseşte* vodă // 22 Irimiia / prinzîndu de]dă // 23 strînsu / ţării / léşîi // 24 Irimiia // 25 *după* Hotinului *ad.* fugind Ierimiia vodă de témerea lui Mihai vodă C // 26 Irimiei / Juşca]Jajcea C / făcîndu // 27 moldoveni / moldovenii // 28 léşîi / déteră / fugi / pîn<ă> s-au apropiiat // 30 piiară / s-au închis în cetatea Hotinului cu Irimiia vodă // 31 Mihai vodă / bătîndu-o trei zile, daca / *ad.marginal* Mihaia, 7106 A // 34 Irimiia / *lipseşte* vodă // 36 Iar // 37 pohtiră // 38-3 *lipseşte* Şi au ales... boiari moldoveni C // 38 fii-său / *lipseşte* vodă //

www.dacoromanica.ro

boiari, pre Radul Buzescul şi Stoica postélnicul de i-au trimis în Ţara Muntenească să aducă pre Nicolae vodă, ca să le fie domnu, mergînd şi 300 de boiari moldovéni. Apoi au socotit cum că fiiu-său Nicolae vodă iaste mic şi nu va putea fi domnu într-o ţară de margine. Că să tot temea de Ieremia vodă să nu să rădice din Ţara Leşască asupra fiiu-său.

Deci Mihai vodă să lăsă, şi-ş<i> tocmi oştile, puindu-le capete patru boiari mari: Udrea hatmanul şi Andronic vistiernicul, Savva armaşul şi Negrea spătarul să ţie acea ţară a Moldovei. Şi Mihai vodă să înturnă la scauna în Beligrad. Şi iară au venit soli la Mihai vodă de la Rodolfu, împăratul nemţesc, anume Penhăitor, cerşind Ţara Ardealului ca să fie împărătească şi Mihai vodă să-ş<i> ţie Ţara Muntenească şi Ţara Moldovei, că-i vor ajunge.

Mihai vodă nu să îndura de Ardeal, ci siliia să-ş<i> tocmască de cătră împăratul, să-ş<i> ţie Ardealul, mai trimiţind doi boiari, anume Cornij Gaşpar şi Tudosie log<ofătul> la împăratul, ca să-i lasă Ardealul cum l-au dobîndit şi să aibă slobozenie la turci, să margă la Timişoara să-o ia de la turci.

Atuncea Mihai vodă găti pre Marco vodă, feciorul lui Pătru vodă/
f. 357v şi l-au trimis să fie domnu la Moldova, mergînd cu dînsul şi Preda Buzescul ca să tocmască toate lucrurile acolo. Iar după ce sosiră în Iaş<i> au început a să veseli; ci oştile Ieremiei vodă încă au fost viind la Moldova. Deci cu cîtă bucurie mergea la domnie, cu atîta ruşine fugiră şi năpustiră ţara.

Trimiţind Mihai vodă soli ca să-ş<i> tocmască lucrurile de toate părţile şi cînd îi părea că s-au aşezat mai bine, iar cu atîta mai rău ş-au stricat de petutindenea. Şi să începură sfaturi mincinoase şi ficléne despre toţ<i> ardelénii, spre răul lui Mihai vodă, că nu-l suferiia să le fie domnu. Ci au trimis la craiul leşesc să le trimiţă pre Bator Jicmont să le fie craiu, cum le-au fost şi să dea ajutor şi Ieremiei vodă să vie la Moldova şi să scoaţă pre Mihai vodă dintre dînşii, să nu mai fie în mijlocul lor.

Iar Mihai vodă de acéstia nimica nu ştiia, ci să găti să strîngă oştile să margă la Timişoară. Şi domnii şi voevozii şi némişii Ardealului era toţ<i> adunaţi la Turda, de să sfătuia pentru zăbava lui Bator Jicmon<t> craiu, de nu vine din Ţara Leşască./

f. 358 Dar Başta Giurgiu, viind cu oşti împărăteşti ca să fie priiatin cu Mihai vodă, să mirară cum vor face meşterşug cu înşălăciune să facă vrajbă între Mihai vodă cu Başta Giurgiu. Şi i-au zis: „Cum vii tu ajutoriu lui Mihai vodă, şi el iaste nepriiaten împăratului?“ Şi cum că

---

1 şi pre Stoica postelnicul // 3 moldoveni / fii-său // 4 că tot să // 5 Irimiia / fii-său // 6 *ad.marginal* Mihai, 7106 A // 7 patru]4 pe Udrea / şi]i / vistier / Sava // 8 *lipseşte* şi / Négre // 9 iar // 10 Rudolful / nemţescu / cerşindu // 13 ci să silea / tocmească // 14 trimiţînd // 15 lase // 16 meargă // 20 tocmească // 21 Irimiei // 24 Trimiţînd / tocmească // 25 aşăzat // 26 de]du / vicléne // 27 suferea // 28 leşăscu / Jîcmon // 29 Irimiei // 30 dînşii // 32 acestea / nimic / gătea / *ad.marginal* Mihai, 7106 A // 33 meargă / voevozi / *după* Timişoară *ad.* Şi trimise iar la împăratul nemţesc să-i dea ajutoriu. Şi îndată găti pre Başta Giurgiu cu o seamă de oşti împărăteşti, şi purcése ca să să întîmpine cu Mihai vodă, să meargă amîndoi la Timişoară C // 35 Jîcmon / *lipseşte* craiu // 36 Baştea / priiaten // 37 meşteşug // 38 Baştea // 39 ajutor //

www.dacoromanica.ro

Ardealul nici cum nu va să-l dea împăratului; şi alte cuvinte multe rădicară. Şi ziseră: „Mai bine domneşte tu, iar Mihai vodă să se ducă la ţară-ş<i> şi noi să fim închinaţ<i> cu toată ţara împăratului."

Într-acest chip învrăjbiră pre Başta Giurgiu cu Mihai vodă. Şi se veseliră ardélenii şi veniră cu oşti asupra lui Mihai vodă. Şi el tot nu ştiia nimic de aceasta. Ci încă trimisése sol la craiul leşesc pe Stroe Buzescul pentru pacé. Şi mergînd solul pre cale şi fiind la un loc, anume Mu<n>caci, iar oamenii împăratului înţelegînd că s-au rădicat ardélenii asupra lui Mihai vodă, l-au prins şi l-au dus în Secmar, de au fost cîtăva vréme acolo la închisoare. Iar Mihai vodă tot nu ştiia nimica.

Iar oarecine spuse lui Mihai vodă de toate ce să făcea şi ce i să rădică asupră şi cum că şi Baştea Giurgea iaste tot una cu ardelénii. Ci
f. 358[v] Mihai vodă întîi nu crezu, iar apoi foarte să îngrijă/ şi de grab trimise în toate părţile să-ş<i> strîngă oştile din Ţara Muntenească şi din Moldova.

Iar ardelénii cu Başta Giurgea, dacă văzură că trimite să-ş<i> strîngă oştile, pripiră ca să lovască pre Mihai vodă, pînă a nu strînge oştile. Ci Mihai vodă, can cu semeţie, neaşteptînd încă să-i vie toate oştile, s-au rădicat cu cîte oşti au fost lîngă dînsul şi s-au întimpinat la un loc ce să chiamă Mărăsălău, din sus de Diiu, pre apa Mureşului. Şi începură a să bate oştile la sept<emvrie> 8 zile, luni, fiind cursul anilor 7108<=1600>, făcîndu-se războiu mare multă vréme. Şi fu biruit Mihai vodă de Başta Giurgiu cu ardelénii şi mult sînge s-au vărsat. Iar Mihai vodă, cu cîţ<i> au scăpat, au plecat fuga pînă în luncile Făgăraşului şi acolo s-au timpinat cu oştile ce veniia din Ţara Muntenească şi din Moldova, care nici de un folos nu i-au fost. Deci să întoarseră toţ<i> împreună, pînă să tăbărîră la Préjmir, socotind acolo de patima ce i s-au întîmplat.

Sosi altă véste mai rea, că léşii s-au rădicat cu Bator Jicmont, de vin asupra Ţării Moldovei şi a Ţării Munteneşti şi la Ardeal. Iar Mihai vodă nu ştiia ce să facă, ci numai suspina dintru adîncul inimii de atîta
f. 359 bunătate ce piiarde./ Că într-un an au dobîndit trei ţări, iar într-un ceas le pierdu. Şi văzu că dobînda lumii aceştiia nu iaste a nimăruia, ci umblă din mînă într-altă mînă şi rămîne omul numai cu faptele lui, ori bune ori réle.

Daca văzu Mihai vodă că i s-au slăbit toată putéria şi de nici o parte nădéjde de ajutor de nicăiri n-are, că de toate părţile era încuiat şi ocolit de vrăjmaş<i>, atunce să miră şi să tăbărî în Cîmpii Turdii, într-o

---

2 Şi-i zise / domnéşte // 4 Şi într-acest chip au învrăjbit pe Baştea / se]să / *ad.marginal* Mihai, 7106 A // 6-10 *lipseşte* Ci încă trimisése... la închisoare C // 6 leşăscu // 9 prinsu // 14 grabu // 17 Baştea / daca // 17-24 Şi grăbi de să loviră cu oştile ungureşti la un loc ce să chiamă Mirăslău. Şi fu izbînda lui Mihai vodă, septemvrie 8 dni C // 18 *după* oştile *ad.* s-au rădicat cu cîte oşti au fost lîngă dînsul şi pripi / lovească / pîn<ă> // 19 cam / neaşteptîndu / *ad.marginal* Mihai, 7106 A // 20 au fost]era / şi l-au întîmpinat // 21 chiiamă // 22 *lipseşte* la // 23 făcîndu-să // 24 Baştea Giurgiu // 25-28 *lipsesc* C // 25 pîn<ă> // 26 întîmpinat // 27 *lipseşte* de // 28 pîn<ă> / Prijmir // 30 Jîcmon // 31 *lipseşte* Ţării[1] // 32 dentru // 33 iar]şi // 34 nimăruia]nimuluia // 37 puterea / *ad.marginal* Mihai, 7106 A // 38 nădejde // 39 atuncea //

www.dacoromanica.ro

livade frumoasă, de-şi tocmi oştile de seara pînă sara. Iar Mihai vodă să dusése la Başta Giurgea să-i dea sfat. Şi atuncea veniia Baştea Giurgiu să se împreună cu dînsul, ca să-i dea sfat şi să-i trimiţă şi copilaşul, pentru că era închis în Făgăraş, încă de cînd îl gonise léşii, împreună cu mumă-sa şi cu Ţac Ştefan, fără nici un judeţ. Pentru acéstia i-au vorbit ca unui priiaten iubit. Şi-i zise: „Doamne, să ştii că mîine voi să trimiţ să-mi aducă coconul, foile inimii méle, că pentru dînsul arde ficaţii miei, căci pentru mine sînt ei închişi ca nişte morţi. Pentru aceasta te rog de-ţ<i> va fi voia, puţintei némţi să-mi dai ajutoriu". Atunce Başta Giurgea zise: „Da-ţ<i>-voiu; ia cîţ<i> vei vrea şi-i trimite unde-ţ<i> va fi voia."

f. 359v Acéstea zicea Başta Giurgea, şi altele gătia asupra capului lui./ Şi daca s-au despărţit de Baştea Giurgiu au mers la cortul lui. Şi făcîndu-se zio chiemă pre Raţă Gheorghie de i-au zis să margă la Făgăraş şi să ia căpitani şi pre Mîrzea cu mazilii şi pre toate căpeteniile şi pas de ocoléşte cetatea, ca să-ţ<i> dea coconul, sau să izbîndeşti să o strici. Că eu fără zăbavă voiu să merg la Beligrad. Ci caută să-mi trimiţ<i> cuvînt pînă mîine sară.

Atunce au încălecat toţ<i>; de mergea cu dînsul şi puţintei din oştile lui, pentru că nu-ş<i> aducea aminte niciodată de vreo parte să aibă răotate. Iar ei, săracul, l-au pus cu capul în jos, pentru pizma ce avea acel serdariu pre dînsul, căci îl primiia toţ<i> cu mare cinste; şi cetăţ<i> şi toată Ţara Ungurească lui închina, iar pre ceilalţi nu-i băga seama, nici îi cinstiia. Cum sosi moartea lui Mihai vodă din vicleşug, făcînd sfat rău ca să-l omoară. Şi iară să mira cum îl vor năpăstui. Şi-l secera în lăuntru ficaţii, avînd pe chir Sala om de credinţă. Şi zise: „Ce sîntem buni doi căpitani, daca Mihai vodă să brodéşte să ia cununa! Un rumân ca acesta să fie cinstit şi să aibă şi nume că iaste viteaz! Noi să cutezăm, şi el să aibă harul în toată lumea! Şi de nu-l vom omorî, noi n-avem ce fi buni. Numai cum mai curînd să mérgem şi să-i tăem
f. 360 capul, fără nici/ o ispită."

Iar Mihai vodă tot nu ştiia nimica ce va să paţă de cătră dînşii.

PENTRU MOARTEA LUI MIHAI VODĂ.

Deci să sculă Mihai vodă de dimineaţă, de au chiemat pre comisul ca să pue şaoa pre cal. Şi îndată o au pus, vrînd să margă la Beligrad, ca să pue să deratece casele. Grăind acéle cuvinte văzură că încălecară şi vin tare. Zisă Trufă Fac: „Nu purtaţi grijă. Noi, Jani, să mérgem, iară ei facă cum vor vrea."

---

1 *lipseşte* pînă sara // 2 să duse / Baştea[1] / dia / atunci / Başte Giurgea // 5 făr-de nici o judecată // 6 acestea // 7 să-ţ<i> trimitu // 9 nemţi // 10 ajutor / Atuncea / Baştea / voi // 12 Acestea / Baştea / gătiia // 13 Giurgea / mersu / făcîndu-să zioă // 14 meargă // 15 mazîlii / pasă // 17 făr<ă> / voi / mergu // 18 pîn<ă> / seară // 19 Atunci / de]despre // 22 sărdar / priimiia // 23 i să închina / ceialalţi // 24 în seamă / *ad.marginal* Mihai, 7107 A // 25 omoare / iar // 26 pre // 27 brodeşte // 28 viteazu // 29 să ne cutezăm // 30 mergem // 32 to<t> / nimic / dînşîi // 33 *ad.marginal* Mihai, 7107 A // 34 de au]şi au // 35 pe / meargă // 36 dăratece casile / acele // 37 Ei, zise / Făcu / mergem // 38 iar //

www.dacoromanica.ro

Vedea şi prc alţii pe jos viind cătră dînsul. Lui îi părea că vin într-ajutoriu şi nimica nu avea frică. Iar ei, procleţii, nu i-au fost ajutoriu, ci vrăjmaş<i>. Şi daca sosiră, stătu Mihai vodă în picioare şi le zise: „Bine aţ<i> venit, voinicilor, vitéjilor." Iar ei scoţind sabiile mergea asupra lui ca nişte hiară sălbatece, de întrară în cort. Şi unul dintr-înşii déde cu suliţa şi lovi pre Mihai vodă drept în inimă; altul curînd îi tăe capul. Şi căzu ca un copaci trupul lui cel frumos. Într-acest chip l-au omorît pentru că n-au ştiut, nici s-au întîmplat sabie în mîna lui cea iute. Şi au domnit ani 8./ Filele 360^{v}-362^{v} albe.

f. 363

MOLDAVIA.

7103, 1595. DOMN 34. DOMNIE 36. CAP 34. IEREMIA MOGHILĂ VODĂ, UNUL NUMIT CU ACEST NUME, CARELE AU FOST BOIARIU DE ŢARĂ, VORNIC MARE.

Într-acea vréme, urîndu-li-se boiarilor de ţară cu faptele lui Aron vodă, anume Ştefan Radul vornicul şi cu Răzvan hatmanul, s-au ajuns cu Bator Jicmon<t>, domnul Ardealului, şi cu ştirea lui au trimis oşti de au luat pre Aron vodă cu toată casa lui, de l-au dus la Beligrad, unde şi viaţa ş-au săvîrşit. Şi în locul lui au pus pre Ştefan Radul vodă domn în Suceava.

Iar în Ţara Leşască era craiu Jicmont, feciorul craiului şvezesc. Şi auzind că au pus Bator de la sine domn în Moldova, n-au suferit pre Ştefan Radul vodă, ci îndată au trimis pre Zamoischii hatmanul, cu oşti şi cu o samă de boiari, carii fugise în Ţara Leşască, pentru răotăţile lui Aron vodă, asupra lui Ştefan Radul vodă, de l-au scos din ţară. Şi au pus domn despre partea lor pre Ieremia Moghila vodă, puind într-acea dată şi prin toate cetăţile ţărîi slujitori de ai lor, léşi.

Într-acea vréme Împărăţia Turcească avea războiu cu némţii pentru

---

2 într-ajutor / nimic // 3 ajutor // 4 scoţîndu // 5 fiiară sălbatice / *lipseşte* de // 6 déte / altul]iar celălalt / curîndu // 7 copaciu // 8 pentru căci // 9 *după* mîna lui cea vitează *ad.* Şi-i rămase trupul gol în pulbere aruncat, că aşa au lucrat pizma încă din ceputul lumii. Că pizma au pierdut pre mulţi bărbaţi făr-de vină, ca şi acesta.

Căci era ajutor creştinilor şi sta tare ca un viteaz bun pentru ei, cît făcuse pre turci de tremura de frica lui. Iar diavolul, cel ce nu va binele neamului creştinesc, nu l-au lăsat, ci iată că cu meşterşugurile lui au întrat prin inima celor răi hicléni, pîn-îl déderă şi morţii. Şi rămaseră creştinii şi mai vîrtos Ţara Rumânească, săraci de dînsul. Pentru aceasta, dar, cade-să să blestemăm toţi creştinii pre neamul unguresc, mai vîrtos, căci sînt oameni răi şi ficléni, încă din feliul lor. Aşijdirea şi pre Başta Giurgiu. căci au ascultat pre domnii ungureşti, de au ucis pre Mihai vodă făr-de nici o vină.

Unii ca aceia să fie anathema!

Adevăr, acel Başta încă ş-au luat plata de la împăratul Rodoful, că l-au belit de viu foale, precum scrie, că cine sapă groapa altuia, el cade într-însa.

Pîn-aici s-au sfîrşit toată jitiia răposatului Mihai vodă. C // 9 8]zéce C // 10-13 *lipsesc* M // 10 Moldaviia B, *ad.marginal* A // 11 *lipseşte* 7103... Cap 34 / Ieremiia Moghila // 14-24 *lipsesc* M, *pînă la* lui Aron vodă // 14 urîndu-li-să // 15 *lipseşte* cu / ajunsu // 16 Jîcmon // 18 sfîrşit / *lipseşte* au pus // 19 domnu / *ad.marginal* Nu să pune în numărul domnilor, nici să află cît au domnit A // 20 Jîcmon / şvezescu // 21 sineş domnu // 22 *lipseşte* Radul // 23 seamă / carei // 24 *lipseşte* Radul // 25 domnu / Irimiia / *după* vodă *ad.* cu alesul boierilor de ţară M / *ad.marginal* Ieremia, 7103, 1595 A // 26 ţării / *după* léşi *ad.* fost-au acéstea în anul 7103 M // 27 vreme / Împărăţiia //

www.dacoromanica.ro

Crăia Ungurească, pentru Buda, pentru Astrogonul şi Enicul. Şi auzind împăratul că coprind léşii Ţara Moldovei, au orînduit pre Gazi Cherei,
f. 363v hanul/ Crîmului şi trimiţînd şi 2000 de inicéri cătră 70.000 de oaste ce avea tătărască (vestit era acel han de războae, carele au avut războiu şi cu persii în cîteva rînduri, cu izbîndă) şi i-au fost trimis Împărăţiia şi steagul cu tuiurile, să aşaze la domnie pre cine va socoti el că va fi din partea Împărăţiei.

CÎND AU VENIT ZAMOISCHII HATMANUL CU LÉŞII.

Iar prinzind de véste léşii de clătirea lui Gazi Cherei soltan la Moldova, socotind a fi cu ruşine să lasă pre domnul acel pus de dînşii, la zminteală, fiind pre atunce Crăiia Leşască în vîrtute, au orînduit şi ei pre Zamoischii hatmanul (cum spunè cronica leşască) mai mult decît 7000 de călăreţi şi 3000 de pedestraş<i> n-au avut, (de nu-i laudă), făr-de slugile lor, ce au pururea preste ceia ce sînt slujitori, în catastişe. Octo<m>vrie 9 au sosit Zamoischii cu oştile la Ţuţora şi a dooa zi, oct<omvrie> 10 s-au văzut şi străjile tătărăşti, iar la oct<omvrie> 11 au sosit şi hanul cu toată oastea.

N-au putut răbda léşii făr-de şanţuri văzînd atîta putére, ci ş-au întărit tabăra cu şanţuri împrejur. Şi cu socoteala lui Zamoischii hatmanul au făcut, den afară de şanţuri, băşti de pămînt, de la şanţul taberei aşa de departe, cît ajunge glonţul puşcei. Şi într-acéle băşti au scos oastea leşască împotriva grosimei tătărăşti. Năvăliia tătarîi cu toată oastea asupra léşilor; ci léşii sta neclătiţ<i> şi din băşti da cu tunurile. Dosul să le ia tătarîi nu putea de tabără; şi aşa au stătut
f. 364 războiul într-acea zi toată zioa./ A dooa zi socotit-au hanul cu meşterşug ca să depărtéze pre léşi de la şanţuri. Au orînduit o samă de oşti să dea năvală la léşi şi să se facă a fugi. Ci léşii, pricepînd meşterşugul, au stătut între băşti, neclătiţi, pînă la vréme de chindie. Atunce pricepînd şi văzînd că tătarii să tem de foc, i-au luat léşii în goană pînă la oastea cea supusă. Şi cu aceia deaca s-au întîmpinat, pe loc au stătut şi au ţinut războiul, cît s-au mirat şi hanul, fiind oaste leşască mai puţină. Şi de acolo, pe încet apărîndu-se de năvălirea tătarălor, au venit iar la loc între başti; că trimisése Zamoischii totdeauna să zică trîmbiţile de întoarcere.

Iară Ieremia vodă nu dormiia, ci de avea şi în léşi nădéjde, iară îndată au ajuns la hanul de ş-au făcut pace. Şi de atunce au dat céle 7 sate de ţară, Căuşanii şi altele, ce să numesc sate hăneşti, şi au legat pre an miiare şi alte pocloane de să dau hanilor. Şi aşa, cu nevoinţa

---

1 Crăiia / *lipseşte* pentru[2] // 2 pre Gazi Crîm Cherei, hanul tătărăscu // 3 enicéri // 4 *lipseşte* şi // 8 *lipseşte* M / Cîndu / cu léşii]cu oşti leşăşti // 9 prinzînd // 10 lase / acel]cel // 11 fiindu / atunci // 12 decît]de // 13 *lipseşte* de[1] // 14 peste // 15 catastişă / La oct<omvrie> 9, 7104 / *după* 9 *ad.* dzile, vă leato 7104 M / *ad.marginal* 7104 A // 16 strejîle // 18 făr<ă> şanţuri / văzîndu / putere // 20 din / şanţu taberii // 21 *lipseşte* de / puşcii / într-acele // 23 léşîi // 24 tătarii // 25 doao // 26 meşteşug / seamă // 27 léşii // 28 meşteşugul / pîn<ă> // 29 Atunci / pricepîndu // 30 pîn<ă> / dacr / întîmpinat pre // 32 apărîndu-să / năvălirile tătarilor // 35 Iar[1-2] / Irimiia / nădejde / *ad.marginal* Ieremia, 7103, 1595 A // 36 ajunsu / atunci // 37 numescu //

www.dacoromanica.ro

Ieremiei vodă au stătut între hanul şi între Zamoischii tractate, adecă legătură de pace, dînd şi hanul zălog la léşi, şi léşii la hanul, pînă să va încheia tocmeala. Numele acelor 7 sate: Căuşénii i Olăneştii şi Purcarii i Copanca i Ciobîrciul i Leontie i Voriţa.

PONTURILE DE PACE AU FOST ACÉSTIA:

Ieremia vodă să fie domn în ţară şi să-ş<i> dea haraciul Împărăţiei din an în an, după obiceaiu, iar hanului să dea în toţ<i> anii daruri, miiare şi alte pocloane. Şi 7 sate să fie de cîşlele hanului în Bugeac./
f. 364[v] Oştile leşeşti să nu mai între în Ţara Moldovei. Solii leşeşti să margă la Împărăţiia Turcească pentru întăritura păcii.

IAR DESPRE PARTEA HANULUI ERA ACÉSTE PONTURI:

Steagul şi tuiurile să le dea pre mîna Eremiei vodă şi să-i scoată de la Împărăţie şi hatişerif la domnie vécinică. Şi hanul să iasă cu oştile din pămîntul Moldovei pînă în patru zile.

Şi aşa săvîrşindu-se pacea, întîi hanul au purces cătră Crîm şi Zamoischii cătră ţara sa, lăsînd pre lîngă Ieremia vodă pre Albert Hanschii cu 3000 de oameni. Că să temea Ieremia vodă de unguri. Şi aşa au purces şi Ieremia vodă şi s-au aşezat la Suceava.

Războiul acesta de la Ţuţora au fost mai întîi decît acela cînd au perit Jolcovschii, hatmanul leşesc. Vei afla şi acela la rîndul său.

Zamoischii încă bine n-au fost eşit din Moldova, iar Bator Jicmont au ales pre Răzvan domnu în Moldova, orînduind şi 12.000 de unguri să meargă asupra Ieremiei vodă, dînd vina lui Ştefan Radul vodă că au lăsat scaunul să-i cuprinză léşii cu blestemăţiia lui.

Ieremia vodă, luund véste de pogorîtul ungurilor, pre cît s-au putut au strîns oastea ţărîi şi s-au gătit a starea cu războiu împotriva lui Răzvan. Într-o duminecă era cînd s-au apropiat oştile ungureşti de
f. 365 Suceava. Iar Ieremia vodă tocmindu-şi oştile asupra tîrgului la/ sat la Aréni, şi oastea leşască ce avea cu sine o au tocmit mai la cîmp, despre Şchei, pe supt un mal ce iaste alăturea cu drumul Bîrnei. Fiind Ieremia vodă în bisérică la sfînta Liturghie, i-au dat ştire cum că oştile lui Răzvan să văd şi să apropie de oştile ţărîi. Ci n-au vrut să iasă din bisérică, pînă nu s-au săvîrşit sfînta slujbă. Şi să ajungea hereţii lui Răzvan cu oştile ţărîi.

Ieremia vodă, după ce au eşit din bisérică la oşti, s-au timpinat

---

1 Ieremii / adică // 2 dîndu // 3-4 *lipseşte* Numele... i Voriţa M // 3 închiea / *lipseşte* 7 / *după* sate *ad.* sînt acestea / Căluşanii / şi-i // 5 acestea // 6 Ieremiia / domnu // 7 *repetă* an[1] / obicéi // 9 leşăşti[1-2] / meargă // 11 aceste pocturi // 12 să să dea / Irimiei / scoaţă // 13 *lipseşte* cu oştile // 14 pîn<ă> patru]4 // 15 săvîrşînd / *ad.marginal* Ieremia, 7195 A // 16 către / Irimiia // 17 *după* Hanschii *ad.* şi pre Ian Potoţchii M / Irimia // 18 Irimiia / aşăzat // 20 Jălcovschii /leşăscu // 21 *lipseşte* fost / Batăr Jîcmont / *ad.marginal* Răzvan hatmanul lui Aron vodă A // 22 *lipseşte* şi // 23 Irimii // 24 coprinsă / léşîi // 25 Irimiia / luîndu // 26 strînsu / ţării // 27 apropiiat // 28 Irimiia // 29 oastea cea / cîmpu // 30 Şchiei / Bîrnii // 31 Irimiia // 32 ţării // 33 pîn<ă> / săvîrşit]sfîrşit / heréţii // 34 ţării // 35 Iar / Irimia / dup<ă> / întîmpinat / *ad.marginal* Ieremia Moghila A //

www.dacoromanica.ro

oştile dintr-amîndoao părţile. Şi după cîtăva luptare între oşti, au lovit léşii pre oastea ungurească din aripa despre Şchei. Îmbărbătîndu-se îndată şi fruntea oştilor unde era Ieremia vodă, au înfrînt pre unguri. Atunce, într-acel războiu, au căzut calul supt Răzvan şi încălecînd pre altul, îndată au silit să oprească oastea ungurească. Şi oprindu-o, au pus războiul iar la loc. Ci îndemnîndu-se iară oştile Eremiei vodă, fiind şi léşii în frunte, au început a fugi oastea lui Răzvan vodă, la care fugă l-au prins oştile Ieremiei vodă şi pre Răzvan şi l-au adus la Ieremia vodă.

Stă movilă şi acum pre drumul Bîrnei de la Suceavă, care să pomenéşte Movila lui Răzvan pînă astăzi. Cît au adus pre Răzvan la Ieremia vodă după cîtăva mustrare, îndată i-au tăiat capul şi l-au pus într-un par împotriva cetăţii. Iar pre unguri i-au gonit oştile pînă la munte, cu mare vărsare de sînge, la dechemvrie în 5 zile. Aşa s-au plătit şi lui Răzvan răul ce-l făcuse şi el lui Aron vodă./

f. 365v După războiul acesta şi perirea lui Răzvan vodă s-au aşezat domnia Ieremiei vodă făr-de grijă. Nici Bator Jigmont, domnul Ardealului, nu s-au mai ispitit să mai trimiţă oşti în Moldova. Ci avînd bănat pre léşi de paguba oamenilor săi cu Răzvan, au trimis soli cu jalobă la Rodolfu, împăratul nemţesc, cumnatu-său, şi la papa de Rîm, jeluind de mare pagubă ce i-au făcut léşii în oastea lui, luptîndu-se el să dezbată ţara de supt mîna turcului, să coprinză Ţara Moldovei, să împreune şi pre moldovéni cu sine împotriva turcilor. Iar léşii au împiedicat acest lucru, spre scădéria creştinătăţii, aşezînd Moldova supt birul turcilor, de supt care bir era eşită ţara, cu nevoinţa lui.

Acéştia înţălegînd papa şi împăratul nemţesc, mare ponoslu au trimis léşilor şi osebire de bisérica lor craiului leşesc, ca unui împiedecătoriu de binele creştinesc. Au trimis şi craiul leşesc sol la papa, făcîndu-i ştire că are el de grija Moldovei să nu fie cu turcii, fiind şi mai denainte vréme supt grija sa, dupe cum şi acum de curînd pre Gazi Cherei soltan l-au scos cu putérea sa din Ţara Moldovei. Iar domnul de Ardeal, neavînd putére să se apere pre sine, nu poate să apere Moldova de turci şi de tătari, mai avînd prilej fiecînd Crăiia Leşască de oşti.

Acéste pricini avea ei între sine pentru Moldova. Iară Ieremia vodă domniia cu pace pe acéle vremi şi cu lucrurile ţărîi aşezate; că ţinea şi

---

1 dup<ă> // 2 Şchiei / Îmbărbătîndu-să // 3 şi]şi în / Irimiia pe // 4 Atunci // 6 îndemnîndu-să / iarăşi / Irimiei // 7 *lipseşte* vodă // 8 prinsu / Irimiei / Irimiia // 10 Suceava // 11 pîn<ă> // 12 Ierimiia / dup<ă> / *ad.marginal* Au tăiat capul lui Răzvan vodă A // 13 cetăţîi / pîn<ă> // 14 dec<hemvrie> 5 / *lipseşte* zile / *ad.marginal* 7104 A // 15 ce făcuse // 16 *lipseşte* vodă / aşăzat / domniia // 17 Irimii / făr<ă> grij<e> / Jîcmont // 18 *ad.marginal* Ieremia, 7104 A // 19 jalbă // 20 Rodoful / nemţesc]creştinesc / cumnată-său / jăluind // 21 luptîndu-să // 23 şi să împreună / moldoveni / léşii // 24 scăderea / aşăzînd // 26 Acestea / înţelegînd / nemţescu // 27 biserica / leşăscu // 28 împiedecător / creştinescu / leşăscu // 30 mai nainte / după // 31 sultan / puterea // 32 putere // 33 fiecînd]fieştecînd // 34 *lipseşte* de oşti // 35 Aceste/ Iar Irimia // 36 acele / ţării aşăzate//

www.dacoromanica.ro

oşti streine şi păziia datoriia sa ce avea spre Împărăţie./

f. 366 Iar în Ţara Muntenească atunce, de curînd, era Mihai vodă, acel vestit între domni, după moartea Mihnei vodă. Şi văzînd ţara cuprinsă de turci şi toate oraşăle: Bucureştii, Tîrgovişteа şi alte oraşe, aşezate cu turcii, însuş<i> au năzuit la Bator, domnul Ardealului şi au trimis soli şi la împăratul nemţesc, dîndu-i ştire că coprînzînd Sinan paşa Ţara Muntenească, pre<a> lesne va putea supune şi Ardealul.

Dat-au Bator îndată oşti într-ajutoriu lui Mihai vodă, văzînd că s-au apropiat de dînsul focul. Şi durîndu-i inima şi pre munténi pentru moşiile sale, în puţina vréme s-au strîns. Şi întîi au gonit oştile lui Sinan paşa de prin oraşe şi apoi, mergînd la Giurgiov, au stătut şi la războiu de faţă Mihai vodă cu Sinan paşa, cu multă vărsare de sînge.

Şi după cîtăva luptă au înfrînt Mihai vodă pre oastea lui Sinan paşa, cît şi singur paşa să nu fie aflat la îndemînă o luntre mică, cu care au scăpat peste Dunăre, ar fi căzut la prinsoare. Şi aşa, într-acea dată, s-au curăţit Ţara Muntenească de turci, cu nevoinţa lui Mihai vodă. Însă avea cu sine şi oaste nemţască de la Bator Jicmont.

După războiul acesta multe pagube au făcut Mihai vodă turcilor peste Dunăre, arzînd şi prădînd satele, oraşele, pînă la Pravadia. Fost-au acéstia toate în anul 7104<=1596>.

Iar apoi în anul 7105<=1597>, precum izbîndele dintîi la mulţi au
f. 366^{v} fost mai pre urmă spre cădére, aşa şi acesta domnu/ Mihai vodă, precum vei vedea povéstia mai jos, la rîndul său. Neştiutoare firea omenească de lucrurile ce vor să fie pre urmă. Ce pentru un lucru, sau doao, ce i să prilejuiesc pre voe, bietul om purcéde desfrînat şi începe lucruri peste putéria sa. Şi apoi acolo găséşte perirea.

Al treilea an după acéstia, văzîndu-se Bator Jicmont, domnul Ardealului, sosit la bătrînéţe şi făr-de coconi, şi văzînd că turcii din an în an se întăresc şi cască asupra Ardealului să-l coprinză, el acum îmbătrînit şi obosit de vîrtute, alegîndu-şi viaţa bătrînéţelor cu odihnă, au socotit că şi fraţii lui, nici unul, nu va putea să ţie Ardealul de răul turcilor, au făcut tocmeală cu cumnatu-său, împăratul nemţesc, să fie pre seama Împărăţiei Nemţeşti, Ardealul. Iar lui i-au dat împăratul, cumnată-său, doao olate, anume Ratisbor şi Opulia, la Ţara Silezii, căriia ţări îi zic léşii Slonsca şi să hotăraşte cu dînşii acea ţară.

---

1 striine / *după* Împărăţie *ad.* Ţara Muntenească într-acesta an, vara, la mare răutăţi era de turci, că din doao părţi avînd oşti Împărăţia Turcului asupra Crăiei Ungureşti, o samă de oşti despre Buda, iară altă oaste asupra Ardealului ave<a>, ca şi împăratul nemţesc oştile lui într-acolo împotriva turcilor era orînduite. Iară aicea, despre Ardeal, Bator Jicmont fiind cumnat împăratului nemţesc, alte oşti avea împotriva turcilor şi luară de la turci cîteva oraşe de crăie ungurească, iară cătră Ardeal. Era despre aceasta aripă Sinan paşea, vizirul din Silistra. Şi pentru să-i hie mai lesne a supune Ardealul, luasă toată Ţara Muntenească şi oraşele toate Bucureştii, Tîrgovişte şi alte oraşe aşedzase cu turcii M// 2 atuncea / curîndu // 3 Mihnii / coprinsă // 4 Bucureşti / oraşă aşăzate // 5 turcii// 6 şi soli la / nemţescu// 7 prea // 8 *lipseşte* îndată / într-ajutor // 9 munteni // 10 strînsu // 11 oraşă / stătut la // 14 îndămînă // 17 nemţească / Jîcmont // 19 prădîndu / oraşăle pîn-la Pravadiia// 20 acestea / *ad. marginal* 7104 A // 21 *lipseşte* Iar / în anul]laleat / *ad. marginal* 7105 A// 24 la mulţi mai apoi au fost cu scădere şi la acest domnu // 23 povestea // 24 de]la / céle ce vor / Ci // 25 *lipseşte* ce i să prilejuisc pre voe/ purcede / începe // 26 puterea / găseşte // 27 dup-acesta văzîndu-să / Jîcmont // 29 întărescu // 30 viiaţa / bătrînéţilor// 32 cumnată-său / nemţescu // 33 Împărăţii // 34 *lipseşte* cumnată-său / Seleziei // 35 dînşîi //

www.dacoromanica.ro

Peste voe era ardélénilor această tocmeală, temîndu-se apoi de supunerea némţilor. Ci îndată după purcesul lui Bator Jicmont s-au strîns toţi boiarii Ardealului şi au ales să le fie cniaz, adecă domnu pre Andreiaş Bator, carele era pre acea vréme în Ţara Belgăi, cu gîndul acela ca să se călugărească. Ci fiind chemat de boiarii şi de căpeteniile Ardealului, cu glasurile tuturora, au lăsat călugăriia şi au venit la domnia Ardealului.

f. 367 Împotrivă era acest lucru tocmélei ce făcuse împăratul/ nemţesc cu Jicmont, pentru Ardeal, precum s-au pomenit mai sus. Ci nelăsînd în voia căpeteniilor de Ardeal au socotit împăratul nemţesc şi cu sabie să-i supue, după tocmala ce făcuse cu Bator. Şi au orînduit cu oştile pre un gheneral al său, anume Baştea Giurgiu. Şi au trimis şi la Mihai vodă pre un vlădică al său, îndemnîndu-l asupra lui Bator Andreiaş, pentru supunerea mai lesne a Ardealului din doao părţi. Că avea Mihai vodă şi mai nainte cu Împărăţiia Neamţului totdeauna răspunsuri. Pre<a> lesne au priimit Mihai vodă acest lucru, ca un om pururea poftitoriu de oşti şi fără zăbavă au strîns oastea Ţărîi Munteneşti, ca la 30.000, şi au întrat în Ardeal pînă la Sibiiu. Şi acolo ş-au pus tabăra, aşteptînd pre Başte Giurgiu cu oştile nemţeşti.

Trimisése Bator Andreiaş la împăratul nemţesc solie cu rugăminte să nu-i facă această asupreală, ca să-l scoaţă din domniia ce-i era de moşie, de atîtea vacuri, a Batoreştilor; ci acéle oşti gătite asupra lui, mai bine, den preună cu dînsul, să se orînduiască asupra turcilor. Şi văzînd că nu poate face nimica cu rugăminte, au socotit să lovască pre Mihai vodă mai nainte de ce să va împreuna cu Baştea Giurgiu.

Mihai vodă avea oşti atuncea deprinse la izbîndă, mai ales o samă de slujitori ce să chiema pre numele căpitanilor săi, anume Buzeştii, f. 367v alţii Răteştii, foarte/ stătătoare oaste. Iar ardelénii, unii îndoiţi şi nestrînşi bine încă la Bator Andreiaş cu toţii, ci numai cu cîtă oaste au putut strînge, au dat războiu lui Mihai vodă la Sibiiu. Iar foarte în puţină vréme au ţinut războiul, că îndată au înfrînt oastea lui Mihai vodă pre unguri. Singur Bator Andreiaş au fugit, părăsit de toţ<i> ardelénii, numai cu puţintei léşi. Neştiutori de rîndul locurilor au rătăcit într-o pădure şi au căzut pre mîna oştenilor lui Mihai vodă. Şi aducîndu-l la Mihai vodă, au pus de i-au tăiat capul.

Neştiutoare firea omenească şi de primejdiile sale. Că apoi peste puţină vréme aşa au păţit şi Mihai vodă de la Baştea Girgiu, precum au făcut el lui Bator Andreiaş. Bine zice Sfînta Evanghelie: „Cu ce măsură vei măsura, măsura-ţi-să-va".

Vésel şi tare era Mihai vodă după isbîndă. Pre<a> lesne cuprindea oraşe pre seama lui şi i să închina şi cetăţile, dîndu-i nume de domnul

---

1 ardelenilor / temîndu-să // 2 némţilor]neamţului / Jîcmont// 3 strînsu / cneazu / *lipseşte* pre // 5 chiemat / boerii / *lipseşte* de [2] // 6 tuturor // 8 tocmélii / nemţescu // 9 Jîcmont // 11 tocmeala / oşti // 12 *lipseşte* pre / ghenăral / *lipseşte* şi[2] // 13 pre]şi pe // 16 priimit]trimis A // 17 pohtilor / făr<ă> / stînsu / Ţării // 18 pîn<ă>// 19 oşti // 20 Andriiaş / nemţescu // 21 *lipseşte* această / cc-i era]care îi era // 22 veacuri // 23 dinpreună // 24 nimic / lovească// 25 de]dă / Girgea // 26 seamă // 28 Răţeştii // 32 Andriiaş // 34 mîna]mîinile // 38 el]şi el // 40 coprindea // 41 lui]sa //

www.dacoromanica.ro

lor, priimind prin cetăţi şi oşténi de ai lui (După acéle vremi are nume de-i zic Mihai craiu). Făcut-au şi episcopie la scaunul domnilor de Ardeal, la Beligrad. Iară capul lui Bator Andreiaş l-au trimis pre solii săi la împăratul nemţesc, pentru care slujbă multe daruri au trimis lui Mihai vodă şi l-au făcut prinţip, adecă unul din domnii împărăţiei. Iar n-au ţinut îndelung Mihai vodă domniia ţărîi aceiia, cum nici împăratul
f. 368 nemţesc au putut a aşeza Ardealul în partea sa/ nici într-un chip, numai ci au fost pricina de multe vărsări de sînge între creştini şi au făcut turcilor îndemînă, ca să poată coprinde locurile céle mai bune din Ardeal. Fost-au acéstia în anul 7107<=1599>.

CÎND AU MERS IEREMIA VODĂ CU OASTE ŞI AU PUS PE FRATE-SĂU SIMEON VODĂ DOMN ÎN ŢARA MUNTENEASCĂ.

Stînd Mihai vodă după aşezarea Ardealului, iară Ieremia vodă de aici din ţară, fiind îndemnat de turci, au strîns oaste şi cîtă oaste avea streină şi au purces asupra Ţărîi Munteneşti. Neavînd cu nimenea nici un războiu, au mers la Bucureşti şi au aşezat domn pe frate-său Simeon vodă Moghila, lăsîndu-i oaste de a sa pre lîngă dînsul. Iar el s-au întors la Suceava.

N-au fost îndelungată domniia acéia a lui Simeon vodă. Că înţelegînd Mihai vodă de cuprinsul Ţărîi Munteneşti de Ieremia vodă, îndată au purces asupra lui Simeon vodă, lăsînd prin cetăţile Ardealului slujitori din oştile sale.

N-au stătut Simeon vodă împotriva lui Mihai vodă într-acea dată, ci s-au dus spre marginea ţărîi, spre Focşani, pentru ajutoriul de la frate-său, Ieremia vodă, de la care venise la Simeon vodă şi slujitori de Ţara de Gios. Şi daca s-au strîns cîtăva samă de oşti la Simeon vodă au stătut şi au aşteptat pre Mihai vodă cu războiu la o vale ce să chiamă Milcovul cel Mare, în Ţara Muntenească (acel pîrîu are şi alt nume grozav). Şi au stătut războiul cîteva ceasuri. Apoi au pierdut Simeon
f. 368^{v} vodă războiul şi s-au răsipit/ oştile care încătro au putut. Iară Simeon vodă au năzuit la Suceavă, la frate-său Ieremia vodă. Nu s-au îndestulat Mihai vodă cu atîta, ci îndată, făr-de nici o zăbavă, au tras oştile sale asupra Ieremiei vodă spre Suceavă, cu mare sîrguială. La o grabă ca acéia, neavînd nimica pas, nici vréme de gătire Ieremia vodă, numai ci i-au căutat a lăsa Suceava şi a năzui la Hotin. Aşa-l pripise Mihai vodă de aproape pre Ieremia vodă, cît şi pre nişte haiduci

---

1 şi priimind / oşteni / acele // 2 *după* scaunul *ad.* lor // 3 Iar / Andriiaş // 4 nemţescu / au]i-au// 5 adică // 6 îndelungu / ţării aceia // 7 nemţescu / *lipseşte* au putut / aşăza // 8 ce / pricină// 10 acestea / *după* 7107 *ad.* 1599 // 11-12 *lipsesc* M // 11 Cîndu / mersu Irimiia // 12 Simion / domnu // 13 aşăzarea / iar Irimiia // 14 *lipseşte* de aici din ţară / *ad. marginal* Ieremia. 7107. 1599 A / strînsu / *lipseşte* oaste[2] // 15 striină / Ţării / nimeni // 16 mersu / aşăzat domnu pe // 17 Simion / *după* Moghilă *ad.* ce au fost pah<arnic> mare / *după* Moghilă *ad. de altă mînă*: au fost pah<arnic> la Aron A // 18 întorsu // 19 aceia // 20 Ţării / Irimiia // 23 împotriva]înaintea // 24 ţării // 25 Irimia / Simion // 26 Jos / strînsu / samă]sumă // 30 risipit / oştile]oastea / încotro / Iar // 31 Suceava / Irimiia // 32 îndăstulat / atît / făr<ă> nici / au tras cu <o>ştile // 33 Irimiei / spre]la / Suceava // 34 aceia / *ad. marginal* Ieremia. 7108. 1599 A / nici / Irimiia// 36 *lipseşte* pre Ieremia vodă / *lipseşte* pre //

www.dacoromanica.ro

pedeştri, cu cîteva cară, ce era ale Ieremiei vodă i-au ajuns fruntea oştii la Mihai vodă. Şi au stătut haiducii la războiu, apărîndu-se cîteva ceasuri. Ci deaca s-au mai înglotat oastea lui Mihai vodă, i-au spart pre haiduci pre Jijia, la un sat anume Verbiia, unde stă o movilă mare peste trupuri, apoi de Iremia vodă făcută.

Şi era aşa de groaznic Mihai vodă şi vestit de războaie în toate părţile acéstia, că îndată ce au sosit la Suceava i s-au închinat şi Suceava şi Cetatea Neamţului, puind prin cetăţi oşténi de ai săi, pedestraşi. Şi nici cu atîta n-au putut să fie. Ci de la Suceava au gonit, gonind pre Ieremia vodă şi pre Simeon vodă pînă la Hotin.

Cetatea Hotinului o grijise bine Ierermia vodă cu slujitori de ai săi némţi, ce avea. Iar el singur au trecut la léşi pentru ajutoriul. Pusése Mihai vodă şi un domnişor, anume Marcul vodă, care nume nu să povestéşte, pentru scurtarea vrémii ce au avut acel domnişor şi nu să află numele acesta la létopiseţe streine./

f. 369 Într-acea vréme era léşii strînşi toţi la săim, la Varşev, sfătuindu-se de oaste împotriva Svedului. Că craiul leşesc Jicmont fiind moşnean adevărat aceii crăii şi încă trăind tată-său Ioann craiul, l-au ales léşii la crăiia lor. Şi după moartea tătîne-său, neavînd alt fecior făr-de Jicmont, cuprinsése Crăiia Svezască un frate al craiului şvezescu, unchiu lui Jicmont. Deci fiind mai aproape Jicmont, feciorul craiului şvezesc de acea crăie decît fratele tătîne-său, Gustav, siliia pré leşi numai să pozvolească la acel săimu, să se facă oşti împotriva lui Gustav. Iar socotind léşii că acéle doao crăii nici într-un chip nu vor putea să se facă una, fiind una dincoace de mare şi alta dincolo — cea mare să chiamă Balticum, o coadă din ochean — şi cu légea nu sînt una, şi prilejindu-se acea întîmplare lui Mihai vodă cu Ieremia vodă, au dat craiului nădéjde de oşti asupra şvezilor pe altă dată, arătîndu-i mare treabă aceasta şi cu grije Crăiei Leşeşti să lăsase ţărîle acéstea cuprinse de Mihai vodă: Ardealul, Moldova şi Ţara Muntenească. Ci au stătut săimul după această treabă ca să se facă oşti împotriva lui Mihai vodă, avînd Ieremia vodă cîţ<i>va domni gineri la léşi, tot oameni mari.

Mihai vodă cu toată nevoinţa bătea cetatea Hotinului. Glonţurile lui să cunoştea în zidurile cetăţii, pînă la surparea ei, avînd nădéjde că deaca va lua şi cetatea acéia, va putea stăpîni pre<a> lesne şi Ţara Moldovei./

f. 369^{v} Scrie hronograful leşesc că aşa era de vestit Mihai vodă şi la léşi,

---

1 *lipseşte* ce era / ale]pre A / Irimii / ajunsu // 2 apărîndu-să // 3 daca/ i-au]au // 4 Jîjiia // 5 *lipseşte* apoi / Irimiia // 7 acestea // 8 oşteni]oameni // 10 *lipseşte* gonind / pe Ieremiia / pe / pîn<ă> // 11 Irimiia / slujitori nemţi de ai săi // 12 *lipseşte* ce avea // 13 *după* Marcul vodă *ad. între paranteze* nu să pune în numărul domnilor B, *ad. marginal* A // 14 povesteşte / vremii // 15 acest nume / létopisiţile striine // 16 vreme / toţ<i> strînşi / seim / Varşav / sfătuindu-să // 17 Sfedului / leşăscu / Jîcmont // 18 aceii crăii]crăiei / Ioan craiu // 19 dup<ă>// 20 Jîcmont / coprinsése / Svezească// 21 Jîcmont / Jîcmon^{2} // 22 *lipseşte* şvezesc / pre léşi // 23 seim // 24 léşîi / acele // 26 chiiamă / ochiian / legea // 27 prilejîndu-să / Irimiia // 28 nădejde / svezilor / dată]parte / *ad. marginal* Ieremia, 7109 A // 29 Leşăşti / ţările/ acestea // 30 coprinse // 31 seimul / dup<ă> // 32 Irimiia / *lipseşte* la // 35 pîn<ă> / nădejde // 36 daca / aceia / prea // 38 leşăscu / şi]că //

www.dacoromanica.ro

cît Ţara Podoliei, fiind cu légea de supt ascultarea patriarhului de Ţarigrad pre acea vréme, ca şi noi, avînd mare zarvă şi price cu papistaşii pentru lége, aştepta cu bucurie pre Mihai vodă să vie, ştiindu-l de o lége cu dînşii, să i se închine toţi podolénii.

După ruptul săimului a léşilor, îndată au purces hatmanul şi canţelerul Zamoischii la tabără şi apoi fără zăbavă s-au pornit cu oştile împotriva lui Mihai vodă. Vestit era la léşi acest hatmasn, ale căruia fapte nici Coneţpolschii hatmanul, din veacul nostru n-au ajuns. Prinzînd de véste Mihai vodă că au purces oştile leşeşti asupra lui, au lăsat Hotinul şi au purces spre Suceavă. Iar Ieremia vodă cu Zamoischii încă, deaca au oblicit de purcesul lui Mihai vodă, au lăsat drumul Hotinului şi au trecut Nistrul pre la un sat, anume Colodrubca, la ţinutul Cernăuţilor, şi apoi Prutul la tîrg la Cernăuţi. Şi au mers pe la Codrii Cozminului la Suceavă, unde Mihai vodă întărise cetatea cu oamenii săi. Iară el s-au tras spre ţara sa, pentru să-şi mai înglotească oastea şi să mai obosască şi pre léşi.

CÎND AU MERS ZAMOISCHII ŞI IEREMIA VODĂ ÎN ŢARA MUNTENEASCĂ.

Zamoischii şi cu Ieremia vodă, aflînd cetatea Sucévei grijită bine de oamenii lui Mihai vodă, au ales cu sfatul lor să nu facă zăbavă cu cetatea, ci să meargă întins după Mihai vodă. Şi aşa au făcut, că făr-de nici o zăbavă au purces spre Ţara Muntenească./

f. 370 Împărăţiia Turcească avînd treabă tot cu némţii pentru Crăiia Ungurească, bucuroasă era că să sfădéşte Ieremia vodă cu Mihai vodă. Aşa să trage cuvîntul, pînă astăz<i>, cum să fie trimis cu taină 40.000 de galbeni de aur la Ieremia vodă, ca să facă oşti asupra lui Mihai vodă şi dirése, ce-i zic ei, atişerif de domnie vécinică lui, şi semenţiei lui.

Simţind Mihai vodă că-i tot vin asupră léşii cu Ieremia vodă, ş-au mai înglotit oastea şi ş-au ales locul a da războiu léşilor pe apa Teleajănului. La acel războiu avea Mihai vodă 60.000 de oameni: unguri, munténi, sîrbi; némţi încă avea puţintei. Şi au tocmit oastea pre malul dincolo şi călăreţii i-au pus între amîndoao părţile de arepi. Iar pedestrimea o au tocmit-o deasupra, unde era vadul. Şi aşa au aşteptat pre léşi, puind apa ca o piiadecă între oşti, pînă vor deprinde oşténii pre acel fel de oaste şi să vază pînă în cît sînt de sămeţi léşii la războaie.

Oastea lui Zamoischii era la număr ales 30.000 de léşi şi la Ieremia vodă 10.000 de oaste de ţară. Însă oastea leşască tot aleasă, în leafă.

---

1 legea / patriiarhului // 2 pe / avîndu // 4 de]dă / dînşîi // 5 Dup<ă> / seimului // 7 acest]acel // 8 veacul / ajunsu // 9 leşăşti // 10 Suceava / Irimiia // 11 daca / oblicit]înţeles // 13 tîrgu / mersu / pe la]pre // 14 Suceava // 15 Iar // 16 obosească // 17-18 *lipseşte* M // 17 mersu / Irimiia // 19 Irimia / aflîndu // 20 Mihaiu // 21 meargă / întinsu / fără de // 22 Ţara Românească // 23 nemţii // 24 sfădeşte Ieremiia // 25 pîn<ă> astăzi / cu]pre // 26 Irimiia // 27 at<i>şerif / *lipseşte* lui, şi semenţiei lui // 28 Irimiia / *ad. marginal* Ieremia, 7109 A // 31 munteni / *lipseşte* încă avea puţintei // 32 de dincolo / i-au pus de amîndoao părţile aripi // 33 o au]au // 34 piedică / pîn<ă> // 35 oştenii lui / pîn<ă> / semeţi // 37 Irimiia // 38 *lipseşte* vodă / *lipseşte* de[1] //

www.dacoromanica.ro

Că şi lefeciii cei vechi, ce le zic cvarceana, era tot cu Zamoischii şi lefecii noi, cari făcuse craiul să fie împotriva şvezilor, tot cu Zamoischii era, fără oamenii de pre la domni, ginerii Ieremiei vodă. Însă toată oastea cu Zamoischii şi cu Ieremia vodă au fost 40.000, între carii era 4000 de husari. Acel fel de oaste iaste tot în hier, oaste foarte
f. 370v temeinică/ şi neînfrîntă, ales de oştile cum sînt ale noastre şi munteneşti.

Daca au sosit şi léşii la Teleajen, dupe cum era oştile lui Mihai vodă tocmite, aşa au tocmit şi Zamoischii aripile: den a dreapta ţinea oastea călare Petru Laşci; dintr-acolo era şi husarii. Den stînga Ieremia vodă cu oastea sa şi cu o samă de léşi. Iar Zamoischii singur, cu pedestrimea şi cu armata, adecă cu puşcile, au ţinut mijlocul, stînd cu oastea drept împotriva pedestrimei lui Mihai vodă. Cu atîta era mai meşter Zamoischii decît Mihai vodă, că Zamoischii, cît au sosit, îndată au făcut băşti de pămînt, înalte, şi acolo au suit tunurile îndată.

Toată zioa acéia au stătut războiul, numai din tunuri da unii la alţii şi din sinéţe, peste apă. Iar a dooa zi mai îndrăzneţ era Zamoischii decît Mihai vodă, că au trimis de au cercat mai sus pre apă despre munte, de au aflat vad. Şi îndată toată aripa céia ce sta den a dreapta, stoluri după stoluri o au pornit-o la vad. Singur au stătut mai tare cu focul asupra vadului, decît în zioa dintîiu.

Văzînd Mihai vodă că tréce oastea călăreaţă a léşilor pre alt vad, au mai întărit şi el pedestrimea cu şanţuri, iar el însuşi cu toată oastea cea călăreaţă au mersu împotriva oştii cei leşeşti. Văzînd şi Zamoischii că lipséşte toată oastea călăreaţă a lui Mihai vodă au pornit şi el toată
f. 371 oastea sa şi husarii cu Pătru Laşcin./ S-au mirat Mihai vodă de semeţia léşilor, cu ce sîrguială au apucat vadul. Şi au stătut un războiu mare acolo, pentru vad. Însuşi Mihai vodă ca un leu în fruntea războiului. Şi au fost războiul cîteva ceasuri, pînă au sosit şi husarii. Nedeprinsă oastea lui Mihai vodă cu acel fel de oaste ce s-au pomenit, husarii. Că acel fel de oaste, precum s-au zis, iaste tot în hier, numai ochii şi vergile gurii să văd. Mulţi pun şi arepi tocmite de péne de vultur, sau de alte pasări mari; şi cei mai de frunte cu pardoşi peste platoşe. Iar slugile, care n-au pardoş, pun scoarţe de céle turceşti. Iar în fruntea cailor şi la piept pun cîte o tablă de hier, pentru fereala de glonţuri. Nici pe fieştece cal încalecă husarii, ci tot cai mari, groşi, să poată birui a purta tarul şi tot de cei nemţeşti, sau cai turceşti, de cei mai de<a> firea. La războaie niciodată nu aleargă mai mult den treapădul calului, sau numai cînd sar asupra, ori pedestrimei, ori taberei. Că asupra oştii sprînţare, cum iaste tătarul, niciodată nu-i slobod, că să răsipesc tătarîi şi nu fac cu suliţa nici o treabă. Suliţele lor sînt de 8 coţi de

---

1 cvargana // 2 lifecii / carei / şvézilor / *lipseşte* cu // 3 făr<ă> / du pre la / ginerii lui Icremii vodă // 4 Irimiia // 5 fier // 6 ale noastre, moldoveneşti şi munteneşti // 8 Teleajăn / dup<ă> // 10 Pătru / Din / Irimiia // 11 seamă // 12 adic<ă> puşcile // 16 acei a/ unii într-alţii // 17 sănéţe / îndrăzneţu // 19 ceia / din // 20 dup<ă> / pornit // 21 zio dintîi // 22 Văzîndu // 24 oştii leşăşti / Văzîndu // 26 Laşcii / semeţiia // 29 pîn<ă> / Nedăprinsă / *ad. marginal* Mihai, 7107, 1599 // 31 Fiindcă această oaste iaste tot în fier // 32 aripi / tocmite]poleite // 33 platoşă // 34 care / de]dă // 35 fier // 36 încalică // 38 de-a firea / din // 39 taberii // 40 tătarii / risipescu tătarii // 41 Suliţile //

www.dacoromanica.ro

lungi, cu prapore pînă în pămînt; ca un zid stau la războaie.

Deaca au trecut toată oastea léşilor peste vad şi husarii s-au stolit şi au purces asupra oştii lui Mihai vodă, şi de la celalalt vad au biruit focul lui Zaimoischii pe pedestrimea lui Mihai vodă. Şi cum au împins-o
f. 371v pe pedestrimea/ lui Mihai vodă din şanţurile lor de la mal au şi cuprins-o călăreţii ce mai era lîngă Zamoischii. Şi au venit toată pedestrimea lui Mihai vodă, cu toată armada pre mîinile lui Zamoischii. Au dat ştire lui Mihai vodă de pedestrimea lui că s-au spart de la vad şi acolo nu era cu putinţă a înfrînge oastea leşască. Numai ci au căutat a da dosul oştile lui Mihai vodă; însă nu de tot răsipa, ci cu tocmală. Întorcîndu-se însuşi Mihai vodă cu capul său, unde era greul şi tot aşa au mers, apărîndu-se, pînă la un oraş ce să zice Tîrşor.

Ştiind Zamoischii de Mihai vodă cine iaste la războaie, ca să nu se mai depărtéze oastea lui cea călăreaţă, gonindu-i; şi temîndu-se de zminteală, au trimis trîmbiţaş de au zis de întorsul oştii şi cu poruncă tare la căpetenii, numai să se întoarcă. Şi s-au întors oastea leşască. Căzut-au la acel războiu o mie de trupuri dintr-amîndoao părţile. Iară vii prinşi din oastea lui Mihai vodă mulţi. Fost-au războiul acesta în anul 7108<=1600>./

f. 372 *CÎND AU VENIT IEREMIA VODĂ CU ZAMOISCHII HATMANUL ÎN ŢARA MUNTENEASCĂ DE AU BĂTUT PRE MIHAI VODĂ ŞI AU PUS DOMN PRE FRATE-SĂU, SIMEON MOGHILĂ VODĂ.*

Să urîse munténilor cu domniia lui Mihai vodă, tot cu oşti şi cu războaie. Ci după fuga lui Mihai vodă au şezut domnii Ieremia vodă şi Simeon vodă, cu Zamoischii, trei zile pre loc, pînă au început a veni toţ<i> boiarii Ţărîi Munteneşti şi slujitorii, priimind pre Simeon vodă domn cu giurămînt, mergînd şi Ieremia vodă pînă în Bucureşti şi au aşezat la scaun pre frate-său Simeon vodă. Lăsîndu-i lui Zamoischii trei mii de léşi, cu Jan Potoţchii, starostele de Cameniţa, iar Ieremia vodă şi cu Zamoischii s-au întors la Suceava.

Iară Mihai vodă, după ce pierduse războul la Teleajen, strîngea oaste prin munţi de ai săi şi din Ţara Ungurească, cunoscuţ<i>, făcînd aproape de şapte mii de oameni, cum scrie hronograful. Şi pornise pe Udrea spătariul cu 4000 de oameni să fie de strajă. Iar el tot să gătiia în munţi, să iasă de odată cu puşci şi cu gătire mai bună. Ci l-au grăbit Simeon vodă de n-au avut vréme să se mai întărească. Că de grab, strîngînd oaste de loc şi cu léşii, au purces din Bucureşti, pre sfatul boiarilor celor de loc, mergînd şi zioa şi noaptea, prin locuri ascunse,

---

1 pîn<ă> // 2 Dac-au // 3 celălalt // 4 Zamoischii / cum o au // 6 coprins-o // 7 armata // 9 spart la vad// 11 risipa / tocmeală / Întorcîndu-să însuş<u> // 12 greu / mersu / apărîndu-să / pîn<ă> // 14 să nu să // 16 trîmbiţaş / porunc<ă> // 17 întorsu // 18 Iar // 21-23 *lipseşte* M // 21 Cîndu / Irimia // 23 domnu pe / Simion // 24 muntenilor / *ad. marginal* Mihai, 7108, 1600 A // 25 dup<ă> / şăzut / Irimiia // 26 pîn<ă> // 27 Ţării // 28 domnu / jurămînt / mergîndu / Irimiia / pîn<ă> // 29 aşăzat / pe // 30 starostile / Cameniţă / Irimiia // 31 întorsu // 32 Iar / pierdu / Teleajăn // 35 spăt<ariul> / streajă / gătea // 38 léşîi //

www.dacoromanica.ro

pînă la oraşul Argeşului. Într-acest tîrgşor era şi Udrea cu oastea lui Mihai vodă, acea de strajă. Diisu de dimineaţă au sosit oastea lui Simeon vodă supt acel oraş. Şi prinsése de véste şi Udrea. Ci au căutat
f. 372v a scoate şi el oastea la cîmpu/ nefiind loc de fugă; că să apropiiase oştile lui Simeon vodă. Ci pînă de trei ori au dat războiu léşilor. Şi întorcîndu-se iar a patra oara, au purces în răsipă oastea Udrei.

Mihai vodă nu era departe, mai în munţi, de acolo, viind să se adune cu céilaltă oaste. Ci deaca au dat ştire Udrea de răsipa sa, au început şi ceilalţi, cu toţii, a-l părăsi.. Şi numai ci i-au căutat a lăsa Ţara Muntenească şi a tréce munţii la Ardeal. Udrea, după acéia, curînd au venit şi el şi s-au închinat la Simeon vodă. Şi aşa, Mihai vodă, vrînd să dobîndească Ardealul, au pierdut şi Ţara Muntenească.

După ce au sosit Mihai vodă în Ardeal, ş-au aflat oamenii săi, carii pusése prin cetăţi, scoşi de Baştea Giurgiu şi puşi oşténii împăratului nemţesc. Ci văzînd că n-are loc nici în Ardeal, s-au sculat cu toată casa lui şi cu cîteva căpătenii, mai ales cu căpitanii lui cei de credinţă: Mîrzea, Gheţea şi Racea şi au mers în Beciu la împăratul nemţesc, în nădéjdea slujbei ce au făcut împotriva Batoreştilor. Şi l-au priimit împăratul bine. Iar Ardealul, că n-au fost pentru dînsul, ci pentru sine aşezat, atunce s-au arătat.

Nu peste puţină vréme, văzînd Jicmont Bator perirea frăţine-său, lui Andreiaş Bator, coborîtă de cumnatu-său, împăratul nemţesc, şi
f. 373 Ardealul,/ nici într-un chip nu vrea să se supue supt némţi. S-au căit de tocmeala ce făcuse cu cumnatu-său, Rodolfu împăratul, cum s-au pomenit mai sus. Şi lăsîndu-şi olatele care-i dedése cumnatu-său, au trecut în Ţara Leşască, că-i era Zamoischii ginere, fiind doamna lui Zamoischii fata lui Andreiaş Bator. Apoi, din Ţara Leşască au venit la Ardeal. Şi îndată cuprinzînd Ţara Ardealului iară cătră sine, au început a strînge oşti împotriva lui Baştea Giurgea, hatmanul împăratului nemţesc.

Văzînd împăratul nemţesc rădicat Ardealul şi rocoşit iară împotriva sa, de al doilea rînd, au gătit pre Mihai vodă şi l-au pornit iară să margă să strîngă oşti şi dimpreună cu Baştea Giurgea să stea împotriva Batoreştilor lui Jicmont, cumnatu-său şi lui Bator Iştiioann, fratele lui Jicmont. Că aceşti doi mai rămăsése din Batoreşti.

Purcegînd Mihai vodă din Beciu asupra Ardealului, dăruit bine de împăratul, strîngînd iară oşti şi de ai săi, munténi, carii să aşezase în Ardeal şi sîrbi, unguri, împreunîndu-se cu baştea Giurgiu la Clujvar.

---

1 Într-acel / *lipseşte* şi // 2 *lipseşte* de[1] / streaj<ă> // 4 scoate oastea şi el / cîmpu / că apropiese // 5 pîn<ă> // 6 întorcîndu-să / oară / risipă / Udrii // 8 ceialaltă / daca / risipa // 10 dup<ă> aceia // 12 vrîndu // 13 carei // 14 Başte / oştenii // 15 nemţescu // 16 cupitanii A / cei mai // 17 Ghenţea / mersu / nemţescu // 18 nădejdea // 20 aşăzat / atuncea // 21 Jîcmont // 22 *lipseşte* lui / cumnată-său / nemţescu // 23 nemţi // 24 cumnată-său / Rodolful, împăratul nemţesc // 24-25 *lipseşte* cum s-au pomenit mai sus // 25 lăsîndu-ş<i> / care le dedése cumnată-său // 27 Batar Andriiaş // 28 coprinzîndu / iar // 29 Başte / hat<manul> // 30 nemţescu // 31 Văzîndu / nemţescu / iarăş<i> / iarăş<i> // 33 meargă // 34 Jîcmon / cumnată-său // 35 Jîcmon // 36 *ad. marginal* Mihai, 7108 A // 37 iar / munteni, carei să aşăzase // 38 şi unguri împreunîndu-să / Giurgea //

www.dacoromanica.ro

Batoreştii încă au strîns oaste şi mai sămeţi fiind pe locurile sale au dat război lui Baştea Giurgiu şi lui Mihai vodă, aproape de Clujvar, la un
f. 373v sat anume Mojina. Ci stînd némţii în frunte tare/ cu focul lui Mihai vodă lovind din dos pe oastea Batoreştilor, au înfrînt pre Batoreşti, cît
5 abiia au scăpat ei cu capetele. Iară din oştile lor, parte mai mare, ce au fost pedestri, cu armata, adecă tunurile, cu tabăra, au căzut toate pre mîna lui Baştea Giurgiu. Era véste de biruinţa acelui război mai mare a lui Mihai vodă, decît a Baştei Giurgiu; care zavistie au făcut şi lui Mihai vodă perire.

10 Spun oameni bătrîni de pe acea vréme, cum să fie ajuns în cîteva rînduri cu daruri Ieremia vodă la Baştea Giurgiu, pentru moartea lui Mihai vodă. Care lucru poate să fie. (Că ce nu lucrează în lume, avuţiia!) Banii turbură împărăţiile şi cetăţi mari le surpă, cum să zice cu un cuvînt leşesc: sula de aur pătrunde zidiul.

15 *DE MOARTEA LUI MIHAI VODĂ.*

La anul 7109, av<gust>8, diis de noapte, încă fiind Mihai vodă într-aşternut, au venit doi căpitani némţi, cu oamenii lor, trimiş<i> de Baştea Giurgia să omoară pre Mihai vodă. Şi cum au sosit la tabăra lui, că era osebi, au lovit la cort, unde odihniia, şi acolo în loc i-au tăiat
20 capul şi l-au dus la Baştea Giurgiu. Iară trupul lui pînă la a treia zi au stătut întru vedéria tuturora, neîngropat. Oşile lui ce avea nu era cu dînsul în tabără, că pre toţi îi slobozise în pradă; pînă şi copiii lui au
f. 374 fost mers în pradă./ Şi aşa s-au plătit lui Mihai vodă pentru slujbele ce au făcut némţilor.

25 Făcut-au Ieremia vodă sfînta Mănăstire Suceviţa, în ţinutul <loc gol>. Şi au murit Ieremia vodă în domnie, domnind ani 12./

f. 374v *MOLDAVIA.*

Vl<ea>to 7116, 1607. DOMNU 35. DOMNIE 37. SIMEON MOGHILA VODĂ, UNUL NUMIT CU ACEST NUME.

30 După moartea Ieremiei vodă stătut-au la domnie frată-său Simeon Moghila vodă, nefiind feciorii Ieremiei vodă încă la vîrstă deplin, a căruia domnie au fost pe scurt, că au murit otrăvit de cumnată-sa,

---

1 strînsu / semeţ<i> // 2 Başte // 3 nemţii / *lipseşte* în frunte // 4 lovindu-i // 5 capetile / Iar / partea cea mai mare / *lipseşte* ce // 6 pedestrii / adic<ă> cu // 7 Başte / vestea // 8 decît a Giurgii // 10 de pe]după / ajunsu // 11 Irimiia / Başte Giurgea // 12 *lipseşte* Care lucru să fie // 14 leşăsc / zidul // 15 *lipseşte* M / *ad. marginal* Mihai, 7109 // 17 în aşternut / nemţi // 18 Başte Giurgea // 19 odihniia] dormiia // 20 Başte / Iar / pîn<ă> // 21 vederea tuturor // 22 toţ<i> // 22-23 *lipseşte* pînă şi copiii... în pradă // 25-29 După perirea lui Mihai vodă n-au mai avut Ieremiia vodă nice o dodeială de nimic. Ce, plinind ai<i> cu pace domnii sale 12 ani, cu ţara aşedzată în tot bivşugul, au plătit şi el datoriia omenească. Au murit Ieremiia vodă în anul 7116. Rămasu-i-au pomană în ţară mănăstirea anume Suceaviţa, de dînsul făcută M // 25 Irimia / Sucevita // 26 Irimiia / domnindu // 27 Moldaviia // 28 *lipseşte* Vl<ea>to... domnie 37 // 29 *lipseşte* unul numit cu acest nume // 30 După moartea lui Mihai vodă şi a Irimiei vodă stătut-au // 31 Irimiei / *lipseşte* vodă //

www.dacoromanica.ro

doamna Ieremiei vodă, trăgînd domniia mai curînd la feciorii ei şi mai vîrtos temîndu-se că să vor întemeia feciorii lui Simeon vodă la domnia ţărîi. Care pentru faptele acei doamne mai pre urmă au arătat Dumnezeu cu păcatele ei, domnind ani 1./

f. 375 5 *VALAHIA.*

7109, 1601. DOMN 32. DOMNIE 36. ŞERBAN BASARAB VODĂ, ÎNTÎIUL NUMIT CU ACEST NUME.

După moartea lui Mihai vodă au stătut la domnie Şerban Basarab vodă, carele au fost om înţelept şi bun şi viteaz, milostiv şi cu odihnă
10 săracilor şi streinilor, pre toţi îi iubiia. Ţara şi locul bine le orînduise, făcîndu-ş<i> pace şi cu alte ţări dinprejur, ca să fie domnia lui odihnită. Aşişderea să închină împăratului turcesc să-i dea haraci, ca să nu-i mai răsipească ţara altă dată. Că nu iubiia vrajba sau mîniia, ci vrea să aibă pace cu toţii. Şi aşa, împăcîndu-ş<i> ţara şi domniia, s-au
15 încetat războaiele şi oştile cele multe. Şi s-au strîns toţ<i> oamenii pre la locurile sale, cine de pre unde era răsipiţ<i>. Şi era bucurie şi veselie în toată ţara şi da laudă luiDumnezeu pentru pace.

LUCRURI STREINE.

Iară vrăjmaşul cel rău, carele nu voiaşte binele nici unui creştin,
20 iar începu a scorni vrajba cu ungurii, de strînseră oşti foarte multe. Fiind craiu Ardealului Seichel Moişej, carele era viteaz mare, şi trimise la toate oştile lui să se pogoare în Ţara Muntenească, să vérse sînge mult, pentru ca să dobîndească cinste şi iară să se întoarcă înapoi.

f. 375^{v} 25 Atuncea Şerban vodă, deaca auzi, foarte se miră mult şi au/ făcut sfat cu toţ<i> boiarii lui şi bine să sfătuiră să-i dăruiască daruri ca să se aibă ca şi întîi. Şi tot trimitea soli cu daruri. Aceasta însemna ceasul cel rău al lui Seichel Moişej. Pentru că deaca văzu Şerban vodă că nu să aşază Seichel Moişej de războiu, scrise la dînsul într-acesta chip: „De
30 vréme ce nu pohteşti pace, am nădéjde pre Dumnezeu, capul tău cel făr-de minte să se jărtvească şi sîngele ce să va vărsa să fie în capul tău. Şi păcatele oamenilor să fie în sufletul tău. Şi să ştii că nu viu asupră[ţ<i>, cu sabia, ci cu puterea lui Dumnezeu; de la dînsul să găseşti aceste porunci".

35 Şi trimise Şerban vodă pre Preda v<e>l ban, de au strîns toate

---

1 Irimiei / feciorii // 3 ţării / Carele // 4 *lipseşte* domnind ani 1 M // 5-7 *lipsesc* C // 5 Valahiia B, *ad. marginal* A // 6 *lipseşte* 7109.. domnie 36 / Şărban // 8 Dup<ă> / Şărban vodă Basarab // 9 viteazu // 10 striinilor / le]îl // 11 domniia // 12 Aşişderea]Şi / turcescu / haraciu // 13 risipească // 15 strînsu // 16 dupre / risipiţ<i> // 18 *lipseşte* Lucruri streine B, C, *ad. marginal* A // 19 Iar // 20 vrajbă B, *ad. marginal* A // 23 iarăş<i> // 25 Atunci Şărban / daca / foarte mult se miră şi // 27-35 *după* K // 28 Moişăj / daca / Şărban // 29 Moişăj / într-acest // 30 nădejde // 31 făr<ă> / capul]sufletul // 32 Şi]Şi toate / *lipseşte* să fie în sufletul tău // 34 aceste// 35 Şărban / pe / vel / strînsu / *ad. marginal* Şerban, 7109 A //

www.dacoromanica.ro

oştile. Şi cînd să gătiră să purcează, strînseră preoţii să facă rugăciune şi să-l blagoslovească toţ<i>. Şi să rugară lui Dumnezeu să margă şi să vie cu pace şi dusmanii să-i supue supt picioarele lui, să-i biruiască şi să zdrobască săgeata şi arma duşmanului şi să întoarcă la scaun cu cinste. Atunce să închină, luînd blagoslovenie şi cu ajutorul lui Dumnezeu purceasă în Ţara Ungurească şi a treia zi au trecut munţii. Iar Seichel Moişej cu alazonie nice-ş<i> aducea aminte de vitejia lui Şerban vodă, ci-ş<i> bătea joc de dînsul, zicînd: „Să vedeţi acum pre rumânul cel gros ce va să paţă, numai să-mi treacă aripa cea dreaptă, numai decît să biruesc pre Şerban vodă, duşmanul mieu".

Atuncea Şerban vodă sosi şi-l ocoli. Îl strînse dintîi şi-l îmbulzi; atîta-l spărie şi-l îmblînzi şi-l băgă acolo/ în lăuntru, de-l încue ca într-o clucse. Dumnezeu atotputérnicul déde-i cutremur pentru moşiia lui şi pentru alazonie. Atunce chiemă pre toţ<i> voinicii şi le zise: „Fiţi astăzi ca leii, să nu le dăm vréme să dea războiu, să ne biruiască, ci cu ajutoriul lui Dumnezeu să-i lovim noi, făr-de véste". Atunce trecură mulţi pedestri şi călări şi nici unul n-au perit, multe tunuri slobozind asupră-le; şi i-au ferit Dumnezeu pre dînşii, cu Şerban vodă. Pentrucă daca s-au apropiiat, au dat năvală dorobanţii şi călărimea şi le déderă o sabie, cît au început a fugi, trecînd liştava ca broaştele şi periră cît dintru dînşii nu scăpară mai nimica; de va fi trecut cineva liştava dincolo, iar ei îl omorîia cu sabia. Într-acest războiu s-au aflat ucis acel proclet Seichel Moişej mort, despuiat. Aşa au petrecut de alazonie, pentrucă nu vrea dragostea şi prieteniia. Pentru nepricéperea lui ş-au pierdut toate oştile; apoi îş<i> puse şi sufletul.

f. 376

PENTRU ÎNTOARCEREA LUI ŞERBAN VODĂ LA TÎRGOVIŞTE, DUPĂ CE AU BĂTUT PRE SEICHEL MOIŞEJ.

Şerban vodă mérse cu toţii boiarii şi cu oştile de întrară în bisérică şi să închinară, mulţămind lui Dumnezeu că le-au dat putere de au biruit pre Seichel Moişej, pizmaşul ţărîi. Şi chiemînd oştile le zise: „Dau-vă astăzi multe veşti şi bună voe, cineş cu obicéiul să aibă de la mine cu a lui vrednicie; că au arătat fieştecare vitejie, de am biruit pre vrăjmaşul şi am aflat mîntuirea". Acéstea şi altele multe au zis voinicilor. Şi atunce să întorse/ cu bucurie la Tîrgovişte, eşindu-i boiarii şi mitropolitul cu toţ<i> preoţii înaintea lui cu cîntări, veselindu-se şi dînd slavă lui Dumnezeu. Apoi, deaca au trecut 5,6 ani, de să potolise toate vrăjbile şi să aşăzase ţara şi era pace, iar duşmanul aruncă cu piatra şi trecu pacea cea multă şi să rădică iară, cu vrajbă rea şi cu lacrămi.

f. 376v

1-39 *după* K // 2 meargă // 4 zdrobească / duşmanilor / să s<e> întoarcă // 5 Atunci // 6 purcease // 7 Moişăj / nici îş<i> // 8 Şărban // 10 biruescu / Şărban // 11 Atunci Şărban // 12 sperie // 13 clucse / atotputernicul déte-i // 14 chiemă // 16 Atunci // 18 dînşii / Şărban // 19 dete // 20 lişteava // 21 dentru dînşii / lişteava // 22 omoriia / ucis şi // 23 Moişăj // 24 nepriceperea // 26-27 Aici scriem cum se întoarce Şerban învingător şi triumfător în Tîrgovişte K // 26 Şărban // 27 Moişăj // 28 Şărban / toţi / oşti / *ad. marginal* Şerban 7109, 1601 A // 29 mulţumind // 30 Moişăj / ţării // 31 véşti // 32 fieştecine / vitejîe // 33 Acestea // 34 atuncea // 36 veselindu-să / daca // 38 piiatra / iarăş<i> //

www.dacoromanica.ro

CÎND S-AU POGORÎT BATOR GABRU DE AU GONIT PRE ŞERBAN VODĂ ŞI AU JĂCUIT TOATĂ ŢARA MUNTENEASCĂ.

Atunce Şerban vodă, deaca auzi, nimica n-au avut ce face. Că Dumnezeu l-au asîndit, nevrînd să păzască obiceaiul; Dumnezeu nu i-au răbdat. Ci s-au pogorît Bator Gabru cu toate oştile lui şi nefiind gata de războiu el au fugit. Şi fugiră toţi, deaca nu putură da războiu cu dînsul, să-l biruiască. Şi toată ţara au fugit la Dunăre, de peirea lui Bator Gabru. Şi au şezut trei luni de au jăfuit toată ţara şi au stricat mănăstirile şi céle mari şi céle mici.

Deci deaca văzură munténi<i> atîta răotate, au trecut Dunărea la turci şi s-au dus la sultan Ahmet 1, fiiul lui Sultan Mehmet 3 împărat, ca să trimiţă să aducă pre feciorul Mihnii vodă să le fie domn şi să fie pace. Şi într-acel ceas l-au trimis. Şi venind în Ţara Muntenească, au gonit pre Bator Gabru şi s-au dus în Ţara Ungurească. Iară Radul sin Mihnii vodă au venit domn în Ţara Muntenească. Şi era ţara prădată de Batăr Gabru de nu rămăsése nici pîine, nici vin, nici vacă, nici oae, că
f. 377 luase toate în Ţara Ungurească,/ încît şi odăjdiile tuturor bisericilor le luase. Iar apoi Şerban vodă au venit asupra lui Bator Gabru şi deaca l-au biruit Bator Gabru pre Şerban vodă, s-au dus în Moldova. Şi-i era foarte cu mirare, căci să dusése făr-de véste, întrînd gînduri în inima lui să strîngă oşti, să vie iar la Bator Gabru să-şi izbîndească. Şi într-acel ceas s-au dus în Ţara Leşască şi au strîns multe oşti, între carii era 800 de jolniri călăraşi şi pedestraş<i> 700 de oameni, trimiţînd şi în Ţara Muntenească să-ş<i> strîngă roşii<i> şi toţi dorobanţii să margă în Ţara Ungurească să-ş<i> izbîndească despre Bator Gabru cel nebun şi să-l înţelepţească.

Şi deaca auziră boiarii şi roşii<i> mari şi mici, au fost bucuroşi să margă în Ţara Ungurească pentru acea amărăciune şi pradă ce-au făcut Bator Gabru în Ţara Muntenească. Şi au trimis pre Stanciul vel slugériu acolo şi oştile să întorsără cătră dînsul şi vicleniră pre Radul vodă, gonindu-l într-acel ceas. Iar ei trecură muntele Braşovului şi-i déderă războiu mare, în luna lui iunie, în zioa de sfinţii apostoli Petru şi Pavel. Deci biruiră pre duşmanul, tăindu-i 25.000 de voinici, de căzură toţi în războiul acela. Şi începînd să-i mănînce păsările, iară văzîndu-i Şerban vodă i se făcu milă şi porunci de-i strînse pre toţ<i> la un loc şi aducînd pămînt mult au pus peste dînşii şi i-au acoperit, făcînd şi un stîlp de piatră înalt, ca să-şi vază ruşinea lor.

Iar nebunul Bator Gabru, începînd a fugi, puţin au fost să se înece/

1-38 *după* K // 1-2 Cum veni Bator Gabor de goni pre Şerban şi devastă Ţara Românească K // 1 Cîndu / coborît // 2 Şărban / jăfuit / Ţara Muntenească toată // 3 Şărban / faca / nimic / *ad. marginal* Şerban, 7109, 1601 A // 4 păzească // 6 daca // 8 şăzut // 9 *lipseşte* şi[1] / ci şi céle mici // 10 daca / muntenii / răutate // 11 *lipseşte* la / sultan]Împărăţie / *lipseşte* Ahmet... împărat / *ad. marginal* Ahmet 1, fiul lui sultan Mehmet 3 A // 12 domnu // 13 l-au]au / viind // 14 Iar // 18 Şărban / daca // 19 Şărban // 20 făr<ă> véste // 22 strînsu // 23 era şi // 24 trimiţîndu // 25 meargă // 26 Gabrul // 27 daca / boierii // 28 meargă // 30 sluger / întorse / viclenind / Radu // 31 *ad. marginal* Şerban, 1601 A // 32 déteră / zio // 33 duşmanul]vrăjmaşii lui // 34 păsările / iar // 35 Şărban // 36 dînşii/ / 37 stîlpu / piiatră // 38 începîndu //

www.dacoromanica.ro

f. 377v într-o apă, căzîndu-i gugiumana cu pénele céle poleite ce purta în cap, şi să ascunse ca un cîine. Iar să zicem că au fugit cu mare ruşine şi nu i-au folosit nimica pénele céle multe ce avea, năvălind să ajungă la Sibiiu, să între în lăuntru, să se închiză. Iar ceilalţi n-au ajuns să se închiză, ci au rămas toţ<i> în pămîntul lor. Însă dupe cum au făcut el noao, aşa s-au răsplătit şi lui, de au perit Bator Gabru cu totul. Că acea răotate au fost făcut şi el în Ţara Muntenească, de au prădat şi au sfărîmat toate biséricile, de sînt şi pînă în zioa de astăz<i> sfărîmate. Şi el au fugit la Sibiiu, pentru că n-au avut creeri în capul lui.

AICEA SCRIEM DE IZGONIREA LUI ŞERBAN VODĂ ŞI IARĂ A FIREA DOMN RADUL VODĂ.

Şerban vodă, deaca birui pre pîngăritul de craiu, au venit la Tîrgovişte, ca să domnească Ţara Muntenească. Iar nevrînd Dumnezeu s-au dus în Ţara Nemţască şi mai departe, pentru ca să-ş<i> aducă aminte de Ţara Muntenească, cum nu ş-au chivernisit domniia bine. Atunce au întrat Radul vodă în Ţara Muntenească şi au gonit pre Şerban vodă pînă în Ţara Moldovei, cu mulţi turci şi tătari, tăindu-i mulţi léşi şi robindu-i, cît abiia au scăpat numai el singur. Şi, ducîndu-se la împăratul nemţesc, l-au priimit foarte cu cinste, dîndu-i de chieltuială, ca să-i fie de chiverniseală cît va lăcui acolo el şi oamenii lui să fie de odihnă, domnind ani 8, luni 8./

f. 378 *MOLDAVIA*

7117, 1609. DOMN 36. DOMNII 38. Cap 36. COSTANDIN MOGHILA VODĂ, ÎNTÎIUL NUMIT CU ACEST NUME, FECIORUL IEREMIEI VODĂ.

După moartea lui Simeon vodă stătut-au la mare amestecături şi netocmire scaunul ţărîi. Că rămăsése trei feciori ai Ieremiei vodă: Costandin vodă, Alexandru vodă şi Bogdan vodă. Iar lui Simeon vodă i-au fost rămaşi 5 feciori: Mihailaş vodă, Gavriil vodă, Pătraşco vodă, Moisei vodă şi Ioan vodă. Deci să împerechiiase boiarii, şi cu dînşii şi ţara în doao părţi: o parte ţinea cu casa Ieremiei vodă, iar altă parte ţinea cu casa lui Simeon vodă. Şi dintîi era mai tare partea lui Mihailaş vodă, feciorul lui Simeon vodă, cel mai mare, cît au căutat lui Costandin vodă, feciorul cel mai mare al Ieremiei vodă şi cu boiarii cei

---

1-21 *după* K // 1 pénile // 3 nimic / pénile / *după* avea *ad.* în cap // 4 în lăuntru]întru acea cetate / ajunsu // 5 dup<ă >/ *lipseşte* el // 6 Gabrul // 8 pîn<ă> // 9 créeri // 10 Căderea lui Şerban vodă şi restituirea în domnie a lui Radul vodă K / Şărban / iar // 11 domnu // 12 Şărban / daca / crai / *ad. marginal* Şerban, 7110 A // 14 Nemţască // 16 Atunci // 17 Şărban / pîn<ă> / tăindu // 18 ducîndu-să // 19 nemţescu // 21 domnindu // 22-25 *lipsesc* M // 22 Moldaviia B, *ad. marginal* A // 23 *lipseşte* 7117... Cap. 36 // 24 *lipseşte* întîiul numit cu acest nume // 25 feciorul lui Ieremii vodă // 26 Dup<ă> / Simion / mari // 27 ţării / Irimiei // 28 Alicsandru // 29 Găvrilă // 30 Moise / împărechése / dînşii // 31 parte / Irimiei // 32 *lipseşte* ţinea / Mihăilaş // 33 Simion / *lipseşte* vodă[2] // 34 al lui Irimii vodă //

www.dacoromanica.ro

din partea lui a eşi cu fuga din Iaşi. Dupe care trimiţînd Mihailaş vodă în goană, au ajuns carăle şi cîţ<i>va boiari de ai lui Costandin vodă la Mălăeşti şi le-au jefuit.

Marginile Ţărîi Leşeşti era mai toate de oamenii lui Costandin vodă, cumnaţi, domni mărginéni, cum era: Potoceştii, Vişnoveceştii, Coreţchii, toţ<i> cu cuscriia legaţ<i>. Că au avut Ieremia vodă 3 féte măritate în Ţara Leşască, tot după oameni mari. Ci îndată ce au înţeles
f. 378[v] că au scos feciorii lui Simeon vodă/ pre feciorii Ieremiei vodă din scaunul ţărîi, au purces însuş<i> Vişnoveţchii şi cu cîţ<i>va din Potoceşti cu oşti asupra lui Mihailaş vodă.

Avea şi Mihailaş vodă pre lîngă sine oaste de ţară şi puţintei tătari şi turci. Ci turcii n-au vrut să meargă la războiu, ci au privit de departe. Fost-au acest războiu între veri, pentru domnia ţărîi, la Ştefăneşti. Şi au înfrînt partea lui Costandin vodă pe Mihailaş vodă şi numai ci le-au căutat feciorilor lui Simeon vodă a părăsi ţara, fugind unii în Ţara Ungurească, alţii la turci. Iar unul dintru dînşii, Pătraşco vodă, au ajuns de au fost mitropolit la Chiov, cu vestita mitropolia şi arhimandria de la mănăstirea cea mare, ce să chiamă pre limba rusească Pecersca, unde stau multe trupuri de sfinţi întregi prin peşteră, şi pînă astăzi cu multe minuni.

Şi aşa, după ce s-au aşezat la domnie Costandin vodă, feciorul Ieremiei vodă cel mai mare, avînd ţara bucurie şi nădéjde că va urma tătîne-său, ci departe au fost Costandin vodă de acea fericire. Dupe cum zice Iisus Sirah: „Vai de acea cetate, unde iaste domnul tînăr", urmînd şi Costandin vodă după socoteala tineréţelor, n-au păzit datoriia sa deplin spre Împărăţie. Şi precum scrie létopiseţul cel leşesc, dintîiaş dată n-au vrut să plinească haraciul al anului celui dintîi, de care scîrbindu-se Împărăţiia, l-au mazilit şi au dat domniia lui Ştefan vodă Tomşa. Nimica nu i-au folosit lui Costandin vodă hatişeriful ce
f. 379 avea de la Împărăţie dat tătîne-său, de domnie vécinică/ lui, şi feciorilor şi nepoţilor lui. Că turcul cu vréme dă, cu vréme ia; precum iaste vrémia, aşa lasă: blînd, cînd iaste vréme de blîndéţe, semeţ şi iute, cînd iaste vréme de semeţie. Creştinului nici odată cuvîntul nu-l ţine, nici îi iaste ruşine a-l amăgi; toate precum iaste vrém ia, aşa face.

Şi au trecut Costandin Moghila vodă în Ţara Leşască, domnind un an./

---

2 ajunsu // 3 jăfuit // 4 Ţării Leşăşti // 6 cuscriia]crăiia / Irimiia // 8 Simion / Irimiei // 9 ţării // 10 oştile // 12 *lipseşte* şi // 13 ţării // 16 dintr-înşii // 17 ajunsu / şi mitropolit / mitropoliia // 18 arhimandriia // 20 peşteri // 21 aşăzat // 22 Irimii / *ad. marginal* Costandin Moghila, 7117, 1609 A // 22 *lipseşte* vodă cel mai mare / nădejde // 23 *lipseşte* Costandin vodă // 25 urmînd]unmîndîndu / tineréţilor // 26 lét<o>pis<e>ţul / leşăscu // 27 dat<ă> / al]a // 28 scîrbindu-să / mazîlit // 29 Nimic / hatişiriful // 30 vecinică // 31 vremea // 32 vremea [1-2] // 33 cuvîntul niciodată // 34 vremea // 35 *lipseşte* M / *lipseşte* vodă / domnindu ani unul //

www.dacoromanica.ro

Vl<ea>to 7117. 1609. DOMN 33. DOMN<IE> 38. Cap 33.

Radul vodă al noaolea, feciorul Mihnii vodă, au venit domn de la Poartă şi cu mare cinste au întrat în Tîrgovişte, la scaunul său. Şi după ce s-au aşezat la domnie bine şi cu pace, ca un domn harnic, întîi ş-au tocmit ţara, apoi i s-au închinat toţ<i> roşii<i> şi ceilalţi slujitori, cu mare jurămînt, să-i slujască cu credinţă, luund ertăciune pentru ficleşugul ce-au făcut cu Ţara Ungurească, de ş-au izbîndit şi ei pentru răul ce făcuse şi ei aici şi făgăduindu-se că vor fi gata şi sîngele a-ş<i> vărsa pentru dînsul. Şi aşa s-au odihnit şi cei mici şi cei mari, de toate răotăţile.

Iar un boiar mare, anume Bărcan, carele au fost stolnic mare la Şerban vodă, fiind ficlean dinpreună şi cu alţi opt boiari, au făcut sfaturi réle, ca să omoară pre Radul vodă, făr-de véste şi să rădice domn pre Mihai cămăraşul. Şi atunce să meargă pre la toţ<i> neguţătorii să-i omoară şi să le ia toată avuţiia şi să gonească pre toţ<i> grecii, cîţ<i> să vor afla în Ţara Muntenească. Iar Dumnezeu n-au vrut, cum vrea ei, ci cu vina lor să-i judece. Că aflînd Radul vodă vicleşugul acelor boiari, au învăţat de i-au omorît pre toţ<i> într-acel ceas şi i-au dat pre poartă afară, ca să se învéţe şi alţii de a mai vicleni pre domnu-său.

AICEA SCRIEM DE RADUL VODĂ UNDE AU CRESCUT ŞI DIN CE NEAM SĂ TRAGE ŞI PENTRU BATOR GABRU CĂ LUI/ AU FOST RUDĂ DIN MIHNA LIDII.

f. 380

Pentru că avea nădéjde de multe ori de domnia Ţării Munteneşti domnit-au moşu-său 9 ani. Apoi au rămas tată-său de au ţinut scaonul fiind harnic şi cinstit de toţ<i> boiarii. Iar un boiar mare, anume Iane, era foarte viclean şi umbla la Poarta împărătească făcînd cuvinte réle, ca să-l scoaţă din domnie şi să-l omoară. Deci scăpînd el, s-au dus de s-au turcit, ca să trăiască bine cît va fi. Iar Radul vodă fiind atunce cocon mic, s-au dus la Veneţiia, pentru ca să se pedepsească şi să învéţe minte şi toată înţelepciunea cărţii să ştie bine. Şi în scurtă vréme învăţă carte cît să mira toţ<i> de înţelepciunea lui. Deci, apoi, de acolo s-au dus la Ţarigrad şi au cerşut de la împăratul *domniia în Ţara* Muntenească, fiind cu domnia la scaun Mihai vodă, care au luat Ţara Ungurească şi s-au făcut crai. Iar deaca au murit Mihai vodă şi după ce au fugit şi Şerban Basarab vodă, apoi au venit Radul vodă să

1-2 *lipsesc* K // 3-37 *după* K // 1 Valahiia B, *ad. marginal* A // 2 *lipseşte* // 3 al 9 / domnu // 4 dup<ă> // 5 aşăzat / domnu // 7 credinţă]dreptate / luînd // 8 ficleşugul]ceia // 9 ce au făcut / făgăduindu-să // 10 dînsu // 12 boiariu // 13 Şărban / viclean // 14 omoare / făr<ă> véste // 15 domnu / atunci // 16 omoare // 17 Muntenească]Rumânească // 20 să s<e> mai învéţe // 21 pre domnul lor // 23-24 Din ce neam să trage Radul şi cum muri Bator Gabor K // 25 nădejde / Ţării // 26 moşul său / scaunul // 29 omoare / scăpîndu // 30 de <s>-au turcit/ atunci // 31 cocon]copil // 34 cerşut]cerut // 35 domniia // 36 craiu / daca / dup<ă> // 37 *lipseşte* şi / Şărban vodă Basarab / apoi]şi apoi //

www.dacoromanica.ro

domnească iară cu pace. Iar Bator Gabru începe a face cuvinte să vie iar asupră-le, ca şi întîi, că-i părea că n-au mai rămas oameni nimica.

Atunce Radul vodă scrisă carte la împăratul turcesc, făcîndu-i ştire de toate lucrurile. De care înţelegînd împăratul i-au scris altă carte ca să strîngă toate oştile degrab şi să margă asupră-i cu toată putérea lui şi să ia şi pre Ştefan vodă, domnul Moldovei, cu dînsul să-i fie într-ajutoriu. Şi aşa s-au strîns toate oştile lui.

f. 380v Iar Bator/ Gabru deaca au auzit de acea véste rea, el numai ci tremura de frică. Deci boiarii lui făcură sfat: „Cum pentru un om fără minte, ca acesta şi nebun, să ne lăsăm noi moşiile noastre, să zică domnii că nu ne-am chivernisit ţara bine. Ci noi cu turcii nu ne vom bate şi cu tătarîi şi cu munténii şi cu moldovénii." Ci după ce au făcut sfat, l-au şi omorît. Şi aşa s-au întors Radul vodă cu cinste şi n-au făcut nici un războiu. Aşijdirea şi Ştefan vodă s-au întors cu atîta veselie în Ţara Moldovei.

RĂZBOIUL LUI COSTANDIN VODĂ CU ŞTEFAN VODĂ, FIIND ŞI ŞERBAN VODĂ ÎN ŢARA MOLDOVEI, DUPĂ CE-L SCOSÉSE DIN ŢARA MUNTENEASCĂ.

Fiind pe acea vréme domnu la Moldova Costandin vodă, au primiit pre Şerban Basarab vodă cu veselie şi cu multă cinste, pentru că avea ei frăţie mai denainte vréme unul cu altul, şi-l dărui cu mulţi voinici şi-l petrecu.

Deci petrecu şi pre Radul vodă şi pre craiu cu meşterşug mare, cum s-au scris mai sus. Iar împăratul, deaca au auzit, mult i-au părut rău şi au mazilit pre Costandin vodă din domnie, trimiţind pre Ştefan vodă domnu în Moldova. Iar Costandin vodă au trecut în Ţara Leşască şi peste puţină vréme s-au rădicat cu oşti ca să scoaţă pre Ştefan vodă din Moldova şi să domnească el. (Iar Dumnezeu n-au vrut cum au gîndit el.) Ci s-au lovit amîndoao oştile şi au biruit Ştefan vodă.

f. 381 La acest războiu mulţi léşi vitéji au perit. Că era tot coconi/ de boiari îmbrăcaţi în hier şi pre toţ<i> i-au robit turcii şi tătarii şi-i ducea pre denaintea lui Ştefan vodă şi-i blestema. Deci ei să ruga să-i iarte şi să dea daruri, galbeni mulţi făgăduia, postavuri şi mărgăritare. Ci nu le lua în samă nimica, ci au poruncit de le-au tăiat capetele. Deci acei boiari au făcut atîta plîngere şi jale pentru coconii lor ce au perit pentru Costandin vodă.

Atunce Ştefan vodă s-au aşezat în Moldova făr-de nici o grijă, văzînd că au perit duşmanii lui toţ<i> într-o zi. Iar acei boiari au vrut

---

1-38 *după* K // 1 iar / Batăr // 2 nimic // 3 Atuncea / scrise / turcescu / *ad. marginal* Radul, 7117, 1709 A // 5 meargă/ puterea // 7 într-ajutor / strînsu // 8 Batăr / daca / de această veste // 10 făr-de minte / moşiile // 12 tătarii / muntenii i moldovénii / dup<ă> // 13 întorsu // 14 Aşîjderea / întorsu / *lipseşte* atîta // 16-18 aici scriem cum Constandin voevod se bătu cu Ştefan şi fu învinsu de acesta K // 17 Şărban // 19 pre / *ad. marginal* 1610 A // 20 Şerban vodă Basarab // 23 şi pe craiul / meşteşug // 24 împăratu / daca // 25 mazîlit / trimiţînd // 28 gîndit]vrut // 31 fier // 33 şi să făgăduia să dea galbeni mulţi şi postavuri / le]să // 34 seamă / capetile // 37 Atuncea / să aşăzară / făr<ă> nici //

www.dacoromanica.ro

să facă războiu cu Ştefan vodă; şi lovindu-se de faţă i-au biruit Ştefan vodă, şi începînd a fugi, pre cîţ<i> au prinsu, pre toţ<i> i-au omorît. Iar cei mai mari au fugit la Ţarigrad ca să-l pîrască la împăratul şi munciia să-i afle vină, ca să-l scoaţă din domnie şi să aducă pre alt domn, ca să fie iar boiari mari. Ci fiindu-le norocul prost şi rău, i-au dat Oman aga pre mîinile unor voinici, de i-au adus la Ştefan vodă legaţ<i>. Şi îndată au pus de le-au tăiat capetele. Iar pre Radul vodă l-au mutat cu domniia în Ţara Moldovei, după ce au domnit în Ţara Muntenească ani 5./

f. 381v

MOLDAVIIA.

7118, 1610. DOMN 37. DOMNIE 39. Cap 37.

Ştefan vodă al noaolea, ce i-au zis Tomşa, au fost moldovan din sat din Oteşti, din ţinutul Putnii. Şi aflîndu-se el la Poartă pe lîngă capichehaiale pentru trebile ţării şi văzîndu-l om de ţară, fiind cunoscut la toate căpeteniile Porţii, i-au scos domniia. Şi i-au orînduit Împărăţiia şi pre Cantemir beiu cu oardele lui, care pre acea vréme lăcuia în Buceac, să ducă pre Ştefan vodă în scaun.

Apropiindu-se Ştefan vodă Tomşa de ţară, Costandin vodă cu mumă-sa şi cu fraţii lui au purces la léşi, şi cu cîţ<i>va din boiari, între carii era şi Nistor Uréche, tatăl lui Uréche vornicul, carele au scris létopişeţul ţării pînă la Aron vodă. Léşii atunce avea mari amestecături cu Moscul şi nu era vréme să facă oşti şi în Moldova. Ci Ştefan Potoţchii, cumnatul lui Costandin vodă, carele ţinea pre doamna Maria, fata Ieremiei vodă, cu putérea sa, peste voia şi putérea craiului (că-i trimisése însuşi craiul un copil din casa sa, să nu cumva să se ispitească să între în Moldova, întărîtînd pre turci) au strîns oaste
f. 382 de prin cetăţi/ [şi de pren cetăţi] şi de pre la rudeniile sale, ca vreo 6000 de oameni, lăsînd pre soacră-sa, doamna Ieremiei vodă, în Ţara Leşască. Iară Costandin vodă şi cu Alexandru vodă au purces asupra lui Ştefan vodă.

Prinzînd de véste Ştefan vodă de venirea léşilor, au strîns şi el toată oastea ţării. Şi să întîmplase atunce de venise şi nişte slujitori de ai lui Mihai vodă, căpitanii lui cei vestiţi, neputînd după moartea lui Mihai vodă a lăcui în Ţara Ungurească, fiind chemaţ<i> prin cărţi de Ştefan vodă, anume Mîrzea, Gheţea şi Racea cu cîţ<i>va oameni. Şi au pus Ştefan vodă tabăra deasupra satului Popricanilor, dînd ştire şi lui Cantemir, la carele pre acea vréme era mulţime de nohai tătari; şi au

---

1-9 *după* K // 1 i-au]au // 2 i-au prinsu // 4 muncea // 5 domnu // 7 capetile // 8 dup<ă>// 9 *după* 5 *ad.* luni // 10 *ad. marginal* Moldavia A // 10-11 *lipsesc* M // 11 *lipseşte* B // 12-13 Pre Ştefan vodă Tomşea nu l-au ştiut létopiseţul cel leşesc ce neam de om au fost. Iară au fost direpţ moldovan din sat den Otéşti, de pre pîrîul ce se chiamă Răcătăul, în ţinutul Putnei M // 12 moldovean // 13 Otăşti/ aflîndu-să // 14 ţării // 18 Apropiindu-să // 21 ţării / pîn<ă> / atunci // 24 Mariia / Irimiei / puterea [1-2] // 26 strînsu // 27 du prin / du pre // 28 Irimiei // 29 Iar / Iară singur cu M // 31 strînsu / *ad. marginal* Ştefan, 1510 <sic> A // 32 ţării / atunci // 33-34 *lipseşte* căpitanii lui cei vestiţi... lui Mihai vodă // 35 şi]i // 36 Popricanilor / dîndu // 37 Cantimir / vreme / tătari nohai //

www.dacoromanica.ro

venit şi Cantemir cu oştile într-ajutoriu lui Ştefan vodă.

Veniia Potoţchii cu semeţie pentru îzbîndele ce făcuse fraţii lui aicea, într-acéste ţări, împotriva lui Răzvan vodă şi a lui Mihai vodă. Ci, cum zice moldovanul, nu sînt în toate zilele Paşti. Mergea făr-de nici o tocmală, fără străji, făr-de limbă, să ştie ce fel, sau cîtă samă de nepriiateni are unde mérge. Şi avînd şi oaste de strînsură, nu i-au bîntuit nimica Cantemir, nici moldovénii, pînă au sosit léşii cu tabăra lor la un loc ce să zice Cornul lui Sas. Atunce au văzut Potoţchii unde au venit. La acel loc, Cornul lui Sas, iaste cotit Prutul; însă cotul iaste
f. 382v despre partea despre răsărit, iar despre ceasta parte,/ unde era tabăra léşască, iaste eşită apa Prutului, ca un piept, la cîmpu. Într-acel loc au făcut oştile lui Ştefan vodă şi tătarii năvală la léşi. Şi n-au putut ţinea războiul léşii nimica, ca în celalalt război. Că de grab s-au spăimîntat şi s-au amestecat, cît niciodată n-au apucat ca să slobozască tunurile. Însuşi Potoţchii, pentru ca să i să tăinuiască numele, au dat între carăle haiducilor. Ci apoi l-au văzut haiducii. Pre Alexandru vodă încă l-au prins moldovénii. Iar Costandin vodă au căzut pre mîinile unui tătar, carele înţălegînd cine iaste, vrînd să-şi facă cinste la hanul, ferindu-se de Cantemir, dimpreună cu nişte cetaşi ce avea tătarul au fugit cu Costandin vodă şi cu un comis al lui, anume Mihăilescul. Şi cînd au sosit la Daşeu, ferindu-se iarăşi şi acolo de turci să nu-l ia pre Costandin vodă, au găsit o luntre mică şi s-au băgat să treacă singuri tătarii. Trecînd apa Niprului, s-au scornit vînt şi s-au umplut luntrea de apă. Şi acolo, în Nipru, s-au înecat Costandin vodă. Iar pre Potoţchii şi pe Alexandru vodă i-au dus slujitorii de ţară la Ştefan vodă; şi pre amîndoi i-au trimis la Împărăţie. Ci Potoţchii mai pre urmă au ieşit cu răscumpărare, prin soli. Iar Alexandru vodă au căzut la légia turcească, în care au şi murit. Spun să fie ajuns la turci la boerie, anume <loc gol> la Împărăţie.

Iară céialaltă oaste leşască toată au căzut în robie la tătari şi s-au înecat mai mulţi în Prut, cît deabiia de au scăpat cineva. Că cîţ<i> au şi
f. 383 înotat, trecînd Prutul,/ luncile era pline de ţărani şi coşurile tătarălor era peste Prut, de i-au prins pre toţ<i> şi i-au adus la Tomşa vodă; iar pre cei mai mulţi i-au ucis ţăranii.

Perit-au toţ<i> boiarii cîţ<i> s-au prilejit de venise cu oaste, tot oameni de casa Ieremiei vodă: Vasilie Stroici logof<ătul>, Balica hatmanul, Chiriţa post<elnicul>, Miron stolnicul. Numai Nistor Uréche n-au vrut să vie din Cameniţă, că-i sfătuia şi pre dînşii să nu margă, zicînd să lasă să se mai vechească domnia lui Ştefan vodă. Că

---

1 Cantemir / oşti într-ajutor // 2 Venea // 3 aici într-aceste // 4 moldovanul]rumânul // 4 sînt]iaste / zilile / Paşte / făr<ă> nici // 5 tocmeală / streji făr<ă> limbă / seamă // 7 nimic / Cantemir / pîn<ă> / léşii // 8 Atunce]Apoi // 12 şi cu tătarii / *repetă* putut // 13 *lipseşte* nimica / celălalt // 14 slobozească // 16 Alicsandru // 17 prinsu // 18 înţelegînd / să-ş<i> / ferindu-să // 19 Cantemir dimpreună / cetaş<i> // 21 Daşău ferindu-să / *lipseşte* iarăşi // 25 pre Alixandru // 26 cu]prin / *după* răscumpărare *ad.* cu bani // 27 Alixandru / legea // 28 ajunsu// 29 *lipseşte* anume la Împărăţie // 30 Iar ceialaltă // 31 d-abiia / şi]eşit // 32 Prutul trecîndu-l, dar luncile / coşările / tătarilor // 33 prinsu / adus]dus // 35 boerii / oastea // 36 Irimiei / hat<manul> // 37 Chiriţă / stol<ni>c / *ad. marginal* Chiriţa post<elnicul>, Miron stolnicul. Numai A // 38 dînşii // 39 meargă / lase / domniia //

www.dacoromanica.ro

fiind domnie noao, moldovénii din fire sînt pururea la domnie lacomi. Ci nu s-au ascultat sfatul lui Uréche vornicul, dupe cum în lume mai multe sfaturi bune la domni nu să ascultă, ci apoi vin la primejdii şi ei şi casele lor. Iar pre Vasilie Stroici îl ertase Ştefan vodă; numai învăţase pre Nicoriţă armaşul să-l ducă să vază perirea celorlalţi, ca să-i fie grijă mai pre urmă de moarte. Că era om tînăr şi de casă mai vechiu şi mai cinstit decît toate casele în ţară. Ci zilele lui céle sfîrşite, cum să zice cuvîntul; văzînd că mérge la perire, şi nu-i spusése armaşul povéstia, s-au apucat de sabiia unui dărăban, să moară cu răscumpărare, că era om din firea lui inimos. Ci l-au împresurat îndată dărăbanii şi n-au apucat să scoaţă sabiia. De care lucru deaca au spus armaşul lui Ştefan vodă, îndată au pus de l-au omorît şi pre dînsul, răcnind: „Ai, cîinele, au vrut să moară cu soţii". Şi pre cîţ<i> aducea, pre toţi îi omorîia, pînă şi slugile şi pre prostime. Acel fel de vărsătoriu de sînge s-au arătat dintîiaş dată Tomşa vodă.

f. 383v Pentru un diac, care era foarte de treabă la scrisoare/ s-au rugat boiarii să-l iarte, că iaste cărturar bun. Au răspuns: „Ha, ha, ha, mai cărturariu decît dracul nu iaste altul". Şi tot l-au omorît şi pre acela. Într-acest chip au fost stingerea casei Ieremiei vodă. Şi au fost războiul acesta la Cornul lui Sas, la anul 7120<=1612>. După acéia tătarîi îndată au mers în pradă în Ţara Leşască şi, lovind făr-de véste şi degrab, mult plean au luat şi mare robie au făcut în oamnei.

Domniia lui Ştefan Tomşa vodă cum s-au început în vărsări de sînge, tot aşa au trăit. Avea şi un ţigan calo, ce să zice pierzătoriu de oameni, ţigan gros şi mare de trup. Acela striga de multe ori înaintea lui, arătînd pre boiari: „S-au îngrăşat, doamne, berbecii; buni sînt de tăiat". Ştefan vodă rîdea la acéste cuvinte şi dăruia bani ţiganului. Şi dupe cum a tuturor tiranilor, adecă a vărsătorilor de sînge, la toate ţările în lume urîtă iaste stăpîniia, aşa şi a lui Tomşa vodă. Îl urîse şi boiarii, măcar că era mai toţ<i> de casa lui, anume: Beldiman logo<fătul>, Bărboi vornicul, Sturzea hatmanul, Boul vistiiarnicul, iar nici ei făr-de grija morţii nu era, ci umbla în tot ceasul, cum să zice, cu zilele a mînă. Şi fieştecînd unde iaste frică, dragoste nu încape. Pentru acéia, întrebînd un împărat pre un dascăl, cum ar putea să fie împăratul drag tuturor, au răspuns: „De nu vei fi, împărate, groaznic nimăruia".

Fericite sînt domniile acélia cărora ţările lor slujescu din dragoste,
f. 384 iar nu de frică. Că frica face urîciune/ şi urîciunea, cît de tîrziu, tot

---

1 moldovenii // 3 *ad. marginal* Ştefan Tomşa, 1510 <sic> A // 4 *după* Stroici *ad.* log<ofă>t / *ad. maginal* Vasilie A // 6 *după* tînăr *ad.* Stroici M // 7 şi cinstit / zilile // 8 merge // 9 povestea / doroban // 11 daca // 13 cîinile / îi aducea // 14 pîn<ă> / pe // 15 vărsător // 17 Au răspuns] Şi au început a rîde // 18 cărturar / Şi au poruncit de l-au omorît // 19 casii Irimiei // 20 la ani / Dup<ă> aceia tătarii // 21 mersu // 22 mare]multă / *corectat* au luat A // 23 Ştefan vodă Tomşa / *ad. marginal* Ştefan, 1510 <sic> A // 24 pierzător // 25 *după* lui *ad.* vodă // 26 arătîndu / berbécii // 27 tăiat]giunghiat M / vodă la aceste cuvinte ale lui rîdea şi da bani ţiganului bacşîş // 28 dup<ă> / adic<ă> vărsători de sînge // 29 ţările / a Tomşăi vodă // 30 *lipseşte* anume // 31 Bărboiu / vor<nicul> / hat<manul> / vist<iernic> // 32 grij<a> // 33 zilile / unde // 34 aceia întrebîndu // 35 împăratul să fie / *după* răspunsu *ad.* dasc<ălul> / De]Cînd // 36 nimunui // 37 acelea / ţările / slujăscu // 38 de]din //

www.dacoromanica.ro

izbucnéşte. Aşa s-a prilejit şi la Tomşa vodă. În toate zilele, petrecînd boiarii supt grijă, s-au vorovit cu toţii, trăgînd şi pre toţ<i> slujitorii în partea lor, şi pre Mîrzeşti. Şi într-o noapte au eşit cu toţii la sat la Cucuténi şi de acolo au poruncit lui Ştefan vodă să iasă cu bine din scaun, că nu poate nimenea a suferi domniia lui, cu atîta vărsări de sînge.

S-au spăriat Tomşa vodă de o turburare ca acéia. Ci îmbărbătîndu-l cei ce era pre lîngă dînsul au strîns dărăbanii carii tot la un cuvînt era cu ceialalţi slujitori. Ci deaca au văzut banii vărsîndu-le Ştefan vodă, au stătut ei cu domniia şi au strigat şi tîrgul în leafă. Şi s-au strîns din tîrgoveţi şi din slugile neguţătorilor şi alţi oameni streini, cîtăva gloată, la Ştefan vodă. Şi s-au prilejit de veniia atuncea şi din ţinuturile de jos nişte steaguri de călăraş<i> la căutare şi era descălecaţ<i> la Tomeşti, răpezind Ştefan vodă şi la aceia cu leafe şi i-au tras în partea sa.

Slujitorii ce era cu boiarii, auzind că strigă Ştefan vodă în leafe, măcar că giurase boiarilor, ci după obiceaiul neamului nostru, au început mulţi din cei mai necunoscuţ<i> a să rumpe de la boiari şi a veni la Ştefan vodă; şi pe loc au început a slăbi partea boiarilor.

Deaca au văzut boiarii că nu va să iasă Ştefan vodă de bună voe din scaun, au venit cu războiu. Cărora le-au eşit Ştefan vodă cu oştile sale de laturea tîrgului, de<a>supra Fîntînei Păcurariului, scoţind şi pre toţ<i> tîrgoveţii, cine cu arme şi cine cu ce avea. Iar despre vii au
f. 384v orînduit/ toată călărimea ce avea, de au lovit din dos pe gloata boiarilor. Fără de zăbavă au început a să răsipi gloata boiarilor. Deci şi boiarii, carii încotro au putut, au plecat fuga. Din carii pe loc au prins pre Bărboi vornicul şi apoi şi pre fii-său. Deci pre Bărboi cel bătrîn îndată l-au înţepat de laturea tîrgului, iar pre fiiu-său au trimis de l-au spînzurat în poarta casei tătîne-său. Iar Beldiman logofătul şi Sturzea şi Boul scăpase în Ţara Muntenească; ci şi aceia toţ<i> n-au hălăduit, precum vei vedea povéstia, la rîndul său. Pre cîţ<i> aducea prinşi, pre toţ<i> îi omorîia, cu mustrare<a> ce avea el în obiceaiu: „Să nu te iarte Dumnezeu, cu cel cap mare al tău". Tuturor această mustrare le făcea.

De acéste neaşezări ale lui Ştefan vodă auzind doamna Ieremiei vodă, că-i rămăsése numai un fecior, copil mic, anume Bogdan vodă, au îndemnat pre ginerii ei, pre Vişnoveţschii şi pre cneazul Coreţchii din Ţara Leşască — şi atunce era şi cu sfatul lui Nistor Uréche — venind însăşi doamna cu ginerii săi cu oşti asupra lui Ştefan vodă. Cărora şi Ştefan vodă le-au eşit cu oşti înainte la sat la Tătăréni. Ci au

---

1 s-au prilejît / zilile // 2 grij<ă>/ *lipseşte* toţ<i> / slujitori // 4 Cucuteni // 5 că nimeni nu poate / atîtea // 7 S-a speriiat / aceia / *ad. marginal* Ştefan, 1510 <sic> A // 8 strînsu dărăbaţii carei // 9 daca / bani // 10 s-au]au / strînsu // 11 slugi neguţătoreşti / alţii / *lipseşte* oameni / striini // 12 prilejît // 14 repezind / lefi // 16 leafă // 17 jurase // 20 Daca / *după* vodă *ad.* înainte // 22 deasupra Fîntînii / scoţînd // 23 *lipseşte* şi // 25 Făr<ă> / risipi // 26 care / carei[2] / prinsu // 27 Bărboiu [1-2] / vor<nicul> / *lipseşte* şi apoi / fii-său // 28 fii-său // 29 casii /log<ofătul> // 30 *lipseşte* toţ<i> // 31 povestea // 32 omoriia / în]un / obicéi // 34 aceste neaşăzări / Irimiei / *ad. marginal* Ştefan, 7123, 1615 A // 36 pe cneazul // 37 atunci / *lipseşte* şi[2] // 39 Cărora le-au eşit Ştefan vodă înainte la sat //

www.dacoromanica.ro

ţinut foarte puţină vréme războiul; că îndată au plecat fuga călăreţi, iar bieţii dărăbani, fiind părăsiţ<i> de călăreţ<i>, să îmbulzise la o rîpă deasupra Tăuteştilor şi să apăra. Ci au venit léşii de le-au făgăduit
f. 385 viaţa, numai să-ş<i> dea armele. Şi încredinţîndu-se/ dărăbanii, ş-au dat armele de la sine. Şi deaca le-au luat armele au întrat léşii cu sabiile într-înşii şi au perit toţ<i> acolo. Cărora le stau movilele şi pînă astăz<i>, deasupra satului Tăuteştilor.

La Ştefan vodă era dărăbanii foarte îmbrăcaţ<i> bine, după credinţa cea ce făcuse de stătuse cu dînsul la rădicarea boiarilor, cum n-au fost la nici o domnie. Pedestrimea grijită bine cu haine tot de feléndreş, cu nasturï şi cu ceapraze de argint, în pilda haiducilor de Ţara Leşască, cu péne de argint la comănace şi cu table de argint la şolduri, pe lădunci. Fost-au războiul acesta al lui Ştefan vodă cu léşii în anul 7123, 1615.

După răsipirea oştii lui Ştefan vodă, au fugit Ştefan vodă în Ţara Muntenească. Şi mergînd aproape spre Focşani l-au timpinat ceauşi împărăteşti cu Beldiman logofătul şi cu Sturzea hatmanul şi cu Boul vistiiarnicul în obezi. Că-i pornise Radul vodă, domnul muntenesc pre acea vréme, de mersése cu pîră asupra Tomşei vodă, fiind Radul vodă mare nepriiaten lui Ştefan vodă şi veziriul ce era la Împărăţie era priiaten lui Ştefan vodă. Şi pricepînd lucrul au zis veziriul: „Ce să acoliséşte Radul vodă de cel sărac?" Şi îndată au trimis ceauş de au întîmpinat pre boiarii carii s-au pomenit mai sus şi, puindu-i în obezi, i-au duś la Ştefan vodă. Deci cît i-au adus ceauşii, îndată le-au tăiat capetele şi le-au aruncat trupurile în Siret.

Purcezind Ştefan vodă în Ţara Muntenească în bejenii la Radul
f. 385v vodă/ iar oamenii lui loviia pînă la Bîrlad şi pînă la Vaslui; ci tot îi gonia léşii. Iar doamna Ieremiei vodă era în Iaşi şi cu fiiu-său Bogdan vodă. Însă toate divanurile era asupra lui Nistor Uréche. Şi s-au trăgănat acea domnie a cei doamne mai pînă la anul.

Să urîse turcilor cu acéste bîntuiale despre léşi asupra Ţărîi Moldovei şi mai vîrtos că tot atuncea luase cazacii Trapezondul, cetatea turcească dincolo de Marea Neagră şi pre mare multe corăbii turceşti cu negoaţă şi pre un Ţical paşa cu cîteva corăbii de oaste l-au luat viu şi toată Marea Neagră o ţinea închisă. Deci au orînduit pre Schender, paşa de Silistra, cu oşti asupra léşilor ce era în Moldova cu doamna Ieremiei vodă. Şi văzînd şi pre Ştefan vodă Tomşa în turburări totdeauna, şi despre ai săi şi despre streini, l-au mazilit, luundu-l în

---

1 puţin / *lipseşte* vréme // 2 părăsiţi // 3 léşîi // 4 viiaţa / încredinţîndu-să // 6 cu sabiile]cu armele goale / într-înşîi / şi au perit toţ<i> acolo] şi pre toţ<i> i-au omorît cu sabiia / movilile / *repetă* şi[2] // 7 pîn<ă> astăzi // 9 ceia ce // 11 cu nasturi şi cu şireturi şi ceapraze // 12 teble // 13 şolduri]holduri / *ad. marginal* Ştefan, 7123, 1615 // 14 şi 1615 // 15 risipea / *după* fugit *ad.* şi // 16 întîmpinat ceauş<i> // 17 log<ofătul> / hat<manul> // 18 vist<iiarnicul> / muntenescu // 19 Tomşăi // 20 viziriul // 21 viziriul // 22 acoliseşte / de[1]dă // 23 întîmpinat / boiari / carei // 25 capetile / trupurile le-au aruncat // 26 Purcezînd / bejănii // 27 pîn<ă>[1-2] / gonea / Irimii // 28 *lipseşte* şi / fii-său // 29 Nistor Uréche]Uréche vor<nicul> // 30 străgănat / a acei / pîn<ă> // 31 bîntuiale / Ţării // 32 cazaci / Trapezunda // 33 cetate // 34 corăbii cu negoaţe turceşti / corăbi<i> // 36 Schinder // 37 Irimiei // 38 *lipseşte* şi[2] / striini / mazîlit luîndu-l //

www.dacoromanica.ro

obezi din Ţara Muntenească. Iar domniia, în locul lui, au dat-o Radului vodă, carele are nume în ţară, de-i zic Radul vodă cel Mare. Şi cu adevărat i să cade acest nume să aibă în véci, dupe cum vei afla viaţa acestui domnu scrisă la rîndul său. Iaste acest Radul vodă fecior Mihnei vodă, domnul muntenescu, care au domnit tot pe o vréme cu Pătru vodă Şchiopul la noi în ţară.

Şi au domnit Ştefan Tomşa vodă ani 5./

f. 386

VALAHIA.

7122, 1614. DOMN 34. DOMNIE 39. Cap 34.

Alexandru vodă al patrulea, după moartea Radului vodă la Moldova, aflîndu-se la poarta vezirului în Ţarigrad, i-au dat domnia, trimiţîndu-l cu agă turc, ca să apuce scaunul. Iar boiarii, deaca au auzit, au făcut sfat să rădice de grab pre Gavriil vodă; şi nu vrea să priimească domnia, fiindu-i frică de alt domnu. Iar boiarii şi cu alţii cu toţi ziseră: „Noi pre tine te poftim să ne fii domnu". Atunce Gavriil vodă au grăit ca un înţelept: „Voi, boiari mari şi mici, eu făr-de voiea şi ştirea Împărăţiei nu mă voiu pune, numai că-mi voiu piiarde vrémea, că a lui iaste ţara. Iar eu mă voiu duce la Ţarigrad, la Poarta cea mare, şi de va fi voia lui Dumnezeu, făr-de zăbavă vă voiu vedea pre dumneavoastră, boiari. Şi la cel ce vine domnu să vă închinaţ<i> cu toţii." Şi într-acel ceas au purces Gavriil vodă la Poartă.

Şi au venit Alexandru vodă cu cinste şi şezu în scaun în Ţara Rumânească şi i să închinară toţ<i> şi mici şi mari. Iar netrecînd vréme i-au venit véste să margă la oaste, trimiţind împăratul pre Schender paşa să asculte oştile de dînsul la toate poruncile Împărăţiei. Aşa şi Alexandru vodă s-au gătit şi au scos tabăra afară. Atunce toţ<i> boiarii să veseliră, făcînd sfat să tae pre greci, că i-au urît. Iar Lupul
f. 386^{v} păharnicul atunce vicleni. Ci/ sîrbii şi bolgarii, mergînd la Alexandru vodă, ziseră: „Doamne, boiarii sînt ficléni, ci porunceşte ca să se tae boiarii şi grecii". Atunce auzind Lupul păharnicul dinpreună şi cu spătariul au fugit în Ţara Ungurească. Iar ceilalţi, deaca văzură aceasta, ei să sfătuiră cum vor face. Ci ziseră că „nici un vicleşug nu ştim, ci noi, cu toţii ne vom pune capetele pentru tine, domnul nostru".

Alexandru vodă neavînd ce să facă, că-l grăbiia să margă la războiu făr-de voia lui şi făcînd jurămînt, i-au ertat. Şi purcegînd într-acel ceas la oaste, s-au împreunat cu Schinder paşa şi l-au dăruit foarte

---

3 veci / dup<ă> // 4 la viiaţa // 5 Mihnii / *ad. marginal* Radul, 1615 A // 6 la noi în ţară]în ţara Mold<ovei> // 7 *lipseşte* M / *lipseşte* Tomşa // 8-9 *lipsesc* K // 8 Valahiia B, *ad. marginal* A // 9 *lipseşte* // 10-36 *după* K // 10 Alixandru // 11 aflîndu-să / vizirului / domniia trimiţîndu-l // 12 turcu / boierii daca // 13 ca să rădice // 14 domniia // 15 toţii / pohtim / Atunci Gavril // 16 boeri / voi$^{1-2}$ // 17 pierde vremea // 18 voi // 19 făr<ă> zăbavă / pe // 21 *lipseşte* vodă // 22 Alixandru / şăzu / *ad. marginal* Alexandru, 1614 A // 23 *după* vréme *ad.* multă // 24 meargă / trimiţînd / Schinderi // 26 Alixandru / Atunci / boerii // 27 pe // 28 pah<arnicul> / atuncea / bulgarii / Alixandru // 29 vicleni // 29—30 Mărite doamne, să ştii că toate oştile tale conspiră să tae pre boiarii greci K // 30 boerii / Atunci / paharnicu // 31 daca // 33 capetile // 34 Alixandru / meargă // 35 făr<ă> voia //

www.dacoromanica.ro

bine. Trecînd Nistrul pe la <loc gol>, fiind acolo o cetate naltă şi începînd a o bate, aceia loviia tot trupuri, iar ceştea tot pietri. Deci au făcut sfat să dea năvală şi toţ<i> năvăliia. Întru care războiu au trecut cu glonţu peste capul paşei şi, căzînd jos dupe cal, toţ<i> s-au spăriat. Atunce, alergînd Alexandru vodă, au rădicat pre paşa de l-au pus călare pre calul lui, iar el au încălecat pre alt cal şi s-au depărtat, ca să nu-i sosască şi lui vreun glonţu, că nu-i va folosi nici împăratul.

Deci cei din cetate, temîndu-se de mulţimea turcilor, într-acea noapte au fugit din cetate. Şi a dooa zi sculîndu-se Schender paşa şi aflînd cetatea pustie, mult s-au mirat de fugirea lor, neştiind încătro au fugit. Atunce au alergat ostaşii la cetate ca să dobîndească ceva; şi negăsind nimica, s-au întors înapoi făr-de nici o dobîndă. Iar cîmpii sta albi de cealmale şi trupurile lor umflate, mîncîndu-le gadinile,
f. 387 dupe cum sînt învăţate. Şi nimica/ mai nainte n-au mers, ci au făcut pace şi s-au învîrtejit înapoi, cineş la ţara sa.

Iară Alexandru vodă, după ce au venit cu toţ<i> slijitorii şi s-au aşezat în scaun la Tîrgovişte, au făcut sfat să tae pre greci. Şi îndată au omorît pe Cîrstea vornicul şi i-au luat tot ce au avut. Şi vrea să tae pre mulţi; ci n-au putut de frica paşii. Pentru că deaca au auzit că au tăiat pe Cîrstea vornicul, i-au cerşut 40.000 de galbeni de aur, ca să-i trimiţă la Împărăţie.

Iar Lupul ce era pribag în Ţara Ungurească, deaca au înţeles că au omorît Alexandru vodă boiarii, el ş-au plecat capul la craiu, ca să-i dea oaste ajutoriu şi să meargă asupra lui Alexandru vodă. Iar el, deaca auzi de Lupul păh<arnicul> că strînge oaste şi va să vie asupra lui, s-au umplut de inimă rea, măcar că tot nu credea că va face un lucru ca acesta. Ci îndată au trimis o carte la craiu, ca să vază şi să adeveréze pentru acest lucru. Iar craiul i-au trimis răspuns cum că nu ştie nimica, nici în ţara lui nu să strînge nici o oaste, ca să-l înşale, să-l lovească făr-de véste. Iar alţii, din priiateni, îi făcea ştire pentru Lupul păharnicul, că vine cu oşti gréle; ci să nu mai aştépte altceva mai mult, numai să trimiţă în ţară să-ş<i> strîngă oştile şi să se apere de vrăjmaş. Iar el tot nu-i credea, ci-i lega de coadele cailor şi-i tîrîia prin tîrgu. De care nimenea nu cuteza să-i mai spue, că-i omorîia. Şi el tot şedea în scaun./

f. 387^{v} Iar deaca i-au venit véste că au întrat Lupul în ţară, s-au umplut de inimă rea. Şi strîngînd puţintei călăraşi şi pedestraşi, cîţ<i> să aflară acolo, le-au zis: „Iată că avem mare nevoe de către marginea Ţării Ungureşti; ci să staţi toţ<i> cu mine şi vă voiu da lefile îndoite." Iar ei

---

1-39 *după* K // 1 înaltă // 2 aceştea // 4 paşăi / speriiat // 5 Atunci / Alixandru / au]l-au / *ad. marginal* Alexandru, 1614 A // 7 să nu-i mai sosească // 8 temîndu-să // 9 sculîndu-să // 10 aflînd]căzînd / încotro // 11 Atunci/ / 12 nimic / întorsu / făr<ă> nici // 13 *lipseşte* lor // 14 nimic / mersu // 15 învîrtijit // 16 Iar Alixandru / *ad. marginal* Alexandru, 7122. 1614 A // 17 aşăzat // 18 vornic // 19 paşii/ daca // 20 vornic / cerşut]cerut / patruzeci de mii // 22 pribeag / daca // 23 Alixandru / craiul // 24 Alixandru / daca // 25 pah<arnicul> // 27 craiul / adeveréze / dovedească // 28 răspunsu // 30 făr<ă> véste // 31 pah<a>r<nicul> / aştepte // 33 tîra // 34 nimeni // 34 omora / şădea // 36 daca // 37 afla / Iată]Măcar / Ţării // 39 staţ<i>//

www.dacoromanica.ro

i-au răspuns că: „Ai călcat jurămîntul ce ai făcut cu noi, de ne-ai oprit simbriile şi obiceaiurile réle ne-ai călcat şi ne-ai urît pre toţi, cît am rămas la mare sărăcie. Şi arme de războiu n-avem, ca să putem sta împotriva vrăjmaşilor, le-am vîndut şi le-am petrecut toate, pentru nevoile ce am avut de la tine, Doamne. Şi acuma nu-ţ<i> putem folosi nimica; ci numai te scoală de fugi şi-ţ<i> scutéşte capul, cum vei putea.“ Atunce Alexandru vodă le mulţemi şi le déde o pungă de bani ca să împarţă cu toţii.

Măcar că au fost trimis mai nainte 700 de bulgari, ca să stea împotriva Lupului şi să-i aducă limbă, iar ei, porecliţi, fiind ficléni, s-au făcut tot una cu dînşii şi le era sfatul să prinză pre Alexandru vodă cu toţ<i> boiarii lui. Iar domnul înţelegînd de acel sfat rău, numaidecît au încălecat pre cal şi au fugit. Iar în urma lui Lupul încă au sosit şi de grab au început a tăia pre boiarii greci şi pre slugile lor carii jăfuise ţara. Şi mult sînge s-au vărsat de neguţători greci gialepi şi de tot feliul de oameni. Fiind într-o miercuri, în de seară, şi nu să vedea cum fugiia unul de altul de frică şi multă groază; mulţi boiari căzură, între carii şi pe mitropolitul ce era pe acea vréme i-au tăiat capul, de-i sta trupul/
f. 388 [trul] gol în praf, luîndu-i şi odăjdiile.

Iară Alexandru vodă s-au despărţit de doamna lui şi s-au dus într-altă ţară, gol şi făr-de haine asupra lui. Cine-l vedea, multă inimă rea i să făcea, un domn ca acela să fie gol şi gonit de o slugă a sa. Deci Alexandru vodă, deaca să despărţi de doamna lui, s-au dus la Brăila. De care auzind Radul vodă îndată i-au trimis bani de cheltuială şi haine să-l îmbrace şi să-l cinstească, că să prinsése fraţ<i>. Doamna încă au fugit decindea la Ruş<i> şi atunce ş-au deşchis ochii de au văzut zioa.

Iar Alexandru vodă aflîndu-se la multă inimă rea pentru despărţirea domnei sale, într-acea zi au sosit un om de la Ruşi şi i-au zis: „Bucură-te, Doamne, nu te întrista, că-ţ<i> aduc véste bună de la doamna măriei tale, că iaste sănătoas<ă> şi au trecut la Ruş<i>, aşteptînd pe măria ta cu zioa cea bună“. Iar el, auzind această véste bună, déde mulţumită lui Dumnezeu şi l-au dăruit cu céia ce au avut lîngă dînsul. Şi îndată au întrat într-o ghimie şi sosind la Ruş<i> s-au împreunat cu doamna lui. De acolo aşteptînd şi trăgînd nădéjde ca să-i vie véste bună de la turci, ca să fie iar domnu şi să între în Ţara Muntenească, iar ei l-au dus la Ţarigrad.

Iar Lupul să mira de céle ce au început, de care să va apuca întîi: să îmblînzească turcii, au să dea ungurilor lefile şi n-avea de unde. Ci au apucat pre toţ<i> neguţătorii de i-au închis la o mănăstire, de le-au

---

1-23 *după* K // 1 ai făcut]aveai // 2 că]cît // 5 acum // 6 scuteşte // 7 Atuncea Alicsandru / mulţumi / déte / *ad. marginal* Alexandru, 1614 A // 8 ca să]să-i // 9 *lipseşte* trimis / bulgari ȷ sîrbi A // 10 vicléni // 11 dînşii / Alixandru // 12 înţelegîndu // 13 pe // 14 boerii / carei // 15 neguţătorii // 16 di seară / fugea // 17 multă]de / carei // 18 pre acea / cap // 20 Alixandru / *ad. marginal* Alexandru 1614 A // 22 i să]îş<i> / de sluga sa // 23 Alixandru / daca // 24—6 *după* K // 24 chieltuială // 25 să să îmbrace // 26 Ruş<i>]Ruşciuc / atunci / ş-au]au / deschis / de]şi // 27 Alixandru / aflîndu-să // 28 domnii / 30 mării // 32 déte / ceia // 34 nădejd e// 35 *lipseşte* bună / între]vie // 36 Ţara Rumânească // 38 nu avea de unde să le dea // 39 de^{2}]şi //

www.dacoromanica.ro

luat toată avuţiia, de au dat ungurilor ca să se plătească şi să iasă din ţară, între carei mai era unul ce-i zicea Buzduga, om rău, blestemat,
f. 388v obraznic, tîlhariu, avan/, silnic. Pre acela l-au trimis ca pe cîţ<i> greci va afla, pre toţ<i> să-i omoară. Deci el, ca un om crud şi nebun, pre cîţ<i> greci şi gialepi au găsit, pre toţ<i> omorîia şi le lua marfa, fără-de nici o milă.

Alexandru vodă/ cît au domnit nu scrie; iar prin socoteală ani 4./

f. 389 *MOLDAVIA.*

7123, 1615. DOMN 38. DOMNIE 40.

Doamna Ieremiei vodă şi cu fiiu-său Bogdan vodă viind la Iaşi cu oaste leşască şi cu Vişnoveţschi, unul din ginerii ei, făr-de voia craiului leşesc au gonit pre Ştefan Tomşa vodă din scaun, apucîndu-l ia. Deci înţelegînd Împărăţia de acéste amestecături, îndată au orînduit pre Schinder paşa şi cu Radul vodă, domnul muntenescu, ca să-l aşază la scaun. Deci luund véste doamna şi cu boiarii că vine Schinder paşa asupră-le (măcar că Radul vodă, avînd inimă creştinească, îi scrisése mai nainte vréme ca să fugă), ci léşii fiind semeţ<i> şi făr-de crieri, n-au vrut să iasă. Ci tocma cînd să apropiiase oştile, să siliia să fugă; şi loc nu era. Bine le zic de aceasta cazacii, léşilor (că după pagubă leaful iaste înţelept).

Îndată după ce au înţeles Schinder paşa de purcesul léşilor din Iaşi, au repezit o samă de oaste sprintenă şi i-au ajunsu la Drăgşan<i> în ţinutul Hîrlăului. Apăratu-s-au léşii oarece dintîiu, iar deaca s-au mai înglodat oastea turcească s-au răsipit, cine încotro au putut. Însuş<i> Coreţchii au căzut pre mîna lui Schinder paşa şi biiata doamnă cu fiiu-său Bogdan vodă. Iar pre boiari, cîţ<i> era prinşi, i-au scos Radul vodă de la Schinder paşa, pre toţ<i>. Iar doamna la mare ocară au
f. 389v venit, de care singură/ au mărturisit cătră boiari. Trecînd cu carul, au văzut pre boiari şi lăcrămînd au zis: „Boiarii, m-au ruşinat păgînul".

La această ocară au venit casa Ieremiei vodă. Şi poate fi pentru răotăţile ei. Că dupe cum spun, au fost o fămée răpitoare şi făr-de frica lui Dumnezeu, de vréme ce au otrăvit şi pre cumnatu-său Simeon Moghila vodă. Nimica nu urmase după firea domnului său, Irimiei vodă, carele era om întreg la toate: nerăpitoriu, nemîndru,

---

1 avuţiia]averea // 2 carii / Buzdugan / blestemat]înşălător // 3 tîlhari // 4 omoare // 5 îi omora // 7 *lipseşte* K / Alixandru /cîţ<i> ani // 8-9 *lipsesc* M // 8 Moldavii<a> B, *ad. marginal* A // 9 *lipseşte* // 10-15 Au purces Schindir paşea şi cu Radul vodă asupra leşilor ce era în Iaşi cu doamna lui Ieremiei vodă. Vişnioveţchii, unul din ginerii lui Ieremiei vodă murise în Iaşi; deci şi oamenii lui carii au fost a lui, să duseră în ţara lor şi din oastea lui Coreţchii. Scriseră Jolcovschii hatmanul cărţi la slujitori. care nu va ieşi din Moldova, loc în oastea lor să n-aibă; că întrasă ei fără voia craiului în Moldova. Deci numai cu 600 de oameni rămăsesă Coreţchii M // 10 Irimiei/ *lipseşte* şi / fii-său / *corectat* şi cu fiiu-său Bogdan vodă A // 12 lăşăscu / vodă Tomşa // 13 acesta // 14 aşaze // 15 Deci doamna luînd véste / *lipseşte* ca // 17 *lipseşte* vréme / semeţi / créeri // 18 tocmai / silea // 19 dup<ă> / leavul // 21 dup<ă> // 22 seamă / 23 dintîi / daca // 24 s-au mai apropiat şi s-au înglodat / risipit // 25 lui Schinder paşa]paşăi // 26 fii-său / boeri // 27 *lipseşte* Schinder // 28 către // 30 Irimiei // 31 după // 32-1 *lipseşte* de vréme... blind şi dumnezeescu//

www.dacoromanica.ro

nevărsătoriu de sînge, blînd şi dumnezeescu, precum mărturisêşte războiul lui cu Răzvan vodă, că n-au vrut să iasă din bisérică, pînă n-au săvîrşit sfînta Liturghie, măcar că-i spunea că sosesc oştile. Şi în zilele lui mare bivşuguri au fost şi ţara plină de toate. Ci de iaste din vreo osîndă stingerea casei lui, din faptele doamnei sale au fost.

Pre doamna şi pre Coreţchii i-au trimis Schinder paşa la Împărăţie. Apoi, mai pe urmă, Coreţchii cneazul au eşit de la închisoare cu multă cheltuială. Iar doamna au fost după un agă turc, pînă la moartea sa şi fiiu-său Bogdan vodă au ajuns de au fost la Împărăţie capigi-baş, săvîrşindu-ş<i> viaţa în turcie. Şi au domnit ani 1./

f. 390

MOLDAVIA.

Vl<ea>to 7124, 1616. DOMN 39. DOMNIE 41. Cap 39.

Radul vodă cel Mare, unul numit cu acest nume, l-au mutat Împărăţiia din Ţara Muntenească domnu la Moldova. Aducîndu-l la scaun Schender paşa, făcîndu-şi Radul vodă datoriia creştinească cu doamna Ieremiei vodă, scriindu-i ca să fugă din scaun, şi ia neascultîndu-l, au venit la primejdiia ce mai sus s-au scris, la rîndul său.

LUCRURI STREINE.

Trimis-au Schender, paşa, după răsipa lui Coreţchii, din porunca Împărăţiei, un ceauş la craiul leşescu să oprească cazacii dupe mare. Că făcuse atunce turcii nişte cetăţi pre Nipru, anume Aslanhorod şi altă cetate o luase şi omorîse pre toţ<i> oşténii turci cîţ<i> au fost într-acéle cetăţi (şi acéstia toate au fost pricina de au venit sultan Osman la Hotin) şi să se părăsească a călca Moldova cu oştile lor.

Au trimis şi craiul leşescu un sol, anume pre Cohanschii, la Împărăţie, dînd pricina toată pre tătari, carii totdeauna bîntuescu casele cazacilor; ci şi ei încă-şi întorcu din pagubele ce le fac. Iaste şi aceasta laudă în létopiseţul lor, cum acel Cohanschii cu soliia lui au
f. 390^{v} mazilit pre Ştefan vodă Tomşa./ Ci nu ştiu cum s-ar prinde acest lucru. Că atunce era domn Radul vodă, în locul Tomşei vodă, cînd au trecut Coreţchii la Împărăţie. Iar pîră, adevărat, că au avut Ştefan vodă Tomşa totdeauna despre léşi, la Împărăţie.

La anul Schinder paşa, din porunca Împărăţiei, au strîns cîtă oaste au avut din paşalîcul lui şi cu Radul vodă de Moldova şi cu oştile

---

2 *lipseşte* lui // 3 pîn<ă> n-au sfîrşit / sosescu // 4 zilile // 5 fapte<le> // 8 dup<ă> / turcu / sa]ei // 9 fii-său / ajunsu / başa// 10 săvîrşîndu-ş<i> viiaţa / 1]unul / *lipseşte* Şi au domnit ani 1 M // 11—19 *lipsesc* M // 11 Moldaviia B, *ad. marginal* A // 12 *lipseşte* // 13 *lipseşte* unul numit cu acest nume // 15 Schinder // 16 Irimiei / *corectat* scriindu-i A // 17 s-au scris]au arătat / *lipseşte* la rîndul său // 19 striine / *ad. marginal* Lucruri streine A // 20 Schinder / dup<ă> risipa // 21 leşăscu / dup<ă> // 22 atunci // 23 oştenii // 24 într-acela / acestea // 26 leşăscu / *lipseşte* pre // 27 dîndu / carei // 28 încă îş<i> / pagubile // 29 cum]cu // 31 atunci / domnu / Tomşii // 32 Coreţchii]Cohanschi A / sol la Împărăţie // 34 strînsu / *ad. marginal* Tot lucruri streine A // 35 din]de / oşti muntenésti //

www.dacoromanica.ro

muntenești și ungurești de la Betlén Gabor, domnul Ardealului (fiind Betlén Gabor mare nepriiaten léșilor) și cu tătarîi au purces asupra Țării Căzăcești să le strice pălăngile și să-i prade. Aflînd și léșii gîndul lui Schender paşa i-au eșit hatmanul Jolcovschii cu oștile leșești la margine, la un loc anume Buşa, mai sus de Soroca, pe Nistru; din céia parte iaste acel loc.

Iar Schinder paşa începuse a bate Raşcovul. Ci daca au simțit că s-au apropiiat oștile leșești, au lăsat Raşcovul și au purces pe dincoace de Nistru, prin țară, împotriva locului unde era Jolcovschii, depărțindu-i numai apa Nistrului; fiind oaste mai puțină la Jolcovschii, decît la Schinder paşa, iar mai aleasă, tot lefecii, și să strîngea și cazacii din toate pălăngile la dînsul. Ci fiind craiul leșescu la Moscu cu oștile, s-au temut a întărîta putérea turcească, avînd treabă într-altă parte Crăiia Leşască. Și au stătut la Schender paşa cu legături de pace, nădăjduind că vor ținea turcii pacea./

f. 391 Capetele de pace despre léși era acéstia: să oprească pre cazaci, să nu mai umble pre mare, și în Moldova să nu mai meargă oștile lor. Iar despre Schinder paşa acéstia: pre tătari să nu-i lase să umble stricînd și prădînd în Țara Leşască și în Moldova. Domnu strein să nu fie, fără numai cine va fi fecior de domnu.

Ci toate acéstia ca un vînt au fost. Că pacea bine n-au săvîrșit și au purces oștile dintr-amîndoao părțile îndărăt, iar tătarîi pe altă parte au și lovit Podoliia, în Țara Leşască, și au făcut cîtăva robie. Iar apoi, la anul, mulțime de tătari au lovit făr-de véste Volinia, o țară mai sus de Podolia. Și pînă a strînge Jolcovschii oștile au eșit tătarîi cu mare plian din Țara Leşască, făr-de nici o zminteală.

Mare bănuială au avut pentru toate acéstia Jolcovschii de la craiu și de la toată Crăiia Leşască pentru lucrurile lui céle moi. Ci la creștini nu sînt certări pentru unele ca acéstia, ca la turci.

Radul vodă plinind cu acéstia al treilea an al domniei sale, s-au războlit de ochi și mai mult văzînd că nu era cu putință a trece să nu se îngroaşe între turci și între léși lucruri de sfadă, singur s-au poftit de la
f. 391v Împărăție să-i vie mazilie, să/ poată mérge la Țarigrad pentru leacul ochilor. Deci i-au făcut pre voe Împărăției, de l-au chiemat la Poartă. Și au domnit ani 3./

---

1 Gabăr // 2 tătarii // 3 Țării // 4 Schinder / leșăști // 8 leșăști // 9 Nistrului]Niprulu // 11 lifecii // 12 pălăngile / *după* fiind *ad.* la / leșăscu // 13 puterea // 14 Schinder // 16 Capete despre léș<i> are acesta, pentru pace // 18 acestea // 19 *lipseşte* în[1] / striin // 20 feciori // 21 acestea / vîntu // 22 oști / tătarii / pe de altă // 24 veste / Voliniia // 25 Podoliia / pîn<ă> / tătarii / pleanu // 26 fără nici / 27 acestea / craiul // 28 *lipseşte* la // 29 unile / acestea // 30 acestea / an, la leat 1616 și 7124 din domniia lui s-au războlit / *ad. marginal* Radul, 7124, 1616 A// 31 trece // 32 să îngroaşă / pohtit // 33 mazîlie / mierge // 35 *lipseşte* Și au domnit ani 3 M //

www.dacoromanica.ro

Vl<ea>to 7126, 1618. DOMN 35. DOMNIE 40. Cap 35.

Gavriil Moghila vodă, unul numit cu acest nume, aflîndu-se la Poartă, avea mertic de la împăratul cîte 10 ug<hi> pe zi. Şi după ce au mazilit Împărăţiia pre Alexandru vodă, i-au dat domniia şi steagul cu un agă turcu şi pre chir Dumitraşco şi pre Nicolae Catargiul. Iar după ce s-au aşezat la scaon au făcut pe Lupul, acel mai sus numit, spătar mare. Şi peste puţină vréme, i-au venit poruncă de la Împărăţie lui Gavriil vodă să margă cu Schender paşa la oaste. Deci gătindu-se şi purcezînd cu toate oştile, s-au împreunat cu Schender paşa. Îndată paşa au apucat cu mîna cea dreaptă pre Lupul spătariul, mustrîndu-l şi zicîndu-i: „Tu eşti Lupul cel viteaz. Bine ai venit la mîinile méle, că mai mult nu vei mai trăi, ca altă dată să nu mai rădici sfaturi pre capul domnilor şi să-i scoţi afară.“ Şi aşa, puindu-l în obezi, l-au trimis la Dîrstor la închisoare. De carele au şi scris la împăratul, făcîndu-i ştire că au prins pre Lupul în oaste, carele au jefuit grădina şi au suduit numele împărăţiei tale. Ci să-mi dai răspuns cum voiu să-l pedepsescu.
f. 392v La care i-au dat răspuns: moartea lui să fie/ de ţapă.

Atunce Schender paşa, chiemînd pre cadiul să judece pre Lupul duşmanul, deci după ce l-au judecat, îndată l-au şi înţepat. Şi cu accastă moarte s-au răsplătit şi lui şi Buzdugăi carii au omorît pre greci făr-de milă.

Iar în scurtă vréme viind mazilie lui Gavriil vodă, au trecut în Ţara Ungureacsă cu toată casa lui. Şi acolo ş-au săvîrşit viaţa. Cît au domnit nu scrie, dar prin socoteală an 1./

7127, 1619. DOMN 40. DOMNIE 42. Cap. 40. GAŞPAR VODĂ, UNUL NUMIT CU ACEST NUME, CARELE AU FOST DE NEAMUL SĂU ITALIAN-FRÎNC.

Acest Gaşpar vodă fiind multă vréme terziman la Împărăţie şi făcînd slujbă Împărăţiei, la mijlocirea păcii între Împărăţiia Neamţului cu turcii, i-au dat domniia Moldovei în locul Radului vodă, avînd mare credinţă la Împărăţie.

Cu greu fiind ţărîi, neştiind limba, cum şi rîndul obiceaiurilor. Ci

---

1-2 *lipsesc* K // 1 Valahiia B, *ad. marginal* A // 2 *lipseşte* // 3-2 *după* K // 3 *lipseşte* unul numit cu acest nume / aflîndu-să // 4 ug<hi>]galbeni de aur / dup<ă> // 5 mazîlit / pr<e> Alixandru / steag // 6 dup<ă> // 7 aşăzat / scaun / spatar // 8 *lipseşte* mare / vreme / i-au]ia, au A // 9 meargă / Schinder / gătitu-să // 10 Schinder / Şi îndată // 11 spăt<arul> // 12 viteazu // 16 prinsu / jăfuit // 17 împărăţii / *după* tale *ad.* Iar acum iaste în mîinile méle, legat şi în fiiară/ răspunsul/ voi // 18 răspunsul / ţeapă // 19 Atuncea Schinder // 20 dup<ă> // 21 carei/ făr<ă> milă // 23-25 *după* C // 23 mazîlie // 24 ş-a săvîrşit viiaţa // 25 an unul // 26-29 *lipsesc* M // 26 Moldavia B, *ad. marginal* A // 27 *lipseşte* 7127... Cap 40 // 28 *lipseşte* unul numit cu acest nume // 29 frîncu]italiian // *textul rîndurilor* 30-3: Gaşpar vodă... asupra turcilor *după* p. 306, r. 2 M // 34 ţării //

www.dacoromanica.ro

măcar că fusése om de Poartă, dar viind la scaun, îndată ş-au întins gîndul spre creştinătate, făcînd ajunsuri cu léşii să se rădice asupra turcilor.

O, Moldovo, de ar fi domnii carii te stăpînescu pre tine toţ<i> înţelepţi, n-ai peri aşa lesne. Ci domniile neştiind rînduiala ta, şi lacome, sînt pricina perirei tale. Că nu caută să-şi cîştige nume bun în ţară, ci numai să strîngă şi să se desfrînéze în avuţii; care mai pre urmă toată să răsipéşte şi încă şi casele lor cad la primejdii mari. Că blestemul săracilor, cît de tîrziu, cum să zice, nu cade pre copaci.

De laudă iaste la fieştecare domn ca să fie cu gîndul spre partea
f. 393v creştinească. Că această ţară de trăiaşte/ în statul său pînă acum, pentru ţărîle creştine stă pînă astăz<i> în rînduiala sa. Însă cu înţelepciune, nu fără socoteală şi fără temeiu, ca nu în loc de folos ţărîi să-i aducă perire, despre cum s-au întîmplat în cîteva rînduri şi acum în vremile noastre de au adus nesocoteala multora şi nebuniia. Mare cumpănă acestui pămînt; Dumnezeu mai bine ştie. Că de nu s-ar fi prilejit o samă de capete să cérce mijlocire şi să nu fie năzuit la Împărăţie, ar fi venit ţara aceasta la perire de istov, în multe rînduri. Într-acesta chip şi <în> domnia lui Gaşpar vodă la mare primejdii venise ţara.

În zilele acestui domnu s-au rădicat un domnişor de la Orheiu. Ci îndată Gaşpar vodă au trimis oaste, eşind şi singur împotriva lui. Şi au prins viu pre acel domnişor şi cîteva capete de la Orhei, pre carii îndată i-au şi omorît. Gaşpar vodă ştiia bine limba sîrbască. Şi cînd au mustrat pre căpitanii cei prinşi le-au grăit sîrbéşte (Da imate serdţe cisto că gospodariu), care cuvinte tălmăcindu-le Bucioc vornicul, adecă: Să aveţ<i> inimă curată cătră domnu.

LUCRURI STREINE.

Într-acea vréme, după stingerea Batoreştilor, stăpîniia Ardealul Betlén Gabor. Şi avea mare războiu împotriva némţilor pentru Crăiia Ungurească. Şi îndemna şi pre turci asupra léşilor; că dedése léşii
f. 394 ajutor/ împăratului nemţescu împotriva lui Gabor. Că atunce de curînd îi bătuse léşii o oaste ce au fost la Caşa, foarte rău. Ci pentru acea pizmă îndemna pre turci asupra léşilor, făgăduindu-le că de să vor scula asupra léşilor, ca să nu poată da ajutoriu némţilor, va putea fără zăbavă a lua Beciul de la némţi. Şi cu acéle îndemnări şi făgăduinţe şi cu mari daruri scrisése şi la hanul Crîmului, care cărţi au căzut toate la mîinile lui Gaşpar vodă. Şi îndată le-au trimis la craiul leşesc. Care cărţi deaca le-au văzut craiul, n-au vrut singur să împute lui Betlén; ci fiind oamenii lui Betlén Gabor între sfétnicii leşeşti, cu cuscrii, au pus

---

1 întinsu // 4 domnii tăi care / *lipseşte* pre tine // 5 neştiindu orînduiala // 6 lacome] lăcomiile // 10 domnu // 11 pîn<ă> // 12 ţările / pîn<ă> astăzi / orînduiala // 13 făr<ă> temei / ţării // 16 prilejît // 17 seamă / cerce // 18 Într-acest // 19 primejdie // 20 zilile / *ad. marginal* 1619 A // 22 prinsu / carei/ / 23 sîrbească // 24 sîrbeşte // 25 vornic // 26 adic<ă> // 27 *lipseşte* M // 28 dup<ă> / stăpînea // 29 nemţilor // 30 léşii // 31 atuncea // 34 ajutor // 35 acela // 37 leşăscu / *ad. marginal* Gaşpar, 1619 A // 38 daca // 39 sfetnici leşăşti //

www.dacoromanica.ro

craiul pe oamenii lui să-i poruncească ca să se părăsească de acéle fapte cu vrăjmăşie creştinilor, trimiţîndu-i şi izvoadele ce scosése din cărţile lui. Şi au mers solul de la boiarii leşeşti cu multă mustrare şi bănuială, arătîndu-i şi izvoadele cărţilor ce scrisése la hanul. Care deaca le-au văzut Betlén Gabor toate cuvintele sale de faţă au zis cătră sol: „Muri-va Gaşpar pentru acéste cărţi". Şi îndată de toate umbletele lui Gaşpar vodă au dat ştire la Împărăţie.

Curînd au simţit Gaşpar vodă că ş-au pierdut credinţa la turci. Deci s-au aşezat cu gîndul şi mai tare cu léşii, îndemnîndu-i asupra turcilor. Şi îndată au băgat oşténi leşeşti în cetatea Hotinului, dîndu-le la
f. 394v arătare supt apărarea lor cu ţara. Ci nu putea de boiari/ să fie slobod în gîndul său. Carii socotind céle de apoi, ca să nu vie ţărîi vreo peire, nu-i pristăniia boiarii, dintre carii era atunce mai cap Bucioc, vornicul de Ţara de Gios şi Vasilie vodă era vistiiarnic mare la acea domnie. Ci în multe chipuri să ispitiia să omoară o samă de boiari, ca să fie slobod în faptele sale. Ci aşa aiavea nu să cuteza să-i omoară, pentru ţară, că era Bucioc ales de toată ţara. Iar lui Vasilie vodă dîndu-i pricină că nu <dă> sama de o sumă de bani ai vistieriei, măcar că-i era fin de cununie, l-au băgat în temniţă, puindu-l şi la muncă. Iar pre Bucioc pusése gînd să-l otrăvască. Şi într-o zi, oprindu-l la masă, au început a-ş<i> face voia bună, închinînd la Bucioc cu veselie, şi au pus de i-au dat otravă. În loc s-au simţit Bucioc otrăvit şi s-au şi sculat de la masă de s-au dus la gazdă. Avînd erburi împotriva otravei, date de la un doftor priiaten (că aştepta el una ca acéia de la Gaşpar vodă), îndată au luat erburi, şi au început a vărsa otrava, cu mare cumpănă de viaţă. Iar a doao zi s-au războlit şi Gaşpar vodă, dînd pricina stolnicilor că au făcut bucatele coclite.

Avînd Bucioc vornicul această grije de viaţă, numai ci i-au căutat a prestăni cătră sfatul lui Gaşpar vodă, ce avea într-acea dată aşezat cu léşii, fiind aiavea şi la Împărăţie umbletele lui. Deci trimisése Împărăţiia poruncă la Schender paşa să pue nevoinţă în tot chipul, ca
f. 395 doar îl va prinde. De care simţind/ Gaşpar vodă da ştire de toate la léşi.

Deci văzînd Împărăţiia că nu-l poate prinde cu meşterşug, au trimis un agă, schimni ceauş, după obiceaiu, să cuprinză scaunul şi să mazilească pre Gaşpar vodă. Iar el, prinzind de véste că vine schimni aga au scornit că-i vin léşii asupră şi au eşit din Iaşi, puind tabăra la Capul Stîncii, împotriva Ţuţorii.

Cum au sosit schimni ceauş, după obiceaiu-amu era gătit lucrul-,

---

1 acele // 2 creştinílor]împotriva creştinilor / trimiţîndu-i // 3 mersu / boerii leşăşti // 5 daca // 6 aceste / umbletile // 7 şt<ir>e // 8 Curîndu / au]s-au / *ad. marginal* 7127 A // 9 aşăzat / gîndu // 10 oşteni leşăşti / dîndu la // 12 Care socotindu-le / ţării // 13 pristinea / dentru carei / atunci / vor<nicul> // 14 Jos // 15 omoare / seamă // 16 nu cuteza / omoare / *corectat* cuteza A // 17-18 că nu ş-au dat seama// 18 de]din // 20 otrăvească // 21 închinînd // 22 Şi în loc // 23 împotriva]împotrivei A // 24 aceia / îndată]şi îndată // 25 viiaţă // 26 *lipseşte* şi / dîndu // 28 *lipseşte* vornicul/ viiaţă // 29 pristini / aşăzat // 30 aiave umbletile lui şi la Împărăţie // 31 Schinder // 33 doară / simţindu // 34 meşteşug / *ad. marginal* 1619 A // 35 dup<ă> obiceai / coprinză // 36 prinzînd // 37 agasî / léşîi // 39 dupe obiceai / amu era]cum îi era //

www.dacoromanica.ro

îndată au pus slujitorii de au abătut în turci, cîţ<i> au fost cu aga, şi pre însuşi schimni aga, pre toţ<i> i-au omorît. Şi îndată au trimis şi la tîrg de au turburat tîrgul, şi cu slujitori amestecaţ<i>, pe unde i-au apucat întîmplarea acéia, acolo i-au omorît. Mulţi din turci se închidea prin pivniţe, de să apăra cu arme. Iar Gaşpar vodă, după această faptă, îndată au purces întru întimpinarea lui Jolcovschii hatmanul leşesc, carele era cu oşti aproape de margine.

Gata era Schender paşa şi mai nainte de acéste fapte ale lui Gaşpar vodă, să margă cu oşti din porunca Împărăţii<i>, asupra léşilor, fiind orînduit şi hanul şi Cantemir beiu, vestit de războae pe acea vréme, şi oştile munteneşti, şi o samă de oşti ungureşti de la Betlén Gabor, de toată oastea aproape de 60.000 şi 1000 de inicéri din odăile inicereşti orînduite. Şi cu acéste oşti au întrat în ţară Schender paşa./

f. 395v Léşii, ca să nu lasă înşelat pre Gaspar vodă cu prieteşugul lor şi ca să-ş<i> tocmască smintélele céle dintîi, au purces şi el cu oaste, trecînd Nistrul la Hotin, la avgust în 22 de zile. Jolcovschii hatmanul avea oaste 1600 de husari îmbrăcaţ<i> în hier, 4000 de călăraşi, osebi de husari, ce le zic steaguri înzooate, 200 de raitari némţi călări, 400 de cazaci lisovţi , 2000 de némţi pedestraş<i>. Acestă oaste era lefecii. Era şi a domnilor deosebi vreo 2000 de oameni şi dintr-alţii cîţ<i>va, carii merg la dobîndă, carii mai pe urmă au mîncat capul lui Jolcovschii.

Venise şi un copil din casa craiului, numai să între Jolcovschii cu oşti în Moldova, într-ajutor lui Gaşpar vodă. Al doilea hatman, cum să zice la dînşii, de cîmpu, era pe acea vréme Coneţpolschii.

Deaca au trecut Jolcovschii hatmanul cu oştile leşeşti Nistrul, la Hotin, au făcut léşii sfat. Şi zicea Coneţpolschii să aştépte oştile acolo la Hotin pre Schender paşa, să nu se depărtéze la cîmpi împotriva mulţimii oştilor tătăreşti şi turceşti şi el să margă pe de céia parte de Nistru să strîngă cazaci de prin pălăngi, să lovască în urma oştilor pe la Tighina. Ci sfatul acesta n-au priimit Jolcovschii hatmanul. Ci să fie zis într-aceasta chip: „Mai bine să vază veştile cum sînt, decît să le auză de la alţii".

f. 396 La avgust 23 au venit şi Gaşpar vodă în tabăra leşască/ sprinten, numai cu 600 de oameni, la adunare cu Jolcovschii. Şi după voroava ce au făcut cu capetele leşeşti au purces cu toată oastea leşască pre Prut în jos, de la Hotin la Ţuţora. Şi acolo au pus tabăra leşască. Scrie létopiseţul leşesc că şi Gaşpar vodă au avut 12.000 oaste de ţară. Sosit-au Jolcovschii la Ţuţora, sept<emvrie> 2. Nu ştiia Jolcovschii de

---

2 şi pre însuşi]şi dimpreună cu / omorît]prăpădit // 3 tîrgu // 4 aceia // 5 prin]pin / dup<ă> // 6 întîmpinarea / hat<manul> leşăscu // 7 era aproape cu oşti de margine // 8 Schinder / aceste // 9 meargă / Împărăţiei // 10 bei/ / 11 seamă // 12 aproape de]ca la // 13 ienicereşti / aceste / Schinder // 14 Léşîi / lase înşălat pe // 15 tocmească / smintélile // 16 Nistru / la avgust 21 / *lipseşte* de zile / hat<manul> // 17 fier / osebiţ<i> // 18 înzoate // 19 nemţi pedestraşi / lefegii // 20 *lipseşte* de oameni / dintr-alţii // 21 carei[1-2] / mergu / *după* Jolcovschii *ad.* hat<manul> // 24 oştile // 25 dînşîi // 26 Daca / leşăşti/ / 27 aştepta // 28 Schinder / să nu să depărteze // 29 mulţimei / meargă / ceia / *corectat* mulţimii A // 30 du prin / lovească// 32 veştile]oştile // 34 *lipseşte* La / 23]25 // 36 capetile leşăşti / pe // 38 leşăscu / 12.000 de oameni oaste de ţară // 39 Jălcovschii [1-2] //

www.dacoromanica.ro

Schinder paşa la ce loc iaste şi cu cîtă sumă de oaste, lăsîndu-şi toată nădéjdea la Gaşpar vodă, carele, de şi ştiia din iscoadele sale de mulţimea oştilor turceşti, iar nu spunea de toate léşilor, ca să nu le strice inimile.

Sept<emvrie> 7 dni, după venirea léşilor la Ţuţora au sosit şi străjile tătărăşti, cu vreo 300 de oameni, cu carii hărţuindu-se cazacii, ce le zicea pe acea vréme lisovţii, au înfrînt pe tătari; iar vii n-au putut prinde nici pre unul. Numai cîteva capete de tătar au adus la Jolcovschii şi tot n-au putut afla nici atunce léşii de putéria lui Schender paşa. Iar tătarii în toate zilele prindea limbă din holota lor ce umbla pentru hrana. Şi ştiia Schender paşa de toate, cum iaste la léşi o<a>ste puţină.

Sept<emvrie> 8 dni, întîi Cantemir beiu, apoi şi însuş<i> Schender paşa au sosit la Ţuţora. Şi au întins corturile direpţ deasupra taberii leşeşti, mai din jos, fiind léşii în şanţurile ce le făcuse Zamoischii. Şi
f. 396v într-acea/ zi Jolcovschii n-au vrut să scoaţă oastea, ci numai nişte steaguri sprintene, cu lisovţii amestecate, mai mult doară ar putea prinde limbă, să ştie de oaste, atîta iaste cîtă venise, au mai iaste pre urmă. În toată zioa hărţuindu-se cu turcii şi cu tătarîi, eşind şi moldovéni de ai noştri, şi nici atunce n-au putut să ia limbă. Că mai mult de un stegariu turc n-au prins şi, pînă a-l duce la Jolcovschii, au murit de rană. Atîta oaste cîtă venise şi descălecase, socotind Jolcovschii şi neştiind că în céiaş noapte au sosit şi oardele hanului cu galga sultan, fratele hanului. Că hanul rămăsése în Buceag, iar oştile toate le pornise cu galga sultan.

A dooa zi dis de dimineaţă au scos Jolcovschii toată oastea leşască, pe pilda lui Zamoischii, cînd cu Gazi Cherei sultan. Şi au tocmit oastea cît agiungea glonţul puşcei, făcînd şi doao băşti de pămînt: una la un cornu de oaste şi alta la un alt cornu, cîte cu 4 puşci şi cîte 300 de pedestraş<i> cu foc. Iar Schender paşa tocmise oastea cea turcească şi pre unguri şi pre munténi, la aripa din gios; iar aripa din sus au dat-o lui Cantemir cu oardele lui. Iar célialalte oarde, ce era cu galga sultan, nu s-au arătat de după deal, pînă nu s-au început războiul.

Deaca s-au apropiiat oştile în de sine, întîi au dat léşii şi cu
f. 397 moldovénîi războiu. Şi îndată/ au împins pre oardele lui Cantemir, începînd şi turcii a să da înapoi. Léşii, eşind la cîmpu mai mult decît le era porunca, cu şireagul cel din frunte, au pripit şi galga soltan cu oardele şi au dat năvală cu toate oştile la rîndul cel din frunte, leşesc,

---

1 *lipseşte* toată // 2 nădejdea / care // 5 *lipseşte* dni // 6 strejiile / carei /hărţuindu-să // 8 *lipseşte* pre / tătari // 9 atunci leşîi / puterea // 10 Schinder / zilile // 11 pentru]dup<ă> / hrană / Schinder // 12 oaste // 13 *lipseşte* dni / Cantimir bei / Schinder / *ad, marginal* 1619 A // 14 paş<a> / întinsu / drept // 15 leşăşti / léşîi / *lipseşte* Şi // 16 Jălcovschii // 17 steaguri]streji / sprintine / *lipseşte* putea // 18 să ştie atîta oaste / pe // 19 tătarii // 20 moldoveni / *lipseşte* de ai noştri / atunci // 21 stegar / turcu / prinsu / pîn<ă> a-l aduce / Jălcovschii // 22 dăscălecase // 23 Jălcovschii / ceiaş / oardele]altă oaste de a // 26 Jălcovschii // 28 ajungea / puşcii // 29 puşci]tunuri // 30 Schinder // 31 munteni / jos // 32 Cantimir / célelalte // 33 *lipseşte* de / dup<ă> / pîn<ă> // 34 Daca / *lipseşte* în de sine // 35 moldovenii / împinsu / Cantimir / 36 *lipseşte* decît // 37 şăreagul / sultan / *corectat* pripit A // 38 cel leşăscu din frunte //

www.dacoromanica.ro

şi l-au înfrînt. Moldovénii noştri, dupe obiceaiu, îndată au plecat fuga şi holota ce era leşască aşijderea, a-i goni. Iar tătarîi, neîncăpînd toţi în frunte, au lovit pre léşi şi din napoi. Şi aşa, cu mare vărsare de sînge, au înfrînt rîndul cel dintîi, pînă au ajuns la al doilea rînd, ce era tocmit iară în frunte, unde era şi hatmanii singuri, care şi acéle rînduri era mai toate încungiurate de tătari de cătră tabăra lor. Ci au mers léşii tot bulucuri apărîndu-se de tătari, pînă supt şanţuri.

Schender paşa tot cu năvala acéia au lovit başta cea din gios şi fără zăbavă au întrat enicérii în baştă. Eşit-au léşii într-acea dată din şanţ şi au apucat de au scos o samă de pedestraşi ce era în baştă; iar mai mulţi au perit. Şi au luat turcii şi 4 tunuri. După acéia au stătut oastea în tocmală neclătită, numai cît să apăra léşii de năvala tătarelor; şi başta cea din sus au rămas întreagă.

Aproape de apusul soarelui Schender paşa au descălecat cu toată oastea la odihnă. Iar léşii au căzut la mare spaimă şi turburare, lăsînd/
f. 397v şi ei străji de pază; iar céialaltă oaste au întrat în şanţuri pe la otace. Şi îndată au mers toate capetele la cortul lui Jolcovschii la sfat, toţ<i> mîhniţi, văzîndu-se închişi de atîtea mulţime de oşti, depărtaţi de ţară şi de cetăţile lor, făr-de nici o nădéjde de ajutoriu. Ţinea hatmanii amîndoi inime tari, răspunzînd tuturora cum că a dooa zi vor să-ş<i> tocmască lucrul cu războiul. Şi apoi, deaca nu vor putea înfrînge putérea nepriiatenilor, să lége tabără să margă spre ţara lor, cătră Nistru.

Acest sfat deaca au auzit, cu tabără legată, au pătrunsu inimile tuturor, fiind mérgerea den loc închişi de păşunea cailor şi de hrana oamenilor. Şi după acéia s-au răşchirat sfatul îndată.

Un domnu, anume Strus, şi Calinovschii, starostea de Cameniţă şi Samuil Soreţchii s-au gătit de fugă, noaptea, cu oamenii lor, şi au purces năzuind îndată să treacă Prutul noaptea. Şi acolo la trecătoare, dînd în Prut, spăimîntaţ<i> ca oile, s-au înecat Calinovschii, starostele de Cameniţe şi mulţi din léşi. Unii, rătăcind noaptea, au căzut a dooa zi în mîinile tătarălor. Pre alţii i-au dus cursul apei de i-au abătut iară înapoi la mal, de le-au căutat a întra iar în tabără. Iar Hmelenschii şi Cazacovschii, căpeteniile cazacilor, au lovit întîi alăturea cu Prutul,
f. 398 apoi au luat cîmpii şi au mers făr-de nici o zminteală întregi./ Céialaltă oaste de lefecii să turburase toţ<i> şi ei de fugă, scornindu-se cuvînt prin tabără că au fugit hatmanii, cît şi ceia ce era la straje, lăsase strejile.

Ci înţelegînd Jolcovschii acea spaimă a oştii, au umblat pe la otace cu făclii de vînt, arătîndu-se oştilor cum iaste de faţă şi are grije de

---

1 Moldovenii / *lipseşte* noştri / după // 2 aşîjderea / tătarii // 3 *lipseşte* şi // 4-5 *lipseşte* pînă au ajuns... în frunte // 5 acele // 6 mersu // 7 bulucuri]bucuri / pîn<ă> // 8 Schinder / aceia / jos // 9 başte / şanţu // 10 pedestraş<i> / başte // 11 şi turcii 4 tunuri / aceia // 12 tocmeală / tătarîlor / baştea // 14 Schinder / dăscălecat // 16 streji / ceialaltă // 17 mersu / capetile / Jălcovschii // 18 văzîndu-să / depărtaţ<i> // 19 nădejde / ajutor // 20 inimile / tuturor // 21 tocmeală / daca // 22 puterea / lege / meargă // 24 daca // 25 mergea / den]de // 26 dup<ă> aceia / răschirat // 30 dîndu / înspăimîntaţi / starostile // 31 Cameniţă // 32 tătarilor / iar // 33 Hmelinschii // 35 mersu fără nici o sminteală / Ceialaltă // 36 scornindu-să // 37 streje // 39 Jilcovschii// 40 arătîdu-să / ari grij<e> //

www.dacoromanica.ro

oaste, mai întărind şi strejile, şi aşa abia au potolit oastea de spaimă. Iar în céialaltă noapte au scris şi cărţi cu pîră, dînd ştire la craiul pentru aceia ce au fugit din tabără.

Gaşpar vodă văzind mare turburare şi fuga oştii leşeşti, părăsit şi de oşténii săi, au purces şi el noaptea şi au trecut Prutul bine. Numai ajungînd la Branişte, fiind cu puţintei de ai săi, şi din boiari Şeptelici hatmanul şi Goia postélnicul, l-au omorît ceia ce era cu dînsul. Spurcată şi groaznică faptă şi neauzită în toată ţara creştinească. Că domnul, ori să fie bun, ori rău, la toate primejdiile trebuiaşte ferit. Pentru că oricum iaste, de la Dumnezeu iaste pus. Precum zice Sfînta Scriptură, că nu iaste nici o stăpînire dată făr-de voia lui Dumnezeu.

Plătit-au apoi cu capetele sale această faptă şi Şeptilici şi Goia, de la Alexandru vodă, pe lége dreaptă, de le-au tăiat capetele şi trupurile
f. 398v le-au aruncat în/ eşitoare. Şi cu cale le-au făcut; că după scîrnave fapte, groaznice morţi le vin.

Iar bietul Bucioc vornicul, din Branişte au năzuit la un fin al său, anume Toader Brăniştériul, unde şi lăcuia acel Toader. Au nemerit singur, făr-de slugi pe lîngă sine, precum vrémia în fuga oştii aşa aduce. Şi cu multă rugăminte şi jurămînt cătră finu-său , s-au oploşit în vicleana făgăduinţa lui. Apoi, a dooa zi l-au legat finul şi aşa, legat, l-au dus la Schender paşa. (O, să nu-l iarte Dumnezeu, fin ca acela!) Şi deaca l-au dus la Schender paşa, au pus îndată de au înţepat pre Bucioc, săracul, acela care pururea sfătuia pre Gaşpar vodă spre bine şi de mare nevoie i-au căutat a priimi sfatul lui, Gaşpar vodă. Acest domnu, Gaşpar vodă, niciodată post n-au avut, ci pre ascuns în toate posturile mînca carne.

Iară hatmanii leşeşti, văzindu-să închişi şi părăsiţ<i> şi de tovăroşiia moldovénilor şi în ţară streină, încungiuraţi de atîtea oşti, a dooa zi au scos toată oastea cîtă le rămăsése stoluri, însă aproape de şanţuri, cît să se apere de năvala turcilor şi a tătarălor, şi toată zioa acéia au şezut călări în tocmală. Nici Schender paşa şi tătarîi aşa nu le-au stătut asupră, alegînd cu sfatul să-i ţie aşa, închiş<i> pînă ce i-ar slăbi foamea şi hrana de cai, să se închine de bună voe./

f. 398bis Léşii încă, ca să facă războiu, putére n-avea. Că şi oastea li să împuţinase cu domnii cei fugiţi şi mulţi răniţi den războiul cel dintîiu. Între carii era răniţi feciorul lui Jolcovschii şi un nepot al lui de frate. Ci şi a treia zi după războiul dintîiu, iară aşa au scos oastea cu tocmală, aproape de şanţuri. Şi într-acea zi s-au apropiat şi galga soltan, cu puţini pre lîngă sine şi au poftit pre însuş<i> Jolcovschii la voroavă.

---

1 abiia au mai potolit oştile // 2 ceialaltă / dîndu // 4 văzînd / *lipseşte* mare / leşăşti / *ad. marginal* Cînd au omorît pe Gaşpar vodă. 1619 A // 7 post<elnicul> / cei ce // 11 făr<ă> voia // 12 capetile // 13 Alixandru / lege / capetile // 14 dupe // 16 vor<nicul> // 17 Brăniştérul // 18 făr<ă> slugi / vremea // 19 fină-său/ oploşit]încredinţat // 20 Iar apoi // 21 Schinder // 22 daca / Schinder / l-au înţepat // 25 ascunsu // 27 iar leşăşti / văzîndu-se // 28 tovărăşiia / moldovenilor / striină // 29 *lipseşte* le // 30 tătarilor // 31 aceia / şăzut / tocmeală / Schinder / tătarii // 32 pîn<ă> // 34 Léşîi / putere // 35 din / dintîi // 36 răniţi era şi // 37 dup<ă> / cel dintîi / iar // 38 tocmeală / apropiiat // 39 sultan / pohtit //

www.dacoromanica.ro

Scosése Schender paşa într-acea zi toate oştile sale şi-i pusése rînduri înaintea ochilor léşilor, ca să vază mulţimea. Şi aşa au făcut în trei zile, pentru spaima léşilor, să se închine văzînd mulţimea oştilor. Iar la voroavă cu galga sultan, Jolcovschii n-au vrut să iasă, ci au trimis pre cneazul Coreţchii, fratele lui Coreţchii ce fugise. Deci şi galga sultan au trimis pre Velişah Mîrza. Şi au cerşut o sumă mare de bani să le dea léşii, şi să margă cu pace. Iară Coreţchii arătînd alte legături de pace s-au apucat mîrzacul de sabie şi au zis să aştépte toţi léşii sabie.

Văzind léşii că cu alt mijloc de acolo n-au cum să iasă, de unde era căzuţ<i>, au ales sfat să iasă cu tabără legată prin mijlocul oştilor. Şi aşa au făcut. Că la sept<emvrie> 19 zile, în de sară, fiind de trei zile
f. 398bis v tabăra în rînduială, au făcut porţi în şanţuri, cineş<i> la rînd/ şi au purces den loc cu tabără legată de cară şi cu oşti rînduite pe de toate părţile, şi pedestraşi şi călăreţi, gîndind turcii şi tătarii că vin să le dea război. Apoi au văzut purcesul şi în céia zi pînă în sară. Şi toată noaptea au mers léşii, cu puţină dodeială numai de tătari.

Iar a dooa zi, sept<emvrie> 20, au sosit şi Schender paşa cu toate oştile asupra taberei leşeşti. Ci léşii, cît s-au făcut zio, au stătut pe loc. Şi într-acea zi s-au făcut războiu foarte mare, pînă la vréme de chindie. Şi descălecînd turcii cu corturi de mas, mai în de sară iar au purces léşii cu tabăra şi toată noaptea au mersu, numai cu dodeială de tătari.

A treia zi, sept<emvrie> 21, iar au stătut tabăra léşască la un pîrîu, carele nu-l pomenéşte létopiseţul leşescu, anume, ce vale ar fi fost. Iar adevărat pe la Scumpiia au lovit. Ci ori o vale ce să zice Răchita, ori la vreun ciuluc. Încă nu trecuse toată tabăra leşască valea, sosind Schender paşa au rupt turcii o bucată mare de tabără şi au luat şi cîteva steaguri de la léşi şi puşci. Şi iar s-au închis léşii acolo, la acea vale, de s-au apărat toată zioa acéia.

A patra zi, sept<emvrie> 22, au socotit Schender paşa să le ţie calea din frunte şi au purces înainte. Şi aproape deasupra Răutului au aşezat toată oastea în frunte. Léşii încă oaste ce au avut mai aleasă o au tras de pen aripi în frunte. Şi la o vréme ca acéia, la care şi de nevoe nu
f. 399 mai caută a fi toţ<i> vitéji, că nu era/ altă cale de viaţă, au eşit cu toată tabăra direpţ asupra temeiului oştilor turceşti. Şi stînd tare cu focul, au căutat turcilor a le da cale. Şi într-acel război au luat léşii de la turci 2 steaguri şi cîţiva tătari vii au prins. Iar după ce s-au aşezat tabăra la Răut, au mai eşit cîteva steaguri leşeşti de au mai lovit pe o samă de tătari, carii trecuse Răutul.

---

1 Schinder // 2 *după* mulţimea *ad.* oştilor // 3 oştilor]ostaşilor // 5 cnezul Coreţschii // 6 Mîrzea // 7 léşîi / meargă / Iar Coreţschii // 8 aştepte // 10 Văzînd // 11 căzuţi / tabăra // 12 *lipseşte* zile / seară // 13 orînduailă / rîndu // 14 din / orînduite // 15 pedestraş<i> / gîndindu / că]cum să / războiu // 16 aceia / pîn<ă> în sară // 17 mersu / dodeială]supărare // 18 Schinder / *ad. marginal* 1619 A // 19 taberii leşaşti / léşîi / zioă // 20 război / pîn<ă> / vreme // 21 dăscălecînd / seară // 22 léşîi / dodeială] supărare // 24 care / pomeneşte / leşăscu // 25 lovit]dat // 27 Schinder / de tabără mare // 28 puşci]tunuri / léşîi // 29 aceia // 30 Schinder // 31 aşăzat // 32 Léşîi / *lipseşte* încă / oaste a// 33 de pen]dup<ă> / aceia // 34 viiaţă / drept // 35 *lipseşte* Şi // 36 léşîi // 37 au prinsu vii / aşăzat // 38 leşăşti / pre o seamă // 39 carei //

www.dacoromanica.ro

După rea petrecanie să îmbărbătase léşii şi pierdusă toată grija. Iar céia ce iaste să nu treacă şi orînduiala lui Dumnezeu nu poate să se tăinuiască. Fiind léşii făr-de nici o grije, tari şi semeţi, şi căzuse la Valea Coboltei, unde era de o parte pîrîul, de altă parte oastea, loc deşchis, fără trecători. Şi pierduse şi Schender paşa nădéjdea de a-i mai dobîndiré. Că trimisése Schender paşa la Jolcovschii, poftind să-i trimaţă un om să ştie turcéşte. Au trimis Jolcovschii, ci apoi nu l-au mai slobozit Schender paşa pre tălmaciul acela. Iar apoi apropiindu-se de Nistru, ca o milă de loc de la Movilău la un sat anume Sloboziia Saucăi, la ţinutul Sorocii, unde acolo descălecase léşii conacul cel de apoi. Holota ce era adunătură, temîndu-se de hatman pentru dobînda, că jăfuise multe case în ţară, să apuce ei trecătoarea la Nistru, noaptea, au dat spaima şi toată oastea foarte greu s-au turburat, atîta cît care cum au putut a apuca cal, sluga al stăpînu-său şi pedestraş<i> şi călăreţ<i>, toţ<i> amestecaţ<i>, unii de alţii fugind, s-au spart toată
f. 399v tabăra. Hatmanii singur<i> rămaşi, unul într-o parte,/ altul într-alta.

Zic unii să se <fi> făcut acea spaimă din slugile oşténilor carii mersése la o arie cu fîn, departe de tabără, şi să-i fie lovit tătarîi. Ci oricum au fost, spaimă ca acéia au fost din care nu s-au mai putut îndrepta oastea să se aşază. Poate fi şi de grija trecătoarei Nistrului, care de care să apuce mai curînd să treacă.

Au priceput tătarîi încă de cu noapte de răsipa oştii leşeşti şi încălecase toţ<i>. A dooa zi, diz de dimineaţă, au căzut mai toate capetele leşeşti, părăsiţi unii şi de slugile sale, alţii rătăciţi, pre mîna tătarălor. Pre feciorului lui Jolcovschii şi un nepot al lui i-au găsit între cară, răniţi, încă de la Ţuţora. Pre Coneţpolschii cu puţintei oameni buluc aşteptînd zioa, doar ar putea aduna ceva oaste şi să afle şi de Jolcovschii ce s-au făcut, l-au încungiurat tătarîi şi l-au prins viu. Iar pre Jolcovschii, numai cu o slugă a lui, rătăcit pedestru, l-au găsit o sumă de tătari. Şi pînă a înţélege cine iaste, văzîndu-l om bătrîn, l-au tăiat. Şi apoi înţălegînd din sluga lui că au fost Jolcovschi, i-au dus capul la Schender paşa. Pre carele puindu-l într-o suliţă, toată zioa au stătut înaintea corturilor. Şi într-acel loc stă stîlp de piatră făcut apoi de oamenii lui Jolcovschii şi pînă astăz<i>, în ţinutul Sorocii, în céia
f. 400 parte de sat, anume Slobozia Saucăi, loc/ ca o jumătate de milă de Movileu.

Schender paşa, după această izbîndă, pre Coneţpolschii şi alte capete leşeşti, i-au trimis la Împărăţie. Iar el însuşi s-au întors la Cetatea Albă. Şi acolo, peste puţine zile ş-au sfîrşit viaţa. Zic să fie murit otrăvit de veziriul ce era atunce la Împărăţie, temîndu-şi vezeriia

---

1 rea]acea / léşîi / pierduse / *ad. marginal* 1619 A // 2 ceia // 3 léşîi // 4 pe o parte // 5 Schinder / nădejdea // 6 Schinder / pohtind // 7 trimiţă / turcéşte]limbă turcească / Şi au trimis // 8 *lipseşte* Schender / pe / apropiindu-să / *corectat* tălmaciul A // 13 spaimă // 14 stăpînă-său // 16 singuri // 17 să să fie făcut / carei // 18 tătarii // 19 aceia // 20 aşaze / grij<ă> / trecătorii // 22 tătarii / risipa / leşăşti // 24 capetile leşăşti // 25 mîinile tătarilor // 27 doară // 28 tătarii / prinsu // 30 pîn<ă> a înţelege // 31 înţelegînd // 32 Schinder / care // 33 stîlpu / piiatră *lipseşte* apoi // 34 astăzi / ceia // 35 Sloboziia Saunăi // 36 Movilău // 37 Schinder / dup<ă> // 38 leşăşti / *lipseşte* el / însuş / întorsu/ // 39 şi au / viiaţa // 40 vezirul / atunci / veziriia //

www.dacoromanica.ro

de dînsul. Iar tătarîi au lovit toată Podolia şi Rusia şi fără nici o sminteală de nimenea, cu mult plean s-au întors în părţile sale.

Fost-au acea răsipă a oştilor leşeşti şi moartea lui Gaşpar vodă, vl<ea>to 7129<=1621>. Şi într-acesta chip au luat sfîrşit domniia lui Gaşpar vodă, dupe cum mai înapoi s-au scris, domnind ani 2./

f. 400^{v}

VALAHIA.

7127, 1619. DOMN 35. DOMNIE 41. Cap 35.

Radul vodă, feciorul Mihnei vodă, au venit cu a dooa domnie de la Poartă şi cu cinste au domnit. Mers-au şi cu sultan Suleiman împăratul cu oştile la Hotin, împotriva léşilor. Şi fiind om vrédnic şi întreg la minte, făcut-au şi slujbă plăcută împăratului la Hotin, stînd şi el mijlocitoriu la legătura păcii ce s-au făcut între Împărăţie cu léşii. Şi după acéia l-au mutat Împărăţiia cu domnia la Ţara Moldovei. Iar în locul lui au rămas la domnie fiiu-său Alexandru vodă. Domnit-au Radul vodă ani 3 p<o>1./

f. 401

MOLDOVA.

7129, 1621. DOMN 41. DOMNIE 43. Cap. 41. ALEXANDRU VODĂ AL CINCILEA, FECIORUL LUI ILIIAŞ VODĂ ŞI NEPOT DE FECIOR LUI PETRU VODĂ RAREŞ.

Acest Alexandru vodă Iliaş viind cu domnia de la Poartă şi înţelegînd de moartea lui Gaşpar vodă că au fost pricina Şeptilici hatmanul şi Goia postélnicul, i-au omorît şi trupurile lor le-au aruncat într-o eşitoare, precum s-au pomenit mai sus. Şi cu lége dreaptă le-au făcut acea pede<a>psă.

Scrie Uréche vornicul că Iliaş vodă, tatăl lui Alexandru vodă, au lăsat domniia de bună voia sa şi s-au dus la sultan Suleiman şi s-au turcit, viind la întunecarea minţii din desfrînata fapta curviei. Apoi pre Iliaş vodă l-au făcut surghiun la Rodos; şi acolo fiind la opreală au născut pre Alexandru vodă. Însă spun de dînsul că la moartea sa au mărturisit légia creştinească.

Domnia lui Alexandru vodă era foarte slabă, cu purtatul trebilor peste obiceaiurile ţărîi. Şi în zilele lui au venit sultan Osman, împăratul turcescu, la Hotin, asupra léşilor. Că înţelegînd Împărăţiia

---

1 tătarii / Podoliia / Rusiia / făr<ă> // 2 nimeni / s-au întorsu cu mult plean în // 3 risipă / leşăşti // 4-5 *lipseşte* Şi într-acesta chip... ani 2 M // 4 *lipseşte* vl<ea>to 7129 / într-acest / *ad. marginal* 7129 A // 5 Gaspa<r> / dup<ă> / *ad. marginal* ani 2 A // 6-7 *lipsesc* C // 6-12 *lipsesc* B // 6 *ad. marginal* Valahia A/ / 8-12 *după* C // 13-15 *lipsesc* B, *după* C // 16-19 *lipsesc* M // 16 Moldaviia, *ad.marginal* A // 17 *lipseşte* 7129... Cap. 41 / Alicsandru // 18 *lipseşte* al cincilea / Iliia vodă / *lipseşte* de fecior // 19 Petru // *textul* r. 20-24, *după* r. 30 M // 20 Alixandru / Iliiaş / domniia // 21 Şeptelici // 22 post<elnicul> // 23 işitoare / lege // 25 Ureche vor<nicul> / Iliiaş / Alixandru // 27 faptă a curviei // 28 Iliiaş / surgun // 29 Alicsandru // 30 legea // 31 Domniia / Alicsandru / *ad.marginal* Alexandru, 1621 A // 32 ţării / zilile //

www.dacoromanica.ro

de perirea oştilor leşeşti de Schender paşa, avea nădéjde că pre<a>
f. 401v lesne va putea cuprinde o parte/ din Crăiia Leşască, socotind că fruntea oştilor leşeşti ce au fost şi slujitorii cei vechi au perit în Moldova şi nu vor mai avea léşii nici o putére să stea împotrivă. Şi măcar că venise veşti că să gătesc persii asupra Vavilonului să-l ia de la turci, tot au lăsat grija Vavilonului şi au stătut de gătire asupra léşilor peste toată iarna, trimiţind şi ceauşi la craiul leşesc, dîndu-i ştire că-i vine asupra crăiei lui cu toată putéria.

Împăraţii au acest obiceaiu de dau ştire unul altuia cînd vor să facă războae. De care lucru s-au cutremurat léşii de vremile acélia, văzîndu-şi şi perirea oştilor sale, cu amîndoi hatmanii şi a vedea asupra lor venirea unii puteri ca acéia. Ci au trimis şi craiul un sol de la sine la turci, mai mult ca să vază şi cu ochii, iaste adevărată gătirea turcilor să vie, au numai sînt cuvinte. Ci pe sol la Împărăţie nici cu veziriul nu l-au adunat, numai i-au răspuns cu scîrbă şi l-au pornit înapoi.

Iară şi craiul leşescu, n-au şezut fără gătire. Ci îndată iarna au strîns săim, trimiţind şi soli pe la toate părţile creştineşti, dîndu-le ştire de venirea împăratului turcesc asupra sa, cu toată putéria împărăţiei lor. Şi au făcut sfat să facă oşti ca să poată sta împotriva puterii turceşti, alegînd seimu să facă 30.000 de lefecii, între carii să fie 14.000 de husari şi 8.000 de pedestraşi, altă oaste mai sprintenă, şi la 15.000 de cazaci să trimiţă lefi şi însuş<i> craiul cu toată pospolita să încalece, stînd şi ei toată iarna de gătire./

f. 402 Iar de la crăii streine n-au avut de la nime nici un ajutoriu. Mai mult de la Olandez cîteva corăbii cu platoşă şi cu flinte şi cu alte măestrii de oaste. Iar de la alte crăii creştineşti s-au întors solii făr-de nici o nădéjde de ajutoriu. Şi încă de la némţi oprise şi marginile ţărîi sale nici cu bani să nu facă lefecii, avînd némţii pe acea vréme mari zarve şi amestecături cu Crăiia Buhemului, care să zice Cehul. Aşa lăsase toţi pre léşi, numai singuri să răspunză Împărăţiei Turceşti. Husari încă atîţea n-au putut face léşii; că acel fel de oaste să face cu greu şi cu mare chieltuială.

CÎND AU PURCES SULTAN OSMAN CU MARE GĂTIRE ASUPRA LÉŞILOR. 7130<=1621>.

Cît s-au dezvărat, sultan Osman au purces cu mare gătire de oşti, adunate de prin toate unghiurile ţărîlor sale. Aşa scrie hronograful

---

1 leşăşti / Schinder / nădejde / prea // 2 coprinde // 3 leşăşti // 4 putere să le stea / *lipseşte* Şi / le venise veste // 5 gătescu // 7 trimiţînd / leşăscu // 8 *lipseşte* lui / puterea // 9 *lipseşte* acest / *după* <o>bicéiu *ad.* într-acest chip /cînd va să s<e> facă // 10 acelia // 12 aceia // 14 au sînt numai / vezirul // 15 adunat]împreunat / răspunsu // 16 Iar / leşăscu / şăzut / făr<ă> // 17 strînsu seim, trimiţînd / *lipseşte* şi // 18 turcescu / puterea // 19 lor]lui // 20 seimul / lifecii // 21 sprintină / *lipseşte* la // 22 cazaci în lefi să li să trimiţă şi // 24 crăii streine]craii striini / nimeni / ajutor // 25 Olandezu // 26 măestri<i> / *lipseşte* Iar... creştineşti / s-au]Şi s-au / întorsu // 27 nedejde / ajutor / nemţi / ţării // 28 nemţii // 30 Turceşti]Turcului // 31 atîtea]atît / oaste]oameni // 33-34 *lipseşte* M // 33 Cîndu // 34 *lipseşte* 7130 B, *ad.marginal* A // 35 de oşti]asupra léşilor // 36 de prin]din / ţării sale //

www.dacoromanica.ro

leşesc, că şi din limbi, apoi şi din iscoadele ce avea léşii la turci, cum că au avut sultan Osman 300.000 de călărime, 12.000 de inicéri, 80.000 de tătari cu Zaimb Cherei sultan, hanul Crîmului, fără de oştile munteneşti ce era cu Radul vodă. Iar fiind sultan Osman aproape de Dunăre i-au venit véste că au luat persii Vavilonul. Ci tot au păzit calea asupra léşilor.

La léşi lipsiia hatmanii amîndoi. Că Jolcovschii, hatmanul cel mare, perise la război, iar Coneţpolschii, al doilea hatman, era la
f. 402v închisoare în Ţaringrad. Şi era zarva între léşi pentru hătmănie./ Ci craiul Jicmont, ferindu-se să nu cază la mai mare împărechiiare între capete, lucrul, au răspuns domnilor că aşteaptă pre Coneţpolschii să iasă de la robie. Şi aşa iaste pravila lor, ales la capetele oştilor, să meargă pre rînd, din stăpîn mic la mai mare. Deci toate oştile le-au dat pre mîna lui Hotchievici, hatmanul de Litva, om vestit din tinéreţele sale de războae fiind de vîrstă ca de 80 ani.

Cu 14.000 de oaste au purces deodată Hotchevici hatmanul. Şi înaintea sa au trimis cu 4.000 de oameni pre Liubomirschii să treacă îndată Nistrul la Hotin, fiind cetatea Hotinului pre seama léşilor, din zilele lui Gaşpar vodă. Deci întrînd Liubomirschii în ţară, pînă a să apropiia oştile turceşti, au prădat ţara pînă în Iaşi, lăsînd şi Alexandru vodă Iaşii cu fuga la Roman, arzînd léşii şi Iaşii. Şi din prada ţărîi au strîns şi hrană, care mai pre urmă au ţinut pre léşi toată vrémea cît au fost la Hotin.

În urma lui Liubomirschii au sosit şi Hotchevici hatmanul la Hotin. Şi apoi după Hotchevici şi feciorul craiului leşescu, Vladislav, cu 16.000 de oaste. Nu ştiu ce vină ar fi dat bieţilor tîrgoveţi de Hotin, la o samă ce-au fost mai frunte, că i-au împins léşii de pe zidul cetăţii jos, făr-de nici o milă.

Fiind Împărăţia la Ţuţora, iar cazacii tot nu sosise la Hotin, cu
f. 403 mare mîhniciune léşilor, ajungînd tătarîi/ pînă în tabăra leşască, cît pierduse léşii nădéjdia de cazaci.

În 20 de zile ale lui avgust au lovit un soltan cu oştile sale şi cu multă oaste turcească la tabăra leşască sub Hotin, cît au gîndit Hotchevici hatmanul şi alte capete leşeşti că ar fi sosit toată Împărăţiia şi scosése şi léşii toată oastea la cîmpu. Ci tătarîi, după puţină năvală, s-au tras îndărăt. Atunce, într-acéiaş zi, au sosit şi 1000 de cazaci, înaintea hatmanului lor, anume Sahaidacinîi, dîndu-i ştire că vine şi oastea căzăcească cu tabără legată de trei zile, tot cu războiu prin tătari. Că trecînd cazacii pe la Soroca să zăbovise cu prada, după firea lor, şi-i apucase tătarîi pre cale.

---

1 leşăscu / iscoade / *lipseşte* léşii // 2 trei sute de mii / şi 12.000 de pedestrime inicéri şi // 3 Zaimbu / făr<ă> de oşti // 5 veste // 7 lipsea / hat<manul> / *ad.marginal* hatmanul cel mare A // 8 războiu / hat<man> // 10 Jîcmont / împărichiiare // 11 răspunsu // 12 capetile // 14 hat<manul> / tinerétile // 15 de ani // 16 deodată]îndată / *lipseşte* hatmanul // 17 *lipseşte* cu // 18 *lipseşte* Nistrul // 19 zilile / întrîndu Lubomirschii / pîn<ă> // 20 ţară / pîn<ă> / Alixandru // 21 *lipseşte* vodă / ţării // 22 strînsu / vremea // 25 dup<ă> / leşăscu // 27 seamă / împinsu / de pe]du peste / zidu // 29 Împărăţiia // 30 tătarii / pîn<ă> // 31 léşîi / nădejdea // 32 În 20 de zile ale lui]La / av<gust> 20 / sultan / *ad.marginal* 1621 A // 33 sub]supt // 34 leşăşti // 35 *lipseşte* toată / tătarii / dup<ă> // 36 Atunci într-acea zi / o mie // 37 Sahaidacinii // 38 tabăra // 39 dup<ă> // 40 tătarii //

www.dacoromanica.ro

A dooa zi, av<gust> 21, au sosit şi Sahaidacinii cu 20.000 de cazaci. Şi într-acea zi orînduind Hotchevici şanţurile pe lîngă tabără şi făcînd căutare cazacilor, au dat ştire strejile cum că soséşte şi Împăraţiia cu toate oştile în tocmală, cum zic turcii, alai. Ci au lăsat Hotchevici căutarea cazacilor şi au scos şi el toată oastea la cîmpu, cu tocmală, puind oaste supusă prin văi şi prin ceretei. Iar el însuşi au stătut cu partea cea mai aleasă a oştii în frunte, socotind că vor da turcii îndată războiu. Dar turcii n-au stătut de războiu, ci cum au sosit au început a descăleca şi a întinde corturile. Numai Cantemir paşa au făcut năvală cu oştile sale deodată la aripa léşilor. Ci văzînd oastea
f. 403v leşască supusă prin toate văile, au plecat şi el spre descălecatul/ oştii sale. Iar turcii scosése o samă de tunuri, de da în oastea leşască şi au fost harţuri între oşti pînă în seară.

Avgust 22 de dez dimineaţă au cuprins turcii tot locul acela cu corturi, unde stătuse léşii în zioa dintîi. Léşii încă au scos oastea împrejurul taberii, aproape. Şi într-acea zi toată năvala turcilor au fost asupra cazacilor, văzindu-i făr-de şanţuri şi osebiţ<i> de tabăra leşască.

Avgust 23, dis de dimineaţă, s-au gătit turcii de războiu. Cazacii era descălecaţ<i> cu tabăra lor mai jos pe Nistru, osebiţ<i> de tabăra léşilor, încă fără şanţuri, numai încheiată cu căruţele. Acolea la cazaci au făcut turcii mare năvală cu toate oştile, cît să vedea într-acea dată luată tabăra căzăcească. Ci au stătut cazacii foarte tare şi cu nevoinţa hatmanului lor, care era om oştean drept şi le-au dat şi Hotchevici hatmanul ajutoriu cu trei roate de némţi şi cu 1000 de haiduci cu bardişe; iaste un fel de arme, topoară cu coade lungi.

Deci cazacii, cum au văzut agiutoriul, au mers drept asupra inicérilor, bătîndu-se de la o vréme de aproape cu sinéţele, cît le-au căutat inicérilor a să da înapoi. Şi aşa gonind cazacii şi haiducii pre inicéri, s-au întărîtat şi oştile călăréţe şi s-au făcut o glogoază mare între oşti, adăogîndu-se şi din oştile turceşti, cu tătarîi, şi din
f. 404 bulucurile a léşilor la acea/ aripă unde era gîlceava, cu mare vărsare de sînge. Şi într-acea dată, la acel războiu, au perit cîteva capete de eniceri şi paşa de Silistra, om vestit de războae. Despre partea léşilor din capete au perit Zavişa şi Endriiunschii, amîndoi rohmistri. Şi den capetele tătarălor de Litfa au perit Bogdan mîrza şi Ţarovici, iar mîrzacu. Lucru mare, duprecum îi laudă hronica leşască, cum au stătut de bine atunce împotriva turcilor, măcar că şi ei sînt turci de lége. Iar în ceialaltă zi spun să fie chiemat sultan Osman pre enicéri şi le-au zis că nu va mînca pînă nu vor lua tabăra căzăcească.

---

1 avgust // 4 tocmeală / alaiu // 5 la cîmpu toate oştile // 6 tocmeală / ciretei / însuş<i> // 7 socotindu // 9 dăscăleca / păş<a> // 11 dăscălecatu // 12 seamă / *după* tunuri *ad.* împrejurul taberei / oastea leşască]léşi // 13 *lipseşte* între oşti / pîn<ă> // 14 diiz de /coprinsu // 17 văzîndu-i fără de // 19 diiz de / *ad.marginal* 1621 A // 20 dăscălecaţ<i> / osebiţi // 21 făr<ă> / închiinată // 22 mare năvală turcii // 25 *lipseşte* hatmanul / ajutor [nemţi / o mie // 26 bardişă // 27 ajutoriul / mersu // 28 bătîndu-să / sinéţile // 29 gonindu // 31 adăugîndu-să / tătarii // 32 ajale // 34 inicéri // 35 din capetile tătarilor // 36 mîrzea // 37 mîrzac / dup<ă>cum // 38 atuncea // 40 pîn<ă>nu va lua //

www.dacoromanica.ro

Avgust 24, léşii n-au eşit la cîmpu, ci au stătut oastea la întăritura şanţurilor; că pînă atunce pe mai multe locuri era tabăra leşască numai cu cară îngrădită. Iar turcii întru acéiaş<i> zi, văzînd că léşii nu stau de războiu, ci de lucrul şanţurilor şi călăreţii de-avaloma cu inicérii întîi au dat năvală unde era fruntea şanţurilor. Şi acolo dîndu-le némţii tare răspuns, s-au mutat mai sus, cercînd loc mai slab. Ci şi acolo la năvală au căzut mulţi din turci. Apoi şi la al treilea loc au luat, despre Zvancea; ci şi acolo s-au apărat léşii tare. Şi pînă amiazăzi au dodeit pre léşi. Iar mai în de seară cu toată năvala au lovit la tabăra/
f. 404v căzăcească, care să grijise într-acea noapte cu doao rînduri de şanţuri: un şanţ tocma pe lîngă cară, iar alt rînd mai departe de tabără. Şi fiind aproape de şanţurile léşilor, multă oaste turcească au perit de cazaci la acea năvală. Şi au gonit léşii pre turci, înfrînţi de focul cazacilor, pînă în corturi.

Avgust 25, *nimica* n-au băgat samă turcii de paguba oştii sale ce au avut. Ci a dooa zi au scos tunurile céle mari şi s-au apropiat de şanţurile cazacilor şi au dat neîncetat în cazaci cîteva ceasuri. În loc de minune, scrie hronica leşască, că dînd aşa des mai mult de un cazac, anume Vasilie sotnicul, n-au perit. Iar cai mulţi au omorît în tabără.

După patru ceasuri de cînd începuse a bate tunurile în cazaci, au eşit cazacii făcînd năvală la puşci, de unde bătea. Şi din aripa despre léşi au lovit un stol iar într-acolo şi au împins pre toată oastea de pre lîngă tunuri, apucînd toate tunurile céle apropiiate. Şi au mersu cazacii într-acea zi pînă în corturile turceşti cu spaimă mare şi amestecătură în toată oastea turcească. Ci după cum iaste firea cazacilor, lacomă la dobîndă, au dat îndată la jafuri. Şi cu acea zăbavă, avînd vréme turcii, au împins iară pre cazaci şi de la corturi şi de la tunuri. Ci tunurilor apucase cazacii de le stricase roatele şi straturile.

f. 405 Dintr-acea zi au mai răsuflat cazacii şi s-au acolosit/ turcii despre partea léşilor cu năvala. Că să deprinsése léşii de sta gata buluciţ<i> călări. Şi cît îi împingea cazacii din foc pre turci, iar léşii îi loviia din aripă. Deci, din 26 a lui avgust au căzut greul asupra léşilor; că la 27 de zile mare năvală au făcut turcii la oastea leşască, care era scoasă den afară de şanţuri, şi au înfrînt pre léşi şi 2 bulucuri de némţi, de la doi polcovnici, au perit cu totul, avînd turcii mare bucurie şi semeţic de atîta capete de némţi, de carii sta o grămadă înaintea corturilor împărăteşti. Şi să nu fie întors îndărăt pre turci nişte steaguri de husari, la grije era şi toată tabăra lăşască, aşa să amestecasă de rău léşii. Au luat turcii într-acea zi steagul lui Hotchevici. Rumpîndu-ş<i> zăbala calul stegariului care purta steagul de husar la Hotchevici, au băgat pe stegariul, fără voia lui, în desimea turcilor.

---

1 oastea]toată oastea / *ad.marginal* 1621 A // 2 pîn<ă> atuncea / mai pe multe / tabără // 3 dintr-aceiaşi zi // 4 deavalma // 5 nemţii // 6 răspunsu / *lipseşte* loc // 7 *lipseşte* din / l<a> al // 8 pîn<ă> / amiazi zi / dodeit]dobîndit // 9 tabă<ra> // 10 grijîse / doao]2 // 11 şanţu / tocmai / *lipseşte* rînd // 12 léşîlor // 14 pînă în]pîn<ă>la // 15 nimic / seama // 16 doao / cele / apropiiat // 18 cronica / dîndu // 19 sotnic // 20 Dup<ă> // 21 puşci]tunuri // 22 împinsu pe // 24 pîn<ă> // 27 i-au împinsu iarăş<i> pe // 31 cît]cîndu // 32 a]ale // 34 dinn afară / 2]doao / nemţi // 36 atîtea / nemţi / care // 37 întorsu // 38 amestecase léşii de rău // 39 zabala // 40 husari / pe]şi pe // 41 în desimea turcilor făr<ă> voia lui //

www.dacoromanica.ro

Scrie hronogravul că la acea grije însuşi moşneagul Hotchevici au eşit din şanţuri şi prin toate célialalte porţi eşiia orînduită oaste. Şi într-acea zi s-au dezbărat de oarbă năvala turcilor. Iar oaste multă au perit într-acea zi din léşi, şi steagul lui Hotchevici cu stegariul. Iar avgust 28 şi 29 şi 30 de zile au şezut turcii pre odihnă. Iar Hotchevici
f. 405v hatmanul fiind mîhnit/ pentru steagul său, care lucru la oşténii acestor părţi şi în loc de necinste şi în loc de piezi réle să socotéşte.

Septemvrie 1 dni au socotit léşii să lovască cu toată oastea sa noaptea pre turci, numai pedestrimea să o lasă la şanţuri. Şi aşa au făcut, că au scos toată oastea den afară; ci au împiedicat lucrul şi gîndul lor o ploae. Iar a dooa zi au aflat turcii gîndul léşilor din haiduci<i> unguri carii fugiia totdeauna la turci şi de la turcii Rusiei. Iar cazacii nu s-au răbdat nici pe ploae, ci au lovit într-acea noapte la o aripă den corturi.

Septemvrie 3 au venit în tabăra leşască de la Radul vodă, domnul muntenesc, Batişte Veveli, om de neamul său critean (zic să fie fost cu ştirea vezirului), îndemnînd pre léşi să trimiţă sol de pace la turci; şi nu s-au apărat léşii, ci au trimis un om foarte de ispravă de la sine, anume Zelenschii, să întrébe putea-se-vor să priimească soliile la Împărăţie, au ba. Şi dintr-acea zi umbla soliile. Iar sîngele bieţilor oşténi mai mult să vărsa între amîndoao părţile, în toate zilele şi în tot ceasul.

Septemvrie 3 au isprăvit turcii şi podul de peste Nistru, de au trecut oastea şi în céia parte de Nistru. Pînă atunce avea léşii hrană
f. 406 slobodă de cai peste/ Nistru; iar apoi i-au închis şi din céia parte. Şi tot într-acea zi au venit şi Caracaş paşa de Buda, carele temîndu-se de Împărăţie pentru zăbava trimisése răspuns vezirului că nu va mérge la adunare, pînă nu va mérge întîi în tabăra leşască.

Toată oastea turcească iar să pornise după Caracaş paşa şi de toate părţile au stătut cu năvală asupra léşilor; iar mai mare cu mult unde au stătut Caracaş paşa. Despre Zvancea era acel loc unde era tabăra leşască mai slabă şi dusése pre Caracaş paşa la acel loc nişte unguri ce fugise de la léşi la turci. Şi acea năvală au făcut la şanţurile leşeşti, cît să nu fie apucat a eşi un buluc de némţi cu un căpitan, anume Veer, şi s-au întîmplat vreo 2000 de cazaci carii păştea caii, ţiindu-i a mînă prin ceretei, luase Caracaş paşa şanţul leşilor. Ci némţii prilejindu-se can din dosul oştilor turceşti şi alţii de prin şanţuri, au vărsat focul în turci, cum dau némţii, odată. Şi dintr-acel foc au nemerit un glonţ pre Caracaş paşa drept prin cap. Deci cît au văzut turcii că au căzut Caracaş paşa, s-au dat îndărăt. Eşit-au şi léşii călări din şanţuri, iar

---

1 hronograful // 2 célelalte // 3 dezbărat]dezbrăcat / de o oarbă // 5 *lipseşte* de zile / şăzut // 6 oşteni // 7 *lipseşte* şi[1] / *lipseşte* în loc de[2] / réle]răi A // 8 Sept<emvrie> / *lipseşte* dni / léşîi / lovească / *lipseşte* sa // 9 lase // 10 din // 11 gîndu / léşilor]lor // 12 haiducii / carei fugea // 14 din // 15 Sept<emvrie> // 16 muntenescu // 17 vizirului // 19 Zelinschii // 21 oşteni / zilile // 23 Sept<emvrie> 4 / 3]5 M / turci<i> // 24 pîn<ă>atunci / léşîi // 25 ceia // 26 temîndu-să // 27 răspunsu vizirului / merge // 28 pîn<ă> / merge / *lipseşte* întîi // 29 dup<ă> // 32 dusése]dedése // 33 leşăşti // 34 Vier // 35 carei // 36 ceretei]citerei / léşilor / nemţii / prilejîndu-să // 37 cam / de prin]du pin // 38 glonţu / pe // 40 léşîi //

www.dacoromanica.ro

n-au gonit pre turci, stînd după sprijineală de alte locuri, pe unde mai năvăliia turcii.

Slăbise léşii de hrană şi de desime mare de trupuri să scornise
f. 406v putoare în tabără lor, că nu mai putea/ birui a căra trupurile în Nistru, ci să scornise boale între oşténi şi mai vîrtos muriia caii de o boală. Feciorul craiului Vladislav zăcia bolnav şi Hotchevici hatmanul iar aşa, din care boală au şi murit Hotchevici acolo, la Hotin, sept<emvrie> 14; om vestit între léşi de lucrurile războaelor. Spun de dînsul, pînă au fost viu, cînd au venit pomenire de pace de la Radul vodă, să fie zis:„Lasă să vie Simedrul; să va căi sultan Osman căci au venit asupra léşilor."

Trei zile după perirea lui Caracaş paşa, turcii au şezut fără războiu. Iar tătarîi ardea şi prăda Ţara Leşască pe lîngă Cameniţă şi mai sus de Cameniţă şi afuma Ţara Leşască înaintea ochilor léşilor, fiind ei închiş<i> de toată hrana. Mai mult ce cazacii răzbiia prin păduri, pe la cetăţile de aproape şi aducea cîte oarece hrană, iar nu de ajuns. Şi au ales şi léşii într-un rînd noaptea, cu vreo 1000 de haiduci, nişte cară de au adus din Cameniţă puţină hrană şi iarbă de puşcă; că împuţinasă léşii şi iarba şi plumbul. Şi multe boale să scornise în némţi şi în léşi şi mai ales boală de vintre. Învăţaţ<i> cu bére, cu horilcă, şi acolo numai apa Nistrului le era băutura, care iaste foarte grea la băut.

f. 407 Sfătuia unii din léşi să lase pedestrimea să apere/ şanţurile, iar ei să iasă călări. Alţii sfătuia să pornească pre feciorul craiului să margă să grăbească pre tată-său craiul, să vie cu agiutoriul mai curînd. Şi să gătise şi oastea Litfei, numai să pléce din tabără. Ci apoi toate sfaturile acéstea le-au aşezat Liubomirschii, pre carele l-au şi ales oastea în locul lui Hotchevici şi l-au pus feciorul craiului hatman.

Sept<emvrie> 15 s-au întors şi solul lor, Zelenschii, ce-l trimisése la veziriul, şi tot într-acea zi i-au lovit turcii tabăra leşască la poarta Litvei. Ci făcuse léşii într-acéle trei zile o tabie den afară de şanţuri şi din tabie dînd foc tare au căutat turcilor a să da înapoi.

Sept<emvrie> 16 au trecut turcii tunurile în céia parte de Nistru şi toată zioa au bătut în tabăra leşască. Şi numai un neamţu au ucis, la corturile feciorului craiului. Şi tot într-acea zi şi sultan Osman au trecut Nistrul şi au mers de au văzut Cameniţa.

Pusése să bată o cetăţue, anume Panăvţii, aproape de Cameniţă, întru care era nişte haiduci puş<i> acolo de pază. Ci au perit cîţ<i>va turci, de haiduci, şi au lăsat cetăţuia nedobîndită. Iar pe lîngă Zvancea numai căci au trecut pre lîngă cetate. Scrie létopiseţul leşesc să fie zis sultan Osman pentru Cameniţă: „Dumnezeu au făcut această cetate şi Dumnezeu o va lua." Iar în zilele noastre au luat-o sultan Mehmet, împăratul turcescu, în 9 zile, pentru păcatele léşilor şi netocmala între dînşii./

---

4 mare putoare / tabăra // 5 oşteni / murea // 6 zăcea / *lipseşte* hatmanul // 8 lucrurile]rîndul // 9 pîn<ă> // 12 şăzut // 13 tătarii // 15 închişi / pre // 16 ajunsu // 17 rîndu / cu]ca / o mie / nişte]cu nişte // 18 împuţinase // 19 léşîi / *lipseşte* şi[1] / nemţi // 20 şi cu holircă // 23 pe / meargă // 24 ajutor // 25 Litvei // 26 acestea / aşăzat // 28 întorsu // 29 vizirul / turci // 30 dinn afară // 31 dîndu // 32 ceia // 35 mersu // 39 leşăscu // 41 zilile // 42 turcescu]turcilor / *după* zile *ad.* în anul 7180 în 16 dzile a lui avgust M / netocmeala //

www.dacoromanica.ro

f. 407v Făgăduită era plata tătarălor la Hotin de sultan Osman: care va aduce cap de cazac să ia cîte ug<hi> 50 de aur. Deci alerga tătarîi prin Ţara Leşască, lovind ţărănimea, de aducea capete şi lua banii. Ci cărase nişte grămăzi mari de capete de ţărani înaintea corturilor împărăteşti, cu nume de cazaci.

Iar oastea turcească, neputînd strica léşilor din frunte, au trecut Nistrul tunurile céle mari şi bătea foarte tare din céia parte pre cazaci şi o parte de tabăra leşască. Numai ci au căutat cazacilor şi léşilor a să depărta de la mal pe unde ajungea tunurile. Şi la sept<emvrie> 16 acela război şi năvală să făcusă, cît şi tătarîi dedése înot să treacă apa şi să între în tabără. Care nevoe văzînd Liubomirschii au pogorît némţi pedestri cu foc; şi s-au îmbărbătat şi cazacii şi au început a da foarte des cu focul, cît au căutat turcilor deodată a lăsa puşcile şi a să mai depărta de la mal.

Lucrîndu-se acéştia la Hotin, Jicmont, craiul leşescu, veniia încet, cum să zice: leşaşte, întru ajutoriu fiiu-său. Şi într-acea dată împuţinase de tot tabăra leşască iarba de puşcă. Şi de hrană era foarte strînşi, care nevoe nici de la turci nu lipsiia, că flămînzise foarte rău şi turcii. Şi în toate zilele veniia veşti de prăzile ce fac cazacii pe Marea Neagră. Deci iar venise Batişte Veveli de la Radul vodă, domnul muntenescu, cu făgăduinţe tari că vor fi priimite soliile, numai de zăloage <ce> poftescu léşii de la turci au adus răspuns că iaste cu
f. 408 ruşine Împărăţiei să dea zăloage./ Deci şi léşii au ales pre Iacob Sobeţchii, tatăl craiului leşesc de atunce şi pre Joravschii, caştelanul de Belza. Şi au mers solii leşeşti în tabăra turcească.

Schimbasă Împărăţiia pre veziriul cu scîrbă, că n-au fost harnic să ia tabăra căzăcească, şi pusése alt veziriu, carele ca să-şi arate lucrurile mai tari au zis solilor leşeşti să lége bir pre an la Împărăţie. Care lucru nici într-un chip n-au priimit solii leşeşti, puindu-i la opreală. Iar toată oastea, cu mare gătire şi cu toate tunurile şi măestriile au pornit cu sine asupra taberei leşeşti. Şi o parte au pus să bată dincoace de Nistru, iar alta au trecut Nistrul şi au bătut în céia zi toată zioa, sept<emvrie> 24 şi la 25. Ci făcuse şi léşii şanţuri pre mal, dincoace, iar tot îi strica din puşci turcii, şi mai rău din céialaltă parte de Nistru. Şi aşa să lupta în toate zilele pînă la sept<emvrie> 27 de zile.

Acest obiceaiu au cazacii, deaca-i prididéşte răul şi pier de puşci, es de dau năvală tocma acolo de unde bat puşcile. Care fire a lor cine va fi văzut la Suceava, pre cînd închisése Ştefan vodă Gheorghie pre

---

1 tătarilor / *ad.marginal* Războiul de la Hotin A // 2 cîte 50 de galbeni de aur / tătarii // 6 neputîndu // 10 făcuse / tătarii // 11 Lubomirschii / coborît nemţi // 12 îmbărbătat cazacii / foc // 13 puşcile]tunurile // 15 Lucrîndu-să / acestea / Jîcmon / leşăscu // 16 ajutoriul / fii-său // 18 lipsea // 19 zilile venea // 22 pohtescu léşîi / răspunsu // 23 *lipseşte* şi / léşîi / pe // 24 leşăscu / atuncea / Joravinschii M / caşteleanul // 25 mersu / leşăşti // 26 vezirul // 27 vizir /să-ş<i> // 28 leşăşti / lege / *după* an *ad.* să dea // 29 lăşăşti / puindu-i la opreală]şi-i puseră turcii la opreală // 31 taberii leşăşti // 32 *după* Nistru *anulat* să bată A / iar]şi / în céia]într-acea // 33 *lipseşte* la / léşîi / şanţurile // 34 puşci]tunuri / céialaltă]ceia // 35 zilile / pîn<ă> / în 27 // 37 obiceai / daca-i // 38 tocmai acolo unde // 39 cîndu / pe //

www.dacoromanica.ro

feciorul lui Hmil, aşa au făcut şi la Hotin. Cînd li să părea turcilor că sînt pătrunşi cu morţile ce făcea puşcile într-înşii, că-i bătea într-acéle 5, 6 zile cu 60 de tunuri, tot de céle mari, cum zic ei: balghemezuri, şi-i socotiia spăimaţ<i>, atunce, în 27 a lui sept<emvrie>, au făcut cu
f. 408v 5 Sahaidacinii hatmanul/ său şi s-au orînduit în doao bulucuri: o parte dincolo de Nistru şi alta dincoace. Şi noaptea au purces, trecînd Nistrul pe pod la Zvancea, că avea şi léşii pod peste Nistru mai sus, împotriva Zvancei. Şi au lovit tocma şanţurile veziriului din céia parte atîta cît şi veziriului i-au căutat în céia noapte a nu mînea supt cort. Iar dincoace
10 acea spaimă şi groază să făcuse în oastea turcească, cît jumătate de oaste fugise de supt corturi, la altă parte de oaste, lăsînd şi tunurile, de să făcuse o amestecătură mare. Ci cazacii s-au umplut de borfe, de sabii, de rafturi, de corturi. Iară mai multe au tăiat şi le-au răsturnat şi cu mare dobîndă s-au întors în tabăra sa.

15 De mirat era şi la Împărăţie şi la toate capetele Împărăţiei neînfrîntă şi neînspăimîntată firea căzăcească, la ce strînsoare într-acea dată era.

Tătarii aducea şi limbi carii spunea că însuşi craiul leşesc au sosit la Liov. Ci a dooa zi, după petrecaniia acéia, au chiemat Împărăţiia pre
20 vezirul la sine; iar tunurile din céia parte tot au bătut, pînă în de sară. Şi însuşi vezirul au stătut cu solii leşeşti la legăturile de pace, avînd véste şi de venirea craiului la Liov.

Mult au stătut turcii să priimească léşii cevaş bir; că nici să se
f. 409 pomenească acest lucru n-au priimit. Deci/ după multă frămîntătură au
25 stătut şi s-au ales pace, sept<emvrie> 29 pre calendariul nostru, iar pre al papiştaşilor oct<omvrie> 9.

CAPETE DE PACE DESPRE ÎMPĂRĂŢIE AU FOST ACÉSTIA:

Pace vécinică de la turci Crăiia Leşască şi niciodată oşti asupra ei să nu rădice. (Iar acum iată cum ţin.) Pre tătari să-i oprească să nu
30 umble stricînd în Ţara Leşască.

La Moldova paşă să nu pue. (Iară şi de acéia, măcar de n-ar fi aproape.) Şi altele mai mărunte pentru sémnele hotarălor la cîmpii Oziei şi despre Tighina.

IAR DESPRE LÉŞI ACÉSTIA:

35 În Moldova cu oşti să nu mai umble. Pre cazacii de la mare să-i oprească. Cetatea Hotinului să o dea pre sama domnului de Moldova. Soli mari cu daruri şi cu întăritura legăturilor să trimaţă la Împărăţie.

Şi numai ci le-au căutat léşilor mai pre urmă a priimi şi a lega 30.000 de cojoace din an în an să dea tătarălor.

f. 409v 40 Şi aşa isprăvindu-se, în loc în trîmbe taberile, şi cea/ turcească şi

---

2 puşcile]tunurile / într-înşîi / într-acele // 3 de]dă // 4 spăimaţ<i>]înspăimîntaţi / atunci / *lipseşte* în // 5 rînduit / doao]2 // 8 Zvancii / tocmai / vizirului / ceia / *repetă* parte // 9 vizirul / ceia // 11 *lipseşte* de oaste... la altă parte de oaste // 12 de]şi // 13 Iar // 14 întorsu // 15 capetile Împărăţii // 16 nespăimîntată // 18 carei / însuş<i> / leşăscu // 19 aceia // 20 vizirul / ceia / au tot bătut pîn<ă> în seară // 21 însuş<i> vizirul / lăşeşti // 22 veste // 23 primească // 27 Capete de]Legăturile despre M / acestea // 31 Iar / aceia // 32 semnile / *lipseşte* şi // 34 Iară de la leşi era aceste legături M // 36 seama / de]din // 37 să s<ă>trimiţă // 39 cojoace]cocoace / tătarilor //

www.dacoromanica.ro

cea leşască, au strigat telalii pace şi îndată s-au părăsit şi armele dintre amîndoao părţile. Septemvrie 30 s-au făcut tîrg între léşi şi între turci, cumpărînd léşii cai turceşti mulţi şi eftini şi corturi. Aşijderea şi turcii de la léşi postave, pistoale. Şi iarăşi în zioa dintîi a lui oct<omvrie> şi a doa zi au făcut oştile tîrg între sine.

CÎND AU PURCES ÎMPĂRĂŢIIA DE LA HOTIN SPRE ŢARIGRAD.

A treia zi după ce s-au legat pacea, au purces Împărăţiia de la Hotin în gios, eşind toată oastea leşască în tocmală la cîmpu de au petrecut bulucurile turceşti şi luundu-ş<i> zioa bună cu clătirea capetelor de la léşi. Apoi, a patra zi, şi léşii, după purcesul Împărăţiei, oct<omvrie> 6, au eşit şi ei din şanţurile sale cu cazacii, lăsînd cetatea Hotinului pre sama Radului vodă, domnul muntenesc. Că Alexandru vodă, domnu ţărîi noastre, precum s-au pomenit mai sus, viind Împărăţia la Hotin, n-au aflat nimica grijit, nici poduri, nici conace. Şi aflînd şi ţara fugită şi stricată de léşi s-au scîrbit pre Alexandru vodă foarte rău, cît era numai să-l omoare. Ci l-au scos de la moarte veziriul. Iară de urgie mare n-au scăpat, că pînă la Hotin tot în obezi şi legat la tunuri au fost şi toată vrémia cît au fost Împărăţia la Hotin tot la
f. 410 închisoare/ au fost, pînă cînd s-au întors Împărăţiia spre Ţarigrad.

Mergînd Împărăţiia pre cale, mare scădére au avut în oameni, hămnisită oastea şi caii, că dedése răceli şi ploi cu lapoviţe. Şi de atunce sînt luaţi şi Rénii cu cîteva sate de sultan Osman, sat de ţară pe Dunăre, din ţinutul Galaţilor. Şi sînt date de Împărăţie cătră Smil, al căruia olat venitul iaste închinat la mormîntul lui Mehmet, ce iaste în Ţara Arăpască, aproape de Marea Roşie.

Iară Jicmont, craiul leşesc, înţelegînd de pacea ce au făcut fiiu-său cu turcii, deodată s-au făcut mînios. Ci mîniia acéia era numai zugrăvită, că pospolita foarte veniia încet. Velcopolenii atunce trecea Visla, iar Litvei îi veniia asupră craiului şvezesc Gustav, la Riga, care cetate iaste vestită între toate cetăţile lumii şi atunce au luat-o şvezii.

Şi într-acesta chip au fost lucrurile Împărăţiei cei dintîi cu venirea lui sultan Osman la Hotin, în anul de la zidirea lumii 7130<=1622>. Iar Alexandru Iliaş vodă, după ce au căzut la mare urgie de către Împărăţie, pentru pricinile care mai sus s-au scris, l-au şi mazilit, şi în locul lui au pus pre Ştefan Tomşa vodă. Domnit-au an 1./

---

2 dintr-amîndoao / tîrgu / léşîi // 3 Aşijderea // 4 iarăş<i> / *lipseşte* a lui /doao // 5 tîrgu oştile // 6-7 *lipseşte* M // 9 jos / tocmeală // 10 luîndu-şi // 11 capetilor / Împărăţii // 13 seama / muntenescu / Alixandru / *ad.marginal* Alexandru, 1621 A // 14 ţărîi noastre]Moldovei // 15 nimic // 16 Alixandru // 17 vizirul // 18 Iar / pîn<ă> // 19 vremea / Împărăţiia // 20 pîn<ă> / întorsu // 21 scădere // 22 şi oastea şi / atunci // 24 Simil // 25 *lipseşte* olat / venit // 26 Arăpiască // 27 Iar Jîcmon / leşăscu / fii-său // 28 aceia // 29 venea / atunci // 30 şvezescu // 31 atunci / şvezi // 32 într-acest // 34 Alixandru vodă Iliiaş / dup<ă> // 35 mazîlit // 36 Ştefan vodă Tomşa, domnind ani 1 //

www.dacoromanica.ro

7130, 1622. DOMN 41. DOMNIE 44. Cap. 41.

Ştefan Tomşa vodă cu a dooa domnie viind la scaon, schimbat din firea cea dintîiu s-au arătat cu blîndéţe la toţ<i> de obşte. Şi întîi au mers însuş<i> pe la bejenii, pre cît au putut, de au strîns conacele Împărăţiei. Iar după ce au eşit Împărăţiia din ţară, îndată s-au apucat cu toată nevoinţa de au săvîrşit Mănăstirea Solca, care o începuse la domnia dintîiu şi o au şi sfinţit-o în anul 7131<=1623>.

Peste voia léşilor era domnia lui Ştefan Tomşa vodă, fiind mai denainte la mare vrajbă cu dînşii; şi pre Radul vodă iar mare nepriiaten. Însă Ştefan vodă să siliia să nu dea vreo pricină léşilor, fiind de curînd legaţ<i> cu prieteşugul nou cu Împărăţiia. Şi într-acelaş an, vara, cu venirea unui sol leşesc ce trecea la Împărăţie pentru întăritura păcii ce făcuse la Hotin, mare cinste şi pohvală au nevoit să-i facă. Iar tot priiateni pre léşi a-i face, n-au putut.

Acel sol de la craiul leşesc era om mare, anume cneazul de Zbaraşi, din Vişnoveceşti, cu mulţime de oameni şi cu podoabe de tot desfrînate, cît d-abia de să află în vreo istorie pe acéste vremi solie ca acéia, cu 300 de oameni călări, fără pedestraş<i>, ce avea pe lîngă/
f. 411 carîtă şi carăle. Şi pînă şi vezeteii îmbrăcaţi cu urşinice. Vasele cu carele adăpa caii era tot de argint şi cofele, barilce, ţintele la hamuri şi ceaprazele la haiduci, tot de argint. Iar după ce au întrat în Ţarigrad au pus potcoave de argint la cai, bătute cîte cu un cuiu, înadins ca să cază pre uliţe.

Eşindu-i Ştefan vodă înainte ca o milă de loc cu cîteva gloate în carîtă cu sine solul nu l-au poftit, nici au priimit să meargă la masa lui Ştefan vodă la ospăţ. Iar Ştefan vodă şi la purcesul lui din Iaşi spre Ţarigrad l-au petrecut cu cinste pînă la heleşteul lui Barnovschii vodă, care şi pînă astăz<i> să chiamă Iazul lui Barnovschii. Acolo l-au timpinat călăraşii de la Ţarigrad cu véste că s-au schimbat vezeriia şi au stătut veziru un priiaten al lui Ştefan vodă. Şi cum au înţeles de la călăraşi de véstea acelui vezir, îndată au poruncit slujitorilor să se întoarcă şi pe loc s-au întorsu. Şi singur povtorind cu graiul: „Lasă, cîine léşe, că te voiu purta eu.“ Şi neluîndu-ş<i> nici zioa bună de la sol, s-au întors la scaun, trimiţind prin ţară, înaintea solului, de i-au tăiat toate conacele şi obroacele.

Sosind solul acela la Ţarigrad au aflat împărăţiia lui sultan Osman la mare turburare şi închis Ţarigradul de rădicarea enicearilor asupra

---

1-2 *lipsesc* M // 1 Moldavia, *ad.marginal* A // 2 *lipseşte* // 3 Ştefan vodă Tomşa / scaun // 4 dintîi // 5 mersu / băjănii / strînsu / conacile // 7 sfînta Mănăstire Solca // 8 domniia dintîi / în anul]leat // 9 domniia / *lipseşte* Tomşa // 10 fiind cu dînşi<i> la mare vrajbă mai denainte // 12 prieteşug noi / într-acela // 13 leşăscu // 16 leşăscu // 17 Zbaraş // 18 d-abiia / aceste // 19 aceia / făr<ă> / *după* lîngă *ad.* sine // 20 pîn<ă> / vizitii / Vasile // 21 care / tot de argint era / şi ţintele // 22 ceaprazile / dup<ă> // 23 bătute numai cu cîte un cuiu, înadinsu // 24 pe uliţă // 25 *ad. marginal* Ştefan Tomşa, 1622 A // 26 pohtit // 29 pîn<ă> astăzi / chiiamă // 30 întimpinat / veziriia // 31 vezir // 32 vestea // 33 pohtorind // 34 léşă / voi // 35 întorsu / trimiţînd // 36 conacile //

www.dacoromanica.ro

Împărăţiei, ţiind acea turburare 9 zile şi toţ<i> închiş<i>, fieştecine la
f. 411v casa sa,/ cu mare grije şi spaimă. Iar oamenilor streini şi solilor le eşise
poruncă de la caimacamul, nimenea din casa lui afară să nu iasă. Deci
şi solului leşesc au eşit răspuns să şază den afară de Ţarigrad. Şi au
şezut solul toate zilele acélia la un sat anume Halcali, pînă la aşezarea
împărăţiei lui sultan Mustafa, unghiu-său, al doilea rînd, în locul lui
Sultan Osman. Iar pricina rădicărei enicearilor asupra lui sultan Osman
au fost aceasta: întorcîndu-se sultan Osman fără izbîndă de la Hotin da
toată vina inicérilor, că n-au vrut să stea la războiu cum să cade
slujitorilor celor buni, mustrîndu-i pururea că sînt buni numai de beţie,
să fie călcători legii lui Mehmet. Şi pusése gînd să-i stingă pe toţ<i> şi
să facă slujitori arapi, carii stătuse la Hotin mai tare la războiu. Şi aşa,
în toate nopţile, sugruma pre iniceari. Iar neputînd aşa plini pre voe
gîndul în Ţarigrad, ş-au ales cale spre Anadol, la mormîntul
prorocului său la închinăciune, puind, după obiceaiu, de au strigat şi
telalii, dînd de ştire de purcéderea împărăţiei.

1622. *CÎND S-AU RĂDICAT CU ZORBA INICÉRII ASUPRA LUI SULTAN OSMAN.*

Văzind înicérii gîndul împăratului aşezat spre stingerea lor, s-au
strîns cu toţii şi întîi la veziriul şi la muftiul au mers şi au strigat să
grăiască împărăţiei să se lasă împăratul de calea acéia, fiind de curînd
descălecaţ<i> din oaste şi lipsiţi de toate. Ci daca n-au putut face nimic
f. 412 cu graiul veziriului şi al muftiului să întoarcă pre împăratul din cale, a
dooa zi s-au strîns/ cu toţii, plecînd cătră sine şi pre spahii. Şi au mers
la curtea împărătească strigînd să se lasă împăratul de cale; însă veniie
făr-de arme. Ci răspunzindu-le sultan Osman că: aşa va să facă, aşa va să facă,
a treia zi au venit cu mulţime din toate unghiurile Ţarigradului, carii nici
inicéri nu era şi au lovit casele împărăteşti. Şi îndată pre hadîmbii ce
era pre lîngă împăratul i-au făcut fărîme. Însuşi sultan Osman de odată
scăpasă la grajduri; ci l-au găsit inicérii.

Între casele céle din grădini era ascuns sultan Mustafa, unchiul lui
sultan Osman, carele fusése întîi împărat puţină vréme. Ci fiind la fire
foarte prostatec, îl scosése din împărăţie şi-l ţinea ascunsu între
grădini. Acolea aflîndu-l inicérii, au năvălit şi l-au luat de acolo,
înspăimîntat de moarte, şi l-au pus în scaun, strigînd cu toţii: „Acesta
ne iaste împărat."

Deaca au stătut sultan Mustafa la împărăţie, cu porunca lui au luat
inicearii pre sultan Osman de l-au pus pre un cal prost. acoperit pre cap
să nu-l cunoască nimenea, şi întîi la Edicula l-au dus. Apoi temîndu-se
sultan Mustafa să nu çumva iară să iasă la împărăţie, au trimis poruncă

---

1 închişi / fieştecine]cine // 2 striini // 3 nimeni // 4 leşăscu / au]i-au / răspunsu / din // 5 şăzut / acelea / pîn<ă> / aşăzarea // 6 împărăţie / unchi-său // 7 ridicări // 8 aceasta au fost / întorcîn-du-să / făr<ă> // 9 enicérilor // 11 Moamet // 12 carei / mai tare la războiu la Hotin // 13 neputîndu / împlini / *lipseşte* pre voe // 15 puindu dup<ă> obiceai // 16 purcederea // 17-18 *lipseşte* M // 17 *lipseşte* 1622 B, *ad.marginal* A / Cîndu // 19 Văzînd / aşăzat // 20 strînsu / vezirul / mersu // 21 lase / aceia // 22 toate]multe // 23 vizirului // 24 mersu // 25 lase / venise // 27 carei // 29 Însuş<i> // 30 scăpase // 31 ascunsu / *corectat* céle A // 35 *corectat* scaun A // 36 *lipseşte* ne/ împăratu // 39 nimeni // 40 iarăş<i> //

www.dacoromanica.ro

să-l omoară. Şi, omorîndu-l inicérii pre cale la Ediculé, l-au îngropat la un mecet împărătesc, făr-de nici o cinste.

Deci solul leşesc ş-au dat soliia la sultan Mustafa, întrînd în Ţarigrad cu pombă ca acéia şi pohvală, cît iaste în voroava ţarigrădénilor soliia aceasta pînă astăzi. Potcoave de argint pusése la o samă de cai, pre uliţe, bătute numai cîte cu un cuiu înadins să cază pre
f. 412v uliţe şi alte zburdate cheltuiale. Care toate/ acélia mai apoi au adus şi pre solul acela la mare nevoie şi cheltuială şi pre léşi la mare căinţă, cît iaste legat cu săimu oameni mari ca aceia de atunce să nu mai trimiţă la turci. Şi să nu fie fost nevoinţa Radului vodă, domnul muntenesc, şi după ce slobozise turcii pre sol, s-au întîmplat de au lovit nişte cazaci pre Marea Neagră. Deci răpezise Împărăţiia de olac un ceauş să întoarcă pre sol. Ci Radul vodă mai nainte aflînd povéstia i-au dat de grab cale prin Ţara Ungurească.

Spun de solul acela, deacă l-au dus la Împărăţie, după adunare n-au vrut să zică nimica, căutînd pe după sine vreun scaun să şază şi şăzînd să-şi dea soliia, aşteptînd cîtva, văzind că nu-i dau scaun, cabaniţa ce era pre dînsul învăluindu-o, au pus-o şi au şezut pre dînsa în loc de scaun. Şi după solie n-au vrut să mai priimască haina, răspunzind să fie preţul ei la visteriia împărătească drept un scaun, ca să fie pentru solii leşeşti. Această povéste au rămas de la acea solie şi alte cheltuieli desfrînate peste măsură.

Nimica aşa însemnat în ceialalţi ani ai domniei aceştiia a lui Ştefan vodă Tomşei nu s-au prilejit. Ci era ţara în pace şi în tot bivşugul, cît părea fieştecăruia că nu iaste domniia acelui domnu dintîiu, tot în zarve. Şi pînă la domniia aceasta la toate birurile să ţinea în seamă la vistieriia împărătească 5000 ug<hi> lefile dărăbanilor.

Nici într-un chip nu-l lăsa în pace Radul vodă, domnul muntenesc,
f. 413 ci săpîndu-l totdeauna şi astăzi şi mîine, i-au venit lui/ Ştefan vodă iar mazilie, în care i s-au întîmplat şi moarte în Ţarigrad; şi toată avuţiia ce au avut au luat-o Împărăţiia.

Ştefan vodă Tomşa mare vărsătoriu de sînge au fost, gros la fire şi prostatec cu domniia dintîiu, cît îi părea că aşa iaste bine. Iar la a dooa domnie cu mult schimbat într-alt chip, după patemile ce-i venise şi lui la cap. Şi au făcut şi Bisérica Domnească pe poarta curţii. Şi domniia lui au fost cu fericire ţărîi. Şi în locul lui au stătut la domnie Radul vodă cel Mare cu a dooa domnie, domnind ani unul./

---

1 omoare / Edicula // 2 împărătescu / fără nici // 3 leşăscu // 4 pompă / aceia // 5 ţăringrădenilor / pîn<ă> // 6 seamă / cui / înadinsu // 7 chieltuiale / acelea toate / apoi]la urmă // 8 chieluială // 9 seim / atuncea / *după* trimiţă *ad.* soli // 10 muntenescu // 12 repezise Împărăţiia unui ceauş în cai de olac să // 13 povestea // 15 daca / dup<ă> // 16 dup<ă> // 17 aşteptîndu / văzînd // 18 şăzut pe // 19 dup<ă> / priimească // 20 răspunzînd / vistieriia // 21 să fie de soliia léşilor / poveste // 22 chieltuiale // 23 Nimic / *ad.marginal* Ştefan Tomşa, 1622 A // 24 Tomşa / bişugul // 25 dintîi // 26 pîn<ă> // 27 ug<hi>]de galbini de aur / dorobanţilor // 28 muntenescu // 29 şi pîn<ă astăzi // 30 mazîlie // 32 vărsător / *ad.marginal* Ştefan 1622 // 33 dintîi // 34 dup<ă> / patimile // 36 ţării // 37 domnindu / *lipseşte* domnind ani unul M //

www.dacoromanica.ro

f. 413v

VALAHIA.

Vl<ea>to 7131, 1623. DOMN 36. DOMNIE 42. Cap. 36. ALEXANDRU VODĂ AL CINCILEA, FECIORUL RADULUI VODĂ CEL MARE.

După ce au stătut la domniia Ţării Munteneşti în locul tătîne-său, tînăr fiind, dar boiarii era foarte cu credinţă bună cu dînsul în toate trebile domniei şi ale ţării, că toate judecăţile au fost asupra lor, apoi s-au rădicat asupra domniei călăraşii de la Măneşti şi de la Gherghiţă şi din Ploieşti, încă şi Roşii<i>. Şi au făcut sfat ca să scoaţă pre Alexandru vodă. Iar boiarii fiind una cu domnul s-au strîns toţi şi cu toată curtea de au grăbit şi s-au lovit cu dînşii la sat la Măneşti, pre Colintina. Şi bătîndu-se unii cu alţii au biruit Alexandru vodă şi cu boiarii pre slujitori, de i-au tăiat şi i-au răsipit în toate părţile. Atunce s-au mai rădicat nişte boiari, iar ficléni, de pre Olt, cu un Paisie Călugărul, ca să-l facă domnu şi să gonească pre Alexandru vodă. Iar el, prinzind de véste, au trimis oşti de i-au prins şi i-au omorît, cu domnişor cu tot. Şi mazilindu-l Împărăţiia, s-au dus la Poartă, unde acolo ş-au dat obştească datorie. Şi au domnit ani 4./

f. 414

MOLDAVIA.

Vl<ea>to 7131, 1623. DOMN 41. DOMNIE 45. Cap. 41.

Radul vodă cel Mare cu a dooa domnie, după ce au domnit în Ţara Muntenească l-au mutat Împărăţiia cu domniia la Moldova; dar nu domniei asemănîndu-se, ci împărăţiei. Că pentru lucrurile şi tocmélele casei lui i-au zis Radul vodă cel Mare.

Scrie Plutarh, yestitul istoric, la Viaţa lui Alexandru Machidon, carele au scris Alexandria cea adevărată, nu precum scrie o Alexandrie den grecie, ori dintr-altă limbă scoasă pre limba ţării noastre plină de aflări şi de basne mincinoase, el au zis că vredniciia împăraţilor şi a domnilor mai mult să înţelége din cuvintele lor şi sfaturile céle grăite de dînşii care cum şi în cît au fost, decît războaele céle de dă ei făcute. Că avuţiia şi întîmplarea vremii face războae mai de multe ori, iar cuvîntul şi sfatul înţelept din singură firea izvoraşte, precît iaste putinţa. Precum zice şi Înţelepciunea lui Solomon: „Din gura dreptului izvoraşte înţelepciunea."

Fost-au acest domn Radul vodă deplin la toate şi întreg la fire.

1-4 *lipsesc* C // 1 Vlahiia B, *ad. marginal* A // 2 *lipseşte* Vl<ea>to... Cap. 36 // 3 Alixandru / *lipseşte* al cincilea // 5 Dup<ă> domnie / *lipseşte* Ţării Munteneşti // 6 *după* fiind *ad.* la leat 1623 // 7 ţării / judecăţile]judeţele // 9 şi din]de la / Ruşii de Véde // 10 Alixandru / strînsu // 12 *lipseşte* pre Colintina C / bătîndu-să / Alixandru // 13 risipit / Atunci // 14 vicleni / du pre Olt // 15 cu un gălugăr Paisie / *lipseşte* Călugărul C / *lipseşte* ca / Alixandru // 16 prinzîndu / dă // 17-18 *lipseşte* Şi mazilindu-l... ani 4 C // 17 mazîlindu-l // 19-20 *lipsesc* M // 19 Moldaviia B, *ad. marginal* A // 20 *lipseşte* // 21 dup<ă> // 23 tocmélile // 25 Viiaţa / Alixandru // 26 Alixandriia // 27 din / ţării // 29 înţelege // 30 dînşii / *lipseşte* în // 35 domnu / *ad.marginal* Radul, 7135, 1623 A //

www.dacoromanica.ro

Cuvîntul ce-l grăia ca o pravilă era tuturora. Judecăţile cu mare
f. 414v dreptate, făr-de/ făţărie, cu socoteală şi cu cinste, iar nimenui cu voe veghiată. Avea acest cuvînt; „Fieştecare domn cînd judecă pre un boiarin cu un curtean, ochii domnului să fie spre boiarin, iar judecata pre calea sa să margă. Şi aşa cînd să pîraşte un curtea cu un ţăran, mai de cinste să fie curteanul şi la cuvînt şi la căutarea domnului, iară nu abătînd judecata din calea sa cea dreaptă." Şi la multe divanuri, către vorniceii cei de gloată zicea: „Vornice, zi celui om să mai iasă mîine la divan", ferind să nu cumva să fie greşit judeţul. Şi de să întîmpla cumva negătit judeţul la un divan, să îndrepta la altul. Zicea de multe ori: „Nimica nu ocăraşte aşa pre domn, ca cuvîntul nestătătoriu." Pentru boiari zicea: „De mare folos şi cinste iaste domniei şi ţării, boiarenul înţelept şi avut; că deaca are domnul cinci, şase boiari bogaţ<i>, nici de o nevoe a ţării nu să téme." Cu boiariul, ca cu un boiariu, cu slujitoriul, ca cu un slujitoriu, cu ţăranul, ca cu un ţăran făcea voroave; şi tot cu blîndéţe şi cu mare înţelepciune. Că de şi era răpitoriu la vrémia sa, iar nu îndelung.

Pre boiari la mare cinste îi avea şi zicea: „Pre un om deaca-l boerésţe domnul, nu încape să-l suduiască. De nu să poartă cum să cade unui boiarin, să-l scoaţă şi să pue altul în loc; iar a-l
f. 415 şudui, sau să nu i să treacă/ cuvintele céle grăite cu cale, nu să cade."

Radul vodă avea o slugă încă din copilăria sa căruia socotind că nu-i iaste firea de boerie îl socotiia de a mînă, iar boerie nu-i da. Ci văzindu-se den afară de rînduiala altora, după firea omenească ce iaste pururea solitoare să fie în viaţă între cei de frunte, s-au rugat mitropolitului şi boiarilor să grăiască Radului vodă pentru dînsul, să nu fie uitat, fiind slugă de atîta vréme, şi aşteptînd în norocul stăpînu-său să fie şi el între oameni. I-au grăit boiarii cu toţii pentru dînsul, să nu fie uitat, ca o slugă véche ce iaste; că şi slugile, cu nădéjdea cinstei stăpînilor să agiungă a fi şi ei între oameni, mai cu multă nevoinţă slujesc. Au răspuns Radul vodă boiarilor: „Mie, să nu vi se treacă cuvîntul vostru, nu mi să cade. Iar eu ştiu firea omului, că de boerie nu iaste. Iar pentru voia dumnélorvoastre, iată, că-l voiu boeri". Şi a dooa zi l-au chiemat şi i-au dat vătăşiia de aprozi, care era de cinste la Radul vodă. Şi aprozii cei de divan, nici la o domnie mai de cinste n-au fost. Că mulţi era îmbrăcaţi cu urşinice şi cu cabaniţe cu jderi şi cu vulpi, şi ori la ce boiariu mergea cu carte, în picioare sta boiariul pînă o cetiia.

Dar n-au trecut o săptămînă şi au venit jalbă din tîrg la divan, de la
f. 415v nişte fămei, de acel vătaf nou, pentru sila ce le făcuse şi le bătuse în tîrgu./ Au căutat Radul vodă la boiari şi le-au zis: „Nu v-am spus că

---

1 tuturor // 2 numenui // 3 domnu // 4 boiar[1-2] // 5 meargă // 6 iar // 7 abătîndu // 8 vornicii // 9 de să]de să va // 10 *lipseşte* cumva / să]să va // 11 domnu / nestătător // 12 ţării / boiarinului // 13 daca / bogaţi // 14 ţării / boiar // 15 slujitor // 16 răpitor // 17 vremea / îndălungu // 19 daca-l boereşte // 20 *lipseşte* altul // 22 copilăriia / *ad.marginal* Radul, 7130 A // 23 socotea // 24 văzîndu-să din / dup<ă> // 25 viiaţă // 27 stăpînă-său // 28 dînsu // 29 nădejdea // 30 ajungă // 31 slujăscu / răspunsu // 33 dumneavoastră / voi // 34 care]că // 35 la o domnie]la un domnu // 37 pîn-o citea // 38 tîrgu //

www.dacoromanica.ro

acest om de boerie nu iaste?" Iar cătră dînsul: „Eu, măre, încă pe boerie n-am apucat să-ţ<i> zic". Şi au poruncit armaşului de i-au luat pilul şi au pus de i-au dat 300 de toiage.

Numai precum nimenea nu iaste în lume făr-de vină, aşa şi Radul vodă au fost stingere ţărîi, care nu să va uita din pomenirea oamenilor în véci. Şi de mirat iaste cum au încăput într-o înţelepciune ca acéia o vină ca aceasta. Aşa era de greu ţărîi, cît să pustiise curtea şi ţara. Ce pricină va fi fost, nu ştiu, fără cît zburdată podoaba curţii. Că nimenea din boiari, pînă în cei de a treia, să nu fie cu niscai haine proaste, că era de scîrbă. Postélnicii şi copiii din case cu podoabe mari şi cu fotaze la cai. Mare întunecare aicea înţelepciunii acelui domnu. Că domnul iaste să se poarte cum biruiaşte venitul ţărîi.

Haraciul ţărîi pre acéa vréme era legat la Tighina şi la Cetatea Albă. Ci veniia inicérii la bir şi pînă cu hangére săriia la boiari. Acéstia văzind Radul vodă au mutat birul să se dea la Ţarigrad, la Împărăţie. Că credinţă ca acéia avea Radul vodă la Împărăţie, care n-au mai avut nici un domnu, nici mai nainte de dînsul, nici mai pre urmă. Şi cu crăiile creştineşti, ales léşii, ungurii şi alte ţări creştine, mare folos au avut de
f. 416 la dînsul, ferindu-i de multe primejdii, ca un creştin./ Păzindu-şi slujba dreaptă cătră Împărăţie şi datoriia creştinească o păziia, precum s-au arătat şi la Hotin cu mijlocirea lui la pacea ce s-au făcut între turci şi între léşi şi mai pre urmă cu solul cel leşesc, cneazul de Zbaraj, căruia i-au dat cale prin Ţara Ungurească, fiind gătit acel sol ca să fie de opreală la Împărăţie. Deci şi la turci credinţă şi la creştini laudă avea, că toate era cu înţelepciune legate.

CÎND AU FĂCUT RADUL VODĂ NUNTĂ FIIU-SĂU, LUI ALEXANDRU VODĂ.

Radul vodă domniia aicea în ţară la noi, iar fiiu-său, Alexandru vodă, în Ţara Muntenească. Şi la această domnie în tîrg în Tecuciu au făcut şi nunta feciorului său cu fata lui Scherlet, om vestit între ţarigrădéni, la care veselie era adunate doao ţări: ţara noastră şi Ţara Muntenească. Scaunele boiarilor den Moldova den a dreapta domnilor, iar din stînga boiarii munteneşti ţinea vorba. Divanuri, case, ceardacuri înadins de acea treabă le făcuse, cu lucrători dintr-amîndoao ţărîle, la sat la Moviléni, în malul Siretului, dincoace. Unde şi soli streini venise cu daruri, de la unguri, şi de la cîţ<i>va domni din Ţara

---

1 Iar cătră dînsul]Şi-i zise / încă]pîn<ă> acum // 2 *după* zic *ad.* şi te-ai apucat de răutăţ<i> // 3 pilul]gîrbaciul M / *după* toiage *ad.* la talpe // 4 nimeni nu iaste făr<ă> de greşală şi făr<ă> vină în lume, aşa // 5 ţării // 6 *lipseşte* în véci / aceia // 7 ţării // 8 făr<ă> de cît // 9 pîn<ă> // 10 Postelniceii / copii / casă // 11 aici/ cioltare, *explicaţie pentru* fotaze A / domnu<l> // 12 ţării // 13 ţării // 14 venea / sărea / boeri / Acestea // 15 văzînd / biru // 16 aceia // 19 păzindu-ş<i> // 20 către// 22 leşăscu // 26-27 *lipseşte* M // 26 fiiului său / *lipseşte* lui // 27 Alicsandru // 28 domnea / *lipseşte* aicea / în ţară la noi]în Ţara Moldovei / fii-său Alixandru / *ad. marginal* Radul, 7132 A // 29 tîrgu // 30 fii-său cu fata // 31 ţărigrădeni / doao]2 / ţări; a Moldovei şi Românească // 32-33 Scaunile boiarilor de-a dreapta şi de-a stînga domnului şăzînd boiarii dup<ă> orînduiala lor. Divanuri // 34 ceardacuri]foişoare / *lipseşte* înadins / acea]această // 35 ţările // 36 striini //

www.dacoromanica.ro

Leşască. Şi au trăgănat acea nuntă pînă a dooa săptămînă, cu mari petrecănii şi cu bivşuguri.

Pacea era întemeiată într-acea vréme în toate părţile. Fără numai
f. 416v tătarîi Cantemireştilor bîntuia cu trecătorile/ sale în Ţara Leşască. Că
5 să <dezbătuse> Cantemireştii de supt ascultarea hanilor şi şedea cu oardele sale dincoace de Nistru, în cîmpii Cetăţii Albe şi a Chilici, ce să zice Bugeacul. Şi-i dedése Împărăţiia paşiia lui Cantemir, de să scriia paşă. Şi în toţ<i> anii loviia Ţara Leşască, precum şi atunce în zilele Radului vodă.

10 Nu aşa cu mult după pacea ce să legase între Împărăţiia Turcului şi între Crăiia Leşască au lovit oardele lui pe la Sneatin toată Pocutiia, făr-de véste, şi au făcut marc robie şi plean. Şi după acea pradă a léşilor, curînd au lovit şi Ţara Muntenească, de au prădat cîteva sate, pînă în Buzău. Ci au sărit fălciianii şi covurluianii şi tecucénii, cu
15 porunca Radului vodă de au lovit pre tătar<i> la întoarcere şi le-au luat toată dobînda şi robii. Şi au făcut Radul vodă şi jalbă marc la Împărăţie, din care să apropiiase scîrbă mare de la Împărăţie lui Cantemir. Şi mai pre urmă ne-au scăpat de dînsa pentru acéle fapte.

Curînd după acéia au ars la Iaşi curţile céle domneşti şi s-au mutat
20 Radul vodă de şedea la Hîrlău. Şi atîta îndrăgise locul la Hîrlău, cît în toate verile acolo şedea, cu toată curtea; că dresése şi curţile céle domneşti şi cîteva bisérici sînt făcute de dînsul acolo.

DE MOARTEA RADULUI VODĂ.

Radul vodă fiind om bolnav de mîini şi de picioare, care boală se
25 chiamă podagrie şi hiragra, n-au trăgănat mult. Ci acolo la Hîrlău
f. 417 ş-au săvîrşit şi viaţa, vleat 1626./ De mari primejdii s-au întîmplat atuncea de au scăpat ţara cu moartea Radului vodă. Că să suise tătarîi cu galga sultan din Crîm şi cu Cantemir paşa de aici din Bugeac cu 40.000 de tătari, să prade în Ţara Leşască, pentru că le oprise cojoacele
30 lor ce légase léşii la Hotin să le dea. Şi le-au ţinut calea oştile leşeşti cu Coneţpolschii hatmanul, carele de curînd eşise din închisoare din Edicula, din Ţarigrad, iarăş<i> cu nevoinţa Radului vodă. Şi aşa de rău i-au bătut pre tătari, cît şi sultanul şi Cantemir cu fuga au scăpat.

Ci vrea să-şi acopere ruşinea, veri, neveri, să prade ţara, dînd vina
35 Radului vodă cum că el ar fi dat ştire léşilor să se gătească asupra lor. Ci deaca au înţeles de moartea Radului vodă şi de domniia lui Barnovschii vodă, n-au stricat nimica în ţară, fără numai ce-au fost de

---

1 Şi au trăgănat]Şi <au> ţinut / pîn<ă> // 2 bişuguri // 3 Pe acea vréme, în toate părţile, avea pace cu toţii. Fără // 4 tătarii // 5 Că să cam hainise Cantemireştii / *lipseşte* şedea / cu]de // 6 ci dincoace // 7 didése // 8 atunci // 9 zilile // 10 dup<ă> // 11 pe la]pîn<ă> la // 12 fără véste / dup<ă> // 13 şi]şi în // 14 pîn<ă> / covorluianii / tecucenii // 16 vodă jalbă // 18 Cantimir / acele // 19 acei / arsu // 20 şădea / atît // 21 vérile / şădea // 23 *lipseşte* M / *ad. marginal* 7125 A // 24 *lipseşte* om B, *ad. marginal* A // 25 trăgăduit // 26 ş-au săvîrşit / *lipseşte* şi viaţa / la leat // 27 tătarii // 28 Cantimir / *lipseşte* de aici // 30 ce să legase / leşăşti // 31 care // 33 Cantimir // 34 să-ş<i>/ vină // 36 daca / *ad. marginal* 1526. Miron Movilă. Pricină pentru ce s-au chiemat Movilă A // 37 nimic / făr<ă> //

www.dacoromanica.ro

mîncarea cailor. Că Cantemir era fîrtat lui Barnovschii vodă şi satele lui la boerie nici odată nu fugiia din calea lor cînd trecea oardele lor pe la Cernăuţ<i>, în Ţara Leşască. Ci petrecea Cantemir la Toporăuţi cu zilele în casele lui Barnovschii.

Iară oasele Radului vodă cu cinste mare le-au pornit din Hîrlău în Ţara Muntenească, la mănăstirea ce iaste făcută de dînsul în Bucureşti, cu Hrizea vistiariul şi cu Trufanda postélnicul şi cu Costin vt<ori> post<elnic>. Iar pe urma lui au stătut la domnie Barnovschii vodă. Şi au domnit Radul vodă ani 3./

1 Cantimir / luiJcu // 2 nici odată la boerie nu fugea // 3 Cantimir // 4 zilile // 5 Iar / *ad. marginal* Radul A // 7 vist<erul> / post<elnicul> // 9 *lipseşte* Şi au domnit... ani 3 M / *ad. marginal* ani 3. 7134 A //

www.dacoromanica.ro

CUPRINSUL

INTORDUCERE V
LÉTOPISEŢUL ŢĂRÎI ROMÂNEŞTI ŞI A ŢĂRÎI MOLDOVEI. DE VIAŢA A PREA LUMINAŢILOR DOMNI CE-AU STĂPÎNIT ÎNTRU ACÉSTE 2 ŢĂRI, ŞI CE S-AU LUCRAT ÎN DZILELE LOR ŞI A PĂRŢILOR STREINE, CARE SĂ MEGIEŞESC CU ACÉSTE ŢĂRI, PRE LARGU ADUNATE DEN MULTE LÉTOPISEŢE ŞI CU BUNĂ ÎNDREPTARE ALCĂTUIT, PRECUM SĂ VÉDE 1
VALAHIA. Radul Negrul vodă, întîiul domn Ţării Româneşti. Cap. 1 1
Mihail vodă. Cap. 2 2
Dan vodă, unul numit cu acest nume. Cap. 3 2
MOLDAVIA. Dragoş vodă, întîiul domn Ţării Moldovei, unul numit cu acest nume. Cap. 1 2
Sas vodă, fiiul lui Dragoş vodă, unul numit cu acest nume. Cap. 2 3
VALAHIA. Alexandru vodă. Cap. 4 3
MOLDAVIA. Laşco vodă, fiiul lui Sas vodă. Cap. 3 4
Bogdan vodă. Cap. 4 4
Pătru vodă, sin Coste Muşatin vodă. Cap. 5 4
VALAHIA. Mircea vodă Bătrînul, frate cu Dan vodă. Cap. 5 4
MOLDAVIA. Roman vodă, fiiul lui Coste Muşatin vodă şi frate cu Pătru vodă. Cap. 6 5
Ştefan vodă, fiiul lui Roman vodă. Cap. 7 6
Pătru vodă, al 2-lea, fiiul lui Ştefan vodă 7
Războiul lui Pătru vodă ce-au avut cu frate-său Ştefan vodă 7
Lucruri streine 9
Pentru cnedziia Litvei, cum s-au unit cătră Crăiia Leşască şi pe ce vreme 10
Aicea ne întoarcem iar în rîndul istoriei noastre 13
Lucruri streine 15
Aice ne întoarcem iar la rîndul istoriei noastre 17
Iurga vodă, fiiul lui Roman vodă 17
Alexandru vodă cel Bun şi Bătrîn, fiiul cel mai mic al lui Roman vodă 17
Pentru al optulea săbor ce s-au făcut la Florenţiia 21
Lucruri streine 23
Tij lucruri streine. Pentru crijeci, ce neam au fost şi de unde s-au izvodit în Ţara leşască 24
Tij streine 26
Pe ce vreme s-au arătat aceşti crijiaci nepriiatini leşilor şi cînd au trimis Alexandru vodă ajutor leşilor împotriva crijiacilor 29
VALAHIA. Radul al 2-lea ce i-au dzis Ţepeş 31
Vladislav vodă, ce s-au numit cel Bătrîn 32
MOLDAVIA. Iliaş vodă şi Ştefan vodă al 2-lea, feciorii lui Alexandru vodă cel Bun 32
Războiul ce-au avut aceşti doi fraţi 33
Al doilea războiu 34
Al treilea războiu a lui Ilieş vodă cu frate-său Ştefan vodă 35
Războiul lui Vladislav craiul leşăscu şi ungurescu ce-au avut cu sultan Murat la Varna şi au perit Vladislav craiu în războiu 37
De aicea ne întoarcem iar la rîndul istoriei ţării noastre 40
VALAHIA. Radul vodă al 3-lea, ce s-au numit cel Frumos 41
MOLDAVIA. Roman vodă al 2-lea, sin Iliiaş vodă 41
Pătru vodă al 3-lea, fiiul lui Ştefan Vodă, nepot de fiiu lui Alexandru vodă Bătrînul 42
Lucruri streine 44
Aice venim iarăşi la rîndul istoriei noastre 44
Ştefan vodă al 3-lea 45
Alexandru vodă al 2-lea, fiiul lui Iliiaş vodă, nepot de fiiu lui Alexandru vodă Bătrînul 45
Bogdan vodă al 2-lea, fiiul lui Alexandru vodă ce să numeşte cel Tînăr şi nepot de fiiu lui Iliiaş vodă 46
Războiul lui Bogdan vodă cu Alexandru vodă şi cu leşii 48

www.dacoromanica.ro

VALAHIA. Laiotă Băsărabă vodă ce s-au numit Bătrînul. 50
MOLDAVIA. Pătru vodă al 4-lea ce i-au dzis Aron. 51
Războiul lui Pătru vodă cu Alexandru vodă. 51
Lucruri streine. 53
Cînd au luat turcii Ţarigradul. 54
Aicea ne întoarcem iar la rîndul istoriei noastre. 54
VALAHIA. Ţăpăluş Vodă. 55
MOLDAVIA. Ştefan vodă al 4-lea, ce să numeşte cel Bun, sin Bogdan vodă. 55
Cînd au prădat Ştefan vodă Ţara Săcuiască. 56
Cînd au luat Ştefan vodă Chiliia şi Cetatea Albă de la turci. 56
Războiul lui Matiiaş, craiul ungurescu, cu Ştefan vodă la Baia. 57
De prădaria săcuilor. 59
Cînd s-au împăcat Ştefan vodă cu Matiiaş craiul ungurescu. 60
De nişte tătari ce au intrat în ţară să prade. 61
Cînd au sfinţit Ştefan vodă Mănăstirea Putna. 61
Pentru zavistia ce-au întrat între Ştefan vodă şi între Radul vodă domnul muntenesc. 62
Războiul lui Ştefan vodă cu Radul vodă. domnul muntenesc, cînd s-au bătut la Soci. 63
Al doilea războiu ce au avut Ştefan vodă cu Radul vodă, domnul muntenescu, la Izvorul Apei. 63
Războiul Radului vodă cu Băsărabă vodă 65
Cînd au luat Ştefan vodă cetatea Teleajănul şi cînd s-au bătut cu Ţăpăluş
şi cu ungurii, mai apoi şi cu Băsărab. 65
De vestită izbîndă a lui Ştefan vodă ce-au bătut pre turci la Podul Înalt. 66
Al treilea războiu a lui Ştefan vodă cu Radul vodă. 67
Războiul lui Ştefan vodă cu sultan Mehmet, cînd s-au bătut la Valea Albă. Cap. 24 72
Războiul lui Ştefan vodă, cînd s-au bătut cu Ţăpăluş vodă la Rîmnic. 75
Cînd au luat sultan Baezit, împăratul turcescu, Chiliia şi Cetatia Albă. 75
Războiul lui Ştefan vodă cînd s-au bătut cu Malcociu şi cu turcii la Catlabuga. 78
Războiul lui Ştefan vodă cînd s-au bătut cu Hroiotă pre Siret la Şchee. 80
Războiul lui Ştefan vodă cînd au bătut pre Albreht, craiul leşăscu la Codrul Cozminului. 80
De capetele cele de frunte a leşilor, ce s-au aflat periţi. 92
Cînd au prădat Malcoci Ţara Leşască. 92
Cînd au prădat Ştefan vodă Ţara Leşască. 93
Cînd au venit de iznoavă oastea leşască de au întrat în ţară să prade, vădzînd
stricăciunea ce li-au făcut Ştefan vodă. 94
Cînd s-au împăcat Ştefan vodă cu craiul leşăscu. 95
De un Pătru vodă Aron, ce i-au tăiat capul craiul leşăsc. 97
De moartea lui Albreht, craiul leşăsc. 98
Lucruri streine. Aicea am socotit a fi cu cale a să scrie orînduiala şi obiceiurile
leşilor cînd fac şi rădică craiu nou. 98
Cînd au luat Ştefan vodă Pocutiia de la leşi. 104
De moartia lui Ştefan vodă cel Bun. 104
Bogdan vodă al 3-lea, sin Ştefan vodă cel Bun. 105
Cînd au prădat Bogdan vodă Pocutiia. 107
Cînd au prădat leşii Ţara Moldovei. 107
Cînd au prădat Radul vodă, domnul muntenesc, Putna. 108
Cînd au mersu Bogdan vodă în Ţara Munteniască asupra Radului vodă. 108
De moartea Radului vodă, domnul muntenescu. 109
Cînd au prădat Bogdan vodă Ţara Leşască şi au agiunsu pînă la Liov. 110
Cînd au prădat leşii Ţara Moldovei. 111
Cînd au prădat Bet Chirii sultan cu tătarîi Ţara Moldovei. 114
Cînd au prădat Mendi Ghirii hanul cu tătarîi Litva şi Bet Chirii, ficiorul
hanului, au prădat Moldova. 114
De nişte tătari ce-au venit de iznoavă de-au prădat Ţara Moldovii. 115
Cînd au vinit Trifăilă cu oaste unguriască asupra lui Bogdan vodă. 116
De moartea lui Bogdan vodă. 117
VALAHIA. Radul vodă al 4-lea, ce să numeşte cel Mare. 118
Mihnea vodă 124
Vladul vodă 126

www.dacoromanica.ro

Războiul Vladului vodă cu Mihnea vodă la Gherghiţa 127
Niagoe Băsărab vodă. 129
Radul vodă al 5-lea, ce-au fost călugăr. 140
MOLDAVIA. Ştefan vodă al 5-lea, sin Bogdan vodă al 3-lea şi nepot lui Ştefan vodă cel Bun. 141
Cînd au întrat în ţară Albu sultan cu tătarîi şi l-au bătut Ştefan vodă. 141
Cînd au perit Arbure hatmanul cu ficiorii săi. 142
Pentru oastea turcească. 143
Pentru legături de pace ce au tocmit Ştefan vodă cu Jicmont craiul leşăscu. 143
Cînd au prădat Ştefan vodă cel Tînăr Ţara Munteniască pîn-la Tîrgşor. 144
De moartea lui Ştefan vodă cel Tînăr. 144
Lucruri streine. 145
Aice ne întoarcem la rîndul istoriei noastre. 145
VALAHIA. Radul vodă al 6-lea de la Afumaţi. 146
Războiul Radului vodă cu Mehmet beiu, la sat la Glubavi. 146
Al doilea război a Radului vodă cu Mehmet beiu, la Clejani. 146
Al treilea război la Grumadzi. 147
Vladislav vodă al 2-lea. 147
Radul vodă al 6-lea cu a doa domnie. 148
Moisei vodă sin Vladislav vodă al 2-lea. 148
MOLDAVIA. Pătru vodă al 5-lea ce i-au dzis Rareş, sin Ştefan vodă cel Bun. 149
Cînd au prădat Pătru vodă întîi Ţara Săcuiască. 149
Al doilea războiu şi prada ce-au făcut Pătru vodă în Ţara Unguriască. 150
Cînd au prădat Pătru vodă a triia oară Ţara Săcuiască. 151
Cînd au prădat Pătru vodă Pocutiia, în Ţara Leşască. 151
Războiul dintîi ce-au făcut Pătru vodă cu leşii. 152
Războiul al doilea cînd s-au bătut leşii cu moldovenii. 152
Al treilea război ce-au avut moldovenii cu leşii. 154
Cînd au prădat leşii la Moldova şi moldovenii la leşi. 154
Al patrulea război ce-au avut moldovenii cu leşii. 155
Cînd au venit sultan Suleiman, împăratul turcescu, asupra lui Pătru vodă
de au prădat ţara, împreună cu sultanul cu tătarîi. 155
Cînd au pribegit Pătru vodă în Ţara Unguriască. 157
Cînd au trimis Pătru vodă din Cetatea Ciceul carte pre ascunsul la Suleiman,
împăratul turcescu, cu rugăminte să-l iarte. 162
Cînd au purces Pătru vodă la Împărăţie din Cetatea Ciceul. 163
VALAHIA. Vladul vodă. 164
Vintilă vodă. 164
Radul vodă al 7-lea, ce-au fost călugăr. 164
MOLDAVIA. Ştefan vodă al 6-lea, ce i-au dzis Lăcustă. 165
Alexandru vodă al 3-lea, ce i-au dzis Cornea. 166
Lucruri streine. Aicea ne trage rîndul să pomenim şi pintru moartea lui Grit. 168
Tij lucruri streine. Aicea scriem de lucrurile Crăiei Ungureşti şi cum au încăput
Crăiia Ungurească în mîna Turcului. 172
Pătru vodă al 5-lea Rareş cu a doa domnie 194
VALAHIA. Mircea vodă al 2-lea. 196
MOLDAVIA. Iliiaş vodă al 2-lea, fiiul lui Pătru vodă Rareş. 197
VALAHIA. Radul vodă al 8-lea, ce i-au dzis şi Ilie. 199
Mircea vodă cu a doua domnie. 199
Pătraşco vodă cel Bun. 200
MOLDAVIA, Ştefan vodă al 7-lea, fiiul cel mai mic a lui Pătru vodă Rareş
şi fratele lui Iliiaş vodă careli s-au turcit. 200
Lucruri streine. 202
VALAHIA. Mircea vodă cu a triia domnie. 204
MOLDAVIA. Alexandru vodă al 4-lea ce i-au dzis Lăpuşnianul. 204
Lucruri streine. 205
Pentru Dispot cu ce îmblete au eşit la domniia ţărîi vom să arătăm. 206
Războiul lui Alexandru vodă cu Dispot vodă la Verbiia, în ţinutul Botoşani. 212
Al doilea război a lui Alexandru vodă cu Dispot la Prut, drept Huşi, în ţinutul Fălciiului. 214

www.dacoromanica.ro

VALAHIA. Pătru vodă, fiiul Mircii vodă. 216
Al doilea războiu a lui Pătru vodă cu pribegii. 216
Al trielea războiu ce-au avut Pătru vodă cu alţi pribegi. 216
MOLDAVIA. Dispot vodă. 217
Petru Laschii, cum s-au sfătuit să scoaţă pre Dispot vodă din domnie. 219
Cînd s-au sfătuit boiarii moldoveni ca să scoaţă pre Dispot vodă din domnie 220
Cînd au trimis Dispot vodă la Vişnoveţchii pintru pace. 224
Trimis-au Dispot vodă să facă pace cu Laschii. 225
Cum au viclenit Tomşa hatmanul pre Dispot vodă şi i-au răsipit oastea. 225
Cînd au perit nemţii lui Dispot vodă. 226
De moartea lui Vişnoveţchii. 231
Cînd au mersu Tomşa asupra lui Dispot vodă la Suceavă. 232
De moartea lui Dispot vodă ereticul. 233
Ştefan Tomşa vodă al 8-lea. 234
Războiul Tomşii vodă cu Pătru vodă sin Mircii vodă, domnul muntenescu. 235
Lucruri streine. 237
Alexandru vodă Lăpuşnianul cu a doua domnie. 237
Cînd au omorît Alexandru vodă 47 de boiari. 238
Pentru răsipirea cetăţilor din ţară. 239
Lucruri streine. 239
De moartea lui Suleiman, împăratul turcescu 240
De moartea lui Alexandru vodă Lăpuşnianul. 242
VALAHIA. Alexandru vodă al 2-lea, fiiul Mircii vodă. 243
MOLDAVIA. Bogdan vodă al 4-lea, fiiul lui Alexandru vodă Lăpuşnianul. 244
Cînd au pîrît pre Bogdan vodă vrăjmaşii lui la Împărăţie, de l-au mazilit. 244
Lucruri streine. 246
De ţara şi stăpînirea Astrahanului, pre ce vreme au căzdut supt stăpînirea Moscului. 247
Ion vodă cei dzic Armanul. 254
Războiul lui Ion vodă cu Bogdan vodă 256
Cînd s-au aşădzat Ion vodă la scaon 261
Cînd au venit veste lui Ion vodă că l-au mazilit împăratul şi au dat domniia
lui Pătru vodă Şchiopul şi cînd s-au sfătuit Ion vodă cu ţara să să ridice asupra turcilor. 262
Cînd au bătut straja lui Ion vodă pri straja lui Pătru vodă şi a lui Alexandru vodă. 265
Războiul dintîi, cînd au bătut Ion vodă pe Pătru vodă Şchiopul. 266
Cînd au prădat Ion vodă Ţara Munteniască şi au pus domnu pre Vintilă vodă. 266
Cînd au arsu Ion vodă tîrgul Brăila. 267
Al doile războiu cînd au bătut Ion vodă pri oastea turcească şi tătărască. 267
Cînd au arsu Ion vodă Tighinea şi Cetatea Albă. 268
Al triile războiu, cînd au bătut Ion vodă pre o samă di oaste turcească. 268
Al patrule război a lui Ion vodă, cînd s-au bătut cu turcii la Cavul,
unde mai apoi i s-au tîmplat şi moartea. 269
VALAHIA. Mihnea vodă al 2-lea, fiiul lui Alexandru vodă. 275
MOLDAVIA. Pătru vodă al 6-lea, ce i-au dzis Şchiopul,
fiiul Mircii vodă al 2-lea şi nepot de soră Mihnii vodă. 276
Lucruri streine. 276
De Ivan Potcoavă ce l-au poreclit şi Creţul careli ş-au pus nume de domnie Ion vodă. 278
Cînd au purces întîi Creţul Potcoavă cu oaste căzăcească spre Ţara Moldovei. 280
Cînd au mersu ponoslu de la Pătru vodă la craiul leşăscu pentru zarva ce face
Potcoavă Creţul cu căzacii. 280
Războiul lui Pătru vodă, cînd s-au bătut cu Potcoavă Creţul, carele venisă cu căzacii. 282
Războiul al doilea, cînd s-au bătut Pătru vodă cu Creţul la Docolina. 282
Cînd s-au întorsu Creţul în Ţara Leşască şi au părăsit scaonul şi de moartea lui. 283
Cînd s-au aşedzat al doilea rînd la scaon Pătru vodă 285
De un Alexandru, fratele Creţului, lui Potcoavă, carele au venit cu căzacii
şi au apucat scaonul la Iaşi şi l-au ţinut o lună. 285
De nişte domnişori ce venisă iar cu cazaci. 286
Cînd au mazilit împăratul pre Pătru vodă Şchiopul. 286
VALAHIA. Pătru vodă al 2-lea, ce i-au dzis Cercel, sin Pătraşco vodă. 287

www.dacoromanica.ro

MOLDAVIA. Iancul vodă Sasul. 287
De un domnişor cei dzicea Ion vodă Lungul. 288
Cînd au pribegit boiarii Moldovei de răul Iancului vodă, prin ţări streine. 288
De pribegiia Iancului vodă şi de moartea lui. 288
VALAHIA. Mihnea vodă cu a doa domnie, sin Alexandru vodă al 2-lea 289
MOLDAVIA. Pătru vodă Şchiopul cu a doa domnie. 290
De nişte căzaci ce veniia să apuce scaonul Moldovei. 290
De nişte căzaci ce-au prădat nişte sate den sus de Tighinéa. 290
Cînd au zidit Pătru vodă mănăstirea Galata din dial. 291
Cînd au prădat căzacii Tighinea şi o au arsu. 291
De o secetă mare ce au fostu în dzilele lui Pătru vodă. de au perit toată roada. 291
Cînd s-au împreunat Pătru vodă cu Mihnea vodă, domnul muntenescu. 291
Războiul Pîrvului, pîrcălabului de Soroca, cînd s-au bătut cu căzacii la Perieslav,
în dzilele lui Pătru vodă. 292
Cînd au făcut nuntă Pătru vodă, de au însurat pre nepotu-său Vladul vodă. 292
De nişte căzaci de au prădat Daşovul. 292
Războiul lui Pătru vodă cînd s-au bătut la Ţuţora cu nişte căzaci ce venisă
cu un domnişor ce-i dzicea Ivan. 292
Cînd au lăsat Pătru vodă Şchipul de bună voe scaonul şi domniia şi s-au dus
în Ţara Nemţască 293
VALAHIA. Ştefan vodă ce i-au dzis Surdul. 294
Alexandru vodă al 3-lea. 294
MOLDAVIA. Aron vodă ce i-au dzis cel Cumplit. 294
Războiul lui Aron vodă cînd s-au bătut la Răut cu un domnişor ce-i dzicea
Bogdan vodă şi cînd au perit Bucium vornicul şi Trotuşan logofătul şi Paos vornicul. 295
De maziliia lui Aron Vodă. 296
Cînd au tîmpinat pre Aron vodă veste pe drum, neagiunsu la Ţarigrad,
cum împărăţiia iarăşi i-au întorsu domnia 296
Cînd au trimis Aron vodă de pe drum înainte, la scaon, pe Oprea armaşul
să prindză pre o samă de boiari. 297
Cînd au pribegit Ureche logofătul cel mare. 297
De Pătru Cazacul ce-au vinit la scaonul Moldovei. 298
Cînd s-au aşădzat Aron vodă al doilea rînd în scaon. 298
VALAHIA. Mihai vodă al 2-lea, sin Pătraşco vodă 299
Războiul lui Mihai vodă, cînd s-au bătut cu Mustafa paşa. 301
Lucruri streine. 303
Lucruri streine. 306
Cînd au trimis Mihai vodă pre Velicico la Baba. 306
Să spunem de Bator Andreiaş, ce i s-au întîmplat după răsipa războiului 312
Pentru moartea lui Mihai vodă. 316
MOLDAVIA. Ieremia Moghilă vodă, unul numit cu acest nume,
carele au fost boiariu de ţară, vornic mare. 317
Cînd au venit Zamoischii hatmanul cu leşii. 318
Ponturile de pace au fost acesteia. 319
Iar despre partea hanului era aceste ponturi. 319
Cînd au mers Ieremia vodă cu oaste şi au pus pe frate-său
Simeon vodă domn în Ţara Muntenească. 323
Cînd au mers Zamoischii şi Ieremia vodă în Ţara Muntenească. 325
Cînd au venit Ieremia vodă cu Zamoischii hatmanul în Ţara Muntenească
de au bătut pre Mihai vodă şi au pus domn pre frate-său Simeon Moghilă vodă. 327
De moartea lui Mihai vodă. 329
MOLDAVIA. Simeon Moghila vodă, unul numit cu acest nume. 329
VALAHIA. Şerban Basarab vodă, întîiul numit cu acest nume. 330
Lucruri streine. 330
Pentru întoarcerea lui Şerban vodă la Tîrgovişte, după ce au bătut pre Seichel Moişej. 331
Cînd s-au pogorît Bator Gabru de au gonit pre Şerban vodă şi au jăcuit toată Ţara Muntenească. 332
Aicea scriem de izgonirea lui Şerban vodă şi iară a firea domn Radul vodă. 333
MOLDAVIA. Costandin Moghila vodă, întîiul numit cu acest nume, feciorul Ieremiei vodă. 333
VALAHIA. Radul vodă al noaolea, feciorul Mihnii vodă. 335

www.dacoromanica.ro

Aicea scriem de Radul vodă unde au crescut şi din ce neam să trage
şi pentru Bator Gabru că lui au fost rudă din Mihna Lidii. 335
Războiul lui Costandin vodă cu Ştefan vodă, fiind şi Şerban vodă
în Ţara Moldovei, după ce-l scosese din Ţara Muntenească. 336
MOLDAVIA. Ştefan vodă al noaolea ce i-au zis Tomşa. 337
VALAHIA. Alexandru vodă al patrulea. 342
MOLDAVIA. Doamna Ieremiei vodă şi cu fii-său Bogdan vodă. 345
MOLDAVIA. Radul vodă cel Mare. 346
Lucruri streine. 346
VALAHIA. Gavriil Moghila vodă, unul numit cu acest nume. 348
MOLDAVIA. Gaşpar vodă, unul numit cu acest nume, carele au fost de neamul său italian-frînc. 348
Lucruri streine. 349
VALAHIA. Radul vodă, feciorul Mihnei vodă. 357
MOLDOVA. Alexandru vodă al cincilea, feciorul lui Iliiaş vodă şi
nepot de fecior lui Petru vodă Rareş. 357
Cînd au purces sultan Osman cu mare gătire asupra leşilor. 358
Capete de pace despre Împărăţie au fost acestia. 365
Iar depre leşi acestia. 365
Cînd au purces Împărăţiia de la Hotin spre Ţarigrad. 366
MOLDAVIA. Ştefan Tomşa vodă cu a dooa domnie. 367
Cînd s-au rădicat cu zorba inicerii asupra lui sultan Osman. 368
VALAHIA. Alexandru vodă al cincilea, feciorul Radului vodă cel Mare. 370
MOLDAVIA. Radul vodă cel mare cu a dooa domnie. 370
Cînd au făcut Radul vodă nuntă fii-său, lui Alexandru vodă. 372
De moartea Radului vodă. 373

www.dacoromanica.ro

Redactor: Daciana Vlădoiu
Tehnoredactor: Vasile Ciucă
Tehnoredactare computerizată:
MORETTI & GALL S.R.L.
Apărut: 1993

www.dacoromanica.ro

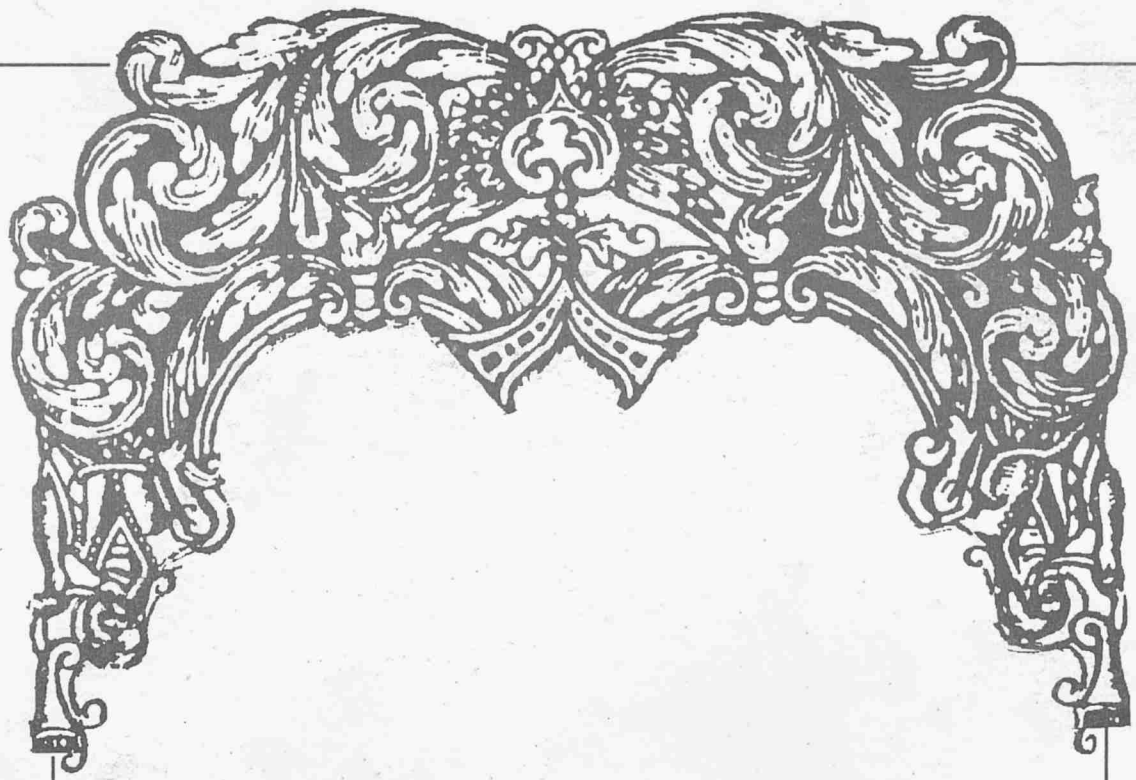

ISBN 973-21-0362-0
973-21-0363-0

950 lei

www.dacoromanica.ro

AXINTE URICARIUL

CRONICA PARALELĂ A ȚĂRII ROMÂNEȘTI ȘI A MOLDOVEI

EDITURA MINERVA

www.dacoromanica.ro

AXINTE URICARIUL

CRONICA PARALELĂ A ŢĂRII ROMÂNEŞTI ŞI A MOLDOVEI

II

www.dacoromanica.ro

Coperta de *DUMITRU VERDEŞ*

COMANDĂ DE STAT
Preţul cu amănuntul este cel
imprimat pe copertă.

www.dacoromanica.ro

AXINTE URICARIUL

CRONICA PARALELĂ A ȚĂRII ROMÂNEȘTI ȘI A MOLDOVEI
II

Ediţie critică de
GABRIEL ŞTREMPEL

Editura MINERVA
București, 1994

www.dacoromanica.ro

Pios și dureros omagiu
nobilei mele soții

ISBN 973-21-0374-4
ISBN 973-21-0363-9

www.dacoromanica.ro

f. 417v

VALAHIA.

Vl<ea>to 7136, 1628. DOMN 40. DOMNIE 43. Cap 37.

Alexandru vodă Iliiaş cu a dooa domnie au venit de la Poartă. Iar de întîmplările ce s-ar fi lucrat într-acea domnie a lui nimica scris n-am găsit, fără cît că au domnit ani 2.

MOLDAVIA.

7134, 1626. DOMN 42. DOMNIE 46. Cap 42. MIRON BARNOVSCHII MOGHILĂ, UNUL NUMIT CU ACEST NUME, CARELE AU FOST BOIAR DE ŢARĂ, HATMAN.

După moartea Radului vodă cel Mare boiarii şi ţara, văzînd pre Barnovschii hatmanul om de ţară şi fără coconi şi cunoscut şi Împărăţiei cu slujbele ce făcuse la Hotin lui sultan Osman şi ştiut şi la căpeteniile tătărăşti, mai ales lui Cantemir, cu carele legase prieteşug încă din mîrzăciia lui în Toporăuţi, cînd au trecut în Ţara Leşască, au
f. 418 ales cu galsurile/ tuturor pre Barnovschii vodă de domnie. Şi au mers o samă de boiari la Împărăţie de i-au adus steag de domnie.

Îndată ce s-au aşezat Barnovschii vodă la domnie, întîi au trimis daruri lui Calga sultan şi la Cantemir paşa, de au întors vrăjmăşiia tătarălor ce gătise ei asupra ţării; şi apoi au stătut şi după aşezatul ţării, care să stricase foarte de la Radul vodă.

LUCRURI STREINE.

Iar războiul tătarălor de atunce, ce-au avut cu léşii, au fost într-acesta chip: neştiind léşii parola ce legase la Hotin, ca să dea Crîmului din an în an 30.000 de cojoace, s-au rădicat însuşi calca sultan, fratele hanului şi Cantemir paşa cu 40.000 de tătari şi au lovit Ţara Leşască pen trei părţi: pe o parte calga sultan, pe altă parte Salmaşa mîrza, iar pe altă parte Cantemir paşa. Şi au prădat pînă la Socal şi pînă mai sus, la Liov, unde lovindu-i léşii, întîi pre calga sultan, Coneţpolschii hatmanul şi cu Hmileţschi, [de] au perit acolo mulţime de tătari, cu feciorul lui Cantemir paşa. Şi au căzut la robie şi un frate al hanului mai mic decît galga, carele mai pre urmă, eşind de la robie, au stătut şi han la Crîm, de umbla cu Hmil în Ţara Leşască. Iar partea lui Salmaşa mîrza şi a lui Cantemir paşa nu era de tot răsipite. Că măcar că lovise
f. 418v Liubomirschii/ cu léşii şi pre Cantemir paşa, iar de tot răsipă acelor oarde n-au putut face. Ci strîngîndu-se oardele iară la Nistru, la carii scăpase şi galga sultan, numai ci era să prade ţara, dînd vina Radului vodă cu au dat ştire léşilor de dînşii. Şi să nu să fie întîmplat moarte Radului vodă n-ar fi scăpat ţara de acea mare primejdie.

Ci precum florile şi pomeţii şi toată verdeaţa pămîntului stau pălite de brumă ce cade făr-de vréme şi apoi după lină căldura soarelui vin iar

---

26 pe de altă // 27 pre / pîn<ă> 1-2 // 28 la] de / sultan calga / 29 *corectat* hatmanul// 31 decît] de // 31 calga / mîrzea / risipite /*lipseşte* Că // 34 lésîi / risipă // 35 strîngîndu-să / iarăş<i> / carei // 36 calga // 37 dînsîi // 38 moarte lui Radu vodă // 40 dup<ă> //

www.dacoromanica.ro

la fire şi la frumuseţile sale céle împiedicate de răceala brumei, aşa şi ţara, după nevoile şi greutăţile ce era la Radul vodă (care au rămas vacurilor de mirare, cum au putut încăpea întru înţelepciunea acelui domn acea nemilă de ţară), au venit fără zăbavă ţara la firea sa; şi pînă la anul s-au umplut de tot bivşugul şi de oameni. Milele domnilor pot aşeza ţările, iar nemila şi lăcomiia fac răsipă ţărîlor.

Făcut-au Barnovschii vodă mare volnicie întîi curţii să dea numai odată la bir într-un an. Şi oricarele din curténi de nevoe au fugit de la ocina sa, ori la sat boeresc, ori le sat domnesc, pre toţ<i> i-au adus la pămîntul său şi la bréslele sale. Şi pe unde să pustiise siliştile, au dat slobozii, chiemînd oameni din Ţara Leşască. Şi aşa, în scurtă vréme/
f. 419 s-a umplut ţara de oameni.

Iară la al doilea an al domniei sale i-au venit poruncă de la Împărăţie să margă cu oştile ţărîi la Daşău, pentru întăritura Daşevului. Că măcar că pacea să legase la Hotin între turci şi între léşi să nu umble tătarîi stricînd la léşi şi cazacii pre mare la turci, iar nu-i putea opri dintr-amîndoao părţile pre acéste doao neamuri: nici turcii pre tătar<i>, nici léşii pre cazaci. Ci loviia totdeauna şi cazacii pre Marea Neagră locurile turceşti; şi mai mult Daşovul păţiia nevoe în toată vrémea de dînşii. Deci într-acel an au mers şi Barnovschii vodă de au lucrat toată vara acolo la cetate, tocmind zidurile şi şanţurile şi cu munténii şi cu nişte paşi orînduiţi de la Împărăţie pentru acea treabă.

După slujba ce au făcut Barnovschii vodă Împărăţiei la Daşeu, domniia cu mare fericie ţărîi, stînd tot după grijile ţărîi şi după lucruri dumnezeeşti. Şi au săvîrşit întîi mănăstirea cea mare din şesul oraşului Iaşilor, ce să zice sfînta Maria. Apoi au zidit din temelie Mănăstirea Hangul, în munţi şi Mănăstirea Dragomirna iar el o au săvîrşit, care era urzită de Crimca mitropolitul, ce iaste aproape de oraşul Suceavei. Aşijderea şi Bîrnova lîngă Iaşi, care mai pre urmă au săvîrşit-o Dabija
f. 419v vodă, făr-de alte bisérici, în multe locuri./ Iar bisérica lui Sfetii Ioann, cea din oraş, iaste făcută de mumă-sa. El au lăsat moşiia sa Toporăuţii, sat la Cernăuţ<i> şi Şipotele, la Hîrlău, cu afurisanie de la patru patriarş<i>, întîi în ţară să nu fie la alte dăjdi, fără numai la bir. Ci binele pururea iaste gingaş şi pentru păcatele oamenilor în multă vréme nu iaste stătătoriu. Pentru 40 de pungi de bani ce-i cerea veziriul de la Barnovschii vodă, ferind ţara de obiceaiu, şi nevrînd să dea, i-au venit mazilie. Şi mulţi din priiateni îl sfăuia să nu să pue împotriva unui veziriu, ci să dea acei bani, să nu vie vreo primejdie. Şi nici într-un chip n-au vrut să priimească, pentru obiceaiu, ca să nu să facă asupra

---

1 de] dă // 2 dupe / greotăţile // 3 veacurile // 4 domnu / făr<ă> / pîn<ă> // 5 bişugul / Milile // 6 aşăza ţările / risipă / ţărilor // 7 *lipseşte* mare // 8 curteni / de]dă // 9 boerescu / domnească // 10 bréslile // 13 Iar // 14 meargă / ţării / Daşăvului // 16 tătarii stricîndu // 17 aceste 2 // 18 léşîi // 20 vremea / dînşîi / mersu / *ad. marginal* Barnovschii, 1627 A // 22 munţenii / orînduiţ<i> // 23 Împărăţie<i> / Daşău // 24 domnea / fericire ţării / dup<ă> / ţării/ lucru<ri> // 25 dumnezeiaşti / şăsul // 26 Mariia / *corectat* din temelie A // 28 oraş // 29 Aşîjderea / Barnova / o au săvîrşit // 30 Sfeti Ioan // 32 Şipotile / patru]4 // 33 patriiarş<i> // 34 binile // 35 stătător / 40]40.000 A / pungi de bani] lei / vizirul // 36 obiceai // 37 mazîlie // 38 vizir / să nu-i vie // 39 obiceai //

www.dacoromanica.ro

ţărîi. Urmînd lui Petru vodă, carele au făcut Galata de sus, carele avînd bîntuială totdeauna de la turci cu dările, au strîns boiarii şi ţara şi le-au zis că nu mai poate să sature pîntecele turcilor cel fără fund. Şi luundu-ş<i> zioa bună de la toţi, au lăsat domniia şi s-au dus prin Ţara Leşască la Veneţia, unde şi viaţa sa ş-au săvîrşit cu pomenire vécinică în ţară.

Să cunoaşte că aceşti domni mume drépte au fost aceştii ţări, iar nu vitrege, cînd pentru obiceaiu să nu să facă în zilele lor, ca să îngreuiaze ţara, ş-au lăsat domniile şi asupreala ţărîi n-au priimit să fie de la dînşii. Aşa au făcut şi Barnovschii vodă, măcar că cu foarte prost
f. 420 sfat, căci după mazilie n-au mers la Poartă. Ci cumpărasă/ un tîrg în Ţara Leşască, anume Ustiia, cu cîteva moşii, nu departe de Nistru şi după mazilie au mers acolo cu toată casă lui. Şi au domnit Barnovschii vodă ani 4.

MOLDAVIA.

DOMN 43. DOMNIE 47. Cap 43. ALEXANDRU VODĂ AL ŞASELEA, FIIU RADULUI VODĂ CEL MARE.

Acéste trei domnii: a lui Alexandru vodă, feciorului Radului vodă, şi domnia dintîi a lui Moisei vodă şi a lui Alexandru Iliaş vodă supt un cap le închidem, căci că toate acéste domnii au fost scurte, unele cîte o jumătate de an, altele puţin oarece au trecut peste an şi nici lucrur<i> ce s-au întîmplat în vremile lor nu s-au însemnat.

Mai cu greu mi-au fost, iubite cetitoriule, a scrie de acéste domnii decît de céle mai de demult ce au trecut. Că de acéste domnii, ce mai sus zicem, nicăiri, la nici un létopiseţ strein, pomenit nu să află; ori
f. 420^{v} pentru/ scurtarea lor, ori căci nimica aşa ales nu s-au întîmplat în zilele lor. Ci cît am putut înţelége den boiari bătrîni, ce au fost în zilele lor, mergînd cursul anilor pre rîndul său, îţ<i> însămnăm.

După eşirea lui Barnovschii vodă în Ţara Leşască au venit domnu în ţară Alexandru vodă, feciorul Radului vodă celui Mare. În véstia tătîne-său ce avea la Împărăţie i să dedése domniia. Ci cu cît iaste ceriul de la pămînt, cu atîta era departe de firea tătîne-său, fiind om şi de trup şi de fire slăbicios şi bolnav. De care înţelegînd Împărăţiia că

---

1 ţării / Pătru / care // 2 *lipseşte* cu dările / strînsu // 3 pîntecile // 4 luîndu-ş<i> // 5 Veneţiia / viiaţa / *lipseşte* sa / vecinică // 7 mume]matce M // 8 vitrege]maştihă M // 7-10 *lipseşte* Să cunoaşte... să fie de la dînşii // 10 *lipseşte* foarte // 11 căci că / mazîlie / mersu / cumpărase / tîrgu // 12 moşii]ocine M // 13 dup<ă> mazîlie / mersu // 13-14 Şi au domnit Barnovschii vodă ani 4]Iară domn în locul lui au venit Alexandru vodă, feciorul Radului vodă celui Mare M // 15-17 *lipsesc* M // 15 Moldaviia B, *ad. marginal* A // 16 *lipseşte* Domn...Cap 43 / Alicsandru vodă al 6, fiiul / *ad. marginal* 7134 p<o>1, 1626 p<o>l A // 18 Aceste / Alicsandru / feciorul // 19 domniia / *repetă* a lui / Moise / Alixandru vodă Iliiaş // 20 aceste // 21 oareşce // 23 *după* iubite *ad.* frate / cititoriule / aceste // 24 de]dă / aceste // 25 striin // 26 zilile // 27 din boerii / zilile // 28 însemnăm // 29 Barnovschi // 30 Alixandru / vestea // 32 cu]că // 33 slăbănog / înţelegîndu //

www.dacoromanica.ro

nu iaste vrédnic de a domni o ţară ca aceasta, de margine, şi neîmplinind bine jumătate de an, i-au venit mazilie.

Însă să ispitise Barnovschii vodă oarece la margine şi trimisése pre Nicoriţă hatmanul la Toporăuţi în zilele domniei lui Alexandru vodă. Ci i-au eşit cu oşti Vasilie Lupul vornicul şi Grama stolnicul şi au gonit pre Nicoriţă hatmanul de la marginea ţărîi. Domnit-au Alexandru vodă an p<o>1./

f. 421

VALAHIA.

Vl<ea>to 7138 <=1630>. DOMN 38. DOMNIE 44. Cap 38. LEON VODĂ, UNUL NUMIT CU ACEST NUME, FECIORUL LUI ŞTEFAN TOMŞA VODĂ.

După maziliia lui Alexandru vodă Iliiaş au venit domnu de la Poartă Leon vodă. Şi s-au aşezat cu cinste în scaun în Bucureşti. Iar Matei vodă pre acea vréme au fost boiaren de i-au zis aga Matei, feciorul danciului, vornicul din Brîncovéni. Carele în zilele lui Leon vodă fiind zapciu de dăjdi în judeţul Romănaţilor şi asupra săracilor puindu-se biruri multe şi gréle s-au spart judéţele de peste Olt şi au fugit unii peste munte, alţii peste Dunăre. Deci boiarii ce au ţinut judéţele, neavînd de unde lua bani din ţară, s-au îndatorit pre la turci şi pre la balgii de au plătit de bir judéţele cîte erau asupra lor. Deci boiarii văzînd atîta răotate şi stingerea caselor lor, şi mai vîrtos că aprozii nu mai lipsiia din casele lor pentru bani, de le lua treapăd cîte 30, 40 ug<hi> odată şi din ţară nu avea de unde să mai dea, au fugit toţi boiarii de peste Olt preste munte, în Ţara Ungurească, oct<omvrie> 17, l<ea>t 7138 <=1630>, anume Matei aga Brîncoveanul, Aslan vornicul şi Gorgan spătariul, Barbul paharnicul
f. 421v Brădescul şi Mitrea vist<iernicul>/ şi Mihai postélnicul şi cu mulţi boiari. Iar Mihai spătariul Coţofeanul şi Dumitru slugériul Filişanul au fost pribegit mai nainte şi le era lăcuinţa la Haţag.

Deci şi ei, înţelegînd de pribegirea acestor boiari, le-au eşit înainte, împreună şi cu un némeş, anume Berbat Micleuş şi cu fiiu-său Mateiaş şi împreunîndu-se cu dînşii au trecut muntele prin plaiul Vîlcanului, Ogorjile în Ţara Haţagului, în luna lui oct<omvrie>. 23, joi, de s-au aşezat cu toţii la un loc, unde mare cinste şi multă socotinţă au avut de la Racoţ<i> Gheorghie, craiul Ardealului şi de la grohul şi de Zolomi David şi de la toţ<i> némeşii.

---

2 jumătate / mazîlie // 3 Barnovschi // 4 zilile domnii / Alixandru // 5 vornic / stol<nicul> // 6 hat<manul> / ţării // 6-7 *lipseşte* Domnit-au ... an pol M // 6 Alixandru // 8-11 *lipsesc* C // 8 Valahiia B, *ad. marginal* A // 9-11 *lipsesc* // 12 mazîliia / Alixandru / *lipseşte* Iliiaş / venit-au // 13 *după* Leon vodă *ad.* feciorul lui Ştefan vodă Tomşa / aşăzat // 14 boiariu // 15 vornic / zilile // 17 puindu-să / judeţile / de]du // 19 judeţile // 20 judeţile// 21 văzîndu // 21-22 *lipseşte* şi mai vîrtos ... casele lor // 23 ug<hi>]de galbeni / nu mai avea // 24 du peste // 25 *ad. marginal* Ştefan, 7138 A // 26 vornic / *lipseşte* şi [1-2]/ spăt<ariul> / pah<arnicul>// 28-33 *lipseşte* Iar Mihai spătariul ... în luna lui oct<omvrie> 23, joi C // 27 *lipseşte* şi [1]/ post<elnicul> / şi alţi boiari mulţi // 28 spătar / *lipseşte* şi / slug<erul> Filişan // 30 înţe<le>gîndu// 31 némiş / fii-său // 32 împreunîndu-să / dînşîi // 34 aşăzat // 35 Racoţi // 36 nemişii //

www.dacoromanica.ro

Iar Leon vodă au triimis pe Petru armaşul cu cărţi la Matei aga şi la alţi boiari, cu mare jurămînt, ca să vie în ţară la casele lor, că nu vor avea nici un fel de nevoe. Şi n-au vrut să vie. Mai trimis<e> Leon vodă şi a doa oară pre Calotă clucériul din Popeşti şi pre Dima din Bezdina cu cărţi cu mare jurămînt; şi tot n-au vrut să vie. Iar au timis pe al treilea rînd pre părintele Theofil, episcopul de Rîmnic şi pre Hrizea vornicul şi pre Radul logofătul din Desa cu cărţi cu mari jurămînturi ca să vie pribégii la casele şi moşiile lor şi tot n-au vrut să vie, că n-au crezut.

Într-acea vréme s-au fost întîmplat de au fost triimis împăratul
f. 422 turcesc pre un agă mare la craiul Ardealului. Atuncea/ s-au strîns toţi rumânii carii fugise din ţară acolo pentru nevoile şi dăjdiile céle gréle, mai mult de 1000 de oameni, de s-au pîrît de faţă cu Hrizea vornicul, înaintea craiului. Iar deaca au venit părintele episcopul Theofil şi cu Hrizea vornicul din solie făr-de ispravă au mai trimis Leon vodă şi a patra oară pre Radu logofătul şi pe Stanciul postélnicul din Dîlga şi pre Iane post<elnicul> din Pleşoi şi pe Preda vornicul din Ceplea cu cărţi cu multe jurămînturi, ca să vie pribégii la casele lor. Deci cînd au agiuns la Tîrgul Jiiului s-au întimpinat cu strejile boiarilor, fiindu-le cap Barbul păharnicul Brădescul şi Mihai Coţofeanul. Şi au prins pre Radul logofătul din Desa, iar ceilalţi au scăpat.

Iară aga Matei cu alţi boiari şi cu oastea ungurească şi cu mulţi roşii şi slujitorii de preste Olt veniia pre urma strejilor pre plaiul Vîlcanului, pînă au trecut în ţară. Ci prinzind de véste Leon vodă, trimis-au pre Mihail spătariul cu oşti de strajă împotriva agăi Matei. Şi întimpinîndu-se cu dînşii la sat la Ungurei, acolo s-au lovit strejile de faţă şi au biruit pre Mihul spătariul cît abia au scăpat cu fuga. Iar Leon vodă deaca au auzit de această véste rea, îndată au trimis pre doamna lui şi cu toate jupînésele boiarilor la Giurgiov.

Şi la avgust 21 de zile, fiind cursul anilor 7139 <=1631> eşit-au şi
f. 422^{v} Leon vodă cu toate oştile întru întîmpinarea/ agăi Matei, mergînd pînă la Argeş la sat la Prisecéni. Şi acolo s-au sfătuit cu toţ<i> boiarii şi cu slujitorii, dînd dărăbanţilor lefile, tot galbeni de aur. Şi iar s-au întors înapoi la scaun, tăbărîndu-se cu oştile din jos de Mănăstirea lui Pană vistiariul (ce se chiamă Sfînta Ecaterina), lîngă drumul Giurgiovului, avînd grijă mare.

---

1 trimis / Pătru / *ad. marginal* Leon, 1630 A // 2 *lipseşte* la / *lipseşte* că // 3 trimis-au // 4 doao <oa>ra / cluce<rul> // 5 pe]şi // 6 Theofil]Theodosie // 7 vornic/ Rad<u> log<ofătul> // 8 pribegii / la casele lor şi la // 10 trimis // 11 turcescu / Atunci / strînsu // 12 carei // 13 o mie // 14 daca /Theofil]Theodosie // 15 vornic / făr<ă> ispravă // 16 log<ofătul> / pre // 17 post<elnicul> / vor<ni>c // 18 şi cu multe / pribegii / cîndu // 19 ajunsu / întîmpinat // 20 Brădescul pah<arnic> /*după* Coţofeanul *ad.* spăt<ar> / prinsu // 21 log<ofătul> // 22 Iar / oaste // 23 peste / venea / pe^{2} // 24 pîn<ă> / prinzînd / veste // 25 Mihail]Mihul / spăt<arul> / streajă // 26 întîmpinîndu-se / dînşii // 27 spăt<arul> // 28 daca / veste // 29 jupînésile // 30 *lipseşte* 21 de zile / *ad. marginal* Leon, 7139 A / *lipseşte* şi // 31 oşti<le> / întîmpinarea / pîn<ă> // 32 Presicéni // 33 dîndu /dorobanţilor / întorsu // 34 tăbărîndu-să // 34-35 jos de Bucureşti, din josul Mănăstirii lui Pană vistierul / chiiamă // 36 avîndu //

www.dacoromanica.ro

RĂZBOIUL LUI LEON VODĂ CU MATEI AGA ŞI CU ALŢI PRIBÉGI.

Iar cînd au fost la avgust 23 de zile s-au lovit oştile de<a>supra viilor, din jos de Mănăstirea lui Mihai vodă şi au fost izbînda lui Leon vodă. Căzut-au într-acel războiu mulţi oameni de sabie, de tot feliul. Şi au perit Nedelco căpitanul den Ruş<i>, prinzind şi pe Preda Brîncoveanul, nepotul agăi Matei şi pre Radul logofătul din Desa, carii ş-au răscumpărat viaţa de la Leon vodă cu bani. Tăiat-au şi pre Adam banul şi pe Preda Florecoiul din Greci, acolo, în tabără. Şi au înţepat şi pe Prepusa armaşul, trimiţînd şi la Împărăţie mai mult de 40 de unguri vii. Şi au făcut Leon vodă o movilă mare de trupuri lîngă drumul Giurgiovului. Într-acel războiu au împuşcat pre Voicilă căpitanul de sîrbi într-o coastă.

Iară Matei aga şi cu Tudosie spătariul şi Gorgan spătariul şi Filişanul şi Brădescul şi Petre slugériul şi cu alţi boiari cîţ<i> au scăpat din război au fugit preste Olt şi s-au închis la Mănăstirea Tismana, de au şezut acolo zéce zile. Iar Leon vodă îndată au trimis după dînşii pre
f. 423 cumnatu-său/ Boul, ce era ban la Craiova şi cu Nedelco Boteanul cu oşti ca să ajungă pre Matei aga.

Deci fiind închişi la Tismana, acolo i-au ajuns oştile de s-au bătut trei zile şi nimica nu le-au putut strica. Deci s-au întors oştile iar înapoi şi au prădat ţara de peste Olt foarte rău. Iar Matei aga văzind că s-au dus oştile, au eşit din mănăstire, de au mers în sat în Izvarna, în judeţul Mehedinţilor, la casa Stoicăi Uncheaşul, carele i-au fost povaţă, de l-au suit într-un munte pre aga Matei şi nimica nu i-au putut strica, ci s-au întors cu oştile iar înapoi, trecînd muntele în Ţara Ungurească, aşezîndu-se la Caravan Sebeş. Iar ţara de preste Olt avut-au mult jaf, pradă şi nevoe de la Leon vodă şi de oştile lui.

Întru acea vréme era la marginea Dunării Abaza paşa, carele înţelgînd de pustiirea ţărîi cum au răsipit-o domnii streini cu grecii ţarigrădéni, au făcut sfat ca să aducă pre Matei aga de la Ardeal şi să-l facă domnu ţărîi, că vor avea săracii odihnă de la dînsul. Şi au trimis la dînsul pre popa Ignatie sîrbul din Nicopoe, ca să vie să-l facă paşa domn ţărîi. Şi s-au împreunat cu dînsul la Făgăraş. Iar Leon vodă iar au trimis pre părintele vlădica Serghie şi pre Ivaşco vornicul Bădeanul şi pre Grigorie comisul cu cărţi cu mare jurămînt la Racoţ<i> Gheorghie
f. 423v craiul şi la Matei aga şi la ceialalţi boiari, ca să vie la casele lor./ Deci

---

1-2 *lipseşte* C // 1 cu alţii]boiarii // 2 pribegi // 3 av<gust> / *ad.marginal* Leon, 7139 A / *lipseşte* de zile / deasupra // 6 den]de la / Ruşi / prinzînd // 7 log<ofătul> / carei // 8 viiaţa / pre]pă // 9 Floricoiul // 10 pre Pusa B,C / trimiţînd //12 pe // 13 căpit<anul> / coastă] coapsă C // 14-15 Gorgan spătariul i Mihai spătariul i Dumitru slugerul i Barbul paharnicul i Petru slugerul C // 14 Iar aga Matei / Tudose / spăt<arul>[1-2] // 15 Filişan / sluge<rul> // 16 războiu / peste // 17 şăzut / dînşîi // 18 cumnată-său // 20 ajunsu // 21 nimic / întorsu / *lipseşte* iar// 22 de]du / văzînd // 23 mersu // 24 jud<e>ţ Meh<e>d<inţilor> / Stoică<i> Unchiaş care au fost // 25 nimic // 26 întorsu // 27 aşăzîndu-să / Sébeş / de]du / peste // 29 care // 30 ţării / risipit-o / striini // 31 ţărigrădéni // 32 ţării // 34 domnu ţării / dînsu // 35 Serghie]Grigore C /*după* vlădica *anulat* Ignat A / vornic // 36 comis / Racoţi //

www.dacoromanica.ro

o samă de boiari anume Filişanul şi Coţofeanul şi Brădescul şi Petre slugériul şi Barbul din Poiani şi Ionaşco din Gaiu au venit de s-au închinat la Leon vodă. Şi le-au dat tuturor plăşci şi i-au boerit. Şi după dînşii au venit şi Aslan vornicul şi l-au pus ban mare la Craiova.

Iară la luna lui iunie 21 de zile, fiind cursul anilor 7140<=1632> venit-au un capigiu de la Poartă cu schimni-ceauş, dimpreună cu Preda spătariul, feciorul Nicăi vist<ierul> şi au mazilit pre Leon vodă, de s-au dus la Ţarigrad. Şi numaidecît boiarii ţărîi trimiseră pre Drăguşin şi pre Nicola de Glogova cu cărţi la aga Matei, făcîndu-i ştire de mazilia lui Leon vodă şi să vie la casa lui cu bună pace.

Deci Matei aga, înţelegînd de aceasta, au dat mulţemită lui Dumnezeu. Şi fiind om supărat de streinătate socotit-au să vie în ţară. Ci mai nainte de această véste cu 5 zile au fost trimis pre cumnatu-său Gorgan spătariul la Alexandru vodă Iliiaş, domnul Moldovei, ca să facă pace; şi acolo fu omorît de dînsul. Iar Matei aga ş-au luat zioa bună de la Gheorghie Racoţi, craiul Ardealului şi de la toţ<i> némişii, ca să vie în ţară. Ci craiul pentru multă slujbă dreaptă ce i-au făcut, cînd i-au venit némţii asupră la Tocai, n-au vrut să-l lasă să vie făr-de oameni, ci au trimis pre Vaida Bun, capitanul de unguri, cu o samă de oşti, de au petrecut pre Matei aga cu mare cinste de la Caravan Sebeş
f. 424 în luna lui av<gust> 2 zile./ Şi de acolo au conăcit la sat la Corn, pre locul turcesc, eşindu-i înainte beiul de Ruşava cu poclon şi cu mare cinste de s-au împreunat. Şi i-au dat beiul mulţi bani ca să fie de chieltuială şi de lefi. Apoi au trecut muntele dincoace, pre plaiul Drinovului şi au tăbărît în silištea Prişnii, ca să vie la casa lui.

Iară de la Împărăţie au fost dată domniia Radului vodă, feciorul lui Alexandru vodă Iliiaş, fiind tată-său, Alexandru vodă, domnu la Moldova. Şi după ce au trecut aga Matei muntele, iar boiarii şi roşii<i> cu toţ<i> slujitorii şi cu toată ţara de peste Olt au eşit întru întîmpinarea agăi Matei şi au făcut sfat mare, socotind cum că ţara iaste prădată şi mîncată de streini şi de greci şi cum că nu vor putea aştepta pre Radul vodă cu atîta datorie, ca să-i mai mănînce şi să-i prade ca şi mai nainte. Ci au rugat toţ<i> pre Dumnezeu şi au luat pre Matei aga cu sila de l-au dus la Mehmet Abaza paşa din Nicopoe; şi după ce s-au împreunat cu paşa numaidecît l-au îmbrăcat cu caftan de domnie. Şi de acolo au început a scrie cărţi în ţară, numindu-se Io Matei Basarabă voevod, dîndu-i Abaza paşa surlari ca unui domnu şi

---

1 seamă / Brădescu // 2 sluge<rul> *lipseşte* şi // 3 *lipseşte* şi[1]/ Şi i-au boerit îmbrăcîndu-i cu caftane. Şi după dînşii / plăşci, *explicat marginal* caftane A // 4 vornic // 5 Iar / iulie 24 dni 7140 C // 6-8 venit-au de la Poartă de au luat domniia lui Leon vodă. Şi îndată au purces de s-au dus la Ţarigrad. Şi au domnit ani 2 pol, fără 8 zile. Iar boiarii C // 6 dinpreună // 7 spăt<arul> / mazîlit // 8 ţării // 9 *lipseşte* şi pre Nicola de Glogova C /de]din / mazîliia // 10 lui] sa // 11 mulţumită // 13 cumnată-său // 14 spăt<arul> / Alixandru/ *lipseşte* domnul Moldovei / *lipseşte* ca // 16 Racoţ<i> // 18 nemţii / lase / fără de // 19 căpitanul / seamă // 21 avgust / Cornu // 22 turcescu // 23 să-i fie // 25 seleştea // 26 Iar // 27 Alixandru / *lipseşte* Alexandru vodă [2]// 28 Şi] Iar / dup<ă> // 29 de]du // 30 întîmpinarea // 34 Mehmet paşa Abaza // 35 dup<ă> / împreuna<t> / <îm>brăcat // 36 numindu-să // 37 Basarab / surlari şi cu toată taifaoa meterhanélui ca unui //

www.dacoromanica.ro

turci beşlii de la Diiu şi de la Nicopoe de l-au adus la scaun să fie domnu Ţărîi Munteneşti.

Şi au domnit Leon vodă ani 3./

f. 424v

MOLDAVIA.

7138.1630. DOMN 44. DOMNIE 48. Cap 44. MOISEI VODĂ, UNUL NUMIT CU ACEST NUME, FECIORUL LUI SIMEON MOGHILA VODĂ.

După maziliia lui Alexandru vodă au venit cu domniia de la Poartă Moisei vodă, om blînd la fire ca un miel, nelacom, nimărui cu rău. Multe case de jos au rădicat la cinste, ales pre Ciogoleşti. Pace de toate părţile avea, numai de datornicii turci multe strînsori şi sile era. Şi aşa toată ţara să umpluse de oameni răi, atîta cît şi la vedére umbla bulucuri de prăda şi jăfuia pre oameni, pînă lîngă oraş.

Dar precum toate domniile nu sînt fără nepriiateni şi mai ales domnii mai mulţi nepriiateni au, că precum copacii cei mai înalţi, mai multe vifore şi mai iuţi vînturi sprijinesc, aşa şi Moisi vodă, avînd nepriiateni la Împărăţie, îi scornise că va să fugă în Ţara Leşască, ca şi Barnovschii vodă. De care lucru înţelegînd Împărăţiia, au trimis poruncă pe tainâ la Cantemir paşa să margă şi să-l pornească din scaun
f. 425 spre Împărăţie. Iar de va vedea că ia/ într-altă parte, să-l prinză şi să-l trimaţă la Poartă.

Şi aşa, neştiind Moisei vodă nimica, fiind Cantemir paşa la Ţuţora sprinten cu o samă de oşténi, au trimis pre un ceauş cu cărţi de mazilie la Moisei vodă. Şi numaidecît gătindu-se au purces spre Ţarigrad. Şi au domnit Mosi vodă an 1.

7139, 1631. DOMN 44. DOMNIE 49. Cap 44. ALEXANDRU VODĂ ILIIAŞ CU A DOOA DOMNIE.

Cum s-au vestit de domnia lui Alexandru vodă mare mîhniciune au fost între boiari şi voe rea în toată curtea, ştiind cu toţii firea acelui domn. Ci au făcut sfat cu toţii şi au purces toată fruntea boiarilor la Ţarigrad cu jalobă la Împărăţie, pentru greutatea ce petrecea ţara de domnii ce nu ştiia obiceaiul ei, şi ca să-i strice domniia, anume Lupul Vasilie vornicul ce au stătut mai pre urmă şi domnu, Cehan vornicul,

---

1 şi de la Diiu beşlii turci şi de la Nicopoe asemenea, de l-au dus // 1-3 beşlii ajutor. Luîndu-şi ziua bună de la paşa au purces de la Dunăre septemvrie 17 dni şi au întrat în scaun în Bucureşti, septemvrie 20 dni 7141 C // 2 Ţării // 4-7 *lipsesc* M // 4 Moldaviia B, *ad, marginal* A // 5-7 *lipsesc* // 8 dup<ă> mazîliia / Alixandru // 9 *după* Moise vodă *ad.* feciorul lui Simeon Moghila voevod B, feciorul lui Simion vodă M / nimunui // 10 le-au rădicat // 12 atît / vedere // 13 bulucuri de strica, prăda, jăfuia / pîn<ă> // 14 făr<ă> // 16 sprijănescu / Moise // 19 scaon // 21 trimiţă // 22 Moise // 23 sprintin / seamă / oşteni / *lipseşte* un / mazîlie // 24 Moise / gătindu-să // 25-27 *lipsesc* M // 25 Moise // 26 *lipseşte* 7139... Cap 44 / Alixandru // 28 Alixandru vodă luînd domniia al doilea rînd, leat 1631, cum s-au vestit de domniia lui, mare mîhnire // 29 în]întru // 30 domnu / cu toţii au făcut sfat // 31 jalbă / greotatea // 33 vornic / *lipseşte* mai / vornic //

www.dacoromanica.ro

Savin hatmanul, Costin postélnicul, Uréche spătariul, Buhuş vistiiarnicul, Furtună comisul, Başotă logofătul şi alţi boiari, pînă la
f. 425v cincizeci de boiari/ afară dintr-alte capete de ţară, de au mers cu toţii la Poartă. Iar Ghenghia logofătul şi Ianache postélnicul rămăsése caimacami la scaun.

Nepurces din Ţarigrad au apucat boiarii pre Alexandru vodă cu domniia, că aflase el de boiari că vin cu pîră şi cum că nici într-un chip nu-l priiméşte ţara. Trimis-au înaintea boiarilor Alexandru vodă pre Batişte Veveli şi pre ceauş Batişte să le grăiască cu bine şi să tragă pre boiari în partea lui. Carii fiind făr-de ştirea veziriului şi văzînd atîta capete n-au cutezat ceaušii a le face silă; şi încă pre Batişte l-au suduit foarte tare, ales Cehan vornicul.

Însă la curţile împăraţilor multe răotăţi pot să se facă, făr-de ştirea celor mai mari. Aşa s-au întîmplat şi acelor boiari. Că pînă <a> ajunge ei la veziriul, au venit într-o noapte (poate fi cu voia chehaialei veziriului, carele multe face făr-de ştire) şi au legat pre cîţ<i>va boiari ce au fost mai capete şi i-au ţinut închişi<i> tot prin eşitori; ci numai le-au căutat boiarilor a face aşezămînt şi legături cu Alexandru vodă. Să mai ispitise boiarii, după ce eşise de la închisoare, să margă la veziriul, şi era gata lucrul acela. Ci s-au întîmplat perire veziriului; că mergînd de la curţile împărăteşti la saraiul său, l-au ucis inicérii cu pietri. Deci numai ci le-au căutat boiarilor a priimi pre Alexandru
f. 426 vodă./ Şi mergînd la Patrierşie au făcut jurămînturi boiarii lui Alexandru vodă şi el aşijderea boiarilor; şi aşa au purces din Ţarigrad spre ţară.

Iară deaca s-au aşezat Alexandru vodă la scaon (lupul schimbă părul, iar nu firea), tot pre calea acéia, ca şi la domniia dintîi au purces lucrurile. Ci boiarii cîrpiia cum putea trebile ţărîi, iar domnul mai mult îş<i> petrecea cu Batişte Veveli.

Pre acea vréme în Ţara Muntenească să rădicase boiarii şi ţara asupra lui Leon vodă pentru multa trufie şi marea lăcomie ce era într-acel domnu. Şi dentre toţi boiarii Ţărîi Munteneşti era cap Matei aga. Şi de atuncea au stătut şi domnu cu multă fericire Ţărîi Munteneşti. Iar întru amestecăturile acelor vremi Alexandru vodă scosése de la Poartă domniia Ţărîi Munteneşti fiiu-său, Radului vodă. Şi după ce au venit stiag de la Împărăţie feciorului său de domnie, l-au pornit cu cîtăva gloată de aicea den ţară. Ci prinzînd de véste Matei vodă domnul muntenesc, le-au eşit înainte cît d-abia au scăpat şi însuş<i> Radul vodă cu apărarea unora din moldovéni, ce-au fost pe lîngă dînsul.

---

1 post<elnicul> / spăt<arul> // 2 visternic / logo<făt> / şi alţii pîn<ă> // 3 mersu // 4 Ghencea log<ofătul> / post<elnicul> / *ad.marginal* Alexandru, 7139 A // 8 priimeşte / Alixandru // 10 Care / vezirului // 12 vornic // 13 să s<e> // 14 *lipseşte* mai / *lipseşte* şi / pîn<ă>// 15 viziriul / chehaialii // 16 viziriului / făr<ă> stire // 17 işitor // 18 aşăzămînt / Alixandru // 19 dup<ă> / meargă // 20 vizirul / vezirului // 22 Alixandru // 24 lu<i> Alicsandru / aşîjderea // 26 Iar daca / aşăzat Alicsandru / *ad. marginal* Alexandru, 7139 A // 27 iar firea nu / aceia // 28 ţării //31-32 într-acel]la acest // 32 dintre/ Ţării Rumâneşti // 33 Ţării // 34 întru]în / Alixandru// 35 Ţării / fii-său / dup<ă> //36 steag de domnie fecorului său, de domnie, l-au pornit // 37 din / veste // 38 muntenescu / d<e>abiia // 39 moldoveni / pe]pă / unora, *explică marginal* : cupariul A //

www.dacoromanica.ro

Nici într-un chip nu putea uita Alexandru vodă fapta boiarilor ce făcuse împotriva lui, cu venirea la Ţarigrad. Aşişderea şi boiarilor nici într-un chip lucrurile ce foarte era proaste la toate trebile ale lui
f. 426v Alexandru vodă nu le/ plăcea. Şi dintr-acéstia adăogîndu-se necredinţa şi prepunerea din zi în zi, pusése gînd Alexandru vodă numai să omoară pre o samă de boiari, ales pre Lupul Vasilie vornicul şi pre Cehan vornicul şi pre Savin hatmanul, pre Buhuş vistiiariul şi pre Uréche. Iar Costin postélnicul era mazil la ţară; ci ori să-l tragă în partea sa Alexandru vodă, ori alt gînd avînd, îl chiemasă la curte şi-i da hătmăniia. Ci văzind Costin lucrurile îngroşate între domnie şi între sfat, gînduri spurcate şi réle, după cîteva zile ş-au luat zioa bună şi s-au dus la ţară. Iar celorlalţi boiari toate gîndurile lui Alexandru vodă le descoperise Costandin Aseni, om de casa lui Alexandru vodă, cum că în zioa de Paşti era să-i omoară cu sfatul lui Batişte; deci şi boiarii umbla toţi cu paza vieţii.

CÎND S-AU RĂDICAT BOIARII ŞI ŢARA ASUPRA LUI ALEXANDRU VODĂ.

Şi văzînd cu adevărat începerea perirei lor de Alexandru vodă, ca cela ce să îneacă, s-au vorovit cu toţii şi au dat ştire ţărîi care, fierbînd în greutăţi şi în netocméle, pre<a> lesne s-au pornit. Şi nu numai curtea, ci şi ţărănimea. Şi atîta mulţime s-au strîns din toate părţile cît nu mai încăpea în tîrgu, ci umpluse locul pe supt Miroslava, strigînd pen toate uliţele pre greci./

f. 427 Vasilie vodă era cap tuturor lucrurilor acestora. Daca au năbuşit ţara, au mers de au spus domnului aiavea, cum că s-au rădicat ţara şi strigă pre greci; cărora le-au răspuns Alexandru vodă:„Daca să rădică pre greci, pre mine să rădică“. Şi văzînd atîta mulţime, nu s-au apucat de nimica, ci numai avînd mare grijă şi frică, ca să scape cu casa sa de noroade. Iar la purcéderea domniei au mers toţ<i> boiarii la curte şi să nu să fie pus cu toţii să oprească desfrînată prostimea, pozna mare şi deabiia prilejită în vreo ţară s-ar fi întîmplat. Ci tot pre lîngă domnie au mers boiarii, oprind şi potolind ţărănimea. Iar mai nu era în putérea boiarilor a opri pornirea mulţimei. Ci şi lui Vasilie vodă zicîndu-i că iaste şi el din greci, au zvîrlit unul cu un os şi l-au lovit în cap; din care lovitură au fost Vasilie vodă multă vréme rănit.

O, nestătătoare şi niciodată încredinţate lucrurile lumii, cum strămută toate şi le turbură şi face lucruri împotrivă, cînd iaste cu cale să fie frică celor mai mici, de cei mai mari. Iar curgerea lumii aduce de

---

1 Alixandru // 2 Aşîjderea // 4 Alixandru / dintr-acestea // 5 gîndu Alixandru // 6 omoare / seamă / Vasile vornic // 7 vor<nicul> / vist<ernicul> // 8 post<elnicul> / mazîl / ţară] Ţarigrad // 9 Alixandru / îl chiiamă // 10 dă / văzînd // 11 dup<ă> // 12 Alixandru // 13 dăscoperise / Alixandru // 14 zio<a> / omoare / *lipseşte* şi // 16-17 *lipseşte* M // 16 Cîndu // 17 Alixandru / *ad. marginal* Alexandru, 7139 A // 18 începerea / Alixandru // 19 ţării / carei // 20 în greutăţi]îngreuiaţi / prea // 21 strînsu // 23 uliţile // 25 mersu / aiava // 26 răspunsu Alixandru // 27 mulţi<me> // 28 nimic / grije // 29 purcederea / mersu // 30 poznă // 31 d<e>abiia / prilejîtă // 32 mersu / oprindu / potolindu mulţimea ţărănimei / puterea // 33 pornirea]puterea // 34 den // 37 cîndu //

www.dacoromanica.ro

iaste de multe ori celui mai mare grije de cei mai mici. Fericiţ<i> sînt împăraţii, craii şi domnii carii domnesc aşa ca să nu le fie nicidată
f. 427v témere de/ cei mai mici.

Un craiu de Englitera de cîte ori să îmbrăca dimineţile, de atîtea ori zicea lui-ş:„Adu-ţ<i> aminte că de multe noroade de oameni eşti stăpîn". Domnii cei buni şi drepţi fără grije şi desfătaţi stăpînesc, iar cei răi tot cu témere.

Deaca au ajuns domniia în şesul Bahluiului, aproape de Mănăstirea Balica, tot locul era plin de oameni şi striga:„Dă-ne, doamne, pre greci". Unii hăicăia, alţii jefuia. Şi acolo au cerşut să le dea pre Batişte, carele era tot aproape de Alexandru vodă. Văzînd strigarea lor, nu sta domiia de grija lui, ci de a sa. Şi numai ci i-au zis să se depărtéze de la dînsul. Şi aşa, apucîndu-l, l-au dat pre mîna ţăranilor. Nespusă vrăjmăşie a prostimei. Şi aşa, făr-de nici o milă, de viu, cu topoarăle, l-au făcut fărîme. Şi pînă într-atîta au obrăznicit unii, anume Bosie Lăpuşneanul, cît nici mantaoa din spinarea lui Alexandru vodă, că bura a ploae, n-au scăpat.

De frica, ţărănimei, ce era pen tot locul, să nu între Alexandru vodă îndată la pădure şi boiarii încă aşa socotie să se mai depărtéze de gloate la loc deşchis, fără pădure, l-au pornit pe drumul Branişţei, pe dincoace de Bahluiu, rînduind şi seiméni cu arme pe lîngă dînsul.
f. 428 Apoi, deaca s-au întors/ boiarii, au stătut la grijă să nu ia Alexandru vodă calea din Branişte spre Cantemir paşa la Bugeac. Ci îndată au ales o samă de boiari, cu Buhuş vistiiariul şi i-au trims la Branişte, după Alexandru vodă, să apuce calea pre la Huşi, pre Bîrlad în jos. Iară Alexandru vodă daca au văzut gloatele viind după sine la Branişte, mai rău s-au spăimîntat decît întîi, că-l părăsise şi seiménii toţ<i> şi copiii din casă. Iar daca s-au apropiiat boiarii, le-au zis Alexandru vodă cu lacrămi:„Mă rog pentru fiiul mieu Radul vodă să-l lăsaţ<i> cu viaţă". Şi au răspuns Buhuş vistiiarnicul:„Să n-aibă nici o grijă, nici să gîndească măriia sa că au venit cu vreun rău. Numai poftéşte ţara pre măriia sa să margă pre Bîrlad, spre Galaţ<i>, să nu aducă vreun rău asupra ţărîi cu tătarî". Şi i-au jurat să n-aibă nici o grijă. Şi într-acesta chip au priimit şi Alexandru vodă că pe unde iaste voia ţărîi, pre acolo va mérge. Şi au purces spre drumul Bîrladului, orînduind boiarii iar pre seiméni pre lîngă dînsul şi pre copiii carii îl lăsase şi cîţ<i>va boiari petrecători pînă la Galaţi.

La Tecuci au eşit şi Costin postélnicul înainte-i de la Putna şi l-au

---

1 Fericiţi // 2 carei domnescu // 4 de]din / diminéţile // 5 Adu-ţi // 6 făr<ă> / stăpînescu // 8 Daca / ajunsu / şăsul / *după* ajuns *anulat* boiarii A // 10 jăfuia // 11 Alixandru // 12 ce[1] // 13 depărteze // 14 fără nici // 15 pîn<ă> într-atît // 16 Lepuşneanul / mantaoa]imurlucul / Alixandru // 17 că bura a ploae]fiindcă ploa // 18 pen]peste / Alixandru // 19 socotise // 20 făr<ă>/ Braniştii // 21 Blahluiu / seimeni // 22 daca / întorsu / grije / Alicsandru // 24 seamă / vist<ierul> / dup<ă> // 25 Alicsandru // 26 Iar Alixandru / *ad. marginal* Alexandru, 7139 A / gloate / după sine]dupe dînsul // 27 *lipseşte* mai / seimenii // 28 Alixandru // 29 Boiari, mă rog // 30 viiaţă / răspunsu / vist<ierul> / Să n-ai grije măriia ta, că n-au venit nici cu un rău // 31 pohteşte // 32 pe măriia ta să mergi / Galaţi / aducă]vie // 33 ţării / tătarii / i-au jurat]le-au făcut jurămînt // 34 într-acest / Alixandru // 35 ţării / pe / merge // 36 seimeni / copii / care // 37 pîn<ă> // 38 au]i-au / post<elnicul> / înainte //

www.dacoromanica.ro

petrecut cu cinste şi cu conace pînă la Galaţi, plecîndu-l să vie la împăcăciune cu boiarii şi să vie iar în scaon, luund Costin postélnicul acea grijă asupra sa; şi nici într-un chip n-au vrut să priimească, ci au trecut Dunărea la Galaţi spre Ţarigrad. Domnit-au ani 2./

f. 428^{v} 5 *MOLDAVIA.*

7141, 1633. MIRON BARNOVSCHII MOGHILA VODĂ L-AU CHIEMAT ÎMPĂRĂŢIIA DIN ŢARA LEŞASCĂ SĂ-I DEA DOMNIIA A DOA. ŞI MERGÎND LA POARTĂ I-AU TĂIAT CAPUL.

10 După ce s-au văzut boiarii şi ţara mîntuiţi de domniia lui Alexandru vodă Iliiaş, au stătut cu toţii după alesul domnului nou. Striga cu toţii să fie Lupul Vasilie vodă. Însă îi da şi legături ce va lua din ţară; şi ce s-ar lega pentru dări atunce, la acel ales, mai mult să nu ia. Ci văzînd Vasilie vodă acéle legături, ori că vedea pre cîţ<i>va din capete că trag
15 spre Barnovschie vodă, n-au priimit într-acea dată domniia, ci au stătut şi el la sfatul acela, să se trimiţă la Barnovschii vodă în Ţara Leşască să vie iar la scaunul ţărîi.

Nu era să treacă pre Barnovschii vodă şi sfîrşitul zilelor trage cu deasila pre om.Că au sosit boiarii cu véste la Ustia, unde şedea în
20 Ţara Leşască, că ţara iar îl poftéşte să vie la domnie. Cu mare bucurie au priimit acea véste (Neştiutoriu gîndul omenesc însuşi, de sine, la ce mérge şi la ce întîmplări pre urmă vine). Îndată au făcut ştire craiului şi domnilor din Ţara Leşască, poftind voe să-şi margă la scaunul ţărîi ce-i
f. 429 de moşiia sa. Şi îndată s-au gătit din Ustia/ şi au purces spre ţară,
25 aşteptîndu-l boiarii şi slujitorii cu mare bucurie la margine.

Mai nainte de ce au purces Barnovschii vodă din Ustia, un leah megiiaş de ai lui, totdeauna îl sfătuia să nu meargă, să nu-şi dea viaţa fără grije, pe viaţă cu grijă şi cu cumpănă, arătîndu-i lunecoase lucrurile domniei de Moldova, fiind supt stăpînirea Turcului. Şi ce
30 lipsă are, fiind ca şi un domn în ţara lor, fără grijă, cu sate şi cu tîrguri. Iar Barnovschii au răspuns leafului, la acéle cuvinte: „Dulce iaste domnia de Moldova". Mai zicînd leahul: „Iară şi obezile turcilor încă sînt gréle". Şi apoi aşa au eşit cuvintele leahului, cum au zis.

Cum au sosit Barnovschii vodă în Iaşi din Ţara Leşască, avînd
35 bucurie toţ<i>, au stătut după gătire de calea Ţarigradului, că altă

---

1 pîn<ă> // 2 scaun / luînd post<elnicul> // 4 la]de la / *lipseşte* Domnit-au ani 2 M // 5-9 *lipsesc* M // 5 Moldaviia B, *ad. marginal* A // 6 *lipseşte* 7141, 1633 // 8 dooa // 10 Alixandru // 11 dup<ă> //12 să fie Lupul Vasilie domnu, dar cu aşăzămînt ce va lua // 13 atuncea / *lipseşte* la / acel ales să s<e> ia, iar nu mai mult. // 13-14 Ci acele / vedea]pricepea // 15 Barnovschii // 17 ţării // 19 pre om cu deasila / vestea / Ustiia / şădea // 20 îl pohteşte iarăş<i> / *lipseşte* să vie // 21 veste / omenescu / însuş<i> // 22 merge // 23 pohtind / meargă / scaon / *lipseşte* ţărîi / ce-i] cel // 24 Ustiia // 25 slujitorii şi boiarii // 26 *repetă* de ce au purces / Barnovschi / Ustiia // 27 nu-ş<i> / viiaţa // 28 făr<ă> / viiaţă // 30 domnu / făr<ă> de grijă // 31 Barnovschi / răspunsu leavului / acele // 32 Mai zise leaful / Iar // 33 leavului // 34 Că cum / *lipseşte* din Ţara Leşască / *ad marginal* Barnovschii, 1633, 7141 A // 35 toţ / dup<ă> //

www.dacoromanica.ro

mijlocire nu era, ci numai să meargă la Poartă să ia de acolo domnia, după sărutarea poalei împărteşti. Sfătuia mulţi, în multe chipuri; şi au cercat şi la Abaza paşa, serascheriul de Silistra, ci n-au putut afla alt mijloc, numai de a mérge la Împărăţie.

Şi într-acea vréme să întîmplase de chemase Împărăţiia şi pre Matei vodă, domnul muntenesc, la sărutatul poalei. Şi după cîteva fapte şi ale lui Matei împotriva Împărăţiei, cu scosul lui Leon vodă şi apoi a
f. 429v Radului vodă, feciorul lui Alexandru vodă, iar tot era mai/ uşoare lucrurile lui Matei vodă, că n-au eşit într-altă ţară, cum eşise Barnovschii vodă supt ascultarea craiului leşesc. Deci turcii, ca să aducă mai lesne pre Branovschii vodă la mîna sa, fără zăbavă au pornit pre Matei vodă cu stiag de domnie în Ţara Muntenescă; iar Barnovschii vodă n-au putut scăpa de perire, precum vei afla la rîndul său.

Purcesése cu Barnovschii vodă mulţime de boiari, preoţi, călugări, cu un gînd şi cu un glas să se roage cu toţii Împărăţiei să li se dea domnu Barnovschii vodă, între carii era şi Lupul vornicul. Ci văzînd că mulţi sfătuia pre Barnovschii vodă să omoară pre Lupul, ştiind amestecăturile lui şi mergînd Barnovschii vodă pre la Matei vodă prin Bucureşti, au stătut Vasilie vodă, care să poméneşte Vasilie Lupul vornicul, văzind că-i iaste a mérge pre la Matei vodă, carele din Ţarigrad ştiia toate umbletele lui, au nevoit cu toată mijlocirea ca să se întoarcă înapoi în ţară, zicînd către Barnovschii vodă că l-or gîlcevi grecii pentru scosul lui Alexandru vodă; şi pentru morţile ce să făcuse în greci la scosul lui, n-au fost amestecat. Deci Barnovschii vodă, ca un creştin ce era la fire, l-au slobozit.

Iar deaca s-au adunat cu Matei vodă şi au aflat că s-au întorsu Lupul vornicul îndată au răpezit după dînsul, să-l întoarcă. Ci s-au păzit Vasilie vodă cu mersu şi nu l-au apucat în cale; nici era în putéria
f. 430 lui Barnovschii vodă ca să trimiţă/ să-i facă vreo răutate lui Vasilie Lupul vornicul, nefiindu-i domniia dată şi stînd după trebile lucrurilor sale.

De la Matei vodă au mers Barnovschii vodă pe la Abaza, prin Silistra. Dar şi Matei vodă, cît au putut au luptat pentru dînsul şi la Abaza paşa şi la Poartă. Şi să arăta Abaza paşa foarte blînd şi cu cuvinte mîngîioase, Ci turcii cu săgeţi de bumbac ucig pre [pre] oameni.

După ce au sosit la Ţarigrad, văzînd veziriul atîta gloată de ţară cu Barnovschii vodă, i-au învăţat să nu strige pentru Barnovschii vodă, ci

---

1 la Ţarigrad la Poartă / domniia // 2 dup<ă> / poalii // 3 sarascherul // 4 numai de a mérge la Împărăţie]ci numai să meargă la Poartă // 5 chiemase // 6 muntenescu / poalii // 8 Alixandru // 10 Barnovschii / leşăscu // 11-13 vodă, n-au putut scăpa de perire şi pentru ca să-l aducă în mîna sa, făr<ă> zăbavă au pornit pre Matei vodă cu steag de domnie în Ţara Muntenească; iar Barnovschii vodă, cum am zis, n-au putut // 14 *ad. marginal* Barnovschii, 7141 A // 15 să li să dea // 16 carei / vornic / văzîndu // 17 Barnovschi / omoare // 19 pomeneşte / Vasile Lupul vornic // 20 văzînd / merge // 21 umbletile // 22 *lipseşte* întoarcă A / către // 23 Alixandru // 24 Barnovschi // 26 daca // 27 vor<ni>c / repezit dup<ă> dînsu // 28 vodă]Lupul / puterea // 29 răotate // 30 *lipseşte* Lupul vornicul / nefiind / dup<ă> // 32 mersu / *ad. marginal* Barnovschii, 7141 A // 35 ucig]omoară // 37 viziriul //

www.dacoromanica.ro

să tacă, să lasă pre mila Împărăţiei, că-i vor face perire. Ci gîndind boiarii că iaste veziriul ajuns cu darurui de la cineva, totdeauna striga şi da răvăşale la veziriul cum că nu priimesc pre altul. Şi să punea cu gloatele la locuri ca acélia ca să se vază şi de însuşi împăratul. Şi acéia apoi au mîncat capul lui Barnovschii vodă. Că pîra de la nepriiateni nu lipsiia, mai ales de la Vasilie Lupul vornicul cu cărţile ce trimitea din ţară pe la priiatenii lui, cum că de-l vor slobozi viu pre Barnovschi vodă, Ţara Moldovei va fi cu léşii una şi iaste ca o iscoadă a léşilor. O, îndrăcite cuvinte a voitoriului de rău veninuri, ce nu scornéşte
f. 430v limba cea amară a nepriiatenului?/ Acélia adăogîndu-le la Împărăţie asupra lui Barnovschii vodă, după fapta ce i să prilejise, de eşise în Ţara Leşască şi Abaza paşa încă-i era pîrîş şi mai ales zilele lui céle sfîrşite. Că într-acea vréme lovise şi cazacii pre Marea Neagră; numai ci s-au ales cu sfatul Împărăţiei să piară Barnovschii vodă.

Stătuse voia Împărăţiei pre toţi cei ce venise cu dînsul ori să-i tae, ori să-i dea la catarge. Ci muftiul, capul legii turceşti, n-au dat slobozenie zicînd: „Ce iaste vinovată gloata? Să se piarză capul şi să vor potoli gloatele".

DE MOARTEA LUI BARNOVSCHII VODĂ.

Au priceput Barnovschii vodă cu cîteva zile perirea lui (că-l închisése veziriul, cu porunca împăratului, cu cîteva zile mai nainte). Şi dintr-acea închisoare scrisése o carte aici în ţară, la mumă-sa şi de pre cuvintele ce-au scris s-au cunoscut că au fost asupra morţii. Şi aşa într-o zi l-au luat de la Împărăţie şi la vedéria divanului, privind şi însuşi împăratul pre fereastră perire lui, i-au tăiat capul. Iar o samă de boiari, din capete, era închişi şi aştepta şi ei din ceas în ceas moartea. Iar alţi boiari, mai de jos, şi alţi oameni era toţ<i> înspăimîntaţ<i> de grija morţii şi ascunşi prin toate unghiurile au petrecut cîteva zile cu multă grijă.

Nu putem lăsa a pomeni de nişte lucrur<i> ce s-au întîmplat în
f. 431 Ţarigrad după perirea acestui domn, care nu numai/ aici în ţară, ci şi în Ţarigrad să povestéşte pînă astăzi. De un cal al lui Barnovschii vodă, pre carele ducîndu-l la grajdurile împărăteşti, s-au trîntit calul pe jos şi îndată au murit. Iar a dooa zi, noaptea, s-au aprins şi Ţarigradul, de au ars mii de case. Această întîmplare de ardere, ori că după obiceaiu, ori că au arătat Dumnezeu sîngele cel nevinovat, că era Barnovschii vodă om bun şi cu mare rugăciune cătră Dumnezeu, de care şi Toma vornicul, fiind postélnic al doilea la dînsul, mărturisiia că l-au năzărit

---

1 lase / gîndindu // 2 vizirul / ajunsu // 3 răvaş<e> / vizirul / priimescu // 4 acelea / aceia // 5 *lipseşte* vodă / neprieteni // 6 vornic / cărţi // 7 prietenii / Barnovschii // 9 venunuri A / scorneşte // 10 Acelea adăogîndu-să / *lipseşte* la Împărăţie // 11 Barnovschi / prilejîse / işise // 12 încă îi / zilile // 14 piiară // 15 *lipseşte* toţi // 17 piiarză // 18 gloatile // 19 *lipseşte* M / Barnovschi B. *ad. marginal* Barnovschii, 1634 A // 20 Barnovschi / de perirea // 22 de]du // 24 vederea / privindu // 25 însuş<i> împăratu<l> / seamă // 26 închiş<i> // 28 grij<a> // 29 grij<ă> // 30 lucruri // 31 dup<ă> / domnu // 32 povestéşte]pomeneşte / pîn<ă> // 34 aprinsu // 35 arsu / dup<ă> obiceai // 36 Barnovschi // 38 post<elnic> / mărturisea / năzărit]văzut //

www.dacoromanica.ro

pe la miezul nopţii stînd în genunche la rugăciune înaintea icoanei, cu mare osîrdie.

Iar Barnovschii vodă la firea sa era foarte trufaş şi la portul hainelor mîndru, iar la inimă foarte drept şi nelacom şi blînd şi multe mănăstiri şi bisérici au făcut, dupre cum s-au scris mai înapoi la domnia lui. Cu toate bunătăţile era spre ţară, iar de sine, cu purtatul trebilor Împărăţiei, pre mărturiia a mulţi boiari bătrîni, foarte slab. Să pomenéşte din zilele lui şi o iarnă ce au căzut în luna lui martie, care iarnă îi zic iarna lui Barnovschie vodă pînă astăzi.

Trupul lui Barnovschie vodă, după ce l-au tăiat, au stătut înaintea curţii împărăteşti pînă în desară. Apoi au poruncit veziriul de au slobozit de la închisoare pe Costin ce era postélnic mare la Barnovschii vodă şi au mers de au rădicat oasele denaintea curţii şi le-au dus la Partrierşie. Iar mai pre urmă spun să le fie adus Vasilie vodă oasele aici în ţară./

f. 431v La slobozirea lui Costin postélnicul din închisoare au întrebat ceauşii, cu pază să-l slobozească, au fără pază? Au zis chehaiaoa veziriului: „Unde să fugă, săracul?" Ci de atunce ceialalţi boiari, carii era închişi, şi cei ascunşi, au mai apucat la suflet cu nădéjde de viiaţă, deaca au văzut pre Costin că l-au lăsat fără pază, să astruce oasele. Apoi, a dooa zi deaca au văzut chehaiaoa veziriului pre Costin postélnicul că au venit dis de dimineaţă iar înaintea lui au zis: „Săracul, el au venit ca o oae singur iar la închisoare; pasă la ceilalţi, că veţ<i> eşi, şi tu şi ceialalţi, în puţină vréme". Iar boiarii cei închiş<i> era aceştia: Ghianghia logofătul, Başotă hatmanul, Cehan vornicul, Roşca vistiiariul şi Costin postélnicul.

A treia zi după astrucarea lui Barnovschii vodă, într-o noapte, trecuse împăratul sultan Murat la Scudar, pre Bogaz, la primblare şi au întrebat pre veziriul, aşezat-au domn la Moldova, în locul ghia<u>rului ce au perit? Au răspuns veziriul că nu s-au pus încă domnu, ci pre cine va fi voia Împărăţiei să se pue, să nu stea acea ţară fără domnu. I-au răspuns împăratul:„Chiamă pre ghiaurii ce sînt boiari acei ţări, şi pre cine vor vrea să-ş<i> aleagă domnu, să le fie dat. Deci îndată, tot într-acea noapte, au trimis veziriul cu caicul unde era boiarii închiş<i> şi au luat iar pre Costin postélnicul, înspăimîntat că-l f. 432 duc noaptea să-l/ înéce, sau să-l muncească, pentru avuţiia lui Barnovschii vodă. Iar deaca l-au dus înaintea veziriului, i-au zis: „Iată că împăratul vă iartă capetele şi de acum sînteţ<i> slobozi. Ci să mérgeţi să vă alégeţi domn pre cine veţ<i> pofti".

---

1 genuche / *lipseşte* la rugăciune / icoanii // 3 portu / *ad. margianl* 7142 A // 5 după cum //6 domniia / purtatu // 7 slabe // 8 zilile / mart<ie> // 9 Barnovschi / pîn<ă> // 10 Barnovschi // 11 pîn<ă> / diseară / vizirul // 11-12 *lipseşte* de au slobozit // 12 *după* închisoare *ad.* de au scos / ce era]ce au fost / postelnic // 13 mersu / dinaintea / le-au]l-au //14 Patrierşîie / *lipseşte* le / Vasilie / *după* dus la, *anulat* mitropolie A // 15 aici în ţară]în Ţara Moldovei // 16 post<elnicul> // 17 Şi au zis/ vizirului // 18 atunci / *lipseşte* carii era închişi // 19 nădejde / daca / pe // 20 făr<ă> / astruce]îngroape / daca // 21 vizirului / post<elnicul> / diiz // 22 *lipseşte* iar // 24 Ghianghia]Gonţea / log<ofă>t // 25 vornic / vist<ierul> / post<elnic> // 26 dup<ă> / Barnovschi // 27 Boaz // 28 pe vizirul / aşăzat-au domnu // 29 răspunsu viziriul // 30 domnu]pîn<ă> acum // 31 răspunsu / Chiiamă / gheaurii // 32 fie dat]dai // 33 vizirul la acei boiari, unde era închişi, cu caicul şi au luat // 34 post<elnicul> // 36 daca / vizirului // 37 capetile // 38 mergeţ<i> / alegeţ<i> domnu / *după* pohti *ad.* voi //

www.dacoromanica.ro

Întorsu-s-au Costin postélnicul din spaimă cu bucurie de la veziriul la ceilalţi boiari ce era închişi, de le-au spus véstia. Şi au slobozit şi pre ceialalţi boiari, mergînd cu toţii la un loc de au făcut sfat. Şi au ales pre Moisi vodă cu a doa domnie, în locul lui Barnovschii vodă. Iar perirea lui Barnovschii vodă au fost în anul 7141, 1633, iunie 16 zile/.

f. 432v

MOLDAVIA.

7141, 1633. DOMN 44. DOMNII 48. Cap 44. MOISI MOGHILA VODĂ CU A DOA DOMNIE.

După perirea lui Barnovschii vodă au mers toţi boiarii şi gloatele la gazda lui Moisi vodă şi de acolo la saraiul veziriului de l-au îmbrăcat cu caftan de domnie. Şi făr-de zăbavă au purces spre ţară, iar cu cîtăva datorie ce s-au făcut din asupreala turcilor.

Nu eşiia suspinul dintre toţi pentru moartea lui Barnovschii vodă, ci toţi jăluia pre Lupul vornicul, căruia toate pîrăle să aflase. Deci încă de pre cale au trimis Moisi vodă pre Cehan vornicul şi pre Roşca vistiiariul şi pre Banul, să vie înainte, să prinză pre Lupul vornicul. Ci precum era paza cestora să-l prinză, cu mult mai tare să păziia Lupu, şi mai meşter. Avînd ştire de toate cîte i să gătise, au fugit din Iaşi şi în cîteva zile au fost pitulat aici în ţară, prin păduri, apoi prin Ţara Muntenească în chipul neguţătoresc au trecut la Ţarigrad. Iar casei lui şi mume-sei şi surorilor ce avea, deaca au venit Moisi vodă în scaun, nici o asupreală nu le-au făcut, ci încă socotinţă avea jupîneasa lui şi coconii de la dînsul. Pre care lucru să poate cunoaşte firea cea
f. 433 creştinească/ a lui Moisi vodă, măcar că ştiia că, îndată ce au mers Lupul vornicul în Ţarigrad, umblă după domnie.

Fiind Moisi vodă pre cale, iar lui Abaza paşa îi venise poruncă de la Împărăţie să se gătească asupra léşilor, carii aşa supusése pre moscali, cît Vladislav craiul leşesc nu mai eşiia cu oştile din ţărîle Moscului. Şi într-acea vréme pierduse moscalii toată putéria de a staré împotriva léşilor. Şi pînă în stolița Moscului ţinea léşii cetăţile şi mulţi din capetele Moscului priimiia pre craiul leşesc să fie la dînşii împărat.

Deci moscalii trimisése sol la turci, făgăduindu-le Cazanul şi Azdrahanul, doao ţări tătărăşti, care şi acum le ţin moscalii, numai să le dea ajutoriu împotriva léşilor. Şi le-au dat ajutoriu, orînduind pre Abaza paşa cu toate oştile turceşti cîte au fost de la Buda pînă la

---

1 post<elnicul> / bu<cu>rie / viziriul// 2 la]iar / închiş<i> / véstia]povéstea// 3 pe// 4 Moise / dooa // 5-9 *lipseşte* Iar perirea lui Barnovschii... cu a doa domnie M // 6 *lipseşte* zile // 7 Moldaviia // 8-9 *lipseşte* // 10 Dup<ă> / mersu // 11 vizirului // 12 făr<ă> zăbavă // 14 Barnovschii// 15 toţ<i> / vor<nicul> / *lipseşte* încă // 16 de]du / vor<ni>c // 17 vist<ierul> / vor<ni>c // 18 acestora // 20 aici]acolea // 21 Ţara Rumânească / chip neguţătorescu // 22 daca / Moise // 24 *lipseşte* poate // 25 mersu / 26 vor<ni>c // 27 *ad. marginal* Lucruri streine A // 29 leşăscu / ţările / *ad. marginal* Moisi, 7141 A // 30 puterea / staré]sta // 31 pîn<ă> / léşîi // 32 di<n> / leşăscu / să le fie / dînşîi // 33 soli / *ad. marginal* Lucruri streine A // 35 ajutor // 36 pîn<ă> //

www.dacoromanica.ro

Nistru, cu domnii dintr-amîndoao ţările şi pre tătari. Şi au lovit întîi oardele lui Cantemir paşa cu trecătoarea Nistrului la Hrinciul, mai jos de Hotin, în Ţara Leşască, de robise Podolia, întorcîndu-se cu cîtva plian. Ci prinzind de véste Coneţpolschii hatmanul, carele era lăsat de craiu pentru paza marginei dintr-acéste părţi şi au ajuns pre tătari la Prut împotriva Cornul<ui> lui Sas, pre carii lovindu-i, au scos toţ<i> f. 433v robii cîţ<i> luase. Şi au/ perit cîţ<i>va tătari.

În luna lui avgust au întrat şi Moisi vodă în scaun. Şi încă bine neaşezat au întrat şi Abaza paşa cu oştile în ţară, oct<omvrie> 7, 7142<=1633>. (Şi dintru acest an sînt începute şi zilele vieţii méle), cu care dinpreună şi Moisi vodă au purces cu oştile spre Ţara Leşască. Şi au pus Abaza paşa tabără pre Nistru, unde cade apa Cameniţei în Nistru.

LUCRURI STREINE.

Toată putéria léşilor era cu craiul asupra Moscului. Ci cît au putut strînge Coneţpolschii hatmanul oaste leşască şi căzăcească, ca vreo 12.000 de oameni, au pus tabăra şi el supt Cameniţă, de spre capişta armenească. Iar Abaza paşa, lăsînd tabăra pe Nistru dicoace, precum s-au zis, singur cu toate oştile gata de războiu au trecut Nistrul şi au mers drept asupra taberii leşeşti, avînd cu sine de toate oştile, cu tătari şi Matei vodă, domnul din Ţara Muntenească şi din ţara noastră, ca 30.000 de oameni de războiu.

Léşii încă grijise şanţurile bine, cu puşci şi cu pedestrime. Şi au eşit şi ei cu călărimea den afară de şanţuri. Au dat năvală turcii cu f. 434 mijlocul oştii foarte tare şi aripa din dreapta/ a tătarilor, pînă s-au amestecat cu călărimea léşilor. Iar aripa din stînga, a domnilor, ori neprinsă firea ţărîlor acestora cu focul, ori că nu-i trăgea inima pre munténi şi pre ai noştri să meargă creştin asupra creştinilor, au stătut mai moale. Iar şi turcii cu tătarîi n-au zăbovit mult apropiiaţ<i> de şanţurile léşilor, pentru focul care da foarte des, cu multă moarte în turci şi în tătari, ci s-au dat şi ei înapoi.

Şi s-au mutat Abaza paşa cu toată oastea despre o vale, care iaste aproape de Cameniţă, anume Mucşa şi iar au tocmit oastea cu sabiile zmulte turcii asupra moldovénilor şi a munténilor să margă de frica lor la năvală. Şi au dat Abaza paşa al doilea rînd, cu toate oştile năvală asupra léşilor. Şi înfrînsése o roată de léşi; ci le-au eşit alte roate de apărare. Şi nimica n-au făcut, nici cu a doa năvală, ca să poată sparge tabăra leşască.

---

1 ţările // 2 Cantimir // 3 Podoliia întorcîndu-să // 4 plean / prinzînd // 5 craiul / marginii / dintr-acéste / ajunsu // 6 Cornului / care // 8 *ad. marginal* Moisi, 7141 A // 9 neaşăzat / la oct<omvrie> 26, 7141 // 10 dintr-acest / zilile / méle]unuia din cronicari // 11 Moise // 12 paş<a> / *lipseşte* unde cade apa Cameniţei în Nistru // 14 *lipseşte* Lucruri streine B,M // 15 puterea // 17 o capişte // 18 pre / *după* Nistru *ad.* unde cade apa Cameniţii în Nistru // 18 *lipseşte* precum s-au zis // 19 Nistru // 20 mersu / leşăşti / 21 oşti / din ţara noastră]a Mold<o>vei // 23 Léşîi // 24 din / cu]la // 25 tătarilor / pîn<ă> // 27 ţărilor // 28 munténi şi pre ai noştri]rumâni şi pre moldoveni // 29 tătarii // 32 paş<a> // 33 *după* oastea *ad.* pe turci // 34 asupra muntenilor i a moldovenilor // 37 *după* roate *ad.* înainte / nimic / dooa //

www.dacoromanica.ro

Stătut-au războiul pînă la vréme de chindie şi să mira domnii cu ce mijloc ar spăria pre Abaza paşa de la Cameniţă. Că de a lua tabăra leşască pusă la un loc ca acela şi supt o cetate ca acéia, nu era putinţă. Ci au făcut véste prin nişte călăraşi cum că au dat călăraşii de nişte oşti
f. 434v 5 căzăceşti cu tabără legată viind despre/ Nădăbor, <viitoare într-ajutoriu léşilor. Şi den cuvînt în cuvînt> au sosit şi la Abaza paşa, care vrînd să ştie mai adevărat şi întrebînd pre Moisi vodă au adus călăraşii înaintea lui, fiind învăţaţi ca să adeveréze lucrul cum aşa iaste şi cum că au văzut cu ochii lor peste pădurea Nădăborului oastea.

10 Îndată au stătut la gînduri Abaza paşa de a purcéde tabăra spre Nistru. Văzind că n-are ce face şi oştii leşeşti şi socotind şi răceala acestor doao ţăr<i> la bătae, au purces de cu noapte într-acea zi îndărăt.

Léşii încă era bucuroşi că s-au mîntuit de nepriiateni, nu i-au
15 gonit, ci au stătut pre loc, păzindu-şi tabăra lor. Iar Abaza paşa, să nu să întoarcă de tot fără véste, înţelegînd de un oraş leşesc, mai jos de Cameniţa, anume Studeniţa, s-au pornit asupra acelui tîrgşor, la care era puţintei haiduci de paza cetăţii, iar céialaltă gloa<tă> tot ţărănime, strîngîndu-se de prin prejur, au fost bejeniţ<i>. S-au apărat doao zile
20 tîrgul, iar a treia zi au fugit haiducii noaptea spre Cameniţă. Iar ţărănimea toată cîtă au fost acolo au căzut în robie la turci şi la tătari. Acolea, la acea năvală, au căutat şi a lor noştri a mérge, iar tot au dat ştire haiducilor să fugă, ca să nu piiae.

Mare véste sîliia Abaza paşa să scoată Studeniţei şi ce au fost
25 fruntea de oameni au ales şi i-au trimis la Împărăţie, puindu-le nume că sînt oameni mari de Ţara Leşască. Între care roabe să tîmplase şi o
f. 435 fată/ foarte iscusită la trup, puindu-i numele că iaste fata hatmanului leşesc.

După acea izbîndă s-au întors Abaza paşa spre Dunăre, cu gînd
30 foarte rău spre domni şi spre boiari pentru înşelăciune care s-au aflat apoi. Că acéia cu cazacii la Nădăbor, ce s-au fost scornit, n-au fost nimica. Şi deaca au venit la Iaşi au stătut cu corturile în şes despre Mănăstirea Balica. Şi a doa zi pusése gîndul să prinză pre toţi boiarii şi să-i pue în obezi, să-i ia cu sine ca să se plătească la Împărăţie de
35 ponoslu, că i-au fost ţările acéstia de zminteală. Şi un turc orb de un ochiu, priiatin lui Costin hatmanul, au descoperit gîndul lui Abaza paşa şi au fugit boiarii în céia noapte din Iaşi, de au ajuns pînă îi zio la Mănăstirea Pobrata.

Iar a doa zi Abaza paşa stringînd pre Moisi vodă pentru boiari, au

---

1 pîn<ă> // 2 speriia // 3 aceia // 4 prin]pre / *corectat* véste A // 5 Nădăborul // 6 şi au sosit // 7 *lipseşte* mai / Moise / *lipseşte* înaintea lui // 8 cum că // 11 Văzînd / leşăşti // 12 ţări // 15 păzindu-ş<i> // 16 făr<ă> / leşăscu // 18 ceialaltă / *lipseşte* tot // // 19 de]du / băjăniţi / doao]2 // 22 a lor noştri]moldovenilor şi rumânilor / merge // 23 piee // 24 siliia / St<ud>eniţii // 25 ales]adus // 26 să tîmplase]era // 27 trupu // 28 leşăscu // 29 întorsu // 30 înşălăciunea // 31 apoi]pe urmă / aceia // 32 nimic / dacă / în]pe /şăsu // 33 dooa // 35 ţările acestea / Şi]Ci / turcu orbu // 36 priiaten // 37 fugi<t> / într-acea noapte / ajunsu / pîn<ă> // 39 dooa / strîngînd pe Moise //

www.dacoromanica.ro

dat seama că s-au dus pentu treaba birului, fiind birul întîrziiat. Iar alţii şoptiia lui Abaza paşa că s-au dus boiarii la léşi să-i pornească în urma lui. Şi într-acesta chip au luat sfîrşit venirea lui Abaza paşa asupra léşilor în anul 7142<=1633>; toamna, la noemvrie, au trecut Dunărea la scaunul său. Şi cît s-au aşezat, neîncetat pîrîia pre domn, ales pre
f. 435v Moisi vodă. Iar Matei vodă, fiindu-i cirac/ ş-au tocmit lucrurile la dînsul.

Iar Moisi vodă n-au putut sta în domnie mult de pîrăle lui, mai vîrtos fiind acolo şi Lupul vornicul, cunoscut mai denainte lui Abaza paşa. Ci au domnit Moisi vodă numai peste acea iarnă şi despre primăvară i-au venit mazilie şi s-au dat domnia lui Vasilie vodă. Iară Moisei vodă, după mazilie din domnie, fiind sătul de binele turcilor, s-au dus în Ţara Leşască, petrecîndu-l cîţ<i> va boiari pînă la margine. Unde mai pre urmă, după cîţ<i>va ani petrecînd în odihnă cu ocine în Ţara Leşască şi în cinste de la léşi i s-au săvîrşit şi viaţa, în zilele domniei Dabijei vodă, domnind an<i> 1.//

L.C. *<VALAHIA.>*

<DE DOMNIIA LUI MATEI VODĂ.>

p. 101-117 <Iar boiarii ţării: Necula vistierul, i Hrizea dvornicul, i Papa logofătul, i Necula Catargiul, i Dumitru Dudescul, i Neagul aga şi alţi mulţi boiari n-a vrut să aştépte pre Mathei vodă, ci s-au dus la Alexandru vodă, în Moldova, ca să vie cu fie-său, Radul vodă aici în ţară.

Iar el n-au venit cu steagul pre unde vin domnii, ci au trecut Dunărea pre la Obluciţă. Iar boiarii ţării încă s-au fost tăbărît la Rîmna, ca să cuprinză slujitori cu lefi. Matei vodă încă înţelegînd au trimis străji înaintea lor, la Buzău, cu Mihai Coţofeanul, i Radul Desa. Iar boiarii deaca înţéleseră de aceasta, ei iar să întoarseră la Moldova foarte înspăimaţi şi să împreunară cu Radul vodă în malul Siretului, la Movilă şi numaidecît déderă ştire lui Alexandru vodă. După acéia ei să sfătuiră şi aléseră pre Calotă clucerul şi pre Andrei vornicul, de i-au trimis cu cărţi la slujitori ca să să închine la Radul vodă. Iar ei n-au vrut nici unul, ci încă i-au prins de i-au dus la Matei vodă. Şi n-au avut nici o nevoe, ci încă i-au trimis iar înapoi cu cărţi la boiari, ca să să lase de ce s-au apucat şi să vie cineşi la casa lui cu pace. Iar ei n-au vrut, ci încă au trimis de au adus şi tătari şi au purces cu Radul, cu oaste grea, moldovéni, siiméni, cu steag împărătesc, cu schimni ciauş, ca să vie să scoaţă pre Mathei vodă din scaun, făcînd multă peire şi robiciune ţării. Iar Matei vodă deacă înţelése că-i vin asupră, îndată-şi

---

1 treaba]bani // 2 şoptea // 4 în anii / la luna lui noem<vrie> // 5 aşăzat / pîra pre domnu Moldovei şi al Ţării Rumâneşti. // 6 fiindu / ş-au tocmit]îş<i> tocmise // 7 dînsu // 8 Moise // 9 şi Vasile Lupu vornic // 10 Moise // 11 mazîlie / domniia / Vasile // 12 Iar Moise // mazîlie / fiindu / *ad. marginal* Moisi, 7142 A // 13 pîn<ă> // 14 dup<ă> // 15 viiaţa // 16 zilile / Dabijii / *după* ani 1 *ad.* l<ea>t 7142 // *Textul p.23, r. 17-p,30 r. 20, lipsind din ms. original, a fost completat după Letopiseţul Cantacuzinesc, ediţia C. Grecescu, p. 101-117.*

www.dacoromanica.ro

strînse oştile şi puse tabăra pre marginea oraşului, dăspre Dudeşti, şi-i tocmi pre fieşcare la ceata lui.Iar Radul vodă încă au fost tăbărît cu oastea lui şi cu boiarii ţării la pod la Obileşti, la Colintina, din jos de mănăstirea lui Dan dvornicul.

Deci cînd au fost la octombrie 25 dni, sîmbătă, lovitu-s-au străjile din jos de mănăstirea Plumbuitei, şi fură foarte rău înfrînţi. Iar a doao zi, duminecă, lovitu-s-au toţi de faţă. Iar capetele oştilor lui Matei vodă: pre călăraşi era Tudosie spătarul sin Vintilă dvornicul, i Gherghie spătarul sin Lupul logofăt, iar pre roşii era Ivaşco vornicul Băleanul, i Barbul păharnicul Brădescul, iar pre dorobanţi Oprea aga, i Lupul căpitanul. Şi hasna lui Matei vodă au fost arhanghel Mihail, iar hasna Radului vodă au fost Orac Mîrzea, capul tătarilor.

Fost-au război mare, de dimineaţă pînă seara. Făcut-au tătarii mare năvală în multe rînduri, cît să amesteca unii cu alţii, bătîndu-se tot cu sabiile goale. Şi nimic nu putură folosi. Ci cînd fu în deseară, au dat Dumnezeu de au fost izbînda lui Matei vodă, iar Radul vodă au dat dosul, fugind cu mare spaimă şi cu capul gol. Şi multe trupuri au căzut jos de sabie. Atuncea au perit şi Necula vistierul, i Papa logofătul ot Greci. Iar Hrizea dvornicul, i Mihul spătarul, i Catargiul, i Vasilache aga, i Dudescul vîstierul, aceştea au scăpat cu Radul vodă la Moldova.Iar pre alţi boiari, pre toţi i-au prins vii. Pre turci încă nu i-au bîntuit nimic, ci au venit cu steagul împărătesc, de s-au închinat la Matei vodă. Făcutu-s-au de trupurile acelora o movilă mare în marginea oraşului, dăspre Dudeşti, ca să să pomenească. Iar Matei vodă încă s-au întors în oraş, la scaunul lui, dînd laudă mare lui Dumnezeu pentru că l-au izbăvit de vrăjmaşii şi ai lui şi ai ţării.

Iar cînd fu la noemvrie 15 dni, fu chemat Matei vodă de Abaza paşa la Ruş<i>, de ş-au tocmit lucrurile lui şi ale ţării. Şi iar s-au înturnat înapoi, de au mers în scaun în Bucureşti.

Iar cînd au fost la dechemvrie 15 dni, venit-au un capigiu de la Poartă cu atişerif împărătesc, de au dat lui Matei vodă steagul Radului vodă, ce s-au fost luat de la război,ca să stăpînească el.

Iar cînd au fost la dechemvrie 16 dni, purces-au Matei vodă la Împărăţie cu Suleiman aga, îmbrihorul şi mulţi boiari mari şi mici şi părintele vlădica Grigorie şi Theofil episcopul, i roşi<i>, i călăraşi, i dorobanţi, i popi. Şi au mers pre la Abaza paşa.

Iar doamna Elena a lui Matei vodă venit-au în scaun în Bucureşti, marţi, dechemvrie 18 ani.

Iar Matei vodă s-au dus la Împărăţie. Sosit-au la Ţarigrad ghenarie 5 dni şi au dăscălecat la saraiul Moldovei. Şi într-acéia zi au mers la viziriul de l-au îmbrăcat cu caftin şi s-au întors iar la sarai. Şi tot acolo au şăzut, din ghenar 5 dni, pînă s-au umplut zile 20. Şi nici un răspuns nu s-au mai dat. Şi era cu multă grijă. Iar Curt Celebi grecu<l> tot au umblat pre ascuns la veziriul şi s-au ispitit în multe chipuri.Şi au adus la viziriul greci, gréce, turcoaice, de au pîrît cum le-au perit bărbaţii şi fraţii şi feciorii la războiul lui Matei vodă. Şi nimic n-au folosit.

Iar cînd au fost la ghenar 20, venit-au şi boiarii pribégi de la Moldova în Ţarigrad, anume Dumitru Dudescul, Vasilache aga,

www.dacoromanica.ro

Mitrea pitarul şi 3 slugi ale Hrizii dvornicul: Danciul logofătul, i Radul vătaful, i Damaschin logofătul şi cu moldovéni, trimişi de Alexandru Iliiaş cu o carte de pîră, care o au dat în mîna împăratului, făcînd pîră boiarii pribégi, cum au fost mai greu şi mai cu strîmbătate. Iar sultan Murat, împăratul, nimic pîra lor nu o au băgat în seamă, ci i-au trimis la vizirul, să stea de faţă.

Cînd au fost la ghenar 27 dni, stătut-au Matei vodă cu dînşii de faţă, şi multă pîră şi gîlceavă s-au făcut întru ei, cît numai Dumnezeu le-au potolit toate. Iar cînd au fost a doao zi, mers-au boiarii la Matei vodă la divanul împărătesc şi au făcut jalbă mare pentru greci, cum au spart grădina împăratului cu jahurile şi cu toate răutăţile. Că iau tot ce găsesc, pînă ce s-au pustiit ţara. Atuncea n-au cutezat să se ivească nici greci, nici pribégi, nici moldovéni, ci au şăzut tot ascunşi prin gauri. Fiind mila lui Dumnezeu pre capul lui Matei vodă şi a ţării, numaidecît au poruncit împăratul ca să fie Matei vodă domn Ţării Rumîneşti. Şi au eşit din divan cu mare cinste.

Iar cînd au fost la fevruar 3 dni, mers-au de au sărutat şi mîna împăratului. Şi l-au îmbrăcat cu caftan, şi pre toţi boiarii cîţi au fost cu el, şi i-au dat steag de domnie noao. Şi au eşit foarte cu oaste mare. Şi l-au petrecut cu alai pînă la saraiu, cum nu s-au petrecut nici un domn. Atuncea toţi boiarii pribégi s-au închinat la el.

Şi au purces Matei vodă la Ţarigrad, fevruar 18 dni şi au întrat în scaun în Bucureşti duminică martie 10 zile. Şi au fost mare bucurie şi veselie la toată ţara, de la mare pîn-la mic, şi mulţumia lui Dumnezeu de domn bun şi milostiv şi creştin şi i-au izbăvit de răii vrăjmaşi greci.

Iar cînd au fost la avgust 28 dni, leatul 7141, purces-au Matei vodă cu Abaza paşa în oaste, la Ţara Leşască şi s-au împreunat cu paşa la Galaţi, septemvrie 10 dni, 7142. Aşijderea şi Moisi vodă, domnul Moldovei, încă au mers cu oştile lui şi Bugiacul tot. Şi au trecut oştile Nistrul. Şi au dat războiu cu léşii la Cameniţă, toată ziua. Şi nimic nu le-au putu strica. Ci s-au înturnat iar în tabără. A doao zi s-au mutat Abaza paşa cu tabăra mai jos, de au bătut un coştéiu ot Studeniţa. Şi au luat de acolo mulţi robi. Şi s-au întors înapoi fieştecare la ţara lui. Matei vodă încă au sosit în scaun în Bucureşti, noemvrie în 6 zile.

Şi în domniia lui arătat-au multă milostenie pre la creştini. Şi au făcut multe mănăstiri şi biserici: mănăstirea de la Cîmpulung cea surpată, a Negrului vodă, o au făcut din temeiu, o bisérică în Piteşti şi o mănăstire la Slobozia lui Enache şi o biserică la pod la Călugăréni şi mănăstirea ot Căldăruşani şi o biserică la Gherghiţă şi preste Olt, la Sadova, o mănăstire şi la Gura Motrului o mănăstire şi la bisérica De-un-Lemn o mănăstire şi mănăstirea ot Arnota; la Craiova, bisérica cea domnească şi o biserică şi casa la Caracal, şi la Brîncovéni o mănăstire şi o mănăstire la Negoeşti pre apa Argeşului, şi la Plătăreşti o mănăstire, la Breb o mănăstire, la Tîrşor o bisérică, la Ploieşti alta, la Măxinéni, lîngă Siret, o mănăstire, episcopiia ot Buzău.

Şi s-au îndemnat Matei vodă de au făcut cetatea din Tîrgovişte de iznoavă, leatul 7153.

Şi alte multe milostenii şi bunătăţi au făcut aicea în ţară şi la sfîntul

www.dacoromanica.ro

Ierusalim şi la Sfetaia Gora şi într-alte părţi, şi au dăruit multe mănăstiri şi le-au înoit.

Şi ţara lui, mare cu mic să bucura şi da laudă lui Dumnezeu pentru domn bun. Că avea pace şi odihnă dăspre toate părţile. Şi fieştecare avea hrană den dăstul.

Făcutu-s-au şi războiae în zilele lui. Că întîi s-au sculat Vasilie Lupul vodă, domnul Moldovei, de au venit cu oaste asupra lui Matei vodă, ca să-l scoaţă din ţară şi să fie el domn. Şi au venit pînă la Buzău. Iar Matei vodă, prinzînd de véste, îndată au încălecat cu toate oştile lui. Trimisu-i-au şi Racoţi Gheorghie, craiul Ardealului, ajutor o seamă de unguri. Iar Vasilie vodă nu l-au aşteptat, ci au fugit înapoi. Iar Matei vodă încă l-au gonit. Şi au mers cu toată tabăra lui pînă la Putna. Şi i-au prădat ţara ungurii foarte rău, mergînd pre Trotuş să meargă la Ardeal. Iar Matei vodă s-au învîrtejit la scaunul lui în Tîrgovişte, cu cinste mare şi cu izbîndă.

Al doilea rînd iar s-au sculat Vasilie vodă cu moldovénii şi cu tătarii. Avut-au război mare la sat la Nănăşori, pre apa Ialomiţii. Şi au fost izbînda lui Matei vodă. Mulţi într-acel război au căzut de sabie, cît de-abiia au scăpat Vasilie vodă cu puţinei oameni, la Brăilă.

Văzînd turcii că are strişte la războiu şi i să înmulţesc oştile şi vitéjii, sfătuitu-s-au cu mare meşteşug să-l prinză. Odată au trimis pre Chinan paşa cu mulţime de turci, tăbărîndu-se din sus de Bucureşti, la morile Cotrăcénilor, iar alţii din jos de Bucureşti despre Văcăreşti. Iar Matei vodă prinzînd de véste, îndată au strîns toate oştile ţării, stînd toţi înarmaţi, în zi şi în noapte, lîngă domnul lor. Iar turcii deacă au văzut că nu-i vor strica nimic, ei s-au întors iar înapoi, cinstindu-i şi dăruindu-i Matei vodă cu multe daruri scumpe.

Al doilea rînd, au făcut meşteşug mare, că au strîns oşti turcii la Obluciţă. Vasilie vodă încă au venit cu oştile lui la Cetatea Albă, poruncind Împărăţiia să meargă şi Matei vodă cu oştile lui acolo, la Cetatea Albă, ca să-l ocolească acolo turcii, tătarii, moldovenii, să-l prinză. Mergînd Matei vodă cu toată tabăra lui pîn-la Elpuh, prinse de véste că va să-l prinză turcii. Şi îndată au strîns toate oştile lîngă dînsul şi s-au învîrtejit iar înapoi la Tîrgovişte, cu toată oastea lui întreagă, trimiţînd paşii multe daruri scumpe cu cinste şi cu plecăciune mare, răşchirîndu-se toţi, cineşi la ţara lui. Iar Matei vodă au şăzut cu pace dăspre toate părţile, domnind şi judecînd ţara foarte bine şi cu dreptate.

Iar cînd au fost cursul anilor 7161, fiind Matei vodă învrăjbit cu Vasile vodă şi avînd legătură şi prieteşug cu Racoţi Gheorghie, craiul Ardealului, sfătuitu-s-au amîndoi cu tainâ mare ca să-şi ia vrăjmaşul deasupra lui, că nu să mai poate răposa de dînsul, ci în toată vrémea să rădica asupra lui cu gîlceavă, nefiind nimic greşit.

Deci fiind mai credincios un boiarin al lui Vasile vodă, din casa lui, anume Gheorghiţă vel logofăt sin Ştefan din Răcăciuni, făcură cu dînsul sfat şi legătură ca să prinză pe Vasilie vodă şi să fie el domn. Asemănă-se acel boiar cu Iuda care au vîndut pre domnu-său. Că trimise Racoţi craiul şi Matei vodă oşti pre ascuns, unguri şi munténi, ca să lovească pe Vasilie vodă făr-de véste, să-l prinză. Şi aşa, în ziua de Duminica Floriilor, sosiră oştile în Iaşi şi rădicară domn pre acel

www.dacoromanica.ro

boiariu moldovean, numele lui, Ghiorghiţă Ştefan vodă. Iar Vasilie vodă, prinzînd de véste mai timpuriu, au fost eşit de acolo cu toată casa lui, de au fugit la ginere-său, Temuş sin Hmelenschi, hatmanul căzăcesc. Şi în grab s-au întors iar înapoi împreună cu gineri-său Temuş şi cu mulţime de cazaci. Şi au avut războiu mare cu Ghiorghie Ştefan vodă şi cu ungurii la sat la Proprincani. Şi aşa fu izbînda cazacilor, întorcîndu-se fieştecare la ţara sa biruit.

Iar Vasilie vodă nu s-au contenit la scaunul lui, ci au grăbit de au venit asupra lui Matei vodă cu ginere-său Temuş cu cazaci, cu moldovéni. Deci Matei vodă prinzînd véste, trimis-au pre Diicul vel spătarul cu o seamă de oşti călări. Şi le-au eşit în timpinare la Focşani şi le-au stătut oarece împotrivă. Ci nu putură, că nu avea arme de foc.Ci i-au spart cazacii şi i-au răşchirat foarte rău. Apoi înţelegînd Matei vodă, au mai trimis o seamă de oaste cu foc, haiduci călări, pedestri, siiméni şi ţăcăluşă. Şi să loviră la Şoplea în Teleajăn. Şi nici aceştea nu le-au putut sta împotrivă. Iar Matei vodă deaca înţelése aşa, foarte să îngrijă tare şi rugă pre Dumnezeu. Şi încălecă cu toată curtea lui den Tîrgovişte, duminecă mai 15 dni 7161. Iar cînd au fost marţi mai 17 dni, tăbărîtu-s-au la sat la Finta, pre apa Ialomiţii, tocmindu-şi tabăra, făcînd şi şanţuri, aşăzîndu-i cineşi în rîndul său, învăţînd pre toţ· „Feţii mei voinici vitéji, rugaţi pre Dumnezeu, şi vă îmbărbătaţi, ca să staţi toţi gata de războiu. Că iată, vrăjmaşul nostru, Vasilie vodă, sosésţe acum. Să nu carécumva să fie vreunul cu gîndul îndoit, ci cu credinţă şi cu bărbăţie, cu arme goale şi să le staţi împotrivă, precum aţi fost şi mai nainte. Să nu carécumva numele vostru cel bun, să să surpe jos, că nu ne va fi de nici un folos".

Deci aşa învăţîndu-i, sosi şi Vasilie vodă în vrémea prînzului, cu ginere-său Temuş, cu mulţime de cazacı şi de moldovéni, ca la 20.000. Iar Matei vodă era numai cu curténii lui, ca la 7.000. Şi aşa să loviră iute unii cu alţii, cît să sperie Matei vodă că-l va birui. Şi încă fugiră o seamă de oştile lui, trecînd Ialomiţa făr-de vad. Iar Matei vodă tot alerga în toate părţile îndemnînd pre boiarii lui şi pre voinici cîţi rămăsése, ca să stea de războiu, să nu-şi dea mijlocul, că „Încă Dumnezeu tot iaste cu noi ajutor. Căci eu cunosc pre ei slabi şi împuţinîndu-se putérea lor, nădăjduescu-mă lui Dumnezeu că vom să-i biruim acum curînd şi să să întoarcă ruşinaţi din ţara noastră".

Deci aşa, pentru cuvintele lui céle dulci şi bune, foarte să îmbărbătară şi de războiu tare, bătîndu-se toată ziua în puşci şi în tunuri, în săgeţi, în sabie, faţă cu faţă. Mai vîrtos boiarii cei mari şi al doilea cu coconii lor, cu slugile lor, tot cu sabiile goale întra într-înşii de-i gonea şi-i răspîndea în toate părţile. Atuncea şi Matei vodă cu toţi împreună năvăli asupra vrăjmaşilor foarte tare, cît îl şi răniră cu un glonţ la piciorul stîng, den josul genunchiului.

Iar cînd fu în deseară, făcu Dumnezeu o minune mare, că trimise lui Matei vodă un nor ploios, care să ivi dăspre austru, fiind ceriul prea seninat. Şi venea asupra taberilor prea iute, cu un vînt foarte viforos. Şi aşa trecu preste tabăra lui Matei vodă. Iar cînd sosi la tabăra lui Vasilie vodă, acolo-şi năpusti toată apa, ca cum ar cură un rîu prea

www.dacoromanica.ro

iute. Şi picăturile era groase şi vîrtoase ca o piatră. Unde-i loviia, ticăloşii îndată cădea dupre cai jos. Şi să făcu în tabăra lor apă multă, ca o baltă tinoasă.

Şi aşa fiind, îndată să năpusti toată tabăra lui Matei vodă şi întrară pren mijlocul lor făr-de nici o frică, tăindu-i foarte rău. Prinseră şi vii mulţi. Iar Vasilie vodă cu Temuş şi cu puţini călări de-abia au scăpat numai cu trupul, trecînd la Moldova pre la Galaţi. Însă noroc au avut căci au înoptat. Iar Matei vodă s-au învîrtejit la Tîrgovişte a doao zi, miercuri, mai 18 dni, cu toată tabăra lui, cu mare izbîndă şi voinicii lui cu multă dobîndă, dînd toţi laudă lui Dumnezeu pentru mila şi binele ce le-au făcut, de i-au izbăvit din mîinile vrăjmaşilor. Strîns-au trupuri căzute în război, căzute 3.000, de au făcut o movilă mare la Finta. Înfipt-au acolo şi o cruce mare. Făcut-au şi altă movilă din jos de Tîrgovişte, lîngă drumul cel mare.

Gheorghie Ştefan vodă fiind pribeag aici, căzut-au la Matei vodă cu multă rugăciune de i-au dat oaste ajutor, şi craiul Racoţi aşijderea, de s-au dus asupra lui Vasilie vodă. Avînd amîndoi războiu la Selca, izbîndit-au Ghiorghie vodă. Iar Vasilie vodă au fugit în Ţara Căzăcească, la ginere-său Temuş, fiind acolo şi hanul cu oştile tătărăşti. Iar Ştefan vodă cu moldovénii, cu munténii, cu ungurii, cu léşii, au încongiurat cetatea Suciavei, că acolo era doamna lui Vasilie vodă închisă cu fie-său Ştefănuţă şi cu toată avuţiia lor, avînd doamna ajutor pre gineri-său Temuş cu 8.000 de cazaci. Deci fiind ei îngropaţi într-un şanţ supt cetate, în toate zilele eşiia Temuş cu cazacii şi-i gonea foarte rău pe cei din afar<ă>, pînă se umplură luni trei. Iar cînd fu într-o zi, şezînd Temuş supt cortul lui, tocmiră nemţi<i> un tun şi-l sloboziră asupra lui. Şi aşa lovi o ladă de lemn ce erea lîngă dînsul, şi rupîndu-să o bucată de ladă au lovit pe Temuş peste un picior, şi umflîndu-se piciorul, în grab au murit. Iar cazacii numaidecît rădicară alt hatman şi făcură pace cu Gheorghe Ştefan voevod şi-i închinară cetatea.

Iar Vasile vodă au fost căzut la hanul cu multe rugăciuni şi cu daruri scumpe, de i-au dat ajutor 20.000 de tătari. Şi au purces cu dînşii ca să scoaţă pre doamnă-sa şi pre fie-său din Suciavă. Iar cînd ajunseră la Prut, sosi véste rea şi amară, cum au perit gineri-său Temuş, şi s-au închinat cetatea, şi au prins pre doamnă-sa şi pre fie-său şi i-au luat toată avuţiia. Atuncea deaca înţelése Vasilie vodă, cu mare întristăciune să întoarse iar înapoi. Sosind la hanul, fu Vasilie voevod prins şi băgat în obezi. Trimiţîndu-l la Poartă, fu închis la Idicula.

Deci cazacii tocmiră trupul lui Temuş într-un sicriu şi să duseră cu dînsul în ţara lor. Atuncea doamna plîngea mult, întrînd în inima ei spaimă şi groază mare. Iar Ştefan vodă singur intră în cetate, de au prins pre doamna şi pre fie-său şi i-au luat toată avuţiia. Şi s-au învîrtejit la scaunul lui la Iaşi cu mare izbîndă. Şi ş-au plecat capul la Poartă, de ş-au tocmit lucrul. Şi i-au adus steag de domnie.

Iar Matei vodă, fiind rănit de războiul căzăcesc, zăcea în patul lui şi nu putea să să răpaose şi să-şi caute leacul ranei sale de necazul slujitorilor lui, mai vîrtos dorobanţii şi séimenii şi alte céte. Că Matei vodă foarte-i îngrăşase, strîngînd pre toţi dintr-alte ţări streine, săraci

www.dacoromanica.ro

foarte. Iar Matei vodă le făcuse milă mare. Că avea la casele lor pace, ca să-l caute la vréme de nevoe, cum să cade slugilor celor drépte. Iar ei toţi să îndrăcirá de să nebunirá şi începurá a nu-l băgaré în seamă nici cît, ci-şi bătea joc de dînsul şi în toate zilele zbiera în curtea lui. Şi lua tunurile dă le scotea afará la cîmp. Şi întra în case unde zăcea, dă-l pedepsea. Şi să lăuda că ei au bătut războiul cazacilor, cerşindu-i să le dea cîte 3 lefi; iar de nu, vor sparge cămara şi singuri îşi vor lua. În multe chipuri îl pedepsea, zicîndu-i să-şi lase deacum scaunul şi să să facă călugăr. Şi zicea că au îmbătrînit şi ş-au eşit din fire. Şi aşa fiind turbaţi, cînd fu într-o zi, să strînseră toţi în curtea domnească ca să ucigă pre 2 boiari ai lui Matei vodă, anume Ghinea Ţucala, i Radul Vărzariul vel armaş, aruncîndu-le prihană cum că ei sfătuiesc pre domn ca să nu le dea lefi. Şi aşa fiind ei turburaţi, ca nişte porci fără de nici o ruşine, să suirá sus, în casele domneşti şi déderá năvală unde zăcea domnul lor, căutînd pre aceşti boiari supt căpătîiul lui, sub paturi, prin poduri, prin cămări, prin lade, pînă-i găsirá. Şi aşa, denaintea lui, i-au luat, cît să cutremura locul de groaza lor, dezbrăcîndu-i dă haine, bătîndu-i nemilostiv, pîn i-au scos afará la cîmp, şi acolo i-au omorît, înaintea tuturor oştenilor. Într-acéia turburare a lor, întîmplîndu-se lui Socol vel clucerul Cornăţeanul a fi bolnav, zăcînd la gazda lui, ca nişte hoţi şi pre el l-au ucis. Şi le-au jefuit casele, luîndu-le tot ce-au avut.

Iar cînd au fost la august, murit-au şi doamna Elena. Şi cu mare cinste fu îngropată în bisérica domnească, în Tîrgovişte.

După ce au dat Dumnezeu de s-au vindecat Matei vodă la picior, eşit-au în preumblare cătră Argeşi, şi învîrtejindu-se de acolo, iar dorobanţii şi seiméniі i-au închis porţile şi i-au eşit înainte, la şanţul cel mare, cu toate tunurile, oprind pre domnul lor ca să nu mai între în cetate, zicînd că de acum înainte nu le mai trebue să le mai fie lor domn, ci, sau să iasă din ţară, sau să să călugărească. Deci aşa au şăzut, cu toţi boiarii lui, obidit, din josul oraşului, 3 zile. Şi nici pîine nu lăsa să-i aducă, să mînînce din avérea lui şi din toată cinstea domniei lui. Deci într-alt chip n-au avut cum mai face, ci le-au făgăduit să le dea bani din dăstul. Atuncea de-abiia l-au lăsat de au întrat în tîrg, la scaunul lui. Iar ei nu să mai aşăzará, ci ca nişte lupi flămînzi, şi ziua şi noaptea zbiera şi umbla pre la casele boiarilor, ca nişte calici, de-i pedepsea şi le cerea de băutură. Nimenilea nu le putea sta împotrivă. Că umbla toţi béţi, zăcînd prin pimniţe cu mueri, cu copii cu tot. Lăsará hrana lor cea bună şi să apucará de tîlhărie. O, cîtă obidă era lui Matei vodă! Unde ştiia cît bine le-au făcut şi acum îşi bat joc de el. Şi chemă pre toţi credincioşii lui boiari şi slugi şi le zicea: O, dragii mei, ştiţi cît munciiu de ţinuiu ţara, şi mă nevoiiu de o strînsu la moşiile lor, şi o păziiu de nu o călcă nici o limbă. Şi în zilele méle crescurá şi să însurará şi făcurá copii şi să îmbogăţirá toţi. Mai vîrtos zic de acest neam dorobănţesc, fiind ei tot dintr-acest pămînt al Ţării Rumîneşti şi neavînd ei nici o nevoe de la mine sau de la alţii. Iar diavolul cel nepohtitor de binele omenesc iată cum întră în ei, de i-au nebunit şi nu ştiu ce fac. Că s-au însoţit cu sîrbii siiméni, de ş-au măritat fétele şi surorile dupre ei. Şi nu poate nimenea să-i contenească. De acum înainte, dragii miei, să ştiţi cu adevărat că pentru

www.dacoromanica.ro

faptele lor, vor să vie mari răutăţi asupra aceştii sărace de ţară. Şi va să cază la mare nevoe. Şi vor să pătimească şi cei buni pentru cei răi. Că întîi eu nu pociu răbda turburarea lor care fac asupra mea şi asupra ţărîi. Ci gîndesc, de voi avea zile, să aduc în primăvară 30.000 de tătari şi pre craiu cu ungurii, să-i lovească fără véste de toate părţile şi să să pue supt sabie toţi cei mai mari, să piiară ca nişte tîlhari, să-mi izbîndesc spre dînşii, pentru mult bine ce le-am făcut.

Şi aşa, cu necaz mare, au petrecut Matei vodă din zi în zi. Deci fiind slab şi ajungîndu-l adîncile bătrînéţe, puţine zile s-au războlit. Şi cînd au fost april 9 deni, 7162, duminecă dimineaţa, au răposat Matei vodă în casele domneşti, în Tîrgovişte. Şi au domnit Matei vodă ani 21, fără luni 5 şi zile 11.

Iară după pristăvirea răposatului Matei vodă, boiarii ţării împreună cu părintele Ignatie mitropolitul, aciişi trimiseră de să strînse toată curtea şi toţi slujitorii. Şi făcură cu toţi dimpreună mare sfat. Şi cu voia tuturor aléseră din mijlocul lor ca să le fie domn Costandin voevod, sin Şărban Basarab voevod, că-l ştiia că iaste de neam mare, domnesc şi iaste om bun şi înţelept şi blînd. Şi toţi să bucurară şi să veselíră.//

M.C. 108-112

MOLDAVIA.
DE DOMNIIA LUI VASILE VODĂ.

Fericită domniia lui Vasilie vodă, în care, de au fost cîndva această ţară în tot binele şi bivşug şi plină de avuţiie, cu mare fericiie şi trăgănată pînă la 19 ani, în dzilele aceştii domnii au fost. În anii dentîiu cu prepusuri de nepace iară între leşi şi între turci, iară apoi, după trei, patru ai, deşchizîndu-şi calea Împărăţiia Turcului asupra persului cu soltan Murat pentru Vavilonul, aicea aceste părţi la mare păci şi linişti şi mare fericii era.

Domniia cum s-au prilejit, de-au luat Vasilie vodă, s-au poménit la domniia lui Moysei vodă, în capul al cincisprădzecile, cum' fugise Vasilie vodă de frica lui Moyseiu vodă, de aicea den ţară în Ţarigrad. Şi acolea cunoscut la cîţva den capete şi mai vîrtos lui Abaza paşa, care era pîrîş<i> lui Moysei vodă şi mai mult cu nevoinţa lui, i-au dat soltan Murat domniia, vădzîndu-l om harnic de acéia treabă.

Dacă au luat domniia, nevrînd să hie nemulţemitoriu lui Moysei vodă, pentru binele lui, ce făcuse casei lui, neamestecîndu-se nice cu un rău asupra casăi lui, au scris carte lui Moyseiu vodă, cu mare mulţemită pentru oamenii săi, căci n-au avut nice o nevoie şi lăsindu-l în voie unde ari vrea să margă, ori spre ce parte volnic, fără nici o grije să fie, şi sfătuindu-l să nu vie la Ţarigrad, pentru multe dătorii ce avea Moysei vodă în Ţarigrad. Şi să nu bănuiască că ce s-au prilejit aşea, fiind acéste lucruri, ale a domnielor, supt orînduiala lui Dumnedzău, fără care nu ies domnii.

După aceasta ţărămonie, au purces Vasilie vodă de la Ţarigrad cu

---

Textul p. 30, r. 21—p.33, r.27, lipsind din ms. original, a fost completat după Letopiseţul lui Miron Costin, ed. P.P.Panaitescu, p. 108-112.

www.dacoromanica.ro

domniia în ţară, în anul 7142. Iară Moysei vodă, strîns cu casa lui şi cu Costin hatmanul den boieri, au trecut în Ţara Leşască.

Abaza paşea iară să gătiia cu mare putere asupra leşilor, să-şi mai tocmască lucrurile a războiului celui dentîi care făcusă asupra lui Coneţpolschii la Cameniţă, pînă n-ari oblici Împărăţiia că cu rîndul dentîi n-au lucrat atîta, cît da samă înaintea Împărăţiei. Deci îndemna pre Împărăţiia iară asupra leşilor şi sta de faţă şi solii moschiceşti la Ţarigrad, nevoitori, cu mare făgăduinţă Împărăţiei de Cazanul şi de Azderhanul, să fie a turcilor. Şi numai ce aştepta şi Vasilie vodă, neaşedzat bine la domnie, să-i vie porunca de gătire de oaste, iară ca şi lui Moysei vodă.

Era şi solul leşăsc, den Ţara Moschicească pornit de craiul la Împărăţiie, anume Trăbinschii, pre carele (dînd ştire craiului Coneţpolschii hatmanul, cînd veniia asupra lui Abaza paşea cu oşti turceşti) îi trimisesă la Împărăţiie craiul, întrebînd de turci, ce pricină ar hi stricăciunei de pace cei legate la Hotin cu sultan Osman. Şi au trecut solul acéla pen ţară, curund în urma lui Abaza paşea, în dzilele lui Moysei vodă. Ce, oblicindu-l Abăza paşa, au trimis de l-au oprit la Pravadiia silindu-l să-ş<i> dea soliia la dînsul, temîndu-să să nu se oblicească prin soliia lui, acéia cale a lui, cum au fost. Ce, nevrînd solul să-i dea soliia şi răspundzind că este trimis la singură Împărăţiia, nu la unul den paşi, l-au oprit cîtăva vréme. Ce leahul au silit cu mijloace de au dat ştire de sine la Poartă că este oprit şi au venit poruncă la Abaza paşea să-l sloboadză. Şi numai ce i-au căutat a-l slobodzi. Iară aşe-i stricasă solului lucrurile la Împărăţiie, cît nici o cinste n-au avut, care să cade solilor şi l-au pornit cu răspuns de scîrbă înapoi, fără zăbavă şi anume să hie gata crăiia leşască iară de sfadă.

Acela răspuns a turcilor dacă au agiuns la craiul în Ţara Moschicească, că era tot în ţara Moscului cu oşti şi dîndu-i ştire şi de la margine iară de gătirea turcilor, deci numai ce i-au căutat a sta la tocmală cu Moscul. Şi îndată, lăsind toate într-o parte, au legat cu moscalii pace, cu cîteva oraşe luate de la Mosc în partea léşilor. S-au întors la Varşav craiul şi îndată au stătut la săim de gătire împotriva tucilor.

Înţelegînd turcii că leşii au făcut pace cu Moscul şi mai adevărat den solii moschiceşti, şi era şi solul turcilor la Mosc, întărindu-i împotriva leşilor, şi de aicea den ţară, de la Vasilie vodă, avînd ştire, au pornit pre solii moschiceşti cu scîrbă pentru nestătoriia lor la cuvînt şi au trimis şi la craiul leşăsc sol de înoitura păcii, anume pre Şahin aga, unul den agii divanului, avînd amu şi cu cazilbaş<ii> amestecătură începute pentru Bagdatul, adecă Vavilonul, Împărăţiia Turcului.

Pornite oşti leşăşti amu au aflat Şahin aga spre Cameniţă şi pre singur craiul aproape de Varşeav în tabără, răspundzind lui Şahin aga, solului turcesc, craiul cu scîrbă, pentru stricarea şi călcătura păcii, care cu atîtea giurămînturi s-au făcut la Hotin cu soltan Osman şi între dînsul. Cîteva conace au mărs cu oşti spre Cameniţă ci cu acesta răspuns au pornit pre turcul, carile da toată vina pre Abaza paşea şi cum este gata de perire pentru acéia faptă.

Fost-au aceasta clătire a leşilor în anul 7143, care oşti mai mare şi

www.dacoromanica.ro

mai bine grijite nu să pomenesc în toată hronica leşască. Ţin minte oamenii bătrîni, carii spun că agiungea tabăra de supt tîrgul Cameniţii pînă la un copaci la cîmp mai mult de o milă de loc, că oşti avea gata céle ce era asupra Moscului şi plină Ţara Leşască de mulţime de oameni pre acéle vremi.

Iară pînă a sosi craiul leşăsc la Cameniţă, Coneţpolschii hatmanul amu era cu o samă de oşti sup Cameniţă şi viniia şi cărţi pren Vasilie vodă de la veziriul Murtaza paşea pentru pace, adeverind lui Coneţpolschii că acéia călcătură a păcii, carea au făcut Abaza paşea fără ştirea Împărăţiei, va plăti cu capul, ca un călcătoriu de pace.

Şi aşea omorînd Împărăţiia pre Abaza paşea sugrumat, s-au răşchirat şi gătirea léşilor în vînt, fiind supăraţi şi slujitorii lor de atîta vreme cu oşteniia la Mosc. Au stătut pace iară între léşi şi între turci cu înoitura legăturilor de la soltan Osman, adăogînd şi aceasta legătură între sine pentru tătari, să nu lăcuiască în Bugeag. Om Abaza paşea vestit cu războaiele asupra persului şi oştean direpţ.

La anul după aceasta au purces soltan Murat cu mare gătire asupra persului şi într-acelaş an au luat de la peşi cetatea anume Răvanul, care apoi, cît s-au întors soltan Murat înapoi la Ţarigrad, iară au luat-oă cazilbaşii pre sama sa. Iară Vasilie vodă domniia cu mare linişte şi pace, fără grije ţara, din toate părţile sta toţi de neguţitorii şi de agonesită. Însă lăcomiia nice pre atunce nu lipsiia, cu dări grele, ce avînd lăcuitorii ţării vrémi de agonesită, biruia toate acéle greutăţi a domniei.

. În Ţara Ungurească era mari amestecături între Racoţi şi între Betlean Işteoan, feciorul lui Betlean Gabor, pentru domniia Ardealului. Ce, au căutat a da locul domniei acéiia Betlean Işteoan lui Racoţi, neputînd avea agiutoriu de la Împărăţiia Turcului, pentru gătirea lui soltan Murat iară asupra persului.

În anul 7145, să rădicasă căzacii cu Pavliuc hatmanul asupra leşilor, pentru opreala sa pre Marea Neagră, pre carii Potoţchii hatmanul leşăsc polnii l-au lovit şi, închidzîndu-le tabăra, au dat căzacii viu pre hatmanul său, pre Pavliuc. Şi în cesta an au făcut leşii şi o cetate anume Codacul pre Nipru, la pragul cel dentîiu a Niprului, oprind pre căzaci să nu îmble pre Marea Neagră, stricînd pacea cu turcii, care opreala lor apoi au răsuflat spre mare pustiitate crăiei leşeşti, cu Hmil hatmanul căzăcesc.

Tot într-acelaşi an, Cantemir paşea cu ordele sale, peste voia hanului, au ieşit den Crîm şi s-au aşedzat iară în Bugeag, care lucru nesuferind hanul şi mărgînd dodeiala şi de la leşi, carii legasă cu a doa legătură pren Coneţpolschii cu Murtaza paşea veziriul, să nu hie slobodzi tătarîi a lăcui în Bugeag făcînd dodeială crăiei lor, au ieşit porunca la hanul şi lui Vasilie vodă, domnului ţării noastre şi lui Matei vodă, domnului muntenesc, să margă cu hanul asupra lui Cantemir. Deci au venit hanul cu oşti şi au purces şi domnii cu îmbe ţările asupra lui Cantemir, care temîndu-să de hanul, au fugit în Ţarigrad, iară ordele lui le-au luat hanul cu sine la Crîm. Şi de pîra hanului la Împărăţiie, au perit şi Cantemir zugrumat în Ţarigrad.

După ce au pornit pre tătari, hanul, den Bugeag, au lăsat pre doi

www.dacoromanica.ro

soltani, fraţii săi, să vie cu dînşii, iară el singur au purces spre Crîm înainte. Deci cînd au fost la trecătoarea Niprului, s-au burzuluit nohaii şi au lovit fără nedejde pre soltani şi i-au omorît pre amîndoi. Şi după această faptă, au purces cu coşurile sale spre Ţara Leşască, poftind de la leşi loc, să să aşedze supt ascultarea lor. Îmbla pe la tîrguri, pen sate, tot cîte cu o cruce de lemn făcută la piept, semn de închinăciune. Ce, leşii loc aşea deşert, fără oameni, mai înluntru ţărîi sale neavînd, le-au dat cîmpii pe Nipru, între Crilov şi între Codac; şi era aproape de 20.000 de nohai orda acéia.

Care lucru vădzind Împărăţiia Turculuí, iară, cu a doa orînduială au pornit cîţva paşi în prejma lor, la anul după scosul lui Cantemir din Buceag. Şi iară au venit porunca şi la Vasilie vodă şi la Matei vodă, să margă să să împreune cu paşii asupra tătarălor. Deci, de iznoavă au purces Vasilie vodă cu oşti, al doilea rînd, la Cetatea Albă, la adunarea paşilor. Iară Matei vodă au venit pînă la marginea ţărîi sale şi de acolea au pornit un serdar cu oşti de la sine, iară el singur s-au făcut bolnav şi s-au întors înapoi. Iară şi Vasilie vodă şi paşii fără zăbavă s-au întors de la Cetatea Albă înapoi, că pre tătari îi trăsesă amu hanul cu blîndeţă şi cu făgăduinţă de iertare pentru moartea soltanilor şi-i trecusă Niprul, pre unii în Crîm, iară pe alţii i-au aşedzat pre cîmpii Donului. Iară moartea soltanilor mai pre urmă tot n-au lăsat hanul nerăscumpărată.

Ce, cîţi era din singele lui Cantemir mai capete, într-una de dzile, cu meşterşug i-au împărţit, pre unii la o samă de agii curţii sale, la ospăţ, văz Doamne, pe alţii la alţi agi<i> şi la masa sa oprind pre unii. Şi la acéla ospăţ i-au omorît pre toţi, cîţi era Cantemireşti mai aproape. Şi de atunce s-au stîns acéia răgulă la dînşii, care era mai frunte decît
Ms. toate ordele, precum// într-acéste vremi sînt Sirăneştii. Unul din
5367, Cantemireşti atunce, anume Azamet mîrza, pre care l-am apucat şi eu,
f. 1 era dvorialnic la Vladislav, craiul leşesc, neîntîmplîndu-se la oaspăţul acela ce le făcuse hanul au scăpat din Crîm în Ţara Leşască şi slujiia la craiul leşesc între dvoriani, avînd de la craiul leafă.

Într-acel an au luat cazacii Donului Azacul, cetate turcească pre apa Donului, care mai pre urmă de bună voe au dat-o moscalii înapoi turcilor. Isar au umblat la acea mijlocire pentru acea cetate la Mosc, fiind om vestit pre acea vréme aicea în ţară cu neguţătoriia în Ţara Moschicească.

Iar întoarcerea lui Matei vodă de la margine, cînd au mers al doilea rînd la Cetatea Albă, n-au fost fără pricină. Ci avînd mare neprieteşug Matei vodă cu Vasilie vodă, cum au stătut la domnie au făcut multe amestecături la paşa de Silistra. Deci s-au temut Matei vodă a mérge, pîrîndu-l şi la Poartă, ci au trimis oaste şi el s-au întors la scaun.

Pe vrémia împărăţiei lui sultan Murat toate trebile era pe doi oameni, carii era musaipi: unul silihtariu, adecă spătar ce poartă spada sau buzduganul după împăratul, al doilea cîzlar agasi ce iaste peste
f. 1v féte mai mare. Vezeriia înaintea lor era/ foarte slabă. Cînd să aduna veziriul cu unul de aceia spun că le săruta poala hainelor. Deci pre silihtar paşa îl cuprinsése Matei vodă cu dările, iar pre cîzlar-agasi Vasilie vodă. Şi toate isprăvile despre Poartă le eşiia prin acei doi oameni. Numai cu atîta covîrşiia Matei vodă pre Vasilie vodă că avea

www.dacoromanica.ro

mare prieteşug cu ungurii. Iar Vasilie vodă nici cu un megiiaş, precum am apucat şi noi acea domnie, viaţă bună n-au avut, nici băga seamă pre nimenea.

O, nesăţioasă firea domnilor spre lăţire şi avuţiia oarbă! Pre cît să mai adaoge, pre atîta mai pohtéşte. Poftele împăraţilor şi ale domnilor n-au hotar. Că avînd mult, le pare că n-ar avea nimica. Pre cît îi dă Dumnezeu nu să satură. Avînd domnie, cinste, ei pohtesc şi mai mari şi mai late ţări. Avînd ţară, cască să cuprinză şi ţara altuia. Şi aşa, lăcomindu-se la ale altuia, pierd şi ale sale. Multe împărăţii în lume, vrînd să dobîndească alte ţări, s-au stins pre sine. Într-acesta chip s-au stins împărăţia lui Darie împărat de Alexandru împărat Machidon. Vrînd ca să supue împărăţiile greceşti şi toată Machedoniia, s-au stins împărăţia sa de au căzut pre mîna lui Alexandru Machidon. Aşa împărăţiia Cartaghenei, vrînd să supue Rîmul, au căzut la robiia rîmlénilor. Aşa Pir împăratul, vrînd să ia Italiia, au pierdut ţărîle sale.
f. 2 Aşa şi Mihai vodă, vrînd să fie crai la unguri, au pierdut/ şi domniia Ţărîi Munteneşti. Aşa şi Vasilie vodă; avînd fericite vremi de domnie cu pace de toate părţile şi ţara cu nici o datorie îngreuiată, fără nici o bîntuială despre turci, carii avea începută sfada cu persii şi într-acéle părţi sta cu valuri.

CÎND S-AU GĂTIT VASILIE VODĂ CU OŞTI SĂ VIE ASUPRA LUI MATEI VODĂ.

Au început gîlceava cu Matei vodă, domnul muntenesc pentru domniia acei ţări, ori că nu-l încăpea Moldova, ca pre un om cu firea înaltă şi împărătească, mai mult decît domnească, ori că siliia ca să vază pre fiiu-său Ioann vodă eşit la domnie, care fire au părinţii spre feciori să-i vază în viaţa lor eşiţ<i> la cinste. Domnii pre feciorii săi la domnii poftesc să-i vază; boiarii, la boiarii. Slujitoriul să bucură să vază pre feciorul său harnic de slujitorie. Pămînteanul poftéşte să vază pre fiiu-său vrédnic de hrana pămîntului. Ori că l-au îndemnat pre Vasilie vodă mare netocmală şi neprieteşugul ce avea încă mai de demult, din boeriia sa. Scosése domniia Ţărîi Munteneşti de la Împărăţie prin mijlocirea lui cîzlar agasi şi a paşii de Silistra feciorului său, lui Ioan vodă.

Prostatec ţinea Vasilie vodă pre Matei vodă. Deci, avînd şi pre veziriul în partea sa, au făcut oşti de ţară şi au purces în Ţara Muntenească asupra lui Matei vodă, lăsind aici în scaon pre fiiu-său
f. 2v Ioann vodă. Iar el au întrat cu oşti/ în Ţara Muntenească cu ştirea veziriului şi a paşii de Silistra. Oşti avea cîteva, iar tot de ţară şi lefecii, fără puţinei sîrbi ce avea în leafă, călări. Iar şi Matei vodă, domnul muntenesc, nu dormiia, ci, apărînd al său, avea oşti şi streine şi de ţara sa. Ales pedestrime avea fieştecînd pînă la o mie în leafă, fără dorobanţii de ţară şi moldovéni de ai noştri ce mersése acolo în leafă, cărora le zicea levenţi, şi léşi călărime ţinea pururea cîte 200 şi unguri călări osebi. Şi dedése ştire la arcalele ce avea la Împărăţie pentru sila ce-i făcea Vasilie vodă. Deci cu mijlocirea lui silihtar paşa bine n-au întrat Vasilie vodă în Ţara Muntenească, la o vale ce să

www.dacoromanica.ro

chiamă Rîbna l-au întimpinat cu ceauş de la Împărăţie cu poruncă numai să se întoarcă Vasilie vodă îndărăt. Şi în urma ceauşului au sosit şi o samă de oşti ale lui Matei vodă. Ci au căutat lui Vasilie vodă a să întoarce înapoi, văzînd cartea împărătească; şi cîte era sultan Murat nu era de a glumi cu dînsul.

Deci purcegînd înapoi Vasilie vodă să semeţise munténii şi în chip să gonească pre oştile lui Vasilie vodă, lovise la coada oştii. Ci s-au întors îndărăt oştile de ţară şi însuş<i> Vasilie vodă şi au înfrînt pre munténi, prinzind pre cîţ<i>va vii şi au perit cîţ<i>va.

Vasilie vodă, plinind porunca împărătească, au eşit din Ţara
f. 3 Muntenească şi şezind cîteva zile la Ploscuţeni, de/ acolo au pornit pre ceauşul cel împărătesc, iar el s-au întors de au venit în scaon.

Pre acéia vréme era veziriul Ţabani Buiuc, carele ţinea cu Vasilie vodă; şi paşa de Silistra iar aşa. Şi să pusése cu toată voia, numai să scoaţă pre Matei vodă. Şi făr-de ştirea împărătească eşiia de la veziriul isprăvi de domniia Ţării Munteneşti lui Ioan vodă, feciorul lui Vasilie vodă, cum şi atunce, deaca au văzut veziriul împiedecate isprăvile dintîi de silihtariul, au făcut altele la singur paşa de Silistra să margă însuşi el şi să ducă pre feciorul lui Vasilie vodă în scaunul Ţării Munteneşti. Care lucru apoi au mîncat capul veziriului, aflînd împărăţiia prin silihtariul războaele şi vărsările de sînge între domni de unde să pogoară. Nici te mira cum de au putut domnii a umbla în zarve fără ştirea Împărăţiei şi mai vîrtos la un împărat leu, ca acela.

Deci să ştii că ţările pre atunce nu era aşa supuse, ci într-altă voe veghiată. Şi să temea turcii să nu se dea Ţara Moldovei în partea léşilor, carii pre acéle vremi era foarte tari, cît să sfiia Împărăţiia de sfada léşilor, şi ales avînd într-acea dată războae începute cu perşii, precum s-au pomenit. Ci era bucuroş<i> că să sfădesc acéste ţări între sine. Şi poci pricépe şi pre domniile acéştia, fiind cu stare îndelungată cu mulţi ani; alte vacuri pre atuncea să socoteşti ţărîlor acestora./

f. 3v Cu al doilea isprăvi de domnia Ţării Munteneşti au socotit Vasilie vodă cu altă cale, avînd acea ştire şi de la veziriul. Au pornit pre Ioann vodă la paşa de Silistra, cu cîţ<i>va boiari, să-l ducă paşa în scaun. Şi trimisése înainte la paşa pre Ianache Catargiul, vel postélnic, să mai întărească lucrurile, pînă a mérge Ioann vodă. Ci şezînd Catargiul acolia la paşa, aşteptînd sosirea lui Ioann vodă, au simţit lucrurile într-alt chip, că venise la paşa iar alte porunci împărăteşti prin silihtariul şi unsése osia paşii şi Matei vodă. Deci văzînd Catargiul lucrurile într-alt chip şi amirosind că cît ar sosi Ioann vodă la paşa, va să-l oprească şi să-l trimiţă la Poartă, au dat Catargiul ştire la boiarii ce era pre lîngă Ioan vodă, fiind la un sat aproape de Dîrstor şi îndată s-au întors Ioan vodă, can cu fuga, de frica paşii. Şi aşa au eşit şi a doa ispită pentru domniia Ţării Munteneşti.

Iar nici cu atîta nu s-au lăsat Vasilie vodă, ci şi de veziriul fiind îndemnat şi ca o nimica socotind a călca pre Matei vodă, iar au strîns oşti cu mai bună gătire cu pedestrime, cu tunuri şi iar au purces în Ţara Muntenească asupra lui Matei vodă. Şi cu acéia nebăgare în seamă de
f. 4 Matei vodă, cît aicea în locul său pusése domnu/ pre fiiu-său Ioann vodă în scaonul ţării, cu boiari, cu ispravnici şi cu domniia deplin,

www.dacoromanica.ro

ţiind ca în palmă domniia Ţărîi Munteneşti. Iar lunecoase sînt lucrurile războaelor şi în putéria lui Dumnezeu mai mult stau. Nici pre un nepriiaten, cît de slab, să nu-l ţie nimenea fieştecum, nici-l ţin oşténii cei drepţi. Şi bine au zis unul că războaele în clipa ochiului stau. Că atîta au fost numai să ia Vasilie vodă acel războiu şi să se aşaze în scaunul Ţărîi Munteneşti. Iar roata lumii nu aşa cum gîndéşte omul, ci în curgerea sa să întoarce.

De care silă n-au mai putut nici silihtariul a mai trimite alte isprăvi la Matei vodă, să nu se descopere de tot cu umbletele împotriva veziriului, să-i răsae ceva înpărăţiei cu scîrbă în partea sa. Că ales la turci foarte cu sfiială sînt toate şi cu mare meşteşug strică unul altuia, cînd va unul pre altul să-l surpe; că să pîrască la vedére însuş<i> lui îş<i> strică cu începerea pîrăi. De multe ori cu laudă pre nepriiatenul său mai curînd îl pogoară. Şi ales supt împărăţiia lui sultan Murat cu mare témere era toţi.

Iar totdeauna trimitea silihtariul pre taină la Matei vodă, îndemîndu-l să stia împotriva lui Vasilie vodă, să-l bată. Iar despre
f. 4v scîrba împărătească să n-aibă/ grije, că iaste grija lui. Deci şi Matei vodă ş-au strîns toată oastea. Şi văzînd că Vasilie vodă trage cu oştile sale spre Bucureşti, nu spre Tîrgovişte, au pogorît şi el cu oştile spre Bucureşti.

Vasilie vodă deaca au sosit la Praova, la sat în Ojogéni, ştiind din limbi gătirea lui Matei vodă împotriva sa şi cu cîteva oşti streine şi de ţara sa au făcut sfat, acolo, la Ojogiani, au socotit trecătorile apélor şi locurile închise de păduri pe de toate părţile şi de bîhnişuri. Înţelegînd că şi Matei vodă pohtéşte la locuri ca acélia să-i dea războiu, fiind oştile mai tari fieştecare la locul său şi la strimtori împotriva oştilor celor streine, au ales cu sfatul să nu treacă Praova, ci să stea acolo, la cîmpu, să tragă pre Matei vodă să iasă cu oştile sale la cîmpu. Şi aşa alegîndu-se sfatul s-au răsipit toate oştile lui Vasile vodă la jafuri pe la podgorie, pe supt munţi, încătro să bejenise toată Ţara Muntenească de prin toate olaturile acélia, pînă în Praova.

Şi aşa, cu acel sfat — ce sfetnici vor fi fost aşa buni de războae pre atunce, fiind răsipită oastea pe la jacuri —, pre loc au priceput Matei vodă umbletele lor şi îndată au purces spre Praova drept în
f. 5 preajma Ojogénilor, unde era Vasilie vodă cu corturile./ Au stătut la trecătoare dînd ştire din cîteva tunuri ce avea cu sine. Şi îndată au început a tréce oastea vadul; tot călăreţul au trecut cîte cu un pedestraş după sine. Şi au stătut în tocmală dincoace de Praova, aşezînd oastea pedeastră cu focul şi cu tunurile între oastea călăreaţă. Şi au purces cu toată oastea stolită asupra taberii lui Vasilie vodă.

FUGIREA LUI VASILIE VODĂ DE LA OJOGÉNI.

Nu avea de ce să apuca Vasilie vodă, fiind oastea răsipită în toate părţile, cu acea venire de grab a lui Matei vodă şi întemeiată. Că oşténii lui Vasilie vodă unii veniia cu plian îngreuiaţ<i>, neştiind lucrul ce iaste. Alţii spăimîntaţ<i> de venirea oştilor aşa degrab, mai

www.dacoromanica.ro

mult de gătire a pleca fuga îndată au stătut, decît a da război. Şi aşa fiind oastea pe la jafuri şi făr-de nici o tocmeală, au plecat şi Vasilie vodă fuga şi toată oastea cîtă nu era dusă la pradă, lăsînd şi corturile şi tunurile şi toate pedestrimea pre mîna lui Matei vodă. Şi de frica gonaşilor Vasilie vodă au lăsat drumul pre care venise şi luund cîmpii, au năzuit la Brăila.

Zăbovind Vasilie vodă la Brăila cîteva zile şi Matei vodă dînd ştire
f. 5v de olac îndată la paşa de izbînda sa/ ce făcuse asupra lui Vasilie vodă. Şi aşa, ori cu ştirea paşii, ori agii<i> de la Brăila şi de la Mecin, sfătuindu-se să prinză pre Vasilie vodă, să-l trimiţă la paşa. Şi să nu<-i> fie dat ştire Stamatie ce au căzut mai pre urmă stolnic la Vasilie vodă şi l-alte domnii, mai apoi şi postélnic mare, ar fi încăput Vasilie vodă la prinsoare. Ci, şezind seara la masă, i-au dat ştire şi de la bucate s-au sculat, pentru-o grădină peste un gard suind de pe spinarea unuia din slujitori şi acolo scoţindu-i calul au eşit cu fuga din Brăila, la Galaţi, lăsînd toate la Brăila, cîte nu rămăsése la Ojogéni.

Înţelegînd Ioann vodă, feciorul lui Vasilie vodă, poticala tătîne-său din Ţara Muntenească au adunat boiarii ce era puşi la boerii pre lîngă sine şi li-au zis cum că el, nefiind de domnie, pentru slăbiciunea sănătăţii ce avea (că era Ioann vodă slab şi deznodat şi de mîini şi de picioare, ca cînd n-ar fi fost fecior lui Vasilie vodă, care era ca un leu şi la fire şi la trup), iar tătîne-său lasă scaunul domniei. Şi au venit Vasilie vodă în Iaşi.

Iară Matei vodă, jeluindu-se şi la Împărăţie de prada ce făcuse oştile lui Vasilie vodă, şi la megiiaş<i>, ca să-şi întoarcă călcătura ce
f. 6 făcuse/ Vasilie vodă Ţării Munteneşti, legase cu Racoţ<i>, cneazul Ardealului lucrurile, fiind şi Racoţ<i> rănit cu nebăgare în seamă megieşiei lui de Vasilie vodă. Au pornit oşti asupra lui Vasilie vodă cu Ioann vodă Moghila, feciorul lui Simeon vodă, carele să aşezase la Ardeal după războiul de la Ştefăneşti ce s-au fost făcut între feciorii lui Simeon vodă şi între feciorii Ieremiei vodă, pentru domniia ţării.

Ajungînd oştile ungureşti într-acea dată pînă în Trotuş şi oştile munteneşti pînă la Milcov sosiţ<i>. Au schimbat Racoţ<i> sfatul cu Matei vodă, ori temîndu-se de Împărăţie, auzind de patima veziriului, ori altă socoteală le-au venit. Au întors şi pre Ioann vodă cu oştile îndărăt şi s-au întors şi munténii.

Casa lui Vasilie vodă eşise spre Huşi de spaima acéia. Şi într-acéa vréme a pogorîtului acelor oşti asupra lui Vasilie vodă au perit şi Gorgan şi Sămichişa căpitanul şi Cîrstea vistiariul, din prepus de la domnie pentru vicleşug. Deci după zarvele acéstia numai ci au căutat lui Vasilie vodă a sta la pace, văzînd şi primejdiia veziriului şi ca să nu să mai aţiţe lucrurile asupra lui. Că atunce n-ar fi fost fără primejdie Vasilie vodă, de n-ar fi stătut împărăţiia după lucrurile împotriva perşilor, care curînd după acéia au purces cu toată putéria asupra Vavilonului, ori de la cei doi megiiaş<i> n-ar fi scăpat fără primejdie, de nu s-ar fi spăimîntat Racoţ<i> şi Matei vodă cu moartea veziriului.

f. 6v Şi sta la cumpănă sultan Murat, aspra Azacului va mérge,/ că încă nu-l dedése moscalii, au asupra Vavilonului. Ci viind Isar cu acea véste că vor da moscalii Azacul, au plecat asupra Vavilonului. Iar pînă

www.dacoromanica.ro

a să adevăra purcéderia, ţărîle acéstia era la mare grije că va veni Împărăţiia spre acéste părţi cu oşti. Fost-au acéste zarve între Vasilie vodă şi cu Matei vodă în anul 7145<=1637>.

Iar primejdiia veziriului Tabani Buiuc, de l-au omorît sultan Murat, într-acesta chip au fost: După răsipa oştilor lui Vasilie vodă de la Ojogéni, au făcut Matei vodă arzehal, adecă răvaş de jalbă la însuş împărătul. Şi aflînd om de acea treabă, să dea jalba, l-au trimis cu cărţile. Şi ştiind rînduiala bine, au păzit cînd au eşit împăratul la primblare, la vînătoare la cîmpu, făcîndu-se acel om a mérge de olac pe denaintea împăratului, înadins să-l vază. Şi aşa văzîndu-l împăratul mergînd tare, au trimis de l-au oprit şi l-au întrebat de unde vine. El au răspuns că vine cu cărţi din Ţara Muntenească, cu cărţi să ştie Împărăţiia de mari vărsări de sînge şi de prada ce s-au făcut în Ţara Muntenească de Vasilie vodă, carele au venit cu oşti asupra lui Matei vodă. Şi pe loc au trimis împărăţiia de i-au luat cărţile şi au cetit arzuhalul cel cu jalbă asupra lui Vasilie vodă, pomenind că să laudă Vasilie vodă că are isprăvi de la veziriul ca să fie domnu şi în Ţara Muntenească şi în Moldova. Atunce au avut vréme silihtariul asupra
f. 7 veziriului, căind/ ţărîle cum să strică iale între sine şi să pradă. De care jalobă foc s-au făcut împăratul pre veziriul, înţelegînd că de la veziriul să pogoară acéste amestecături. Ci întîiu au trimis pre acel om cu toate scrisorile să le vază veziriul. Şi au zis silihtariul cătră împăratul că omul acela îndată va peri de veziriul. Deci i-au dat hasichii, învăţîndu-i însuşi împăratul: Pre acest om iară să-l aduceţ<i> la mine. Şi aşa au fost. Că ducîndu-l hasichiii şi văzînd veziriul că iaste rău de dînsul, au vrut să oprească pre om. Ci hasichiii i-au spus că porunca iaste să ducă pre acel om iar la împăratul. Scosése veziriul daruri hasichiilor să lasă pre acel om la dînsul, ci nu s-au cutezat hasichiii a face peste porunca silihtariului. Iar să nu fie fost omul de faţă, putea veziriul să tocmească lucrurile sale, zicînd că au fost un marghiol de cei de Ţarigrad şi au spus minciuni; că de acéstia să fac multe la turci. S-ar fi uitat la Împărăţie, carele gîndind de lucrurile a toată lumea, céle mai mici le tréce cu gîndul. Ci păziia silihtariul să nu scape vréme ca acéia, asupra veziriului. Şi înoind scîrba împăratului silihtariul, au chiemat împăratul pre veziriul şi după mustrare că strică ţărîle fără ştirea lui, l-au omorît. Şi aşa au eşit acelui vezir amestecăturile ce făcea între domni.

Acéstia le-am înţeles de la boiari bătrîni de sfat pre acéle vremi.
f. 7v Curînd după această sfadă cu Matei vodă, ca să potolească/ Vasilie vodă sunate zarvele lui, pre fiiu-său Ioann vodă l-au trimis la Ţarigrad, unde peste puţin ş-au săvîrşit şi viaţa.

Într-acea vréme s-au săvîrşit şi doamna cea dintîi a lui Vasilie vodă, fata lui Bucioc. Şi după moartea doamnei au trimis Vasilie vodă pre Catargiul în Ţara Cerchezască şi de acolo i-au adus doamnă pre fata unui mîrzac de ai lor, cu care au trăit pînă la săvîrşitul său.

www.dacoromanica.ro

În anul 7146<=1638> sultan Murat au luat Vavilonul, cu multă vărsare de sînge, de la perşi, după a patra lună de cînd începuse a bate oraşul. Spu<n>e istoriia să fie fost 30.000 de oşténi în Vavilon. Ci şi sultanul Murat acea gătire făcuse asupra persilor, cît singur Vavilonul. Iară tot misiriul şi paşii ce sînt peste arapi i-au pornit despre Marea Roşie de au lovit şi dintr-acolo Ţara Persului. Şi le-au luat turcii şi dintr-altă parte o scală foarte mare. Şi aşa îndoit Persul n-au putut da nici un ajutor vavilonului. Sultan Murat zăbovindu-se într-acolo cu oştile, iar într-acéste părţi era linişte şi întemeiată pace de toate părţile, făcînd pace Vasilie vodă
f. 8 într-acea vréme/ cu toţi megiiaşii.

Şi într-aceşti ani au zidit Vasilie vodă şi lăudata mănăstire în oraşul Iaşilor, întîi pre numele a trei sfinţi învăţători ai biséricii, ce să chiamă Triei Sfetiteliu. Mai pre urmă, a doa, au zidit şi Mănăstirea Golîia, cu făptură foarte iscusită, precum să véde, mai presus decît alte mănăstiri de aici din ţară. Golîia îi zic pre numele unui boiar anume Golîi, carele într-acel loc au avut o biserecuce de piatră. Tot pe acea vréme au adus Vasilie vodă şi moaştele preacuvioasei Paraschivei, l<ea>t 7148<=1640>, cu mare cinste şi cucerie, oct<omvrie> 14, de care cetind la viaţa ei vei afla den ce locuri au fost.

Acest domnu au făcut ca de iznoavă şi curţile domneşti şi casele céle cu farfurii; grădini, grajduri de piatră, tot de dînsul sînt făcute. Şi multe locuri au înfrumuseţat, care multă vréme au fost stătătoare. Că de au fost cîndva vremi fericite acestor părţi de lume, atunce au fost. Ţara Leşască (voiu zice) era plină de aur, la care pre acéle vremi mergea din Moldova cu boi de negoţ, cu cai, cu miiare şi aducea dintr-acea ţară tot aur şi argint. Pociu zice că om sărac nu să afla, doar care nu vrea să aibă. Ţara Leşască la acea
f. 8^{v} scară de fericie să suise, precum/ şi léşii zic şi scrisorile lor, care nici o crăie nu era deopotrivă în bine şi în dezmierdăciuni pre acea vréme, ca léşii. Aşa şi ţara noastră.

Iar dintr-acéle vremi să cunoaşte păharul lui Dumnezeu aproape de schimbare şi curînd spre mai cumplite vremi. Că era la mari dezmierdăciuni ţărîile acéstia. Şi care ţări să înalţă la îndestulări, zburdeaţă firea omenească peste măsură. Şi zburdăciunea naşte păcatul şi după păcat urmează mîniia lui Dumnezeu. Aşa şi Ţara Leşască era la mari zburdăciuni, cum şi aicea ţara noastră. Că şi însuş<i> Vasilie vodă cu sila din cîteva case de boiari luîndu-le fétele ţiitoare, peste voia părinţilor. Iar oamenii de casa lui şi nepoţii şi mai multe sile făcea, luund copiii oamenilor cu sila la curvii. Care fapte mai pre urmă s-au răsplătit cu mare osîndă asupra casii lui Vasilie vodă.

Într-acea vréme, după ce au supus sultan Murat Vavilonul spre Împărăţiia turcească s-au întors în Ţarigrad şi să gătiia tare asupra léşilor, să răscumpere ruşinea lui sultan Osman, deşchizîndu-ş<i> cale prin Ardeal, să lovască peste munţi deadreptul spre Liov. Ci i-au tăiat curînd putérnica mîna lui Dumnezeu zilele. Şi după moartea lui sultan Murat au stătut în locul lui
f. 9 frate-său, sultan Ibraim, om dat/ cu toată firea spre dezmierdăciuni. Şi cu împărăţiia lui iară au scăpat ţărîle acéstia de răzmiriţe.

www.dacoromanica.ro

LUCRURI STREINE.

Tot pre acea vréme Racoţ<i> cel Bătrîn au început sfadă cu némţii, căruia era orînduită oaste şi de aicea din ţară şi din Ţara Muntenească. Şi n-au ţinut sfada acéia mult, că peste puţin au venit la tocmeală cu împăratul nemţesc. Iar au prădat cîtva loc cu ai noştri în ungurimea de sus, fiind serdariu Apostol de Orheiu într-acea oaste cu Racoţ<i>.

PENTRU NUNTA CE AU FĂCUT VASILIE VODĂ FIICEI SALE, DOAMNEI MARIEI.

În anul 7153<=1645> au făcut Vasilie vodă nunta fiicei sale cei mai mari, doamnei Mariei, după cneazul Ragivil, om din cniazii Litfei, de casă mare. Numai cu ce inimă şi sfat au făcut acea casă, după om de lége calvinească, care lége iaste scornită de un mitropolit de Fiandra, de supt ascultarea papei de Roma, peste legăturile soboarălor cu multe dumnezeireşti minuni legate. Iar Calvinul numai pre singure poftele sale trupeşti, osebite de sfînta sobornicească bisérică, la care ca la o lége slobodă în puţină vréme au venit toată Fianda şi Engletera.

De mirare au rămas vacurilor acea casă, cum au putut suferi inima
f. 9v lui Vasilie vodă să se facă/ şi mult s-au frămîntat acest lucru în sfat; şi cîţ<i>va boiari apăra să nu fie acel lucru, ales Toma vornicul şi Iordache vistiiariul, care capete de abia de au avut cîndva această ţară, sau de va mai avea. Ei zicea lui Vasilie vodă şi pentru légia cea rătăcită şi un lucru, nu fără grijă, despre Împărăţia Turcului. Iar Toderaşco logofătul şi Uréche vornicul sta asupra aceştii nunte să se facă.

Vasilie vodă avea pozvolénie de la turci; ci acea voe era din bani, iar nu din inima turcilor. Şi aşa s-au făcut nunta aicea în Iaşi, la care cîţ<i>va domni din Ţara Leşască singuri cu chipurile sale au fost, cu curţile lor şi Pătraşco Moghila, feciorul lui Simeon vodă, mitropolitul de Chiev. Şi de la Matei vodă, domnul muntenesc, însuş<i> Ştefan mitropolitul ţării şi Radul logofătul şi Diicul spătariul, că să împăcase domnii între sine.

N-au lipsit nimica din toare podoabele cîte trebuia la o veselie ca acéia, cu atîţea domni şi oameni mari din ţări streini: meşteri de bucate aduşi dintr-alte ţări, zicături, jocuri şi de ţară şi streine, toată curtea împodobită şi adunaţi boiarii şi căpeteniile ţării, feciori de boiari, oameni tineri la alaiuri pe cai turceşti cu podoabe şi cu peţiene la
f. 10 işlice./ Şi aşa cu petrecănii lungindu-se acea veselie cîteva săptamîni, au purces cniazul Ragivil cu doamna sa în Ţara Leşască cu zéstre foarte bogate.

8-9 *lipseşte* M // 10 *ad. marginal* Vasilie, 7153 A // 26 *ad. marginal* Vasilie, 7153 A // 30 *după* Chiev *ad.* Iară soli trimişi era de la Racoţi cneadzul Ardealului, Chimini Ianăş cu daruri M //

www.dacoromanica.ro

RĂZBOIUL CE ERA SĂ ÎNCEAPĂ LÉŞII CU TURCII, CARE MAI PE URMĂ LA MARE SCĂDÉRE AU VENIT.

La anul simţindu-se Crăiia Leşască în putére, îndemnaţi de papa al Romei şi de veneţiiani, carii avea bîntuială de la turci la ostrovul Critului, au făcut sfat craiul Vladislav cu sinatorii să înceapă războiu cu turcii; de care gătire a lui şi apoi la ce au eşit acel sfat vei citi povéstia mai jos, la rîndul său. Iar soli au trimis craiul la toate crăiile creştineşti. Aicea la Vasilie vodă trimisése pre cneazul Ragivil cu soliia, fiind viitoriu la anul după nuntă la socru-său, aicea în ţară, care solie au crezut Vasilie vodă îndată şi au priimit să fie una cu léşii, cît şi birul al anului aceluia îl oprise şi pornise pre aga fără bir, răspunzindu-i că nu s-au putut strînge birul pentru sărăciia oamenilor. Ci daca au stătut la voroavă cu boiarii pentru oprirea haraciului şi într-un rînd şi într-altul, spun să fie zis Petriceaico vornicul de Ţara de Sus, pre carele îl ţinea ei mai prostatec decît alţii la sfat: „Eu aş zice să nu oprim noi birul pînă nu vom vedea că trec léşii Dunărea".

Şi acel cuvînt au întrat îndată în gîndul lui Vasilie vodă şi repezind după aga l-au oprit la Galaţi pînă au gătit haraciul şi l-au încărcat de l-au pornit.

f. 10[v] Aşa feresc pre domni şi ţările de primejdii voroavele/ cu sfat.Că pentru acéia au dat Dumnezeu să aibă împăraţii, craii, domnii îndreptători ţărîlor să aibă sfétnici pre lîngă sine, cu carii vorovind o treabă, să frămînte cu voroava lucrul care iaste mai spre îndemînă. Iar céle ce fac domnii singuri, din gîndurile sale, sau din şo<a>pte, rar es lucrurile la folos. Că încă om în lume n-au născut pînă acum ca acela, să nu-i trebuiască voroavă cu sfat. Că deşi nemerêşte cîrmuitoriul cîte o treabă încă tot să nu să încrează c-au gîcit, pînă nu se întărêşte voroava lui şi cu alte păreri. Deci ce ai gîndit că iaste bine, daca să mai tocmesc cu gîndul tău, ce ai gîndit că iaste cu cale, încă a doi sau trei socoteala, fără greşală pre acel lucru să stai, că nu te va înşela. Iar ce-ţ<i> pare singur că iaste bine şi alţii toţ<i> zic că iaste într-alt chip, să nu crezi acea socoteală, că te amăgeşti. Multe lucruri ne pare că le nemerim, iar apoi deaca mai laşi vréme socotelii, afli departe mai pre urmă într-alt chip. La mulţi domni mari smintéle am văzut din şo<a>pte sau nesfătuit amu, în vacul nostru. Fără sfat au făcut Vasilie vodă de au lovit tătarîi la Brătuleşti, pre Prut; şi mai apoi prada a toată ţara, nespusă de agiuns, cu cîtă robie şi plian dintr-acea faptă au venit asupra ţărîi. Aşa şi Duca vodă, sfătuindu-se numai cu unul pentru o
f. 11 carte/ la hanul, ş-au stricat domniia. Din care mazilie mari stricăciuni şi greutăţi au venit asupra ţărîi, care pre atunce era foarte la stare bună şi gata toate lucrurile ţărîi să le rădice numai cu o rînduială. Iar dintr-acea mazilie a Ducăi vodă, întîi, s-au întîmplat trei înoituri de domnii: una la Beligrad a Dabijei vodă, după care neîmplinind anul Dabija vodă au murit; altă domnie tot într-acelaş anu a Ducăi vodă dintîi, a

---

1-2 *lipsesc* M // 3 *ad. marginal* 7154 A // 12 *ad. marginal* Vasilie vodă socotéşte a nu da haraciul A // 27 *explicaţie marginală pentru* gîcit = aflat A //

www.dacoromanica.ro

treia a lui Iliiaş vodă cu mare răsipă. Deci trei domnii cîte 500-600 de pungi la înoituri, tot într-un an, cum au putut fi bine? Aşa şi cu şo<a>ptele numai cu unii, nu cu sfat, au făcut şi Petriceaico vodă de au lepădat fără nici o nevoe domniia ţărîi şi s-au dus în Ţara Leşească, din care fapte s-au stins Ţara Moldovei pînă astăzi.

Cniazul Ragivil, după ce au zăbovit cîteva săptămîni în Sucea vă la socrul său Vasilie vodă, au pornit pre doamna lui pre la Sneatin spre ţara sa. Iar el singur au lovit pen Ardeal, pre la Racoţ<i>, tot cu aceéle trebi, pentru rădicarea lor asupra Împărăţiei Turcului.

Înţăles-am din boiari bătrîni cum că au vrut Vasilie vodă să-ş<i.> desparţă fata de cneazul Ragivil, ci n-au priimit doamna Maria, fata
f. 11v sa, zicînd tătîne-său să fie socotit întîi lucrul, nu pre urmă./ Şi cu vremile pînă aici săvîrşim o parte de domniia lui Vasilie vodă. Că pînă aicea pre cît au fost fericită domniia acéia, cu atîta mai cumplite vremi s-au început de atunce, din care au purces din scădére în scădére această ţară, pînă astăzi.

A DOUA PARTE IAR DE DOMNIIA LUI VASILIE VODĂ.

De vréme ce scriitorii cei streini pre lîngă poveştile sale n-au trecut cu pomenirea şi de lucrurile ţărîi noastre, Moldovei, şi cît ştim de lucruri trecute în ţara noastră mai mult dentru dînşii ştim, cu cale iaste şi noao a pomeni de vremile lor, mai ales povéstia lui Hmil, hatmanul căzăcesc, de la care vremi, ah, s-au început şi răul nostru în care pînă astăzi ne aflăm cu acest pămînt la cumplite vremi şi Dumnezeu ştie de nu şi peste vacul nostru vor fi trăitoare./

f. 12 Izvorul a tuturor răutăţilor şi pustietatea acestor părţi, începutul căderii şi împuţinării Crăiei Leşeşti, răsipirea şi pustietatea şi a cazacilor şi a ţărîi noastre stingere. Iar mai nainte de ce vom încépe a scrie de rădicarea cazacilor cu Hmil hatmanul lor asupra léşilor, stăpînilor săi, a pomeni de cazaci ce neam sînt şi de cînd sînt supt acest nume, Cozac, cu cale va fi, am socotit, auzind pre mulţi întrebînd de acest nume al lor de unde şi de cînd ar fi. Deci mulţi au zis că numele lor, Cozac, ar fi de la un neam ce iaste peste apa Volgăi, anume Casac. Ci acélia sînt poveşti deşarte.

Sînt cazacii de neamul său ruşi, rămăşiţe de oşténii cnézilor ruseşti, pre carii cu îndelungate vremi supuindu-i craii leşeşti şi căzînd şi Chiovul, scaonul Rusiei, pre sama léşilor, ei pre Nipru în jos şi pre ceia parte şi pe dincoace trăia supt ascultarea crailor leşeşti, slobozi de vecinătate, în chipul oştenilor, cu hrana slobodă pe Nipru, ori cu vînătoriia la cîmpi, ori cu păscăriia pînă la pragurile Niprului, unde are Niprul în trei locuri praguri făcute din firea locului, de cade apa de pe stînci ce sînt în fundul apei mai jos, în care locuri nici un feliu de vas nu
f. 12v poate tréce, fără numai vasele lor; şi acélia încă cu mare grije trec/ şi de multe ori pe uscat trag vasele, pînă trec acéle locuri. Şi aşa au trăit pînă în zilele lui Avgust craiu.

---

17 *lipseşte* M / *ad. marginal* Vasilie, 7154 A // 33 *ad. marginal* Lucruri streine A //

www.dacoromanica.ro

PENTRU AŞEZĂMÎNTUL CAZACILOR.

Acel craiu leşesc, văzîndu-i oameni cu viaţă dreaptă de oşténi, i-au tras la léfe şi le-au făcut şi căpetenii cu tocmeală şi în rînduiala sa să fie volnici a să buluci şi a să oşti împotriva tătarălor; ca o pază să fie Crăiei Leşeşti, că bîntuia tătarîi marginile ţărîi lor şi pre atuncea. Şi de pe sprinteniia lor, fiind oameni şi sălbateci, le-au zis Cozac, adecă capră sălbatică; sau că umblînd ei la cîmpi după capre sălbatece şi în luncile Niprului, le-au venit acest nume. De atunce le-au zis cozaci, adecă căpraşi. Care nume şi la o samă de oaste leşască, ales steagurile ce sînt mai sprintene, le zic steaguri căzăceşti şi pînă astăzi.

Apoi Ştefan Bator, craiul leşesc, şi mai mare aşezare au făcut căzacilor, dîndu-le şi hatman să aibă, cu steag, cu tobe, cu trîmbiţe şi după voia lor să-şi aleagă hatmani. Şi le-au dat voe şi i-au întărit să facă şi vase de Marea Neagră şi să facă cazaci roestrovi, adecă de catastih pînă la 40.000 de oameni şi să aibă loc scaunul lor un ostrov la Nipru, în care
f. 13 iaste o mănăstire mare, cu cîteva altele mai mici bisérici,/ anume Trăhtămirov. Şi aceasta iaste începătura oştilor lor, după ce căzuse cneziile ruseşti de o sută şi 50 de ani încoace.

De pe acéle vremi multă nevoe făcea cazacii Crîmului şi Ţărîi Turceşti; pînă şi Anadolul nu scapa. Sinopul, Trapezondul, cetăţi mari le-au luat în cîteva rînduri şi alte oraşă mai mici, şi dincolo de Marea Neagră şi dincoace: Varna, Misimvria, Ahilo, pînă la Aitos şi la Pravadia pururea prăda. Şi au lovit şi pînă aproape de Ţarigrad, la Enichioi pre Boazul ce curge din Marea Neagră în Marea Neagră,<sic> supt cetatea Ţarigradului. Şi pentru prăzile ce făcea cazacii în părţile lor, le veniia de la turci împuţăciune. Acélia socotind léşii de la o vréme, pentru ca să nu strice pacea cu Împărăţiia Turcească, făcea cazacilor mare strînsoare, oprindu-i de pre mare, care hrană o deprinsése ei cu multă dobîndă şi avuţie ce agonisiia de acolo. Şi cu acea avuţie zidiia bisérici de piatră şi mănăstiri, cît o mănăstire la Chiev, ce-i zic Arhanghel, stă şi pînă astăzi, cu bolta cea din mijloc foarte mare şi toată bolta acoperită cu table de aramă galbenă şi poleite cu aur. Şi pentru ca să-i oprească de tot, să nu mai umble pre mare, au făcut léşii o cetate, anume Codacul, la pragul cel dintîi al Niprului şi ţinea acolo cîte doao mii de némţi pedestrime cu puşci pentru opreala lor, care era foarte cu mare silă cazacilor, ca unor oameni
f. 13v ce/ altă hrană nu ştiia, fără numai oşteniia. Şi dintr-acea opreală s-au rădicat în cîteva rînduri împotriva léşilor cu Nalivaico, hatmanul lor, apoi cu Sulima, mai pre urmă cu Cazima, hatmanii lor; ci tot îi bătea hatmanii leşeşti.

Iar neavînd odihnă cu dînşii, le-au rădicat şi hătmăniile, să nu mai fie şi le trimitea cîte doi domni comisari mai mari. Şi acei comisari le făcea judecăţi şi-i îndrepta şi cu vréme<a> toate volniciile le-au stricat, cît nu era cazacii cu nimica volnici. Într-acesta chip s-au tras asuprélele lor pînă la Vladislav craiu, dupre cum s-au pomenit mai sus, văzindu-se crăiia în

---

1 *lipseşte* M // 19 *ad. marginal* Lucruri streine A //

www.dacoromanica.ro

putére cu atîtea izbînde şi asupra Moscului. Că mai fericită Crăiia Leşască cu putére şi în tot binele îndestulată nici la un craiu n-au fost. Pentru acéia bine zice un dascal <„Si qui sunt in superiore valetudinis gradu, dum in eodem, permanere non possunt, cadunt in deterius>, adecă: Ceia ce sînt în scara virtuţii, acea mai de sus, neputînd sta tot într-acéle stepene, cad foarte la mari slăbiciuni". Aşa toate împărăţiile, cînd prea să înalţă la mari tării, neavînd loc să se mai sue, cad şi dau îndărăt, precum vedem şi Crăiia Leşească.

Avînd acel craiu Vladislav şi praxim, adecă ştiinţă ce sînt turcii, cu
f. 14 războiul de la Hotin cu sultan Osman, la care/ războiu fusése el însuşi trimis de tată-său Jicmont, craiul leşesc, îndemnat de papa de Rîm şi de veneţeni, cu mare făgăduinţe şi cu bani gata de la papa den an în an pe doaosprezéce mii de oaste leafa de la el. Şi veneţiianii avînd cu turcii începute războae la Crit, au pus gînd craiului leşesc ca să înceapă bătălie cu turcii. Pentru care treabă şi împăratul nemţesc au mers de s-au adunat la Vratislav, în Ţara Sileziei, care ţară se hotăresc némţii cu léşii. Şi acolo, după ce au aşezat voroava cu împăratul, i-au orînduit 12.000 de oaste nemţască, făcînd ştire şi papa şi împăratul pre la toţi craii creştineşti, cum că craiul leşesc iaste ales să fie a toată creştinătatea gheneral, adecă purtătoriu de oaste împotriva turcului. Deci întîiu Hişpanul o sumă de bani i-au orînduit la crăiia lui de la Anapoli; că să rudiia Vladislav cu împăratul nemţesc şi cu craiul Spaniei, fiind fecior dintr-o nepoată a împăratului nemţesc. Şfeţul iarăş<i> făgăduise 6000 de oaste şi împăratul Moscului 20.000.

Acélia toate, văzîndu-le gata Vladislav, au trimis şi la cazaci de au chiemat la sine pre un cazac bătrîn, anume Barabaş şi pre Hmil, carele era pisar la oştile lor. Daca au venit Barabaş cu Hmil la craiul au tăinuit cu dînşii multe voroave pentru gătirea lor, pentru locurile de pre lîngă Marea
f. 14v Neagră. Şi cu amîndoi au/ aşezat dintr-acolo toată gătirea, dînd cu hrisov lui Barabaş hătmăniia pre cazaci, cu stiag, după vechiul obiceaiu, şi lui Hmil pisariia de oaste, dîndu-le şi cîtăva sumă de bani pentru vase să facă şi altele cîte ar trebui de acea cale.

Şi aşa gătind toate craiul, înşelat de domni, carii toţi îi făgăduia că vor priimii acel sfat, că şi oastea nemţască ajunsése pînă aproape de Liov. Iar tăinuită judecata lui Dumnezeu, toate gîndurile omeneşti le strămută. Lipsiia numai seimul, după obiceaiul crăiei, să fie cu sfatul tuturora şi pentru cheltuiale şi pentru încălecatul léşilor. Deci la seim au stătut léşii împotriva craiului, întrebînd pre craiul ce pricină ar avea începerea de războiu cu turcii, aducîndu-i aminte primejdiia strămoşului său la Varna, bănuind pre craiul că le-au băgat oşti streine în ţară fără ştirea lor şi cum că streinii numai de odată vor da ajutor, apoi iar cade sfada numai pre dînşii. Şi se întîmplase de murise şi hatmanul lor cel vestit, Conetpolschii.

Şi aşa împiedicat craiul, cu lucruri gata, s-au poftit la léşi să le dea voe, cu chieltuiala lui, cu oaste streină, să margă asupra turcilor. Au strigat cu toţii în gura mare că cît vor tréce hotarul, vor rădica alt craiu./
f. 15 Deci numai ci i-au căutat a să surpa toate nevoinţele craiului şi a mérge în vînt.

S-au tras cuvîntul în Ţara Leşească pînă astăzi că deaca au văzut

www.dacoromanica.ro

craiul că stau împotrivă léşii la gîndul lui, în pizma lor au îndemnat pre cazaci să se rădice asupra léşilor, cum ş-ar putea a-şi cerca lucrul.

De faţă am fost la Bar, umblam la şcoală, la carte, cînd au trecut pre la Bar canţelariul cel mare, anume Osolinschii, om foarte de la inima craiului şi mare cap. Întorcîndu-se de la Chiov, unde s-au făcut a mérge la moaştele sfinţilor pentru boala lui de picioare şi de la Chiev au umblat pe la cîteva oraşe căzăceşti şi la întoarcere au venit pe la Bar, unde era scaunul hătmăniei.

Hatman mare pe urma lui Coneţpolschii, Nicolai Potoţschii. Au şezut acolo la ospăţ canţeliariul vreo 3 zile, la hatmanul. Şi să mira oamenii ce era mai căpetenii, că nu ţin minte să fie venit vreun canţelearíu să umble prin Ucraina. De va fi aşa, că cu umblat cu acea treabă, nu ştiu; iar la céle ce am fost de faţă, scriu.

Cazacii, măcar că alte oşti streine, după ce s-au răsipit lucrul şi gătirea craiului, de să întorsése fieştecarele la ţara sa, iară ei tot păziia
f. 15v treaba lor şi lucra bărbătéşte cu banii craiului şi să gătiia de/ mare. Iar hatmanul Potoţchi, aflînd că tot să gătesc cazacii, fiind supt mîna hatmanului toate părţile acélia, au scris la Barabaş să se lase de acel lucru şi să-ş<i> aducă aminte patimele lui Pavluc şi ale lui Sulim. Deci Barabaş ca un om bătrîn, văzînd cartea hatmanului au lăsat lucrul mai slab, socotind céle de pre urmă. Iar Hmil tot îndemna bărbătéşte şi pre Barabaş şi pre alţi polcovnici, pînă au trimis hatmanii leşeşti, Potoţschii şi Calinovschii, de li-au ars toate vasele ce gătise multe pre apă. Şi au început a veni de la starostii cei leşeşti de pe margini pîră la hatmani pe Hmil pisariul.

Avea Hmil danie de la craiul un loc de odae lîngă Cehrin, acolo făcîndu-şi şi biserică. Şi adăogîndu-se oameni din zi în zi, s-au făcut slobozie, numindu-se Subotov, loc de o milă de la Ceahrin în cîmpi, pe apa Tésmănului. Şi starostiia Ceahrinului fiind pe seama lui Coneţpolschii Horunjii, feciorului al lui Coneţpolschii hatmanul, ispravnicul lui anume Ceaplinschii totdeauna pîrîia pre Hmil pisariul zicînd: „Pentru ce să ţie un mojic tîrguri?“ Şi întîmplîndu-se lui Horunjii, stăpînul Ceahrinului, a tréce cu oşti asupra Orului, unde mult plian au
f. 16 luat de la tătari şi au prădat atunce nohaii ce era/ pre lîngă Or, şi întorcîndu-se iar la hatmăniia sa în Ceahrin, acolo şezînd cîteva zile, după pîra ispravnicului său, lui Ceaplinschi au închis pre Hmil şi i-au luat şi tîrgşorul care mai sus s-au pomenit, Subotov, de l-au dat pe seama lui Ceaplinschii. Şi de nu l-ar fi scos un liah bătrîn, din slugile lui Coneţpolschii, anume Zaţvilihovschii, îl pusése în proaşcă să-l omoară.

Ci scăpînd Hmil prin rugămintea lui Zaţvilihovschii den moarte, daca au purces Horunjii, feciorul lui Coneţpolschii, hatmanul de Ceahrin, în sus, n-au răbdat Hmil ci au zis: „Luatu-mii-au Ceaplinschii Subotovul şi tot ce am avut, iar sabia din mînă nu mi-au luat“. Şi peste puţine zile au lăsat Ceahrinul şi s-au dus peste Nipru, în ţinutul Periaslovului. Acolo aflîndu-l hatmanii leşeşti au scris la polcovnicul Periaslav să-l prindă. Ci fiindu-i polcovnicul priiaten i-au dat cale. Şi aşa, neavînd loc nici peste

---

3 *repetă* cînd au trecut A //

www.dacoromanica.ro

Nipru, au scăpat la cazacii de la praguri şi de acolo fără zăbavă s-au dus în Crîm. Şi la adunarea sa cu hanul i-au zis acéste cuvinte: „Crăiia Leşească cîte şi ce slujbe are de la noi, nimenea ca Crîmul nu iaste martor. Că cu noi ş-au lăţit léşii crăiia, cu noi nu bagă seamă nici o împărăţie, în nădéjdea noastră mai mult să rădică asupră Împărăţiei/
f. 16v Turceşti şi Crîmul să-l ia de la turci către crăiia lor, acum sînt gata. Iar ce bine au cazacii şi ce voilnicie de la dînşii, robii în Crîm mai bună viaţă au. Ci-ţ<i> ado aminte, luminate hane, slujba noastră care o am făcut moşului tău, lui Cheri sultan. Nu lepăda de la tine mari izbînde şi în toată lumea vestite. Nu te lăsa de mari dobînde şi avuţii, care în scurtă vréme prin noi îţ<i> vor veni la mînă. Nu lăsa să se mai întărească nepriiatenul tău şi călcătoriul de volniciile noastre, leahul. Au nu vedeţi că au început a vă călca şi pre voi léşii? Cîmpii cît ţin între Nipru şi între Nistru ei stăpînesc, cu cétele lor. Bugeacul cu oamenii săi în toate zilele îl pradă, pentru că şi Conetpolschii mai în trecutele zile pînă în Or au prădat; şi acéstia toate sînt începuturi. Iată cărţile craiului; cetiţi-le, ce ne scriu. Să lovim Crîmul şi să cuprindem Marea. Iară de te vei îndoi, luminate hane, şi nu voiu avea la tine credinţă, feciorul mieu la curtea ta zălog voiu pune".

Mult au stătut hanul îndoit după acéle cuvinte ale lui Hmil şi căuta la ce ar eşi o solie ca acéia. Cărţile crăeşti era la Hmil, céle ce dedése cazacilor prin Barabaş şi la dînsul la Varşev, pe vrémea gătirei asupra
f. 17 turcilor, precum s-au scris mai sus/ şi le furase Hmil de la Barabaş. Iar tot nu priimiia hanul. Ci Togan beiu, carele era la Or, au luat asupra sa acel lucru, zicînd hanului: „Zi că fără ştirea ta au fugit nişte nohai". Şi aşezînd Hmil cu hanul toate lucrurile, au purces dimpreună cu Togai beiu deodată ca la 7000 de tătari, tot aleşi.

Pototchii, hatmanul leşesc, înţelegînd de scăparea lui Hmil la praguri şi de turburările care au început a face între cazaci şi pînă a nu să înmulţi cazacii să se lăţască în amestecături, au purces din Bar şi cu al doilea hatman, Calinovschii, zicînd acest cuvînt: „Şarpele pînă nu rădică capul din iarbă să-l loveşti", spre Cercas pre Nipru. Ci l-au apucat o iarnă foarte grea, cît n-au putut trage oştile nici într-o parte, ci i-au căutat a erna pre Nipru, prin olatele Cercazului şi Canuvului pînă în primăvară. Iar cît s-au dezvărat îndată din 8000 de oaste ce avea hatmanii leşeşti, au orînduit 3000 cu fiiu-său Ştefan Pototchii pe uscat şi cu o mie de némţi şi 3000 de cazaci de prin oraşele Niprului cu Barabaş pre apa Niprului cu vase asupra pragurilor şi să-i strîngă pre cazaci de la praguri să dea pre Hmil, care atunce era bulucit cu 8000 de cazaci de prin ostroave şi 7000 de tătari cu Togan beiu.

f. 17v Văzînd Hmil cu Togan bei că vine Ştefan Pototchii cu puţină/ oaste asupra lor, s-au sfătuit să lovească întîi pre cei de pe uscat. Şi aşa au făcut. Că la un loc ce să chiamă Jolta Voda au dat léşilor războiu. Carii fiind la număr cu mult mai puţini şi în locuri depărtate în cîmpi de la temeiul său şi tătarii cu călăriia iar cazacii cu pedestriia, împresurîndu-i cu focul din flinte, au slăbit în loc léşii; şi pentru ca să se apere de năvala

---

21 *repetă* crăeşti M // 27 *ad. marginal* Lucruri streine A //

www.dacoromanica.ro

lor, s-au pedestrit toată oastea. Iar puţin loc au ţinut de mulţimea care era cu 5 părţi mai mult decît dînşii. Toată oastea cea leşască şi însuş<i> Ştefan Potoţchii, Sapiha, Balaban, ce au fost capete, s-au topit acolo pre cîmpi. Ştefan Potoţchii, fiind rănit, au murit în războiu; iar Sapiha şi Balaban au căzut la robiia tătarălor.

Hatmanii leşeşti auzînd de patima celor 3000 de oaste, mai ales Potoţchii, avînd grije de fecior, au purces într-ajutoriu cu céle 5000 ce mai rămăsése. Ci a doa zi, după ce au eşit la cîmpi, i-au întîmpinat véste den oameni carii scăpase de la războiu de răsipa oştii sale şi de perirea în războiu a lui Ştefan Potoţchii. Şi înţelegînd şi de putéria lui Hmil, la carele alerga cazacii de prin toate ostroavele, ca jidovii la Mesia şi să adăogea şi tătarîi, au făcut sfat să se întoarcă înapoi. Ci Hmil, ştiind putéria hatmanilor slabă şi îndrăzneţ după izbînda dintîiu, îndată au
f. 18 purces pe urma oşti leşeşti./ Şi la un oraş, anume Corsun, ajungînd şi pre hatmani, au sărit toate oraşele căzăceşti, unii adăogîndu-se la Hmil, alţii ţiind trecătorile şi surpînd drumurile pe la strimtori, au venit şi acea oaste a hatmanilor la primejdie, din care puţini léşi au scăpat. Iar hatmanii amîndoi au căzut la robie. Sinavschii şi alte capete toate şi gloata cîtă n-au căzut pre mîna tătarălor, au perit de ţărănime.

Iar oastea ce-au fost trimisă pre apa Niprului, deaca au auzit de perirea oştii cei de pre uscat, cu Ştefan Potoţchii, s-au rădicat asupra lui Barabaş, capul lor, vrînd să ţie credinţa sa, că era cazac bătrîn Barabaş şi vestit (şi de mirat). Că némţii şi cu cazacii au făcut ficleşug. Însă némţii era numai cu numele de némţi, iar tot din cazaci era făcuţi, au legat o piatră la gîtul lui Barabaş şi l-au aruncat în Nipru şi alte capete nemţeşti cîte mai era cu dînsul. Iar după acea faptă s-au dus cu toţii şi s-au închinat la Hmil.

Să scrie de acum léşii ce pîrjol au curs dintr-acea scîntée şi în multe părţi de lume vărsare de sînge. Ce pustietate ţărîlor, ce surpare şi
f. 18^{v} slăbiciune puterii Crăiei Leşeşti! Ce răsipire la mari şi nedobîndite cetăţi. Ce robie şi plian de creştini în mîinile tătarălor şi ales turcilor!/ Noi să ne întoarcem iar la ale noastre.

Şi de aş avea de la cineva pentru acest lucru vreo hulă, că létopiseţul acesta mai poméneşte de lucruri streine, decît de ale ţărîi, făcut-am acest lucru pentru să se dezlége mai bine lucrurile ţărîi, care la ce vréme s-au întîmplat şi să se ştie şi acélia că această ţară fiind mai mică nici un lucru singură de sine, fără adunare şi améstec cu alte ţări, n-au făcut. S-au cutremurat toate ţărîle acéstia prin prejur de năprasnică turburarea Crăiei Leşeşti. Însă ţara cu norocul cîrmuirei şi vîlfa vestitei domniei lui Vasilie vodă, după ce s-au rădicat Hmil, cîţ<i>va ani au stătut neclătită de nimé, pînă la anul. Iar dintr-acest an începîndu-se scădére mare ţărîi, întorcîndu-se tătarîi din Ţara Leşească cu mult plian, bugegiani şi o samă şi din Crîm, la întoarcerea lor au întrat prin ţară şi ca oaste trecătoare ce nu să poate să nu fie stricat ceva. Au venit pruténii şi de printr-alte văi, jăluindu-se la Vasilie vodă că-i pradă tătarîi şi le strică pîinile. Şi într-o zi întîmplîndu-se de era Vasilie vodă la masă, vésel şi viind véste iar de tătari că strică ţara, cum au fost la masă, vésel, au chiemat îndată căpitanii, dîndu-le poruncă să purcează de grab cu
f. 19 toţ<i> slujitorii şi din slugile boereşti şi din tîrg cine ar vrea în dobîndă/ să

www.dacoromanica.ro

lovască pre tătari. Au făcut îndată porunca căpitanii, şi moldovénii fiind din fire lacomi la dobîndă, care cum au putut şi din oraş a dobîndi cal, fiind oraşul plin de tot féliul de oameni şi mulţime de slugi boereşti au mers dinpreună cu slujitorii de au lovit pre tătari făr-de véste, neavînd gînd tătarii de una ca acéia.

Oarda tătărască cu temeiul au fost tăbărîtă la sat la Brătuléni, la Răzine, încărcaţ<i> de robi şi de plean din Ţara Leşească. Şi nefiind gata au întrat ai noştri îndată într-înşii cu sabiile, de au perit mulţi tătari şi le-au luat şi pleanul şi robii. Carii numai cu fuga abia au putut de au scăpat dintr-acel feredeu spre Buceag. Ci ai noştri pe multe locuri le-au ţinut calea, pînă la Lăpuşna.

Mult au stătut boiarii carii să întîmplase la acea masă, mai vîrtos Catargiul, să nu să facă cu grabă acel lucru, şi din socoteala de la masă. Iar céia ce iaste să nu treacă, cu anevoe să mută cu sfatul. Tătarîi, deaca au scăpat la Buceag, îndată prin căpeteniile lor au făcut ştire la hanul, cu mare jalbă, cum că trecînd ei spre locurile lor, făr-de nici o stricăciune ţărîi, i-au lovit moldovénii făr-de véste şi le-au luat mult plian şi atîţia robi. S-au umplut îndată şi hanul şi toate capetele Crîmului de vrăjmăşie, fiind şi semeţi cu izbîndele ce făcuse într-acea vréme asupra léşilor.
f. 19v Îndată au trimis la Împărăţie cu pîră, făcînd ştire pentru Vasilie vodă/ şi pentru toată ţara că iaste haină. Şi turcilor la mare socoteală era domniile acestor ţări, fiind aşa de tari şi temeinice. Ci îndată au dat poruncă hanului să fie volnic a prăda Ţara Moldovei, pentru acea faptă.

Vasilie vodă după acea faptă să păziia foarte cu grijă şi la Împărăţie şi la curtea hanului. Şi dintr-amîndoao părţile i-au venit înşălăciune, ales de la Sefer Gazi aga, veziriul hanului. Aşa îl aşezase pre Vasilie vodă prin cărţi cu cuvinte blînde, cît să părea că nici în gînd n-are hanul, nici alte capete ale lor pentru acea patimă a lor ce petrecusă tătarîi aici în ţară. Iară vrăjmăşiia acoperită mai mult rău aduce.

CÎND AU PRĂDAT TĂTARÎI ŢARA MOLDOVII.

Că la anul 7158 <=1650> sfătuindu-se Crîmul să răscumpere paguba ce au făcut Vasilie vodă oardelor lor la Brătuléni şi să curméze şi semeţiia pînă încît era a lui Vasilie vodă, au pornit pre calga soltan cu oşti, cu glas ca acela că mérge să lovască Ţara Moschicească. Şi hanul dedése ştire şi la Hmil să fie gata să purcează asupra lui Vasilie vodă. Şi cît au sosit soltanul, fiind mai nainte Hmil gata cu oştile, anume că merg spre părţile Moscului, au purces cu mare taină spre Nistru. Şi îndată au împărţit oştile, o samă de la Soroca drept spre părţile Sucévei; altă samă spre Orheiu şi Lăpuşna, pînă în Prut, oastea tătărască amestecată cu cazacii.

Nespusă au fost acea pradă ţărîi, mai mult decît acéia ce au fost la
f. 20 Ioan vodă./ Nu ştiia nimica Vasilie vodă. Şezînd la divan, venind veşti

---

12 *ad. marginal* Vasilie, 7154 A // 24 *ad, marginal* Vasilie, 1659 <sic> A // 30 *lipseşte* M // 31 *ad. marginal* 1659 A // 41 *ad. marginal* decît A // 42 *ad. marginal* Vasilie, 1659 A / *după* vodă[1] *ad.* alegînd de acéste cumplite vremi de acmu, cu care toate primejdiile acestui pămînt covîrşite sînt M //

www.dacoromanica.ro

una după alta cum că pradă tătarîi ţara, atunce au văzut la ce au eşit sfatul de la masă şi în deşert procitind cărţile lui Sefer Gazi aga, întru care cărţi nădéjdia îş<i> lăsase Vasilie vodă.

Tabăra de oşti ce au fost orînduită spre Suceavă au cuprins cît ţine Soroca şi ţinutul Iaşilor, pînă în tîrg; iar aripile ajunsése pînă la munte. În cetatea Suceavei apucase Gavrilaş logofătul şi cîţ<i>va boiari de ţară de să închisése acolo, dînd cazacilor şi tătarălor o sumă de bani. Iar pre den afară au aflat ţara toată pre acasă, cu dobitoace, cu herghelii, de care era plină ţara. Plian, robi, au luat mult, fără număr; şi case de boiari au robit. Atuncea au luat şi pre jupîneasa lui Miron Ciogolii stolnicul şi o cocoană a lui care n-au mai eşit din robie, în véci. Şi au perit şi Murguleţ Ştefan la Cernăuţ<i>, vestit pămîntean între curte. Şi fiind cu atîta vrăjmăşie asupra ţărîi, toate satele şi oraşele au prădat. Iară altă samă de oşti au lovit Orheiul, Lăpuşna şi Fălciiul, pînă în Prut. Atunce au robit şi casa Sturzii jicnicériul, carele mai pre urmă au căzut şi vistiiar mare. Şi multe case întemeiate s-au luat la robie. Iar Codrului Chighiaciului, la Fălciiu, f. 20v foarte puţină/ pagubă au făcut tătarîi atunce. Că îndată au năzuit la codrişorul lor ce au ei acolo, anume Chighiaciul, pădure nu aşa cu copaci înalţi, că copaci sînt foarte puţini, cum iaste deasă şi rîpoasă şi mai mult de spini decît de alt lemn. Şi s-au apărat chighecénii de nu i-au putut strica nimica tătarîi.

Calga sultan cu coşurile şi Hmil hatmanul de la Soroca au tras cu oştile drept la Ţuţora, unde sultanul cu coşurile tătărăşti au descălecat. Iar Hmil cu tabăra căzăcească au stătut pre Vlabnic.

Vasilie vodă văzîndu-se la grije şi spaimă ca acéia, că luase tătarîi pînă supt tîrg hergheliile şi caii slujitorilor apucînd, au pornit pre doamna dinpreună cu casele boiarilor prin frînturile codrilor, pe la Căpoteşti, spre Cetatea Neamţului. Iar şi el n-au stătut multe zile în scaun, ci s-au mutat din Iaşi în nişte poeni ale codrului Căpoşeştilor şi s-au aşezat acolo în codri cu curtea, lăsînd puţintei dorobanţi de paza curţii. Carii deaca au văzut mulţime de tătari şi cu cazaci amestecaţi, într-o noapte au lăsat curtea pustie. Şi au ars atunce tot oraşul rămîind unde şi unde cîte o dugheniţă. Curţile domneşti, casele boiarilor şi tot oraşul într-o mică de f. 21 ceas cenuşă au stătut. Iar mănăstirile au scăpat, că n-au vrut cazacii/ să le bîntuiască, din porunca lui Hmil hatmanul şi tătarîi n-au putut, fiind oameni cu puşci. Numai la Mănăstirea Trisfetitelia oamenii ce au fost închişi acolo au avut primejdie. Că aprinzîndu-se tîrgul, din para focului s-au aprins şi mănăstirea. Deci au căutat la o samă de oameni, de arşită şi de groaza focului de au eşit pre o portiţă ce iaste spre heleşteul oraşului. Şi de acolo au luat tătarîi pre mulţi oameni în robie. Alţii de frică s-au şi înecat în heleşteu.

Ḍaca au aflat sultanul şi Hmil hatmanul de fuga lui Vasilie vodă şi au trimis sultanul un mîrzac la dînsul, întrebîndu-l pentru ce au fugit din scaun (de glumă lucru iaste întrebare ca aceasta, pe o vréme ca acéia).

---

4 Tabăra]Drîmba acéia M // 5 *după* tîrg *ad.* în Iaşi; Hotinul, Dorohoiul, Hîrlăul, Cernăuţii, pînă în cetatea Sucevei, temeiul M // 23 *ad. marginal* Vasilie, 1659 A // 39 *după* iaste spre, *anulat* o portiţă A // 43 *ad. marginal* Vasilie, 7158 A //

www.dacoromanica.ro

Deci şi Vasilie vodă dăruind bine pre tătar au trimis de la sine boiari la sultanul pre Ghica vornicul de Ţara de Jos, iar la Hmil pre Ciogolia spătariul şi au aşezat lucrul cu soltanul cu daruri şi cu multă cheltuială. Şi de atunce au legat Vasilie vodă banii ce să dau pe ani sultanilor şi cabaniţă. Iar lui Hmil hatmanul, mai nainte de această vréme, întrase în gînd cuscriia cu Vasilie vodă şi pomenind şi mai nainte prin Cigoleşti cu soliile pentru domniţa Roxanda, fata lui Vasilie vodă. Numai ci au căutat lui Vasilie vodă a aşeza şi logodna fétii sale după Timuş, feciorul lui
f. 21v Hmil hatmanul şi cu cîteva/ daruri şi la dînsul. Iară la <loc gol> zile au purces sultanul cu Hmil de la Ţuţora spre locurile lor. Iar ţara au rămas prădată şi prin multe locuri pustie, schimbată din fericiia cea dintîi.

Au eşit şi Vasilie vodă din codri la scaun. Atunce în bejenii au murit şi Tuderaşco logogătul. Făcut-au Vasilie vodă cîtăva jalobă la Împărăţie pentru stricăciunea ce au făcut tătarîi ţărîi. Ci nici un folos n-au făcut. Dorobanţii la eşirea lui Vasilie vodă din Iaşi au fost gata să jăfuiască carăle domneşti. Ci după ce s-au aşezat Vasilie vodă în scaun, s-au făcut a le face căutare încins cu sabia şi némţii ce avea din poruncă fiind gata cu puşcile pline. Întîi au luat dorobanţilor armele, apoi pre toţi dinpreună cu căpitanii lor i-au închis, pre unii prin temniţă, pre alţii i-au trimis la ocnă şi cu alte pedepse i-au certat. Şi de atunce au purces ţara tot spre rău, pînă astăzi.

Nu numai cu o certare pedepséşte dreptă mîniia lui Dumnezeu, deaca să pornéşte pe vreo ţară. Că după eşirea tătarălor au lovit mare moarte în oameni, şi la oraş şi în toată ţara.

f. 22 Iar la anul Hmil hatmanul cu mulţime de oşti căzăceşti/ şi însuşi hanul cu 70.000 de tătară şi cu oştile ce strînséste de pe la cerchezi şi de la toată Dobrogea au purces asupra léşilor. Cărora oşti Cazimir, craiul leşesc, le-au eşit înainte la un tîrgşor, ce să chiamă Berestecico, cale de trei zile de la Cameniţă în sus, cu 40.000 de oaste leşască, întru care oaste m-am aflat şi eu. Nu era toate voevoziile sosite, nici Litva; că Litva avea mare bîntuială de cazacii de peste Nipru. Şi au eşit craiul leşesc cu acel războiu biruitoriu şi asupra tătarălor şi asupra cazacilor, cît au căutat a da fuga şi Hmil a-ş<i> lăsa tabăra, cu toată oastea.

De care izbîndă a léşilor înţelegînd Vasilie vodă de la Ionăşcuţă, pîrcălabul de Hotin, l-au îmbrăcat cu haină de samur, avînd nădéjde că cu acea izbîndă a léşilor va scăpa de cuscriia lui Hmil. Iar nu s-au curmat cu atîta răotăţile Ţărîi Leşeşti. Că apoi la anul, după izbînda de la Berestecico, aşa au perit de rău oastea leşască de cazaci şi de tătari, lăsîndu-se léşii în nădéjdia păcii ce să făcuse la Biserica Albă, cît nici hatman, nici un cap şi nici un suflet, voi zice, din 50.000 din oastea
f. 22v pedestră ce au fost/ n-au scăpat. Şi din oastea călăreaţă ce-au fost pînă la 12.000 foarte puţini, încă de cei de jos, de vor fi scăpat cineva, fiind încungiuraţi de toate părţile de tătari. Iar ce au fost fruntea, tot supt sabie au rămas. Că aşa să aşezase Hmil cu sultanii, cum că la acel război să nu ia tătarîi nici un rob, ci tot supt sabie să-i puie, ca să se mai împuţinéze oamenii de oaste din ţara leşască. Şi au perit acolo şi hatmanul

---

4 *ad. marginal* ce se dau A // 30 *ad. marginal* Lucruri streine A // 40 50.000]8000 M //

www.dacoromanica.ro

Calinovschii şi un fecior al lui, carele numai pre acela avea.

PENTRU NUNTA CE AU FĂCUT VASILIE VODĂ FIICEI SALE.

Şi într-acest an au căutat lui Vasilie vodă a face şi nunta fétii sale Roxandei, după Timuş hatmanul căzăcesc. Mare netocmire între potriva caselor şi a firilor. Această parte era o domnie de 18 ani şi cu multa bogăţie şi cinste, asémene împărăţiei. Iar céialaltă parte de doi ani eşită din ţărănie. Ruşcele cu: lado, lado, pen toate unghiurile. Ginerile numai
f. 23 la faţă era chip de om, iar cu toată firea de fiară./ Însă cîte au trebuit la o nuntă domnească, nimica n-au lipsit. Şi după cîteva săptămîni ce au şezut Timuş aicea, în Iaşi, cu asaulei, polcovnicii şi atamanii săi şi nepoţii lui Vasilie vodă, feciorii lui Gavriil hatmanul şi din feciorii de boiari de ţară, Nicolai Buhuş şi Ioann Prăjescul, fiind zălog acolo în Ceahrin pentru Timuş, au purces cu doamna lui la Ceahrin.

Iar Vasilie vodă au rămas îndată la prepusuri de la turci, pentru urît numele cazacior la dînşii şi la megiiaş<i> îndată la zarve, ales la Matei vodă, nepriiatenul vechiu, carele sfiindu-se de unirea lui Vasilie vodă cu cazacii şi la turci amesteca domniia lui Vasilie vodă. Şi cu Racoţ<i> au stătut îndată la sfaturi, că cu amîndoi era învrăjbit Vasilie vodă şi amîndoi să sfiia de unirea lui. Ales cînd auziia Racoţ<i> solii ca acélia de la Vasilie vodă, cînd i-au trimis pre Ştefan Gheorghie logofătul, într-un rînd, poruncindu-i să şază cu linişte Racoţ<i>, că-l va face de va vărsa mulţi galbeni tătarălor şi la ce va veni, el va vedea, şi să întîmplase şi un sol ca acela carele, neavînd coconi, de atunce pusése gînd spre domnie şi mai multe adăogea spre vrajbă. Şi în locul trebilor stăpînu-său, cu acéle
f. 23v solii au aşezat/ treaba sa spre domnie şi la Racoţ<i> şi la Matei vodă.

Precum munţii cei înalţi şi malurile céle mari, cînd să nomolesc de vreo parte cu cît sînt mai înalţi, atîta şi sunet mai mare fac cînd să pornesc, aşijderea şi copacii cei înalţi mai mare sunet fac cînd să doboară, aşa şi casele céle înalte şi întemeiate cu îndelungate vremi, cu mare răsipă vin la scădére cînd cad. Într-acesta chip şi casa lui Vasilie vodă, de atîţea ani întemeiată, cu mare cădére şi răsipă şi mai pre urmă la stingere desăvîrşit au venit de atuncea.

Ştefan Gheorghe logofătul, după moartea lui Tuderaşco logofătul, ştiind Vasilie vodă pre tată-său Dumitraşco logofătul la atîtea domnii boiariu vestit cu casă întemeiată, cu moşii şi sate, cu curţi care nimenea în ţară n-au avut, după ce ş-au gătit lucrurile pre domnie, precum s-au pomenit mai sus, la Racoţ<i> şi la Matei vodă, au legat vorba şi cu o samă de boiari în ţară, cu Cogoleştii şi cu Ştefan serdariul, cuprinzîndu-i cu jurămînt să ţie taina. Şi au ales cu sfatul lor numai să aducă oşti
f. 24 ungureşti şi munteneşti asupra lui Vasilie vodă/. Sunase acéstia de la cîţ<i>va la urechile lui Vasilie vodă şi întîi de la un turc la Focşani. Şi de la munténi încă i-au scris; ci n-au crezut Vasilie vodă.

Spun istoriile de Pir, împăratul epiroţilor, că fiind într-un războiu la Ţara Italiei, împotriva rîmlénilor, umblînd Pir împăratul în fruntea oştilor sale, tocmindu-ş<i> oastea şi mutîndu-se şi într-o aripă şi într-alta, unul din copiii lui ce-l păziia s-au apropiiat şi i-au zis: „Să iai aminte

www.dacoromanica.ro

împărate, cel rîmlean cu cal negru; din toţ<i> alţi oşténi alta nimica nu păzéşte, numai ş-au pus ochii pre împărăţiia ta. Ori încătro te întorci, el tot acéia păzéşte şi cearcă cînd şi cînd să vie asupră-ţ<i> cu sulița gata". Au răspuns Pir copilului: „Cu anevoie iaste fieştecăruia a să feri de céia ce iaste să fie".

Aşa să poate zice şi de Vasilie vodă. Domnu cu pază în toate părţile şi pe la toate porţile, nu s-au putut feri de céiace era să-i vie asupră; şi mai vîrtos de la priimejdiia din casă, foarte cu anevoie iaste fieştecăruia a să feri. Măcar că întrase la un sfat ca acela şi Ciogoleştii şi Ştefan serdariul, iar ca o glumă le părea a sfătui nişte lucruri ca acélia, ci şedea uitaţi, gîndind că nu va naşte nimica dintr-acéle sfaturi.

f. 24v Iar Ştefan Gheorghie logofătul văzind ce soţii au dobîndit/ la acel sfat, aştepta din zi în zi să se vedească sfatul lor despre Ciogolea spătariul la beţie, că la cîteva mése, beat, mai vădiia lucrul. Ci nimenea nu lua aminte un lucru care în gînd nu încape. Deci au păzit singur Ştefan Gheorghie logofătul treaba care o luase şi însemnase zioa oştilor ungureşti şi munteneşti să iasă în ţară tocma în sărbătorile Paştilor. Îşi trimisése Ştefan Gheoreghie logofătul jupîneasa la ţară, în pildă că o trimite pentru trebile casei. Iar el tocma în zioa cînd să cîntă Canonul Sfîntului Andrei de la Crit, la 8 ceasuri din noapte, gătindu-se Vasilie vodă de biséricá, încă nimenea din boiari nu venise la curte, au mînecat să-şi ia zioa bună, dîndu-i ştire de acasă că-i iaste jupîneasa bolnavă spre moarte. Şi întrebînd Vasilie vodă cine din boiari iaste afară, au spus postélnicii că iaste logofătul cel mare, dvoréşte să-şi ia zioa bună, că i-au venit véste de boală foarte grea a jupînései. Să fie zis Vasilie vodă: „Ce om fără cale logofătul, ştiindu-ş<i> jupîneasa bolnavă, şi nu o ţine aicea, lîngă sine". Şi i-au zis să între să-şi <ia> zioa bună. Au întrat Ştefan Gheorghie logofătul cu faţa posomorîtă şi cu mare întristare de ş-au luat voe să margă la casa sa. Spun să fie zis Vasilie vodă, să afle lucrul pe voia sa. Neştiutoriu gîndul spre ce.

f. 25 Îndată, făr-de nici o zăbavă, ca cel cu grija - şi nu fie/ ce grije - , au purces îndată de olac şi într-acea zi au ajuns la satul său, la Bogdana, supt munte, fiind şi oastea ungurească toată cu Chimini Ianoş pe poteci şi oştile munteneşti la Rîbna, cu Diicul spătariul.

Spun de Vasilie vodă că din biséricá l-au lovit gînduri de purcéderea logofătului, aşa făr-de nădéjde. Şi aşa, de a doa zi după purcesul lui, au început aiavea a suna glas de unguri şi de munténi. La care sunet văzîndu-se Ciogoleştii cuprinşi şi lăsaţi de logofătul, cu care îş<i> ştiia vorba, au rămas la grije ca acéia, cît pre mersul lor şi pre căutătură, cine le-ar fi luat seama, ar fi cunoscut îndată vina. Ci mirîndu-se cum vor face, să fugă, să-şi lase casele, carii au fost cu totul în Iaşi, a dooa moarte iaste şi zisele lor sfîrşite, poate fi cum să zice, s-au apucat de altă îndreptătură, scriind un răvaş Ciogolea spătariul la Vasilie vodă într-acesta chip: „Milostive doamne, eu unul din slujitorii cei streini, mîncînd pîinea şi sarea măriei tale de atîţia

---

23 *după* moarte *ad.* cu hîrtie scornită M // 30 *între paranteze*; să afle lucrul pe voia sa A // 38 *ad. marginal* Vasilie, 1659 A //

www.dacoromanica.ro

ani, ferindu-mă de osîndă să nu-mi vie asupră, fac ştire măriei tale pentru Ştefan logofătul cel mare, că-ţ<i> iaste adevărat ficlean şi s-au ajuns cu Racoţ<i> şi cu domnul muntenesc şi sînt gata oştile lor să vie asupra măriei tale. De care lucru să crezi măriia ta cu adevărat că nu
f. 25v iaste într-alt chip"./ Şi deaca au scris răvaşul într-acesta chip, Ciogolea spătariul au chiemat la sine pre egumenul de la Aron vodă, anume Iosaf, carele era pe acea vréme duhovnic pre la toţ<i> boiarii şi cu ispovedanie jurînd pre egumen să nu-l vădească cine iaste, şi întîi să arate răvaşul la Iordache vistiiarul, apoi la domnie, l-au legat cu mare jurămînt aşa să facă. Şi mirîndu-se călugărul de un lucru ca acela, au mers cu răvaşul acela la Iordache vistiiariul care l-au înţeles. Şi ştiind că s-au sunat acéstia şi dintr-alte părţi, îndată au stătut la mare voe rea, ca un om întreg la minte. S-au lepădat îndată de răvaş şi au zis egumenului numai el să meargă să dea răvaşul la domnie. Au mers călugărul cu acel răvaş şi l-au dat la Vasilie vodă. Şi îndată ce l-au cetit s-au simţit cuprins de mare primejdie. Şi au stătut cu mare strînsoare asupra călugărului să spue de la cine au eşit acel răvaş. Au stătut dintîi călugărul foarte tare, priimind şi noarte, iar a vădi nu poate fiind dat răvaşul cu taină de ispovedanie. Iar deaca s-au strîns boiarii la sfat şi arătînd călugărului şi munea Vasilie vodă, ca pentru un lucru ca acela ce să atinge de domnie şi de multe case, deci luund egumenul dezlegare de la Varlaam mitropolitul au spus călugărul anume pre cel ce i-au dat răvaşul. Şi
f. 26 degrab chiemînd Vasilie vodă pre Ciogolea spătariul i-au / spus toate cu amăruntul şi cum că iaste şi Ştefan serdariul tot într-acel sfat.

Cu puţine cuvinte i-au mustrat Vasilie vodă pre amîndoi Ciogoleştii. Ci ei să apăra tare, că i-au fost tot cu credinţă şi n-au priimit acéstia, şi de ar trimite măcar pe unul dintre dînşii să aducă de grumazi pre Ştefan Gheorghie logofătul. Să fie zis Vasilie vodă: „În zadar această slujbă acmu; să-mi fie spus acéstia pînă era logofătul în Iaşi". Deci pre Ciogoleşti i-au pus la închisoare. Iar în urma logofătului au răpezit întîi pre Sculi, apoi pre Iacomi, ce era vătaf de aprozi şi pre Alexandru Costin cu carte la dînsul să vie cum mai de grab la curte pentru mari trebi ce au nemerit de la Împărăţie. Însă la mai mare grije au stătut Vasilie vodă de sărdariul, fiind atîtea oşti pre acea vréme şi toată marginea pre sama lui. Ci îndată au scris la serdariul cărţi să vie, cum mai degrab, la curte.

Să întîmplase mai nainte de acéste începături o treabă de caré învăţase Vasilie vodă pre sărdariul să gătească nişte slujitori să fie gata şi cînd ar da ştire, să purceazã cu o samă de oameni la cîmpi, peste
f. 26v Nistru, că-şi deşchisése calea neguţătorii greci, carii umbla la Mosc pentru soboli, pre la Tighina pentru greul vămii şi făcea scădére vămii aicea în ţară. / Ci pusése gînd Vasilie vodă să-i spară de pe acel drum peste cîmp. Cu prilejul acei trebi, scriind Vasilie vodă la serdariul să vie cum mai de serg la curte şi pornind cărţile, déderă ştire că iată şi serdariul au sosit la curte. (Spun că după ce s-au apropiat de oraş Ştefan serdariul l-au întîmpinat o slugă a lui şi i-au spus de toate

---

15 *ad. marginal* Vasilie, 1659 A //

www.dacoromanica.ro

ce să sună în tîrg şi la curte şi cum au pornit logofătul cel mare din Iaşi şi multe amestecături sînt şi cuvinte de unguri.) Au stătut mult la gînduri serdariul, întra-va în tîrg, au întoarce-să-va înapoi? Şi-i zicea o slugă a lui: „Întoarce-te, jupîne, înapoi, că la nici un bine nu mergi". Iar osînda trage la plată. L-au biruit gîndul să între în tîrg. Şi îndată, cum au sosit la gazdă, nimica zăbovind, au mers la curte.

Vasilie vodă cum au înţeles de serdariul că au venit la curte, nu s-au încrezut de odată, ci în doao, trei rînduri au trimis să vază, adevărat, au sosit? Ci daca s-au înştiinţat că iaste adevărat, în divan, îndată au eşit în spătărie de l-au chiemat la adunare. Şi i-au spus Vasilie vodă că au fost scris şi cărţi pentru treaba acéia care s-au pomenit mai sus, ci mai bine iaste că au venit singur. L-au întrebat după acéia şi de lucruri ce să vădesc despre unguri, cu amestecăturile lui Ştefan Gheorghie, logofătul, ştie ceva, au ba? Tare s-au apucat
f. 27 serdariul cu jurămînturi mari că nu ştie nimica,/ şi cum să fie el amestecat la unele ca acélia, spre răul stăpînului său, zicînd cu glas: „Cine au fost, doamne, mai crezut la măriia ta şi cinstit ca mine, că mai scos din obiiale şi din sărac m-ai îmbogăţit?" I-au zis Vasilie vodă: „Aşa ştiu şi eu". Şi i-au zis să margă să grăiască cu Ciogolea, să auză ce spune Ciogolea spătariul.

Cum au întrat serdariul în vistierie şi au văzut paza de seiméni, s-au spăimîntat, ştiindu-şi vina sa. Şi îndată au început a-i spune toate de faţă Ciogolia spătariul. Să apăra de toate acélia serdariul; ci ca un vinovat într-acéle sfaturi, să apăra slab. Decii au cunoscut Vasilie vodă tot lucrul, iar n-au vrut să-i omoară indată, aşteptînd ce s-ar mai înoi despre Trotuş, unde mersése logofătul. Ci neapestită vréme au sosit din fugă şi Alexandru Costin dînd ştire de perirea lui Iacomi, vătaful de aprozi, de strejile ungureşti şi de oştile ungureşti ce trecuse în ţară.

Atunce au văzut Vasilie vodă toată cumpăna caré veniia asupra sa şi nefiind gata de nimica la o primejdie degrab ca acéia.

Iacomachie vătaful de aprozi, daca au sosit la Roman, n-au mers pre caii săi care avea şi buni şi de ajuns, ci ş-au lăsat caii în Roman la
f. 27v hrană şi au luat caii de olac, ca un om deşteptat tot în bine,/ şi ce poate primejdiia neştiutoriu. Şi i-au zis Alexandru Costin să nu-ş<i> lasă caii de lîngă sine. Ci n-au vrut să asculte sfatul prietenesc, ci au purces pre cai proşti. Şi la Bacău îndată s-au timpinat cu strejile ungureşti, care străj<i> cît i-au văzut, i-au luat în goană şi îndată l-au ajuns; şi acolo, în goană, l-au omorît din pistoale. Iar Alexandru Costin, şi cine au fost pe cai mai buni, au scăpat de moarte.

Într-acea dată ajunsése fruntea oştilor ungureşti la Roman. Şi de la Focşani au dat ştire de Diicul spătariul cum că au trecut şi el cu oştile munteneşti Focşanii. Şi atunce au dat pre amîndoi Ciogoleştii şi pre Ştefan serdariul pre sama siiménilor, de i-au omorît noaptea, înaintea jicniţii ce iaste în lăuntru, în curte. Adusése şi pre Mogîldea, fiind unchiu lui Ştefan vodă, dar nu l-au omorît, ci l-au luat cu sine la

---

7 *ad. marginal* Vasilie, 1638 A // 29 *ad. marginal* Vasilie, 1638 A // 34 neştiutoare A //

www.dacoromanica.ro

puşci, pînă la Hotin. Mult au stătut boiarii, mai vîrtos Iordache vistiiariul, să nu piară Ciogoleştii şi Ştefan serdariul. Ci temîndu-se Vasilie vodă, după apropiiarea oştilor ungureşti, să nu facă şi ei vreo zarvă în curte, i-au omorît. Eram eu pururea în casă la Iordache vistiiarnicul. Şi de mare mîhnire şi scîrbă adormise foarte greu cînd,
f. 28 pre la miezul nopţii, i-au dat ştire de la curte de perirea / Ciogoleştilor şi a serdariului. Şi daca l-am deşteptat, îndată au zis: „Au perit-au cei boiari ?" Şi daca i-au spus că au perit, au suspinat greu, zicînd: „Ah, ce s-au făcut!"

Să mira Vasilie vodă, încătro va năzui; la turci să temea de pîra ţărîi şi de lunecoasă firea turcilor şi cu grije. La cazaci să feriia să nu-ş<i> mai strice numele de la turci. Iar a sta împotriva oştilor ce-i veniia asupră nu era cum, neavînd nici oaste gata şi ţara toată cu ură şi gata la lucrul nou. Că Orheiul, ce era capete, era tot de ai lui Ştefan vodă. Ci au ales cu sfatul să meargă la cetatea Hotinului, răpezind îndată la cuscrul său Hmil hatmanul, dîndu-i ştire de toate începăturile acéstia, pre Stamatie Hadîmbul, postélnicul cel mare. La Cetatea Neamţului era toată inima avuţiei lui Vasilie vodă. Deci acolo au răpezit pre Ştefăniţă paharnicul, nepotu-său, să apuce avuţiia. Şi, ori că n-au ştiut Ştefan Gheorghie logofătul de avuţiia acéia în Cetatea Neamţului, ori au stătut după lucrurile care începuse şi n-au socotit acei bani, iar era mai aproape de dînsul acea avuţie, decît de Vasilie vodă.

Era oştile ungureşti cu Chimini Ianoş, hatmanul lui Racoţ<i> şi cu
f. 28v Ştefan Gheorghie logofătul la Roman, cînd/ şi Vasilie vodă sculîndu-se cu toată casa lui şi cu boiarii curţii au purces din Iaşi spre Hotin. Atunce ce slujbă am făcut lui Iordache vistiiarnicul prin multe cuvinte nu lungesc. Iar inima agonisitei lui am trecut-o la Cameniţa şi o am dat la un priiaten al tătîne-mieu, anume Mihai stegariul. Şi deplin acélia toate au venit apoi la mîna lui Iordache vistiiariul.

Solul pre carele trimisése Vasilie vodă la Hmil hatmanul, precum s-au pomenit, pre Hadîmbul postélnicul, ori că l-au împiedicat logofătul Ştefan, pîrcălabul de Soroca pe acea vréme, ori din blestemată şi lipsită hiria Hadîmbului, s-au întors înapoi. Şi aflînd pre Vasilie vodă în calea Hotinului au pîrît la Vasilie vodă pre pîrcălabul Ştefan de viclian. Deci i-au căutat a trimite de iznoavă pre alţii de la Hotin iară la hatmanul Hmil. Şi au trimis cu al doilea rînd pre Grigorie comisul şi pre Ştefăniţă paharnicul şi pre Nicolai Buhuş jitnicériul şi le-au dat învăţătură şi pentru Ştefan, pîrcălabul de Soroca, să-l prinză şi să-l trimaţă legat la Hotin. Şi aşa au făcut. Ei singuri au trecut Nistrul la Hmil hatmanul, iar pre pîrcălabul Ştefan l-au dat pre seama a unora din Hînţeşti, carii să ţinea pe lîngă Ştefăniţă păharnicul, să-l ducă la Vasilie vodă. Ci pentru lăcomiia sa, aducătorii, să fie ale lor ce luase şi ce mai era pe lîngă dînsul, l-au omorît pre cale./
f. 29 Om de mirat la întregirea lui de sfaturi şi de înţelepciune, cît pre acea vréme de abiia de era pămîntean de potriva lui, cu carele şi

---

8 i-au] i-am M // 10 *ad. marginal* Vasilie, 1635 A // 33 *după* s-au *anulat* pornit A //

www.dacoromanica.ro

Vasiliie vodă, deosebi de boiari, făcea sfaturi şi cu multe ceasuri voroavă, aşa era deplin la hire. Iar la statul trupului său era gîrbov, ghebos, şi la cap cucuiat, cît putiai zice că iaste adevărat Esop la chip.

Daca sosi Vasilie vodă la Hotin, s-au aşezat cu tabăra sa aproape de cetate, deasupra. Iar Ştefan Gheorghie logofătul cu Chimini Ianoş şi cu Diicul, spătariul muntenesc, cuprinzind scaunul ţării la Iaşi, îndată au alergat mulţi, din toate părţile de la ţară la Iaşi şi înglotîndu-se au mers la Chimini Ianoş, strigînd: „Să ne fie domnu Ştefan Gheorghie logofătul". Le-au răspuns Chimini Ianoş pre voe să le fie, precum poftesc.

Spun de Diicul spătariul muntenesc că să ispitiia, şi cu acea nădéjde era, să fie el la domnie. Décii, după obiceaiu, au mers Ştefan Gheorghie logofătul cu cîtevă gloate de ţară la Bisérica lui Sveatîi Nicolae şi i-au cetit molitva de domnie Ghedeon, episcopul de Huşi, fiind şi mitropolitul Varlaam eşit la munte. Au stătut domnu
f. 29v Gheorghie Ştefan vodă în anul <7161 = 1653>./ Făcut-au Vasilie vodă şi doao mănăstiri în Iaşi: Golîia şi Trisfetiteli, aducînd şi moaştele sfintei, preacuvioasei Paraschevei; şi au domnit ani19/.

f. 30 *VALAHIA.*

Vl<ea>to 7162, 1654. DOMN 40. DOMNII 46.Cap 40. COSTANDIN VODĂ BASARAB, UNUL NUMIT CU ACEST NUME, FECIORUL LUI ŞERBAN VODĂ.

După moartea lui Matei vodă l-au rădicat boiarii şi ţara la domnie şi plecîndu-şi capul la Împărăţie, pentru aşezămîntul domniei, au trimis de olac pre hagi Dumitru cu cărţi la vezirul şi la alţi priiateni, pentru întîmplarea ce scrie mai sus. Deci veziriul au priimit şi le-au părut bine tuturor pentru Costandin vodă, că aflase că iaste om bun şi înţelept. Şi netrecînd zile multe, au ales Costandin vodă o samă de boiari mari: pre Stroe biv vel vistiiar Leurdeanul şi Pană Filipescul vel stolnic, i Gheorghie cluce<rul>, i Drăghiciu Cantacuzino logofătul, i Danciul logofătul Păroianul, i Goran logofătul Oltănescul şi Ghinea log<ofătul>, i Negoiţă Tătarul şi Preda comisul Bucşanul şi Tănasie cap<i> t<anul>, şi cu o samă de roşii, popi, şi din toate cétele, de i-au trimis la Poartă, căzînd la poala Împăratului sultan Mehmet şi la Derviş Mehmet paşa, veziriul, cu lacrămi şi cu rugăciune ca să hărăzească a fi domnu ţării pre Costandin vodă. Şi numaidecît, fără zăbavă, au scos buiurdum împărătesc ca să le fie domnu Costandin vodă, cum l-au pohtit şi ţara. Şi i-au dat steag cu alem împărătesc şi
f. 30v altele toate/ cîte au trebuit de domnie noao, trimiţîndu-l cu Terzi Mustafa aga tulhaci, împreună cu boiarii. Iară Costandin vodă,

---

5 *ad. marginal* Vasilie, 1654 A // 16 *după* munte *ad.* la Mănăstirea Săcul M // 17-19 *lipseşte* Făcut-au ... ani 19 M // 20 *ad. marginal* Valahia A // 20-23 *lipseşte* C // 35 *ad. marginal* sultan Mehmet A // 35-37 la Poartă, făcînd mare rugăciune la toţi ca să le hărăzească C //

www.dacoromanica.ro

înţelegînd că vine steagul, au purces de la Tîrgovişte cu doamna Balaşa, cu toţi boiarii şi slujitorimea, de au venit la Bucureşti. Iară la iunie întîia zi au eşit Costandin vodă cu toţ<i> boiarii şi cu toate oştile înaintea steagului la Podul Hrizii, din jos de Plumbuita şi acolo s-au împreunat cu aga turcul şi cu mare cinste au întrat în scaun în Bucureşti.

Iar peste puţină vréme au gătit Costandin vodă haraciul şi poclonul de domnie, trimiţindu-l cu aga turcul la Împărăţie şi cu mulţi boiari, anume Gherghie vel cluce<r> Băleanul i Nicola slugériul Glogovanul şi Drăghici Cantacozino logofătul Mărgineanul, i Radul logofătul Creţulescul, i Ghinea log<o>f<ă>t din Măneşti şi Goran logofătul. Şi într-acesta chip ş-au aşezat domnia cu bună pace despre turci şi despre hanul şi cu Racoţ<i> Gheorghie, craiul Ardealului şi cu Ştefan vodă, domnul Moldovei şi cu toată vecinătatea, despre toate părţile. Şi au început a face milă ţărîi, plătind pre slujitori de un haraciu din cămara lui şi pre ţărani le-au ertat birul în trei luni. Iar dorobanţilor şi călăraşilor le-au ertat vinăriciul, dijma, oeritul şi i-au îmbrăcat pre toţ<i> cu postave bune şi pre căpeteniile lor cu urşinice, cu adămăşci
f. 31 şi cu atlaze./ Leafe încă le da din destul; la masă cu dînsul deapururea şedea şi-i dăruia.

Şi gîndise Costandin vodă să facă mult bine ţărîi şi slujitorilor şi ţăranilor. Judecăţ<i> drépte făcea şi tuturor milă din destul celor ce veniia la dînsul. Nu obidiia pre nimenea, ci cu blîndéţe şi cu cuvinte dulci pre toţi mîngîia, de care toţi să bucura şi cei de loc şi streini, mulţemind lui Dumnezeu că le-au hărăzit domnu bun şi milostiv.

În ceas ce-au stătut Costandin vodă a fi domnu au gîndit cătră Dumnezeu şi au început de au făcut mănăstirea din movila Bucureştilor, unde iaste movila sfinţilor şi întocma cu apostolii împăraţi Costantin şi maică-sa Elena, fiind ispravnici Radul logofătul Dudescul şi Gheorghie Şufariul din Tîrgovişte. Iară doamna lui Balaşa au făcut o mănăstire ce să chiamă Jitiianul, din jos de Craiova, lîngă Jiiu. Mai făcut-au doamna Balaşa şi un sicriu mare de argint, poleit foarte iscusit, în carele au pus sfîntul trup al sfîntului Grigorie Decapolitul, de la Mănăstirea Bistriţa. Şi alte bunătăţi şi odoară scumpe au făcut şi le-au împărţit pre la Sfetagora şi pre aiurea.
f. 31^{v} Tocmitu-ş-au ţara foarte bine şi s-au împăcat/ cu toată vecinătatea. Făcut-au frăţie şi legătură cu Racoţ<i> Gheorghie craiul Ardealului şi cu Ştefan vodă al Moldovei, cu toţi bine şi frumos.

Gîndit-au Costandin vodă să facă şi alt bine Ţărîi Munteneşti, ca să-i mulţemească şi să-l pomenească. Care bine vrăjmaşul neamului omenesc , diavolul, n-au lăsat să-l plinească; ci pentru bine, mult rău i-au dat. Ca şi izrailténii jidovi cu Domnul nostru Isus Hristos, cînd

---

1-2 iar Costandin vodă, înţelegînd de aceasta, pogorît-au la Bucureşti C // 10 *ad. marginal* Costandin, 7162, 1654 A // 9-11 *lipseşte* anume ... Goran logofătul C // 17 *lipseşte* vinăriciul C / 18 urşinice] frînghii C / adămăşci] coftirii C // 27 *ad. marginal* Costandin, 1654 // 29 *ad. marginal* iar acum iaste Mitropoliia ţărîi a // 31 jos] sus C // 39 *ad. marginal* Costandin, 7163, 1654 A //

www.dacoromanica.ro

i-au scos din robie, din mîna lui faraon şi i-au hrănit în pustie cu mană din ceriu şi le-au dăruit cu ţări întregi, iar apoi, în loc de mulţemită, ei l-au ucis şi l-au adepat cu oţet şi l-au batjocorit în tot chipul, aşa şi neamul rumânesc, mai ales dorobanţii. Că au chiemat Costandin vodă pre toţ<i> căpitanii de dorobanţi şi iuzbaşii, ceauşii, vătaşii şi cetaşii de s-au sfătuit cu dînşii, zicîndu-le: „Feţii miei, tuturor le-am făcut bine, ce s-au căzut, şi roşiilor şi tuturor cételor şi voao încă una mai trebuiaşte. Să facem, să scoatem pre seiménii sîrbi din mijlocul nostru, că nu iaste ţărîi de nici un folos. Răposatul Matei vodă i-au strîns pentru vrăjmaşul lui, Vasilie vodă, iar eu acum au dat Dumnezeu de n-am nici un vrăjmaş şi m-am împăcat cu toate ţărîle, ca să putem face
f. 32 bine şi ţăranilor,/ că sînt săraci şi împresuraţi de bir şi de năpăşti. Iar cînd vom avea vreun păs, de undeva, ne vom apăra cum va fi voia lui Dumnezeu. Şi mai bine le voiu da acéle lefi siimeneşti voao şi feciorilor voştri şi fraţilor voştri".

Deci ei, cu un cuvînt, toţi au fost bucuroşi şi ziseră: „Aşa să fie ". Şi într-acéiaş<i> zi au făcut Costandin vodă masă mare, de i-au ospătat şi i-au dăruit cu adămăşci, cu atlaze şi cu postave bune. Iară cînd au fost a dooa zi, sîmbătă la fev<ruarie> 17 zile, 7163 <=1655>, fiind acestaş neam dorobănţesc încuşcraţi cu siiménii şi sîngeraţi şi covăsiţi de diavolul încă din zilele lui Matei vodă, fără nici o chibzuială, de dimineaţă împreună cu siiménii s-au sculat turburaţi şi fără véste au început a sudui pre domnu său, Constandin vodă, fără nici o milă şi abătură în neamul omenesc, în boiari, de-i ucidea ca pre nişte dobiţoace, prepuindu-le că sînt vicléni şi au sfătuit pre Constandin vodă să scoaţă pre siiméni. Şi ei, ticăloşii, nimica de acéia n-au ştiut, ci cu voia lor s-au sfătuit Costandin vodă şi iar ei au stricat. Numai ei, ca nişte oameni răi şi făr-de Dumnezeu i-au ucis, nefiind vinovaţi nimica. Şi pre carii au ucis au fost acéştea anume: Gheorma vel ban, Drăghiciu Popescul, vistiariul din Greci, Gherghie Caridi vistiariul, Papa
f. 32v feciorul Predei vornicul Brîncoveanul/, Cîrstea sin Socol cluce<rul> Cornăţeanul, Udrea slugériul Doicescul, Preda Beca din Maia, Sava şufariul Cuştureanul, Dumitraşco Frujireanul, Dumitru comisul al Mitrei pitariul din Stăneşti, Mihai ciohodariul, Gîdea căpitanul, Băncíul cap<itanul>, Ivan cap<itanul>, Iancul cap<itanul> din Călineşti. Iar alţi boiari cît<i> au scăpat, prinzînd de véste au fugit carei încotro au putut; unii preste Dunăre, alţii muntele şi alţii în Moldova.

Iară dorobanţii şi siiménii, fiind covîrşiţi de nebunie şi plini de diavolul nici cît nu să curmară, ci în loc de căinţă mai vîrtos sporiia spre fapte réle. Că întîi ucisără pre acei săraci de boiari: a dooa, batjocorîră pre domnul lor, suduindu-l în tot chipul, cum era mai rău şi-i da cu lémne la ochi şi-l purta val, cum are mai rău. Nu avea putére din domniia lui cît ar fi o cîrtă, numai ci căuta cu ochii, ca un dobitoc, şi la unele şi la altele. Ei singuri întra în cămări de-şi lua lefile. Cînd

---

4 rumînesc] omenesc A // 19 *ad. marginal* Cînd s-au rădicat dorobanţii şi siimenii asupra domnului şi a boiarilor A // 26 *ad. marginal* Costandin, 7163 A // 29-30 Drăghici sin Popei vistierul C // 35 Băncilă C //

www.dacoromanica.ro

veniia niscareva soli de undeva să punea în poartă de-i opriia şi de frică îş<i> da soliia la dînşii şi le lua cărţile de le cetiia întîi ei; şi alte multe batjocuri făcea domnului. A treia, călcară sfintele bisérici, fiind preoţii
f. 33 şi slujind/ Sfînta Liturghie. Iar ei întra în bisérici de-i scotea de păr
5 afară şi-i dezbrăca de veşminte şi de toate cîte era pe dînşii; numai cu pieile îi lăsa. Şi au dat jaf în toate odoarăle sfintelor bisérici, vărsînd sfîntul sînge şi trupul Domnului nostru Iisus Hristos din potir, jos. Şi sfintele moaşte de călca cu picioarele şi zicea ca sînt farmace. Tot ce au aflat în sfintele bisérici au luat de au lăsat numai pietrile goale. Din
10 veşminte făcut-au muerilor chinteşe; din pocrovéţe făcut-au căiţe şi altiţe şi vindea cărţile pre le tîrguri. Şi unii au vîndut un potir în carele lucra sîngele şi trupul Domnului nostru Iisus Hristos drept treizeci de bani.

Făcut-au Dumnezeu o minune mare, că unii au băgat o icoană cu
15 chipul sfinţiei sale în foc, să o arză, ca să scoată aurul, adecă poleiala. Iar casa s-au aprins de au arsu cu tot ce au fost într-însa, pînă în pămînt; d-abiia au scăpat ei.

A patra, au dat jaf caselor boereşti şi neguţătorilor şi tuturor cîţ<i> ştiia că să biruesc şi au bucate. Şi au jefuit toată ţara din cap pînă în
20 cap şi cruciş şi curmeziş. Mai pre scurt să zicem, vecin pre vecin, fin pre naş, slugă pre stăpîn. O, mare ciudă! Multe răotăţi au făcut
f. 33v diavolul/ neamului omenesc, încă de la începutul lumii, de la moşul nostru Adam. Iar domnul nostru Iisus Hristos nu s-au îndurat de făptura sfinţiei sale, adecă de neamul omenesc, ci ca un milostiv s-au pogorît
25 din ceriu pre pămînt, de s-au întrupat şi s-au răstignit şi a treia zi au înviiat, lăsîndu-ne noao învăţătură folositoare trupului şi sufletului. Întîi liubovul, să iubim unul pre altul. Că dragostea iaste rădăcina tuturor bunătăţilor, zicînd însuşi Dumnezeu că: „Cine va avea dragoste cu vecinul său, acela va lăcui în mine şi eu întru el". Deci şi acestaş
30 neam. dorobănţesc, pînă au fost dragostea în mijlocul lor, Dumnezeu încă au fost cu dînşii şi nu i-au călcat alte limbe streine, făcînd multe vitejii, şi au trăit cu pace bună. Iar acum, iată, cum îi prelesti aşa lesne diavolul şi-ş<i> făcu lăcaş în inimile lor. Din case bune şi din lăcaşuri multe şi din bucate şi din mila domnilor şi a boiarilor să făcură tîlhari,
35 iar ei cu mintea lor îş<i> surpară viaţa şi ş-au pustiit casele. Văzînd înţelepciunea lui Dumnezeu atîta nebunie ce au făcut aceşti oameni casii lui Dumnezeu, adecă biséricii lui Dumnezeu şi domnului lor şi vecinilor lor şi sîngele cel nevinovat striga la ceriu, ca să le facă
f. 34 judecată. „Cunoscut-au că s-au îngroşat inimile lor şi s-au împăenjenat
40 ochii lor, ca văzind să nu vază şi spuindu-le/ să nu înţeleagă. Păcatul prea s-au înmulţit şi s-au asemănat călcătorilor de légе".

Trimis-au Dumnezeu asupra lor caznă, adecă judecată, ca şi odinioară eghipténilor. Că întîi sultan Mehmet împăratul, făcut-au sfat pentru atîta nebunie ce au făcut aceşti oameni în Ţara Muntenească,
45 socotind că astăzi va fi acolo, iar mîine, poimîine, va fi la dînşii. Şi îndată au poruncit la Racoţ<i> Gheorghie, craiul Ardealului, şi la

---

14 minune] ciudă C //

www.dacoromanica.ro

Ştefan vodă al Moldovei de au venit cu ungurii şi cu moldovénii în Ţara Muntenească şi au avut mare războiu la Şoplea, în Teleajin, cu dorobanţii, cu siiménii şi cu alte céte. Prinzind şi Costandin vodă de veste au fugit din mijlocul lor la Dunăre, împreunîndu-se cu Siiaş paşa, în vadul Dîrstorului, la Strîmba. Iar lor încă nu le ajunsése cîte nebunii făcuse. Mai adaoseră. Aflară pre unii asémene lor, anume Hriza, feciorul lui Dumitraşco din Bogdănei, din judeţul Ialomiţii, nebun, ticălosul, şi fără de minte, de-l făcură să le fie domnu, din mijlocul mărăcinilor. Pre acest Hriza foarte iubiia Costandin vodă şi de tainâ credincios, făcîndu-l boiar, spătar mare, preste toate oştile lui. Iar el s-au asemănat Iudii, carele era lui Dumnezeu mai credincios decît toţ<i>, şi întingea dintr-un blid cu dînsul; apoi l-au vîndut jidovilor. Aşa şi Hriza, să arăta domnu-său credincios, iară în tainâ
f. 34v umbla mozavirindu-l şi îndemnînd gloatele/ ca să-l surpe şi să şază în locul lui. O, ticăloşii şi nebunii, cum umblară toţ<i> rătăciţ<i>!

RĂZBOIUL UNGURILOR CU DOROBANŢII ŞI CU SIIMÉNII LA ŞOPLEA.

Cînd au fost la iunie în 17 zile, fiind cursul anilor 7163 <=1655>, sîmbătă, s-au lovit toţ<i> la Şoplea. Şi cît clipeala au fost biruiţi de unguri, cîţ<i> nu mai era cu dînşii într-ajutoriu. Ci umbla ca nişte oi fără păstoriu, de toţ<i> huliţi şi goniţi. Foarte mulţi din dorobanţi şi din siiméni au căzut acolo. Zăcea trupurile lor grămadă, unul preste altul, cîte 5o, cîte 100, la alte locuri şi mai mulţi. Cîţ<i> au scăpat au fugit: unii preste munţi, alţii preste Dunăre; prin toate gaurile să ascunseră. Şi de frică mare, ştiindu-ş<i> vina, şi de umbra lor să înfricoşa şi-ş<i> lepăda hainele céle dorobănţeşti şi să îmbrăca în félege caliceşt<i> şi să jura că n-au fost dorobanţi. De sîmbătă fev<ruarie> 17 zile au început diavolul a împărţi şi iară de sîmbătă iul<ie> 17 zile au început a slăbi, precum iaste scris, că nu iaste nimenea care să stea împotriva lui Dumnezeu.

După acéia sultan Mehmet împăratul iar au dat domniia lui Costandin vodă şi s-au întors de la Dunăre cu mare cinste la scaunul
f. 35 său. Împreunîndu-se cu Racoţ<i> Gheorghie, craiul Ardealului, şi/ cu Ştefan vodă la podul Praovei, la Gherghiţa, şezînd la podul Dridovului 3 zile, de s-au ospătat cîteş<i> trei domnii, făcînd legătură şi frăţie cu jurămînturi mari. Şi s-au dus fieştecarele la ţara sa. Iar Costandin vodă au mers la Tîrgovişte şi iară au arătat mare milă aupra tuturor greşiţilor, de i-au ertat de toate vinele lor, numai să se aşaze şi să margă fieştecarele la moşia sa, să-ş<i> dea birul împăratului. Numai ei, ca nişte îndrăciţi, nu să mai aşeza, ci umbla ca nişte turbaţi. Şi s-au strîns care de pre unde-ş<i> era, odată la Bucureşti, altă dată la Brăila, ca să vie cu arme asupra domnului.

Iară Costandin vodă, prinzind de véste, au trimis oştile sale céle

---

12 blid] solniţă C // 16-17 *lipseşte* C // 18 iulie A // 20 cîţi] căci Dumnezeu C // 27 félege] fărfeneţe C //

www.dacoromanica.ro

credincioase de i-au lovit de toate părţile, pre unii omorîndu-i, pre alţii prinzindu-i vii. Au păţit ca vai de ei, şi încă tot nu să mai stîmpăra, ci carele de pre unde era tot să lăuda şi zicea că va veni şi altă vréme ca să-ş<i> poată izbîndi. Fu şi Hriza spătariul prins la Brăila şi l-au adus la mîna lui Costandin vodă. Poftindu-l craiul, datu-l-au, şi jupîneasa lui, cu coconi cu tot. Şi aşa poftise şi el. Datu-i-s-au gazdă bună în Beligrad, făcîndu-i şi obroc bun, ca să-i prisosească de toate. Şi avea cinste şi socotinţă din destul.

f. 35v După acéstia toate Racoţ<i> Gheorghie, craiul Ardealului/ n-au şezut să-ş<i> ţie crăiia şi ţara cu pace, ci s-au sculat cu oşti gréle ungureşti asupra lui Cazimir, craiul leşesc, ca să-l scoată din scaunul său şi să se aşeze el craiu. Venitu-i-au craiul sfeţesc cu 20.000 de oaste. Trimisu-i-au şi Hmelnischii, hatmanul căzăcesc, ajutor 15.000 de cazaci şi Ştefan vodă 2.000. Iară Cazimir, craiul leşesc şi cu toţ<i> domnii, prinzînd de véste, numaidecît au trimis cărţi la hanul tătărăsc, de grab să-i vie ajutor. Şi Costandin vodă avea 2.000 de oameni. Şi îndată s-au rădicat însuş<i> hanul cu mulţime de tătari, de au întrat în Ţara Leşască. Iar pre Racoţ<i> l-au părăsit şi şvezii şi cazacii şi moldovénii şi munténii.

Atunce léşii şi tătarîi aflară vréme şi ocoliră tabăra ungurească. D-abia au scăpat Racoţ<i> cu puţini oameni în ţara lui. Iar tabăra lui s-au prăpădit de tătar<i>, care de sabie, care de viu, de la mare pînă la mic, pînă la 30.000 de suflete. Atuncea au prins şi pre cine era <ghenera>leaşul lor, Chimin Ianoş şi pre Corniş Gaşpar şi pre Beldea Pal şi pre mulţi domni de Ardeal.

Iară Hriza spătariul, pe vrémia ce era Racoţ<i> în Ţara Leşască, s-
f. 36 au rădicat cu 500 de siiméni/ carii era rumîni de neamul dorobănţesc, strînşi de Racoţ<i> şi lăsaţi de paza scaunului. Şi războinicéşte au eşit de acolo, trecînd muntele în Ţara Rumânească pre la Mănăstirea de Bistriţa. Iar Costandin vodă, prinzînd de véste, trimis-au pe Preda vornicul Brîncovanul şi pre Radul stolnicul Fărcăşanul şi Ivaşco armaşul Cepariul cu oşti alése, de au făcut mare războiu la tîrgul Bengăi. Şi au biruit pre siiméni. Cîţ<i> n-au perit de sabie, i-au prins vii. Prins-au şi pre Hrizea spătariul viu. Închinîndu-se boiarii la domnu-său cu slujbă curată, priimindu-i cu cinste, dăruitu-i-au foarte bine. Iar pre Hrizea spătariul l-au spînzurat la roată cu toate soţiile sale. Au luat şi ei plata după fapte, făcînd şi o movilă mare de trupuri la tîrgul Bengăi, în siliştea Cincului.

Iar dorobanţii şi siiménii nu să mai aşezară. Ci văzînd slăbiciunea Ardealului şi neputinţa lui Costandin vodă, fiind îndemnaţ<i> de diavolul, s-au sfătuit că cu alt nimica nu vor putea surpa pre Costandin vodă, numai cu puterea turcilor. Şi mérseră preste Dunăre de să închinară lor şi-l pîrîră că iaste hain Împărăţiei şi iaste tot una cu Racoţ<i> şi cu Ştefan vodă. Pîrîră pre domnu lor; şi unde? La turci, carii niciodată nu poftesc binele creştinilor. Iuda pîrîia pre domnul

---

9 *ad. marginal* Lucruri streine A // 14 *ad. marginal* Lucruri streine A // 34 *ad. marginal* Au prins pre Hrizea spătariul şi l-au spînzurat A //

www.dacoromanica.ro

f. 36v nostru Iisus Hristos la păgînii/ ovrei, cum să laudă că iaste Fiiul lui Dumnezeu, iar dorobanţii pîrîia pre domnul lor la turci. Iuda vîndu pre Domnul Hristos în treizeci de arginţi, iar ei să vîndură robi turcilor în toată viaţa. Ovréii déderă acei arginţi pre o ţarină pentru îngroparea streinilor. Iar ei singuri să déderă mîncara cîinilor. Iuda se déde singur spînzurării, duprecum şi ei, asémene să déderă spînzurării şi înecării; că s-au înecat cu totul.

O, nebunie nespusă, cum ei singuri îş<i> stricară ţara. Că nu s-au suferit cu case bune, cu bucate multe, cu pace, cu cinste de la domnii lor şi cu slavă de la toate ţărîle! Că pînă era toţi la un gînd şi avea dragoste unul cătră altul şi pînă asculta de mai marii lor nimenea nu i-au călcat. Ci încă bogate izbînde au făcut; că, adevărat, era Dumnezeu cu dînşii. Iar de cînd au început a lipsi acéstia din mijlocul lor şi au făcut acea nespusă nebunie, Dumnezeu încă ş-au luat mila şi le-au dat urgiia. Căci că nu i-au cunoscut binele, ci au rădicat coarne să spargă ceriul şi au stătut împrotiva poruncii lui Dumnezeu. Iar încă de s-ar fi întors şi să-ş<i> fie plîns păcatele, nici Dumnezeu nu i-ar fi părăsit. Ci să lepădară de dînsul şi se făcură slugi dracului şi să asemănară cu
f. 37 Cain, carele au ucis pre frate-său/ pentru lăcomiia, şi Sapfirii şi lui Dathan şi Aviron şi tocmai Iudii, carii au fost greşiţ<i> lui Dumnezeu şi n-au vrut să se pocăiască, ci i-au înghiţit pămîntul de vii. Că şi acest neam dorobănţesc, cînd au fost la sfîntul post, care ne-au dat noao Dumnezeu să-l cinstim cu post curat, cu închinăciune pre la sfintele bisérici, iară au început de au ucis boiarii şi au jefuit biséricile şi au prădat casele vecinilor şi au batjocorit pre domnu său. Şi în loc de post ei făcea tot danţuri şi în loc de metanii ei îngenunchea tot prin pivniţe şi da cu puşcile. Şi să lăuda tot cu răutăţi. Nici zioa nici noaptea nu să mai dezbăta; cu muieri, cu copii tot la cîrciume. Din case bune şi din bucate multe ei le părăsiră şi să făcură tîlhari. Pentru acéia au umblat cum au umblat gonind pre dracul pînă l-au şi aflat, cu spînzurarea, cu înţăparea, cu tot feliul de morţi. Carele încătro să ducea, Dumnezeu nu mai sporiia, ci acolo să prăpădiia. Prin toate ţărîle zăcea oasele lor, ca unor călcători de jurămînt şi de toate poruncile lui Dumnezeu. Ci de dînşii n-ar fi atîta minune mare, că pentru nebuniile lor au căzut nevoe mare asupra aceştii sărace de ţară, precum să va înţelége înainte. Că daca au văzut
f. 37v turcii una ca aceasta, cum iaste/ pizmă şi împărechiiare întru rumîni, au socotit că iaste vréme să între într-înşii, ca nişte lupi într-o turmă de oi, să-i risipască şi să-i slăbască din rădăcină; nu doară că avea turcii pizmă pre domnu, ci mai vîrtos pre dînşii, ca să le tae rădăcina, să nu mai fie şi să umble călcînd şi mîncînd ţara şi luund toată agonisita ei, ca de la o grădină fără grădinariu. Ci iată că le-au fost în voe şi cu adevărat nu iaste vina lor, ci a rumînilor, că ei singuri i-au poftit. Şi iată că i-au şi dobîndit, precum zice Dumnezeu, că cine va căuta, va şi afla.

www.dacoromanica.ro

Găsit-au rumînii foarte bine. Că au trimis împăratul sultan Mehmet de au mazilit pre Costandin vodă. Şi înţelegînd că au pus pre Mihnea vodă şi vine cu mulţime de oşti turceşti şi tătărăşti spre ţară, au trecut muntele în Ardeal, cu toată casa lui întreagă şi cu toţi boiarii ţărîi. Şi au domnit Costandin vodă ani 4./

f. 38

MOLDAVIA.

VI<ea>to 7162. 1654. DOMN 45. DOMNIE 52. Cap 45. ŞTEFAN GHEORGHIE VODĂ AL ZÉCELEA, CARELE AU FOST FECIOR DE BOIARIU DE ŢARĂ, AL LUI DUMITRAŞCO LOGOFĂTUL.

Îndată ce au şezut Gheorghie Ştefan vodă în scaunul domniei, cu sfatul lui Chimini Ianoş, hatmanul lui Racoţ<i> şi al Diicului spătariul domnului muntenesc, au ales din oastea ungurească şi din munténi o samă de oameni şi dintr-ai noştri, de i-au trimis cu Pătraşco Moreanul spre Hotin, în urma lui Vasilie Vodă.

ÎNVĂŢĂTURĂ.

Din cinci simţiri ce are omul: véderia, auzirea, mirosirea, gustul, pipăitul, mai adevărată de toate simţirile iaste véderia. Că prin auz, cîte aude omul, nu să poate aşeza deplin gîndul: iaste aşa ce să aude, au nu iaste aşa? Căci nu toate sînt adevărate cîte vin prin auzul nostru. Aşa şi mirosul, de multe ori înşală; fiind multe mirodenii, dintîi gréle, iar apoi mare şi iscusit miros fac. Gustul încă iaste aşa; că ne pare multe a fi dulci, apoi simţim amărăciune şi împotrivă: multe amară că sînt, ne pare, şi sînt dulci. Pipăitul iarăşi; multe pipăim în chip de
f. 38v unele, şi sînt/ altele şi nu le putem cunoaşte cu singur pipăitul, fără vedéria. Iar vedéria singură de toate aşază, în adevăr, gîndul nostru. Şi ce să véde cu ochii nu încape să fie îndoială în cunoştinţă.

Aşa şi noao, iubite cetitoriule, cu mult mai pre lesne a scrie de acéste vremi, în care mai la toate ne-am prilejit. Şi pentru lungimea capetelor ce s-au prilejit de îndelungată domnia lui Vasilie vodă mai îndărăt. Din eşirea dintîi a lui Vasilie vodă din scaunul ţărîi încépem a scrie de domniia lui Ştefan Gheorghie vodă, carele ori cu dreaptă cale, ori cu nedrépte mijloace (rădicîndu-se asupra domnului său au luat domniia), tot unele ca acéstia din orînduiala lui Dumnezeu să cred că sînt.

Ştiia şi Vasilie vodă de toate ce să lucra în Iaşi pre urma lui şi au trimis şi al doilea rînd de la Hotin soli la cuscru-său, Hmil, hatmanul căzăcesc şi la ginere-său Timuş, cerînd ajutoriu cum mai degrab. La léşi încă m-au trimis pre mine, la starostele de Cameniţă, la Pătru

---

1-2 Cînd au fost la ghenar 5 dni, 7166, trimis-au împăratul, sultan Mehmet şi vezirazemul Chiupriuliul Mehmet paşa de au mazilit pre Costandin vodă şi au trimis pre alt domn, ce-i zicea Mihnea, încă cu oşti turceşti, cu 30.000 C // 5 *după* ani 4 *ad.* fără 3 luni, leatul 7166 C // 6 *ad. marginal* Moldova A // 6-9 *lipseşte* M // r. 10-14 *după* r. 26 M // 15 *lipseşte* Învăţătură M // 34 *ad. marginal* Vasilie, 7162 A //

www.dacoromanica.ro

Potoţchii, feciorul hatmanului Potoţchii, la a căruia eşire din robiia Crîmului mare ajutoriu îi didése Vasilie vodă, cu banii săi. Acéstia aducîndu-i aminte, îl poftiia să se afle la primejdiia lui. Şi cu acea solie aflînd pre starostea cale de trei zile mai sus de Cameniţă, la nişte moşii ale lui, îndată au lăsat toate trebile lui şi au purces spre
f. 39 Cameniţă./ Iară pînă a mérge starostea la Cameniţă, într-o zi la Hotin dau ştire lui Vasilie vodă că sosesc oştile lui Ştefan vodă asupră-i. Ci dintîi au stătut la gînduri să dea războiu cu cîţ<i> oameni avea cu sine. Că era toţ<i> boiarii ţărîi cu gloatele sale cu Vasilie vodă şi Boj căpitanul cu lefeciii şi Carà căpitanul cu dărăbanii, avînd şi siiméni vreo 60 şi 100 de némţi foarte buni. Iar daca au văzut răceala tuturor, şi slujitorilor şi căpitanilor spre carii avea mare nădéjde pentru mila ce le făcuse cu multe vremi înainte, s-au apucat de trecătoarea Nistrului, suspinînd pre Boj căpitanul şi pe Carà, căp<itanul> de dărăbani.

Aicea s-au căzut a pomeni mai sus pentru avuţiia ce era la Cetatea Neamţului, la care trimisése pe nepotu-său Ştefăniţă paharnicul şi pînă a să clăti de la Hotin au sosit toate deplin la Vasilie vodă. De care s-au bucurat Vasilie vodă zicînd că de acum înainte pînă în cămaşă voiu da şi nu vor rîde nepriiatenii de mine. Şi trecînd Vasilie vodă Nistrul cu o samă de boiari, anume: Toma Cantacuzino, Gheorghie hatmanul, Iordache vistiernicul şi cu alţi boiari ce era de casa lui, iar ceialalţi boiari cu toţii şi slujitorii cu puşcile s-au întors spre Iaşi la domn tînăr. Şi întimpinîndu-se cu oştile lui Ştefan vodă în dumbrăvi, aproape de
f. 39v Hotin, pînă a să încréde unii în alţii au/ trecut cîteva ceasuri, supt care zăbavă au trecut Vasilie vodă Nistrul cu toate casele boiarilor. Însă cu mare pagubă în carăle boiarilor la trecătoare şi mai mult de tîrgoveţii de Hotin, carii văzînd spaima şi graba la trecătoaré, precum face vréme ca acéia, au dat jaf în rămăşiţa carălor şi multe haine scumpe şi arginturi au apucat, cît de atuncea ştiu îmbogăţiţ<i> pre cîţ<i>va hotinéni.

Apucase oştile lui Ştefan vodă pre o samă de némţi, încă netrecuţ<i> şi dînd şi din cetate Mogîldea paharnicul (de care s-au pomenit mai sus că au fost legat la tunuri pînă la Hotin) din ţacaluşe şi, năvălind şi slujitorii lui Ştefan vodă, au perit puţinei némţi la trecătoarea podului. Iar da şi siiménii lui Vasilie vodă de peste Nistru din sinéţe, cît nu să putea pogorî nimenea la vad.

N-am fost într-acea dată acolea, la trecătoarea Nistrului, că trecusem mai nainte, precum am pomenit. Iar am înţeles din cei ce au fost de faţă acolo că şezînd Vasilie vodă pre un scăunaş de céia parte de Nistru au slobozit tîrgoveţii (şi spun că au fost cu învăţătura Mogîldei paharnicul) un sacaluş, din carele glonţul foarte aproape de Vasilie vodă au trecut. Spurcată şi nebunească faptă şi nu fără de osîndă, cît de tîrziu.

f. 40 Nu poci tăcea aicea pentru cetatea Hotinului, ce/ nesocoteală a o lăsa îndată pre mîna altuia; de nu de altă nădéjde, pentru trecătoare, în care să fie fără grijă. S-au cuvenit să supue oameni sineţaş<i>. Şi ce

---

19 *ad. marginal* Vasilie, 7162 A // 31 *ad. marginal* Ştefan, 7162 A //

www.dacoromanica.ro

oameni? Să fie pus 30 de némţi să o ţie despre oastea Moldovei şi despre unguri, cu anii. Au n-au fost hrană? Pîinea a unui sat de la Hotin ar fi putut ţine un an, sau numai cu cît era în tîrg. Şi acea cetate oricine va vrea să socotească va afla că au fost a răsipei casei lui Vasilie vodă pricina. Şi de mă vei întreba cum, (îţi răspunz). Că de ar fi fost doamna lui Vasilie vodă în cetatea Hotinului, iar nu la Suceava, n-au fost în putérea lui Ştefan vodă a bate cetatea Hotinului, cum au bătut fără grije cetatea Sucevei. Că şi aşa venise Vasilie vodă cu sultanii pînă în Prut cu oşti tătărăşti. Ci i-au întors hanul, că sosiia craiul leşesc. Sau cum ar fi bătut Ştefan vodă cetatea Hotinului şi Hmil era la Husiatin, cale de o zi de la Hotin? Ci multe ar fi putut lucra Vasilie vodă, multe. Şi domniia la Poartă tot neclătită îi sta pînă tîrziu, după luatul cetăţii Suceavei.

Nimeni dar să nu vinuiască sfaturile de acum. Vezi ce greşeală s-au făcut la cei vestiţ<i> sfétnici. Şi acel lucru era în putére a-l face. Iar vremile de acum nu sînt în putére şi nici un sfat nu încape la un greu ca
f. 40v acesta, făr-de mărturie că iaste sosită perirea./ Zicem că de ar fi cutare şi cutare, ar fi într-alt chip. Iară nu sînt vremile supt cîrma omului, ci bietul om supt vremi. Multe şi mari smintéle am apucat şi în zilele celor mai bătrîni. Iară îţ<i> ajungă aceasta una, cu lăsarea fără oşténi cetăţii Hotinului, din care lăsare iaste toată răsipa avuţiei casei lui Vasilie vodă.

Pentru cetate, întimpinîndu-mă în cale cu Cotnarschii, pisariul lui Vasilie vodă cel credincios (că el veniia de la crai trimis pînă la răscoale de Vasilie vodă şi eu mergeam în sus la starostea de Cameniţă) şi m-au întrebat, ca un om deplin ce era: „Grijit-au bine cetatea Hotinului, Vasilie vodă? Pus-au oamenii săi şi puşcile, au ba?" Am răspuns că nici un semn, la purcéderea mea să se grijască cetatea, n-am văzut. Au suspinat Cotnarschii, cum ar fi ştiut că să va lăsa nesocotită cetatea acéia. Iară poate fi că judeţul lui Dumnezeu, spre ce trage, cu anevoe să mută spre sfatul omenesc.

Întra Vasilie vodă în Cameniţă, cînd am sosit şi eu cu véste, că iată vine şi starostele de Cameniţă cu mare făgăduinţă şi cu căldură să se afle la acea vréme, precum au şi fost aşa. N-au plinit nici o lună
f. 41 Vasilie vodă cu pribegiia sa în Cameniţă şi veni ştire cum că Timuş,/ feciorul lui Hmil, cu 8.000 de oaste căzăcească tréce Nistrul la Soroca. Acum caută firea de priiaten leşască, măcar că cazacii pînă la inima léşilor întrase cu sabiia şi Vasilie vodă o casă cu capul lor şi în nădéjdea de a-şi răscumpăraré domniia, nici o opreală, sau vreun bănat despre cineva, n-au avut. Ci cum au venit, fără grijă, aşa cînd i-au fost voia au eşit. Fără numai de un polcovnic, anume Condraţchii, ce era cu o mie de léşi de paza marginii avea témere Vasilie vodă, ce prepunea ca nişte oameni streini de sfiială ai noştri. Iar nici acela, nici un gînd rău, nici putéria acéia să strice lui Vasilie vodă ceva, n-au avut.

Timuş, cum au trecut cu oastea Nistrul, n-au mai aşteptat să se

---

7 *ad. marginal* Ştefan, 7162 A // 25 *ad. marginal* Ştefan, 7162 A // 41 *ad. marginal* Ştefan, 7162 A //

www.dacoromanica.ro

adune cu socru-său, Vasilie vodă. Ci de la Soroca, întins la Coicéni au tras oastea şi acolo au trecut Prutul.

Luînd véste Ştefan vodă de Timuş că vine întins asupra Iaşilor, Diicul spătariul, dupe porunca domnu-său, să nu se sune de tot lucrul că au întrat cu oştile lui în raiaoa împăratului, să întorsése cu cîteva zile înainte. Şi Chimini Ianoş, ori temîndu-se de vreo smintealã a oştilor şi de vreun vicleşug de ţară, ori ştiind soliile stăpînului său, lui Racoţ<i> la Hmil, pentru crăiia leşască de atunce, ş-au pornit şi el toată pedestrimea de némţi ce avea şi cu tunurile pe la codrul
f. 41v Copoteştilor, pre Cobolia, direpţ/ la poteca Oituzului. Numai el singur cu călărimea rămăsése prin rugămintea lui Ştefan vodă în Iaşi. Şi au strîns şi Ştefan vodă oaste de ţară, ca la 12.000 de oameni de au eşit deasupra Popricanilor, împotriva cazacilor.

Timuş, daca au trecut Prutul, au purces spre Popricani cu tabără legată.Eşise o seamă de oşténi ai lui Ştefan vodă înainte, peste Jijia, în chip de harţ. Şi au pogorît şi Ştefan vodă dărăbanii la Vadul Jijiei. Iară puţin au trecut harţul oşténii lui Ştefan vodă, că i-au împins îndată călăreţii lui Timuş. Şi era şi ai noştri, carii ţinea cu Vasilie vodă pe lîngă Ştefăniţă păharnicul den Hănceşti. Şi din Hănţeşti o samă şi cîţ<i> cerchezi de ai lui Vasilie vodă, carii toţi aceştea mersése cu boiarii cei trimişi de Vasilie vodă la Hmil hatmanul.

Cazacii, cum au înfrînt pre călăreţii ce le eşise înainte, au purces orbi la vad, cu toată tabăra şi unii pe pod, mai mulţi pe lîngă pod, fiind Jijia mică, au dat cu tabăra. Care năvală văzînd dărăbanii, au plecat fuga de la vad la deal, spre réde. Şi oastea céialaltă, ce sta deasupra pre culme, nedîndu-le nici un ajutoriu, i-au ajuns pre coasta Popricanilor călăreţii lui Timuş şi el singur. Şi acolea au căzut multe trupuri din bieţii dărăbani. Alţii, carii au scăpat pînă în réde, ş-au scutit viaţa cu pădurea.

Văzînd Ştefan vodă acea primejdie a dărăbanilor şi Chimini Ianoş
f. 42 au tras oastea mai spre Iaş<i> şi au tocmit/ călărimea de amîndoao părţile de drum. Şi acea oaste ce era de ţară şi cu ai lui Chimini Ianoş, cît să putea la 24.000 fără greşală să se socotească, de ar fi fost la un gînd, ce era? Nedînd războiu cazacilor să le închiză hrana şi drumurile den toate părţile, ce ar fi făcut cu tabăra, Timuş?

La suirea taberei căzăceşti pre coastă, la deal,sărise o samă de oşténi de ţară, şi înfrînsése pre călăreţii lui Timuş, de i-au băgat pînă în tabără. Şi acolo în deal, daca s-au suit toată tabăra, că era în de sară, s-au aşezat pre mas într-acea noapte. Iar din oastea lui Ştefan vodă, mulţi lăsînd oşteniia, s-au dus pe la casele lor.

Timuş a dooa zi, au purces, cu tabăra legată drept asupra oştilor lui Ştefan vodă, cătră oraş, fără nici o sfială, bîntuindu-i moldovénii cîte oarece pe de laturi. Ci văzînd Ştefan vodă şi Chimini Ianoş că scade oastea şi într-acea noapte s-au scurs pe jumătate pînă între vii, au ţinut drumul oraşului. Iar dintre vii au luat Bahluiul în sus şi cîţ<i>va boiari

---

1 *ad. marginal* Soroca, întins la A // 10 pre Cobîle M // 16 *ad. marginal*, 7162 A // 40 *ad marginal* Ştefan, 7162 A //

www.dacoromanica.ro

de casa lui Şefan vodă, cu totul.

Timuş, într-acea zi, după ce au împins oştile lui Ştefăn vodă, au întrat în tîrg şi au descălecat în curţile céle domneşti şi tabăra poezise toată înaintea curţii şi prin prejur. Şi au şezut aşa tabăra pînă la venirea
f. 42v lui Vasilie vodă/ de la Cameniţă. Iar pînă a sosi Vasilie vodă au prădat cazacii codrii Iaşilor de la drumul Copoteştilor pînă aproape de Huşi. Şi scosése vită fără număr, care apoi, daca au sosit Vasilie vodă, pre cîtă au aflat nemîncată, tot cîte un zlot au dat cazacilor de vită şi au dat ştire la oameni de ş-au luat vitele, care le-au cunoscut.

Mulţi au perit atunci de cazaci, neştiutori ce sînt cazacii, oploşiţi în tîrg. Alţii mergea să se închine la Ştefăniţă paharnicul, carele era cu Timuş, ci nu ajungea pînă la Ştefăniţă, că-i întimpina cazacii şi-i omorîia. Între carii şi Tăutul armaşul şi alţii mulţi ş-au pus capetele de cazaci.

Pre Vasilie vodă véste<a> de izbînda lui Timuş l-au timpinat la Zvancea, cu care véste mersése Grigorie comisul. Şi l-au îmbrăcat în haină cu sobolii. Şi îndată au trecut Nistrul la Zvancea, că cetatea Hotinului nici într-un chip n-au vrut să o dea tîrgoveţii lui Hăjdău pîrcălabul lor. Ori că au vrut să fie aşa de credincioş<i> lui Ştefan vodă, care lucru n-aş da să fie într-ai noştri pînă într-atîta nevoinţă pentru singură credinţa, ori că s-au temut pentru jafurile ce făcuse tîrgoveţii în carăle boiarilor, precum s-au pomenit şi slobozise cîteva sacaluşe în singur Vasilie vodă. Şi aceasta iaste pricina, nu alta. Şi în cîteva rînduri au trimis Vasilie vodă la Hăjdău, carele era pîrcălab pus de Ştefan vodă, şi la tîrgoveţi, cu mari jurămînturi. Ci nici într-un chip n-au vrut să dea cetatea. Şi a ţinut-o vreo doao luni, pînă la a dooa
f. 43 venire a lui Ştefan vodă/ din Ţara Muntenească. Îi încungiurase Vasilie vodă şi cu nişte némţi ai săi de-i bătea; şi tot au ţinut cetatea închisă toată vara. Aşa cu anevoie să cîştigă ce să piiarde îndată.

Vasilie vodă daca au sosit la Iaşi, după sfat ce au făcut cu ginere-său Timuş, s-au mutat Timuş cu tabăra la Galata. Iar Vasilie vodă au rămas în curte, gătindu-se asupra lui Matei vodă, cu mare gătire, dînd ştire ţărîi să încalece tot omul, ertînd pre toţ<i> de toate vinele, de ar fi şi greşit cineva împrotiva domniei.

Aici caută cum nu să poate tréce ce iaste să fie. Că după acea izbîndă Vasilie vodă de ar fi întors pre ginere-său înapoi şi să se fie aşezat iar cu paza trebilor la Împărăţie, întărindu-se cu slujitori streini, cum avea avuţie, nimenea n-ar fi mai venit asupră-i. Şi aşa îl sfătuia o samă de boiari. Ci în nădéjdia neîndoită pre oşti căzăceşti ce avea Vasilie vodă să-şi răscumpere strîmbătatea întîi despre Matei vodă şi mai pre urmă şi despre Racoţ<i>, după cum zicea Timuş, că din Ţara Muntenească prin Ardeal să va întoarce, au biruit sfatul numai să margă asupra lui Matei vodă. Iar nu omul, ci Dumnezeu sfăramă războaele, precum zice Scriptura.

---

15 *ad. marginal* Vasilie, 7161 A // 30 *ad. marginal* Vasilie vodă să gătéşte să margă asupra lui Matei vodă, 7161 A //

www.dacoromanica.ro

Nu să cade să trécem poticala némţilor de şavgăii ţărîi noastre la munţi, pre Oituz, de care némţi s-au pomenit că-i pornise Chimini Ianoş din Iaşi înainte prin strîmtori deadireptul. Şi apoi în munţi s-au îndemnat şavgăii de
f. 43v la Ocnă şi au ţinut calea pedestrimei aceiia. Şi cu/ sfatul a unuia din şavgăi, daca să vor apropiia de némţi, să cază toţ<i> la pămînt, pînă a trece focul puşcilor, cum dau némţii toţ<i>, odată, aşa au făcut, căzind toţ<i> la pămînt. După ce s-au stîmpărat sinéţele, pînă a să găti de al doilea rînd némţii, au întrat şavgăii într-înşii cu coasă şi cu topoară lungi în coadă. Şi au perit acolo cîţ<i>va némţi de dînşii, cît au căutat acei pedestrime a lăsa şi tunurile în munţi şi d-abiia s-au dezbărat de şavgăi bulucurile célialalte de némţi. Pentru care fapte apoi Alexandru Costin, fiind povaţă dată din Iaşi acelor némţi, au şezut în temniţă la Fagaraş un an în obez<i>.

Ştefan vodă pînă în Trotuş, au mers cu Chimini Ianoş, iar apoi avînd nădéjde de Matei vodă mai de grab de ajutor, trăgea şi boiarii în Ţara Muntenească. Şi poate să fie şi patima némţilor de şavgăi, făcea oarece sfială, s-au despărţit de Chimini Ianoş şi au luat Trotuşul în jos, prin Focşani, în Ţara Muntenească.

Aicea în Iaşi, pînă la purcesul lui Vasilie vodă în Ţara Muntenească, au perit Cotnarschii, pisariul leşesc, credincios al lui Vasilie vodă, om deplin de toate trebile, de Timuş, ginerile lui Vasilie vodă, din firea cea de tiran ce era de om sălbatec şi făr<ă> nici o frică de Dumnezeu, scornind pricină că iaste liah şi el opriia pre Vasilie vodă să nu-şi dea fata sa după Timuş. Deci într-o zi au trimis poftind de la Vasilie vodă să-l trimiţă că-i iaste de treabă. Neavînd gînd Vasilie vodă de una ca acéia, l-au trimis
f. 44 la dînsul la Mănăstirea Galata. Şi acolo daca/ au mers, au învăţat pre cazaci să stea cu sabiile gata. Şi după ce au eşit de la voroava lui au abătut cazacii ce era pregătiţ<i> de acea faptă cu sabiile într-însul şi l-au omorît cu mare tirănie, fără nici o frină. De care faptă a lui Timuş, daca au auzit Vasilie vodă, numai nu să otrăviia de voe rea. Şi umbla Timuş cu gînd ca acela şi pre Toma vornicul şi pre Iordache visternicul, tot dintr-acea pricină, zicînd că aceşti doi, cu Cotnarschii, opriia pre Vasilie vodă să nu dea pre doamna Roxanda după dînsul. Deci şi ei umbla cu zilele a mîna şi s-au cerşut de la Vasilie vodă să-i lase să margă la ţară. Ci Vasilie vodă nu-i lăsa şi au poruncit la ginere-său că mai bine să moară decît să fie boiarii cari-i are la inima sa cu toată credinţa, la grije ca acéia. Sau, cu ce inimă vor/ veni ceialalţi boiari de la ţară, la dînsul? Deci l-au mai mutat din gîndul lui. Însă acei doi boiari tot ce fereală umbla şi tot pre ascuns, noaptea, pre la poarta despre casele doamnei veniia la Vasilie vodă. De care toate suspina greu Vasilie vodă şi-şi frîngea mîinile de ginere ca acela.

---

1 *ad. marginal* Perirea némţilor de şavgăi A // 13 ad. marginal Ştefan, 7161 A// 18 *ad. marginal* Perirea lui Cotnarschii, pisariul, de Timuş A // 29 frină] milă M //

www.dacoromanica.ro

AL TREILEA RĂZBOI. CÎND AU MERS VASILIE VODĂ ÎN ŢARA MUNTENEASCĂ ASUPRA LUI MATEI VODĂ.

Au purces Vasilie vodă din Iaşi în Ţara Muntenească cu al treilea rînd asupra lui Matei vodă. Şi întîi Timuş cu tabăra căzăcească şi cu al doilea conac au stătut la Podul Înalt pe Bîrlad. Şi acolo au făcut Timuş
f. 44v oştilor căzăceşti căutare şi le-au împărţit lefi de la Vasilie vodă/ şi căpeteniilor şi tuturor ostaşilor. Era capete căzăceşti polcovnicii Bohun anume şi altul Nosaci, vestiţi şi vechi cazaci. Şi tot acolea, fără nici o vină, Timuş, pentru un cuvînt ce au zis în sfat Bohun, au scos sabia şi au lovit pre Bohun într-un umăr, de care rană în toată calea acéia Bohun au umblat tot cu mîna legată. Acela om, cu firea sălbatecă de hiară era Timuş. Nu cuteza nimeni din polcovnici un cuvînt să zică, să îndreptéze lucrurile oştii lor. Ce dindată, de purtatul trebilor ce era din Timuş om tînăr şi fără nici o socoteală să cunoştea că nici la un folos nu vor eşi lucrurile.

De acolo au purces oştile în jos, fiind Vasilie vodă în frunte, cu oaste de ţară. Şi din zi în zi să adăogea oaste de ţară de pretutindenea. Şi pînă la margine s-au strîns de toată oastea de ţară ca la 8.000 de oameni.

Matei vodă, domnul muntenesc, luund véste de scoaterea lui Ştefan vodă den Moldova de oşti căzăceşti, trimisése pre Diicul spătariul să strîngă toate oştile de la marginile ţărîi sale, să fie la hotar între ţări, de strajă; şi cu el şi Ştefan vodă, ciracul lui, avînd şi Ştefan vodă ca 300 de oameni într-ales călăreţ<i> şi cîţ<i>va feciori de boiari tineri cu sine. Şi întîi straja lor pentru limbă, ce trimisése, s-au ivit în gura Berhéciului, în sus de Tecuci, pe care o au gonit oamenii luí Vasilie vodă cîtva loc. Ci sărind tîrziu, le-au pierdut urma./

f. 45 Venise apele Siretului mari, pentru care au căutat oştilor cîteva zile a făce zăbavă, pînă a să face pod peste vase. Şi a dooa zi au întrat pre la Focşani în Ţara Muntenească. Şi îndată, fără nici o milă, au dat foc oraşului şi ori pe unde ajungea cazacii, afuma lăcaşurile, odăile şi hrana a bieţilor lăcuitori, fiind nevinovaţ<i>. Sta în tocmală cu oştile sale şi Diicul, spătariul lui Matei vodă, aproape de Focşani, la o vale ce să zice Milcovul cel Mare, iar cu alt nume Cucata. Rîpele acelui pîrîu pusése despre oştile lui Vasilie vodă şi oastea sa de céialaltă parte, stol tocmită într-un şireag, ca 9.000 de oameni. Că şi lefeciii lui Matei vodă o samă era cu dînsul şi toată oastea cîtă are Ţara Muntenească de la Bucureşti încoace, pînă la margine, era adunată acolo, fiind acolo şi Gheoghie Ştefan vodă cu vreo 300 de moldovéni. Şi aşa în rînd tocmită oastea muntenească, aştepta pre Vasilie vodă şi pre Timuş.

Întîi li s-au arătat Vasilie vodă cu oştile sale şi au stătut frunte şi moldovénii. Iar cazacii îş<i> tocmiia tabăra pre urmă. Şi atîta au stătut munténii la război, cît au făcut oarece harţuri cu moldovénii, trecînd

---

1 *ad. marginal* Vasilie, 7161 A // 1-2 *lipsesc* M // 16 *ad. marginal* Vasilie, 7161 A // 20 *ad. marginal* Matei vodă trimite strajă înainte A // 42 *ad. marginal* Vasilie, 7161 A //

www.dacoromanica.ro

moldovénii preste pîrîu şi apoi trecîndu-i munténii iară dincoace. Aşa în doao, trei, rînduri, pînă au trimis Vasilie vodă némţi<i> ce avea şi s-au
f. 45v supus pe supt maluri. Deci au luat călărimea/ moldovénilor şi malul dincolo. Iară cît au văzut munténii apropiindu-se tabăra căzăcească de pîrîu, au purces în răsipă cine, încătro i-au părut. Gonit-au molodovénii şi o samă de călăreţ<i> şi din cazaci pînă la Rîmnic, iar n-au perit oşténi aşa mulţi din munténi, că au luat devréme fuga.

După acea răsipă a oştilor munteneşti, care s-au făcut, mai mult din prostiia Diicului spătariului au fost. Că nici-şi trebuia să aştepte el pînă într-atîta pe oastea ce era cu foc şi el numai cu călărimea. Au purces Vasilie vodă şi cu Timuş spre Tîrgovişte, stricînd şi arzînd ce le sta înainte.

Iar Matei vodă, domnul muntenesc, luund véste şi de răsipa oştilor sale de la margine şi de venirea întins a lui Vasilie vodă cu Timuş asupra lui, nimica cu acea sminteală a oştilor lui dintîi nu s-au spăimîntat. Ci strîngîndu-ş<i> oaste de ţară şi lefeciii ce avea, au purces şi el din Tîrgovişte şi ş-au ales loc foarte bun de dînsul la o poiană între Ialomiţa şi între un pîrîu foarte tinos şi de trecătoare rău, la sat la Finta. Şi acolo au stătut cu mare inimă, nu aşa oştilor sale, cum el singur, aşteptînd pre Vasilie vodă. Trimisése Matei vodă şi altă samă de oameni, siiméni şi lefecii, Diicului spătariul într-ajutor, la margine. Ci daca s-au timpinat cu véste că s-au răsipit oastea, au
f. 46 purces înapoi şi i-au ajuns la/ Teleajin fruntea oştii lui Vasilie vodă, stînd munténii în vad pentru ca să se mai depărtéze pedestrimea. Gîndit-au Vasilie vodă şi Timuş că va fi acolo Matei vodă cu toată oastea. Apoi văzind că iaste puţină au dat pe trei locuri peste apă. Şi n-au stătut munténii, ci s-au dat înapoi. Iar gonaşii îndată au ajuns pe siiméni, carii dîndu-se înapoi, s-au apărat pen nişte dumbrăvi. Şi dînd ştire lui Vasilie vodă de acei siiméni, au purces Timuş cu o samă de cazaci şi, ajungînd pre siiméni, au dat năvală asupra lor. Ci s-au apărat foarte tare, pînă ce au intrat în lunca Praovei şi nu le-au stricat nimica cazacii. Atunce au picat şi doi căpitani căzăceşti.

A dooa zi, fiind oastea trudită de cale şi obosită, necercînd ce loc iaste înainte, unde şi cum stă şi în ce loc stă nepriiatenul de departe, au şi zis trîmbiţele de purcesul oştilor. Mult au stătut Vasilie vodă să rămîe acea zi, să odihnească oştile şi să cérce locurile. Ci cui să zică acéstia, sau cu cine să sfătuia? Cu un om cu fire de fiară? Şi Bohun polcovnicul, cu mîna legată, rănită de sabia lui, umbla făr-de inimă.

---

14 *ad. marginal* Vasilie, 7161 A // 27 *ad. marginal* Vasilie, 7161 A // 32 *după* căzăceşti *ad.* Vésel Matei vodă că i-au hălăduit siiménii şi c-au putut răspunde focului căzacilor, luînd mare inemă şi nedéjde dentr-acéia tîmpinare siiménilor cu căzacii. Iară Timuş, după acéia goană, n-au vrut să să întoarcă la oaste, pre care au apucatu-o noaptea, cît au trecut apa Teleajinii, ce au rămas cu masul la un sat, anume Cocoreştii, la nişte case boiereşti. Aflînd casele pline de toate bucatele, singur au pus de au dat foc caselor, dacă s-au sculat de la masă, ameţit de vin. M // 38 *după* inimă *ad.* Aicea caotă aceasta izbîndă den ce şi cum s-au prilejit lui Matei vodă şi ca acéia izbîndă, care nu să va hi prilejit alta ca acéia în toată viaţa lui, cîte au avut den războaie în dzilele sale. Că cine ari putea să creadză în socoteală, să să înfrîngă oastea căzăcească cu tabără, de oaste cum ieste oastea muntenească? Nu să defăim, ce, ori pedestraşul,

www.dacoromanica.ro

Ci daca au văzut Vasilie vodă că cu sfatul nu foloséşte nimica au suspinat şi , lăsînd în voia lui Timuş toate, au purces iar cu oastea sa în frunte şi pe urmă Timuş cu tabăra, scrîşnind în dinţi cum că să laudă moldovénii că ei au făcut izbînda de la Focşani şi de la Teleajin.

Mergea oastea căzăcească cu greu pen locuri strimte şi tinoase. Şi
f. 46v daca au trecut oastea lui Vasilie vodă/ podul peste apa Fintei, în poiană, au luat aripa în stînga şi s-au pus împotriva aripei lui Matei vodă cei drépte. Iar în direapta şi singur mijlocul au lăsat Vasilie vodă taberei căzăceşti împotriva mijlocului şi a aripei cei din stînga a lui Matei vodă. Ci Timuş n-au vrut să margă ca să stea alăturea cu oastea moldovenească, ci au stătut pe loc zicînd: „Lasă, vitéjii moldovénii că vor bate pe munténi şi făr-de noi".

Iar Matei vodă sta în tocmală într-acesta chip: făcuse şanţ împrejurul taberei sale din apa Ialomiţii den sus pînă în apa din jos. Şi au scos oastea den afară de şanţ şi den dreapta au pus roşii şi altă oaste, puind şi o samă de pedestrime, siiméni. Şi acea aripă era împotriva moldovénilor. Iar el au stătut în mijloc cu leventii, cu dorobanţii şi cu o samă de siiméni, cu tunuri tocmite pentre pedestrime. Iar în stînga au pus léşii lefecii şi unguri. Şi aşa au stătut aşteptînd pe moldovéni.

Cîteva ceasuri au stătut oastia moldovenească aşteptînd să se apropie tabăra căzăcească, trimiţind rînd după rînd la Timuş ca să se apropie, şi n-au vrut, ci au răspuns să înceapă întîi dumnealor războiul, că va veni şi el. N-au avut ce face Vasilie vodă. Au mai clătit oastea şi au început moldovénii harţul cu munténii. Da siiménii lui Matei vodă în moldovéni cu foc. Ci şi Vasilie vodă trimisése 100 de némţi ca să apere călărimea Moldovei. Şi după obiceaiul său, cum
f. 47 slobozescu focul odată/ s-au îndemnat mai mai mult de jumătate oastea Moldovei şi au făcut năvală asupra munténilor, de au mersu pînă în corturi. Ci Matei vodă, mutîndu-se în aripa dreaptă, în fruntea moldovénilor şi întorcînd toate tunurile şi toată pedestrimea, dînd cu focul mai des, s-au tras moldovénii înapoi. Şi într-acea năvală au perit

---

ori călăréţul vei socoti, nu vei afla să hie de potrivă sinetaşul căzăcesc. Ce vei dzice: „Fost-au acolea sîrbi, unguri, léşi, nu numai munteni". Aşea ieste, léşi au fost puţini. Ce ari hi făcut ei numai, de ar hi fost tocmeală în oastea căzăcească pre obicéiul lor? Iară pre unguri şi pre sîrbi nu-i aleg den munténi, nice sînt siiménii, sîrbii sau ungurii atocma cu focul căzacilor, cum nice dărăbanţul muntenésc. Eu, ce iaste partea mea, toată izbînda aceasta a lui Matei vodă de la Hinta (alegînd deosebi voia şi orînduiala lui Dumnedzău, numai pre socoteala oamenească grăind) ieste den nebuniia lui Timuş întîi şi den bărbăţiia şi a lui Matei vodă, al doilea. Însă den nebuniia lui Timuş cu cîtva mai mult, că socotind vitejiia lui Matei vodă de atuncea, cum îmbla pe denaintea oştilor sale, îmbărbătînd în frunte, să să hie apropiiat toată oastea căzăcească cu tabăra legată, nu rumtă, cum au rumtu-o Timuş în trei părţi, să să hie lipit, să înceapă a da la ţéchiu, nice ar hi scăpat Matei vodă fără primejdiia sau morţii, sau ranei mai grelei, de cum i s-au prilejit tot atuncea, nice săiménii ar hi ţinut mult împotriva focului lor. Ce toată pricina au fost izbîndii aceia nebuniia lui Timuş, care nice voroviia cu nime, nici întreba de polcovnicii săi sau de cineva. Oastea obosîtă cu atîta cale tot într-acéia dzi, cu tabăra rumtă în trei părţi, precum ieste mărsul şi tocmala în război, socotéşte. M //20 Şi au aşteptat pre căzaci şi oastea Moldovei M// 24 *ad. marginal* Vasilie, 7161 A //

www.dacoromanica.ro

şi căpitanul de némţi al lui Vasilie vodă, om ales, liah.

Şi aşa Matei vodă puind războiul iară la loc la aripa sa din dreapta, Timuş, cu nebuniia sa, au rupt numai o samă de cazaci pedestri cu puşci, fără tabără, fără tarie, şi i-au apropiiat de mijlocul oştii muntenești, unde şi Matei vodă sta, îndemnînd oastea asupra cazacilor. Însă atîta loc era cît ajungea glonţurile unii pe alţii. Cazacii pre <î>ncet tot să apropiia de oastea muntenească. Şi cînd da de puşcile lui Matei vodă într-înşii, ei cădea la pămînt. Iar aripa din stînga a lui Matei vodă, unde era şi léşii, carii ştiia firea căzăcească, văzînd pedestrimea singură în cîmpu, aştepta să se mai apropie cazacii.

Timuş sta cu tabăra înapoi, despărţindu-o în doao părţi, fără nici o socoteală, pînă s-au scornit chiotul în cazacii cei din frunte şi au slobozit focul. Din care au nemerit un glonţu şi pe Matei vodă, într-un
f. 47v picior. Şi l-au priceput/ îndată un paic şi au năvălit la scară, să nu cumva cază. Iar Matei vodă l-au gonit cu suldamă îndemnînd oastea sa ca un deplin oştean. Şi atunce un năvălit léşii drept asupra oştii pedestrimei căzăceşti, întrînd cu sabiile într-înşii şi-i călcără pînă aproape de tabără, căzînd multe trupuri. Şi după aceasta a doa îndreptătură oştilor lui Vasilie vodă, ales a cazacilor, la carii era nădéjdea şi ochii tuturor, au căzut inimile tuturor jos şi toţ<i> s-au mîhnit şi s-au înfricoşat.

Nebunul Timuş nu ştiia ce face, fiind făr-de nici o rînduială şi tocmală. Striga cazacii: „Ziceţi-ne în vreo parte, ori să mérgem, ori să ne facem şanţuri, după obiceaiul nostru". Şi tot odată cu acéstia să scornise de sus un vifor cu ploae asupra oştii lui Vasilie vodă, şi ca acéia furtună cu sunetul copacilor şi cu ploaie répede, ca o urgie dumnezeiască asupra oştii. Şi Matei vodă cu tunuri adăogea groaza oştii şi să semeţise oşténii lui. Deci întîi aripa moldovénilor au purces în răsipă. Iar Vasilie vodă s-au mutat cătră tabăra căzăcească la Timuş, carele căzniia cu tabăra, ce o rupsése întîi, să o împreune la loc; pe o ploae şi furtună ca acéia nici de un spor nu era. Ci Vasilie vodă şi Timuş şi cu cîţ<i> au putut încăleca au plecat fuga, lăsînd tabăra şi bieţii pedestraşi la perire.

Şi într-acesta chip fiind nenorocit Vasilie vodă la acest război au luat cîmpii de la Gradişte cu Timuş, trecînd Siretul pe la Vădeni, au venit în Iaşi cu mare mîhniciune. Aici în Iaşi, Timuş, odihnind după

---

2 *ad. marginal* Matei, 7161 A // 6 cît de-abiia M // 26 *ad. marginal* Vasilie, 7161 A // 33 *după* perire *ad.* perit-au în cést război oameni însemnaţi den boiérii Muldovei, Bucium stolnicul den tun lovit şi Hristodul cămănariul şi den slujitori puţini, den pedestrimea căzăcească cîţva den céia ce au fost în frunte, précum s-au scris, den némţii a lui Vasilie vodă în giumătate. Vii mulţi şi den oşténi de ţară şi den căzaci au căzut pre mîna lui Matei vodă. Iară şi den munténi nu fără scădére în oameni au fost şi mai vîrtos primejdiia lui Matei vodă, cu rana ce i s-au prilejit, den care, cu adevărat şi bătrîn au fost, iară cît ar hi mai putut trăi, rana acéia i-au scurtat rămăşiţa dzilelor, că pînă la anul, netămăduit de acéia rană, au murit. Că să nu hie fost rănit, de-abiia cineva de ar hi putut scăpa, den moldovéni şi căzaci, unde intrasă şi cu ce tocmală. M // 36 *după* mîhniciune *ad.* tuturor lucrurilor sale. Nime nu s-au gîndit pentru pedestrimea căzăcească să iasă cineva viu den cîţi rămăsese după fuga oştii ceii călări. De mirat hirea căzacilor la nevoie! După ce li-au fugit toate capetele şi hatmanul lor, ei în de sine în loc au rădicat cap şi au legat tabăra şi s-au apărat pînă în noapte şi apoi noaptea în tabără au făcut focuri de carăle lor şi de spini, iară sînguri au purces cu tocmală, fără tabără, numai pedestri şi au ieşit toţi pînă într-unul, fără nici o dodeială, aicea în ţară. M //

www.dacoromanica.ro

f. 48 ospăţul lui Matei vodă 10 zile/ au purces spre ţara lui, iară Vasilie vodă s-au aşezat în scaun, că la Poartă îi sta domnia nestricată. Însă nu îndelung pace. Că cerşind Ştefan vodă ajutoriu de la Matei vodă să margă în ţară i-au dat 400 de siiméni şi dorobanţi şi o samă de leventi şi au întrat în ţară pe la Focşani, de s-au aşezat la satul lui la Răcăcin, aşteptînd şi de la Racoţ<i> ajutoriu.

Cu anevoe să tocmesc doi domni într-o ţară. Aşa Vasilie vodă, pînă a nu să întări partea lui Ştefan vodă, au trimis 800 de orheiani şi lăpuşnéni asupra lui Ştefan vodă, cu nepotu-său Ştefan paharnicul şi din sate boereşti cîtăva samă de oameni, carii ţinuse calea lui Ştefan vodă la fuga de la Popricani şi omorîse pre ţăranii aceia şi pe Moreanul, hatmanul lui Ştefan vodă. Straja lui Ştefan vodă era la Bacău. Şi daca au simţit venirea lui Ştefăniţă paharnicul s-au dat la o rîpă, aproape de Faraoni şi s-au tocmit acolo stol. Şi venind orheianii întins la dînşii au sărit călăreţii lui Ştefan vodă şi îndată i-au înfrînt şi i-au gonit pînă i-au trecut apa Bistriţii, prinzind şi pe ţărănimea acéia, pre carii i-au omorît Ştefan vodă.

Vasilie vodă, văzînd ţara îndoită şi cu urîciune spre dînsul, fiind doamna cu toată avérea la Suceava, cetatea Hotinului era închisă cu oamenii lui Ştefan vodă, n-avea unde mai năzui; Timuş cu cazacii
f. 48v bătuţ<i> şi ruşinaţi/ din Ţara Muntenească şi doi nepriiateni tari, pre Racoţ<i> şi pe Matei vodă, să mira ce va face. Iar tot nelăsîndu-se scriia slujitori, avînd şi de la Timuş 200 de cazaci cu Hlui polcovnicul, au făcut şi el de toată oastea vreo 4.000 şi au purces, unde la Tîrgul Frumos s-au întimpinat cu straja lui Ştefan vodă; deci Vasilie vodă fiind în fruntea oştilor, mutînd steagurile şi învăţîndu-i ca să se îmbărbătéze. Iar la Ştefan vodă era 1.000 de unguri călări şi moldovéni pre atîţea şi 500 de pedestraş<i> munteneşti. Iar la Vasilie vodă 3.000 de călăréţ<i>, 400 de cazaci, 200 de siiméni cu dărăbani. Şi tocmindu-ş<i> oastea Vasilie vodă, cuprinzind drumul ce vine de la Tîrgul Frumos preste Sirca. Însă Boris Ianoş, oblicind că pe la pod iaste loc rîpos, au lăsat drumul şi au purces în sus pre costişe, alăturea cu pîrîul. Vasilie vodă încă au purces în sus pe culme, împotriva lor şi au stătut aşteptînd războiul, din oastea lui eşind harţul. Iar Boris Ianoş din oastea sa n-au lăsat, ci s-au arătat mai îndrăzneţ cu oastea lui Ştefan vodă, decît Vasilie vodă, că au trecut pîrîul. Şi deprinşi cu izbînde în cîteva rînduri au sărit întîi moldovénii în frunte şi ungurii după dînşii. De acea săritură a oşténilor lui Ştefan vodă, cum s-au dat harţul lui Vasilie vodă înapoi au plecat steagurile a fugit, făr<ă> nici o nevoe,

---

7 *ad. marginal* Vasilie , 7161 A // 13 *după* Bacău *ad.* 400 de oameni călări şi vro <loc gol> săiméni şi amu era cîţva den boieri şi feciori de boieri adunaţi la Ştefan vodă: Andronic sărdariul, Darie spătariul, Antiohie aga şi alţi boieri de mainte cu dînsul. Şi cu strajea lui Ştefan vodă din boieri au fost Mogîlde păharnicul şi Sturdzea visternicul. M // 18 *după* vodă *ad.* iară altora le-au tăiat urechile.Dupa acéia izbîndă, strajea lui Ştefan vodă s-au mutat la Săboani, mai sus de Roman, iară Ştefan vodă de la Răcăciuni s-au mutat la Bacău, adăogîndu-i den dzi în dzi oameni de Ţară de Sus toată şi den gioséni mulţi. Şi acolea i-au venit şi agiutoriul şi de la Racoţii cneadzul Ardealului, 1.000 de oameni cu Boroş Ianoş M // 25 *ad. marginal* Vasilie, 7161 A //

www.dacoromanica.ro

care încătro au putut; oilor, nu oşténilor, asemînătoare oaste. Bieţii pedestraş<i> n-au apucat nici focul să-l sloboază deplin şi într-o clipeală de ochi s-au răsipit toată oastea./

f. 49 Gonit-au pre Vasilie vodă pînă aproape de Prut, căzînd multe trupuri de oameni şi din cei mai aleşi Nichita vameşul şi pe Isar clucériul l-au prins viu şi pe Gheorghie hat<manul>, fratele lui Vasilie vodă căzut cu calul la coborîş. Iar Vasilie vodă au fugit la Raşcov, la un oraş căzăcesc.

Deci Ştefan vodă, lăsînd Iaşul, au venit pînă la pod şi de acoleạ au orînduit caimacani la scaun, iar el au purces cu oştile la Suceava, unde era toată casa şi inima lui Vasilie vodă închisă în cetate şi cu Toma vornicul 80 de siiméni şi puşcaşii de loc şi 60 de némţi şi din lefecii. Ştefan vodă, sosind la Suceava, au pus de au îngropat siiménii şi cîţ<i>va unguri împrejurul cetăţii şi au adus tunurile de la Hotin şi de la Iaşi şi au început a bate cetatea. Ci nu-i strica nimica. Şi să adăogea ţara de petutindenea la domnu nou.

Iar Vasilie vodă nu dormiia. Că peste puţine zile sosi véste că Timuş cu 9.000 de cazaci iar au întrat pe la Soroca în ţară. Ci şi Ştefan vodă ştiia că nu să va lăsa cu atîta Vasilie vodă. Să ajunsése cu domnul Ardealului şi cu Cazimir, craiul leşescu, că amîndurora era urît Vasilie vodă, pentru legătura ce făcuse cu cazacii. Deci Racoţ<i> îndată i-au orînduit pe Petchi Iştioan ca 4.000 de oameni, iar craiul leşescu pe Condraţchii polcovnicul cu 1.000 de léşi călărime i-au trimis ajutor.

Daca au simţit Ştefan vodă oastea căzăcească apropiată, au purces
f. 49v spre Cotnari, unde şi ungurii au venit, aşteptînd/ şi pe léşi, neîndrăznind ungurii a să întimpina cu cazacii.

Timuş, cum au sosit la Suceava, de a doa zi au început a jăfui toate mănăstirile de odoară şi de veşminte şi pe alţi boiari şi neguţători ce era într-însele, rîzîndu-ş<i> cazacii de fămei şi de féte.

Ştefan vodă, după ce s-au strîns la un loc, îndată au mers léşii în frunte. Şi daca au trecut toate oştile codrul, au stătut pe Siret la satul Grigoreştii, de s-au sfătuit cu polcovnicii. Întîi Ştefan vodă au poftit pe Condraschii să priimască această cinste de cătră dînşii, ca să fie toate pe socoteala şi pe sfatul lui, ca un vestit slujitoriu şi ştiutoriu de firea cazacilor. Au mulţumit Condraschii de acea cinste şi au zis: „De vréme ce mă aleg să fac pre sfatul şi socoteala mea, poftescu, dară, pe dumnealor să înţeleagă firea acestor feliu de oşti. Oastea căzăcească daca apucă de să îngroapă în şanţuri, nu la cetate ca aceasta, ci fieşte unde, nedobîndită iaste. Acum vedem că şanţuri n-au, nici bine cred de numele nostru; că sînt şi léşi aici, pînă mîine de vor şi oblici, tot nu vor créde. Cine le iaste cap, iaste tînăr şi nebun. Trebuiaşte de vom să ne mîntuim într-un ceas de acest nepriaten, însă cu voia lui Dumnezeu,
f. 50 să facem aşa: Oastea, cît va tréce pîrîul, să se tocmască stoluri, să-ş<i> ţie fieştecare rîndul, care după care va mérge. Noi léşii/ vom ţinea fruntea; după oştile măriei sale cneazului de Ardeal, măria sa Ştefan

---

13 *ad. marginal* Ştefan, 7161 A // 30 *ad. marginal* Ştefan, 7162 A //

www.dacoromanica.ro

vodă mai pe urmă să cade să fie. Deci pînă vom tréce dumbrava, va mérge încet oastea. Iar cum vom tréce, nimica stînd, să purcează rînd după rînd, în treapădul calului. Şi ei, cum ne vor vedea, de alta nu să vor apuca, ci îndată de şanţuri să facă. Să facem dară năvală cu toţii, pînă n-au şanţuri; şi la pripă ca aceasta nici sinéţele nu le slobod toate. Iar din cetate căci va da cu tunuri şi cu saculuşe, acélia puţină pagubă fac. La noi iaste o povéste, că cine piiare de glonţu de tun, tot era de fulger, să moară."

Acéştia sfătuia Condraţchii, care toate priimind Ştefan vodă şi Petchi Iştioan, a dooa zi au trecut Siretul şi léşii îndată au purces în bici spre cetate, pre la Iucşani. Iar ungurii cum au eşit din dumbravă şi au zărit harţul cazacilor cu léşii, au stătut pe loc Petchi Iştuioan şi Ştefan vodă. Léşii cum s-au timpinat cu tătarii şi cu cazacii (că avea Timuş 200 de tătari), îndată i-au împinsu şi au stătut în tocmală pe culme, aşteptînd pe unguri şi pe Ştefan vodă, trimiţînd rînd, după rînd, să vie mai curînd, ci n-avea cui zice. Au aşteptat Condraţchii ca la 2 ceasuri ca să vie ungurii. Ci daca au văzut că nu foloséşte, au suduit în gura mare pe Petchi şi pe Ştefan vodă. Şi au poruncit să zică trîmbiţele de război şi au purces asupra cazacilor drept supt cetate.
f. 50v Cazacii îndată au început a săpa şanţuri împrejurul taberei;/ unii să apăra şi într-o mică de ceas au făcut şanţuri.

Léşii, cu năvală dîntîi, au mers pînă în tabără. Ci daca au văzut că nu vin, célialalte oşti, s-au tras înapoi şi au stătut pînă în de sară, apoi ş-au mutat în preajma cetăţii, unde au venit şi Petchi Iştuoan şi Ştefan vodă cu oştile, de au tăbărît. Preste noapte au făcut cazacii şanţuri şi ş-au întărit tabăra, de nu era putinţă a-i mai dobîndi. Şi aşa s-au plinit toate cuvintele ce zisése Condraţchii. Nici mai năvăliia nimenea la tabăra lor, ci umbla numai cu harţuri.

Ştefan vodă, după ce au aşezat oştile împrejurul cetăţii şi a cazacilor au pus tunurile de bătea în tabără, cu puţină pagubă cazacilor, că-ş<i> făcuse şi ei gauri în pămînt şi-ş<i> ţinea şanţurile sale şi fura hrană de cai şi apă din vale, pînă au mutăt Condraţschii 4 steaguri de léş<i> şi o samă de unguri, de i-au închis şi dintr-acolo. Şi aşa au rămas cazacii strînşi de toate părţile. După aceasta Ştefan vodă au mai trimis la craiul leşesc de i-au dat 600 de liaş<i> cu 4 tunuri şi de

---

9 *ad. marginal* Ştefan, 7162 A // 28 *după* harţuri ad. Iară tătarîi au stătut pînă a triia dzi şi fiind preste hirea lor a hi închişi, s-au cerşut mîrzacul carele era cu dînşii, să fie cu voia lui Timuş, să-i sloboadze, pînă nu-şi pierd caii. Ce trăgîndu-să mîrzacul să margă, Timuş den mîniie dobitocească i-au tăiat capul mîrzacului. Iară tătarîi totuşi într-acéia noapte au plecat den tabără şi au luat dentîi în sus pe la Cernăuţi, apoi pre la Hotin spre Movileu. Acolo, la ţinutul Hotinului, le-au ieşit pîrcălabul de Hotin, Jora, să le ţiie calea cu o samă de oameni. Ce, s-au supus tătarîi într-o vale şi s-au întors asupra pîrcălabului cu toţii şi îndată au plecat fuga pîrcălabul cu oamenii săi. Şi la goană, că i-au gonit tătarîi cîtva loc, au perit cîţva de ai noştri la acél războiaş, fără ispravă. S-au pomenit la sosirea lui Timuş la Suceavă, cum au sosit el singur şi au mărs la Dragomirna mănăstirea. Iară alte céte pre la toate mănăstirile au purces în jac. Ce Timuş au apucat cu o dzi înainte, de au întrat în tabără, iară celélalte céte de sirgu le-au plătit Dumnedzău plata pentru jacul caselor sale, că au mărs oastea lui Ştefan vodă de le-au ieşit înainte, de le-au ţinut calea şi s-au topit cîteva céte cu totul M // 29 *ad. marginal* Ştefan, 7161 A //

www.dacoromanica.ro

la Racoţ<i> i-au trimis pe Chimini Ianoş hatmanul cu 6.000 de oameni. Şi cum s-au pogorît, întîi s-au pus în deal asupra cetăţii, tocmind tunurile şi pioa asupra taberei şi-i bătea foarte tare. Şi acéle tunuri
f. 51 curînd/ au scurtat zilele lui Timuş, pentru prada ce făcuse sfintelor mănăstiri.

Cazacii, fiind închişi de toate de hrană, fierbea pieile cailor morţi şi opincile, de la mînca. Timuş, lovit de glonţu, carele a treia zi au stătut mort. Şi după moartea lui rădicînd hatman pe un Theodorovici, care n-avea nici o putére, numai ci era de peire înspăimîntaţ<i>. Şi într-o noapte, făcîndu-se spaimă în tabăra lor, au năvălit toţ<i> ca oile de la şanţuri la podurile cetăţii. Şi acolo împingînd cei denapoi pre cei denainte, au căzut dupe pod în şanţuri şi să prăpădiia. Ci într-acéle zile neputînd a mai trăi cazacii de supt cetate, flămînziţ<i> şi străbătuţ<i> au legat tocmală cu Ştefan vodă şi cu Chimini Ianoş (că Condraţchii purcésese bolnav la Cameniţă, din care au şi murit) şi au dat cazacii cetatea pre seama lui Ştefan vodă cu doamna şi cu toată avéria lui Vasilie vodă şi ei au purces cu puţină tabără, cumpărînd cai de la unguri şi de la léşi. S-au tras pen tîrg, apoi pe Suceava în jos spre Siret, cu oameni rînduiţ<i> de la Ştefan vodă să margă cu pace. Şi într-acesta chip au luat sfîrşit războiul cazacilor de supt cetatea Suceavei./

f. 51v Iar Vasilie vodă, sosind cu oardele tătăreşti pe Prut, la Ştefăneşti l-au întimpinat véste că au căzut cetatea pre sama lui Ştefan vodă şi cum au perit şi Timuş şi cazacii au rămas pe jumătate morţi şi hămnisiţ<i>. Şi aflînd şi Şerem bei ce era cu Vasilie vodă, s-au sfătuit ce vor face cu un lucru ca acesta, fiind supt cetate cîteva oşti ungureşti şi leşeşti au ales cu sfatul mîrzacilor, o samă de tătar<i> să lovască la Roman, iar alţii să lovască supt cetate. Că umbla Vasilie cu lacrămi căzînd la picioarele lui Şerem bei şi cu multe daruri. Ci cînd era gata să purcează sosescu olăcari de la hanul la Şerem bei să lase toate şi să se întoarcă îndărăt, făcîndu-i ştire că a treia zi are război cu craiul leşescu. Şi aşa au lăsat treaba lui Vasilie vodă şi s-au dus la hanul.

Iar Ştefan vodă, luund pre doamna lui Vasilie vodă cu toată avérea şi cu feciorii lui Ştefan vodă au purces spre Roman cu mare frică de tătar<i>. Iar luund véste de întorsul tătarălor, s-au aşezat la Roman. Iar pe doamna lui Vasilie vodă şi cu fiiu-său o au trimis la un sat al său, la Buciuleşti, pe Bistriţă, cu pază.

Vasilie vodă în Ţara Căzăcească văzindu-se căzut din domnie şi despărţit de doamna lui şi de coconi şi de avére (caută la ce aduce roata lumii case mari, că ce poate fi mai greu decît aceasta, zic că nici/
f. 52 moartea) şi nemai avînd nădéjde la prieteşugul cazacilor, s-au tras cu hanul la Crîm. Şi şezînd în cetatea Ghiuzleului cîteva luni, cu mertice, apoi de acolo, după porunca Împărăţiei, l-au trimis hanul la Ţarigrad.

Iar Ştefan vodă au şezut tot la Roman, pînă i-au venit steagul de domnie de la Împărăţie, cu care treabă trimisése boiari şi pe Stamatie post<elnicul> încă de la Suceava. Au venit şi un agă mare cu caftan de

---

10 *ad. marginal* Ştefan, 7162 A //

www.dacoromanica.ro

domnie şi cu steagul în Roman (Caută aicea la ce voe au fost domniile ţărîi). La Roman petrecînd Ştefan vodă, cerca în toate părţile unele, altele, pitulate de ale lui Vasilie vodă: odoară, bani, între care s-au aflat şi la sluga lui, Gătoe, cea credincioasă, un surguci a lui Vasilie vodă de mult preţ, trimiţindu-l pe dînsul la toate ce să lua din casa lui Vasilie vodă. Şi pre sama lui era odoarăle. Mult au stătut în gînd Ştefan vodă de acel furtişag ce au făcut sluga lui. Şi din fapta surguciului i-au tăiat capul, zicînd că: „De ar fi oprit un lucru ce i s-ar fi cuvenit, eu l-aş fi ertat; el au furat lucru ce să cuvine unui domn".

A privi era şi aiavea pede<a>psa şi stingerea casei lui Vasilie vodă şi pe nepoţii lui. Că întîi pe Ştefăniţă paharnicul, feciorul lui Gheorghie hatmanul, la Suceava i-au tăiat capul. Apoi pre Alexandru
f. 52v păharnicul/ şi pre Ianache comisul, feciorul lui Gavriil hatmanul, nepotul lui Vasilie vodă, cu mari munci i-au omorît în Buciuleşti.

După ce au luat steag şi caftan de domnie Ştefan vodă în Roman, au pornit birul şi pocloanele împărăteşti cu aga ce venise şi el au venit la scaun în Iaşi şi s-au aşezat la domnie făr-de grije. Că împăratul era copil tînăr, vezirii poftiia pacea de toate părţile. Ci domniia Ştefan vodă fără grijă. Numai Mihalcea Hîncul, fugind la turci, au ajuns Ştefan vodă la paşa de Silistra cu bani de l-au prins şi l-au trimis la Ştefan vodă în obezi. Apoi l-au ertat şi l-au pus armaş al doilea.

Într-acest an, 7162<=1654>, au răposat şi Matei vodă, domnul muntenescu. Iar după moartea lui ţara au rădicat pre Costandin Şerban vodă domnu. Şi acea domnie au dat zile Tomei vornicul şi lui Iordache vistiiarnicul, fiind închişi amîndoi fraţii în Buciuleşti şi porunca era să-i omoară. Iar fiind Costandin postélnicul, fratele lor, în Ţara Muntenească, au căzut la Costandin vodă cu rugăminte, fiind cumnat cu el, de au trimis la Ştefan vodă şi i-au ertat de moarte.

Costandin vodă, domnul muntenescu, cu Ştefan vodă nu era în viaţa acéia cum era cu Matei vodă, însă era bucuroş<i> amîndoi de
f. 53 aşezarea sa, ca nişte domnii noao. / Aicea în ţară era linişte şi pace. Numai la margine umbla oşti căzăceşti şi tătărăşti, dodeindu-se cu léşii. După acéia s-au lăsat cazacii de tătari şi s-au legat cu Împărăţiia Mosculuí. Ci era mai greu cu dările pentru mulţimea lefeciilor ce ţinea Ştefan vodă,pe pilda lui Matei vodă, carii fără zăbavă au făcut slujitorii mare zarvă între dînşii.

Era siiméni de toţ<i> şi cu cei din Ţara Muntenească 1.000, şi némţi cu Lonceţchii polcovnicul 400, léşi călăreţ<i> 200, moldovéni amestecaţi<i> cu liaş<i> şi cu Ruşcit căpitanul 300 şi lefecii 400. Atîta samă de slujitori ţiind Ştefan vodă, nici de la unii zarva nu s-au început, numai de la siiménii munténi şi căpitanii lor. Şi luasă în voroavă şi pre siiménii ceşti de loc asupra némţilor. Némţii era pe jumătate aici în Iaşi, iar 200 de némţi cu polcovnicul lor îi ţinea Ştefan vodă la Suceavă. În postul cel mare era cînd siiménii din nebuniia căpitanilor săi şi de semeţia de care să umpluse încă din Ţara

---

22 *ad. marginal* Ştefan, 7159. A // 35 *ad. marginal* Ştefan vodă, 7162 A //

www.dacoromanica.ro

Muntenească ş-au dat cuvînt între sine şi au plecat bulucuri pen tîrg şi pre cîţ<i> némţi au aflat pre uliţe i-au omorît. Şi îndată s-au făcut o spaimă foarte mare. Iar cîţ<i> némţi au scăpat cu căpitanul lor în curte, în cerdacul cel de piatră, au stătut la apărare, cît şi pe domnu îl cuprinsése frică mare.

Iar Ştefan vodă au chiemat cu blîndéţe pe căpitanii lor şi baş
f. 53v bulucbaşii. Şi cum au venit au poroncit de li-au/ tăiat capetele. Şi cu aceasta s-au potolit zarva. Iar ceialalţi au plecat fuga, de acoperise iazul spre Socola, eşind toată oaste şi curtea asupra lor şi slujitorii şi némţii, peste porunca lui Ştefan vodă, cu steaguri, cu tobe, ca să-ş<i> răscumpere sîngele ce făcuse siiménii lor. Ci au trimis poruncă tare Ştefan vodă pe la căpitani să nu facă vreun război, că cu capul vor plăti. Numai să zică siiménilor munteneşti să se ducă la ţara lor; şi aşa au purces, can cu fuga. Iar cei de loc au rămas şi i-au ertat. Tot pe acea vréme s-au rădicat dărăbanţii şi siiménii asupra lui Costandin Şerban vodă, de au omorît mulţi boiari şi multe jafuri şi răutăţ<i> au făcut. Ci mergînd Racoţ<i> şi Ştefan vodă în Ţara Muntenească, ajutor lui Costandin vodă, i-au bătut foarte rău şi i-au spart, dupe cum mai pe larg scrie la istoriia munténilor.

După acéstia toate ce s-au lucrat în Ţara Muntenească, aicea domnia lui Ştefan vodă au fost în pace, de să poate zice că are casa acéia pace, lîngă caré alta iaste lipită de păréte <şi> arde. Aşa şi ţara noastră, nu să poate zice că au fost cu pace temeinică, cînd răotăţile din Ţara Leşască şi din cazaci nu eşiia.

Să rădicase pe acea vréme un tîlhar, anume Ditinca, carele la vedére umbla pen ţinutul Cernăuţilor şi porunciia satelor. Ci au trimis
f. 54 Ştefan vodă pe Bucioc stolnicul/ cu o samă de slujitori şi l-au spart şi toţ<i> oamenii lui i-au răsipit.

Într-acest anu craiul sfeţesc cu cneazul de Prus, domnul de Brandiburc, coprinsése toată Crăiia Leşască şi amîndoao scaunele: Varşevul şi Cracăul, înfrîngînd cu război de faţă pe craiul leşescu şi i să închinase şi hatmanii leşeşti, neavînd încătro lua. Că dintr-acolo şvedul, dincoace Hmil hatmanul căzăcesc şi cu cîţ<i>va voevozi moschiceşti au eşit craiul în Ţara Nemţască. Daca au văzut pe craiul sfeţescu lăţindu-se la Crăiia Leşască şi osebit den lége şi din obiceaiuri, îndată l-au părăsit hatmanii leşeşti şi s-au dat spre némţi, îndemnînd pe Racoţ<i> să vie asupra Crăiei Leşeşti. Şi cu acea solie au trimis şi la Hmil hatmanul, sfeţul. Deci Racoţ<i> au stătut spre gătire cu oşti, trimiţind şi la domni în Ţara Muntenească şi aicea la noi. Deci Hmil hatmanul i-au trimis 20.000 de cazaci şi de la Costandin vodă 2000 de oameni. Aşijderea şi de la noi iar 2000 de oameni. Şi s-au împreunat cu cazacii la Cernăuţ<i> şi au întrat în Ţara Leşască.

Racoţ<i>, trecînd oastea peste munţi, au pogorît în Ţara Leşască şi împreunîndu-le cu céstialalte oşti au mers la Cracău, care era cuprins de şvezi. Şi luund Cracăul Racoţ<i> pe sama sa, au purces spre Varşav
f. 54v şi acolo/ s-au împreunat cu craiul şvezescu. Spun de craiul sfeţesc să

---

11 *ad. marginal* Ştefan, 7163 A // 15 *ad. marginal* Lucruri streine, 7163 A //

www.dacoromanica.ro

fie zis, după ce au bătut oastea ungurească: „Nu vei stăpîni tu pre léşi cu această oaste".

Împăratul nemţescu, văzînd nevoia léşilor, ca să nu-i cuprinză sfeţul, s-au vorovit cu craiul de Dania şi îndată craiul au întrat cu oşti în Ţara Sfeţului şi împăratul nemţescu au dat ajutoriu craiului leşescu. Decii numai ci i-au căutat şfeţului a lăsa pre Racoţ<i> şi a mérge la apărarea ţărîi sale. Apoi şi Racoţ<i> ce au pătimit în Ţara Leşască nu vom lungi mai mult. Că zice Talpentin istoricul, pe scurt, aşa: „Ce au petrecut léşii de Racoţ<i>, să scrie léşii. Iar la ce au venit Ardealul dintr-acéle umblete ale lui, noi 1000 de ani să plîngem cu lacrămi."

Léşii, cum au lipsit craiul sfeţescu de lîngă Racoţ<i>, îndată s-au îmbărbătat hatmanii lor şi Ciarneţchii voevodul şi s-au făcut a fugi de Racoţ<i> pînă aproape de Litva. Deci au sărit şi i-au luat dosul. Şi aşa Racoţ<i>, văzîndu-se înşelat, au lăsat pre Gavdi, căpitanul său, cu o samă de oaste la Briscea Litovsca şi el s-au întors înapoi cu léşii în spinare la toate conacele.

Făcuse ştire léşii şi la hanul Crîmului şi purcesése şi el cu oaste asupra lui Racoţ<i>. Au pierdut sărita Racoţ<i> curînd, însă nădăjduia
f. 55 cazacilor, carii deaca l-au dus pînă la Meji Boje în Podolia, au stricat/ toate podurile pe urma lui. Şi de acolo au plecat fuga şi ai noştri şi munténii. Şi aşa au căzut Racoţ<i> în mîna léşilor, cerşindu-ş<i> viaţa cu răscumpărare cu 2 milioane de bani, pentru care bani au pus zălog pre Apafi, fratele cneazului de Ardeal.

Ştefan vodă, văzînd patimile şi răsipa lui Racoţ<i> şi temîndu-se de hanul că era în sus, au purces la Suceava şi de atunce aştepta, din vréme în vréme, aştepta şi asupra sa primejdie. Iar hanul după ce au luat toată oastea lui Racoţ<i> în robie şi toate capetele Ardealului şi pre Chimini Ianoş, hatmanul lui Racoţ<i> şi pe Apafi Mihai, carele mai pe urmă au ajuns craiu. Şi au trimis hanul doi agi<i> mari, unul la Împărăţie să facă ştire pentru izbînda ce au făcut, şi altul la Ştefan vodă cu poruncă să-i iasă înainte la Ţuţora. Şi cu acea spaimă au luat cîteva pungi şi au trecut pe la Orhei şi pe la Lăpuşna la Crîm. Iar Ştefan vodă s-au întors la Iaşi.

Toată povéstia să ştiia la Împărăţie de Ştefan vodă şi de Costandin vodă că sînt la un sfat cu Racoţ<i> şi i-au dat ajutor oaste asupra léşilor. Iară şi léşii cu laudă mare asupra ţărîi, cazacii aşijderea pentru
f. 55v moartea lui Timuş. Veziriul însuşi să gătiia asupra lui Racoţ<i>/ şi la amîndoi domnii trimisése porunca pe un agă mare, anume Uzun Ali bei, întrebînd pre domni, apuca-să-vor ei amîndoi să margă asupra lui Racoţ<i> cu oşti, să facă această slujbă Împărăţiei, să se curăţască şi de faptele sale cu amestecăturile ce avusése cu Racoţ<i>.

Spun că pusése gînd Chipruliul să scoaţă pe Vasilie vodă din Edicula şi să-l pue craiu la Ardeal în locul lui Racoţ<i>, care lucru nu ştiu cum ar fi putut fi, pentru lége. Iară putérea ce nu lucrează? Care poruncă daca au venit la Ştefan vodă, fiind purces spre munte să aleagă

---

3 *ad. marginal* Tot streine, 7163 A // 24 *ad. marginal* Ştefan, 7164 A // 45 *ad. marginal* Ştefan, 7163 A //

www.dacoromanica.ro

loc de o mănăstire care să chiamă Caşinul, de la Răcăciuni m-au trimis pe mine în Ţara Muntenească, sfătuindu-se cu Costandin vodă, ce răspuns vor da, viindu-le amîndurora poruncă şi la un prepus fiind amîndoi la Împărăţie şi amîndoi tocma într-un chip aproape de primejdie.

Iar nestătătoare şi lunecoase firile omeneşti! La nevoie şi la greu, cineş de sine să stea şi apoi şi unul şi altul mai lesne pier. Şi nici era altă putére. Siliia care de care să iasă mai bun, cu primejdiia altuia la Împărăţie. Nu s-au apucat de acel sfat Costandin vodă cu Ştefan vodă. Ci încă să temea să nu iasă ceva de la dînsul să vădească la Împărăţie Ştefan vodă. Ci au răspuns: „Cum ar şti şi ar socoti dumnealui fratele
f. 56 nostru mai bine, / aşa să răspunză [a] lui Uzun Ali bei şi să ne facă ştire pre acea cale să răspundem şi noi".

Au priceput Ştefan vodă îndată îndoită inima lui Costandin vodă şi meşterşugul; şi au scris la Uzun Ali bei cum că el iaste gata spre toată porunca împărătească şi unde va fi porunca măriei sale veziriului, acolo va mérge cu toată oastea. Însă acest răspunsu nu era din toată inima. Costandin vodă s-au apucat îndată de pungi, să-ş<i> tocmască domnia cu bani, că toată avuţiia lui Matei vodă era în mîna lui, spuind multe pricini la Împărăţie, zicînd că el n-au luat domnia cu sabia, sau cu niscare oşti streine, ci l-au ales ţara, după moartea lui Matei vodă. Şi el de mare silă a lui Racoţ<i> şi a lui Ştefan vodă, temîndu-se de dînşii, au dat puţină oaste, carii nici era munténi, ci mărginéni de Moldova, cît să hălăduiască de scîrba lor. Şi cu de acéstia siliia să-şi tocmască domnia.

Veziriul daca au văzut că nu să apucă să se sfădească cu Racoţ<i> şi nu va face nimica cu aceasta, au stătut asupra domnilor numai să vie să sărute poala împărăţiei, de domnie, şi să margă iarăş<i> la domnii. Atunce s-au apucat Ştefan vodă la Uzun Ali bei deodată că va mérge; pe de altă parte giuruia toată avuţiia sa, numai să-l iarte veziriul de venit la Ţarigrad. Şi acéia apoi au mîncat capul al lui Uzun Ali bei./ Că
f. 56v domnilor le-au răspuns veziriul că de-ar umplea unul cîte o casă de galbeni de aur, nu poate acest lucru, să nu vie aicea; şi de vor veni, iar domni vor fi. Iar de nu va veni Ştefan vodă, într-un ceas voiu pune pre acesta, arătînd pre Ghica vornicul, care era capichehaia la Poartă. Spun de Ghica vornicul, cum au zis veziriul acest cuvînt, el au şi alergat de i-au sărutat poala. Iar cît putem înţelége din mulţi şi din multe lucruri pe urmă, adevărat, de ar fi mers Ştefan vodă la Poartă, ar fi ieşit iară domnu. Că era Chiupruliului cu mai mare véste să aducă pre domni la poala împărăţiei, pre carii îi ţinea Împărăţia la prepus de hainie. Şi spun de Vasilie vodă că avea mare grijă că va veni Ştefan vodă la Poartă şi să fie zis în taină: „Să nu-l mai aducă dracul aicea."

Iară cu anevoe iaste a mérge de bună voe la grije şi cumpăna vieţii ştiindu-se la atîtea amestecături şi avînd acolo la Poartă atîţea pîrîşi greci, cărora să luase toate ce au avut la începutul domniei lui şi mulţi

---

11 *repetă* Ci au răspuns M // 22 *ad. marginal* Ştefan, 7163 A // 36 *ad. marginal* Ştefan, 7164 A //

www.dacoromanica.ro

au şi perit.

Începuse Ştefan vodă şi să lucra tare Mănăstirea Caşinului. Iar la
f. 57 anul, după urzitul ei, i-a venit maziliia./ Însă întîi lui Costandin vodă, cu cîteva luni, cu Mihnea vodă.

Domnia lui Ştefan vodă au fost cu mare bivşug ţărîi în toţ<i> anii domnei sale, în pîine, în vin, în stupi, în toate rod mult. Om deplin, cap întreg, hire adîncă, cît poţi zice că nasc şi în Moldova oameni. La învăţăturile solielor şi la răspunsurile cărţilor am auzit pe mulţi mărturisind să fie fost covîrşind pre Vasile vodă. Mésele şi petrecaniile aceştii domnii d-abia la vreo domnie să se fie prilejit, nu fără mare desfrînare la lucruri peste măsura curviei. Slujitorii, mila şi cinstea care au avut la această domnie, n-au avut la alta niciodată în ţară. Iară cum i-au plătit slujitorii la mazilie, vei ceti mai jos la domnia Ghicăi vodă.

Fost-au eşirea lui Ştefan vodă din ţară tot pe acea vréme, pre cînd au scos şi el pre Vasilie vodă din scaun. Şi s-au dus în Ţara Ungurească cu toată casa lui. Domnit-au ani 4./ Fila 57^{v} albă.

f. 58

VALAHIA.
Vl<ea>to 7166, 1658. DOMN 41. DOMNII 47. Cap 41. MIHNEA VODĂ AL TREILEA, FECIORUL LUI IANE SURDUL, LĂCĂTUŞUL DE LA RUMELI.

După maziliia lui Costandin vodă Basarab, trimis-au Împărăţiia domnu Ţărîi Munteneşti pre Mihnea vodă, cu oşti turceşti ca 30.000 şi galga sultan ca 20.000 tătari de au întrat în ţară, robind mulţime de oameni şi au prădat toată ţara, povăţuindu-i dorobanţii şi siiménii pre unde nu ştiia turcii şi tătarii şi pre unde nu întrase niciodată răotăţile. Iar ei, ca nişte draci îi ducea de robiia şi prăda. O, mare ciudă, care nu s-au auzit din véci! Că cine va să-ş<i> voiască rău neamului său? Iar ei singuri îş<i> da muerile lor şi copiii lor şi rudele lor în mîinile vrăjmaşilor.

Iară Mihnea vodă au fost, de neamul lui, grec de la Rumeli, lăcătuş, feciorul lui Iane Surdul. Şi l-au chiemat din botez Franţa. Deci, izvodindu-se de mic a urma lui Ismail, feciorul Agarei, fugit-au de la părinţii lui de s-au dus la Ţarigrad şi s-au curtenit la Chinan paşa, zicînd că iaste fecior Radului vodă, nepot Mihnii vodă.

f. 58^{v} Priimitu-l-au pentru acel neam şi-l ţinea lîngă dînsul foarte/ bine. Şi aşa au petrecut acolo ca la 40 de ani, arătîndu-se turcilor foarte credincios, şi ca de la inima lor l-au ales şi l-au făcut domnu Ţărîi Rumâneşti, înşelîndu-i că să va turci şi el şi va meşterşugui de va face şi Ţara Rumânească turci. Cu gura făgăduia lor acéstia, iar din inimă gîndiia, deaca va apuca domniia, să se scoale cu arme asupra turcilor să-i bată şi să fie el împărat.

---

2 *ad. marginal* Ştefan, 7163 A // 18-21 *lipsesc* C // 24 *lipseşte* şi galga sultan ca 20.000 tătari C // 32 lăcătuş] cămătar C //

www.dacoromanica.ro

Deci cum s-au aşezat în scaun în Bucureşti, trimis-au la boiari preste munte cărţi cu jurământ şi au venit toţi cu jupînésele şi cu coconii lor de i s-au închinat lui. Aşijderea şi toată ţara şi toţ<i> să bucura de dînsul şi le părea bine, gîndind că iaste credincios turcilor şi va purta de grija ţării de o va aşeza, ca să-ş<i> dea haraciul şi să trăiască cu pace. Iar el, fiind în gîndul cel dintîi, nu s-au apucat de aşezământul ţării, ci îndată au început a-ş<i> face steaguri multe, tunuri şi erbării şi palangă împrejurul Mănăstirii Radului vodă, strîngînd tot neamul dorobănţesc de-i tocmiia şi-i aşeza, cineş la steagul lui şi la ceată-ş<i>, începînd a-l lăuda ei toţi, zicînd că domn ca acesta n-au mai venit în Ţara Rumânească, înţelept şi vrédnic şi iaste ca un sfînt.

f. 59 Mazilit-au şi pre Gheorghie Ştefan vodă din Ţara Moldovei/ şi au pus domn în locul lui pre Gheorghie Ghica vodă. Iară Ştefan vodă au trecut cu toată casa lui întreagă. Şi netrecînd vréme multă, iară s-au întors Ştefan vodă înapoi cu ungurii şi cu lefeciii, ca să scoaţă pre Ghica vodă din scaun şi să fie el domnu. Iară Ghica vodă, daca au prins de véste, au strîns toate oştile sale cîte s-au prilejit şi lefeciii, trimiţind cu dînşii pre fiiu-său Grigoraşco vodă, de au eşit înaintea lor la Tîrgul Frumos şi s-au lovit la Strungă de au făcut războiu foarte tare. Şi cu voia lui Dumnezeu au fost izbînda lui Grigoraşco vodă, căzind mulţi din unguri, făcîndu-se de<n> trupurile lor o movilă mare la Strungă. Iar Ştefan vodă d-abiia au scăpat în Ţara Ungurească cu puţintei oameni.

După aceasta poruncit-au împăratul vezir azemului Chiupriulolu de au purces cu oşti gréle asupra lui Racoţ<i> în Ardeal şi au poruncit şi hanului de au mers cu mulţime de tătari, şi Ghica vodă cu moldovénii. Venit-au şi Cadîr paşa de Silistra cu o samă de oşti turceşti şi s-au tăbărît la Podul Dridovului ca să se împreune cu hanul şi cu moldovénii şi cu munténii, ca să treacă toţ<i> împreună la Ardeal.

f. 59v Atuncea Mihnea vodă spusése boiarilor de tainâ cum va/ să tae pre turci. Iar ei, ticăloşii, numai ce au încremenit şi să mira cum va să fie aceasta: „Iar noi ne témem că nu vom fi desăvîrşit, ci numai vom zădărî şarpele şi ne va înghiţi cu totul. Căci noi sîntem o ţară mică şi neputincioasă şi făr-de nici un ajutoriu de nici o parte. Iar turcii sînt putérnici, mari şi biruiesc toată lumea, de la răsărit, pînă la apus".

Atuncea Mihnea vodă s-au turburat în firea lui şi cu mînie mare le-au răspuns zicînd că sînt fricoşi şi: „ Cu voi nu voiu face nimica. Numai să mérgeţi cu mine pînă la Teleajen. Şi de acolo vă voiu lăsa de veţ<i> mérge la casele voastre. Iar eu am cu cine tăia pre turci". Atuncea boiarii să mai bucurară. Şi au purces Mihnea vodă cu boiarii şi cu toate oştile. Şi după ce au ajuns la Şoplea, în Teleajin, au chiemat pre toţ<i> căpitanii lui şi pre toată oastea, de-i jura şi le porunciia să meargă să tae pre turci. Iar ei cît să depărta de dînsul îl suduia şi zicea că nu să vor învrăjbi cu turcii, că sabiia împăratului iaste lungă şi hanul cu tătarîi încă soséşte.

---

15 *după* trecut *ad.* în Ţara Ungurească C // 27 *lipseşte* Venit-au... oşti turceşti C //

www.dacoromanica.ro

Deci Mihnea vodă, văzînd, că nu face nimica, au făcut meşterşug de au purces cu toate oştile pre Teleajin în sus, ca să amăgească oştile
f. 60 să treacă muntele şi să se împreune cu ungurii./ Iar daca au ajuns în munţi la Ceraş, boiarii şi oştile pricepură de merşteşugul Mihnii vodă ce va să facă. Ci îndată-l părăsiră toţi şi s-au întors înapoi cu tunuri cu tot, pînă s-au apropiat de tabăra turcească. Iar boiarii au mers la paşa, alţii s-au răsipit într-altă parte.

Mihnea vodă rămîind cu puţini oameni cugeta ce va face: fugi-va preste munte? Tătarîi şi turcii l-au luat pre denainte; tot iaste perit. Ci ş-au luat capul a mînă şi s-au întors şi el de au mers la Cadîr paşa. Făgăduindu-i bani mulţi ş-au tocmit lucrul şi ş-au făcut pace. Şi cu hanul aşijderea. Iar bănuindu-şi pre o samă de boiari cum ei să fie făcut acea zminteală, îndată au omorît pre Pîrvul vel vistiiaru şi pre Istratie vel postélnic şi pre Radul Bîrsescul vel agă şi pre Vintilă căpitanul de roşii şi pre Badea vătaful de puşcărie. Şi au trimis pre Dinga sîrbul, vel armaş, de olac, de au omorît pe Preda vel ban Brîncovanul, în casele domneşti, în Tîrgovişte, nefiind vinovaţi nimica.

Atunce, pre acea vréme era şi Costandin Cantacuzino, post<elnicul> cel bătrîn, cu toată casa lui şi cu ginere-său, Pană Filipescul biv v<e>l spătar, iar cu casa lui, la satele lor la munte, pre apa Praovei, din porunca Mihnii vodă, lăsaţi cu voia lui şi cu carte iscălită cu mîna lui, ca să şază ei acolo, să se odihnească cu bună pace/
f. 60v nebîntuiţi de nimenea. Numai au pohtit pre doi coconi ai lui Costandin post<elnicul>, pre Drăghici log<o>f<ă>t şi pre Şerban post<elnicul> ca să se afle lîngă dînsul cu slujbă credincioasă, precum s-au şi aflat. Că pre Drăghici logofătul l-au trimis cu solie la Ardeal, iar Şerban postélnicul nicidecum de lîngă dînsul nu s-au despărţit.

Deci Mihnea vodă fiind scîrbit pre o samă de boiari au gîndit să nu fie fost acest lucru şi au ştirea lui Costandin post<elnicul> şi a ginere-său, Pană spatariul. Ci cu mare taină au poruncit la Odor căpitanul de au mers cu toţ<i> tîrgovişténii şi cu toţ<i> plăiaşii Ialomiţii să prinză pre aceşti boiari ce s-au scris mai sus. Şi neştiind ei nimica de acéia, i-au lovit armaşii făr-de véste într-o dimineaţă, la avgust 16 zile, l<ea>t 7166<=1658>, de i-au gonit prin toţ<i> munţii Praovei doao zile şi doao nopţi, pînă le-au deşchis Dumnezeu cale şi au scăpat în cetatea Braşovului cu jupînésele şi cu coconii, şi nici pre unii n-au prins.

Văzind aceşti boiari atîta mînie a Mihnii vodă pornită asupra lor, au socotit că nu vor putea trăi în zilele lui, ci au trecut cu totul în Ţara Moldovei, dînd véste şi fiiu-său Şerban de au fugit de la Mihnea vodă, cînd au fost cu tabăra la Sibiiu, şi s-au curtenit la Ghica vodă. Iar Mihnea vodă, deaca au înţeles că au scăpat aceşti boiari, foarte s-au
f. 61 întristat. Atunce au luat turcii cetatea/ Enăului şi Caravan Sebeş şi Logojul, făcînd multă robie şi pradă în Ardeal.

Iară după ce s-au isprăvit acolo, la Ardeal, venit-au şi Mihnea vodă în ţară, în scaunul Bucureştilor. Şi céle ce gîndise asupra turcilor nu mai părăsise, ci mai vîrtos să întăriia să strîngă oşti de iznoavă. Şi

---

2 *lipseşte* pre Teleajen ... amăgească oştile C //

www.dacoromanica.ro

cu meşterşug mare făcea doao lucruri de taină. Cătră Racoţ<i> Gheorghie, craiul Ardealului, scriia cărţi să vie ungurii ajutor, iar cătră turci plecăciune mare făcea. Şi lua bani împrumut de la turci mari din Ţarigrad şi de pre marginea Dunării. Şi încă i-au chiemat cu rugăciune de au venit la dînsul în Ţara Muntenească. Şi au strîns mulţi turci de i-au făcut saragéle, pre alţii delii şi beşlii şi siiméni. Şi aşa-i socotiia şi-i cinstiia, cît credea într-însul ca în Mehmet. Atuncea Mihnea vodă foarte să înălţa şi să trufiia. Şi au trimis cu pîră foarte grea asupra lui Costandin post<elnicul> şi a ginere-său Pană spătariul cum că sînt vicléni Împărăţiei şi umblă amestecînd ţările şi toţ<i> boiarii au venit de s-au închinat lui, iar numai ei n-au vrut să vie.

DE AICEA ÎNAINTE AM SCRIS EU AVXENTIE URICARIUL DUPRE CUM MI-AU SPUS IŞTOC COMISUL, CARELE AU FOST SLUGĂ LA GRIGORIE VODĂ.

După pîra Mihnii vodă trimisése vezirul Chiupriul pre un agă mare
f. 61v împărătesc la Ghica vodă, domnul Moldovei, ca să dea pre acei/ boiari pribégi ce scriu mai sus. Ci nu i-au dat şi au pornit pre acel agă cu răspunsul zicînd că sînt toţi robi ai împăratului. Cum iaste în Ţara Rumânească, aşa iaste şi la Moldova şi vor mérge la poala Împăratului, cum au şi fost. Că fără zăbavă l-au trimis pe Costandin postélnicul împreună cu fiiu-său Grigoraşco vodă la Ţarigrad.

Iară Mihnea vodă ce-au gîndit făr-de sfiială au şi dat cu sabiia în turci, făcînd multă moarte într-înşii. Că pre o samă i-au aruncat de sus de pre zebrélele cetăţii la Tîrgovişte. Deci prinzînd de veste Împărăţiia, au dat poruncă vezirului de au trimis la tătar<i> şi cu o samă de turci, ca să meargă asupra Mihnii vodă, să-l scoaţă din domnie şi să puie pre Ghica vodă să fie domn în Ţara Muntenească. Deci la anul <loc gol> au purces Ghica vodă cu tătarîi şi cu turcii asupre Mihnii vodă şi l-au aşezat de l-au pus domnu în Ţara Rumânească. Iar în locul lui la Moldova au făcut domnu pre Ştefăniţă vodă, feciorul lui Vasilie vodă. Iar Mihnea vodă au trecut cu toată oastea lui şi cu toată marha peste munte, în Ţara Ungurească. Iar turcii şi tătarîi multă stricăciune şi
f. 62 pradă/ au făcut în Ţara Rumânească.

Acest bine au aflat turcii de la Mihnea vodă ce li s-au făgăduit. Şi după ce au trecut în Ţara Ungurească au mai trăit doi ani şi acolo au murit. Domnit-au ani 2./

f. 62v

MOLDAVIA.

VI<ea>to 7166, 1658. DOMN 47.DOMNII 53. Cap. 47. GHIORGHIE GHICA VODĂ, UNUL NUMIT CU ACEST NUME, CARELE AU FOST DE NEAMUL LUI ARBĂNAŞ.

Iară pentru domniia Ghicăi vodă, cum s-au întîmplat, am pomenit

---

12-36 *lipsesc* C //

www.dacoromanica.ro

la domniile trecutre, că fiind capichehaia la Poartă au eşit la domnie. Era aici în ţară din zilele altor domni, ţiind neguţătoriia pînă la domniia lui Vasilie vodă. Fiind de un neam cu dînsul, arbănaş, l-au tras Vasilie vodă la dînsul şi deodată la boerii mai mici, apoi au ajuns şi la vorniciia cea mare de Ţara de Jos. Şi ţiindu-l Vasilie vodă de credinţă l-au trimis la Poartă capichehaia, văzîndu-l şi om contenit la toate şi scump, precum să cade să fie fieştecînd capichehaiaoa. Şi aşa au stătut de tare cu Vasilie vodă, cît pînă la vrémia ce s-au luat cetatea Suceavei cu doamna lui Vasilie vodă, la toate răscoalele pribegiei cîte să întîmplase lui Vasilie vodă, de au eşit în doao rînduri din scaun, şi după zminteală sa cu cazacii în Ţara Muntenească, tot au ţinut domniia lui Vasilie vodă nestricată la Poartă, pînă ce au sosit Ştefan vodă la Roman, după izbînda de la cetatea Suceavei.

f. 63 Atunce trimiţind Ştefan vodă pre Stamatie postélnicul cu/ cîţ<i>va boiari de ţară să-i scoaţă steag de domnie şi aicea pre fiiu-său Grigoraşco vodă, care apoi au fost domnu în Ţara Muntenească, îl trimisése în Ţara Ungurească la închisoare. Deci n-au avut ce mai face împotriva unii ţări şi auzind şi de fiiu-său că l-au trimis la închisoare, au stătut şi el cu boiarii pentru trebile lui Ştefan vodă şi au venit şi el însuş<i> cu aga carele veniia cu steagul şi cu alţi boiari în ţară.

Ştefan vodă socotind iar acéia care socotise şi Vasilie vodă în Ghica vornicul, că iaste om de credinţă să fie capichehaia, neavînd gînd ca să poată eşi unul ca acela la domnie, l-au făcut de casa sa, dînd pre nepoată-sa, fata Sturzii vistiiarnicul, după fiiu-său Grigoraşco postélnicul. Şi după ce l-au făcut cuscru de casa sa, pre fiiu-său l-au făcut agă mare şi pre Ghica bătrînul l-au trimis iar capichehaia la Poartă, fiind pentru trebile lui Ştefan vodă pînă ce i-au venit maziliia. Chiemîndu-l veziriul Chiupriliul la sărutarea poalei împărăteşti şi necutezînd Ştefan vodă a mérge la Poartă, au dat Ghicăi vornicul domniia ţărîi.

Purces-au Ghica vodă spre ţară cu doi agi mari, din carii era unul musaip la Împărăţie. Şi întîi pre Izmail aga, carele apoi au căzut agă spahiilor, schimni ceauş.

Ştefan vodă să mira încătro va lua. Că unii îl sfătuia să margă la cazaci. Ci acel sfat era fără temei. Că Vasilie vodă era cuscru cu Hmil
f. 63^{v} hatmanul şi n-au cutezat a mérge acolo./ Ci au purces spre Racoţ<i>, de la care avea cărţi cu jurămînt să nu lasă unul pre altul; pînă vor avea o pîine, să o <îm>parţă.

Aicea caută ce mulţemită au avut Ştefan vodă de slujitorii săi cei miluiţi. Cînd era Ştefan vodă la Podul Leloaei s-au rădicat toţ<i> slujitorii să-i jăfuiască carăle. Şi să nu fie fost Grigoraşco vodă, feciorul Ghicăi vodă, arătîndu-le mare certare, n-ar fi fost fără acéia. Că striga: „Léfe, léfe să ne dea!“ Acea mulţemită au făcut atuncea lu<i> Ştefan vodă slujitorii, pentru mila caré n-au avut nici la o domnie. De la Tîrgul Frumos Ştefan vodă au dăruit cu un surguci

---

1-2 *lipsesc* M// 31 *ad. marginal* Ghica, 1658 A //

www.dacoromanica.ro

domnesc pre Grigoraşco vodă şi s-au întors cu slujitorii la Iaşi. Iar el lovind pre la Buciuleşti, la Cămăneşti, au întrat în munţi în Ţara Ungurească. Şi Ghica vodă peste puţine zile au întrat în Iaşi, tot într-acel an 7165 <=1657>, mai naintea Paştilor cu o săptămînă.

Într-acestaş an veziriul Chipruliul purcegînd asupra Ardealului, mersése poruncă şi la hanul să încalece, fiind hanul în Buceac. Şi încă Ghica vodă neaşezat bine, stînd îndată după gătire la oaste, că-i venise şi lui poruncă să încalece cu toată ţara, i-au venit véste cum că Ştefan vodă tréce munţii cu oaste în ţară şi viind întins au stătut cu tabăra
f. 64 dincoace de Roman, la Soboani./ Iar pre Tălmaci paharnicul îl trimisése cu străji spre Tîrgul Frumos. Cu puţine zile mai nainte de această véste, de Ştefan vodă, au perit Grumaza căpitanul de Ghica vodă.

Precum era Ghica vodă plecat spre sînge, cu mare contenire l-au cunoscut aicea, că era cîteva cărţi a o samă de boiari prinse la mîna lui, cu care chiema pre Ştefan vodă să vie. Pentrucă Ştefan vodă avînd mare prieteşug cu Sefer Gazi aga, veziriul hanului, carele îi scriia de multe ori: „Ce porţi grije de mazilie? Au aşa de neputérnici ţii tu prin hanii de Crîm, că de ar vrea să ţie un domn de Moldova supt aripa sa, nu l-ar putea să-l ţie, şi preste voia altora?“ Şi aşa atuncea prin Stamatie postélnicul au poruncit la Ştefan vodă, cum va tréce hanul spre Ţara Muntenească, el să vie în scaun. Iar ce le iaste lor a batjocori pre creştini?

Şi aşa, viind Ştefan vodă în nădéjdea lui Sefer Cazi aga şi Racoţ<i> văzind greul ce veniia asupra sa, era bucuros să se turbure ţările acéstia în vreun chip.

Ghica vodă îndată au repezit pre Stamatie postélnicul la hanul, măcar că era cartea lui Ştefan vodă scrisă, prinsă de Ghica vodă, că venise Stamatie de curînd de la Crîm; i-au giurat că n-are nici un bănat, ci iară pre dînsul îş<i> lasă nădéjdia să tocmască acest lucru. Au mers Stamatie postélnicul şi au stătut la Sefer Ghazi, veziriul hanului/
f. 64v şi au scos pre singur Şerem bei aicea, împotriva lui Ştefan vodă. Nu vrea Sefer Cazi aga. Ci i-au arătat Stamatie postélnicul mare stricăciunea ţării, de să va face într-alt chip. Ci şi ajutoriul era foarte ciudat. Că venise Şerem bei numai cu vreo 300 de tătar<i> şi nici la puţin războiu ce au fost la Strungă n-au fost, nici s-au apropiiat.

Ghica vodă, după ce au răpezit pre Stamatie post<elnicul> la hanul în Buceac, şi văzînd apropiiarea lui Ştefan vodă, au purces spre Ţuţora. Şi peste puţine zile s-au împreunat şi cu Şerem bei, făgăduind şi hanului şi lui daruri pentru osteneala lui. Au purces în frunte Şerem bei şi fiiu-său, Ggrigoraşco vodă, şi mergînd toată noaptea acéia a dooa zi pre amiaz au sosit la Tîrgul Frumos. De la Podul Leloae strejile care le trimisése înainte Grigoraşco vodă au dat de straja lui Ştefan vodă în Criveşti, cu care era Tălmaci paharnicul. Simţind Tălmaciu oastea că vine au silit să nu se arate cu oastea sa, ci de după nişte

---

4 *ad. marginal* 7165 A // 14 *ad marginal* Ghica, 7165 A // 32 *ad. marginal* Ghica, 7165 A //

www.dacoromanica.ro

piscuri au puces spre Strungă. Oameni mai printeni numai ce au fost venit la podeţ, pre drumul carele mergea de la Tîrgul Frumos spre Roman. Şi acolo pînă a sosi şi ai noştri cu oastea, dintîi voroavă, apoi au început ai noştri şi sfadă. Iar dintr-acea voroavă dintîi sosise la urechile lui Şerem bei că iaste ficleşug; pentru acéia nu s-au apropiat de oaste. Să
f. 65 îngroşase amu şaga, cînd au/ venit steagurile oştii noastre şi ca vreo 100 de tătari, că mai mulţi nu lăsa Şerem bei. Şi la acel harţ au căzut de ai noştri, cu calul, Gavriliţă aga de dorobanţi şi-l apucase harţul lui Ştefan vodă. Ci au sărit nişte tătari şi de ai noştri o samă şi l-au scos. Iară rănit în cap foarte cu grea rană şi la o mînă, cu scădére de dégete. De ai lor încă s-au rănit cîţ<i>va, din care rane unii au şi murit.

Ci daca s-au apropiat steagurile din partea Ghicăi vodă şi cu tătarîi n-au mai stătut nici harţul lor, nici Tălmaciu paharnicul, ci au plecat fuga spre Şchei. Şi acolo aproape de Şchei, s-au întors o samă de oşténi ai lui Ştefan vodă şi nişte unguri ce fusése cu Tălmaci păharnicul. Şi la acel întors au perit vreo 30 de oameni de ai noştri, gonaşi, ce era mai în frunte. Şi au apucat şi vii, de i-au dus la Ştefan vodă, unde era cu tabăra la Săboani.

Cum au aflat Ştefan vodă din limbi că iaste adevărat, Şerem bei cu capul său, n-au stătut, ci nişte némţi ce avea, vreo 80 pedestri, i-au trimis la vad la Siretiu să apere vadul. Iar el însuşi cu oastea călăreaţă au plecat fuga. Şi de atunce Ştefan vodă, în toată viaţa sa n-au mai văzut Moldova.

Au sosit la Siretiu şi Grigoraşco vodă cu toată oastea, ci nu avea cum tréce Siretul curînd, fiind mare. Şi să vedea acéia parte şi pedestrimea, care daca au auzit că au fugit Ştefan vodă, ei s-au
f. 65v apropiiat de Siretiu şi s-au/ închinat la Grigoraşco vodă. Pre carii apoi Ghica vodă bătrînul pre toţi i-au dat în robiia tătarălor lui Şerem bei. Care faptă necreştinească nimeni nu o lăuda. Şi mult au stătut fiiu-său, Grigoraşco vodă, să nu să facă un lucru ca acela, nişte oameni închinaţi fără război, şi creştini; ci n-au avut ce face. Şi daca au venit în Iaşi Ghica vodă au mai omorît pre nişte vornicei ai lui Ştefan vodă, fără nici o vină, numai căci au fost slugi. Şi cu acéste fapte au eşit Ghica vodă vărsătoriu de sînge la vîrsta bătrîneţelor.

Şi într-acesta chip, mîntuindu-se de Ştefan vodă, au stătut după gătirea de oaste şi de împreunaré cu hanul, purcegînd cu oaste ca la şapte mii de oameni în Ţara Muntenească. Şi acolo în Ţara Muntenească, împreunîndu-se cu hanul, avînd hanul şi 2.000 de cazaci cu Hanenco polcovnicul, au întrat în Ţara Braşovului. Acolo eşind din Braşov o strajă, i-au lovit tătarîi făr-de véste, cît pînă la Braşov d-abia de au scăpat cineva dintr-acea straje.

LUCRURI STREINE.

Pre unde am întrat la Ardeal, îm mijlocul munţilor era o palangă de zid şi tras zidul din rîpa unui munte pînă într-alt munte. Acolo de ar fi

---

40 *ad. marginal* Lucruri streine A, *lipseşte* C //

www.dacoromanica.ro

pus ungurii niscare pedestrime, n-ar fi fost întratul nostru fără vărsare
f. 66 de sînge. Ci cînd am sosit noi am aflat palaga/ şi locul acela pustiiu de oameni, zicînd Hanenco, polcovnicul căzăcesc: „O, Doamne, cum n-ai dat toate unor neamuri! La noi, la cazaci, de ai fi dat acéste locuri, cine ar putea să între în ţara noastră?"

Iară despre Timişvar întrase veziriul Chipriliul şi dintr-acoace hanul cu domnul nostru de Moldova şi cu Mihnea vodă, domnul muntenesc. Cine poate deplin să scrie prada, stricăciunea, robiia Ardealului dintr-acea vréme şi părţilor aproape de Ardeal? Ci oastea Ghicăi vodă au luat atunce, în Ţara Braşovului, care să chiamă cu alt nume Bîrsa, 3 palange, în care bieţii oameni era închişi, de au mers toţi în robie vécinică tătarălor. Într-una dintr-acéle pălăngi, gîndind Ghica vodă că va fi multă avuţie în cetăţue, cînd era tecsită oastea, plină palanga de tătari, au întrat şi el cu mare nevoinţă în lăuntru, unde nu era locul unui domnu să între; puţin au lipsit de nu s-au năbuşit de desime acolo şi cu puţin suflet d-abia au eşit şi lovit de un tătar în cap.

Nimenea să nu bănuiască căci să pomenesc acéstia. Că létopiseţele nu sînt numai să le citească omul, să ştie ce au fost în vremi trecute, ci mai mult să fie de învăţătură, ce iaste bine şi ce iaste rău şi de ce să se ferească şi ce va urma fieştecine: domnul din faptele domnilor, carele
f. 66v cum au fost şi cu ce véste/ şi pomană să ia cale de viaţă, boiarii urmînd pre boiarii cei de cinste şi înţelepţi, slujitoriul a slujitoriu, cineşi după breasla sa. Şi cine urmează pre cel cinstit, iaste cinstit, cine urmează pre cel rău, rău iaste şi rău să va săvîrşi.

Din Ţara Bîrsei au pornit oştile prin mijlocul Ardealului, spre scaunul acei ţări, unde era de paza curţii crăeşti nişte haiduci. Deci şi curtea şi oraşul Belgradul într-o mică de ceas au stătut cenuşe. De acolo Şerem bei s-au despărţit de hanul, cu carele s-au poftit şi Grigoraşco vodă. Şi au ajuns cu prada pînă în olatele ungurimei de sus. Şi la Sibiiu iar adunîndu-se oştile, au lovit pre la Oradia şi au trecut la Inău, care oraş îl luase veziriul. Şi văzînd că nici o oaste nu iaste nicăiri, au lăsat pre Sinan, paşa de Buda, să tocmască cetatea şi să o aşaze cu oaste. Şi au orînduit pre Ghica vodă şi împreună cu Mihnea vodă. Iar veziriul Chipruliul, înţelegînd şi de nişte amestecături la Împărăţie, că şi împăratul încă era tînăr, s-au întors cu mare sîrguială la Ţarigrad. Iar noi, cu acel paşă, am şezut pînă la Simedru, de s-au tocmit Inăul. Şi au mai luat paşa nişte pălăngi, mai aproape. Şi cu Şerem bei, despărţit Grigoraşco vodă, au luat o cetăţue, anume Almaşul. Şi de la acel paşă au luat Borcia Ianoş domnia de Ardeal./

f. 67 De la iulie purcegînd Ghica vodă au sosit la dechemvrie pre la S<vea>ti Nicolae în Suceavă şi acolo au ernat, pentru mare moarte ce era aici în Iaşi. Iar hanul, după ce au sosit la Crîm, din porunca veziriului, au omorît pre Sefer aga, veziriul său, că oblicise Chipruliul de umbletele lui dintr-acéste ţări. Şi zicea el totdeauna hanului: „Nu te lăsa de toate să umbli în voia turcilor şi să-i asculţi.

---

6 *ad. marginal* Lucruri streine A // 12 *ad. marginal* Ghica vodă, 7165 A // 17 *ad. marginal* Învăţătură A //

www.dacoromanica.ro

Că lor pre cît le vei umbla în voe, pre atîta să sue în cap."

Borcea Ianoş, unul din slugile lui Racoţ<i> au luat domniia ca să se potolească turcii. Şi pentru să vază turcii că iaste adevărat împotriva lui Racoţ<i>, cît au purces oştile, îndată s-au făcut a cére de la turci ajutoriu. Şi îndată au venit porunca şi la Mihnea vodă în Ţara Muntenească şi la Ghica vodă ca să dea ajutoriu Borcei Ianoş. Deci îndată i-au trimis şi Ghica vodă o mie de oameni. Ci n-au făcut zăbavă multă acolo.

PENTRU MULTE AMESTECĂTURI CE-AU FĂCUT RACOŢ<I> ÎN ŢARA MUNTENEASCĂ ŞI ÎN MOLDOVA.

În anul 7166 <=1658> Racoţ<i> ca acela ce să îneacă, de sabie goală s-au apucat. Iar au coborît cu oşti în Ardeal, fiind încă cetăţile Făgăraşul, Oradia, Sibiiul, cu oamenii lui. Iar Borci Ianoş cu turcii s-au închis în Cluşvar, spre partea turcească. Şi avînd şi Costandin
f. 67v vodă prilej bun ca patru mii de oameni lefecii şi Ştefan vodă,/ mai slab, cu 500 de oameni, au pus gînd iară să facă amestecături la amîndoao părţile. Şi aşa au orînduit pre Costandin vodă iar în Ţara Muntenească şi pre Ştefan vodă aicea în ţară. Şi stînd aşa sfatul, trimisése Ştefan vodă pre Tălmaciu păharnicul cu bani în părţile căzăceşti să facă oaste, poftind pre hatmanii leşeşti să nu apere acest lucru. Ci Tălmaci strîngînd oameni în Movileu, iar acolo la Racoţ<i> s-au schimbat sfatul într-alt chip.

CÎND S-AU HAINIT MIHNEA VODĂ DE CĂTRĂ TURCI ŞI AU OMORÎT 30 DE BOIARI.

Mihnea vodă, domnul muntenesc, om făr-de nici o frică de Dumnezeu şi fără nici un temeiu, tiran, drept fantastic, adecă uimit în gînduri, au pus gînd să se hainească de către turci. Şi mirîndu-se cum va face să n-aibă témere de boiarii ce era capete Ţărîi Munteneşti, cu mare şi nespusă tirănie 30 de boiari, tot fruntea acei ţări, au omorît şi au pus boiari pre voia sa. Şi după această faptă au răpezit la Racoţ<i> dîndu-i ştire că ori la ce-l va scoate norocul şi vrémia, iaste tovaroş împotriva turcilor cu dînsul. Care lucru înţelegînd Racoţ<i>, dintîi n-au crezut pre Mihnea vodă. Apoi daca i-au trimis jurămînturi şi au văzut adevărată voia lui, că iaste împotriva turcilor, au schimbat sfatul şi au lăsat pre Mihnea vodă să cîrmuiască Ţara Muntenească despre acea parte, fiind pre lor cu
f. 68 domniia şi cu prilej de oaste./ Iar pre Costandin vodă l-au orînduit asupra Moldovei, avînd oaste mai gloată şi prilej a ţinea oaste. Pre Ştefan vodă l-au oprit, făgăduindu-i că de va da Dumnezeu lucrurile spre folosul lui, iarăşi el va fi la domnie. Şi aşa au rămas Ştefan vodă înapoi. Nicolai Cîrnul încă, văzînd pogorîrea lui Racoţ<i> şi

---

2 *ad. marginal* Lucruri streine A // 9-10 *lipsesc* M // 11 *ad. marginal* 7166 A // 23-24 *lipsesc* M //

www.dacoromanica.ro

lucruri amestecate, au venit cu oastea ce să trimisése.

Auzind Ghica vodă că să lucrează acéstia la Ardeal şi iară să gătesc amestecături asupră ţărîi, au trimis la hatmanii leşeşti pre Grigorie păharnicul să nu priimească lucruri carele sînt împotriva Împărăţiei, de face Ştefan vodă lefecii în ţara lor, asupra ţărîi. Ci hatmanii leşeşti pre lesne s-au apărat, zicînd că în partea cazacilor să fac acélia, nu la dînşii. Şi era Ghica vodă într-acea vară cu tabăra la Cîrnicéni. Ci daca au văzut de sfatul într-alt chip schimbat la Racoţ<i> şi au aflat că şi Mihnea vodă, adevărat, iaste hain împotriva Împărăţiei şi Costandin vodă gata să vie asupra ţărîi drept preste munţi să pogoare, s-au mutat cu tabăra la Capul Stîncii despre Ţuţora, în preajma Buceacului.

Înţelegînd Împărăţiia de acéste turburări la Ardeal, stînd veziriul după paza mării despre oşti cu galionuri, Veneţiei, trimiţind la hanul numai ori singur, ori pre un sultan să-l trimiţă cu oştile Crîmului într-
f. 68v acéste/ ţări, împotriva Ardealului. Ci încă nu sosise sultanul în Buceac, cînd dincoace întrase cu oşti Costandin vodă în ţară, pre Oituz. Şi în Ţara Muntenească Mihnea vodă au întrat în turci; pre unii i-au omorît, pre alţii mulţi au şi botezat, cîţ<i> turci s-au aflat în ţara lui, ori slujitori de ai lui, ori agi<i>, ori neguţători. Şi aşa s-au început, ca de iznoavă, amestecăturile într-acéste părţi.

Mihnea vodă, după această faptă, singur, sprinten, au mersu de s-au adunat cu Racoţ<i> de faţă, în munţi, la straja ungurească, unde venise şi Racoţ<i> şi ş-au dat credinţa unul, altuia. Apoi s-au întors Mihnea vodă în Tîrgovişte, unde era toate oştile lui strînse, dîndu-i şi Racoţ<i> o samă de némţi şi catane. Şi au purces Mihnea vodă singur în olatele turceşti, asupra Giurgiovului şi altă samă de oşti asupra Brăilei. Iar pre Coruia despre Mehedii şi preste Dunăre arzind şi prădînd. Şi el însuş au luat Giurgiovul şi l-au arsu. Şi Brăila iară au ars-o oştile lui, arzînd şi Galaţii. Atunce tot acei căpitani ai lui au trecut cu oaste şi la Dobrogea, asupra Hîrsovei. Ci acea oaste din loc n-au umblat, că d-abia au scăpat de turci.

Acéstea începîndu-se în Ţara Muntenească, iar aicea Costandin vodă cu 5.000 de oameni au venit asupra Ghicăi vodă. Ghica vodă avea limbi prinse de la Roman şi de la Podul Leloae. Şi văzînd apropiiată
f. 69 oastea, au scos şi/ Ghica vodă toată călărimea împotriva lui, cu Hăbăşescul hatmanul şi cu Grigorie paharnicul. Iară Ghica vodă, cu toată pedestrimea şi cu tunurile au trecut la Ţuţora, în céia parte Prutul. Fiiu-său, Grigoraşco vodă, purcesése la Ţarigrad pentru credinţă.

Oaste Ghicăi vodă, de care am zis, călărimea, daca au trecut Iaşii noaptea, au mas în rîpele Tăuteştilor şi acolo au făcut sfat capetele cum să se dea războiu numai cu călăreţii, fără foc, fără pedestrime. Şi Costandin vodă să ştiia din limbi că avea şi némţi călări cu foc şi siiméni pedestri şi oaste ungurească; nu iaste cu cale şi fără sminteală. Ci au ales cu sfatul numai să se intoarcă toată oastea la céialaltă, şi numai 200 de oameni, ca în chip de strajă, să se arate oştii lui

---

2 *ad. marginal* Ghica, 7166 A // 33 *ad. marginal* Ghica, 7166 A // 39 *ad. marginal* Ghica, 7166 A //

www.dacoromanica.ro

Costandin vodă. Şi aşa au purces oastea îndărăt. Iar 200 de oameni cu Voicihovschii capitanul au purces pre Bahluiu în sus. Şi mai sus de Movile îndată s-au întimpinat cu oastea lui Costandin vodă, viind în tocmală.

Oastea noastră caré să întorsése cu Hăbăşescul hatmanul, n-au păzit calea spre Ţuţora, ci hatmanul descălecase la Mănăstirea lui Aron vodă şi cu alţi boiari. Iar oastea de pe supt steaguri au umplut tîrgul
f. 69v prin pimniţe slobode cu vinuri, prin case, prin poduri, morţi béţi/ pre uliţe, prin toate pimniţele. Îi bătea capitanii să-şi margă la steaguri. (Ci care beat asculta la o pripă ca acéia?). Capitanul Voicehovschii, dacă au văzut mai toată oastea în tîrg beată, au stătut de laturea tîrgului cu oamenii ce era cu dînsul. Iar Costandin vodă, daca au sosit la văiuga Copoului, au stătut socotind că iaste oastea supusă în tîrg. Iar daca au văzut că nu iaste oaste ci iaste o învăluială deşartă, au luat cu oastea pe deasupra Copoului şi pre vii şi acolo, la capul viilor, ş-au aşezat în tocmală oastea şi au stătut.

Era léşii lui Ştefan vodă, carii fugise cu dînsul, lefecii, cu Costandin vodă în frunte şi o samă de catane. Cu aceia ai noştri béţi, fără porunca nimănui şi fără nici o tocmală au început harţul, întrînd béţi, cu sabiile smulte, pînă în steagurile ungureşti. Au căutat şi noao a sta cu Voicehovschii căpitanul să nu piară atîţea oameni. Şi au stătut harţul acela mai bine de un ceas, neputînd a dezbăra nici într-un chip pre oameni<i> béţi dintr-acel loc; şi perise din ei vreo patru oameni. Şi să apropiia pe încet toată oastea. Am purces drept prin tîrg şi gonaşii au dat după noi, însă numai pînă la marginea tîrgului. Şi au stătut Costandin vodă pre loc pînă au cercat tîrgul bine şi curtea şi aflînd de Ghica vodă că iaste la Ţuţora n-au băgat oastea prin tîrg, precum au
f. 70 făcut/ ai noştri, ci alăturea cu tîrgul peste vale, ce să chiamă la noi Cucata. Trecînd cu oastea, au purces întins în urma noastră cu oaste tocmită, apucînd pre mulţi de ai noştri în tîrg, carii au plătit scump vinul ce-l băuse, îndată, cu capetele sale.

Oastea noastră, cum era răsipită din purtatul prost, aşa şi cu mai mare proastă poruncă au venit, numai să li să dea războiu. Fiind aproape de capul Stîncii, drept pre culme, au stătut toate steagurile noastre în tocmală, aşteptînd pre oastea lui Costandin vodă. Într-acea dată nu léşii, ci dragania nemţască era în frunte, tocmită la Costandin vodă cu foc şi un stol toată céilaltă oaste, căriia a noastră nu era de potrivă, fiind mai puţini cu mult şi fără foc, oaste călăreaţă numai. Iar preste poruncă, neavînd cum face într-alt chip, întîi steagurile noastre au sărit la dînşii şi mai ales căpitanul Voicehovschii, ca un mare vitiaz şi acmu, aicea, şi la toate trebile, fieştecînd, slujitoriu deplin. În loc au luat pre catane ce era în frunte la harţ în sabii şi pînă la némţi au căzut aceia mai toţ<i>, fiind la ai noştri şi caii mai odihniţi. Şi au dat steagurile lui Voicehovschii direpţ în focul némţilor, din care foc în loc au picat cîţ<i>va slujitori de ai noştri şi cu stegariul lui Voicehovschii. Iar nimica spăimîndu-se de căderia acelor slujitori, au întrat/ cu
f. 70v sabiile în némţi, cît n-au mai putut a mai da foc în loc al doilea rînd, aşa să amestecase. Însă îndată au năvălit toată oastea şi aripile oştii lui

www.dacoromanica.ro

Costandin vodă. Deci numai ci au căutat steagurilor noastre a să da îndărăt.

S-au întîmplat la întorsul oştii noastre de au trecut peste trupurile de unguri care căzuse la războiu întîi. Un ungur căzut de rană, în loc, de mort, şi apucînd suliţa caré căzuse lîngă dînsul şi văzînd că fug ai noştri, au sărit şi au apucat suliţa şi au lovit pre un slujitoriu de ai noştri drept prin vintre şi pre loc au căzut bietul slujitoriu de pre cal jos.

Încătro era a năzui oştii noastre era locul foarte rău şi îndată pogorîşul Jijiei şi de trecut rea şi tinoasă: nici de vad, nici de înotat. La pod nu încăpea şi, îmbulzindu-se, cădea dintr-amîndoao părţile acei de pe de lături în apă. Că pe de laturea podului cuprinsă era Jijiia de cai şi de oameni. Şi acolo multă oaste de a noastră au perit şi mai mulţi de apă. Au căzut mulţi şi vii pre mîna lui Costandin vodă şi mai ales din boiari: Bucioc, Buhuş slugériul şi Gavriliţă Costache jicniceariul. Ci pre boiari, daca i-au dus la Costandin vodă, îndată i-au pus iar la boerii şi slobozi fără nici o pază.

f. 71 Preste podul Jijiei n-au mai gonit oastea lui Costandin vodă/ ci au stătut pre deal la mas cu toată oastea. Iar Ghica vodă cu oastea, fiind înspăimîntat, s-au sfătuit şi cu noapte au purces spre Lăpuşna cu pedestrimea şi cu puşci, răpezind îndată de olac la el agasi de Buceac, făcîndu-i ştire de toate acéstia. Mers-au dorobanţii bine pînă în Lăpuşna, acolo răsuflînd o zi oastia. A doao zi, ajunşi dorobanţii de Costandin vodă cu făgăduinţă de milă şi de leafă, s-au sculat dimineaţa de au apucat puşcile cîte era, şi, dinpreună cu siiménii, au purces înapoi, făcînd mare gîlceavă căpeteniile lor, cine va rămînea cu moarte lăudîndu-se. Care gîlceavă văzînd boiarii, pre cît<i> era să nu-i apuce cu deasila, s-au dat în laturi. Iară Ghica vodă au eşit singur la dînşii, cu işlicul a mînă, rugîndu-se să fie îngăduitori nu mai mult de 5,6 zile, spuindu-le adevărat venirea sultanului. Ci n-au avut cui zice.

Nebunite gîndurile prostimei şi turburate. Şi s-au aflat ca aceia carii nu s-au ruşinat de chip de domn, ci l-au împins de la puşci pre Ghica vodă şi au purces cu puşcile spre Iaşi. Iar curînd au luat plată deplin pentru faptele lor, precum vei ceti mai jos.

f. 71[v] Rămîind Ghica vodă numai cu boiarii, n-au mai cutezat să zăbovască la Lăpuşna, ci au purces spre Tighina, pre Bîc/pînă la Luţéni şi acolo au aşteptat pre el agasi. Iar dorobanii şi cu siiménii au venit aicea în Iaşi şi s-au închinat la Costandin vodă, cu toţii. Şi de la Movileu într-acéliaş<i> zile au venit şi Tîlmaci paharnicul cu cîţ<i>va de ai lui Ştefan vodă. S-au mirat Costandin vodă de siiméni şi de dorobani, carii era pînă la 700 de oameni cu foc şi cu tunuri.

Şi aşa Costandin vodă, aşezîndu-se în scaunul ţărîi, au trimis şi la Ţarigrad, cercînd cu făgăduinţe să-ş<i> tocmască domniia. Ci n-au apucat să-i vie răspunsul, nici era cu putinţă, ce om era Chipruliul vezir pre atuncea, că într-acéliaş<i> zile au sosit pre Botna şi el agasi

---

35 *ad. marginal* Ghica, 7165 A //

www.dacoromanica.ro

cu o samă de oşti şi s-au mutat şi Ghica vodă de pre Bîc la Botna şi împreunîndu-se cu el agasi au stătut la Căşuténi, pînă au sosit şi sultanul.

Turburarea lui Racoţ<i> şi hainiia Mihnii vodă era la ştirea Împărăţiei. Deci asupra lui Racoţ<i> era orînduit Ali paşa, veziriul de Buda, iar asupra Mihnii vodă galga sultan din Crîm. Şi atunce şi venise véste şi de schimbarea Ghicăi vodă din domnia Moldovei la Ţara Muntenească, să fie domn în locul Mihnii vodă. Iar aicea în ţară au dat domniia lui Ştefăniţă vodă, feciorul lui Vasilie vodă. Pentru care lucru, ca să nu se răsipească boiarii de pre lîngă Ghica vodă
f. 72 asupra/vremii aceiia s-au tăinuit multe zile acest lucru, apucîndu-se Ghica vodă că va premeni acéstia într-alt chip. Şi tot pentru trebile sale au stătut împotriva lui Costandin vodă cu sultanul.

Lui galga sultan, măcar că-i venise poruncă de la Împărăţie să rădice pre Ghica vodă de la Moldova şi să-l ducă să-l pue domn în Ţara Muntenească, aflînd lucrurile în Moldova iar aşa amestecate ca să nu lasă pre Costandin vodă, hainul Împărăţiei, în scaunul ţării, au purces în sus pre Prut şi au stătut cu coşurile la Bolota, mai jos de Ţuţora. Şi acolo, făcînd sfat, însuşi au rămas cu coşurile, oprind pre Ghica vodă lîngă sine. Iar toată oastea tătărască sprintenă de război şi pre toţ<i> boiarii cu cîtă gloată avea, i-au dat pre mîna lui Mehmet aga el agasi de Bugeac şi au purces el serdar asupra lui Costandin vodă la Iaşi.

Prinzind de véste Costandin vodă de sultanul că iaste aproape ş-au rădicat oastea din tîrg şi s-au mutat la Galata de Sus şi acolo au pus dorobanii şi siiménii şi cîţ<i> pedestri au avut şi el, de au săpat un şanţ pe deasupra pîrîului, carele să desparte din pîrîul Bîrnovei şi vine pre supt Galata de Sus. Şi acolo dupe şanţ au descălecat toată oastea pedéstră, iar călăreţii în deal şi toată tabăra au stătut acolo./

f. 72v Oastea tătărască, cum au purces bulucuri după bulucuri şi deaca s-au strîns toată la Ciric au început a năvăli întîi cu harţuri, mergînd tătarîi pînă la pîrîu. Vărsa focul dărăbanii, fără ispravă, în harţ; cum ar vedea mare năvală, aşa strica iarba, fără nici o ispravă şi pre nimé nu răniia. Care lucru era îndată semn de mare frica lor. Toate acéstiia socotiia el agasi, om d-abiia în toate oardele Crîmului altul al doilea de sprintenie şi la lucrurile războaelor. Iar în de sară o samă de siiméni de ai noştri, ce să închinasă la Costandin vodă, s-au îndemnat şi au eşit din şanţuri, viind pre iaz pe lîngă pîrîu, pînă la podul Bahluiului. Şi trecînd podul peste Bahlui, ce era pre atuncea mai jos de iaz şi aşa să semeţise cîtă pedestrime era, eşind dincoace de pod în şes cîte 5,6 la un loc, apucînd şi cîteva case în Broşténi şi da în tătari cu puşcile. Iar şi atunce era de mirat că pre nime nu răniia, fără cît au rănit doi cai supt tătari la acea eşire a lor.

Acea semeţie a lor văzînd el agasi, au încălecat şi au pogorît pre Bahluiu şi fiind şi doao steaguri de unguri. Iar el însuşi au îndemnat pre nişte tătari sprinteni asupra siiménilor ce era în şes. Şi au sărit tătarîi drept asupra lor, fiind siiménii cu sinéţele la obraz/şi cum n-ar
f. 73 créde nimeni să margă tătarul la foc, aşa îndrăzneţ au mers, ales cum au văzut pre un tătar bugegean drept asupra a doi siiméni, cu sinéţele

www.dacoromanica.ro

în cracane şi de aproape au slobozit amîndoi puşcile în tătari. Iar nici pre unul n-au nemerit. Ci tătarul fiind cu sabiia zmultă, pre unul l-au rănit, iar pre altul l-au dus viu la el agasi. Aşa să cunoştea de atuncea pede<a>psa oştii lui Costandin vodă.

Iar în céia parte de Bahluiu, în ceiriu, fugiia céle doao steaguri de unguri, de la o vréme numai de un tătar, cu mare ocară şi rîs între toţ<i>, că fugiia atîţea oameni de unul; şi fugind da înapoi cu pistoalele în sus, nevăzînd unde dă. Fiind acel harţ în de sară iar preste noapte au eşit tătarîi din tîrg la mas preste ceiriu. Ci dorobanii şi siiménii un ceas n-au stătut; toată noaptea au dat cu puşcile şi nu unul, ci toţ<i> odată, ca în chip nemţesc. Strica iarba fără treabă, în vînt. Ne-am gîndit dintîi că vor fi dodeind tătarîi. Ci n-avea nici o dodeială de nimenea, numai că cunoştea bine lucrurile blestemate şi înspăimate.

A dooa zi s-au întîmplat de era vineri. Deci tătarîi n-au vrut să facă război, ferind vinerea, care zi la dînşii să ţine cum ţinem noi dumineca. Ci am şezut cu caii a mînă gata, pînă la amiazăzi. Chiemînd
f. 73v el agasi/pre boiari la sine şi le-au spus că într-acea zi nu-i sloboază légea lor să meargă asupra nimărui; iar de vor veni ei, atunce vom face război. Şi au întrebat pre boiari ce le-ar părea şi lor, în ce chip a doa zi ar mérge asupra lor şi din ce parte s-ar lovi şi ce loc iaste unde stă oastea lor.

Acéstia vorovind cu boiarii — că era om în faptele sale afară din firea tătărască, aşa de blînd, lin şi la treaba oştii deplin — acéstia vorovind, numai ce să auziră tobele şi trîmbiţele în oastea lui Costandin vodă. Şi fără zăbavă s-au văzut şi clătirea oştilor la vale, spre Bahlui. Şi aşa au eşit toată oastea la şes şi pedestrimea cu tunurile cuprinzind oastea lor de la pîrîul ce vine alăturea cu iazul, pînă la Galata de Jos. Şi aşa, cu acea tocmală au purces Costandin vodă cu oastea spre pod. Au încălecat şi tătarîi, carii era de toţ<i> ca 3000 de oameni şi vreo 300 de moldovéni şi au tocmit el agasi pre tătari şi pre ai noştri dincoace de Ciric, pre podiş, asupra Tătăraşilor, aşteptînd pre Costandin vodă în tocmală.

La Costandin vodă de toată oastea va fi fost la 8000 de oameni. În
f. 74 şes, la eşitul harţului tătărăsc, înainte,/peste Bahluiu, n-au eşit nimenea de la dînşii la harţu. Sloboziia tunurile cîte odată, fiind tunurile foarte bune şi mari, care le făcuse Ştefan vodă Gheorghie la Liov. Dar aşa da de bine dintr-însele cît, nu să lovască pre cineva, ci sunetul glonţului nu să auziia pre nicăirea. Acea tocmală era. Şi gîndiia că vor înspăimînta pe tătari numai cu sunetul. Ci nepriiatenul nu să spar<i>e cu sunet în dar, făr-de moarte.

Deaca au sosit oastea lui Costandin vodă la Bahlui, s-au apucat de trecătoarea Bahluiului. Şi daca au văzut el agasi că are gînd să treacă oastea Bahluiul, au pus un tătar bătrîn la o movilă, care iaste de acolo de unde sta oastea tătărască mai spre Aron vodă asupra Ciricului, învăţîndu-l cît va vedea că va încépe a să sui oastea lui Costandin vodă spre mal, pre marginile Tătăraşilor, la deal, să se învîrtească pre

---

27 alaturea A//

www.dacoromanica.ro

movilă de trei ori. Şi aşa au făcut tătarul. Deci cum au văzut semnul de la movilă, de unde era tătarul, întîi el agasi ca un leu şi după dînsul toată oastea strigînd: „Halla, Halla, Halla", au purces. Au slobozit dărăbanii şi siiménii toţ<i> focul şi tunurile, de care duret a sinéţelor s-au oprit tătarîi cîtva. Iar daca au văzut că nu cad nimenea au răbdat pînă au început a să mai rări focul. O samă de dorobani, cum au văzut
f. 74v că să stîmpără/focul şi tătarîi tot stau, de la coadă unii au plecat fuga înapoi. Pre carii cum i-au zărit tătarîi că fug, îndată orbi au năvălit şi au întrat în pedestrime cu sabiile zmulte. Să priveşti moarte, să vezi osînda! Şi aşa degrab vărsare de sînge de oameni.

Era trei iazuri de trupuri, cum sta trei rînduri de pedestrime unul preste altul, de pe supt mal pînă în Bahluiu. Costandin vodă au luat pe drumul cel mare, spre Scîntée, călăreţii carii încătro au putut: unii pre Bahlui, alţii pre Cîrligătură, şi mulţi unguri şi din călărime s-au topit şi mulţi au dat şi de pe iaz în heleşteu; mulţi ş-au pus capetele şi prin codri. Iar carăle lui Costandin vodă toate au rămas la Mănăstirea Galata de Sus. Şi aşa mult tătarîi n-au gonit, ferindu-se de păduri. Atuncea au căzut la robie şi Băleanul, banul de Craiova, din Ţara Muntenească. Iar în oraş era mănăstirile pline de bieţii oameni tîrgoveţ<i> şi toată sărăcimea au dat bani de s-au răscumpărat, ca din robie.

Soltanul, după această izbîndă, luund pre Ghica vodă cu sine, după porunca Împărăţiei, au purces pre la Huşi în Ţara Muntenească.
f. 75 Şi acolo fără nici un războiu, l-au aşezat/la scaun. Iar Mihnea vodă, ştiindu-ş<i> faptele sale céle tirăneşti au fugit din Tîrgovişte pre furiş la Racoţ<i> în Ardeal, unde curînd ş-au borît şi sufletul în prăpăstiile iadului. Şi precum zice Sfînta Scriptură: „Perit-au pomenirea lui cu sunet". Aşa spun că l-au otrăvit Racoţ<i>. Făcuse el o zarvă pre la Giurgeov şi pe la Dîrstor şi la Brăila cu turcii, pînă a-i veni véste de răsipa lui Costandin vodă de aicea. Care, daca au făcut vreo vitejie acolo, să o scrie munténii. Şi au domnit Gheorghe Ghica vodă ani 2/.

f. 75v

VALAHIA.

Vl<ea>to 7168, 1660. DOMN 42. DOMNII 48. Cap 42. GHEORGHIE GHICA VODĂ, UNUL NUMIT CU ACEST NUME, CARELE AU FOST ARBĂNAŞ.

Domnind Ghica vodă la Moldova şi înţelegînd Împărăţiia de hainiia Mihnii vodă şi de răsipa Ţărîi Munteneşti au poruncit împăratul sultanului de Bugeac de au luat pre Ghica vodă şi l-au dus cu domniia în Ţara Rumânească. După ce s-au aşezat Ghica vodă la domnie în scaun la Bucureşti şi netrecînd multă vréme la mijloc iar s-au rădicat Costandin vodă cu lefeciii săi şi cu oastea ungurească de au întrat fără

---

21 *ad. marginal* Ghica, 7166 A // 30 *lipseşte* Şi au domnit... ani 2 M // 31-34 *lipsesc* C // 37 *ad. marginal* Pe Gheorghe Ghica vodă îl pune domnu A // 38 *ad. marginal* Costandin vodă vine cu lefecii şi cu oaste din Ardeal asupra Ghicăi vodă şi-l loveşte la Giurgiov A //

www.dacoromanica.ro

véste în Ţara Rumânească asupra Ghicăi vodă. Ci Ghica vodă, prinzind de véste, au fugit din Bucureşti cu doamna fiiu-său, Grigoraşco vodă şi cu toţ<i> boiarii, cu jupînésele lor cu tot la cetatea Giurgiovului. Iar Costandin vodă au grăbit de l-au lovit şi acolo la Giurgiov, fără véste, în răvărsatul zorilor, într-o dimineaţă. Ci Ghica vodă văzînd acea pripă, numai cu trupul, pe jos, cu doamna lui Grigoraşco vodă şi cu o samă de boiari cu jupînésele lor, de grab dînd pe pod, au scăpat în cetate. Şi fiind podul rădicătoriu, îmbulzindu-i şi grăbindu-i ungurii
f. 76 de-napoi, mulţi s-au înecat în Dunăre. Pre/alţii i-au tăiat şi multă moarte au făcut. Şi după acéia au dat jac în carăle Ghicăi vodă şi ale boiarilor, fiind tăbărîţ<i> supt cetatea Giurgiovului, luund şi corturile şi toată marfa ce au aflat. Şi cu multă dobîndă s-au întors Costandin vodă în scaun la Bucureşti.

Iară Ghica vodă îndată au făcut ştire la Împărăţie, de i-au trimis oşti şi au mers cu Ghica vodă la Bucureşti. Ci Costandin vodă n-au mai aşteptat oastea, ci au fugit peste munţi iar în Ţara Ungurească, cu multă dobîndă. Şi Ghica vodă s-au aşezat la scaon în Bucureşti, domnind cu pace.

După aceasta Împărăţiia au trimis poruncă la Ghica vodă de au surpat cetatea din Tîrgovişte, ca să n-aibă duşmanii împăratului sprijineală acolo. Lucrîndu-se acéstia în Ţara Muntenească, iară Grigoraşco vodă fiind zălog la Ţarigrad împreună cu Costandin postélnicul Cantacuzino, precum s-au pomenit mai sus, s-au sfătuit de au făcut vicleşug asupra tătîne-său, Ghicăi vodă. Care într-o zi întrebînd pre Grigoraşco vodă Chipruliul veziriul: „Ce ştii de tată-tău, cum trăiaşte?“ Că era Ghica vodă foarte drag veziriului, fiind amîndoi arbănaşi. Iar Grigorie vodă au dat sama că pînă acum, cum au fost,
f. 76v ştie. „Iar de acum înainte, ce gînd are, nu sînt chiezaş pre tată-mieu/, că nu ştiu încătro va lua.“

Deci Chipruliul îndată s-au turburat, cu mare mînie şi de grab au trimis de olac la beiul de Ruşciuc, de au mers cu vreo 200 de spahii şi într-o zi de dimineaţă au lovit făr-de véste într-aşternut pre Ghica vodă, de l-au pus în obezi şi l-au jefuit de toată avuţiia lui. Şi au trecut şi despre doamna lui Grigoraşco vodă de au prădat-o de toate ce au avut, rămîind numai cu cămaşa după o uşă, pitulată. Atunce o slugă bătrînă ce avea Ghica vodă, Ştefan vel armaş, au luat o epîngea a lui şi au aruncat-o în capul doamnei, pînă s-au potolit turcii cu jaful.

Deci pe Ghica vodă, puindu-l în obezi, l-au şi pornit de l-au trimis la Poartă. Iar pînă a treia zi au şi venit véste bună, cum iaste domniia dată lui Grigoraşco vodă. Deci şi doamna lui s-au bucurat, rămîind în Bucureşti. Iată, acest bine au făcut fiiul la bătrînéţele tătîne-său, căci l-

---

14 *ad marginal* Ghica Vodă cére oaste de la turci A// 15 *ad. marginal* Ghica, 1660 A// 16 *ad. marginal* Costandin vodă fuge peste munte A// 17 *ad. marginal* Ghica vodă şade în scaun în Bucureşti A// 20 *ad. marginal* Ghica vodă strică cetatea ot Tîrgovişte, din poruncă A// 21 *ad. marginal* Fiiul Ghicăi vodă, Gligoraşco, pîraşte pe tată-său A// 30 *ad. marginal* Chipruliul veziriul scoate pe Ghica vodă din domnie A// 32 *ad. marginal* Ghica, 7168 A// 39 *ad. marginal* Gligoraşco Ghica să pune domnu în locul tătîne-său A//

www.dacoromanica.ro

au născut şi l-au crescut. Va da sama înaintea lui Dumnezeu. Domnit-au Ghica vodă an 1./.

f. 77 *MOLDAVIA.*

Vl<ea>to 7168, 1660. DOMN 48. DOMNII 54. Cap 48. ŞTEFAN VODĂ, AL UNSPRĂZECELEA NUMIT CU ACEST NUME, FECIORUL LUI VASILIE VODĂ.

În toată domnia lui Ghiorghie Ştefan vodă, fiind cu mumă sa aicea la opreală, de care temîndu-se boiarii să nu iasă la domnie în viaţa lor, mai vîrtos boiarii carii era de casa lui Ştefan vodă îl îndemna să-l însemnéze la nas. Ci n-au priimit Ştefan vodă, zicînd: „Vom muri noi pînă va fi unul ca acesta domnu". Că era copilaş mic, pre acea vréme, Ştefăniţă vodă.

Iară daca au eşit din domnie Gheorghie Ştefan vodă şi au venit în scaun Ghica vodă, aducîndu-şi aminte binele, mila şi cinstea care au avut de la Vasilie vodă, pre doamna şi cu fiiu-său i-au trimis cu cinste la Ţarigrad, încă fiind viu Vasilie vodă şi închis la Ediculé. Şi daca au mers în Ţarigrad doamna, era slobodă a mérge la domnu-său Vasilie vodă. Iar pre Ştefaniţă vodă l-au dat la nişte priiateni ca să-l învéţe carte. Şi ajungînd la vîrstă de ani <loc gol>, mergea cîte cu un răvaş şi
f. 77v la veziriul Chiupruliul cel bătrîn la nevoile/sale. Spun, daca l-au văzut veziriul voinic, au zis: „Voinic fecior are Vasil bei". Şi aşa, fără zăbavă au eşit la domnie Ştefăniţă vodă, după ce au mutat veziriul pre Ghica vodă în Ţara Muntenească, ca pre un om bătrîn, pentru aşezarea acei ţări, după mare răsipă ce făcuse Mihnea vodă acolo.

Bine nu s-au aşezat aicea în scaun Ştefăniţă vodă şi acolo Ghica vodă, în Ţara Muntenească, în anul cel dîntîi al domniei lor, Costandin vodă iar au lovit fără véste pre Ghica vodă şi aşa de grab cît cu noaptea au plecat fuga din Bucureşti şi iar au apucat Costandin vodă scaunul Ţărîi Munteneşti. Sultanul fiind în Bugeac, îndată i-au venit poruncă de la Împărăţie ca să margă asupra lui Costandin vodă. Şi degrab au purces. Iar Costandin vodă au strîns oaste foarte bună, că şi ţara venise toată la dînsul, şi s-au tăbărît în munţi la loc aşa de tare, cît sultanul, daca au înţeles ce oaste are şi în ce loc iaste, nu gîndiia că aşa pre lesne îl va lua. Că avea léşi, némţi, unguri şi sîrbi lefecii; că încă nu sfîrşise banii lui Matei vodă. Ci într-o zi au ales sultanul 300 de tătari şi le-au dat poruncă, oricum, numai să străbată la locul
f. 78 acela/unde era tabăra lui Costandin vodă. Şi purcezînd tătarîi, s-au întîmpinat cu o straje a lui Costandin vodă, care straje, văzînd că vin tătarîi, s-au dat înapoi. Şi luîndu-i tătarîi în goană, céialaltă tabără, nu să se apuce de război, la ce loc era, ci acea spaimă le-au căzut asupră, că care încătro au putut, au plecat fuga şi au lăsat toată tabăra pustie. Ci Costandin vodă văzind spaimă ca acéia, ş-au strîns lefeciii ce avea

---

3-6 *lipsesc* M // 25 *ad. marginal* Ştefan, 7168 A //

www.dacoromanica.ro

şi au trecut peste munţi în Ardeal.

Ficleşugul munténilor au fost, că n-au vrut să se pue împotriva Împărăţiei, au ce urgiia lui Dumnezeu au fost la acea spaimă? Că numai 7 tătari spun că au fost aceia ce i-au gonit şi au răzbit pînă la tabără, cît s-au mirat şi sultanul. Deci după această izbîndă au aşezat sultanul iară pre Ghica vodă, carele era fugar la paşa de Dîrstor.

Costandin vodă, după ce au fugit din Ţara Muntenească n-au mers la Racoţ<i>, ci ca la 800 de oameni tot lefecii aleşi s-au suit cu munţii alăturea, în sus. Şi aproape de Maramoreş, pre la Bistriţă, au luat poteca preste munţi, pre la Dorna şi au eşit pre la Cîmpulungul ţărîi noastre. Şi trecînd mai pe din sus de Suceava, au lovit pre la Hotin ş-au trecut Nistrul la cazaci pre la Movileu, ispitîndu-se şi despre acea parte./

f. 78v Ştefăniţă vodă aicea ca un om tînăr, nevrînd ca să vie soru-sa, doamna Roxanda, pre scrisorile tătîne-său şi ale lui de la Raşcov în ţară, care tîrg i l-au fost dat Hmil hatmanul, după moartea fiiu-său lui Timuş, au trimis oaste asupra Raşcovului să-l bată şi să o ia cu deasila. Ci n-au putut face nimica ai noştri Raşcovului. Numai ci au făcut zarvă cu cazacii; cînd şi cînd aştepta prilej ca acela cazacii să lovască aicea în ţară. Şi întîmplîndu-se şi Costandin vodă de au nemerit la dînşii, îndată au făgăduit oaste.

În Ţara Muntenească, după fuga acéia ce făcuse Ghica vodă de Costandin vodă, veziriul scîrbindu-se pre dînsul, nu preste multă vréme au trimis pre paşa de Dîrstor de l-au luat din scaon şi au dat domniia fiiu-său, lui Grigorie vodă.

CÎND AU VENIT COSTANDIN VODĂ CU OASTE CĂZĂCEASCĂ ASUPRA LUI ŞTEFĂNIŢĂ VODĂ.

Şi aşa, tot la anul cel dintîi al domniei lui Ştefăniţă vodă, toamna, au venit Costandin vodă cu oaste căzăcească şi asupra lui Ştefăniţă vodă, ispitindu-se în divuri, în chipuri, să încape la domnie, nu fără ajutoriul şi îndemnarea lui Racoţ<i>. Că şi Racoţ<i> încă era neaşezat.

f. 79 Că în Ardeal o cetate/ anume Oradia, întru caré era aşezaţ<i> oamenii lui Racoţ<i>, o bătea Ali paşa de Buda, caré au şi luat-o. Eşind o fămée din cetate şi arătînd turcilor de unde veniia apa de încungiura cetatea, turcii, abătînd acea apă de la cetate în laturi, au luat-o; vestită cetate între cetăţile Ardealului.

Înţelegînd Ştefăniţă vodă că tréce Costandin vodă Nistrul la Soroca, au eşit cu oastea sa la Coicéni şi au pus tabăra acolo. Însă oaste era prea puţină, că ţara într-acea foamete era într-acel an, cît mînca oamenii paporă uscată, în loc de pîine, măcinîndu-o uscată. Şi de pe acea foamete porecliia şi pre Ştefăniţă vodă de-i zicea Paporă vodă. Ci vremile şi voia lui Dumnezeu nu sînt în voia domnilor.

Iară şi pre cîtă oaste era, o trimisése toată inainte, în frunte, la

---

14 *ad. marginal* Ştefan, 1660 A // 26-27 *lipsesc* M // 40 *ad. marginal* Ştefan, 7168 A // 39 *ad. marginal* De o foamete mare A //

www.dacoromanica.ro

Răut, cu Catargiul şi cu Grigorie paharnicul şi cu Mihalcea Hîncul serdariul şi călăraşii de ţară şi toţi mazilii cei mai sprinteni, aproape de 2.000 de oameni. Şi acea oaste foarte prost să purta, din orînduiala sărdarilor ce era fără creeri. Că i-au lovit Chiaşca cazacul noaptea, numai cu 300 de oameni şi au răsipit toată oastea acéia cu mare ocară;
f. 79v oaste numai din sunet răsipită,/ nici gonind-o cineva. Iar tot mai strîngîndu-se la un loc, pre jumătate de cît era întîi, au stătut de straje pînă au sosit şi Costandin vodă cu tabăra la dînşii. Carele daca au luat véste din limbi că iaste Ştefăniţă vodă la Coicéni, au plecat în jos, trăgînd oastea la Prut la Zagarancea. Şi să nu fie dat această véste un căpitan leah, anume Voicehovschii, că Costandin vodă iaste cu oaste mai jos de strejarii noştri, atunce l-am fi ştiut cînd ar fi trecut Prutul.

Deci au purces şi Ştefăniţă vodă în jos, pre la Posadnici şi trecînd tîrgul pre de<a>supra Mănăstirii lui Aron vodă, au trecut pre Bahluiu la Tomeşti. Şi acolo au stătut cu oastea. Iar Costandin vodă într-acea noapte au mas la Prut, în céia parte.

A dooa zi Costandin vodă s-au apucat cu cazacii de trecătoare, iar Ştefan vodă au luat Prutul în jos, în preajma Buceacului. Şi îndată au trimis la el agasi de Buceac, fiind la Ştefan vodă şi balgi başa al hanului cu vreo 100 de tătară, din care tătari şi dintr-ai noştri au ales Ştefan vodă de au mers supt tabăra căzăcească, fiind Prutul trecut, de
f. 80 au prins din oastea lui Costandin vodă limbă./ Au spus limba că sînt cu Costandin vodă 5.000 de cazaci, din toate polcurile aleşi şi o mie de lefecii ai lui şi cum că mérge Costandin vodă drept la Iaşi. Acélia înţelegînd Ştefăniţă vodă cu sfatul lui balgi başa, au luat cu tot danadinsul pe Prut în jos şi s-au întîmpinat cu el agasi de Buceac la codrul Chiaghiaciului. Trimisése Costandin vodă în urma lui Ştefan vodă 500 de oameni cu Durac, cărora şi Ştefan vodă trimiţînd pre Hăbăşescul să cérce înainte şi pre Voicehovschii căpitanul de la Obiléni numai cu 100 de oameni, s-au supus oamenii lui Costandin vodă şi cei ce să arătase s-au făcut a fugi; pre carii gonindu-i ai noştri, au eşit toată straja lor. Deci numai ci au căutat cestora ai noştri fuga. Fiind şi puţintei tătari, între carii era şi un comis al sultanului, ce venise pentru poclonul lui Ştefăniţă vodă, au perit acel om al sultanului acolo şi cu alţi doi tătari cu dînsul, năvălind preste Jijia dupe cei ce să arătase întîi. Apoi la trecutul Jijiei înapoi, li s-au înoroit caii. Îl apucase alt tătar pre comisul acela, puindu-l după sine pre cal. Ci apoi ş-au pus capul el şi comisul acela.

Daca s-au întîmpinat Ştefan vodă cu Şah Bulat aga, el agasi de
f. 80v Buceac ca 2.000 de oameni cu dînsul şi/ cu Ştefan vodă 1.000 de oameni, au purces drept asupra lui Costandin vodă la Iaşi. Iar Costandin vodă adunase la sine pre vlădici şi cîţ<i>va boiari suséni. El agasi îndată au ales o samă de tătari sprinteni şi l-au trimis să lovască Iaşii fără véste. Şi aşa degrab au lovit, cît au luat oraşul în lung, de au apucat mulţi oameni din tîrg la robie. Costandin vodă, văzînd că-i vin

---

28 *ad. marginal* Ştefan, 7168 A // 38 *repetă* capul A // 39 *ad. marginal* 7168 A //

www.dacoromanica.ro

tătarîi asupră, au eşit cu tabăra şi au stătut de laturea tîrgului, pîrîul Căcainei, mai jos de Ştefan vodă. Iar Ştefăniţă vodă, ci agasi, au coprins Tătăraşii. Mergea ai noştri o samă mai bi departe asupra taberii, decît tătarîi; şi siiménii îi bătea din puşc după case.

Într-acea zi au eşit o samă de capete căzăceşti la el agasi la vorc şi cerea de la dînşii să dea pre Costandin vodă şi ei să margă slob Pre un păr au stătut atunce viaţa lui Costandin vodă. Că solii pozvol ales Stamaitenco, carele era mai mare pre cazaci. Numai caz singuri, din sine, pen făgăduinţa lui Costandin vodă că pe tot omu da, la Movilău, cîte t<a>l<eri> 20, dînd o sumă de bani la sotnic mai mult lui Chiaşco stolnicul, au strigat cazacii pînă la unul chiu
f. 81 „Nehai/ slava naşa ne ghibneţ“ <=Să nu piară cinstea noastră>, voi şi acest lucru nu vor face. Spun să fie luat bani de la Costandin vod el agasi.

A dooa zi pre la namiaz au purces din loc cu tabără legată ş suitul malului, pre de laturea Tătăraşilor, să fie fost o tocmali nevoinţa lui el agasi era să se rumpe de ai noştri de la acel loc. A năvală au făcut ai noştri pre deal spre Aron vodă şi înfrînsése pedestrimea căzăcească pînă la cară, picînd acolo şi cazacii. Iar şi s ai noştri s-au aflat cîţ<i>va cai răniţi şi morţi.

Şi aşa scăpînd Costandin vodă şi într-acea dată de supt cump mare a vieţii, n-au mai cercat a face zarve de atunce, ci s-au aşeza Ţara Leşască. Mers-au Ştefăniţă vodă cu el agasi în urma cazaci pînă peste Prut, iar petrecătorilor, nu oşténilor şi gonaşilor sămînăt Şi s-au întors el agasi la Buceac, iară Ştefăniţă vodă în Iaşi. Costar vodă au trecut cu cazacii Nistrul la Movileu şi acolo mare nevoe avut de cazaci pentru lefi.

Bine nu s-au mîntuit Ştefăniţă vodă de el agasi de Buceac, au s şi Mustafa paşa de Silistra, descălecînd drept la curtea domnească. Ş strîns pre toţ<i> boiarii la sine întrebîndu-i de acéle oşti căzăceşti c
f. 81v de au venit/ asupra ţării împăratului. Făcînd pre boiari haini, au pre toţi boiarii cîţ<i> au fost de i-au închis, ţiind de rău şi pre Ştefă vodă şi făcîndu-l om de nimica. Au şezut aicea trei zile cu n cheltuială şi sile de oşténii lui în oraş. Şi la purces au ales din toţ boiarii pre Toma vornicul şi pre Şeptelici hatmanul şi pre Prăjes vornicul de pază. Şi pînă nu i-au dat <60 pungi> de bani nu slobozit de la marginea ţării.

Ştefăniţă vodă de toate faptele paşei dînd ştire la vezi Chiupruliul, că atunce eşise şi Vasilie vodă din Ediculé slobod, în au răpezit la paşa de l-au dus la Ţarigrad şi cu puţin de n-au perit paşă; iar chehaiaoa lui au plătit faptele acélia cu capul.

---

29 *ad. marginal* Ştefan, 7168 A // 39 *ad. marginal* Ştefan, 7168 A //

www.dacoromanica.ro

DE PRESTĂVIREA LUI VASILIE VODĂ.

Într-acest an <1661> ş-au sfîrşit zilele vieţii sale şi Vasilie vodă, domn vestit între domnii ţărîi şi cu fericită domnie. Iar lui Ştefăniţă vodă despre primăvară i-au venit poruncă ca să trimiţă oaste în Ţara Ungurească, şi la munténi iar aşa, asupra lui Racoţ<i>. Şi au trimis Ştefan vodă pre Voicehovschii, căpitanul de lefecii, cu o mie de oameni şi pre Mihalcea Hîncul serdariul. Serascheriu era de la
f. 82 Împărăţie asupra lui Racoţ<i> Seidi paşa/, pre carele nu-l pot uita turcii pînă astăzi. Că acel om de războinic, era şi tare, cît, precum spunea şi ai noştri de dînsul, cu hatmanii cei vestiţ<i> în lume poate să se pue firea lui. Cu acela împreunîndu-se şi oastea muntenească şi a noastră au purces asupra lui Racoţ<i>. Şi la Clujvar le-au eşit Racoţ<i> înainte cu oştile sale.

Paşa mai mult decît 6.000 de oameni n-avea, fără oastea acestor doao ţări. Însă cum spun, neînfrînt om la războae. Iar Racoţ<i> avea 8.000 de oameni, de multă scumpéte ce avea acel om. Că de ar fi avut oaste mai multă, cum era oastea turcească puţină atuncea asupra lui, la dînsul ar fi fost dată acea izbîndă. Şi cum au fost acel război, n-am vrut să-l trécem cu pomenirea.

Tocmise Racoţ<i> toată pedestrimea sa şi tunurile den a dreapta, împotriva moldovénilor şi a munténilor, ştiind că acéste neamuri împotriva focului nu stau. Iar el însuşi, cu toată călărimea (că avea aleasă călărime) au stătut împotriva oştilor turceşti. Iară Seidi paşa tocmise 2.000 de munténi şi 1.000 de moldovéni din stînga sa. Iară călărimea turcească, o samă în frunte înaintea sa, iar o samă de
f. 82^{v} călăreţ<i> şi de odată cu pedestrimea cîtă avea/ şi cu tunurile au stătut pe după călărimea cei dintîi. Şi deaca au tocmit oastea aşa, au chiemat pre toate căpeteniile, şi ale noastre şi munteneşti, şi le-au dat poruncă aşa: „Cîinilor, iată că eu voi pleca drept asupra ghiaurului şi nu cu altă armă, numai cu sabiia. Din voi carele să va apuca ori de arc, ori de altă armă, aceluia capul îi voi tăia; şi întîi voao, căpeteniilor. Deci cum voiu purcéde şi voiu începe războiul, voi să tréceţ<i> peste pedestrime şi să loviţ<i> oastea nepriiatenului din dos. Daca îi voiu înfrînge, că ştiu ei că-i voi înfrînge, nici unul din voi să nu cumva să se apuce de jac, sau să descalece cineva la vreo bo<a>rfă, sau să alérge după cai slobozi să-i prinză, ci să goniţi strînşi pre nepriatenul, că de goană voi sînteţ<i> mai buni decît oastea mea ceastălaltă. Şi această învăţătură să ţineţ<i> cum vă dau poruncă. Iar că nu voi bate pre nepriiatenul, nimeni din voi să nu gîndească, că eu ştiu că voi bate".

Şi după această poruncă, cum au sosit capetele oştilor noastre la bulucurile sale, au şi purces paşa cu oastea, întîi aşa tocmită cum s-au zis, şi ai noştri alături ea. Daca s-au apropiat turcii de oastea lui Racoţ<i>, au sărit Racoţ<i> cu toată oastea odată, singur în frunte, cu aleşi căpitani ce avea, şi îndată au înfrînt toată călărimea turcească cîtă

---

1 *lipseşte* M // 9 *ad. marginal* Lucruri streine A // 17 *ad. marginal* Lucruri streine A // 25 *ad. marginal* Lucruri streine A //

www.dacoromanica.ro

f. 83 era în frunte. Şi aşa au îmbulzit-o,/ cît începuse a da preste paşa, carele veniia cu temeiul pre urmă. Ci au stătut însuşi paşa cu sabiia zmultă, oprind oastea care o înfrînsése din frunte ungurii şi păşind singur cu sine şi cu bulucul său înainte, s-au amestecat oştile turceşti în sabii cu ungurii. Ci turcii, pre carii îi îmbulziia singur cu chipul său paşa, au lovit şi aripa cea de munténi şi de moldovéni asupra pedestrimei lui Racoţ<i>, fiind din dosul lui Racoţ<i>, că trecuse Racoţ<i> înainte şi rămăsése şi munténii şi moldovénii can înapoia lui. Au slobozit focul némţii lui Racoţ<i> şi tunurile într-ai noştri, carii, nesuferind focul, s-au dat în loc înapoi, ca-n chip de fugă. Acolo mare greşală au făcut Racoţ<i> de n-au pus lîngă pedestrime şi cîţ<i>va călăreţi, să fie încălecat pre munténi şi pre moldovéni, atunce cînd i-au înfrînt focul; nu s-ar fi mai îndreptat în véci ai noştri. Ci daca au văzut ai noştri că altă grijă n-au, fără numai focul, cum s-au deşertat focul, cum s-au întors o samă de căpetenii, mai ales Voicehovschii căpitanul şi Cantemir, ce au fost pre atunce ceauş la munténi, care apoi au fost şi serdar aicea în ţară şi alţii, şi îndată după dînşii toată oastea. Şi pînă a umplea némţii sinéţele, fiind deşertate, au întrat ceştealalţi cu sabiile zmulte în pedestrime. Şi îndată s-au amestecat toată pedestrimea şi s-au pornit în răsipă, rămîind şi tunurile şi armele pedestrimei în deşert. Şi
f. 83v aşa văzînd ungurii perirea pedestrimei sale şi/ amu în dosul său, au început a slăbi.Şi mai vîrtos, luptînd Racoţ<i> singur în războiu, l-au rănit un turc drept în cap, cu rană foarte rea, din care rană i s-au prilejit şi moarte.

Văzînd ungurii pre Racoţ<i>, domnul lor, aşa cu grea rană, l-au şi apucat capetele între sine şi s-au abătut în laturi, cum au purces toată oastea ungurească în răsipă. Goana aşa grea n-au fost că turcii, după obiceaiul său, nu i-au gonit. Ai noştri încă, fiind aproape de păduri, nu s-au lăţit cu goana. Şi aşa au fost sfîrşitul lui Racoţ<i>, domn în mare fericire născut, între cei fericiţi cniazi mare fericit. Dară la ce nu aduce nesăţioasa firea oamenească la măriri? După această izbîndă a lui Racoţ<i>, Seidi paşa au aşezat tot Ardealul în partea Împărăţiei şi toate oştile le-au slobozit pre la locurile lor.

Într-acel an aici în ţară Ştefăniţă vodă au domnit cu pace preste toată vara. Iară bine n-au sosit oastea ce au trimis-o la Ardeal, au şi venit altă poruncă de la Împărăţie: să purceazăînsuşi Ştefăniţă vodă la Nistru, să fie de ajutoriu acolo paşii de Silistra şi hanului la lucrul unor
f. 84 cetăţi ce le-au făcut Împărăţiia/din pajişte pentru apărarea cazacilor, să nu poată umbla pre mare. Numai ci i-au căutat a purcéde Ştefăniţă vodă. Şi mergînd pre cale, fiind aproape de Tighina, pre Bîc, la un sat anume Luţénii, au căzut în boală foarte grea, lungoare, care boală au priceput îndată doftorul că trebuie să-i ia sînge. Ci n-au ascultat. Şi adăogîndu-se boala, fiind şi toamnă, l-au cuprins fierbinţeala, cît pînă la Tighina i s-au schimbat firea, fiind boala ca în chipul ciumei, că

---

16 *ad. marginal* Acest Cantemir serdariul pentru slujbele sale au stătut şi domn aicea în ţară, în anii 7193, 1685 A // 34 *ad. marginal* Ştefăniţă, 1660 A // 35 trimisă A // 42 *ad. marginal.* Pentru moartea lui Ştefăniţă vodă, 7169 A //

www.dacoromanica.ro

i-au eşit şi bolfa la o mînă. Însă nu era ciuma, ci dreaptă lungoare, cării boale îi zic doftorii maligna. Şi cît au trecut Nistrul la Tighina, a treia zi au şi murit.

De acea boală, tot acolo, au murit şi Dumitraşco Drăguţescul de la Suceava, om cunoscut şi ales la toată curtea.

Hirea aceştii domnii a judeca nu putem, că încă nu era copt în vîrsta sa. Multe să cunoştea într-însul din firea tătîne-său, iar la mînie răpitoriu.

Turcii, agalarii din Tighina, cum au auzit de moartea lui Ştefan vodă, încă nefiindu-i sufletul eşit, s-au înglotit şi au venit să ia ce vor găsi domnesc, tot, pre sama Împărăţiei. Puţin lucru au lipsit de nu s-au
f. 84v făcut mare zarvă între noi şi între turci. Că întrase ca în chip de jaf/în tabără o samă de dînşii. Ci dacă au stătut cu boiarii la socoteală nu le-au oprit boiarii ci le-au răspuns: „Luaţi, ci apoi să nu daţi samă de mai mult." Şi luundu-şi seama agii<i>, s-au lăsat.

Boiarii, după moartea lui Ştefăniţă vodă, îndată au ales pre Chiriţa Dracon Ruset, carele apoi au căzut şi domnu şi cu dînsul şi pre Alexandru Costin postélnicul, de i-au trimis la Împărăţie, dînd ştire de moartea lui Ştefăniţă vodă şi să arate mare rugămintea ţării pentru domn de ţară şi să pomenească îndată de Dabija vornicul. Alţii trăgea cu alte chipuri, pre carii să-i treacă condeiul nostru, pentru urîtă pomenirea lor.

Iară oasele lui Ştefăniţă vodă, rădicîndu-le boiarii cu sine au purces deodată pe Nistru în jos, pe de céia parte şi trecînd la Bilacău Nistrul au venit în Iaşi şi l-au astrucat în Mănăstirea tătîne-său, care să pomenéşte, Trisfetitelea. Şi au domnit ani 2./

f. 85

VALAHIA.

Vl<ea>to 7169, 1661. DOMN 43. DOMNII 49. Cap 43. GRIGORE VODĂ, UNUL NUMIT CU ACEST NUME, FECIORUL GHICĂI VODĂ DINTÎI.

După ce au luat domniia, Grigorie vodă au purces cu steag de la Poartă spre Ţara Rumânească şi au venit la Caracal şi acolo au eşit întru întîmpinare doamna lui şi cu toţi boiarii, de s-au împreunat cu domnu-său, Grigorie vodă şi de i s-au închinat toţ<i> boiarii. Şi într-acea iarnă acolo, la Caracal, au ernat, căci curţile domneşti din Bucureşti le-au fost stricat turcii, pre tată-său, Ghica vodă, cum şi la Tîrgovişte le-au surpat. Iar cînd au fost de spre primăvară, venit-au Grigorie vodă în Bucureşti şi s-au aşezat în scaun la Mănăstirea lui Mihai vodă. Şi domnind ca la doi ani, au venit poruncă de la sultan Mehmet împăratul, de au mers cu turcii la oaste în Ţara Nemţască. Şi au fost şi Dabija vodă, domnul Moldovei, de au bătut cetatea Uivarul,

---

16 *ad. marginal* Ştefăniţă, 7169 A // 26 *lipseşte* Şi au domnit ani 2 M // 27 *ad. marginal* Valahia A // 27-30 *lipsesc* C // 31 *ad. marginal* Grigorie sin Ghica vodă să pune domn A // 35 *ad. marginal* Iernează la Caracal A // 38 Vine la Bucureşti A // 40 *ad. marginal* Merge la oaste în Ţara Nemţească cu domnul Moldovei A //

www.dacoromanica.ro

zile 13 şi o au dobîndit. Şi de acolo, învîrtejindu-se, au venit cineş la scaonul său.

După al treilea an al domniei lui, fiind cursul anilor
f. 85v 7171<=1663>, în luna lui mai, iar au mers Grigorie vodă cu/munténii şi Dabija vodă cu moldovénii şi cu turcii iar în Ţara Nemţască, la cetatea Uivarul. De acolo au orînduit pre amîndoi domnii şi cu Husein paşa serascheriul, cu alţi paş<i> şi cu o samă de tătari, ca să bată cetatea Leva. Iar veziriul Chipruliul au mers cu alte <oşti> turceşti, la altă cetate, anume Zrinov. Deci Grigore vodă şi Dabija vodă şi cu turcii, bătînd cetatea Leva vreo 15 zile, au venit véste cum că vine oaste nemţască ca vreo 5000, pedestrime, cu gheneral anume Zuza întru ajutor cetăţii. Iar turcii îndată au lăsat cetatea şi cu toate oştile sale au pornit întru întimpinarea némţilor, dîndu-le război foarte tare. Şi cu putéria lui Dumnezeu au biruit creştinii, iară turcii au dat dosul a fugiré. Aşijderea şi munténii şi moldovénii şi tătarîi, lăsînd toate céle ce au avut şi foarte sprinteni călări au scăpat. Atunce la fuga Dabijei vodă, fiind bătrîn şi neputincios, au fost dat într-un glod şi mare cumpănă au avut de gonaşi. Ci s-au întîmplat Grigorie vodă de l-au apărat şi au scăpat de némţi. Şi de aciia au fugit cu toate oştile pînă la cetatea Buda. Ci şi acolo au dat o spaimă mare în oştile turceşti, cum că vin némţii după dînşii. Ci de grabă şi de frică nu să ştiia unul cu altul ce să vor face. Că mulţi dintre dînşii, unii încăleca pre cai împiedecaţi şi da peste pod să treacă la Buda. Care văzînd turcii cei din cetate, au tăiat podul despre dînşii şi îmbulzindu-i cei din dărăt, mulţimea de turci s-au înecat în Dunăre, negonindu-i nimenea de pre urmă. Iar şi pre veziriul Chipriliul l-au bătut némţii ca mai rău la cetatea Zrinov, unde au fost şi el cu oştile. Şi Grigorie vodă, temîndu-se să se mai împreune cu veziriul, au fugit în Ţara Nemţască, domnind ani 4./

f. 86 *MOLDAVIA.*

Vl<ea>to 7170, 1662. DOMNU 49. DOMNII 55. Cap 49. EVSTRATIE DABIJA VODĂ, UNUL NUMIT CU ACEST NUME, CARELE AU FOST BOIAR DE ŢARĂ, VORNIC MARE.

După moartea lui Ştefan vodă, feciorul lui Vasilie vodă, sosind boiarii la Ţarigrad, Chiriţă Dracon Ruset şi Alexandru Costin postélnicul, cu véste de moartea lui Ştefan vodă, trimişi cu mare rugămintea ţărîi pentru domn de ţară să le dea Împărăţiia, la care îndată au pomenit de Dabija vornicul. Ci aflînd pre acea vréme pe Chipruliul cel bătrîn cu vezeriia, foarte slab de boală şi aproape de

---

1 *Au luat cetatea Uivar A // 3 ad. marginal* Grigorie, unul, 7171 A // 4 *ad. marginal* Iar mérge la război în Ţara Nemţească A // 6 *ad. marginal* Au mersu la cetatea Leva A // 7 *ad. marginal* Lucruri steine A // 12 *ad. marginal* la iul<ie> 9 A // 14 *ad. marginal* au bătut pre turci A // 16 *după* avut *ad. marginal* ca la 3000-4<000> cară luară némţii A // 17 *ad. marginal* Întîmplarea Dabijii vodă A// 20 *ad. marginal* Spaima de la Buda A// 30 *ad. marginal* Moldavia A //30-33 *lipsesc* D //

www.dacoromanica.ro

moarte, chemînd bătrînul Chipruliul pre fiiu-său Ahmet paşa, carele pre urma tătîne-său au stătut vezir, i-au zis să facă nevoia ţărîi domn. Şi aşa, purcegînd toată boerimea ţărîi la Poartă, au lăsat aicea în Iaşi caimacam mai ales pre Thoma Cantacuzino, vornicul.

5 După ce au sosit boiarii la Poartă au şi pomenit înaintea veziriului Ahmet paşa veziriul de Dabija vornicul, priimindu-l toată ţara domn.
f. 86v Şi veziriul ştiind şi cuvîntul tătîne-său, Chipruliului/ şi văzînd şi voia ţărîi au dat domnia Dabijei vornicul, îmbrăcîndu-l cu caftan după obiceiau. Carele, nefăcînd zăbavă, au purces de la Poartă cu domniia
10 spre scaunul său.

Iară la al doilea an al Dabijei vodă i-au venit poruncă să margă cu oştile ţărîi la Uivar, la care au orînduit Împărăţiia pre Sară Husein paşa, sărascheriu pre toate oştile turceşti. Această poruncă au mers şi lui Grigorie vodă, domnul muntenesc.

15 Purces-au de aicea Dabija vodă şi Grigorie vodă din Ţara Muntenească, împreunîndu-se cu paşa serascheriul şi cu oştile turceşti la Rava. Şi aşa au purces asupra Uivarului, în care era puţină oaste nemţască, caré, luptîndu-se şapte săptămîni, de la o vréme s-au închinat cu tocmală, de au eşit oastea nemţască ce au fost în cetate, cu
20 petrecători pînă aproape de Pojun. Iar după ce s-au deşertat cetatea Uivarului de némţi au şezut cîteva zile paşa şi cu domnii amîndoi de au tocmit cetatea, aşezîndu-o cu oaste împărătească. Şi după acéia Dabija vodă s-au întors la scaunul său, neavînd peste iarnă nici o supărare despre Împărăţie.

25 Iară la anul, dezvărîndu-se, de iznoavă i-au venit poruncă de la
f. 87 Împărăţie de au mers la cetate la Leva, fiind/şi Ahmet paşa Chipruliul, veziriul, purces spre Bosna. Iar la Leva au orînduit serascheriu pre Sară Husein paşa, împreună şi pre domnii amîndoi şi pre Tapangeală, Ahmet aga el agasi cu tătarîi. Şi aşa, bătînd cîteva zile la Leva, iată şi
30 oaste nemţască au pogorît împotriva oştilor orînduite la Leva, pe care gheneral au fost Zuza, om vestit de războae pe acea vréme la Împărăţiia Neamţului.

Eşit-au turcii întru întîmpinarea oştilor nemţeşti, cu tătarîi şi oştile ţărîlor amînduror, la care război mare vitejie au arătat Grigorie vodă,
35 luund cu sine toată boerimea Ţărîi Munteneşti, vrînd să arate şi mai multă slujbă către Împărăţie. Picat-au mulţi boiari la acea năvală, fără socoteală a lui Grigore vodă, anume Costandin Vărzariul, vel comis, Ivaşco serdariul, Pavel Bucium comisul şi alţii mulţi. Nici iaste şagă a năvăli la focul nemţesc, oastea ce iaste deprinsă mai la larg şi la arme
41 mai uşoară.

Ci puţin au stătut războiul acela şi biruind némţii, au plecat oastea turcească în răsipă, cu care şi ai noştri cu amîndoi domnii. Fost-au la

---

5 *ad. marginal* Ahmet paşa A // 10 *după* său *ad.* Şi aceasta s-au tîmplat în anul 7170; la luna lui dechemvrie au sosit în Bucureşti D // 11 *ad. marginal* Dabija, 1662 A // 26 *ad. marginal* Ahmet A // 27 *ad. marginal* Lucruri streine A // 36 *ad. marginal* Mulţi boiari au picat la război A //

www.dacoromanica.ro

acea oaste turci cu tătari ca la şase mii şi oaste de ţară şi muntenească
f. 87v la amîndoi domnii/9 mii; de toţi ca la 15000. Iar Zuza gheneral cu oaste nemţască, precum am înţeles din oamenii ce s-au întîmplat cu Dabija vodă la oaste, puţin de vor fi trecut de şapte mii.

Şi aşa amîndoi domnii, neaşteptînd să se împreune cu veziriul, s-au întors fieştecarele la ţara sa. După acéia, înţelegînd veziriul, au şi repezit de i-au chemat la sine să vie fără zăbavă. Deci Dabija vodă, văzînd porunca, îndată s-au întors de au mers la veziriul la Beligrad, sfătuit şi de doamna sa Dafina. Iar Grigorie vodă, domnul muntenesc, nevrînd mai mult adunarea cu veziriul, poate fi că socotise să nu arunce asupra lor pierzarea acei oşti împărăteşti, după prepuitoarea şi neodihnita firea turcească şi el să-ş<i> tocmască lucrul său despre Împărăţie, luundu-ş<i> pre doamna sa cu tot ce-au avut, au lovit prin Moldova, pre la Suceava şi au trecut în Ţara Leşască, de unde au tras la Beciu, la împăratul nemţesc.

Iar pre Dadija vodă, îmbrăcîndu-l veziriul cu caftan şi pe 12 boiari ai lui, fără zăbavă s-au întors domnu la scaunul său din Iaşi. Şi această norocire a Dabijei vodă au fost fuga lui Grigorie vodă. Iar în Ţara Muntenească în locul lui Grigorie vodă au pus domnu pe Radul Leon
f. 88 vodă./Au fost ispitit şi Dabija vodă să nu meargă la adunare cu veziriul, ci să urméze calea lui Grigorie vodă. Ci sfaturile céle întregi aduc norocire domnilor, precum şi aicea să véde cu sfaturile boiarilor de ţară, trăind pre acea vréme şi Thoma Cantacuzino vornicul (căci Iordache Cantacuzino spătariul ş-au fost dat datoriia cea obştească a firii) de s-au întors Dabija vodă iar în scaun cu domniia ţărîi. Şi aşa, domnind Dabija vodă cu norocire au isprăvit şi Mănăstirea Bîrnova, caré au fost din temeile zidită de Barnovschii vodă. Făcut-au Dabija vodă şi bănărie de bani de aramă, la Suceava.

În zilele acestui domnu s-au scornit şi pogonăritul de vii, însă numai în doao rînduri s-au luat pogonărit, iar pe urmă cu mare blestem s-au legat şi au lăsat să nu mai fie pogonărit. Acest Dabija vodă au fost om de ţară, om bun, iară beţiv. De doao ori făcea divan în zi. Deci la divanul cel de dimineaţa dvoriia toţ<i> la divan, iar la cel de la chindie umbla fustaşii prin tîrg, chemînd oamenii la divan. La beţiia lui pre
f. 88v mulţi închidea, pre alţii îi da la armaşi/să-i spînzure. Iată dacă să treziia, nimica nu mai ştiia, nici întreba. Ci îi luase firea şi rînduiala toţi, că deşi orînduia ori pre cine la armaşi, ori la închisoare îi sloboziia, că ştiia că a dooa zi nu era nimica.

Iară cînd au fost la cursul anilor 7174<=1665>, în luna lui septemvrie ş-au plătit datoriia sa şi Dabija vodă. Şi l-au îngropat cu cinste în Mănăstirea sa Bîrnova, domnind ani 4 p<o>1./

---

13 *ad. marginal* Grigorie vodă lasă domnia şi fuge în Ţara Leşască A // 21 Radul vodă D // 28 *ad. marginal* Dabija, 1662 A // 41 *ad. marginal* Dabija, 7174 A //

www.dacoromanica.ro

Vl<ea>to 7173, 1665. DOMN 44. DOMNII 50. Cap 44. RADUL VODĂ AL ZĖCELE, FIIUL LUI LEON VODĂ, NEPOT LUI ŞTEFAN TOMŞA VODĂ.

Puind pre Radul vodă domnu şi viind aicea în ţară cu toţ<i> boiarii ce-i eşise înainte, boiari slujitori, după obiceaiu şi cu pompă mare l-au adus în scaun. Şi i s-au închinat lui toţ<i>, cei mari şi cei mici, arătîndu-se cu blîndéţe şi cu milă cătră toţ<i>. Şi avînd pace, nefiind oştile nici într-o parte, petrecea bine în primblări pre baltă, la vînători, în oaspéte pe <la> unii, alţii. Şi era toţ<i> véseli, că dedése Dumnezeu pace şi bişug în toate bucatele. Şi nu avea altă grijă, fără cît veniia vrémia haraciului să-l strîngă şi să-l dea la Împărăţie la vréme. Şi această pace a ţărîi nu veniia dintr-alt ceva fără cît împăratul avea treabă de bătea Critul. Şi fiind departe de noi nu aveam bîntuială, ci pace, fiind Radul bun şi cu boiarii şi cu ţara.

Într-aceată vréme în Ţara Moldovei, murind Dabija vodă, boiarii
f. 89v ţărîi s-au dus cu toţii la Poartă, împreună cu/ Duca visternicul, pre carele îl socotise să-l pue domnu. Şi au trimis mai nainte pre Stamatie postélnicul cu dar, să prinză Porţile, ştiind şi turcéşte, să nu cumva să umble alţii să dea bani să ia domniia şi să fie boiarilor ţărîi peste voe.

Deci mergînd toată boerimea acolo şi rugîndu-se veziriului ca să le dea domnu dintre dînşii, le-au dat veziriul voe să-ş<i> aleagă care le va fi voia lor. Şi fiind mai nainte socotit Duca visternicul, l-au dus împodobit bine şi l-au îmbrăcat cu caftan, dîndu-i domniia. Décii, dînd poclonul domniei, ş-au luat zioa bună şi s-au dus în ţara lor. Dară de acel rînd puţin au domnit, numai o jumătate de an, ci l-au mazilit. Din ce pricină, noi nu ştim. Şi au pus domnu pre Iliiaş vodă, feciorul lui Alexandru vodă, carele fiind sărac beizade la Poartă şi dator, aşa spun, cînd au venit de la Poartă, de-l chemasă să-l facă domnu şi neştiind el de aceasta, părîndu-i-se că sînt niscareva datornici, s-au ascuns în podul casii; şi pînă nu s-au dovedit bine că-l chiema să-l facă domnu la Moldova, nu s-au pogorît din pod. Deci, făcîndu-l domnu şi mergînd în ţară, multe milostenii făcea săracilor şi mult bine ţărîi. Atîta au fost de milostiv, cît şezînd la divan, ducea şi punga cu bani lîngă dînsul; şi de să întîmpla să tragă datornicii pre vreun sărac, de nu avea cu ce să
f. 90 se plătească/ scotea bani de la el şi plătiia. Ca acest fel de om au fost Iliiaş vodă.

Dară cei buni nu trăesc mult cu norocire. Din ce pricină, numai

---

1 *ad. marginal* Valahia A // 1-4 *lipsesc* P // 4 *ad. marginal* Să pune Radul vodă domn şi să arată cu blîndéţă A // 10 *ad. marginal* Ospéţele şi vînătorile domnului A // 11 *ad. marginal* Fuse îndestulare la toate bucatele A // 13 *ad. marginal* Au fost bun cu boerii i cu ţara A // 15 *ad. marginal* Dabija vodă, domn Moldovii, moare A // 22 aleagă domn P // 23 *ad. marginal* să pune Duca vodă domn Mold<o>v<ei> A // 25 *ad. marginal* L-au mazilit peste pol an A // 27 *ad. marginal* Pune pe Iliiaş vodă domn A //31 *ad. marginal* S-au ascuns în podul casei A // 34 *ad. marginal* Milostenii şi bunătăţi făcea A //

www.dacoromanica.ro

Dumnezeu ştie. Iară noi oamenii nu putem da nici o socoteală. Precum şi pre acesta, iară curînd l-au mazilit şi s-au dus la Ţarigrad sărac iară, cum au fost, şi în sărăcie au murit, rămîindu-i un făt şi o fată, carii trăia din mila creştinilor. Şi în locul lui iară Duca vodă s-au dus domn de la Împărăţie, umblîndu-i umbletele cu mare meşterşug cupariul cel bătrîn, Rusetul, de i-au scos domniia Ducăi vodă cu bani mulţi şi au făcut nevoe bietului Iliiaş vodă.

Într-acea vréme Radul vodă avînd un cocon, anume, Ştefan, şi Duca vodă avînd o cocoană, anume Catrina, s-au ajuns în cuvinte şi au logodit pre coconi. La care logodnă, aicea în ţară, au fost mare veselie.

Au făcut multe ospéţe, multe jocuri, care să potriviia cu o nuntă domnească, nu logodnă. Strîns-au toată boerimea ţărîi, cu toate jupînésele şi au întins corturile în deal, despre Mihai vodă, în drumul Cotrocianilor. Acolo făcea ospéţe în toate zilele. Adus-au pehlivani de cei ce joacă pe funie şi de alte lucruri. Adusése şi un pehlivan harap, hindiu, care făcea jocuri minunate şi nevăzute pe locurile noastre. Iute om era şi vîrtos. Lîngă altele, de nu le putem lungi, făcea acéste mai ciudate jocuri: 8 bivoli punea de rînd şi să răpeziia iute şi sărind să da
f. 90v peste cap în văzduh/ peste ei şi cădea în picioare de céia parte. Alta: un cal domnesc gras, mare, îş<i> lega chica de coadă-i şi-l bătea comişeii cît putea, şi nu putea să-l mişce de loc. Alta: un copaci mare din pădure adusése, néted şi înfipt; s-au suit pre dînsul ca o maimuţă. Deci dupe multe jocuri ce au făcut sus în vîrf, s-au slobozit de acolo cu capul în jos şi au dat în picioare. Alta: un tulpan lung de mulţi coţ<i> îl ţinea oamenii în mîini cît era şi să răpeziia iute şi mergea călcînd pe tuplan şi nu să afunda. Alta: să punea de mulţi oameni prinşi cîte doi oameni în mîini şi făcea chip ca de o bute cu mîinile, şi mai lung, şi să răpeziia iute şi întra cu capul prin gaura acéia şi nu-l simţea oamenii şi de céia parte cădea în picioare. Ca acéstia multe făcea, care nu le putem ţinea minte. În scurt, mare veselie s-au făcut la această logodnă a coconului Radului vodă aicea, la noi; în Moldova nu ştim ce va fi făcut Duca vodă.

Într-acéste vremi văzînd turcii că domnii ţărîi noastre să hainesc de către Împărăţie au poruncit de al treilea an să meargă domnul la Poartă, să sărute mîna împăratului, să-ş<i> înoiască domniia. Şi acest obiceaiu multă vréme s-au ţinut. Ci dară fiind poruncă la Radul vodă să meargă la al treilea an la Poartă, s-au rugat boiarilor ţărîi să mai
f. 91 priimească/ să le fie domn. Şi au priimit boiarii să fie aşa şi au purces cu toţii împreună cu domnu-său la Odriiu. Şi au trimis mai nainte pe Drăghiciu spătariul să gătească bani de poclonul domniei du pe la priiateni şi să dea în ştire că vine domnul cu toată boierimea şi-l

---

2 *ad. marginal* Să mazilii şi mérge sărac, cum au şi venit A // 4 *ad. marginal* Iar Duca vodă vine domn A // 8 *ad. marginal* Pentru logodna coconului Radului vodă, 1665 A // 14 *ad. marginal* Pehlivani minunaţi ce au fost la logodnă A // 33 *ad. marginal* Inoirea domnilor de al treilea an A // 35 *ad. marginal* Radu vodă să roagă la boiari pentru domnie A // 39 *ad. marginal* Mérge domnul cu boiari la Odriiu A //

www.dacoromanica.ro

priimesc cu toţii iară să le fie domnu, lăudîndu-l că iaste bun cu ţara şi cu boiarii.

Şi mergînd domnul acolo, n-au făcut zăbavă multă, ci i-au dat domniia. Şi, dînd şi poclonul domniei, s-au rugat să-l lase să meargă pe la Ţarigrad, să-ş<i> vază casa. Iară nu-i era pentru vedérea casii, ci pentru mîndréţia să se plimbe pen Ţarigrad cu pompă domnească, să-l vază priiatenii. Şi, slobozindu-l, s-au dus, pe la Ţarigrad şi de acolo au venit în ţară.

Într-acea vréme fiind Drăghici spătariul la Ţarigrad cu Radul vodă s-au războlit şi au murit. Şi l-au dus la Mănăstirea Comana de l-au îngropat. Zic unii că l-au otrăvit grecii; iar alţii zic că au murit de ciumă, precum au şi fost, după cum în urmă s-au dovedit.

Şi viind Radul vodă în ţară, precum s-au zis mai sus, iară au petrecut bine cu toţi pînă la o vréme. Iară după acéia iar au început Cantacuzinii a amesteca lucrurile, precum au fost învăţaţi, şi a turbura pe unii din boiari, zicîndu-le că au auzit sfătuindu-se oamenii Radului
f. 91v vodă:/ Sofiianul clucearíul şi cu Balasache paharnicul şi cu alţii, ca să-i omoară. Şi-i îndemna ca să se scoale asupra Radului vodă şi a oamenilor lui, să-i scoaţă afară din ţară. Care aceasta nu o făcea de alt<a>, fără cît să fie ei totdeuna mai mari. Şi boiarii, alunecîndu-se cu firea că vor fi acéle ce zic Cantacuzinii, au scris pe la căpitani şi pre la iuzbaşi, fiind Şerban Cantacuzino spătar mare, să se strîngă toţ<i> la Bucureşti. Şi Radul vodă nimica de aceasta nu ştiia. Şi strîngîndu-se într-o zi, numai din curtea domnească, au făcut rădicare mare şi au început a striga că va să-i omoare Radul vodă. Şi au eşit boiarii şi gloata şi s-au strîns la Mitropolie la vlădica Theodosie, spuindu-i jalba cum au vrut să-i omoară grecii. Ci, trecînd vréme multă, veni şi Radul vodă şi multă pricină avu cu boiarii şi să duse la curte. Iar boiarii să duseră de masără noaptea cu pază bună, de frica Radului vodă şi s-au gătit noaptea de cale. Şi a dooa zi diisu de dimineaţă au purces la Enişeri, unde era Împăraţiia, să pîrască pe Radul vodă şi pe greci.

Radul vodă încă au trimis pre Alexandru armaşul şi pe Dumitraşco portariul Caramanlîul de olac să ajungă la caimacamul, să-i spue jalba
f. 92 şi cum fără nici o vină s-au sculat boiarii asupra lui cu pîră/. Şi fiindu-i caimacamul priiaten s-au şi mîniiat pre boiari şi mergînd boiarii la dînsul i-au mustrat rău. Şi de n-ar fi făcut boiarii un meşteşug supţire, n-ar fi putut să-l biruiască. Ci necrezînd turcii nici pe boiarii ţărîi, nici pe Radul vodă, au trimis un agă la Bucureşti să cérce lucrul din ce le-au venit gîlceava şi precum va afla, să se întoarcă înapoi să spue.

---

3 *ad. marginal* I s-au înnoit domniia A // 10 *ad. marginal* Moarte<a> lui Drăghici spat<arul> A // 13 *ad. marginal* Radul vodă au venit în ţeară, 1688 A // 20 *ad. marginal* Mestecăturile Cantacozineştilor între boiari A // 24 *ad. marginal* Strigare<a> boiarilor, zicînd că va să-i omoare Radul vodă A // 25 *ad. marginal* S-au strîns boiarii la Mitropolie pentru aceasta A// 28 *ad. marginal* Pricinile Radului vodă ce au avut între boiari A / *ad. marginal* Să duseră boiarii să pîrască pe Radul vodă A// 29 *ad. marginal* Radul, 7174 A // 33 *ad. marginal* Trimite şi Radul vodă pă boiari la caimacani A // 34 *ad. marginal* S-au mîniiat caimacamul pă boiari<i> ţărîi A // 38 *ad. marginal* Trimis-au agă să cérce lucrul A //

www.dacoromanica.ro

Décii boiarii să îngrijară, temîndu-se că mergînd la Radul vodă îl va apuca cu vorbe, cu daruri şi să va întoarce lucrul spre răul lor. Ci căuta om ca acela, care să aibă prieteşug cu aga, să-l apuce mai nainte ei cu daruri, să nu li să facă vreo peire. Şi găsiră pre un Pavel, grec, carele de multe ori cerca la turci să ia domniia ţărîi. Pre acesta aflîndu-l că iaste priiaten cu acel agă, s-au rugat lui să grăiască cu aga, mergînd acolo să nu să asculte cuvintele Radului vodă, ci să grăiască de bine pentru boiarii ţărîi, şi-i făgăduiră mulţi bani. Iar lui Pavel îi făgăduiră să-l ceară pre el domn.

Acéstia auzind Pavel, cu toată putéria lui au împăcat pe aga turcul ce mergea în ţară. Şi acii pre loc între turcu mare ajutorinţă au făcut boiarilor, nădăjduind domniia. Deci boiarii trimiseră de olac la boiarii ce rămăsése în ţară, dîndu-le ştire pentru turcul ce vine, zicîndu-le să scoaţă ţară multă înaintea turcului, să se jăluiască de Radul vodă şi de
f. 92v greci. Şi aşa au făcut. Au scos de/ tot feliul: mueri, féte, carii zicea că le-au ruşinat copiii şi că le-au făcut acel lucru grozav. Fétele zicea că ş-au bătut joc de iale, oamenii care zicea că i-au prădat, i-au căznit, şi altele.

Décii întorcîndu-se turcul îndărăt şi spuind celor mari jalbele ce făcea ţara, au dat vina Radului vodă şi l-au mazilit, iar boiarii s-au îndreptat şi le-au dat voe să-ş<i> aleagă domnu care vor vrea şi să-l ducă să-l îmbrace cu caftan. Ci ei, dupe cale mergînd, socotise pe Antonie vodă de Popeştii de Praova. Ci-l gătiră şi-l duseră de-l îmbrăcară cu caftan domnesc. Iar Pavel cel ce aştepta, după cum vorbise boiarii cu el, rămasă în deşert şi-i déderă boiarii o tiflă.

Acéstia făcîndu-se au trimis turc de au rădicat pre Radul vodă şi au prins pre doi boiari greci, cărora le zicea că sînt mai zorbale: pe Sofialăul şi pe Balasache. Ci pe Sofialăul, ţiindu-l închis spre ocnă cîtăva vréme, l-au spînzurat la ocnă. Iar pre Balasache l-au dat în mîinile unor dorobanţi de l-au trecut Dunărea şi i-au dat drumul Ţarigradului. Iar pre ceialalţi greci mai mici, cum Pascale gramaticul şi alţii, atîta bătaie le da slujitorii, cît mă mir cum mai trăia. Mai ales pe Pascale; că l-am văzut cu ochii miei cînd îl scotea din cămară şi-l ducea cu palme, care palme dedése şi de multe nu mai avea număr./
f. 93 Altul, care i-am uitat numele, de multă bătaie şi palme gîndiia că va să moară. Ci striga popa să-l cuminece.

Ca acéstia şi mai multe de acéstea au pătimit grecii la sfîrşitul Radului vodă, din pricina şi îndemnarea Cantacuzinilor.

Într-acéste vremi au luat şi turcii Candia, cetatea cea mare a Critului, care pen multe vremi o au bătut şi nu putea să o ia. Iar acum au luat şi ia săvîrşit şi au supus turcii tot ostrovul Critului, domnind Radul vodă ani 4./

---

1 *ad. marginal* Radul, 7174 A // 4 *ad. marginal* pe Pavel, grec A // 8 *ad. marginal* Făgăduiala lui Pavel grec, să-l fac<ă> domn A // 13 *ad. marginal* Înştiinţarea boiarilor pentru venirea turcului A // 15 *ad. marginal* Eşiră muerile, fétele, să pîrască pe domnu A // 19 *ad. marginal* Mazîliia Radului vodă A // 25 *ad. marginal* Pavel, grec, rămas jos A // 26 *ad. marginal* Radul, 7174 A // 29 *ad. marginal* Au spînzurat pă Sofiliul la ocnă, pă Balasache surgun A // 32 *ad. marginal* Bătae grecilor A // 37 *ad. marginal* Patima grecilor A // 41 *lipseşte* domnind ... 4 P //

www.dacoromanica.ro

f. 93v

Vl<ea>to 7174, 1666. DOMN 50. DOMNII 56. Cap/ 50 DUCA VODĂ, UNUL NUMIT CU ACEST NUME, CARELE AU FOST DE NEAMUL SĂU ARBĂNAŞ ŞI DE COPIL MIC CRESCUT ÎN CASA LUI VASILIE VODĂ.

După moartea Dabijei vodă, Duca, ginerele doamnei Dabijoae, fiind visternic mare, s-au sfătuit boiarii cei mari ai Ţărîi Moldovei şi îndată au purces la Ţarigrad de ş-au cerşut domnu de la Poartă după obiceaiul lor, fiind supt stăpînirea Împărăţiei Turceşti. Şi de acolo după pohta lor, le-au dat domn sultan Mehmet împăratul pe Duca visternicul, carele au venit în Iaşi la scaun la ghenarie <loc gol> zile.

Acest Duca vodă au fost grec de la Rumeli şi crescut în casa lui Vasilie vodă, aicea în Ţara Moldovei. Apoi, pe urma lui Vasilie vodă, rămîind el în ţară pînă ce s-au făcut boiariu mare, precum s-au zis mai sus, deci mai pre urmă s-au şi domnit. Ci n-au avut noroc să domnească mult şi s-au mazilit. Şi pricina la această sminteală au fost aşa: Despre veziriul Ahmet paşa, feciorul Chipruliului celui bătrîn, carele au întemeiat mai cu deadinsul Împărăţia Turcească,/ căzînd şi el
f. 94 pre urma tătîne-său vezir Azem şi daca au făcut pre Duca vodă domn Moldovei, cît s-au aşezat cu domniia în scaon, au şi scris veziriul o carte la Duca vodă, poruncindu-i ca să scrie Duca vodă despre sine cu iscudire la Mehmet Cheri sultan, hanul de Crîm, carele atunce umbla să se hainească de către Împărăţia Turcească.

Duca vodă scriind pe porunca veziriului, scriind la hanul aşa: că de are gînd să se rădice asupra Împărăţiei, el încă va fi una cu dînsul. Şi aşa, trimiţind Duca vodă cărţile sale la Crîm, s-au tîmplat de le-au prins pre cale un Cara Mustafa paşa, ce era la Silistra, carele mai pre urmă, tîrziu, au stătut şi vezir. Şi paşa, neştiind că au fost porunca veziriului la Duca vodă, i-au părut că sînt cărţile vicléne întru adevăr, care îndată le-au trimis la împăratul. Aşijderea şi împăratul, neştiind că iaste socoteala cu sfatul veziriului său, ca să cérce de acel lucru la Crîm şi să iscodească, şi veziriul, iarăşi, nefiind pe acea vréme lîngă Împărăţie, că atunce bătea cetatea cea vestită a frîncilor, Critul, adec<ă> Candia, pre care apoi o au şi luat-o acel vezir, feciorul Chipruliului. Şi aşa, văzînd împăratul cărţile Ducăi vodă, într-acel ceas s-au mîniat şi îndată au şi zis să se mazilească Duca vodă, domnul Moldovei. Şi l-au şi mazilit, dînd domnia lui Iliiaş Alexandru vodă. Şi au domnit Duca vodă an p<o>1./

2-5 *lipsesc* D // 5 *după* vodă *ad.* fiind cursul anilor 7174, iară de la Hristos 1666 septemvrie 11 D //6 Dafinii doamnei Dabijoaie D // 7 *după* mare *ad.* într-acéia vréme deacă au murit Dabijea vodă, rămîind ţara fără domn D // 13 *ad. marginal* Duca, 1666 A // 16 *după* mult *ad.* la această domnie, fără numai 5 luni au domnit D // 25 *ad. marginal* Duca, 7174 A// 38 *lipseşte* Şi ... p<o> 1 D //

www.dacoromanica.ro

Vl<ea>to 7174 p<o>1, 1666 p<o>l. DOMN 51. DOMNII 57. Cap 51. ILIIAŞ VODĂ, FIIUL LUI ALEXANDRU VODĂ, AL TREILEA NUMIT CU ACEST NUME.

După ce au mazilit sultan Mehmet împăratul pe Duca vodă, tot într-acest an au şi răpezit făr-de véste de la Odriiu la Ţarigrad de au adus pre Iliiaş Alexandru vodă la Poartă, carele era crescut între grecii Ţarigradului şi cunoscut Porţii după maziliia tătîne-său, lui Alexandru vodă. Şi îndată ce au sosit la Odriiu i-au şi dat steag de domniia Ţării Moldovei, în locul Ducăi vodă, la mai 2 dni. Şi au venit la scaun în Iaşi la iulie 20 de zile. Iar pe Duca vodă l-au dus cu toată casa lui la Ţarigrad şi au aşteptat acolo pînă cînd au luat veziriul Critul. Şi isprăvind trebile Împărăţiei dintr-acolo bine au venit la Enişeriu despre Rumeli, unde era dus şi împăratul, în preajma Critului, pre carele l-au bătut turcii 25 de ani şi atuncea l-au luat.

Deci venind veziriul lîngă împăratul, atunce au înţeles din veziriul
f. 95 său toată dreptatea Ducăi vodă şi cum au fost lucrul cu/ porunca lui să scrie la hanul de Crîm. Şi tocmind lucrul Ducăi vodă i-au dat de iznoavă domniia Moldovei, mazilind pre Iliiaş vodă, carele s-au dus la Ţarigrad şi acolo au murit. Iar alţii zic cum moartea lui n-au fost curată, ci să-l fie otrăvit doftorii, cu învăţătura Ducăi vodă.

Acest Iliiaş vodă era în domnia lui om bun şi prea milostiv, cît nu iaste lesne a scrie milostivirea lui; ca şi el şi doamna lui. Că să pîrîia doi oameni la divan şi rămîind la giudeţ unul pre altul, daca-i răspundea vodă celui rămas, zicîndu-i: „Pas de plătéşte celuilalt că i-a luat cu strîmbul", deci zicea omul: „Plăti-voiu Doamne, numai să mă mai păsuiască pînă la o zi că sînt sărac, şi n-am cu ce-i plăti acum"; iară şi pîrîtul de iznoavă zicea:„Mie încă-mi trebue, că şi eu sînt sărac şi-mi mor copiii de foame, că n-am cu ce-i hrăni, ci mă rog, Doamne, să se pue acest om la închisoare, sau să-mi plătească acum, că nu-l poci aştepta", atunce Iliiaş vodă scotea bani din buzunar de la sine şi plătiia la datornic. A mulţi făcea aşa. Dacă cîte milostenii făcea fără număr, de nu le poate povesti nimenea, fără numai Dumnezeu; care domn aşa de milostiv şi îndurător ca acesta altul n-au mai venit la Moldova. Şi în zilele lui au fost mare bivşug şi linişte în toată Ţara Moldovei. Şi au domnit ani 2 p<o>1/.

1-4 *lipseşte* D // 6 *după* an *ad.* fiind cursul anilor 7174 D // 9 *după* dat *ad.* sultan Mehmet împăratul D // 22 *ad. marginal* Iliiaş, 1666 p<o>1 A // 35-36 *lipseşte* în toată ... 2 pol D //

www.dacoromanica.ro

Vl<ea>to 7177, 1669. DOMN 45. DOMNII 51. Cap 45. ANTONIE VODĂ, UNUL NUMIT CU ACEST NUME, CE AU FOST BOIARIU MARE, DIN SAT DIN POPEŞTI.

Luund domnia Antonie vodă de la Enişeri, cum s-au zis mai înapoi, au venit în ţară cu toţ<i> boiarii. Şi i-au făcut alai după cum să cade domnilor. Şi să bucura toţ<i> de domn bătrîn de ţară, nădăjduind de bine şi de dreptate. Au şezut în scaun ap<rilie> 9 în vinerea Paştilor. Şi au boierit boiarii carii după cum le-au venit rînduiala. Că să aşezase lucrurile ţării bine şi gîlcevile despre toţ<i>. Iară feciorii lui Costandin postélnicul Cantacuzino: Şerban spătariul, Costandin post<elnicul>, Mihai post<elnicul>, Matei cupariul şi Iordache găsiră vréme să caute moartea tătîne-său, din cine au fost. Şi închiseră pre Stroe vornicul Leurdeanul, vinuindu-l că el au fost pricina de l-au omorît. Şi l-au scos la divan.El tăgăduia că nu ştie de acélia nimica. Iară feciorii lui Costandin post<elnicul> scoaseră nişte răvăşale zicînd că sînt ale lui, care scriia la Grigorie vodă. Şi fiind Costandin post<elnicul> în părţile apusului, spre némţi şi la Veneţia şi pentr-alte locuri, zicea să se fie împreunat cu Grigorie vodă şi avînd vorbă pentru moartea tătîne-său să-i fie arătat acéle răvaşe. Ci unii zicea că le-au dat Grigorie vodă, f. 96 alţii zicea că izvod au luat dupe acélia/ alţii într-alt chip zicea. Iară noi am văzut nişte răvăşale. Care după ce l-au închis iar pe Stroe vornicul în puşcărie şi i-au făcut judecată de moarte, l-au pus într-un car cu doi boi, numai cu antereul şi cu nădragii, puind nişte priviţi la car şi i-au spînzurat răvăşalele acélia (ale cui vor fi fost, Dumnezeu ştie), şi aşa, cu acea pompă l-au trecut pen tîrg şi l-au dus la Mănăstirea Snagovului, dară nu l-au omorît, ci l-au călugărit făr-de voe. Că au şi strigat: „Doamne, Doamne, făr-de voe îmi iaste". Şi cînd vrea să-i pue numele Silvestru, iar el zicea: „Nu Silvestru, ci Mahmet". Într-acest chip fu călugăriia lui Stroe vornicul.

Mai închis-au într-acea vréme şi pe Neagoe Săcuianul postélnicul şi i-au tăiat nasul. Din ce pricină, noi nu ştim; cei ce l-au pîrît vor fi ştiind din ce şi cum. Închis-au şi pe Badea Bălăceanul şi l-au scos să-i tae capul; apoi l-au ertat. Din ce pricină, iară ei vor şti.

Însă într-acea vréme venit-au şi lui Antonie vodă poruncă să meargă la oaste la Buceac, să scoată pe nohai din Buceac şi din hotarăle Moldovei. Că să înmulţise şi făcea multe réle şi bugegénilor şi moldovénilor. De-aciia mergînd serascheriul cu mulţi turci şi tătari şi Duca vodă cu moldovénii, cu nevoe mare i-au scos; mai mult cu cuvinte bune i-au scos şi cu pace, decît cu războiul. Că să temea de ei/, f. 96v fiind mulţi şi vitéji. Şi de multe ori s-au strîns să dea război cu turcii şi

---

1 *ad. marginal* Valahia A // 1-4 *lipsesc* P // 5 *ad. marginal* Antonie vodă să pune domnu A // 8 *lipsesc* Au şăzut ... Paştilor P // 10 *ad. marginal* Feciorii lui Costandin post<elnicul> Cantacuzino caută moartea tătîne-său A // 14 *ad. marginal* Închid pe Stroe vornicul A // 27 *ad. marginal* Călugăresc pe Stroe vornicul făr-de voe A // 36 Mérge Antonie vodă cu oaste să scoaţă nohai din Bugeacu A //

www.dacoromanica.ro

cu ai noştri, de au fost toţ<i> în mare grijă. În cea dupe urmă s-au lăsat ei şi au trecut Nistrul de céia parte. Iar oştile s-au întors cineş pe la casele lor şi Antonie vodă încă au venit în scaunu-ş<i>, în ţară.

Întru linişte veni şi furtună. În pace ce era în ţară între boiari, iată şi vrajbă între dînşii. Mareş banul, Radul Creţulescul, Şerban spătariul şi fraţii lui să mărise şi să imputernicise, cît trecea peste măsură, nebăgînd samă pre ceilalţi şi întru nimica socotindu-i. Şi după aceasta să ia sama cinevaş că să mărise, că în vrémia ce s-au dus Mareş banul la Craiova, nu s-au dus ca alţi bani de mai naintea lui, smeriţi, ci cu mare pompă s-au gătit din Bucureşti, cu slujitori mulţi, cu grapă, adecă cu steagul bănesc, aşa să zice grapă, cu trîmbiţe, tobe, surle şi dupe dînsul gloată şi cîţ<i>va copii din casă cu suliţe. Iar înainte cîţ<i>va povodnici împodobiţi şi altele ca acéstia. Care mergînd la Craiova, la judecăţile lui, de era vreun boiar sau vreun fecior de boiar şi vinovat, nu le veghiia voe nimic, ci jos la scară cu toiage îi bătea. Şi aici în Bucureşti aşijderea făcea.

Ca acéstia văzînd boiarii, mai vîrtos Meh<e>dinţii, că era
f. 97 boierime/ multă, întru oarece chip le părea rău şi de necaz zicea cîte un cuvînt împotrivă, cu toţii. Care cuvinte auzindu-le Mareş banul la Craiova şi Creţulescul şi Şerban cu fraţii lui, postelniceştii, li s-au nălucit precum banul Gheorghie şi cu ai lui şi cu altă boierime a ţărîi, făcură sfat între dînşii ca să omoară pre banul Mareş, pe Creţulescul, pe Şerban spătariul şi pe ai lor. Şi să scoală banul Mareş de la Craiova de au fugit în Lovişte, la mănăstirea lui, la Cornet şi scrie cărţi la domnu şi la ceialalţi boiari ai lor că de frică au fugit el acolo, să nu-l omoară boiarii, pîrîndu-l mult.

Antonie vodă i-au scris să vie şi cu cine va avea judecată, îş<i> va căuta. Şi de acolo au venit în Bucureşti şi împreunînu-se cu ceialalţi ai lor, vorbitu-s-au mult. Ce au găsit cu socoteala lor, ei vor fi ştiut; iar acéia ce am văzut, ştim. Că au făcut Antonie vodă divan şi au eşit acei boiari jăluindu-se de banul Gherghie Băleanul şi de ai lui, precum s-ar fi vorbit în tainä cu altă boierime a ţărîi să-i ucigă pre acei boiari carii s-au scris mai sus. Iar banul Gherghie şi Hriza vistiiariul, ginere-său, şi fiiu-său Ivaşco Băleanul şi Staico vistiiariul Bucşanul şi Radul Ştirbéi vistiiariul şi alţii, tăgăduind că nu le iaste în ştire, nici au avut ei gînd ca acela să facă, ci le iaste năpaste. Şi cu acéste vorbe s-au spart divanul. După divan au eşit poruncă să se ducă o samă de boiari
f. 97v la ţară şi au mazilit şi pe Hriza vistiiariul din/ visteriia cea mare. Şi pe Ivaşco, feciorul banului Gherghie l-au mazilit din agie, zicînd că nu trebue să fie slujitorii pe mîna lor. Ci au făcut pre Matei Cantacuzino, fratele lui Şerban spătariul, agă mare şi pe Ivaşco Băleanul l-au făcut comis mare, zicînd că, fiind tată-său mazil, să nu fie şi fiiu-său.

Această turburare ce s-au făcut între boiari, zicea unii că n-au fost din altcevaş, că nici vreun sfat să fie făcut asupra Postelniceştilor şi a

---

4 *ad. marginal* Vrajba între boiarii ţărîi A // 9 *ad. marginal* Mareş banul să duce cu pompă mare la Craiova A // 30 *ad. marginal* Antonie vodă judecă pe boiari, 7177 A // 38 *ad. marginal* Boiari oarecare să surgunesc A //

www.dacoromanica.ro

lui Mareş şi a Creţulescului n-au făcut, numai au găsit ei această socoteală să o zică şi să o facă, pentru ca să depărtéze pe toţ<i> boiarii de lîngă curte şi să le ia boieriile şi să le dea la ai lor, ca să fie numai ei şi carii să vor supune lor boiari la curte, pentru ca să facă ce le va fi voia, cum şi făcea, nu numai boiarilor, ci tocma şi ticăitului domn Antonie vodă. Că atîta îi scurtase toate veniturile, cît nici de mîncare nu era sătul şi de băutură. Că-i da cît vrea: în zi de dulce carne de vacă cu apă şi cu sare; în zi de sec linte, fasole, cu apă şi cu sare. Vin îi da împuţit. Ci trimitea cu urcioarele în tîrg Antonie vodă şi fiiu-său Neagul vodă cu bani refenea de cumpăra vin de bea. Ci da la refenea mai mult fiiu-său, că-i zicea tată-său că el are doamnă şi coconi, ci să dea mai mult. Şi aşa vieţuia bietul Antonie vodă.

Într-acea vréme s-au sculat Ţara Moldova asupra Ducăi vodă,/ f. 98 domnul lor, fiindu-le Hîncul serdariul cap. Carele strîngînd Josénii au venit la Iaşi şi mare gîlceavă au făcut Ducăi vodă. Măcar că şi Duca vodă ş-au strîns oaste, cît au putut şi hatmanul Sandul Buhuş, cumnatul Ducăi vodă, au eşit cu oşti înaintea lor de s-au bătut cu dînşii, dară nimic n-au isprăvit, ci i-au căutat să lasă ţara şi s-au dus la turci peste Dunăre. Şi au scris la Împărăţie cum s-au nebunit o samă de oameni şi fac gîlceavă fără nici o vină, scoţind pe boiarii ţărîi mărturie, că era toţ<i> cu Duca vodă. Într-acéia Împărăţiia au trimis agă să se întoarcă la scaun. Şi au scris şi paşii de margini să-i dea turci, să gonească pre cei răi şi nebuni.

Décii întimpinîndu-l véste pe Duca vodă la Hagioglu Pazargic în Dobrogea şi viind şi o samă de Hînculeşti de mergea după dînsul la Ţarigrad, să-l pîrască, avînd Duca vodă pe aga turcul cu putére şi avînd şi ale lui oşti, cîteva, au abătut în Hînculeşti şi i-au spart de i-au trecut Dunărea. Şi pre alţii carii mai găsise în ţară strînşi i-au spart. Şi s-au dus Duca vodă iar la scaun şi pre zorbale i-au prins de i-au omorît. Doamna Ducăi vodă fiind în Ţara Rumânească la Drăgăneşti, pînă a fi alése turburări în Moldova, daca s-au aşezat domnu-său în scaun s-au dus şi ia la Iaşi.

f. 98v Întru acéste zile ale lui Antonie vodă în Ţara Ungurească/ de sus au trimis împăratul Neamţului pe gheneralul cîmpului, anume Şporc, cu oşti de au băgat oşti prin multe cetăţ<i> ale domnilor celor mari, unguri, vinuindu-i că să sfătuesc să arădice cap, să se dezlipească de lîngă Împărăţiia Neamţului. Şi pentru aceasta mare ghiuluş s-au strîns în Pujun şi pe mulţi domni mari ungureşti i-au închis. Şi unora le-au tăiat şi capetele la Pojun şi la Beciu, anume aceştea: Nadajdi Ferenţi, Zrine Petre, Franghi Pal, Greţine Tatănbac, Băleş Ferenţi. Şi au poruncit împăratul de au luat multe bisérici luterăneşti şi calvineşti din Ţara Ungurească de sus de le-au făcut papistăşeşti; şi alte multe réle le-au făcut.

Ale Ţărîi Rumâneşti lucruri, precum am scris îndărăt, boiarii între

---

5 *ad. marginal* Cinstea ce făcea boiarii lui Antonie vodă, 7177 A // 7 cît vrea ei P // 15 *ad. marginal* Moldovénii să scoală asupra Ducăi vodă A // 29 *ad. marginal* Duca vodă să întoarce iar la Iaşi A // 33 *ad. marginal* Lucruri streine A //

www.dacoromanica.ro

dînşii tot era can învrăjbiţi. Şi cîtăva vréme aşa trecînd, venit-au poruncă de la Împărăţie să meargă Antonie vodă la Poartă la al treilea an, dupe cum făcuse turcii obiceaiu, să sărute mîna împăratului şi să-şi înoiască domniia.

La Ţarigrad încă au fost sosit Grigorie vodă din pribegiia lui de la Veneţia, ertîndu-l Împărăţiia pen mijlocul lui Panaghiotache, dragomanul împărătesc. Acéstia auzind domnul şi boiarii, măcar că mergea la Poartă, că nu avea cum face într-alt chip, iară era îngrijaţ<i>. Ci trimiseră mai nainte pe Costandin postélnicul
f. 99 Cantacuzino/ şi pe Gheorghie vornicul să cérce Porţile să vază ce vor afla.

Iar domnul şi boiarii să gătiră de purcéseră şi lăsară caimacami aici la scaun pe Creţulescul. Iar pre banul Gherghie, fiind boiariu bătrîn nu vrea să-l facă caimacam, nici îl socotiră întru ceva, de care foarte s-au scîrbit, unde nu-i déderă nici o cinste.

Deci, dentru boiarii cei obidiţi Neagoe Săcuianul cu nasul tăiat, şi alţii au fugit de aici den ţară şi s-au dus la Poartă şi lipindu-se lîngă Panaghiotache pîrîia tare pe Postelniceşti că fac multe nedreptăţi între boiari şi între săraci şi altele. După ce au ajuns domnul la Dunăre, să întoarse Costandin postélnicul de la Poartă şi-i întimpină la Dunăre şi întrebîndu-l ce au auzit la Poartă au zis: „Rău, că nu ne va fi pe voe ce gîndim", spuind şi de Grigorie vodă toată povéstia. Iar Şerban, frate-său, au zis că va face pod de pungi de la saraiul rumânesc pînă la al veziriului şi tot îi va fi pe voe. Au zis: „Ci mergeţ<i> dară şi veţ<i> vedea".

Acolo la Dunăre nu ştim ce socoteală făcură de ziseră că au făcut greşală de au obidit pe banul Gherghe Băleanul şi nu l-au pus caimacam. Ci scrise de acolea o carte Antonie vodă şi-i rîndui să fie purtător de grije cu Radul logofătul Creţulescul, în ce vor fi trebile
f. 99v ţărîi. Şi purcése domnul cu boiarii la Odriiu/. Acolo ajungînd, cerca Mareş banul şi şi Şerban spat<ariul>, cu ai lor, să pue pe Gherghie vornicul domnu şi să lipsească Antonie vodă, zicînd că iaste bătrîn, slab şi trebuie să fie mai tare, să poată sluji Împărăţiei la oaste; că făcea turcii gătire de oaste cătră léşi. Veziriul, daca au auzit au zis: „Daca le trebue om mai tare, le voiu da eu domn cu mînă de hier".

Înţelegînd boiarii aceasta, să lăsară de socoteala cea dintîi şi cerea iar pe Antohie vodă. Şi le făgăduiră turcii în faţă să fie: „Şi să vă gătiţi în cutare zi să veniţi să îmbrace caftanul". Dupe altă parte trimiseră la Grigorie vodă de-l aducea de la Ţarigrad; şi ei nu ştiia nimic. Daca s-au apropiiat Grigorie vodă de Odriiu, şi, aflînd turcii, trimiseră de chiemară pe Antonie vodă să meargă cu toţ<i> boiarii să-i îmbrace cu caftan. Şi mérseră toţ<i>. Iar Şerban spătariul fiind conăcit la Cara Agaci s-au făcut că-i iaste rău şi zăcea lîngă foc. Şi trimisése pe Ghinea comisul să vază ce vor să facă la Poartă domnul şi boiarii.

Deci, mergînd domnul cu boiarii la veziriul, aşteptînd caftane,

---

16 *ad. marginal* Boiari mulţi să duc să-l pîrască la turci A // 20 *ad. marginal* Antonie, 7177 A // 35 *ad. marginal* Ficleşugul turcilor ce au făcut cu Antonie vodă A // 44 *ad. marginal* Maziliia lui Antonie vodă şi închiderea boiarilor A //

www.dacoromanica.ro

începu a întreba: „Care iaste Mareş?" Zise: „Eu sînt". „Ia-l!" Ci-l luară. „Care iaste Şerban?" Nu iaste ziseră. „Care iaste Mihai post<elnicul>?"
f. 100 „Cesta iaste." „Ia-l!" Ci-l / luară. „Care iaste cutare, cutare?" Îi luară pre toţ<i> şi rămasă domnul singur cu ceialalţi boiari. Şi zise
5 domnului: „Împăratul te-au mazilit". Şi întorcîndu-se către ceilalţi boiari: Ivaşco stolnicul, Hriza vistiariul, Radu Ştirbéi şi altora carii era acii le zise: „Voao v-au dat împăratul domnu pre Grigorie vodă; păsaţ<i> la dînsul". Deci eşind boiarii de acii încălecară şi eşiră înainte, lîngă Odriiu, că era aproape. Şi veniră cu dînsul în Odriiu.

10 Iar Şerban spătariul, fiind mai ficlean decît alţii, au scăpat; măcar că au trimis să-l prinză, dară n-au putut. Că îndată ce auzi Ghinea comisul: „Ia-l pe cutare, ia-l pe cutare", şi-i lua, îndată s-au dus de i-au dat ştire şi au încălecat de s-au dus încătro au putut scăpa.

Grigore vodă îndată scrise cărţi la Gherghie banul Băleanul să ştie
15 că iaste domnu şi să prinză pre Radul logofătul Creţulescul şi pre fraţii lui Şerban spătariul ce era la Bucureşti. Care viind noaptea, trimise de strînse pe iuzbaşi, pre căpeteniile de slujitori şi pe boiarii carii să întîmplase acii: Radul Năsturel şi alţii. Şi strîngîndu-se, au trimis pe Năsturel cu slujitori la Costandin post<elnicul> şi la aga Matei şi la
f. 100v 20 Iordache, de au ocolit casele şi i-au chiemat la curte. Pe alţii/ au trimis la Creţulescul de l-au chiemat la curte. Carii întreba: „Dară ce, ce?" ei zicea: „Nu ştim alt nimic, fără cît poruncă domnească au venit; veţ<i> vedea". Şi mérseră la curte. Acolo era banul Gherghie şi slujitori mulţi, lumînări aprinse. Daca veniră, şezură. Şi se sculă banul şi zise:
25 „Boiari, fraţilor, sănătate de la măria sa Grigorie Ghica, că l-au miluit Dumnezeu şi împăratul cu domniia; iată cartea". Şi o cetiră. Mulţămiia şi ei lui Dumnezeu.

Însă acii dintre gloate fugi Iordache. Şi vru să fugă şi Matei aga, dar prinseră véste şi-i întoarseră. Şi le zise banul Gherghie: „Matei,
30 căci faci copilăréşte de nu şezi. Dară domnul căci porunceşte să fiţ<i> la opreală nu că doară va să vă omoară, ci numai pînă va veni măriia sa. Decii bun iaste Dumnezeu, vă va erta, nu vă témeţ<i>; ci şedeţi, nu ne mai faceţ<i> noao ruşine".

Acii, în cămările domneşti, era 24 de boiari închişi şi Creţulescul
35 şi în obezi, pentru năpăştile ce le făcea, că sînt ficléni şi răi, precum şi mai îndărăt au scris. Ci îndată porunci banul Gherghie de aduseră ţigani şi le tăiară obezile şi-i slobozi. Ci fieştecarele îş<i> lua obezile şi le ducea înaintea Creţulescului şi-i zicea să şi le pue în gît; şi le lepăda jos. Decii, făcîndu-se zio, îi trimiseră pe boiari pre la casele lor
f. 101 40 cu slujitori de pază, pînă ce au venit a dooa/ poruncă de la Grigorie vodă, de i-au închis în turn.

Boiarii ţărîi, necăjiţii, care cum auziia încăleca îndată şi să ducea la Grigorie vodă la Odriiu. Iară bietul Ilie armaşul, înţelegînd mai nainte că va să-l închiză Creţulescul, ca şi pe ceialalţi, au fugit către

---

1 *după* luară *ad.* „Care iaste Ghiorghie vornic?". Zise: „Eu sînt". „Ia-l". Şi-l luară P // 10 *ad. marginal* Şerban spat<arul> fuge A // 14 *ad. marginal* Grigorie vodă, luund domnia, scrie lui Gherghie banul de prind boiarii A // 38 *ad. marginal* Închiderea boiarilor A //

www.dacoromanica.ro

Ţara Ungurească, să scape. Ci întîi au prins pe o slugă a lui ce-i stătuse calul şi-l aduseră la Creţulescul; şi îndată puse de-i tăiară capul, săracul. Mai pre urmă au prins plăiaşii la munte şi pre Ilie armaşul. Şi aducîndu-l pînă la o cîrciumă lîngă Bucureşti, legat, iată şi véste mergea în toată ţara că iaste Grigorie vodă domnu. Care auzind Ilie armaşul au început a-i înjura pe plăiaşi, de l-au dezlegat şi au legat el pre dînşii şi le-au dat bătae pînă la moarte şi i-au dus legaţi la Bucureşti.

Stroe vornicul care să călugărise la Sneagov, precum aţ<i> auzit că am scris mai îndărăt, mai nainte, pînă a nu veni véste de Grigorie vodă numai prin turburările ce făcea în ţară Postelniceştii cu ai lor, Matei fiiu-său au gătit oameni, rumâni de ai lor şi pe meşteşug au luat pe Stroe vornicul şi l-au trecut în Ţara Ungurească. Acolo, auzind de Gligorie vodă că s-au pus domnu, îndată au purces de s-au dus la dînsul la Odriiu, spuindu-şi patimile şi nevoile ce au tras. Şi nu numai Stroe vornicul să jăluise de patime, ci toţ<i> boiarii, cît să umpluse urechile lui Grigorie vodă de jalbele lor şi să mira de nebunii, ce au făcut./

f. 101v Cîteva pricini au fost de au căzut Postelniceştii în mîna lui Grigorie vodă. Una, că Grigorie vodă cînd au scris la Chiprulioglu şi la Panaghiotachi de au cerut ertăciune, foarte rău i-au părut, precum ei l-au înşelat de au fugit într-alte ţări, de supt mila împăratului. A dooa, să învrăjbise cu Panaghiotache dragomanul, căruia i să trecea cuvîntul la veziriul. A treia, îmboldise şi pe boiarii ţărîi cu multe féliuri de réle, cu închisori, cu batjocuri, dentru carii fugind la Poartă, jalbe mari făcea la turci, prin mijlocul lui Panaghiotache, carele era vrăjmaş mare. Că şi cînd era Antonie vodă la Odriiu, nemazilit, unii din căpitani şi din slujitori umbla pre uliţe strigînd şi înjurînd pre Panaghiotache de muiare şi de copii.Şi aceasta auzind Panaghiotache să mai atiţa în mînie. Ca acéstea pricini au fost de au căzut Cantacuzinii în mîna lui Grigorie vodă. Iar în cea dupe urmă şi mai adevărat putem zice că din păcatele lor i-au dat Dumnezeu în pedeapsă ca acéia. Şi au domnit Antonie vodă ani 3./

f. 102

MOLDAVIA.

Vl<ea>to 7177, 1669. DOMN 52. DOMNII 58. Cap 52. DUCA VODĂ CU A DOOA DOMNIE.

Fiind sultan Mehmet la Enişeri, precum s-au pomenit la domnia lui Iliiaş vodă, de acolo i-au dat domnia Moldovei şi venind la scaun au domnit cu bună pace. Iară cînd au fost la anul 7180 <=1672> au zidit din temelie şi sfînta mănăstire ce să chiamă Cetăţuia, lîngă Iaşi, despre

---

1 *ad. marginal* Sluga lui Ilie armaşul îl tae Creţulescul A // 9 *ad. marginal* Stroe vornicul fuge la Odriiu A // 19 *ad. marginal* Pentru ce au căzut Cantacuzinii la nevoe A // 33 *lipseşte* Şi au domnit ... ani 3 P // 35 *ad. marginal* Moldova A // 36-37 De a doa domnie a Ducăi vodă earăşi la Moldova D // 39 *ad. marginal* 1672 A //

www.dacoromanica.ro

amiazăzi, la caré iaste hramul sfinţilor apostoli, Petru şi Pavel, cu multă nevoinţă şi cheltuială, cu multe odoară şi veşminte scumpe şi cu moşii bune înzestrîndu-o. Décii o au închinat la Sfîntul Mormînt al Domnului nostru Iisus Hristos la Ierusalim, îndreptînd pe acea vréme scaunul Patrierşiei Preafericitul părinte chir Dositheu, patriarhul de Ierusalim şi a toată Palestina.

Întru această domnie au început Duca vodă a scoate multe şi gréle dăjdi pe ţară şi pre boiari. Iară pe o samă de boiari lăpuşnéni şi orheiani nelipindu-i de curte ca să-i boerească, iară cu dările şi cu asuprélele niciodată nu-i uita. Iară la anul 7181 <=1673> noem<vrie>
f. 102v 29, sculatu-s-au Mihalcea/ Hîncul ce-au fost stolnic mare şi cu Durac serdariul şi Costandin ce-au fost cluciar şi alţi boiari şi multe capete şi alţii mai de gios dintr-acéle doao ţinuturi, strîngîndu-se la un loc multă ţară, s-au învitat asupra Ducăi vodă. Şi au venit cu oaste la Iaşi de au închis pe Duca vodă în curtea cea domnească şi multe răutăţ<i> şi jafuri au făcut pen tîrg. Şi ţiindu-l doao, trei zile închis, apoi fiind norocul lui, că într-acea dată au fost un agă în curte purcegătoriu cu birul ţărîi şi n-au cutezat a-i face rău.

După acéia l-au slobozit, gonindu-l cu mare ruşine din scaun din Iaşi şi fără ştirea Împărăţiei. El, daca s-au văzut slobod de la dînşii s-au dus în Ţara Muntenească şi de acolo au scris cu jalobă la Împărăţie, dînd ştire la Poartă, tocmindu-ş<i> lucrurile sale de la Împărăţie, ca să fie iară domnu Moldovei, să-ş<i> facă izbîndă inimii sale. Şi de cîte au grăit l-au crezut Împărăţiia şi i-au dat tătari ajutoriu şi pe Caplan paşa, carele era sarascheriu la Margine cu o samă de turci. Iar peste tătari au fost mai mare Imir Ali. Şi au venit Duca vodă de iznoavă în ţară să fie domnu.

Însă acéle capete, ce s-au fost rocoşit asupra lui, nevrînd să i să închine, Duca vodă le-au dat războiu la Chişinău. Şi înfrîngîndu-i pre acei moldovéni cu tătarîi şi cu turcii, multă mulţime de oameni au perit
f. 103 de sabie. Pre alţii i-au robit şi mulţi au murit de frig, fiind/ vréme de iarnă foarte geroasă şi mare. Mulţi din prostime, bărbaţi, femei şi copii au perit de frig, fiind bejeniţi. Iară Hîncul şi Durac şi alte capete au fugit în Ţara Căzăcească. Şi Duca vodă, după izbîndă, s-au întors la Iaşi, la ghenarie, tot într-acelaş an. Şi din pizmă pe mulţi au omorît şi el. Şi pre unii i-au certat cu pedépse în multe chipuri réle.

Iară cînd au fost primăvara, tot într-acest an 7181, 1673, s-au rădicat sultan Mehmet, împăratul turcesc, cu toate puterile sale şi hanul cu tătarîi şi au purces cu toată greimea în Ţara Leşască, trecînd prin Moldova, asupra Cameniţei. Şi la iunie 2 zile au venit la Ţuţora

---

10 *ad. marginal* 1673 A // 11 *ad. marginal* Cînd s-au sculat Giosénii cu războiu asupra Ducăi vodă A // 28 *ad. marginal* Duca vodă bate pe zorbale A // 37 *ad. marginal* Sultan Mehmet au luat Cameniţa. Iar mai înainte, pînă a nu se porni oştile din Ţarigrad, au venit poroncă Ducăi vodă să trimită la Împărăţie chipul şi starea cetăţii. Şi trimiţînd Duca vodă pe un mazil, anume Grigorie Cornescul, om ispitit la scrisori şi la săpături de pietri, au făcut chipul cetăţii de ceară, cu toate tocmelile ei şi au trimis-o la Împărăţie. Carea dacă au văzut, multu s-au mierat de tărie ei. Şi ş-acesta au îndemnat pe Împărăţie a veni la Cameniţă A //

www.dacoromanica.ro

enicear aga cu enicérii. Iar Împăratul au sosit a dooa zi. Şi atunce s-au cutremurat şi pământul. Gioi au şezut pe loc Împărăţiia, iar vineri s-au primblat prin Iaşi cu alai şi Duca vodă pe gios mergînd cu boerii, pe lîngă împăratul.

După acéia au purces la Cameniţă. Şi bătînd cetatea numai 9 zile, au dobîndit-o, la avgust, 16 zile. Că nici era într-însa oameni de oaste, nici bucate de hrană; cu nimica nu grijise léşii cetatea. Şi luundu-o turcii, îndată au pus într-însa un paşă de oşti de au întărit-o cu arme şi
f. 103v cu pîine şi cu de toate cîte trebuesc cetăţilor./ Iară pre tătar<i> şi pre o samă de turci i-au trimis în ceambur în Ţara Leşască, de au prădat-o şi au robit în sus pînă unde au putut ajunge.Atunce au bătut şi tîrgul Liovului, caplan paşa, fiind trimis de împăratul de la Cameniţă.Ci nu l-au putut lua; că apoi liovénii văzînd nevoia, s-au împăcat cu bani.

Deci, isprăvind împăratul toate acéstia, s-au mîniiat de la Cameniţă pre Duca vodă, căci au pîrît mai nainte pe Ţara Moldovei în deşert şi de pizmă. Tocma acolo l-au adeverit şi l-au aflat că au pîrît pre strîmbătate. Alţii spun să-l fie pîrît şi ţara, pe tainä. Şi l-au mazilit împăratul, vrînd încă să-l şi omoară, văzîndu-l om cu inimă rea. Ci apoi Duca vodă ş-au scos capul cu darea, de moarte ce i se gătiia. Şi s-au dus cu toată casa lui de iznoavă la Ţarigrad. Domnit-au ani 3./

f. 104

VALAHIA.

Vl<ea>to 7180, 1672. DOMN 46. DOMNII 52. Cap 46. GRIGORIE GHICA VODĂ CU A DOOA DOMNIE.

Purcezînd Grigorie vodă de la Odriiu cu toţ<i> boiarii, au venit în ţară la scaun în Bucureşti, mart<ie> 20, avînd cu dînsul şi [şi] pe boiarii cei închişi de turci, carii i-au dat în mîna lui, băgaţi în obezi: Mareş banul, Radul Creţulescul logofătul, Gheorghie vornicul, Gheţea cluce<rul>, Mihai post<elnicul>, Stoian comisul, Vasilie căpitanul şi alt căpitan. Şi după ce i-au adus, i-au închis în turnul de pe poarta domnescă. Ci, netrecînd multă vréme, au tăiat de naintea porţii pe acei doi căpitani, pentrucă înjurase pe Panaghiotache de muiare şi de copii. Deci el au îndemnat pe Grigorie vodă de i-au omorît. Iar pe Gheorghie vornicul l-au trimis la ocnă; şi pe Gheţea clucériul. Şi mai era şi Stoica logofătul Ludescul cu dînsul. Ceialalţi toţi în Bucureşti era închişi. Şi în cîteva rînduri i-au scos la divan de-i judeca şi-i pedepsiia de

---

3 *ad. ulterior, de altă mînă:* şi Duca vodă ... pe lîngă împăratul A // 14 *ad. marginal* Duca, 1663 A // 20 *lipseşte* D. *după* ani 3 *ad. ulterior.* Aici mai însămnăm nişte cuvinte ce s-au găsît lipsă. Că împăratul în 2 rînduri au vinit de la Ţiţora în primblaré la Eş<i>. Întîi au descălecat în dial, din sus de oraş, supt saevan, unde şi Duca vodă aştirnusă cîteva bucăţi de atlaz şi de o parte de drum şi de alta, înainte<a> împăratului.Apoi au închinat cîteva daruri scumpe gătite de cu vreme, de cinste împăratului. Al doile<a> rînd, mai viind împăratul, s-au suit în dial la Cetăţue, prăvind locul. Acest împărat era bun călăreţ. Pe toată dzua cu puţini oameni merge<a> tot călaré pe cîmpu, osăbit di calabalîcu A // 21 *ad. marginal* Valahia A // 22-23 Domnia a doao a lui Grigorie vodă, leat 7180 P // 29 *ad. marginal* Doi căpitani tae Grigorie vodă A // 32 *ad. marginal* Pe Ghiorghie vornicul îl trimite la ocnă A //

www.dacoromanica.ro

stricarea ţării şi cum că au făcut datorii multe la turci, la o mie de
104v pungi. Şi le zicea: „Cînd s-au dus domnul din ţară, în Ţara Nemţască, numai/ 50 de pungi au lăsat ţara datoare, iar acum găsêşte 1.000 de pungi"; şi dăjdi au scos multe, care anume le spunea şi le zicea: „Ce au făcut banii, de n-au plătit datoriile?" Ca acéstia zicîndu-le, iară îi băga la închisoare. Şi au poruncit să o plătească de la casele lor acea datorie ce o au făcut-o ei. Şi dintr-însa au şi dat, cu bătae pe talpe şi cu legături.

Ci dară în zilele acestui domn, măcar că era strein numai aceşti boiari era întristaţ<i> pentru închisoarea lor şi căci le cerea bani. Iar boiarii şi slujitorii şi birnicii, toţ<i> era véseli de venirea lui Grigorie vodă, că era om bun cu toţii şi dăjdile ţării uşoare, cît avea toţ<i> bucurie, lăudînd pre Dumnezeu de binele ce le-au dat.

Şerban spătariul Cantacuzino, după ce scăpase de la Odriiu s-au dus la Moldova la Duca vodă. Care Grigorie vodă, auzind, au trimis sol la Duca vodă, de-l cerea. Iară Duca vodă au zis că adevărat, au venit, dară nu l-au priimit, pentru vrajba, ci s-au dus din Moldova şi nu-l ştie încătro să va fi dus. Dară n-au fost aşa, ci-l ascunsése la mănăstire, la Hangul. Ci pe urmă au înţeles Grigorie vodă că l-au ascuns Duca vodă în ţara lui, pentru care multă părére rea au avut pe Duca vodă.

Viind dară vara au făcut împăratul mare gătire şi s-au dus în Ţara Leşască cu oaste la Cameniţă şi au poruncit lui Grigorie vodă de au
f. 105 mers şi el cu oştile lui./ Care strîngînd din toate bréslele călăraş<i>, dorobanţi, roşii, vistiernicei, spătărei, postelnicei, stolnicei, vornicei, păhărnicei, le-au făcut steaguri şi le-au dat tuturor suliţe văruite şi cu prapore, feliuri de feliuri, fieştecare după breasla lor. Şi au făcut oaste frumoasă, atît cît mergînd şi făcînd halai înaintea împăratului s-au mirat şi împăratul şi toţ<i> turcii de oşti frumoase ce avea Grigorie vodă.

Acolo viind şi Duca vodă, domnul Moldovei, dupe cum îi poruncise împăratul şi avînd Grigorie vodă pizmă pre dînsul pentru Şerban spătariul, căci nu i l-au dat, au îndemnat pe boiarii moldovéni de l-au pîrît la împăratul de om rău şi mîncător şi spărgătoriu de ţară. Măcar că şi moldovénii au fost supăraţ<i> pe Duca vodă şi să îndemna singuri, dară şi Grigorie vodă i-au îndemnat şi le-au ajutat, pînă l-au surpat pre Duca vodă. Şi au vrut să-i tae capul împăratul, dară au avut noroc cu 2 blane de vulpe de Mosc foarte négre şi frumoase. Amîndoao făcea 40 de pungi de bani. Ci au dat una împăratului, alta veziriului şi au scăpat din moarte. Iară din domnie l-au scos şi au pus domn pe Ştefan Petriceaico vodă.

De acii împăratul mergînd la Cameniţă, în puţine zile o au bătut şi o au luat, nefiind oaste multă într-însa, fără puţintei némţi drăgani, carii văzînd putére mare turcească şi temîndu-se şi de craiul lor, s-au
f. 105v dus ofiţiiarii/ cu slujitorii lor în turnul unde era iarba de puşcă şi au dat erbii foc, de s-au prăpădit cu toţii şi s-au spart şi cetatea. Deci au întrat

---

1 *ad. marginal* judecata boiarilor la Grigorie vodă A // 13 *ad. marginal* Şărban spat<arul> Cant<acuzino>, fugînd de la Odriiu, mérge la Moldova A 20 *ad. marginal* Sultan Mehmet să duce la Cameniţă A //23 postolnicei A, P // 28 *ad. marginal* Grigorie vodă îndeamnă pe moldovéni de pîrăsc pe Duca vodă A // 39 *ad. marginal* Turcii iau Cameniţa de la léşi A //

www.dacoromanica.ro

turcii cum au vrut, băgînd oaste şi alte orînduiale ce au trebuit şi au dres bine pe unde să stricase. Şi de acolo împăratul s-au întors îndărăt. Iară cîţ<i>va paşi şi cu domnul Grigorie vodă şi hanul cu tătarîi i-au trimis în Ţara Leşască de au ars şi au prăpădit pe din sus de Liov. Décii viind toamna şi răcindu-se vrémia, cu multe ploi reci fiind, nu le-au dat îndemînă să bată Leovul pînă îi vor lua, ci l-au lăsat şi s-au întors. Şi căci şi pe tătari la un loc mai sus de Liov îi găsise o samă de oşti leşéşti şi foarte rău i-au tăiat şi le-au luat toate pleanurile şi caii lor de veniia pedestri şi despuiaţ<i>, ca vai de dînşii. Flămînzie încă să făcuse în tabără. Ci acéstia toate réle întîmplîndu-se, le-au căutat a veni înapoi. Carii viind pînă la Hotin i-au împresurat şi iarna. Decii s-au dus fieştecine pe la locurile lor.

Grigorie vodă încă au venit în scaun, pe la s<vea>ti Nicolae, eşindu-i înainte Gheorghie banul, Stroe vornicul, Sturzea spatariul, fratele doamnei lui Grigorie vodă, fiind aceşti boiari caimacami. Cu mare pompă au întrat în Bucureşti; numai atîta, era can slab domnul, că să bolnăvise la Hotin de au zăcut multă vréme în cetate, cît să spărése
f. 106 că va muri./ Însă daca au venit în scaun s-au bucurat că au găsit pe doamna sa venită de la Veneţia. Că după ce au luat domniia la Odriiu, au trimis pe Sturzea spătariul, cumnatu-său, de au adus pe doamna de la Veneţia. Şi fiind şi Grigorie vodă la oaste au fost sosit doamna. Căriia i-au eşit înainte multe jupînése la Dunăre şi cu cinste o au adus la Bucureşti. Doamna era îmbrăcată în haine frînceşti, foarte frumoase şi într-acela chip au fost pînă au întrat în Bucureşti. Decii au lepădat hainele acélia şi au luat rumâneşti. Ci dară, cum am zis, găsind domnul pe doamna şi coconii, s-au bucurat şi aşa domniia cu pace şi cu linişte.

Iară Şerban spătariul, de unde era la Hang, temîndu-se de Ştefan vodă Petriceaico să nu-l dea în mîinile lui Grigorie vodă, mazilindu-se Duca vodă din Moldova, au trecut în Ţara Ungurească la Ghiurghiov, la un Lazar Iştvan, boiar mare al locului aceluia. Şi fiind priiaten cu Cantacuzinii din Ţara Moldovei, verii lui, prin mijlocul lor l-au ţinut la casa lui în bună socoteală, pînă despre primăvară. Decii s-au dus la Betlen Ianăş, canţelariul Ţărîi Ardealului şi au cerşut voe să-l lasă să treacă în Ţara Turcească. Şi i-au dat voe. Şi s-au dus pen Haţeg, pe la Cavaransebeş, pe la Ruşava, de acii la Odriiu la Cara Mustafa paşa, caimacamul, fiindu-i priiaten din ceput, din zilele Ghicăi vodă, cum
f. 106v am scris acolo. Caimacamul au chiemat pe Chipruliul/ veziriul de l-au ospătat şi l-au şi dăruit, după obiceaiurile lor. Lîngă acélia l-au rugat să facă bine să-i sloboază, că le ajunge pede<a>psa cît au avut într-un an şi altele au zis.

Deci veziriul au făgăduit că va face. Caimacamul încă ficlean, ca să nu să zăbovească lucrul, să se afle cumva, îndată au chiemat iazagiu de au scris ferman la Grigorie vodă să-i dea în mîna turcului, să nu

---

2 *ad. marginal* Grigorie, 1672 A // 3 *ad. marginal* Turcii i tătarii pradă Ţara Leşască A // 13 *ad. marginal* Grigorie vodă vine de la oaste bolnav, 1672 A // 22 *ad. marginal* Doamna lui Grigorie vodă au venit de la Veneţia A // 26 *ad. marginal* Şerban spat<arul> fuge din Moldova de frica lui Petriceaico vodă A// 35 *ad. marginal* Caimacamul scoate postelniceştii de la Grigorie vodă A//

www.dacoromanica.ro

facă într-alt chip, rînduind şi agă ca să meargă. Şi cum s-au dus veziriul de la ospăţ, îndată trimise caimacamul pe aga cu fermanul, învăţîndu-l să meargă drept la domnu la curte şi să lasă slugi la uşa turnului, unde era fraţii lui închişi (pentru ca să nu-i mute altundeva). Şi aşa au făcut. Daca au sosit aga, el au mers drept la domn şi au lăsat doao slugi la uşa turnului. Şi dîndu-i fermanul, n-avea cum face într-alt chip. Ci i-au scos şi i-au adus înaintea lui Grigorie vodă de i-au dat în mîna turcului şi i-au dus la Ţarigrad. Ci Mareş banul n-au vrut să meargă den voia lui, ci au rămas în ţară la casa lui. Şi Gheţea, socrul lui Şerban spat<arul>, fiind la ocnă, au poruncit de l-au slobozit şi s-au dus la Nicopoe. Iar pe Gherghie vornicul l-au luat de la ocnă şi l-au dus la Tismana, la închisoare. Acolo şezind cîtăva vréme (sau pentru că i să rădicase nume de domnu, sau pentru alte pricini, care, Dumnezeu ştie) au trimis Grigorie vodă pe Iacşa căpitanul cu slujitori şi cu Preda armaşul al
f. 107 doilea şi,/ scoţindu-l din mănăstire peste rîu, i-au tăiat capul.

Grigorie vodă, văzind acéste întîmplări ce făr-de nădéjde i-au venit, s-au turburat foarte. Însă viindu-i poruncă să meargă cu oaste la Hotin cu Husein paşa Oglu Seidi pentru paza Cameniţii, să gătiia de oaste. Ci într-acéste întîmplări boiarii carii îi luase turcii de-i dusése la Ţarigrad, pîrîia pre domnul că va să se hainească şi nu iaste într-alt chip. Decii turcii, temîndu-se de o primejdie ca aceasta, au poruncit domnului să-şi trimiţă doamna cu coconii la Ţarigrad, măcarî că cu necaz o au trimis. Întîi au purces domnul de s-au dus la oaste; după acéia şi doamna s-au dus la Ţarigrad cu Toader Sturzea spătariul, frate-său. Iară domnul, mergînd la Hotin, s-au împreunat cu paşa şi multă vréme au şezut acolo. Într-acéia socotind că nu să va odihni de Postelniceşti, fiind în Ţarigrad în toată vrémia lîngă Poartă au trimis jalbă de la ţară pentru dînşii; şi lîngă jalbă şi bani, cîţ<i> au socotit că vor trebui. Şi s-au rugat veziriului, să-i gonească de lîngă Poartă, să nu mai facă amestecături ţărîi. Deci veziriul, văzînd jalba şi banii, au
f. 107v făcut surgun/ pre Şerban spătariul, pe Radul Creţulescul pe Costandin post<elnicul>, fratele lui Şerban spat<arul> la Crit.

Iară la Hotin fiind oştile pînă despre toamnă au venit véste că vine Subeţchii hatmanul cu multe oşti leşeşti. Turcii, îngrijindu-se, au chiemat pe Grigorie vodă, paşa, să ceară sfat de la dînsul, ce va să facă? (Măcar că bine l-au sfătuit, dară paşa n-au ascultat). I-au zis să iasă înaintea lor să se bată în cîmpu. Deci de vor birui, bine; de nu, să vor da înapoi şi să vor împreuna cu hanul cu tătarîi (că veniia şi el, dară n-au ajuns la vréme) şi al doilea rînd să vor mai bate. Paşa zicea să facă şanţuri să se îngroape şi de acolo să se bată. Grigorie vodă zicea că turcilor nu le iaste obiceaiul a să bate den şanţuri, fără numai némţilor; ci să iasă la cîmpu şi ... ce va vrea Dumnezeu. Paşa nici cum n-au vrut (era şi acest paşă hursuz; ca şi la Leva, în Ţara Ungurească şi

---

14 *ad. marginal* Tae capul lui Gheorghie vornicul în Tismana A// 17 *ad. marginal* Grigorie vodă să gătéşte de oaste la Hotin, 7180 A// 22 *ad. marginal* Grigorie vodă trimite pe doamna credinţă la Ţarigrad, 7180 A// 30 *ad. marginal* Turcii surgunesc pe Postelniceşti la Crit A// 33 *ad. marginal* Grigorie, 7180 A//

www.dacoromanica.ro

într-alte locuri unde au fost trimis cu oşti, tot au pierdut războiul). Ci n-au avut ce mai face nici Grigorie vodă. L-au lăsat de ş-au făcut şanţuri şi s-au îngropat; care pe urmă i-au fost de peirea oştilor.

Ştefan vodă Petriceaico den Moldova, fiind la Hotin cu oastea lui, neputînd plini o poruncă a paşii şi mîniindu-se paşa pe dînsul, ca un om slab de inimă şi avînd sfétnici răi lîngă el şi văzînd că vin oştile
f. 108 leşeşti, părîndu-i-se că daca vor bate léşii pre turci (ca unui/ om prost de minte), piiare toată Împărăţiia Turcului, acest gînd avînd, s-au sculat cu o samă de boiari şi au fugit la léşi. Iară Grigorie vodă au şezut lîngă turci. Numai fiind căit de acéia ce au făcut la Leva în domnia dintîi de au <dat> războiu tare cu némţii, că au perit mulţi boiari şi multă oaste au pierdut, socotind să nu facă şi acum aşa, s-au vorbit cu boiarii să trimiţă la léşi pre ascuns să-ş<i> aşaze cu dînţii şi să-ş<i> spue şi semnul care vor avea în şanţu, unde vor fi închişi cu turcii, rugîndu-se să poruncească Subeţchii hatmanul, oştii ce va fi spre acea parte să nu dea să-i strice oastea. Şi au aşezat cuvînt să fie aşa. Şi au zis domnul că, după ce va face scrisoarea, va chiema pe boiari de le va arăta. Dar s-au din uitare, sau din nebăgare de seamă, făcînd cartea, o au trimis domnul şi boiarilor nu le-au mai arătat, socotind poate fi că nu iaste lucru mare a arăta şi a nu arăta. Iar boiarii înţelegînd că au trimis domnul cartea şi lor nu le-au arătat ce scrie într-însa, au luat (ca nişte oameni fără minte) lucru că iaste mare şi va să-i ficlenească domnul, să-i piarză, ca şi pe boiarii de la războiul Levii. Dar au greşit, ticăiţii, că cu sfaturile lor ş-au pierdut pre urmă şi domnia şi casele lor, precum să va arăta mai jos. Badea Bălăceanul Radului, el au fost pricina de fuga boiarilor.

Acéste gînduri de nimic avînd boiarii, l-au ficlenit pe Grigorie
f. 108^{v} vodă şi s-au sculat cu toţii din tabără şi pen/ Nistru au dat de au eşit afară şi au fugit la léşi (că era taberele gata de cătră uscat, de nu putea să iasă fieştecine). Badea Bălăceanul fiind hoţ rău, fiind la un sfat cu toţ<i> boiarii, încălecînd ceialalţi şi dînd ştire şi lui, el s-au lăsat de acel sfat şi s-au dus de au spus lui Grigorie vodă că fug boiarii. Şi îndată porunci slujitorilor să meargă să-i împuşce. Dară n-au făcut nimic, că apucase de eşise din tabără şi, noapté fiind, au scăpat.

Această întîmplare mai mult au întristat pe Grigorie vodă decît nebuniia siiménilor ce făcuse mai în trecutele zile, iar, acolea la Hotin, carii(dintru a cui îndemnare nu să poate şti) să rădicase cu gîlceavă asupra domnului. Ci domnul, cu céialaltă slujitorime a ţărîi, gătindu-se şi cu tunuri, au mers asupra lor. Ei, văzînd oastea gata şi mai vîrtos că să temea de tunuri, au lepădat armele şi i-au prins pre toţ<i>. Ci pre cei mai răi, mai zorbale, i-au băgat în butuci, ca la 80 de oameni, şi cu cară i-au trimis de i-au băgat în ocnă. Iar pre ceialalţi i-au slobozit iar la steagurile lor, puindu-le alte căpetenii. Ci cum am

---

4 *ad. marginal* Petriceaico vodă fuge la léşi A// 10 *ad. marginal* Grigorie, 7180 A// 20 *ad. marginal* Boiarii să tem că va să-i ficlenească Grigorie vodă A// 25-26 *lipseşte* Badea ... boiarilor P// 27 *ad. marginal* Boiarii fug la léşi A// 35 *ad. marginal* Grigorie, 7180 A// 36 *ad. marginal* Siiménii rădică cap la Hotin A//

www.dacoromanica.ro

zis, nu atîta au turburat pre domnu nebuniia acestor siiméni, cît au turburat a boiarilor nebunie, de au fugit de la domnu său la léşi, care,
f. 109 turcii de s-ar fi potrivit, ar fi dat ţara, în robie pe faptele lor./ Dară iar domnul chivernisind (măcar că domniia au pierdut), iar din oastea lui nici unul n-au perit, nici ţara nu s-au robit.

Lîngă această fugă a boiarilor ce auzim, léşii încă să apropiiase de turci. Turcii auzind au întrat în şanţuri şi au băgat şi pe Grigorie vodă cu oastea lui. Şi gătiră tunuri şi altă gătire. Subeţchii viind cu oştile, cu bună rînduială, au început a să bate din tunuri, din puşci. Dară turcii nu făcea nimic, pentru că era şi turci puţini şi léşi mulţi. Carii văzînd că într-alt chip nu-i va putea să-i robască, au rînduit husarii, carii sînt cu her îmbrăcaţ<i> şi după dînşii panţirnii, carii sînt cu zale şi au dat năvală în şanţuri de-i junghiia ca pe nişte rîmători pe turci. Vărsare multă de sînge s-au făcut, cît carii scăpa din oaste, de Nistru nu scăpa, că să îneca; iară carii scăpa din Nistru, de oştile de peste Nistru nu scăpa, că era mulţi şi de ai noştri amestecaţ<i> cu léşii. Din boiari şi Badea Bălăceanul Contoş de-i omorîia, mai nici unul n-au scăpat, fără numai paşa cu oarecîţiva avînd cai buni, au scăpat în Cameniţă. Iară pe domnu şi pe oastea lui i-au prins léşii şi i-au dus la Sobeţchii hatmanul. Şi în cinste l-au priimit, zicînd să rămîe în protecţia crăii<i> lor. Dară el i-au răspuns că nici cum nu va fi aceasta, de vréme ce domna sa şi coconii
f. 109v sînt în mîna turcului./ Ci s-au rugat să facă bine să sloboază oştile să se ducă pe la casele lor şi pe dînsul să-l lase să se ducă la veziriul; că de nu va mérge curînd, pot să-i zică că iaste hain de cătră Împărăţie şi vor trimite tătari de vor robi ţara şi va fi un păcat prea mare.

Ca acéstia zicînd le-au dat voe şi s-au dus Grigorie vodă la veziriul, unde era la Baba. Pre carele văzindu-l veziriul i-au părut bine şi l-au întrebat cum au fost povéstia de s-au pierdut atîtea oşti? El au zis că saraschériul au greşit. N-au ascultat precum l-am învăţat. Şi fiind nişte paşi scăpaţi din războiu acolo la veziriul i-au scos mărturie că au auzit cum au zis Grigorie vodă să nu să închiză în şanţuri şi paşa n-au vrut. Viind de faţă au mărturisit că de ar fi ascultat saraschériul de Grigorie vodă nu s-ar fi prăpădit atîta bunătate de oaste. Şi încredinţîndu-se veziriul într-aceast, pe saraschériul l-au făcut surgun şi lui Grigorie vodă i-au dat iară domniia. Şi îndată ce mérse la conac, trimise de olac în ţară la caimacami, la Gheorghie banul Băleanul, la Stroe vornicul, la Hrizea vistiiariul, să ştie că i-au dat domniia iarăş<i>/

N-au trecut vréme multă, ci veniră olaci la veziriul de la împăratul şi lîngă alte trebi ale lor, ce vor fi avut, i-au dat ştire şi de aceasta că au pus împăratul domnu Ţărîi Rumâneşti pe Duca vodă (Această treabă degrab, de au pus pe Duca vodă, au fost faptele
110 caimacamului lui Cara Mustafa, pentru Şerban spătariul şi pentru/ voia

---

6 *ad. marginal* Sobeţchii vine cu léşii asupra turcilor şi-i bate A// 19 *ad. marginal* Léşii cuprind pe Grigorie vodă şi oastea A// 26 *ad. marginal* Grigorie vodă de la léşi să duce la turci A// 28 *ad. marginal* Grigorie vodă pîraşte pe paşa la veziriul A // 34 *ad. marginal* Veziriul surgunéşte pe saraschériu A//

www.dacoromanica.ro

banilor ce au luat de la Duca vodă), după ce, zice, au auzit că au robit léşii pe Grigorie vodă. Deci veziriul chemă pe Grigorie vodă şi-i spuse întîmplarea cum au fost şi cum că n-are să facă într-alt chip, de vréme ce iaste poruncă împărătească. Iară el să meargă la Ţarigrad să-ş<i> vază făméia şi copiii şi curînd îi va da domniia iarăş<i> (precum ar fi fost, de ar fi trăit).

Aşa dară fiind ş-au luat zioa bună şi s-au dus la Ţarigrad şi i-au făcut ferman să-i sloboază pe doamna şi coconii din închisoare, că-i închisése. Iară în ţară la boiarii caimacami, cum s-au zis mai sus că trimisése Grigorie vodă carte că vine domnu, nu peste multă vréme, veni Costandin căpitanul, feciorul Stoicăi Ludescul, cu cărţi de la Duca vodă că vine domnu de la Poartă şi scoate tunurile de dă cu iale după obiceaiu şi vestéşte în ţară domnie noao. Iar boiarii caimacami văzînd cărţi despre o parte, cărţi despre alta, de domnie noao şi neştiind adevărul, pun nişte slujitori de bagă pe Costandin căpitanul în hiară şi-l pun într-o cuhnie cu 6 cai şi-l purced cu boiarii în sus spre Mănăstirea Argeşului. Acolo mai viindu-le adevărate veşti că vine Duca vodă domnu, fără îndoială, l-au slobozit din închisoare şi din hiară şi s-au dus la Bucureşti. Iară boiarii au trecut în Ţara Ungurească
f. 110v la Sibiiu,/ anume aceştea: Gherghie banul Băleanul, Stroe vornicul, Hriza vistiiariul, Neagoe banul Săcuianul, Ivaşco log<ofătul>, Ilie armaşul, Pîrvul Fărcăşanul, Hrisoscul vătaful şi mulţi boiari mehedinţi au fugit în Haţeg. Domnit-au Grigorie vodă ani 2./

f. 111

MOLDAVIA.

Vl<ea>to 7180, 1672. DOMN 53. DOMNII 59. Cap <loc gol>. ŞTEFAN VODĂ AL DOISRPĂZÉCE<LEA>, CE I-AU ZIS PETRICEAICO, BOIAR DE ŢARĂ.

Întorcîndu-se împăratul de la Cameniţă şi cît au sosit la Hotin au chiemat pe boiarii Ţării Moldovei cu ceauş împăratesc la poarta veziriului, dîndu-le poruncă pre carele vor pofti ei dintre dînţii să-l arate şi să-l pue domnu. Ci boiarii s-au sfătuit şi cu toţii au arătat pre Ilie Sturzea; şi aşa l-au apucat ceaşul numai să-l ducă la veziriul. Ci Ilie Sturzea măcar că n-au avut feciori, n-au priimit nici domnia. Numai boiarii poftindu-l şi văzînd că-l trăgea ceaşul, îndată s-au jurat că de va fi el domnu, să ştie bine că pre toş<i> boiarii va pune supt sabie. Ci boiarii auzind aşa îndată s-au contenit, că au fost de a-l créde, fiind om iute. Şi îndată au arătat pe Ştefan Petriceaico, ce au fost medelnicear mare, fecior de boiar de ţară,moldovan drept, şi l-au îmbrăcat cu caftan de domniia ţării.

Numai fiind el om blînd şi slab la domnie, că cine cum grăia îndată
f. 111v credea şi toţ<i> era făr-de frică de către/ dînsul, pentru aceasta

---

4 *ad. marginal* Grigorie vodă să duce mazil la Ţarigrad, 7180 A// 19 *ad. marginal* Boiarii fug în Ţara Ungurescă A// 24 *lipseşte* Domnit-au ... ani 2 P// 24 *ad. marginal* Moldavia A// 24-27 De domnia lui Ştefan vodă Petriceico D//

www.dacoromanica.ro

neputînd birui poruncile împărăţiei, fiind multe trebi şi ţara slabă, că o mîncase peste tot locul oştile, au domnit şi el numai un an, tot de călare, fiind ţara tot bejenită.

Într-acest an 7181 <=1673> au trimis sultan Mehmet împăratul pre un Husein paşa, harap, cu oaste turcească în pradă la Ţara Leşască. De care lucru prinzînd léşii de véste s-au gătit şi ei cu oaste împotriva turcilor. Deci turcii văzînd aşa, s-au tras la cetatea Hotinului de au făcut şanţ în tîrg şi s-au îngropat, ca să scape de primejdie. Ci nimica nu ş-au putut folosi, că dînd léşii războiu au întrat în ocop, scoţind pe turci, tăindu-i şi omorîndu-i acolo. Şi într-acesta chip, răsipindu-le temeiul, numai paşa ce au scăpat cu puţintei oameni la Cameniţă, dînd înot pin Nistru.

Într-acea oaste turcească zic să fie fost ca la 20.000 şi zic că s-au prăpădit la acel războiu. Atunce strîngîndu-se oastea împărătească la caré au fost şi Ştefan vodă Petriceaico cu moldovénii şi Grigorie vodă, domnul muntenesc şi caplan paşa şi Sară Husein paşa şi Seidiolu paşa
f. 112 cu sîrbimea, deci într-acea vară oblicind şi craiul leşescu de/ venirea acestor paşi s-au gătit cu putérea sa şi ajungîndu-se şi cu Petriceaico vodă şi cu Grigorie vodă în solii au fost trimiţind craiul iscoade de umbla cu mijlocul domnilor pentre turci, în toate zilele. Iar Husein paşa simţind şi nu prea bine umbletele domnilor au făcut ştire cu tainâ la veziriul, fiind într-acea vară la Obluciţă şi înţelegînd de coborîtul craiului aştepta să vază cum să va alége. Şi înţelegînd de la Sară Husein paşa serascheriul dentru Petriceaico vodă au trimis de au cerşut zălog boiari, trimiţind Petriceaico vodă pe Nicolae Racoviţă logofătul şi pe Ionaşco Balşa vornicul de Ţara de Sus, pe Aldea vel medelnicear şi pre Caraiman căpitanul. Iar Husein paşa în multe chipuri supăra pe Petriceaico vodă, şi pe bieţii boiari cei mari îi bătea la talpe. Iar pe Grigorie vodă mai puţin îl supăra, că avea foarte priiaten pe veziriul şi mai ştia şi rîndul turcilor.Deci zic unii să fie chemat paşa şi pe Grigorie vodă la sfat. Şi întrebîndu-l, să le fie zis să nu se îngroape la şanţuri, ci să iasă la cîmpu. Ci nu l-au ascultat şi au făcut şanţuri în tîrg în Hotin, unde au băgat oaste, aşteptînd pe craiul leşesc. Iar Grigorie vodă, fiind şi el ajuns în cărţi cu craiul, să fie tot una, după ce au ajuns craiul la
f. 112^{v} Hotin, au/ tocmit oastea. Şi dincătro au fost Grigorie vodă au slobozit toate puşcile céle mari, cît l-au acoperit negreaţa fumului. Şi atunce au găsit vréme şi el de s-au închinat. De care şi turcii n-au putut să zică că doar au făcut ficleşug. Şi apoi şi el împreună cu léşii şi cu Petriceaico vodă au bătut în turci; şi răzbindu-i de prin şanţuri, cît d-abiia au scăpat paşa cu puţini oameni de au dat înot pin Nistru.

Deci Grigorie vodă, după izbîndă, văzind că cu léşii nu va putea <scoate> lucrul la cap, ca să-l poată duce la scaunul Ţării Munteneşti au amăgit şi pe craiul, zicînd cum că va să-ş<i> facă căutare oştilor. Şi într-o noapte au fugit din oaste şi lovind pe la Cotnari, apoi pe la Bîrlăzel şi au trecut la Obluciţă, la Împărăţie. Iar Petriceaico vodă mai

---

4 *ad. marginal* 1673 A//

www.dacoromanica.ro

vîrtos cu îndemnarea hatmanului său Hăbăşescul s-au hainit de multe necazuri ce-i făcea turcii. Făcut-au şi o mănăstire lîngă tîrgul Siretului, hramul sfîntului Onofrei, pre caré o au sfinţit părintele Dositheu, mitropolitul ţării. Şi de acolo au fugit şi el în Ţara Leşască, de au rămas scaunul făr-de mitropolit. Şi au domnit Petriceaico vodă an 1./

f. 113

VALAHIA.

Vl<ea>to 7182, 1674. DOMN 47. DOMNII 53. Cap 47. DUCA VODĂ, UNUL NUMIT CU ACEST NUME.

După ce s-au mazilit Grigorie vodă, precum am scris îndărăt, au venit Duca vodă cu Cantacuzinii de la Ţarigrad (că unii era surgun la Crit). Carii viind la scaun găsiră ţara can turburată; o samă de boiari fugiţi în Ţara Ungurească, altă samă de boiari fugiţi pen munţi, iară oamenii cei proşti, iară fugiţi pen păduri, pen munţi (pentru o véste ce venise că vor să robească ţara tătarîi). Ci Duca vodă au făcut cărţi de pace şi au trimis în toate laturile ţării, chiemîndu-i pre toţ<i> să vie la casele lor, făr<ă> nici o frică. Trimiş-au şi la boiarii pribégi să vie. Ci de acea dat n-au venit. Iar boiarii carii era în ţară, pen munţi, şi alalţi toţ<i> s-au pogorît la casele lor şi au mers de s-au închinat domnului.

Cheltuit-au Duca vodă la Poartă de au adus şi pe boiarii cei surguniţi de Grigorie vodă la Crit, pe la casele lor. Dar tot nu să odihniia pentru boiarii cei pribégi, văzind că nu vin. Ci aşa s-au sfătuit
f. 113v cu boiarii lui, ca să trimiţă soli/ la craiul Ardealului, ca să-i dea să-i aducă făr-de voia lui în ţară. Şi aléseră pe Pîrvul logofătul, feciorul lui Drăghici spătariul, de-l trimiseră sol. Carele trecînd pe la Braşov şi găsind pe Neagoe banul şi pe Ilie armaşul cu prieteşugul saşilor, ce era mai marii cetăţii Braşovului, le-au făcut mult val şi i-au şi închis (dară fiind făr-de ştirea craiului le-au venit sasilor necinste şi i-au slobozit). Şi trecînd Pîrvul log<ofătul> la craiul şi multe amestecînd au trimis craiul de au chiemat pe boiari la dînsul de le-au spus că-i poftéşte domnul să meargă în ţară. Iar banul Gherghie Băleanul, fiind mai bătrîn decît alţii <a zis> că: „De iaste voia măriei sale să-i dea legaţ<i>, aşa vor mérge, iară de voe, nu. Şi iarăşi, de socotéşte măriia sa că fac vreo pagubă ţării Ardealului, să facă bine să le dea carte de cale şi să vor duce într-alte ţări."

Acéstia şi ca acéştia auzind craiul (fiind şi om bun) le-au zis că de voe de vor vrea, iară nu siliţ<i>; că nice vom strica noi (zice) obiceaiul

---

5 *lipseşte* D// 6 *ad. marginal* Valahia A// 6-7 Domniea Ducăi vodă, leat 7182 P// 9 *ad. marginal* Duca vodă vine domnu A// 12 *ad. marginal* Găséşte ţara turburată A// 14 *ad. marginal* Chiiamă Duca vodă ţara să vie la casele lor A// 16 *ad. marginal* Duca vodă scrie să-şi vie şi boiarii la casele lor A// 19 *ad. marginal* Duca, 7182 A// 20 *ad. marginal* Aduce pre boiarii cei surguniţi, cu cheltuială A// 21 Duca vodă să sfătuiaşte ca să trimiţă soli la craiul Ardealului să dea boiarii A// 23 *ad. marginal* Pîrvul log<ofă>t mérge sol în Ardeal să aducă boiarii A// 27 *ad. marginal* Pîrvul log<ofă>t mérge la craiul A// 30 *ad. marginal* Boiarii pribégi zic că de iaste voia craiului, să-i dea legaţi, iar slo<bozi> nu vor mérgre A// 35 *ad. marginal* Craiul le dă voe zicînd, de vor vrea să meargă de voe, de nu, el nu va strîca obiceaiul A//

www.dacoromanica.ro

cel bătrîn al ţărîlor, să vă dăm făr-de voe să mérgeţ<i>. Décii i-au slobozit pe fieştecarele pe la gazdele lor. Iară Pîrvul logofătul, luund răspunsul că nu-i va da pe boiari să meargă făr-de voia lor, s-au întors îndărăt la domnu, în deşert.

Trecînd iarna acéia aşa şi viind primăvara, i-au venit poruncă
f. 114 Ducăi vodă să se gătească să margă la oaste cu împăratul la/ Ţara Căzăcească; şi s-au dus. Atuncea au luat împăratul Ledijna, Humanii şi alte cetăţ<i> şi au robit ţara foarte rău, cît zicea toţ<i> că va rămînea de acum înainte acel pămînt pustiiu. Şi de cătră toamnă s-au întors cineş la ţara lui, nestîndu-le nimenea împotrivă.

După acéia au venit Duca vodă la scaun şi iară nu să odihniia pentru boiarii pribégi. Ci au făcut cărţi de izvoană cu jurămînt şi au trimis de-i chiema, zicîndu-le să nu să teamă de nimica, nici de Cantacuzinii, căci era vrăjmaşii lor de carii să temea boiarii pribégi, că ascultîndu-i Duca vodă întru vorbele céle réle, le va face vreun rău, pizmuindu-i şi vinuindu-i că patima ce au luat ei de la Grigorie vodă să fie fost de la acei boiari; dară greşiia, că n-au fost acéia, ci avea pizmă Grigorie vodă pe dînşii de multe unele, altele, ce-i zisése şi-i făcuse în domniia dintîi. Şi el, ca un om, de necaz, apucînd iară putére la mînă au făcut cu dînşii ce au făcut: i-au închis, i-au bătut, i-au prădat, i-au pedepsit, iară nu i-au omorît.

De aceasta luund în ştiinţă bine Duca vodă şi văzind şi pe Cantacuzini că iarăş<i> să înălţa şi să măresc şi poftesc pe domnu să facă céle necuvioase peste voia şi peste putinţa lui, în oarece chip nu-i vedea cu ochi curaţi şi vrea cu toată inima să aducă pe pribégi. Şi, cum am zis mai sus, de izvoană au scris domnul cu jurămînt despre partea lui. Şi Cantacuzinilor încă le-au zis de au scris despre partea lor cum
f. 114v de acélia ce le-au făcut/ Grigorie vodă nu vor bănui pre dînşii, nici vreo judecată nu vor cerca, cunoscîndu-ş<i> şi ei cu a lor cunoştinţă pricinile pentru care i-au pedepsit Grigorie vodă, iară nu din îndemnarea boiarilor. Şi aşa ducîndu-se cărţile la boiari, în multă socoteală au fost să vie, au să nu vie.

Însă Hrizea vistiiariul, ginerile Băleanului, s-au încredinţat şi au venit cu toată casa lui, pentrucă şi Stroe vornicul venise mai nainte şi să afla în cinste şi în pace. Şi Hriza vistiiariul, viind, cu cinste l-au priimit şi au avut pace. Iară Băleanul cu fiiu-său şi cu alţi boiari mai rămăsése pînă la anul; decii au venit.

Într-acea vréme au omorît Duca vodă pe trei boiari: Papa vistiiariul, Negoiţă vistiiariul, Voico postélnicul, pîrînd acest Voico post<elnicul> că fac sfat să fugă la turci şi să pîrască pe domnu de rău şi de altele. Şi scoţindu-i la divan li s-au răspuns să piară. Şi într-o

---

2 *ad. marginal* Pîrvul log<ofătul> să întoarce în deşărt A// 4 *ad. marginal* Duca vodă să duce cu împăratul la cazaci A// 11 *ad. marginal* Duca vodă trimite cu jurămînt la pribégi să vie. 7182 A// 22 *ad. marginal* Duca vodă scrie să vie pribégii A// 27 *ad. marginal* Duca vodă îndemnează şi pe Cantacozini de scrie la boiarii pribégi să vie A// 35 *ad. marginal* Hriza vist<erul> créde pe Duca vodă şi vine în ţară A // 38 *ad. marginal* Duca vodă omoară 3 boiari. 7182 A //

www.dacoromanica.ro

noapte au eşit Duca vodă la Mănăstirea lui Sveati Gheorghie de s-au dus cu slujitori de i-au scos din temniţă şi denaintea porţii i-au sugrumat şi pe pîrîţi şi pe pîrîşi (zic unii - care şi eu am auzit din gura unor oameni foarte de credinţă - că pe Papa vistiiariul frate-său Mihai l-au pîrît că va să fugă). Ci oricum au fost, ei au luat moarte cumplită./

f. 115 Întru anul dintîi al Ducăi vodă, fiind încă neveniţ<i> din pribegie boiarii: banul Gheorghie, fiiu-său Ivaşco logofătul, ginere-său Hriza vistiiariul şi alţii, să întîmplase de venise Stroe vornicul mai nainte în ţară la domnu şi-l priimise bine. Dară Postelniceştii ce era atunci lîngă domnu, credincioşi, au vrut să facă nevoe lui Stroe vornicul şi Radului Dudescul, ce era ginere lui Gherghe banul Băleanul. Şi aşa scoaseră o mărturie mincinoasă, mărturisind cum că l-ar fi trimis boiarii pribégi cu cărţi la Stroe vornicul şi la Radul Dudescul la Duca vodă şi sfredelise un ciomag zicînd că acolo au fost cărţile. Pre carele ducîndu-l la Duca vodă şi auzind că acéstia au închis pre acei boiari năpăstuiţi, şi scoţindu-i la divan şi eşind mărturii mincinoase s-au mîniiat domnul şi multe pedépse le-au făcut boiarilor acestora, mai vîrtos că pe Dudescul l-au muncit cu hiară arse pe piept, pînă lîngă moarte. Decii pe-ncet dovedindu-se tocma şi la domnu că au fost minciuni şi îndemnăturile altora, ce le-au fost vrăjmaşi, i-au slobozit. Şi trecînd cîtăva vréme i-au şi cinstit şi nu mai asculta minciunile lesne. La acéste cazne şi la altele era Nica de la Grădişte, armaş mare.

Întru al doilea an al domniei Ducăi vodă iară au făcut turcii gătire de oaste spre Ţara Leşască, la Bar, la Zbaraş, la Trîmbovlea

f. 115v şi la alte cetăţi./ Şi au mers şi Duca vodă la oaste. Ci puţin folos au făcut turcii de a lua cetăţ<i>; numai robie pe den afară au făcut şi au luat mulţi.

Întru această călătorie a Ducăi vodă, la un conac în Ţara Moldovei, grăbindu-se să treacă zahareaoa codrii şi neputînd de ploi şi de noroae şi de frîntul carălor, viind un căpitan de la margine, care era isprăvnic pa cară şi spuind Ducăi vodă că s-au frînt carăle şi nu pot tréce codrul, atîta s-au mîniiat de tare, cît au poruncit de i-au tăiat capul îndată. Acel fel de mînie iute avea Duca vodă.

Deci vrînd Duca vodă să se întoarcă de la oaste şi viind vrémia haraciului au trimis pe Hriza vistiiariul mai nainte, în ţară, să facă rînduiala haraciului, să se strîngă. Aicea în ţară era lăsaţi caimacami Stroe vornicul, Radul Creţulescul, Vîlcul vistiiariul, carii fugind din loc în loc de frica ciumei, ce într-acea vară era în toată ţară, i-au găsit Hriza vist<ierul> pe caimacami la Fîntînéle şi acolo au făcut aşezămînt de haraci. Iar despre toamnă, viind şi Duca vodă de la oaste, necutezind să meargă la Bucureşti, pentru ciumă, s-au dus la Cocorăşti. Acolo pînă la Bobotează au şezut. De-acii s-au dus la

---

10 *ad. marginal* Stroe vor<nicul> şi Radul Dudescul pătimesc rău de Duca vodă A // 14 *ad. marginal* Duca, 7182 A // 23 *ad. marginal* Duca vodă mérge la oaste A // 28 *ad. marginal* Duca vodă pe cale tae pe un căpitan la Codrii Iaşilor, 7182 A // 34 *ad. marginal* Hriza vist<ernicul> vine de la oaste în ţară să scoaţă haraciul A // 40 *ad. marginal* Ciumă cumplită au fost într-acest an A //

www.dacoromanica.ro

f. 116 Bucureşti, că să potolise ciuma./ Deci dară la Cocorăşti încă fiind, nu ştiu ce au auzit Duca vodă că umblă Cantacuzinii împotriva domniei. Ci pe cîţ<i> s-au întîmplat acii lîngă el, i-au închis. Iar Şerban spătariul era la Drăgăneşti. Ci au trimis pe Drosul armaşul şi pe Gheorghiţă căpitanul Ciudin de l-au luat în zioa de Sfeti Nicolae şi l-au dus la Cocorăşti. Iar la Mihai spătariul, la Filipeşti, au trimis pe Socol logofătul şi l-au prins; dară l-au scăpat şi au fugit în Ţara Ungurească. Ele aşa să auziia că va să-i omoară. Dară Dabijoae, soacra Ducăi vodă şi doamna sa au stătut tare pentru dînşii şi i-au slobozit.Dară să rănise inima lor şi să răcise de cătră domnu, cît în cea dupe urmă au făcut rău Ducăi vodă, precum istoriia va arăta mai nainte.

După ce au venit Duca vodă în Bucureşti de la Cocorăşti au pribegit din Ardeal Beldi Pal şi Ceachi groful şi alţi boiari unguri, de au trecut la turci să pîrască pe Apafi Mihai, craiul Ardealului, de multe ce zicea ei că le-au făcut nedreptate, carii împreunîndu-se cu Duca vodă şi întrebîndu-l de sfat, le-au zis să nu meargă la turci că sînt răi şi mitarnici şi nu vor folosi cu dînşii şi mai mult va putea o ţară cu craiul lor, decît ei singuri. Ci să rămîe lîngă dînsul. Îi îndemna: au să fac
f. 116v pace cu craiul şi să se/ întoarcă la casele lor, sau de aicea să cére pre turci cu scrisori, să vază ce răspuns vor lua şi pe acela să urméze. Dară n-au vrut nicicum, ci au purces de s-au dus la Ţarigrad. Iar Apafi Mihai craiul, cu ceilalţi boiari au gătit pîră mare despre toată ţara şi au trimis boiari mari la turci împotriva Beldii şi a lui Ceachi. Carii şi cheltuind şi pîrîndu-i de răi şi de ficléni ţărîi, i-au băgat turcii la Edicule. Acolo Beldea ş-au sfîrşit viaţa, iară Ceachi Iştfan s-au dus în Ţara Ungurească de sus, după ce au scăpat de acolo, tîrziu. Şi pe aici au trecut, că avea şi acolo moşii. Iar pe Beldoae o au închis într-o cetate, în temniţă şi acolo ş-au sfîrşit viaţa.

Pricina aceasta au fost că fiind un boiar mare, anume Banfi Dineş, carele era cumnat cu Apafi Mihai, ţinea amîndoi doao surori. Şi întîmplîndu-se de să făcuse nociagoş de curînd, decii se trufise, să mărise şi făcea şi zulumuri ţărîi. Iar Beldi Pal, fiind şi el boiariu mare şi văzind mîndriia lui Banfi Dineş, îl pizmuia. Şi pe-ncet, pe-ncet i-au găsit cîteva vini, care era împotriva pravililor ţărîi. Şi cu voia craiului, strîngînd ghiuluş de toată ţara, i-au arătat toate vinele înaintea ţărîi şi
f. 117 ţara/ l-au găsit că trebuie să moară, după pravila lor. Şi îndată au luat Beldea carte de la craiul şi de la ţară, ca să-l omoară. Şi l-au trimis de grab pe nişte catane la cetatea unde era Banfi Dineş, să-i tae capul. Şi de ar şi veni cineva pre urmă să-l sloboază, să nu deşchiză cetatea, pînă îl vor tăia. Şi aşa au făcut: i-au tăiat capul.

Ci crăiasa neştiind de acest sfat nimica, în urmă prinzînd véste,

---

1 *ad. marginal* Duca vodă închide pe Cantacuzini la Cocorăşti şi iar îi lasă A // 2 *ad. marginal* 7182 A // 6 *ad. marginal* Mihai, spătariul fuge în Ţara Ungurească A // 9 *repetă* rănise A / *ad. marginal* Cantacuzinii să răcescu de cătră Duca vodă A // 12 *ad. marginal* Beldi Pal, Ceachi Iştfan grof şi alţi némiş<i> pribegesc la turci A // 21 *ad. marginal* Apafi Mihai trimite némiş<i> împotriva Beldii la turci A // 25 *ad. marginal* Beldi Pal în Edicule moare A // 29 *ad. marginal* Pricina pentru ce s-au învrăjbit Beldi cu craiul A //

www.dacoromanica.ro

s-au dus la craiul plîngînd şi ucigîndu-se l-au făcut de au făcut carte să nu-l omoare şi degrab au trimis la cetatea acéia. Dară nu i-au lăsat să între în cetate, cum s-au zis mai sus, pînă au omorît pe Banfi; că încă era viu cînd au sosit olacii de la crăiasă. Dară Beldea învăţind într-alt chip, n-au folosit nimic. Deci dintr-acéstia s-au aţiţat mîniia crăiasei asupra lui Beldi Pal şi pe-ncet plecase pe craiul să omoară pe Beldea şi pe Ceachi, carii făcuse îndemnătură de moartea lui Banfi, cumnatu-său.

Acéstia văzînd Beldea cu ai lui au fugit la turci, ca să găsească folos, dar n-au găsit. Ci, cum am scris mai sus, ş-au pierdut viaţa în streinetate şi jupîneasa lui la închisoare şi casa lui în jaf. Că au făcut (după obiceaiul lor): tot ce-au avut el, sate, cetăţi, avuţie, în trei părţi le-au făcut; în doao părţi le-au dat feciorilor, că avea doi, iară a treia
f. 117v parte,/ care au fost a Beldii Pal o au luat ţara şi le-au dat cui au vrut.

Întru al doilea an al domniei Ducăi vodă au mazilit turcii pe Dumitraşco vodă, domnul Moldovei şi au luat domniia Antonie vodă Rusetul, ce-i zicea Chiriţa Dracon, carele avea un fecior aicea, în ţară la noi. Şi auzind de tată-său că s-au domnit, mult au plîns, prorocind cu plînsul rélele ce vor să paţă pe urmă, precum au şi fost, care la rînduiala lor să vor scrie. Ci, dară, grec fiind, nu şi-au lăsat firea ce au toţi grecii. Că daca au încetat Iordache beizadea de plîns, atîta să mărise, cît nu mai puteam vorbi nici noi cu el; şi mai nainte eram la un conac cu el, fugind cu caimacamii den loc în loc, pentru ciumă, cu glume, cu rîsuri. Iar atuncea, aşa cum au auzit.

După ce veni către al treilea an Duca vodă, primăvara, i-au venit véste să meargă la oaste în Ţara Leşască, cu turci şi cu tătari. Carele mergînd la Iaşi au pus conacul despre Mănăstirea Galata; acolo au şezut cîtăva vréme. Au chiemat Antonie vodă pe Duca vodă de l-au ospătat în casele domneşti, în Iaş<i>. Aşijderea au ospătat şi Duca vodă pe Antonie vodă la Cetăţue, în zioa de Simpietru, fiind şi hramul mănăstirii. De acolo au purces la Ţuţora. Acolo au făcut halai înaintea
f.118 serascheriului. Deci cu toţii au purces şi/ au trecut Nistrul, de s-au dus în Ţara Leşască. Luat-au cîteva cetăţi: Ioholniţa, Iazloveţul, Buciaciul, Haliciul şi altele. Iară robii ce-i lua dintr-însele nu-i robiia, ci-i da Ducăi vodă de-i ţinea.

Iară într-o zi, scoţindu-se robii din cetatea Haliciu, veni véste de la tătari la turci (că ei mergea înainte), precum pen vărsatul zorilor au lovit craiul Sobieţchii cu oaste multă leşască pe tătari şi puţin au fost să prinză pre sultanul, feciorul hanului celui bătrîn, ce era atuncea, şi mulţi tătari au perit, pînă s-au îndreptat.

Acéastă veste auzind turcii au lăsat toate şi s-au dus de s-au împreunat cu tătarîi şi cu toţii au început <a lovi> în léşi şi pe-ncet îi îmbulziia, pînă i-au înghesuit la Juravna cetaté, unde era Nistrul şi

---

15 *ad. marginal* De maziliia lui Dumitraşco vodă şi de punerea lui Antonie vodă Ruset A // 25 *ad. marginal* Duca vodă mérge în oaste la Juravna, la léşi A // 28 *ad. marginal* Ospéţele Ducăi vodă şi ale lui Antonie vodă la Iaşi A // 37 *ad. marginal* Sobeţchii, craiul leşesc, lovéşte făr<ă> véste pre tătari A //

www.dacoromanica.ro

peste Nistru un deal mare, pietros, de nu să putea sui nici pedestru. Şi încungiurînd pe léşi de toate părţile, pînă în sară sta rînduiţi ca de războiu şi cu tunurile să apăra. Deci pînă a aduce tunurile turceşti şi altă gătire de bătae, au înserat. Peste noapte s-au îngropat léşii în şanţuri. Dimineaţa îţ<i> părea că sînt băgaţ<i> în cetate. De-acii trei săptămîni s-au bătut din tunuri şi de multe ori eşiia léşii de să bătea cu turcii şi cu tătarîi, de la obraz, unii cu alţii. Dară îi înfrîngea grozav pe
f. 118v léşi. D-abiia apuca să între în şanţ/ şi încă tunurile le ajuta; că împrăştiia pe tătari, pînă întra. Iară ar fi păţit rău léşii.

Acolo, cum spunea, era craiul Sobeţchii cu hatmanul de Litva, hatman coroni, hatman polni şi multă boirime cu oaste, ca la 30.000, sau şi 40.000 vor fi fost. Însă trecînd 3 săptămîni şi ei au flămînzit şi caii lor; şi au făcut pace cu turcii. Au legat să le dea Podolia Cameniţei, semnînd în scrisori şi hotarăle pe unde să fie. Şi le-au dat léşilor şi robii ce luase dupe-n cetăţi. Şi s-au întors turcii îndărăt şi léşii pe la casele lor.

Ci dară Duca vodă <nevoindu-se> în tot chipul să facă slujbă turcilor, să le placă şi aceastea au făcut. Că îndată, ce s-au isprăvit pacea au gătit pe Matei căpitanul Cărămidă şi l-au trimis la împăratul să-i dea ştire de pace. Şi l-au învăţat în tot chipul să ajungă mai nainte decît oamenii paşii serascheriului şi de ai hanului. Şi aceasta i-au zis, mergînd pen Moldova, de-l chiema Antonie vodă la Iaşi să-l întrébe pentru oşti, cum să află (că nu să mai ştiia nimic de oştile turceşti mai mult de o lună de zile), să-i spue altele, iar nu adevărul. Şi i-au dat bani, unde-i vor sta caii să cumpere alţii. Şi aşa au făcut; că mergînd la Iaşi l-au chiemat Antonie vodă de l-au întrebat. Ei au spus că au încunjurat léşii pe turci, de nu să ştie mai scăpa-va vreunul.

De-acii iară s-au dus înainte şi au ajuns la Odriiu, unde era/
f. 119 împăratul. Ci mergînd cu cărţile la veziriul Chiprilioglu, cum putea, fiind idropicos, au cetit cărţile şi de bucurie că s-au făcut pace l-au dăruit cu 200 de galbeni de aur. Şi îndată l-au trimis la împăratul cu cărţile şi aşijderea l-au dăruit. După cîteva ceasuri dar i-au venit cărţi de la Antonie vodă în care scriia poveştile ce auzise de la Mihai <sic> căpitanul Cărămidă. Deci iar chiemă pe Cărămidă de-l întrebă. El décii au spus adevărul şi cum că el au spus acéle vorbe lui Antonie vodă. Decii aciiaş vin cărţi de la serescheriul şi de la hanul, scriind tot de pace, ca şi ale Ducăi vodă. Şi au rămas de ocară Antonie vodă, făcîndu-l şiheroglan mincinos. Iar Duca vodă au rămas lăudat şi în scurtă vréme s-au întors la scaunul lui.

Întru această oştire, pentru nişte lémne de pod ce rînduise şi pe Tudoran clucériul să aducă şi nu le-au putut aduce curînd la vréme, l-au îngenunchiiat Duca vodă să-i tae capul, dar l-au ertat. Iar el viind în ţară s-au călugărit, n-au vrut să mai fie mirean.

Caimacami aici în ţară lăsase pe banul Gherghie Băleanul, pe ginere-său Hriza vistiiariul, pe Staico păh<arnicul>, carii au eşit

---

3 Turcii, tătarîi, încungiură pe léşi A // 13 *ad. marginal* Léşii fac pace cu turcii A // 37 *ad. marginal* Duca vodă cu cinste să întoarce în scaun A //

www.dacoromanica.ro

f. 119v înaintea domnului cu slujitorime şi cu/ cinste au întrat în Bucureşti.

Întru acest an ş-au înoit Duca vodă domnia de al treilea an, dupe cum era obiceaiul, aducîndu-i Laţcarache Rusetul caftan şi cu un agă mare, căruia i-au eşit înainte domnul cu boiarii, cu slujitorimea şi l-au adus cu cinste în Bucureşti. Şi îmbrăcînd caftanul, după ce au cetit baratul de domnie, au dat cu 12 tunuri şi <cu> puşcile slujitorimea. Décii anul aşa trecînd, cu pace, primăvara veni poruncă domnului să meargă la oaste cu turcii la Cehrin, ce era cetate supt mîna moscalilor. La care, ducîndu-se, puţin o au bătut; ci au venit cazaci şi moscali ca năsipul, cărora neputînd să le stea împotrivă, au lăsat cetatea şi noaptea au fugit cum au putut şi au venit cineş pe la locurile lor.

Décii trecînd al patrulea an, aşa primăvara, iar fac gătire turcii mai mare de Cehrin şi mérge însuşi veziriul Cara Mustafa paşa. Şi poruncéşte şi Ducăi vodă să meargă şi Antonie vodă de la Moldova. Iară aicea în ţară lasă caimacami pe Şerban logofătul Cantacuzinul şi pe Hriza vistiariul, pe Iordache Ruset postélnicul şi pe Staico păh<arnicul> să poarte grija ţărîi şi de poruncile împărăteşti. Că împăratul turcesc, Sultan Mehmet, venise în vara acéia la Dîrstor pînă/
f. 120 s-au isprăvit cu Cehrinul. Decii mergînd Duca vodă la Tighinea au găsit pe veziriul dincolo de Nistru. Şi l-au îmbrăcat veziriul cu caftan şi pe boiari. Şi de acolo au purces peste cîmpii, făr-de lémne, făr-de apă, pînă au ajuns la Buh, la Coiunghecet. Acolo s-au găsit apă. De acolo iar n-au găsit apă pînă la Cehrin. Deaca au sosit acolo, au început a bate cetatea cu tunuri, cu cumbarele. Dară şi din cetate vitejaşte să bătea, cît 63 zile au ţinut. Ci iată că simţiră oştile moschiceşti, venite la Nipru: să auziia tunurile; că din Cehrin pînă în Nipru iaste cale de 3 ceasuri. Ci făcuse rumânii doao poduri; moldovénii iar doao, peste apa Tismenul ce era lîngă Cehrin, băltoasă şi noroiosă. Pe acélia au trecut oştile turceşti şi tătărăşti, ca să oprească pe moscali, pînă vor lua cetatea. Dar n-au putut, că-i împuşca,îi omorîia, şi nici cum nu putea sta înaintea lor. Ci au dat dosul să treacă la pod. Dară veziriul pusése pază la pod: inicéri, paşi, domnii amîndoi, să nu-i lasă. Dară strîngîndu-se oştile toate, au dat
f. 120v năvală peste ceialalţi turci şi au trecut podul dincoace. Tătarii/ ca diavolii da pen Tesmen; şi unii trecea, alţii să îneca. Şi au venit moscalii lîngă Cehrin, fiindu-le cap Ramadanoschii. Şi o săptămînă au şezut moscalii dincolo de apă şi turcii dincoace, despre cetate, bătînd-o. Şi la săptămîna, duminecă în amiazăzi, au luat cetatea turcii. Zic cei mai mulţi că au luat Ramadanoschi bani mulţi de la veziriul şi au lăsat de s-au luat cetatea. Care înţelegînd ţariul Mosculuí, au topit aur şi i-au vărsat pe gît; şi acel sfîrşit au dat <lui> Ramadanoschi.

Iar veziriul s-au întors bucurîndu-se, trimiţîndu-i împăratul călăci, caftan. Ci la întoarcere turburase Cantacuzinii oamenii ţărîi, îndemnîndu-i să pîrască pre Duca vodă şi pe greci la veziriul că

---

2 *ad. marginal* Duca vodă înoiaşte domniia A // 6 *ad. marginal* Duca vodă mérge cu turcii la Ceahrin A // 18 *ad. marginal* Sultan Mehmet A // 19 *ad. marginal* Sultan Mehmet au venit la Dîrstor A // 24 *ad. marginal* Turcii bat Cehrinul A // 35-36 Moscalii au venit la Cehrin vitejaşte A // 36 *ad. marginal* Ramadanoschii lasă de iau turcii Cehrinul A //

www.dacoromanica.ro

mînîncă ţara şi altele. Şi avea pre unii pribégi de-şi înţelegea cu ei: banul Milescul, Dumitraşco Corbeanul, Paraschiva Bolişteanul, carii venise cu Cuciuc imbrohorul înaintea veziriului la Ledijna, lîngă Buh. Ci alalţi s-au păzit mai bine. Iară Boliştanul umblînd can blăstemăţéşte l-au prin Duca vodă şi l-au băgat în obezi şi l-au mustrat; apoi l-au slobozit, după ce au venit în ţară.

f. 121 Însă daca au trecut Nistrul pe la Soroca, pe o cîmpie,/ să ceru Duca vodă să-l lasă să meargă la scaun; şi l-au slobozit. Pre carele îmbrăcîndu-l cu caftan, şi pe boiari, le-au dat cale în ţară. Iar pe Lascarache spătariul l-au închis veziriul de multe jalbe ce auzise veziriul de la Cantacuzini şi de la alţii ce era cu Cantacuzinii la o vorbă. Şi cu chieltuială l-au scos Duca vodă de au venit în ţară.

Duca vodă, mergînd pînă la Iaşi, au venit véste din ţară că Radul Creţulescul cu toată casa lui au fugit în Ardeal. De acolo, din tabără fugi şi Vintilă paharnicul Corbeanul şi Pîrvul postélnicul, feciorul Creţulescului în Ardeal, trecînd pre la Trotuş. Acéste turburări văzînd Duca vodă, gătéşte pe Costandin Brîncovanul, ce fusése mai nainte al doilea logofăt şi-l trimite cu cărţi la Creţulescul să se întoarcă; carele viind pînă la Sărata, îl întîmpină un pîrcălab al lui Şerban logofătul de-i spune că au fugit Şerban log<o>f<ătul> cu toată casa lui la Ruşciuc. Ci lasă Brîncoveanul calea Ardealului şi să duce dupe unchiusău, Şerban log<ofătul>.

Duca vodă, viind pînă la Bîrlad, iată alţi olăcari vin de spun că au fugit Şerban logofătul cu toată cemetiia lor. Decii viind mîhnit pînă la Focşani, trimite pe Costandin stolnicul cu cărţi să muncească, să
f. 121v întoarcă pre frate-său Şerban log<ofătul>. Şi i-au dat şi pe Iane/Roşca, om al Ducăi vodă, cu multe făgăduiale, carele mergînd acolo şi împreunîndu-se fraţii au dat răspunsul că nici unii nu să vor mai întoarce, ci să vor duce la veziriul. Căci că acéste umblete de demult le umbla Cantacuzinii, de turbura oamenii ţărîi, de pîrîia pre domn. Şi ei încă făcuse jalbă la Cara Mustafa veziriul, prin mijlocul unui turc ce-i zicea fetfagiul, carele şi răspuns i-au dat lui Şerban logofătul ca să se ducă să-l facă domnu, pentrucă-i era priiatean, precum au scris apoi. Deci îndată ce au mers i-au făgăduit să-l pue domnu, să mute pe Duca vodă în Moldova, că mazilise turcii pe Antonie vodă Ruset, căci nu vrusése să dea bani unui agă al veziriului, cînd i-au cerut, carele ajungînd chehaia veziriului i-au făcut aceasta de l-au mazilit.

Duca vodă încă neştiind că va să-l pue domnu pe Şerban vodă, au trimis boiari cu pîră asupra lui Şerban log<ofătul>, dară nimic n-au folosit. Că îndată ce au sosit la Odriiu, veziriul i-au dat domniia şi pe Duca vodă, l-au mutat la Moldova. Boiarii, dară, ce era trimiş<i> de Duca vodă, cei mai mulţi s-au închinat lui Şerban vodă, neştiind céle ce vor să paţă pe urmă. Iar Ivaşco clucériul Băleanul şi cu Staico păh<arnicul> au fugit la Moldova. Iar Şerban vodă au venit în scaun pe

---

6 *ad. marginal* Paraschiva Boliştanul fu prins de Duca vodă A // 10 *ad marginal* Lascarache spat<arul> închis de veziriul A// 13-14 *ad. marginal* Radul log<ofătul> Creţulescul fuge în Ardeal A// 20 *ad. marginal* Şerban log<ofătul> Cantacuzinul fuge la turci A//

www.dacoromanica.ro

la Bobotează. Domnit-au Duca vodă ani 5./

f. 122 *MOLDAVIA.*

Vl<ea>to 7182, 1674. DOMN 54. DOMNII 60. Cap 54.
DUMITRAŞCO VODĂ CANTACUZINO, ÎNTÎIUL NUMIT CU
ACEST NUME, CARELE AU FOST GREC ŢARIGRĂDEAN,
CAPICHEHAIA LUI PETRICEAICO VODĂ.

După ce au fugit Ştefan vodă Petriceaico în Ţara Leşască, iar boiarii ţărîi dînd ştire la Poartă de fuga lui, au trimis sultan Mehmet împăratul turcesc domn Ţărîi Moldovei pe Dumitraşco vodă Cantacuzino, hireş din grecii cei de cinste ai Ţarigradului, carele destul era cumplit şi vrăjmaş, după cum sînt faptele oamenilor într-această lume, au réle, au bune.

Deci cîte răotăţi au fost şi era mai nainte de dînsul şi pre vrémea lui pre pămînt, toate cîte era, el le făcea bune. Numai era foarte fricos, că-i pusése Dumnezeu acea zăbală în gură şi într-însul frica, de era fricos. Şi din zilele lui au slăbit ţara rău, venind la mare cumpănă de perire. Că îndată ce au luat domniia şi s-au aşezat la scaon, avînd turcii vrajbă cu
f. 122v léşii, că atunce de curînd luase turcii Cameniţa de la léşi,/ deci Dumitraşco vodă fiind fricos, cum s-au zis şi de răotăţile lui necrezînd pre nimenea, adus-au pre Hangeri sultan cu tătarîi de au ernat în Ţara Moldovei. Carii ca nişte păgîni multe răutăţi au făcut oamenilor, muncindu-i şi pe cărbuni puindu-i şi la cap cetluindu-i şi de fămei şi de féte rîzîndu-şi aiavea. Şi istovind acélia încă şi mai căzniia de izvoană, numai ca să le mai afle ori de unde. Şi pe<n> multe locuri pe mulţi oameni au şi omorît. Încă şi din boiari mazili, pre carii i-au apucat la ţară de cu toamnă pe la casele lor, cînd au mers tătarîi la ernatec, nu i-au mai lăsat să iasă în laturi şi-i munciia în tot chipul, silindu-i să le dea ce le veniia în cuget. Iar primăvara, cînd s-au rădicat de pre ţară, au luat tot de la cine ce au fost rămas neluat şi nemîncat de dînşii: iape, cai, boi, vaci, oameni de i-au robit; de aciia s-au rădicat şi au eşit din ţară. Iară la izvodul lui Miron logofătul scrie pentru această domnie a lui Dumitraşco vodă aşa: „Fugind Ştefan vodă Petriceaico de la Hotin în
f. 123 Ţara Leşască/, iar boiarii carii trimisése zălog la Împărăţie, ce li s-au pomenit numele mai sus, după ce au sosit la Galaţi Ionaşco Balşa vornicul şi Caraiman căpitanul, pînă a nu să auzi de fuga lui Petriceaico vodă, au mers boiarii la Obluciţă, că acolo era Împărăţiia la ernatec."

Iar Nicolai Racoviţă şi medelnicériul al doilea rămîind la Galaţi şi viind véste de fuga lui Petriceico vodă, boiarii ce s-au întîmplat la Galaţ<i> au fugit, temîndu-se de Împărăţie. Atunce Suleiman

---

1 *lipseşte* Domnit-au ... 5 P // 2 *ad. marginal* Moldavia A // 3-6 De domnia lui Dumitraşco vodă Cantacuzino, fiind cursul anilor 7182 D // 8 *după* lui *ad.* şi fiind veletul cel vechiu 7182, ear de la Hristos 1674 D // 20 *ad. marginal* Dumitraşco, 7182 A // 23 *după* aiavea *ad.* cerînd bani de pe la oameni, odoară, haine, ce şi avea. Pînile scotea de prin gropi şi le vărsa înaintea cailor lor D //

www.dacoromanica.ro

chehaiaoa veziriului, care mai pre urmă au stătut şi vezir Azem, îndată au chiemat, avînd prieteşug cu Dumitraşco Cantacuzino, ce au fost mai nainte visternic în Ţara Muntenească, carele au fost capichehaia lui Petriceaico vodă şi fiind în cunoştiinţa turcilor şi ştiindu-l că-i iaste casa în Ţarigrad, boiarii ce era acolo bucuroşi era să-ş<i> scutească viaţa. Ci au dat domniia lui Dumitraşco vodă, fără nici o cheltuială; şi încă i-au dat şi bani de cheltuială, care n-au mai fost altă dată duşeş ca aceasta domniei. Şi îndată au plecat cu domniia în ţară; eşind pe la Reni, au trecut Prutul pe la Giurgiuleşti, au venit la Galaţ<i>, unde acolo i-au eşit toţ<i> boiarii înainte, de i s-au închinat. Deci de acolo
f. 123v au tras drept pe Prut, la Iaşi. Şi aflînd/ scaunul Mitropoliei fără stăpîn, pus-au mitropolit pre Theodosie, ce era episcop la Roman. Ci în Iaşi mult n-au zăbovit, că şi Petriceaico vodă cu cîtăva oaste leşască au fost coborînd în jos.

Caplan paşa era la Ţuţora, pus de Împărăţie, să fie pentru strajă. Dumitraşco vodă, auzind de venirea lui Petriceaico vodă cu léşii, n-au zăbovit în Iaşi nici doao săptămîni, ci au eşit la Ţuţora, în preajma paşei. Şi au lăsat în Iaşi puţinei slujitori de strajă, pe Buhuş hatmanul şi pe Conteş slugériul, carii au aşteptat pînă au venit strejile lui Petriceaico vodă pentre vii; şi atunce au purces din Iaşi. Care după ce l-au văzut pre Buhuş, straja lui Petriceaico vodă, l-au gonit. Şi văzînd Buhuş că va să-l ajungă şi avînd cuhnii, după Socola îndată ş-au luat caii şi au lăsat cuhniia cu ce au avut. Ci văzind şi léşii că nu-l vor mai ajunge, s-au întors îndărăt la Iaşi.

Dumitraşco vodă au trecut Prutul la Ţuţora şi împreună cu caplan paşa au luat Prutul în jos şi s-au pogorît la Zărneşti. Şi acolo zăbovind cîteva zile, au tras iar la Împărăţie, la Obluciţă. Şi fără zăbavă au orînduit Împărăţiia pe Chiur Husein paşa cu o samă de serdengheştii./

f. 124 Şi într-acea vréme poruncise Împărăţiia de veniia calga sultan cu tătarîi de la Crîm şi cu Hagi Gherei sultan, precum vei afla la rîndul său însemnat, carele la vrémia Beciului au ajuns şi han. Şi eşind iarăşi a doa oară Dumitraşco vodă la Galaţi, au purces pe Prut în sus. Şi venind împreună cu Chior Husein paşa pînă la Fălciiu, au mers de s-au împreunat cu galga sultan, la codrul Chighiaciului. De la Fălciiu au purces pe Prut în sus, de au tras la Huşi. De acolo au ales doao mii de tătari ce avea cai mai buni, cu Hagi Cherei sultan şi cu Buhuş hatmanul, de s-au întimpinat cu Petriceaico vodă şi cu léşi la gura Bohotinului. Ci cum s-au timpinat au dat puţintel război într-acea zi. Iar prinzind limbă din tătari, peste noapte au şi fugit léşii pe Prut în sus. Ci tătarîi n-au avut cu ce-i goni, fiindu-le caii slabi. Iar Petriceaico vodă au lovit pe la Iaşi, pe la Suceava şi pe la Tîrgul Siretului, de au trecut în Ţara Leşască.

Ci Dumitraşco vodă împreună cu Chior Husein paşa au mers în Iaşi de s-au aşezat în scaun. Şi au ţinut şi pe paşa o lună, cu atîta

---

2 *ad. marginal* Dumitraşco, 1674 A // 10 *după* închinat *ad.* cînd au fost veleatul 7183, dechemvrie D // 25 *ad. marginal* Dumitraşco, 1674 A // 33 *ad. marginal* Dumitraşco, 1674 A //

www.dacoromanica.ro

chieltuială, jefuind pe la ţară vaci, oi, pîine, ce putea găsi, ca un om fără milă şi fără frica lui Dumnezeu. Iar pre Hagi Cherei sultan,
f. 124v împreună cu tătarîi, i-au împărţit/ pen ţară la ernatec, la Orheiu, la Lăpuşna, la ţinutul Iaşilor, la Hîrlău, iar la Fălciiu mai puţini.

Pre acéste ţinuturi au fost mîniia lui Dumnezeu. Atunce să vezi cazne în bieţii oameni, precum s-au scris mai sus. Muncindu-i în tot feliul, pe cărbuni îi punea, le cetluia capetele, bătăi în tot chipul, care nu iaste putinţă a le spune. Îş<i> rîdea de fétele şi de fămeile oamenilor, de faţă; ce avea oamenii lua tot. Pîinea o scotea de prin gropi şi o vărsa pe denaintea cailor. Şi aşa au chinuit bieţii oameni 2 luni. Iar la rădicarea lor au robit şi oameni pe une locuri; pre alţii i-au şi omorît. Încă şi din boiarii mazili, pre carii i-au apucat la ţară pe la casele lor, nu i-au mai lăsat să iasă în laturi şi-i munciia în tot chipul, năslindu-le să le dea céle ce le veniia lor la gînd. Iar la rădicarea lor nici au rămas iapă, nici vaci, nici oi, nici boi. Şi de atunce au rămas ţara la mare slăbiciune, care s-au adaos tot din rău în rău, pînă la acastă vréme. Şi aşa au fost traiul ţărîi într-acea iarnă, cu acel domnu atheista.

f. 125 Iară léşii apucase de pusése oaste de a lor prin cetăţi,/ la Neamţu şi la Suceava, socotind că după ce vor lua cetăţile, pre lesne vor lua şi ţara; ci lăsase nişte némţi prin cetăţi. Iar de primăvară au şi trimis Dumitraşco vodă pe Buhuş hatmanul şi pe Velicico Costin vtorii spătar şi cu oaste ce avea spre cetăţi, închizîndu-i de la hrană. Deci némţii să flămînzise; ci le-au căutat a eşi din Neamţu. Şi mergînd şi spre ceia ce era în Suceava i-au lovit pe şesul Băii, dîndu-le războiu cu modovénii. Ci au stătut şi némţii tare; ci de tot nu i-au putut sparge, iar cîteva capete au adus la Iaşi la Dumitraşco vodă, ca vreo 50 de capete şi vreo 20 de némţi vii. Iar alţii au scăpat, apărîndu-se, pînă au întrat în cetatea Sucevei; carii totdeauna eşiia în tîrg de-ş<i> apuca cîte ceva de mîncare, iar nu de ajuns.

Deci stînd Buhuş împrejurul Suceavei totdeauna, văzind şi némţii că flămînzesc, numai ci le-au căutat a să închina. După ce s-au închinat, i-au dus şi pre aceia la Dumitraşco vodă, pre carii i-au scris slujitori şi-i ţinea în
f. 125v curte. Iar pentru cetăţi au îndemnat Dumitraşco vodă pe/ turci de au stricat cetăţile céle vestite ale Moldovei: Hotinul, Suceava, Neamţul. Însă pricina întîi de stricarea acestor cetăţ<i> au fost şi Petriceaico vodă; iar pricina a dooa iaste Dumitraşco vodă, aceasta; care lucru cine va vrea să ştie, din ce au fost pricina de s-au stricat, iată, o scriem.

Domnind Ştefan vodă Petru în ţară înaintea lui Dumitraşco vodă Răul şi apoi daca s-au dus la Iaşi, lăsînd scaunul ţărîi, cum am zis mai sus, iar léşii au trimis némţi slujitori de ai lor, ca să păzească cetăţile, socotind că cu acéstia vor cuprinde mai pre lesne ţara supt mîna lor. Iar după ce au venit Dumitraşco vodă la domnie şi încă neaşezat bine în scaun la Iaşi, îndată au şi scris la turci de au trimis oaste. Şi puind lagum pre supt zidurile cetăţilor, le-au aruncat din temelie. Numai

---

21 *ad. marginal* Dumutraşco, 1674 A // 34 Stricarea cetăţilor Moldovei A // 43 mîna lor, *explicat marginal*: ascultarea lor A // 45 *ad. marginal* Dumitraşco, 1675 A //

www.dacoromanica.ro

cetatea Suceavei, neputînd-o strica cu lagum, au umplut-o de lémne şi de pae, apoi i-au dat foc de au ars-o şi s-au răsipit, precum să véde acum. Însă mai întîi neputîndu-i scoate cu război pre némţi din
f. 126 cetăţ<i>, s-au făgăduit Dumitraşco vodă că de să vor/ închina de bună
5 voia lor şi să dea cetăţile, îi va erta de moarte şi-i va dărui. Şi aşa au eşit némţii din cetăţ<i>, apoi le-au răsipit, cum s-au scris mai sus.

Într-acest an au venit şi Dosoftei mitropolitul din pribegie, la Dumitraşco vodă şi l-au închis în mănăstire la Sveatîi Savva, de au şezut cîtva.

10 Într-acest an au început a umbla şi tractate de pace cu léşii, care au fost trimis Miron Costin vornicul de doao ori. Iară cînd au fost vara 7183 <=1675> sultan Mehmet s-au rădicat cu toată putérea sa de au mers la Umani, în Ţara Căzăcească, trecînd Nistrul pe la Soroca. Atunce au mers şi Dumitraşco vodă de au făcut pod mereu peste
15 Nistru; şi de acolo s-au întors înapoi la scaun. Atuncea au mers şi Duca vodă cu munténii. Şi mergînd Împărăţiia au luat Umanii şi alte cetăţ<i> şi au făcut multă pradă şi robie şi mult sînge de creştin s-au vărsat. Iar cetăţile ce le-au luat le-au stricat pînă în pămînt. Ci de acolo bolnăvindu-se împăratul s-au întors fără véste, de n-au ştiut nimenea
20 pe unde s-au întors. Iar veziriul s-au învîrtejit pe la Hotin şi, luund
f. 126v Prutul în jos,/ s-au întors la Odriiu.

DUMITRAŞCO VODĂ SCOATE HÎRTII ÎN ŢARĂ.

Iară cînd au fost iarna 7184 <=1676> au scos Dumitraşco vodă hîrtii, eşind acea pomană în ţară de atuncea, de umbla oamenii toţ<i>
25 cu peceţile lui Dumitraşco vodă, precum dau turcii iuva haraci în Ţara Turcească. Şi acéstia tot pentru lăcomiia banilor le făcea, ca să nu scape nici bogat, nici sărac. Şi cîţ<i> bani veniia din ţară nu-i da la vistierie să-i strîngă, după obiceaiul ţărîi, ce-i număra el singur şi-i strîngea în casă la dînsul.

30 Şi tot într-această iarnă la Bogoiavlenie <=Bobotează> s-au strîns călugării la Iaşi, după obiceaiu. Ci în loc de ospăţ ce au domnii de-i ospetează a dooa zi, i-au băgat pe toţ<i> în temniţa Iaşilor, dîndu-le pricină că au venit tîrziu.

Scos-au din închisoare pre Dosoftei mitropolitul şi l-au pus iar la
35 scaunul lui. Iar pre Theodosie, ce-l făcuse el mitropolit, l-au închis iar la Mănăstirea Sfîntului Savva. Alţii zic că l-au băgat în temniţă supt oltariu.

Într-acestaş an, primăvara, au trimis Împărăţiia pe Şişman Ibraim paşa, făcîndu-l sarascheriu la Juravna şi Duca vodă cu
f. 127 40 munténii. Unde acolo s-au pogorît/ şi Ioan Sobeţchii, craiul leşesc. Şi acolo s-au aşezat pacea cu léşii care s-au ţinut pînă la vrémia Beciului.

---

12 *ad. marginal* Sultan Mehmet au luat cetatea Umanii, 7183 A // 22 *lipseşte* D/ *ad. marginal* Dumitraşco,7184 A // 34 *ad. marginal* Dumitraşco vodă pune mitropolit pe Dosithei şi pe Theodosie închide A // 39 *după* Juravna *ad.* şi împreună cu Selim Gherei han D //

www.dacoromanica.ro

Într-acest an, la avgust, fost-au mare moarte de ciumă în Iaşi, de au eşit şi Dumitraşco vodă la Galata şi au şezut cu corturile. Iar la septe<m>vrie 7184 <=1676> au sosit Şişman Ibraim paşa, viind de la Juravna la Ţuţora. Şi avînd poruncă de la Împărăţie ca să mazilească pe Dumitraşco vodă, l-au chiemat la Ţuţora şi după trei zile l-au mazilit, dîndu-l la închisoare la Deli başa. Iar pe Duca vodă, domnul muntenesc, încă de la Hotin l-au slobozit paşa şi, lovind pe Siret, s-au dus la scaunul său în Bucureşti. Iar pe Dumitraşco vodă Cantacuzino l-au dus mazil la Ţarigrad, domnind ani 2./

f. 127v

MOLDAVIA.

Vl<ea>to 7184,1676. DOMN 55. DOMNII 61. Cap 55. ANTONIE RUSET VODĂ, UNUL NUMIT CU ACEST NUME, CARELE MAI NAINTE S-AU CHIEMAT CHIRIŢA DRACON.

După ce au mazilit Împărăţiia pe Dumitraşco vodă, au dat steag de domnie lui Chiriţa Dracon Ruset, carele ş-au pus numele de domnie Antonie vodă. Şi purcegînd de la Odriiu au venit la Galaţ<i>, unde i-au eşit înainte toată ţara şi boiarii, împreună cu fiiu-său Alexandru, ce fusése la zilele lui Petriceaico vodă slugear mare. De la Galaţi au mers pînă la Tîmpeşti, din jos de Tecuci, pe Bîrlad. De acolo au luat Siretul şi pe la Tîrgul-Frumos au întrat în Iaşi dechem<vrie>, <loc gol> zile. Şi domnind peste iarnă cu pace, iar despre primăvară s-au apucat să lucréze la Bisérica lui Sfetii Nicolae, cea de lîngă curtea domnească, fiind biserica descoperită şi clopotniţa stricată. Deci cu toată userdia s-au apucat şi au tocmit clopotniţa şi au săvîrşit şi zidul împrejurul biséricii, la văleat 7185 <=1677>. Făcut-au şi o fîntînă în zidul
f. 128 biséricii despre poarta/ cea mare a curţii cei domneşti, aducînd apă pe urloae de departe, la care au fost ispravnic Abaza clucériul. Şi au zugrăvit peste tot pridvorul lui Sfetii Nicolae, apoi au zugrăvit şi bisérica pe din lăuntru.

Trimis-au în Ţara Leşască de au adus sfétnice de aramă de céle mari şi alte vase de argint au făcut, care sînt şi acum în S<fe>tii Nicolae. Aşijderea au făcut şi ceardacurile céle înalte despre casa cea mică domnească, cu multă cheltuială, ca la Ţarigrad. Şi ş-au făcut şi grobniţă în S<fe>tii Nicolae, în lăuntru, dară n-au avut parte ca acéia, în care grobniţă s-au îngropit mai pe urmă Cantemir vodă, cum va arăta la rîndul său. Apoi s-au apucat de au făcut şi zid împrejurul Mănăstirii Sfetii Savvei, dară n-au ajuns nici pre jumătate să-l facă. Şi ar fi şi mai făcut multe lucruri bune în ţară, că era un domn milostiv şi îndurătoriu; numai ţara n-au avut noroc să domnească mult. Că pizmaşul diavolul pururea iaste neiubitoriu de binele creştinesc.

Deci cînd au fost văleatul 7185 <=1677>, primăvara, s-au scornit

---

3 *ad.marginal* Moldavia A // 10-13 De domnia lui Antonie Ruset vodă, carele mai nainte se numea Chiriţe Draco D // 28 *ad. marginal* pridvodul A // 41primăvara vara D / *ad. marginal* Antonie, 7185 A //

www.dacoromanica.ro

f. 128v oaste asupra Cehrinului şi au orînduit Împărăţiia iarăş<i> pe/ Şişman Ibraim paşa, cu mulţi paşi şi cu multă putére turcească şi Gherei han cu tătarîi, orînduind şi pe Antonie vodă cu moldovénii, fiind hatman Gavriil Costache, mergînd şi Duca vodă cu munténii. Şi trecînd Nistrul pe la Tighina au mers la Cehrin. Şi au bătut Cehrinul <loc gol> zile şi neputîndu-l lua, l-au lăsat.

Spun că au fost eşind cazacii de au fost scoţind pe turci din meteréze şi le-au fost dînd cu stupi vii din cetate în cap. Ci neputînd dobîndi cetatea într-acea vară s-au întors oştile iar înapoi pe la Tighina şi slobozind pre domni au venit fieştecarele la scaunul lui.

Iar la anul 7186 <=1678> au chiemat împăratul la Poartă pe Alexandru beizadea, feciorul lui Antonie vodă, carele era călăreţ bun şi curvariu foarte. Pe multe locuri lua fétele oamenilor cu sila. La băuturi era liubovnic şi la alergături de cai. Însă nu pîrîia pre nimeni la tată-său; de nu grăia de bine pre om, iar de rău nu grăia.

Duca vodă, domnind în Ţara Muntenească era munténii sătui de dînsul. Că începuse a să certa, mai vîrtos Şerban vel log<ofătul> cu fraţii lui. Duca
f. 129 vodă prepunea, iar nu putea prinde nimica. Ci la/ această oaste de la Cehrin au cercat Duca vodă pre boiarii de Moldova. Ci unii îl priimiia. Iar cercînd pe Gavriliţă hatmanul, zicîndu-i aşa: „Antonie vodă iaste mazil, ci pe cine vor pofti, ca să-l silească el să-l scoaţă la domnie", i-au răspuns Gavriliţă hatmanul: „De ştii, măriia ta, că iaste adevărat mazil, siléşte măriia ta să ne fii domnu; iar de nu, să nu-l amésteci măriia ta, că iaste un domn bun." Soliia aceasta o purta Antiohie Jora, ce era postélnic la Duca vodă, nepot de sor<ă> lui Gavriliţă hatmanul.

Antonie vodă, întorcîndu-se de la oaste, au ernat cu pace pînă despre primăvară. Iar cum s-au dezvărat, fiind văleatul 7186 <=1678>, s-au rădicat însuşi veziriul Cara Mustafa paşa de au purces la Ceahrin. Şi într-acea vréme iar au mers Antonie vodă cu moldovénii şi Duca vodă cu munténii. Şi trecînd Nistrul pe la Tighina au mers la Cehrin la iulie 11 zile şi au bătut cetatea 37 de zile şi au luat-o duminecă av<gust> 18. Ci bătîndu-se turcii la cetate, după cîteva zile, iată, le vine véste la veziriul cum că vine de peste Nistru Popovici Samuil, hatmanul căzăcesc, cu oaste într-ajutor cetăţii. Dar mai bine de n-ar fi venit, că mai multă stricăciune s-au făcut. Deci caplan paşa şi cu tătarîi
f. 129v au trecut apa Chesmenului / pe podurile ce făcuse unul Antonie vodă şi altul Duca vodă, mergînd ca să ţie calea lui Popovici hatmanul să nu treacă Niprul. Ci nimic n-au putut să-l sprijinească, că îndată au înfrînt pe turci şi pe tătari. La acel războiu s-au rănit şi caplan paşa, luundu-i cazacii şi corturile şi l-au gonit pînă la apa Chesmenului.

Veziriul, văzind că vin bătuţ<i>, au stricat podurile ca să nu treacă. Ci cazacii, cum au sosit, îndată le-au tocmit la loc şi ş-au pus tabăra împotriva cetăţii, peste Chesmen, despre răsărit. Şi aşa au şezut vreo săptămînă. Ci unii zic să fie ajuns veziriul cu bani la Popovici; că

---

13 *după* sila *ad.* însă a oameni proşti D // 16 *ad. marginal* Duca, 7185 A // 19 *ad. marginal* Duca vodă cearcă pre boiari ca să-l priimească domn la Moldova A // 30 *ad. marginal* Turcii au luat Cehrinul A // 34 Nistru] Nipru D //

www.dacoromanica.ro

turcilor le perise nădéjdea de a luaré cetatea. Numai poate fi că au fost voia lui Dumnezeul; că într-o noapte au legat cazacii tabără şi au fugit şi îndată au trecut tătarîi după dînşii de i-au petrecut cale de o zi. Iară alţii zic că au fost sminteala cetăţii într-acesta chip: Cum au sosit Popovici cu cazacii s-au schimbat polcurile de au întrat oaste proaspătă în cetate şi cei vechi să iasă afară. Şi aşa, de bucurie, au început a să cinsti cu băuturi, după obiceaiul lor, nebăgînd seamă şi văzînd ajutoriul, neavînd
f. 130 grije s-au dat după beţii./ Ci turcii, prinzînd limbă şi înţelegînd de beţiia cazacilor, îndată au dat mare năvală şi luînd cetatea. Şi mai fiind un şanţ în lăuntru, în cetate, încă au mai ţinut într-o zi şi într-o noapte. Ci l-au luat a dooa zi în vărsatul zorilor. Însă zic unii că au fost eşit într-acea noapte cazacii şi moscalii, ce au fost într-acel şanţ, can cu fuga. Şi deaciia au întrat turcii la zio. Ci au mai şezut veziriul de au spart cetatea pînă în pămînt, care nu s-au mai făcut pînă astăz<i>.

De acolo s-au întors veziriul pe unde fusése Umanii şi venind pe la Soroca au întrat în Ţara Moldovei.

Atunce, la întoarcerea veziriului, au început unii din boiari a amesteca şi a pîrî pe Antonie vodă. Din care era Buhuş hatmanul şi altul încă, pre carele treacă-l condeiul mieu. Ce i-am văzut osînda, perind nevinovat, de alţi domni. Însă tot prin mijlocirea Ducăi vodă şi cu îndemnarea lui. Ci după obiceaiul turcilor, ce au făcut un Mihnea vodă din Ţara Muntenească, carele au scos ochii turcilor să facă al treilea an mucaremea, adecă înoire domniei, pentruca să ia bani. Deci venind veziriul la sat la Chişinău au mazilit pe Antonie vodă şi au pus
f. 130^{v} caimacami pe Ghinghea vornicul şi pe Sandul Buhuş hatmanul./ Iar pe Antonie vodă puindu-l veziriul în hiară l-au luat cu sine. Şi mergînd boiarii după dînsul, Miron logofătul, Dubău visternicul, Costandin postélnicul, Ghioca vtorii log<ofăt> şi alţii mai sprinteni, unii trăgea să fie Duca vodă domnu la Moldova, alţii zicea pe un Ieremia, ce era boiari de ţară; Ghioca log<ofătul> umbla şi pentru sine, dar foarte pre ascuns, iar la arătare umbla pentru Duca vodă.

Mînat-au şi Duca vodă pe nişte boiari moldovéni ce era pribégi în Ţara Muntenească, ca de să va scăpa de domnia Ţărîi Munteneşti să fie la Moldova, precum să va arăta la rîndul său.

Acest Antonie vodă era om creştin, bun, blînd şi milostiv, cu puţin nu ca vrédnicul de pomenire Iliiaş vodă Alexandru, ce am scris mai sus, nelacom, bun la judecăţ<i>, liubovnic. Boiarii era foarte desfătaţ<i>, cu primblări şi cu veselii.

Iar după ce s-au aşezat Duca vodă la scaun, au şi trimis boiari şi pe altă ţară la Poartă de au pîrît pe Antonie vodă, făcînd Duca vodă şi acest obiceaiu, să pîrască pe domnu daca să mazilésţe, şi l-au băgat la mare nevoe cu pîra la turci. Că l-au muncit cu multe féliuri de munci. Trestii pe supt unghii i-au băgat. Datu-i-au de au înghiţit un nemeteţ
f. 131 uns şi trăgîndu-l afară i-au adus maţele la gură şi alte munci/ ca să dea

---

13 *ad. marginal* Turcii răsipesc Cehrinul A // 20 nevinovat, *marginal între paranteze:* Miron log<ofătul> A // 24 *ad. marginal* Vezirul mazilésţte pe Antonie vodă A // 24 *ad. marginal* Antonie, 7185 A // 42 *ad. marginal* Turcii căznesc pe Antonie vodă A //

www.dacoromanica.ro

bani. Ci el bani nu strînsése. Una, că lacom nu era, alta că găsise ţara stricată de la domnia lui Dumitraşco vodă Cant<acuzino> Răul, de cînd ernase tătarîi în ţară. Şi după ce l-au muncit, ce au găsit i-au luat totul. Aşa i-au fost mulţemita ticălosului Antonie vodă de la moldovéni, care vedem că de atunce pînă acum tot osînda lui tragem, că din zi în zi tot la rău păşim şi cîţ<i> au fost la acea pîră, mai cu toţ<i> osîndiţ<i> i-am văzut.

Iar Antonie vodă, după ce au scăpat din muncile şi închisorile turcilor au şezut la casa sa în Ţarigrad, fiind şi el din ţărigrădéni, om de frunte. Şi trăind pînă la a dooa domnie a lui Dumitraşco vodă, i s-au săvîrşit viaţa acolo, trăind cu multă lipsă în casa sa.

Poate să fie tras osînda şi Antonie vodă pentru fiiu-său Alexandru beizadea, de care am pomenit şi mai sus, pentru desfrînate faptele curviei, ce lua fétele oamenilor cu sila, neavînd nici de cătră tată-său <nici o frică>. Şi au domnia ani 2./

f. 131v

VALAHIA.

Vl<ea>to 7187, 1679. DOMN 48. DOMNII 54. Cap 48. ŞERBAN VODĂ CANTACUZINO, AL DOILEA CU ACEST NUME, FECIORUL LUI COSTANDIN POST <ELNICUL>, CE ERA BOIARI DE ŢARĂ.

Mare şi întunecat nor şi plin de fulgere şi de trăsnete au căzut pe Ţara Românească, Şerban vodă, carele ca cu nişte trăsnete cu răutatea lui au spart şi au dezrădăcinat multe case de boiari şi de slujitori şi de săraci. Şi pe mulţi au omorît, cu multe féliuri de cazne şi pedépse i-au sărăcit, precum istoriia în jos va arăta. Ci dară pentru păcatele oamenilor, sau pentru alte judecăţ<i>, care ştie singur Dumnezeu, au luat Şerban vodă domnia Ţărîi Rumâneşti.

Şi mai nainte au trimis pre nepotu-său Costandin Brîncoveanul cu schimni aga, ca să apuce scaunul şi să rădice pre Duca vodă să-l ducă la Moldova. Şi poruncise să fie caimacami cu Badea vornicul şi cu Hriza vistiiariul şi să îmblînzească norodul, atîta pe cei mari, cît şi pe cei mici, să se bucure şi să se veselească toţ<i> de venirea domnului.

f. 132 Şi aşa au făcut, că cu toţii să bucura şi mulţi/ (cum auziiam), carii nu avea vin, bea apă, pentru sănătatea lui Şerban vodă şi juca, chiuia, atîta îi amăgise pre toţi în boeriia lui, cît îi orbise, de nu ştiia ce fac. Ci bucuriia lor s-au întors în deşert şi la mare întristare.

Însă viind Brîncoveanul, cum s-au zis, şi ducîndu-se Duca vodă din scaun au trimis boiarii caimacamii de au venit doamna lui Şerban vodă şi mumă-sa, doamna Ilinca, de la Ruşciuc, eşindu-i boiari,

---

8 *ad. marginal* Antonie, 7185 A // 15 *lipseşte* Şi au domnit ani 2 D// 16 *ad. marginal* Valahia A// 16-20 Domniea lui Şărban vodă, leat 7187 P// 21 *ad. marginal* Şărban vodă să pune domnu A// 28 *ad. marginal* Trimite pre Costandin Brîncoveanu cu schimni aga, turcul, să-l rădice la Moldova A// 30 *ad. marginal* caimacamii A// 39 *ad. marginal* Doamna lui Şerban vodă vine de la Ruşi la Bucureşti, 7187 A//

www.dacoromanica.ro

jupînése, înainte. După acéia şi domnul au venit pe la Bobotează, de au întrat în scaun, pe la Bobotează, cu pompă, precum iaste obiceaiul domnilor. Décii cu blîndéţe dentîi s-au arătat tuturor, boerind şi pre cei ce nu-i iubiia, pentru pricina aceasta ca doar ar aduce şi pe Ivaşco clucériul Băleanul şi pe Staico păharnicul, pribégii, ce era în Moldova.

Şi aşa trecînd cîtăva vréme. Décii primăvara i-au venit poruncă să meargă la oaste, să facă o cetate, Dogancale, şi, gătindu-se, s-au dus cu turcii şi, făcîndu-se cetatea, s-au întors îndărăt la scaon. Deacum înainte să încep durerile. Că la întoarcere au zis Drosului serdariul să se gătească să meargă în ţară mai nainte, cu trebi. Şi s-au gătit, dîndu-i
f. 132[v] cărţi/ şi slujitori şi pe Alivérde tătarul cu cîţ<i>va tătari, tot tîlhari, şi-l învaţă în tainä să-l ducă pînă la Bîrlad şi să-l dea în lături de drum, să-i taie capul şi să ia capul pentru credinţa şi să se facă că au pribegit în Buceac şi pînă nu-l va chiema cu cărţi, să nu vie. Şi, viind, să zică către boiari cu<m> au fugit Drosul serdariul. Acest meşteşug făcea Şerban vodă, ca să nu se spară boiarii, să fugă.

După ce au sosit Şerban vodă la Iaşi, l-au poftit Duca vodă să-l ospătéze. Încă dupe cale, la întoarcere, să făgăduise Şerban vodă că va mérge la ospăţ. Şi s-au gătit Duca vodă cum s-au căzut de ospăţ. Iar cînd au fost în zioa acéia s-au rădicat Şerban vodă şi au purces spre ţară şi n-au priimit ospăţul. Pricina aceasta era că avea nădéjde să ia pe pribégi ori cu voe, ori în putére. Dară Duca vodă nevrînd să facă obiceaiu rău ca să-i dea, le-au dat cale de s-au dus şi s-au ascuns. Aceasta auzind Şerban vodă, că nu sînt în Iaşi, ci s-au ascuns la ţară n-au priimit nici ospăţul, ci au venit în ţară.

Duca vodă încă ş-au strîns boiarii lui de s-au ospătat toată zioa acéia, cu zicături şi cu tunuri. Iar Şerban vodă, viind la Focşani, au poruncit de au închis pe Vîlcul vornicul la Bucureşti. Şi după ce au
f. 133 venit în scaun au trimis pe Ghinea căpitanul cu 30 de slujitori/ de au luat pe Pătraşco căpit<anul> Urzicianul de l-au dus la Sneagov Mănăstirea. Acolo cu munci groaznice muncindu-l, pe urmă l-au spînzurat. Iar pe Vîlcul vornicul l-au judecat în multe rînduri; dară fără de nici o cuviinţă era judecăţile, că vină nu-i afla nimica, precum nici altora. Şi după cîteva judecăţi ce i-au făcut, l-au mutat la Sneagov şi acolo cu multe cazne l-au omorît.

Întru acéste vremi şi Duca vodă la Moldova au avut gîlceavă despre boiarii lui, care cu îndemnăturile lui Şerban vodă (precum pre urmă s-au dovedit) s-au sfătuit boerimea să se scoale asupra domnului, să-l omoare pe dînsul şi pe toată casa lui. Şi făcînd pecétia lui Dumitraşco vodă, care era mazil în Ţarigrad au pecetluit cărţi şi scriia

---

2 *ad. marginal* Şărban vodă vine în scaun, 1680, <sic> ghe<arie> 6 A// 6 *ad. marginal* Şerban vodă mérge la oaste, 1680 A// 13 *ad. marginal* Drosului tae capul Şerban vodă A // 17 *ad. marginal* Duca vodă poftéşte pe Şerban vodă la ospăţ şi făgăduiaşte A // 19 *ad. marginal* Duca vodă să gătéşte A // 21 *ad. marginal* Şărban vodă nu mérge A // 20 *ad. marginal* Şerban vodă închide pe Vîlcul vornicul A // 30 *ad. marginal* Şerban spînzură pe Pătraşco Urziceanul A // 35 *ad. marginal* Şerban vodă omoară pe Vîlcul vor<nicul> la Sneagov A // 36 *ad. marginal* Moldovénii sfătuesc să omoară pe Duca vodă A //

www.dacoromanica.ro

călăraşilor şi altor slujituori ca despre partea lui Dumitraşco vodă cum i-au dat împăratul domniia; ci să prinză pre Duca vodă să-l închiză la Suceava. Şi au mers cu cărţile un Bogdan, cu alt boiariu şi le-au dat lăpuşnénilor şi orheianilor. Şi s-au rădicat cu toţii de au venit pînă la Ţuţora. Acolo, tăbărînd, s-au dus căpitanii să întrébe pe hatmanul Buhuş ce învăţătură va să le dea. Şi fiind hatmanul cumnat cu Duca vodă şi neştiind de nimica de lucrul acesta, îndată s-au dus la domnu şi i-au spus povéstea./

f. 133v Şi auzind Duca vodă de la hatmanul pricepură că iaste ficleşug. Şi întrebînd, cine i-au rădicat, ei au spus: cutare şi cutare boiariu. Décii au gătit Duca vodă pe Gheorghiţă Ciudin stolnicul şi l-au trimis cu mulţi slujitori şi au prins pe acei boiari. Şi înţelegînd de la dînşii că Ghioca, visternicul cel mare, au fost capul sfatului îl închide şi pe dînsul. Măcar că toţ<i> era amestecaţ<i>, afară din Buhuş hatmanul şi Miron logofătul, dară pentru ca să nu să facă zarvă mare i-au tăcut pe aceia. Numai pe aceşti 3 boiari care am scris mai sus că i-au închis, pe aceştea i-au judecat şi i-au scos înaintea porţii de le-au tăiat capetele. Acolo, cînd vrea să-i tae, au zis cei doi să tae înţîi pe Ghioca, că el au făcut aceasta şi el vrea să fie domnu. Şi aşa au făcut. Că întîi pe dînsul l-au tăiat, apoi pe cei doi boiari. Décii toţ<i> ceialalţi s-au aşezat.

Iar aicea în ţară Şerban vodă, pe la Sfetii Theodor, în săptămîna cea dintîi a postului celui mare, au închis şi pe Hriza vistiiariul puind pricina ca să-i ia seama de vistierie şi nădăjduind că va găsi bani mîncaţ<i> ai ţărîi. Carii luîndu-i boiarii lui Şerban vodă seama, în cîtăva vréme s-au aflat bani ai Hrizii vistiiariul chieltuiţ<i> pentru
f. 134 ţară,/ t<a>l<eri> 30.000. Care văzînd Şerban vodă că nici cu aceasta nu-l poate dovedi să-i facă rău, au început alta. Au zis dă zahareaoa ce s-au dus la Cameniţă precum ar fi fost rea. Ori bună, ori rea de au fost, o didése boiarii şi rudele lui, iar el numai Hrizii vistiiariul îi găsiia vină. Şi i-au dat poruncă să împlinească acei t<a>l<eri>, 41.000, de la casa lui; şi-l îngroziia cu munci groaznice. Décii ce să facă, ticăitul, de nevoe s-au îndatorit şi au dat al lui ce avea şi ş-au vîndut satele şi moşiile şi ţiganii şi au plinit banii.

După ce au dat Hriza vistiiariul această sumă de bani ce s-au zis mai sus, l-au scos den chisoare; cu ce socoteală, Şerban vodă va şti şi sufletul lui. Şi numai 11 zile l-au lăsat slobod, dară cu pază de departe, să nu să priceapă, şi iară l-au închis. Şi la a dooa închisoare mai multe cazne i-au făcut şi multe otrăvi i-au dat să-l omoară. Dară nu-l putea omorî cu otrăvile, precum într-o scrisoare a Hrizii vistiiariul s-au văzut scrise, cu mîna lui, cîte otrăvi i-au dat şi nu-l putea omorî. Care văzînd că cu de acéstia nu-l poate omorî, să facă voia lui, cu altă moarte groaznică l-au omorît, de ş-au plinit voia tirăniei lui.

f. 134v Jupîneasa, dară şi copiii, rămîind în sărăcie, iară nu i-au/ lăsat în odihnă, ci totdeauna în pază de slujitori să afla zioa şi noaptea şi le

---

7 *ad. marginal* Duca vodă prinde pe 3 boiari carei au fost mai vinovaţ<i> şi-i tae A// 14 *ad. marginal* Şerban vodă închide pe Hriza vist<ernic> şi-l pradă. 7189 A// 31 *ad. marginal* Şerban vodă căznéşte şi omoară pe Hriza vistiiariul, 1679 A//

www.dacoromanica.ro

cerea bani pe-ntreg. Ei văzînd că nu vor putea trăi şi încă aflînd de unii, alţii, că vor să piară, au luat pre Dumnezeu într-ajutoriu şi pentre paznicii ce era împrejurul casei lor au eşit şi nu i-au priceput, orbindu-i Dumnezeu. Şi au încălecat de cu seară şi la miezul nopţii au trecut pe ghiaţă în Ţara Turcească.

A dooa zi înţelegînd Şerban vodă de fuga lor s-au turburat foarte, ca un lup turbat. Şi în toate părţile au trimis căpitani cu slujitori ca să-i prinză, sau să-i omoară unde-i vor ajunge. Dară trecuse, cu ajutorul lui Dumnezeu, şi nu i-au găsit, măcar ca şi în Ţara Turcească au trimis gonaci şi făgăduiale la paşi, la muselimi, la cadii, ca de-i vor prinde să le dea mari daruri. Dară unde va Dumnezeu să păzească, omul nu poate să-i strice. Ci au scăpat şi s-au dus la Odriiu şi la Ţarigrad şi de acolo în Moldova, la Duca vodă şi la ceilalţi boiari pribégi ce era acolo fugiţ<i> de frica lui Şerban vodă.

Aceasta aşa trecînd, Şerban vodă nu înceta de a face rău cu morţi. Că într-al doilea an acesta au trimis şi pe Radul vistiariul ocnariul de l-au spînzurat în Tîrgul Ocnii, de poarta casei lui. Şi au trimis şi pe
f. 135 feciorul Drosului serdariul, tînăr,/ săracul, la ocnă şi legat l-au slobozit într-o ocnă pustie. Acel sfîrşit au luat, ticăitul, fiind gîde Cobza Dumitraşco căpitanul. Mai avea o fată, Drosul. Şi pentru ca să-i stingă neamul lui, şi pe acéia au omorît-o, trimiţind nişte siiméni, hoţ<i> de ai lui.

De acéstia multe făcea Şerban vodă, care de s-ar fi scris cîte una pare-mi-se că n-am avea hîrtie să le rînduim toate. Că de om nici cum nu-i era milă, ca de o pasăre; îndată îl omorîia, ori de au avut vreo pizmă pe dînsul din boeriia lui, ori de i s-au părut ceva bănuială pe cineva, ori l-au pîrît cineva, precum mulţi oameni răi sînt în Ţara Rumânească, îndată fără întrebare, fără judecată, îi omorîia tirănéşte. Pentru dăjdi ce să zic, care mai nainte [mai nainte], făr<ă> cît ştiu foarte bine că în anul dintîi au luat din ţară 2.000 de pungi de bani, iar al doilea 3.000, al treilea şi mai mult, cît răsuflau boiarii, slujitorimea, birnicii, nu avea. Ci bătuţi, căzniţi în toată vrémia îş<i> vindea moşiile, ţiganii, viile şi tot ce avea, de le cumpăra Şerban vodă şi ai lui. Iar săracii plîngea şi pliniia tot ce le cerea. Că era legaţ<i> de stîlpii ce era înfipţi la puşcărie, în lăuntru şi afară, de-i bătea cumplit pe boiari, pe căpitani, pe slujitori, pînă i-au sărăcit pe toţ<i>. Şi carii
f. 135^{v} cum scăpa, umplea ţările, carii nu muriia de bătăi şi de cazne./ Însă cei ce era fugiţi la Moldova, boiari, slujitori, căpitani, s-au rugat Ducăi vodă să le fie într-ajutor şi ei să meargă la turci, să facă jalbă de jafurile ce face Şerban vodă ţării. Şi le-au dat ajutoriu, bani şi oameni să-i poarte şi s-au dus la Ţarigrad. Dară n-au folosit nimica, că într-alt chip au curs lucrurile, precum mai jos istoria va arăta.

Întru acéste vremi au venit poruncă Ducăi vodă din Moldova să

---

2 *ad. marginal* Vist<sic> Hrizii vist<ierul> cu copiii fuge la Moldova A // 15 *ad. marginal* Şerban vodă spînzură pe Radul vist<ierul>, ocnariul, 1680 A // 19 *ad. marginal* Şerban vodă aruncă într-o ocnă pustie pe feciorul Drosului A // 23 *ad. marginal* Şerban, 7188 A // 43 *ad. marginal* Duca vodă să duce la Ţarigrad, înoiaşte domnia şi ia hătmăniia cazacilor A //

www.dacoromanica.ro

meargă la Poartă, să-ş<i> înoiască domniia şi să-i dea şi hătmăniia Ţărîi Căzăceşti ca să strîngă pe cazaci de pe unde vor fi răsipiţi şi să-i aşaze pe la locurile lor; că uneori să închina alteori rădica cap, şi odihnă nu mai avea. Ci au socotit de i-au dat pe seama domnului de Moldova. Carele mergînd la Ţarigrad, şi domniia Moldovei i-au înoit şi hătmăniia cazacilor i-au dat şi cu multă cinste s-au întors la ţara lui.

Numai avea mîhnire pentru fie-sa Ecaterina, care fusése mai nainte logoditǎ după Ştefan, feciorul Radului vodă Leon. Că trecînd vréme multă logodiţ<i> şi murind Radul vodă, auziia Duca vodă că Ştefan logodnicul fétei, are politie proastă, ci vrea să strice logodna şi să dea pe fie-sa altuia. Şi încă adusése pe un Iordache Muselim, grec de la Ţarigrad, bogat, să facă nunta. Ci aceasta înţelegînd Ştefan beizadea,
f. 136 că va să-i mărite logodnica,/ au dat jalbă la împăratul şi au făcut ferman la Duca vodă să-i dea pe fie-sa lui, daca s-au logodit şi să o ducă la Ţarigrad. Şi cînd au mers Duca vodă la Ţarigrad i-au căutat să ducă şi pe fie-sa, cu moaşe-sa Dabijoae. Şi au nevoit Duca vodă în tot chipul să o mîntuiască de Ştefan beizadea, dară n-au putut. Ci la întoarcere, cînd au venit la Moldova, l-au luat şi pe dînsul. Deci, mergînd în ţară, au făcut nuntă domnească, precum s-au căzut, cu toată ţara, fiind soli de la léşi, de la unguri, de la munténi şi i-au împreunat după lége, precum era şi logodiţ<i>.

Întru această ducere a Ducăi vodă la Ţarigrad şi boiarii munténi, slujitorii, căpitani, făcîndu-se ca la 300 de oameni, cu ajutoriul Ducăi vodă, dîndu-le bani şi călăuz<ă> pe Alexandru armaşul Burnaz, au purces de s-au dus la Ţarigrad, să facă jalbă, pentru răotatea ce făcea Şerban vodă ţărîi. Iar Şerban vodă, înţelegînd de aceasta, au trimis boiari de ai lui cu cărţi, de pîrîia pe Duca vodă că nu-l lasă în pace, ci strînge marghioli şi-i trimite cu banii lui să-l pîrască; şi altele ca acéstia. Decii veziriul, fiind priiaten mai bun lui Şerban vodă, decît Ducăi vodă, au poruncit prin caimacamul Ducăi vodă, să întoarcă oamenii înapoi, să nu iasă să pîrască pe Şerban vodă, că pe urmă nu va
f. 136^{v} fi bine./ De aceasta înfricoşîndu-se Duca vodă au poruncit tuturor de s-au întors iar la Moldova. Şi Şerban vodă, înoindu-ş<i> domniia, au rămas iară domnu. Duca vodă, după ce au făcut nunta fie-sa, Ecaterinei, s-au dus în Ţara Căzăcească La Nemirova, unde iaste scaunul hatmanilor. Acolo au pus polcovnici, judecători, logofeţ<i>, după obiceaiurile lor şi peste toţ<i> mai mare (adecă în locul lor) au pus pe un Iane, grec, carele ştiia limba lor căzăcească prea bine şi l-au numit hatman. De care lucru s-au bucurat foarte cazacii şi s-au strîns pînă la un an de au umplut satele, tîrgurile, de oameni. Duca vodă, după aşezămîntul ce l-au făcut, s-au întors iar la Iaşi.

Întru acéste vremi şi Emericul Tucheli grof s-au rădicat cu o samă de unguri împotriva némţilor. Care cerşind ajutoriu de la turci (cu făgăduială că va închina ţara ce va dobîndi), i-au dat turci<i> ajutor şi din Ţara Muntenească oşti, cu Ianoş serdariul Coţofeanul şi din

---

26*ad. marginal* Şerban, 7188 A // 42 *ad. marginal* Lucruri streine A //

www.dacoromanica.ro

moldovei oşti cu Gheorghiţă Ciudin serdariul, care multe cetăţi ale lui au luat şi mai multe ale lui Racoţ<i>, ţiind aceste Tucheli muiarea lui Racoţ<i> Ferenţi şi le-au supus supt ascultarea lui. Décii, viind toamna, s-au întors fieştecare pe la locurile lor.

După acéia cînd întra al cincilea an al domniei lui Şerban vodă au
f. 137 rădicat sultan Mehmet turcul mare oaste împotriva némţilor,/ fiind Leopold împărat nemţesc, poruncind hanului să rădice toată tătărîmea, de petutindeni. Aşijderea turci<i> de la răsărit, de la apus s-au rădicat. Décii amîndoi domnii rumâni, craiul unguresc şi Tucheli grof cu oastea lui şi toţ<i> s-au împreunat la Beligradul turcesc. Acolo au rămas împăratul, turcul. Iar Cara Mustafa veziriul, luund toate oştile s-au dus drept la Beciu, unde iaste scaunul chesariului Leopold şi de toate părţile bătea cetatea. Iar tătarîi i-au slobozit în pradă cît au ajuns cale de 3, 4 zile mai sus de Beciu şi mulţime de oameni au tăiat şi au robit, fiind némţii neînvăţaţ<i> de a vedea robii, ci şedea toţ<i> pen casele lor; pre carii găsindu-i, tăia-i, robiia-i cumplit.

Leopold chesariul văzînd această nevoe ce căzuse pe ţara lui, neîncrezindu-se numai în oştile lui, au trimis de grab la Sobeţchii, craiul leşesc şi la toţ<i> léşii cu rugăciune să facă bine să-l ajute la această primejdie ce i-au venit. Şi îndată s-au rădicat craiul cu 30.000 de léşi, oaste aleasă, şi au venit de s-au împreunat cu oştile nemţeşti, fiind cap tuturor oştilor craiul.

S-au pornit cătră turci, pre carii găsindu-i supt Beci, prinzind şi turcii véste s-au gătit de războiu şi le-au eşit înainte să nu-i lasă la
f. 137v cetate, pînă vor lua cetatea;/ că-i slăbise rău cu tunuri, cu lagumuri ce dedése în 63 de zile, dară nu i-au putut opri. Ci dînd războiu tare, în 5, 6 ceasuri au biruit creştinii pe turci; şi au început a fugi, lăsînd toate cîte au avut, corturi, avuţii, zaharéle, dobitoace şi altele. Acolo au rămas şi inicerii în şanţuri, pre carii găsindu-i oştile pre toţ<i> i-au omorît, ca pre nişte dobitoace.

Décii după izbîndă au întrat craiul în cetate şi mare cinste i-au făcut oştile. Şi împreunîndu-se cu craiul s-au sărutat şi îndoită mulţămită i-au făcut, de ajutor ce i-au dat; şi dăruindu-l împărătéşte s-au dus la ţara lui. Iară turci d-abia au aflat odihnă la Beligrad. Creştinii n-au mai încetat, ci au luat de la turci atuncea şi Ostrogonul, Hatvarul, Seghetul.

Împăratul turcesc fiind la Odriiu şi înţelegînd de această nenorocire ce au avut oştile lui la Beciu, puind vina veziriului, care şi oastea aceasta cu îndemnarea lui s-au făcut şi ispravă după pofta lui n-au făcut, au trimis ferman de l-au sugrumat şi i-au belit capul, ducîndu-l pentru credinţa să-l vază cu ochii împăratul. Iar în locul lui au pus vezir pe Cara Ibraim paşa caimacamul şi oştile s-au răsipit în ernatec./

f. 138 Mai nainte dară de perirea veziriului, Şerban vodă şi Duca vodă, pacea şi dragostea cea mincinoasă ce o ţinea într-ascuns, atunce au eşit la ivală. Că Şerban vodă au tras la judecata veziriului pe Duca vodă,

---

6 *ad. marginal* 7192, cînd au mers sultan Mehmet cu oaste la Beciu A // 18 *ad. marginal* Duca vodă să judecă la veziriul şi închide pe Şerban vodă ca să dea bani A //

www.dacoromanica.ro

aruncîndu-i prihăni că au luat din ţară multe pungi. Duca vodă încă au muncit de s-au îndreptat. Şi au rămas Şerban vodă în deşert şi l-au şi închis veziriul pentru o samă de bani; şi, neavînd să-i dea, au făcut zapis la mîna veziriului cum, mergînd în ţară, să-i trimiţă. Şi aşa l-au slobozit din închisoare.

Iar Duca vodă s-au dus pen Ardeal la ţara lui. Ci şi ţara nu o au găsit precum o au lăsat. Că moldovénii ş-au adus domn din Ţara Leşască pe Petriceaico vodă şi s-au nebunit cu toţii. Adus-au şi cazaci de s-au făcut mare grămadă şi s-au dus în Bugeac (fiind hanul cu tătarîi la Beci) de au făcut multe réle. Pe doamnă-sa o au găsit fugită la Brăila de nevoia răzmeriţelor ce să aţiţase în ţară. Duca vodă încă nu cuteza să meargă la scaun, fiind Petriceaico vodă cu oştile acolo, ci şedea la Domneşti, satul soacră-sa, doamnei Dabijoaei, pre carele fără veste au venit oştile de la Petriceaico vodă de l-au lovit în zioa de Crăciun, cînd şedea la masă. Şi fiind oştile lui risipite în sat, pe la gazde, negata,/
f. 138v l-au luat de l-au dus în sus, spre Ţara Leşască. Cap oştilor era Dimidinschii, reghimentariul de la Sneatin şi Banschi, nepot lui Petriceaico vodă. Într-o sanie cu pae l-au pus, avînd numai un covor şi o perină şi doi cai răi, unul negru, altul alb, cu hamurile de trei. Din toată avérea lui cu atîta l-au dus în Ţara Leşască.

Doamnă-sa venise la Focşani. Ci auzind de luarea domnu-său, s-au dus în Ţara Muntenească. Acest sfîrşit au dat şi Duca vodă.

Iară hanul, viind din oastea Beciului la Bugeac şi văzînd nebuniile moldovénilor şi ale cazacilor ce făcuse în Bugeac, au trimis pe fiiu-său cu tătari şi au îmbulzit pre moldovéni şi pe cazaci lîngă Prut. Acolo i-au tăiat, i-au robit, i-au înecat în Prut. Cei puţini, ce au scăpat cum au putut, s-au dus la Iaşi la Petriceaico vodă; carii cu toţii, de frică, au luat calea Suceavei, fără zăbavă, şi s-au dus în Ţara leşască.

Această ispravă au făcut moldovénii cu Petriceaico vodă, care şi mai nainte au fost domnu la Moldova. Dară rea chivernisală făcea ţărîi. Era om fără frica lui Dumnezeu, jecaş, curvariu, mincinos şi alte réle avea într-însul. Că oştile îmblînd prin ţară au adus mare foamete ţărîi, cît şi om pe om mînca. Ci cei ce au văzut ne-au spus că au văzut carne
f. 139 de om friptă în cuptoriu şi vrea să o mănînce nişte oameni de cei ce/ n-avea ce mînca. Şi au fost adus înaintea domnului şi pe oamenii ce vrea să o mănînce şi carnea de om friptă.

Şi nici o umilinţă n-avea înaintea norodului, ci mai cumplit s-au făcut. Că într-acea mare foamete trimitea slujitori şi unde găsiia pîine, ori de ce fel, o lua de o băga în curtea domnească şi de acolo o vindea cu mare preţ. Ci cei săraci, neputînd ajunge preţul cu bani muriia de foame (cum am văzut şi noi cu ochii noştri acéste ce scriem) şi nu să temea nimic de păcat. De ar fi luat pîine de la acei ce au din destul şi să dea celora ce n-au, acéia ar fi fost dumnezeiască iconomie şi i-ar fi ertat Dumnezeu păcatele cîte ar fi avut. Dară nu făcea aşa, ci munciia

---

11 *ad. marginal* răzmireţelor A // 15 *ad. marginal* Léşii, viind hoţéşte, au luat pe Duca vodă A // 29 *după* vodă *ad.* că au făcut nevoe ţărîi, iar nici un folos n-au făcut. Turcii, auzind că s-au robit Duca vodă, au pus domn Moldovii pă Dumitraşco vodă P //

www.dacoromanica.ro

să facă avuţie cu nedreptate şi lăsa săracii de muriia de foame.

DUCA VODĂ SĂ TOCMÉŞTE CU LÉŞII SĂ SE RĂSCUMPERE DIN ROBIE.

Duca vodă, fiind rob în Ţara Leşască, s-au tocmit cu craiul într-o sută de pungi de bani, cu scule ce-i va da şi să-l sloboază. Şi au trimis la Ţarigrad la doamnă-sa pe Anastasie vistiiariul şi pe Cîrstea vătaful, nepotul Ducăi vodă, ca să facă acei bani cu sculele şi să-i aducă de grab şi să-l scoaţă din robie. Doamnă-sa au umblat can încet (din ce
f. 139v pricină, ia va şti)./ Şerban vodă încă i-au zăticnit de i-au zăbovit multă vréme la Bucureşti (că trimisése pe Ghinea căpitanul la léşi să pue nevoinţă să omoară pe Duca vodă). Tîrziu i-au slobozit de s-au dus la Ardeal, la Bistriţă. Acolo au rămas Năstasie vistiiariul cu banii, iar Cîrstea vătaful s-au dus cu cărţile şi cu véstia banilor să spue că au adus banii (că vrea să dea banii la hotar şi să-l ia pe Duca vodă iar la hotar să nu să facă înşelăciune). Însă cum au sosit Cîrstea la Liov, unde era Duca vodă şi i-au dat cărţile şi au început a ceti pînă la a triia carte, numai ci au căzut pe laviţă şi au început a să văeta, dară limba-i perise şi mîinile nu le putea să le mişce. Décii l-au rădicat şi l-au pus în pat. Acolea trei zile au zăcut şi au murit.

Cei mai mulţi zic că Şerban vodă, prin mijlocul unor léşi, să-l fie otrăvit. Cu această moarte s-au sfîrşit şi acest domnu. Iar banii şi sculele ce era la Bistriţa ungurească i-au luat ungurii de i-au mîncat toţ<i> şi n-au mai căutat nimeni, că n-au mai putut. Ghinea căpitanul lui Şerban vodă, ce era timis la léşi, ispravă ca aceasta făcînd, au purces să vie în ţară. Dară în Ardeal l-au lovit boală fără, leac şi la Făgăraş, zăcînd, în cîtăva vréme negrindu-i şi picioarele şi tot trupul de viu, au dat sufletul dracului. Pre acest Ghinea îl avea Şerban vodă
f. 140 ucigătoriu de boiari,/ carele cînd muriia, văzîndu-şi trupul negru, au fost zicînd că-ş<i> véde păcatele cu ochii.

Întru acéste vremi şi Papa paharnicul Buicescul, unindu-se cu cîţ<i>va boiarinaşi de faţă, s-au dus să pîrască pe Şerban vodă de hain şi de răotăţi ce face ţărîi. Iar Şerban vodă, avînd pe Cîrstea postélnicul Scordoc capichehaia, i-au scris să cheltuiască cît va putea şi să-l ia. Şi mergînd Papa paharnicul la veziriul, cîte au ştiut le-au zis. Dară au biruit banii şi l-au dat legat şi pe el şi pe ceialalţi, de i-au adus la Şerban vodă. Ci pe Papa l-au ertat, au din porunca veziriului (au din rugăciunea surori-sa Maricăi Filipeasca) şi l-au lăsat viu; iară pe ceilalţi i-au omorît.

Întru acest an au venit poruncă lui Şerban vodă să margă cu Suleiman paşa serascheriul la Cameniţă, că venise léşii. Decii cu mare grije mergea, cît s-au şi bolnăvit, eşindu-i numele la turci de ficlean. Iară slujindu-i norocul şi banii, nici un rău n-au păţit, ci încă priiaten

---

2 *lipseşte* P // 3 *ad. marginal* Duca, 7192 A // 19 *ad. marginal* Moare Duca vodă la închisoare în Liov A // 30 *ad. marginal* Papa pah<arnicul> şi cu alţi boerenaşi să duc la Poartă să pîrască pe Şerban vodă A // 39 *ad. marginal* Şerban vodă mérge la Cameniţă, 7192 A //

www.dacoromanica.ro

prea bun l-au făcut, cît în multe trebi i-au fost ajutoriu, şi cît au fost serascheriu, şi cît au fost vezir. Şi cu bună samă au adeverit că au fost poruncă la serascheriul, întîlnindu-se cu Şerban vodă, să-l ia şi să-l trimiţă la Poartă. Dară apoi, împrietenindu-se cu Şerban vodă, i-au dres lucrurile despre Poartă, cu scrisorile lui şi au venit iară la scaun, vésel./

f. 140v Într-acest an, avînd turcii războiu cu némţii, iară îi bat némţii şi le i-au multe cetăţ<i>, mai numite acéstia Visegrad, Vacinul, Peştea.

Iară întru acest an Apafi Mihai, craiul Ardealului, au cerut de la Turc de au moit crăiia fiiu-său, carele îl chiema iară, pe numele tătînesău, Apafi Mihai. Şi strîngîndu-se toată ţara de Ardeal în Beligrad şi viind turcul cu caftan şi cu carte împărătească şi cu daruri, mare cinste i-au făcut. Şi pentru bucurie ce avea au poruncit în tot ţara să dea cu tunurile la 12 ceasuri, vréme de namiazi, cînd au îmbrăcat caftanul; şi aşa au fost. După acéia, dîndu-i daruri ce s-au căzut, l-au trimis iară îndărăt.

Iar într-acest an în Ţara Ungurească de Sus multe cetăţ<i> au luat némţii de la turci: Solnocul, Aradul şi altele ce nu s-au numit aicea.

Pe acéste învrăjbindu-se Şerban vodă cu Dumitraşco vodă, vărusău din Moldova, au fost îndemnat Şerban vodă pe o samă de boiari moldovéni de au fugit aicea în ţară: Gavriliţeştii şi Cantemir serdariul şi alţii. Décii Şerban vodă, prin mijlocul lui Suleiman paşa serascheriul, au mazilit pe Dumitraşco vodă şi au pus domnu Moldovei pe Cantemir serdariul. Au îmbrăcat caftan de domnie la Baba, de la serascheriul şi au fost domnu 7 ani şi au murit în domnie./

f. 141 Întru acéste vremi au încunjurat némţii cetatea Buda şi de trei părţi o bătea. Şi făcînd multe meşteşuguri şi cu multă vărsare de sînge, în scurtă vréme o au luat-o de la turci, stăpînind-o turcii 145 de ani, pînă acum ce o au luat-o némţii. Această cetate au fost scaunul crailor ungureşti. După acéia Turcul iară au făcut gătire de oaste împotriva némţilor şi au trimis pe Suleiman Paşa veziriul cu mulţime de turci şi găsindu-se cu némţii în cîmpii Mohaciului, atîta l-au bătut pe veziriul, cît n-au ştiut cum s-au întors. Carele mergînd la Ţarigrad, împăratul i-au tăiat capul. Iar némţii au luat cetatea Osecul. Şi mergînd gheneraliul Dunevald la slovéni, toată slovenimea o au luat de la turci şi cetăţi Petrevaradis, Valpod, Oracoviţ, Poşega. Şi Lotaringul herţegul cu mare oaste au venit în Ardeal şi pen toate cetăţile au pus oşti împărăteşti. Şi într-acéste vremi Iosif, fiiul lui Leopold împăratul nemţesc, la Pojun strîngîndu-se ghiuluş de toată ţara s-au coronat craiu unguresc şi au luat oştile lui Egherul şi Muncaciul. Iar în al doilea an dupe coronaţie au luat creştinii Secheşfeirvar, carii zic sîrbéşte

f. 141v Beligrad. Tot într-acest an Carafa gheneral au luat cu bătaie Lipova/ şi bavarul herţeg cu bătaie şi cu multă vărsăre de sînge au luat Beligradul turcesc. Tot într-această vară Badensis herţeg, la Bosna mare tabără turcească au bătut, au spart, şi partea cea mai multă de Bosna o au

---

16 *după* îndărăt *ad.* Nemţii creştini iar bat pă turci la Ostrogon şi au luat cetatea pînă a doao zi, cu mare vărsare dă sînge şi au mai luat şi Uivarul P //

www.dacoromanica.ro

supus creştinilor.

PENTRU NUNTA CE AU FĂCUT ŞERBAN VODĂ FIICEI SALE, DOMNIŢEI ZMARAGDEI.

Întru acest an <7193 = 1685> Şerban vodă au făcut nuntă mare şi cinstită, măritînd pe fie-sa Smaragda dupe Grigorie post<elnicul> Băleanul, aducînd sol din Ardeal pe Betlen Elec, despre partea craiului, şi de la Cantemir vodă, domnul Moldovei, Velicico hatmanul, fratele lui Miron logofătul, cu care-i mare veselie au avut. Pentru că această fiică a lui Şerban vodă fiind şi frumoasă şi înţeleaptă foarte şi tată-său o iubea. Şi s-au nevoit multă vréme ca să-i găsească soţ asémene cu ia, de bun neam, frumos, înţelept. Şi negăsind aicea în ţară, fiind acest cocon de boiariu de ţară pribag în Ardeal, iar pentru frica lui Şerban vodă şi fiind în casa lui Apafi Mihai postélnic, auzindu-i-se politiile şi frumoséţea şi înţelepciunea, au pus în gînd să-l aducă să-l facă ginere. Şi trimiţind pe Costandin căpitanul Filipescul/
f. 142 (fiind văr cu muma lui Grigorie Băleanul), acolo unde era lîngă craiul, l-au pornit şi l-au adus în ţară şi i-au dat pe fie-sa nevastă; carei atîta să potrivise în toate amîndoi, cît gură nu poate să spue frumoseţile lor şi înţelepciunile lor şi toţi îi fericiia. Dară scurtă bucurie au avut, săracii. Că cinci luni numai au fost amîndoi. Decii viindu-i Zmaragdei boală grea şi fără leac, au murit. Şi o au îngropat cu cinste mare la Mănăstirea Cotroceanii. Iară Grigorie postélnicul Băleanul au rămas întristat şi în cerneală cu tot neamul lui.

După ce au trecut cîtăva vréme după moartea Smaragdei, fétii lui, au eşit în primblare la Fîntîna Réce. Şi trimiţind păharnicii cu ogari şi cu copoi să vinéze crîngurile de prin prejur şi el şedea de priviia de la cort, au prins cîţ<i>va epuri. Şi, aducîndu-i înaintea lui, au împărţit boiarilor cîţ<i>va şi cîţ<i>va i-au dat la cuhnie. Şi în cei de la cuhnia domnească s-au nemerit o epuroaică cu pui în pîntece. Caré spintecîndu-o, au găsit un puiu gata să-l féte şi cu doao capete şi cu 4 picioare denainte. Unul trăgea într-o parte, altul într-alta, îmbinate trupurile la mijloc şi îmbinătura nu să cunoştea. Care aducîndu-l la domnu, fiind şi patriarhul Dionisie Şeroglan şi Ianache logofătul
f. 142^{v} Cariofil să miră de ciudă ca acéia ce să fie. Şi tîlcuind unii într-un fel, alţii într-alt/ fel, nimeni n-au putut nemeri, fără numai Cacavela dascalul. Céle ce au zis, acélia s-au şi izbîndit mai cu vréme.

Aceasta au zis, că din neamul lui Şerban vodă vor să se rădice doao capete, să stea împotivă unul, altuia. Unul să tragă într-o parte, şi altul într-alta. Şi va fi mare stricăciune pămîntului acestuia, de vréme ce acest semn ciudat s-au găsit în ţara aceasta. Şi aşa s-au întîmplat. Că după moartea lui Şerban vodă s-au rădicat acéste 2 capete: Costandin vodă despre turci şi Bălăceanul, ginerile lui Şerban vodă despre némţi.

---

2 *lipseşte* P / *ad. marginal* Şerban, 7193 A // 24 *ad. marginal* Şerban, 1681 A// 28 *ad. marginal* O epuroaică cu un puiu cu 2 capete şi cu 4 picioare A // 31 Unul] Un cap P // 37 *ad. marginal* Şerban, 7187 A //

www.dacoromanica.ro

Şi încuncişaţ<i> fiind unul altuia, au cursu multe réle şi stingere pămîntului, precum la domniia lui Costandin vodă mai pre larg scrie. Cine va vrea să citească, va vedea şi faptele ce au făcut şi prorociia Cacavelii, cum s-au izbîndit.

Întorcîndu-se domnul la Bucureşti de la Fîntîna Réce şi trecînd cîtăva vreme, iată véste vine de la banul Vintilă de la Craiova, că Veterane gheneraliul tréce pe la Cerneţi cu oştile nemţeşti, cu gînd ca acela ca să ernéze în Ţara Rumânească. Care véste auzind Şerban vodă, îndată au gătit pe Costandin Brîncoveanul log<ofătul> şi alţi boiari cu daruri şi cu rugăciune să facă bine să treacă în Ardeal. Carele
f. 143 luund darurile şi priimind şi rugăciunea, au trecut/ în Ardeal, petrecîndu-l cu cinste pînă la hotar.

După aceasta Şerban vodă văzînd că némţilor le merg lucrurile înainte, de biruesc pre turci şi le iau cetăţile, ţările, au socotit, cu ai lui fraţi şi unde să trimiţă, la Beciu, la chesariul, soli cu cărţi despre toată ţara, să se închine chesariului şi să ceară oşti ajutoriu împotriva turcilor, ca să dezlipească ţara de cătră turci şi să o lipească lîngă chesariul. De care pe turci îi amăgiia (ca un ficlean) cu cărţile lui, scriindu-le că va să trimiţă soli la némţi ca să îndemnéze şi să se roage ca să se facă pace între împăraţi, să nu mai fie vărsare de sînge. Şi altele ca acéstia, cu care adormiia pe turci. Turcii încă fiind supăraţi de atît<e>a războaie ce au făcut, fără noroc, şi gîndind că le voiaşte binele, i-au dat voe să trimiţă soli. Şi au trimis patru boiari: pe Iordache spătariul, fratele lui, pe Şerban comisul, pe Costandin aga Bălăceanul, ginerile lui, pe Şerban căpitanul, nepotu-său. Şi purcegînd şi ducîndu-se pe cale, Şerban vodă aicea să bolnăvéşte, în luna lui octo<m>vrie. Şi dintr-acea boală au şi murit, la oct<omvrie> 30 de zile. Şi l-au îngropat la Cotroceani.

Eşit-au cuvînt atunce şi zicea cei mai mulţi den oameni că l-au otrăvit Costandin stolnicul, frate-său, şi Costandin Brîncovanul, logofătul,
f. 143v nepotu-său. De care vreun adevăr/ nu să poate găsi, ci era îndoire: sau va fi, sau nu va fi. Iară tîrziu, prin multă vréme trecută, s-au dovedit acest lucru. Că însuşi Costandin stolnicul au mărturisit că el au omorît pre frate-său Şerban vodă, precum vom scrie înainte, mai pre largu.

Însă după Şerban vodă au pus domn pe Costandin vodă Brîncovanul, domnind Şerban vodă ani 10./

f. 144

MOLDAVIA.

Vl<ea>to 7187, 1679. DOMN 55. DOMNII 62. DUCA VODĂ, CU A TREIA DOMNIE, CÎND S-AU MUTAT DIN ŢARA MUNTENEASCĂ LA MOLDOVA.

După ce s-au fost mazilit Duca vodă de la Cameniţă, cum s-au scris

---

13 *ad. marginal* Şerban, 7180 A // 37 *ad. marginal* Moldavia A // 37—40 De a tria domnie a Ducăi vodă, cînd s-au mutat din Ţara Muntenească la Moldova, veleatul 7187, dechemvrie 6 zile D //

www.dacoromanica.ro

mai sus, şi ducîndu-se la Ţarigrad cu toată casa lui, au şezut acolo un an, mazil. Decii i-au dat domniia la Ţara Muntenească. Domnit-au şi acolo ca la 5 ani şi au sugrumat pe trei boiari: pe Papa vel vistiiar, pe Goiţă vel căpitan de margine şi pe Voico, boiar mai de jos; însă cu divanul judecaţ<i>.

Ci nepărăsită locomia Ducăi vodă, cum zice un cuvînt, că lupul părul îş<i> schimbă, iară firea ba. De care văzîndu-l munténii la atîta lăcomie, că Duca vodă trăsése pre unii din munténi de-i făcuse ai săi: pe Băleanul cel bătrîn şi pe Staico păharnicul. Avea şi cîţ<i>va din greci, iar mai vîrtos pe Cupăreşti, că să îngrădise cu dînşii.

Era Cupariul cel bătrîn unul din ţarigrădénii cei de frunte, capichehaia şi Lascarache, feciorul lui era spătariu mare, fiind om mîndru şi trufaş, pre carele nu putea să-l sufere unii din munténi nici într-un chip. Era şi un fecior al lui, anume Iordache, postélnic mare, carele <ţinea> pe Maria, fata Dabijoaei, sor<ă> doamnei Ducăi vodă.
f. 144^{v} Ci/ acesta n-au fost supărătoriu, ci pizma frăţîne-său îl acoperiia şi pre dînsul. Mai era şi altul, Scarlatache, ce era gramatic.

Deci văzînd munténii, ales un neam ce le zicea Şeităneştii, cum că Duca vodă ş-au lărgit mîinile spre lăcomie, carii nu mai putea să mai rabde, au început a să cerca. Ci can simţind şi Duca vodă, iar Cantacuzinii ş-au cerşut voe la un Sfetii Nicolae, avînd praznic Şerban log<ofătul>, la satul său de la Drăgăneşti. Ci pizmaşii lui au îndemnat pe Duca vodă de au trimis ca să-i prinză pre toţ<i>. Ci unora le-au făcut Dumnezeu cale, de au scăpat în Ţara Ungurească. Mihai biv spătariu scăpase din rădvan, ducîndu-l la Cocorăşti, ţiindu-i jupîneasa lui poala tîmbariului de spre partea ce era paznici (fiind domnia acolo fugiţ<i> pentru mare ciumă ce era în Bucureşti). Iar Matei aga, de la Ruşi, au prins véste şi au fugit în Ţara Ungurească, iar Iordache biv post<elnic> la Moldova şi cu Matei Filipescul biv vt<ori> post<elnic>. Iar pe Şerban logofătul şi pre Costandin stolnicul, carele ţinea pre nepoata Ducăi vodă, i-au prins. Ci scăpînd ceialalţi fraţi ai lor, i-au căutat Ducăi vodă a slobozi pre acei doi, lăsîndu-i iarăşi la locul boeriei lor. Ci puindu-se încă mai mare cuţet la inima lor, acesta cerca şi zioa şi noaptea.

Duca vodă mergînd cu porunca Împărăţiei la Cehrin al doilea rînd,/
f. 145 iar pe Şerban logofătul s-au temut a-l lua cu sine la oaste, că-i era veziriul mare priaten, cît şi la a dooa domnie a lui Grigorie vodă acest vezir Cara Mustafa paşa, fiind caimacam îl ascunsése.

Ci într-acea vréme făcea Duca vodă casele céle domneşti din Bucureşti şi pusése ispravnic pe Şerban log<ofătul> ca să le isprăvească; care fără zăbavă, pînă la întoarcerea de la oaste, le-au gătit (Zic să fie zis atunce Şerban log<ofătul>: bune case de un domnu tînăr). Ci gîndul lui nepotolindu-se, fiind sufletul lui amărît de binele Ducăi vodă, deci tot au cercat vréme.

Iar cînd au fost la septe<m>vrie în 10 zile 7187<=1678>, făcîndu-şi Şerban logofătul din Bucureşti calé că mérge la o moşie a sa la

---

6 *ad. marginal* Duca, 7187 A // 22 pizmaşii] mizmaşii A // 44 *ad. marginal* 7187 A //

www.dacoromanica.ro

Cotroceani (unde apoi la domnia sa au făcut o mănăstire foarte frumoasă) şi de acolo au fugit cu toată casa lui la Giurgiov. Şi scăpînd peste Dunăre, îndată au început a ajunge la veziriul cu pîră asupra Ducăi vodă şi asupra lui Lascarache spătariul. De care veziriul aruncînd vina lui Lascarache, au trimis de l-au luat de lîngă Duca vodă şi l-au băgat în hiară; şi cu multă cheltuială au eşit.

Deci Duca vodă înţelegînd de fuga lui Şerban vodă şi văzind şi închisoarea lui Lascarache, socotind că nu va mai putea să domnească în Ţara Muntenească, îndată s-au ajuns cu o samă de boiari moldovani şi au
f. 145v început a umbla pentru domnia Moldovei,/ precum s-au pomenit mai sus. Că atunce mazilise Cara Mustafa veziriul şi pe Antonie vodă. Deci tot într-acest an, la noem<vrie, loc gol> zile, i-au sosit caftan Ducăi vodă de l-au mutat domn la Moldova. Iar în locul lui au pus domnu munténilor pe Şerban log<ofătul> Cantacuzino, de carele destul scriu létopiseţele munteneşti cît au fost de bătrîn şi lacom la sînge. Că pre mulţi boiari mari şi mici i-au omorît, fără vină, cu multe feliuri de cazne.

Iară Duca vodă, mutîndu-se din Bucureşti, au sosit la Iaşi dechem<vire> 6. Ci, cum s-au aşezat la domnie, au lăsat ţara în odihnă pînă la vrémia sécerii. Şi au plătit şi mucaremeoa cu bani din casa lui (adecă înoirea domniei). Cu divanurile făcuse mare volnicie ţăranilor. Şi aşa au domnit peste iarnă, cu pace. Iară în primăvară au săvîrşit de zugrăvit şi bisérica lui S<vea>tii Nicolae, de zugrăvit pe din lăuntru, cîtă rămăsése neisprăvită de Antonie vodă de la ferestri în jos.

Deaciia i-au venit poruncă de au trimis oaste la Doghet, cu Jora hatmanul; că atuncea să făcea nişte cetăţi aproape de Nipru, Doan Ghecet, pe Nipru.

În al treilea an din domnia Ducăi vodă să înmulţiră nevoile ţărîi cu carea ce veniia de la turci, avînd Împărăţiia multe şi dése războae în
f. 146 toţ<i> anii, cu toţi megiiaşii de prin prejurul împărăţiei sale./ Şi fiind şi Moldova supusă de tot otomanilor, Duca vodă încă mazilindu-se de toate ori de la Împărăţie, iară într-u<n> rînd scoţindu-l şi ţara cu ruşine, precum scrie mai sus, el iarăşi avînd mare credinţă la Poartă pentru slujbă dreaptă ce făcea agarénilor, că nu să hainiia să se ducă printr-alte ţări, la alţi domni, deci pentru acéstia, dîndu-i domniia ţărîi, încă i-au mai dat turcii şi Ucraena, Ţara Căzăcească, supt ascultarea lui, precum mai înainte vom scrie. Deci domnind el deodată amîndoao ţările, Moldova şi Ucraena, avînd el pe Moldova mare mînie şi pizmă véche, una pentru ruşinea ce-i făcuse, de-l scosése din domnie, a dooa că şi din firea lui era şi pizmătariu, îndelungaret la mînie şi lacom la avuţie, şi el şi doamna sa, şi îndată au aflat pricină, că era meşter şi isteţ la fire, zicînd că are Împărăţiia multe trebi şi-i cére de la ţară mulţi bani; şi aşa îndată au scos dări multe, fără seamă, pe boiari şi pe ţară, nelăsîndu-se nimic mai jos de cum au fost tovaroşul lui (Dumitraşco vodă Cantacuzino atheista), că au scornit şi Duca vodă mortasipiia în ţară şi au făcut obiceaiu de au dat şi boiarii

---

7 *ad. marginal* Duca, 187 <sic> A // 17 *ad. marginal* Duca, 7188 A // 25 hatmanul, *corectat* sărdariul A // 27 al trailea A // 35 *ad. marginal* Duca, 7188 A //

www.dacoromanica.ro

cei mari şi mănăstirile gorştină de oi. Că de lăcomie mare ce avea, ca să
f. 146v tot mai strîngă bani mai mulţi,/ şi domn era, şi visternic mare, şi
neguţătoriu, şi vameş. Că toată hrana tuturor luase el şi doamna sa, de
precupiia toate cîte era şi de la sine din casă unde, ce trebuia, ţărîi. Apoi
rînduia de plătiia vistieriia de la ţară pentru bani şi altele. Doamna-sa de
altă parte cîrciumăriia bucatele din casă, pîinea ori pe unde avea şi
băutura şi pocloanele ce le veniia, la Beci. Încă făcea boi de negoţ şi
mînca iarna fînéţele săracilor, cu boii lor, pînă să vindea aceia; apoi să
apuca de alţii. Numai o bunătate avea amîndoi între dînşii, că era foarte
curaţ<i>; cum, să zice, în casa lor vrea putea cînta sfînta Liturghie. Însă
numai pentru curăţiia grăim aceasta.

Iar la noem<vrie> 2, 7188<=1679> au tăiat Duca vodă pe trei boiari:
pe Vasilie Ghioca, vistiernicul cel mare, pe Gheorghiţă Bogdan, vel
jicnicear şi pe Lupul ce fusése sluger al doilea la domniia lui Dumitraşco
vodă. Iar povéstia acestor boiari au fost aşa: văzind mare lăcomia Ducăi
vodă s-au vorovit cu Ghioca visternicul şi cu Răcoviţeştii, că unul din
Răcoviţeşti, Ion paharnicul, îi era cumnat, şi cu Ion spătariul, feciorul
lui Postolache Milescul spătariul şi făcînd cărţi cu iscălitura lui
Dumitraşco vodă într-acesta chip, să se scoale asupra Ducăi vodă ca să-l
f. 147 prinză,/ gîndind că vor priimi ei, ca şi dîntîi, cînd Hînceştii într-a doa
domnie s-au rădicat asupra Ducăi vodă. Ci îndată au făcut ştire lui Buhuş
hatmanul şi lui Nicolai Racoviţă vel logofăt. Că zisése Lupul slugériul că
iaste şi cu ştirea lui Racoviţă log<ofătul>. Ci atunce, îndată i-au căutat
<a> face ştire Ducăi vodă; că deşi îndemnase, iar ca să-şi scutească viaţa
au dat ştire, precum s-au şi întîmplat. Iar mai mult din înţelepciunea
Ducăi vodă, decît din meşterşugul lui. Că îndată au răpezit Duca vodă pe
Gheorghiţă Ciudin, serd<ar> la Orheiu, de au prins pe Lupul slugériul şi
l-au adus la Iaşi. Şi într-acea zi au închis şi pe Ghioca visternicul şi pe
Bogdan jicnicearíul.

Şi decii au trimis de l-au întrebat, dîndu-i strînsoare, înfricoşîndu-l
că-l vor muncii; şi atunce au vădit pre toţ<i>. Atunce au închis şi pe Ion
Milescul. Iar pe Racoviţă n-au lăsat să-l ivască, precum au fost şi el la
acéle amestecături, ţiindu-i trei zile închişi. Iar la noem<vrie> 3 i-au
scos pe cîte trei şi după judecata divanului le au tăiat capetele la fîntînă.
Iar pe Ion Milescul mai pe urmă l-au ertat.

Fost-au la acea faptă a Ghiocăi la prepus şi Gavriliţă vornicul ţiindu-i
Gheoca o nepoată de sor<ă>. Ci Duca vodă l-au aflat drept, neatins
nimica. Şi fiind în acea dată la ţară, i-au scris carte ca să vie. Şi după trei
zile, sosind Gavriliţă vornicul la Iaşi, l-au îmbrăcat cu contăş cu soboli./
f. 147v Şi tot într-acest an au trimis Duca vodă la Donie, fiastrul Hînculuí,

---

12 *ad marginal* Duca, 7188 A // 19 *după* vodă[1] *ad.* ales iscălitura o au făcut-o Ioan Milescul. Şi aşa trimeţînd Gheuca visternicul pe Lupul sulgerul la orheeni şi la lăpuşneni cu acea carte, zicînd că i de la Dumitraşco vodă D // 28 *ad. marginal* Duca vodă închide pe 3 boiari, 7188 A // 33 *ad. marginal* Tae pe trei boiari A // 35 *după* ertat *ad.* Şi au şezut trupurile cele tăiate pînă în sară la fîntînă; de aciia i-au dat de i-au strîns şi i-au îngropat: pe Gheuca visternicul la biserica lui Danco, eară pre Bogdan jicniceriul l-au dus la casa lui, la Iveşti, de l-au îngropat D // 39 contoş A // 40 *după* an *ad.* în luna lui dechemvrie 11 zile D //

www.dacoromanica.ro

ce era staroste la Putna. Şi de la Focşani, aducîndu-l pînă la Tîrgul Frumos, Roşca aga l-au sugrumat în curţile domeşti, dupe obiceaiul muntenesc ce au luat de la turci, fără nici o vină, ci tocma în pizma ce să rădicase ţara pe dînsul.

DE COMETA, STEAOA CEA MARE, CE S-AU ARĂTAT PE CERIU ÎN ZILELE DUCĂI VODĂ.

La anul 7188<= 1680>, dechem<vrie> 10 zile s-au arătat pre ceriu o stea cu coadă, căriia îi zic latinii cometa, adeca mătură. Şi cu lungimea ei cuprindea jumătate de ceriu. Începîndu-se întîi de gios, dintr-o stea, despre partea Ţărîi Ungureşti, între amiazi şi între apus, apoi pe zi ce trecea tot să urca pe ceriu, suindu-se în sus cătră amiazănoapte şi de napoi să scurta, mergînd spre amiazănoapte, precum iaste umbletul ceriului, învîrtindu-se cu stélele ceriului cătră apus. Şi aşa au trăit 7 săptămîni şi 4 zile, pînă la fev<ruarie> într-o zi; de aciia s-au stins şi au perit. De care mulţi astronomi strîngîndu-se printr-alte ţări au făcut prognitic ce să va lucra în lume dupe acea urmare. Care apoi curînd dupe acea cometa s-au scornit vrajbă mare de oşti mai la toate împărăţiile şi ţările ce să hotărăsc cu turcii. Iar mai
f. 148 vîrtos turcii şi cu némţii,/ precum scrie mai jos.

Tot într-acest an, fiind bisérica de lîngă feredeu bătrînă şi véche, de demult, şi răsipită au stricat-o Duca vodă de tot şi au zidit-o din pajişte, cum iaste acum. Însă mai vîrtos o au făcut doamna Anastasia, puindu-i hramul Stretenia Domnului nostru Iisus Hristos, la care au fost mai nainte s<vea>tii Ioan Botezătoriul. Şi au fost ispravnic Pătraşco jicnicériul.

Într-acest an început-au Duca vodă a umbla să ia şi Ucraina de peste Nistru, fiind o samă de cazaci supt ascultarea Turcului. Că după ce <au> luat turcii Cehrinul, precum s-au pomenit la domnia lui Antonie Ruset vodă, au fost cuprins turcii toată Ucraina, pînă la Nipru şi au fost <pus> şi hatman la Nemirova, pre Iuraşco, feciorul lui Hmil cel mai mic decît Timuş, carele fiind hatman vreo doi ani, multe răotăţi au făcut oamenilor, băgîndu-i prin puţuri şi alte pedépse, tot ca să dea bani; şi pre un Stamatenco, ce era grec, însuşi cu sabiia, din picioare, l-au făcut bucăţi.

După ce ş-au isprăvit Duca vodă pentru Ucraina, la iunie, au purces la Ţarigrad cu toţi boiarii cei mari, pe porunca ce-i venise de la
f. 148^{v} Împărăţie, la sărutarea poalei Împăratului, pentru Ucraina./ Şi au dus şi pe fie-sa, domniţa Ecaterina, la Ţarigrad, că avea mare pîră de feciorul Radului vodă, fiind logodită cu dînsul; şi apoi, dintr-o boală, eşise şi din minte, iar mai pe urmă să îndreptase. Că ori de feliu era aşa, ori dintr-acea boală; că umbletul lui nu-l arăta a fi deplin înţelept. Şi în tot chipul au silit Duca vodă şi n-au putut; ci numai i-au căutat a-l face ginere.

---

7 *ad. marginal* 1680 A // 24 *ad. marginal* Duca, 7188, 1679 A // 27 *ad. marginal* Duca, 1679 A // 28 *ad. marginal* Lucruri streine A //

www.dacoromanica.ro

Într-acest an, av<gust> 9, au fost mare cutremur de pămînt, cît au căzut şi icoanele jos din bisérici şi vasele din poliţa de pin casele oamenilor. Şi huetul veniia despre amiazănoapte. Iar după acéia să vezi răutăţi în ţară despre domnie şi prăzi şi robii de oşti păgîne şi leşeşti, şi vărsare de sînge în toate ţările, precum mai nainte vei ceti, la rîndul său.

Iar Duca vodă, fiind la Ţarigrad, i-au dat Împărăţiia şi hătmăniia Ucrainei. Îmbrăcîndu-l cu caftan, dînsu-i şi buzdugan acei ţări, s-au întors la scaun cu mare bucurie, fiind stăpîn a doao ţări. Iar la Ucraina au trimis hatman pe Ianache, ce era vt<ori> postélnic, la Nemirova. Şi de atunce au început a să înălţa şi a să scrie la tituluş „gospodariu Zemli Moldavscoi i Zemli Ucrainscoi"./

f. 149 După acéstia toate făcînd Duca vodă atîta cheltuială cu calea Ţarigradului şi cu hătmăniia Ucrainei şi cu ce au avut cu feciorul Radului vodă, la care pîră eşise de faţă şi fata Ducăi vodă, Ecaterina, cu feciorul Radului vodă, pentru această cheltuială s-au apucat Duca vodă să o scoaţă tot din spinarea ţării.

Iar la luna lui noem<vrie> 4 zile, 7189 <=1680>, au făcut Duca vodă nunta fie-sa, domniţei Ecaterinei, cu Ştefan feciorul Radului vodă, la care nuntă mulţi soli venise. Din Ţara Muntenească au fost Matei Cantacuzino, biv vel agă, cu alţi feciori de boiari, şi din Ţara Leşască şi din Ardeal, cu mari veselii, pînă la doao săptămîni au nuntit. Numai celor de ţară nu le era foarte veselie; că acea cheltuială era tot din spinarea biiatei ţări. Atunce, mergînd vornicii de tîrg Nicolai Ciocîrlan şi Ponici la Duca vodă de i-au cerşut de cheltuială, ca să cumpere céle ce ar trebui ca să facă nişte cuhnii, i-au bătut cu buzduganul pînă la moarte; şi ales pe Nicolai Ciocîrlan, <care> cît l-au dus oamenii lui la gazdă au şi murit; nici un ceas după bătae n-au trăit. Iară Ponici s-au rădicat; ci de tot sănătos n-au mai fost cît au trăit.

f. 149^{v} Şi tot într-acest an au mers Duca vodă la Nemirova, cu doamna sa şi cu ginere-său şi cu multe gloate./ Şi apoi întorcîndu-se pe la Soroca au făcut case domneşti, cu beciuri de piatră, la Ţicănău, împotriva Sorocii, peste Nistru, şi alte case lîngă Peştere, la Buh, aproape de Nemirova. Iar la Nemirova au început a-ş<i> face stupi, vaci, oi, pluguri de boi pe la toate tîrgurile pe de céia parte de Nistru. Dară velniţă de horilcă, de bére şi de altele! Cumpăra miiare şi cea domnească ce era şi o ducea la Ucraina de făcea mieduri şi-l vindea. Şi ori că avea gînd să se mute acolo, cum şi cuvînt între oamenii lui era ca să părăsească Moldova şi să se mute cu toată casa lui la Ucraina şi de acolo să tragă la Moscu. Ci voia lui Dumnezeu nu să potrivéşte cu a oamenilor. Şi precum zice evanghelistul: „Adună, adună şi nu ştie cui".

Duca vodă socotiia că mare agonisită face casei sale cu Ucraina. Iar în loc de agonisită i-au venit mare răsipă, precum vei ceti la rîndul peirei lui.

---

1 *ad. marginal* Duca, 7187 A // 6 *ad. marginal* Duca vodă ia şi hătmănia Ucrainei A // 10 Iane D // 18 *ad. marginal* Duca vodă face nunta fiicei sale, 7189 A // 22 Ardeal, Ţara Ungurească D // 32 Ţicănăuca D //

www.dacoromanica.ro

Tot într-acest an, după ce s-au întors de la Ucraina, aflînd şi el obiceaiul făcut de la Dumitraşco vodă au scos şi el hîrtii pe ţară, foarte mari şi cumplite. Carele întîi, cînd le-au dat pe chipul oamenilor, să părea a fi uşoare. Iar mai apoi, pe cisla lor, au scos alte orînduiale/
f. 150 multe, de au venit argaţilor carii luase hîrtie de 2 lei, pe urmă au dat cîte 10 ug<hi>, şi mai bine. Iară la orînduială au dat cîte 16 ug<hi> şi mai bine. Iar carii luase hîrtii de 4 ug<hi> au dat cîte 32 ug<hi>, alţii au ajuns şi la 60 ug<hi>. Iar cu năpăştile ce au plătit pentru cei fugiţ<i> şi călătorii şi multe necazuri ce au tras bieţii pămînténi, de la un făcătoriu de réle, Duca vodă.

Strînsoare mare pentru bani tuturor făcea, şi boiarilor şi neguţătorilor şi a toată ţara, muncindu-i şi căznindu-i pre toţi, în toate chipurile. Pre unii cu închisori pedepsindu-i, pre alţii cu munca şi bătăi cu buzduganul, pînă la moarte, ucigîndu-i. Nu cruţa nici boiariu, nici sărac, nici ţăran, nici femei, dintre carii şi anume să-i pomenim: pe Toader Paladie, vel vornic de Ţara de Sus, Tudosie Dubău, vel spătariu, Chiriac Sturzea, vel spat<ariu> şi alţi mazili. Era toţi închişi şi puşi la siiméni în hiară.

Pre Ursachie, ce au fost visternic mare, cel vestit de bogat şi de bani în toate părţile, l-au dezbrăcat în piiale şi l-a legat la stîlp, fiind ger şi iarnă. De carele ţiindu-l un an în temniţă şi bătîndu-l la talpe i-au luat 250 de pungi de bani. Pe Ion Isar, visternicul şi pe Andrei Săpoteanul, vornicul de poartă, dezbrăcîndu-i cu piialea goală şi
f. 150^{v} ungîndu-i/cu miiare vara i-au legat la stîlp de-i mînca muştele şi albinele. Dară pre jupîneasa lui Ştefan Brăescul şi pe a lui Bucium, ce au fost medelnicériu şi a lui Stamatie comisul, aceasta fiind a doa vară doamnei, murindu-le boiarii de curînd, <de> la acéle hîrtii, le-au legat şi pre dînsele la puşci, de sta zioa legate, iar noaptea le închidea la odăile siiménilor. Aşa ţiindu-le închise cîtăva vréme, ca să istovească iale rămăşiţa boiarilor săi din hîrtii, şi iale n-avea de unde, că rămăsése satele tot pustii. Ci de la o vréme întrat-au la Duca vodă un hadîm, carele au făcut mănăstirea la Dealul Mare, de au grăit şi în tot feliul i-au adus aminte.

GRAIUL LUI IANE HADÎMUL CE AU ZIS DUCĂI VODĂ PENTRU JUPÎNÉSELE CÉLE ÎNCHISE.

„Doamne, mă rog să aib de la măria ta îngăduială să grăesc doao, trei, cuvinte. Eu, doamne, coae n-am, nici muiare, nici copii, să mă tem de osînda lor. În trecutele zile te-ai mîniiat măriia ta pe mine, ai trimis un armaş să mă înéce în Bahlui. El, bată-l Dumnezeu, armaşul (şi să mă erţi iubite cetitoriule) n-au păzit să mă înéce, ci m-au îngăduit pînă te-ai dezmîniiat măriia ta şi m-ai ertat./ Ci acum îndrăznesc de
f. 151 grăesc măriei tale pentru céle trei jupînése sărace ce şed legate la puşci.

---

4 *ad. marginal* Pentru multe dăjdi cumplite ce au scos Duca vodă, 7189 A // 11 *ad. marginal* Caznele şi bătăile ce făcea Duca vodă boiarilor şi altora, 7189 A // 19 Ursachie] Uréche A // 23 dezbrăcîndu-l A //

www.dacoromanica.ro

Că văz că nu îndrăznéşte nimenea a grăi măriei tale; ci eu am îndrăznit, una, că-s bucuros cu un ceas mai nainte să moriu, a doa, ce nu s-au auzit nici într-o ţară, nici în istorii scris aceasta nu aflu, să se închidă şi să se lége la puşci jupînésele boiarilor, deaca mor."

De care văzînd boiarii că nu mai pot sătura lăcomia Ducă vodă, că i să lărgise mîinile spre luat, precum zice la psalm 5 „Groapă deşchisă gîtlejul lor". Ci le-au căutat a să răsipi. Fugit-au atuncea Dubău, vel spătar şi Gavriil Neniul, vel stolnic, Ilie Moţoc, vel med<e>l<nicer>, Ilie Drăguţescul, vel armaş, Nicolai Murguleţ vt<ori> log<ofăt>; mai pe urmă şi Savin, biv vel med<e>l<nicer> şi frate-său Gheorghiţă postélnicul, Vîrlan log<ofătul>, cu frate-său Zbiera şi alţii mulţi. Aceştea toţi, deodată, în Ţara Leşască. Că pe atuncea ţinea léşii pacea cu turcii, de cînd să făcuse la Juravna. Ci au căutat boiarilor a aştepta vréme, care peste nădéjdea lor le o déde Dumnezeu, precum vei citi mai jos. Iar alţi boiari ce mai rămăsése, Chiriac Sturzea, vel spătar, Conteş stolnicul, Iorga Caracaş, al doilea spăt<ar>, aceştea au murit de o boală ce-i zicea „Duca vodă", adecă de supărarea lui. Iar alţii carii au
f. 151v fost mai rămas în mari nevoi şi supărări/ şi strînsoare de bani să afla.

Blestemat era boiariul ce avea supt ascultarea lor brésle, cum iaste la vel log<ofăt> curténii, la vel vornic hînsarii, la hatmanul călăraşii; că şi ţinuturile istoviia şi rînduiala bréslelor. Care de atunci mai toate casele boereşti s-au stins şi au încăput la mari datorii, de au rămas feciorii lor vînduţi şi pînă astăzi.

Dară pe tîrgoveţii din Iaşi şi de aiurea îi punea pen grosuri, de sta închişi cîte un an, tot pentru acéle hîrtii. Ei, săracii, de mare sărăcie şi lipsă ce avea asupră, mulţi ş-au lăsat fămeile şi copiii de groază şi fugiia în lume. El prindea pre vecin, sau pre fămeile lor, de le ţinea pin grosuri, dintru care multe au murit şi de foame, altele de prunc, fiind năvarnice de-şi făcea copiii pen grosuri şi tot nu le sloboziia, cît la multe au crescut copiii acolo, în grosuri, de au început a grăi, alţii au umblat în picioare.

Aşijderea şi pe preoţ<i> încă-i închidea deavaloma cu mirénii, la grosuri, şi biséricile stau închise cîte 2, 3 luni şi mai mult. Nimăruia, nimica, nu vrea să iarte sau să rădice, măcar un ban. Şi mulţi oameni, cine ce avea, haine, odoară, bucate şi moşii le lepăda în ce putea şi cu acei bani, plătindu-ş<i> capetele. Şi cum scăpa de la închisoare să
f. 152 ducea încătro putea să scape, printr-alte ţări./ Carei mulţi feciori de boiari de ţară şi mazili şi curténi şi slujitori şi din ţărani ş-au părăsit părinţii şi fraţii, de acéle necazuri, de s-au dus printr-alte ţări streine. Şi unii s-au făcut oameni răi şi tîlhari, de mare nevoie ce le venise asupră, că n-avea de ce să mai apuca. Aşijderea şi pentru ale sale porunci ce avea, fiind om foarte greu la mînie şi aprig, el singur bătea, tot cu

---

4 *după* mor *ad.* Atuncea să fi zis Duca vodă: „Să-i bată Dumnezeu păgîni" şi îndată au învăţat de le-au slobozit. Că acum şi boierii sta încremeniţi şi-şi căuta loc cine, încotro va lua D // 6 *citatul între paranteze* A/mîinile] maţele D // 7 *ad. marginal* Fug boiarii Moldovei în Ţara Leşască pe peirea Ducăi vodă A // 24 *ad. marginal* Caznele şi tirániile ce făcea Duca vodă A// 29 năvarnice] grele D //

www.dacoromanica.ro

buzduganul, pre cine să mîniia, carii mulţi din bătaia lui au murit.

Dintr-acéste nemiloserdii, multe şi de tot feliul ce avea, réle, au început ţara a scădea şi a sărăci foarte tare, lipsind şi împuţinîndu-se de oameni; că din cîţ<i> şi era, sărăcise de tot, necăjindu-i în tot chipul.

De care lucru mulţi din cetitorii acestui létopiseţ, poate vreunii să nu crează, văzînd atît<e>a tirănii cumplite ce au făcut, socotind cineva că doară au fost vreun pizmaş acestui domnu, acela ce au scris, izvodind viaţa domnielor Ducăi vodă, de cîte ori au domnit el Ţara Moldovei şi céle ce s-au lucrat în toate domniile lui, cum şi într-a lui Dumitraşco vodă atheista. Însă eu, acela scriitoriu, puiu martor pre Dumnezeu şi mă las pe mărturiia a toată Moldova de la mare pînă la mic, că ei toţ<i> mărturisesc de nu iaste aşa. (Dară iaste cu greu a nu
f. 152v să scrie acéste lucruri), precum/ zice Scriptura: „De vor tăcea oamenii, pietrile vor striga". Însă necum oamenii ceşti pătimaşi, pămînténi, ci şi streinii de prin prejur: turci, tătari, greci, sîrbi, arbănaş<i>, latini şi alţii toţ<i> cîţ<i> s-au întîmplat într-acéste vremi, de au văzut toate necazurile moldovénilor, carii pe Duca vodă blestema şi pre toţ<i> oamenii Moldovei îi căia toţ<i>. Ci împietrita de pizmă a lui inimă (ca şi oarecînd a împietritului faraon, de pizmă şi de lăcomie). Că în ce chip acela, într-acela chip acesta, făcînd împotriva lui Dumnezeu, aiave, nici cum nu să umiliia să se părăsească cîndva şi să sloboază pre creştini să fie volnici a jărtvi lui Dumnezeu cu inimă curată. Ci aşa, pedepsindu-i cu închisori, cu bătăi, precum am pomenit mai sus, pînă i-au venit şi lui osîndă, precum vei ceti la rîndul său.

Într-acest an 7190 <= 1682> au zidit Duca vodă Mănăstirea lui S<vea>tii Ioann din Iaşi, pre care loc au fost o bisérică mică, pe temelie înaltă de piatră, care era făcută de Ştefan vodă Tomşa. Şi înzestrînd-o cu moşii, au închinat-o la o mănăstire de la Rumeli, la Adriano, de la Arghiro Castro. Că întîi era Mănăstirea Hlincea a lor. Ci
f. 153 au luat-o Duca vodă/ şi au dat-o Duca vodă la mănăstirea sa de la Cetăţuie, mai mult pentru moşii ce are pen prejur.

Într-acea vréme fiind cursul anilor 7191 şi de la Hristos 1683, sultan Mehmet, împăratul turcesc au început gînduri înalte asupra creştinilor. Că pe atunce turcii era mari şi tari, cît lumea să cutremura. Că încătro să porniia, nu era să nu biruiască. Fiind veziriu Ahmet paşa, mai nainte, şi în locul lui stătuse vezir Chiupruliul Cara Mustafa paşa, om mîndru, lacom foarte. Gîndul lui să pusése la mare lucru, într-acesta chip, ca luund Beciul şi supuind Împărăţiia Nemţască, să se pogoare pin Ţara Leşască; şi întorcîndu-se pin Moldova să pue paşă şi în Ţara Muntenească.

Ci, precum zice Sfînta Scriptură: „Groapă au săpat, şi cel ce o au făcut au căzut într-însa". Aşa şi acest Cara Mustafa paşa; chibzuind acésta, iar apoi cum au fost voia lui Dumnezeu, aşa au fost. Precum zice psalmista: „Întoarce-să-va durériа lui la capul lui şi pre

---

26 Sfîntul Ioan Zlataust D // 36 Ahmet] Azem D // 42-45 *citatele între paranteze* A //

www.dacoromanica.ro

créştetul lui nedreptatea lui să va pogorî". Deci, începînd turcii această vrajbă mare în lume, gătindu-se într-acest an cu oşti, iar despre
f. 153v primăvară au pornit toate puterile sale asupra împăratului nemţesc./ Şi aşa, mergînd la Beciu cu mari puteri de l-au ocolit, venit-au poruncă şi
5 la Duca vodă şi la Şerban vodă, domnul muntenesc, să se gătească de oaste.

Ci pînă a nu să porni oştile turceşti la Beciu, venit-au sol nemţesc cu mare rugăminte, ca să nu strice vécinica pace ce o au aşezat-o strămoşii voştri. Şi aşa împăratul dînd solului răspuns să margă la
10 veziriul să-ş<i> ia răspuns, de 'a veziriul l-au rînduit să ia răspuns de la inicear aga. Mergînd acolo, inicér aga au strîns ciorbagiii şi i-au dat inicérii răspuns că de ar şi vrea împăratul şi veziriul să aşaze pace cu némţii, noi avem a cére hacul sîngelui nostru, că acolo s-au vărsat sîngele fraţilor noştri şi al părinţilor; ci noi cérem oaste.

15 Şi acest răspuns luund solul, au fost şi oprit. Iar la 15 zile ale lui martie au şi început a scoate ordiile şi apoi şi oastea, cineşi după rînduiala sa, cu alaiuri mari, Avînd şi solul nemţesc gazdă dată în cale pe unde era eşirea oştii, de era tot în priveală, atunce să fie zis solul: „Pre aceştea numai Dumnezeu îi va bate, cînd va fi voia sfinţiei sale."

f. 154 20 Duca vodă au eşit din Iaşi la april 24, lăsînd în urmă/ pe ţară 32 de orînduiale mari. Luatu-ş-au şi pe doamna cu sine pînă la Focşani. Că de acolo, despărţindu-se de doamna, nu s-au mai adunat, nici să vor mai aduna, pînă la a dooa venire a lui Hristos.

Atuncea Duca vodă au luat şi pe Pleşca jicnicériul, legat la puşci,
25 de l-au dus pînă la Focşani pentru banii ce rămăsése din ţinut, care nu-i găsise, că fugise oamenii, Iar pe boiari, cîţ<i> nu era la ţinuturi, îi luase la oaste cu sine. Numai ci lăsase caimacami pe Nicolai, biv vel log<ofăt> şi pe Toader Paladie, vel spatar şi pe Toader Iordache, vel visternic. Lăsasă şi pe Gheorghiţă Ciudin, vel stolnic, să păzască pre
30 cine ar vrea să fugă, iar şi can în preajma caimacamilor.

Pe acea vréme, cînd purcedea Duca vodă la oaste, i-au venit véste cum şi Murat Cherei, hanul, cu toată putéria Crîmului şi a Bugeacului mérge la Beciu şi, trecînd Prutul pe la Pagul, au luat Bîrladul şi au trecut Siretul pe la Furceni. Deci nedîndu-i Duca vodă pocloanele, pre
35 unde au ajuns, pen Tutova, tot au prădat, numai căci n-au robit; iar ce au găsit pe la oameni: vaci, boi, iape şi bo<a>rfe, tot au luat.

f. 154v După purcederea Ducăi vodă au mai fugit cîţ<i>va boiari/ din Gioséni: Costandin, biv vel comis, Cantemir, vel clucer, Ştefan Scarlat, biv post<elnic>, Nicolai Antiohie vt<ori> clucer şi alţii mulţi
40 tot în Ţara Muntenească. Iar cîţ<i> mai rămăsése, aştepta din ceas în ceas să ia care încotro vor putea, cum s-au şi tîmplat.

Împărăţia, mergînd pînă la Beligrad, au rămas acolo cu curtea sa. Iar veziriul, cu toate puterile Împărăţiei, cu hanul Crîmului, cu

---

3 *după* asupra *ad.* străluminatului şi adevărat nebiruitului D // 15 *ad. marginal* Închid pe solul nemţésc A // 20 april 24 zile, luni D /*ad. marginal* Duca vodă purcéde la Beciu cu oaste A // 27 Nicolai Racoviţă D // 34 nedîndu-i] dîndu-i A // 38 *după* Gioseni *ad.* carii era rînduiţi pe la ţinuturi D // 43 cu Murat Gherei hanul D //

www.dacoromanica.ro

amîndoi domnii şi cu Apafi Mihai, domnul Ardealului, pre carele l-au lăsat de straje înapoi. Au mers supt cetatea beciului, slobozind pe tătari în pradă şi pe turci prin Ţara Nemţască. Carii multă robie, pradă şi vărsare de sînge au făcut, pînă unde au putut ajunge cu ceamburul lor, fiind némţilor fără de véste; care moarte şi stricăciune şi robie ca acéia nu să mai povesteşte că au mai fost altă dată, de cîndu-i Ţara Nemţască.

Şi au bătut Beciul 63 de zile; iar apoi şi némţii, deşteptîndu-se ca din somnu, s-au gătit de grab şi sosindu-le ajutoriu însuş<i> Ioan Sobeţchii, craiul leşesc, cu oşti şi aşa, aflînd pe turci, cari încungiurase de bătea Beciul şi cu ajutoriul lui Dumnezeu dînd creştinii războiu turcilor şi tătarilor i-au biruit şi i-au bătut peste putére,
f. 155 cît au scăpat viziriul de acolo cu fuga şi cu cîtăva călărime./ Iară pedestrimea cîtă au avut, toată au topit-o némţii şi léşii, acolo, pe loc. Şi corturile cum era întinse şi toată haznaoa împărătească, cu tunuri, cu erbării şi toate céle ce au fost, le-au luat némţii. Această ruşine păţind Împărăţia Otomanilor şi hăniia tătărască au fugit şi tocma la Beligrad s-au oprit.

Iar daca au sosit veziriul la Beligrad pentru ca să-ş<i> tocmască lucrul despre Împărăţie, văzînd că au greşit, fiind el pricina de au rădicat acea oaste asupra némţilor şi neavînd ce face, au început a omorî paşii şi a le lua avuţiia.

Însă venind veziriul pe la Buda, cu cîtă oaste scăpase, mai făcut-au un războiu turcii şi cu léşii la Ostrogon. La care războiu aflînd turcii pre craiul leşesc că umblă la vînat şi lovindu-l fără de véste, puţin nu l-au prins. Şi aşa au gonit turcii pe léşi pînă în tabăra lor, aducînd şi cîteva capete la veziriul. Atunce veziriul îndată au mai răpezit cîţ<i>va paşi cu oaste. Ci întîmpinîndu-se cu léşii, iară au înfrînt pe turci şi i-au bătut foarte rău, căzînd şi doi paşi la robie, carii apoi, mai tîrziu, s-au răscumpărat cu mulţi bani, la domnia lui Cantemir vodă./

f. 155^{v} Împăratul auzind de cinstea şi de ospăţul ce au avut veziriul său la Beciu au şi purces din Beligrad, de s-au dus la Odriiu. Iar veziriul sosind la Beligrad, cum am pomenit mai sus, de au omorît paşii, unde, acolo s-au pîrît de faţă Şerban vodă cu Duca vodă pentru nişte bani ce avea din birul muntenesc, pentru care bani au rămas ca să-i plătească Duca vodă. Şi aşa, puindu-şi soroc 100 de zile să dea banii au pus şi zălog doi boiari mari: pe Catargiul, vel comis şi pe Tănasie de la Soroca, vel şetrar. Şi aşa l-au slobozit pe Duca vodă de la Beligrad.

Iar veziriul, fiind acolo, au mazilit pe Murat Cherei, hanul tătărăsc şi au pus han pe Ahgean Cherei sultan. Ci nici cu schimbarea hăniei nu ş-au putut folosi nimica. Pentrucă înţelegînd împăratul de tot lucrul, de i-au perit oastea şi haznaoa, au trimis la Beligrad de au sugrumat pe Cara Mustafa paşa, veziriul său şi i-au dus capul la Odriiu.

---

8 63] patruzeci D // 10 *ad. marginal* Bat némţii cu léşii pe turci A // 43 *după* Odriiu *ad.* De aciia au pus pre altul vezir, ce-l chema Cara Chihae; apoi şi pre acesta l-au mazilit curînd şi au pus în locul lui pre Suleiman paşa, ce era sarascher despre Moldova. Ci de aceste destulu-i; să venim eară la ale noastre D //

www.dacoromanica.ro

Cazacii de la Ucraina, carii era supt ascultarea Ducăi vodă, auzind de biruinţa ce făcuse creştinii la Beciu îndată au gonit pe Iane Drăghinici, hatmanul, ce era pus de Duca vodă la Nemirova. Şi văzînd şi Buceacul pustiiu, fiind tătarii duş<i> la Beci, îndată ş-au rădicat hatman dintre dînşii pe Cuneţchii, ce era înductar, pus de Iane
f. 156 hatmanul la Bohoslav,/ despre Nistru, la margine. Şi, închinîndu-se la léşi la caştelanul Cracovschii şi hatman Polnii, ce era la hraniţa leşască şi aşa viind şi cîţ<i>va din moldovéni<i> pribégi, acolo era şi Petriceaico vodă, în Ţara Leşască; şi aşa, cu toţii îndemnîndu-se, au început a coborî.

Deci Cuneţchii hatmanul, cu cazacii, trecînd Nistrul pe la Soroca, în ţară, ridicatu-s-au şi sorocénii şi orheianii şi lăpuşnénii împreună cu Cuneţchii, auzind şi cărţile crăeşti vestindu-se pe margine, ca să meargă toţ<i> asupra Buceacului. Iar plugurile cu boii şi stogurile cu pîinea de pe la toate tîrgurile, ce avea Duca vodă pe de céia parte de Nistru, toate în răsipă au rămas, de n-au avut nici o parte dintr-acéle bucate.

Doamna Ducăi vodă, auzind acéste veşti de cazaci, şi boiarii caimacami ce era în Iaşi era bucuroşi de o turburare ca aceasta, ca să poată şi ei scăpa, să nu le [fie] mai fie a da mîna cu Duca vodă, mai tare au început a purta veştile. Şi aşa numai ci au căutat doamnei a să rădica din Iaşi cu tot ce-au avut, viind şi boiarii caimacami cu doamna
f. 156v pînă la Vasluiu. Acolo, rămîind, boiarii/ încă părăsind-o, luund drumul să treacă spre Ţara Ungurească, cum s-au şi tîmplat, numai din toţ<i> boiarii de ţară s-au ţinut de doamna Toader Paladie, vel spătariu. Iar în Iaşi au lăsat de strajă pe Ioan Costin vt<ori> post<elnic> şi socotise doamna să se aşeze acolo. Ci viind Ion Costin de la Iaşi, îndată şi doamna au purces din Bîrlad în jos, mirîndu-se încătro va lua: spre Galaţi, au la Focşani; ci ş-au ales cale de au mers la Focşani, trecînd Siretul pe la Mărceşti. Şi nici acolo n-au făcut zăbavă, că au început a striga cărţile lui Petriceaico vodă, ci i-au căutat a tréce pin Ţara Muntenească la Brăila şi acolo s-au aşezat. Iar bucatele céle domneşti: iapele, boii cei de negoţ, oile, carăle céle cu boi au rămas tot în urmă, de le-au jefuit oamenii de ţară şi alţii, cine au putut. Această dobîndă au făcut Duca vodă cu neguţătoriile lui.

Petriceaico vodă, coborînd la marginea Ţării Leşeşti, îndată au trimis pe Savin Zmucicîine, biv med<e>l<nicer> şi pe Ilie Moţoc, med<e>l<nicer> şi pe Gheorghiţă post<elnicul>, fratele lui Savin med<e>l<nicer>, înainte la Iaşi, iar Petriceaico vodă au coborît la Suceava de au şezut 10 zile şi de acolo au venit la Botoşani, apoi în
f. 157 Iaşi./ Iară boiarii cei trimişi înainte, strîngînd oaste de ţară, au pogorît pe Prut de s-au aşezat la Epuréni. Şi aşa, strîngîndu-se întîi cu sila, iar apoi alerga de bună voe.

Cuniţchii hatmanul, împreunîndu-se cu oastea de ţară, au tras de odată la Chişinău şi de acolo spre Tighina, unde beiul de Tighina le-au eşit înainte cu oaste turcească şi tătărască. Şi lovindu-se faţă cu cazacii

---

44 *ad. marginal* Cuniţchii hat<manul> şi cu moldovénii pradă Buceacul A //

www.dacoromanica.ro

şi cu moldovénii au înfrînt pe turci şi i-au gonit pînă i-au băgat la Tighina, în cetate. De acolo, învîrtejindu-se, au plecat pe Cogîlnic prin tătari, tot arzind şi tăind copiii şi muerile tătarălor. Şi de acolo au tras asupra codrului, ca să se împreune cu boiarii ce era trimiş<i> de Petriceaico vodă, unde trecînd şi boiarii Prutul pe la Fălcii şi adăogîndu-se şi codrénii, s-au împreunat în Ialpuh amîndoao oştile, şi de acolo, purcegînd în jos, tot arzind şi prădînd, tăind şi tătari şi muieri şi copiii tot supt sabie puind, pogorîndu-se pînă împotriva Cîşlei cei Mari.

Iar Duca vodă, purcegînd de la Beligrad, au venit pin Ţara Ungurească, unde s-au adunat cu Apafi Mihai. Şi l-au chiemat de l-au ospătat, la care ospăţ să fie zis Apafi Mihai, precum au umblat Duca
f. 157v vodă să fie craiu. Şi după acéia, sosind acolo/ o slugă a vornicului Gavriliţă, de i-au spus de toate cîte era în ţară, atunce Duca vodă sfătuindu-se cu boiarii lui pe unde să meargă în ţară, ci unii au zis pe Oituz, iar Gavriliţă vornicul să fie zis: „Eu, doamne, sfătuiesc aşa, să eşim pin Ţara Muntenească; hanul vine, doamna măriei tale iaste la Brăila şi de <la> Brăila, de vor sta cineva împotriva măriei tale, atunce vei lua oaste de la turci şi de la tătari şi vei mérge la scaun."

Şi dintîi aşa au plecat Duca vodă, pre acest sfat (ci unde va Dumnezeu, omul nu poate). De care văzind Gavriliţă vornicul că s-au întors Duca vodă să margă pe Oituz şi ştiind şi pe al cui sfat mergea, sosind la Vaşarhei atunce au luat pe postélnicul cel mare Costandin, ce-l porecliia Ciobanul, de piept şi pre Cîrstea, nepot de văr primare al Ducăi vodă, fiind vătaf de aprozi şi au zis: „Fătul mieu, Cîrstio, eu sînt bătrîn, iar tu eşti tînăr; voiu să ştiu cine duce pre măria sa vodă pre Oituz, să-l dea în mîna nepriiatenilor?" Atunce Costandin postélnicul răspunse: „Eu îl duc şi pre sfatul mieu mérge." iară bătrînul Gavriliţă vornicul zise: „Să-mi fii mărturie că eu nu-l sfătuesc. Duca vodă are
f. 158 feciori, că eu poci muri şi vor rămînea/ feciorii miei cu feciorii Ducăi vodă. Şi margă măria sa sănătos, că eu nu voiu mérge." Şi de acolo au părăsit pe Duca vodă, Gavriliţă vor<nicul> şi Ioan Racoviţă, vel paharnic cu Gheorghiţă, tretii log<ofăt> şi mergînd pe la un priiaten ce-l chiema Işti Ioan Ghervaş, le-au dat povaţă, lăsîndu-şi carelă acolo, de i-au scos pe poteca Buzăului, în Ţara Muntenească.

Duca vodă, de la Vaşarhei au tras la Briţco şi, trecînd muntele pre Oituz, au eşit la Trotuş, însă trimiţind pe Sandul Buhuş, hatmanul, strajă înainte. Că la Ocnă era Ilie Pleşa, cam cămăraş, pus de Petriceaico vodă şi, prinzind de véste, au fugit de acolo. Nicolae Racoviţă, biv vel log<ofăt> şi Toader Iordache, vel viste<rnic>, cu Gheorghiţă Ciudin, vel stol<nic>, trecuse iarăşi în Ţara Ungurească, de frica Ducăi vodă.

Duca vodă de la Trotuş au tras la casele de la Domneşti ale soacresei, doamnei Dabijoaei, de s-au aşezat acolo. Şi aştepta din zi în zi să margă la Iaşi, să se apuce de ale lui. Scrîşniia cu dinţii şi-şi lărgiia

---

17 *ad. marginal* Sfatul lui Gavriliţă vornicul A // 36*ad. marginal* Duca, 7191 A //

www.dacoromanica.ro

maţele (cum zice la psalom 9: „Pîndéşte într-ascuns ca leul în culcuşul său să apuce pre săracul, să apuce pre cel sărac, ca să-l înghiţă pre dînsul"). Ci Dumnezeu nu i-au sporit, că i-au venit şi lui peirea la cap.

f. 158v Cuniţchii hatmanul cu oastea căzăcească şi moldovenească/ şi cu Savin med<e>l<nicerul> Zmucicîine şi cu Ilie Moţoc, fiind acolo la cîşlă, precum s-au pomenit mai sus, unde de acolo au tras la Tobac; venindu-le véste că vin nişte tătari de la oaste, au orînduit pe o samă de moldovéni cu Ştefan Cerchez şi ajungînd pe acei tătari la Vîlcăneşti, fiind caii tătarălor slabi, unii şi pe boi călări, iar era cu bani şi cu de altele multe lucruri bune la dînşii, aducînd din Ţara Nemţască. După ce au purces Ştefan pah<arnicul> de s-au tras la Vălcăneşti, moldovénii s-au împrăştiiat pe la jafuri; nu căuta întîi de izbîndă, ci unii ajunsése aproape de Réni.

Iar sultanul au trimis de i-au lovit întîi la tabără, ca în chip de ispită, iar moldovénii şi cazacii au dar puţintel înapoi. Deci tătarîi, văzînd aşa, s-au mai adaos. Iar pe dealuri toate hergheliile, can pe departe au fost aducînd între ochii cazacilor şi ai moldovénilor, ca să vază mulţimea de tătari. Şi viind şi oastea de la Vîlcăneşti, tot nimica nu s-au mai adaos, ci şi aceia au început a să spăimînta. Că turcii carii eşiia la harţ pînă în tabără veniia cu suliţele; ci dînd cazacii foc, îndată-i depărta. Deci de la cîşlă au purces cu tabăra spre Prut, apărîndu-se pînă la sat la Troiani, luund Prutul în sus, cu tabără legată. Acolo au ajuns şi motefelul de Smil

f. 159 cu oaste turcească şi cu/doao puşci şi cu nişte sacaluşe, de au început a-i bate şi mai tare pre cazaci. Ci ţiind cazacii tabăra, nu le putea strica nimica. Iar văzind cazacii pe moldovéni îndoiţi, socotind să nu-i ficlenească cu fuga, cum s-au şi întîmplat, i-au pedepsit şi caii i-au băgat în tabără. Şi aşa au mers pînă la Gura Frumoasei, unde acolo tătarîi le-au dat mare năvală, cît aşa spun că nu s-au văzut soarele un ceas bun de mulţimea săgeţilor. Ci tot au ţinut tabăra. Şi văzînd că nu-i pot sparge, le-au mai dat răsuflu, văzind că nu i-au putut sparge. Şi aşa, trăgîndu-se pînă la Gura Lărgii, de acolo au început întîi moldovénii a fugi spre codru, alţii peste Prut şi dînd unii cu caii înot, alţii cu luntri, carii cum putea, ca să-şi scutească viaţa de robie.

Într-acea vréme în zioa ajunului de Crăciun, lovise ninsoare şi un ger mare şi îndată au început a veni sloi; şi aşa prinzindu-i pre unii sloii, aşa rămînea. Iar capetele oştilor peste noapte au fugit şi au trecut Prutul, lovind pin bejenii pe la ţară, s-au dus la Iaşi. Căzut-au o iarnă foarte mare. Tătarîi n-au ştiut că au fugit oastea. Şi aşa mai rămîind vreo 5000, 6000 de cazaci, văzind că i-au viclenit şi Cuniţchii hatmanul de i-au lăsat şi au fugit, îndată ş-au rădicat alt hatman dintre

f. 159v dînşii, pe Movila/ polcovnicul, mai ţiind tabăra pînă în seară. Iar într-acea noapte s-au tras unii pe pîntece, cine cum au putut, şi au trecut peste apa Prutului. Iar cîţ<i> au fugit prin stuh, i-au robit tătarîi; iar cîţ<i> au trecut Prutul, au hălăduit. Şi aşa s-au isprăvit acea oaste. Norocul ţărîi că s-au întîmplat de au căzut iarnă foarte mare, cît să

---

1 *corectat* într-ascuns A // 22 *corectat* de Smil A // 34 *după* Crăciun *ad.* în luna lui dechemvrie 24 D //

www.dacoromanica.ro

pomenéşte Iarna lui Cuniţchii. Şi mulţi din oşteni s-au înecat în Prut, fugind să scape de tătari; unde sosiia la Prut, acolo săriia de pe mal şi da cu cal cu tot şi aşa să prăpădiia.

7192 <=1683>. *PETRICEAICO VODĂ ERA CAP OŞTILOR LEŞEŞTI ŞI CĂZĂCEŞTI CÎND AU VENIT A DOOA <OA>RĂ ÎN IAŞI CA SĂ FIE DOMN ŞI AU ROBIT ŞI PE DUCA VODĂ.*

Petriceaico vodă, după ce au venit la Suceava apoi s-au pogorît la Iaşi, precum s-au scris mai sus. Ci pînă au fost oştile la Bugeac în pradă începuse a să cerca la turci cu cărţi prin mijlocirea lui Alexandru
f. 160 Grecul Burnaz, ce era pîrcălab/ la Galaţi, scriindu-i să margă la seraschériul, ca doară iar putea face pace cu turcii, ca să-i dea iarăş<i> domniia. Ci n-au apucat a mérge, că au fost trimis Petriceaico vodă oaste sprintenă, léşi şi moldovéni şi cazaci, puindu-le cap pe un Demideţchii, reimentariu liah, iar peste moldovéni pe Varlaam armaşul, pe Vasile Baenschii, nepotu-său, pe Ilie Pleşa şi pe Nechiţeli vornicul, pentru strajă împotriva Ducăi vodă.

Şi aşa, încet, trăgîndu-se în jos şi înţelegînd de Duca vodă că iaste în Domneşti, la Putna, fiind şi Vasilie Hăbăşescul pe la Moviléni cu nişte adunătură de oameni de ţară, trimis-au Duca vodă pe Sandul Buhuş hatmanul de i-au lovit; şi ei de războiu nu s-au apucat şi îndată i-au împrăştiiat. Baenschii şi cu alţi boiari ce era trimiş<i> cu dînsul prinzind de véste cum că cu Duca vodă oaste nu iaste şi cine şi era, îl urîse, şi slujitorii toţi era îndoiţ<i>, numai ci era puţintei siiméni şi aşa au grăbit de l-au lovit fără véste pe Duca vodă în zioa de Crăciun, marţi, dechem<vrie> 25 dni, în vrémia prînzului, cînd şădea la masă,
f. 160^{v} fiind boiarii pin sat afară./ Prins-au pe Miron Costin vel log<ofăt>. Ci au avut noroc de un priiaten liah ce s-au întîmplat acolo că au stătut şi aşa de tot nu l-au jefuit. Iar pe Costandin vel post<elnic> Ciobanul l-au lăsat numai cu piialea şi pre jupînésele boiarilor de toate hainele şi odoarăle; numai cu pieile le-au lăsat. Iar Sandul Buhuş hatmanul, fiindu-i gazda mai departe, au scăpat cu jupîneasa şi cu trei coconi, apărîndu-se pînă la Focşani.

Şi într-acea zi ţiind pe Duca vodă închis în ograda curţii, slujitorii curţii nu le dedése mai de timpuriu leafa, îl urîse şi praf n-avea; iar din cît şi avea nu-i trăgea inima. Doamna Ducăi vodă venise la Focşani ca să margă şi ia la Domneşti. Ci n-au apucat, venind acea peire, a tréce.

Buhuş hatmanul, după ce au scăpat la Focşani, au zis doamnei: „Dă măria ta bani să facem slujitori, să mérgem să scoatem pe măria sa vodă din mîna nepriiatenilor.“ Şi n-au vrut să dea, ci au zis: „Margă întîi să-l scoaţă şi apoi va da.“ Oamenii era bucuroşi să-l ia, că toţ<i> îl urîse. Şi aşa, a dooa zi făcînd năvală cei de afară, iar slujitorii cei din lăuntru le-au deşchis porţile; şi, întrînd, au prins pe Duca vodă viu, nevătămat. Iar pe oamenii lui, pe uni dezbrăcîndu-i, le-au luat tot/

---

4 *ad. marginal* 7192, 1600 <sic> A // 4-6 De domnia a doa a lui Ştefan vodă Petriceico. Veleatul 7192, dechemvrie D // 14 Varlan D // 25 *ad. marginal* Léşii robesc pe Duca vodă A // 34 *ad. marginal* Duca, 7193 A //

www.dacoromanica.ro

f. 161 ce au avut. Alţii, carii au avut cunoscuţi, au scăpat. Şi într-acesta chip au fost plata Ducăi vodă de la Dumnezeu.

Iar lui Petriceaico vodă, mergînd véstia de bătaia cazacilor şi a moldovénilor din Bugeac, după ce au şezut în Iaşi 15 zile, i-au căutat a eşi. Şi luund calea spre Suceava, unde aducînd şi nepotu-său, Vasilie Baenschii, pre Duca vodă s-au împreunat amîndoi la Dragomirna. Şi de acolo l-au trimis în Ţara Leşască, în tîrg la Liov.

Cuniţchii hatmanul cu cîţ<i> cazaci au scăpat el înainte din tabără, mergînd prin ţară s-au dus la Ucraina şi s-au oprit de céia parte, la Movileu, aşteptînd ca să se mai strîngă din oaste ce ar fi scăpat mai pe urmă. Iar după cîteva zile au sosit şi cazacii ce scăpase cu Movila, hatmanul lor cel nou. Carii viind la Movileu şi eşind Cuniţchii hatmanul într-o duminecă din bisérică, s-au rădicat cazacii cu toţii de l-au omorît cu măciucile, căci i-au viclenit şi au fugit din tabără. Această plată au luat de cazaci şi Cuneţchii hatmanul; şi în locul lui au rămas Movila.

Aşijderea şi Petriceaico vodă, au mai şezut pînă la martie. Décii s-au dus şi el în Ţara Leşască. Iar moldovénii carii jăfuise şi prădase la Bugiac în urma lui, au plătit îndoite şi şi întreite pagubele şi toate
f. 161v bucatele tătarălor de la casele lor. Şi mulţi/ şi cu copii au plătit. Că ş-au plătit ei singuri, cît le-au fost voia, şi cu judecăţ<i> şi fără judecăţ<i>, cu sila, avînd moldovénii nume de haini şi de vicléni Împărăţiei.

PENTRU MOARTEA DUCĂI VODĂ, FIIND ROB ÎN ŢARA LEŞASCĂ.

Şezînd Duca vodă la robie un an şi trei luni, ar fi scăpat din robie, că să aşezase cu craiul cu răscumpărarea, ca să dea 180 pungi de bani şi să iasă. Însă această sumă de bani au fost să dea cu toată cheltuiala. Ci precum zice un cuvînt prostéşte că sufletul iaste bucuros să între în raiu, numai păcatele nu-l lasă, aşa şi Duca vodă, trimiţind la doamna cărţi pre Anastasie vistiernicul ca să le ducă la Ţarigrad, deci trecînd prin Ţara Muntenească s-au întîmplat Şerban vodă la Buzău, mergînd la Cameniţă. Şi aflînd de Anastasie vist<ernicul> îndată au trimis slujitori pe la toate drumurile şi l-au găsit. Ci ducîndu-l saragélele prin lunca Buzăului, el s-au făcut a mérge din drumuri în laturi, pentru treaba lui, făcînd semn lui Spandoni cămăraşul de rafturi şi au aninat cărţile cu traista într-un copaci şi îndată au plecat după saragéle.

Spandoni cămăraşul, după învăţătura lui Anastasie vist<ernicul>,/
f. 162 au luat cărţile şi s-au dus pe alte drumuri, de au trecut Dunărea pe la Giurgiov, iar de la Ruşciuc au luat în jos. Şi mergînd la Odriiu s-au dus la Ţarigrad şi au scăpat cu cărţile de le-au dat la doamna Ducăi vodă.

Pre Anastasie vist<ernicul> ducîndu-l la Şerban vodă şi cercînd pentru cărţi n-au aflat nimica. Pentru care dîndu-i strînsoare şi îngrozindu-l că-l vor munci, au spus drept că cărţile au fost la Spandoni cămăraşul. Deci Şerban vodă îndată au repezit cîteva

---

23 *ad. marginal* 7192 A // 28 *între paranteze* că sufletul... păcatele nu-l lasă A //

www.dacoromanica.ro

saragéle în urma lui pe toate drumurile şi peste Dunăre, de l-au gonit pînă la Odriiu şi nu l-au aflat. Deci întorcîndu-se înapoi saragélele şi spuind că au dat în urma lui Spandoni, de la Odriiu purces la Ţarigrad, au slobozit şi pe Anastasie vist<ernicul>. Şi ducîndu-se în Ţarigrad, la doamna, ş-au dat soliia.

Au grijit doamna toţ<i> banii, tot galbeni de aur, cusuţi<i> prin antereée, îmbrăcaţ<i> pe oameni, dîndu-i pe sama lui Anastasie vist<ernicul>. Carele, după ce au luat banii au sosit în Ţara Ungurească la Işti Ioan, vameşul de Bistriţă. De acolo au socotit cu alţi domni de s-au oprit banii şi s-au trimis nişte boiari ungureşti ca să rămîie în locul Ducăi vodă, pînă vor da banii. Ci, sosind acolo, iată şi
f. 162v moartea au pripit pe Duca vodă./ Că la martie în 24, la al treilea ceas din noaptea l-au lovit dipaliz, adecă cataroi; şi mai trăind o săptămînă iar la martie în 31 au răposat Duca vodă în oraş la Liov. Şi spintecîndu-l doftorii, după ce au murit, spun că au găsit în fiiarea lui 27 de pietri roşii, aşa de late şi de groase, în chipul aceştii figuri ce însemnăm aicea: ◇ Iar osebi de acéstia s-au mai aflat şi la ficaţii lui de cătră stînga alte doao pietri încă mai mari decît acéle din fiiare, cumu-s acéste doao figuri:ℒℒ Iar plumînii cei albi au fost arşi de séte. Maiul cel negru şi inima să<nă>toase, însă foarte mare, ca juncul timpuriu.

Şi aşa petrecîndu-se Duca vodă, l-au astrucat în bisérica lui Balaban, neguţătoriul cel mare, carele au luat şi această istorie pentru moartea Ducăi vodă. Că Blaban au avut şi cîteva bude în Ţara Moldovei cu Ursache cel vestit de bani mulţi, puind trupul Ducăi vodă aşa în schliplul gropniţii lui Balaban, de la carele am luat şi această istorie pentru moartea Ducăi vodă.Că Balaban s-a întîmplat la toată viaţa lui şi la moartea lui fiind rînduit de craiul leşesc să fie lîngă el, pentrucă era şi Balaban grec de la Rumeli, hiamşar cu Duca vodă de la un loc. Şi ba-
f. 163 nii încă s-au prăpădit la unguri, că nu i-au mai dat/ să-i aducă înapoi la doamna.

Iar la moartea Ducăi vodă, din trei feciori ai lui: Costandin, întîiul născut, Matei vodă, Ştefan vodă şi din 6 féte ale sale: doamna Ecaterina, Elena, Sanda, Maria, Safta şi Anastasia, nu s-au tîmplat să fie, încă nici doamna lui. Deci aşa plătéşte această lume celora ce vor să o cuprinză cu toate desfătările şi cu averile şi cu stăpînirile ei. Iară blestemul rămîne în urmă, rămîne în véci netrecuţ<i>, cum să véde că scrie şi de acest domnu de astăzi şi şi ale altora după fapte şi plate. Şi au domnit Duca vodă ani 4./

f. 163v

MOLDAVIA.

Vl<ea>to 7192, 1684. DOMN 55. DOMNII 63. DUMITRAŞCO VODĂ CANTACUZINO 1, CU A DOA DOMNIE.

După robia Ducăi vodă aflîndu-se într-acea vréme Dumitraşco vodă Cantacuzino la Poartă, cunoscut tuturor, şi ştiindu-l că au mai domnit Ţara Moldovei, iată, de al doilea rînd i-au dat Împărăţiia steag de

---

17 ficaţii] rărunchii D // 36 *lipseşte* Şi au domnit... ani 4 D // 37 *ad. marginal* Moldavia A // 37-39 De a doa domnie a lui Dumitraşco vodă Cantacuzino D //

www.dacoromanica.ro

domnie. Şi au venit la scaun în Iaşi la martie în <loc, gol> zile. Ci acea foamete era în Iaşi şi în ţară, cît mînca un om pe om şi să vindea. Şi mulţi de bună voe s-au dus robi la tătari. Carii aducînd pîinea aici în Iaşi de vînzare, şi întorcîndu-se, strîngea copii, féte şi oameni căsaşi, sărăcime şi mergînd la Bugeac, acolo să istoviia la robime.

Dumitraşco vodă daca s-au aşezat la domnie, iar nu s-au părăsit de răotăţile lui céle dintîi. Că şi la această domnie n-au avut strişte să domnească mult, pentru multe asupréle şi greutăţi ce făcea boiarilor şi ţărîi, fiind cumplit tuturor. Nimica bun nu era într-însul, numai lăcomie şi luoturi
f. 164 nespuse. Ci mirîndu-se şi socotind unii din boiarii de Ţara de Jos ce vor face să nu-ş<i> piarză pămîntul, au pribegit/ la Şerban vodă şi cu dragoste i-au priimit. De acolo s-au dus la Suleiman paşa, serascheriul de Oblucişă şi le-au dat domn dintre dînşii pe Cantemir clucériul, ce-i zic Costandin vodă.

Iar Dumitraşco vodă Cantacuzino, pînă a nu-l mazili, cum luase putéria monarhiei al doilea rînd la mîna sa, avînd inimă nesăţioasă — că pentru lăcomia banilor şi de alte răotăţi nepărăsindu-se, frica lui Dumnezeu înaintea ochilor n-avea —, îndată au scos hîrtii meşterşugului izvodului său ce-l scornise de la domniia cea dintîi, mai dobîndind încă şi alt obiceaiu de la tovaroşul său Duca vodă, tiranul, în ce chip să împrumutase şi Duca vodă cu răotate de la dînsul, cîtă nu avusése el. Acest tiran fricos, pentru ca să scoaţă bani mulţi, au spînzurat de mîini pe Gavriil Brăescul, biv vel jicnicear, şi pe Toader al Nascului şi pre alţii mulţi. Pline era odăile siiménilor şi ale avgielor — nişte slujitori ai lui, ce le pusése el acest nume, avîndu-i mai de credinţă — şi beciurile şi divanul cel mare, tot de oameni, pre carii îi pedepsiia în toate chipurile, mai ca şi în zilele răului Duca vodă,
f. 164^{v} tovăroşindu-se amîndoi cu răotăţi asupra Moldovei, săraca,/ ca şi cînd au fost frăţie şi tovărăşie oarecînd. (Raasim, împăratul lui Israil şi cu Fachei, împăratul lui Izramîl, au mers să oştească amîndoi asupra Ierusalimului şi asupra lui Ahaz, împăratul Iudii<i>. Ci precum au numit Dumnezeu atunce pre Raasim şi pre Fachei, doi tăciuni afumători, zicînd: „Nu te téme şi să nu slăbească sufletul tău de doao lémne măciunoasă, afumîndu-se"), aşa şi acum zice Dumnezeu cătră Ţara Moldova: „Nu te téme şi ca să nu slăbască sufletul tău de doi tăciuni ce să afumă cu focul iadului".

Că şi Dumitraşco vodă, mazilindu-se, s-au dus la turci şi ţiindu-l turcii în temniţă, că au fost înţeles de toate jafurile ce luase din ţară făr-de ispravă, luund pîinea şi bucatele oamenilor şi toate dobitoacele fără de socoteală, mergînd şi din boiarii cei mari la Poartă, trăgînd pîră asupra lui şi rămîind asupra lui din banii ţărîi mîncaţ<i loc gol> pungi de bani, şi fiind la opreală, au murit acolo, la închisoare, murindu-i şi un copil al lui, voinic mare. Deci au scăpat Moldova de amîndoi vrăjmaşii săi.

f. 165 În zilele acestui Dumitraşco vodă, jefuind pîinile de/ pe la oameni, din cîtă şi era în ţară, că de 4,5 ani tot oşti şi prăzi era într-însa şi ara oamenii foarte puţin, pentru neputinţa, deci luundu-le pîinea şi din cîtă

---

14 *ad. marginal* Dumitraşco, 1684 A // 36 *ad. marginal* Dumitraşco, 7192 A //

www.dacoromanica.ro

avea, s-au făcut foarte mare foamete. Că au ajuns mirţa tîrgului, cea de 16 ocă de grîu, 3 lei bătuţ<i>, iară sacul de săcară ca de 2 mirţe şi jumătate era 5,6 lei. Pentru aceasta s-au făcut foamete mare, de mînca om pe om. Că în Iaşi au mîncat un ţigan pe o fată săracă, băgîndu-o într-o pimniţă pustie de au ucis-o şi, tăind dintr-însa, au fript şi au mîncat. Pre carele aducîndu-l la Dumitraşco vodă şi spuind drept nu i-au făcut nimica; şi pre multe locuri s-au înţeles aşa. Apoi, murind mulţi oameni de foame, zăcînd pre uliţă ca de ciumă, să învăţase lupii de mînca acéle trupuri moarte, neputînd birui cu îngroaprea pre toţ<i> morţii, dîntre carii mai pe urmă să învăţase lupii de apuca şi oameni vii, în multă vréme, fămei şi copii mici de-i mînca din mijlocul tîrgului şi de pe la ţară, dînd năvală şi asupra oamenilor de-i smintiia.
f. 165v Aşa au ţinut mîniia lui Dumnezeu cîtăva vréme. / Spun că fiind mai vreo doi ani la închisoare în Ţarigrad şi făcîndu-i-se o bolfă la grumazi, în chip de tragăn, dintr-acéia i s-au întîmplat şi moarte.

Domnit-au Dumitraşco vodă Cantacuzino ani unul./

f. 166

VALAHIA.

VL<EA>TO 7197, 1689. DOMN 49. DOMNII 55. COSTANDIN B<RÎNCOVEANU> BASARAB VOEVOD, AL DOILEA NUMIT CU ACEST NUME, CARELE AU FOST BOIARIU DE ŢARĂ.

După ce au murit Şerban vodă, Costandin stolnicul Cantacuzino şi cu o samă de boiari ce să întîmplase în Bucureşti, s-au strîns toţ<i> la Mitropolie, fiind şi Dionisie patriarhul Şeheroglanul şi întîmplîndu-se şi un capigi baş împărătesc cu alte trebi venit la Bucureşti, l-au chiemat şi pe el acolo, la Mitropolie şi au făcut alégere pre care vor pune domnu. Şi au găsit cu sfatul lor să pue pe Costandin Brîncovanul. Şi îndată aducînd caftan, capigi başa au îmbrăcat pe Costandin vodă Brîncoveanul. Décii au întrat în bisércă şi i-au cîntat: Mnoga lita<=Mulţi ani>, după obiceaiu. Décii cal aducînd de la curte şi toată slujitorimea şi mehterhanea şi toată rînduiala ce să cade domniei, au eşit din bisérică şi încălecînd au venit în curtea domnească cu alai. Şi iară în bisérica domnească întrînd, era tetrapodul gătit cu Evanghelia deasupra. Şi şezînd în scaon au pus pre toţ<i> boiarii de au jurat pe Evanghelie că-i vor fi cu dreptate şi vor sta cu dînsul măcar la ce
f. 166v primejdie i-ar veni. Care jurămînt mai/ pe urmă şi cu zapis l-au întărit. După acéia s-au suit în case şi au început a scrie cărţi la Poartă şi la Mustafa paşa serascheriul, ce era la Baba şi au trimis boiari spre amîndoao părţile.

---

6 *ad. marginal* Dumitraşco, 1684 A // 16 *lipseşte* D // 17 *ad. marginal* Valahia A // 17-20 Domnia lui Costandin vodă Brîncoveanu, leat 7197 P // 21 *ad. marginal* Boiarii fac alégere de domnu A // 25 *ad. marginal* Au ales pre Costandin Brîncoveanul A // 27 *ad. marginal* Costandin, 1697, 1689. Îmbracă caftan de la capigibaşa A // 28 *ad. marginal* Intră în bisérică şi boiarii fac jurămînt A // 35 *ad. marginal* Scriu cărţi la Poartă şi la Mustafa paşa, serascheriul, la Baba A //

www.dacoromanica.ro

Dar Poarta, auzind, foarte s-au mîniiat căci au făcut rumânii domn făr-de ştirea stăpînilor. Şi sta lucrul în cumpănă, ca să nu-l lase pe el domnu, ci să pue altul, care vor vrea ei. Numai norocul lui şi banii şi cărţile serascheriului i-au ajutat de l-au lăsat să fie domnu. Căruia şi caftan i-au trimis şi cucă cu agă turc. La care, eşind înainte cu pompă domnească, au venit în Bucureşti, dînd cu tunurile şi altele făcînd, după obiceaiu.

Iarna dară, toată, cu bucurie o au trecut, dobîndind în mîna lui acéia ce de mulţi ani mai nainte o vîna, arătînd tuturor dragoste, blîndéţe, milostivire din boeriia lui şi în domnie aşijderea să arate.

Cînd au fost despre primăvară i-au venit poruncă de la Împărăţie să meargă la Cerneţi. Şi, gătindu-se, s-au dus cu toate oştile lui. Boşneag Ali paşa, căpitanul de Dunăre, încă au mers cu dunaimaoa, ca să scoată némţii din Ruşava, că o luase în anul trecut.

f. 167 Haizler, ghenerariul nemţesc, fiind la Braşov şi auzind că/ merg turcii la Ruşava s-au dus şi el acolo cu oaste ce avea, ca să stea împotrivă. Dară mergînd paşa pe Dunăre cu caicele, avînd multe tunuri în vase şi sobozindu-le toate asupra némţilor i-au depărtat de la margine. Turcii leventii, eşind afară cu sabiile, i-au gonit ca pe nişte blestemaţi<i> şi Haizler gheneraliul cu ruşine s-au întors în Braşov.

Costandin aga Bălăceanul, ginerile lui Şerban vodă, fiind lîngă Haizler, multe zavistii punea împotriva domnului şi a ţării, îndemnîndu-l totdeauna ca să se pogoare cu oşti să ia ţara. Domnul şi boiarii ţării nepriimind, într-acéia vréme trimitea boiari cu daruri şi cu rugăciuni ca să-i stimpere sétia şi mîniia ce o aţiţa Bălăceanul. Dară nici cum nu putea. Ci cu de acéstia au trecut acea vară.

Iar despre toamnă prinţul de Baden cu toată armada nemţască, luund Nişul, Diiul Cladova, au trecut Dunărea în Ţara Rumânească la Cerneţ şi au trimis la domnu, dînd ştire că vor să ernéze oştile chesariului în ţara lui şi i-au scris să gătească zaharea ca de 700 de pungi.

Domnul şi boiarii, auzind de aceasta nenădăjduite lucruri, de o parte gătiia zaharéle şi să mira cum vor să facă de atîţea bani şi zaharéle céle ce cerea ca să/ iasă din ticăita ţară. Şi neputînd cu alte 167v dăjdi obicinuite să rădice această sumă mare au scos un bir pe dobitoace şi l-au numit văcărit, să dea tot dobitocul un ort. Şi au trimis boiari în toată ţara cu această slujbă noao (Că atunce întîi au eşit această dajde care să ţine şi pînă acum). Iar despre altă parte să gătiia să fugă den naintea lor.

Însă trecînd prinţepul pen ţară, făcînd conace cît s-au putut, au tras la Ardeal şi s-au dus la Braşov. Iar de la Cîmpulung au rînduit pe Haizler gheneraliul, cu o samă de oşti, cît au socotit, să vie la

---

5 *ad. marginal* Să trimite şi caftan de domnie de la Poartă A // 11 *ad. marginal* Costandin mérge cu oştile la Cerneţi A // 13 *ad. marginal* Boşneag Ali paşa mérge cu dunaimao pe Dunăre, să scoată némţii din Ruşava A // 15 *ad. marginal* Haizer gheneralul mérge şi el acolo A // 17 *ad. marginal* Depărtează paşa pe turci de la Dunăre A // 20 *ad. marginal* Bat turcii pe nemţi A // 23 *ad. marginal* Lucruri streine A // 27 *ad. marginal* Iar streine A // 36 *ad. marginal* Costandin vodă scoate văcăritul întîi A // 41 *ad marginal* Haizler gheneraliul vine cu némţii în Bucureşti A //

www.dacoromanica.ro

Bucureşti să ernéze. Şi cu dînsul au luat pe Costandin aga Bălăceanul, vrăjmaşul cel de obşte al domnului şi al ţărîi. Domnul şi boiarii fiind la Cotrocéni şi viind un căpitan de némţi şi Preda Proroceanul şi spuindu-i că vine gheneraliul cu némţii la Bucureşti, s-au rădicat de acolea de s-au dus la mănăstire la Plătăreşti, apoi s-au dus la Ruşii lui Şerban vodă; acolo au aşezat tabăra. La Bucureşti încă au lăsat purtătoriu de grijă pe Cîrstea vistiiariul, Luca vistiiariul şi alţii, ca să dea zaharea némţilor.

Ci dară iată şi némţii vin la Bucureşti. Însă răotăţi ce s-au făcut într-o lună ce au şezut, limbă nu poate să spue: bătăi, cazne, legături; egumenii şi unii boiari legaţ<i> cu şireanguri de gît pentru făină şi
f. 168 orzu/ şi carne şi altele ca acéstia, nenumărate.

Costandin vodă de la Ruşi au trimis pe doamna cu toate jupînésele boiarilor la mănăstire la Brad, în sud <Buzău> şi el au rămas saltu cu oştile. Şi scriia lui Haizler totdeuana, rugîndu-l şi făgăduindu-i daruri, ca să iasă din ţară. Dară nici cum nu putea folosi.

Aceasta văzînd că într-alt chip nu vor eşi némţii, de nu va veni putére împărătească, au trimis la tătari de s-au rugat să vie să scoaţă pe némţi. Şi fiind şi poruncă împărătească să vie, s-au pornit multă tătărîme cu Calga sultan, cu mîrzaci şi nohai, de au venit pe margine şi au poftit domnul să meargă să se împreune cu dînsul. Atunce domnul au poftit pe Haizler gheneraliul să vie de la Bucureşti, să se împreune la Drăgăneşti, fără nici o oaste; şi au făcut aşa, că au mers şi s-au împreunat. Vorbele ce vor fi fost ei le vor şti. Dar noi, ce-am văzut, scriem. Despărţindu-se ei de la Drăgăneşti, gheneraliul au mers la Bucureşti, domnul s-au dus la Episcopia de Buzău. Şi viind sultanul cu tătarîi pînă la oraş la Floci au mersu domnul de s-au împreunat cu dînsul. Şi tătarîi au purces cătră Bucureşti, răschirîndu-se pen ţară dupe obiceaiul lor. Domnul încă au purces cătră Bucureşti. Şi dînd ştire
f. 168^{v} lui Haizler că vin tătarîi, şi nu iaste într-alt chip, s-au/ sculat cu toate oştile lui din Bucureşti şi s-au dus în Ardeal; tătarîi îi goniia, dară nimica nu le strica.

Domnul, mergînd în Bucureşti, de toate părţile veniia de-i spunea, unii că i-au tăiat tătarîi, alţii că le-au luat muerile şi fétele, alţii scăpase despuiaţ<i> şi alte multe răutăţi<i> ca acéstia. Dară toată le răbda, ştiind că el au adus tătarîi, de s-au făcut atît<e>a réle pentru ca să-şi dobîndească iarăşi domnia şi binele lui.

Întru acéste vremi turburate au trimis Costandin vodă slujitori şi au luat dupe la casele lor pe Cîrstea Scordoc, ce fusése postélnic mare la Şerban vodă şi pe Oprea căpitanul şi pe Vlaicul armaşul şi i-au închis la Căldăroşani pe unii, iar pe alţii la Snagov. Ci pe Cîrstea post<elnicul> au trimis, fără zăbavă, de l-au omorît, iară cei doi au şezut multă vremé la

---

13 *ad. marginal* Costandin, 7197, 1689 A // 15 *ad. marginal* Scrie la Haizer să iasă din ţară A // 17 *ad. marginal* Costandin vodă trimite să vie tătarii să scoaţă némţii din ţ<ar>ă A // 23 *ad. marginal* Costandin vodă să împreună cu Haizer gheneralul A // 29 *ad. marginal* Costandin vodă să împreună cu sultanul la Floci A // 31 *ad. marginal* Haizar gheneralul să duce în Ardeal A // 34 *ad. marginal* Tătarîi robescu, jăfuiesc ţara şi tae pre mulţi A// 41 *ad. marginal* Omoară pe Cîrstea post<elnicul> Scordoc la Snagov A //

www.dacoromanica.ro

închisoare şi i-au slobozit. Pricina morţii Cîrstii alt n-au fost fără numai căci s-au certat cu Brîncovanul în boeriile lor, pentru lucru mai de nimic. Decii Brîncovanul ţiind pizmă ascunsă şi viind la domnie ş-au vărsat mîniia cu moartea ce l-au omorît.

Iarăş<i> într-acéste vremi au trimis Costandin vodă pe Văcărescul, vătaful de copii, la Craiova, de au prins pe Ştefan Cioranul, ce au fost sluger şi l-au adus la Bucureşti, vinuindu-l precum s-ar fi unit cu aga
f. 169 Costandin Bălăceanul./ Şi închizîndu-l la Mănăstirea lui Mihai vodă, au trimis într-o noapte armaşul şi l-au sugrumat.

După acéstia, văzînd Costandin vodă răotatea ce au făcut Haizler şi Bălăceanul în ţară cu oştile nemţeşti şi vrînd ca să le răsplătească cu rău pentru rău, s-au unit cu Tuchili groful, care avea cîtăva seamă de oaste de unguri de ţara de sus şi amîndoi aceşti domni au cerut de la împăratul turcescu oşti turceşti şi tătărăşti, ca să meargă în Ardeal să bată pe némţi, făgăduind Costandin vodă că el le va găsi drum şi plaiuri de vor întra toate oştile în Ardeal fără primejdie. Şi li s-au ascultat ruga lor şi le-au dat serascheriu mare, cu oaste multă, serhatlăi mai mulţi şi Cuciuc sultan cu oşti tătărăşti. Şi strîngîndu-se în ţară toate oştile au purces către Rucăr şi găsindu-se plaiu aproape de Bran, au întrat toate oştile în cîmpu, spre Tohani şi Zărneşti.

Prinzînd de véste şi Haizler gheneraliul că vin turcii şi tătarii şi cu Tuchili, le-au eşit înainte cu némţi, cu secui, ce-au avut. Şi dînd războiu iute, ca la un ceas, au întrat turcii şi tătarii şi ungurii tuchiléni şi rumânii noştri pen némţi şi au început a-i tăia, de au fost zăcînd
f. 169v trupurile ca buşténii./ Şi au fost izbînda turcilor. Într-acest războiu au perit Bălăceanul, vrăjmaşul lui Costandin vodă; şi i-au trimis capul la Bucureşti, puindu-l într-o suliţă în curtea lui, în zioa de Sîntă Mărie. Prins-au şi pe Haizler gheneralul, pre carele Tucheli l-au luat rob şi mai trecînd cîtăva vréme, l-au slobozit pentru doamna lui Tuchili, ce era la némţi, făcîndu-se schimbu. Perit-au atuncea şi Telechi gheneralul Ardealului şi mulţi domni unguri.

Tuchili groful au trimis cărţi la toată boerimea ungurească ca să vie la dînsul, vestindu-se craiu Ardealului despre turci. Şi au venit cei mai mulţi. Şi ducîndu-se către Sibiiu cu toate oştile, la un sat ce să chiamă Cîrstianul, acolo i-au făcut coronaţie, să fie craiu Ardeal<ul>ui.

N-au trecut vréme multă la mijloc, ci au venit de la Turc un capigiu cu caftane de izbînde, îmbrăcînd pe paşa şi pe sultanul şi pe Turchili şi pe Costandin vodă. Dară norocul ce pururea nu slujia lui Tuchili dupe voia lui, şi acum iarăşi vine véste că Badinsis cu toată armada cea mare întră în Ardeal. La carii neputînd sta împotrivă, au început a fugi cu caftanele în vine. Turcii, tătarii, tuchilénii şi rumânii,
f. 170 trăgîndu-se/ către Braşov, pe la Tel, unde iaste vama de vine la Ceraş,

---

5 *ad. marginal* Costandin 7197, 1689 A // 6 *ad. marginal* Omoară pe Ştefan Cioranul A // 10 Costandin, 7200 A // 13 *ad. marginal* Cu Tucheli cére oaste într-ajutoriu de la turci asupra némţilor A // 20 *ad. marginal* Vin oştile turceşti şi tătari pin ţară. Intră în Ardeal A // 21 *ad. marginal* Să lovescu oştile A // 25 *ad. marginal* Costandin 7199, 1692. Bălăceanul piiare în război A // 28 *ad. marginal* Prind şi pré Haizler ghen<eral> A // 32 *ad. marginal* Să încorunează Tuchel craiu Ardealului A // 36 *ad. marginal* Caftane de izbîndă vin de la Poarta turcească A //

www.dacoromanica.ro

în Ţara Rumânească, au eşit din Ardeal şi s-au răsipit oştile, o samă, care pe unde era rînduite şi altele pe la locurile lor, iară cu multă pagubă ţărîi.

Cu acéste trebi ale némţilor, [ce] Costandin vodă au fost indemnătoriu de au întrat în Ardeal de au bătut pe némţi. Şi cînd s-au pogorît némţii în ţară, nu s-au alcătuit cu ei, ci tot lîngă turci s-au lipit, cerînd ajutor şi făcînd izbînde asupra vrăjmaşilor Împărăţiei. Mare credinţă au dobîndit de la împăratul şi de la toţi cei mari ai Porţii; şi aceasta l-au ţinut cu îndelungare în domnie. Şi văzînd că-l au toţi în credinţă, creştea, să măriia, să lăţiia şi să bucura întru darurile ce-i aducea norocul.

După ce trecură acéste furtuni ce au fost în ţară, precum s-au zis mai sus, Dumnezeu iar au dat bătae ţărîi cu lăcuste. Că atît au venit de multe, de au umplut toată ţara, de mînca toate bucatele. Şi au clocit şi au puiat în cîţ<i>va ani, cît primejdiia ţara să piară de foame. Însă aducîndu-se nişte moaşte de la Sfetagora şi făcîndu-se osfeştanii în toată ţara, s-au milostivit Dumnezeu şi le-au rădicat de nu s-au mai văzut.

PENTRU NUNTA DOAMNEI STANCĂI.

Întru anul lumii 7200<=1692>, avînd odihnă domnul, avînd o fiică
f. 170[v] întîi născută, anume Stanca, de vîrstă, vrînd să o căsătorească/ şi aflînd de feciorul lui Iliaş vodă că iaste om frumos, de treabă, au trimis de l-au adus în ţară de la Ţarigrad, anume Radul. Şi făcînd nuntă cum să cade, domnească, o au dat pe fie-sa după acest beizadea. Sărac era, foarte, dară domnul l-au îmbogăţit. Blînd să arăta dintîi şi vin nu bea; să părea tuturor că va fi înţelept. Dară pe urmă, îmbogăţindu-se şi învăţîndu-se a bea şi vin s-au făcut foarte rău şi vrăjmaş şi crud, atît cît cu mîna lui mulţi oameni au omorît. Pentru care Dumnezeu i-au scurtat viaţa şi s-au mîntuit mulţi de nevoi.

În mijlocul vremilor acestora, fiind la Moldova Costandin vodă, ce-l porecliia Cantemir, vrajbă au întrat între domnii amîndoi şi muncind unul pe altul să surpe, venind din Moldova cîţ<i>va boiari pribégi: Antiohie hatmanul, Lupul vornicul şi alţii, i-au îndemnat Brîncoveanul să meargă la Poartă să pîrască pe Cantemir că iaste rău şi altele, ajutîndu-i cu banii lui şi cu priiatenii lui de la Poartă i-au trimis. Dară Cantemir vodă avînd pe Laţcarache spătariul Ruset capichehaia şi aflînd că au trimis Costandin vodă boiari moldovéni să pîrască pe domnu-său, au făcut cum au ştiut şi au luat ispravă de la Poartă şi unde era ascunşi, acolo s-au dus de i-au luat legaţ<i> şi i-au trimis la Moldova, neapucînd să dea vreo jalbă la Împărăţie. Dară domnul
f. 171 Moldovei i-au ertat; nu s-au potrivit/ umbletelor lor. Iară Costandin

---

4 *ad. marginal* Costandin, 7198, 1690 A // 8 *ad. marginal* Să înălţase A // 12 *ad. marginal* Urgie dumnezeiască au căzut pe ţară A // 18 *ad. marginal* Nunta doamnei Stancă<i>, fiica lui Costandin vodă A / *lipseşte* P // 30 *ad. marginal* Vrajba ce întrase între Cantemir vodă şi între Costandin vodă A //

www.dacoromanica.ro

vodă Brîncovanul au rămas ruşinat, fiind el mijlocitor, şi n-au putut isprăvi după cum au vrut.

ZAVISTIA LUI CANTEMIR VODĂ CE AVEA ASUPRA LUI COSTANDIN VODĂ B<RÎNCOVEANUL>.

Costandin vodă Cantemir vrînd ca să răsplătească lui Costandin vodă Brîncoveanul pentru céle ce-i făcuse, fiind nişte boiari rumâni pribégi în Ardeal, anume Stanco păharnicul Bucşanu, Preda Milcoveanul, Preda Proroceanul, Radul Haţaghi şi Iacşa căpitanul, au trimis Cantemir de i-au adus din Ardeal la Iaşi. Şi socotindu-se el că va putea mai mult decît Brîncovanul, i-au trimis la Poartă să pîrască pre domnu-său de rău, de hain i proci. Dară s-au înşelat Cantemir. Că îndată ce au prins véste Brîncovanul, au trimis boiari şi cărţi şi bani şi cum au putut au făcut şi i-au luat de la Poartă legaţ<i> în hiară şi în cătuşi de i-au dus la Bucureşti cu mare pompă. Pre carii în cîteva rînduri judecîndu-i, pe Staico paharnicul l-au spînzurat în Tîrgul de Afară, pe Proroceanul la Ruşii de Véde, iară pe cei trei i-au trimis la ocnă; şezînd cîtăva vréme acolo, i-au slobozit.

Întru acéste vremi veziriul Mustafa paşa au trimis poruncă în taină
f. 171[v] la domnul Costandin vodă ca să gătească/ conace din Olténiţă pînă în munte şi să găsească drumuri pin plaiuri, ca să treacă oştile împărăteşti în Ardeal, să se bată cu némţii. Care neputînd face într-alt chip, au făcut toată gătirea, dupe poruncă. Şi au venit şi veziriul cu toată putéria şi au trecut Dunărea pe la Olténiţă.

Hanul încă au venit cu putéria lui de s-au împreunat acolea. Dară nu au putut face céia ce au gîndit, ci au venit lucrurile într-alt chip. Că le-au venit véste de la Beligrad că l-au încunjurat némţii şi-l bat tare. Décii lăsînd drumul Ardealului au purces pen ţară în sus pînă la Diiu. Şi trecînd Dunărea au tras la Beligrad. Dară nimica n-au folosit; că pînă a sosi ei, némţii l-au luat.

Dupe aceasta nu multă vréme au trăit Costandin vodă Cantemir, ci au murit. Şi boiarii Ţării Moldovei au rădicat domn în locul lui pe fiiu-său Dumitraşco vodă beizadi. Dară înţelegînd Costandin vodă Brîncoveanul, îndată au trimis la Poartă de s-au rugat ca să pue domnu pe Costandin, feciorul Ducăi vodă, vrînd ca să-l facă ginere. Şi i s-au ascultat rugăciunea lui de l-au făcut domn Moldovei; iar Dumitraşco
f. 172 beizadea de ocară şi toţ<i> boiarii lui/ carii făcuse sfat de l-au rădicat pe el domnu, fără ştirea stăpînilor.

Luund, dară, domnia Moldovei Costandin vodă Duca, n-au zăbovit multă vréme, ci au gătit Costandin vodă céle ce trebuia ale nunţii şi zestrile ce-i rînduise fétii şi o au trimis la Moldova cu maica măriei

---

3-4 *lipsesc* P // 5 *ad. marginal* 7198 A // 15 *ad. marginal* Costandin vodă spînzură 2 boiari, anume. Pre alţii la ocnă îi pune A // 18 *ad. marginal* Mustafa. Costandin, 7194 A // 22 *ad. marginal* Gătirea conacilor oştilor tucești A // 29 *ad. marginal* Némţii iau Belgradul A // 30 *ad. marginal* Costandin, 7208 A // 31 *ad. marginal* Moartea lui Cantimir A // 38 *ad. marginal* Costandin vodă mărită pe fie-sa A //

www.dacoromanica.ro

sale, jupîneasa Stanca, cu multe jupînése, cu boiarii Costandin stolnicul, Diicul logofătul şi alţii, cu pompă frumoasă, şi o au dus la Iaşi. Şi acolo făcîndu-se céle ce să cuvin nuntelor domneşti, o au dat pe Maria doamna lui Costandin vodă Duca; şi toată gloata s-au întors în ţara lor.

Şi şezînd doamna Maria în cîtăva vréme la Moldova, au poftit şi ia şi părinţii ca să vie de acolo să se vază; şi au venit, eşindu-i înainte la Colintina mumă-sa, doamna Marica, cu multe jupînése şi slujitorime de o au dus cu frumos alai. Era şi doamna Anastasia a Ducăi vodă, adecă soacră-sa, carii viind în Bucureşti au şezut doao săptămîni ospătîndu-se şi veselindu-se unii cu alţii. Deacii iar s-au dus la ţara lor./

f. 172v Acolo la Moldova mergînd, fiind doamna Maria mîndră, şi semeaţă, avînd pe tată-său domn mare Ţărîi Rumâneşti, au început a necinsti jupînésele boiarilor cu multe cuvinte réle. Şi mai vîrtos aceasta. Că într-o zi dupe Paşti venind jupîneasa cu işlic, dupe cum le iaste obiceaiul de poartă jupînésele işlice în toată vrémia, i-au luat işlicul din cap şi l-au băgat în foc şi au lăsat-o cu capul gol, zicînd că numai doamnelor să cade să poarte işlice, iară nu şi jupînéselor. Acéstia văzînd boiarii s-au scîrbit foarte tare şi au umblat cu mijloc ca acela şi l-au scos din domnie şi au pus domnu pe Antiohie vodă Cantemir.

Mai nainte de mazilia lui Costandin vodă Duca s-au dus domnul la Cerneţ şi hanul Selim Gherei au trecut pen ţară, mergînd asupra némţilor, împreună cu calga sultan. Carii mergînd pînă la Jiiu, le-au venit véste că moscalii merg asupra Crîmului să-l bată. Ci de la Jiiu s-au întors calga sultan cu oastea lui îndărăt, iar hanul s-au dus unde i-au fost porunca.

Într-acestă vară sultan Mustafa mergînd asupra némţilor cu Selim Gherei han, găsind pe Veterani gheneraliul cu puţintéle oşti la Logoş,

f. 173 osebit de célialalte oşti/ mari ale némţilor, dînd războiu tare, abiia şi cu mare peire a turcilor au biruit pe Veterani, perind şi el în războiu şi au fost izbînda turcilor. Împăratul turcul, văzînd acea fărîmă de izbîndă şi auzind că vin oştile céle mari nemţeşti n-au vrut să le aştépte, ci au plecat de au venit pen ţară, întrînd la Cerneţ, eşindu-i domnul înainte de l-au petrecut pînă la Nicopoe. Acolo, îmbrăcîndu-l cu caftan, s-au întors la scaun cu bucurie.

Al doilea an iar au mers sultan Mustafa la némţi şi au mers şi tătari cu şah Paz-Gherei sultan şi cu Ial agasi. Şi trecînd împăratul Dunărea s-au întîlnit cu némţii într-un cîmpu. Însă norocul i-au slujit, de-au făcut meterez de cară împrejurul taberii turceşti şi aşa au hălăduit împăratul şi s-au întors ruşinat. Că atîta au dat un război de tare, cît au întrat un gheneral în tabără şi mare peire au făcut în turci, pînă încît

---

14 *ad. marginal* Doamna Marica necinstéşte jupînésele A // 21 *ad. marginal* Boiarii scot pe Costandin Duca vodă şi pun pe Antiohie Cantimir. A // 23 *ad. marginal* Costandin vodă Brîncoveanu mérge cu hanul şi cu calga sultan asupra némţilor A // 26 *ad. marginal* Calga sultan să întoarce înapoi pe Jiiu A // 29 *ad. marginal* Să lovescu turcii cu Viterani şi bat pe némţi şi piiare şi el. Au izbîndit turcii A // 32 *ad. marginal* Împăratul turcul să întoarce înapoi. Tréci prin ţară A // 35 *ad. marginal* Domnul îi iase înainte şi-l îmbracă cu caftan A // 38 *ad. marginal* Mérge împăratul la oaste şi-l bate A // 40 *ad. marginal* Împăratul turcescu scapă şi să duce la Ţarigrad A //

www.dacoromanica.ro

s-au fost spereat şi împăratul că va peri. Însă atunce au scăpat şi s-au dus la Ţarigrad.

Întru acest an moscalii, mergînd la Azac cetatea şi neputînd turcii şi tătarii ce era acolo să le stea împotrivă, au luat cetatea.

Al treilea an iar mérge sultan Mustafa la oaste asupra némţilor. Şi trecînd Dunărea pe la Beligrad s-au dus la Tisa, la locul ce să chiamă
f. 173v Senta. Şi au făcut pod să treacă turcii. Deci trecînd veziriul/ şi toată putérea oştilor turceşti peste Tisa, iată şi Evghenie prinţepul cu oştile nemţeşti încungiură toate oştile turceşti. Văzînd împăratul că némţii au venit şi temîndu-se că nu vor da turcii lui războiu, ci de frică vor fugi, au poruncit de le-au stricat podul. Déci némţii cu tunuri, cu puşci, dînd război vitejaşte, i-au omorît pe toţ<i>, de n-au scăpat suflet dintr-înşii. Împăratul văzînd ciudă ca aceasta au fugit la Beligrad, puindu-ş<i> alt vezir, alt iniciar aga şi alţi paşi, în locul celor morţi .

Costandin vodă, fiind la Cerneţ, i-au venit poruncă să păzască plaiurile. Priviia acéle lucruri ce să făcea şi rîdea. Însă dupe rîs vine şi plîns. Că iată vine véste de la Ţarigrad că au murit fie-sa, doamna Maria a lui Costandin vodă Duca, fiind acolo mazil, de care mare jale şi întristare au avut. Dupe acéia viind Costandin vodă de la Cerneţ la Bucureşti şi întorcîndu-se şi împăratul cu veziriul la Odriiu, au trimis veziriul caftan de vezir nou.

Trecînd după acéstia cîtăva vréme, avînd Costandin vodă o fată de vîrstă, anume Ilinca, o au logodit cu Scarlat, fiiul preaslăvitului
f. 174 Alexandru, marele dragoman al Împărăţiei turceşti./ Şi viind Scarlat aicea în ţară au făcut Costandin vodă nuntă foarte frumoasă şi cu cinste mare, domnească.

Cînd au fost cursul anilor 7206 <=1698> au mai făcut turcii oaste împotriva némţilor, fiind vezir Husein paşa. Şi au mers la Beligrad, trecînd pe aicea, prin ţară şi Selim Gherei hanul, cu trei feciori ai lui şi cu tătarîi. Dară nici un război n-au făcut într-acest an, umblînd între dînşii vorbe de pace. Numai ci au băgat zaharea şi hazna în Cameniţă, cîtă au trebuit.

Iar la leat 7207 <=1699> au gătit împăratul pe reiz efendi şi pe preaslăvitul Alexandru mare dragoman, de i-au trimis ca să facă pace cu némţii, carii strîngîndu-se şi despre partea némţilor şi despre partea turcilor la Carlovici, şezînd în cîtăva vréme au aşezat pace în 25 de ani.

Costandin vodă nu avea bucurie de pacea ce să făcuse între împăraţi, pentru căci cînd era oştire nu gîndiia turcii de niscareva mazilii să facă, ci tot gîndul lor era spre oştire. Iar după ce au făcut pace, să temea de mazilie. Ci au făcut socoteală ca să-ş<i> facă un dres

---

4 *ad. marginal* Moscalii iau cetatea Azacului A // 5 *ad. marginal* Mustafa împăratul mérge asupra némţilor A // 7 *ad. marginal* Evghenie prinţipul încungiură oştile turceşti A // 15 *ad. marginal* Costandin, 7199, 1691 păzéşte plaiurile A // 17 *ad. marginal* Moare doamna Mariia a Ducăi vodă A // 22 *ad. marginal* Costandin vodă mărită pre o cocoană <a> lui, anume Ilinca, după Alixandru, dragoman împărătescu A // 33 *ad. marginal* să face pace A // 38 *ad. marginal* Costandin, 7207, 1700 A // 41 *ad. marginal.* Face socoteală ca să-şi facă dres bun de la Împărăţie, să aibă domniia în viaţa lui A //

www.dacoromanica.ro

bun de la Împărăţie, să-i făgăduiască domniia în viaţa lui, cît va trăi/
f. 175v să nu mai aibă témere de mazilie. Şi au trimis boiari şi mulţi bani de au trimis la Poartă şi cu cărţi despre ţară, lăudîndu-l şi cerşindu-l să li-l dea domnu cît va trăi el. Şi cu multe cheltuiale ce au făcut şi cu cîteva pungi ce au mai adaos haraciul cel vechiu, care era 250 pungi - iar el cu această pricină l-au făcut 280 pungi -, i-au dat hatişerif împărătesc, făgăduindu-i să-l lase să fie domnu în viaţa lui, cît va trăi el. Care aducîndu-l cu cinste mare, strîngîndu-se toată boerimea şi ţară multă s-au cetit în divanul cel mare. Şi aşa s-au odihnit inima lui Costandin vodă, nemaitemîndu-se de mazilie.

Într-acea vréme şi muma lui Costandin vodă, jupîneasa Stanca, au murit. Şi cu cinste i-au făcu pogrebania în Bucureşti. Decii rădicîndu-o de aicea într-o carîtă, rînduind boiari, jupînése şi slujitori o au adus la mănăstirea de la Brincovéni de o au îngropat.

Scarlat paharnicul, ginerile lui Costandin vodă, fiiul preaslăvitului Alexandru dragomanul, carele ţinea pe domniţa Ilinca, războlindu-se rău, au murit la Tîrgovişte. Şi l-au îngropat cu cinste domnească în Mitropoliia din Tîrgovişte. Mulţi zicea să-l fie otrăvit
f. 175 Costandin/ vodă pentru nişte pricini ce avea socrul cu ginerile, între dînşii. Ci aceasta Dumnezeu va şti mai bine şi va şi plăti fieştecăruia după faptele lui.

Trecînd şi aceste întristări ce venise lui Costandin vodă, văzîndu-se că ş-au dres lucrurile despre Poartă, să nu mai aibe grijă de mazilie, să bucura şi să veseliia şi să lăţiia în domnie, în avuţii ce-i strîngea de la ţară (care alt domn n-au strîns nici s-au îmbogăşit ca el, de cînd iaste începutul ţărîi) şi altă grijă nu avea, numai să se primble pe la sate, pe la vînaturi, pe la vii pe vrémia culesului. Cîţ<i>va ani dară trecînd cu această odihnă a lui Costandin vodă, iată vine un imbrohor al împăratului cu poruncă să-l ridice să-l ducă la Odriiu, unde era împăratul. Şi pricina pentruce nime nu ştiia. Decii el de multă inimă rea s-au bolnăvit. Dară imbrohorul tot acii au şezut, pînă s-au mai îndreptat din boală. Apoi l-au rădicat şi l-au dus unde i-au fost porunca. Şi mergînd la Odriiu au şezut în 30 de zile şi nu i-au dat nimeni voe să se împreune cu cineva. Şi avea mare întristare, temîndu-se că-l vor mazili. Pentru care umblînd capichehaialele pe la unii, pe la
f. 175v alţii/ făgăduind bani, nici un răspuns nu putea să ia. În cea dupe urmă, temîndu-se de vreo primejdie să nu-i vie cumva, au făcut alt adaos de haraci 240 pungi peste céle 280 ce era mai nainte, numai să-i dea domniia şi să vie în ţară. Şi cu aceasta ş-au dobîndit domniia şi binele casii lui. Iar pe săraca ţară o au îngreuiat cu atîta haraci, care nu putea să-l rădice, ci era totdeauna în cazne şi vaete şi în lacrăme pentru greul

---

2 *ad. marginal* Trimite boiari la Ţarigrad A // 5 *ad. marginal* Adaoge haraciul ca să fie domnu în viaţa lui A // 11 *ad. marginal* Costandin, 7207. Moare jupîneasa Stanca, mama lui Costandin vodă A // 15 *ad. marginal* Moare Scarlat pah<arnicul>, ginerile lui Costandin vodă A // 22 *ad. marginal* Costandin, 7198, 1690 A // 24 *ad. marginal* Bine trăind, fără de griji A // 28 *ad. marginal* Costandin, 7198 A // 28 *ad. marginal* Vine imbrihor să-l ducă la Odriiu. S-au bolnăvit A // 31 *ad. marginal* Şade imbrihorul să să însănătoşaze şi-l duce la Odriiu A // 38 *ad. marginal* Costandin vodă adaoge haraciul 7208 A //

www.dacoromanica.ro

ce le venise.

Însă după ce l-au slobozit de la Odriiu şi au venit în ţară ş-au schimbat firea, s-au făcut mai rău, mai cumplit. Împrumutări mari au pus pe boiari, pe mănăstiri, biruri mari pe săraci la ţară, cît n-avea putére să le plinească, ci să văeta şi-l blestema.

După aceasta iar linişte au venit domniei lui, făcîndu-şi şi alt hatişerif împărătesc, ca să fie domn în viaţa lui, dupe cum făcuse şi celalalt, care s-au zis mai sus. Şi cîţ<i>va ani au trăit fără grijă, dară tot nu să odihnea Costandin vodă, văzînd pe turci că sînt nestatornici, nu stau la vorbele lor, ci unele zic şi altele fac. Şi văzînd şi pe némţi că s-au împăcat cu turcii de nu are nici un ajutoriu, nici un razim despre
f. 176 dînşii au început/ a să ajunge cu moscalii în vorbe, totdeauna trimiţînd oameni cu scrisori, îndemnîndu-i ca să vie cu oşti asupra turcilor, ca să ia acéste ţări, Ţara Rumânească, Ţara Moldovei, ca să fie supt stăpînirea lor. Şi ş-au cerşut şi hrisoave, făcîndu-se pe dînsul şi pe feciorii lui cnezi de Moscovia, şi i le-au dat. Şi cu aceste făgăduiale să lega cătră ţariul că viind spre părţile acéstia îl va ajuta cu toate céle ce vor trebui oştilor: zaharéle, lefi şi oştile lui şi streine, cît va putea.

Şi aşa, prin multe rugăciuni şi îndemnări ce făcea Costandin vodă s-au pornit ţariul cu oşti de au venit asupra turcilor. Şi viind în Moldova, la Iaşi, Dumitraşco vodă Cantemir încă s-au închinat ţariului, cu toată ţara lui.

Turcii încă, auzind de aceasta, au făcut gătire mare despre toate părţile, făcînd pod peste Dunăre; şi trecînd turcii Dunărea în mare frică era, neştiind slăbiciunea moscalilor, gîndind că vor fi oşti multe moschiceşti şi cu de toate gătirile avînd.

Pe Costandin vodă încă l-au chiemat turcii să margă la oaste; dară el nici cum n-au vrut să margă, ci s-au gătit cu oastea lui şi s-au dus în
f. 176^{v} Gura Urlaţilor şi acolo au şezut/ de priviia şi la o parte şi la alta, să vază ce vor să facă. Şi au muncit în tot chipul să dea bani turcilor, un uzmet, şi să-l lasă în ţara lui. Turcii însă văzînd că nu-l pot aduce cu voe, l-au lăsat şi i-au luat vreo 300 de pungi.

Acolo la Urlaţi fiind vlădica Anthim şi toţ<i> boiarii şi văzînd pe Costandin vodă că iaste cu îndoială despre moscali, au făcut sfat într-ascuns vlădica Anthim cu o samă de boiari, Toma spătariul Cantacuzinul şi cîţ<i>va de ceilalţi, nenumiţ<i>, ca să se unească cu moscalii şi să pîrască pe Costandin vodă, socotindu-l că-i iaste gîndul ca să înşale pe moscali, văzînd că nici den céle ce le făgăduise să le dea ajutor, zaharéle, bani, oaste, nu le dă. Dentru care sfat ce făcuse s-au ales Toma spătariul Cant<acuzino> şi s-au dus la ţariul cu

---

2 *ad. marginal* Greutate mare pe ţară A // 13 *ad. marginal* Costandin vodă îndeamnă pre moscali să vie asupra turcilor A // 19 *ad. marginal* Costandin, 7208 A // 21 *ad. marginal* Moscalii vin în Moldova A // 22 *ad. marginal* Dumitraşco vodă Cantimir să închină la moscali A // 23 *ad. marginal* Turcii fac gătire asupra moscalilor A // 27 *ad. marginal* Turcii chiiamă pe Costandin vodă la oaste şi nu mérge A // 31 *ad. marginal* Costandin vodă dă bani să nu-l ducă la oaste A// 33 *ad. marginal* Anthim vlădica cu boiarii fac sfat ca să pîrască pe Costandin vodă la moscali, văzînd că nu le dă céle făgăduite A // 40 *ad. marginal* Thoma spat<arul> mérge la moscali, la ţariu. I-au dat oaste şi bate Brăila A //

www.dacoromanica.ro

cîţ<i>va ai săi. Şi împreunîndu-se la Iaşi cu ţariul i-au cerut oaste să margă la Brăila să o ia. Şi i-au dat oaste cît i-au trebuit, cu un gheneral, anume Ren. Şi viind la Brăila o au bătut în trei zile şi o au luat.

Iar ţariul cu oştile ce avea s-au pogorît pe Prut în jos, pînă la un loc foarte mlăcos şi înghesuit. Acolo eşindu-le turcii şi tătarii înainte i-au
f. 177 ocolit de toate părţile şi le da război tare./ Dară moscalii fiind flămînzi, neavînd zaharea gătită, nădăjduindu-se în za<ha>reaoa ce le făgăduise Costandin vodă să le trimiţă şi nu le-au trimis, era pocălţiţ<i> de foame de nu avea nici o putére a da război, ci venisă în cumpănă să piară, şi oştile şi ţariul.

Carii văzînd nevoia, au strigat pace. Veziriul încă au poftit pace. Şi aşa s-au mîntuit ţariul şi oştile lui de primejdie. Că de n-ar fi priimit turcii pacea şi să fie ma<i> şezut încă 3, 4 zile împrejurul lor vrea lua pre toţi robi şi pe ţariul şi pe ţariţa, că era cu dînsul acii, şi pe toţ<i> ostaşii. Dară norocul le-au ajutat de au scăpat, priimind şi turcii pacea.

Decii aşezîndu-se ei între dînşii, le-au dat turcii şi zaharea, de au avut de mîncare acolea şi la întoarcere.

Toma spătariul şi cu Ren gheneralul, auzind véste ca aceasta, au lăsat şi ei Brăila iar turcilor şi s-au dus către ţariul.

Costandin vodă la acéste lucruri avea doao socotéle: una că îndemnase pe ţariul ca să vie asupra turcilor, carei de va bate pe turci, să fie izbînda moscalilor, să se arate cu faţă curată că din îndemnarea
f. 177v lui s-au/ făcut biruinţă asupra vrăjmaşilor creştineşti; altă socoteală avea că scriia totdeauna la turci, îndemnîndu-i să margă fără grijă, că le sînt oştile puţine şi flămînde şi altele. Şi cu acéste socotéle ce făcea, socotiia ca să nu să scape de bine, ori o parte va birui, ori alta. Dară, săracul, s-au scăpat de amîndoao. Că moscalii l-au cunoscut de ficlean şi înşelătoriu de creştini, turcii încă l-au numit hain împăratului, văzînd că Toma spătariul, fiind credincios al lui şi boiariu mare şi din neamul lui s-au dus la ţariul de au cerşut oşti şi au venit la Brăila de au făcut atîta pagubă şi o au şi luat de la mîna turcilor. Iară mai vîrtos s-au încredinţat turcii din spunerea solilor moschiceşti, carii, mergînd la turci, au spus cum Costandin vodă i-au chiemat pe moscali de au venit cu oştire împotriva turcilor, rugîndu-i cu cîţ<i>va ani mai nainte, cu cărţile şi cu oamenii ce trimitea totdeauna la dînşii.

Dintr-aceasta mai mult s-au adeverit că au ficlenit pe stăpînu-său Turcul, care l-au miluit cu domnie prin mulţi ani. Şi vrea turcii să-l
f. 178 mazilească de atunce, numai să temea/ că va fugi şi nu-l va putea prinde, neavînd pe cineva de ai ţărîi mijlocitori; şi aşa au trecut vréme cîtăva, fiind în necredinţă de către turci. Că precum gîndise el să placă vreunii părţi, în cea dupe urmă nici uniia au plăcut, nici alţiia. Că nu

---

4 *ad. marginal* Ţariul să pogoară pe Prut în jos şi-l ocolescu turcii, tătarîi A // 6 *ad. marginal* Oştile ţariului flămînzăscu în nădéjdea zaharelei Brîncoveanului A // 11 *ad. marginal* Strîgă pace şi să mîntuiaşte ţariul de primejdie A // 16 *ad. marginal* Turcii dau zaharea ţariului şi să întoarce înapoi A // 18 *ad. marginal* Toma spat<ariul> lasă Brăila şi mérge la ţariul A // 20 *ad. marginal* Costandin 7219, 1711 A // 25 *ad. marginal* Costandin, 1711 A // 31 *ad. marginal* Turcii să adeverează de ficleniia lui Costandin vodă A //

www.dacoromanica.ro

minte Hristos unde zice că nu poate sluji neştine la doi domni.

În mijlocul vremurilor acestora Ca<n>tacuzinii, carii pururea au fost ficléni domnilor, şi n-au fost odihniţi de nici un domnu, şi acum, la Costandin vodă, au început să-l ficlenească şi să-l dezrădăcinéze din faţa pământului, neavînd altă pricină fără numai răotatea lor, acéia ce din fire o au avut şi mai de nainte. Că nu le-au lipsit din zilele lui Costandin vodă nici un fel de bine, ca să nu-l aibă: voe veghiată, sfétnici ai domnului, plini de bani, de sate, de vii, fără bir, fără împrumutări, precum alţii ai ţărîi da; iară ei nicicum. Să zic adevărul, iar nu minciună, mai bine trăiia ei decît şi Costandin vodă; că el avea grijile domniei, iară ei avea primblările şi desfătările şi cîştigurile şi
f. 178v tot binele./ Dară tot nu era mulţemiţ<i> de binele acela, ci poftiia şi mai mult, adecă domniia.

De care văzînd pre domnu că s-au stricat de toate părţile, mai vîrtos despre turci cu numele ce ş-au cîştigat că iaste hain, cu aceasta au socotit că-l vor surpa. Şi au început a scrie cărţi la Împărăţie şi le-au pecetluit cu peceţi făcute la Braşov ale tuturor boiarilor ţărîi, în taină luund izvod de toate peceţile; şi o samă de boiari nu ştiia de aceasta nici cum. Şi cu acele arzumagzaruri l-au pîrît la Împărăţie în multe rînduri; dară tot nu să încredea turcii să trimiţă să-l mazilească, temîndu-se că nu vor putea pune mîna pe dînsul.

Iar cînd au fost mai pe urmă, aflînd ei organ ca acela pe un Costandin Diichiti, care era vătaf de aprozi la Costandin vodă şi vrînd să se ducă la Ţarigrad, cu voia domnului, pe acesta l-au găsit şi i-au dat cărţi ca să le dea în mîna Împăratului, întru care făgăduia ca să nu fie grijă că va scăpa Costandin vodă, că ei îl vor prinde şi-l vor da în mîna împăratului. Pre care Diichiti şi din gură l-au învăţat aşa să să spue că nu va scăpa dinaintea lor Costandin vodă./

f. 179 Deci mergînd la Ţarigrad şi dînd cărţile şi zicînd din gură céle ce-l învăţase, s-au încrezut turcii şi avînd şi mai denainte ahtu ca să-l prinză, dobîndind mijlocitori pe aceşti Şaitanioglulari, adecă pe Cantacuzini, feciorii Dracului, în taină foarte mare au gătit pe imbrohorul cel mare, împărătesc şi pe Mustafa aga capigiul şi i-au trimis de n-au ştiut nimeni ca să strîngă oşti după margini şi să vie să prinză pe Costandin vodă. Carii viind pînă la Ruşciuc amîndoi, de acolea au trimis înainte pe Mustafa aga cu fermanuri de mazilie şi cu ferman să pue alt domn, dînd poruncă imbrohorul ca de va sta împotrivă domnul să-i facă ştire să vie şi el cu oştile turceşti să-l cuprinză.

Însă la 24 de zile ale lui martie, sosind Mustafa aga, miercuri, în săptămîna cea mare de lîngă Paşti şi împreunîndu-se cu domnul i-au spus mazilie. Decii ce să facă Costandin vodă nu ştiia, fără numai

---

2 *ad. marginal* găsiră vréme Cantacozinii asupra lui Costandin vodă A // 4 *ad. marginal* Costandin, 1720 <sic> A // 22 *ad. marginal* Cantacozinii trimit cărţi la Împărăţie pe Costandin Diechiti, văt<af> de aprozi A // 28 *ad. marginal* Costandin, 7222, 1714 A // 29 *ad. marginal* Împărăţiia trimite imbrihor împărătescu să prinză pe Costandin vodă A // 40 *ad. marginal* Mustafa aga soséşte cu maziliia lui Costandin vodă A //

www.dacoromanica.ro

lacrămi şi răbdare. Mustafa aga au început a-i pecetlui cămările cu averile lui şi l-au dat pe domnu în chezăşiia boiarilor, ca să nu fugă şi s-au dus la gazdă.

Dară, ticăitul, cum vrea să fugă, că rudele lui Ca<n>tacuzinii era mai mare peste oştile ţărîi şi era ficlénii şi pîrîşii, carii să bucura că
f. 179v văzuse acéia ce au pohtit./ În noaptea acéia, miercuri spre joi, au mers Mihai spătariul Cantacuzinul şi Ştefan spătariul Cantacuzinul la Mustafa aga, avînd dragoman pe Caramanlîul portariul şi i-au făgăduit bani mulţi ca să stea la imbrohorul să pue pe Ştefan spătariul domnu. Şi plecîndu-se Mustafa aga, îndată au scris la imbrohorul cu multe făgăduiale şi i-au făcut ispravă să-l facă domnu pe Ştefan spătariul. Şi a dooa zi, joi, viind imbrohorul în Bucureşti, au grăbit de l-au făcut domnu. Iar vineri dimineaţa l-au rădicat pe Costandin vodă cu toată casa lui şi pe toţ<i> ginerii lui de i-au dus la Ţarigrad şi i-au închis la Edicula. Decii nevoinţa ce au făcut Ştefan vodă de au stins pe Costandin vodă, mai nainte vom scrie la domnia lui Ştefan vodă.

Costandin vodă Brîncoveanul în domniia lui au fost fericit de toţ<i> oamenii ţărîi şi încă şi de oamenii altor ţări, cît i s-au auzit numele; iar nu lăudat. Pentrucă alta iaste fericirea, alta iaste lauda; iaste osebire între laudă şi între fericire. Că să fericesc mulţi împăraţi, crai, domni, boiari, pentru noroc ce au în viaţa lor, dupe pofta şi voia celor trupeşti lucruri: cum avuţii multe să aibă, cum cinste, cum
f.180 îndelungări de/stăpîniri şi altele ca acéstia, carele sînt darurile norocului, care şi alţi păgîni şi tirani le-au avut şi s-au fericit de norocirile ce au avut. Iară nu s-au lăudat de niscareva fapte bune. Că lauda iaste numai a faptelor celor bune, ce face cineva în viaţa lui şi pe urma lui rămîne acea bunătate de o laudă oamenii.

Într-acesta chip poate să se fericească şi Costandin vodă , că l-au dăruit norocul cu de tot feliul de bine: sănătos, întreg, casă întreagă, fii şi féte mulţi, avuţii prea multe, case, palaturi, sate, heleştée, domnie îndelungată şi altele ca acéstia, care nu i-au lipsit nimica de carii ochii lui au poftit. Dară toate acéstia au fost darurile norocului, iar nu cîştigate de dînsul. Că acéia ce cîştigă cineva în lume iaste partea sufletului, adecă bunătatea, *areti*, şi pentru acéia să şi laudă. Iară Costandin vodă nici o bunătate sufletului n-au arătat în viaţa şi în domnia lui, pentru ca să se laude. Ci mai vîrtos iaste a să huli pentru multe fapte réle ce au făcut în domnia lui, care au rămas la cei dupe urmă greutate şi blestem.

f. 180v Avea o lăcomie mare, peste măsură şi obiceaiurile céle/ bune ale ţărîi, care cu multă socoteală şi osteneală le-au făcut acei bătrîni, toate le-au stricat şi cum i-au plăcut lui le-au făcut. Slujitorimea care era, de

---

1 *ad. marginal* Lacrămi şi răbdare A // 2 *ad. marginal* Pecetluiaşte cămările lui Cost<andin> vodă A // 4 *ad. marginal* Cantacozinii să bucură A // 7 *ad. marginal* Mihai spat<arul> mérge la Mustafa aga şi dă dar să facă pe Ştefan spat<arul> domnu A // 10 *ad. marginal* Scrie Mustafa aga la imbrihorul A // 12 *ad. marginal* Vine imbrihorul în Bucureşti. Îmbracă pe Ştefan spat<arul> cu caftan de domnie. Rădică pe Cost<andin> vodă A // 17 *ad. marginal* Costandin, 1714 A // 34 *cu caractere greceşti;* areti A // 35 *ad. marginal* Costandin, 1714 A //

www.dacoromanica.ro

rădica numai el haraciul împăratesc, pe toţ<i> i-au stins de i-au făcut podani pen satele lui şi ale rudelor lui, Canta<cu>zinii şi altele, nenumărate. După acéia, cea mai rea de toate, adaosele haraciului care l-au făcut la turci, pentru binele casei lui. Care din 250 pungi ce au fost cînd s-au pus el domnu, iară el l-au făcut 520 pungi, de au rămas un blestem, de bleastemă săracii de acesta greu şi vor să blésteme în véci.

Şi într-acesta chip au luat sfîrşit domnia lui Costandin vodă. Şi au domnit ani 25, pol./

f. 181

MOLDAVIA.

Vl<ea>to 7193, 1685. DOMN 56. DOMNII 64. COSTANDIN CANTEMIR VODĂ BĂTRÎNUL, AL DOILEA NUMIT CU ACEST NUME, CE AU FOST DE LA TOBAC, DIN OAMENI DE JOS, FĂLCIAN.

După ce au îmbrăcat caftan de domnie Cantemir vodă la Obliciţă, îndată au trimis pe fiiu-său Antiohie beizade la Ţarigrad pentru credinţa, ca să se afle în chip de zălog. Însă şi boiarii cei mari de ţară ş-au trimis toţ<i> cîte un fecior cu beizade de au şezut trei ani la Ţarigrad în Bogdan sarai, tot cu cheltuiala ţărîi. Iar la scaun în Iaşi au venit la iulie 5 zile; carele la domnia Ducăi vodă au fost clucér mare, om de ţară, moldovan drept şi foarte viteaz bun. Iară la fire blînd şi cu inima milostivă, răbdătoriu, cu puţină mînie întîi, apoi ertătoriu, nelacom la avére şi îndurătoriu, necărturariu, iară slujit şi la toate priceput. Biséricile cu ruga păziia şi cu sfat bun întemeiat, împodobit la cuvinte, dulce era vorba lui. Limba turcească ştiia bine. La
f. 181v răspunsuri era gata./ Voinicii vitéji, slujitorii îi era dragi şi-i miluia din cît era prilejul ţărîi. Că despre léşi din sus rămăsése tîrgul Iaşii hraniţă şi hotar, în loc de margine, precum vei înţelége mai pe larg înainte. Că mulţi feciori de oameni buni şi de boiari şi de alţi slujitori, cum s-au scris la a treia domnie a Ducăi vodă; că au fost fugit mulţi pin Ţara Leşască şi la Ardeal şi de acolo, făcînd céte de tîlhari, veniia în ţară de prăda şi jefuia. Carii au putut întîi la toate mănăstirile şi lavrele céle mari, domneşti, cîte sînt pe supt munte, începînd de la Putna din sus şi de la Soveja, pînă la Focşani; nu alţi oameni streini, ci tot moldovéni, oameni de ţară, carii pribegise din zilele Ducăi vodă şi ale lui Dumitraşco vodă. Şi neputînd domnia a ţinea slujitori ca să se poată apăra de tîlhari, pre mulţi oameni au fript şi au arsu, de i-au omorît. Şi să pustiise ţara de tot, cît n-au fost aşa mai de cînd iaste ia.

Osebit de acéstia, cum s-au aşezat Cantemir vodă la domnie într-acestaş an la sept<emvrie> au şi pogorît Ioann Stanislav Iablunovschii, hatmanul cel mare al corunii leşeşti cu oaste şi au întrat în ţară de au venit pînă la Boian, pe Prut, vrînd ca să oprească zahareao<a>

7-8 *lipsesc* P // 9 *ad. marginal* Moldavia A // 10-13 De domnia lui Cantemir bei, ce-i zic Costandin vodă Bătrînul D // 38 *ad. marginal* Cantemir, 1685 A //

www.dacoromanica.ro

f. 182 turcească care o ducea să o bage în/Cameniţă, fiind a lor, luată de la léşi cu sabia. Ci eşind împotriva léşilor Suleiman paşa serascheriul şi cu Selim Gherei, hanul tătărăsc, au dat léşilor război din toate părţile. Ci nu le putea strica nimica. Şi aşa, bătîndu-se, spun cum şi Cantemir vodă au eşit singur cu capul lui şi cu boerenaşii de curtea lui şi cu slujitori ce avea mai de treabă la harţu şi mare vitejie au arătat la acea aripă dincătro au dat năvală asupra léşilor, cît spun că îndată au legat léşii tabără şi au clătit înapoi dintr-acel ceas. Care văzînd Suleiman paşa cu cîţ<i>va galbeni de aur l-au dăruit atunce pe Cantemir vodă.

CÎND AU ÎNTRAT IOANN SOBEŢCHII, CRAIUL LEŞESC, CU TOATE OŞTILE ÎN ŢARĂ.

Iar cînd au fost la anul 7195<=1683>, la avgust, pogorît-au şi Ioan Sobeţchii, craiul leşesc, cu toate puterile sale în jos, de au întrat în ţară, trăgîndu-se cuvîntul precum mérge asupra Bugeacului, luund Prutul în jos. Şi au venit şi în tîrg în Iaşi, de au făcut bencheturi. Cantemir vodă, prinzînd de véste, au eşit din Iaşi mai de timpuriu şi au luat drept în jos la Fălciiu, spre tătari. Unii din boiari sfătuia pe
f. 182v Cantemir vodă ca să margă la Focşani./ Ci el au ţinut sfatul său de au mers drept la tătari, ca să nu cadă ţara la vreo primejdie de robie şi de pradă.

Craiul Sobeţchii, întorcîndu-se îndărăt şi trecînd cu oştile pe lîngă Iaşi, au dat foc Mănăstirii Goliei şi Trisfetitelei, Mitropoliia cea véche, de le-au arsu. Dumnezeu să nu iarte, că ş-au luat şi ei plată! Spun să-i fie spînzurat craiul.

Şi aşa, mergînd pe Prut în jos pînă la Fălciiu, făcînd mare pagubă şi jaf ţărîi şi de acolo învîrtejindu-se iarăşi pe la Iaşi s-au dus în Ţara Leşască. Şi de atunce au rămas în Ţara Moldovei la mare sărăcie şi pustiietate, că mai n-au scăpat nimeni, cu nimica.

CRAIUL SOBEŢCHI AU LUAT PE SFETII IOAN NOVII.

Atunce, la întorsul craiului, Dositheu, mitropolitul,[1] au închinat moaştele sfîntului mucenic Ioan Novii la craiul Sobeţchii, care l-au fost adus în ţară cu multă cheltuială răposatul şi bătrînul domnu Alexandru vodă, feciorul lui Roman vodă, de la Cetatea Albă, la văleatul 6923 <=1415>, de au stătut în ţară ca la 300 de ani. Şi s-au dus şi Dositheu mitropolitul împreună cu sfîntul în Ţara Leşască, cu toate odarăle de mult preţ ale Mitropoliei şi ale sfîntului, de-l ţin léşii
f. 183 pînă astăz<i>./ Aşijderea, tot atunce, răschirîndu-se léşii, cazacii şi moldovénii cei pribégi pen ţară pentru jafuri şi ajungînd pe supt munte, au aflat pe doamna Roxanda, fata lui Vasilie vodă, ce o au fost ţinut Timuş, hatmanul căzăcescu, în Cetatea Neamţului. Şi cu multe munci o au muncit, pentru avuţie. Pe urmă i-au tăiat capul pe prag cu toporul.

10-11 *lipsesc* D // 12 *ad. marginal* Lucruri streine, 7195 A // 30 *lipseşte* D//

www.dacoromanica.ro

Spun că ar fi găsit la dînsa 19.000 de galbeni.

Şi de atunce nu mai avea Cantemir vodă odihnă de podghiazuri, că să umpluse ţara de tîlhari. Numai şi el avea strişte, de-i prindea lesne şi cu munci gréle îi munciia. Că pre unii de vii cu foc îi ardea, pre alţii în patru bucăţi îi tăia, altora le tăia mîinile şi picioarele şi aşa să pedepsiia, pînă muriia.

Pus-au staroste la Focşani pe Miron Costin, dîndu-i volnicie pentru oameni răi de-i înţepa acolo, la margine, pre cîţ<i> prindea, făcînd movile de dînşii. Carii de la o vréme o samă de tîlhari singuri veniia de bună voe de să închina şi să făcea slujitori, oameni buni. Şi apoi ei mergea de prindea pe soţiile lor şi-i ducea de-i înţepa Cantemir vodă şi Miron log<ofătul> şi tot nu-i putea sterpi. Iară încăşi mulţi s-au lăsat de acea hrană şi s-au făcut oameni buni, văzînd acéle cazne şi munci strasnice ce le făcea Cantemir vodă, fără nici o milă./

f. 183v Într-acest an 7169 <=1688> au mazilit turcii pe sultan Mehmet, cel vestit de războae, carele au împărăţit 47 de ani. Iar în locul lui au stătut împărat frate-său, sultan Suleiman, carele au şezut la popreală 47 de ani, precît au şezut la împărăţie soltan Mehmet.

Într-acest an s-au prestăvit şi Şerban vodă, domnul muntenescu. Scrie la izvodul lui Theodosie Dubău, logofătul, că pînă la al patrulea an al lui Cantemir vodă, domnind bine, ţiind prietenie cu Şerban vodă, care pentru megieşie ce avea cu Moldova, au silit cu multă nevoinţă Şerban vodă de i-au scos domniia. Iar lipindu-se Cupăreştii pe lîngă Cantemir vodă şi stînd la sfaturile lui, multe amestecături între domnii şi între ţări au făcut Cupăreştii şi la multă cheltuială au adus ţara. De care lucru pizma şi zavistiia nici un lucru bun nu aduce, fără numai pierzare de suflet şi unora răsipă de casă, cum s-au văzut pe urmă. Că acei priiateni ai lui, Cupăreştii, adusése pe Cantemir vodă pînă la atîta, cît de nu i s-ar fi prilejit moarte în domnie, prin temniţele turcilor ar fi putrezit (Ci la acea dupe urmă nimeni nu poate şti sfîrşitul său la ce va veni). Numai cum iaste voia lui Dumnezeu./

f. 184 *CÎND AU ALES CANTEMIR VODĂ PE PREOŢ<I> DIN ŢĂRANI ŞI LE-AU FĂCUT RUPTOARE DE NUME CÎTE UG<HI> 2.*

Făcut-au Cantemir vodă şi obiceaiu bun preoţilor din toată ţara, pentru care obiceaiu de-l vor uita de la poménic vor avea plată de la Dumnezeu. Că pînă atuncea era şi preoţii de da bir cu ţara, de-i cisluia ţăranii cu satul la toate orînduialele. Şi de mare ocară era preoţii cînd să cisluia cu ţăranii, că-i suduia de plete şi-i bătea, de rămăsése biséricile pustii mai prin toate satele, de muriia oamenii nepricestuiţi şi neprohodiţ<i>.

---

19 *după* muntenescu *ad.* în luna lui noemvrie 8 zile, şi cu mare cinste l-au îngropat în mănăstirea sa, la Cotroceni, carele au domnit în Ţara Românească 10 ani. Eară în locul lui rădicat-au ţara şi boiarii domn şie pre un nepot de soră a lui, anume Costantin Brîncoveanul, ce au fost logofăt mare, carele şi-au pus nume de domnie Constantin Basarab vodă D // 28 *ad. marginal* Cantemir, 7196 A // 32-33 *lipsesc* D // 34 *ad. marginal* Cantemir, 7201 A //

www.dacoromanica.ro

Ci într-acéa vréme tîmplîndu-se de au fost venit la Iaşi şi preafericitul Dositheu, patriarhul de Ierusalim, cu îndemnarea sfinţiei sale s-au umilit domnul şi au făcut preoţilor testament de aşezare şi cu mare blestem legat, ca să fie preoţii aleşi de ţărani. Şi, ori bogat, ori sărac, le-au făcut ruptoare ca să dea pe an de nume cîte ug<hi> 2, iar alt nimica să nu mai dea. Şi din bucate să aibă a scuti cu sumă şi preoţii şi diaconii, precum ştiu toţ<i>, aiavea. Şi s-au dar acest testament în vistierie. Şi de atunce au scăpat preoţii din cisla ţăranilor şi de supărările lor./

f. 184v

AL DOILEA RÎND IARĂŞ<I> AU VENIT IOAN SOBEŢCHII, CRAIUL LEŞESC AL <LOC GOL> CU OŞTILE ÎN ŢARĂ.

La această domnie a lui Cantemir vodă, la luna lui avgust 7199 <=1691>, iarăş<i> s-au rădicat Ioann Sobeţchii, craiul leşesc, cu oştile sale de au pogorît în ţară al doilea rînd, de au venit pînă la Tîrgul Frumos, făcînd multă pagubă şi jaf ţărîi. Şi de la Tîrgul Frumos învîrtejindu-se atunce au luat Cetatea Neamţului şi Cetatea Suceavei, Cîmpulungul cu totul şi au pus oastea sa prin cetăţi. Însă în Suceava au făcut ocop împrejurul capiştii armeneşti despre Areni. Şi acolo ş-au aşezat oastea de au ţinut tîrgul Suceavei. Iar în cetatea Sorocii au întrat oastea căzăcească. Şi aşa, craiul leşesc, dupe ce au luat acéste cetăţ<i> iarăş<i> s-au întors în Ţara Leşască.

Dupa acéia văzindu-se cîmpulungénii la altă stăpînire, trimiţind la dînşii Cantemir vodă cu poftă ca să dea agiutor ţărîi cu o samă de berbeci, iară ei n-au băgat seamă, ci încă cu ruşine au scos pe acei trimiş<i>. Pentru acéia, văzînd Cantemir vodă neascultarea lor, au trimis de au adus tătari de ai lui Bec mîrza şi au trimis şi pe Iuruc Dima, buluc başa, cu siiménii şi lefeciii, de au mers împreună cu tătarîi de au întrat făr-de véste pe la vamă în Cîmpulung şi multă
f. 185 stricăciune şi/ pradă şi robie au făut şi multe dobitoace de vite şi de oi au scos; care apoi, văzind Cantemir vodă robie ca acéia, mult s-au căit ce-au făcut.

Într-acea vréme rămăsése lucrul de să domniia Ţara Moldovei în trei părţi. Că cetatea Neamţului, Suceava, Cîmpulung şi Soroca, cu ţinuturile lor, le ţinea léşii. Aşijderea la ţinutul Orheiului şi al Lăpuşnii încă le cuprinsése hanul tătărăsc şi făcuse hatman căzăcesc, de ţinea pe locul Ţărîi Ucraina, cu tîrguri şi cu sate, numindu-se cazaci şi mai mulţi moldovéni era. Deci să făcuse şi sate tătărăşti a lui Giaun mîrza şi ale altor mîrzaci, de coprinsése locul ţărîi din Chişinău pînă în Nistru. Rămăsése şi Cantemir vodă de domniia numai în Iaşii, cu Ţara de Gios. Ci mai mult şedea la Cetăţue, decît în Iaşi. Că nu avea odihnă de podghiazurile leşeşti şi de moldovéni<i> ce era fugiţi în Ţara Leşască. Ci fiind ţara împărţită şi puţină şi stricată de nepriiatenii Împărăţiei, fost-au cu greu şi domnul şi ţărîi, mai vîrtos cu chilele

---

10-11 *lipsesc* D // 12 *ad. marginal* Cantemir, 7199 A // 18 ocop, *explicat marginal*: şanţ A //

www.dacoromanica.ro

f. 185v Cameniţii, de cît/ cu dările. Ci neavînd putinţă într-alt chip, cercat-au de au aflat izvodul Dabijii vodă, pogonăritul de vii, de au scos şi Cantemir vodă în ţară, de au dat pe vii şi dau toţ<i> cîte un taler de pogon. Care şi pînă acum tot umblă acest obiceaiu; însă Cantemir vodă într-un an îl lua, iar într-alt an îl lăsa, pînă ce s-au săvîrşit.

La văleatul 7200 <=1691> Cantemir vodă au tăiat pe Miron Costin, ce au fost logofăt mare şi pe frate-său Velicico, vel vornic, dîndu-le vină că s-au rădicat pe domnie asupra lui. Însă Miron log<ofătul> nefiind în Iaşi, ci la un sat al lui la ţară şi i s-au fost întîmplat de i-au fost murit jupîneasa. Ci vrînd să o astruce, iată au sosit şi Răcoviţă, armaşul al doilea, cu un steag de lefecii, ca să-l ducă la Iaşi. Ci el s-au rugat să aibă păsuială pînă-ş<i> va îngropa jupîneasa şi să purcegă. Şi fiind aşa, iată de grab au sosit şi Macri, vătaful de aprozi cu a doa poruncă, ca în ce loc îl va afla, acolo să-i tae capul; şi dupe poruncă, într-acel ceas i-au tăiat capul.

Şi aşa, întorcîndu-se trimişii înapoi cu isprava poruncii, atunce, noaptea, ca la 5 ceasuri au scos şi pe Velicico vornicul din beciu, de supt casa cea mică şi ducîndu-l la fîntînă i-au tăiat capul. Şi au stătut acolo de faţă fiiu-său, beizadea, pentru credinţa, pînă ce i-au tăiat capul./

f. 186 *DE MOARTEA LUI CANTEMIR VODĂ.*

Iar la văleatul 7201 <=1693>, la martie în 17 zile au murit şi Cantemir vodă; şi l-au astrucat cu mare cinste în bisérica cea domnească a lui Ştefan vodă cel Bun, unde iaste hramul S<fe>tii Nicolae, în gropniţa ce ş-au fost făcut Antonie vodă. Şi la moarté s-au întîmplat doi sfinţi patriarşi: chir Gherasim de la Alexandria şi Iacov de la Ţarigrad. Iar daca au venit la domnie fiiu-său Antiohie vodă i-au mutat oasele la a lor sfîntă mănăstire, ce se chiamă Mira, ce iaste făcută de Cantemir vodă la ţinutul Putnii, pe apa Milcovului.

Acest Cantemir vodă fost-au om cinsteş la cuvînt şi cunoscătoriu la judecăţi, făcînd dreptate tuturor. Numai ţară fiind puţină şi stricată de nepriiatenii Împărăţiei fost-au cu greu şi ţărîi. Iară cîrmuitoriu şi purtător de grijă au fost ţărîi, în toată vrémia. Şi s-au săvîrşit în domnie. Domnit-au ani 8./

f. 186v *CÎND AU RĂDICAT BOIARII ŞI ŢARA PE DUMUTRAŞCO BEIZADE LA DOMNIE, DUPĂ MOARTEA TĂTÎNE-SĂU, CANTEMIR VODĂ.*

După moartea lui Cantemir vodă, cu sfatul boiarilor ce era de casa lor

---

6 *ad. marginal* Cantemir, 7200 A / *după* 7200 *ad.* în luna lui dechemvrie, în domnia sa D // 13 *ad. marginal* Cantemir vodă tae pe Miron Costin log<ofătul> şi pe frate-său Velicico vor<nicul> A // 15 *după* capul *ad.* şi l-au astrucat împreună cu jupîneasa lui D // 19 Dumitraşco beizade D // 21 *ad. marginal* Cantemir, 7201 A // 35-37 De domnia lui Dumitraşco vodă, feciorul lui Cantemir vodă. Mart<ie> 19 D // 38 *ad. marginal* 7201 A //

www.dacoromanica.ro

au rădicat pe fiiu-său cel mai mic, pe Dumitraşco beizade la domnie, ducîndu-l dupe obiceaiu la Sfetii Nicolae de i-au cetit molitva de domnie părintele chir Gherasim, patriarhul Alexandriei. Şi eşind din bisérică au mers cu alai domnesc la curte. Acolo la curte, în divanul cel mare, au mers toţ<i> boiarii şi slujitorii şi ţara, din cîtă s-au întîmplat, de i-au sărutat poala, de domnie noao; căci frate-său, cel mai mare Antiohie beizade nu s-au întîmplat la moartea tătîne-său fiind zălog la Poartă. Şi aşa Dumitraşco vodă, după ce l-au domnit boiarii şi ţara, au astrucat pe tată-său cu mare cinse, precum am scris mai sus. Ci în puţină vréme au fost bucuriia domniei lui, că nu s-au plinit bine nici trei săptămîni şi au venit véste de la Ţarigrad şi cărţi la boiari, la april 8, precum domnia iaste dată lui Costandin, feciorul Ducăi vodă. Şi într-acea noapte au fugit Bogdan hatmanul, ginerile lui Cantemir vodă şi Iordache Ruset, visternicul, în Ţara Leşască. Iar la april 13 au rădicat pe Dumitraşco vodă turcul aga, ce venise de la Poartă şi l-au dus cu totul la Ţarigrad./

f. 187

MOLDAVIA.

Vl<ea>to 7201, 1693. DOMN 57. DOMNII 65. COSTANDIN VODĂ AL TREILEA, FIIUL DUCĂI VODĂ

După moartea lui Cantemir vodă au îmbrăcat caftan de domnie de la Poartă Costandin Duca vodă. Şi au zăbovit trei luni acolo; şi purcegînd, au sosit la Iaşi în scaon la iunie 24 de zile. Într-această domnie au trimis Costandin vodă sol în Ţara Leşască pe Ion Costin, ce-au fost serdariu, de au adus oasele tătîne-său, Ducăi vodă, de la Liov. Şi mare cinste, cu săbor de arhierei şi de preoţ<i> şi cu tot sfatul său l-au petrecut cu litie din Iaşi pînă la Mănăstirea Cetăţuia, care iaste zidită din temelie de Duca vodă şi i-au astrucat oasele.

Întru acel an, iarna, s-au rădicat un soltan cu tătarîi din Bugeac şi au mers pen ţară de au intrat pe Oituz în Ţara Ungurească şi multă pradă şi robie au făcut. Şi s-au întors făr-de nici o zminteală, făcînd multă pagubă, trecînd pin ţară înapoi. Că într-acea vréme, fiind Cetatea Neamţului pre seama léşilor, să învăţase tătarîi de umbla pe
f. 187v Bîrlăzel şi să suia pînă/la Cetatea Neamţului pentru prada, de apuca oameni de acolo şi de la mănăstirile de supt munte. Şi întorcîndu-se înapoi multă stricăciune făcea şi în ţară.

În zilele acestui domnu fiind ţara stricată de tîlhari, precum s-au scris mai sus şi neavînd putinţă a plini poruncile împărăteşti, s-au scornit un obiceaiu pe vite, care să chiamă muntenéşte văcăritul, de au dat toţ<i>, cine au avut vite, cîte un zlot de bou şi de vacă; de gonitor şi de gonitoare cîte un tult, iar de cal şi de iapă cîte un leu. Şi aşa s-au tras obiceaiu vreo zéce ani, pînă la a doa domnie a sa, precum vei ceti acolo, la rîndul său. Mai scornit-au şi alt obiceaiu, cîte doi orţi de

---

17 *ad. marginal* Moldavia A // 17-19 Pentru domnia lui Costandin Duca vodă D // 38 *ad. marginal* Costandin Duca vodă scoate văcăritul întîi, 1693 A //

www.dacoromanica.ro

pogonul de păpuşoi. Că să împuţinase boii şi sărăcimea să învăţase deş<i> făcea ogoară cu sapa prin păduri şi prin silişti de sămîna păpuşoi şi cu acea hrană să ţinea; iar la plugul nimănuia nu vrea să umble. Şi mai mult pentru această pricină cu tot sfatul au socotit de s-au scos pogonăritul pe p<ăp>uşoi.

În anul al treilea al lui Costandin Duca vodă venise în Iaşi un turc mare de la Împărăţie, nu ştim, cu înoirea domniei, au cu alte trebi, anume Cerchez aga, dîndu-i gazdă despre Bahlui, carele multe răotăţi făcea oamenilor din tîrg şi grăiia multe cuvinte proaste şi împotriva
f. 188 domniei/şi fără cale şi de faţă. Şi pe un ceauş turc ce era botezat l-au muncit cu munci groaznice, pînă la moarte. Ci apoi nici el n-au scăpat de osîndă că de grab i-au plătit Dumnezeu. Că într-acea vréme înţelegînd Moisi serdariul, carele era reimentariu la Cetatea Neamţului (carele lipsise din ţară din zilele lui Cantemir vodă), s-au rădicat de acolo cu 300 de voinici tot aleşi, mai mulţi moldovéni pribégi, cu îndemnarea domnului şi au venit în luna lui avgust de i-au lovit pînă în zio, unii la acel turc Cerchez aga şi mult s-au luptat cu dînsul pînă l-au omorît, nevrînd să se dea viu. Alţii au lovit chervăsăriia turcească, oborînd gardul din gios şi au jefuit toată chervăsăriia de bani şi de negoţ. Şi pînă în zio s-au bulucit şi au eşit din Iaşi.

Sărise după dînşii siiménii şi alţi cîţ<i> să întîmplase gata într-acel ceas, de i-au ajuns de laturea tîrgului şi s-au făcut a da război. Ci cu greu iaste a sta cei puţini împotriva celor mulţi; şi i-au lăsat de s-au dus făr-nici o zminteală, cu multă dobîndă. Că mai mulţi din slujitori să mira, curtea vor păzi, au la mănăstiri să vor căra, ca şi i-am lăsat de s-au dus făr-nici o zminteală, cu multă dobîndă. Că mai alţi tîrgoveţ<i>. Că fiind noapte, nimeni nu putea şti, mulţi-s veniţ<i> din nepriiateni, au puţini.

f. 188^{v} Şi aşa s-au mîntuit răotatea acelui turc./ Spun că după ce s-au mazilit Costantin vodă, să-l <fi> pîrît la Poartă cadîna acelui capigi baş<a> pentru moartea bărbatului său. Care el au eşit de faţă cu acea cadînă la divan şi nimica nu i-au stricat. Căci Costandin vodă au fost domnu prea învăţat la carte şi crescut la Ţarigrad între turci şi s-au chivernisit bine; au cheltuit, şi cu înţelepciunea lui s-au îndreptat şi s-au mîntuit.

Acest Costandin Duca vodă măcar că era om tînăr, iară foarte înţelept şi prea învăţat la cartea elinească, negrabnic la mînie, nerăsipitoriu. De avea a certa pre cineva, cu blîndéţe răspundea, zicîndu-i: „Ce ai făcut aşa?" Ori celor mai de fire, ori celor mai proşti: „Luaţi-l pe dumnealui şi-l puneţ<i> la popreală." Sau de era de certat: „Daţi-i atît<e>a toiage." Aşijderea şi la divan făcea dreptate tuturor şi mai ales celor ce să pîrîia pentru vecinătate; nu-l da fieştecum la vecinătate şi fără jurămînt, ci mai cu deadinsul răspundea celuia ce avea nevoe de vecinătate zicîndu-i: „Pas deţ<i> caută 3, 4 oameni giurători, precum n-au fost nici tată-său, nici moşu-său vecin de moştenire aceluia ce-l trăgea." Şi aşa jurînd îi da volnicie să fie slobod în véci de vecinătate. Că boiarii făcuse obiceaiu nou de zicea că

---

1 păpuşoi, *explică marginal:* de porumbi A // 35 *ad. marginal* Costandin. 1697 A //

www.dacoromanica.ro

f. 189 cine au şezut/ în sat boeresc 12 ani, să rămîie vecin. Iar Costandin Duca vodă nu să uita acolo, ci zicea că „păcat iaste să robeşti pe fratele tău. Căci şi alte limbi cumpărîndu-ş<i> robi cu bani, în al şaptelea an îl iartă, iar alţii şi mai curînd le dau slobozenie. Iară tu eşti creştin ca şi dînsul, neluundu-l pe bani, şi tu în véci vei să-l vecineşti?"

Şi după ce l-au mazilit s-au dus la Ţarigrad. Şi au domnit ani 2./

f. 189v *MOLDAVIA.*

Vl<ea>to 7204, 1697. DOMN 58. DOMNII 66. ANTIOHIE VODĂ, ÎNTÎIUL NUMIT CU ACEST NUME, FECIORUL CEL MAI MARE AL LUI CANTEMIR VODĂ

După ce au îmbrăcat caftan de domnie au sosit la Iaşi în scaon la ghenarie 1, carele mai de nainte să afla pe lîngă Poarta împărătească, la Ţarigrad, trimis de tată-său, Cantemir vodă. Fiind în cunoştinţă la toţi agalarii veziriului şi avînd credinţă şi nume bun de tată-său l-au miluit cu domnia Ţării Moldovei.

Iar dupe ce s-au aşezat la domnie, fost-au ţărîi cu uşurare în anul cel dintîi. Iar în al doilea an, neputînd ca să plătească poruncile împărăteşti, numai ci i-au căutat a scoate văcăritul pe vite, precum am pomenit la domnie lui Costandin Duca vodă. Însă mai pre sus l-au adaos, cîte ug<hi> 1 de vită, ori cai, ori iape, boi, vaci, de vită mare. Iar cea mai mică nu să punea la socoteală. Aşijderea într-acest an, iarna, s-au căsătorit Antioh vodă şi ş-au luat doamnă pe Ecaterina, fata lui Dumitraşco ceaurul din Valea Seacă, vel log<ofăt>. Şi cu mare
f. 190 veselie/au nuntit o săptămînă. Şi i-au cununat sfinţia sa părintele patriarhul Iacov, carele să afla la Moldova din zilele părintelui său, lui Cantemir vodă, şi mai pe urmă iar la domnia lui Antioh vodă s-au prestăvit; şi l-au astrucat cu mare evlavie la sfînta Mănăstire Goliia şi au mers tot norodul de i-au sărutat mîna, luundu-ş<i> ertăciune.

Cercatu-s-au Antioh vodă, cînd au vrut să se căsă<torească> pentru o fată şi la Costandin vodă Brîncoveanul, ci nu i s-au trecut. Care spun, una, pentru neprieteniia ce avea cu tată-său şi alta pentru Staico păharnicul, carele atunce era pribeag aicea în Iaşi şi cu îndemnarea lui Cantemir vodă au mers la Poartă de au pîrît pe Costandin vodă Brîncoveanul, ca să-l scoaţă din domnie. A doa, pentru căci au scos Antiohie vodă din domnie pe ginere-său, Costandin Duca vodă. Că nu era lucru puţintel. Pentrucă Antiohie mai nainte, pînă a nu lua domniia, au fost logodit cu domniţa Maria, sora lui Costandin vodă, carii era ca nişte cumnaţi. Iar cînd au găsit vréme pen trécere şi îndemînă l-au scos din domnie pe Costandin Duca vodă. Ci cît au încăput Antioh vodă la domnie, dupe cum sînt gîndurile şi faptele
190v omeneşti au pus pizmă tare unul/asupra altuia. De vrea fi cum au fost

---

6 *lipseşte* D // 7 *ad. marginal* Moldova A // 7-10 De domnia lui Antioh vodă, feciorul lui Cantemir vodă D // 22 *ad. marginal* Antioh, 7204 A // 29 *ad. marginal* Antioh, 1697 A //

www.dacoromanica.ro

logodiţi, amu să gătiia să facă nunta (ci unde va Dumnezeu, omul nu poate); că n-au trăit doamna Maria, cu caré era logodit, ci au rămas lucrul la vrajbă între dînşii, deplin. A treia pricină au pus că sînt de neam prost Cantimireştii. Ci neamurile le preface numai Unul Cel de sus precum zice înţeleptul Sirah la cap. 11, stih 5: „Mulţi tirani au şezut pre ţărînă, iar cel nepriceput au purtat stema şi mulţi putérnici s-au necinstit foarte şi slăviţi s-au dat la mîinile altora". Ci şi Antioh vodă, văzînd că nu i s-au trecut la domnul muntenesc, n-au mai cercat pre alţi monarhi, ci ş-au luat doamnă de ţară.

Într-acest an, 7206 <=1698>, pe la ghenarie, s-au sculat Dovlet Gherei sultan, care au căzut şi han şi au mers cu tătarîi în Ţara Leşască, la Liov şi puţin de n-au luat cetatea, de nu s-ar fi întîmplat hatmanul corunii leşeşti cu oaste, de au apărat cetatea. Că dedése tătarîi navălă la părcane de întrase şi le arsése. Ci apoi dînd din cetate cu tunuri s-au dat îndărăt şi au şezut trei zile de acolo pin prejur şi s-au învîrtejit înapoi, făr-de nici o zminteală. Ci cuprinzîndu-i omet mare, au stătut caii a mulţi de au venit pedestri. Şi la mulţi le-au digerat picioarele, venind toată greimea pin Iaşi. Şi de aicea au luat în gios,
f. 191 făcînd/ multă stricăciune, cît aicea în Iaşi tîrgoveţii toţ<i> au întrat pe la mănăstiri, că au trecut tătarîi ca un pohoiu de grab pen Iaşi.

Într-acest an au început a umbla şi tractate de pace între turci cu némţii şi cu léşii, care apoi s-au legat la Carloviţă, în Ţara Nemţască, fiind trimis sol despre împăratul, sultan Mustafa, un Rami Reiz, împreună cu Alexandru Mavrocordatu, marele terziman, carele ştiia 12 limbi (după pace s-au făcut exaporiton şi fiiu-său Nicolae terziman mare, carele mai pe urmă s-au făcut şi domnu), om ales şi foarte învăţat, iar din partea hanului au fost un agă, Şuban Gaza Oulu şi au zăbovit cîtăva vréme acolo, pînă s-au legat pacea Beciului. Atunce era vezir.

Tot într-acest an, la martie, au sosit un sol leşesc în Iaşi, anume Lescinschii, tatăl craiului Stanislav, carele au trecut la Poartă pentru socoteala păcii. Şi i-au eşit Antioh vodă înainte, loc de o milă. Că veniia cu vreo 500 de oameni cu mare trufăşie, precum iaste firea lor, şi multă cheltuială au făcut ţărîi şi pre mulţi au omorît în Iaşi cu beţiile lor. Iar la întoarcere au fost mai domol./

f. 191v Dupe aceasta au venit poruncă de la Împărăţie la Antioh vodă de au mers asupra Buceacului. Că umbla tătarîi rocoşindu-se asupra turcilor şi nu vrea să dea cazan ahcesi. Şi s-au cercat Muradin soltan şi la moscali să se închine şi nu i-au priimit. Că era solii moschineşti la Ţarigrad pentru pacé. Ci s-au pogorît Antioh vodă pînă la Fălciu şi potolindu-se vrajba între tătari cu turcii, s-au întors la scaun cu pace.

La acest an 7207<=1699> mai <loc gol> zile, făcut-au Antioh vodă mare veselie cu nunta fratelui său Dumitraşco vodă cu Casandra, fata lui Şerban vodă, pre caré o au adus din Ţara Ungurească. Aşijderea, tot într-acest an, dupe ce au legat pacea Beciului turcii cu némţii şi cu

---

5-7 *Citatele în paranteze* A // 10 *ad. marginal* Antioh, 7206 A // 20 pohoiu, *explică marginal* roiu A // 21 *ad. marginal* 7196 A // 42 *ad. marginal* Antioh, 7208 A //

www.dacoromanica.ro

léşii la Carloviţa au venit poruncă de la Împărăţie la Antioh vodă pentru deşertarea Cameniţei, fiind paşă. Că de cînd o au luat-o turcii, de 27 de ani, tocma într-acest an au dat-o léşilor. Aşijderea şi léşii au dat cetăţile Ţării Moldovei: Neamţul, Suceava, Cîmpulung şi Soroca.

Şi aşa, dupe poruncă, au purces Antioh vodă la Cameniţă, iun<ie> 1. Şi au trimis şi domnul muntenesc, Costantin vodă Brîncoveanul o samă de slujitori şi au zăbovit trei luni acolo, de o au deşertat şi o au dat-o pe mîna léşilor, sept<emvrie> 12 zile./

f. 192 Iar la sept<emvrie> 13, 7208<=1699>, s-au întunecat soarele. Şi au ţinut mai bine de un şfert de zicea oamenii că au înserat de către noapte.

Şi dupe deşertarea Cameniţei s-au mutat şi hanul de Crîm de pe locul ţării de céia parte de Nistru, în olatul Tighinei. Şi tătarii carii s-au fost tins, Giaun mîrza şi cu alţi mîrzaci, de ş-au fost făcut sate la ţinutul Lăpuşnii, din jos de Chişinău, de amîndoao părţile de Bîc, încă au lăsat locul ţării şi au lipsit de acea stăpînire şi au fost hălăduit pămîntul Moldovei de supt cumpăna tătarălor puţină vréme ca o iarbă ce iaste năduşită de o iarnă grea, cum vedem că au căzut pămîntul Moldovei şi acum, supt acea nenorocire, care să o aflăm la mila lui Dumnezeu. Această îndemînă au adus ţării din nesocotita mintea şi graba sa Dumitraşco vodă, precum vei ceti la rîndul domniei lui.

Întru al cincilea an al lui Antioh vodă, scos-au o socoteală pe toată ţara şi pe boiari şi pe mazili şi pe toate bréslele şi pe ţărani ruptă, ca să se ştie tot omul ce va da într-un an, dînd la tot omul pecetluit domnesc pe faţa omului scris şi banii să-ş<i> dea omul în patru şferturi, dupe
f. 192v cum era aşezat la vistierie, dupe tocmala şi putinţa/omului, iar alta peste tot anul, întru nimica să nu fie supărat la casa lui. Şi cu această socoteală s-ar fi mai tocmit şi ţara. Numai nenorocirea ei nu o lasă, cu schimbările domnilor.

La această vréme s-au născut un viţel cu doao capete şi cu patru ochi, la Andrei stegariul, în Iaşi. Şi apoi curînd i-au venit şi mazilie, sept<emvrie> 14 zile, 7209<=1700>. Iar mai nainte cu o zi petrecuse pe un sol moschicesc, anume Emiliano Vozniţin, armisteţium, carele pe la Crîm au trecut, mergînd la Ţarigrad. Şi au zăbovit acolo doi ani pentru graiurile păcii, ce să aşezase întîi pe 25 de ani. Şi întorcîndu-se de la Ţarigrad au venit pen Iaşi şi au trecut pe la Soroca în céia parte. Iar în urma lui au fost mai rămas alt sol la Ţarigrad, anume gospodin Ucraineţ Ceredeev, pe porunca stăpînu-său, împăratului Mosoh, de au legat pace tocma pe 30 de ani, în anul 1700, fiind împărat sultan Mustafa, feciorul cel mai mare al lui sultan Mehmet, carele au luat Cameniţa.

Şi dupe mazilie s-au dus Antiohie vodă cu toată casa lui la Ţarigrad, domnind ani 5./

---

12 de Crîm] Ucraina A // 22 *ad. marginal* Antioh, 7208 A // 30 *ad. marginal* Antioh, 7209 A // 43-44 *lipsesc* D //

www.dacoromanica.ro

Vl<ea>to 7209, 1701. DOMN 57. DOMNII 67. COSTANDIN DUCA VODĂ CU A DOA DOMNIE.

După ce au îmbrăcat caftan de domnie Costandin Duca vodă, îndată, dupe obiceaiu, au trimis de olac pe un turc şi pe Costea căpitanul, carii au sosit la Iaşi sept<emvrie> 14, dim<i>neaţa, după ce au eşit boiarii de la liturghie. Şi pre toţi i-au cuprins în vistierie, închizind toate porţile curţii. Şi mai vîrtos acel Costea căpitanul avea poruncă să prinză la mînă pe Iordache Ruset vel vistiiar şi pe Bogdan hatmanul. Şi aşa vreo săptămînă de zile i-au păzit cu slujitori, şi zioa şi noaptea, pen prejurul curţii domneşti, pînă ce au purces Antioh vodă cu maziliia în gios; şi tot nu i-au putut prinde. Că pe Iordache Ruset visternicul l-au scos cu meşteşug din curte Ilie Cantacuzino comisul, îmbrăcîndu-l în haine proaste, în loc de comişel, mergînd pe lîngă boiari pe gios, ducînd în spate şi o epîngea. Şi aşa au trecut pen strajă pe poarta cea mare şi nimenea nu l-au cunoscut. Iar pe Bogdan hatmanul l-au scos alt boiariu. Alţii zic că au dat Costin căpitanul cîţ<i>va bani de l-au scos./

f. 193[v] Bogdan hatmanul, după ce au scăpat din curte au fugit în Ţara Muntenească. Şi acolo încă au trimis Costandin vodă pe Dumitraşco Buhuş cu meşteşug, în chip de pribag, ca să-l împuşce. Ci apoi Dumitraşco, măcar că au fost văr primare cu Costandin Duca vodă, nu s-au bătut spre ucidere, să-ş<i> piarză credinţa de cătră moşiia sa, să se chiiame ucigaş, ci au făcut creştinéşte, dînd ştire lui Bogdan hatmanul. Care apoi şi el, făcînd meşterşug, prinzind pe Dumitraşco Buhuş şi cercîndu-l, au găsit pistol mic în mînecă, supus. Şi aşa, dînd ştire lui Basarabă vodă, l-au pus la opreală de au şezut cîteva zile la închisoare, apoi l-au slobozit. Şi cu această socoteală şi meşterşug au hălăduit şi Bogdan hatmanul de moarte.

Iar Iordache visternicul au fugit în Ţara Leşască. Ci pe urmă i-au adus în credinţă pre toţi boiarii carii au fost fugiţ<i> şi au venit şi Iordache Ruset visternicul şi l-au pus vornic mare de Ţara de Gios. Iar Bogdan hatmanul n-au vrut să vie din Ţara Muntenească, aşteptînd la ce va eşi lucrul la cea de apoi.

Şi aşa Costandin Duca vodă, domnind cu pace în anul dintîi, iar la al doilea an au zidit din temelie şi o mănăstire frumoasă şi foarte iscusită, la Galaţ<i>, unde iaste hramul Adormirea preasfintei Născătoarei de Dumezeu şi pururea Fecioarei Mariei, înzestrîndu-o cu
f. 194 moşii şi/ cu bucate şi cu veşminte multe. Şi au închinat-o la sfînta mănăstire de la Mavramol, aproape de Ţarigrad. Aşijderea şi mănăstirea lui Danco, care au fost mai nainte biserică de mir de 140 de ani, iar acum, într-acest an, o au făcut-o mănăstire, dîndu-i moşii din locul tîrgului Iaşilor şi bucate şi au închinat-o la Rumeli la o mănăstire

---

2-3 De a doa domnie a lui Costandin Duca vodă, veleat 7209 D // 4 *ad. marginal* Costandin, 7209, 1701 A // 30 *ad. marginal* Tîmplarea mései a lui Iordache vornicul A //

www.dacoromanica.ro

unde iaste hramul 40 de mucenici. Încă şi mănăstirea de la Copou, caré au fost zidită de Vasilie vodă şi fiind răzmiriţe s-au fost pustiit de cîţ<i>va ani, fiind arsă, numai piatra rămăsése, o au tocmit ca de iznoavă, cu de toate podoabele şi pe din lăuntru şi pe den afară, precum să véde pînă astăzi.

Făcut-au şi case domneşti la Mitropoliia din Iaşi, la Biserica Dalbă, care iaste zidită de maică-sa, domna Anastasia. Şi au tocmit şi feredeul cel mare al Trisfetitelor, aducînd meşteri din Ţara Turcească, care s-au fost pustiit din vrémia craiului leşesc, cînd au fost venit în doao rînduri în Moldova cu toate puterile sale, precum am scris înapoi, rumpînd o bucată din căldarea ce iaste zidită sub feredeu.

La această domnie a lui Costandin Duca vodă, măcar că să împăcase toate ţările, iară despre turci era mare asupreală. Că au
f. 194v început a cére toate obiceaiurile deplin/, cum iaste bairamlîcul, mucaremé, ceara, seul şi altele multe, care pe vrémea răscoalelor le lăsase turcii, fiind ţara stricată şi răsipită. Şi lîngă acéstia adăogîndu-se adése schimbările domnilor s-au socotit de s-au vîndut văcăritul la cochi vechi, ca gorştina de oi şi desétina de stupi. Ci poate fi, neputîndu-se plăti poruncile împărăteşti nici cu atîta, s-au mai scornit pe vin cîte doi bani de vadră, cine pe cîtă sumă de vin au avut. Însă numai la neguţători şi la tîrgoveţ<i>, iar boiarii n-au dat. Aşijderea şi la vrémia desétenei au mai adaos banii, desétinii pe ceară şi pe miiare. Ci mai mare ciudă era celora ce avea numai mascuri, că nu avea de unde da ceară, şi miiare.

Deci văzînd Costandin vodă acéste obiceaiuri réle, au socotit cu arhiereii ţării şi cu tot sfatul său şi au legat cu mare blestem văcăritul, ceara şi miarea să nu mai fie. Făcînd sobor în divanul cel mic, strîngîndu-se ţara şi boerimea şi s-au îmbrăcat toţ<i> arhiereii în veşmintele sale; şi întîi s-au sculat domnul Costandin vodă în picioare, luundu-ş<i> gugiumana din cap, plecîndu-şi capul cu chip smerit spre ţară de ş-au cerşut ertăciune, căci în domnia lui s-au izvodit acéste obiceaiuri de mare
f. 195 neputinţă ţării. Şi aşa ţara cu toţii cu dragoste au strigat pînă de/ trei ori: Dumnezeu să te iarte. Iar după ertăciune pus-au de au cetit testamentul carele era scris cu mare blestem, întru auzul tuturor, stînd în picioare şi domnul şi arhiereii. Şi cu toţii au zis: Amin. Şi au blestemat să nu mai fie în véci acéste obiceaiuri. Şi s-au făcut patru testamenturi cu mare blestem legate asupra celora ce s-ar ispiti să mai dezlége. Şi unul s-au dat în vistierie, iar célialalte pe la Episcopii. Şi aşa s-au rădicat ţara şi soborul, mulţemind ţara lui Dumnezeu şi domnului de bucurie ca aceasta. Că să lipsise amu mulţi pămînténi de vite pentru răul văcăritului.

Întru acest an au venit din Ţarigrad un sol moschicesc carele au legat pace cu turcii, pe urma altor soli moschiceşti, anume cnez Dumitrie Goliţin, pre carele daca l-au văzut Costandin vodă sosit în Iaşi l-au poftit ca să-i botéze un cocon, ca să-i fie cumătru; şi îndată au priimit şi i-au botezat, făcîndu-i Costandin vodă masă mare şi cu multă

---

17 *repetă* s-au socotit A // 25 *ad. marginal* Costandin, 1702 A // 45 *ad. marginal* Costandin, 1703 A //

www.dacoromanica.ro

veselie l-au cinstit, ca pre un voevod mare ce au fost al Chiovului. Şi după purcesul solului din Iaşi au şi început nepriiatenii a cuvînta de rău pe Costandin vodă, puind acea cumetrie la mare socoteală, care spun că dintr-această pricină i s-au întîmplat şi mazilie./

f. 195v 5 După acéstia toate s-au fost rădicat hanul Crîmului, Dovlet Gherei cu nohaii şi cu toţi tătarîi Bugeacului asupra Împărăţiei Turcului. Că după ce au făcut turcii pace cu némţii şi cu alţii au trimis la tătari ca să dea cazan ahcesi şi ei nu vrea să-l dea. Şi pentru această pricină au făcut zorbalîc de au făcut război cu turcii la Smil. Şi închisése în cetate 10 şi pre Iusuf paşa serascheriul şi arsése tîrgul Rénii şi alte sate prin pregiur şi prăda peste tot locul acolo şi nimenea nu le putea sta înainte. Ci noroc au avut turcii că n-au îngheţat într-acea iarnă Dunărea; nu ştim la cea dupe urmă cum ar fi fost. Iar aşa spun că de ar fi îngheţat, să gătasă tătarii şi tocma la Ţarigrad ar fi ajuns cu prada.

15 Atunce, de grab, trimisése Devlet Gherei sultanul ferman cu un mîrzac la Costandin vodă, dîndu-i poruncă cum mai curînd să se scoale cu toată oastea sa şi să margă într-ajutoriu asupra turcilor; iar nemergînd, vor prăda Ţara Moldovei. Ci văzînd Costandin vodă un greu ca acela (care poruncă zic să fie mers şi la Basarabă vodă, domnul 20 muntenesc) şi temîndu-se mai vîrtos de pradă, fiind tătarii buzurluiţi şi înhierbîntaţi, făcînd atîtea răotăţ<i> în olatul turcesc, numai ci i-au
f. 196 căutat a mérge la oaste./ Şi după ce s-au gătit au pornit agarlîcul înainte, cu siiménii pedestrime, de ajunsése la Vaslui. Iar el au purces a treia zi din Iaşi, fev<ruarie> 8 şi au mas la Scîntee. Acolo i-au venit 25 ispravă de au dat degrab 15 pungi sultanului şi s-au întors înapoi la scaun în Iaşi.

Iară tătarîi, văzînd că nu înghiaţă Dunărea, îndată au slăbit putérea lor. Că şi o samă de mîrzaci fugise, de au mers la Poartă, făcînd pîră asupra sultanului şi a altor mîrzaci, carii au fost pricina zorbalîcului 30 den început. Şi aşa Împărăţiia au orînduit o samă de oaste turcească ca să margă asupra Bugeacului. Şi aşa s-au dat şi tătarîi înapoi: unii într-o parte, alţii într-altă parte, dosindu-se, aruncînd toată vina asupra lui Geaun mîrza. Ci daca au sosit şi Gazi Gherei hanul, din poruncă împărătească, au mers asupra lui Dovlet Gherei sultanul, că-i era frate. 35 Şi aşa l-au luat, cu toţ<i> mîrzacii carii mai rămăsése cu dînsul, rocoşélnici; să pusése dintîi can împotrivă cu război, ci nu le-au sporit.

Atunce şi pe Geaun mîrza l-au luat cu tot ogeacul lui şi pre toţ<i> i-au gonit prin stuf fără drum, de i-au trecut peste Nistru şi i-au dus la ordie. Că înţelesése că au fost toată pricina zorbalîcului Geaun mîrza./
f. 196v 40 Atunce au mers şi Costandin Duca vodă pînă la Chişinău cu oaste, că era la mai şi s-au împreunat cu hanul la locul ce să chiamă Geamîna. Şi acolo zăbovind o lună de zile s-au învîrtejit la scaun, în Iaşi.

După izgonirea sultanului cîtă stricăciune au făcut tătarîi în raiaoa turcească, pus-au turcii bumbaşiri asupra lor în Bugeac, de au plătit 45 tot, şi la turci şi la creştini, pe tefter, cui ce au perit; şi pînă în buţi de

---

5 *ad. marginal* Să rădică tătarîi şi nohaii asupra turcilor A // 39 ordie] Or A //

www.dacoromanica.ro

lemn, vase deşarte, toate pagubele au plătit cu preţ. Şi deosebi de acéstia trimis-au Împărăţia enicéri asupra lor, de au ernat şi multă supărare le-au făcut într-acea iarnă, că-ş<i> rîdea aiave de fămei şi de fétele lor; şi aşa au păţit tătarîi pentru acea nebunie a lor.

Iar Costandin Duca vodă spun că au fost trimis cîteva cară de sare şi vin în Ţara Căzăcească, făcînd neguţătorie. Alţii zic că au trimis dintr-acéle bucate şi peşcheş cumătru-său, lui Dimitrie Goliţin, voevodul de Chiev. Şi au eşit cuvîntul de la nepriiateni cum iaste să fugă într-acea parte de loc. Deci Împărăţia <au răpezit> ferman cu Husan vezir aga la Iusuf paşa saraschériu de la Baba de au trimis fără véste vreo 500 de spahii de l-au rădicat din Iaşi şi l-au pornit cu toată casa lui în jos, de l-au dus la Ţarigrad mazil./

f. 197 Şi în domniia lui au tăiat pe Goia căpitanul de la Cohurlui cu pravila, pentru că au răpit o fată, logodnica altuia. Şi l-au îngropat la Sfetii Nicolae şi bucatele lui încă le-au dat fétei. Iară Costandin vodă au mers domnéşte, precum vei ceti înainte. Şi au domnit ani 3./

f. 197v

MOLDAVIA.

Vl<ea>to 7212, 1704. DOMN 58. DOMNII 68. MIHAI RACOVIŢĂ VODĂ, UNUL NUMIT CU ACEST NUME, CARELE AU FOST BOIARIU DE ŢARĂ, SPĂTAR MARE, DE LOCUL SĂU DE LA RACOVA.

Făcîndu-se într-acesta chip, cu spahii, rădicătura lui Costandin Duca vodă, precum mai sus am zis, la ferman scriia ca să rămîe caimacam la Iaşi Iordache Ruset vornicul. Carele, după ce au înţeles, au venit la curte şi îndată, după obiceaiu, au poruncit să se ia seama ce bucate rămîn în curtea domnească. Aşijderea şi moldovénii, dupe cum le iaste firea, gata la gîlcevit, ales la mazilitul domnilor, poate fi că bogat fiind, necăjiţi şi ei şi asupriţi de acel domn, fac şi ei calabalîc, cît pot. Ci, de vom socoti la dreptate, domnii toţi sînt buni şi ar face tuturor dreptate, numai tot vina boiarilor carii sînt îndemnători spre stingerea unul altuia.

Costandin vodă, după ce văzu pe Iordache vornicul caimacam, nu-i păru bine, socotind céle dupe urmă. Ci fiind domn meşter şi isteţ la firea lui, într-acel ceas, pe taină au trimis de olac pe Paleolog la Iusuf paşa saraschériul de Baba, fiind într-acea vreme paşă la Chiliia,
f. 198 trimiţindu-i şi 600/ de galbeni roşii şi o blană şi un cal şi un şoimu. Şi a treia zi au şi venit un agă cu ferman, cum că Costandin Duca vodă nu iaste mazil, ci-l pohteşte Împărţia să margă cu toţ<i> boiarii la Poartă; fără cît Ion Buhuş logofătul să rămîe caimacam în scaon. Deci pe Iordache Ruset vornicul îndată popriră şi pe alţi boiari cîţ<i> s-au

---

5 *ad. marginal* Costandin, 1704 A // 16 Şi au domnit Costandin Duca vodă într-această a doa domnie a sa numai doi ani şi nouă luni; şi s-au mazilit la veleat 7211, iunie în 15 zile D // 17-21 De domniea Lui Mihai vodă Racoviţă, veleat 7212, septemvrie 23 D // 34 *ad. marginal* Costandin vodă face meşteşug supţire de la Iusuf paşa A //

www.dacoromanica.ro

întîmplat acolo. Că alţii din boiari era mai înainte fugiţi în Ţara Muntenească, anume: Vasilie Gavriliţescul vornicul, Mihalache Racoviţă spătariul, Ilie Cantacuzino paharnicul, Ilie Catargiul comisul şi alţii mulţi, de frica lui Costandin vodă. Şi trimisése Costandin vodă la Poartă cu pîră asupra lor. Şi aşa au venit un capigi baş cu ferman împărătesc ca să-i ia cu sila din Ţara Muntenească, de nu vor mérge de bună voia lor şi să-i ducă la Costandin vodă, carele multă cheltuială făcuse şi tot n-au putut face nimica. Atunce au mazilit Costandin vodă şi pe Savva mitropolitul, dîndu-i vină că n-au vrut să margă la marginea Ţării Munteneşti, la Focşani, să chiiame boiarii pribégi în credinţă, pe cuvîntul domniei. Alţii spun cum pentru căci n-au vrut să dezlége văcăritul, care au fost legat mai nainte, de Antioh vodă. Ci cum au fost, tot pentru o pricină l-au mazilit. Şi au pus mitropolit pe
f. 198v Misail, episcopul de la Roman, carele/ au mers apoi cu Donici vel log<ofătul> şi cu alţi boiari la Focşani, de au chiemat pe pribégi în credinţă. Şi unii amu trecuse în ţară. Purcesése şi Vasilie Costache vornicul; ci pripindu-l moartea, acolo s-au săvîrşit.

Iar Mihalache Racoviţă spătariul şi Ilie Cantacuzino pah<arnicul> şi alţii tot nu vrea să vie. Iară cuvînt trimitea că vor veni şi ei. Ci întorcîndu-se şi capigi başa în Iaşi, ş-au luat ciobotele ce au fost de la Costandin vodă şi s-au dus la Ţarigrad cu atîta ispravă.

Ci acum să venim la cuvîntul de mazilia lui Costandin vodă. După ce i-au venit alt ferman de la serascheriul de Chilia, precum am zis şi după ce au aşezat pe Ion Buhuş log<ogfătul> caimacam şi eşind cuvîntul precum Costandin vodă nu iaste mazil, ci-l poftéşte Împărăţiia să margă cu boiarii ţării la Poartă; şi aşa învaţă Costandin vodă pe turci, că-i umpluse pe toţ<i> de bani ca să prinză pe boiari. Şi aşa să răsti acel agă: tut şulnari. Ci boiarii, ticăloşii, neştiind în ce chip iaste meşterşugul acela, au început a fugi din divan. Turcii i-au luat în goană. Deci pe unii i-au luat în goană, pe alţii scotea din podul divanului, pre alţii din vistierie şi de la umblători. Că să umpluse toate gaurile de dînşii. Şi mulţi să lepăda, jurîndu-se turcilor că nu sînt
f. 199 boiari, ca şi sfîntul apostol Petru,/ cînd s-au lepădat de Domnul nostru Iisus Hristos înaintea evreilor. Deci frica aşa face. Ci aşa prinzind pre boiari, pre unii i-au pus la hiară, pre alţii la pază. Iară carii ţinea cu Costandin vodă era slobozi, pînă s-au gătit cu toţii de calea Ţarigradului. Şi aşa Costandin Duca vodă cu acest meşterşug au rădicat tot ce au avut din curte, de au încărcat şi bucate şi vinul şi grîul, pînă într-un cap de aţă, de au lăsat numai pietrile seci şi au pornit la Galaţi, unde acolo au încărcat în corabii şi au trimis la Ţarigrad. Iar Costandin vodă, cînd au purces din Iaşi, au eşit domnéşte cu tabulhanaoa, cu slujitorii şi pre toţ<i> boiarii i-au luat cu sine. Carii văzînd nevoia şi fiind supt paza turcilor, numai ci le-au căutat a mérge. Den carii era Iordache Ruset vornicul, frate-său Manolache Roset, biv vel

---

8 *ad. marginal* Costandin Duca vodă mazileşte pe Savva mitropolitul, 7212 A// 13 *ad. marginal* Pune mitropolit pe Misail, episcopul de Roman A // 18 *ad. marginal* Mihai, 7212 A // 28 *corectat* ticăloşii A //

www.dacoromanica.ro

post<elnic>, Ciocîrlan vel vornic, Savin vel ban, Lupul Costache, Pavel Rugină vel şetrar şi alţii, mulţi.

Iar cînd au fost la Galaţi, au început Costandin vodă pre unii din boiari a-i mazili şi pe alţii a-i boeri. Ci acolo, daca au trecut Dunărea, au sosit în urma lui şi alţi boiari la Galaţi, ce s-au zis mai sus că au fost pribégit în Ţara Muntenească. Deci cum au sosit în Galaţi au şi
f. 199v început a prinde pre oamenii/ lui Costandin vodă şi pre unii i-au trimis la ocnă, pe alţii în butuci; că le făcuse ştire boiarii ce trecuse Dunărea că au slăbit putéria lui Costandin vodă. Că la Mecin să întîmplase de au născut prunc doamna lui Costandin vodă şi numai o zi după naştere au aşteptat turcii. Iar de cii nu l-au mai lăsat, ci cu mare grabă l-au pornit şi pe boiari încă i-au slăbit din pază. Carii daca s-au văzut slobozi, iscodind din turci, au priceput că iaste meşterşug; ci tot nu să încredea. Iară ştire au dat boiarilor la Galaţi ca să grăbească să vie pe urma lor la Odriiu, cît de mulţi şi să mai strîngă şi cîteva capete din oameni de ţară. Şi dupe porunca lor, aşa au făcut. Au strîns oameni de ţară şi au purces la Odriiu după ceilalţi boiari.

Iar Costandin Duca vodă au mers pînă la Odriiu tot domnéşte, din conac în conac, tot cu surle şi cu tobe şi cu trîmbicéri leşeşti. Iar au şi cheltuit cîtva cu turcii, socotind să-i înfricoşaze, ca să-i pléce dupe voia lui. Spun precum i-au fost cîrmuitoriu Panaghiotache Morunca, vel poşt<elnic> (Pre carele apoi l-au omorît Mihai vodă).

Trimisése Costandin vodă înainte, la Poartă, ca să facă ferman
f. 200 pentru boiari, dupe ce vor sosi la Odriiu, să-i pue la popreală,/ care zic că au fost şi isprăvit. Ci boiarii încă nu dormiia. Că au fost trimis şi ei pe taină înainte, la priiatenii săi de le făcuse ferman gata şi le venise la mînă, scriind ca să le dea pace pînă la divan, cum s-au şi întîmplat. Că după ce au sosit Costandin vodă la Odriiu, îndată au trimis un ceauş ca să-i rădice de la conac, să-i ducă la opreală. Ci îndată boiarii le-au arătat fermanul; şi cum l-au văzut, îndată să ruşinară şi i-au lăsat

Într-acéa vréme, cînd au sosit Costandin vodă la Odriiu s-au aţiţat şi zorbalîc între Împărăţiia Turcească. Ci cum au fost lucrul, au biruit partea boiarilor, iar pe Costandin vodă l-au trimis turcii la surgun la Cavarna, de au şezut acolo cîteva luni, pînă au eşit de la închisoare. Şi într-acesta chip au fost mazilia lui Costandin Duca vodă.

Dupe ce s-au văzut boiarii mîntuiţi de Costandin vodă au şi ajuns la dînşii Antioh vodă, ce era mazil, poftindu-i ca să le fie domnu, precum au şi mai fost, zicîndu-le că nici unii din ei n-au avut strîmbătate de cătră el. Şi să apuca aşa, că va rădica toată cheltuiala de
f. 200v la dînsul, iar nu de la ţară./ Şi dedése cuvînt şi boiarii că pe voia măriei sale va fi. Iar la inima lor altele cugeta; însă nu toţ<i> ci o samă, carii era mai frunte. Aşijderea şi Antiohie vodă nu să lăsa în nădéjdea acéia, ci ş-au fost aşezat lucrurile despre veziriul, prin mijlocul lui inicear agasi, cu făgăduială şi aştepta din ceas în ceas ca să margă să îmbrace caftan de domnie. Şi cu acea nădéjde s-au scăpat. Că într-acest an 7211 <=1703), făcîndu-se zorbalîc, au mazilit pe sultan Mustafa şi în

---

46 *ad. marginal* Mihai, 7211 A //

www.dacoromanica.ro

locul <său> au stătut împărat frate-său cel mai mic, sultan Ahmet. Şi au făcut boiarii zăbavă multă acolo, pînă s-au aşezat Împărăţiia.

Şi aşa, fiind pe voia lor, să sfătuiră boiarii şi aléseră dintre dînşii pe Mihalache Racoviţă, vel spătar, pre carele, arătîndu-l, l-au dus la veziriul de l-au îmbrăcat cu caftan. Pe urmă au mers de au sărutat şi poala împăratului, lui sultan Ahmet, carele atunce stătuse împărat. Şi acéstia au fost la sept<embrie> 23, leat 7212 <=1703>. Şi purcegînd de acolo domnul cu toţ<i> boiarii au sosit la Iaşi noem<brie> 19. Şi mergînd la Bisérica cea Domnească i-au cetit molitva de domnie Grigorie, proin arhiepiscopul de Ohrida, împreună cu Misail, mitropolitul ţării şi cu tot clirosul biséricii. Şi deaciia i-au pus nume de
f. 201 domnie Mihai vodă./ Întru această domnie au mai adaos Mihai vodă Bisérica cea Domnească dupe poartă, care iaste zidită întîi de Ştefan vodă Tomşa. Şi era bisérică mică. Ci apoi Mihai vodă au stricat clopotniţa supt caré era vistie<ria> întîi şi au lărgit bisérica cum să véde acum. Aşijderea şi camîna şi bezmenul cu cepărie ce au fost cîrciumene din toată ţara. Că pe lîngă tîrg au fost scutind boiarii cei mari cîrciumele şi arhiereii şi mănăstirile. Iar Mihai vodă au legat acest obiceaiu să nu mai fie cîrciumă scutită a nimăruia pen tîrg în toată ţara, ci să aibă a da venitul tot deplin la domnie. Iar la ţară de la cei mari, pînă la cei mici şi ţăranii pe a cui moşie va fi cîrciumă, aceluia să dea venitul şi de camînă ce să lua la domnie să n-aibă a mai da, care de atunce aşa stă, neclătită.

Iar după ce s-au mazilit s-au dus la Ţarigrad cu toată casa lui. Şi au domnit Mihai vodă an unul./

f. 201v

MOLDAVIA.

Vl<ea>to 7213, 1705. DOMN 58. DOMNII 69. ANTIOHIE VODĂ CANTEMIR CU A DOOA DOMNIE, UNUL NUMIT CU ACEST NUME.

După ce au îmbrăcat caftan de domnie Antiohie vodă de la Poartă şi purcegînd spre ţară cu alai împărătesc, dupe obiceaiu, şi sosind la Valea Ezerenilor, unde l-au aşteptat ţara şi boiarii. Şi, suindu-se în deal, acolea i s-au închinat toţ<i> boiarii şi i-au sărutat poala, de călare stînd. Şi cu toţii cu mare pofală au întrat în Iaşi. Iar după ce s-au cetit fermanul împărătesc au şezut domnul la masă cu toţ<i> boiarii şi s-au veselit într-acea zi, dînd laudă lui Dumnezeu de domnu bun ce le-au venit.

Întru acest an s-au născut un copil, la Toader din Branişte, fără mîini şi fără ceriul gurii. Trăit-au o săptămînă şi au murit. Povestesc, unde să fac acéste sémne, nici de un bine nu iaste.

Într-acesta an s-au apucat Antioh vodă de au zidit mănăstire de piatră din temelie la Milcov, ce să chiamă Mira, cu zid de piatră pen

---

12 *ad. marginal,* Mihai, 7211A // 26-29 De a doa domnie a lui Antioh vodă, feciorul lui Cantemir vodă, fiind cursul anilor 7213 D //

www.dacoromanica.ro

prejur, unde au fost mănăstire din lemnu, făcută de tată-său Cantemir vodă. Şi au fost ispravnic Cîrstea vornicul. Tot într-acest an au făcut
f. 202 Antioh vodă tuturor mănăstirilor/ cîte sînt în ţară, de le-au aşezat cu ruptă şi le-au făcut şi testament, carele le-au legat cu mare blestem, împreună cu arhiereii ţărîi şi cu tot sfatul său, de la mare pînă la mic iscăliţi, ca să nu mai fie amestecate cu ţara la dări, ci să-şi plătească rupta pe ciferturi, precum au făcut şi Mihai vodă ruptoare mănăstirilor Ierusalimului, ce sînt închinate acolo.

După acéstia toate, într-acea toamnă s-au izvodit şi vedritul pe vii în toată ţara, de dau toţ<i> cîte doi bani de vădră. Care obiceaiu au purces de atunce ca un pojar viilor, precum vei ceti înainte la rîndul său. Osebit de aceasta au mai eşit şi alt obiceaiu nou, anume fumăritul: cîte doi orţi de casă şi de grajd, cine avea, sau de poiate iar cîte doi orţi, cine avea, în tîrg în Iaşi. Iară la ţară au dat oamenii fumărit cîte un zlot de casă. Acéste obiceaiuri bune s-au izvodit în zilele lui Antioh vodă, de i-au rămas pomană.

Iară la văleatul 7215, 1707, împăratul Moscului Petr<u> Alexievici au întrat cu oştile în Ţara Leşască de au ernat peste léşi. Şi au mers şi la cetatea Jolcfa, unde iaste aşezat şi sfîntul m<u>cenic
f. 202v Ioann Novii, carele au fost/ odor al Moldovei şi l-au luat craiul Sobeţchii, dupe cum am scris mai sus. Deci aflîndu-se ţar Petr<u> la Jolfca au fost socotit Antiohie vodă să trimiţă sol pe Savin banul să i să roage pentru sfîntul ca să-l dea Ţărîi Moldovei înapoi, precum au fost; că ţara n-au fost cu nimica datoare craiului leşesc. Ci de ar fi trimis cu rugăminte, precum gîndise,poate că l-ar fi şi dat. Ci nu ş-au plinit cugetul şi aşa au rămas lucrul. Că i-au venit poruncă să meargă la cetatea Tighina.

Tot într-acest an au venit véste de la Ţarigrad că au răposat prea fericitul patriarh al Ierusalimului, chir Dositheu, carele au ţinut scaunul patrierşiei ca la 40 de ani; şi multă nevoinţă au pus pentru pravoslavnica credinţă şi au întemeiat Sfîntul Mormînt şi multe cărţi au scos în tipariu împotriva ereticilor cu filozofia dăscăliei lui, fiind om prea învăţat şi îndrăzneţ la cuvînt. Şi nu veghia voe din dreptate afară nici a domn, nici a boiariu, nici a bogat, nici a sărac, pînă încît şi împotriva agarénilor de multe ori cu cuvîntul s-au pus. Iar în locul său au lăsat diadoh pre nepotu-său Hrisanthu patriarh, carele nu iaste mai jos la învăţătură decît unchiu-său.

La april 20 au purces Antiohie vodă la cetatea Tighinei şi în zioa de
f. 203 Sfetii Gheorghie au ajuns la Chişinău. De acolo/ au mers în jos, pe Bîc, pe marginea ţărîi pînă în ţărmurile Nistrului, la sat la Davida, la hotarul ţărîi şi au şezut o săptămînă acolo. Apoi Antioh vodă au mers sprinten numai cu curtea sa la Tighina, de s-au împreunat cu Iusuf paşa serascheriul la corturi, de laturea Tighinei. Iar pe urmă au venit a treia zi şi paşa la tabăra lui Antioh vodă, la sat la Davida. Şi au şezut ca la 3 ceasuri văzînd tabăra. Şi i-au dăruit Antioh vodă un cal turcesc cu toate

---

9 *ad. marginal* Antioh, 1715 <sic> A // 17 *ad. marginal* Moscalii ernează în Ţara Leşască A // 40 *ad. marginal* Antioh, 1706 A //

www.dacoromanica.ro

podoabele şi iar s-au întors paşa la Tighina. Şi după trei zile s-au rădicat Antiohie vodă cu oastea sa şi au mers la Tighina, fiind întins seivanul paşei din sus de Tighina, pe podiş, despre Nistru; unde acolo mergînd cu alai Antioh vodă la adunare, l-au îmbrăcat cu caftan şi pe boiarii cei mari cîţ<i> au fost. Décii paşa s-au rădicat de acolo, iar Antiohie vodă s-au aşezat acolo pe loc între Varniţă şi între Tighina, de ş-au făcut colibi şi bordée.

Muntenii venise înainte, de săpa unii la şanţul cetăţii, alţii căra lémne; că ei adusése salahori, iar modovénii ba. Că într-acest an au mai ados turcii cetatea Tighinei de au mărit-o cu şanţul zidit de piatră şi cu tabii şi/ au făcut şi patru porţi mari de piatră. Şi ş-au mutat şi Iusuf paşa serascheriul din poruncă împărătească scaunul sărdăriei din Baba la Tighina, de s-au aşezat. Care de atunce au căzut mai cu deadinsul tot greul asupra Ţării Moldovei, de căra în toţi anii piatră şi bolovani; dară fîn şi lemne! De le trebuia o doacă, o sită, la moldovéni alerga; care vedem că nici un bine nu va fi de Moldova, săraca.

f. 203v

Şi după ce s-au aşezat Antioh vodă la Tighina, văzînd pre munténi săpînd şi pre turci şi tătarii din Buceac i s-au făcut ruşine. Şi zicîndu-i şi paşa: „Aferim, bei, noi n-am venit aicea să facem zevchiuri, ci să lucrăm, să plinim porunca împăratului cu o zi înainte". Atunce ş-au cerşut cu măsură o bucată de loc să sape. Şi neavînd ce săpa, i-au dat de la paşa traiste şi hîrléţe tot cu samă. Şi nefiind salahori au pus slujitorii la săpat, siiménii de leafă şi călăraşii şi căpitanii şi bulucbaşii carii nu era de acea treabă. Ci văzînd că nu sporéşte lucrul nimica, fiind oameni puţini, de acii au pus zapcii de au scos toată curtea şi boiarii cei mari şi pe cei mici şi toate dregătoriile. Şi de ruşinea boiarilor săpat-au cîteva zile şi Antioh vodă, îndemnînd pe boiari şi alta să între în voia turcilor, care şi paşa trecînd pe acolo cu cercare şi văzîndu-l/ săpînd, l-au lăudat zicîndu-i: „Aferim, bei." Iar de la inimă, nu ştim, părutu-i-au bine, au ba? (Că turcului să-i dai bani şi să-i scoţi ochii).

f. 204

Aşa Antioh vodă săpînd la Tighina, iară alţii îl săpa pre dînsul la Poartă. Că el socotindu-se că iaste la treaba şi la porunca înpărătească, nu-şi aducea aminte de mazilie, că toată vara au lucrat. Iară cînd au fost la iulie în 20 de zile i-au venit şi mazilie. Şi nu i-au fost nici de un folos căci au săpat şi el însuşi, ci mai mare defăimare şi necinste de către munténi şi de către turci.

Mai nainte de mazilie cu vreo zéce zile, doao semne proaste i s-au arătat şi nimeni n-au socotit că va fi bine. Întîi, şezînd Antioh vodă pe un scaun den afară de corturi, bînd tutun, iară un turc au dat cu puşca, zic, într-un vînat — aşa au dat sama turcul daca l-au prins şi au început a-l bate —, iar glonţul au trecut aproape pe deasupra de capul lui Antioh vodă, vîjîind. Care îndată, spăimîntat, au sărit şi au strigat să-l prinză. Ci fiind turc l-au can bătut şi l-au dat la paşa. A doa, venindu-i véste bună de la frate-său, Dumitraşco vodă şi de la

---

15 doacă, *explică marginal* : o căpistére A // 28 *ad. marginal* Antioh vodă sapă cu mîinile lui la şanţ, 1706, A // 34 *ad. marginal* Maziliia lui Antioh vodă la Tighina, 7214 A //

www.dacoromanica.ro

f. 204v capichehaiale şi de bună voe făcînd/masă mare şi veselindu-se cu toţi boiarii şi zicînd surlarii şi trîmbicérii, iară un cîine de ogar au mers alături cu mehterii şi el, de urla; şi-l goniia, iar el pînă de trei ori tot au venit de au urlat. Şi după acéia, la săptămîna, i-au venit şi mazilie.

Atuncea trimisése Antiohie vodă pe Costandin Silion 3<-ti> spătar, zapciu la ţinutul Fălciiului. Ci dînd peste dînsul oamenii lui Mihai vodă carii mergea la Iaşi, au plecat fuga şi el şi au sosit ca la patru ceasuri noaptea, de au dat ştire lui Antiohie vodă de mazilie. A doa zi văzînd că de nicăieri nu vine nici o véste s-au sculat Antioh de au mers şi au dat ştire paşii. Paşa atunce nu i-au zis numica, neavînd poruncă. Iar cum au înserat au şi trimis 100 de spahii de l-au păzit într-acea noapte; şi a dooa zi dimineaţa s-au rădicat de acolo spahiii. Iar la vréme de chindie venind véste şi la Iusuf paşa, îndată au trimis turci de au rădicat cu totul pe Antioh vodă şi l-au băgat în cetate, într-un saraiu şi cu păzitori pe la toate porţile. Décii au trimis Antioh vodă oameni de casa sa şi au trimis şi paşa pre un agă al său cu turci de au adus şi pre doamna lui Antioh vodă cu toţ<i> coconii la Tighina. Şi de acolo l-au pornit la Ţarigrad.

f. 205 Şi cu aceasta au scăpat bieţii/boiari şi slujitorii de săpătura şanţului, că i-au lăsat pre toţi Iusuf paşa de s-au dus la Moldova.

Acest Antioh vodă, cînd judeca la divan, groaznic era şi la toate sămîna tătîne-său, lui Cantemir vodă. Judecata lui era ca pe pravilă; numai era prea înfruntătoriu şi nu numai spre cei mici, ci şi spre cei mari. Că întîi la un divan au zis lui Varlaam, vlădicăi de Huş<i>, strigînd:«Popo, dece nu judeci drept cîndu-ţ<i>vin cărţile mele? Ţ-oi rade pletele!» Atunce episcopul Varlaam au eşit de la divan, cu lacrămi plîngînd şi rău blestemîndu-l (De care scrie la Sirah, cap. 11, zicînd: «Mai nainte de ce nu vei cerca, nu huli. Gîndéşte întîi şi atunce dojănéşte»). Aşijderea cine să pîrîia, ales pentru vecinătate cu boiari, lesne da pre om la vecinătate.

Ci pentru unele ca acéstia şi altele să aduc necruţările domnilor. Drept acéia zice şi David proroc la psalm 31: „Nu fireţi ca calul şi ca catîrul, la carii nu iaste înţelégere." Aşijderea şi la psalom 42 zice: „Judecă-mă, Dumnezeule, şi răsplătéşte judecata mea". Deci oricum judecătoriul nici odată să nu să pripască; că unde iaste putéria, acolo

f. 205v iaste şi dreptatea./ Însă Antioh vodă foarte era milostiv şi ales la călugări şi la mănăstiri; liubovnic şi desfătătoriu la mése mari, cătră boiarii cei mari cu cinste era şi cătră toţi cîţ<i> se afla la masa cea domnească, cu glume şi cu cuvinte dulci le vorbiia. La primblări şi la vînaturi cu şoimi şi cu ogari pururea umbla de să desfăta şi cu mîncări şi băuturi; şi la arc încă trăgea bine.

Şi în domnia lui dintîi au fost aicea în Iaşi un slujitor bun şi de frunte, cu casă şi cu fămée, lefeciu. Ci apoi nu ştiu din ce pricină au fost că ş-au lăsat casa şi s-au curtenit la hanul. Şi după cîtăva vréme venind aicea cu nişte porunci ale hanului acel slujitor, anume Ştefan Boul şi din semeţia lui au suduit pe Bogdan hatmanul de faţă, lăudîndu-

---

5 *ad. marginal* Antioh, 7214 A // 20 *ad. marginal* Antioh, 7214 A // 31 *citatele între paranteze* A // 36 *ad. marginal* Antioh, 7215 A //

www.dacoromanica.ro

se cu hanul că-i va face şi alta, mai cu asupră. Carele spuind lui Antiohie vodă că l-au suduit, ci apoi, a doa zi, cînd s-au deşteptat oamenii l-au văzut pe Boul spînzurat de laturea tîrgului; şi nu i-au folosit nimenea.

Şi într-această a doa domnie a sa domnit-au Antioh vodă ani 2, p<o>1./

f. 206

MOLDAVIA.

Vl<ea>to 7216, 1708. DOMN 58. DOMNI 70. MIHAI RACOVIŢĂ VODĂ 1<-UL> CU A DOOA DOMNIE.

După mazilia lui Antiohie vodă venit-au cu steag împărătesc Mihai vodă cu a doa domnie la Moldova şi au sosit la scaun în Iaşi noem<vrie> 13. Într-acest an, vara, au venit şi lăcusteĭe de au acoperit cu taberile lor pe multe locuri şi au mîncat roada de pîine la multe părţi. Ci atîta să scumpise pîinea, cît s-au adaos oamenilor mare cumpănă spre foamete. Şi aceasta au fost certare de la Dumnezeu pentru păcatele noastre. Că pentru acéstia încă au trimis sfinţia sa, Dumnezeu, şi oşti streine asupra ţărîi; şi adése schimbările domnilor şi cu obiceaiuri noao izvodite şi prăzi şi robii, precum vei ceti înainte, la rîndul său.

Tot la acest an au stricat Mihai vodă obiceaiul desétenii şi au scos pe toată ţara, de au dat desétină ţărănéşte şi mitropolitului cu episcopii şi boiarii cei mari şi al doilea şi mănăstirile şi preoţii şi toate bréslele carii au
f. 206v avut scuteală, carele au fost legat de domnii cei bătrîni./ Şi după ce s-au strîns banii desétinii au făcut testament cu mare blestem, şi cu groaznică afurisanie, ca să stea neclătit, în véci. Iar cine s-ar ispiti să mai dezlége, ori domnu ori arhiereu sau cine ar fi îndemnătoriu spre stricare, unii ca aceia cu toată casa lor şi cu feciorii lor să fie cu Antihrist şi cu toţ<i> diavolii. Să moştenească focul cel nestins şi viermii cei neadormiţi, i proci. La care testament s-au iscălit Mihai şi Ghedeon mitropolitul şi cu episcopii. Ci apoi nu s-au ţinut de cuvînt. Că de izvoadă l-au strigat la cochi vechi. Carii deaca au văzut, numai ci s-au mirat de o faptă necuvioasă ca aceasta, cu atîta blestem ce au fost legat şi apoi l-au dezlegat.

Osebit de aceasta au mai adaos şi pogonăritul de vii, cu un zlot mai mult peste leu. Şi bieţii oameni tare ohta şi să văeta; şi ei nu ştiia ce li să mai gătiia să le vie la cap. Iară cînd s-au trezit la vrémia culesului, le-au eşit şi vedritul, cîte 4 bani de vadră; şi uitase pogonăritul. Iară încă bine nu să plătise de vedrit, iată că au eşit peste toată ţara şi
f. 207 fumărit, de tot hornul cîte ug<hi> 2. De care daca au înţeles ticăloşii pămînténi, mulţi ş-au/stricat căşcioarele şi le-au răsipit din temelie. Alţii spărgea hornurile de pin case. Şi măcar că era iarna, iar bieţii oameni şi babele şi altă sărăcime năpustiia casele şi fugiia în lume suspinînd şi cu lacrămi plîngînd. Că unele case nu plătiia nici doi orţi, iară încăşi şi aceia ce au cumpărat acel fumărit de la cochi vechi s-au stins casele la mulţi. Că au luat bani de la turci de au dat pentru slujbă

6-8 De a doa domnie a lui Mihai vodă Racoviţă, iulie D // 18 *ad. marginal* Mihai, 7216, 1708 A // 31 *ad. marginal* Mihai vodă adaoge pogonăritul A //

www.dacoromanica.ro

şi apoi n-au putut scoate slujba la cap. Ci acéste obiceaiuri poate fi că de nevoe le-au scos şi Mihai vodă, dupe cum scrie la un loc, adecă nevoia schimbă légia. Iară de le-au scos de vreo lăcomie, acolea îl lăsăm în judecata lui Dumnezeu, carele ştie inimile şi toate cugetele omeneşti.

CÎND AU INTRAT CRAIUL ŞFEŢESC DE AU ERNAT ÎN ŢARA CĂZĂCEASCĂ.

La al doilea an al domniei lui Mihai vodă, noem<vrie> 30, 7217, 1709 iată că au întrat în Ţara Moscului Carolos, craiul şveţesc, cu toate puterile sale şi cu mare semeţie, însă la hraniţă, unde iaste Movileul. De acolo, viind în jos pre margine au trecu şi apa Desna şi au întrat în Ţara Căzăcească de au ernat. Şi această întrare a lui mai mult au fost din
f. 207v ficleşugul/Mazepei, hatmanul căzăcesc şi a polcovnicilor lui, carele din toţ<i> hatmanii căzăceşti cei trecuţ<i> n-au fost altul mai credincios şi mai cinstit decît dînsul, carele au fost şi giurat împăratului Moscului, lui Petru Alexievici, şi au ţinut hătmăniia 22 de ani. Şi apoi, daca s-au îngrăşat şi s-au îmbuibat cu polcovnicii, sfétnicii lui, au făcut ca şi Iuda Iscariotul, de au vîndut pre domnul nostru Iisus Hristos jidovilor. Aşa au vrut să facă şi Mazepa hatmanul, împăratului său, de l-au viclenit, vrînd să se dezlipască de supt mîna lui, cum s-au dezlipit Hmil hatmanul, odinioară, de supt léşi. Ci Dumnezeu nu i-au agiutat, nevrînd să se stingă de tot cornul creştinilor. Şi rău l-au osîndit, precum vei înţelége înainte, la rîndul său.

Dupe ce au întrat craiul şveţesc în Ţara Căzăcească, iară Mazepa hatmanul au fost grijit bine cetatea Baturna, unde era scaunul lui. Şi au lăsat în cetate oaste cu polcovnicul Ceceal şi un gheneral neamţ, anume Fridrich Kenixeca şi cu dînşii multe polcuri de cazaci, ce le zic serdenci, pre cari-i umpluse de bani. Şi nu numai la Baturna, ci şi printr-alte cetăţi, dîndu-le poruncă să nu cumva să lasă prin cetăţi oşténi moscali, ca să se afle această cetate cu toate oştile a
f. 208 Zaporohăi/cîte să afle înr-însa, cu toată gebhaneoa, cu puşci, cu prah, cu glonţuri cîte sînt trebuitoare, ca să fie de treaba craiului şfeţesc, să aibă den destul cînd va face războiu împotriva Moscului.

Iară Mazepa s-au sculat cu toţ<i> polcovnicii ca să se închine la craiul şfeţesc. Ci pentru neştiinţa oştenilor celor mulţi şi a lefeciilor, arătîndu-le mai nainte cuvînt pentru sine precum are poruncă de la ţariul să margă cu oşti împotriva nepriiatenului. Şi, purcegînd, cum au trecut apa Desna s-au făcut a să apropia spre oastea sfeţască, tocmindu-ş<i> oastea spre chip de războiu. Şi dupe aceasta ş-au descoperit tot ficleşugul tuturor, cum că n-au venit să se bată cu dînşii, ci supt sprijineala lui craiu să fie. Iar cînd au fost după graiul lui, iar oastea lui numaidect s-au văzut încungiurată de oaste, precum ş-au fost dat el şi mai nainte parola.

---

6 Istoria pentru craiul Şvedului Carol XII, cînd s-au sculat asupra imperator<ului> Petru Alecsevici, la anul 1709 D // 7 *ad. marginal* Lucruri streine, 7217, 1709 A// 24 *ad. marginal* Iar streine A // 34 *ad. marginal* Mazepa să hainéşte de către moscali A //

www.dacoromanica.ro

CÎND AU BĂTUT MOSCALII CETATEA BATURNA, UNDE ERA SCAUNUL MAZEPEI.

Deci ţar Petru prinzind véste de aceasta, îndată au trimis la cetatea Baturna, din călărime pe un gheneral al său, cneazul Menjic. Carele
f. 208v daca au sosit cu o samă/ de oaste acolo, au trimis de cîteva ori de la sine cu poruncă împărătească la Ceceal polcovnicul şi la Fridrih şi către toţi de obşte de le-au grăit ca să nu să pue împotriva oştilor împărăteşti şi de bună voe să-i lasă, în cetate, arătîndu-le şi vicleşugul Mazepei. Şi n-au vrut să-i lasă, ci încă au început a da din tunuri într-înşii.

Văzînd cneazul Menjicul semeţiia lor au dat năvală cu moscalii supt cetate şi au luat-o. Şi decii pe nimenia n-au cruţat, ci pînă în copii de ţiţă tot supt sabie au pus, de cura sîngele pe uliţe ca rîurile. Şi au ars şi tîrgul cu bisérici cu tot, de au rămas jerişte pînă astăz<i>. Ci aşa întîiaş dată s-au arătat bărbăţiia cazacilor împotriva moscalilor, de au perit cu toţii din cetate. Că Dumnezeu i-au osîndit că au vrut să se lépede de împăratul creştinesc, a căruia au mîncat pîinea şi sarea şi au vrut să se închine la şfedul, fratele lui Moameth, ci Dumnezeu nu le-au ajutat.

Gîndul craiului şfezesc era suit sus şi cu laudă mare, care, spun, că au fost scriind la împăratul Moscului să-i gătească conac la stoliţă. Care era de a şi créde, că acum călcase cîteva ţări şi anume: S<i>lezia,
f. 209 Saxonia, Litva, Curliandia şi/ Jmudia, în Ţara Leşască, de să pogorîse pînă la Liov. Şi atîta avuţie fără număr strînsése, că unde mergea, pe la cetăţi, arunca melioane de bani, de să răscumpăra oamenii de pen cetăţi ca din robie, de da şveţilor şi nimenea nu putea sta împotriva lui. Care apoi acea strînsoare multă a lui, cu nedreptate, întru mulţi ani au grămădit-o, iară apoi într-un ceas au răpus-o, dupe cum scrie la un loc: „Înălţatu-s-au pînă la ceriu şi pînă la iad să va pogorî".

Deci făcîndu-se Mazepa tot una cu şfezii, iar o samă de polcovnici au şi fugit la împăratul Moscului, deci şfedul au şi pus păzitori la ceialalţi ce mai rămăsése şi aşa au întrat cu oştile căzăceşti la ernatec. Iară ţar Petru au trimis oştile sale în preajma lui de au tot rădicat oamenii de pin sate şi de pin tîrgurile céle mici din calea lui şi i-au mutat la cetăţile céle mari. Iar alţii veniia în urma lor de da foc şi caselor şi notréţelor, de nu rămînea nici fîn, nici pae; nici înainte, nici înapoi. Şi era iarnă foarte mare şi geroasă, cît şi lémnele plesniia de ger. Da moscalii noaptea năvală pe marginea tîrgului şi da foc caselor asupra
f. 209v şvezilor unde era la ernatec. Şi pe/ mulţi i-au arsu pen casă, iară mai mulţi au perit de ger, carii să afla la străji dintr-amîndoao părţile. Ci moscalii mai mult lupta cu mînuşile; iar aşa spun că daca să făcea zio să afla mulţime ţapeni, cu puşca în mîini, cu cal cu tot. Şi apoi şi de lipsa pîinii, că-i strîmtorase moscalii despre hrană de toate părţile. Şi aşa, din zi în zi mulţi au căzut din oastea şfeţască, iar creştinii tot s-au fost mai adăogînd. Şi mai vîrtos că i-au închis din urmă; că avea gînd sfedul să ia

---

1 *lipseşte* D // 2 *ad. marginal* Lucruri streine A // 16 au[2]] n-au A // 34 *ad. marginal* Iar streine A //

www.dacoromanica.ro

calea într-altă parte, spre Chiov. Că-i venise o samă de oaste leşască, din cei ficléni, într-ajutor şi i-au fost viind din urmă un gheneral cu 16000 de oaste, anume Levengoupt şi obuzul său cu 8000 de cară de zaharea şi cu multă avére din Polşta şi din Litva şi din Curlendia, grămădită din destul. Ci prinzînd moscalii de véste au mers de le-au dat război. Şi cu ajutoriul lui Dumnezeu i-au biruit, den carii nici 3000 n-au scăpat. Iar carăle şi puşcile şi gebhanaoa şi steagurile toate pre mîna moscalilor au căzut. Aşa am aflat scris în izvodul cel tipărit dintr-Universal al lui ţar Petru pentru acest obuz. Ci iară să venim pentru povéstia şvezilor.

f. 210 Craiul şfeţesc, Carolos, daca s-au văzut cuprins din urmă,/ i-au căutat a erna în Ţara Căzăcească, unde apucase loc la cetatea Hadaci. Iară despre primăvară au socotit de s-au clătit spre cetate la Poltava, unde ş-au dat şi parola cu ţariul Moscului ca să se lovască de faţă unul cu altul, precum s-au şi întîmplat. Iar de altă parte meşterşuguia ca să lovască la Azac, să aprinză floturile céle de pe apă ce avea de treaba oştii acolo, adecă galioane. Că să făcuse şi cazacii zaporojani tot una cu şfeţii. Ci unde-i lovesc moscalii, dîndu-le război. Deci neputînd răbda focul moscalilor au dat dos a fugiré şi mulţi au perit dentr-înşii. Şi de atunce le-au spart cuibul zaporojanilor de la praguri, unde era lăcaşul lor din zile bătrîne. Iar carii au scăpat cu vase pre apă şi prin stuhuri şi la alte locuri şi după ce s-au strîns unii de o parte, alţii de altă parte, mai pe urmă s-au dus de s-au închinat la tătari./

f. 210^{v}

RĂZBOIUL CE S-AU FĂCUT LA POLTAVA ŞVEDUL CU MOSCUL, FIIND CURSUL ANILOR 7217, IAR DE LA HRISTOS 1709, LA IUNIE ÎN 27.

Într-această lună în 20 de zile au trecut toată armea Moscului peste apa Vorscla şi pe de ceasta parte ca o milă mică de armea nepriiatenului au stătut. După acéia, în 24 de zile au mai clătit şi au stătut ca un cifert de milă de la nepriiatenul. Şi pentru ca să nu dea şvezii fără véste asupra lor au făcut şanţu împrejurul taberii. Iar călărimea au aşezat-o în dreapta, între păduri. Şi denaintea lor, făcînd cîteva metéreze cu oameni şi cu puşci aşezate (asupra cărora au comenduit bregadir Avgust). Iară la 25 şi la 26 de zile au dat poruncă ţariul ca să se grijească toţi, în tot chipul, să fie gata a da năvală asupra nepriiatenului.

Ci tot Şfedul, după a sa obicinuită cumpătare mai nainte i-au întrecut. Că în 27 de zile în răvărsatul zorilor, fiind întunérec, cu toată tocmala
f. 211 oştilor sale au dat năvală cu/ toată călărimea şi cu toată pedestrimea asupra călărimei Moscului. Şi cu atîta vrăjmăşie au năpădit, cît de istov au silit ca să surpe călărimea Moscului să o stăpînească cu meteréze cu tot. Iară şi moscalii pînă la moarte foarte au stătut împotriva şvezilor. Şi numai doao meteréze le-au luat, care au fost într-acea noapte începute şi neisprăvite. Iar altora nici cum vreo vătămare nu le-au putut face.

---

1 *ad. marginal* Că-i venise... într-ajutor A // 32 *ad. marginal* Lucruri streine 7217, 1709 A // 42 *ad. marginal* Tot streine A//

www.dacoromanica.ro

Şi pînă la atîta au sosit, cît şase batalioane de pedestrime a şvedului şi cîteva steaguri de călărime ce să chiamă şcvadroane den a dreapta din fruntea oştii s-au rupt şi de nevoe la pădure au dat. Iară fruntea oştii lui cu nepuţină pagubă s-au străbătut, unde 14 steagu-i şi ştandarturi de la oastea lui moscalii au luat. Şi de multe ori pe călărimea nepriiatenului au înfrînt-o. Ci pururea acea călărime afla ajutor despre călărimea nepriiatenului (unde şi Ren gheneral al Moscului într-acel iute război s-au rănit). Iară pedestrimea Moscului la acel război nu era putinţă să iasă aşa degrab, ca să dea ajutor călărimei sale. Pentru acéia s-au dat poruncă lui
f. 211v Bour gheneral ca să se dea/ cu călărimea în dreapta despre metéreze, ca să poată afla vréme să iasă şi pedestrimea.

Şi cum au început Bour gheneral cu călărimea a clăti şi a să roti, iar nepriiatenul au năpădit; ci fiindu-le moscalilor prea îndemînă au slobozit tunurile din meteréze şi multă moarte în oastea Şvedului au făcut. Şi aşa nepriiatenul văzînd că nu-i fu îndemînă a goni pre călărime, s-au lăsat şi s-au dat într-o luncă spre apărare, cît să nu-l ajungă din tunuri. După acéstia fu trimis cneazul Menjicul şi alţi ghenerali, leitenantu Ghenşih şi Rensel cu 5 polcori de călărime şi cu 5 batalionuri de pedestrime, dupe pedestrimea şi călărimea şvezilor ce să rupsése şi să dedése la păduri. La carii mergînd i-au încungiurat şi de grab cu ajutoriul lui Dumnezeu pre capete i-au ucis. Iar pe gheneral maior Şlipenbah l-au luat. Iar gheneral maior Rozen s-au rotit apărîndu-se către ai săi supt deal, dupe care au mers leitenant Renţel, gheneraliul Moscului, de i-au ocolit şi au trimis la dînşii pe un solitoriu, cărora le zic barabangic, de le-au zis să se închine,/
f. 212 carii s-au cerşut soroc. Ci mai mult pas decît jumătate de ceas nu le-au dat. După acéia gheneral maior Rozen cu toţii, eşind din meteréze, au lepădat armele jos şi, pe credinţa împăratului, s-au închinat.

Într-acea vréme îndată au eşit din şanţu toată pedestrimea Moscului, pe de amîndoao părţile de şanţ. Şi s-au ales dintru dînşii 3 batalioane de s-au trimis cu polcovnicul Golovici în deal la mănăstire pentru comonicaţie cu cetatea şi cu hatmanul Scoropadschii. Gheneral maior Devolcon cu 6 polcuri de draguni şi cu 6 polcuri din cavalerie, luund din aripa dreaptă şi s-au dus pe din jos de pedestrime, de s-au aşezat la aripa cea stîngă. Şi aşa toată armea au stătut gata de război. Ci văzind nepriiatenul aşa, într-acel ceas au eşit din luncă şi au stătut şi el cu fruntea denaintea moscalilor, gata de război. Ci moscalii întru numele Domnului pe nepriiatenul l-au aşezat ca să purcează cu război asupra lui, carele, neaşteptînd, pre loc însuşi aşijderea s-au pornit asupra moscalilor.

f. 212v Şi aşa de la 9 ceasuri s-au început batalie, cum să bat/ gheneralii foarte iute. Care de trăsnetele puşcilor şi de fum şi praf ce era, nu să cunoştea unul cu altul, fără cît pe sémnele lor ce avea: că şvezii purta şumoiug de pae, iar moscalii purta o floare de hîrtie în pălărie. Ci măcar cît le-au fost războiul de iute, iar mai de doao ceasuri nu s-au delungat bătaia; căci nebiruita domnie s-au stăpînie, adecă Şfedul, de grab dosul ş-au arătat. Pre carii îndată moscalii i-au luat cu mare îndrăzneală a-i goni şi a-i junghia cu şpagele şi cu baghineturi ce sînt în gura flintelor şi cu sulițe.

---

16 *ad. marginal* Lucuri streine A // 28 *ad. marginal* Iar streine, 7127, 1709 A //

www.dacoromanica.ro

Care de minune au fost; că după ce i-au înfrînt moscalii den loc, iar şvezii nicidecum nu s-au mai putut îndrepta, ci pînă la sfîrşit i-au gonit, omorîndu-i, pînă la o pădure ce să află colo. După acea goană acolo la pădure, gheneral maior Ştachelberhu, dupe acéia gheneral maior Gamelton, aşijderea pe urmă şi feltmarşal Renşentu şi prinţepul de Vinterburcu, împreună cu mulţi polcovnici şi cu alte capete din polcuri şi ofiţeri de roate şi cîteva mii de cei de rînd, mai multă parte cu arme şi cu cai s-au închinat şi la robie luaţ<i>./

f. 213 Iară craiul Şfeţul, după ce l-au înfrînt moscalii n-au mai căutat să mai dea război, ci îndată cu o samă de oaste ce era cu dînsul s-au dat de o parte şi s-au ocolit. Iară o samă, carii au eşit din temei, i-au gonit călărimea moscalilor o milă şi jumătate de loc, pînă unde au putut birui caii. Şi atîta cum s-ar socoti de la Poltava (ţirculferenţie) ca la trei mile şi mai mult, pre toţ<i> cîmpii şi pădurile să afla trupuri moarte ale nepriiatenilor şi s-au socotit pînă la 13.000 omorîţ<i>; căci s-au numărat pe locul războiului şi prin şanţuri 19.224. Aşijderea şi cîteva puşci şi steaguri şi litavre de la nepriiateni s-au luat. Iar din partea Moscului cîţ<i> oameni s-au omorît şi s-au rănit vei ceti înainte, precum va urma izvodul.

Şi aşa, cu mila acelui întru tot de sus s-au obîrşit victoria (de care asémene puţin s-au auzit), cu uşoară trudă şi cu puţin sînge împotriva trufaşului nepriiaten, prin socoteala şi chivernisala cea înţeleaptă a

f. 213^{v} prealuminatului împărat/ Petru Alexievici şi prin bărbăţiia şi vitejiia capetelor şi a soldaţilor, biruinţă s-au făcut. Căci şi însuşi măria sa, cu chipul său, nu s-au cruţat. Ci acolo întîmplîndu-se cu a sa ispitire şi bărbăţia arătîndu-ş<i>, neavînd grijă spre înfricoşare, mai pre sus au nevoit. Şi pre lîngă acéstia şi prin pălăriia ce era în capul lui au trecut un glonţ; şi Dumnezeu de altă vătămare l-au ferit.

Aşijderea şi supt luminăţiia cnezului Menjicul, care iarăşi acolea bărbăţiia sa din destul ş-au arătat şi trei cai supt dînsul s-au rănit. Pe lîngă acéia şi aceasta să cade a şti că din pedestrimea Moscului tocma numai o linie, sau o grămadă, întru caré nici zéce mii nu să afla, care cu nepriiatenul război au arătat, iar alta la acea batalie n-au fost sosit, căci nepriiatenii de acea linie a moscalilor dintîi desăvîrşit au fost bătuţ<i> şi goniţ<i>.

Într-acea zi, după sfîrşitul norocitului război, în de sară, dupe nepriiatenul în urmă fură trimişi gheneral porutcic şi polcovnici de gvardie, cneazul Goliţin cu gvardia şi gheneral porutcic Bour cu polcurile drăgăneşti; iar a doa zi şi luminăţiia lui, cniaz Menjicul într-acolo au fost

f. 214 trimis./ Aşijderea în 30 de zile ale lui iunie însuşi şi ţar Petru într-acolo au purces. Şi măcar cîtă nevoinţă au făcut ca să poată ajunge pe nepriiatenul, ci tot nu l-au putut într-acea zi ajunge. Carele lăsînd mai mare parte din strînsura sa cu sîrguială către Nipru au fugit.

Iarăş<i> tot într-acestă zi nu pre departe de Perivolocica, într-un loc foarte tare, supt deal, lîngă Nipru aflat-au din oştile lui stînd şi dintru ai lor, din carii s-au luat în robie un cvartemistru (adecă vel conacciu) şi cîţ<i>va moldovéni s-au înştiinţat cum că craiul Şvedul pînă la acea vréme

---

19 *ad. marginal* Tot streine A // 38 *ad. marginal* Tot streine A //

www.dacoromanica.ro

cu 3 ceasuri, cu cîteva sute de călăreţi peste Nipru au trecut cu mare trudă. Şi numai pe doi ghenerali maeri, pe Şpar şi pe Laghercron cu el au luat. Iar pe gheneral Levengoupt, cu cei rămaşi din armea bătuţ<i> ai oştii de pe această parte de Nipru au lăsat despre Ţara Căzăcească; că pentru lipsa vaselor a tréce n-au putut.

Deci după înştiinţarea acéia au socotit de au pornit luminăţiia lui, cnez Menjicul, fără pierzarea [vrémia] vremii celora ce să afla supt a lui comendia oştii, de care mai mult decît 9.000 nu era, ca să se apropie spre nepriiatenul. Şi de vréme că de la acei luaţi în robie s-au înştiinţat de la
f. 214v dînşii cum nepriiatenii s-au sfătuit la graiul făcut/ cu tocmală să vor închina. Şi pentru acéia cneazul Menjicul au trimis de departe la dînşii ca să le zică şi pentru aceasta să le arate ca să-ş<i> socotească ei cum toată scăparea şi mîntuirea lor de la dînşii s-au curmat. Iar întîmplîndu-se împotrivire, ei să nu-ş<i> mai aştépte împărţire, sau cruţare, că toţ<i> vor fi omorîţ<i>. Şi după acéia nepriiatenii au socotit pe gheneral maior Creiţa şi pe polcovnicul Ducher şi podpolcovnic Traut Theter şi gheneral adutantu graf Ducla şi i-au trimis la cneazul Menjicul şi le-au poruncit pentru acorde a face tractate. Carele după graiurile oarecarele într-acel ceas s-au şi făcut şi de cneajul Menjicul şi de gheneal graf Levengoupt s-au iscălit. Dupe care nepriiatenul (stînd încă mai vîrtos cu toată aşteptarea, fiind de toţi 14.000 şi 30 de oameni într-armaţi, mai mare parte de cavaleri), armele sale ca nişte slujitori robiţi le-au pus jos şi s-au închinat. Şi într-aceeiaş<i> zi, cu tot ce-au fost împreună, cu toată artilerie şi cu altele ce au fost de ale puşcării şi haznaoa cu logofeţii şi cu toate steagurile şi ştandarta şi litavre şi tobe, trimisului gheneral leitenant Bour pre mînă i le-au dat./ Iară ficleanul
f. 215 Mazepa, cu cîteva ceasuri mai nainte de craiul şvezesc, împreună cu ai săi într-un cuget ficléni, peste Nipru au trecut.

Şi aşa cu ajutoriul lui Dumnezeu toată neprieteneasca greime, cea în lume vestită (care cu înfiinţarea sa la Saxonia, nu puţină frică au făcut în Europa), în mîna lui ţar Petru au căzut. Din carii osebit nu multe sute carii cu craiul peste Nipru au trecut, de au scăpat în Ţara Turcească (Dentru carii, după acéia, vreo 200 s-au ucis şi mai mult decît 260 de oameni de cei trimişi s-au luat), adecă gonaşi, din carii gheneral auditor şi alţii, ştiuţ<i>, nimeni n-au scăpat. Ci toţ<i> la mîna măriei sale, împăratului, şi la biruitoarea lui armă de nevoe s-au închinat, aşa cît nici un om nu s-au putut întoarce la a sa moşie. Iar cîte de la nepriiatenul puşci şi ştandarte, steaguri şi de altele ş-au dobîndit moscalii şi cîţ<i> şvezi pre mîna lor au căzut. Aşijderea şi cîţ<i> din oastea Moscului s-au omorît şi cîţ<i> s-au rănit, cărora urmează pentru acéstia izvodul, precum scrie anume mai jos./

f. 215v *IZVOD CE ÎN VRÉMEA RĂZBOIULUI DE LA POLTAVA S-AU LUAT ÎN ROBIE: ŞVEZI, PUŞCI, ŞTANDARTE, STEAGURI ŞI DE ALTELE.*

Întîi. 1 graf, Piper, sfétnicul cel de frunte al craiului; 1 secretar, Ţederhelmu; 1 secretar, Diben; 2 canţeleri; 1 gheneral feltu-mareşal şi al

---

6 *ad. marginal* Lucruri streine, 7217, 1709 A // 27 *ad. marginal* Lucruri streine, 7217, 1709 A // 37 ş-au] s-au A // 42 *ad. marginal* Lucruri streine A //

www.dacoromanica.ro

lui craiu sfétnic, graf Renşeltu.

Gheneralii maiori: 1 Şlimbebah; 1 Ştachelbercu; 1 Roz; 1 Enşeltu.

Polcovnicii: 1 cneazul de Vinterburc; 1 Apelgrin; 1 Caprali; 1 Hornu; 1 Gamelton.

f. 216 *Pod polcovnicii:* 1 Sas; 1 Fridric;/ 1 Adolfu Pelmu; 1 Iuios Mode; 1 Speisu; 1 Ghendric Ribender; 1 Vranghel.

Maerii: 1 Iugan Veidenmser; 1 Reiper; 1 Stric; 1 Beer; 16 rohmistri; 18 căpitani, 5 drabanţii, 59 porucinici; 16 corneturi şi stegari; 5 adutanţi; 6 cvartemistru de al polcurilor; 186 acestora ce să zic la dînşii ştap şi ober ofiţerii, osebit de gheneralii; 27.787 diregători şi cei de rînd; 2.773 acestora ce le zic ştap şi ober ofiţerii diregători şi de rînd.

Din cei neslujiţi: 1 ober cris camisar; 4 cris comisarii; 1 crihsu thiscal/

f. 216v *Cei din roate neslujiţi:* 45 slujitori de jicniţă şi de alte rînduiale şi a celora ce le zic vulentirii; 2.821 acestora cu cei neslujiţ<i>.

Fără aceştea ce scrie mai sus, ce s-au luat din curtea craiului slujitori: 1 camargher, Carlu Ghinter; 1 stolnic; 1 doftor mediţin; 1 duhovnic al craiului; 1 ştap feltu medicus; 1 aptescar de curte şi de cîmpu; 1 feltu camarer (sau împărţitoriu); 2 cvartemistri crăeşti, adică conaccii; 1 camar ştreiber, adecă gramatic; 1 futer marşal; 19 trimbitaş<i> şi lachii şi cucerii şi de tot feliul de musica; 40 a lor ce sînt de ceată. Iară de toţi oamenii

f. 217 robiţi 2871 fac; 14 ştandarturi de la cavalerie; 29 steaguri drăgăneşti;/ 93 steaguri de pedestrime şi într-acest număr şi 6 steaguri de la leibu gvardia. Şi de acéstia fac peste tot 137; 4 puşci, 4 litavre. Într-acest număr de la leibu reghiment unele-s de argint.

Aici scriem alt izvod: cîtă oaste căzăcească s-au închinat la mîna moscalilor, cînd i-au ajuns la Perivolocina, lîngă Nipru. Şi de pre lîngă dînşii s-au luat artelerie, adecă lucruri de gebhana. Aşijderea şi ştandarturi, steaguri şi de altele şi gheneralı.

General de Riga gubernator, graf Levengoupt.

Gheneralii maeori: Creiţe; Cruz; alţi ghenerali ai lui feltu marşalîc, adiutanţi, doi fraţi, grafii Duglesii; graf Bonde; gheneral auditor Şternu./

f. 217v *Numerile polcurilor a reitarilor.* Leibu reghimentu 1; de Smolensca 2; de Ostergoţca 3; de Corelsca 4; şvezesc Adal Sfan 5; liflendirilor Adol Sfan 6; de Obolensca 7; de Nordeşconsca 8; Ziderşonsca 9; Inliandsca 10; a Cruzului 11.

Polcuri drăgăneşti: de la gvardia drăgun; a Şreitelfeltului; a lui Tlubu; a Şlipembahului; a lui Alfendein; a Dicherului; a lui Meerelfeltu; a lui Ghildenşepertu; de Verner-Ştensca; a lui Ventemburcu; de Ghelmsca. Fac 11 şi de acéstia.

f. 218 *Polcuri de pedestrime:* Leibu gvardia; Iunche prinsca; de Zidermanliansca; a lui Ostergoţu; de Veţst-Scoţca; de Vester-Boţca; de Carmaliansca; de Vestmarliansca;/ de Unpliansca; de Dalcarsca; Ivermoliansca; de Enştetsca. Fac 12.

Numerile stat ofiţerilor. Polcovnicii: Fonghera feltu leşerzu; Andor Ramsfertu; Tlub; Dicher; Ghirldesternu; Verneştet; Ghelmu; Magnus

---

7 *ad. marginal* Iar streine A // 25 *ad. marginal* Lucruri streine A //

www.dacoromanica.ro

Posse; Croiman; Foc. Fac 10.

Pod polcovnicii: Ihendurnu; Freiden Fentu; Enţecron; Platar; Eristetu; Cungarsu; Anton fon Freiman; Foc Şfabe; Clas Iunhu; Cristan; Sac; Brunşeltu. Fac 21 <sic>.

Maiorii: Iacov Blilistreiman; Brinhertu; Carol Prinţăşternu; Holdu; Cariagan Ganster; Anderstrem Şiltu; Gamelsternu; Thonfreimon;
f. 218v Bonholţu; Coşchil; Rozencamfu; Lode; Foc Criger Iagan; Rotuzin;/ Idric Dicher; Iacov Idric. 17 fac. Graf Oxentenştel; Oxă; Ramze.

Numerul, oberofiţerii: Rohmistri, capitanii, porucinicii, corneturi, stegarii, adutanţii, cvartemistrii, obuznicii şi a cestora oberofiţerii, diregătorii sau zapciii şi cu cei de rînd şi de acestora oberofiţerii şi de cei de rînd.

A polcurilor auditor, adecă judecător şi comisarii cei de roate şi neslujiţi. De tot feliul de céte şi de rînduitori şi de valentirii, adecă cineşi dupe statul şi vredniciia sa, precum iaste socoteala oştilor şvezeşti, după limba lor, a cărora, iubite cetitoriule, vei afla suma cu număr legată peste tot mai jos de cetirea puşcării./

f. 219 *Artilerie, adecă puşcărie. Izvod de ofiţeri ale puşcării, ce le zic pre limba lor ober şi under şi de altfel de slujitori:* 1 polcovnic, Binous, carele de rană au murit; 2 podpolcovnici, Post şi Appelman; 1 maior, 4 căpitani, 1 căpitan porucinic, 6 porucinici, 1 adiutant, 6 stegari, ştic iuncari (adecă diregători de puşci), 11 serjanţi (adecă baş ciauşilor), 28 pisari şi furieri (adecă taingii) şi conacci şi gramatici, 13 bumbaragii şi ucenicii lor, 49 puşcari şi ucenicii, 62 pomoştnicov şi minirii (adecă lagumgii), 200 slugi de ai lor.

De cei neslujiţi: 1 feltu ţeihtu meister (adecă vînzători de bucate), 1 ober ştal meister (vel comis), 1 cvartemistru, 2 pastori (duhovnici),/
f. 219v avditoriu (judecătoriu de stiag), 1 ţehvater (ispravnic peste puşci), 1 doftor, 1 ober vahtumeister, 4 under ştal ivahtu meşterilor, adecă vel puşcariu, 1 notarius, 1 under adiutantu, 19 furieri, 301 tot feliul de meşteri şi de alte céte mai de jos, 335 şi a celor neslujiţi, 535 de toţi şi de cei de sus şi de cei de jos şi cu cei ce nu slujescu.

A puşcării. 18 puşci de alamă, 2 gaubieţă, 8 martirii, 4 şi altele ce s-au luat în vremia războiului, 32 fac; 124 ştandarte şi steaguri, 137 tot în
f. 220 vrémia războiului s-au luat; 264 fac şi de acéstia./ Iară peste tot ce în vrémia bataliei la Poltava şi la Nipru, lîngă Perevolocina, oameni s-au luat: 59 ştaturi de călărimé ofiţeri; 16.980 ober, under ofiţeri şi de cei de rînd şi de a puşcării slujitori. Iar cu cei neslujiţi şi din curtea craiului slujitori fac 1874./

f. 220v *Aicea scriem cîtă oaste moschicească la acea batalie de la Poltava s-au ucis şi s-au rănit:*1 polcovnic, Lov; 3 maiori: Vasilie Cropot şi Erstu şi Ghelstu; 12 capitani, 7 porucinici, 8 podporucinici şi stegari, under ofiţerii; 571 caprali şi de rînd; şi de aceştea cu ofiţerii fac 623.

*Cei răniţi:*1 gheneral leitenantu, Ren; 2 polcovnici: Iacov <şi> Şamordin Leontie; 3 podpolcovnici: Mihail Naştochin şi Petru Pohvisnea şi cnez Petru Horceac; 4 maiori: Ivan Vidman, Matthei al lui Cuhnic şi

11 *ad. marginal* şi cu cei de rînd A //

www.dacoromanica.ro

Matthei al lui Neilov, Stepan Zahriasca; 26 capitani porucinici, 19
f. 221 podporucinici şi stegari, 59 under ofiţerii, 1322 caprali şi cei de rînd./ Şi de aceştea cu ofiţerii 1454. Iară de toţi ucişi şi răniţi 2076.

Din infanteria ucişi: 1 bregadir, Felengheim, 1 polcovnic Neciai, 1 podpolcovnic, a lui Cozlo, 6 capitani, 6 porucinici; 2 podporucinici, 4 steaguri, 691 under ofiţeri şi cei de rînd. De aceştea cu ofiţerii fac 712.

Cei răniţi: 1 bregadir, de Polonsca, 3 polcovnici: Leslin, Ingais, Voeico, 2 podpolcovnici: Corist, Coşelev. *Maiori* 4: Larionie, Cozlov, Buholţu, Ceanbersu; 4 capitani, 7 capitani porucinici, 8 porucinici, 3 podporucinici, 3 adiutanţi, 6 stegari, 1784 de cei de rînd şi soldaţi. Şi de aceştea cu ofiţerii peste tot fac 1827.

f. 221^{v} *Din altileria ucişi:* 1 serjant, adecă baş ceauş, 3 canoniri, 6 fuzeleri/ şi răniţi: 12 canoniri, 6 fuzeleri. Iară peste tot din cavaleri şi din infanteria ucişi moscali suma 1344. Iară răniţi şi ucişi peste tot 4636/.

f. 222 Iară craiul şvezesc, după ce au răpus toată oastea şi au fugit, trecînd Niprul împreună cu Mazepa hatmanul, au năzuit la cetatea Voziei. Ci pînă acolo avut-au piiadecă apa Buhului. Că de pe urmă avea frică de gonaşi; ci acolo, la vase, cine s-au întîmplat cu vase s-au umplut de galbeni şi turcii şi cazacii. Că întîi întindea lopata de punea cîte 16 galbeni de om şi apoi întra în caic şi aşa-i trecea de ceasta parte de Buh, la Voziia. Iar şi acolo tot i-au lovit gonaşii Moscului, cazacii şi moldovénii şi pre mulţi au omorît şi i-au prins vii şi multă dobîndă au luat de la dînşii, carii vor fi buni pînă ce vor fi. Iară călărimea de cazaci zaporojani ce s-au fost închinat supt protecţia craiului şvezesc, aşijderea şi o samă de moldovéni, carii văzînd ca nu pot tréce Buhul şi avînd frică de gonaşi au luat cîmpii cei sălbateci pentre Nipru şi între Buh, spre Crîm şi cu mare trudă, flămînzi şi setoşi au scăpat şi de acolo au venit la craiul, stăpînul lor.

Aicea te poftesc, iubite cetitoriule, să nu bănuieşti căci am îndelungat această povéste cu războiul de la Poltava. Căci dintr-această pricină şi fuga
f. 222^{v} craiului, s-au mazilit/ acel paşă de Vozia şi Iusuf paşa serascheriul; aşijderea şi vreo 3 veziri. Şi dintr-aceasta s-au întîmplat şi mazilia lui Mihai vodă. Şi dintr-aceasta s-au pogorît multe răotăţi de s-au stricat pacea între turci cu moscalii. Şi mai vîrtos toată peirea asupra Ţărîi Moldovei, cu prade şi cu robii, precum vei citi mai jos toate, pre amăruntul.

Ci acum iar să ne întoarcem la rîndul istoriei ţărîi noastre. După ce s-au aşezat craiul şvezesc la Tighina, împreună cu Mazepa hatmanul şi alţi polcovnici, carii apoi pentru creştinătatea s-au pohtit la craiul şi la Mazepa, de i-au lăsat cu fămei, cu copii şi de au venit aicea în tîrgu în Iaşi, anume: Ioann Lamicovschii, gheneral obuznii, cu toţ<i> feciorii lui; Filip Orlic, pisar gheneral, cu toţ<i> canţelerii ce au fost de treaba oştilor căzăceşti; Dimitrie Horlenco, polcovnicul de Preluca şi alţi polcovnici mai de jos. Şi le-au dat tot gazde bune în Iaşi, în curţile boiereşti şi cîte o ialoviţă de boiariu, că venise la av<gust> 12.

f. 223 Mai venit-au, după acéia şi un gheneral şvezesc de la Tighina/ cu vreo 600 de şvezi, ca să erméze în ţară. Ci Mihai vodă îi îndrepta spre ţinutul Suceavei, arătîndu-le cuvînt să se ferească de margine pentru nepriiatenul

---

4 Polcovnici A // 5 podpolcovnici A // 15 *ad. marginal* Lucruri streine A //

www.dacoromanica.ro

lor, Moscul. Iar ei, ca nişte oameni semeţi, n-au băgat samă, ci au mers de s-au aşezat la Cernăuţ<i>, tocma împotriva moscalilor. Şi fiind acolo, pre marginea ţărîi, un brega<di>r cu oaste de strajă pe marginea Ţărîi Leşeşti, peste tot locul sta împănaţi pentru ciuca craiului şvezesc, să nu cumva să treacă pre furişi spre proventie la partea sa. Ci cum au înţeles acel bregadir de venirea şvezilor la Cernăuţi s-au rădicat cu o samă de moscali, împreună şi cu Turcul rohmistrul şi au trecut pre hotarul ţărîi din sus de Cernăuţ<i>, de i-au lovit fără véste şi pre toţ<i> i-au luat de grumazi la robie. Făr<ă> cît au scăpat puţintei svezi, carii au fost răşchiraţi pe la sate pentru hrana. Iară cazacii s-au dat la o pădure, apărîndu-se, de ş-au scutit viaţa. Ci mulţi ş-au pus capetele; şi nici aceia n-ar fi scăpat, ci i-au lăsat, fiind creştini pravoslavnici. Şi pre şvezii cei robiţ<i> pre toţ<i> i-au trimis cu Costandin Turculeţ, rohmistru, la Chiev.

Şi după acea faptă au eşit cuvînt la nepriiateni precum şi cu ştirea lui
f. 223v Mihai vodă să fie fost./ Şi, netrecînd vréme multă, au venit Iusuf paşa cu 600 de spahii şi cu un capigiu, fără véste, şi au rădicat pre Mihai vodă din scaon, fiind Mihai vodă la Mănăstirea Trisfetiteli, la praznicul preacuvioasei Paraschevi. Şi cum i-au dat ştire, n-au mai aşteptat sfînta liturghie, ci au mers degrab la curte. Iar doamna cu jupînésele au şezut pînă la sfîrşitul sfintei Liturghii. Şi după ce au mers doamna la curte, pe la prînz, au sosit şi spahii. Şi a treia zi l-au şi pornit cu mare pază pe Mihai vodă, cu toată casa, spre Tighina. Iar la scaun au lăsat caimacami pre Ion Buhuş, biv vel log<ofăt> şi pe Ciocîrlan, biv paharnic. Că boiarii carii era de casa lui Mihai vodă, toţ<i> fugise, negoniţi de nimenea, precum vei înţelége înainte.

Iar după ce au sosit la Tighina, acolo i-au scris toată avéria împărătească afară de ce ar fi putut pitula. De acolo l-au dus la Ţarigrad de l-au închis la Edicula, cu toată casa lui. Şi norocul lui au fost de s-au pus vezir Azem Numam paşa Chipruliul, de l-au scos din <în>chisoare, că acolo ar fi murit.

PENTRU MOARTEA MAZEPEI HATMANUL.

Într-acest an <7218 = 1710>, la mart<ie> 18 zile au murit la Tighina şi/
f. 224 Mazepa, hatmanul căzăcesc şi l-au astrucat la sat la Varniţă, lîngă Tighina. Şi de acolo i-au mutat oasele la Galaţ<i> de le-au îngropat la Mănăstirea lui S<ve>tii Gheorghie. Şi nici acolo n-au avut odihnă, că l-au dezgopat turcii la vrémia domniei lui Dumitraşco vodă, cînd au robit oamenii din Galaţ<i>, de i-au ajuns oasele la malul Dunării; că după moartea lui nici pămîntul nu l-au răbdat. Spun că s-au găsit la moartea lui ug<hi> 160.000, făr-alţi bani de argint, fără poturi, fără copiice şi fără odoară de aur şi de agint şi fără haine scumpe. Ci din galbeni au mîncat vreo 40.000 şi craiul şveţescu, iar alţii au rămas la nepotu-său Voinarovschii.

Deci aşa plătéşte această lume celora ce nu să satură de lăcomia ei şi de mărirea ei; că avuţia au rămas la mîna cui n-au gîndit. Iar trupul lui nici

---

14 *ad. marginal* Pre Mihai din pricina şvezilor îl mazilescu A // 21 *ad. marginal* Mihai, 7218 A // 30 *lipseşte* D // 33 *ad. marginal* 7218 A //

www.dacoromanica.ro

parte de ţărînă n-au avut, ci au rămas numai cu fapta, den care multă robie de creştini s-au făcut şi multă vărsare de sînge. Iar după moartea craiului şvezesc au făcut hatman pre Filip Orlic, pisariul Mazepei.

Şi au domînit Mihai vodă Racoviţ<ă> cu a doa domnie numai 2 ani./
Fila 224[v] albă.

f. 225

MOLDAVIA.

Vl<ea>to 7218, 1710. NICOLAE VODĂ, UNUL NUMIT CU ACEST NUME, FIIUL LUI ALEXANDRU MAVROCORDAT, MARELE TERZIMAN ŞI TAINIC AL ÎMPĂRĂŢIEI, CU DOMNIA ÎNTÎI.

După mazilia lui Mihai vodă 1, pribegit-au o samă de boiari, anume Lupul Costache vornicul de Ţara de Gios, Manulache Ruset vornicul de Ţara de Sus şi cu Dédiul vel spătariul, socrul lui Mihai vodă şi alţii, în Ţara Leşască, la Sneatin. Iar Dumitraşco Racoviţă, fratele lui Mihai vodă au pribegit la socru-său, Mihai Cantacuzino spăt<ariul>, în Ţara Muntenească. Iar Iordache Ruset biv vel vornic (matca tuturor răutăţilor) au fugit în Ţara Leşască, precum am scris mai nainte.

Şi cîtăva vréme nu s-au ştiut de domnia ţărîi, cui s-ar fi dat de la Împărăţie. Mai mult socotiia că va fi domnu Antiohie vodă, pentru care sta tare domnul muntenesc, Costandin vodă Brîncoveanul, împreună cu Iusuf paşa serascheriul de Tighina. Şi domnul muntenesc mai mult să năvoia pentru cuscriia care făcuse, logodind un fecior al său, anume Răducanul, cu domniţă Maria, fata cea mai mare a lui Antioh vodă. Pornise şi pe
f. 225[v] boiarii pribégi de era fugiţ<i> din zilele lui/ Mihai vodă: Ilie Cantacuzino, biv vel visternic şi Ilie Catargiul, biv vel vist<ernic>, avînd nădéjde că va lua domnia ţărîi Antioh vodă, căci şi lucrurile lui prin priiateni şi la Poartă şi Iusuf paşa serascheriul şi domnul muntenesc să parea a fi mai aproape el de domnia ţărîi, decît alţi domni ce să afla mazili în Ţarigrad. Că şi cărţile lui Antioh vodă era scrise la acei boiari şi cu poruncă dată şi mai vîrtos la Ilie Catargiu, carele fusése mai aproape în domnia lui, ca să prinză pre cîţ<i>va greci ce au fost pe lîngă Mihai vodă, precum au şi făcut; că au prins pre Mihalache Ralache vt<ori> post<elnic> şi pe alţii. Iar tot n-au cutezat Ilie Cantacuzino să vie la Iaşi, văzînd zăbava caftanului de domnia lui Antohie vodă. Ci au poruncit pe Ilie Catargiu, vistiiarnicul, ca să fie caimacam în Iaşi, cu Buhuş log<ofătul> şi cu Ciocîrlan vor<nicul>. Iar el şedea la sat la Şerbeşti, de purta trebile şi cerca în Ţara Muntenească ce ar fi pricina de zăbava domniei.

Iar avînd grijă de Costandin vodă, Duculeţ, să nu ia domniia, poftit-au pe Nicolae Costin vor<nicul>, fiindu-i cumnat şi cumnat şi lui Costandin Duca vodă, de au venit la Iaşi, ca de s-ar întîmpla domnia ţărîi dată lui Costandin Duca vodă, să-i facă ştire, să nu-l apuce oamenii lui aicea în ţară şi să aibă
f. 226 şi de grija lui Ilie Catargiul./ Mirarea şi grija nu lăsa pre bieţii boiari aicea în Iaşi să fie odihniţi. Că întîi nu le veniia nimenea să le spue de domnie

---

6 *ad. marginal* Moldavia A, *lipseşte* D // 6-9 Domniea lui Nicolai Alecsandru vodă, veleatul 7218 D //

www.dacoromanica.ro

noao. A doa, cea mai mare grijă, că le venise poruncă de la Tighina să ernéze cîtăva oaste turcească pe locul ţărîi. Ce să facă? Repezit-au de odată la Costandin B<rîncoveanul> în Ţara Muntenească să-i sfătuiască la grija lor, iar mai vîrtos să le facă ştire ce ar fi întîrziiarea domniei de la Poartă, de nu să aude nimica. Iar la Iusuf paşa serascheriul au trimis pe Iamandi, biv vel armaş, om strein, dară deprins la trebile ţărîi cu jalbă şi cu mare rugăminte pentru lipsa ţărîi, ca să rădice acel ernatec de oşti împărăteşti, trimiţîndu-i 2 pungi de bani şi o samă de oi, fără ce au dat şi la poarta lui. Şi le-au venit ipravă că li s-au rădicat acel ernatec de oşti. Osebit de aceasta au venit un agă de la Împărăţie şi cu alt agă de la serascheriul, cărora dîndu-li-să slujitori şi purtători de grija lor pe Ion jicnicériul şi cu Ion Abaza, fiind staroste la Cernăuţ<i>. Şi au mers aceşti agi de au văzut cît loc de ţară iaste din Prut, de unde să hotăraşte Ţara Moldovei cu Ţara Leşască,
f. 226v care au călcat moscalii cînd au lovit pre o samă/ de şvezi la Cernăuţ<i>. Care măsurînd şi locul ţărîi cîte ceasuri au călcat, s-au întors iarăş<i> prin Iaşi şi pe la Tighina s-au dus la Poartă. Şi Nicolai vornicul, văzînd că s-au isprăvit acéstia, au purces la casa lui, neştiind nimica de domnie noao, măcar că de la visternicul veniia scrisori precum altul nu, ci Antioh vodă va fi domnu, numai să aştépte sosirea maziliei lui Mihai vodă la Ţarigrad. Ci departate sînt lucrurile lui Dumnezeu de a bietului om. Că la noem<vrie> 6 zile au îmbrăcat caftan de domnia ţărîi Nicolae Alexandru vodă.

Zice un poetic: „Batjocorésţe putéria dumnezeiască lucrurile omeneşti". Precum şi aicea să cunoaşte cîtă nevoinţă pentru domnia lui Antioh vodă; şi poate fi că şi Costandin vodă umbla pentru domnie. Dar din porunca putérnicii Împărăţii au luat domniia Nicolae vodă; fiind vezir Ali paşa au îmbrăcat caftan.

Răpezit-au Nicolae vodă cu cărţile sale pe Ianache gramaticul la Iaşi, făcînd caimacami pe Ion Buhuşi log<ofătul> şi pe Antiohie Jora
f. 227 hatmanul. Şi scrisése/ cărţi şi de la Mitrea vornicul, ci nu l-au aflat. Pre Nicolai vornicul l-au aflat véstia aceasta pe cale, mergînd la casa sa. Însă Ilie Catargiul vist<erul> îndată au plecat din Iaşi direpţ în jos. Iară Ilie Cant<acuzino> vist<erul> şi el n-au cutezat a şedea la Şerbeşti, ci au plecat iar să treacă în Ţara Muntenească.

Venise poruncă la margine de la domnul muntenesc să nu lasă pre nimenea din boiari, nici pe Ilie Cant<acuzino> vist<ernicul>, măcar că-i era cuscru, să treacă în ţară. Şi drept Faraoni l-au timpinat cartea de la Basarab vodă şi de la Nicolae vodă, să nu aibă nici o grijă, căci au luat domnia Nicolae vodă. Întorsu-s-au iar la Şerbeşti şi au mers pe la cumnatu-său vornicul de s-au împreunat şi i-au arătat cărţile de la amîndoi domnii. Însă mai pre urmă i-au venit cărţi de la unchiu-său, Costandin Cantacuzino stolnicul de-l afătuia să nu şază în ţară de odată, ci să treacă la Braşov, unde era şi alţi boiari. Că şi Dumitraşco Racoviţ<ă> hat<manul> trecuse din Ţara Muntenească la Braşov. Şi

---

21-22 *între paranteze* Ci depărtate... bietului om A // 23 *ad. marginal* Nicolae vodă să pune domnu, 7219 A //

www.dacoromanica.ro

Manolache Roset vor<nicul> încă trecuse la Braşov, avînd témere de
f. 228v Antiohie vodă, ştiind şi pe Ilie Canta<cu>zino nepriiaten,/ precum toţ<i> Cantacuzineştii, Cupăreştilor. Însă din Ţara Leşască deodată au venit la satul lui, la Bogdăneşti, care iaste supt munţi şi pe Oituzu au trecut la Braşov.

Iară gătîndu-să Nicolae vodă, după ce au îmbrăcat caftan la noem<vrie> 29 de zile şi au luat şi cuca, după obiceaiu, iată, au murit şi tată-său Alexandru, marele tainic şi cel din lăuntru al Împărăţiei. Şi aceasta au fost zăbava lui Nicolae vodă, pînă au astrucat oasele tătîne-său. Iar pre Ilie Cantacuzino visternicul nu l-au lăsat socoteala scrisorilor lui Basarabă vodă şi a ginere-său să treacă la Ardeal, ci au aşteptat în ţară. Iar Nicolae vornicul, şezînd la casa lui, i-au venit şi lui carte de la Nicolae vodă ca să fie caimacam la Iaşi. Şi, mergînd la Iaşi, au aflat sosit şi pe Ianache gramaticul.

Aicea, la început, s-au arătat înţeleapta socoteala lui Nicolae vodă pentru folosul ţărîi; că nimica n-au făcut zăbavă Ianache gramaticul, ci au purces la Tighina cu cărţile lui Nicolae vodă pentru trebile ţărîi. Şi la boiarii caimacami poruncă era, nici rămăşiţe şi nici un fel de dajde
f. 228 să nu iasă în ţară şi cum că/ nu-i trebue să-i trimiţă din ţară nici bani, nici alt nimica, ca să nu cază cu greu pămîntenilor. Iară după astrucarea tătîne-său au purces şi Nicolae vodă din Ţarigrad spre ţară, la scaunul său.

Aicea ne-au părut cu cale să pomenim pentru acest Alexandru terzimanul, tatăl lui Nicolae vodă. Fost-au om ţarigrădean, carele au stătut mare om la Împărăţie. Că după moartea lui Panaghiotache, ce au fost vestit pe acéle vremi şi terziman mare stătut-au acest Alexandru, ce să numia din şlehticia Mavrocordatu, terziman mare. Şi pe urmă i s-au dat titlu Exaporiton, adecă tainicul din lăuntru la Împărăţie. Om preaînvăţat în toate, aşa filosofeşti, astronomeşti, cum şi theologheşti, carele să arată, din cărţile ce au făcut şi să află tipărite, om vestit şi la împărăţiile creştineşti. Fost-au trimis de Împărăţie şi sol la Leopold, împăratul nemţescu, şi oprit cîtăva vréme, acolo, la Beci. Că pe acea vréme avea mare price şi războae turcii cu nemţii. Pe urmă iarăşi, cu înţeleapta socoteala sa, slobozindu-i de acolo, au trecut la Poartă./
f. 228v Acesta au fost trimis pe urmă cu Rami, reiz efendi, la Carloviţa, unde au legat pacea turcii cu némţii şi cu Respubleca Leşască şi cu veneţiianii, fiind strînşi la Carloviţa despre fieştecare parte soli trimişi.

Aşezămînturile şi legăturile păcilor, cine va vrea să ştie, va afla aiurile. Acest pont l-am pus aicea, pentru căci pe urmă să va vedea ce folos au adus după sine, ţărîi. Era pus şi acest pont: turici sau tătari în Ţara Moldovei niciodată să nu să lăţască cu stăpînirea; ci tot domni trimiş<i> de Împărăţie.

Legîndu-se, dară, pace între toţ<i> şi înturnîndu-se şi Cameniţa iarăş<i> cătră Crăiia Leşască şi Ţara Moldovei, care o luase jumătate léşii, iarăş<i> înturnată cătră stăpînirea turcului, adaosu-s-au mare

---

8 *ad. marginal* S-au prestăvit Alexandru Exaporiton, tatăl lui Nicolae vodă, 7219 A //

www.dacoromanica.ro

véste şi laudă vei zice, la toată Europa acest Alexandru Mavrocordatu, pre carele nu-l vor uita curînd vacurile viitoare. Făcut-au cuscrie cu Costandin Basarabă vodă, domnul muntenesc, logodind pe fiiu-său Scarlat, terzimanul, cu domniţa Ilinca. Făcutu-s-au la anul şi nunta în Ţara Rumânească, aflîndu-se şi cîţ<i>va boiari pribégi de la Moldova
f. 229 la nuntă, în Bucureşti, fiind şi sfinţia sa chir/ Dositheu, patriiarhul Ierusalimului, carele au şi cununat pre cei tineri. Acest Alexandru Mavrocordatu avut-au giupîneasă nepoată de fată lui Alexandru Iliiaş vodă şi nepoată de sor<ă> lui Iliiaş Alexandru vodă.

După ce au sosit terzimanul la Poartă, fost-au priimit de Împărăţie cu mare cinste, îmbrăcîndu-l cu blană de samur; şi niciodată aceasta, pînă atunce, nu să făcuse, ca să mai îmbrace pe vreun creştin cu blană. Carele fiind acum şi îmbătrînit, nu aşa de vîrstă, cum de ostenéle, slujind Porţii, au isprăvit terzimăniia cea mare fiiu-său Nicolae, carele şi el slujind Porţii 12 ani au ajuns şi la domnia Moldovei, de care scriem. Iar mai pe urmă la mare primejdie venise Alexandru bătrînul, pe vrémia zorbalelor Ţarigradului aupra lui sultan Mustafa la Odriiu, de l-au mazilit. Şi pe urma lui au stătut împărat frate-său, sultan Ahmet şi au cercat tare pe Alexandru să-l prinză pentru pace ce să făcuse între împăraţi şi mai ales pentru înturnarea Cameniţei cătră Crăiia Leşască, de ş-au pierdut averile; şi l-au ferit Dumnezeu de primejdia vieţii.

După ce au purces Nicolae vodă din Ţarigrad spre ţară venit-au poruncă să iasă la Galaţi Ion Sturza pah<arnicul>, Ilie Cant<acuzino> vist<ernicul>, Gheorghiţă Apostol biv vist<ernic> şi Manolache
f. 229v Hrisoverghi comisul,/ unde nu numai aceştea, ci toată boerimea ţărîi i-au eşit înainte de i s-au închinat. Iar dupe ce au plecat din Galaţi, la toate conacele mulţime de ţărani şi de slujitori îi eşiia înainte: unii jăluindu-se de strîmbătăţ<i>, alţii fiind înstreinaţi din ţară să pohtiia să vie la pămîntul lor; şi îndată li să făcea ispravă.

Întrat-au domniia în Iaşi ghen<arie> 25 de zile, cu mare pofală, cu alai împărătesc şi cu iscusite podoabe. Şi mergînd la Sfetii Nicolae s-au blagoslovit de Ghedeon, mitropolitul ţărîi. Şi suindu-se în divanul cel mare s-au cetit beratul cel împărătesc, întru care era multe şi neobicinuite. Că scria împăratul pentru Nicolae vodă că iaste slugă dreaptă din părinţi, şi alte laude.

Iar duminecă, după ce au eşit din bisérică, au dat boieriile după obiceaiu, fieştecăruia după cinstea lui. Iar nu lasă aicea mintea mea a pomeni de pecetluirile ce le scosése Mihai vodă, care s-au dat la tot omul. Iară, pe urmă, neputîndu-se strînge atîţea bani, să-şi plinească lăcomia cea nesăţioasă, eşise poruncă la zlotaşi să arunce năpăşti, să
f. 230 se îmbrace toţ<i> banii după sumule care/ eşise din visterie. Ci apucîndu-l mazilia, o samă din boiari socotiia să nu mai supere ţara cu acéle nevoi; căci luund domnia Nicolae vodă, n-au avut poruncă boiarii, dupe cum era la alţi domni, de trimitea bani, înainte, la Ţarigrad şi nici un ban nu s-au trimis. Ci n-au lăsat alţi boiari din caimacami să fie după acea socoteaală şi au poruncit să se arunce

---

34 *ad. marginal* Nicolae, 7219 A //

www.dacoromanica.ro

năpăşti pe oameni şi pecetluiri albe, nescrisă faţa omului.

Era şi cîţ<i>va boiari carii cheltuise în zilele lui Mihai vodă, la visterie, la slugerie, la jicniţe şi alţii cu împrumutări care lua bieţii boiari cu poruncă domnească de pe la turci şi pe urmă îi lăsa neorînduiţi, de au venit casele boereşti la mare cumpănă şi sărăcie. Şi unii din boiari la mazilia lui Mihai vodă îş<i> făcuse pecetluituri cum că li s-au orînduit cîte o sumă de bani dintr-acéle pecetluituri; că mai mult sta să-ş<i> ia banii carii didése împrumut. Iar pe urmă au venit poruncă de la Nicolae vodă să lasă năpăştile, să nu să dea oamenilor care să didése şi să strînsése şi o samă de bani. Ci viind domnia în Iaşi, pentru nesocoteala a o samă de boiari au avut boiarii mare scîrbă.

f. 230v Să învitasă ţăranii de veniia la divan cu pîră asupra/ zlotaşilor că le-au luat atîtea năpăşti. Ci îndată eşiia poruncă cu mare scîrbă asupra zotaşilor care n-ar întoarce banii oamenilor ce le-au luat pentru năpăşti. Închisése pe Rugină slugériul şi pe Ştefan Luca vist<erul> pentru banii năpăştilor în visterie. Ci Ştefan <Rugină> de grab au întorsu oamenilor, iar Ştefan Luca, nedînd, cu mare scîrbă l-au pus în temniţă şi vrea să paţă şi mai rău. Ci cu mare chezăşie au eşit şi au plătit oamenilor ce le luase. Iar aflîndu-se boiarii, iată într-o zi veni armaşul al doilea de au luat pe Ion Sturza vor<nicul> şi pe Ilie Catargiul spat<arul> de i-au închis la odaia de siiméni. Cu mirare au fost tuturor cum aşa curînd, la doao săptămîni după ce i-au boerit, au arătat atîta scîrbă asupra acelor boiari şi cum într-un domnu aşa de chibzuit, după ce i-au boerit, de au arătat acestă scîrbă Nicolae vodă asupra lor, fiind un domnu ca acela. Că nu numai pornirea spre răotate şi rîvna acelor bune îndeamnă de multe ori pre cei prea înţelepţi la fapte ca acéstia.

Cerca ceialalţi boiari pricina, fiind şi ei îngrijaţi, după ce luase dintre dînşii pe acei doi boiari. S-au aflat că mai mult cu îndemnarea şi

f. 231 vorbele lui Iordache Ruseto vornicul, pre carele măcar că nu-l făcuse/ cu diregătorie la curte, iar la altele socoteli ale ţărîi era tocma înaintea altor boiari. Pricina scîrbei acelor boiari s-au fost ales asupra vornicului Sturzii, cum că să pricéşte şi să pune împotriva domnilor, cum făcea la Mihai vodă (Din gura lui Iordache vornicul au fost eşit această răutate şi cu îndemnarea <lui> s-au făcut de s-au potrivit aşa degrabă Nicolae vodă asupra acelor doi boiari). Precum mai pe urmă să va vedea adevărul acestui sfat şi îndemnare ficleană a lui Iordache vornicul, precum de nimenea bine nu grăia, cum l-au descoperit Dumnezeu, dupe cum zice prorocul: „Groapă au săpat şi au căzut într-însa". Iar avea bănuială mare Nicolae vodă şi asupra Catargiului, pentru supărările ce făcuse în ţară pe vrémia ce trecuse din Ţara Muntenească cu Ilie Cantacuzino, cum s-au zis mai sus, de închisese fără poruncă şi luase bani de la slujitorii de Focşani, nefiind de la nici un domnu poruncă. Şi cătră aceasta să scîrbise şi pentru un Bucur tîlhariu, ce făcuse multe răotăţ<i> şi furtişaguri aicea în ţară şi în Ţara Muntenească. Care prinzindu-să acel tîlhar dincoace, îl didése Ilie Catargiul de céia parte, căpitanului muntenesc, peste obiceaiul şi hotarul ţărîlor , de i s-au

---

8 *ad. marginal* Nicolae, 1710 A //

www.dacoromanica.ro

făcut certare colo. Însă Nicolae vodă pricepînd acea faptă, de grabă cu
f. 231v închisoarea/ acelor boiari au poruncit de i-au slobozit de la închisoare. Didése ei şi o samă de bani împrumut vistieriei, fiind şi ţara la mare slăbiciune cu vremile trecute. Însă la vrémia desétinii le-au orînduit o sumă de bani din împrumuta ce didése. Şi didése şi ceialalţi boiari o samă de bańi, mai în grab, ca să se dea la trebile Împărăţiei. Iar pe urmă nu s-au lăsat păgubaşi, ci tuturor li s-au întorsu banii.

Iară pe Ilie Cantacuzino, după ce l-au făcut vistiiar mare, n-au apucat ,săracul, a intra în vistierie, că a doa zi au căzut la boală, din care la săptămîna au şi murit. Iar Luca vist<ierul> şi Pavel Rugină au fugit în Ţara Leşască, eşiţi acum din toate nevoile şi daţi pe chezăşie să margă pe la casele lor. Ci Luca log<ofătul> s-au căit de instreinarea sa şi au scris la Nicolae vodă şi la alţi boiari şi i-au făcut pace de au venit în ţară şi nici o nevoe n-au avut. Iar Rugină slugériul, fiind om mai sprinten, nu s-au mai întorsu în ţară, ci au tras la moscali, dupe cum vom scrie înainte, la domnia lui Dumitraşco vodă, al doilea Cantemir.

f. 232 Iară la aprilie în 23 de zile au întrat în Iaşi cu mare/ cinste şi doamna lui Nicolae vodă, Pulheria, petrecută de boiari şi de jupînése şi cu slujitori, cu pofală, precum să cade.

Trecut-au la Poartă pen ţară un sol franţozesc, anume marchez Zalorea, căruia au eşit înainte din porunca domnului, Nicolai vor<nicul> pentru limba latinească, mai sus de Copou, cu slujitori, de l-au petrecut pînă aicea, în Iaşi.

Tot pre acea vréme, aflîndu-se ţariul Moscului cu oştile lui în Ţara Leşască, după izbînda ce au făcut asupra craiului şvezesc la Poltava, fiind léşii adunaţ<i> la Varşev, la seimu şi cuprinşi de grijă, au ales de izvoavă cu toţii, unii şi de frică, mai ales cei ce fusése cu craiul Stanislav al <loc gol> în partea Şvedului şi au priimit craiu leşesc pe Avgust al <loc gol>, care au fost părăsit de odată Crăiia Leşască. Iar Iosif Potoţchii, voevoda de Chiov, neputînd afla loc în Ţara Leşască, ca un ficlean, căci mai nainte căzuse pre mîna moscalilor şi cu vicleşug
f. 232v au scăpat. Deci şi craiul Stanislav fiind eşit din Ţara Leşască,/ la Pomeranie, au trecut şi Iosif Potoţchii în Ţara Ungurească la Racoţ<i>, care şi el cu o samă de boiari ungureşti sta împotriva Împărăţiei Neamţului. Cercînd şi Haliţchie slujbă la Racoţ<i>, însă cu mai puţini oameni, decum purcesése, că l-au fost luat în goană moscalii de au ajuns pre o samă de léşi neîntraţ<i> bine în munţi şi i-au răsipit.

Era aicea în ţară cîţ<i>va boiari şi némiş<i> unguri fugiţ<i> de frica némţilor încă din domnia lui Mihai vodă şi alţii de la Antioh vodă, anume Mihai Michiş, om de cinste, Petchi David, Lazar Ferenţi şi alţii, cărora le-au arătat dragoste şi căzută priimire creştinească Nicolae vodă. Datu-le-au cărţi de volnicie şi lor şi oamenilor lor să fie în pace de toate supărările şi orice fel de hrană ar face în ţară, să n-aibă nevoie de vameşi şi de pîrcălabi, pînă cînd Dumnezeu îi va scoate la casele lor. Iară pentru solul franţozesc, de care am pomenit mai sus,

---

17 Cantemir A // 25 *ad. marginal* Lucruri streine A //

www.dacoromanica.ro

pre care cu mare cinste l-au adus domnul la adunarea sa şi de aicea petrecut cu oameni pînă la Tighina.

Iosif Potoţchii, voevoda Haliţchii, în scurtă vréme petrecînd în
f. 233 slujba/ lui Racoţ<i> au eşit peste munţi, făr-de véste, aicea în ţară, lăsînd pe urma lui la Cernăuţ<i> ca la 3.000 de oameni. Iar el şi cu Gruginschii, starostele de Raava, cu ofiţerii lor şi cu 40 de oameni au venit în Iaşi. De a căruia sosire înţelegînd Nicolae vodă, cu céle ce să cad unui om de cinste şi strein, deplin l-au căutat. Trimis-au pe Nicolai vornicul, ştiind limba leşască, cu închinăciune şi cercetare venirii lui. A doa zi au venit la curte pre cal turcesc împodobit şi alţi doi cai pentru doi ofiţeri ai lui, cu alai domnesc, cu siiméni şi cu paici. Acolo, în casa cea mare puind scaun domnesc din stînga, alăturea cu scaunul lui Nicolae vodă, eşindu-i înainte pînă la spătărie. Acolo stînd în picioare cu işlicele a mînă, întîi voevodul de Chiov au început a vorovi latinéşte cătră Nicolae vodă, pe urmă răspunsul dîndu-i iară latinéşte. Cine s-au tîmplat cu mirare au fost a înţelége limba latinească din cuvinte alése şi împodobite cătră voevodul de Chiov. Şi acolo eşind alţii într-alte case, numai Nicolae vodă cu starostele Ravschii, cîte trei
f. 233v au rămas în casă de au făcut voroavă cîtva. Şi iarăşi cu alai i-au/ petrecut pînă la gazdă. Şi a doa zi i-au trimis dar un cal moldovenesc. Iară pe urmă s-au arătat nemulţămitoriu lui Nicolae vodă, precum să va scrie la rîndul său.

După acéia au venit un agă de la Tighina, împreună cu un om al craiului şvezesc, de au mers voevodul de Chiov la Tighina. Iar aicea în ţară acei 3.000 de léşi lipcani, ce-i lăsase în urmă, mare pradă şi nespuse supărări făcea ticăloşilor pămînténi. Poftit-au pe Nicolae vodă ca să-l împrumutéze cu o sumă de bani, sau să-i orînduiască o mie de ialoviţe pentru hrana slujitorilor lui. N-au putut domnul să-i facă îndestul poftele lui, fiind ţara în lipsă şi neavînd nici poruncă împărătească. Care pe urmă şi aceasta au fost pricina la neprieteşugul lui Haliţchii voevodul cu Nicolae vodă. Iară acei 3.000 de oşténi ai lui au rămas de au vărat şi peste toamnă aici, în ţară, la Cîrligătură, cu colibi pe văi. Nu rămînea nime, nici cu bou, nici cu vacă, nici cu stupi, nici cu fînaţe, nici cu pîine; că călca ţarinile cu caii ce-i lăsa slobozi. Heleştéele le vîna, iară tot muriia de foame; că şi boală întrase
f. 234 într-înşii./ La acéste nevoi şi prăzi Nicolae vodă au făcut ştire şi la Împărăţie, de stricăciunea ce fac ţărîi.

Veniia léşii şi aicea în Iaşi, pe la cîrciume, de să îmbăta, umblînd cu sabiile zmulte; răniia, bătea, pe mulţi şi omorîia pen tîrgu. Nu era o zi să nu vie plîngere, ţipete, pe la divan, de oameni răniţi. Sta tare Nicolae vodă pentru pămînténi. De la o vréme să aşezase şi judecătoriul oştii leşeşti în Iaşi, pentru gîlcevile ce s-ar face între oamenii lor cu ai noştri. Deodată să părea lucru bun, ca doar ar înceta gîlcevile, puind despre partea domnului pe Nicolai vornicul, ştiind limba leşască. Nimica nu s-au putut isprăvi, nici cu acea socoteală. Că mai multe bătăi şi morţi să făcea; oameni deprinşi în beţii şi în volnicii nesupuş<i>.

De la o vréme au dat voe Nicolai vodă şi poruncă hatmanului de

www.dacoromanica.ro

umbla tot cu ciomage şi acum şi tîrgoveţii cu béţe. Ci de la o vréme îi bătea şi ai noştri pe léşi. Iară de aicea pre léşi, fiind remeintar Gruginschii, starostele Ravschii, om nebun şi grabnic la gîlcevi şi la prici, au scris în cîteva rînduri la Tighina, la voevoda Haliţchii, fiind acolo şi craiul şvezesc, s-au aţiţat neprieteşug asupra lui Nicolae vodă, care mai pe urmă să va arăta./ f. 234v

Iară turcii neguţători, ce era aici în oraş şi pe la ţară, încetase a face supărări pentru datorii, cum făcea mai nainte la alţi domni. Nu-i încungiura nimica cu voroava, nici le da obraz, avînd şi ferman împărătesc la mîna sa pentru cametele lor; nici să pomeniia de camătă, nici cărţi de plinit cu armaş, sau cu aprozi, nu da. Ci cărţi pe la pîrcălabi, să stea omul cu turcul de faţă şi ce ar fi cu dreptate pe zapis să-i plătească; iară nu cu împlinire, sau cu închisoare.

Să făcuse un obiceaiu în zilele lui Antioh vodă, pe boi de negoţ, de lua de bou cîte t<a>l<eri> 1, osebit de vamă, căriia să pusése nume cornăritul. Şi aici în ţară, de la o vréme, să deprinsése neguţătorii turci, neîndestulaţ<i> cu miiarea, cu ceara, cu dughiane pen tîrguri, ce precupiia, văzind şi ţara şi boerimea lipsite, de făcea cirezi de boi. Eşise poruncă să dea şi turcii cornăritul de pe boi. Sta turcii tare să nu dea, zicînd că ei îş<i> plătescu vama, iară cornăritul, ca altă ţară, nici decum nu vor da. Trăgănat-au această gîlceavă cîtva: turcii să nu dea, oamenii domneşti să ia, pînă iată că ş-au scos Nicolae vodă ferman împărătescu să-şi plătească turcii boii de negoţ, cornăritul, scriind la ferman să nu fie slobozi turcii a mai cumpăra boi din ţară./ Şi într-o zi f. 235 chiemînd pre toţi turcii din chervăsărie la curte şi eşind Nicolae vodă în spătărie, le-au cetit fermanul, scriind să dea turcii cornăritul. Şi ei, auzind, îndată au amorţit şi s-au mîhnit; unii scîrşnind în dinţi au eşit din spătărie. Şi le-au căutat a plăti cornăritul de boi.

Tot pe acea vréme scos-au ruptoare pe toată ţara şi pe mazili, orînduind boiari mari pe la ţinuturi. Şi la Suceava trimisése pe Savin banul, dîndu-se sumă din vistierie, afară de mazili ce s-au aşezat o samă din vistierie. Ci banul, neaşteptînd să-ş<i> plinească slujba, mergîndu-i zapcii aşa pentru tabla să trimiţă la vistierie, cum pentru fruntea banilor ce să orînduisă la toate ţinuturile, au fugit în Ţara Leşască, împreună cu jupîneasa lui şi n-au mai venit în ţară pînă ce au năbuşit moscalii în ţară, precum vom scrie la domnia lui Dumitraşco vodă.

Într-acest an s-au mazilit Ali paşa veziriul, luundu-i o mie de pungi Împărăţia. Adevărat, şi lacom au fost; iar în trei ani ce au stătut vezir, mulţi bani au pus în visteriia împărătească, care mai nainte, cu oştile ce să făcea era la mare lipsă. Acest vezir vrînd să între în voia lui sultan Ahmet, pe unde ştiia/ paşi avuţi trimitea de le lua avuţia şi o punea în vistieriie împărătească. Stătut-au pe urma lui Ali, Numam paşa Chipruliul vezir, carele numai o lună au fost vezir. f. 235v

Venise un agă împărătescu aici în Iaşi, pentru birul din domnia lui Mihai vodă, fiind el mazil acolo, la Ţarigrad. Şi stîngîndu-l de rămăşiţa birului au fost dat sama, după mărturiia ce făcuse cu Iusuf paşa, fiind încă neeşit din Iaşi Iordache vornicul de au fost întîi la cale

www.dacoromanica.ro

pe acel Iusuf paşa (Să pricepea la acéstia Iordache vornicul, să bage pe alţii în nevoe şi numai el să fie slobod) de făcuse mărturii cu peceţile boiarilor, anume Ion Buhuş log<ofăt>, Ciocîrlan vor<nic>, Gheorghie pah<arnic>, Rugină slugér, Sandul Crupinschii jicnicearíul, zicînd că va Împărăţiia să ştie ce boiari au rămas în ţară şi cine au fugit. Şi cu acel mijloc s-au fost amăgit boiarii de ş-au dat peceţile şi au mers în mărturiia birului. Nici putea boiarii a nu-ş<i> da peceţile, ce om straşnic era acel agă. Venind acel agă împărătescu s-au strîns boiarii şi mazilii de la ţară prin poruncă domnească şi Lupul Costache vornicul şi Ion Paladie vist<ierul> şi Başotă vist<ierul>, ce au fost la Mihai vodă cu boerii, fiind şi cadiul de Brăila faţă, de s-au dovedit că birul s-
f. 236 au luat din ţară; care de nu l-au dat Mihai vodă, să dea/ sama, că ţara l-au dat. Iar alte rămăşiţe ce luase Mihai vodă le orînduise pe la boiari să le ia. Apoi luund domnia Nicolae vodă, toate s-au lăsat, ca să nu să mai supere ţara.

Nevoitu-s-au Nicolae vodă să lipsască pîrăle şi să se părăsească (care de la o vréme să deprinsése asupra domnilor după mazilie) prin mijlocirea şi trimiterea boiarilor la Poartă. Zicea Nicolae vodă că nici un folos dintr-acéle pîre ţărîi nu aduce, ci mare scădére şi stricăciune, pomenindu-se atîta sume de bani luate din ţară; şi de altă parte să plîngea ţara de sărăcie. Şi cu acéle pîre alt nimica fără cît folosul altora şi răsipa ţărîi şi, cea mai mare, ura a bieţilor boiari despre domnii, ce să pîrăscu de către dînşii. Şi la domnia sa n-au trimis pîră asupra lui Mihai vodă.

Într-acea vréme Nicolae vodă au mazilit pe Antohie Jora hatmanul, întîi că-l pricepuse slab în slujba hătmănească; a doa, că vrînd să facă căutare slujitorilor ca să trimiţă o samă de salahori pe porunca împărătească, au poruncit cu cîteva zile mai nainte să fie toţ<i> siiménii hătmăneşti şi cei ageşti de căutare gata şi cineş cu capul său,
f. 236v iar nu argaţii lor./ Eşit-au despre grajdurile domneşti cu toţ<i> boiarii. Început-au a striga pe izvod să treacă la căutare. Ci în locul unuia trecea altul, cu alt nume. Şi de izvoană întrebîndu-l: cum te chiamă?, atunce spunea alt nume, care nu era în foae; şi mai mulţi argaţi eşise la căutare. A treia pricină, cuscriia cu Iordache Ruset vornicul, dîndu-ş<i> Jora hat<manul> fata în neamul Cupăreştilor, după Iordache aga, feciorul lui Lascarache. Şi i să zisése de o samă de boiari să nu facă acea cuscrie, pricepînd că iaste peste voia lui Nicolae vodă; căci vechiu neprieteşug era cu Alexandru Bătrînul, tatăl lui Nicolae vodă, cu casa Cupăraştilor.

Curînd după nuntă, trimiţind pe Dimitrache Ramadan, vel postélnic (om bun şi cucérnic cu toţ<i> boiarii), fiind în spătărie cu alţi boiari Antiohie Jora hat<manul>, de i-au şoptit la uréche porunca lui Nicolae vodă, luundu-i toiagul de l-au dus în lăuntru, şi puindu-l la opreală în vistierie, poruncindu-i să dea o samă de bani pentru ţinuturi. Şi tot atuncea au închis şi pe Iordache Ruset vornicul şi pe nepotu-său,

---

10 *ad. marginal* ce au fost la Mihai vodă cu boerii A // 16 *ad. marginal* Nicolae, 1711 A //37 *ad. marginal* Nicolae, 1711 A //

www.dacoromanica.ro

Iordache aga, ginerele Jorei. Iară pricina lui Iordache Ruset vornicul şi a
f.237 nepotu-său au fost aceasta: venind un agă de la Poartă, făcîndu-se/ vezir Numam paşa Chipruliul, pe cum am zis mai sus, ei socotiia (poate fi cu ştire de undeva) că schimbîndu-se veziriul şi de grab venind acel agă, nu cu alta, ci cu mazilia lui Nicolae vodă că vine. Au alergat oamenii vornicului Iordache şi cu Iordache aga de pe la gazde, ca să vază ce să va lucra la curte şi să auză şi fermanul ce va fi adus, ştiind Iordache aga turcéşte; aşa curînd să săturase Iordache vornicul de Nicolae vodă. Că pînă la acea vréme, cum am pomenit mai sus, fiind vornicul Iordache o zi nelipsit din voroavele lui Nicolae vodă, de să îngrijase boiarii zicînd: „Săracii de noi, iară au încăput vornicul Iordache şi la acest domnu". Ci luund seama cu amăruntul oamenii cei de casa domnului că îndată s-au aflat oamenii lui Iordache vor<nicul> la curte şi cum aşa cu îndrăzneală au întrat şi în casa cea mare, acéstea spuind oamenii de la curtea lui Nicolae vodă, a doa zi au închis pe Iordache.

Şi atunce, după închisoarea boiarilor, fiind boiarii la curte nu cu puţină mirare le-au fost şi vorbindu-se între dînşii au întrat în casa cea mare, la Nicolae vodă, de s-au rugat pentru Antiohie hatmanul. Şi dupe rugăciunea lor l-au slobozit din vistierie la casa sa, zicîndu-i numai să caute dumnealui banii ţinutului să-i istovească: „Precum aţ<i> istovit şi dumneavoastră". A patra zi au slobozit şi pe Iordache
f. 237v aga. Iar pe vornicul/ Iordache l-au mutat la odaia baş-bulucbaş.

Ci Antiohie Jora stînd o lună mazil şi aducîndu-l la curte şi făcîndu-şi încredinţare de iznoavă, puindu-ş<i> mîna pre Evanghelie de au jurat lui Nicolae vodă că-i va sluji cu dreptate şi nu să va uita la cuscriia vornicului Iordache Ruset, atunce i-au dat toiagul, făcîndu-l iară hatman.

Iar după ce văzură boiarii mutarea lui Iordache vor<nicul>, nu mai cuteza nimeni din boiari să mai grăiască, pricepînd că ar fi altă pricină de scîrbă despre Nicolae vodă. Şi vrînd să-i arate pricinile lui Iordache vor<nicul> chemat-au pre boiari în casa cea mare, zicîndu-le: „Între voroavele ce avem cu Iordache vor<nicul>, nici odată bine de dumneavoastră nu grăia, văzîndu-vă traşi de noi cu diregătoriile curţii". Şi ş-au rădicat puţinel işlicul din cap: „Martor - zice - puiu pre Dumnezeu. Cum dumitale acel de hulă îţ<i> da, dumitale aşijderea fel de fel de hulă, înşirînd pre toţ<i> boiarii şi sta cu vorbele lui să vă depărtéze pe dumneavoastră dupe lîngă mine". De aicea să cunoştea scîrba cea mai nainte a lui Nicolae vodă pe Sturza vornicul şi pe Ilie Catargiul spătariul, eşind mai nainte din gura lui Iordache vornicul, aflînd meidan a grăi de rău pe boiari la Nicolae vodă. Iară şi alte
f. 238 pricini s-au cunoscut <la> închiderea lui Iordache/ vornicul: neprieteşugul vechiu casei Cupăreştilor cu Alexandru Bătrînul, tatăl lui Nicolae vodă. Iar şi nepotu-său, Iordache aga, multe réle au spus de unchiu-său, Iordache vor<nicul>.

Dovedutu-s-au şi aceasta asupra lui Iordache vornicul, cum că au îndemnat pe turcii chervasagii să margă la Poartă să pîrască pe Nicolae vodă, precum au şi făcut, de l-au pîrît că le-ar face mari nedreptăţi cu

---

11 *ad. marginal* Săracii de noi A //

www.dacoromanica.ro

datornicii lor, de nu va să lasă să li să plinească datoriile. Şi aceasta, precum îndeamnă şi au îndemnat de au fugit boiarii din ţară, să se auză la Poartă că de răul lui Nicolae vodă fug boiarii (Deprin obiceaiu al lui Iordache la acéstia). Precum şi în zilele lui Costandin Duca vodă au îndemnat de au fugit cîţ<i>va din boiari, unii în Ţara Muntenească, alţii în Ţara Ungurescă şi el sta în Iaşi, făcîndu-se că n-ar şti nimica, precum unii din boiari au spus lui Nicolae vodă că după ce l-au închis, într-acea zi au trimis Nicolae vodă fără véste de au aflat cîteva scrisori în casa lui Iordache vornicul: cărţile lui Mihai vodă mazilul şi a frăţîne-său, lui Scarlatache, scriind cum că el nu doarme, ci umblă să se mazilească Nicolae vodă şi cum că iaste bună nădéjdea, că fără zăbavă va lua Mihai vodă domnia. Şi acélia ce i-au fost scris lui
f. 238v Scarlatache, precum le-au înţeles/ Iordache vornicul acéle pricini, nesocotindu-le Nicolae vodă să le arate pe taină asupra lui Iordache vornicul, ci la ivala tuturor. Eşit-au deodată lucrurile asupra lui Iordache vornicul în spătărie, iar apoi în divanul cel mic, cu pîră de la ţară, fiind şi ţara cîtă să tîmplase la divan, de s-au cetit asupra lui carte iscălită de toţ<i>, întru care carte scriia că fiind Iordache vor<nicul> strein cu fraţii lui, cu vréme<a> au supus toate casele boereşti şi le-au stins, fiind fraţii lui capichehaiale la Poartă atîta vréme şi el putérnic aici în ţară, învrăjbitoriu de domni,de nu să mai satură de domni. De cunoştea pe vreun domnu că nu umblă în toate pe voia şi plăcérea lui, cerca mijloace de să maziliia şi alegea pe alţii să intre în voia lui şi să fie toată putéria în voia (mîna) lui; şi acélia să făcea cu cheltuială mare ţărîi.

Şi pentru aceasta au întrebat Nicolae vodă pe Ghedeon mitropolitul, care era faţă la divan, dovedindu-se acéstia ce zice pravila şi, mergînd mitropolitul la gazdă, au trimis mitropolitul scris cu slova lui din dosul cărţii cei de pîră asupra lui Iordache vornicul,
f. 239 dovedindu-se acéste vini: moartea. Care carte i-au trimis, unde era închis/ de au cetit-o, şi întrebîndu-l ce răspunde la acéstia? Atunce Iordache de ar fi răspuns cu blîndéţe, ar fi eşit de la închisoare; ci au răspuns împotrivă, zicînd că toate acélia sînt minciuni.

Acest răspuns fără socoteală şi cuvinte săméţe întrînd la urechile lui Nicolae vodă (fiind la opreală, dară slobod) s-au umplut de mînie (cu blîndéţe ca bumbacul să moloşază şi să îmblînzesc inimile domnilor). Degrab chiemînd pe baş bulucbaş au poruncit să-i tae limba. Iar aflîndu-se boiarii neeşiţ<i> de la curte au alergat cu rugăminte la domnu şi l-au ertat de acea sluţire. Iară Horapcianul, ce au fost căpitan, trecînd pe la odae, unde era închis Iordache vornicul, striga: „Să ni-l dea vodă, sau îl vom ucide cu pietri, că ne-au mîncatu şi ne-au sărăcit el cu fraţii lui şi nu să mai satură de domni".

Spuind acéste cuvinte lui Nicolae vodă, au poruncit de l-au pus la opreală pe Horopcianul şi era să petreacă mare pedepsă. Aicea încă să véde şi să cunoaşte negraba spre pedeapsă a lui Nicolae vodă, nici spre
f. 239v vărsarea de sînge, măcar cu pricini arătate. Şi sta boiarii să nu iasă/ cu

---

26 *ad. marginal* Nicolae, 1711 A // 35 *ad. marginal* Nicolae, 1711 A //

www.dacoromanica.ro

zile Iordache vornicul. Ci Nicolae vodă nu priimia, zicînd: „Nu voiu să-mi împlînt mîinile în spurcat sîngele lui". Şi socotind dintr-acéle cuvinte ale Horopcianului să nu să facă vreo năvală asupra lui Iordache vornicul, să-l omoară ţara, au poruncit de l-au mutat în curte, la odae, supt scări, despre casele domneşti. Şi acolo au fost închis pînă la mazilia lui Nicolae vodă.

Iar şi aceasta ni s-au părut cu cale să pomenim aicea. După ce să văzu Iordache vornicul în urgia lui Nicolae vodă, avînd grijă să nu-i cérce casa, o şcatulcă ce avea cu odoarăle sale le-au trimis pe taină la un mitropolit ce fusése de Ohrida, Grigorie, socotind că fiind chip duhovnicesc nu o va vădi acea şcatulcă. Ci frumoasă taină, că mitropolitul luund acea şcatulcă cu odoarăle şi o dusă la Nicolae vodă, spuind că iaste a lui Iordache vornicul, trimisă la dînsul să o ascunză. Iar Nicolae vodă deşchizînd acea şcatulcă, în care au aflat şi izvod de cîte odoară sînt şi care de cît preţ, atunce au trimis acel izvod la Iordache vornicul, unde era închis, de i l-au arătat şi l-au întrebat: ale lui sînt acéle odoară ce scriu în izvod? Au răspuns că sînt toate ale lui; iară nu ştie unde le-au trimis jupîneasa lui să le ascunză. Şi atunce i le-au trimis toate, neatinse. Şi s-au mai aflat la dînsul izvoade cu pecétia
f. 240 lui Mihai vodă,/ cum că au luat din ţară 15.000 ug<hi>. Pentru acéia i s-au poruncit de au dat 12 pungi în banii birului. Însă şi mainte au dat o sumă de bani împrumut; care şi aceia s-au socotit de au mers în nevoile ţărîi, precum au arătat sama sa Nicolae vodă la a doa domnie, care să va pomeni la rîndul său.

Tîmplatu-s-au de au perit şi Paraschiva bulucbaşa, dintra-această pricină: eşise Nicolae vodă la primblare spre Copou. Şi la întoarcere eşise înainte vreo 100 de siiméni cu beldii, că aşa umbla atuncea pen tîrg de rău léşilor, de striga pentru ruptele ce eşise şi pe siiménii hătmăneşti şi acei ageşti. Să îngrijase Nicolae vodă văzînd atîţia slujitori cu beldii, care ar fi putut mérge fără béţe înaintea domnului. Şi pe lîngă aceasta să înţelésése cum că acel Paraschiva, ce era bulucbaş, era să rădice slujitorii asupra boiarilor. Acéste pricini fiind şi sfătuindu-se cu boiarii, au poruncit de i-au tăiat capul.

Într-acea vréme trecînd salahorii din Ţara Muntenească pe la Galaţi să meargă la Vozia şi îmbătîndu-se munténii au aprins tîrgul de au arsu şi au jăcuit şi cîteva case în Galaţ<i>. Veniia bieţii oameni, cei arşi şi necăjiţ<i> aici, la Nicolae vodă, cu jalbă asupra oamenilor munteneşti.
f. 240v Ce să/ facă alta Nicolae vodă? Nevrînd să vateme pe Costandin vodă Brîncovanul, scriia la dînsul; şi de acolo iar scrisor<i> pe<ste> scrisor<i> venia .Trimisese cărţile sale pe la margenile de slobozii, de cura oamenii de peste Nistru şi din Ţara Muntenească şi de peste Prut, din Ţara Turcească. Şi sfătuia boiarii să-i mute acei oameni de la margine mai în lăuntru ţărîi, pentru să nu poată lesne a tréce iar peste Nistru. La acéstia răspundea Necolae vodă că nu ţine pe om locul, ci mila. Poruncise pe la giudéţe, la ţară, pe la pîrcălabi, să nu închiză oamenii pentru fiece vină, ci care ar fi mai grele judecăţi să-i

14 *ad. marginal* Nicolae, 1711 A // 25 *ad. marginal* Nicolae, 1711 A //

www.dacoromanica.ro

orînduiască la Iaşi, la divan, cu soroc de la pîrcălabi.

După moartia lui Ilie Cantacuzino vistiarnicul, stătusă vistiiarnicul mare Gheorghiţă Apostol păharnicul, pre carele îl avea Nicolae vodă aproape. Ci el nesimţindu-să de seama visterii că i-ar lua aşa curînd, nu-şi lua seama cu diiacii de visterie. Iată deodată poruncă la vistiiarnicul să-şi caute seama visterii. Poruncit-au din boiarii, lui Ion Buhuş, fiind vel log<ofăt> şi lui Ion Păladie, ce fusése vistiarnic mare la Mihai vodă; stătut-au acei boiari cîteva zile în vistiiarie, luund seama lui Gheorghiţă vistiiarnicul, fiind izvoadele din lăontru scoase/
f. 241 să potrivască cu izvoadele de vistierie. Că avea Neculae vodă toate orînduialele cîte se strîngea din ţară, aşa pre ţărani, cum şi pre mazili, izvoade greceşti pe seama lui Sculi cămăraş din nontru. Aflatu-l-au acei boiari pe Gheorghiţă vel vist<iernic> dator vistiarii cu cîteva pungi de bani. Şi atuncea după seama şi socoteala acelor doi boiari, scîrbindu-să Neculae vodă pe Gheorghiţă vel vist<iernic> l-au aruncat la săimeni, la lefe<cii>, de l-au închis la odăile sale, puind vistiarnic mare pe Grigorie Jora. Ţinutu-l-au siimenii la odăile sale închis; pentru léfile sale au dat de nevoe. Văzîndu-să de nişte oameni peste poruncă pedepsit, o samă de bani au dat pe la steaguri siimeneşti, la carii era orînduit; şi atuncea l-au slobozit siiménii cînd au nemerit mazilia lui Necolae vodă.

Făcuse Necolae vodă o socoteală în domniia sa, care ni să pare că nu o va huli nime pe urmă, pentru hotarăle tîrgurilor domneşti. De la o vréme <se> deprinsése domnii cei mai de curînd a da şi la boiari şi altora, aşa cît n-au rămas loc deosebit pentru hrana şi agonisita pe dînsul tîrgurilor. Hărăzit-au locuri domnii cei vechi a boiari, a slujitori, pentru slujba şi credinţa spre stăpîni, iar nu aşa aproape de
f. 241v oraş, cît să n-aibă tîrgurile deosebit hotarăle sale nesupuse/ zeciuialelor la boiari şi la călugări, precum să cunosc bătrînele urîce şi ispisoacele ale domnilor cu ce au miluit pre alţii. Iară hotarăle trebuitoare tîrgurilor nu le-au clintit, ci de au dat din locurile tîrgurilor, din ce prisosiia, da; iar ce era trebuitoare tîrgurilor le-au lăsat neclintite, nu cum stau acum, de n-au tîrgurile unde să se hrănească, fără zăciuială despre alţii. Acéstia socotindu-le Nicolae vodă nu zicea nimica de daniile céle vechi (a vechilor domni, celor bătrîni), ci de daniile domnilor celor de curînd. Însă întîi au spus boiarilor socoteala sa şi au pus de au făcut cărţi să se strice daniile ce s-au făcut de domnii cei mai decurînd cu împuţinarea locurilor tîrgurilor domneşti. Că venise jalobe de la cîţ<i>va tîrgoveţ<i> că n-au unde să hrăni; ci pe urmă socotind să nu-i mîhnească au poruncit să nu să mai ivască acéle cărţi.

După închisoarea lui Iordache vornicul pribegit-au Lupul Costache vornicul, cu nepotu-său Costandin comisul şi cu Catargiul spătariul în

---

40 *după* cărţi *ad.* Luoase Nicolai vodă de la Iordachi Ruset vornicul satul Şcheia Tîrg, un loc de a tîrgului, şi Drăgşanul, care l-au fost dat întîi Ilieaş vodă Alecsandru lui Ursachi visternicul cînd l-au cununat; pe urmă de Costantin vodă Cantemir, dat lui Iordachi Ruset vornicul. Ce aceste pe urmă earăşi le-au dat Nicolai vodă, trimiţindu-i şi scrisorile ce avusăse de la Costandin Cantemir vodă, de i le-au dat lui Iordachie vornicul D //

www.dacoromanica.ro

Ardeal, mai mult pentru închisoarea lui Iordache vornicul. Iar Manolache vor<nicul>, frate-său, mai nainte fugise în Ţara Ungurească, pentrucă legase pe un ciohodar a lui Nicolae vodă. Şi cu
f. 242 această legătură a omului său/ au mai adaos scîrba pe Iordache vor<nicul>.

Iară la văleatul 7219 <=1710>, toamna, au trecut Cuciuc, imbrihorul împărătesc, la Crîm, la Dovlet Gherei hanul, de l-au chiemat la Ţarigrad, puindu-se vezir Mehmet paşa Baltagiul cu a doa vezerie, de au stătut la sfat, din care s-au stricat pacea cu moscalii, îndemnîndu-i craiul şveţescu de care să va pomeni mai jos. Iar Nicolae vodă înţelegînd că au trecut hanul la Poartă şi schimbarea veziriului, ştiind pe hanul nepriiaten încă tătîne-său şi simţind şi de ernatecul léşilor, ai lui Haliţchii, cu cheltuiala ţărîi, singur îş<i> poftiia mazilie. Văzînd şi ţara slăbită, aştepta din zi în zi să-i sosască mazilie, precum s-au şi întîmplat; că la noem<vrie> 23 i-au venit mazilie. Fiind Nicolae vodă la divan şi acolo judecînd doao, trei rînduri de oameni au venit un copil din casă de au spus postélnicului celui mare că au întrat doi turci drept odae, unde era închis Iordache vornicul de au sfărîmat rătézele. Acéstia spuind acel copil din casă şi postélnicul au şoptit lui Nicolae vodă, îndată s-au sculat de la divan, însă nimica schimbat den faţă. Iar boiarii îndată au priceput mazilia domnului şi au eşi pe poartă despre
f. 242v S<ve>tii Nicolae, că alte porţi era/ închise. Deci a doa zi, strîngîndu-se boiarii la curte, au aflat caimachi puşi de la domnu nou, pe Iordache vornicul, pe Antohie Jora hatmanul şi Dabija paharnicul. Însă nu aşa vésel Iordache de Dumitraşco vodă, că nu-i era pe voe nici acea domnie. Atunce au eşit de la închisoare, de la odăile siiménilor şi Gheorghiţă vistiiariul. Şi dintr-acei doi turci ce scosése pe Iordache vornicul de la închisoare, era unul slugă lui Antioh vodă, învălit turcéşte, anume Saracea, pre carele apoi Dumitraşco vodă l-au pus agă. Într-acea zi au sosit şi Iusuf aga cu mazilie. Iar fermanul cel de mazilie, fiindu-i acel agă priiaten, nu l-au cetit în ivala tuturor, ci l-au dat lui Nicolae vodă de şi l-au cetit singur.

Iar Dabija păharnicul, îndemnat de Iordache vornicul, au mers la odaia cămăraşului celui mare să ia bani ce va găsi de ai lui Nicolae vodă. Dat-au véste lui Nicolae vodă precum Dabija păharnicul au mers să cérce pentru bani la cămară. Degrab, înfocat de mînie, luund buzduganul, au plecat să margă la cămară. Ci oprindu-l postélnicul cel mare, arătîndu-i că nu i să cade să margă singur şi au mersu postélnicul la ceialalţi caimacami şi aşa s-au întors Dabija păharnicul din calea sa./
f. 243 Iară Nicolae vodă, gătindu-se de calea Ţarigradului, au purces noem<vrie> 26. Şi mai nainte gîlcevitu-s-au Iordache vornicul cu Nicolae vodă, care lucru nu-i va lăuda nimenea, a supăra pe domnu la mazilie. Petrecutu-l-au boiarii cu slujitori şi cu şvezi şi cu cazaci, carii să afla aicea în oraş pe acea vréme. Ci Iordache vornicul, fiind slab de picioare, să suisă în leftică, ca să-l petreacă. Nu l-au petrecut, oprindu-l un turc trimis de Iusuf aga, zicîndu-i să-ş<i> margă la gazdă.

---

10 *ad. marginal* Nicolae, 7209 <sic> A //43 *ad. marginal* Nicolae, 7219 A //

www.dacoromanica.ro

Şi aicea să văzu că Nicolae vodă nice petrécerea lui n-au vrut să priimească. Cînd ş-au luat zioa bună de la boiarii ce l-au petrecut au zis, jurîndu-să, cum că n-au avut gînd rău nici spre boiari, nici spre ţară; iară cine i-au greşit să fie toţ<i> ertaţ<i>.

Buhuş logofătul era închis în visterie de Iusuf aga pentru această pricină: venise acel agă mai nainte cu maziliia lui Mihai vodă. Şi atunce aflîndu-se Buhuş, cu alţi boiari, aicea în Iaşi, cu îndemnarea lui Mihai vodă, fiind mazil, au fost făcut mărturii acel agă cu peceţile boiarilor, între care era şi Buhuş logofătul, cum că birul ce era să-l dea Mihai vodă la Împărăţie au rămas asupra ţărîi. Care pe urmă viind domnu Nicolae vodă au cercat cu cadiis şi nu s-au aflat asupra ţărîi. Ci
f. 243v acel agă vrînd să-ş<i> îndreptéze/ acele mărturii de au rămas ţara datoare cu acel bir din zilele lui Mihai vodă şi Buhuş logofătul pricind cum că ei n-au mărturisit atunce, nici ştiu nimica, iar de le sînt peceţile, le-au strîns cu porunca lui, pomenind că fac alte mărturii, să se ştie cine din boiari au rămas nepribegiţi în Ţara Leşască. Iară de altele nu ştie să fie mărturisit. Iar de le-au luat peceţile, cine ştie la ce fel de mărturie le-au pus. Şi mîniindu-se acel agă, au poruncit de au închis pe Ion Buhuş log<ofătul>, vrînd să-l ia cu sine să-l ducă la Poartă (Ci poate fi şi pentru să mai ia cîte ceva, după lăcomia lor.) Fugit-au Buhuş log<ofătul> din visterie într-o noapte, de s-au ascunsu la Miroslava, pînă au purces acel agă şi s-au depărtat.

Iară Nicolae vodă, după ce au ajuns la Pisc, i-au eşit înainte cîţ<i>va oamnei sloboziiani, pre carii i-au fost adus dintr-alte ţări, pe cărţi de tocmală, de au grăit înaintea lui Iusuf aga, zicînd că mare strîmbătate au făcut Împărăţiia de au mazilit pe Nicolae vodă, carele au făcut ţară. „Era un domnu de să ţinea de cuvînt, că ne-au adus cu cărţile sale şi ne-am aşezat în ţară şi acum alţii ne vor răsipi".

Într-acea dată fiind şi Dumitraşco vodă Cantemir al doilea la Galaţ<i>, înţelegînd de agarlîcul lui Nicolae vodă cu aga Iordache ce sosise în Galaţ<i> i-au poruncit să treacă mai în grab de céia parte, să nu-l apuce zioa în Galaţ<i>. Iar Nicolae vodă au şezut oturac 2 zile în
f. 244 Galaţ<i>. Mers-au/ la Dumitraşco vodă de au vorovit cîtva amîndoi domnii şi mai mult pentru acéstia, că trimisése Nicolae vodă nişte tescheréle şi fermanuri împărăteşti şi poliţe mai nainte la Ţarigrad. Şi pre cale, ducîndu-le oamenii lui Nicolae vodă, le-au întîlnit Dumitreşco vodă şi le-au luat. Pentru acéia îl pohtiia Nicolae vodă să i le dea. Ci au răspuns Dumitraşco vodă cum că nu-s la dînsul. Iar după ce au trecut Nicolae vodă au răpezit la paşa de Tighina şi i-au trimis alte tescheréle, de au închiiat birul din domnia sa dat la vistieriia împărătească.

Îi scriia şi priiatenii de la Poartă ca să nu-ş<i> facă inima rea de mazilie, că într-acestă dată aşa au curs vremile şi fără zăbavă va fi iară domnu.

Acest Nicolae Alexandru vodă era la stat de mijloc, iară cinsteş om

---

23 *ad. marginal* Nicolae, 7220 A // 46 *ad. marginal* Nicolae, 7219 A

www.dacoromanica.ro

şi în filosofii şi în istorii şi într-altele ce să cade a şti unui domnu era deplin învăţat. Ştiia şi cîteva limbi, precum mai sus am arătat. Şi om dumneezesc: păziia tare bisérica. La mîncare şi la băutură foarte puţin. Spre sfintele biserici şi mănăstiri scăpătate milostenii făcea. Spre săraci şi văduve cu milă era. Iară era grabnic la mînie şi mai vîrtos asupra celora ce mînca banii vistieriei şi carii făcea strîmbătăţi/ f. 244v şi supărări săracilor, şi spre carii era neascultători la porunci; era fără préget şi cu priveghiiare la trebile ţărîi. Gata şi cu nevoinţă a plini poruncile împărăteşti. Măcar că nu era răsipitoriu, dară încă spre ceia ce era cu osîrdie spre slujbă era darnic. Că cunoscînd acélia ce-s de folos ţărîi, din multe pricini împedicîndu-se nu pot să le facă şi văzînd pre unii din boiari că nu era mulţemiţ<i>, zicea acéstia: „Nu odată să samînă şi se séceră şi nu odată să altuiaşte pomul şi să culége dintr-însul pomul, Aşa şi noi toată avérea noastră o am chieltuit-o în trebile ţărîi şi avem răbdare. Trebuie şi dumneavoastră să rugaţ<i> pre Dumnezeu să trăim şi noi în domnie şi pe urmă veţ<i> cunoaşte plata ostenélelor dumneavoastră şi întemeierea caselor."

Şi în domnia lui nici un obiceaiu nou n-au izvodit. Ridicat-au şi dajda de pe păpuşoi şi au legat să nu mai fie, care s-au fost scornit de la alţi domni. Însă nici aceasta uitării nu vom da, că după ce au sosit Nicolae vodă la Galaţ<i>, venind la domnie şi făcînd divan, care jăluindu-se cei săraci pe boiari pentru strîmbătăţi ce avea de cătră dînşii, nimăruia n-au făţărit, ci pre mulţi i-au certat din Galaţ<i> pînă f. 245 la Iaşi, pe unde au făcut/ divanuri după obiceaiu. Şi în tîrg la Bîrlad, fiind temniţele pline de oameni pentru datoriile turcilor din zilele lui Mihai vodă, îndată au poruncit de i-au lăsat pre toţi. Ci veniia turcii de arăta cărţile de judecăţ<i> de la boiari, pre carii întrebîndu-i Nicolae vodă, zicîndu-le: „Acéste judecăţi faceţ<i> dumneavoastră săracilor?" Ci boiarii au dat sama dupe cum le-au scris cărţile lui Mihai vodă, aşa au judecat. Şi fiind toţi boiarii strînşi la divan, le-au răspunsu: „În zilele méle să căutaţ<i> la dreptate, ca să nu ziceţi pe urmă că nu v-am dat dumnélorvoastre ştire a înţelége". Pre lîngă acéstia, care nu vrea din cei neîţelegători să vie de faţă la divan, după jalba omului, îndată trimitea oameni domneşti cu ciobote de-i aducea fără voia lor. Ci văzind divanuri straşnice, să invitasă oamenii cei cu strîmbătăţi de apuca unul pe altul strigînd: „Haida la divan". Deci cei vinovaţi şi mai vîrtos ceia ce sînt mîncători de slujbe, şi din boiari şi din cei mai de jos, scotea bani din buzunări de să împăca, numai la f. 245v divan să nu margă./ Care apoi şi la Iaşi, în toată domnia aceasta, mulţi să împăca afară de divan, ferindu-se de faţa domnului, să nu cază la ruşine. Şi era toţ<i> pămînténii véseli, mulţemind lui Dumnezeu că le-au trimis domn bun şi milostiv. Că era linişte mare şi pentru dări şi pentru cai de olac. Nimenea boul omului, sau carul, sau pîinea să ia cu sila la jicniţă, cum lua la alţi domni, ba. Sta tîrgul făinii ezit de pîine, din toate părţile: eftinătate şi bivşug în toate bucatele. Numai mîncătorii avea voe rea, că nu putea mînca, ca în zilele altor domni.

Ci în puţină vréme au fost acea bucurie bieţilor pămînténi ai

www.dacoromanica.ro

Moldovei. Că s-au mazilit Nicolae vodă şi s-au dus la Ţarigrad, cu toată casa măriei sale. Şi au domnit an 1./

f. 246 *MOLDAVIA.*

Vl<ea>to 7219, 1711.DOMNU 60. DOMNII 72. DUMITRAŞCO VODĂ, AL DOILEA NUMIT CU ACEST NUME, FECIORUL LUI CANTEMIR VODĂ BĂTRÎNUL.

Domnia lui Dumitraşco vodă într-acesta chip au fost: fiind el om isteţ, ştiind şi carte turcească bine, să vestise în tot Ţarigradul numele lui . Şi-l chiema agii pe la ospeţéle lor, pentru prieteşugul ce avea cu dînşii. Alţii zic că ştiind bine a zice în tambură îl chiema agii la mése pentru zicături. Şi mai ales au fost legat prieteşug cu unul Daul Ismail aga, care era capichehaia hanului la Poartă. Deci chemîndu-se hanul Dovlet Gherei la Poartă, precum am pomenit mai sus şi avînd a ochiu pre Nicolae vodă, aflat-au vréme acel Daul Ismail aga prin mijlocirea hanului de au scos domnia ţării lui Dumitraşco vodă, ştiind turcii şi credinţa tătîne-său, lui Cantemir vodă Bătrînul, fiind stricată şi pacea cu moscalii.

Deci după ce au luat domnia Dumitraşco vodă, nimica zăbavă n-au
f. 246^{v} făcut, ci degrab au purces din Ţarigrad spre Moldova,/ în cai de olac, împreună cu schimni aga, fără tuiuri, fără sangeac, fără tabulhana împărătească. Şi au sosit Dumitraşco vodă la Iaşi, în scaun, dechem<vrie> 10. Însă daca s-au apropiat de Iaşi i-au eşit boiarii ţării cu slujitorimea şi cu tabulhanaoa, de i-au făcut alai dupe obiceaiu. Ci în loc de oarecare semnu veniia înaintea lui un turcu cu o ghigă lungă de lemnu ţiind a mînă.

Şi aşa intrînd în oraş au mers la biserica lui Sfetii Nicolae de i-au cetit molitva de domnie chir Ghedeon, mitropolitul. Şi de acolo mergînd în casele domneşti s-au cetit fermanul împărătesc şi după obiceaiu i-au sărutat mîna şi poala, ca unui domn tînăr. Dupe acéstia toate şi Dumitraşco vodă au făcut voroavă cătră toţ<i> de obşte, că era slovetnic la acéstia, zicînd să fie unii cătră alţii întru dragoste, poftind pre cei bătrîni, ca pre nişte părinţi, pre cei de vîrsta sa ca pre nişte fraţi şi pre cei mai tineri ca pre nişte fii, arătînd ce ar fi folosul unirii boereşti. Şi dupe acéstia au îmbrăcat pe căimacami cu caftane, mulţemindu-le de slujbe şi peste trei zile au împărţit şi boeriile céle mari. Iar la dechem<vrie> 23 au sosit la Iaşi şi doamna Casandra a lui Dumitraşco vodă./

f. 247 Aicea în Iaşi venise vreo 3.000 şi mai bine de léşi ai lui Haliţchii; era amestecaţi şi lipcani şi tătar<i> şi cazaci asupra cărora era mai mare Gruzinschii, starostele Raavschii. Ernatecul lor era din ţară orînduit, care au luat boiarii cu porunca lui Dumitraşco vodă pungi de bani de la turci şi le-au dat pentru ernatec şi multe răutăţi au făcut

---

3 *ad. marginal* Moldova A // 3-5 De domniea lui Dumitraşco vodă Cantemir, veleat 7219 D //28 *ad. marginal* Dumitraşco, 7219 A //

www.dacoromanica.ro

oamenilor, care nu le putem lungi cu scrisoarea. Iar la fev<ruarie 1 din poruncă au purces toţi léşii din Iaşi la oaste, ca să se împreune cu tătarii şi cu Haliţchii la Nistru, în ţinutul Sorocii. Ci atîta au fost de ger vreo 3, 4 zile, cît pînă la Soroca mulţi léşi şi cazaci au îngheţat. Iară cîte sate au fost din Prut pînă în Soroca tot au mîncat, de au lăsat pajişté.

Tătarălor încă le-au fost poruncă să margă pe dencolo de Nistru. Ci ei, ca nişte păgîni cruzi, n-au băgat de seamă şi au trecut peste oameni pen ţinutul Lăpuşnii, al Orheiului şi al Sorocii; care, să nu lungescu cu voroava, numai căci n-au robit, iar ce au găsit, tot au mîncat. Prinsése oamenii de véste pentru oştirea tătarălor şi s-au cercat la domnie ca să se dea în laturi din calea lor. Ci Dumitraşco vodă avînd ferman de la
f. 247v hanul şi de la veziriul/ ca să nu treacă pen ţară şi într-acea nădéjde le-au poruncit să şază pe loc, că carele să va clăti, de pedeapsă va fi.

Şi de la Soroca au tras Haliţchii cu sultanul la Nemirova, moşia lui. Ci bieţii creştini de pen satele de acolo, văzînd atîta spuzime căzînd asupra lor, s-au închinat, de au ernat tătarîi peste dînşii şi léşii, pînă în primăvară. Căci oştile moschiceşti au fost depărtate în Ţara Leşască: o samă la Litva, alta la Riga cu Şeremet, la ernatec aşezate, iar ţar Petru la Sanctoburcu. Căci cîţi oşténi moscali au fost din Nistru pînă în Nipru şi cazaci de cei ficléni, daca au înţeles de venirea tătarălor s-au dat toţ<i> spre Chiov.

Aşijderea, tot într-acea vréme s-au rădicat Dovlet Gherei, hanul Crîmului, cu mulţime de tătari şi cu cazacii zaporojani, carii fugise de frica moscalilor la partea tătarălor spre Pericop şi fiind apele îngheţate au mers hanul cu toată greimea pe dincolo de Nipru, pînă au intrat în Ţara Mosculuí, la tîrg la Harcova, care nici acolo nu să întîmplase oşti moschiceşti. Şi fiind o samă de tîrguri mai slabe, văzînd nevoia, s-au închinat. Şi iarăşi au ernat şi acolo peste dînşii şi multă răotate şi robie au făcut./

f. 248 Înţelegînd moscalii de aceasta, ştiind că au pace, s-au bulucit un voevod cu oşti şi cu hatmanul Scoropadschii, pre carele pusése moscalii hatman în locul Mazepei şi mergînd acolo au dat război tătarălor vitejaşte. Care văzînd tătarîi focul moscalilor, au dat dosul şi s-au întors înapoi cu mulţime de robi. Iar Calga sultan şi cu Haliţchii sculatu-s-au de la Nemirova şi de pen toate tîrgurile şi satele céle închinate şi mojicii cu sape, cu hîrléţe şi cu alte măestrii şi au mers de au ocolit cetatea Bila Ţercov, unde numai acolo să închisése puţinei moscali şi cu oroşanii de loc şi mare năvală le-au dat cîteva zile. Făcut-au şi meteréze, ci n-au putut isprăvi nimica. Deci tăvălindu-se tătarîi tot acolo împrejur, spun că au fost 30.000 de tătar<i> şi cu oastea lui Haliţchii. Şi aşa au venit Galinici voevodul cu 8.000 de moscali şi cu nişte steaguri de moldovéni de cei slujiţi în leafă, carei întîi ei s-au lovit cu strejile tătărăşti, între carii au fost cap Grigoraş Ivanenco polcovnicul şi frate-său, rohmistru Ioniţă, pre carele l-au fost robit craiul şvezesc fără véste de la Iuhurluc şi apoi scăpase. Ci tătărîi, după firea lor cea vicleană, întîi au stătut a da război, apoi au început a fugi.
f. 248v Moldovénii au dat într-înşii/ a-i goni, tăindu-i, pînă au dat asupra

www.dacoromanica.ro

toiului, de i-au împresurat tătarîi şi mulţi au căzut de sabie şi robi pre mîna tătarălor. Atunce au perit şi Ioniţă rohmistru, fratele lui Grigoraş polcovnicul, fiind viteaz bun. Numai au avut zminteală de s-au împiedicat calul şi au căzut jos, şi împresurîndu-l, au perit de suliţă; iară alţii, puţini, au scăpat. Ci sosind şi Galinici voevodul cu moscalii, le-au dat război faţă, care neputînd suferi focul moscalilor, au fugit. Nici moscalii, fiind oaste grea, nu i-au mai gonit. Şi aşa tătarîi umplîndu-se de robi şi de alte jafuri, prădînd şi robind s-au întors înapoi pe la Tighina la Buceag. Acest bine au făcut Haliţchii creştinilor.

Dupe acéstia au venit poruncă de la Împărăţie la Costandin vodă Brîncovanul, domnul muntenescu şi la Dumitraşco vodă, ca să facă pod mereu peste Dunăre, la Obluciţă. Deci Dumitraşco vodă au rînduit pe Ion Buhuş, biv vel log<ofăt>, să margă la Putna pentru sîrguiala lemnului. Ci el fiind şi can bolnav şi neavînd nici cai să purceazâ degrab, s-au mîniiat Dumitraşco vodă şi au pus copiii din casă de l-au scos din tîrg numai pe un cal călare, făr<ă> slugi, fără nimica./
f. 249 Ocarnică faptă! Pentru pricină mică, au omorît pre boiariu mare. Iar mai pre urmă, nu să ştie din ce pricină, au venit poruncă de la Poartă la Dumitraşco vodă pentru craiul Racoţ<i>, să nu treacă prin ţară la oştile moschiceşti. Datu-s-au tare poruncă pe margini, la streji. Ci el au eşit pe altă parte, pentre munţii Ţărîi Ungureşti şi s-au dus la împăratul Moscului, fiind la Iavorov.

Domnind Dumitraşco vodă Ţara Moldovei, deodată să părea tuturor că are grijă pentru folosul ţărîi. Ştiindu-se pre sine a fi învăţat, n-au socotit ca să întrebe de sfat pe boiarii cei bătrîni, ci cu mintea sa cea crudă au socotit de au trimis pe Procopie căpitanul pin Ţara Leşască la împăratul Moscului, cercînd cu cărţi de cu iarna, dînd parola că de să va pogorî împăratul cu oştile în jos asupra turcilor, va fi şi el tot una, dînd a înţelége că , dîndu-să bani, va face şi el vreo 20.000 de moldovéni. Aşijderea şi domnul muntenesc Basarabă vodă, încă s-au fost cercînd mai de demult , avînd rezident acolo, ca să fie şi el tot una cu oastea muntenească.

f. 249v Împăratul turcesc încă gătise oaste împotriva moscalilor/ cu veziriul Mehmet Baltagiul, ca la 150 de mii; alţii zic că au fost şi mai multă.

Ci lui Dumitraşco vodă, daca i-au venit adeverinţă de la împăratul Moscului au început a umbla şi mai tare şi în ce chip ar face să se hainescă şi să nu-i prinză turcii de véste. Ci de o parte trimitea veştile la Poartă, de altă parte trimitea la moscali cu jurămînturi despre sine, ca să vie mai tare şi ce să lucrează despre turci. Iar simţind şi pentru Nicolae vodă precum nu doarme, ci să cearcă la Poartă pentru domnie, au şi orînduit cîţ<i>va boiari să margă la Ţarigrad cu pîră asupra lui Nicolae vodă, anume Ion Sturza vel vornic, Manolache Ruset biv vel vornic, Dabija banul, Gheorghiţă biv vel vist<ernic>, Vasilie Hăbuşescul med<e>l<nicer> şi pe alţii mai de jos; fev<ruarie> 3 au purces din Iaşi. Iar pe Lupul Costache vornicul, cu o săptămînă mai

---

23 *ad. marginal* Dumitraşco, 7219 A // 36 *ad. marginal* Dumitraşco, 7219 A //

www.dacoromanica.ro

nainte l-au trimis la Tighina, la Cara Mehmet paşa, serascheriul, de au făcut şi paşa arzu cu pîră asupra lui Nicolae vodă. Ci cînd au sosit boiarii acolo, la Ţarigrad, n-au apucat pe veziriul, că eşise şi plecase la Odriiu. Deci nefiind veziriul acolo, dat-au boiarii ruca la Împăratul, aprinzind şi o rogojină în cap; că despre veziriul îş<i> tocmise lucrurile
f. 250 Nicolae vodă./ Şi măcar că au fost poruncit veziriul la caimacamul de Ţarigrad să trimiţă boiarii ţărîi cu jalbele lor la Odriiu, ci n-au avut cum face caimacamul porunca veziriului, întrînd în urechile împăratului jalba boiarilor asupra lui Nicolae vodă şi au dosit cîtăva vréme de la casa sa. Că eşise poruncă de la împăratul la Baltagi baş, de i-au călcat casele pînă de trei ori, cercîndu-l. Şi au cheltuit boiarii cîteva zile acolo şi nimica isprăvind s-au întors iar în ţară. Şi încă mare noroc au avut că nu i-au apucat acolo véstea precum s-au hainit Dumitraşco vodă, că n-ar mai fi văzut Moldova în véci.

Tot într-acest an 7219 <=1711> murit-au şi Iosif Leopold, împăratul nemţescu.

Voroavă. Iară pre lîngă aceasta, iubite cetitoriule, să ştii că am adaos la această istorie şi nişte răspunsuri de pe nişte trataji moschiceşti tiparnice, precum au scris Împărăţia Turcului la împăratul Moscului şi apoi şi ţariul Moscului la împăratul turcesc, pentru pricinile păcii, cum s-au fost întărit şi pe urmă cum s-au stricat, care răspunsuri s-au purtat mai nainte, pînă a nu să pogorî oştile moschiceşti din sus în jos./

f. 250^{v} *CARTEA SULTANULUI AHMET CĂTRĂ MARELE DOMNUL MOSCULUI PETRU ALEXIEVICI.*

Sultan Ahmet han, fiiul lui Mehmet han pururea biruitoriu, slăvitului şi alesului întru cei înălţaţi domni ce cred întru Iisus, care iaste întru norodul potentatului a Mesiei judecătoriul de lucrurile céle mai de treabă a norodului creştinesc, domnului, înfrumoşeţatului şi cu mare cuviinţă covîrşit cu cinste şi cu slavă, împeratoriu a domniilor moschiceşti şi a toată Rusia şi altor multe ţări domnitori supt stăpînirea lui aflîndu-se, lui Petru Alixievici, căruia sfîrşitul ca să fie norocit şi cu bine aflat şi îndreptat cătră cale de spăsenie.

Cum această a noastră împărătească carte va sosi, înştiinţat să vă fie precum mai nainte de acéia care s-au trimis din partea voastră, patru cărţi la solul vostru, carele acum iaste petrecătoriu lîngă poarta mea, slăvitul între cei mai mari voevozi a norodului Mesiei, Petru
f. 251 Andrievici Grosul, a căruia sfîrşitul să fie norocit/ şi pomenitul solul vostru, luund acéle de mai sus zise cărţi la a noastră mărire împărătească şi pentru isprăviri de oarecare lucruri poruncite de la mărirea voastră poruncite, el dară întru a noastră norocită.Poartă, dupe vechiul obiceaiu al stăpînirii otomanilor, din rostul său le-au arătat namésnicului veziriu (a căruia slavă şi putéria a lui Ali paşa întru tot cel de sus să-i înmulţască în véci), prin a căruia mijlocire mărirea noastră am poruncit ca de mai sus numitul solul vostru să se arate întru seninată şi preaînalţată a noastră preînalţată Poartă şi cu plecată

www.dacoromanica.ro

închinăciune, după vechiul obiceaiu, să ne dea cărţile voastre şi dupe acéia, prin pomenitul veziriul nostru dintr-însele să se prepue.

Aşijderea, după aducerea solului vostru întru a noastră putérnică împărătească curte, precum să cade s-au adus şi de toate cătră a noastră împărătească mărire s-au făcut vestire. Mai vîrtos întru acea dintîi a voastră iubită carte s-au scris, cum întru bună vrémia a fericit răposatului fratelui nostru, sultan Mustafa han (carele iaste aşezat de Dumnezeu în cuibul raiului), de mutarea lui Moameth (asupra căruia ca să fie blagoslovenie) în anul 1112, în luna lui Muharem în 26 de zile cu preaînălţata Poarta a fi petréce în véci, cu a voastră împărăţie urmat iaste pe 30 de ani ca să stea pacea. Şi pînă la acest număr despre
f. 251v îmbe/ părţile graiurile de pace fericite şi păzite sînt neclintit. Ci acum de vréme dintr-a sa parte voi aţ<i> socotit şi aţ<i> arătat cum acéia ca să o înoim şi a noastră împărătească mărire cum ne-am rădicat şi ne-am pus pre bun aflatul, preaînălţatul şi împărătescul scaun şi ne-am corănit. Ci pînă la acest număr, măcar că acest lucru pentru oarecarele prepusuri s-au delungat, ci totuşi al vostru cuget s-au arătat curat şi din partea voastră solului vostru deplin putincioasă voe s-au dat pentru aducerea aminte şi pentru întăritura aşezării de prieteşug şi a căzutei păcii. Aşijderea şi dintru a noastră împărătească parte s-au hotărît aceasta pentru bună tovăroşiia voastră şi a sănătăţii priimirea şi al vostru curat prieteşug a-l ţinea precum din vrémia fericit răposatului nostru frate din numărul aşezat, cea întărită cu graiuri împărătească carte tocma pe 30 de ani au fost dată.

Deci şi noi, după cea întărită cu graiuri a noastră împărătească carte cu céle numărate stările, cu toate graiurile de pace aşezate şi acorde, carele stau într-acea întărită carte şi din partea împărăţiei noastre asémene înoim şi de naintea féţii noastre împărăteşti solului vostru [vostru] acea carte s-au dat la mîini.

Şi aşa dară, după céle mai de sus numite stările, pentru mai bună întăritură, cum s-au făcut pace şi cătră hanul Crîmului şi la marginile
f. 252 Niprului şi/ şi altor capete şi dregătorilor ce să află într-acéle părţi de loc, precum să cade, foarte tare am contenit şi am dat poruncă. Aşijderea şi din partea voastră pentru ferinţa păcii şi a graiurilor pre la locurile ce s-ar cădea ispravnicilor şi zapciilor oştilor voastre iarăşi aşa să porunciţi. Ce dară aiave s-ar face, acéia vrédnică de laudă va fi.

Iar ce ne mai pohtiţi în cărţile voastre pentru Sfîntul Mormînt, carele se află la Ierusalim, ci acéia stătătoare iaste întru oarecare socotele, că dupe pace dintr-amîndoao părţile cu folos să fie. Şi pentru aceasta de grăit cu solul vostru s-au întîrziat. Iară cum înainte să va grăi şi céle prin mai sus numitul al vostru sol răspuns vă să va trimite. Pre urma acei cărţi alte ale voastre trei cărţi au venit şi ce iaste scris într-însele, pentru acélia cu solul vostru pre larg şi din destul s-au poruncit a grăi. Deci şi acéle lucruri, precum cu amăruntul lui ştire i să va face. Şi ce să va cădea amînduror părţilor de întăritura prieteşugului, care şi ce s-ar cădea, după datornicească arătare vom face înştiinţare.

Pace dară ca să fie asupra aceluia care va urma cale de mîntuire./
f. 252v Scrisu-s-au în anul 1121 <=1710>, la sfîrşitul numărului <=30> în

www.dacoromanica.ro

luna lui Zilcade <= 26 martie>, întru împărătească cetate Constandinopol, întru a noastră sultănească preaînălţată carte./

f. 253 *Capitola, adecă întăritura.* Al tuturor bunătăţilor ziditoriul, întru tot putérnicul, carele în véci iaste petrecătoriu, neapropiatul, nevăzutul, pururea lăudatul şi pururea slăvitul, unul Dumnezeu şi domnul, cu ajutoriul şi mila şi al prorocilor mai cap, Muhamet Mustafa (asupra căruia ca să fie blagoslovenia lui Dumnezeu), carele iaste amînduror lumilor mai slăvit, asupra căruia debiv multe a lui şi minunate ciudése asupra tuturor ca să fie pace şi blagoslovenia lui Dumnezeu, sultan Ahmet han, fiiul lui sultan Mehmet han, pururea biruitoriu. Eu, al preacinstitelor şi al blagoslovitelor cetăţi şi a cinstitelor hramuri şi al sfintelor locuri, unde tot norodul să închină, de Dumnezeu cinstite Mică, sfîntu seninate Medinele şi sfintei cetăţi Ierusalimului slujitor şi stăpîn şi monarhu a poftitelor a trei cetăţi mari:

f. 253v Ţarigradului,/Odriiului şi a Brusii, poruncitoriul Vavilonului şi al Damascului, avînd duhul raiului şi mai ales în vremile de acum neprotivnic Eghiptul, a toată Aravia, Halepul, Antiohiei, a haldeilor Arapia şi a Persiei, Ahsa, Dalsia, Richia, Mesopotamii<i> şi altor părţi de ţări, Vanii<i>, Chilichii<i>, Ghiurgiii şi a Ţărîi Militinii<i> şi a marii Armenii, Sivasaetni<ii>, a Caramaniei, Barbareii<i>, Ethiopii<i>, Argierii<i>, Trablosul şi a ostroavelor Rodosul, Chiprul şi a Candiei, a Mării cei Négre şi a cei Albe, şi a ostroavelor Sivah, Anadolul (adecă mai Mică Asia) şi Ţării Rumelii<i> şi a ţărîlor tătărăşti şi a ţărîlor de la Chefe şi cu ţările care sînt supt ascultarea ei şi a Bosnei, Timişvarul şi a Beligradului şi cu cetăţile tari prin olatul de acolo şi Ţărîlor Munteneşti şi a Moldovei şi a multe slăvite, lăudate şi vrédnice către arătare locuri şi a cetăţi împărat şi al vistieriilor, împărat peste împăraţi, mai milostiv şi mai putérnicu soltan, fiiul soltănesc şi monarhu şi monarşesc fiiu, sultan Ahmet, fiiul lui sultan Mehmet han, nepotul lui sultan Ibrahim han, în ce chip cu însemnarea cea mai denainte noi a noastră mărire sultănească, acel prea înălţat şi mai norocit otomănesc şi împărătescu şi monarşesc şi sultănesc şi foarte

f. 254 prea lăudatul scaunul cu întăritură l-am aflat./ Iară mai nainte de aceasta, întru bună aflată vréme a fericit răposatului, carele iaste de Dumnezeu în raiu, al nostru frate, sultan Mustafa han (aupra căruia ca să fie milostivire şi ertare) cu slăvitul şi alesul între domnii cei înălţaţ<i>, carii cred în Iisus, asupra pontentaţilor ce oblăduesc întru nordul Mesiei, pontentatului şi judecătoriul celor mai de treabă lucruri a noroadelor creştineşti, domnului ce iaste înfrumuseţat, preacovîrşit cu mare cuviinţă, cu cinste , cu slavă şi cu citenie, imperatoriu a domnielor Moscului şi a toată Rusia şi a multe ţări ce să află supt stăpînirea lui, cu domnul Petru Alexievici (a căruia sfîrşitul ca să fie norocit şi îndreptat către cale de spăsenie), urmat iaste pe 30 de ani ca să stea pacea şi cum au fost grăită şi întărită cartea cea împărătească au fost dată la mîni.

---

25 *ad. marginal* Acéstia le stăpînescu acum némţii A // 38 *corectat* şi judecătoriul A //

www.dacoromanica.ro

Iar acum, la vréme ce din partea mai sus numitului domnu pentru cea mai tare aşezare şi îndoire datu-s-au deplin putincioasă voe solului, slăvitului întru cei mari domni al norodului Mesiaşului, stolnicului pre carele l-aţi ales ca să se afle pre lîngă a noastră seninată Poartă, lui Petru Andrievici Grosul (a căruia sfîrşitul ca să fie norocit) şi a lui iubite cărţi au ajunsu cu poftă, cum pre acea întăritură întîi cu graiuri împărătească carte să o întărim şi să o înoim şi de vréme că al nostru/ f. 254v cel de frunte sfétnic şi alesul namesnic, luminatul vezir Alli paşa (a căruia slava şi putéria cel întru tot de sus ca să-i înmulţească în véci) către a noastră seninată împărătească faţă, pentru acélia ne-au dat a înţelége. Şi noi dară, din partea noastră cu mai sus numitul imperatoriu acea căzută tovăroşie şi cu cuvîntaré poftim să o păzim.

Drept acéia după acest al nostru preacinstit şi mai putérnic împărătesc semnu acéle graiuri de pace şi acorde care întru acea întărită carte coprind, cuvînt întru cuvînt înoim cu acest al nostru prea înălţat şi preaslăvit semnu a mérge 14 statii, ca să fie stătătoare întru această a noastră preacinstită şi întărită precum s-au grăit carte, cu întărire o arătăm, în vrémia de mai sus pomenitului nostru frate, în anul 1112 <=1700>, în luna lui Muharem <=iulie>, 26 <=13> zile. Asémene tocma pe 30 de ani, precum s-au fost pus de mai sus numite statiile şi păce<t>luite ponturi, cuvînt întru cuvînt şi eu cu cinste întăresc, pomenind pre cel ce au făcut ceriul şi pămîntul şi pre cinstit şi pre sfîntu numele lui Dumnezeu şi a celui de pe urma tuturor prorocilor, Muhamet Musafa (asupra căruia ca să fie pace şi spăsenia lui Dumnezeu) privind prea multele lui ciudese, după al nostru monarşescu şi încoronat obiceai curat pentru ţinérea cuvîntului nostru f. 255 făgăduim pre numele/ statiilor céle de mai sus păce<t>luite graiuri şi aşezări, cum să cade să le ferim, pînă cînd dintru acea parte nici un feliu de védere protivnică nu să va arăta.

Iară dintru a noastră împărătească parte să poruncéşte ca din partea celor ce vor urma şi mai nainte înfiinţaţ<i> ispravnici şi dintr-ai noştri preacinstiţi zapcii şi despre toate ale noastre biruitoare oşti, cu toţi poddanii de la noi cu cinstiţi slujitori nici un feliu de împrotivire să nu să facă.

Scrisu-s-au în anul 1121 <=1710> în numărul dintîi <=4> în luna lui Şeval <=decembrie> în cetatea împărătească Constantinopol, întru f. 255v a noastră sultănească preaînălţată curte./

Cartea marelui domnu către sultan Ahmet. Măcar că noi de doao ori către a voastră sultănască mărire , în trecutul an 1710 în cărţile noastre în luna lui iulie 17 zile şi acum octom<vrie> 18 zile numărul, pre larg socotirea noastră pentru oprirea craiului svezesc prin atîta îndelungată vréme întru oblastia voastră, împreună cu acei într-un gînd ai lui rocoşalnici dintru ai noştri podani cazaci. Aşijderea şi de ai măriei sale craiului leşesc tovaroşul nostru cu viclénii lui voevod de Chiov şi alţii, am arătat, poftind, ca pre pomenitul craiu şvezescu din oblastia sa făr-de nici o grijă pre cale a porunci să-l sloboziţi, ca făr-de

---

38 *ad. marginal* 7219, 1711 A //

www.dacoromanica.ro

clintirea păcii să meargă la stăpînirea sa. Cătră cît am arătat şi noi, de veţ<i> vrea şi prin Ţara Leşască a-l slobozi, acéia putem lui, pentru a voastră sultănească mărire, a învoinţa a tréce pentre oştile noastre cu călărime turcească pînă la 3.000 de oameni. Iară prin solul nostru după acéia am poruncit şi pînă în 5.000 de oameni, pentru care şi despre măriia sa craiul şi a reciipospolitei leşeşti pozvolire aşijderea au făgăduit, luund asupra sa acea petrécere a lui. Şi pre lîngă aceasta am
f. 256 arătat de vréme ce măriia/ voastră veţ<i> pre dînsul a-l tréce peste Polşta mai mult de acel arătat număr cu călărime să nu fie cu mai multă putére.

Şi ca să ne daţi arătată védére şi noao şi craiului leşesc cătră clintirii de pace, care acéia nu vom putea suferi şi tovaroş pe tovaroş, după datoria păcii ce avem noi aşezate nu vom putea lăsa şi nevinovaţi vom fi întru ruptoarea de pace, care noi cineşi din partea sa cu sfîntă aţinéria făgăduim. Iară de să va întîmpla dintr-acéia ca să iasă vreo vărsare de sînge omenesc, acéia va cerca Dumnezeu de asupra aceluia ce-i începătoriu a clătirii de pace. Pre lîngă acéstia ce-i craiului şvezescu multe şi alte drumuri slobode şi osebit de Polşta sînt de a tréceré. Iară această cale peste Ţara Leşască, cu număr mare de oşti nu iaste de alta trebuitoare, fără cît aduceré prepusul cătră arătată ruptoare. Cu totuşi despre amîndoao de mai sus numite ale noastre cărţi ne tocma nice un răspuns ca să aflăm, ci încă nici de la solul nostru pre lîngă acéia nici o véste nu avem: priimitu-le-au al acélia la dînsul şi adusu-le-au la a ta mărire sultănească?

Ci mai vîrtos dintr-alte părţi auzim şi de la cei de jos veştile avem, cum de mai sus numitul solul nostru la pază s-au pus, care şi în
f. 256v Ţarigrad, întru tot/ norodul aiavea iaste şi porunci preste tot trimisése, ca să se strîngă ðşti cătră margine. Aşijderea şi la tătari pretutinderea poruncitu-s-au ca să fie cătră oştile gata şi ce socotiţi pe craiul şvezescu să-l petréceţ<i> cu sila peste Ţara Leşască şi întru tot a face încépere de războiu împotriva împărăţiei noastre. Pentru acéia noi am răzgiudecat pentru bune cu această a noastră carte cătră a voastră sultănească mărire, ca din partea noastră încă odată a să răspunde, trebuind pre acea dintîi şi pre aceasta ale noastre răspunsuri şi de adevărată a voastră socoteală a şti:Veţ<i>, dară, cu noi, după aşezată şi din trecutul an iarăşi de la a voastră sultănească mărire, întăritei şi cu jurămîntul despre voi de naintea lui Dumnezeu, ca cu un judecăroriu adevărat întărit iaste, pe 30 de ani a să ţinea pacea, sau fără-de nici un fel de pricini de la noi vi s-au dat, ca acéia să o surpaţi? Şi iată că arătăm pre lîngă acéstia, de nu cumva la acéste de la a voastră mărire niscai răspunsuri şi nădăjduirea pentru de a ţinéré pace nu vom afla, ci cum şi pînă la acest număr auzitori vom fi pentru a voastră oştiré a găti şi această socotită petrécere a craiului svezescu cu sila prin
f. 257 Ţara Leşască. Ci de nevoie ne va fi a primii aceasta/ pentru adevărată ruptoare de pace. Şi nu vom da nice pre sine adormirii mai mult nici cu o îndelungare, ci luund pre cel de sus întru ajutoriu, întru a sa grijă vom fi, toa<te> păşiturile neprieteneşti a le întréce; pentru care acu şi oştilor noastre cătră hraniţă a clăti am poruncit. Şi daca va eşi dintr-acea

www.dacoromanica.ro

clintire de pace şi vărsare de sînge omenesc, ci întru acéia din naintea lui Dumnezeu şi la toată lumea îndreptaţi putem fi; că noi spre aceasta sîntem asupriţi, întru care pre cel întru tot de sus la mărturie îl chiemăm. Pentru căci noi nici cum socoteală cătră clintire spre sfînta pace n-am avut, ci dupe făgăduinţa noastră sfîntă şi neclintită am ţinut şi înainte a ţinea făgăduim. Şi nădăjduim cum, după dreptatea noastră, ne va ajuta cel de sus împotriva tuturor clintitorilor de pace şi jurămîntului său. Şi spre aceasta vom fi aşteptători de răspuns; iar întîrziindu-se, iată că vom priimi acum pentru adevărată ruptoaré. Iar de vom afla de la a voastră sultănească mărire cît de curînd spre aceasta şi nădejde, cum pace cu noi, după făgăduinţă, vei în voinţa a ţinéria neclintit şi craiul şvezesc cu bună închipuire, fără clintire, petrecut va fi şi alte prepusuri să vor lepăda.

f. 254v Deci măcar că oştile noastre întru a sa grijă şi apropiindu-se/ de hraniţă, ci totuşi neprietenéşte nici cum lucru nu vor face. Şi aceasta nu va fi priimită din partea noastră de cătră voi, pentru ruptoare de pace; căci socotindu-se şi iarăşi de la hraniţele voastre îndărăt duşi vor fi şi pace fără clintiré din partea noastră cu a voastră mărire ţinută va fi.

Pre lîngă aceasta al măriei tale poftim sănătate.

Datu-s-au din Sanctoburg, în anul de la naşterea lui Hristos, Mîntuitoriul nostru, 1711, în luna lui ghenarie 6 zile, la 29 de ani al stăpînirii noastre./

f. 258 Şi aşa pre aceste scrisori, fiind şi solul Moscului, care s-au pomenit mai sus, pus de turci la închisoare în Edicula, n-au mai mersu nici un răspuns la împăratul Moscului. Şi megînd şi tătarîi în pradă la ţara lui, precum am zis mai sus, făcînd multă stricăciune şi robie şi tocma atunce au văzut şi Moscul cu adevărat că s-au rupt de la turci pacea.

Deci după această stricare de pace s-au pornit şi oştile Moscului toate în jos: unele trecînd la Cameniţă şi altele au lovit pre la Nemirova, împreundu-se drept Soroca, de acéia parte, la Ţicănăuca. Iară Boris Şeremet veniia mai în urmă. Ci de la Ţicănăuca au orînduit pe un polcovnic, anume <loc gol> de au mers cu polcul lui de straje înainte, tot pe Nistru în jos, pînă la Raşcov. Şi acolo au făcut pod mereu peste Nistru, pentru ca să treacă o samă de oşti de ceasta parte; iar o samă era să margă asupra Tighinei, să o bată, şi asupra Buceagului. Ci tătarîi, daca au prins de véste, au trimis de grab paşa de Tighina vreo 1.000 de turci, ca să nu dea vrème să facă moscalii pod peste Nistru. Ci n-au putut folosi nimica ca să-i poată spriji<ni>. Şi au căzut mulţi din turci acolo; ci, văzînd că nu-i pot sta împotrivă s-au întorsu înapoi./

f. 258v Iară moscalii, făcînd pod, au trecut o samă dincoace şi de ar fi mers tot cu acel sfat asupra Tighinei doară ar fi şi făcut ceva izbîndă într-acea parte de loc. Că acum să trăgea cuvîntul de la tătarîi lui Geaun Mîrza că cine va birui, lor tot un stăpîn le iaste, şi de acela să vor ţinea. Iară craiul şvezesc şi Orlic hatmanul căzăcesc cu polcovnicul Preluţchii şi cu Lamicovschii obuznicul şi cu alte capete de ai lor, toţ<i> fugise din Tighina de frica moscalilor. Şi tătarîi ceşti de margine

www.dacoromanica.ro

îş<i> dusése muerile cu copiii la ghioluri, în corturi spre Marea Neagră. Ci iar să zicem că norocul cel rău al ţărîi noastre au cursu aşa ca să nu scape de pradă şi de robie, precum s-au şi tîmplat.

Că Dumitraşco vodă nici cum nu să părăsiia, ci pururea cerca la moscali pe la Soroca, avînd la moscali pe Procopie căpitanul. Iar mai nainte trimisése pe Ştefan Luca log<ofătul> la împăratul Petru Alexievici la Iavorov, de au întărit lucrurile mai tari cu jurămînt. Că împăratul veniia cu obuzul său pe urma tuturor ghenerarilor şi i-au ademenit de au lăsat calea spre Tighina şi au socotit să treacă Nistrul să vie spre Prut la Iaşi./

f. 259 Dumitraşco vodă avea poruncă de la Mehmet paşa, serascheriul de Tighina, să purcează mai curînd la oaste. Ci el avea mai mare frică să nu vie niscai spahii să-l ducă făr-de voia lui. Şi mazilise şi pe Antiohie Jora din hătmănie şi au pus pe Ion Neculcea spătariul. Ci Dumitraşco vodă făcînd taini numai cu sfétnicii lui cei tineri, ca şi el şi văzînd că nu să va putea tăinui despre turci şi de boiarii cei mari lucrurile şi umbletele ce avea la moscali au poruncit de au întins corturile lîngă Bahlui, la mai 20, ca să ducă şi tuiurile a doa zi acolo. Şi aceasta o făcea tot pentru turci, ca să nu priceapă hainia lui. Şi într-acea zi la chindie au mers şi Dumitraşco vodă să vază corturile. Iar la apusul soarelui au venit un călăraş de la strejile de la Prut şi i-au adus un răvaş scris cu véste că vine un agă cu 20 de turci şi au sosit la Prut, vrînd să treacă dincoace. Deci cum au înţeles de acei turci, îndată au prepus că-i vine mazilie. Şi mergînd la curte îndată s-au într-armat, dînd ştire şi la boiari. Şi aşa fiind într-amurgul au dat spaimă tîrgului de s-au fost năbuşind oamenii pe la porţile mănăstirilor fugind noaptea

f. 259v cu copiii; şi nu ştiia de ce fug./ Întrebatu-l-au unii din boiarii cei mari zicînd: „Ce iaste, măria ta? El au dat seama că vin vreo 50 de turci să lovească Iaşii şi să prinză pe toţ<i> boiarii. Ci aşa bieţii boiari, unii ş-au pornit casele într-acea noapte spre Tîrgul Frumos, alţii într-altă parte. Numai vornicul Iordache au stătut pe loc (zic că el au ştiut ce povéste au fost).

Şi au purces Dumitraşco vodă de cu seară cu Neculcea hatmanul şi cu vreo 100 de slujitori la Mănăstrirea lui Aron vodă. Şi de acolo au cercat pre acei turci ce veniia de la Tighina. Şi aflîndu-i de<a>supra Stîncii la mas au dat poruncă de i-au lovit noaptea, adormiţi. Şi pre doi turci i-au omorît pre loc, apărîndu-se, iar pre ceialalţi, prinzindu-i, i-au dus la Dumitraşco vodă. Şi dacă le-au cetit fermanul au adeverit că n-au fost viind cu mazilie, ci i-au fost trimis serascheriul de Tighina că să făcuse aici în Iaşi mare gîlceavă între turci şi între nişte tătari ai balgi başei, de să rănise şi unii să omorîsă, fiind şi nişte inicéri adunaţi. Ci făcuse Dumitaşco vodă jalbă pentru jafurile şi nebuniile ce fac acei turci şi trimisése paşa să-i ducă la Tighina.

Ci văzîndu-se Dumitraşco vodă la acea greşală, deodată au împăcat

f. 260 pe turci cu bani, aducîndu-i în Iaşi şi făcîndu-le/ tain. Iară de altă parte

---

1 corturi] coturi A // 4 *ad. marginal* 7219, 1711 A // 11 *ad. marginal* Dumitraşco, 7219, 1711 A // 39 *ad. marginal* Dumitraşco, 7219, 1711 A //

www.dacoromanica.ro

avea mai mare grijă de mazilie. Şi aşa făcîndu-se spaimă şi mai mare că vin moscalii au eşit cu toată curtea lui şi cu doamna la Cetăţuie.

Iară ţara cum au auzit au şi purces toată în bejenii, cine încătro au socotit, mai vîrtos boerimea la munte. Iar Lupul vornicul cu nepoţii lui au fugit la mănăstire la Bursuci. Turcii din chervăsărie unii era duşi la iarmaroc la otace, alţii au încărcat şi s-au dus în jos. Iar Mehmet Iazagi efendi şi cu alţi turci mai de frunte, pricepînd lucrurile, mers-au la Cetăţuie de multe ori de i-au zis în faţă lui Dumitraşco vodă strigînd: de vréme că nu purcéde la oaste iaste hain. El punea pricină că să hainéşte ţara şi n-are cu ce mérge la oaste şi el va pune sangeacul împărătescu în sin şi să va duce la veziriul; că să auziia că şi veziriul să apropie de Dunăre şi tot nu putea pricépe că iaste hain. Că el totdeauna trimitea cărţi că iaste gata să purceză la oaste.

Iar daca au înţeles că au sosit Şermet cu moscalii la Nistru, într-o zi fiind la corturi s-au făcut a bate cu buzduganul pe Dumitru, aga de
f. 260v dărăbani, făcîndu-se că/ l-au lipsit de boerie, să nu-l mai vază în curte, suduindu-l; care văzînd şi turcii, le părea că iaste întru adevăr. Iar pe de altă parte l-au răpezit la Şeremet să-i trimiţă niscai moscali mai degrab la Iaşi să cuprinză să nu-l apuce niscai turci să-l ducă la oastea lor. Şi după cîteva zile au venit Dumitru aga spuind lui Dumitraşco vodă că au sosit şi Cropotu Vasilie cu 3.000 de moscali la Prut şi Chigheci polcovnicul cu călărime de moldovéni de cei slujiţ<i> în leafă.

Deci cînd au fost la iunie întîia zi au eşit şi Dumitraşco vodă înaintea moscalilor la Zagarancea. Iar în tîrg au dat poruncă Neculcii hatmanul de au dat învăţătură căpitanilor să dea jaf în turci. Deaciia înainte să vezi ispravă. Îndată au jecuit toate chervăsăriile şi pe turci îi purta tot legaţ<i> pe uliţă, bătîndu-i să spue banii pe la cine sînt. Aşijderea şi pentr-alte tîrguri au mers slujitorii, cine cum au putut, pentru turci; pe unii i-au tăiat, alţii s-au poftit de s-au botezat, carii pe urmă, daca s-au dus moscalii, iar s-au făcut turci şi apoi au păţit rău de dînşii nenaşii lor.

f. 261 Deci cînd au fost în desară au sosit bregadirul Cropot şi/ Chigheci polcovnicul şi au tăbărît pe şesul Bahluiului, despre Tomeşti. Atunce au văzut toţi boiarii şi ţara că s-au hainit Dumitraşco vodă. Şi au adus bregadiriul cîteva mii de copeice de au dat lui Dumitraşco vodă ca să facă oaste de moldovéni. Şi Dumitraşco vodă luund acei bani au făcut pe Ştefan Luca log<ofătul> vistiernic mare, carele de curînd venise cu răspuns de la împăratul Moscului de la Iavorov şi adusése lui Dumitraşco vodă un leftu cu diamanturi şi cu un lanţ cu chipul împăratului şi un ocaz, scriind ca să fie Dumitraşco vodă domnu vécinic şi pe urma lui feciorii, neschimbaţ<i>.

Deci Dumitraşco vodă daca au văzut pre acei moscali veniţi, foarte i-au părut bine (ca cînd ar fi văzut pre Dumnezeu cu mii de îngeri) şi îndată <au dat> acei bani la Ştefan vel vist<iernic> să dea leafă la slujitori<i> carii să vor scrie deodată cîte 5 rubl<i> de om pe lună,

---

23 iunie iulie A / *ad. marginal* Dumitraşco, 7219, 1711 A // 32 begradirul A // 35 begradirul A // 42 *ad. marinal* Dumitraşco, 7219, 1711 A //

www.dacoromanica.ro

carii fac t<a>l<eri> 50,40, făcînd din boierenaşii curţii şi din căpitani tot polcovnici şi rohmistri, dîndu-le bani pe steaguri. Deci moldovénii, cum au luat banii, au început a bea pe la cîrciume zioa, iar noaptea să ducea pe la drumuri şi la bejenii de jăfuia pre oameni şi furiş, iar apoi
f. 261v şi de faţă. Alţii umbla de strica prisecile/ oamenilor. Şi aşa au purces toate lucrurile ţărîi dintîia-şi dată spre răsipă şi fără socoteală. Iar Dumitraşco vodă au început a scrie cărţile sale pe la toate ţinuturile, dînd ştire tuturor lăcuitorilor, scriindu-se la tituluş că iaste *domnu vécinic Ţărîi Moldovei* şi carele din boiari sau dintr-alte céte şi brésle nu va veni la oaste asupra turcilor îş<i> va piiarde moşiile şi va fi podan. Şi nu-ş<i> aducea aminte cum va fi sfîrşitul, precum zice prorocul, psalm 21: „Eu sînt viiarme, iar nu om, ocara oamenilor şi defăimarea norodului". Că numai Dumnezeu iaste vécinic, iară tu, omule, astăzi eşti şi mîine rămîi defăimat.

Iar cînd au fost la iunie 5 zil<e> au sosit şi Boris Şeremet, feltumarşal, cu 30.000 de oaste şi Dolhoruchiii şi alţi ghenerali la Prut, la Zagarancea. Ci cum au înţeles Dumitraşco vodă au luat pe cîţ<i>va boiari mari şi au mers la Prut de s-au adunat cu Şeremet şi cu Sinior Savva, care tot prin mijlocul lui s-au isprăvit lucrurile lui Dumitraşco vodă despre împăratul Mosculuí, de neamul lui dobrovenetic, om mîndru şi trufaş. După aceasta au sosit şi Ianoş gheneral cu oastea la
f. 262 Prut./ Iunie 24 zile au sosit şi Petru împăratul Mosculuí cu obuzul său la Prut. Şi atunce au venit şi Savin banul şi Pavel Rugină slugériul, pribégii; unde acolo i-au eşit înainte Ghedeon mitropolitul ţărîi şi Iordache vornicul şi alţi boiari, că Dumitraşco vodă era la obuzul lui Şeremet. Deci cum au trecut împăratul Prutul dincoace, i-au urat mitropolitul, blagoslovindu-l cu crucea şi cu aghiazmă stropindu-l şi boiarii toţi i-au sărutat mîna împăratului. Deci acolo la trecătoare s-au înecat un măscaragiu împărătesc, vrînd să facă şagă pe apa Prutului, înotînd calul şi mascaragiul stînd în picioare pe spinarea calului; şi, poate fi fiind şi beat, s-au cufundat.

Ci împăratul cum s-au adunat cu boiarii au purces de la Prut numai cu curtea lui şi au venit la Iaşi, cînd apunea soarele, de au mas în curtea domnească. Iar mai pe urmă, ca la un ceas de noapte au venit şi împărăteasa. Apoi mai tîrziu, au venit şi Dumitraşco vodă. Ci împăratul veniia de la feredeu şi în curte, la scări, s-au adunat cu împăratul, de i-au sărutat mîna şi împăratul l-au sărutat pe cap, luundu-l în braţe şi rădicîndu-l sus cu o mînă, fiind Dumitraşco vodă
f. 262v om scund şi împăratul om deafirea întru tot şifaeş./ Şi doamna lui Dumitraşco vodă atunce să adunase cu împărăteasa şi i-au dăruit un left de aur, cu lanţ şi cu pietri scumpe de i l-au pus în grumazi. Duminecă, iunie 25, au făcut Dumitraşco vodă masă mare împăratului şi au ospătat pre toţ<i> gheneralii cîţi să întîmplase. Ci împăratul n-au vrut să şază în capul mései, ci au şezut Gavriil Holovici, veziriul său,

---

8 *ad. marginal* Dumitraşco, 7219, 1711 A // 26 *ad. marginal* Împăratul Mosculuí tréce Prutul A // 32 Petru, împăratul Mosculuí, au venit în Iaşi. 7219, 1711 A //42 *ad. marginal* Dumitraşco vodă ospetează pe Împăratul Mosculuí în Iaşi A //

www.dacoromanica.ro

carele numai acela nu mînca carne, fiind post. Iar din dreapta, pe scaun, au şezut şi împăratul; şi mai din sus decît sine, în capul scaunului, au pus pe Dumitraşco vodă. Şi cînd au vrut să şază au sărutat mîna împăratului şi el încă l-au sărutat pre cap; şi la păharul dintîi iară au făcut sărutare.

De la împăratul al treilea mai jos au şezut la masă şi Toma, spătariul lui Costandin vodă Brîncoveanul şi lîngă dînsul alt boiarin muntenesc, Gheorghie Castrioti comisul. Şi aşa, într-acea zi cu toţii s-au veselit în casa cea mare, cu tabulhanaoa. Şi împărăteasa aşijderea cu doamna lui Dumitraşco vodă în casa cea mică s-au ospătat. A doa zi, luni dimineaţa au eşit împăratul făr-de véste pe poarta despre
f. 263 grajduri singur, pe jos şi au mersu la/ Trei Sfetitele de s-au închinat, sărutînd sfintele icoane şi moaştele preacuvioasei Paraschevei. Acolo s-au tîmplat şi Ghedeon mitropolitul şi poftiia pe împăratul să şază în scaunul cel domnesc şi n-au vrut, ci tot în picioare au stătut, pînă au cîntat cîntăreţii axion şi ectenia. Eşind din bisérică s-au suit la trapezarea egumenului. Atunce au sosit şi curtea lui cu un povodnic şi apoi veni şi Dumitraşco vodă cu curtea lui. Iar după ce au mîncat dulceţi şi eşind afară Dumitraşco vodă îşi tocmise de au fost stînd dearîndul toţi polcovnicii şi rohmistrii ce-i făcuse din moldovéni. Şi trecînd împăratul pentre dînşii, arătîndu-i Dumitraşco vodă şi spuindu-i că-s cu leafă, i-au sărutat mîna împăratului toţ<i> de rînd.

De acolo au mers tot pe gios pînă la Mitropolie de s-au închinat şi au întrat la casa Mitropoliei. Eşind de aolo au încălecat cu toţii şi s-au dus la Golîia, de s-au închinat. De acolo au mers la sfetii Nicolae, apoi la curte şi pînă seara au purces iară la obuz, la Prut, cu împărăteasa.

Iară la iunie 28 au făcut masă mare şi Petru împăratul, de au cinstit
f. 263^{v} pe Dumitraşco vodă şi pe toţ<i> boiarii ţărîi./ Şi acolo s-au iscălit boiarii de au priimit pe Dumitraşco vodă domnu vécinic şi pe seminţia lui. Iară măcar că au fost postul lui sfetii apostol Petru, cu toţii au mîncat carne; şi mare benchet au fost toată zioa şi acolo au mas. Dar peste noapte mai n-au scăpat nici un boiariu fără pagubă şi nefurat de moscali: cui pistoale, cui rafturi, cui epîngéle, nici boiar, nici slugă. Deci apoi împăratul tot acolo au făcut şi Simpietrul.

Iar Boris Şeremet cu obuzul său tot clătiia din zi în zi înainte pe de céia parte de Prut, încet, cîte o milă de loc, pentru iarba, că era sécetă şi lăcuste peste samă de multe, de acoperise locul. Iară tătarîi au şi lovit fără véste la tabăra lui Şermet şi pînă la percane au mers. Eşit-au îndată la harţu polcovnicul Grigoraşco Ivanenco cu rohmistrii lui şi cu moldovénii şi cu o samă de cazaci donţi. Ci tătarîi, după firea lor cea ficleană s-au arătat întîi puţini şi, s-au făcut a fugi; ei după dînşii, a-i goni. Şi nesocotiţi, ma<i> mult de vin ameţiţ<i>, ci cînd s-au trezit iar tătarîi cei supuşi de prin văi, ca vreo 2.000, i-au şi cupris din dos şi aşa s-au întors şi cei din frunte ce fugiia şi au luat la mijloc pe creştini.
f. 264 Ci Grigoraş/ Ivanenco, fiind om viteaz şi cu alţi rohmistri s-au luptat

---

3 *ad. marginal* Dumitraşco, 7219, 1711 A // 18 *ad. marginal* Dumitraşco, 7219, 1911 A // 26 *ad. marginal* Împăratul ospetează pe Dumitraşco vodă A // 28 *ad. marginal* Dumitraşco, 7219, 1711 A //

www.dacoromanica.ro

cîtva şi au eşit din toiul tătarălor. Iară pe stegariul lui, Iane Munteanul, cu steag cu tot l-au luat, şi vreo 100 de tovaroş<i> de la steagul lui, fără cîţ<i> au perit, de au adus şi la Iaşi vreo 6 oameni de i-au îngropat. Ci aşa dintîiaş dată s-au arătat vitejiia moscalilor împotriva tătarălor; şi mai bună limbă de ar fi tot cercat tătarîi, n-ar fi aflat, că au fost apucat şi pe cîţ<i>va cazaci donţi.

Lăcustele încă istovise iarba de céia parte de Prut şi să ducea moscalii gloate cu corneturi pe departe pentru iarba. Iară tătarîi tot dă năvală de-i apuca. Şi <în> acel harţu rău s-au fost rănit Grigoraşco Ivanenco în spata din stînga.

Veziriul încă sosiia cu toate puterile lui în Gura Sărăţii, de céia parte de Prut şi hanul cu tătarîi. Înţelegînd împăratul Moscului cum să poartă lucrurile înainte şi gătindu-se să clătească dupe Şeremet în jos, ci nu să ştie dintr-al cui sfat ar fi fost, au de frica primejdiei, au lăsat calea dincolo şi au trecut cu tot obuzul său de ceasta parte de Prut şi au mers în jos. Şeremet încă au făcut pod mereu peste Prut, drept tabăra/
f. 264v lui din jos de Gura Jijii, unde acolo şi oştile lui au început a tréce Prutul dincoace.

Iară Dumitraşco vodă nu ştim din ce pricină, vrînd a purcéde la oaste, au clevetit la împăratul pe Iordache Roset vornicul. Şi de grab au venit 50 de draguni şi Nicolai vel armaş cu steagul său şi l-au rădicat din Iaşi de l-au dus la Soroca şi l-au dat pe sama moscalilor carii păziia cetatea. Că şi el jurasă lui Dumitraşco vodă pînă de trei ori, care singur Dumitraşco vodă au mărturisit cătră boiari, după ce l-au luat moscalii din Iaşi şi l-au dus la Soroca. Ci unii zic că mai nainte, pînă a nu-l rădica moscalii, s-au fost puind împotriva lui Dumitraşco vodă, Iordache vor<nicul>, de n-au fost priimind ca să fie şi feciorii lui Dumitraşco vodă la domnie vécinică, pe urma lui. Că s-au fost scos cuvînt la socoteală precum de s-ar întîmpla să moară Dumitraşco vodă şi neavînd alţi feciori şi rămîind doamna lui îngrecată, să aştépte pînă să va naşte acel prunc şi acela să fie moşnean domniei Moldovei, iară altul ba. Şi Iordache vornicul nepriimind l-au pîrît Dumitraşco vodă precum are fraţi în Ţarigrad şi sînt amestecători de domnii. Şi poate fi şi pizma cea véche, că s-au/
f. 265 lepădat Cupăreştii de jurămîntul ce au fost legat cu tată-său, Cantemir vodă şi cu frate-său Antioh vodă. Au poate fi blestemul ţării l-au ajuns. Că apoi, după ce au eşit moscalii din Soroca l-au luat şi l-au dus la Chiov, tot în pază. Ci să lăsăm acéstia şi iar să ne întoarcem la rînd precum au mers moscalii de s-au lovit cu turcii.

După ce au trecut împăratul Moscului şi Şeremet cu oştile Prutul dincoace, aşijderea şi Dumitraşco vodă puind pe Savin banul, postélnic mare, şi pre Pavel Ruginǎ comis mare, carii cu moscalii din pribegie <venise> şi s-au tras toate oştile în jos drept Movila Rîbei. Turcii şi tătarîi, aşa se trăgea cuvîntul, că întîi avea mare frică de

---

12 *ad. marginal* 7219, 1711 A // 19 *ad. marginal* Dumitraşco, 7219, 1711 A // 30 *ad. marginal* Dumitraşco, 7219, 1711 A //

www.dacoromanica.ro

moscali, că tot le mai veniia din urmă zaharea. Iar deaca au prins de véste că au trecut toate oştile Prutul dincoace, îndată s-au semeţit, puind la socoteală că de frica lor au trecut. Ci cum mergea oştile Moscului în jos iară tătarîi şi turcii trăcea Prutul înot, călări sprinteni, numai cu cămeşile şi desculţi şi cu suliţe da năvală de apuca oameni şi dobitoace şi iară să întorcea.

Iară după ce s-au scurs oştile moschiceşti despre Iaşi, tătarîi au şi
f. 265v cuprins drumurile din urma lor despre toate/ părţile, de n-au putut răzbi nimé cu nimic la obuz. Şi mulţi ş-au pus capetele şi au căzut robi, pentru agonisita. Că ajunsése sacul de făină cîte zéce rubli, iară la obuz pîinea de 60 de dramuri, 12 bani; şi începuse oşténii a leşina şi a să bolnăvi. Avea slujitorii bani mulţi, dară ce folos? Că pîine în ţară nu era, că o mîncase lăcustele de trei ani încoace şi toată sminteala moscalilor aceasta au fost.

Strînsése moscalii, cîteva mii de boi turceşti din ţară şi cumpărase şi cu bani împărăteşti, de i-au dus după obuz, că cu pîinea nu să biruia. Ci toate acélia au căzut pre mîinile tătarilor cu oştenii care le ducea şi n-au ajuns la obuz nici unii.

Orînduise moscalii înainte, cu o samă de oşti pe Ianoş gheneraliul şi cu Tanschii polcovnicul cu cazaci călărime, de au mers ca să strice podul turcilor ce-l făcuse peste Prut în Gura Sărăţii, la Vetrişoae, şi să nu lasă pe turci ca să treacă dincoace; că acolo venise şi veziriul Baltagiul cu toate puterile acolo. Iar moscalii socotise împreună cu Dumitraşco vodă de la Iaşi de au numărat toate conacele cîte sînt pînă la pod la Dunăre, ca să margă tot pe dincoace de Prut. Ci poate fi că le-au
f. 266 părut că turcii dormu./ Însă daca au trecut toate oştile Movila Rîbei au ales moscalii pre un gheneral vestit de războaie, anume Ren Bour, cu 12.000 de oaste călărime şi l-au trimis împreună cu Thoma Cantacuzino spătariul, munteanul,ca să lovască cetatea Brăila, apoi să treacă peste Dunăre şi să strice podul în urma veziriului, să nu mai poată scăpa turcii înapoi, nici alţii să mai poată a tréce dincoace. Şi acea oaste, cum era aleasă, ar fi făcut porunca de nu s-ar fi făcut zminteală din urmă, precum vei înţelége la rîndul său. Iară purtîndu-se lucrurile aşa spun că mare nechiverniseală s-au făcut între moscali, de ş-au împărţit oştile în multe părţi. Că la Soroca lăsasă o samă de oaste; în Iaşi lăsasă pe lîngă doamna lui Dumitraşco vodă pe polcovnicul Gîngaul şi pe un maior cu vreo 400 de moscali, pentru paza tîrgului şi vreo 180 de cazaci horodovii şi cu nişte siiméni de ţară. Mai sosise la Iaşi o samă de moscali în urmă ca la 3.000 de căruţeli cu zaharea, carii mergea după obuz. Şi au tăbărît supt curtea domnească, pe şesul Bahluiului.

Ci daca au înţeles că au coprins tătarîi calea din urma oştilor, n-au mai cutezat să margă, ci au stătut pe loc pînă la întoarcere. Aşijderea o
f. 266v samă de moscali şi pe polcovnicul Chigheci/ cu polcul lui l-au trimis de au fost cuprins tabăra ce era la mănăstire la Bursuci să fie de pază acolo, mai vîrtos pentru Lupul Costache vornicul cu fraţii şi nepoţii lui

---

22 *ad. marginal,* 7219, 1711 A //

www.dacoromanica.ro

şi alţi boiari Joséni, că tot nu-l credea Dumitraşco vodă, fiind aproape de tătari. Că daca au dat vrajba în ţară cu moscalii au fost trimis vornicul Lupul răspuns la Dumitraşco vodă cum ca să ştie că au scris cu jalobă la veziriul că ei nu sînt haini, ci de nevoia moscalilor s-au bejenit.

Şi bine au fost socotit Lupul vor<nicul> pentru aceasta, ca să nu dea în pripă tătarîi cu prada în Ţara de Jos, de care tot n-au scăpat săracii creştinii; căci şi cărţile ce au trimis n-au putut răzbi să ajungă la veziriul. Aşijderea şi Lupul vor<nicul> fiind îndoit, temîndu-se din jos de tătari şi de turci, că nu era şagă. Din sus să temea de moscali, văzînd că l-au cuprins de grab; deci numai ei i-au căutat a ţinea cu dînşii, că-ş<i> dedése zălog pe fiiu-său Iordache şi el au rămas fiindu-i jupîneasa bolnavă. Făcut-au Lupul vor<nicul> cu Giosénii şi o slujbă spre moscali, ca să aibă credinţă cum că ţin cu creştinii, de au fost apucat vreo 700 de iape de la tătari mai nainte, pînă a să lovi oştile, de le-au închinat la Şeremet, care iape mai pe urmă le-au luat tătarîi toate
f. 267 din spinarea/ ţărîi; şi cei ce le-au luat multă vréme au tras pedeapsă şi nevoe, şezînd la închisoare. Iară codrénii de la Chighiaci, daca au văzut că să apropie veziriul şi hanul cu oştile, îndată au ajuns la hanul de s-au închinat; şi cu atîta apoi au scăpat de pradă şi de robie./

f. 267v

RĂZBOIUL LUI ŢAR PETRU, ÎMPĂRATUL MOSCULUI, CÎND S-AU LOVIT CU TURCII DIN JOS DE HUŞI, LA STĂNILEŞTI.

Aşa s-au înţeles din multe chipuri de oameni aleşi precum de toată oastea moschicească mai mult n-au fost decît 90.000 [de mii], cu buni, cu răi. Iară de oastea turcească spun să fie fost 150.000; alţii zic că au fost şi la 200.000 şi hanul cu tătarîi Crîmului şi ai Buceagului.

În luna lui iulie 7 zile, sîmbătă, sosit-au şi Ianoş gheneral cu oastea lui, precum s-au zis mai sus, în Gura Sărăţii, de ceasta parte de Prut, împotriva podului ce-l făcuse turcii. Şi cum au tăbărît, iar turcii şi tătarîi au şi pripit de i-au lovit şi le-au apucat o samă de cai, cu păzitori cu tot. Şi toată noaptea, neîncetat, le-au dat război de toate părţile; ci neputînd suferi, i-au căutat a să da înapoi, apărîndu-se pînă la tabăra lui Şeremet. A doa zi, duminecă, iulie 8 au trecut tot
f. 268 temeiul turcilor/ şi tătarîi Prutul dincoace şi mare năvală au dat la tabăra lui Şeremet; şi luni aşijderea şi zioa şi noaptea, neîncetat. Iară alţii de céia parte de Prut au fost dînd cu foc, ca să nu să apropie moscalii la apă. Şi acest război au fost din jos de Gîrla Vlădicăi. Acolo au eşit şi Dumitraşco vodă la război cu moldovénii săi. Poate să fie fost vreo 2.000; că mai mulţi, cum au luat lefi, n-au mers la oaste, ci au rămas tîlhuind pen ţară, pe la presecile oamenilor. Ci dînd război Dumitraşco vodă n-au mers şi niscareva moscali pedestrime, niscai corneturi mai de temei să fie stăpînit dealul despre

---

1 *ad. marginal* Dumitraşco, 7219, 1711 A /

www.dacoromanica.ro

dumbravă; ci turcii şi tătarîi în loc i-au înfrînt, luîndu-i în goană la vale. Şi fiind şi o rîpă adîncă, mai mulţi peste capete ş-au dat, cu cai cu tot; şi mulţi au peit de suliţele turcilor. Acolo au perit şi Baltac pîrcălabul, de glonţu şi au prins viu şi pe căpitanul de lipcani, de lége turc şi pristănisă a ţinea cu creştinii. Şi ducîndu-l la veziriul, îndată i-au tăiat capul. Şi i-au gonit pe moldovéni pînă i-au băgat în tabără şi nici moscalii nu le putea da apărare. Că de va vrea vărsa
f. 268v focul în moldovéni, vrea fi fost moartea întîi, că turcii gonaşii/ pe urma lor era. De care văzindu-se moscalii la o strimtoare ca acéia şi de ar fi clătit zioa înapoi cu tocmeală mai la loc larg, nimica stricăciune n-ar fi avut. Ci s-au pornit luni noaptea, spre marţi, de nu să ştiia unul cu altul, cine de ai cui iaste.

Ci turcii, prinzînd de véste, au şi dat năvală după dînşii, puind la socoteală că fug. Şi cu acea năvală au apucat şi pe un gheneral, cu tot ce au avut şi pre alţii mulţi i-au apucat din coadă într-acea noapte. Că da unul peste altul de-şi frîngea carăle învăluindu-să; şi aşa le lăsa, cu totul şi fugiia la tabără, unde era temeiul. Carii s-au tras la loc mai larg la sat la Stănileşti, într-un cot despre Prut şi acolo au legat tabăra cu percane împrejur şi s-au mai îndreptat oastea moschicească.

Inicerii la zioa s-au şi apropiiat de obuz şi au apucat, în loc de meterez, Valea cea Rîioasă şi acolea au tras şi tunurile céle mari. Şi mare năvală şi război au dat despre partea apusului, cu toată turcimea şi tătari fără număr, cît să întunecasă şi soarele de praf ce era şi de trăsnetele puşcilor şi a flintelor şi de chiotele lor de mulţime ce era, cît spun că un inicériu ce era în frunte s-au apucat cu mîinile de
f. 269 percane şi rău începuse a strica pe moscali inicérii/ din meteréze, că apucasă şi Valea Pruteţului; iară cu tunurile céle mari can covîrşiia, pînă le-au luat seama moscalii de unde-i strica.

Ci aşa au eşit însuşi Petru împăratul de au dat poruncă cu şpaga la nişte roate ofiţeri şi la granatiri, carii poartă cumbarale de céle mici cu feştil, de aruncă din mîini. Şi aşa, într-acel ceas au purces roate după roate, vărsînd foc neîncetat vro <cîteva> ceasuri şi mai bine spre inicéri la meteréze. Iară daca s-au apropiat au început a arunca cu granate asupra lor şi în loc i-au depărtat pe turci de i-au scos din meterézele lor afară şi au apucat de la turci şi 5 tunuri. Spun că s-au omorît într-acea năvală 7.000 de inicéri, în meteréze, de granate şi de şpăngile moscalilor. Alţii zic că au perit mai mulţi, îndoit şi întreit; ci daca nu s-au numărat, adevărul nu să ştie. Iară dintr-acea papară au perit, că în loc i-au depărtat pe turci.

Şi într-acea zi, marţi, toată zioa şi peste noapte şi a doa zi
f. 269v miercuri, de amîndoao părţile s-au bătut războiul faţă./ Ci văzînd că periră fără samă, au încetat a mai năvăli. Şi alţii spun precum le venisă véste despre Brăila cum că au dobîndit-o moscalii. Şi aşa întristîndu-să, să fie trimis ei înainte un turc la moscali de au strigat de pace, numai să dea moscalii ce poftéşte veziriul.

Moscalii să gătiia să mai dea un iuruş mare turcilor, că slăbise o samă rău şi de foame, iar mai vîrtos caii lor. Că din percane afară pre nimenea nu lăsa să iasă, nici la iarbă, nici la apă. Iar vin avea

www.dacoromanica.ro

cîtva. Şi începusă a le hămnisi caii; că unde au fost obuzul pre lîngă Prut belisă din luncă toţi copacii de coajă, de-şi hrăniia caii. Şi de s-ar fi mai bătut vreo 3, 4 zile, acolo pe loc ar fi rămas toţi pedestri şi la mare cumpănă.

Miercuri, iulie 11, pre la namiaz, au şi strigat pace dintr-amîndoao părţile, dînd moscalii zălog pre feciorul lui Şeremet, Mihail Boris, la mîna turcilor şi pre alt boiarin credincios împăratului, anume <baron Şafirov> Şufariul şi să dea şi cetatea Azacul şi să surpe şi cetatea cea noao ce iaste la hotar despre Crîm; şi precum s-au grăit, aşa s-au ţinut de cuvînt./

f. 270 Şi lucrîndu-se acéste războaie iară mai nainte cu cîteva zile au fost venit la Brăila şi Ioan vodă terzimanul, fratele lui Nicolae vodă, trimis de veziriul în loc de domnu ţărîi. Carele îndată au scris la Ivan căpitanul şi la Constandin aga şi Tălăbescul şi la alţi boiari cîţ<i> era la mănăstire la Dumbrăviţa, dîndu-le a înţelége ca să dea ştire şi altor boiari în Ţara de Jos, pe la bejenii, ca să margă la dînsul; că apoi, nemergînd, va cădea ţara în pradă. Şi nici unii n-au vrut să margă, că toţi trăgea nădéjde de izbînda moscalilor; şi rău au greşit. Într-acea dată veniia Ren gheneraliul cu Thoma spătariul, munteanul; şi sosind la Focşani au rădicat şi pe cîţ<i>va munténi de la margine şi au tras spre Brăila. Ci Ioan vodă terzimanul, înţelegînd dintr-un răvaş al lui Ivan căpitanul cum că vin moscalii au trecut de céia parte de Dunăre./

f. 270^{v} *Cînd au luat moscalii cetatea Brăila.* Tot într-acest an <1711> la iulie 12 zile, joi sara, au sosit şi Ren gheneraliul la Brăila. Şi a doa zi au tocmit oastea de război şi mare năvală au dat inicérilor la meteréze. Ci turcii de odată au stătut tare; iar mai pe urmă n-au mai putut suferi focul granadirilor şi i-au scos moscalii din meteréze. Iar alţii le-au luat apa despre Dunăre; şi aşa lipindu-se de cetate au aruncat cu granate peste zid, în cetate şi pînă în mueri şi în copii au fost omorînd. De care văzînd turcii că le-au luat şi apa, numai ci le-au căutat a să închina. Şi sîmbătă, iulie 14, s-au închinat turcii din cetate. Şi s-au găsit la număr turci ucişi 743 şi 100 prinşi la robie, vii; iară moscali ucişi s-au aflat 53 şi răniţi 78.

Duminecă, iulie 15, au dat moscalii poruncă turcilor ca să iasă din
f. 271 cetate, cu fămei, cu copii, cu tot,/ şi să ia asupra sa haine, argint, aur, cine pecît va putea rădica şi să-i treacă peste Dunăre. Iar după ce au făcut turcii aşa, eşind încărcaţ<i> cu ce avea mai bun, moscalii încă aşa i-au meşterşuguit, de i-au lăsat pînă s-au depărtat de cetate, şi numai cu cămăşile i-au lăsat. Iar alt ce au găsit la dînşii mai bun şi mai scumpu tot le-au luat şi i-au dat în vase peste Dunăre. Şi de<a>cii au întrat moscalii în cetate de s-au umplut de avuţie. Şi să gătiia să treacă şi peste Dunăre, să meargă să strice podul de la Obluciţă, dupe cum am zis mai sus.

Iară luni seara, iulie 16, au sosit un turc de la veziriul şi cu moscalii la Brăila, cu véste de pace. Şi au dat moscalii pe toţ<i> robii

---

5 *ad. marginal* Pacea ce au făcut moscalii cu turcii A // 23 *ad. marginal* 7219, 1711 A //

www.dacoromanica.ro

turci înapoi şi au lăsat şi cetatea, fără cît vreo 70 de copii şi féte de turc şi mai mulţi i-au tăinuit de i-au luat.

Care toate acéstia cîte s-au lucrat la Brăila şi le-au arătat Ivan căpitanul, carele au fost acolo cu moscalii, deci şi eu Avxentie aşa le-am însemnat. Iară miercuri, iulie 18, au purces de la Brăila şi Ren gheneraliul, trecînd Siretul pe la Maxinéni şi au luat în sus de au trecut
f. 271v Nistrul pe la Hotin, în Ţara Leşască,/ cu multă dobîndă. Şi mai bună izbîndă au făcut el cu oastea sa, decît stăpînu-său.

Iară după ce s-au făcut pace între oşti, iară împăratul Moscului cîtă geabhana au avut şi carîte cu sticle şi cîte hiară de meşterşugul războiului, toate le-au aruncat în Prut, de s-au cufundat; că avea cîteva cară cu flinte şi cu haine şi de tot feliul de măestrii. Zic unii cum că ar fi dat şi o sumă de bani veziriului; ci adevărul de datul banilor nu să ştie.

Aicea în Iaşi întîi au lovit tătarîi cu prada joi, pe amiaz, iulie 12. Şi mulţi oameni au robit de pen Tătăraşi, fiind făr-de grijă, în nădéjdia moscalilor şi toate dobitoacele cîte au găsit pe şesul Bahluiului au luat. Şi loviră doi tătari şi în Broşténi, supt zahareao<a> moschicească, care era ca la 3.000 de cară şi era moscali cîteva sute şi tătari puţini au fost. Şi n-au vrut să sae după dînşii nici moscalii, nici donţii, zicînd că n-au ocaz. Fără cît au sărit vreo 3, 4 tîrgoveţi şi au prins doi tătari de i-au dus în curte la moscali. Ci numai Dumnezeu au ferit tîrgul Iaşii, că au
f. 272 fost ploi/ peste tot ceasul, neîncetat. Că de ar fi venit numai vreo 500 de tătari, ar fi arsu Tîrgul Iaşii, precum şi tătarîi cei prinşi au mărturisit, că pentru ploi au zăbovit de n-au venit.

Iară şi veziriul Ahmet Baltagi, spunea Maxut postélnicul, carele au fost capichehaia lui Dumitraşco vodă, au aşteptat 5 zile dupe pace, ca să vie din boiarii ţărîi cineva să i să închine. Ci n-au cutezat nimenea, că nu era de şagă. Că boiarii cum au eşit din obuz, toţi sau fugit pre munte, alţii pen codri, pe unde ş-au ştiut casele, pen bejenii. Şi într-acéle s-au fost întîmplat de au mers nişte cămilari de ai veziriului, vreo 20 de oameni şi mai bine, pentru iarba, la ţinutul Făciiului. Şi moldovénii ce era bejeniţi acolo, neştiind de pace, au dat asupra cămilelor de i-au jefuit şi pe unii i-au şi rănit.

Deci văzînd veziriul că n-au venit nimenea din boiarii ţărîi să i să pléce şi înţelegînd şi din cămilarii săi ce le-au făcut moldovénii, îndată s-au umplut de mînie şi au dat voe turcilor şi tătarălor să robască ţara; şi la iulie 16 au plecat în ţară la pradă peste tot locul.

f. 272v Dumitraşco vodă îndată după pace, mai nainte, pînă/ a nu pleca tătarîi în pradă, într-o miercuri noaptea, au eşit can pe furiş cu moscalii carii avea de aret de la Stănileşti, că-l cerea turcii la făcutul păcii, şi au plecat înainte cu slijitorii săi. Şi ş-au întîmpinat cu tătarîi drept Movila Rîbei, carii ducea robii ce apucasă din Iaşi. Şi dîndu-le război tătarălor au început a-i şi tăia. Deci văzînd tătarii aşa au lăsat şi robii şi duiumul şi au plecat fuga. Şi cu acea norocire au hălăduit săracii creştinii de robie. Iar Ţara de Jos au căzut toată la robie, care povestescu bătrînii că <au> întrecut prada ce au fost în zilele lui Vasilie vodă. Căci oamenii înţelesése de pace şi făr-de grijă eşise la

www.dacoromanica.ro

sécere şi tătarîi i-au lovit fără de véste, de au robit şi au dat foc peste tot locul. Să plătească Dumnezeu sfétnicilor lui Dumitraşco vodă; că de la ţinutul Vasluiului începînd, în jos, pînă la munţi, tot au istovit şi încă şi la ţinutul Hîrlăului au robit.

Iar Dumitraşco vodă au întrat în Iaşi, iulie 14 şi au şezut şi duminecă, pînă s-au gătit. Iar la iulie 16, viind din jos şi împăratul Moscului, trecînd pe Prut în sus, s-au rădicat şi Dumitraşco vodă cu toată casa lui şi cu o samă de boiari, sfétnici ai lui: Neculcea hatmanul, Savin Zmucilă, vel post<elnicul>, carele au luat şi toiagul cel de argint/
f. 273 şi Ştefan Luca, vel vist<iernic>, Sandul Sturza, vel stol<nic>, Rugină, vel comis, Iorga Aristarho vel uşeriu şi Gheorghie vel pitar şi alţi boernaşi, cîţ<i> au fost de casa lui şi s-au dus cu moscalii în ţara lor, trecînd Niprul pe la Chiov. Şi l-au fost aşezat moscalii pe Dumitraşco vodă la un tîrg la Harcova, despre cetatea Azacul. Şi de acolo l-au părăsit mai toţi sfétnicii lui; şi mai pe urmă l-au mutat la stoliţă, cu toată casa lui. Aşijderea şi după ducerea lui Ren gheneraliul de la Brăila, iară diavolul neiubitoriul spre neamul creştinescu şi spre sfintele bisérici îndemnat-au pe fraţii săi, o samă de lazi turci şi s-au invitat cu nişte tătari fără porunca veziriului, de au lovit pînă în zio tîrgul Galaţii. Şi au robit pre toţ<i> oamenii cîţ<i> era bejeniţi la mănăstire în Sfetii Gheorghie. Şi au spart şi mănăstirea, de au jefuit tot ce au găsit şi cu multă dobîndă s-au dus, cu robi cu tot. Iar oamenii ce au rămas pîntr-alte mănăstiri, neprădaţi, n-au mai zăbovit a şedea, temîndu-se să nu paţă asémene, ci au eşit şi s-au dus cine încătro au putut.

Décii înainte să vezi stricăciunea Galaţilor de turci, de au rămas numai piatra, iar icoanele şi toate podoabele şi odoarăle sfintelor
f. 273v mănăstiri pe unde au/ fost ascunse, toate le-au găsit. Că au săpat turcii peste tot locul şi pre toţi morţii i-au dezgropat, cercînd pentru avére. Dezgropat-au şi pe Mazepa hatmanul, fiind de curînd îngropat la Sfetii Gheorghie, de i-au ajuns oasele în ţărmurile Dunării aruncate. Şi mai scurt să zicem că n-au rămas la sfintéle mănăstiri nici clopote, nici uşă, nici un hier; şi jeţurile şi sfintele icoane le-au sfărîmat şi le-au arsu cu foc.

Iar tîrgul Bîrladul şi mai rău au păţit, că au rămas numai pajiştea. Iară oamenii n-au căzut la robie, că mai timpuriu au fugit la codri şi spre Focşani, că într-acolo n-au lovit tătarîi cu prada, fiind apele mari; şi a doa poate fi că s-au ferit şi pentru trécerea moscalilor carii să întorcea de la Brăila. Acest bine au agonisit ţărîi Dumitraşco vodă cu socoteala lui cea grabnică, de nu să va îndrepta mai de véci. Iar după un an au murit şi doamna lui şi au îngropat-o acolo la stoliţă, în bisérica cea grecească. Şi au domnit Dumitraşco vodă an p<o>1./

---

25 *ad. marginal* Dumitraşco, 7219, 1712 <sic> A // 38 *ad. marginal* Dumitraşco, 7219, 1712 <sic> A //

www.dacoromanica.ro

f. 274

AICEA SCRIEM CÎND AU VENIT CURT MEHMET PAŞA ÎN SCAUNUL ŢĂRÎI MOLDOVEI, PE URMA LUI DUMITRAŞCO VODĂ.

Acest Curt Mehmet paşa, fiind de neamul lui bosnean, pentru limba ce ştiia sîrbéşte l-au ales de la ordia turcească de l-au trimis petrecătoriu după obuzul lui Şeremet, şi ca să scoaţă şi turcii robi, pre carii, i-au fost luat moscalii, cînd s-au rădicat Dumitraşco vodă din Iaşi. Iară aicea în Iaşi era mănăstirile pline de oameni şi la mare frică căzuse. Că nici un cap de boiariu nu rămăsése. Moscalii încă să strecurase, de la turci nime nu veniia, nici de domnu ţărîi nu să sfetiia cine ar fi. Ci rămăsése un turc ce au fost beşleagă la Dumitraşco vodă, carele era de neamul lui liah; ştiia bine limba lui. Şi pe vrémea moscalilor să botezase; iar daca s-au dus moscalii din Iaşi, iarăşi s-au întors la légea lui. Şi apucase el monarhia în curtea cea domnească şi cu doi turci lazi ce scăpase de robie în beciuri, la purcesul moscalilor. Ci începuse a face nişte răutăţi pen tîrgu şi jafuri cu arapul bulucbaşa şi cu o samă de siiméni ce asculta de dînsul la ce porunciia. Şi au jefuit
f. 274v pre cîţ<i>va cu pricini./ Ci văzînd egumenii şi neguţătorii că să îngroaşe lucrul, s-au sculat cu toţii şi au mers de l-au scos din curte afară, zicînd că-l vor ucide. Şi aşa s-au potolit. Şi décii cu toţii au pus pe Cîrstea vornicul să fie cap tîrgului, pînă cînd va veni cineva de la turci.

După aceasta văzînd că nu mai vine nimenea, scris-au o carte şi au trimis doi călăraşi ca doar vor putea ajunge la ordie la veziriul, sau la Lupul vornicul. Şi au umblat călăraşii 6 zile şi n-au putut răzbi, că coprinsése tătarîi cu prada peste tot locul. Şi s-au întors fără nici o ispravă.

Iulie 21 au venit şi Curtu Mehmet paşa cu vreo 20 de turci, după ce au petrecut tabăra lui Şeremet, că au fost un paşă mazil. Şi scosése şi pe turcii cei robiţ<i> din Iaşi, de a căruia venire înţelegînd neguţ<ă>torii i-au eşit de laturea tîrgului de i s-au închinat. Deci aşezîndu-se în curtea cea domnească s-au mai bucurat oamenii, că era cu blîndéţe, măcar că oamenii tot se temea de vreo pradă. Ci văzînd şi Curtu paşa că ţara pe afară iaste turburată şi făr-de boiari, aflîndu-se numai Grigorie Bozagiul vameşul împreună cu Cîrstea vornicul şi cu
f. 275 Anastasie vor<nicul>/ le-au dat poruncă să grijască pentru tain. Ci păţiia rău despre turci, că orzu nu să afla.

Deci Curtu paşa începuse a gîndi lucruri înalte şi a să scrie la cărţi socotitoriu Ţărîi Moldovei. Şi dedése poruncă să nu iasă afară din tîrgu nimenea fără pecetluitul lui. Şi pusése pe Ştefan beiul de Orheiu, serdariu, avînd el vreo zéce slujitori pe lîngă sine. Şi-l trimitea cu turci la strajă de păziia noaptea de marginea tîrgului, la drumuri. Şi cine veniia la tîrg îi prindea de le lua caii şi armele şi altele ce găsiia mai bun. Şi încă pre unii <îi> da la închisoare de-i băniia, apoi îi sloboziia. Şi trimisése şi cărţi la ordie la veziriul, cum că să află el la scaun în Iaşi şi va strînge raiaoa de prin bejenii la loc; şi precum va fi porunca veziriului, aşa va face. De altă parte au strîns mehterii şi punea de bătea chindiia în toate zilele în curte. Şi începuse a boeri boiarii: pre

www.dacoromanica.ro

Bozagioulu, vel postélnic; pe Darie Donici hatman; pe Diani vel comis; pe Iordache med<e>l<niceriul> uşariu mare; pe Vasilie Adam agă mare; pe Nicolai neguţătoriul vameş şi capul unui fecior, al
f. 275v Iancului căpitanul,/ pîrîndu-l un turc cum că el l-au tăiat la grumazi. Şi
5 începuse a închide şi pe igumeni, zicînd că iaste porunca veziriului ca să-i trimiţă acolo. Şi după ce-i da bani, sau alte daruri, îi sloboziia.

Lucrîndu-se acéstia la Iaşi, iar Baltagi veziriul înţelegînd de Lupul Costache vornicul că iaste la Bursuci cu bejenii, îndată au făcut ferman la dînsul. Iară tătarîi tot prăda ţara pe la bejenii, pe unde afla oameni,
10 pen codri. Şi acolo la Bursuci încă în toate zilele, neîncetat, să bătea cu tătarîi. Ci poate fi că au mai avut noroc o samă de creştini să nu piară de tot. Că rînduisă veziriul nişte inicéri şi cu tătari ca de nu va veni Lupul vornicul nici pe ferman, să margă să-i spargă tabăra şi să-l dobîndească şi pe dînsul.

15 Deci vestindu-se aşa, iată peste noapte au şi ajunsu un mîrzac priiaten la Lupul vornicul, iul<ie> 21, şi i-au dat véste în taină în ce ceas va sosi fermanul de la veziriul să nu să îndoiască, ci îndată să purceagă, că apoi va peri de istov. „Şi iată că eu fiind în ceastă noapte de straje m-am furişat despre alţi tătari şi am venit de ţ-am dat ştire".

f. 276 20 Iar cînd au fost sîmbătă pe la prînzul cel mare, iată că au sosit/ şi Bechir aga, talhaciu împărăteascu, carele daca s-au apropiat de tabără i-au eşit înainte de l-au privitat cu căzută închinăciune. Şi atuncea şi tătarîi de pre dealuri carii umbla la pradă, văzînd pe Bechir aga, om împărătesc, fugiia în laturi şi conteniia cu prada. Carele daca au arătat
25 fermanul şi porunca veziriului, încredinţîndu-se, au mers cu Lupul vornicul şi Bechir aga şi cu 8 turci ce venise cu el. Şi a doua zi, duminecă, i-au făcut masă mare, de l-au ospătat împreună cu ofiţerii moschiceşti carii era cu oastea acolo; şi au mers toţi de au sărutat mîna lui Bechir aga şi ofiţerii şi Chigheci polcovnicul, veselindu-se într-
30 acea zi cu toţii. Iară luni, diisu de dimineaţă, iul<ie> 23, s-au găsit Lupul vornicul, luund cu sine şi pe Dabija păharnicul şi au purces cu Bechir aga, iară cu mare frică; mai să lăsase de viaţă. Şi sosind la ordia veziriului au numărat pre toţ<i> oamenii cîţ<i> au fost, aşezîndu-i la cortul chehaialei veziriului.

35 A doa zi au sosit şi Ioan vodă de peste Dunăre, fratele lui Nicolae vodă, carele au fost socotit de veziriul caimacam ţărîi de cînd au fost la
f. 276v Brăila şi acum era gata spre acea socoteală ca să vie la Iaşi./ Iară daca au chiematu veziriul la cort pe Lupul vornicul, el îndată au îngenu<n>chiat. Şi după multă mustrare ce l-a înfruntat pentru hainie,
40 să-i fie pomenit veziriul şi de domnie. Şi el au răspuns că nu iaste vrédnic de domnie; iară şi cine va fi domnu, nici aceluia, nici altuia nu iaste ţara bună de nimica, că au robit-o tătarîi mai de istov.

Atunce au zis veziriul, făcîndu-se că nu ştie nimica: „Cum să fie aşa?" Şi el, bată-l Dumnezeu, singur au dat ţara în pradă. Pentru care
45 zicînd Lupul vornicul că şi ordia măriei tale plină iaste de robi moldovéni, atunce îndată l-au îmbrăcat cu caftan, puindu-l caimacam,

---

8 *ad. marginal* Veziriul chiamă cu ferman pe Lupul vor<nicul> A //

www.dacoromanica.ro

răspunzîndu-i: „Iată că ţ-am dat ţara în sama ta"; şi pînă de trei ori i-au zis: „Işitu Lupul ghiozum aci", adecă: „Foarte să-ţ<i> deşchizi ochii"; şi altele. Şi după toată voroava i-au dat ferman cu ceauş ca să scoaţă robii, ori pe cîţ<i> în ordie ar găsi şi să-i ia pre toţ<i>. Şi au fost trimis veziriul pe la toate vadurile oameni împărăteşti de au scos robi de la tătari.

Iar Lupul vornicul au mers şi la cortul lui Dovlet Gherei hanul şi iară cu mai multă mustrare l-au pedepsit. Şi în vreo 5 zile ce au şezut
f. 277 acolo, scos-au ca la 2000 de robi./ Şi atunce au fost venit la veziriul şi cărţile lui Curtu Mehmet paşa, de care am pomenit mai sus.

Iar după a cincea zi au purces Lupul vornicul, împreună cu Bechir aga şi cu Mehmet efendi, iazagiul şi au sosit în Iaşi la iulie 31. Deci Curtu Mehmet paşa, în zéce zile ce au şezut în Iaşi s-au umplut de mulţi robi moscali, şi el şi turcii lui, de cei ce rămăsése flămînzi şi bolnavi pe urma oştii şi s-au dus la ţara lui.

Aicea n-am putut lăsa cuvîntul şi pentru rîndul munténilor, măcar că au fost amestecat şi Costandin vodă Basarab la socoteala moscalilor. Iară încăşi negraba şi chivernisala cea bună tréce primejdia cea rea, precum s-au văzut şi aicea. Căci Costandin vodă B<asarab> nici de cum din porunca veziriului nu s-au abătut în laturi; ci şi salahori şi cară de oaste au dat. Iar el să afla spre Tîrgovişte, aşteptînd la acea de apoi cum va eşi lucrurile daca să vor lovi oştile faţă şi cine va fi biruitoriu. Iară nu ca Dumitraşco vodă, dîntîiaş dată a să numi domnu vécinic cu feciorii lui şi a număra conacele cîte sînt pînă la Dunăre la pod. Şi de
f. 277v Bugeacul cu tătarîi nu-şi aducea aminte. Cu precum/ zice la psalom 20: „Cugetat-au sfaturi care nu le-au putut scoate la cale." Iară Basarabă numai ci gîndiia la ce să va alége lucrul şi cum au simţit că s-au lovit oştile şi s-au împăcat, într-acel ceas au trimis 8 boiari cu daruri la poarta veziriului; aşijderea şi la hanul, de ş-au îndreptat lucrurile despre toate părţile şi nu i-au căzut ţara la robie.

Măcar că au fost Thoma spătariul Cantacuzino din partea lui trimis de au mers şi la Brăila, precum am zis, iar pe urmă au mutat vina asupra Thomei spătariul cu meşterşuguită pricină cum că s-au sculat ca un viclean fără ştirea domniei şi s-au dus la moscali de au venit cu dînşii la Brăila; şi ş-au îndreptat lucrurile despre turci. Iar Thoma spătariul, după ce au eşit din Brăila au luat calea prin Ţara Munteneasc, pentru îndreptarea casei lui. Ci socotind că va cădea în cursă, au trecut în Ţara Ungurească şi de acolo au tras iar la moscali. Şi l-au miluit cu boerie graf gheneral. Iar şi Constandin vodă au cheltuit pe urmă cîteva sute de pungi cu turcii brăiléni, pînă s-au mîntuit de gîlceava lor./

f. 278 *Aicea scriem precum au căimăcănit Lupul vornicul şi cu Bechir aga al veziriului şi apoi cum au petrecut.*

După ce au mers Lupul vornicul, chiemat cu fermanul veziriului prin Bechir aga, precum s-au pomenit mai sus şi sosind acolo şi Ioan vodă terzimanul, carele era să purceagă la Iaşi, să fie caimacam. Şi spun că daca au înţeles Ioan vodă de venirea Lupului vor<nicul> l-au chiemat la cortul său şi n-au vrut să margă. Şi rău au greşit, că n-ar fi păţit pede<a>psa care i s-au întîmplat tocma cu capul, precum vei

www.dacoromanica.ro

înţélege mai jos. Că de ar fi priceput Lupul vornicul, încă el să fie poftit de la veziriul pentru Ioan vodă să fie caimacam şi i-ar fi fost mai cu ticneală, ştiind că iaste om mare de la uşa împărătească, terziman şi frate de domn şi nu i-ar fi venit nici o patimă, de nicăirea.

Ci Lupul, după ce au îmbrăcat caftan de caimacanie şi vrînd să purceagă spre Iaşi au lăsat la Poartă pe capichehaiaoa lui Dumitraşco vodă, anume Iane Criteanul şi pe Maxut postélnicul; socotind să nu
f. 278v încapă la vreun rău despre/ veziriul <aceştia> s-au fost lipit lîngă Ioan vodă, iar după ce au văzut pe Lupul vornicul la ordie, îndată l-au părăsit şi au mersu la Lupul, de au venit în ţară la casa lui. Iar Ioan vodă, văzînd aşa, cerşut-au de la Lupul vor<nicul> ca să-i dea 4 pungi de bani din ţară, zicînd ce au chieltuit la Brăila şi aiurea, viind la căimăcănia ţărîi. Ci Lupul s-au aşezat ca să trimiţă un om al său cu dînsul şi-i va da din ţară.

Daca ş-au luat Lupul vornicul zioa bună de la veziriul, viind la Bursuci cu Bechir aga şi cu Mehmet efendi ezagiul şi cu Haidar aga al hanului, pre carele apoi l-au lăsat pentru aretul taberei — că tot încă nu să potolise bine tătarîi cu prada —, aşijderea au trimis Lupul vor<nicul> la Iordache aga, ginerile lui Antiohie Jora, de l-au adus de la bejenii şi l-au trimis să fie capichehaia la poarta veziriului, cu celalalt, ce am scris mai sus şi să poarte grija pentru scosul robilor. Deci, după ce au sosit, cum am zis mai sus, iar Bechir aga s-au aşezat în curtea cea domnească. Ci făcuse atîta cheltuială cu scosul robilor şi la Poartă, fiind ţară bejenită, numai ci i-au căutat de au scos asupra bejenarilor la toate ţinuturile cîte doi lei de car; mai alăturea şi mai
f. 279 puţin./ Apoi au venit poruncă de la veziriul de au dat ţara 100 de căruţe, cîte 4 cai, scoţînd cuvînt pentru pornirea craiului şvezescu din Tighina spre ţara lui. Şi au fost trimis şi din Ţara Muntenească cîteva mii de chile de zaharea, făină şi orzu, de au şezut carăle la Ţuţora multă vréme, pînă începuse a putrezi sacii cu făină şi tot nu s-au ales nimica de acea pîine care s-au descărcat la mănăstire la Bîrnova şi apoi au dat-o la nişte cazaci zaporojani de au mîncat-o; căci craiul şvezesc îş<i> bătea joc de turci şi n-au vrut să margă.

Aicea în Iaşi au venit un agă de la ordia veziriului de au cercat la cetatea Hotinului cum iaste. Şi începusă a suna cuvîtul că era să vie un paşă la Moldova; că de domnie nu să sfetiia nime. Boiarii încă nu vrea să vie la Iaşi, văzînd că veziriul tot şedea în Gura Sărăţii. Şi cu adevărat nu era de a créde, de vréme că unii era fugiţi în Ţara Ungurească, alţii la munţi. Iar în Iaşi au fost toţ<i> tîrgoveţii acasă. Ci fiind Lupul vornicul caimacam şi cu Antiohie Jora hatmanul, că adusése caftan ca să fie şi alt boiariu caimacam, pre carele ar socoti Lupul; şi Maxut post<elnicul> să afla lîngă dînşii pentru limba turcească.

f. 279v Fost-au să dea Lupul vornicul şi vreo 60 de pungi la veziriul/ din venitul ţărîi, de iau domnii din ocnă şi din vămi. Ci alţi bani nu era, fără cît copeice şi dutce cîte de patru bani şi timfi de cei moschiceşti. Deci cu mare nevoe d-abia au strîns 12 pungi de acei bani şi au trimis

---

33 bătea] betea A // 34 *ad. marginal* Lucruri <treine> A //

www.dacoromanica.ro

la veziriul şi tot cu scădére i-au luat.Iar Costandin Muselimul, omul lui Ioan vodă terzimanul, carele au fost venit pentru bani, au şezut cîtăva vréme şi s-au dus fără bani înapoi şi încă şi înfruntat. Ci adăogîndu-se la neprieteşug una ca aceasta despre Ioan vodă, a doa şi despre veziriul căci nu i-au trimis bani buni şi mai mulţi, a treia, nu să ştie ce blestemăţie au făcut capichehaialele carii s-au numit mai sus — nu ştiu ce meşterşug vor fi făcut cu scosul robilor — şi întrînd acéstia toate în urechile veziriului, îndată au poruncit de au prins pre Ianio Criteanul, zicîndu-i: „Tu eşti cel ficlean capichehaiaoa lui Dumitraşco vodă, Cantemir oulu, hainul; ai ştiut faptele stăpînului tău şi n-ai vădit". Şi îndată au poruncit de i-au tăiat capul. Iar Iordache aga s-au priceput mai curînd şi au fugit de la ordie tocma pe Tutova, la satul socru-său, la Tomeşti. Şi au avut mare noroc că au lăsat oameni de strajă mai în urmă;
f. 280 că din loc au purces gonaşii ca să-l prinză. Şi l-au fost pripit/ acolo, în curte la Tomeşti. Ci dîndu-i véste strejarii au fugit pedestru la deal, de ş-au scutit viaţa cu pădurea. Iară caii lui cum era, aşa i-au apucat turcii gonaşii; şi într-acesta chip au scăpat de acea cumplită primejdie.

Zic unii că şi acel Bechir aga ş-au fost împutat Lupul vornicul şi cu Mehmet efendi ezagiul (că turcilor cine le poate sătura lăcomia lor); deci să-l fie adaos cu pîra şi ei la veziriul. Osebit de aceasta foarte bătea pre mulţi săraci de oameni; pe unii şi după vina lor, pe mai mulţi poate fi şi fără cale, ca să plinească poruncile (sau şi păcatul omului urmează spre osîndă). Iară încă daca-şi înmulţeşte omul şi la nepriiateni de nu-i bagă seamă şi ales cei mai putincioşi, cînd nu te gîndeşti, atunce te surpă. Care acéstea toate grămădindu-se una peste alta, mai vîrtos i-au scornit nepriiatenii cuvînt cum că au strîns şi strînge bani mulţi Lupul vor<nicul> şi va să fugă şi el, cum au fugit şi alţi boiari.

Deci într-o zi au venit de la veziriul un agă, ce-i zic Delibaş, carele
f. 280^{v} au petrecut pe un sol leşescu pînă aicea./ Ci Lupul avea mare gîlceavă de nişte tătari pentru nişte iape tătărăşti, ce s-au zis mai sus; şi acum le orînduia din ţară şi să se dea tătarălor. Ci cînd au fost la sept<emvrie> 9 i-au oprit în curte, arătîndu-le fermanul veziriului, ca să-i ducă acolo. Şi îndată au pus în fiară pe trei boiari: pe Lupul vornicul, pe Antiohie Jora şi pe Maxut post<elnicul> şi cu mare pază i-au dus la ordie. Şi nici i-au adunat cu veziriul, unde de acolo i-au pornit cu mare urgie şi i-au trecut peste Dunăre, la Varna, de i-au băgat în lăuntru, cu obezile în picioare şi cu lanţuri de grumazi. Şi era aproape să se mîntuiască de viaţă; ci norocul lor ca să mai aibă zile: de grab au trimis Costandin vodă B<asarab>, domnul muntenesc, milostenie de la sine t<a>l<eri> 300 de au dat la mai marele cetăţii şi i-au mai slăbit, de i-au scos afară la lumină, de i-au aşezat, că li se umflase limbile în gurile lor de lanţul ce avea în gît, cît de ar fi mai zăbovit nescoşi, acolo ar fi murit. Şi decii au mai şezut la pază 8 luni. Şi au fost caimacam în Iaşi 40 de zile, pînă au căzut la urgie. Iar cum au eşit de la închisoare aceşti trei boiari, să va pomeni mai jos, la a doa domnie a lui Nicolae vodă./

www.dacoromanica.ro

f. 281

AICEA SCRIEM PECUM AU VENIT LA SCAUNUL ŢĂRII EPITROP IOANN VODĂ, FRATELE CEL MAI MIC AL LUI NICOLAE VODĂ.

După rădicarea boiarilor ce s-au pomenit mai sus au rămas caimacam Bechir aga, talhaciul, de care îndată s-au mîhnit oroşanii. Una pentru acei boiari ce i-au luat în hiară, a doa că au rămas iară turcu în scaun, socotind cu acéle amestecături să nu cază vreun paşalîc la Moldova. Însă Bechir aga, a doa zi, nefiind alţi boiari, au chiemat la curte pe Gheorghie Apostol, biv vel vist<ernic> de l-au făcut caimacam, ca să poarte grijă pentru trebile ţărîi, după obiceaiu. Iar banii de unde veniia tot la Bechir aga îi strîngea. Şi au stăpînit şi el scaunul vreo 17 zile, pînă au venit Ioan vodă terzimanul, la sept<emvrie> 26. Iară Bechir aga s-au rădicat din Iaşi plin de robi; şi mîncasă şi cîţ<i>va bani. Şi s-au dus după veziriul. Dară nici el n-au păţit bine. Că schimbîndu-se veziriul Baltagiul i s-au luat tot şi căzuse şi la pedeapsă, cum iaste obiceaiul turcilor, după firea lor cea nestătătoare./

f. 281v

După ce au venit Ioann vodă la Iaşi, foarte s-au bucurat tîrgoveţii şi toată ţara, trăgînd nădéjde de domnia lui Nicolae vodă, văzînd pe frate-său sosit cu stăpînirea la scaunul Moldovei. Carele după ce s-au aşezat în curte, îndată au poruncit la toţ<i> zlotaşii pe la toate ţinuturile, să nu mai strîngă rămăşiţele şi să dea oamenilor pace, să nu<-i> mai supere. Iar tituluşul lui aşa scriia la cărţi: Ioann Mavrocordatu marele terziman al putérinicii Împărăţii şi epitrop Ţărîi Moldovei i proci.

Şi aşa, cu bîndéţe, scris-au cărţi pe la toţ<i> boiarii pe unde să afla pen bejenii, ca să vie fieştecine la locul său, fără nici o témere. Tot într-acest an la oct<omvire 7> zile, la 8 ceasuri din noapte, foarte tare s-au cutremurat pămîntul, în slava lui Dumnezeu, pînă în de doao ori. Şi huetul veniia despre răsărit./

f. 282

MOLDAVIA.

Vl<ea>to 7220, 1712. DOMNU 60. DOMNII 73. NICOLAE ALEXANDRU VODĂ, ÎNTÎIUL CU ACEST NUME, CU A DOA DOMNIE.

Vrînd a scrie a doa domnie a lui Nicolae vodă fac începére de unde au părăsit Nicolai Costin, ce-au fost logofăt mare, carele au scris domnia cea dintîi a lui Nicolae vodă. Şi au scris pînă au mersu la Galaţi şi au trecut Dunărea, mergînd la Ţarigrad. Şi acolo, părăsind, au început a scrie de domniia lui Dumitraşco vodă Cantemir.

Începînd, dar, eu a scrie de unde au lăsat dumnealui, n-am lăsat nepomenit nici céle ce s-au întîmplat şi s-au lucrat la mazilia lui

---

4 *ad. marginal* Sept<emvire> 20, 7220, 1712 A //28 *ad. marginal* 7220 A // 31 *ad. marginal* Moldavia A // 32-34 De a doua domnie a lui Nicolai Alecsandru vodă U //

www.dacoromanica.ro

Nicolae vodă, vrédnice fiind de pomenit. Şi ştiind că şi de la céle ce să văd a fi mici socoteli, pot cei înţelepţi a să folosi şi a lua lumină, am lungit istoria şi am început a scrie după ce au trecut trei ani dintr-a doa domnie a măriei sale şi am întrat întru al patrulea an.

Sosind la Ţarigrad Nicolae vodă la dechem<vrie> 25 şi mergînd drept la casele céle părinteşti ce avea la Fenar, îi era curtea deşchisă şi
f. 282v toţ<i> boerenaşii lui strînşi în toată / vrémia; şi mergea priiatenii de să împreuna în toate zilele. Trimitea şi solii ce era în Ţarigrad, pe dragomanii lor, la Nicolae vodă de-i zicea complementuri şi-l mîngîia ca să nu-ş<i> facă voia rea de acea întîmplare a maziliei.

Trimis-au şi veziriul de au chiemat pe Nicolae vodă îndată cu porunca împăratului şi pentru ca să-l mîngîie că nu era cu voia veziriului acea mazilie, precum am pomenit mai sus. Dar mai vîrtos l-au chiemat ca să-l întrébe pentru beşti despre părţile acéstia. Şi au făcut tainã, scoţind pre toţi afară şi au rămas numai amîndoi. Multe cuvinte de mîngîiere i-au zis atunce veziriul şi cum că slujba cea cu dreptate iaste cunoscută de împăratul şi să nu-ş<i> facă voia rea, că fără zăbavă i să va da domnia. După acéia l-au întrebat pentru beşti, despre părţile creştinilor, ce să aude şi ce să lucrează şi pentru oştile moschiceşti unde să află. Măcar că moscalii pînă atunce mai nici aflase bine de stricarea păcii. La această întrebăciune a veziriului, măcar că socotiia şi ştiia Nicolae vodă că răspunsurile sînt cu mare primejdie la
f. 283 o vréme ca acéia, neştiind la ce sfîrşit va veni trebile,/dar precum i-au luminat Dumnezeu mintea au răspuns la toate şi au spus ce au ştiut şi ce au socotit; care daca le-au spus veziriul împăratului spun că i-au plăcut foarte.

Împreunarea acéia a lui Nicolae vodă cu veziriul şi mai vîrtos că au făcut tainã cu dînsul (neobicinuit lucru iaste la veziriul să facă tainã cu domnii mazili) au zădărit zavistie domnilor şi celor mazili din Ţarigrad şi celor cu domnii. Şi au început a-l zavistui nu numai moldovénii, ci şi munténii şi cerca mijloace ca să-i poată strica. Care mijloc l-au şi aflat Dumitraşco vodă Cantemir, sfătuindu-se cu o samă de boiari carii nu era voitori de bine lui Nicolae vodă, adecă să trimiţă la Poartă şi să facă mare jalbă precum Nicolae vodă au făcut multe nedreptăţi în ţară şi au prădat boiarii. Şi pentru poclonul bairamului (ce era să-l dea Dumitraşco vodă, că un poclon îl didése Nicolae vodă într-un an ce au domnit) să zică că l-au luat din ţară şi l-au oprit la sine, socotind că cu acéstia vor face mare stricăciune lui Nicolae vodă: cît, una, i să va strica numele cel bun şi cu greu i să va mai scoate domnia, iar cu céialaltă socotiia că-i vor face mare pagubă şi sărăcie, ca ce are să dea
f. 283v tot/şi la mare datorie să încapă, cît să nu mai poată lua niciodată domnia. Dar, zice un cuvînt, altele sînt sfaturile oamenilor şi altele poruncéşte Dumnezeu.

Făcîndu-se primăvară au orînduit Dumitraşco vodă pe Manolache Ruset vornicul şi pe Ioan Sturza vor<nicul> şi pe Gheorghiţă

---

11 *ad. marginal* Nicolae, 7220, 1712 A // 27 *ad. marginal* Nicolae, 7212, 1712 A // 44 *ad. marginal* Dumitraşco, 7219, 1711 A / Manulache A //

www.dacoromanica.ro

păharnicul — că aceştia au priimit să facă această slujbă — şi le-au făcut izvod de pîra ce era să facă. Le-au dat şi izvod de toate veniturile ce să strînsése în domnia lui Nicolae vodă, din ţară, la care izvod doao lucruri era făcute afară din cale şi din omenie: unul că pusése împrumutarea ce luase Nicolae vodă de la boiari de doao ori şi anume, de la fieştecare ce au luat şi toată suma deosebi, al doilea pusése că au luat poclonul bairamului Nicolae vodă din ţară. Şi aşezase şi izvoadele ce era la vistierie, de banii birului ce strînsése şi trimisése la Poartă, şi au stricat unde zicea banii birului şi au scris în locul birului, ai bairamlîcului. Care izvoade au căzut toate pe mîna lui Nicolae vodă, daca au luat domnia.

Pornit-au Dumitraşco vodă pe acei boiari la Ţarigrad, zicîndu-le că
f. 284 vor lua învăţătură şi de la Iane, care era capichehaia./Carii daca au ajuns la Ţarigrad au găsit pe veziriul gata să iasă cu oştile să margă împotriva moscalilor. Au apucat boiarii de s-au împreunat cu veziriul şi au spus jalobele lor; le-au răspuns veziriul într-acea dată că vor avea dreptate. După acéia au eşit veziriul din Ţarigrad şi au mers la Daut paşa, după obiceaiul ce au cînd vor să margă la oaste; şed acolo cîteva zile ca să-şi aducă aminte şi să se grijască cu toate céle trebuitoare de călătorie şi de oştire.

Mers-au dar boiarii şi acolo de s-au împreunat cu chehaiaoa şi cu veziriul şi iar s-au jeluit de Nicolae vodă şi s-au rugat să aibă dreptate. Iară veziriul, aflînd socotélile şi ştiind că-l pîrăsc fără dreptate, le-au răspuns să margă cu ordia pînă la Odriiu şi apropiindu-se de Moldova le va lua sama; că au făcut vechil Nicolae vodă pe frate-său Ioan vodă terzimanul. S-au făcut boiarii bucuroşi şi de aceasta şi au zis că vor rămînea la Ţarigrad să se mai gătească. Şi purcegînd veziriul, ei au rămas în Ţarigrad. Şi văzînd că nimica n-au putut isprăvi şi socotind că
f. 284v de vor mérge la ordie vor isprăvi şi mai rău, cunoscînd pe/veziriul că are în drăgoste pe Nicolae vodă şi sfătuindu-se ce vor face i-au îndemnat acel Iane să dea ruca, adecă răvaş de jalbă la singur împăratul.

Şi într-o zi, venind împăratul de la Uchiudar (că mersése să se închine după obiceaiul Împărăţiei turceşti, carii merg în toate vinerile la cîte o geamie de céle mari) i-au ţinut calea boiarii şi aprinzînd o rogojină în cap au dat ruca. Spun să fie zis împăratul cătră bostangi başa: „Aceia, pre cum să văd, samînă să fie nişte telpizi, de vréme ce au aprins rogojina în cap". Lucru afară den cale şi făr-de socoteală au făcut acei boiari şi, precum să zice, cu capetele lor au vrut să joace. Că cine dă ruca la împăratul să chiamă că nu bagă samă pe veziriul, care lucru iaste de mare primejdie; că veziriul oricum ar fi, poci zice că poate tocma cu împăratul. Dar osebit şi de aceasta, a să pune în price cei mai mici cu cei mai mari iaste nebunie. Cu cel de o potrivă de să apucă cineva în price şi încă nu să poate să nu să păgubească amîndoi.

---

3 *ad. marginal* Nicolae 7219, 1711 A // 22 *ad. marginal* Nicolae, 7219, 1711 A // 29 *ad. marginal* Nicolae, 7219, 1712 <sic> A // 36 *ad. marginal* Boiarii pîrăsc pre Nicoale vodă la împăratul A //

www.dacoromanica.ro

Precum şi cînd să luptă doi ce sînt într-o vîrtute şi întîmplîndu-se de biruiaşte pre altul, dar încă şi cel ce au biruit suflă tare de osteneală şi
f. 285 slăbéşte foarte;/cu cît mai vîrtos cînd să apucă neştine în pricină cu cel mai mare şi mai putincios decît dînsul. De una ca aceasta au zis înţeleptul Sirah: „Oala şi cu căldarea nu poate să se lovească, că de să vor ciocni, iar oala să va sparge."

Asémene iaste şi pîra boiarilor cu domnii. De cîte ori au mers boiari să pîrască pre domnu mazil la Poartă, nici odată n-au putut isprăvi mai nimica. Că domnii, ori cum ar fi, au priateni oameni mari, de să pun pentru dînşii şi nu le pot strica nimica cu pîra. Aşa n-au putut strica nici lui Nicolae vodă, avînd priiateni mulţi. Că mai toţi cei cu diregătorii la Poartă îi era voitori de bine. Dară lăsînd ajutoriul omenesc, zic că-i ajuta Dumnezeu la toate trebile lui. Că multe bunătăţi făcuse în ţară la săraci şi la sfintele bisérici. Pentru acéia cei ce au mers să-l pîrască s-au întors înapoi cu ruşine, iar Nicolae vodă în scurtă vréme au luat iarăşi domnia Moldovei.

f. 285^{v} Daca au luat împăratul ruca şi au văzut jaloba acelor/boiari, au poruncit caimacamului să scoaţă pe Nicolae vodă la divan. Iară caimacamul temîndu-se să nu să dea cumva Nicolae vodă în laturi, înţelegînd de aceasta, şi să gîndească împăratul că i-au dat el ştire de au dosit, au poruncit lui ceauş başa ca să margă făr-de véste la Nicolae vodă, să nu apuce să se ascunză. Şi aflînd că iaste Nicolae vodă la casele ce avea la Arnăut-chioi, pe Bogaz, au luat şi un hasichiu de la bostangi başa; căci nu poate nime să calce casele ce sînt pe lîngă mare, fără ştirea bostangi başi. Şi aşa mergînd acolo, unde era Nicolae vodă, că să întîmplase de era la casele frăţine-său, Ioan vodă, s-au supus acolo, aproape şi au aşteptat pînă s-au deşchis poarta, vrînd să iasă un om cu treabă; şi aşa au întrat ceauş başa şi hasichiul cu taifaoa lor. Iar Nicolae vodă, prinzind véste că s-au călcat curtea şi-l caută să-l prinză au încuiat uşa odăii întru care era şi au şezut acolo. Mers-au ceauş başa. Mers-au ceauş başa şi cu hasichiul întru o odae întru care era o samă de boerenaşi şi din slugi şi au întrebat de Nicolae vodă. Ei au dat seama că nu iaste acolo. Zisu-le-au să descue şi odaia cea încuiată; iar
f. 286 ei au spus că iaste încuiată de terzimanul şi cheile sînt la dînsul./ Şi cu atîta s-au dus de acolo, luund doi boerenaşi şi doi copii din casă, pre carii i-au dus la opreala bostangiilor.

A doa zi au mers ceauş başa şi la saraiul cel de la Fenar şi iar altă cercătură n-au făcut, fără cît au întrat întru <o> odae de céle de jos şi au întrebat pe boerenaşi unde iaste Nicolae vodă şi pentru ce să dă în laturi cînd îl chiamă împăratul. Iar ei au răspuns că nu iaste acolo, nici ştiu unde iaste; şi aducîndu-i cahve şi şerbet, s-au dus cu atîta trimiţind pe vreo doi, trei boernaşi zicînd să fie zis boiarii că au pîră şi cu unii din boiarii lui Nicolae vodă.

Iară Nicolae vodă văzînd că l-au cercat noaptea la Arnăut-chioi s-au temut ori pentru ca să nu stea la pîră cu dînşii, că socotiia a fi făr-

---

11 *ad. marginal* Nicolae, 7219, 1712 <sic> A // 22 *ad. marginal* Nicolae, 7219, 1712 A // 40 *ad. marginal* Nicolae, 7219, 1712 A //

www.dacoromanica.ro

de cinste să stea cu unii ca aceia la divan şi ca să nu-i grăiască ni<s>care cuvinte împotrivă au socotit de au dat în laturi, şezînd cîteva zile tăinuit. Şi au scris cărţi la frate-său Ioan vodă la ordie şi la veziriul cum că au dat boiarii ruca la împăratul şi cum că au trimis caimacamul de l-au cercat noaptea la gazdă.

Care înţelegînd veziriul foare i-au părut rău şi au scris la
f. 286v caimacamul cu bănat zicînd că nu s-au căzut să facă una/ca acéia şi au înştiinţat şi pe împăratul de aceasta, adecă cum că au mers şi la dînsul acei boiari moldovéni cu jalbă şi le-au zis să margă cu ordia şi apropiindu-se le va lua seama; că au făcut Nicolae vodă vechil pe frate-său terzimanul şi i-au dat toate drésele ce avea şi nu s-au căzut să mai supere pe Împărăţie. Care spun să fie zis împăratul: „Daca iaste aşa, s-au căzut să margă acolo, să le ia seama veziriul".

Făcut-au şi la împăratul ruca Nicolae vodă şi au dat-o singură doamna, întru care scriia cum că şi părintele lui Nicolae vodă şi el, din copilărie au slujit cu mare dreptate Împărăţiei. Şi această pîră ce au făcut boiarii iaste mincinoasă; că numai 9 luni au domnit şi cum ar fi putut să ia doao pocloane ale bairamului?! Şi într-acele 9 luni ce au domnit, au plătit şi birul deplin şi bairamlîcul al acelui an şi balgi başlîlcurile şi miiarea şi ceara ce să dă la mutcapul împărătescu, şi toate poruncile le-au făcut deplin. Iar acéstia sînt meşterşugurile lui Dumitraşco vodă, că el are gînd să se facă hain şi să se închine moscalilor. Şi pentru ca să-i rămîie lui
f. 287 banii bairamlîcului şi alţi bani ce ia din ţară scornéşte acéste pîri./Că nici vreo strîmbătate sau tirănie, precum au pîrît acei boiari, n-au făcut. Că cînd au mers cu domnia au găsit ţara foarte slabă şi răsipită şi în cîtă vréme au domnit au început a să tocmi şi a să strînge oameni din toate părţile; care acéstia, unde iaste tirănie şi nedreptăţi, nu pot să fie.

Acéstia şi altele au scris împăratului. Şi i-au eşit răspunsul cum că în zilele împărăţiei sale nimenui strîmbătate nu s-au făcut; nu să va face nici lui strîmbătate. Au mai cercat în 2, 3 rînduri acei boiari la divanul împărătescu şi da arzuhaluri; dară alt răspuns nu le-au eşit. Carii văzînd că nici cu ruca ce-au dat, nimica n-au isprăvit şi cum că au încăput la mare primejdie, pornind pe veziriul asupra lor cu urgie, s-au întorsu în ţară cu multă groază, cît unii s-au temut a mérge pre uscat, ci au mers cu corabia pre mare. Iară carii au mers şi pe uscat s-au amestecat pentr-alţi călători, ca să nu-i cunoască nimenea.

f. 287v Ajungînd veziriul cu oştile la Obluciţă au aflat/ de hainia lui Dumitraşco vodă şi cum că au întrat moscalii în Ţara Moldovei şi cîte s-au lucrat aicea de moldovéni. Şi au socotit de au orînduit pe Ioan vodă, fratele lui Nicolae vodă, să meargă la Braila; şi au scris şi ferman la toţi lăcuitorii ţării ca să nu să potrivească lui Dumitraşco vodă, ci să fie supuş<i> şi plecaţi Împărăţiei, precum au fost. Şi au mersu Ioan vodă cu acea poruncă a veziriului şi poate să fie avut şi alte porunci. Şi au scris la unii din mazili, ce înţelesése că sînt la margine, dar n-au vrut să înţeleagă, că era umflaţi mai toţi pămînténii cu nădejdile céle deşarte. Şi cînd să ţinea că sînt scăpaţi de suptu jugul

---

14 *ad. marginal* Nicolae, 7219, 1712 <sic> A //

www.dacoromanica.ro

robiei, atunce era să cază nu numai <la> robie, ci şi la perire desăvîrşit, de nu le-ar fi ajutat iar mila lui Dumnezeu, care nu lasă pre creştini să piară desăvîrşit.

Nevoitu-s-au în tot chipul veziriul ca să nu margă această véste la împăratul, cum că s-au hainit Dumitraşco vodă, ca să nu să întristéze. Dar neputîndu-se tăinui un lucru ca acesta au aflat şi împăratul şi ş-au adus aminte de cuvintele lui Nicolae vodă ce-i scrisése în ruca, precum s-au pomenit, cum că are gînd Dumitraşco vodă să se haineascâ şi opréşte poclonul bairamlîcului şi zicea cum că i-au luat Nicolae vodă.
f. 288 Şi i-au părut rău împăratului căci au mazilit pe Nicolae vodă./ Şi ajungînd véstia aceasta la toţi, huliia pre hanul carele au fost pricina de s-au mazilit un domnu ce slujia cu dreptate Împărăţiei şi au făcut pre un hain. Şi punea la socoteală toţ<i> cum că de va rămînea Moldova pe mîna Împărăţiei nu iaste altul ca să se trimiţă domnu, fără numai iarăş<i> Nicolae vodă. Pentru acéia au îndemnat pe Nicolae vodă priiatenii să nu mai şază tăinuit, ci să şază la casa sa. Carele ştiind şi pentru frate-său Ioan vodă cum că l-au fost trimis veziriul la Brăila ca să tragă pe moldoveni să nu să haineascâ, văzînd şi îndemnările priiatenilor au eşit şi şedea la saraiul său.

Înţelegînd Ioan vodă că să întoarce veziriul, isprăvind cu moscalii céle ce au vrut, pre carii cuprinzîndu-i de toate părţile cu mulţime de oşti şi dîndu-le năvală nepărăsit, nelăsînd să le meargă în obuz nici un fel de hrană de cai, sau de oameni, le-au căutat moscalilor a cére pace, cu vărsare de sudori, cu avuţie şi cu făgăduiale că vor face toate făgăduialele turcilor, care au fost acéstia: să dea Azacul, să strice Şamar cetate şi altă cetate şi să nu lasă în Ţara Leşască oşti moschiceşti şi alte ponturi, care le
f. 288v zicem pre scurt, de vréme ce le-au scris alţii mai nainte de/mine.

Daca au trecut veziriul Dunărea şi au sosit la Cartal, acolo au mers şi Ioan vodă de s-au împreunat cu veziriul. Iar acolo au mers şi Lupul Costache vornicul şi l-au îmbrăcat cu caftan de caimacanie. Şi de acolo iar au trimis de l-au luat din Iaşi, dimpreună cu Antiohie Jora şi cu Maxut postélnicul, de i-au închis în cetatea Varnei. Şi de acolo au trimis pe Ioan vodă caimacam şi socotitoriu Ţării Moldovei, adeverindu-i cum că şi domniia să va scoate lui Nicolae vodă.

Nevoitu-s-au unii din boiari ca să aducă domnu pe Mihai vodă, făcînd magzaruri cum că toată ţara îl poftéşte domnu şi le-au trimis la Împărăţie; dar n-au putut isprăvi nimica.

Trimiţînd veziriul pe capichehaiaoa lui la împăratul cu véstia isprăvii şi a biruinţii ce făcuse împotriva moscalilor, mers-au la dînsul

---

19 *ad. marginal* Nicolae, 7219, 1712 <sic> A / *după* său *ad.* Ioan vodă, dacă au mers la Brăila au şezut pînă cînd au înţăles că vin oştile moschiceşti să o ea, şi atuncea au trecut Dunărea în ceea parte şi au mers la Măcin ear a doa zi au şi sosit moscalii şi au început a bate cetatea, care au şi luat-o pînă în trei zile, măcar că au stătut şi turcii foarte bine la războiu şi s-au apărat şi din cetate cum se cade, dar neputînd suferi focul moscalilor şi sătea, că le luase apa, a triia zi au închinat-o. Şi au dat moscalii voe turcilor să easă numai cu cît va hi pe dînşii şi cu cît or putea rădica; dar eşind turcii din cetate prin oastea moschicească, cît se depărta ceva de capite da năvală dragonii şi-i jecuia. Ear a doa zi, după ce au luat cetatea, au şi sosit trimişii cu veste cum că s-au făcut pace; şi au lăsat moscalii cetatea, precum s-au scris la domnia lui Dumitraşco vodă U //

www.dacoromanica.ro

Nicolae vodă de s-au împreunat, carele i-au spus atunce cum că va împăratul să-i ceară 50 de pungi pentru poclonul bairamlîcului ce nu l-au dat Dumitraşco vodă. Putea atunce Nicoale vodă să se dea în laturi, daca au înţeles că va să-i ceară împăratul atîţea bani; dar pusése
f. 289 gînd să nu să mai ascunză, că şi priiatenii aşa-l îndemna: /pe de-o parte nădăjduind spre mila lui Dumnezeu şi aşteptînd din zi în zi să-i scoaţă domniia Moldovei şi să-l chiiame să-l îmbrace cu caftan, precum îi scriia frate-său Ioan vodă şi alţi priateni, pe de altă parte era cuprins de mîhnire şi întristat ştiind că va să-i ceară împăratul atîţea bani. N-au trecut multe zile şi au trimis caimacamul un ciohodar la Nicolae vodă ca să-l chiiame la Poartă; care chemare măcar că Nicolae vodă o ştiia pentru ce iaste, dar nevrînd ca să <se> mai dosască s-au sculat de au mers la Poartă.

Toţ<i> au început a zice că-l chiamă să-l îmbrace cu caftan pe Nicolae vodă, că aşa să purta cuvîntul la toţi cum că de iaste să se mai trimiţă domnu creştin la Moldova nu să va trimite altul, fără Nicolae vodă. Că venisă lucrul la cumpănă să se facă paşă la Moldova şi să nu mai trimiţă domnu.

Mergînd Nicolae vodă la Poartă i-au zis caimacamul cum că porunca împăratului iaste să dea 50 de pungi de bani, poclonul bairamlîcului ce nu s-au dat; într-alt chip să nu fie. Răspuns-au Nicolae vodă cum că acel poclon l-au luat Dumitraşco vodă din ţară şi s-au dus cu banii la moscali. Dar de vréme ce iaste aşa porunca Împărăţiei va
f. 289v vinde ce are şi/ va plini cît va putea coprinde; iar cît nu va putea plini, ce va fi mila împăratului. Şi zicea Nicolae vodă că în cîtă vréme au domnit ca să nu rămîe jos nici o poruncă împărătească s-au îndatorit şi au plinit şi birul şi bairamlîcul şi toate cîte s-au dat din ţară şi au rămas plin de datorii. Că din ţară n-au apucat să ia cît au dat, domnind numai 9 luni. Spu<su>i-au caimacamul că porunca împăratului iaste să şază la opreală pînă va plini acei bani. Şi l-au întrebat unde-i iaste cu voe să şază. Şi a[illegible] poftit ca să-l orînduiască la ceauşlar Emini, fiindu-i casa aproape de casa lui Nicolae vodă. Şi de acolo au mers la casa acelui ceauş la opreală.

Văzîndu-se Nicolae vodă la opreală şi cum că-i cére atîţea bani au început a să lăsa de nădéjdea domniei. Şi dedése poruncă să-i scoaţă odoarăle şi alte lucruri ce mai rămăsése nejelojite, la vînzare. Iar pe afară între unii oameni era voroave tot de rău de Nicolae vodă, zicînd că nu va mai vedea domnia niciodată. Că nu iaste lucru prost a să da cineva în laturi cînd i-ar porunci împăratul să margă la judecată şi cum că acéstia le-au făcut cu meşteşug turcii de au scos cuvînt că vor să-i dea domnia, ca să iasă de unde era ascunsu şi să-l dobîndească în
f. 290 mîinile lor, precum /s-au şi făcut. Dară, precum zice Daniil prorocul, gîndurile oamenilor sînt toate fricoase şi cu greşală cugetele lor. Altele gîndia oamenii şi altele era orînduite de la Dumnezeu să se facă. Că într-acéle zile ce era închis Nicolae vodă, iată au sosit la împăratul

---

1 *ad. marginal* Nicolae, 7219, 1712 A // 10 *ad. marginal* Nicolae, 7219, 1712 A // 25 *ad. marginal* Nicolae, 7219, 1712 A // 45 *ad. marginal* Nicolae, 7220, 1712 A /

www.dacoromanica.ro

talhîş de la veziriul, carele îl trimisése cu sfatul tuturor paşilor de la ordie, întru carele scriia să trimiţă domnu la Moldova pe Nicolae vodă, că altul nu iaste de trimis domnu că şi Împărăţiei iaste credincios şi ţara îl va; şi cîte l-au pîrît acei trimişi de beiul cel hain au fost toate minciuni. Şi să-l trimiţă fără zăbavă ca să strîngă raiaoa şi să caute de poruncile Împărăţiei.

Care talhîş, dacă au mers la împăratul şi socotind şi împăratul că cu adevărat nu era altul de domnie, că ceilalţi domni ce era mazili în Ţarigrad avea toţi cîte o pricină: Antiohie vodă era frate cu Dumitraşco vodă, hainul; Mihai vodă avea nume că era să fugă la moscali şi au adus oşti moschiceşti în ţară, de au luat pe o samă de şvezi de la Cernăuţ<i>; Costandin Duca vodă avea nume că au adus pe léşi de au omorît pe un capigi baş împărătesc, ci au socotit să dea domniia iară lui Nicolae vodă. Şi au trimis de au întrebat pe muftiul de iaste
f. 290v obiceaiu să se/dea cuca la domni de la împăratul, nefiind veziriul acolo.

Iară muftiul fiind priiaten lui Nicolae vodă şi cu tată-său, Exaporiton, au răspuns împăratului că şi cuca să se dea să cade şi a să zăbovi trimisul domnului la Moldova nu iaste bine şi să cade ca un ceauş mai nainte să-i dea domnia şi să-l pornească spre ţară, zicînd şi alte laude pentru Nicolae vodă. Atunce au trimis şi împăratul de l-au adus, de unde era închis, ca să-l îmbrace cu caftan de domnie.

„Nu sînt sfaturile méle ca sfaturile voastre, nici căile méle ca căile voastre. Ci precum iaste depărtat ceriul de pămînt, aşa sînt depărtate sfaturile méle de sfaturile voastre şi gîndurile méle de gîndurile voastre", zice Dumnezeu prin Isaia prorocul. Şi într-alt loc iarăş<i> zice: „Dumnezeu ceartă şi iarăşi tămăduiaşte". Pentru acéia toţ<i> înţelepţii şi dascălii ne învaţă, nici să ne prea bucurăm cînd vedem toate trebile că să fac pe voia noastră, nici să ne prea întristăm cînd nu urmează céle ce vom dupe pofta noastră. Cînd să afla Nicolae vodă la acea mai mare întristare, pierzînd nădéjdea de a mai lua domnia, cuprins de multă voe rea pentru închisoare, înspăimat că nu va putea plini, cu tot ce avea, acéle 50 de pungi ce-i cerea împăratul şi făr-de
f. 291 nădéjde, din bogată mila lui Dumnezeu, carele/nu tréce rugăciunile ale celor ce să tem de dînsul şi dă plată făcătorilor de bunătăţi nu numai în céia lume, ci şi într-aceasta, s-au dăruit lui Nicolae vodă toate céle bune şi dorite. Şi din închisoare s-au scos şi domnia i s-au dat şi acéle 50 de pungi le-au lăsat. Şi nu iaste de mirat de i-au trimis Dumnezeu şi oarece întristare cu acea închisoare: poate fi greşit ceva ca un om. Că nimenea nu iaste în lume şi să nu greşască şi pentru greşalele lui să-i fie trimis Dumnezeu acea întristare.

Că la luna lui septe<m>vrie în 25 au chemat împăratul pe Nicolae vodă să îmbrace caftan de domnie. Şi mergînd la saraiul împărătesc, îmbrăcîndu-l cu caftan şi dîndu-i cuca, iaste obiceaiu, cînd merg domnii să sărute poala, sau pămîntul împăratului, atunce zic împăraţii

---

17 *ad. marginal* Nicolae, 7220, 1712 A // 42 *ad. marginal* Nicolae, 7220, 1712 A //

www.dacoromanica.ro

domnilor, prin mijlocul vezirilor, cîteva porunci. După acéia le zic şi cu laudă, de nu vor face aşa. Iar lui Nicolae vodă i-au zis într-acesta chip: „Iată, că iarăşi te-am miluit cu domnia Moldovei. Să cauţ<i> iarăş<i> să ne slujeşti cu dreptate". Şi aşa s-au întors la gazdă cu alai mare şi frumos, cum să cade.

f. 291v Îndată după ce au îmbrăcat caftan Nicolae vodă, încă pînă/a nu veni sangeacul de la Poartă, au învăţat să scrie cărţi în ţară. Şi avea gînd să orînduiască caimacami pe Lupul Costache vornicul şi pe Antiohie Jora; că nu ştiia că s-au trimis caimacam de veziriul Ioan vodă, şi acei boiari au căzut la urgie. Dar într-acel ceas au sosit cărţi din ţară, de la Ioan vodă, înştiinţînd de toate acéstia, cumcă au trimis veziriul de au luat pe Lupul vor<nicul> şi pe Antohie Jora şi pe Maxut postélnicul şi era să le tae capetele şi cum că au pus nevoinţă de i-au mîntuit dintr-acea primejdie. Dar n-au putut să-i scoaţă de tot şi i-au trimis veziriul de i-au închis la Varna. Scris-au Nicolae vodă într-acesta chip: „Iubite frate, îţ<i> mulţemim foarte căci ai pus nevoinţă de n-ai lăsat să piară acei boiari. Vei avea de la Dumnezeu plată şi de la noi mulţemită".

Au scris şi la Ioan Buhuş, biv vel log<ofăt> şi la Gavriil Milescul, vor<nic>, ca să fie împreună cu frate-său Ioan vodă, să poarte grija de trebile ţărîi. Scris-au cărţi şi la toţ<i> lăcuitorii ca să iasă din bejenii şi să se aşaze pe la casele sale şi să n-aibă nici o témere despre nimenea.

f. 292 Scris-au şi la boiarii carii vor fi pribegit, ştiindu-se/ vinovaţi căci au mers de l-au pîrît la Ţarigrad, să nu să teamă, că i-au ertat pe toţ<i>, ci să margă pe la casele lor şi cum că îi va avea pre toţi în dragoste, zicînd că céle trecute le-au dat uitării. Scris-au şi la cei ce vor fi făcut niscare greşale împotriva turcilor, cînd era moscalii în ţară, adeverindu-le că nu vor avea nici o nevoe. Făcuse voia rea Nicolae vodă pentru acei boiari ce-i trimisése veziriul la Varna. Dar avea nădéjde că împreunîndu-se cu veziriul pe drum — că să pornise de mergea spre Ţarigrad şi socotiia să-l întimpene dincoace de Odrii, precum s-au şi întîmplat — şi acolo avea gînd să se roage veziriului ca să-i iarte şi să trimiţă să-i scoaţă de la închisoare şi să-i aducă cu sine în ţară.

Venitu-i-au lui Nicolae vodă sangeacul de la Poartă, iară cu alai şi cu obiciuita ţeremonie. Şi avînd poruncă ca să purceazâ fără zăbavă, au început a să găti de céle ce sînt trebuitoare la călătorie. La octom<vrie> 10 zile au purces Nicolae vodă din Ţarigrad; şi mergînd pe drum se întîlniia cu paşii ce veniia de la oaste şi împreunîndu-se cu dînşii făcea voroavă şi-i arăta toţ<i> multă dragoste, grăindu-i cuvinte dulci şi arătînd că le părea bine căci mérge domnu. Iar daca s-au apropiat de

f. 292v Odriiu, înţelegînd că nu iaste/departe, n-au vrut să margă, pentru zăbava şi mai multa chieltuială. Pentru acéia de la oraşul Havsa au purces sprinten, făr-de agarlîc, la 4 ceasuri din noapte şi tăind de curmeziş i s-au făcut zio dincoace de Odrii, la satul Derventchioi. De

---

15 *ad. marginal* Nicolae, 7220, 1712 A // 38 *ad. marginal* Nicolae, 7220, 1712 A //

www.dacoromanica.ro

acolo mergînd la un sat, ce să chiamă Vacşilă, au sosit seara şi veziriul acolo şi hanul Dovlet Gherei şi au mers Nicolae vodă de s-au împreunat cu amîndoi şi l-au priimit cu dragoste, arătîndu-i mare prieteşug; că veziriul era priiaten încă cu răposatul Alexandru Exaporitul, tatăl lui Nicolae vodă. Hanul iarăş<i>, ştiindu-se că au fost pricina maziliei lui Nicolae vodă, ori că s-au căit de ce au făcut, hainindu-se ciracul lui, Dumitraşco vodă, ori că-i era şi milă, făcîndu-i atîta pagubă, i-au arătat multă dragoste şi prieteşug.

Acéste lucruri, dragostea şi prieteşugul, la creştini să dau fieştecărui om, de la cel mai mare la cel mai mic şi mai de jos. Dar la turci iaste lucru mare cînd arată unui creştin, măcar să fie şi domnu, nişte oameni mari ca aceia, han şi vezir, dragoste şi prieteşug; că la Împărăţiia Turcească iaste multă mărire şi o numesc dumnezeire pre pămînt. Îmbrăcatu-l-au veziriul cu caftan, fiind şi hanul acolo, dar
f. 293 n-au cheltuit la amîndoao porţile nici o sută de lei,/ puind pricină că iaste în drum şi au purces degrab. Şi cu făgăduinţă numai au potolit lăcomia turcilor cea nesăţioasă.

Rugămintea cea dintîi ce au făcut Nicolae vodă cu veziriul au fost ca să sloboază pre acei trei boiari, ce să trimisése la Varna. Dar au răspuns veziriul că nu să poate, că au făcut ştire împăratului pentru dînşii şi trebuie iar cu ştirea împăratului să-i sloboază. Numai s-au adeverit că mergînd la împăratul îi va spune şi va trimite de-i va scoate. Dar n-au ajuns la împăratul acel vezir, Baltagi Mehmet paşa. Ci mergînd la Odriiu au trimis împăratul de l-au mazilit şi luundu-i toată avéria, l-au trimis la închisoare şi puţin au lipsit să şi-l şi omoară. Că-l pîrîse hanul şi craiul şvezesc la împăratul cum că ar fi putut să ia la robie pre toţ<i> moscalii şi cu ţariul lor, cu cîte puteri avea şi la ce slăbiciune şi strimtoare au fost ajuns, de n-ar fi lăcomit să ia mulţi galbeni şi să facă pace cu dînşii. Şi în locul lui au făcut vezir pe Iusuf paşa.

Purcepînd de acolo Nicolae vodă l-au întîmpinat cărţi de la Ioan vodă şi de la boiarii ce era caimacami, scriind cum că nu vor să iasă oamenii din bejenii; unii temîndu-se pentru datoriile turcilor, alţii pentru jafurile ce făcuse turcilor cînd veniia moscalii în ţară şi pentru
f. 293v oastea lui voevoda Chievschii cum că au întrat/în ţară şi sau aşezat de la Orheiu pînă la Hotin. Care înţelegînd Nicolae vodă au trimis pe uşeriul cel mare la Poartă, scriind la capichehaiale să silească să scoată fermanuri împărăteşti pentru toate pricinile ce s-au pomenit, să n-aibă nevoe pămînténii nici pentru jafurile ce s-au făcut turcilor pe vrémia moscalilor, nici pentru datorii şi pentru oastea cea leşască, ca să se rădice din ţară. Care fermanuri toate s-au scos şi s-au adus la Nicolae vodă, precum au pohtit. Şi scriia, pentru céle ce să va fi lucrat pe vrémia oştirii, nimenea să nu supere raiaoa şi datornicii să păsuiască pe oameni pînă în trei luni. Şi pentru rădicatul oştii leşeşti, numai acel ferman n-au vrut să-l arate, socotind a nu fi vréme.

---

4 *ad. marginal* Nicolae, 7219, 1712 <sic> A //31 *ad. marginal* Nicolae, 7219, 1712 <sic> A //

www.dacoromanica.ro

Daca au trecut Nicolae vodă muntele, au trimis la Costandin vodă Basarab, domnul muntenescu, pe Manolache aga, scriindu-i şi făcîndu-i ştire cum că din mila lui Dumnezeu şi a împăratului i s-au dat domnia Moldovei. Şi i-au trimis şi puţindéle daruri: un ceasornic de aur, panzehuri şi tenzuhuri, de care şi Basarabă vodă, după ce au venit în Iaşi i-au trimis cărţi, bucurîndu-se căci i s-au dat domnia. Şi i-au trimis şi nişte călimări de argint, dar./

f. 294 La octom<vrie> 29 au sosit Nicolae vodă la Dunăre; şi trecînd la Galaţi nimeni din boiarii ţării nu i-au eşit înainte, fiind boiarii răsipiţi: unii pribégi, alţii cu bejeniile spre munte. Şi încă nici conacele nu era grijite bine, măcar că pentru conace au trimis înainte pe Iamandache Suţo, biv cămînar, la toate conacele cîte t<a>l<eri> 50, pînă în Scîntée şi s-au cumpărat de ce au trebuit. Care nici un domnu aceasta n-au făcut, să vie spre ţară şi să-şi cumpere conace cu banii săi. Mare jale şi durére la inimă avea Nicolae vodă daca au purces din Galaţi spre Iaşi, văzînd ţara, cu un an mai nainte o lăsasă tocmită şi îmbivşugată, nu numai robită şi pustiită de oameni, ci şi casele şi biséricile răsipite şi arse. Şi ofta de la inimă văzînd pe ticăloşii pămînténi, ce scăpase din robie, goli, lipsiţi şi despărţiţi bărbaţ<i> de fămei, părinţi de feciori şi fraţ<i> de surori, carii în toate zilele şi la toate conacele veniia şi cădea la domnu cu lacrămi, tînguindu-se şi jeluind de pradă şi de robie ce li s-au făcut. De carii făcîndu-i-să milă îi mîngîia cu cuvinte bune, adeverindu-le cum că, cu ajutoriul lui Dumnezeu, cît va putea va sili pentru scosul robilor şi pentru odihna lor.

f. 294^{v} Purces-au Ioan vodă ca să-i iasă înainte. Şi trecînd de Vasluiu/şi apa Bîrladului, drept Baba Rea, s-au împreunat cu Nicolae vodă. Şi daca s-au apropiat, i-au trimis un cal turcesc cu podoabe frumoase, pre carele încălecînd au mers şi au descălecat unde-l aştepta Nicolae vodă. Şi acolo împreunîndu-se s-au îmbrăţişat şi s-au sărutat. După acéia, încălecînd, mergea alăturea, vorovind amîndoi.

Iar la noem<vrie> 8 au întrat Nicolae vodă în Iaşi cu alai şi cu pompă domnească. Şi mergînd la sfetii Nicolae i-au cetit molitva de domnie Pahomie, episcopul de Roman, făcînd rugăciune la atotputérnicul Dumnezeu ca să-l întărească cu ajutoriul cel de sus. Şi eşind din bisérică au mers la curte şi stînd în divanul cel mare s-au cetit fermanul cel de domnie; că bărat încă nu să scosése. După acéia, sezînd în scaun, au mers toţi de i-au sărutat poala, urîndu-i să domnească cu pace, întru mulţi ani. Şi trecînd cîteva zile au împărţit toate boeriile; şi făcînd masă mare i-au ospătat pre toţ<i>, la care au şezut şi Ioan vodă. Şi foarte s-au veselit întru acea zi toată curtea, sculîndu-se boiarii de au jucatu în casa cea mare. Şi după aceasta au

f. 295 dăruit Nicolae vodă tuturor boiarilor/cîte un postav şi cîte un atlaz şi altora cîte un postav. După acéia n-au zăbovit Ioan vodă şi au purces în cai de olac la Ţarigrad, grăbindu-se să meargă la Poartă. Şi iar au mai scris cărţi la boiarii ce era pribégi, adeverindu-se cu jurămînt că pre

---

1 *ad. marginal* Nicolae, 7220, 1712 A // 14 *ad. marginal* Nicolae, 7220, 1712 A // 31 *ad. marginal* Nicolae, 7220, 1712 A //

www.dacoromanica.ro

carii i-au greşit, i-au ertat şi să vie fără nici o témere în ţară. Şi le adeveriia şi pentru alte gîlcevi şi pentru datorii că nu vor avea nici un supăr şi cum că vor avea de la domnia sa cinste şi căutare. Carii ştiindu-l din domnia dintîi că iaste stătătoriu la cuvînt s-au încredinţat şi au venit toţ<i>. După acéia au pus mare nevoinţă pentru scosul robilor şi au orînduit oameni de au mers cu fermanul ce-l scosése de la Împărăţie, ca unde vor găsi moldovéni robiţ<i> să fie volnici să-i ia. Scos-au şi de la hanul iarlîm asémene cu fermanul şi au dat şi siiméni hăneşti ca să margă împreună cu oamenii cei domneşti să umble prin Bugeac, pe la Chilia, pe la Smil şi la Brăila şi pe unde găsiia robi,
f. 295v bărbaţ<i>, fămei, copii îi lua şi-i trimitea/în ţară. Şi să scotea sute de oameni şi de mueri şi féte şi copii mici şi-i aducea înaintea domnului şi porunciia de li să făcea îmbrăcăminte şi aşa-i trimitea pe la casele lor.

Măcar ca la purcesul lui Ioan vodă i-au adus aminte şi s-au rugat, mergînd la Ţarigrad, să pue nevoinţă la Poartă pentru slobozitul boiarilor de la Varna, dară încă şi cînd au socotit că iaste ajuns în Ţarigrad i-au mai scris cărţi pentru aceasta. Aşijderea au scris şi la capichehaiale ca să silească să facă ispravă pentru acei boiari. Dar întîmplîndu-se schimbare veziriul n-au putut face ispravă în grab.

Măcar că era pe atuncea Dovlet Gherei hanul mare şi putincios, văzînd că are trécere mare la Împărăţie, dar scriindu-i Nicolae vodă cu rugăminte şi trimiţindu-i şi oarece poclon au făcut toate pe voia lui Nicolae vodă, dînd tare poruncă şi pentru scosul robilor şi pentru ca să gonească tătarîi din ţară, carii întrase cu vite pînă aproape de Iaşi şi făcea mari supărări şi năpăşti pămînténilor; şi alte gîlcevi ce avea nohaii cu ţara, toate le-au potolit, arătîndu-se cu dragoste şi cu priinţă lui Nicolae vodă. Scris-au hanului, pentru Nicolae vodă, şi
f. 296 musaipii/împăratului: silihtar aga şi ciohodat aga şi rechiptar aga, ca să-l aibă în dragoste, căce şi el şi părinţii lui s-au socotit vrédnici a avea căutare şi cinste de la Împărăţie. Care daca au cetit hanul spun să fie zis: „Noi şi pînă a nu veni acéste cărţi l-am avut în dragoste pe Nicolae vodă; iar de acum, scriindu-ne aceşti fii ai noştri, îi vom avea şi în mai multă dragoste." Şi aşa, precum am zis, de cîte îl poftiia, toate îi făcea pe voe. Şi au lipsit şi supărările céle multe ce făcea tătarîi pămînténilor.

Iusuf paşa veziriul, care stătuse în locul lui Mehmet paşa Baltagiul, încă-l avea în dragoste şi-i scriia adése mectupuri; dar nu aşa cu mărire, precum scriu alţi veziri, ci foarte cu blîndéţe, ca cum ar scrie la un priiaten, numindu-l priiaten şi voitoriu de bine Împărăţiei. Care tituluşuri nu sînt obicinuite a să da domnilor creştini, nici le-au scris vreodată acéste cuvinte la vréun domnu alt veziriu. Şi-l poftiia pe
f. 296v Nicolae vodă ca să-i trimiţă veşti din părţile/céle de sus. Şi nu numai veşti, ci şi sfat cerea de la Nicolae vodă, zicîndu-i să-i scrie ce ar şti şi ce ar socoti că iaste pentru folosul Împărăţiei, că-l créde împăratul, ştiind că nu scrie minciuni.

---

23 *ad. marginal* Nicolae, 7220, 1712 A // 27 *ad. marginal* Nicolae, 7220, 1712 A //

www.dacoromanica.ro

Dar lui Nicolae vodă foarte-i era cu greu a răspunde la acéstia; că de o parte cunoştea pe veziriul că era poftitoriu de pace, pe de altă parte vedea pe hanul şi pe craiul şvezescu că umblă cu feliuri de feliuri de meşteşuguri ca să strice pacea care aşezase cu moscalii, scriind la Poartă multe minciuni: cum că moscalii nu să ţin de cuvînt, nici fac céle adeverite, că nu scot oştile ce au în Ţara Leşască şi cum că să pogoară şi alte oşti moschiceşti, şi alte minciuni ca să îndemnéze pe împăratul să rădice oaste asupra Moscalului. Şi muftiul ce era într-acea vréme, Ebezade efendi, încă au scris la Nicolae vodă mectup şi-i da tituluşuri foarte de cinste, care şi aceasta iaste lucru neobicinuit la turci; că muftiul nu scrie carte niciodată la vreun creştin, măcar de ar fi domnu cît de mare. Să mira şi Nicoale vodă de atîta socotinţă ce-i da
f. 297 stăpînii, dar nu să înălţa cu firea nimica pentru acéstia, ci cu/smerire zicea: „Acéstea sînt vînt şi fum; Dumnezeul mieu, la tine-mi iaste toată nădéjdea."

De multe ori, cînd îl lăuda vreun boiariu pentru vreo treabă cum că au chivernisit-o bine şi-i zicea aceasta: „Cu înţelepciunea măriei tale s-au făcut", răspundea cuvintele proroculuí David: „Eu sînt viiarme şi nu om"; mila lui Dumnezeu isprăvéşte toate céle bune.

Foarte cu greu era lui Nicolae vodă a plini poruncile împărăteşti, fiind ţara prădată şi robită. Şi de altă parte întrase oastea lui Haliţchii, de să aşezase în ţară pe ernatec, precum s-au zis. Pe de altă parte, la ţinutul Orheiului luase cîteva sate un Studinschii, liah şi un Geaun bei, tătar, carii aceştea, aflînd vréme, după ce s-au dus moscalii, mergînd la Poartă şi spuind multe minciuni au luat ferman ca să stăpînească acel loc. Pentru care lucru, măcar că scosése Nicolae vodă ferman să se ia iarăşi înapoi acel loc, să fie al ţărîi, cum au fost şi mai nainte, dar văzînd că nu dă vrémia îndemînă, n-au vrut să-l arate. Că acel
f. 297^{v} Studinschiii şi cu Geaun au fost isprăvit cu mijlocul/hanului. Hanul, fiind putincios pe acea vréme, s-au temut Nicolae vodă a mai pomeni ceva, ci ţinea fermanul aşteptînd vréme ca să-l poată sluji.

Avea ferman şi pentru scosul oşténilor lui Haliţchii şi l-au trimis la Cara Mehmet paşa, serascheriul de Tighina, carele să şi apucasă ca să plinească porunca şi să scoaţă léşii din ţară. Dar rădicîndu-l de la Tighina şi trimiţînd pe Ismail paşa serascheriu, nimica nu s-au isprăvit. Că Ismail paşa nu numai că nu i-au scos pe oşteni din ţară, ci le-au dat voe să şi ernéze, veghind voe craiului şveţescu. Că să purta cuvîntul, cîţ<i> veziri şi paşi să mazilesc, tot pentru voia craiului şvezescu îi schimbă Împărăţia şi să temea de dînsul paşii. Scris-au şi craiul şvezescu la Nicolae vodă, poftindu-l ca să lasă oastea leşască să ernéze în Moldova şi nu vor face nici o supărare lăcuitorilor, că şi hrana lor şi a cailor îş<i> vor cumpăra cu bani; numai cîte puţintel fîn să se dea acelor ce n-au prilej. Răspunsu-le-au şi Nicolae vodă cum că ţara iaste a împăratului şi au dat ferman să iasă oşténii din ţară afară şi cum va
f. 298 putea să dea voe să între oşténii în raiaoa împăratului?/ Trebue întîi să

---

20 *ad. marginal* Nicolae, 7221, 1712 A // 40 *ad. marginal* Nicolae, 7220, 1712 A //

www.dacoromanica.ro

dea ştire Împărăţiei şi precum va veni poruncă, aşa să se facă. Dar n-au aşteptat pînă le va mérge răspunsul, ci îndată au trimis ordinanţ la toţi oştenii leşi, lipcani, cazaci, să se rădice să margă să ernéze unde le va plăcea la Moldova. Văzînd şi Nicolae vodă că s-au apropiat de Iaşi şi trag spre ţinutul Suceavei şi a Romanului, neputînd ca să-i goneascâ, au poftit pre căpeteniile lor ca să nu să împrăştiiaze, aşa, fieştecum, ci să se aşaze precum îi vor orîndui boiarii ce să trimisése cu acea treabă.

Deci ei, daca s-au văzut volnici în ţară, n-au mai aşteptat să-i orînduiascâ, ci s-au împrăştiiat precum le-au fost voia şi s-au umplut toată ţara de sus şi pînă la Roman. Şi nu numai fîn, ci şi grăunţe şi de mîncare şi de băut lua de la pămînténi. Şi încă cei ce să pusése pe la Hotin şi pe la Cernăuţ<i> aruncasă şi untavă, precum zic ei, şi lua bani de la oameni, de cal cîte <un leu> într-o lună şi făcea mari supărări şi răutăţi pămînténilor. Şi au început a veni de toate părţile jalbe la
f. 298v Nicolae vodă de răutăţile ce fac léşii, că bat, căznescu,/omoară pre oameni şi-şi rîd de fămeile oamenilor şi de féte şi jefuesc nu numai de pin casă, ci şi pre călători. De cîte ori veniia jalobe pentru răutăţile ce fac oştenii, de toate ori trimitea Nicolae vodă la razidentul craiului şvezescu de-i spunea de toate şi-l poftiia ca să scrie la ministrii craiului să scoată vreo poruncă la acei oşténi ca să nu mai facă acel <fel> de răutăţi şi totdeauna trimitea razidentul, dar nimica nu să isprăviia . Scris-au şi la craiul şvezescu şi să ruga, să trimiţă să cérte pe acei făcători de rău şi să le dea poruncă să nu mai facă supărări şi răutăţi oamenilor. Şi nici o ispravă nu veniia, fără numai adeverinţă cum că va trimite de va lua seama şi va face certare acelor făcători de réle.

Trimis-au craiul şi o carte ce să chiamă manifest, întru care porunciia oşténilor să nu facă nimica afară din cale, dară nici dintr-acela nici un folos n-au fost; că ei făcea mai multă răutăţi. Mare urgie dumnezeiască era pe lăcuitorii ţărîi ematecul acelor oşténi. Care văzînd
f. 299 Nicolae vodă că de aiurea/n-are leac, măcar că era lucru de primejdie, dar pentru folosul de obşte, nesocotind primejdia sa, au scris cu mare jalobă la Poartă de toate răotăţile oşténilor ce fac în ţară. Şi acea jalobă au mers la mîinile împăratului şi îndată, milostivindu-se, au trimis hatişerif groaznic la Ismail, paşa de Tighina, ca să scoată pe toţ<i> oştenii din Ţara Moldovei, că de nu-i va scoate nu va fi bine de dînsul.

Daca au mers hatişeriful împărătescu la paşa şi au aflat şi craiul şvezescu şi voevoda Chievschii s-au mîniat pe Nicolae vodă şi foarte bănuia pentru jalba ce-au făcut la Împărăţie. Deci măcar că paşii era făr-de voe aceasta, dar îi căuta a plini porunca, fiind cu hatişerif. Şi au început a zice şvezilor şi lui voevoda Chievschii să trimiţă să rădice pe oşténi de la Moldova, după porunca Împărăţiei. Dar ei cu poveşti şi cu pricini au tot delungat vréme, pînă s-au făcut primăvară. Şi atunce s-au rădicat léşii şi lipcanii şi cazacii, fiind reimentar peste toată oastea Gruginschii, starostele Ravschii şi au întrat în Ţara Leşască, de au
f. 299v început a prăda/satele hatmanului Sinavschii. Întîi au dat năvală la casa lui Costandin Turculeţ, biv vel medel<nicer>, care era moldovean şi

---

4 *ad. marginal* Nicolae, 1712 A / 18 *ad. marginal* Nicolae, 7220, 1712 A //

www.dacoromanica.ro

slujiia recipospolitei, polcovnic. Şi prinzind véste au apucat de au fugit şi au scăpat. De acolo au mers la Sneatin şi s-au nevoit să facă pe drăganii ce era în lăuntru să închine zamca. Dar nimica n-au isprăvit, răspunzîndu-le că să vor bate pînă vor peri toţi şi nu o vor închina. Iar daca au trecut Gruginschii cu oastea au eşit drăganii din zamcă şi s-au tras spre Stanislav, unde mai era oaste şi drăgani mai mulţi şi cîteva tunuri. Iar Gruginschii s-au învîrtit pe acolo cîteva zile, prădînd şi jefuind satele lui Sinavschii, pînă ce au trimis şi hatmanul cîteva steaguri cu un reimentar asupra lor. De care prinzind véste Gruginschii, s-au tras spre apa Nistrului şi au început a trece dincoace. Şi ajungîndu-i gonacii, au apucat o samă de agarlîc şi i-au luat pre toţ<i>. Iar Gruginschii cu oastea sa au venit iarăşi în ţară.

După acéia, daca s-au mai odihnit oastea şi caii, gătindu-se şi mai bine, au luat şi oastea ce mai rămăsése în ţară cu un Zagvoischii strajnic şi luund şi pe ceialalţi cazaci cu asaulul lor, anume Mirovici, f. 300 au întrat/ cu oaste mai grea iar în Ţara Leşască, avînd gînd să răzbată în sus, pînă la Pomeranie, să se împreune cu craiul Stanislav şi cu Cras gheneral, ce era cu oşti şvezeşti acolo şi să ia pe craiul Stanislav să-l ducă cu oşti şi să-l pue craiu în Ţara Leşască.

Început-au a să îngloti acea oaste, dac-au intrat în Ţara Leşască. Că mergea mulţi la Gruginschii de-i scriia la steaguri, cît s-au făcut ca la 20.000 de oameni, toţ<i> înarmaţi, carii prădînd pe unde mergea, au ajuns pînă supt Varşav. Şi atîta s-au îngrozit cetăţénii, cît şedea cu porţile tot încuiate. Şi scriia în gazeturi că au acea groază ce au avut troaditénii cînd au văzut pe greci supt zidurile Troadei şi rîmlénii cînd ştiia pre Anibal lîngă porţile Rîmului.

Trimis-au şi hatmanul Sinavschii în preajma lor oaste Cvarţana şi alte steaguri mai sprintene, dar nu să cuteza să le dea război, ci aştepta să-i dobîndească la vreo strîmtoare şi acolo să le dea năvală. Mers-au dară Gruginschii cu oastea în sus pînă aproape de Toruni. Şi acolo, dînd peste nişte moscali ce fusése la ernatecu, i-au lovit fără véste şi pe mulţi au stricat. Dar fiind mai nainte şi alte oşti moschiceşti şi f. 300v prinzind/ véste au încălecat cu toţii şi au mersu asupra lui Gruginschii şi dîndu-le război i-au înfrînt şi au început a fugi. Iar moscalii s-au luat după dînşii a-i goni. Şi văzind Gruginschii că-i gonesc ş-au strîns toată oastea şi au început a-i tocmi ca să se bată. Prinzind de véste aceasta şi oastea hatmanului, carele mergea tot după dînşii, le-au dat război tare de napoi. Şi aşa puindu-i la mijloc şi dîndu-le război de doao părţi îndată un polcovnic ce-i zicea Soltic s-au închinat cu steagurile ce era supt ascultarea lui. Văzînd aceasta Gruginschii s-au spăimîntat şi au plecat fuga. Asémene au făcut şi alte capete; iar cîţ<i> au rămas au început a-i tăia şi a-i şpîrcui şi pre unii au prins şi vii. Iară cei ce au scăpat, unii prin Silezie şi prin Ţara Ungurească, alţii şi prin Ţara Leşască, strecurîndu-se, au venit de au întrat iarăş<i> în ţară şi au apucat a face obiciuitele răutăţi pămînténilor.

---

1 *ad. marginal* Lucruri streine A // 35 *ad. marginal* Lucruri streine A //

www.dacoromanica.ro

Măcar că avea Nicolae vodă grije multă de toate părţile, că totdeauna să lăuda léşii că vor tréce şi vor lovi pe aceştea ce era aici, de ai lui Haliţchii, ori să se cérte să nu mai între nici ei în Ţara Leşască
f. 301 şi avea mare grijă să nu să facă vreun lucru ca acela/ că totdeauna porunciia léşii prin starostele de Cernăuţ<i> şi prin pîrcălabul de Hotin că nu vor suferi călcătura oşténilor lui Haliţchii şi le va căuta şi lor a tréce să-i lovască, ori să le dea poruncă să nu mai supere şi el. Pe de altă avea voe rea că nu putea dăjdérii să strîngă orînduialele vistieriei, că nu-i lăsa pe ţărani să umble să însame banii, nici lăsa léşii pe zlotaşi să facă trăsuri oamenilor, că săriia după dînşii cu arme.

Avînd acéste griji domnul şi altele, dar tot nu uita nici pe boiarii ce era închişi la Varna ci totdeauna scriia la fratele său şi la capichehaiale, ca să silească pentru scosul acelor boiari. Că adése veniia la domnu şi jupînésele lor şi cădea cu lacrămi, rugîndu-se să se milostivască pe acei boiari. Iar Nicolae vodă le arăta cinste şi le zicea de şedea şi cu cuvinte bune la mîngîia cum că are nădéjde fără zăbavă să vie şi dumnealor pe la casele sale. Să arăta cu milă spre acéle jupînése, făcîndu-le pe voe de céle ce să ruga, ori pentru scădéria oamenilor, ori pentru alte strîmbătăţi.

f. 301v Scris-au în cîteva rînduri la Nicolae vodă acei boiari/ dară răspuns nu le-au făcut, socotind a fi lucru cu primejdie, fiind ei supt urgie împărătească, ca să nu cază cărţile în mîinile cuiva. Numai siliia prin mijlocul terzimanului să se isprăvească, să-i iarte împăratul. Carii daca au văzut că de la Nicolae vodă nu le vine răspuns, au început a să téme şi mai rău, socotind că le iaste cu urgie.

Pentru acéia Lupul vornicul, avînd cunoştinţă cu Dovlet Gherei hanul, au ajuns cu scrisoare la dînsul, făgăduind şi cîţ<i>va bani, după obiceaiul lor, la care nici o treabă nu să poate isprăvi făr-de dare. Scris-au şi hanul în doao rînduri la Împărăţie, mărturisind că nu sînt vinovaţ<i> acei boiari şi rugîndu-se ca să-i sloboază de la închisoare. Spun să fie întrebat împăratul pe veziriul să nu cumva să aibe ţara, sau domnul Moldovei, vreo pagubă, slobozindu-se acei boiari. Şi dînd sama şi veziriul cum că iaste şi cu voia lui Nicolae vodă, au poruncit împăratul să le dea itlac-ferman de slobozenie.

Sfătuit-au atunce unii ca să nu ia acel ferman capichehaialele, ci să meargă la hanul, de vréme ce scrisése la împăratul, că de să va trimite
f. 302 la Nicolae vodă va bănui hanul;/ şi s-au trimis fermanul la hanul şi au trimis de i-au scos din cetatea Varnei. Însă şi aceasta au scris priiatenii lui Nicolae vodă, ca să scrie cu mulţemită hanului pentru scoaterea acelor boiari, care au şi scris mectup cu mare mulţemită la hanul.

Daca au eşit de la închisoare acei boiari, ori din îndemnarea cuiva, ori dintr-altă socoteală, n-au vrut să vie în ţară, ci s-au dus întîi la hanul şi de la hanul s-au pus într-un vas şi s-au suit pe Dunăre de au mers în Ţara Muntenească la Basarabă vodă. Părutu-i-au rău lui Nicolae vodă de aceasta, daca au înţeles şi să îndemna să arunce mînie

---

1 *ad. marginal* Nicolae, 7220, 1713 <sic> A // 15 *ad. marginal* Nicolae, 1713 A // 24 *ad. marginal* Nicolae, 1713 A // 39 *ad. marginal* Nicolae, 1712 A //

www.dacoromanica.ro

şi scîrbă pe dînşii şi să le facă mare răotate, ca unor nemulţemitori. Că Lupul Costache vor<nicul>, cum au eşit de la închisoare, au scris o carte la Nicolae vodă şi nimica nu mulţemiia, ci încă oarecum scriia cu semeţie. Că scriia într-acest chip: „Iată că ne scoase şi pre noi, Dumnezeu, dintr-această închisoare, cu mîna măriei sale hanului, fiindu-ne măria să stăpîn vechiu şi aflîndu-ne dreptate..." şi altele ca
f. 302v acéstia. Dar n-au vrut Nicolae vodă să mute gîndul cel bun ce pusése din/ ceput pentru dînşii, ca să le facă bine şi vrea să fie binele deplin, zicînd că de nu va fi cunoscut binele de dînşii, va fi de Dumnezeu; dar încăşi şi ei mai pe urmă vor cunoaşte, precum s-au şi făcut. Că mergînd în Ţara Muntenească şi scriind la Nicolae vodă cărţi cu ponturi, toate le-au priimit şi la toate le-au făcut răspuns pe voia lor şi întărindu-le cu adeverinţă domnească şi cu giurămînt cum că venind în ţară nu vor avea nici o nevoe, ci încă cinste şi căutare.

Carii văzînd acéste răspunsuri au venit în ţară şi făr-de zăbavă pe Lupul l-au pus vornic mare de Ţara de Gios şi <pe> Jora log<o>făt mare. Şi atunce să căia căci n-au venit drept în ţară, ci au umblat pe la hanul şi pen Ţara Muntenească. Cînd s-au fost făcut fermanul pentru scoaterea lor au fost uitat să pue şi pe Maxut postélnicul şi au rămas la închisoare. De care înţelegînd Nicolae vodă au scris la capichehaiale şi au scos şi alt ferman pentru scosul lui şi l-au trimis la Nicolae vodă, care l-au trimis cu un postelnicel la Varna de au scos şi pe Maxut. Şi venind în ţară l-au pus vornic de Botoşani.

Acéstia şi altele isprăviia Nicolae vodă de la Poartă, avînd trécere
f. 303 şi nume bun şi priiateni./ Dară lucrurile ţării îl făcea să fie trist şi cu voe rea, fiind ţara răsipită. Pe de altă parte căzuse lăcustele şi stricase mai peste tot locul pîinile; pe alta léşii mînca şi jăfuia tot ce mai găsiia, de rămăsése lăcuitorii ţării la mare lipsă şi sărăcie. Birul, pocloanele şi alte dări obicinuite ale ţării şi cheltuialele nu să mai scăzuse nici cum, ci căuta să fie toate deplin. N-au supărat, drept aceasta, Nicolae vodă pe lăcuitori cu niscare dări gréle, ci numai orînduialele lua, după obiceaiu şi acélia nu niscai sume mari. Care şi aceasta era cu mirare cum luundu-se aşa bani puţini să putea plăti toate poruncile împărăteşti.

Într-acest an au rădicat Nicolae vodă un obiceaiu rău, ce să făcuse de cîţ<i>va ani, de da deseatină ţărănéşte toţ<i> boiarii şi mănăstirile. Şi au făcut carte cu mare blestem să nu mai fie acel obiceaiu. Nu să punea ţenchiu sau hotar supărărilor şi nevoilor ce veniia ţării, ci cu trécerea zilelor să îndoia şi să adăogea alte nevoi, mai proaspete. Că
f. 303v tot într-acel an pornindu-se din zavistie un alai bei/şi cu cîţ<i>va căminicéni s-au dus la Ţarigrad şi au cerşut de la Împărăţie să le dea cetatea Sorocii şi cu o parte de loc şi să dea oarece venit Împărăţiei. Carii dusése acolo izvod cum vin locurile marginii, arătînd socotéle că ar fi mai de folos să fie turci la acea cetate, decît moldovéni, carii lesne să hainescu. Şi fiind vremile turburate, venise lucrul la cumpănă

---

35 *ad. marginal* Nicolae, 1713 A //

www.dacoromanica.ro

să fie pe voia lor, de n-ar fi pus mare nevoinţă Nicolae vodă scriind la stăpîni céle ce să cădea şi la capichehaiale ca să cheltuiască şi să dea ce vor putea, numai să nu să facă acest lucru.

Avea şi această bunătate Nicolae vodă, nu obosiia cînd i să înglota nevoile şi trebile, nici avea préget, ci afla feliuri de feliuri de mijloace pentru ca să isprăvească trebile ce era pentru folosul ţărîi. Scrisu-au, dar, atuncea la Poartă multe socotéle asupra aceştii trebi, cum că aceasta iaste împotriva ponturilor ce s-au legat la Carloviţa, între Împărăţie şi între alte crăii creştineşti. Că aşa să aşezase, ca să nu ia din pămîntul Moldovei nici odinioară. Arăta şi alte socotéle. Ştiia de
f. 304 la răposatul/Exaporitul, părintele său, zicînd că trebue să se ţie şi să nu [să] strice Împărăţia adeverinţele ce au dat acei trecuţi împăraţi raialelor şi celor ce li s-au supus şi să nu-i scoaţă din obiceaiurile lor, ca să nu să ferească şi alte limbi şi ţări a să supune Împărăţiei. Şi precum face acela ce are gînd să prinză pasări: hrănéşte o pasăre într-o cuşcă şi o grijaşte ca să amăgească şi să prinză şi alte pasări, aşa să cade să facă şi Împărăţia cu ceia ce sînt supuşi supt stăpînirea sa.

Acéstia şi altele asémene scriind Nicolae vodă, care ştiia că plac turcilor, cheltuind şi cîţ<i>va bani şi nefiind voia lui Dumnezeu să să ia acea cetate, au isprăvit de nu s-au luat Soroca, precum s-au zis.

Făcuse şi némţii o palangă la Dorna, pe Bistriţă, unde să hotăresc cîmpulungénii cu ungurii, aflînd vréme, cînd era răzmiriţă în ţară, de venisă cîţ<i>va némţi şi începuse a lua şi vamă de la neguţătorii ce trecea cu povară şi nu lăsa pre pămînténi să dea ajutoriu la nevoile ţărîi, nici să plătească gorştina. Scris-au Nicolae vodă la comendatul de la Maramorîş pentru aceasta, că nu să cade să facă palangă pe locul ţărîi şi să trimiţă să o strice. El au răspuns că dau sama maramoroşanii
f. 304v că acel loc/iaste ungurescu şi zic că au şi dirése şi alte pricini ca acéstia. După acéia au scris gheneraliul de Sibiiu pentru acea palangă că s-au făcut cu îndemnările maramoroşanilor, ca să fie pricină să se înceapă niscai vrăjbi între împăraţi. Pentru că la ponturile păcii scrie şi aceasta: la margini să nu să facă palange nici despre o parte, nici despre alta. Şi scriia gheneraliului să socotească să nu cază mai rău pe urmă, daca să va auzi la Împărăţie; ci să nu să potrivască maramoroşanilor, că ei ar fi bucuroşi să se înceapă niscai amestecături. Îi scria şi aceasta gheneralului să trimiţă numai să răsipască acea palangă, că <de> nu va trimite dumnealui, va trimite Nicolae vodă şi o vor strica de pe locul ţărîi. Care cărţi daca au mers la gheneraliul, au trimis îndată de au rădicat acei némţi şi au răsipit palanga şi alte case ce mai făcuse acolo.

Totdeauna turbura cu scrisori hanul şi craiul şvezesc pe împăratul şi să nevoia să strice pacea cu moscalii, scriind cum că moscalii n-au
f. 305 eşit din Ţara/Leşească, precum s-au fost aşezat şi cum că au gînd rău. Şi multe ca acéstea scriia, ca să se îndémne împăratul să oştească iar împotriva moscalilor. Trimis-au împăratul pe un imbrohor în Ţara

---

4 *ad. marginal* Nicolae, 1713 A // 16 *ad. marginal* Nicolae, 1713 A // 37 *ad. marginal* Nicolae, 1713 A //

www.dacoromanica.ro

Leşească cu solie. Trecînd pe aicea pen Iaşi şi împreunîndu-se cu Nicolae vodă au spus cum că mérgerea lui iaste mai mult ca să afle eşit-au moscalii din Ţara Leşească, au ba? Înaintea acestui imbrohor mersése în Ţara Leşească şi un mărzac de la hanul şi un agă de la Ismail paşa, pentru această pricină. Pre carii priimindu-i léşii cu cinste şi dăruindu-i, i-au trimis înapoi. Şi au gătit şi despre partea léşilor sol mare, pre Homintovschii, voevoda Mazoveţchii, şi l-au trimis la Poartă. Cu cîtăva vréme mai nainte să făcea cuvînt de mérgerea acestui sol mare la Poartă, despre partea recipospolitei şi a craiului Avgust, dar s-au trăgat vréme mai trei luni pînă au purces. Că tot mergea din tîrgu în tîrg gătindu-se şi cumpărînd de céle ce-i trebuia, ca să facă zăbavă. Că nu ştiia bine cum umblă trebile la Împărăţie cu léşii, fiind léşii împărecheaţi: că unii ţinea cu craiul Avgust, alţii cu craiul/Stanislav. Cei ce ţinea cu Stanislav să afla la protecţia Împărăţiei Turceşti, împreună cu craiul şvezescu,adecă voevoda Chiovschii, Vişnoveţchii, Tarlovin stolnicul, Crişpin starostele Bobrouschii, şi alţii mai mici, carii zicea către Împărăţie că toată recipospolita leşască iaste cu dînşii la un cuvînt şi toţ<i> voescu craiu pe Stanislav, numai una că să tem de moscali. A dooa şi craiul Avgust are oaste săsască pe lîngă dînsul. Pentru acéia, neavînd ce face şi făr-de voia lor să supun craiului Avgust. Dar cînd ar oşti Împărăţia împotriva moscalilor, atunce şi ei şi toţ<i> léşii, împreună cu oştile împărăteşti, vor merge asupra moscalilor. Care voroave au făcut de n-au dat aundienţie Împărăţiia solului Mazoveţchii vreo 8 luni. Sosit-au acel sol în Iaşi, oct<omvrie> 8 şi i-au făcut Nicolae vodă alai frumos, cum să cade, trimiţînd înainte boiari şi slujitori şi l-au adus cu mare cinste. Venit-au la curte de s-au împreunat la curte cu Nicolae vodă cu multe ţeremonii şi cu mare politie, au făcut voroavă. Şi la purces iarăşi cu alai şi cu mare cinste mergînd şi însuş<i> Nicolae vodă, de l-au petrecut pînă la un loc./

f. 305v

f. 306 Daca s-au plinit anul din domnia lui Nicolae vodă au chiemat pre toţ<i> boiarii în casa cea mare şi aducînd catastişele vistieriei le-au arătat cîte dăjdi şi cîte venituri domneşti s-au strîns într-acel an. Au arătat şi catastihul de cîtă cheltuială s-au făcut cu domnia noao şi cîte s-au dat la obiciuitele dări ale ţărîi şi la alte cheltuiale ce s-au făcut cu vezirii, cu hanul şi cu paşii ce veniia de la Tighina.

Să mira boiarii carii ştiia rîndul cînd să cetiia anume condéele de céle ce s-au dat pentru domnie noao, că să didése foarte pe puţin de cum s-au fost dat la alte domnii. Dar măcar că prea multe cheltuiale nu s-au făcut, tot n-au cuprins suma veniturilor toate cîte s-au cheltuit şi s-au aflat mai multe date de Nicolae vodă pungi de bani. Arătat-au atuncea Nicolae vodă boiarilor şi suma domniei lui cei dintîi, că era în vistierie toate izvoadele de cîte să scosése pe ţară atunce şi de alte venituri. Era izvoade şi de cîte să cheltuise şi la acea domnie şi la toate trebile şi dările ţărîi./ Şi luundu-le seama s-au aflat cheltuite mai multe

f. 306v

---

2 *ad. marginal* Nicolae, 1713 A // 24 *ad. marginal* Nicolae, 7221 A //

www.dacoromanica.ro

pungi de bani.

Atunce au zic Nicolae vodă boiarilor: „Boiari dumneavoastră, văzutu-s-au sumele domniei noastre cei dintîi şi a anului ce am domnit pînă acum, din mila lui Dumnezeu. Răspundeţi dumneavoastră de să va fi mai luat vreun venit şi nu s-au pus în samă, sau de iaste vreun condeiu afară din cale."

Răspuns-au şi boiarii într-aceasta chip, cum că toate veniturile sînt puse şi cheltuialele sînt toate mai pe puţin de cum să făcea alte dăţi. Zis-au Nicolae vodă boiarilor să-i facă zapis pe banii ce era cheltuiţi mai mult. Şi s-au făcut zapis; şi iscălindu-l toţ<i> boiarii [şi] s-au dat la mîna domnului.

După ce au trecut toamna, în al doilea an al măriei sale, în postul Crăciunului, iară au întrat în ţară toată oastea craiului svezescu şi a lui voevoda Chiovischii. Şi s-au aşezat pe ernatec la Hotin, la Cernăuţi, la Suceavă, la Neamţu. Ajunsése unii şi la Bacău; şi făcea multe răotăţi în ţară. Nu avea ce să le mai facă şi Nicolae vodă văzînd la cîtă socotinţă
f. 307 avea Împărăţiia pe craiul şvezescu/ şi să temea şi Ismail paşa de dînsul. Că de curînd mazilise Împărăţiia pe veziriul Iusuf paşa şi au făcut vezir pe Suleiman paşa. Să purta cuvîntul cum că craiul şvezescu şi cu hanul au fost pricina maziliei lui. Că tot îndemna pe împăratul să strice pacea cu muscalii, iară Iusuf paşa tot punea piiadecă şi să nevoia să nu să strice pacea.

După aceasta, dorind împăratul ca să iasă din Ţarigrad, la Odriiu, pentru ca să trimiţă şi pe craiul şvezesc la ţara lui, cu cinste, precum să adeverise, au dat poruncă să se strîngă toate oştile, că va să oştească împotriva moscalilor. Şi la noem<vrie, loc gol> zile au purces din Ţarigrad de au mers la Odriiu. Dar multe sémne réle i s-au întîmplat la acea călătorie. Că au ploat în cîteva zile tot ploi mari şi reci, de au perit mulţi oameni.

Mare părére de bine avea craiul şvezescu, înţelegînd că au venit Împărăţia la Odriiu şi cum că va să oştească împotriva moscalilor, socotind că va întra şi el cu oşti împărăteşti în Ţara Leşească şi va face ce va vrea. Dar bucuria lui au fost în deşert; nici ştiia céle ce era să-i
f. 307v vie asupră, precum să va scrie/la rîndul său. Trimis-au împăratul poruncă la hanul şi la Ismail, paşa de Tighina, pentru craiul şvezescu, ca hanul să aducă toţ<i> tătarîi de la Crîm, iar Ismail paşa să poarte grija de toate ce ar trebui pentru călătoriia craiului, şi amîndoi să-l ducă cu oştile pen Ţara Leşască. Şi de vor vedea că léşii dau cale şi nu să pun împotrivă nimica, să oprească şi ei oştile şi să nu lasă să facă vreo stricăciune în Ţara Leşască. Iar de le vor eşi înainte ori léşi, ori moscali, vrînd să-i zăticnească, atunce şi ei să se apuce de arme şi să dea războiu. Şi oricum ar fi, numai să facă cale craiul şvezescu şi să-l ducă pînă la Pomerania.

Trimisu-i-au craiul, împăratul, toate cîte îi era trebuitoare: bani de ajuns, cai, podoabe, cară şi alte lucruri. Şi-i scriia ca să se gătească să margă la ţara lui, împreună cu oştile ce s-au rînduit.Făcutu-s-au toată

---

2 *ad. marginal* Nicolae, 7220 A //

www.dacoromanica.ro

gătirea pentru purcesul craiului şvezescu. Şi au venit mulţime de tătari
f. 308 de s-au tăbărît împrejurul Tighinii./ Văzînd şi craiul că toate sînt gata şi numai la purces au rămas lucrul, au început şi el a arăta sémne că să grijaşte de purces şi au trimis ofiţeri în ţară, cu bani, de umbla cumpărînd cai. Şi acéstia le făcea ca să se prelunge vrémia, că aştepta să sosească craiul Stanislav de la Pomeranie, la care trimisése pre un secretar să-l aducă; dar foarte pe tainä, cît nime să nu ştie de aceasta.

Iar hanul şi Ismail paşa, daca au venit vréme care săcotiia să pornească pe craiul, a treia zi după bairamlîcul turcesc rînduise şi scrisése şi conacele. Şi să gătiia şi Nicolae vodă să le iasă înainte la Ţuţora. Şi era să purcează şi hanul cu tătarii înainte, iar craiul şi paşa mai pe urmă era să margă, pe alt drum şi să se împreune la Ţuţora, cu toţii. Şi acolo era să le scoată Nicolae vodă conac şi daruri.

Dar deaca au venit vrémia şi i-au zis craiului să purcează, el au răspuns că nu poate, aşa în grab, să purceagă, puind multe pricini. Dar pricina cea adevărată era că aştepta pe craiul Stanislav, numai nu vrea să spue. Scris-au hanul carte la împăratul cum că au făcut toată gătirea
f. 308^{v} pentru purcesul craiului şvezescu şi tătarîi/ ş-au lăsat casele şi au venit pentru dînsul şi el acum află pricini şi îndelungă vrémia şi nu va să purceagă.

Mîniiatu-s-au foarte împăratul, daca au văzut cartea hanului. Dar şi mai nainte începuse a să căi de céle ce făcuse pentru craiul, de au stricat pacea cu moscalii şi au cunoscut că nu plăcea aceasta nici umalelor nici oşténilor. Şi socotiia că de nu va vindeca aceasta poate să se facă şi vreun zorbalîc. Pe de altă parte adeverindu-se că nevoinţa craiului şvezescu nu iaste pentru folosul Împărăţiei, ci pentru dînsul, iar Împărăţiia să aibă şi pagubă, îndemnînd să oştească asupra moscalilor, acéstia au început a gîndi şi a prepune împăratul. Şi la acest prepus <l-au pus> mai mult armistriţie ce să făcuse Ştemboc, gheneral şvezescu, în Holsaţia cu moscalii şi cu sasii, carii atunce avînd război acolo pentru Pomerania au dat parola, în 15 zile să nu să apuce de arme nici unii, nici alţii. Care spun să o fie făut şvezii ca să poată scoate pe craiul Stanislav pentru oştile moschiceşti şi să-l pornească tiptil spre Tighina, precum s-au şi făcut.

f. 309 Pentru această pricină dar şi pentru altele neştiute, / că să zice: „Inima împăratului iaste fîntînă adîncă“, au schimbat şi împăratul socoteala şi dragostea ce avea cătră craiul şvezesc spre prepusuri şi spre urîciuni, precum s-au şi arătat mai pre urmă. Şi i-au scris însuşi împăratul name craiului ca să se scoale şi să se ducă în ţara lui pen Ţara Leşească, cu oştile ce s-au rînduit. Iar craiul, ştiind în cîtă dragoste îl avea împăratul mai nainte, au socotit că şi atunce va lăsa pe voia lui.

Drept acéia au răspuns că nu iaste gata bine, nici au putut aşa, în grab, să se gătească ci să mai trimiţă Împărăţia şi alţi bani de cheltuială; şi gătindu-se bine, să va scula şi va mérge la ţara lui. Şi cu vorbe ca acéstia socotiia să întoarcă pe împăratul să-l mai lasă. Dar şi împăratul socotise şi alesése pentru craiul şvezescu, numai să-l pue în

---

40 *corectat* craiul A //

www.dacoromanica.ro

mînă, ori cu voe, ori făr-de voe. Şi daca i-au mers véste cum că nu va
să purcează şi pune pricini, s-au aprins împăratul de mînie şi au trimis
pe imbrohorul cel mare şi pe ceauş başa şi au scris şi la craiul
hat<i>şerif să caute să se ducă făr-de zăbavă în ţara lui cu oştile ce i s-
f. 309v au rînduit./ Iar de are alt gînd, ca să facă într-alt chip, să socotească că
apoi să va face şi amintrilea; ci numai să se ducă.

Aşa scriia hateşeriful dupe care s-au scos suretul şi s-au trimis de la
Tighina. Scris-au şi hanului poruncă să facă cum va şti şi să-l
pornească; şi de n-ar vrea de bună voe, să-l prinză şi să-l trimiţă unde
era porunca Împărăţiei. Dupe care poruncă au trimis hanul la craiul
şvezescu şi i-au zis să se scoale să purcează. Iar el au răspuns că de l-ar
omorî, nu să va duce nicăirea.

Atunce au poruncit hanul de i s-au tăiat obroacele ce i să da şi s-au
rădicat şi odăile céle inicereşti ce-l păziia şi au pus de i-au încungiurat
curtea oastea tătărască şi turcească şi le-au poruncit nici apă să nu lasă
pe şvèzi să ia. Şi iară au răpezit hanul la Împărăţie cum că nici într-un
chip craiul nu va să iasă, ci zice că acolo va peri.

Daca au pornit la Împărăţie paşa şi hanul şi acest mai de pre urmă
răspuns al craiului au trimis şi aicea în ţară agii şi beşlii şi siiméni
hăneşti şi au scris buirultăuri la Nicolae vodă, ca să scoată din ţară pe
f. 310 toţ<i> léşii. Şi scriia să orînduiască slujitori de ajunsu, împreună/ cu
cei trimişi de la Tighina, ca să-i poată goni şi pre léşi şi pre şvezi din
ţară. Iar de să vor pune cumva împotrivă, făr-de nici o milă bătîndu-i şi
omorîndu-i, să-i scoaţă din ţară afară. Şi au chiemat paşa pe chehaiaoa
lui de l-au învăţat să scrie la Nicolae vodă să pue nevoinţă la această
treabă şi să trimiţă oaste multă, măcar şi singur să încalece şi să
margă, numai să scoaţă pre oşténi afară. Că de nu va putea să-i scoaţă
iaste mare ruşine dovletului şi apoi va vrea să dea seama; că s-ar fi
trimis şi mai multă oaste de la Tighina, ci pentruca să nu facă călcătură
ţărîi, nu s-au trimis.

Sosit-au cărţile capichehaialei mai nainte agilor. Care văzînd
Nicolae vodă au chiemat pe Antiohie Jora, vel log<ofăt> şi pe Ioann
Balş, vel ban şi pe Gheorghie, vel paharnic şi pe Iamandi, vel clucer şi
le-au dat poruncă să se gătească să margă cu agiii şi cu oastea ce venise
de la Tighina, să scoaţă pe oşténii ce erna în ţară, orînduindu-le să ia şi
din siiménii de curte şi din siiménii hătmăneşti i ageşti şi din căpitani.
Că avea atunce Nicolae vodă un steag de slujitori sîrbi de/ şedea în
f. 310v curte şi din călăraş<i>; s-au orînduit să dea şi boiarii şi mănăstirile cîte
o samă de oameni.

După ce au dat porunca la acei boiari au scris cărţi la mazili şi la
pîrcălabii de la ţinuturi, la care era léşi mai puţintei, la Cîmpulung, la
Bălţăteşti, la Tîrgul Neamţului, la Piatră şi pe aiurea, cum că au venit
poruncă tare să scoaţă pe léşi din ţară; ci să caute să-i scoaţă de pe
acéle locuri. Şi măcar că în buirultăuri scriia bătîndu-i şi omorîndu-i
să-i gonească din ţară, dar Nicolae vodă, avînd inimă creştinească, tari
porunci trimitea, nimenea să nu-i jăfuiască sau alt supăr să le facă, ci

---

45 *ad. marginal* Nicolae, 1713 A //

www.dacoromanica.ro

numai să-i scoaţă din ţară afară.

Mare bucurie şi părére de bine au fost tuturor cînd au aflat pentru scosul léşilor, cît făr-de îndemnarea nimenui, într-acea zi, seara, au tras clopotele la toate biséricile şi s-au făcut paraclis şi acathist. Aşijderea şi a doa zi, dimineaţa şi lăuda pre Dumnezeu că au mîntuit ţara de léşi, făcînd litanii şi rugăciuni pentru sănătatea domnului. Pentrucă mari şi nesuferite răutăţ<i> începuse pe urmă a face ticăloşilor pămînténi. Că mîncînd şi istovind tot de la bieţii ţărani - las
f. 311 a zice céle mai mari/ grozăvii ce făcea - începuse de mergea şi pe la casele mazililor şi ale boiarilor şi pe la mănăstiri şi istoviia tot ce găsiia.

Mergînd, dar, poruncă le mazili pentru oşténii ce era împrăştiaţ<i> mai cîte puţintei, au uitat porunca ce le-au dat Nicolae vodă, puindu-i în butuci şi jăfuindu-i de céle ce găsiia la dînşii. De care înţelegînd Nicolae vodă, iarăşi, a doa oară şi a treia au trimis poruncă ca să nu jăfuiască pe léşi, ci numai să-i scoaţă din ţară. Dar deşi înţelegea unii, iar cei mai mulţi făcea cum ştiia ei: lua tot ce găsiia la dînşii şi-i ducea goli şi desculţi, numai cu un sucman, şi-i da peste hotar la unguri, pe alţii la léşi.

Au mai venit şi altă carte de la Tighina, întru care scriia că încungiurîndu-se curtea [curtea] craiului şvezescu au prins nişte cărţi ce le trimisése oşténii din ţară, care cetindu-se scriia într-acesta chip: „Iată că trimite hanul şi paşa oaste ca să vă scoată din Ţara Moldovei. Dar voi să nu băgaţ<i> samă, ci să vă strîngeţ<i> la un loc; şi de vor veni asupra voastră voi încă să vă apăraţi, căci acéştia ce fac ei nu sînt cu ştirea împăratului". Şi scriia capichehaiaoa cum că au scăpat mai
f. 311v nainte/ şi alte cărţi şi să-i fie aminte de acesta.

Trimis-au Nicolae vodă îndată de au chiemat pe razidentul craiului ce era în Iaşi şi l-au întrebat de i-au venit niscareva cărţi de la craiul? El au spus drept că i-au venit şi le-au trimis îndată la Cernăuţ<i>. Atunce au poruncit Nicolae vodă să nu mai fie slobozi şvezii ce era în Iaşi. Şi au orînduit pe un bulucbaş cu slujitori de păziia la gazda ce era, ca să nu margă la dînşii nime, iar nu cu vreo altă necinste şi obrocul ce avea li să da deplin.

Răpęzit-au Nicolae vodă îndată ca să întoarcă cărţile ce au trimis la Cernăuţ<i>, dar n-au putut să le ajungă, că şvezii avea cai de poşte la toate conacele, din Tighina pînă în Iaşi şi din Iaşi pînă la Cernăuţ<i> şi la Ocnă, numai pentru purtatul cărţilor. Sosit-au agiii şi oastea de la Tighina în Iaşi la ghenarie 17 zile şi au şezut trei zile de ş-au odihnit caii şi s-au gătit bine. După acéia au purces împreună cu boiarii şi cu altă gloată şi mergea spre Cernăuţ<i>, că acolo era toate căpeteniile oştii leşeşti: Zagvoischii strajnicul, Becherschii, Rosohavschii polcovnicii şi alţii, carii prinsése de véste cum că merg
f. 312 să-i scoaţă. Şi au trimis de ş-au strîns/ toţ<i> slujitorii, carii era mai pe aproape, şi sta gata, grijiţi.

Înţelegînd de aceasta boiarii şi agiii carii mergea cu oastea au scris

---

15 *ad. marginal* Nicolae, 1713 A // 35 *ad. marginal* Nicolae, 1713 A //

www.dacoromanica.ro

la Nicoale vodă să le mai trimiţă şi pe hatmanul şi să mai dea şi alţi slujitori, că léşii au prinsu de véste şi să strîng la un loc şi au gînd să nu să dea, ci să se apere. De care înţelegînd Nicolae vodă au orînduit şi pe Ioann Buhuş hatmanul cu o samă de slujitori de cei de curte şi din cei de afară şi cîţ<i>va boerenaş<i> de curte. Că pe hatmanul l-au poftit şi mai nainte boiarii; că unde este hatmanul ascultă şi oştile mai bine. Şi alta, că are tobe şi trîmbiţe, de să dă ştire oşténilor la purces şi la alte trebi.

Purces-au, dar, şi hatmanul. Dar pînă a sosi acolo acei trimişi, întîi apropiindu-se spre Cernăuţ<i> şi luund véste adevărată acei oşténi ce era strînşi acolo, carii era ca vreo 2.000 de oameni, léşi cu lipcani şi cu moldovéni, ce să scrisése în leafă au socotit întîi să trimiţă podghiaz să ia limbă să afle cîtă sumă de oameni vine şi ce socoteală iaste; că alte veşti de la Tighina nu le mai veniia, fiind
f. 312v craiul/ încungiurat, numai acéle cărţi ce zic că au scăpat, de li-au mers. Apoi iară au socotit de n-au trimis podghiaz, ci au trimis un ofiţeriu sved de s-au împreunat cu agiii şi cu boiarii la Botoşani. Şi au întrebat pe agii cu ce poruncă merg în sus? Agiii au răspuns că au venit poruncă de la puternica Împărăţie, cîţ<i> oşténi vor fi de ai lui voevoda Chiovschii în Moldova să iasă toţ<i> din ţară şi să se ducă unde vor vrea; iar cîţ<i> vor fi şvezi să margă la craiul lor şi să vor da oameni de vor mérge cu dînşii. Răspuns-au şi el că nime nu să va clăti din loc pînă nu va veni urdinanţ de la craiul şvezescu. Pre carele, daca au răspuns într-acesta chip s-au mîniiat agiii şi l-au dat să-l ţie cu pază. Venise cu dînsul şi cîţ<i>va lipcani; ci pe aceia i-au luat beşliii paşii în samă. Şi întrebîndu-i noaptea au spus că acel ofiţer au venit în chip de strajă, ca să vază cîtă oaste iaste şi de ar putea să ia şi limbă.

Apoi, dimineaţa, agiii şi boiarii au socotit de au scris carte la cei ce era la Cernăuţ<i> şi au trimis-o tot cu acel ofiţer, întru care scriia
f. 313 într-acesta chip: „Iată că au venit/ poruncă de la putérnica Împărăţie să eşiţ<i> dumneavoastră din Ţara Moldovei. Trimis-au spre aceasta şi oameni cu noi, ca de nu veţ<i> înţelége dumneavoastră să eşiţ<i>, şi făr-de voe să vă gonim şi să vă scoatem din ţară afară. De care nici domnul nostru, nici noi, n-am poftit să petréceţ<i> dumneavoastră vreun rău. Pentru acéia prieténeşte sfătuim pe dumneavoastră să vă sculaţ<i> să vă duceţ<i> în ţara dumilorvoastre, ori într-altă parte, unde veţ<i> vrea şi să nu vă puneţ<i> împotriva poruncii împărăteşti."

Răspuns-au, dară şi léşii mai în scurt cum că cinstea domnului o feresc, dară nici din loc să se rădice făr-de urdinanţul craiului nu vor putea. Însă s-au rugat să-i mai aştépte, pînă le va veni răspunsul, că au scris şi ei la Tighina.

Crişpin, staroste Bobrouschii, fiind la Tighina, s-au apucat înaintea hanului pentru ulan polcovnicul cu toţ<i> lipcanii, cum că nu să vor pune împotrivă şi să va închina lui. Şi au trimis să nu să pue împotrivă, ci să se închine, carele mergea împreună cu agiii şi cu boiarii. Apropiindu-să, dară, de Cernăuţ<i> agiii şi boiarii cu oştile, Gavriil Milescul, biv vel vornic, fiind acolo staroste, măcar/
f. 313v că era cuprins de léşi şi cu vărţi împrejurul gazdei lui, dară tot

www.dacoromanica.ro

să ajungea cu moldovénii ce era scriş<i> la léşi şi-i îndemna să se osebască din léşi şi să rămîe în ţară, că-i va erta domnul de greşala lor. Trimisu-le-au această poruncă şi agiii şi boiarii ce era cu oştile; aşijderea au trimis cuvînt şi lipcanilor să nu să pue împotrivă, ci să se închine. Şi măcar că într-acea zi să gătise şi era să se bată, iar a doa zi dimineaţa au eşit întîi moldovénii şi s-au închinat. După acéia au eşit şi lipcanii toţ<i>, cu care s-au amestecat şi léşi, zicînd că să vor închina şi ei. Iar cîţ<i> léşi au mai rămas, i-au trimis cu cîţ<i> beşlii şi cu slujitori ca să-i treacă peste hotar. Aşijderea şi pe lîngă lipcani au pus béşlii şi slujitori ca să-i ducă la Tighina. Iar pe o samă de drăgani léşi în port svezescu, carii era de toţ<i> 70 şi 150 pedestri, pre aceştea i-au luat agiii cu sine şi cu boiarii, ca să-i ducă la Tighina.

Mare grijă avea Nicolae vodă de acei oşténi, daca au înţeles că să
f. 314 strîng la un loc şi au gînd să se pue împotrivă./ Iară daca i-au venit véste cum că s-au isprăvit o treabă mare ca acéia s-au bucurat foarte şi au dat laudă lui Dumnezeu.

CÎND AU NEMERIT CRAIUL STANISLAV LA MOLDOVA.

Fiind încungiurată curtea craiului şvezescu, precum s-au scris, trimis-au hanul la Nicolae vodă pe un Eiup bei aga, făcîndu-i ştire cum că au luat véste adevărată pentru craiul Stanislav că cu bună samă într-acéste zile iaste să treacă pen Moldova; ci să-i fie aminte şi să-l poprească. Nu ştiu această véste din cărţi ce prindea, fiind încungiurat craiul şvezescu, au de la alt cineva aflase hanul. Măcar că această véste o simţise şi Nicolae vodă din nişte avizii, ce scriia că craiul Stanislav au purces din Holsaţia, de la Miclemburcu şi mergea cu poşte şi unii zicea că mergea să mai aducă oaste şvezască, alţii că mérge spre Tighina, dar tot nu credea Nicolae vodă să facă una ca acéia craiul Stanislav. Pentru acéia au răspuns şi lui Eiup bei şi hanului, că aceasta poate să fie şi minciună şi poate să se facă aceasta şi cu meşterşug; dar încăşi îi va fi aminte. Şi cu acéste răspunsuri/ au pornit pe Eiup bei
f. 314v înapoi. Dar au întrat acea grijă în inma domnului şi au dat poruncă în toate părţile, orice ofiţer şved ar nemeri, să-l trimită la Iaşi.

Într-acéle zile, iată, au venit şi nişte cărţi de la Manolache Ruset, vornicul, carele să tîmplase la satul fiiu-său, Ştefan stolnicul, lîngă tîrgul Bacăului. Scriia întîi pentru léşii ce era la Bacău că cerea multe priviianturi de la oameni şi fac multe supărări oamenilor şi să laudă că vor aprinde şi curţile stolnicului Ştefan şi cum că au încălecat cu cîţ<i> oameni au avut şi cîţ<i> au mai putut strînge. Şi lovindu-i făr-de véste cu gloată i-au spart şi i-au prins pre toţ<i> şi cum că-i aduc pre toţi în butuci şi cu steagurile lor şi cu ofiţerii lor. După aceasta scriia să fie mai nemerit acolo trei ofiţeri şvezi şi cu 4 slugi şi să văd a fi oameni de treabă. Şi cum că văzînd acéste turburări cu prinsul léşilor i-au făgăduit galbeni să-l treacă în Ţara Ungurească, de unde au venit, şi să nu-i ştie nimeni. Şi cum după acéia le-au zis vornicul că acéia nu să poate, ci

---

13 şi 23 *ad. marginal* Nicolae, 7221 A // 17 *lipseşte* U //

www.dacoromanica.ro

trebue să margă la domnu. Au priimit, numai s-au rugat să nu-i ducă
f. 315 zioa în Iaşi şi vor mérge şi la domnu./ Şi scriia vornicul că vine cu dînşii şi-i va aduce la mănăstire la Galata şi să aibă răspuns de la domn.

Văzînd Nicolae vodă scrisoarea vornicului Manolache, îndată au prepus că într-acei ofiţeri va fi şi craiul Stanislav. Şi au dat răspunsul vornicului să-i ducă, şi, sosind noaptea la Iaşi, să-i facă ştire. Ei, venind, au mers pe la Galata şi au întrat cu toţii acolo. Şi lăsînd pre cei mai mari acolo, cu fiiu-său Ştefan stolnicul, au venit Manolache vor<nicul> cu unul în Iaşi. Şi măcar că trecuse cîtva din noapte, de să culcase domnul, dar viind postélnicul cel mare şi făcîndu-i ştire au trimis de i-au chiemat la curte pe vornicul şi cu acel ofiţer. Însă întîi au chiemat Nicolae vodă pe Manolache vornicul şi l-au întrebat cu amăruntul; dupe acéia au chemat şi pe ofiţeriul acela şi l-au întrebat ce oameni sînt şi dincătro vin şi unde merg. El au dat seama pentru sine că iaste şved, iar pentru cel ce rămăsése la Galata cum că iaste franţoz şi-i iaste numele Laurenţie, colonel şi să află şi el în slujba craiului svezescu şi vin din Pomeranie şi au trecut din Ţara Ungurească în Ţara Munteneascâ, fiindu-le aminte să cumpere şi nescareva cai. Şi acum merg spre Tighina, la craiul lor. Au întrebat domnul pentru ce n-au
f. 315v venit/ şi celalalt. El au dat sama că iaste can boliac şi au rămas la mănăstire, iar dimineaţă va veni şi el.

N-au vrut să-l ispitească mai mult Nicolae vodă, ci l-au trimis să mîe la gazda lui Manolache vornicul, pînă a doa zi. Şi au început a gîndi şi a socoti de va fi craiul Stanislav ce-i trebuie să facă şi unde să-i dea gazdă. Socotiia într-u<n> rînd să-l aducă în curte să-l pue în casa cea mare. Apoi iar au socotit să-l ducă în mănăstire în Trei Sfetiteli şi cum va socoti va face. Şi să vază întîi iaste acela, au ba. Şi de iaste acela, vrea-va să se spue, au ba. Şi a doa zi au trimis domnul la Trei Sfetiteli şi au zis egumenului să iasă din casele céle igumeneşti, că vor să vie nişte oaspeţi şvezi. Şi au mers iară vornicul Manolache la Galata să-i aducă pe toţ<i>, dartot n-au vrut să vie zioa, ci au aşteptat pînă au înoptat şi atunce au venit de au întrat în Trei Sfetiteli, unde li să gătise gazdă.

Trimitea domnul oameni de casă cătră carii spunea taine ca acéstia, ca să ia sama, arată sémne a fi acel om ce era prepus? Lua sama acei trimiş<i> şi măcar că siliia despre o parte să se ascunză, dar tot arunca
f. 316 şi cîte un cuvînt/ zicînd că de va ajuta Domnul pe noi va avea priiateni doi crai putincioşi.

Poftitu-s-au acela ce să făcea franţoz de au venit şi s-au împreunat cu Nicolae vodă; la care împreunare numai atîta au lipsit să zică că eu sînt craiul Stanislav, dar toată voroava lui îl arăta cine iaste. Şi l-au cunoscut domnul îndată, ştiind pe tată-său Lescinschii de la Ţarigrad, cînd au mers cu solie. Dar n-au vrut să-i zică că-l cunoaşte, fără cît i-au zis: „Eu pe dumneata ca pre un colonel al craiului şfezescu te socotescu. Iar de-mi vei spune ales cine eşti atunce te voiu căuta într-

---

23 *ad. marginal* Nicolae, 7221 A // 40 *ad. marginal* Nicolae, 1713 A //

www.dacoromanica.ro

alt chip." El atunce alt n-au răspuns, fără cît au zis: „Eu sînt un colonel nenorocit şi sînt în mîna domniei tele. Şi de mă vei căuta şi de mă ajutori, vei avea ca pe o slugă pe craiul şvezescu." Şi s-au întors iar la gazdă.

A doa zi s-au poftit de au mers la bisérica cea ungurească să asculte liturghia şi să se pricestuiască. Iar după liturghie au trimis pe preotul acela la Nicolae vodă ca să-i zică că va să trimiţă pe acel ofiţer ce mersése şi întîi, care ofiţer era secretar craiului şvezescu şi să-i spue toate tainele lui (că poftiia ca să se descopere către Nicolae vodă, să-l
f. 316v ştie/cine iaste) şi să-i ceară sfat ce să cade să facă. Căci socotiia că venirea lui va conteni furtuna ce venise craiului şvezescu. Iar Nicolae vodă, daca au văzut că are gînd să spue cine iaste şi să ceară sfat, au priimit pe secretariul carele mergînd la Nicolae vodă i-au spus cum că acel ce să făcea colonel iaste craiul Stanislav şi cum că l-au trimis craiul şvezescu pe dînsul de l-au adus de la Pomeranie, ca să-l ducă la Tighina. Şi au zis că seara va veni şi singur tiptil şi vor vorbi céle ce să cade.

După ce au înoptat şi au eşit toţ<i> boiarii din curte au venit şi craiul Stanislav la curte, cu secretariul, tiptil. Şi apropiindu-se de casa cea mică au eşit şi Nicolae vodă şi închinîndu-se pînă la pămînt l-au priimit cu mare cinste. Şi au făcut numai cîte trei: craiul, domnul şi secretariul, vorovind vreo doao ceasuri. Zis-au craiul Stanislav să facă ştire la Poartă pentru venirea lui. Şi spre aceasta l-au îndemnat şi Nicolae vodă să scrie. Dupe acéia mergînd la gazdă au scris cărţi la veziriul şi la hanul şi la paşa de Tighina şi le-au trimis cu omul său şi cu un om al domnului toate la hanul, ca să trrimiţă la Poartă céle ce scriia la veziriul.

f. 317 Orînduit-au Nicolae vodă toate ce-i trebuia ale mései/ şi altele toate deplin, ca să nu cheltuiască un ban. Şi-i trimitea în toate zilele pre acel preot franţozcan de-i făcea liturghie în casă. Şi orînduisă Nicolae vodă pe Spandonie vel cămănar, pe cupariul, pe vătaful de copii, pe cămăraşul de dulceţi şi pe cahvegiul şi pe un căpitan de catane, oameni de casa lui Nicolae vodă, ca să fie pururea lîngă dînsul. După acéia au mers Nicolae vodă în doao rînduri de s-au împreunat la gazda lui, în Trei Sfetitele.

CÂND AU LUAT PE CRAIUL ŞVEZESC TURCII, NEVRÎND SĂ IASĂ DE BUNĂ VOE.

După ce au încungiurat saraiul craiului şvezesc şi au dat iară ştire la Împărăţie cum că craiul nici într-un chip nu va să asculte porunca şi cum că are gînd să se şi bată (că tocmise împrejur palatului său unde şedea, umplînd toate vasele cîte avea, barilci şi altele, cu pămînt, ca să se poată supune oamenii lui şi să dea cu sinéţele) pînă a veni răspunsul de la împăratul. Au trimis paşa şi imbrohor aga cuvînt la

---

10 *ad. marginal* Nicolae, 7221 A // 33 *ad. marginal* Nicolae, 7221 A // 36 *lipseşte* U //

www.dacoromanica.ro

f. 317v craiul ca să/ nu să pue împotriva poruncii împărăteşti, ci <să> iasă, să-l ducă. Craiul le-au dat răspuns că mai rău îi va créde acum şi pe hanul şi pe paşa, de vréme că i-au făcut atîtea răotăţi, de nu-i lasă oamenii nici apă să ia. Dar să nu socotească că să va încréde să se dea în mîinile lor, ci mai bine va peri acolo.

Era cu el şi Iozef Potoţchii, voevoda Chiovschii şi Xenje Vişnoveţchii şi Tarlo şi Crişpin, carii văzînd că nu sînt sémne bune pentru craiul au eşit de la dînsul şi au mers la hanul şi paşa şi le-au dat gazde în varoş şi afară din cetatea Tighinei. Şi au şezut cîteva zile. Apoi, într-o noapte, nu ştiu ce s-au socotit, au fugit şi iar au întrat la craiul. Ghenarie 30 au sosit şi răspunsul de la Poartă cu Iusuf aga, capigi baş, carele au adus hat<i>şerif împărătescu ca să ia pe craiul să-l ducă la Selenic. Iar de nu va vrea şi să va pune împotrivă, să-i dea război, ori să-l omoară, ori să-l prinză viu.

Şi iar au trimis paşa pe Siliam agasi şi hanul pe un Sefer şah mîrza, de au făcut ştire că au venit hat<i>şerif împărăteascu, ci să iasă să margă unde iaste porunca Împărăţiei. El tot aşa au răspuns, că acolo va f. 318 peri, dar nu va eşi./ Atunce au poruncit paşa de s-au strîns toţ<i> ciorbagiii şi iniciarii şi toată oastea; şi au pogorît tunuri din cetatea cea véche şi le-au tocmit ca să bată asupra casei craiului.

Şi a doa zi au eşit hanul cu tătarîi şi încins cu sahaidacele şi paşa cu pistoale la cal şi cu toată oastea călărime şi au început a da din tunuri asupra casei, unde era ca la 700 de oameni cu craiul. Dar nu credea nici într-un chip craiul că-i vor face pînă într-atîta. Şi au poruncit paşa inicérilor să năvălească asupra şvezilor şi să le dea război cu foc. Ei au răspuns că la oameni ce nu rădică arme asupra lor, nici ei nu vor rădica arme. Şi aşa au început a zice: Alah, Alah, şi s-au întors toţi inicérii spre cetate şi pe la gazdele lor.

Rămas-au hanul cu tătarîi şi paşa numai cu ciohodarii şi cu puţină călărime, plini de mînie amîndoi. Apoi s-au întors şi ei în cetate.Aceasta ce au făcut inicérii şi n-au vrut să dea război şvezilor au făcut-o ori că nu să îndura de craiul, căci le da mult bacşiş, ori că ajunsése craiul cu daruri la capetele inicérilor şi pentru acéia n-au vrut f. 318v într-acea/ zi să-i dea război.

A doa zi, duminecă, fev<ruarie> 1, diz de dimineaţă, chiemat-au paşa iar pe ciorbagii şi pe inicéri şi pe toţ<i> bătrînii lor şi pe inicear agasi şi au scos hat<i>şeriful de l-au cetit şi l-au auzit toţ<i>. Răspuns-au şi ei că acéia ce au făcut simbătă, de n-au vrut să dea război craiului, nu s-au pogorît de la dînşii, nici iaste vina lor, ci iaste a emacilor, că n-au vrut să se bată. Şi au zis să margă şi ei la craiul să-i grăiască, doar îi vor créde pre dînşii şi-l vor lua ei asupra lor şi-i vor face zapis cum că nu vor avea nici o nevoe şi să-l ducă pînă unde iaste porunca împăratului. Şi i-au pozvolit paşa şi au mers toţ<i> ciorbagiii şi odabaşii şi au grăit craiului cum că-l iau asupra lor, precum am zis. Iar craiul le-au răspuns că nu-i créde nici pe dînşii; facă ce vor vrea, că nu va eşi.

Auzind şi ei acest răspuns s-au mîniiat şi au eşit înapoi toţ<i> inicérii. Şi au lăsat tunurile care adusése întîi şi au adus mai mari

www.dacoromanica.ro

baliemezuri şi cumbarale şi au mers asupra craiului. Craiul încă tocmisă şvezii şi sta supuş<i> la locurile ce tocmise, măcar că craiul
f. 319 avea mare nădéjde/ la inicéri că nu-i vor da războiu, că-i umpluse pe toţ<i> cu darurile; dar tot îi tocmise pe ai săi să se apere.

Dar enicerii, cum s-au strîns la un loc, îndată au slobozit cîteva tunuri şi au aruncat şi cumbarele; dar nici una n-au nemerit casa craiului, ci o covîrşiia pe deasupra; ori că nu-i vrea să-i omoară, au că nu era meşteri buni. După acéia îndată au dat iuruş şi au întrat pe o fereastră în casă de au început a jefui şi a scoate pe şvezi afară, cîte doi şi cîte trei.

Craiul şedea într-o casă mai înlăuntru, cu cei mai aleşi şi să apăra de acolo şi nu putea să-i facă nimica. Văzînd turcii că n-au putére să-i strice şi să apără din casă, au poruncit să dea foc casei. Iar şvezii cei din lăuntru păziia de stingea. Şi aceasta s-au făcut cîteva ceasuri, pînă au lut seama inicérii pe une es şvezii de sting focul. Şi păziia acel loc acolo şi cît să iviia vreun şved să stingă focul, da într-înşii cu puşcile. Şi aşa s-au părăsit svezii de [aşirea şvezii de] a eşiré să stingă focul. Şi s-au aprins acoperemîntul şi au început a arde casa; şi craiul tot şedea şi nu vrea să iasă. Pînă au mersu nişte ghenerali de ai lui şi l-au împins
f. 319v afară, zicîndu-i ce şade să/ arză în casă. Şi au eşit afară cu arme şi au început a să bate cu turcii. Şi l-au rănit un turc la o mînă, puţintel. Văzînd turcii că să apără, s-au strîns mai mulţi şi acolo l-ar fi prăpădit de n-ar fi strigat un gheneral că iaste craiul. Şi atunce au dat năvală inicérii de l-au prins şi l-au luat cu hainele încruntate. Şi l-au mai zgîriat un turc la nas cu o suliţă. Şi într-acel ceas au strigat la meceturi ezanul ce să chiemă iaţ la 2 ceasuri de noapte.

Deci aşa cum au fost l-au dus acei inicéri la paşa; carele cum au văzut pe paşa, răzind l-au început a-i zice: aferim, aferim, adecă bine m-aţ<i> chivernisit. Şi l-au trimis întru <o> odae a paşii, dînd bacşiş cîte ug<hi> 10 şi cîte 20 acelor inicéri ce l-au dus.

După ce au luat pe craiul, îndată au început a jecui ce mai rămăsése în saraiul craiului. Şi au aflat multe lucruri scumpe; rafturi împărăteşti, argintării şi alte odoară, pînă au cuprins de tot focul, de nu să mai putea apropiia. Şi aşa s-au pus streji împrejurul focului, ca să nu să mai apropie nimenea. Iar şi şvezii şi cîte mueri ale lor şi copii au fost/
f. 320 i-au luat pe toţi vii; n-au perit nici zéce oameni, numai s-au rănit cîţ<i>va. Şi aşa inicérii împărţiia pe svezi, osebindu-i de mueri, carii avea, şi de copii. Răpit-au şi tătarîi cîţ<i> le-au venit îndemînă şi i-au ascuns pen gropi, după obiceaiul lor. Şi într-o mică de ceas, acea vestită întru vitejie curte a craiului şvezescu venisă la atîta, cît zicea toţ<i> că s-au stins de pe faţa pămîntului. Pus-au paşa a doa zi de au întrebat pe craiul care oameni de ai săi va să-i ducă să fie lîngă dînsul. Şi au cerşut pe doftorul lui şi pe Croton gheneral şi pe Muler canţeleariul. Şi au trimis paşa de i-au răscumpărat de la inicéri şi i-au trimis la craiul. Iar pînă în doao, trei zile s-au strîns vreo 30 de şvezi la craiul, toţ<i> răscumpăraţi de paşa. Şi au început paşa a să arăta cu bine către craiul: ori că i să făcuse milă de dînsul văzîndu-l la ce au ajunsu, ori că socotiia că poate să întoarcă iar spre bine trebile.

www.dacoromanica.ro

Iară vineri, fev<ruarie> 6 au încălecat Mustafa paşa, carele era acolo la Tighina cu imbrohorul ce venise mai nainte cu porunca
f. 320v împăratului ca să pornească pe craiul/ şi bătîndu-şi meterhaneoa, paşa au mers la saraiul lui Ismail paşa şi au încălecat şi el şi sta călări amîndoi, aşteptînd să iasă craiul şi <să> între într-un rădvan ce i să gătise să-l ducă. Şi sta şi inicérii alai şi multe gloate de oameni, carii aştepta să iasă craiul, să-l privască. Şi au aşteptat acolo paşii amîndoi mai bine de un ceas călări şi craiul nu eşiia. Dupe acéia l-au scos şi pe craiul. Şi era înfăşurat într-un mendir, cît nu i să vedea nici capul, nici picioarele. Şi-l rădica 6 oameni ca pre un mort. Şi băgîndu-l într-un rădvan l-au acoperit şi cu alte bo<a>rfe, cît numai bo<a>rfele să vedea, iar alt nimica. Şi au întrat şi Crotos gheneral cu dînsul în rădvan. Şi aşa au purces paşii alăturea înainte şi pe urma lor rădvanul acela. Şi după rădvan mergea chehaialele paşilor, apoi metherhaneoa, bătînd, mergînd Ismail paşa pînă la un loc şi s-au întors înapoi. Iar imbrohor aga şi capigiul purcesése mai nainte cu un ceas. Şi au mas la Căuşani. Şi de acolo l-au tot dus, cătenel, pînă lîngă Odriiu.

Şi daca s-au apropiat de Odriiu au poruncit împăratul de l-au dus la
f. 321 Demerdeş şi de acolo l-au mutat la/Dimotiha.

Făcîndu-se acéstia pînă a nu <veni> véste ce s-au ales de craiul şvezescu, fiind în Iaşi cîţ<i>va sfezi carii să făcea cu slugi cu tot ca la 40 de oameni şi auzind că <pe> craiul l-au bătut cu puşcile şi au aprins casa asupra lui şi l-au prins viu, făcîndu-le unii şi spaimă cum că vin tătarîi să-i robască şi pe dînşii, s-au într-armat acei şvezi şi au încălecat toţi şi au eşit la marginea tîrgului din sus. Trimis-au Nicolae vodă pe aga să-i întoarcă şi să le zică să nu să teamă. Dar ei nu înţelegea, ci zicea, decît să-i robască tătarîi, sau să-i cuprinză să-i omoare pen case, mai bine vor muri în cîmpu ca nişte oşteni.

Au nevoit aga de au chemat pe căpitanul care era razidentu în Iaşi şi l-au dus la domnu. Întrebatu-l-au domnul pentru ce s-au sperit şi fac lucruri care nu să cad. El au răspuns tot acéle cuvinte ce zisése şi cătră aga. Domnul l-au mîngîiat şi i-au zis să nu să teamă, luundu-i asupra sa pe toţ<i> că nu vor petréce nici un rău daca s-au tîmplat aicea şi să-l crează că precum li să adeverează, aşa va fi. El tot de craiul întreba, iaste viu, ori ba şi să fie petrecut craiul ceva, sau să fie perit, lor ce le
f. 321v iaste mai bună viaţa, numai/decît să-i omoare pen casă sau să încapă la robie, mai bine vor peri în cîmpu, ca nişte oşteni şi oameni de cinste; iar de viaţa lor nu le iaste grijă nimica. Şi adevărat ni să pare că nu vor fi alţi oameni în lume a nu să téme de moarte ca şvezii şi a avea atîta dragoste cătră craiul lor, cît de le-ar fi zis cineva tuturor să moară pentru folosul craiului lor, toţ<i>, pe loc, ar fi murit. Îmlînzitu-l-au domnul zicînd că şi craiul iaste viu şi ei nu vor petréce nici un rău. Şi aşa au mers acel căpitan de au spus celorlalţi şi s-au întorsu cu toţii iar la gazda lor.

După acéia au trimis Ismail paşa la Nicolae vodă pe un frate al lui, anume Ahmet aga, capigi baş, cu un cal de l-au trimis dar, ca să cérce

---

25 *ad. marginal* Nicolae, 7221 A //45 *ad. marginal* Nicolae, 7221 A //

www.dacoromanica.ro

şi pentru unéltele şvezilor. Carele, venind, alt nimica n-au aflat fără cît nişte cai ce să cumpărase pe bani crăeşti. Dus-au domnul şi pe cîţ<i> ofeţeri era popriţ<i> în Iaşi ca să mărturisească înaintea agăi de sînt niscai lucruri şvezeşti. Şi mergînd înaintea agăi nici unul n-au zis că iaste şved, ci altul că iaste franţoz, altul englez, altul neamţu; şi aşa
f. 322 i-au scris aga pe toţ<i> anume, şi caii crăeşti/şi s-au întors la Tighina.

Între acei ofiţeri era şi gheneral Şmighelschii, liah, ginerile lui voevoda Chiovschii, carele venise şi el tiptil şi-şi pusése numele Amilton. Era şi un colonel al craiului Prusii<i>, anume Sferin, carele venise cu veştile izbîndei ce au făcut Ştembec gheneral cu oştile şvezeşti împotriva oştilor Daniei. Şi trimiţînd cărţile la Tighina, el s-au poftit de au rămas în Iaşi. Atunce şi-au apropiat şi capigilar, chehaia a paşii şi Mehmet aga cu beşliii şi cu slujitorii carii mérsése în sus de au gonit oşténii ce era în ţară şi aducea şi acei 220 de draguni cu şvezi, ce am pomenit. Pre carii s-au socotit să nu-i mai aducă pen Iaşi, ci i-au trecut drept spre Tighina. Numai Mehmet, aga al hanului au venit înainte şi au adus un ofiţer, oberşteleitian, anume Ion Hristian Sulţu, cu patru ofiţeri mai mici. Şi i-au poprit Nicolae vodă vreo 3 zile, apoi i-au slobozit şi pe aceia şi s-au dus după ceialalţi la Tighina.

Craiul Stanislav, daca şi-au pornit cărţile la Tighina şi au rămas în Trei Sfetiteli, socotit şi grijit cum s-au zis, au început a pofti şi altele,
f. 322v adecă să se arate tuturor cum iaste craiu şi să facă curte/şi să trimiţă să aducă oştile cîte au rămas şi să nu mai fie neştiut şi tiptil, precum îl apucase vrémia. Răspunsu-i-au Nicolae vodă că aceasta nu-i în mînă. Că de ar fi făcut ştire Împărăţiei cînd au vrut să între în ţară şi de ar fi întrat ca un crai atunce i-ar fi eşit înainte la margine şi l-ar fi adus cu alai şi ar fi petrecut ca un crai. Iar de vréme ce singur au poftit de s-au făcut tiptil şi au întrat necunoscut în ţară, tot cu acel chip trebue să rabde şi să aştépte, pînă va veni răspunsul de la Împărăţie. Spuindu-i pilde că şi alţi crai, vrînd să treacă pentr-alte ţări tiptili, n-au fost nepopriţ<i>, ci domnii acelor ţări i-au poprit şi au dat ştire la împăraţii lor, den cuvinte ca acéstia s-au potolit craiul, aşteptînd răspunsul cărţilor de au scris.

Daca au mers cărţile craiului Stanislav la hanul şi la paşa, fiind ei într-acea vréme asupra turburării, cînd să nevoia să facă ce vor face craiul<ui> şvezescu şi socotind că venirea lui Stanislav crai poate să schimbe cumva lucrurile, au pus gînd rău şi pentru dînsul. Şi au trimis
f. 323 hanul un tătar şi paşa un turc, oameni/proşti, ca să ia pe craiul Stanislav ca pe o iscoadă adecă, şi să-l ducă la Cetatea Albă. Şi scriia domnului multe politice şi-i da laude ca acéstia, cum că nici un domn n-au făcut slujbe Împărăţiei ca acesta şi de acum să nu să mai teamă de mazilie cît va trăi. Şi acéstia îi scriia ca să se bucure, să-l dea pe Stanislav craiu pe mîna trimişilor.

Dar Nicolae vodă, una, văzînd că în scrisoarea ce-i trimisése de-l cerea nu pomeniia nimica de numele lui Stanislav craiul, ci numai

---

18 *ad. marginal* Nicolae, 7221, A // 24 *ad. marginal* Nicolae, 7221 A //44 *ad. marginal* Nicolae, 7221 A //

www.dacoromanica.ro

scriia: să dai pe acei oameni ce ne scrii că au nemerit acolo pe mîinile acestor trimişi, alta, nu putea să dea nici într-un chip pe craiu creştin pe mîinile acelor doi oameni, ce era asémene cu aceia ce pierd vinovaţii, ci au socotit de au făcut răspuns într-acesta chip, că nu poate să dea pe craiul în mîinile a doi oameni, fiind încă atîtea oşti leşeşti de ale lor în ţară şi cum că-i trebue scrisă porunca şi să scrie într-însa anume: să dai pe craiul Stanislav în mîinile agiilor ce s-au trimis şi să
f. 323v scrie şi numele agiilor. Şi să trimiţă agii/de ispravă şi cu oameni mai mulţi. Şi au poprit aicea pe acei doi ce venise, zicîndu-le că aşteaptă să mai vie un răspuns de la hanul şi de la paşa şi să mai aştépte şi ei.

Daca au mers acest răspuns a lui Nicolae vodă să isprăvise şi joaca craiului şvezescu, că-l pornise spre Odriiu, precum s-au zis. Şi văzînd hanul că paşa au apucat cu bine pe craiul şvezescu, poate şi dintr-alte pricini care eu nu le ştiu au început a să învrăjbi între sine hanul cu paşa. Şi s-au şi căit hanul căci s-au amestecat în treaba craiului Stanislav de au trimis om împreună cu al paşei ca să-l ia. Şi mulţemiia lui Nicolae vodă căci nu l-au dat atunce pe mîinile acelor oameni, zicînd că nu să va mai amesteca la aceasta pînă va veni răspunsul de la Împărăţie. Şi n-au făcut răspuns nici craiului Stanislav, nici la Nicolae vodă, numai au slobozit pe omul craiului, ce mersése cu cărţi, de s-au întors la Iaşi. Şi au zis şi capichehaialei hanului că el nu să améstecă la această treabă pînă îi va veni răspuns de la Împărăţie, nici va trimite om ca să-l ia. Că poftiia paşa pe hanul ca să trimiţă un om împreună cu
f. 324 omul lui, ca să ia pe craiul şi să-l ducă la Tighina./Dupe ce au mers răspuns de la Nicolae vodă încă şi aceasta au zis hanul capichehaialei, să facă ştire domnului că de va mai trimite paşa să-l ceară pe craiul Stanislav, nu să poate să facă domnul într-alt chip, ci trebue să-l dea; că paşa iaste un vezir şi nu să cade să-l mînie, nici să se pue împotriva poruncii lui. Iar el nu va bănui căci îl va da, măcar că i-au părut bine căci nu l-au dat întîi.

Aşa să vedea la ivală hanul a fi voitoriu de bine lui Nicolae vodă; dar de la inimă nu-i era. Că scrisése la Împărăţie can cu pîră pentru Nicolae vodă. Adecă cum că au trimis şi el şi paşa oameni ca să ia pe craiul Stanislav şi n-au vrut să-l dea. Dar nu i s-au ţinut în seamă nimica, una că acum îl urîse şi împăratul, alta că trimisése Nicolae vodă la Poartă suretul acei cărţi ce-i trimisése hanul şi paşa, cerşind pe craiul Stanislav şi scrisése toată povéstia. Şi au cunoscut împăratul că-i slujaşte drept Nicolae vodă.

După acéia iară au trimis paşa un agă şi cu cîţ<i>va beşlii şi scriia lui Nicolae vodă ca să trimită pe craiul Stanislav la Tighina. Mers-au
f. 324v Nicolae vodă şi cu acel agă şi s-au împreunat cu craiul/ şi i-au spus că-l poftéşte paşa la Tighina. Părutu-i-au rău craiului căci nu i-au scris paşa răspunsul cărţii ce scrisése, nici hanul. Şi oarecum vrea să se mai zăbovască în Iaşi, zicînd că încă nu s-au gătit bine. După acéia au mers şi a dooa zi Nicolae vodă cu aga şi l-au îndemnat să nu facă zăbavă, ci

---

11 *ad. marginal* Nicolae, 7221, A // 31 *ad. marginal* Nicolae, 7221 A // 35 *după* urîse şi *anulat:* hanul A //

www.dacoromanica.ro

să purcează cu un ceas mai nainte. Şi mergînd la Tighina, de acolo i să vor îndrepta toate trebile spre bine; şi aşa au priimit.

Şi a doa zi, duminecă fev<ruarie> 18 au purces cu acel agă şi cu vel comis i vel jicnicér şi cu doi boerenaş<i> de curte şi cu căpitanul de catane cu tot steagul lui, de l-au petrecut pînă la Tighina. Daca s-au apropiat craiul Stanislav de Tighina i-au trimis paşa înainte un cal turcescu cu podoabe frumoase şi i-au eşit cîţ<i>va agii înainte şi călărimea ce să chiamă sagcol şi solcul şi au pus inicérii de la poarta cetăţii pînă la gazdă, de i-au făcut alai. Şi apropiindu-se au dat 7 tunuri din cetate. Eşit-au înainte şi voevoda Chiovschii şi Vişnoveţchii şi Tarlo şi alţi léşi, de l-au adus cu cinste pînă la gazdă şi i-au făcut şi
f. 325 obroace. A doa zi au chiemat paşa pe boiarii ce mersése cu craiul/şi i-au îmbrăcat cu caftane.

Mîntuitu-s-au oarece, după aceasta, ticăloasa de ţară de léşi şi de şvezi şi au avut oarece răsuflare şi domnul de supărările ce-i făcea acei oşténi şi de jalbele pămînténilor. Dar pe de altă parte nu-i lipsiia supărarea, că oamenii rămăsése foarte săraci, nevoile era toate pe locu. La Odriiu încă era turburări. Că împăratul vestise că va să oştească iar împotriva moscalilor şi să făcea gătire de oaste.Pe de altă parte iară să purta voroava cum că nu-l va lăsa pe împăratul să facă războiu cu moscalii. Şi sta lucrurile în cumpănă, neştiindu-se războiu va face, au pace.

Dovlet Gherei hanul, măcar că de la inimă să arăta voitoriu de bine şi priiaten şi cerea de la Nicolae vodă să-i trimiţă ceva poclon, zicînd că n-are de cheltuială, iar domnul, măcar că ştiia că nu-l iubéşte şi cum că au scris cu pîră la Poartă, căci n-au dat pe craiul Stanislav şi ştiia că nu va lungi mult cu hăniia, dar încă neavînd ce face, i-au trimis poclon bani de i-au fost de cheltuială la maziliia lui şi la vréme
f. 325v de nevoe. Şi aşa au cumpătat Dumnezeu, de la cela ce i-au făcut/rău şi cerca să-i mai facă, de la acela să aibă bani de cheltuială la vréme de nevoe, gîndind aceasta să se odihnească. N-au trecut multe zile şi, iată, au sosit de la Împărăţie un capigi baş la hanul ca să margă la Poartă. Cum au eşit această véste, îndată au pus la socoteală cei înţelepţi că iaste hanul mazil. Că-l urîse toţ<i>, pentru că era om neticnit şi mai vîrtos împăratul, pentru multele réle ce au făcut. Dintru care o vină era şi aceasta, de nu cea dintîi la rînduială, dar o doa vină şi greşală poate să se socotească, căci au fost pricina de s-au mazilit Nicolae vodă şi s-au dat domnia lui Dumitraşco vodă, carele s-au hainit. Iar de au şi avut hanul prepus că vor să-l mazilească, dar socotiia că-l chiamă şi pentru sfat. Că atunce scosése şi pe voevoda Mazoveţchii, solul cel leşescu, că era ca-n chip de opreală şi s-au împreunat cu veziriul.

Purcegînd hanul şi cu capigi baş de la Căuşani, încă pînă a nu ajunge la Odriiu, fiind la sat la Chioi, au trimis de l-au luat şi l-au dus la Rodos surgun. Şi în locul lui au făcut han pe frate-său Caplan

---

15 *ad. marginal* Nicolae, 7221, A // 38 *ad. marginal* Nicolae, 7221 A //

www.dacoromanica.ro

Gherei. După acéia au trimis Împărăţia la Tighina un capigiu ca să rădice pe Ismail paşa de la Tighina şi să margă la Azac. Şi în locul lui
f. 326 s-au orînduit Apti paşa, de au venit la Tighina./ Iar după o săptămînă au sosit şi alt capigiu la Ismail, paşa de Tighina, cerşindu-i 70 de pungi ce au fost trimis Împărăţia de cheltuială, cînd era să rădice pe craiul şvezescu. Şi-i cerea şi alte lucruri ce i s-au trimis de la Împărăţie. Mai pe urmă, luundu-i toate averia, au trimis de i-au tăiat şi capul.

Fiind acéste premenéle, cu maziliia hanului şi a lui Ismail paşa şi altele la Poartă şi cei ce nu ştiia pricinile pentru ce să fac acéstia socotiia că le face împăratul pentru voia craiului şvezesc; şi mai vîrtos léşii ce ţinea cu şvezii, numaidecît au început a să înălţa şi iară au trimis oşténi în ţară de s-au aşezat la Hotin şi la Cernăuţi. Nicolae vodă măcar că avea veşti şi înştiinţare de la capichehaiale că craiul şvezescu iaste· tot la Dimotiha şi n-are nici o socotinţă, numai li să dă cîte puţinel tain, cît să-ş<i> ţie viaţa şi cum că s-au poftit solul franţozescu să se împreune cu craiul şvezescu şi nu l-au lăsat, măcar că toate acéstia le ştiia, dar făcînd chiverniseală au lăsat de au mers oşténii léşi şi lipcani la Hotin şi la Cernăuţi, pînă va vedea cum merg vremile, măcar că scosése şi alt ferman, ca să-i gonească din ţară pe toţ<i>. Şi aşa întrînd au început a supăra pe pămînténi, iar nu ca întîi./

f. 326^{v} N-au trecut zile multe şi au mazilit împăratul şi pe veziriul, puindu-l capitan paşă. Şi vezir au pus pe un Mola Ibraim paşa, carele era capetan paşa. Acest Mola Ibraim au fost un caicciu la Ţarigrad. Şi întîmplîndu-se de au întrat împăratul tiptil odată în caicul lui s-au luat împăratul a vorovi cu acest caicciu şi plăcîndu-i voroava lui, după ce au mers la saraiu au trimis de l-au chiemat şi l-au făcut capetan pe o catargă. După acéia l-au făcut capitan paşă; mai apoi l-au făcut şi vezir. Dar n-au vezerit mult, că trecînd 20 de zile au trimis împăratul de i-au luat pecétea şi i-au tăiat şi capul.

Pentru multe lucruri ce s-au întîmplat într-acéste vremi iaste să se mire omul de judecăţile lui Dumnezeu. Că întîi la craiul şvezescu să vedea judecata lui Dumnezeu. Carele viind în protecţia turcilor şi făcînd acéle turburări mari de au scornit atîta vrajbă între turci şi între moscali şi au întrat tătărîmea într-acea iarnă în Ucraina şi pînă supt Chiov, de au robit mii de suflete. După acéia s-au făcut batalie şi aicea la Prut de s-au vărsat sînge nevinovat. După acéia s-au întîmplat şi aceia în ţară atîta
f. 327 pradă şi robie. Carele nici cu atîta nu să odihniia, ci iarăşi făcînd/amestecături au aţiţat pre împăratul turcescu spre oştire împotriva moscalilor. Şi iară au întrat o sumă de tătari în Ucraina, supt stăpînirea Moscului, pe postul cel mare şi nu puţină pagubă au făcut creştinilor ce lăcuesc pe acolo. Şi au poftit oşti turceşti şi tătărăşti ca să între pen Ţara Leşască, să margă la ţara lui, să nu rămîie nici Ţara Leşască necălcată de dînsul şi stricată de oşti ca acélia, turceşti şi tătărăşti. Las a zice acum de cîte răutăţi au fost pricina, de s-au făcut aicea în ţară.

---

1 *corectat* de la Tighina A // 13 *ad. marginal* Nicolae, 7221, A // 32 *ad. marginal* 7211 A // 40 *ad. marginal* 7221 A //

www.dacoromanica.ro

Pre acelaş craiu l-au judecat Dumnezeu şi acei protectori ai lui, turcii, l-au încungiurat [turcii] în casă şi-l bătea cu puşci şi cu cumbarale, ca pre un duşman, cît şi casa preste dînsul au aprins-o. Şi ori pentru căci iaste Dumnezeu îndelung răbdătoriu, ori pentru alte taine neştiute a lui Dumnezeu, au scăpat dintr-acea primejdie şi au încăput ca un rob pe mîinile turcilor, Şi-l ducea la Împărăţie înfăşurat în boarfe, precum s-au scris, pre acel craiu, vestit viteaz. Aşijderea şi craiul Stanislav, dorind să între la moşia lui cu oşti turceşti şi
f. 327v tătărăşti şi să dobîndească/ scaunul Crăiei Leşeşti cu vărsare de sînge creştinesc, cu mîini păgîneşti. Cum au întrat în Ţara Moldovei, unde-i era oştile, îndată au privit cu ochii lui un thriamvu groaznic, precum zicea către unii cînd mergea trimişi de domnu, fiind la Trei Sfetiteli: „Am văzut un treumfu terebele". Că cum au sosit la Bacău au dat peste acea gîlceavă cînd au fost lovit moldovénii pre acei léşi ce era la Bacău, precum am scris. S-au uitat în ochii lui trecînd pe ofiţeri şi pe oşténii lui goli şi în butuci. Iar dupe ce au venit în Iaşi şi au înţeles hanul şi serascheriul de venirea lui au trimis pre acei doi gealaţi, adecă ucigaşi de oameni, ca să-l ia precum s-au scris pe largu, măcar că s-au mîntuit dintr-acea primejdie prin nevoinţa lui Nicolae vodă. Dară lucru mai de mirat iaste pentru voevoda Chiovschii, cum l-au răbdat Dumnezeu de nu i-au trimis vreo urgie sau pedeapsă mare. Că pricina a multe răotăţi au fost el, aducînd atîta oaste leşască aicea, care au ernatu doao erni aicea în ţară şi multă pagubă au făcut ţărîi.

După acéia au mai făcut necaz mitropolitului ţărîi şi episcopilor de Rădăuţ<i> şi altor mazili de la Suceava, pentru nişte unélte ce i s-au
f. 328 jăfuit la vrémia cînd venise/ moscalii în ţară, precum să va pomeni mai nainte. Care acest voevoda Chiovschii atîta era de rău cît nu pot alége cui să fie fost mai urît: léşilor celor ce eşise din Ţara Leşască cu dînsul, au léşilor carii ţinea în partea lui Avgust, au moldovénilor? Că moldovénii îl hulia şi-l blestema căci au făcut atîta răotate şi pagubă ţărîi, el şi oamenii lui. Léşi<i> ce ţinea în partea craiului Avgust îl hulia şi-l afurisiia, numindu-l Iuda, căci au trimis oştile lui într-atîtea rînduri în Ţara Leşască, care-i era moşiia, de au făcut multă pradă şi stricăciune. Léşi<i> ce era cu dînsul încă-l blestema şi-l făcea păgîn făr-de suflet şi fără Dumnezeu. Că avînd mulţi bani, lor nu le da nimica, ce-i lăsa să se hrănească cu răpitul şi cu tîlhuşagul, sau să moară de foame, precum şi muriia, cît nici a patra parte n-au mers înapoi. Atîta bine avea numai la sine, cît era de neamul Potoţceştilor. Dar şi şlethicia şi blagorodia, cînd nu iaste cu fapte bune nu cinstéşte , ci mai vîrtos ocăraşte pre om . Nu să poate să nu-ş<i> ia şi el plată. Pre Dumnezeu, oamenii cei de demult îl zugrăviia cu picioarele de lînă şi cu mîini de her./

f. 328v Daca au mers craiul şvezesc la Dermirdeş n-au trecut multe zile şi au trimis veziriul de au întins cîteva corturi afară din Odriiu. Şi a doa zi mergînd veziriul şi cu hanul la corturi au trimis pe reiz efendi la

---

20 *ad. marginal* Nicolae, 7221 A //

www.dacoromanica.ro

craiul şvezescu de l-au chiemat ca să margă acolo, din porunca Împărăţiei, ca să facă voroavă şi să pue la o cale trebile lui. Iar craiul au răspuns că nefiind împăratul acolo, nici el nu va mérge, ci, de vor priimi, va trimite ghenerali de ai săi şi cu sfétnicul lui şi cu aceia va grăi ce va fi de grăit. Şi aşa s-au întors hanul şi veziriul, făr-de ispravă. După aceasta trecînd 3, 4 zile, au trimis împăratul de au luat pecétia de la acel Mola Ibraim, vezir, şi i-au tăiat capul. Zic unii să-l fie omorît singur împăratul, cu mîna lui.

Cît au fost craiul Stanislav la Tighina îi scriia Nicolae vodă cîteodată, zicînd că şi de acum înainte iaste gata ca să-i slujască.Aşijderea cum că şi frate-său, terzimanul, la Poartă îi va sluji şi alte complimenturi. Îi făcea şi craiul răspunsuri, scriindu-i prietenéşte. Iară mai pre urmă, daca sau adeverit din mulţi că Nicolae
f. 329 vodă au fost pricina de s-au ferit dintr-acea primejdie mare/nedîndu-l la acei doi gealaţi, ce au trimis să-l ia. Daca i-au mai scris Nicolae vodă şi i-au trimis şi un cal turcescu, i-au făcut şi craiul răspuns foarte frumos într-acesta chip şi au scris cu mîna sa, care scrisoare am scris-o aicea, latinéşte/ <: „Celsissme Princeps. Si ex parte celsitudinis tuae, quotidie erga me augetur amicitia, jam meam profiteor ad illum pervenisse perfectionis gradum, ut nihilo ipsam maturiorem reddere possum, nisi constantia, de qua dubitare non potest celsitudo tua. Cum ex divina providentia tot casibus acquisita, meritis celstudinis vestrae firmata, ex ipsa itaque justitia perennis erit benevolo affectu cooperante. Generosus dominus Georgius Cuparius attulit mihi donum gratissimum; utinam ille feliciter equus adducat me ad propria, et adducet certe, si opera celsissimis tuae et fratris ipsius via mihi parabitur apud perfulgidam Portam. Cura carissme princeps, ut hoc tibi debeam. In coeteris D. generalis locum-tenens et dapifer regni Smigielski erit mentis meae interpres facilis. Maneo semper
f. 329v addictissimus, STANUSLAUS REX.>

A căriia cărţi tălmăcirea iaste aceasta: „Prea înălţate Prinţipe. De vréme că din partea înălţimei tale în toate zilele cătră mine să adaoge prieteşugul, al mieu acum mărturisescu să fie venit la măsura cea desăvîrşit, cît cu alt nimica a-l face mai deplin nu poci, fără numai cu stătătoria de care nu poate să se îndoiască înălţimea ta. De vréme ce din dumnezeiasca pronie cu atît<e>a tîmplări dobîndit şi cu atîtea faceri de bine a înălţimei tale întărit şi pe dreptate va fi neclătit, fiind ajutorit cu bună învoinţare. Dumnealui Gheorghe cupariul mi-au adus dar prea drăgăstos. Să dea Dumnezeu acel cal să mă ducă cu fericire la ale méle. Şi, adevărat, mă va duce, de mi să va găti cale prin silinţa înălţimei tale şi a fratelui său la prea luminata Poartă. Nevoiaşte, preaiubite prinţipe, ca să fiu datoriu cu aceasta. De altele dumnealui gheneraliul şi stolnic mare Şimeghilschii va fi credincios tălmăcitoriu a voii méle. Şi rămîi pururea nedespărţit Stanislav crai"/.

f. 330 Această carte şi altele asémene scriia la Nicolae vodă, făgăduindu-se că nu-i va uita prieteşugul nici odată. Dar mai pe urmă nu s-au ţinut

---

9 *ad. marginal* Nicolae, 7221 A // 15 *ad. marginal* Nicolae, 7221 A //

www.dacoromanica.ro

de adeverinţă, că s-au cunoscut a nu fi voitoriu de bine.

După pierzarea lui Mola Ibraim au rămas caimacam Ali paşa silihtariul carele era şi ginere împăratului. Şi să arăta că nu priiméşte vezeriia şi tot aşa au fost, caimacam, pînă au mers împăratul la Ţarigrad. Şi în Ţarigrad în cîtăva vréme tot cu nume de caimacam au petrecut. Iară mai pe urmă au început a mérge la divanul împărătescu cu calevi, adecă cu cealmaoa ce poartă vezirii, care vine în trei cornuri. Şi de atunce s-au încredinţat toţ<i> că iaste deplin vezir Ali paşa.

Acest vezir atîta era de învăţat la lucrurile politiceşti şi isteţ la minte, cît poci zice că n-au stătut nici odată la Împărăţiia Turcească vezir ca dînsul. Şi-l iubiia împăratul foarte şi nici o treabă nu făcea fără de ştirea lui. Şi cel mai de mirat lucru că mită sau daruri, afară din céle
f. 330v obiciuite nu lua nici cum. Şi nici o treabă nu să făcea cu daruri/şi cu mită, că să temea toţi să ia de la cineva mîzdă, ştiind pe veziriul că nu ia./

f. 331

AICEA SCRIEM CUM AU LUAT ÎMPĂRĂŢIIA HOTINUL DE SUPT ASCULTAREA ŢĂRII MOLDOVEI.

„Nu iaste nevoe sau urgie dumnezeiască a căriia greul să nu-l poată purta firea omenească", zice Eurepid scriitoriul de tragudii. Mulţi fiind născuţi din părinţi blagorodnici şi crescîndu-se cu multe dezmierdări în mare fericie să întîmplă de cad la robie şi petrec multe gréle necazuri şi chinuri. Aşijderea şi multe cetăţi slobode şi ţări, ce le era dintru sine stăpînirea au căzut supt ascultarea altor stăpîni şi plecînd grumazii supt jugul robiei au suferit şi au purtat toate nevoile şi greutăţile ce le-au venit din porunca stăpînitorilor. Unele ca acéstia mai cu sporiu s-au întîmplat de la o samă de vréme în pămîntul Moldovei, precum să văd în létopiseţele ţării şi într-această istorie. Dar poate că nu s-au plătit cu cîte s-au întîmplat pînă în vremile acéle ce am pomenit şi am însemnat într-această istorie, ci îi era orînduit să-i vie şi altă rană mai mare şi mai cumplită decît céle ce i-au venit luarea
f. 331v adecă cetăţii Hotinului./ Că precum cînd are un trup o rană în vreo parte, bolnăvéşte tot trupul şi slăbéşte şi încă cînd nu să grijaşte acea rană şi începe a să lăţi, aduce tot trupul la primejdie şi la moarte, aşa şi luarea Hotinului, ca o rană ţării, multă slăbiciune şi scădére i-au făcut, precum să va arăta la această istorie. Numai vraciul tuturor să o tămăduiască această rană şi să însănătoşază şi tot trupul.

Fiind Împărăţiia la Odriiu şi avînd gătire ca să vie cu toate oştile să margă asupra moscalilor, să dobîndească cetatea Chiovul, nevoindu-să craiul şvezescu ca să pue pe Stanislav craiu în Ţara Leşască, cu putéria Împărăţiei Turceşti, căriia făgăduisă să dea Cameniţa şi o parte a Ţării Leşeşti ce să chiamă Podolia şi să-i fie ajutoriu craiului svezescu şi craiul Stanislav, cu toată oastea leşască,

---

17-18 *lipsesc* U //

www.dacoromanica.ro

cînd va mérge împotriva moscalilor.

Nu să poate şti bine ce au socotit împăratul şi au poruncit să se ia cetatea Hotinului şi să se tocmască: ori socotind că la o vréme va fi de folos fiind pe seama turcilor, ori numai ca să afle această pricină cu
f. 332 tocmitul Hotinului şi să trimită oşti în sus/că n-au vrut să facă războiu cu moscalii; şi de va face şi pace, dar să o facă moscalii pe voia Împărăţiei, văzînd oştile turceşti apropiiate. Şi avea gînd Împărăţiia să aşeze pe Stanislav la crăiia Ţărîi Leşeşti şi să ia Cameniţa şi Podolia, ce le făgăduise şi <să> între şi craiul şvezesc în Ţara Leşască şi să-i vie şi toate oştile cîte avea la Pomeranie. Şi ori într-acel an, ori la al doilea, de nu vor face moscalii pace cu turcii, să se apuce cu toţii de dînşii.

Deci pentru acéste pricini, sau şi pentru altele, au orînduit Împărăţia toată oastea, ca să margă asupra moscalilor: pe Caplan Gherei han cu toată tătărîmea şi 5 paşi cîte cu trei tuiuri, pe beiul Misiriului cu şapte ogeacuri de misirlii şi alţi 16 paşi cîte cu 2 tuiuri. Pre aceştea i-au orînduit să margă la Hotin şi să stea acolo la tocmitul cetăţii.

Dac-au venit această véste cum că va să ia Împărăţiia Hotinul, mult s-au amărît Nicolae vodă. Au scris la capichehaiale ca să pue nevoinţă cu tot feliul de mijloc să nu să facă aceasta. Au scris şi la alţi priiateni cu mare rugăminte. Au scris şi la stăpîni cu lacrămi şi cîte socotéle au
f. 332v ştiut, toate le-au pomenit şi le-au arătat. Care pentru/lungirea vorbei, nu le scriu cîte una. Dar puind gînd împăratul ca să trimiţă oştile la margine, precum s-au zis, ca să poată face pace cu moscalii, precum îi era voia, sau fiind voia lui Dumnezeu ca să se cérte şi cu aceasta pămîntul Moldovei, nu s-au putut isprăvi nimica.

Iunie 15 s-au făcut sfat mare la Împărăţie. Strînsu-s-au toţ<i> vezirii şi ulemali<i> şi ogeacurile şi toţ<i> agiii şi s-au sfătuit mult. Dupe acéia au trimis de au adus şi pe solii moschiceşti şi au aşezat iar să fie pace între Împărăţiia Turcească şi între moscali. Şi a doao zi au îmbrăcat cu blană de sobol pe Caplan Gherei hanul, ca să purceadă la Crîm. După acéia au socotit să margă la Hotin şi l-au şi pornit.

Iunie 30 au sosit la Tighina capigilar chehaia al veziriului şi au adus ferman la Apti paşa cum că l-au făcut Împărăţiia serascheriu peste toate oştile Anatolului şi a Rumelii<i> şi l-au orînduit să margă la Hotin cu hanul dinpreună. Sosind şi hanul la Tighina au mers de s-au împreunat cu Apti paşa serascheriul şi au făcut voroavă. Şi întorcîndu-se hanul i-au eşit înainte craiul Stanislav şi descălecînd amîndoi, au
f. 333 făcut voroavă./ Atunce s-au rugat craiul Stanislav hanului ca să-i fie de ajutoriu să ia Crăiia Leşască. Hanul i-au răspunsu că pentru aceasta nu poaate să-i dea răspunsu de la sine, pînă nu să vor strînge mîrzacii ce să chiamă şereni; iar daca vor veni aceia la Tighina atunce să dea scrise poftele lui.

Cine poate să scrie cîte una poruncile céle gréle ce veniia totdeauna lui Nicolae vodă, după ce s-au făcut această socoteală a Hotinului?

---

20 *ad. marginal* Nicolae, 7221 A // 45 *ad. marginal* Nicolae, 7221 A //

www.dacoromanica.ro

Porunci pentru cară, pentru salahori, pentru zaharea, şi altele multe. Şi în toate zilele trecea şi în sus şi în jos agii şi ciohodari, cu carii făcea multă cheltuială; că îi căuta să-i dăruiască pe toţi.

Iulie 22 au eşit Nicolae vodă cu alai frumos de au mers la corturi, care era întinse despre Prut, aproape de tîrg, şi seara iar s-au întorsu numai cu curtea sa. Şi la iulie 31, mergînd iarăşi la corturi, au îmbrăcat cu caftane pe caimacami. Şi tot într-acea zi au mersu la Zagarancea. Şi a doa zi au sosit şi hanul şi serascheriul acolo şi au tăbărît peste Prut. Iar a treia zi au mers şi Nicolae vodă cu boiarii şi cu curtea sa şi s-au împreunat cu hanul. Au mers şi boiarii cei mari de i-au
f. 333v sărutat poala, şezînd vreo 2 ceasuri/la voroavă. După acéia au venit veziriul hanului şi au îmbrăcat pe Nicolae vodă cu cherache şi peste cherache cu caftan foarte frumos. Şi sculîndu-se să margă i-au adus şi un cal cerchezescu cu şa ferecată cu argint, dar de la hanul; şi, încălecînd, s-au întors la corturi.

După acéia au mers Nicolae vodă de s-au împreunat şi cu Apti, paşa serascheriul şi cu ceilalţi paşi, făcîndu-i toţi cinste, mai osebit de cum iaste obiceaiul turcilor a face domnilor creştini. Şi făcea taină, ţiindu-l multe ceasuri la voroavă; şi oarecum nu să putea sătura de voroava lui, fiind ei toţi însetaţ<i> ca să ştie veşti şi ştiind pe Nicolae vodă deplin la minte şi întreg la socoteală.

Într-acéle zile au venit la serascheriul un capigi baş cu hat<i>şerif împărătescu întru care scriia cum că are prieteşug cu léşii şi porunciia să se ferească să nu dea pricină de gîlceavă sau vreo turburare la margine. Şi pe craiul Stanislav să-l rădice de acolo şi să-l ducă iară la Tighina, că mergea cu oastea şi craiul; că-i didése corturi frumoase şi era şi el acolo peste Prut cu toată curtea lui ce avea, aşteptînd să margă la Hotin şi să se facă acéle ce nădăjduia./

f. 334 Mers-au, dar, hanul la otacul serascheriului şi au trimis de au adus şi pe craiul Stanislav de i-au spus porunca împărătească şi i-au zis numai să se rădice să margă la Tighina. Iar a doa zi, zăbovind cu purcesul au trimis de l-au încungiurat şi-i surpa corturile cu necinste şi cu mare grabă l-au pornit spre Tighina, cu pază tare.

Mai în toate zilele trecea peste Prut Nicolae vodă, cît au şezut oştile acolo, la Zagarancea, şi mergea la serascheriul şi la paşi. Aşijderea şi de acolo de la ordine trecea agii mai în toate zilele şi veniia la domnu de făcea mare cheltuială cu dînşii, dăruindu-le cai, postave, atlazuri şi alte daruri. Zăbovind a veni zahareaoa le-au dat Nicolae vodă şi cîţ<i>va saci cu făină şi orzu; dar pentru aceasta îi făcea toţ<i> mare mulţemită.

Şezut-au serascheriul la Zagarancea pînă au venit toţ<i> paşii. Iar la avgust 22 s-au rădicat toată oastea şi au purces pe Prut în sus. Şi Nicolae vodă pe dincoace şi făcea popasurile tot împotriva ordiei turceşti. Iar la avgust 28 au trecut Prutul la Zalucea şi au tăbărît la Rucşin şi serascheriul cu misirlinii au tăbărît lîngă Hotin şi hanul şi

---

16 *ad. marginal* Nicolae, 7220 A //31 zobovind A // 34 *ad. marginal* Nicolae, 7221 A //

www.dacoromanica.ro

f. 334v ceilalţi paş<i> tot în preajmă./ Şi îndată au pus serascheriul de s-au apucat a curăţi cetatea şi a săpa şanţul şi alte lucruri ce mai trebuia. Atunce au mai sosit şi alt capigi baş de la Împărăţie şi au adus name hanului şi blană de sobol. Aşijderea şi serascheriului i-au adus blană şi ferman. Şi le scriia împăratul să pue nevoinţă să tocmască cetatea mai de grab, de vréme ce s-au apropiat iarna şi să se ferească să nu dea pricină léşilor, căci că sînt priiateni Împărăţiei. Pe moldovéni i-au pus de au tăiat lémne şi munténii le scotea, iar spahiii săpa şanţurile. Şi alţii, cu meşterii, lucra la cetate. Av<gust> 31 au sosit sol de la ţariul Moscului la Odriiu.

Şezut-au Nicolae <vodă> la Hotin pînă la octom<vrie>. Iar la 24 au venit ceauş başa de la Împărăţie, cu ferman, ca să rămîie Apti paşa muhavizea la Hotin şi serascheriu şi să rămîe şi paşa de Bursa şi beiul Misiriului cu toţ<i> misirliii şi inicérii şi topciii şi 100 de salahori moldovéni şi 200 de munténi. Iar célialalte oşti să se întoarcă înapoi pe la locurile lor. Atunce au mers Nicolae vodă de ş-au luat zioa bună de la serascheriul, ca să vie la Iaşi. Şi l-au îmbrăcat cu caftan şi pe 16 f. 335 boieri. Şi au isprăvit un fermen ca să/ aibă a şedea la Hotin pîrcălab precum era şi mai nainte şi să asculte de dînsul oamenii cei de lor şi ca să nu să scrie moldovéni la steagurile turceşti.

Iar la octom<vrie> 30 au purces Nicolae vodă spre Iaşi cu toţ<i> boiarii şi cu slujitorimea. Hanul încă au purces spre Buceag. Şi ajungînd la Ţuţora au mers şi acolo domnul de s-au împreunat cu hanul, chiemînd şi pe boiari de i-au sărutat poala şi le-au zis: „Pentru voia domnului vostru, carele nu iaste asémene cu alţi domni, voiu căuta ţara voastră". Şi l-au îmbrăcat cu caftan ce-i trimisése împăratul şi i-au dăruit un cal şi şa ferecată cu argint şi cu toate podoabele lui. Şi la noem<vrie> 11 zile au întrat în Iaşi.

Nevoitu-s-au mult Nicolae vodă pentru oştile turceşi care era să se întoarcă de la Hotin ca să margă pe de céia parte de Prut, pe unde venise şi să nu margă pe Siret sau pe Bîrlad. Şi s-au isprăvit ferman şi pentru aceasta şi au mers toţ<i> paşii şi oastea pe unde au venit. Numai o samă de de bosnéni fiindu-le drept a mérge la ţara lor, pen Ţara Muntenească, n-au ascultat de poruncă, ci au întrat pen ţară şi au mers f. 335v pe Siret şi au făcut cîtăva pagubă pe unde au trecut./ Scosése şi munténii ferman ca să nu intre oşténii în ţara lor, ci să meargă la Brăila, să tracă Dunărea. Şi adusése şi un agă de şedea la Focşani, ca să nu-i lasă să între prin Ţara Muntenească pe acolo. Dară ei, nu numai cît nu băga în samă fermanul, ci-l suduia şi pe dînsul şi pe cine l-au trimis şi mergea pe unde le era voia.

Pre acea vréme mersése în Ţara Muntenească prea fericitul chir Hrisanthu, patriarhul Ierusalimului. Vrînd, dar, Nicolae vodă să vie şi aicea în ţară, ca să ia blagoslovenie şi să se îndestuléze de învăţături duhovniceşti şi politiceşti, fiind un patriarh foarte învăţat, cît pociu zice că în toţ<i> creştinii nu să afla pe atunce asémene cu dînsul la învăţătură, că l-au trimis unchiu-său, răposatul chir Dositheu,

---

10 *ad. marginal* Nicolae, 7221 A // 20 *ad. marginal* Nicolae, 7221 A // 40 *ad. marginal* Nicolae, 7223 A //

www.dacoromanica.ro

patriarhul, de au umblat mai toată Evropa, den Ţara Moschicească pen Ţara Franţozască şi pînă la Englitera, scrisu-i-au, drept acéia, Nicolae vodă cu poftă şi cu rugăminte ca să ostenească şi să vie în ţară. Carele şi pentru căci l-au poftit Nicolae vodă şi pentru ca să-ş<i> vază şi să-
5 ş<i> cérce mănăstirile ce avea în ţară, care sînt închinate la Sfîntul Mormînt, au scris înapoi cum că iaste bucuros şi va veni după sărbătorile Naşterii Domnului nostru Iisus Hristos. Iar după ce au trecut Bogoiavlenia <=Boboteaza> au trimis pe Costantin Costache vel
f, 336 stolnic şi pe vtorii post<elnic> cu leftica înainte/ la Focşani şi l-au adus
10 cu mare socotinţă şi cinste pînă în Iaşi. Şi foarte s-au bucurat Nicoale vodă de venirea lui, venind om preaînvăţat şi sfînt ca acela, în vrémia domnei sale.

De mult avea gînd Nicolae vodă să facă doao lucruri bune în ţară ce nu era. Una, tipografie, ca să tipărească cărţi şi, a doa, să facă şcoale,
15 ca să învéţe cine ar vrea, făr-de plată. Şi această socoteală pomenind-o sfinţiei sale patriarhului i-au dat blagoslovenie şi l-au îndemnat numai să roage pre Dumnezeu şi să înceapă a face acéste doao lucruri lui Dumnezeu plăcute, că-i va fi Dumnezeu întru ajutoriu şi le va vedea săvîrşite. Şi aşa au trimis de au adus meşteri tiparnici şi de slove
20 greceşti, şi sloveneşti şi au făcut case bune la Sfetii Savva de au aşezat tipografia acolo. Şi în scurtă vréme au început a tipări cărţi. Adus-au şi doi dascali de carte elinească şi altul de cartea cea de obşte grecească şi un dascal ca să învéţe carte slovenească şi altul ca să învéţe pe înţeles
f. 336v moldovéneşte. Şi le-au rînduit dascalilor plată precum să cade, ca să ia/
25 pe an din veniturile domneşti. Şi au făcut testamenturi cu mare blestem şi legătură, ca să fie stătătoare şi neclintite şi şcoalele şi tipografii, dîndu-le în sama preafericitului patriarh ca să le fie purtătoriu de grijă şi chivernisitoriu. Şi cînd să va duce din ţară să le poarte grija epitropii sfinţiei sale carii orînduisă din igumenii mănăstirilor ce sînt închinate la
30 Sfîntul Mormînt şi dintr-alţii dupe la alte mănăstiri./

f. 337 *AICEA SCRIEM ÎNTÎMPLĂRILE CÉLE CE AU VENIT LUI COSTANDIN BASARAB VODĂ, DOMNUL MUNTENESC.*

Trimis-au împăratul turcesc, sultan Ahmet, pe un capigi baş la Costandin Basarab vodă, domnul muntenesc, să-l mazilească. Carele
35 sosind la martie în 23 în Bucureşti, a doa zi miercuri au mersu la curte, fiind săptămîna cea mare a postului şi strîngînd pe toţi boiarii le-au arătat porunca împărătească ce scriia de mazilie, puindu-i pricină că au trimis de au luat Brăila cu moscalii şi altele. Şi porunciia ţărîi ca să-l dea cu toată casa lui şi cu toată avéria lui, să-l ducă la Împărăţie. Iar a
40 doa zi au sosit şi imbrohorul cel mare, împărătescu. Şi strîngîndu-se la dînsul toată boierimea ţărîi, au pus domnu pe Ştefan Cantacuzino spătariul. Iar pe Costandin vodă l-au pornit la Poartă cu doamna şi cu coconii lui şi cu toţ<i> ginerii lui şi cu toată avéria. Şi imbrohorul au rămas în Bucureşti ca să afle toată avéria ce mai rămăsése şi să-i vînză

---

13 *ad. marginal* Nicolae, 7223 A // 31-32 *lipsesc* U//

www.dacoromanica.ro

f. 337v toate bucatele/ şi să ducă banii la Împărăţie, precum s-au şi făcut.

Iar pe Costantin vodă, ducîndu-l la Ţarigrad, l-au băgat în Edicule, cu toată casa lui şi avéria au luat-o împărătească. Şi după ce au trecut cîtăva vréme, au trimis de l-au scos de la Edicula, de l-au închis la bostangi başa şi l-au ţinut şi acolo cîtva, îngrozindu-l totdeauna că-i vor da munci ca să-şi spue avéria; şi încă spun să-l fie şi muncit. Iar la avgust 15, în zioa praznicului Adormirii Précistii, l-au scos de la închisoare şi pe patru feciori ai lui: Constandin, carele îş<i> luase soţie de aicea din ţară, o fată a lui Ioan Balşa, vel ban; Ştefan, carele ţinuse pe fata lui Ilie Cantacuzino vel visternic; Radul, carele era logodit cu o cocoană a lui Antohie vodă şi i să gătiia atunce şi nunta şi Matei, acel mai mic, dar şi acela era voinic. Şi întîi au tăiat pe toate beizadélele acélia, înaintea ochilor lui, începînd de la cel mai mare şi pe rînd pînă la cel mai mic, apoi au tăiat şi pe Ianache Văcărescul, vel paharnic, şi pe urma tuturor au tăiat şi pe bătrînul Basarabă vodă. Care véste viind la Nicolae vodă mult i-au părut rău şi
f. 338 foarte s-au întristat. Iar ginerii lui, cu doamna şi cîţ<i>va/ boiari au rămas tot la opreală.

Acest sfîrşit au luat acel vestit domnu Basarabă vodă, carele au domnit ani 24 p<o>l, cu multă fericire şi s-au făcut Ţara Muntenească ştiiută şi vestită în multe părţi ale lumii. Şi nu iaste de mirat, că toate ale lumii sînt deşarte, şi bogăţiile şi slava. Şi fericiţi şi înţelepţi sînt aceia ce le socotescu ca cum ar fi fum, sau umbră şi îş<i> întărescu nădéjdia la singur Dumnezeu, precum zice prorocul David: „Mie încă, a mă lipi de Dumnezeu bine iaste şi a pune spre Domnul nădéjdia mea".

Cînd au luat Nicolae vodă a doa domnie, fiind lucrurile neaşezate, ş-au lăsat doamna şi coconii la Ţarigrad. Iar daca au trecut doi ani şi au cunoscut că iaste pace au trimis de ş-au adus doamna şi cu toţ<i> coconii şi au sosit în Iaşi dupe Sfetii Gheorghie.

Daca au trecut al doilea an, iarăşi au arătat Nicolae vodă sama vistieriei, fiind de faţă şi sfinţia sa patriarhul de Ierusalim şi toţi arhiereii şi boiarii ţărîi. Şi iar s-au aflat mai mult cheltuit de Nicolae vodă în trebile ţărîi, neputîndu-se toate coprinde den venituri şi iar au luat zapis iscălit de arhierei şi de boiari. Avea grijă Nicolae vodă că-i
f. 338v va veni poruncă într-acel an să/ margă la Hotin; iar nu i-au venit, ci numai să trimiţă salahori şi cară. Într-acea vară au socotit Nicolae vodă ca să nu mai umble orînduialele pe ţară şi au aşezat ţara cu rupt, de da oamenii pe ciferturi.

Dacă au întărit Împărăţia iarăşi pacea cu moscalii şi cu léşii au vorovit cu solul nemţescu pentru craiul şvezescu ca să-l lasă penŢara Ungurească să margă la ţara lui. Aşijderea şi pentru craiul Stanislav, ca să margă unde ar vrea pin Ţara Ungurească. Făcuse aşezămînt şi pentru domnii leşeşti ce era cu craiul şvezescu ca să margă şi ei la ţara lor. Într-acea vréme voevoda Chiovschii, văzînd că au rămas numai să se ducă, mult s-au nevoit ca să-ş<i> plinească paguba din ţară ce i s-au

---

31 *ad. marginal* Nicolae, 7222 A // 38 *ad. marginal* Nicolae, 7223 A //

www.dacoromanica.ro

făcut cînd venise moscalii de i-au jăfuit nişte bo<a>rfe şi oboară şi alte unélte ce ţinea ascunse la mănăstire la Suceviţă. Pentru care îndată ce s-au făcut pace cu moscalii, pînă a nu să trimite domnu în ţară, au făcut jalbă la Poartă şi au scos ferman. Şi au venit un agă ca să facă cercătură
f. 339 şi să acolisiia de Ghedeon mitropolitul/ şi de episcopul de Rădăuţ<i> şi au încăput la popreală cîţ<i>va mazili de Suceava. Şi venind Nicolae vodă cu domniia, de multe ori au trimis să-i plinească paguba. Dar nu s-au putut aşeza, de vréme că cerea mai mult de 15 pungi. Iar daca au văzut că va să margă la ţara lui au pus şi mai multă nevoinţă şi iar au făcut jalbă la Poartă şi au isprăvit un ferman, dar nu dupe voia lui, ci ca să vie aicea în ţară şi să se aşaze. Şi venind aicea au stătut tare Nicolae vodă şi nu i-au dat mai mult decît cinci pungi de bani.

Într-acea primăvară şi Mazoveţchii, solul leşescu, s-au împreunat cu împăratul. Şi iară au întărit pacea între Împărăţiia Turcească şi cu recipospolita, precum să legase la Carloviţă. Şi purcegînd au venit pe aicea de s-au împreunat cu Nicolae vodă, făcîndu-i cinste precum să cade. Şi au trimis boiari şi slujitori de l-au petrecut pînă la margine.

Tot într-acea vară au mai apărat Nicolae vodă ţara de o pagubă ce era să o plătească din domnia lui Costandin Duca vodă, care viind pe acéle vremi cu slujbe un Mubaegi aga şi avînd a lua bani pentru treapădul lui şi mai împrumutînd şi cu alţi bani pe Costandin vodă i-au făcut zapis de pungi. Şi trecînd cîtăva vréme au apucat pe o samă de/
f. 339v boiari la Odriiu, de i-au tras la judecată şi i-au făcut de i-au mai dat şi alt zapis cum că iaste datoare ţara cu acei bani. Şi au făcut şi hoget după zapis. Murind, dar, Mubaegi Ahmet aga, au dat arzuhal copiii lui la Ali paşa veziriul şi îndată au dat ferman şi au trimis un agă bumbaşir ca să se plinească toţ<i> banii. Aflînd aceasta capichehaialele au scris la domnu ca să facă o chiverniseală, că aceasta nu iaste asémene cu alte gîlcevi vechi şi veziriul acesta, unde trimite va să şi plinească, să nu să întoarcă în deşert. Că acea datorie iaste întărită şi cu al doilea zapis şi hoget. Şi scriia să nu cumva să facă împotrivă, să scîrbească pe veziriul. Iar după ce au venit vechilul şi cu bumbaşirul i-au oprit aicea, pînă va trimite la stăpîni. Şi au scris la veziriul, precum să cade, că ţara nu iaste putincioasă să plătească datorii vechi ca acéstia şi ţărîi n-au dat niscai bani împrumut, fără cît i-au făcut Costandin vodă acel zapis, ca să-i isprăvască ceva de la Împărăţie. Şi ţara iaste săracă şi de ar putea rădica poruncile împărăteşti. Acéstia şi altele asémene scriind, au poruncit veziriul să se rădice acel bumbaşir
f. 340 şi vechilul. Şi s-au mîntuit ţara de/acea gîlceavă.

Aşezindu-se pacea cu moscalii şi cu alţii, dupe cum s-au zis, au slobozit Împărăţiia către toamnă pe solii moschiceşti şi zăloagele ce era popriţ<i> de cînd au avut turcii bătae cu moscalii, care zăloage era Mihail Boris, feciorul lui Şeremet, acel vestit cneazul moschicescu şi altul şi le-au dat Împărăţiia voe să margă la ţara lor. Deci luundu-şi zioa bună şi purcegînd, cum au trecut Dunărea la Smil, feciorul lui Şeremet s-au războlit şi de grab i s-au întîmplat moarte. Şi grijindu-i

---

6 *ad. marginal* Nicolae, 7223 A // 20 *corectat* pe acéle locuri A //

www.dacoromanica.ro

trupul cu balsam l-au dus la ţara lui.

Într-acea toamnă au venit poruncă de la Împărăţie la Apti paşa, ca să se rădice de la Hotin şi să margă la Misir, făcîndu-l paşă acolo. Şi venind pe de céia parte de Prut i-au eşit Nicolae vodă înainte, mai sus de Zagarancea, de s-au împreunat cu dînsul. Şi i-au grijit Nicolae vodă conac, mergînd pînă la Ţuţora, împreună. Acolo au odihnit o zi şi au mai mers Nicolae vodă de s-au împreunat. Şi l-au îmbrăcat cu caftan, dăruindu-i paşa un cal cu toate podoabele şi a treia zi au purces.

f. 340[v] Era acel Apti paşa om numit la Împărăţie, fiind bătrîn/ de vîrstă şi-l cinstiia toţ<i> paşii şi vezirii. Şi avea trécere mare la Poartă. Mare noroc au avut Nicolae vodă de acest Apti paşa, avîndu-l mai denainte cunoscut, şi priiaten. Că mult i-au fost îndemînă lui Nicolae vodă şi ţărîi, cu dînsul, venind acéle porunci gréle, de cînd s-au început Hotinul. Ci şi pînă era paşă la Tighina multe isprăvi au făcut ţărîi. Pentru acéia mult i-au părut rău lui Nicolae vodă de depărtarea acelui om şi foarte-l avea în dragoste pe Nicolae vodă, atîta cînd s-au despărţit i s-au umplut ochii de lacrămi şi-i zicea să nu-l uite.

Într-acel an, cu îndemnarea prea fericitului patriarh chir Hrisanthu au socotit Nicolae vodă şi au rădicat dajda preoţilor din toată ţara, ca să nu mai dea acei doi ug<hi> ce aşezase răposatul Cantemir vodă, de da preoţii pe an. Şi s-au făcut testament cu mare blestem şi l-au iscălit şi sfinţia sa patriarhul. Tot într-acel an au pornit şi pe craiul şvezesc să margă la ţara lui. Şi au dat voe şi craiului Stanislav să margă unde va vrea. Deci craiul Stanislav purcegînd de la Tighina au venit la Iaşi de

f. 341 s-au împreunat cu domnul. Şi i-au arătat multă/ dragoste şi mulţemită. Şi deaciia au trecut pe Oituz în Ardeal şi s-au dus în Ţara Svedului. Iar domnii leşeşti au mers şi ei în Ţara Leşască, ca să-ş<i> facă pace cu craiul Avgust şi să rămîe la moşiile lor.

Iar craiul şvezescu au mers cu o samă de turci şi au trecut pin Ţara Muntenească. Şi turcii de la hotar s-au întors înapoi, iar şvezii cîţ<i> rămăsése în ţară şi la Tighina le-au trimis poruncă de s-au rădicat toţ<i> şi au trecut în Ţara Ungurească şi au tras spre ţara lui. Şi atunce s-au mîntuit de tot ţara Moldovei şi de şvezi şi de léşi şi de lipcani şi au dat mare laudă lui Dumnezeu.

Într-acea toamnă, fiind vădrăritul cîte 4 bani au rădicat Nicolae vodă doi bani şi au făcut testament cu blestem, care l-au iscălit şi sfinţia sa părintele patriarhul Hrisanthul. Şi mai nainte cu doi ani rădicase şi pogonăritul viilor, care era cîte t<a>l<eri> 1, bani 20 de pogon, ca să nu mai fie.

Începîndu-se al patrulea an al domniei lui Nicolae vodă, fiind

f. 341[v] Împărăţia în Ţarigrad, la dechem<vrie> 1 au trimis/ de au chiemat pe solul veneţiianilor la Poartă şi i-au poruncit în 15 zile să nu să afle acolo, ci să se ducă încătro va vrea. Iar după cîteva zile au trimis şi l-au închis la Edicula, cu toată curtea lui şi s-au trimis porunci în toate părţile ca să se strîngă toate oştile de grab, ca să margă de primăvară la Morea. Şi la dechem<vrie> 18 au scos tuiurile şi au început Împărăţiia

---

18 *ad. marginal* Nicolae, 7223 A // 34 *ad. marginal* Nicolae, 7223, A //

www.dacoromanica.ro

a face mare gătire de oştire. Mers-au poruncă şi la Mehmet paşa, ce era la Tighina, să se rădice de acolo şi să margă la Hotin. Şi fiind să treacă prin Iaşi i-au eşit Nicolae vodă înainte la Ţuţora, la dechem<vrie> în 28 şi cu alai frumos l-au adus la Iaşi, făcîndu-i multă socotinţă şi i-au dat frumoase daruri şi, odihnindu-se o zi, au purces spre Hotin, petrecut iarăş<i> cu cinste şi cu alai. Iară <lui> Mustafa paşa, carele era la Hotin i-au mersu poruncă să margă la Bosna în cai de olac. Şi fiindu-i şi lui drumul pen Iaşi i-au făcut şi lui tot acéiaş<i> cinste.

După acéstia au început a veni porunci gréle pentru oaste de Morea, ca să trimiţă cai, cară şi altele, osebit de poruncile ce era pentru Hotin: salahori, cară şi alte porunci, care să vedea a fi peste/ f. 342 putinţă a să plini, la ce ajunsése ţara. Dar cu ajutoriul lui Dumnezeu şi cu nevoinţa lui Nicolae vodă s-au plinit toate. Şi încă carăle ce s-au trimis au avut noroc de nu le-au luat veziriul pînă la Morea, ci au rămas cu ordiia împărătească; şi după ce s-au întors oastea au venit toţ<i> oamenii înapoi, cu foarte puţină pagubă. Iar carăle den Ţara Muntenească ce trimisése Ştefan vodă, mergînd pînă la Morea, s-au prăpădit mai toţ<i> boii şi din oameni mulţi au perit.

La ianuarie 12 au purces din Iaşi şi sfinţia sa preafericitul patriarh ierusalimleanul spre Bucureşti şi au trimis iar pe Costandin Costache, vel stolnic şi pe Iordache Ramadan vt<ori> post<elnic> de l-au petrecut cu cinste pînă la Focşani.

În 14 zile a lui fev<ruarie> s-au scos tuiurile de la Daut paşa; după acéia s-au făcut alaiurile ale snafilor şi al enicear agasi şi al împăratului, dupe obiceaiu.

Daca au ajuns Împărăţia la Odriiu şi s-au strîns toate oştile, n-au aşteptat să se facă vară bine, ci la april 7 zile au purces veziriul înainte cu toate oştile. Şi după veziriul au purces şi împăratul, avînd gînd să f. 342^{v} margă şi singur împăratul la Morea./ Ci fiind la Serez i-au venit véste cum că au dobîndit şi au supus veziriul tot Peloponisul, adecă Morea. Şi acolo făcînd dunaima s-au întors înapoi la Odriiu.

Într-acea vréme întîmplîndu-se de au avut mari turburări şi supărări preasfîntul patrierşecul scaun al Alexandriei, pentru care pricini au încăput la multă datorie preafericitul chir Samuil, carele văzîndu-se la atîta greu şi supărare despre datornici şi neavînd putinţă să se uşuréze au venit şi spre acéste părţi de locu, ca să afle mîngîiare şi ajutorinţă din milostenia dumnealor boiarilor şi altor creştini dintr-acéste doao ţări. Şi din Ţara Muntenească au venit în Ţara Moldovei, carele fiind un patriarh bătrîn de vîrstă, învăţat şi vrédnic de evlavie i-au părut bine lui Nicolae vodă de venirea lui. Şi au trimis la margine de l-au adus cu căzută cinste şi l-au priimit cu mare dragoste. Şi nu numai domnul l-au ajutorit cu milostenie, mai mult decât avea nădejde să-i dea, ci şi toată curtea lui şi toţ<i> boiarii cei mari şi cei mici l-au ajutat, fieştecare f. 343 după putérea sa. Şi [au] foarte au mulţemit./ După acéia avînd Nicolae vodă rîvnă ca să facă şi mai mult bine acelui preasfînt patriereşescu scaun, ca să aibă şi din Ţara Moldovei vreun venit din an în an, au pus

3 *ad. marginal* Nicolae, 7223 A // 40 *ad. marginal* Nicolae, 7223 A //

www.dacoromanica.ro

gînd să-i închine vreo mănăstire de céle mai mari ale ţării.

Într-acea vréme au eşit la divan egumenul de la Mănăstirea Hangul, ce iaste zidită de răposatul Miron Barnovschii vodă şi făcea mare jalbă pentru jupîneasa lui Ilie Cantacuzino cum că-i stăpînéşte doao sate ale mănăstirii, fără dreptate, Bălţăteştii şi Mînjeştii. Atunce au poruncit Nicolae vodă să iasă la alt divan şi au trimis poruncă şi la vistiereasa lui Ilie ca să vie să stea de faţă cu egumentul. Şi au dat ştire de s-au strîns toţ<i> arhiereii şi făcînd domnul divan, fiind de faţă şi sfinţia sa patriarhul, chir Samuil şi toată boerimea, au început Anastasie igumenul de la Hangul a face tot acéiaşi jalbă, scoţând şi doao urice: unul de danie de la ctitorul mănăstirii, Miron Barnovschii vodă şi altul de la Vasilie vodă, de întăritura acelor pomenite sate, Bălţăteştii şi Mînjeştii.

f. 343v Întrebat-au Nicolae vodă pe vistierniceasa lui Ilie ce/ răspunde la acéstia şi cu ce drése au stăpînit acéle sate. Vistierniceasa au răspuns că drése n-are şi cum că au avut şi s-au răsipit, fiind trimise la ginere-său, Ştefan beizade Brîncovanul. Au întrebat Nicolae vodă şi pe nepoţii lui Ilie vistiariul: Costantin Costache, vel stolnic şi pe Iordache Cantacuzino, vel şetrar; şi nici ei n-au putut îndrepta.

Atunce au început a întreba Nicolae vodă întîi pe sfinţia sa părintele patriarhul: de vréme ce au fost închinate acéle doao sate, de acel domnu, la sfînta mănăstire şi apoi s-au întărit acea danie şi de alt domnu, poate să se mai ia de cineva acéle sate? Răspuns-au sfinţia sa la această întrebare din sfînta pravilă cum că un lucru ce să dă şi să închină la mănăstire, sau la bisérică, acela nu mai poate să-l mai înstreinéze nimenea, cu nici un mijloc, de la acel lăcaş. Asémene au răspuns toţ<i> arhiereii, că cu mare nedreptate s-au luat acéle sate de la acea sfîntă mănăstire. Aşijderea şi boiarii toţ<i>, acel răspuns au dat. Şi aşa au socotit cu sfatul tuturor, că să cade să ţie acéle sate iarăşi

f. 344 sfînta mănăstire. Şi atunce cu blagoslovenia arhiereilor şi cu/ sfatul tuturor boiarilor au rămas vistierniceasa de judecată şi au dat acéle doao sate ca să le stăpînească iar Mănăstirea Hangul. Şi au poruncit de s-au făcut uric şi s-au scris toate socotélele ce s-au pomenit la acea judecată, puindu-se mai jos şi groaznice afurisanii şi blestemuri asupra acelui ce ar strica acea judecată, întru care s-au iscălit şi sfinţia sa părintele patriarhul şi ceilalţi arhierei.

Avînd, dară, rîvnă Nicolae vodă ca să închine vreo mănăstire la scaunul Alexandriei şi socotind că de vréme ce Mănăstirea Hangul ş-au scos acéle doao sate, închinîndu-o la acel patrierşesc scaon va putea să-i fie de folos s-au sfătuit cu arhiereii şi cu boiarii ţării şi au închinat acea Mănăstire Hangul, cu toate moşiile şi veniturile ei la preasfîntul scaun al Alexandriei. Şi au mers de i-au sărutat mîna sfinţiei sale patriarhului, întîi mitropolitul, apoi Nicolae vodă şi episcopii şi toţ<i> boiarii, rugîndu-se să priimească acest puţin dar şi din Ţara Moldovei; carele cu bucurie au priimit şi i-au blagoslovit şi au mulţemit./

f. 344v Măcar că să făgăduisă Mustafa paşa cînd au trecut pen Iaşi cum că

---

20 *ad. marginal* Nicolae, 7223 A // 37 *ad. marginal* Nicolae, 7223 A //

www.dacoromanica.ro

mergînd la Hotin îi va fi cu bine la toate trebile lui, dar nu s-au ţinut de cuvînt. Ci cum au mers la Hotin au început a-l supăra cu multe. Nu numai că lua oameni din ţară cu bir şi-i făcea sloboziiani şi nu-i lăsa să dea ajutoriu la nevoile ţărîi, ci şi da<că> s-au făcut primăvară s-au nevoit mult ca să ia pe Nicolae vodă la Hotin. Dar nimica n-au putut isprăvi, că i-au venit poruncă de au trimis numai salahori şi alţii să tragă şeicile ce veniia pe Prut în sus cu zaharea.

Daca s-au apropiat veziriul Ali paşa de Morea cu toate oştile şi mergînd la Corinthos au luat-o fără zăbavă. După acéia au luat cetatea Anapoli, Mothoni, Monemvasia şi Aghia Mavra; şi într-o lună au supus toată Morea. Iar la avgust <loc gol> zile au purces spre întoarcere şi <la> oct<omvrie> 24 au sosit la Odriiu, unde-l aştepta împăratul. Atunce au murit şi valedeoa, muma împăratului. Şi au trimis de au îngropat-o la Ţarigrad.

Mai nainte, pînă a nu lua Morea, mergînd veziriul pe drum au trimis ferman la paşa de Hotin ca să ia tot ţinutul Hotinului de supt
f. 345 stăpînirea Moldovei şi cu/ toţ<i> oamenii ce au fost într-acel ţinut şi cu toate bucatele lor. Scris-au serascheriul la Nicolae vodă ca să orînduiască doi boiari carii vor şti rîndul bine, trimiţînd şi paşa doi agii, ca să umble să scrie tot ţinutul Hotinului, de jur împrejur cîte ceasuri iaste şi de curmeziş cîte, şi cîte silişti sînt cu oameni şi cîte pustii. Şi au rînduit Nicolae vodă boiari de au umblat cu agiii şi au făcut porunca stăpînilor. Şi dintr-acel an s-au lipsit Ţara Moldovei de acel minunat ţinut al Hotinului şi au lipsit şi pîrcălab şi căpitan de acolo. Că de cînd să luase cetatea era şi pîrcălab la Hotin şi căpitan mare şi căpitani mici, trimişi de Nicolae vodă. Iar daca s-au luat Hotinul s-au rădicat toţi. Numai vama rămăsése pînă s-au întors veziriul de la Morea. Şi atunce au scris serascheriul la Poartă cum că nu să cade domnii Moldovei să ia vamă de la carii merg la Hotin din Ţara Turcească şi din Ţara Leşască cu negoţ, nici de la cei ce trec pe la Hotin în Ţara Leşască. Şi era să se
f. 345v dea ferman de la Împărăţie pe voia paşii şi s-ar fi făcut mare pagubă în vama ţărîi./ Numai au scris Nicolae vodă la frate-său şi la capichehaiale de au grăit şi s-au mai osebit lucrul: numai carii trec la Zvancea să nu dea şi carii merg de la Chilia şi de la Smil la Hotin, aceia să nu dea vamă. Şi aşa s-au luat şi vama Hotinului şi s-au scăzut şi dintr-acel venit domnii Moldovii. Măcar că vedea Nicolae vodă că ţara mergea spre scădére şi toate veniturile domniei să împuţinează, dar văzînd că şi scaonele arhiereilor şi mănăstirile din întîmplările vremilor au ajuns la lipsă, ca să nu să scape de podoaba şi de înfrumoseţarea lor, avînd mare evlavie spre biséricile lui Dumnezeu şi socotind că şi cu cîţ<i> bani să iau de la acéle sfinte lăcaşuri, puţin ajutor şi folos va fi ţărîi, au ertat dajdea arhiereilor şi a tuturor mănăstirilor, făcînd şi testament cu mare blestem, carele l-au iscălit şi sfinţia sa patriarhul.

La oct<omvrie> au purces din Iaşi şi patriarhul Alexandriei. Şi au

---

5 *ad. marginal* Nicolae, 7223 A // 8 *ad. marginal* 7223 A // 21 *ad. marginal* Nicolae, 7223 A // 43 *după* patriarhul *ad.* Într-acea toamnă s-au ţinut Nicolae vodă de cuvînt precum şi la altele cîte făgăduise, şi au scos vădrăritul, şi numai cîte doi bani de vadră au rămas; şi au dat Dumnezeu de au eşit tot aceea sumă, cît eşise şi în anul cel trecut, cînd era de vadră patru bani U //

www.dacoromanica.ro

mers pe la Bălţăteşti şi pe la Hangul de au văzut mănăstirea ce i-au închinat Nicolae vodă şi ţara. Şi apoi au trecut în Ţara Muntenească şi acolo cu mare laudă pomeniia pe Nicolae vodă, zicînd că l-au căutat şi l-au miluit mai mult decît au avut nădéjde./

f. 346 Mergînd veziriul la Odriiu l-au priimit împăratul cu mare cinste şi i-au făcut multe laude; cît şi la hat<i> şerifurile ce au trimis la hanul şi la alţii, aşa scriia de veziriul că numai cît au mers la Morea şi au căutat cu ochii asupră-i, fu biruită şi supusă toată. Şi purcegînd de la Odriiu la noem<vrie> au întrat în Ţarigrad tot odată cu alai şi împăratul şi veziriul. Apoi au eşit veziriul la alte saraiuri, despre Eiup şi corturile le-au întins la Ocmendan şi au dat tuturor poruncă ca să fie gata, că de primăvară va să oştască iar asupra veneţiianilor, să mai supue şi alte locuri, cum iaste Dalmaţia şi altele.

CÎND S-AU MUTAT NICOLAE VODĂ DIN MOLDOVA LA DOMNIA ŢĂRÎI MUNTENEŞTI.

Iar daca s-au plinit patru ani şi 3 luni din domnia a doa a lui Nicolae vodă, în zioa Naşterii Domnului nostru Iisus Hristos au trimis de la Poartă de au chiemat pe Dimitrache Guliano, capichehaia, şi mergînd la veziriul i-au zis: „Iată, domnului tău, lui Nicolae vodă i-au dat putérnicul

f. 346^{v} împărat domnia Ţărîi/ Munteneşti. Deci să margă cu o zi mai nainte să stăpînească raiaoa. Şi l-au îmbrăcat cu caftan. Şi mergînd la gazdă împreună cu terzimanul, fratele lui Nicoale vodă, au scris cărţi şi le-au trimis cu Mihalache Aristarho, în cai de olac, la Nicolae vodă, împreună cu capiglar chehaiasi al veziriului, ce l-au trimis cu caftanul de domnie.

Carele au sosit la Iaşi ghen<arie> 11 zile şi eşindu-i Nicolae vodă înainte cu toată boerimea şi slujitorimea au mers la curtea domnească şi l-au îmbrăcat cu caftanul de la Împărăţie. Şi s-au cetit fermanul, întru care scriia într-acesta chip: „De vréme ce ne slujeşti cu dreptate şi te pui tare pentru raia, iată că te-am miluit cu domnia Ţărîi Munteneşti". Şi au mers toţ<i> de i-au sărutat poala.

Şi au început a să găti Nicolae vodă de drum, că-l grăbiia şi aga carele venise ca să-l purceazâ. Dar boiarii arăta puţină grijă pentru gătire, mai vîrtos Lupul vornicul, fiind din fire nemulţemitoriu, măcar că văzuse mult bine şi cinste de la Nicolae vodă, şi el şi toate rudeniile lui. Iar a doa zi au trimis pe Costandin Ciuchi, vel comis şi pe Costandin Ramadan, v<ă>t<af> za aprozi, înainte, în Ţara

f. 347 Rumânească./ Şi au scris cărţi la boiarii ţării, orînduind să fie caimacami Mihai Cantacuzino, biv vel spatar i Radul Golescul, vel logofăt şi Şerban Bojoreanul, vel vistiiar, scriindu-le să nu fie nici cu o îndoire şi mîhnire pentru venirea măriei sale, ci toţi să aibă bucurie şi boiarii şi ţara; că măria sa vine cu gînd bun spre toţ<i> şi vor avea căutare şi milă de la măria sa şi altele.

Gătitu-s-au Nicolae vodă şi au purces din Iaşi, ghen<arie> 16 zile,

---

14-15 *lipseşte* U // 16 *ad. marginal* 7224 A // 25 *ad. marginal* Nicolae, 7224 A// 43 *ad. marginal* Nicolae, 7224 A //

www.dacoromanica.ro

făcînd multe bunătăţ<i> şi multe obiceaiuri proaste rădicînd, apărînd ţara de multe răotăţi. Că într-această domnie a măriei sale s-au rădicat să nu dea dijmărit mănăstirile, boiarii şi mazilii, s-au rădicat pogonăritul viilor şi dajdea preoţilor, mai pe urmă şi a arhiereilor şi tuturor mănăstirilor; s-au rădicat doi bani din vădrărit. Jupînésele sărace nu numai nu da nici un ban, ci şi argaţi avea în scuteală. Boiarii avea cinste şi trécere şi-şi isprăviia singuri trebile de la Nicolae vodă, iar nu prin alţii, sau prin mite. Cinul preoţescu era cinstit, slujitorilor li să da lefile şi merticele deplin. Pre săraci nu-l călca nimenea, nici îi
f. 347v mînca, ca alte dăţi. Şi alte bunătăţ<i>/ multe era în ţară, care temîndu-se pămînténii că viind mutarea domniei lui Nicolae vodă să vor piiarde acéle obiceaiuri bune. Avea toţi întristare multă, care s-au şi văzut la început. Că cum au venit Mihai vodă în scaun, îndată au pus pe preoţ<i> să dea cai de oaste. Foarte puţintei din boiari era cu părére bună de mutarea lui Nicolae vodă: aceia numai carii ştiia că răpiturile şi strîmbătăţile nu-i plac. Iar ceilalţi era toţ<i> trişti şi mîhniţi foarte.

Purcegînd Nicolae vodă din Iaşi cu toată slujitorimea au mers cu toţii pînă la un loc. Şi mergînd boiarii să-ş<i> ia ertăciune şi să se întoarcă înapoi, le-au zis Nicolae vodă să rămîe sănătoşi şi cum că ar vrea să aibă prieteşug cu Mihai vodă şi cum că poftéşte binele şi bunăstarea ţării şi să fie toţ<i> uniţi la un gînd şi în dragoste. Şi de acolo mergînd pre Siret, spre Focşani, dar nu era conacele gătite şi grijite bine, din nesocoteala caimacamilor lui Mihai vodă. Pentru acéia nici au orînduit să margă cu Nicolae vodă vreun boiar, doi, pînă
f. 348 la margine, ci numai pe Adam Luca slugériul./ Şi fiind aproape de Focşani i-au eşit înainte la Gîrlele Putnii, Vintilă, vel căpitan de margine, cu toată slujitorimea şi la o movilă ce iaste cale de un ceas de Focşani i-au eşit înainte boiarii şi slujitorii carii venise din Bucureşti: Pătraşco Brezoianul, vel vornic, i Grigorie Băleanul, vel log<ofăt>, i Radul Dudescul vel spătar, i Radul Hriza, vel vornic za Tîrgovişte şi alţi boiari. Şi tocmindu-se alaiul de acolo, din loc, într-acea zi au întrat în Focşani cu mare pompă şi cu mulţime de oameni. Şi întîi au mersu la mănăstirea Focşanilor, după acéia la casele căpităneşti.

Cade-să să pomenim şi cine au fost boiari mari la această domnie a lui Nicolae vodă în Moldova, pînă cînd i s-au dat domnia Ţării Rumâneşti. Logofăt mare făcuse pe Nicolae Costin, cel cu adevărat împodobit cu învăţătura şi-l avea întru deosebită dragoste şi socotinţă. Iar după ce au trecut un an, mergînd la ţară pentru trebile casei şi
f. 348v bolnăvindu-se puţine zile, ş-au dat obştească datorie./ Tot pe acea vréme bolnăvindu-se şi Nicolae vodă greu, nu mai puţin decît rudeniilor i-au părut rău pentru moartea acelui boiariu şi au arătat osebită milă casei lui. Şi nelăsînd coconi răposatul Nicolae, cu multă nevoinţă pentru pomenirea lui au pus de au scris istoriile Ţării Moldovei, carele le scosése cu osteneala lui. Şi în locul lui au pus logofăt mare pe Antiohie Jora. Dar şi acesta nici doi ani deplin n-au

---

15 *ad. marginal* Nicolae, 7224 A //

www.dacoromanica.ro

fost, că slăbise foarte rău din toate, nu atîta de bătrîneţe, cît din boală. Pentru acéia singur, de bună voia lui întrînd la Nicolae vodă, s-au rugat să-l iarte şi să facă pe altul în locul lui.

Vornic mare de Ţara de Jos au pus pe Gavriil Miclescul. Dar dupe un an, eşind de la închisoarea Varnei Lupul Costache, de bună voe lăsînd vornicia Miclescul şi s-au dat Lupului. Dar nici de la Miclescul n-au lipsit cinstea cea dintîi şi socotinţa, nici scuteala, ci toate le avea, pînă cînd au lăsat logofeţia Antiohie, cum am zis mai sus şi atuncea pe dînsul l-au făcut logofăt mare.

Vornic mare de Ţara de Sus au pus pe Ilie Catargiul, de vréme ce acel boiariu, măcar că greşise în domnia cea dintîi lui Nicolae vodă, pribegind în Ţara Ungurească, dar la a doa domnie făr<ă> nici o
f. 349 îndoire i-au eşit întru/ întîmpinare la Tecuci şi-au cerşut ertăciune; şi pe lîngă ertăciune au luat şi vorniciia cea mare.

Hatman au pus pe Ioann Buhuş, biv vel log<o>făt, carele osebită bunătate avea că nu s-au aflat la amestecăturile moscalilor. Postelnic mare au pus iar pe Dimitrache Ramadan. Spătar mare au pus pe Ioan Paladie. Ban mare au pus pe Ioan Balşu, biv vel paharnic şi paharnic mare au pus pe Gheorghie Apostol. Dar aproape de sfîrşitul anului al treilea, venind în ţară şi Iordache Ruset vornicul şi dobîndind amîndoi multă dragoste şi socotinţă de la Nicolae vodă, ca şi ceilalţi boiari, ca să nu fie de tot neîmpărtăşit de cinstea curţii şi casa lui Iordache vornicul au pus paharnic mare pe fiiu-său Costandin. Iar pe Gheorghiţă l-au mîngîiat dîndu-i în samă căpităniia codrului.

Vistiiarnic mare au pus pe Grigorie Jora. N-au rămas această orînduială neschimbată, pînă cînd au venit mutare domniei lui Nicolae
f. 349v vodă, ci s-au mai prefăcut./ Că murind şi Buhuş hatmanul au pus hatman pe Miclescul şi logofăt mare pe Ilie Catargiul şi vornic mare pe Ioan Balşa. Murind şi Grigorie Jora, vel vistiiar, au pus vistiiarnic pe Darie Donici, ce au fost serdariu.

Şi au domnit Nicolae vodă cu a doa domnie ani 4, luni 4/

f. 350

VALAHIA.

Vl<ea>to 7222, 1714. DOMN 50. DOMNII 56. ŞTEFAN CANTACUZINO VODĂ, UNUL NUMIT CU ACEST NUME, FIIUL LUI COSTANDIN STOLNICUL.

După ce l-au pus domn imbrohorul pe Ştefan spătariul şi au rădicat pe Costandin vodă cu toată casa lui şi l-au dus la Ţarigrad, cum s-au scris înapoi, s-au dus Mustafa aga cu dînsul. Iar imbrohorul au rămas aicea cu Ştefan vodă de căuta avéria lui Costandin vodă, pe unde să afla pe la unii, alţii, de o strîngea, multă nevoinţă făcînd Ştefan vodă ca să se găsească toată avéria lui, să o dea la imbrohorul, să-ş<i> facă obraz şi cinste despre dînsul. Şi céle ce nu le ştiia el şi ai lui oameni, numai cu prepusurile, ca un ficlean, apuca pe boiari, pe neguţători şi pe călugări şi dîndu-le strînsoare mare şi groază, de frică, la cine era, le aducea şi le da

---

30 *lipseşte* U // 31 *ad. marginal* Valahia A // 31—34 *lipsesc* P /

www.dacoromanica.ro

imbrohorului: galbeni, scule, argintării şi altele ca acéstia, ce găsiia şi de ale lui şi ale ginerilor, toate le da în sama împărătească. Că într-atîta-l
f. 350v nebunise avuţiia pe Costandin vodă, cît şi/ argintării pe deplin ce să cade unii mése crăeşti făcuse, şi tobe, trîmbiţe de argint, ca acei crai samoderjeţ<i> şi bogaţi. Galbeni de aur încă au tăiat în chipul şi în numele lui. Care toate acéstia aflîndu-se la el şi ducîndu-le la Împărăţie s-au mirat toţ<i> de bogăţia şi de nebunia lui: un om supus la altă stăpînire, să facă lucruri ce nu să cad supuşilor să facă, era nebunie, nu înţelepciune.

Ci, dar, să venim iară la cuvîntul cel dintîi. Dupe ce au luat Ştefan vodă domnia, a treia zi îndată au gătit doi boiari mari: pe Costandin Ştirbei, banul şi pe Radul Dudescul, logofătul, şi i-au trimis la Ţarigrad, grăbindu-i ca să ajungă mai nainte decît a duce pe Costandin vodă acolo. Şi i-au învăţat în tot chipul ca să nu scape Costandin vodă şi feciorii lui, vii, măcar să cheltuiască cît de mult pe la porţi. Şi aşa au făcut. Că mergînd acolo nici cum n-au încetat cu arzuri de pîră împotrivă lui Costandin vodă şi au şezut acolo pînă ce le-au văzut de peire. Iar Ştefan vodă adus-au cirezile de boi, vaci, ergheliile de cai, turmele de oi, de rîmători şi le-au trimis pen tîrguri de le-au vîndut şi banii i-
f. 351 au dat la imbrohorul. / Aşijderea pîinea, vinul l-au dat pen sate, pen tîrguri, de le-au făcut bani şi s-au dat în seama împărătească.

Cu atîta oserdie era Ştefan vodă ca să stingă casa lui Costandin vodă, cît limbă de om nu poate povesti; şi nu numai casa lui, adecă avéria, ci şi viaţa lor s-au nevoit ca să o stingă. Că întîmplîndu-se un hasechiu ce venise aicea pentru trebile acélia de s-au dus pe la Tîrgovişte şi pe la Potlogi, iară spurcatul Ştefan vodă mai nainte au trimis boiari şi slugi de ale lui de strîngea oameni dupe-n sate şi eşiia înaintea hasichiului de să văeta de Costandin vodă că i-au sărăcit, i-au pustiit şi altele ce-i învăţa ei să zică. Şi înaintea imbrohorului încă au scos mulţi oameni de să jăluia şi cît au fost aicea în ţară. Décii lua arzuri de la dînşii dupe pîra mojicilor şi le trimitea la Împărăţie. Şi la ducerea lui aşijderea n-au lăsat ca să nu scoaţă pe toate drumurile trîmbe, trîmbe de oameni din Bucureşti pînă la Giurgiov, de să jăluia.

Acel fel de ajutorinţă au făcut Ştefan vodă văru-său, lui Costandin
f. 351v vodă, în loc să-i facă bine. Pentru / binele ce au avut casele lor de la dînsul, el cu de acest feliu de lucruri îl ajuta şi-i răsplătiia.

Cu toate acéstia ce să nevoia Ştefan vodă pentru stingerea văru-său, lui Costandin vodă, n-ar fi putut ca să facă să piară şi el şi feciorii lui. Numai hoţul acel bătrîn, o en kakís ghirásas, tată-său Costandin stolnicul, ştiind toate tainele nepotu-său, lui Costandin vodă (pentru că le spunea toate, avîndu-l nu ca pre un unchiu, ci ca pe un tată) au ştiut şi cărţile de la némţi şi de la moscali, care îi făcuse acei împăraţi hrisoave să fie şi el şi feciorii lui prenţepi, cnezi. Şi luundu-le de unde au fost, însuşi bătrînul acela le-au dus la imbrohorul de le-au dat, rugîndu-se ca să le dea în mîna împăratului să vază ficleşugurile lui Costandin vodă. Şi lîngă alte pîri réle ce va fi mai zis, şi aceasta i-au spus înainte, că de nu va omorî împăratul pe Costandin vodă şi pe feciorii lui, odihnă domnia şi ţara nu va avea şi va amesteca multe de

9 *ad. marginal* Ştefan, 1714 A // 20 *ad. marginal* Ştefan, 7222 A // 33 *după* vodă *anulat:* n-ar fi putut ca să facă să piară şi el A // 35 *ad. marginal* Ştefan, 1714 A //

www.dacoromanica.ro

va face vrajbă între împăraţi.

Acéste cărţi luundu-le imbrohorul şi ascultînd şi zisele acelui rău bătrîn, daca s-au dus la Ţarigrad le-au dat la împăratul şi i-au spus şi din gură cîte réle au ştiut. Décii împăratul, tare mîniindu-se, au poruncit de
f. 352 au adus/ pe Costandin vodă şi pe feciorii lui cîte patru înaintea lui, unde şedea într-un foişor de lîngă mare şi le-au tăiat capetele înaintea lui, însă întîi ale feciorilor, apoi al lui, în zioa de Santa Maria Mare. Şi aşa s-au sfîrşit Costandin vodă şi feciorii lui şi cu avuţia lui, viindu-i peirea de la neamul lui, pre carii i-au cinstit, i-au îmbogăţit, de era ca nişte domni; iară ei cu acest fel de mulţemită i-au răsplătit.

Iară aicea în ţară s-au arătat o minune mare, care iaste vrédnică de scris. Fiind doamna lui Ştefan vodă la Mănăstirea de un Lemnu (mergînd pentru evlavie), în zioa de Sîntă Măria Mare, cînd au tăiat pe Costandin vodă şi pe feciorii lui la Ţarigrad, într-aceiaş<i> zi au ajuns şi pe doamna la mănăstire o nevoie, de făcea toate grozăviile. Şi ei nici cum nu socotiia că au venit bătaia lui Dumnezeu, de le plătéşte dupe faptele lor, ci ş-au bănuit pe o mătuşă a doamnei, sor<ă> mîne-sa, anume Olimbiada, călugăriţă de mulţi ani, că i-ar fi făcut farmece cu alte mueri, de au ajuns-o nevoia. Ci pe mătuşe-sa o au trimis la o altă
f. 352v mănăstire/ de călugăriţe, de au o zidit într-o chilie, iar pe doao mueri le-au spînzurat.

Întru acest an <al> domniei lui craiul şfeţesc, fiind la turci de cîţ<i>va ani, scăpat din războiul ce au avut cu moscalii la Poltava, în Ţara Căzăcească, fără noroc umblînd într-acel război, pierzînd toată oastea şi avéria, au fugit în stăpînirea turcească la Bender. Şi acolo cîtăva vréme au şezut. Décii vrînd împăratul turcesc să-l ducă la Ţarigrad şi el nevrînd să margă, s-au făcut mare turburare, că vrea cu război să se apere, ca să nu-l ducă fără voe, avînd şi el puţintei sfeţi cu dînsul. Însă fiind hanul cu oaste tătărască multă şi serascheriul cu turci, văzînd că într-alt chip nu-l pot lua, au dat caselor foc, unde era de şedea şi dînd năvală turcii şi el de nevoia focului eşind afară, l-au împresurat şi l-au prins. Şi puindu-l într-o cucie, rănit fiind la o mînă, l-au dus la Ţarigrad; şi împăratul l-au rînduit la Dimotiha de au şezut acolo cîtăva vréme, cu cheltuiala Împărăţiei. Decii, cerîndu-se să margă la ţara lui, i-au dat voe şi au orînduit pe Mustafa aga, carele au
f. 353 luat pe Costandin vodă, şi alţi turci, de l-au dus cu conace, cum/ s-au căzut. Şi viind pînă la Giurgiov, au fost poruncă la Ştefan vodă să-i gătească conace pînă va tréce în Ardeal. Şi au orînduit domnul boiari pe Radul vornicul Popescul, pe Drăghici Strîmbeanul, pe Grigorie căpitanul, de l-au dus pen conacele ce să rînduise. Şi mergînd pînă la Piteşti şi şezînd cîteva zile au perit dintre oşti cu cîţ<i>va oameni ai lui şi s-au dus tiptil, în cai de poşte, pînă în ţara lui. Şi nimeni nu l-au ştiut că iaste craiul într-acei sfeţi ce mergea cu poşte. Iar oştile rămîind cu gheneralii lui acii şi cu turcii au purces de au trecut pe la Dragoslavele în Ţara Ungurească. Şi de la hotar s-au întors turcii şi boiarii îndărăt, iar gheneralii cu oştile lui s-au dus în ţara lor.

---

12 *ad. marginal* Ştefan, 7222 A //

www.dacoromanica.ro

Vara aceasta trecînd cu acéstia ce s-au zis mai sus şi viind iarna au început turcii a face mare gătire de oaste să margă să ia Morea, care o stăpîniia veneţiianii. Deci au venit poruncă şi la Ştefan vodă să dea o mie de cară şi o sumă mare de cai pentru treaba Împărăţiei. Pentru care au orînduit pe boiari, pe mănăstiri şi pe toată ţara de le-au făcut cu mare greu şi nevoe. Şi au rînduit boiari căpitani de au mers ispravnici/
f. 353v pe cară şi pe cai. Şi pe zăpadă, în luna lui fev<ruarie>, le-au trecut Dunărea şi s-au dus unde au fost porunca, împreună cu veziriul, la Morea.

Acolo mergînd veziriul cu putére mare au găsit ţara acéia fără nici o oaste, au în cîmpu, au pe mare, ca să le stea turcilor împotrivă, fără numai pen cetăţi cîte puţintei oameni de oaste. Carei văzînd atîta putére turcească că le vin asupră şi nu au alt ajutoriu nici despre mare, nici despre uscat, s-au închinat şi au dat cetăţile turcilor şi aşa au hălăduit. Iar la unele cetăţi, ce au fost oameni mai nebuni, fără minte stînd împotrivă, bătîndu-le turcii şi dînd năvăli i-au luat şi pe toţ<i> i-au supus supt sabie. Însă dintîi au fost mînie mare şi robie multă. Iar după ce au venit vlădica al locului şi cu o samă de bătrîni de au mers la veziriul de s-au închinat şi s-au rugat să facă veziriul milă să nu să robască ţara, făgăduind că vor fi robi împăratului, măcar că era Ali paşa vezir cumplit, au poruncit oştilor să nu mai robască şi încă au dat paznici pe la tîrguri şi pe la sate de le păziia./

f. 354 Ci dară făcînd veziriul acea izbîndă la o ţară ce nu avea oşti şi ajutoriu despre nici o parte, s-au întors înapoi, priimindu-l împăratul cu cinste şi cu bucurie. Decii fiind lîngă împăratul caimacam Richiab imbrohorul, care luase pe Costandin vodă din Bucureşti şi toată avuţiia lui, avînd veziriul bănuială pe dînsul că-l va pune cîndva vezir, iubindu-l împăratul, au făcut meşteşug veziriul de l-au dezlipit de lîngă împăratul şi i-au dat paşalîcul de Bender. Şi mergînd pînă acolo au făcut veziriul arzuri mincinoase de pe la conacele lui Rechiab precum ar fi făcut zulumuri şi dîndu-le la împărat l-au mîniiat şi au poruncit să-l omoare. Şi aşa au trimis veziriul ferman de l-au omorît, acolo la Bender.

Daca au auzit Ştefan vodă de moartea arcalei lui şi a nădejdii lui, adecă a lui Rechiab caimacam, carele îl făcuse domnu şi-l sprijiniia despre Împărăţie, s-au întristat pînă în suflet. Dară norodului tot să arăta vésel, precum iaste obiceaiul domnilor, numai inima lui ştiia ce era cernită.

Aceasta trecînd, iar nu prea multă zăbavă, pe la ghenarie în 9 zile vine un capigiu de la Împărăţie şi i-au adus poruncă de mazilie. Care
f. 354v auzind el una ca/ aceasta n-avea ce să mai facă. Ca să fugă, nu putea, că era iarnă grea şi zăpadă mare şi rumânii încă nu-l vrea lăsa, temîndu-se de vreo robie. Ci acéste doao pricini văzîndu-le el că nu le va putea scoate la cale bună au plecat capul să margă la Împărăţie. Şi s-au gătit cu toată casa lui şi cu tată-său, Costandin stolnicul, şi s-au dus la Ţarigrad. Iar pînă a nu purcéde din Bucureşti de multe ori au

---

3 *ad. marginal* Ştefan, 1715 A // 46 *ad. marginal* Ştefan, 1715 A //

www.dacoromanica.ro

mers Costandin stolnicul, tatăl lui Ştefan vodă, la acel capigi baş ce venise cu maziliia, de l-au dăruit şi au vorbit multe, ce au ştiut ei. Ci dară lîngă alte vorbe ce au avut, vrînd ca să se îndreptéze pre sine şi pe fiiu-său Ştefan vodă, cum ei sînt cu dreptate Împărăţiei, au zis şi aceasta că el în zilele frăţine-său, lui Ştefan vodă, cît l-au cunoscut că iaste cu dreptate cătră Împărăţie nimica n-au zis. Iar după ce l-au cunoscut că să abate de cătră împăratul şi va să se lipească lîngă vrăjmaşii împăratului l-au otrăvit şi au murit. Aşijderea şi un frate iar al lui, Iordache spătariul, carele au fost la Beci sol, adăpîndu-se din
f. 355 vorbele némţilor şi vrînd să facă turburări şi pe acela l-au otrăvit/ şi au murit. Şi pe Costandin vodă, nepotu-său, în cea dupe urmă ce l-au văzut că să alcătuiaşte cu moscalii şi cu alţi vrăjmaş<i> ai Împărăţiei l-au dat în mîna împăratului de au făcut cum i s-au căzut.

Ca de acéste vorbe au spus cătră capigiu Costandin stolnicul, mai multe decît cătră un duhovnic al lui şi pe dînsul să îndrepta că iaste cu dreptate Împărăţiei. Care acéste cuvinte toate le-au spus veziriului şi altor meghistani ai Porţii de le-au auzit mulţi oameni de credinţă. Mai vîrtos Ianache dragomanul, fratele lui Nicolae vodă, ajungînd mai pe urmă şi domnu în urma fratelui măriei sale, lui Nicolae vodă, aici în ţară au mărturisit cătră toţ<i> boiarii, că au auzit pe acel capegiu spuind veziriului şi altor turci acéstia ce s-au scris mai sus. La aceasta să adeverează că adevărat Costandin stolnicul au omorît pe Şerban vodă. Că în vrémia ce au murit Şerban vodă au eşit un cuvînt de zicea cei mai mulţi că Costandin stolnicul, frate-său şi Costandin vodă Brîncoveanul l-au omorît, iar n-au murit de moarte bună. Şi atunce era amfivolie, îndoială, au că va fi, au că nu va fi, neştiind toate ascunsele oamenilor. Iar de vréme ce însuşi omorîtoriul au mărturisit că au/
f. 355v omorît pe frate-său Şerban vodă, tot omul să crează că, adevărat, l-au omorît. Aşijderea şi pe Iordache, frate-său, daca el au mărturisit însuşi, ce îndoială va să mai fie, ca să nu crează cineva că la <a> amîndurora morţi s-au zvonit că Costandin stolnicul i-au omorît? Dacă credinţă nu era, necunoscîndu-se adevărul, cum s-au zis mai sus. Iar daca ş-au mărturisit păcatul cătră turcu, nu la duhovnic, destul iaste să fie credinţă la toţi. Iară de Costandin vodă, precum că iară hoţul bătrîn, cu feciorii lui şi Mihai spătariul l-au vîndut la turci şi l-au dat în mîinile lor nu ne mai trebuie mărturiile lor, că noi cu ochii noştri le-am văzut şi cu mîinile noastre le-am pipăit şi nu iaste nici o îndoire că nu l-au vîndut şi nu l-au omorît. Ci ei adevărat au fost stingerea vieţii lui şi a feciorilor şi a casii lui.

Ştefan vodă ar fi fost şi el de laudă ca şi alţi domni, de n-ar fi fost mincinos, telpiz, jăcaş şi ghinecolatris; întrecea între acéstia pe toate
f. 356 rudele lui, Cantacuzinii./ Făgăduia în toate zilele, unora şi altora boerii, bogăţii şi altele şi nici cu anii nu le vedea. Şi cu acest fel de minciuni să politisia. Împrumutări dupe la boiari şi de la jupînése

---

39 *după* lui *urmează:* De va vrea cineva din cei ce n-au văzut pe Ştefan vodă, nici au trăit cu el, nici au vorbit cu el, ca să afle ce fél au fost şi ce fél de obiceaiuri avea, să citească aicea într-aceste 3-4 rînduri ce am scris pe scurt şi va afla şi politiia lui P //

www.dacoromanica.ro

sărace şi de la mănăstiri au luat, în trei săptămîni 360 de pungi (precum Bojoreanul, ce-au fost vistiiar mare mărturisiia), cu zapisele lui făgăduind că le va plăti curînd; şi pe urmă toţi au rămas păgubaş<i> de bani. Şi dăjdi gréle punea în ţară, de o au sărăcit. Poartă mare să deşchisése şi despre harem, de făcea céle mai multe isprăvi. Acest fel de politie au avut Ştefan vodă; şi au domnit ani 2./
Fila 356^{v} albă.

VALAHIA.

f. 357 VI<ea>to 7224, 1716. DOMN 51. DOMNII 57. NICOLAE VOEVODA, UNUL NUMIT CU ACEST NUME, FIIUL PREASLĂVITULUI ALEXANDRU EXAPORITUL, MARELE DRAGOMAN AL PUTÉRNICII ÎMPĂRĂŢII A OTOMANILOR.

Nicolae vodă fiind domnu la Moldova întru a doa domnie a măriei sale şi în Ţara Muntenească fiind Ştefan vodă Cantacuzino domnu, din bună voia împăratului, fără de nici o rugăciune sau mijlocire despre partea măriei sále, fiind credincios Împărăţiei, au mazilit pe Ştefan vodă, viind un capigiu împărătesc de l-au luat cu toată casa lui şi l-au dus la Ţarigrad, mergînd şi tată-său, Costandin stolnicul Cantacuzino cu dînsul, şi la Moldova au mers alt capigiu de au rădicat pe Nicolae vodă, domnul Moldovei şi l-au adus în Ţara Muntenească, miluindu-l cu domnia a aceştii ţări.

Ci dară îndată ce i-au venit véste că va să-l mute în Ţara Muntenească cu domnie, au trimis boiari de ai măriei sale, pe Costandin comisul şi pe Costandin Ramadan, vătaful de aprozi, cu cărţi la boiari, la ţară, să se bucure că le vine domn bun şi milostiv, f. 357^{v} rînduind şi caimacami pe Mihai spătariul Cantacuzino/ şi Radul logofătul Golescul şi Radul spătariul Dudescul şi Şerban vistiiariul Bojoreanul, ca să fie purtători de grijă de céle ce vor fi trebile domniei. Scris-au carte şi la Costandin stolnicul, poftindu-l ca să şază ca un boiariu bătrîn să nu să ducă la Ţarigrad şi-l va avea măriia sa în loc de părinte. Ci el n-au priimit, ci s-au dus cu fiiu-său Ştefan vodă, lăsînd multe covăséle întru boiarii lor.

Deci pe ceialalţi boiari ce i-au găsit în Bucureşti au priimit să fie purtători de grijă, după porunca domnului. Iar Mihai spătariul, fiind dus la ţară şi prinzind véste de această întîmplare, au plecat să fugă la Ţara Ungurească. Dară fiind şi zăpadă mare şi pază la munte, l-au prins vameşii de la Cîmpina cu plăieşii şi l-au adus la Bucureşti. Care lucru măcar că au înţeles domnul de fuga lui, dară tot nu l-au osebit din ceialalţi caimacami, ci a doa carte i-au scris osebi, ca să aibă bucurie de venirea măriei sale, că-l va cinsti şi-l va avea de bine, numai să fie purtătoriu de grijă de trebile ţării şi ale domniei, pînă va veni şi măria sa.

Şi făcîndu-i caimacamii gătire de o samă de boiari şi de cai, de f. 358 rădvane şi de slujitori şi de/ altele ce trebuia i-au trimis la Focşani,

---

8 *ad. marginal* Valahia A // 8-12 Domnia măriei sale lui Nicolae vodă, fiiul prea slăvitului Alexandru Exaporitul, adecăte sfétnic de taină al putérnicii Împărăţii a otomanilor, leat 7224 P // 19 *ad. marginal* Nicolae, 1716 A //

www.dacoromanica.ro

înaintea domnului, rînduind şi conace pen toate tîrgurile, pînă la Bucureşti. Domnul încă, purcezînd de la Iaşi au venit cătră Ţara Muntenească. Şi apropiindu-se de Focşani au eşit toată boerimea şi cu toată slujitorimea cîtva loc în Ţara Moldovei, întru întîmpinarea măriei sale. Şi închinîndu-se dupe obiceaiu i-au sărutat mîna şi măriia sa le-au zis cuvinte frumoase, blînde, de bucurie şi de pace. Şi toţi au venit cu alai frumos în tîrg în Focşani, veselindu-se toţ<i>.

De la Focşani, gătindu-se, au purces cătră Bucureşti. Şi viind pînă la Colintina, în malul despre Bucureşti, boiarii caimacami cu toată altă boerime şi cu slujitorimea toată sta în rînduială de aştepta să se împreune cu domnul. Care viind pînă drept locul acela, unde era toţ<i> adunaţ<i> i s-au închinat şi i-au sărutat mîna. Decii domnul iar cu cuvinte frumoase i-au mîngîiat şi cu toţ<ii> au întrat în Bucureşti în zioa de Tri Sfetitele cu alai foarte frumos şi cu cinste mare, precum să cuvinte domnului. Şi întrînd în casele domneşti, în divanul cel mare,
f. 358v unde era/ gătit scaunul, au şezut. Şi cetindu-se cartea împărătească de domnie, care carte împărătească aşa scriia, că cunoscîndu-l pe Nicolae vodă credincios împărăţiei lui şi au chivernisit bine raiaoa Moldovei, l-au dăruit cu domnia muntenească i proci. Décii îndată cu tunurile déderă şi iară i-au sărutat mîna domnului boiarii şi toate căpăteniile, dupe obiceaiu. Apoi pe schimni aga l-au trimis la gazdă şi domnul au mers în bisérică de i-au citit molitvele de blagoslovenia domniei şi s-au suit în case la odihna măriei sale.

Şi aşa doao [doao] zile au trecut, iar a treia zi au dat boeriile celor ce li s-au cuvenit. Şi aşa s-au odihnit toţ<i>. Şi s-au cunoscut domnul la toţ<i> că iaste înţelept şi blînd şi bun şi iubéşte pe toţ<i>. Aşijderea şi boiarii iubiia pe măria sa, văzînd bunătatea şi dragostea măriei sale ce arată cătră ei. Că pe spătariul Mihai Cantacuzino, fiind boiariu bătrîn şi de cinste, ca pre un părinte îl cinstiia. Pre ceialalţi, carii după vîrsta lor, să zic adevărul, ca pe nişte fii îi avea şi-i cinstiia. Dăjdile
f. 359 ţării nu afară din obiceaiu să scotea la ţară,/ ci numai atîta cît trebuia, pentru plinirea poruncilor împărăteşti. Că aceasta vrea măriia sa domnul: precum au fost numele măriei sale în Moldova lăudat şi au fost toţ<i> mulţemiţi de măria sa, marii şi micii (care şi noi am auzit din boiarii moldovéni) într-acela chip şi aici în Ţara Muntenească vrea să fie toţ<i> mulţemiţi şi odihniţi, precum şi era.

Trecînd dară cîtăva vréme în mijlocul acesta şi aflîndu-se la Împărăţie pe · deplin toate ficleşugurile Cantacuzinilor, ce făcuse împotriva stăpînilor otomani, alcătuindu-se cu streinii némţi, moscali şi alţii, a cărora cărţi, confirmaţii şi previleghii, mergînd în mîinile lor au socotit cu multă înţelepciune de i-au strîns, i-au adunat cîte pe unul, unul şi i-au dus la Poartă de le-au făcut acéia ce li s-au căzut. Că nu s-au îndestulat în pîinea cea împărătească ce le dedése în mînă de o mînca, ci cerca de la alte monarhii bine, nevăzut, numai prin nădéjde.

---

2 *ad. marginal* Nicolae, 1716 A // 17 *ad. marginal* Nicolae, 1716 A // 36 *după* era *urmează 13 rînduri cu relatarea morţii doamnei Pulcheria, text care în ediţia de faţă este aşezat la p. 312, după rîndul* 35 A //

www.dacoromanica.ro

Că Şerban vodă cu umbletele lui ca acéstia, de nu vrea muri, nu era putinţă ca să scape de urgiia împărtului, că toate ficleşugurile lui să aflase la turci. Costandin vodă cu multe feliuri de meşteşuguri să nevoia/ ca să
f. 359v nu dea ochi cu turcii cei mari, nici în oştire, nici alt undeva, dînd huzmeturi sute de pungi şi alte daruri, de stingea ţara şi el şedea spre partea muntelui mai mult. Dară tot n-au putut scăpa de sabia împăratului, nici el, nici copii lui. Ci ca pre nişte ficléni ai împăratului pre carii dovedindu-i din multe, iar mai vîrtos din cărţile acestor monarhi, neamţul şi moscalul, care le-au găsit Costandin stolnicul Cantacuzino, unchiu-
său, şi le-au dat fiiu-său, lui Ştefan vodă, de le-au trimis la împăratul, care cetindu-se şi văzînd că să dezlipise de cătră dînsul şi să făcuse prinţep de imperiu şi cnezi de Moscovia, le-au tăiat capetele înaintea lui.

Aşijderea şi Ştefan vodă, umblînd cu acel fel de meşteşuguri şi aflîndu-se toate ficleşugurile lui la Împărăţie, nu numai prin vorbe, ci din scrisori dovedite fapte réle şi ficléne asupra stăpînilor l-au şi mazilit şi l-au şi omorît, şi pe el şi pe tată-său, pentru acéste ficleşuguri ce s-au auzit că făcea Cantacuzinii şi ai lor. Au luat şi pe Mihai spătariul şi pe Radul Dudescul de aicea şi i-au dus de i-au omorît, socotind că acéle ficleşuguri ce făcea fraţii şi nepoţii lor şi cumnaţii lor, domnii ce dusése mai nainte, cu neputinţă iaste ca să nu
f. 360 fie ştiut şi ei. Ci dară la mijlocul Părésimilor au venit capigiu şi/ cadiu de au scris toate averile lor, de s-au luat pe seama Împărăţiei, şi iară alt capigiu să rădice pe Mihai spătariul şi pe Dudescul să-i ducă la Poartă. Care văzînd domnul una ca aceasta şi boiarii, cu toţii s-au întristat, fiind lucruri neştiute şi nenădăjduite. Şi mai mult era înstristarea pentru Dudescul, că era tînăr şi cu co<co>ni mici. De care într-alt chip nu era putinţă a să face de vréme ce era poruncă tare ca să-i ducă. Numai s-au rugat capigiului şi domnul şi boiarii toţi ca să stea pentru Dudescul, să nu piară. Şi i-au făgăduit să-i dea osteneala şi el încă au zis că va sta, va nevoi cît va putea. Domnul încă n-au lăsat numai pe aceasta, ci au scris la fratele măriei sale, Ianache dragomanul, ca să stea şi să <si>lească pentru acel boiar tînăr, să nu piară şi să şi cheltuiască zéce şi 20 de pungi. Dară nici într-un chip n-au putut isprăvi, fiind şi un vezir cumplit, Ali paşa, ci i-au omorît şi pe aceştea, cum s-au zis mai sus.

După lumină, întunérec; după veselie, întristare. Aşa s-au întîmplat şi domnului Nicolae vodă întru acea vréme. Că fiind vesel şi cu mare bucurie de toate ce-l miluise Dumnezeu: domnie fericită, ţară bună,/
f. 360v casă întreagă şi blagoslovită, iată şi întristare i-au venit. Că s-au războlit prealuminata doamna măriei sale, Pulheria, boală grea, din care s-au pristăvit în Domnul, lăsînd mare întristare domnului şi coconilor măriei sale şi tuturor, fiind doamnă bună şi înţeleaptă şi dumnezeiască, pre care să o fericim. Că pentru darurile bunătăţilor ce avea crédem că sufletul măriei sale iaste în mîna lui Dumnezeu. Dupe acéia că s-au pristăvit în domnie şi o au grijit cum să cade unii doamne şi o au dus cu mare cinste, cu toată partea bisericească şi cu toată

---

37 *ad. marginal* Nicolae, 1716 A //

www.dacoromanica.ro

boerimea şi slujitorimea la Mitropolia din Bucureşti. Şi acolo făcîndu-se slujbe frumoase o au îngripat în rînd cu alţi domni şi doamne ce sînt acolo îngropaţi. Vécinică să-i fie pomenirea.

Întru acest an al domniei măriei sale, dentru îndemnarea Ali paşei, veziriul, împăratul Turcul au stricat pacea ce avea cu némţii, neplinindu-se vrémia hotărîrei ce avusése întemeiată cu scrisori prin mijlocirea lui Rami, reiz efendi, şi a măriei sale Alexandru, marele dragoman al împăratului, precum s-au scris mai îndărăt, la domnia lui Costandin vodă. Şi gătire mare de războiu au poruncit să se facă asupra/
f. 361 némţilor. Şi primăvara însuşi veziriul Ali paşa au purces cătră Beligrad cu oştile, ca unde ar găsi pe némţi să-i tae, să-i sfărame şi pe ei şi cetăţile lor, socotind că va face acea treabă şi la némţi, precum au făcut în trecutul an la Morea, caré găsindu-o făr-de nici o oaste, nici afară, nici în cetăţi au umblat colindînd, cum i-au fost voia şi s-au întors adecă cu izbîndă. Dară l-au înşelat socoteala lui, că la némţi n-au fost aşa, ci într-alt chip, precum să va auzi mai nainte.

Că némţii auzind cum pacea o au stricat cu ei, făr-de vréme, au făcut şi ei gătire mare şi ş-au strînsu oştile cătră Beligrad. Şi mai mare cap oştilor au pus pe prinţepul Evghenie, carele de multe ori au fost gheneral<i>simus la oştile nemţeşti şi au făcut minuni, bătînd pe turci totdeauna. Care oşti la Beligradul turcesc s-au împreunat şi s-au lovit vitejaşte, cu năvăliri mari şi de o parte şi de alta. Şi în cea dupe urmă au fost îzbînda némţilor. Şi Ali paşa veziriul, lovit cu trei gloanţe ş-au dat sfîrşitul. Turcii cei ce au scăpat au fugit cum au putut, lăsînd toate
f. 361v ale lor în mîinile/ némţilor. Şi lumea toată ce era supt stăpînirea turcească s-au mîntuit de un om rău şi crud ca acela ce era, de tăia, sugruma pe mulţi, fără pricină. Şi nu numai ce făcuse réle mai nainte era, ci încă spun că s-au găsit la dînsul, dupe ce au murit, multe fermanuri gătite, pentru să omoară şi să facă multe răotăţ<i>.

Mai nainte, dară, pînă a nu purcéde veziriul la oaste au trimis domnului Nicolae vodă poruncă tare ca să facă 3000 de oameni ostaşi, să-i trimiţă la Dimircapi şi la Ruşava, întru ajutoriul turcilor ce era rînduiţi să păzească toate plaiurile, să le întărească şi să le păzească, ca să nu se sloboază niscareva oşti nemţeşti, să facă turburare Ţărîi Turceşti. Şi au rînduit domnul din toate bréslele şi s-au făcut acei 3000 de slujitori. Şi, făcîndu-le căutare, i-au trimis unde au fost porunca, puindu-le serdariu pe Ianache Rusetul, cumnatul măriei sale, lui vodă şi pe Petru Obedeanul, vel sărdar. Carei mergînd acolo şi şezînd cîtăva vréme, iată şi véste veni
f. 362 dela Beligrad că némţii au bătut pe turci şi au perit şi Ali paşa, veziriul. Şi în mîhnire fiind paşii şi toţ<i>, iată altă véste vine că pogoară catanele nemţeşti la Ruşava. Care véste/ şi mai mult au turburat pre turci. Şi n-au vrut să mai şază dincoace de Dunăre de frică, ci au trecut de céia parte, cătră Cladova; şi numai ai noştri au rămas dincoace. Şi au aşteptat pînă au venit catanele. Dară nici un războiu n-au făcut, ci au început a fugi şi slujitori şi căpetenii, îndată ce i-au văzut. Şi mai mult decît 200 de catane n-au fost; şi ai noştri 3000. Că aşa i-au purtat Obedeanul, fiind ficlean.

---

4 *ad. marginal* Nicolae, 7224 A //30 *ad. marginal* Nicolae, 1716 A //

www.dacoromanica.ro

S-au fost ajunsu cu dînşii şi i-au şi învăţat în ce vréme să vie, cînd era slujitorii răsipiţi şi fără grijă, negata. Şi aşa, dintr-acel ficleşug s-au stricat acéle oşti şi au fugit. Şi catanele au venit la Cerneţ de au apucat acel cornu de ţară, mai înglotindu-se şi alţii cu dînşii. Jăfuia, ardea, făcea toate rélele în pămîntul acesta spre Mehedinţi.

Acéste veşti auzindu-se la domnu şi la boerime foarte s-au întristat. Deci într-alt chip n-au avut cum face, ci au trimis alţi slujitori cu căpetenii cătră Jiiu, către plaiul Vîlcanului şi spre Cîinéni şi la Rucăr şi la Cîmpina şi la Teleajin, ca să păzească să nu mai între alte catane să strice ţara. Dară diavolul ce nu va binele creştinilor şi odihna lor au
f. 362v întrat în inima Barbului sărdariul Cornea şi/ într-a Bengescului şi i-au îndemnat de s-au ficlenit de cătră domnu şi de cătră ţară şi s-au unit cu cătanele ce era în Ardeal şi s-au făcut povaţă de au venit făr-de véste pe plaiul Vîlcanului şi au pogorît la Tîrgul Jiiului şi fără véste au lovit pe slujitorii noştri de i-au tăiat şi i-au împuşcat şi le-au luat tot ce-au avut. Şi fiind într-acéle părţi şi alţi oameni carii strîngea dijmăritul şi alte dăjdi, pe la toţ<i> au trimis de i-au adus acei ficléni boiari de le-au luat banii şi pe mai mulţi dintr-acei strîngători de bani i-au omorît.

Decii atîta uciderí şi atîtea jafuri au făcut <încît> toată partea de peste Olt o au îngrozit, o au turburat, dentre carii unii de frică şi de groază s-au dat şi s-au unit cu dînşii, atîta cît oameni domneşti pentru trebile ţării nici cum nu putea să margă peste Olt. Acéstia auzindu-se la domnie, într-alt chip n-avea ce să mai facă, ci au trimis pe banul Bojoreanul cu slujitori şi i-au dat într-ajutor şi pe Obedeanul, ca să nevoiască în tot chipul să tragă pe cei de ţară lîngă dînsul cu cuvinte de mîngîiare şi doar ar putea goni catanele. Ci dară pînă au umblat banul pe acolo iar alte catane să sloboziia pentr-alte locuri de făcea multe réle: omorîia oameni, jăfuia şi iar să întorcea înapoi./

f. 363 Iară cînd au fost la Sîntă Măria Mare s-au slobozit o samă de catane pe la Cîinéni de au venit pe la Piteşti. Decii căpitanul şi vameşii ce era acolo au trimis de grab cărţi la domnu, dîndu-i ştire de acéle catane, că au venit pînă acolo şi cum că le iaste gîndul să tragă spre Bucureşti. Care scrisori viind a treia zi după Santa Marie s-au sfătuit domnul cu boiarii că iaste bine domnul să iasă cu toată boerimea şi cu slujitorii afară din Bucureşti, la Cotrociani, sau la Călugăréni, să lége tabără acolo şi să şază pînă vor mai vedea ce fac acéste catane ce turbură ţara aşa rău. Şi aşa au făcut; că au eşit domnul din Bucureşti şi s-au dus pînă la Călugăréni şi acolo vrea să şază.

Iară vlădica al ţării, Anthim, au mers la domnu şi i-au arătat o scrisoare ce zicea că i-au venit de la Bucureşti, de la un Avramie dascălul, ce era lăcuitoriu la Mitropolie, întru care scriia ca să se întoarcă înapoi că vine feciorul lui Şerban vodă din Ţara Ungurească cu mulţi némţi şi catane, ca să fie domnu ţării (Care pe urmă s-au dovedit toate minciuni şi meşterşugurile vlădicăi Anthim, pentru ca să se întoarcă înapoi el şi domnului să-i dea speri<e>ciune, să fugă). Deci

---

6 *ad. marginal,* Nicolae7225 A // 9 între, *explică marginal:* pogoare a //22 *ad. marginal,* Nicolae7225 A //34 *ad. marginal,* Nicolae7224 A //

www.dacoromanica.ro

f. 363v domnul auzind şi văzînd că acéstia din gura unui/arhiereu, neştiind ascunsele inimii lui, s-au înfricoşat şi ca să nu cază în vreo primejdie mare au lăsat Călugărénii şi s-au tras la Giùrgiov. Vlădica Anthim mai mergînd cîtva loc cu domnul s-au rugat ca să-l lase să se întoarcă la Bucureşti. Domnul l-au poftit ca pre un arhiereu ca să nu să dezlipească de măria sa pînă să vor adevăra acéste lucruri la ce sfîrşit vor să iasă. Dară el nu vrea nici cum, găsind multe pricini. Una, că au venit numai cu carîta cu doi cai şi fără aşternut, fără primenéle şi fără cheltuială; alta şi ca un păstor ce iaste nu i să cade să lasă turma şi să se ducă într-altă parte. Iară domnul, poftindu-l să margă cu măria sa, i-au făgăduit că de cîte zice că n-are şi n-au apucat să-ş<i> ia de la Mitropolie, de nici unele nu-i va lipsi, că-i va da de toate. Dară nici cum nu i-au putut întoarce socoteala lui cea plină de ficleşuguri ce o avea în inima lui, ci s-au întors la Bucureşti. Dară nu s-au odihnit nici acolo, ci au început a strînge pe o seamă de boiari mazili la Mitropolie şi făcea sfaturi împotriva domnului şi-i îndemna ca să se alcătuiască cu némţii (precum au ficlenit şi pe Costantin vodă în vréme ce să pogorîse moscalii să se bată cu turcii). Că cu multe, rele, sfaturile lui ce făcea cu Toma spătariul Canta<cu>zinul şi cu o seamă de boiari, îndemnînd să lasă pe domnul şi să fugă la moscali,
f. 364 şi/aşa ascultînd Toma spătariul, dupe cum s-au sfătuit, au fugit la ţariul şi i-au dat oşti cu Ren gheneral şi au venit la Brăila de o au bătut. Dentru care sfaturi réle ale lui Anthim multă pagubă şi nevoe şi necredinţă au venit lui Costandin vodă şi a toată ţara de la turci, precum s-au văzut şi sfîrşiturile lucrurilor acestora, că au eşit tot cu nevoi şi cu scîrbe.

Domnul, dară, îngrozindu-se de cuvinte ca acéstia a unui arhiereu, ce l-au crezut că vor fi aşa, precum zice, au mersu pînă la Giurgiov. Dară n-au zăbovit mult, ci au luat cîtăva seamă de turci şi s-au întors la Bucureşti, pentru că avea domnul fermanuri cu poruncă la paşi şi la toată marginea turcească când le va porunci domnul Nicolae vodă să se rădice oşti într-ajutor, cîte va cére. Însă viind în scaon şi cercînd lucrurile pe amăruntul au aflat toate cîte au grăit şi le-au meşteşugit vlădica Anthim, că sînt minciuni. Aflat-au şi toate sfaturile ce făcuse cu o samă de boiari împotrivnici şi toate ponturile ce le aşezase împotriva domnului.

Şi după nestîmpărarea lui Anthim vlădicăi, făcînd sfat cu toţ<i>
f. 364v boiarii, au trimis la Ţarigrad la patriarhul/de i-au spus toate răotăţile şi amestecăturile lui, cum au făcut sfaturi réle împotriva domnului şi a ţărîi şi de acolo i-au venit catheresis; şi au pus mitropolit pe Mitrofan, care mai nainte au fost Nisis.

Întru acéste vremi au venit véste <că vine> hanul cu tătarii să treacă pin ţară şi să margă la Timişvar ajutoriu. Că încungiurasă némţii cetatea şi o bătea foarte tare şi turcii nu putea singuri să-i folosească nimica. Décii îndată au poruncit Radului Popescul, vel vornic şi lui Şerban Greceanul, vel pitar, de s-au dus degrab la Focşani să

---

10 *ad. marginal,* Nicolae, 1716 A // 31 *ad. marginal* Nicolae, 1716 A //

www.dacoromanica.ro

rînduiască conacele hanului, precum să cade şi cînd va întra în ţară cu oştile, să se afle la Maxinéni, să-i iasă înainte şi să-l ducă cu bună chivernisală den conac în conac, să nu lipsească nimica den céle ce era orînduite pe la conace întru atît cît să fie mulţemit domnului, fiind şi bun priiaten măriei sale. Şi aşa s-au nevoit acei boiari, de i-au plinit toate cérerile, cît la împreunarea ce au avut măria sa vodă cu hanul la conacul de la Cornăţel, unde i-au eşit înainte, foarte i-au mulţemit domnului de chiverniseală bună. Iară domnul, dupe împreunare, dîndu-i poclonul ce i s-au cuvenit, l-au şi rugat să-i fie milă de ţară şi să porunceascâ tătarălor să nu să tinză în ţară să facă jafuri, cum le
f. 365 iaste obiceaiul. Şi îndată au poruncit/tuturor mîrzacilor să dea poruncă tare, să nu facă jafuri. Şi ş-au luat zioa bună domnul de la Dinţeşti şi au venit la Bucureşti, iară hanul s-au dus în sus pe baltă, către Cerneţ. Şi iară au orînduit domnul pe Radul Popescul, vel vornic şi pe Şerban Greceanul, pitariul, de au mersu cu hanul în sus, pînă la Cerneţ. Acolo ajungînd, iată şi véste de la Timişvar au venit, că l-au luat némţii. Decii tătarii erau îndoiţi: unii zicea să margă, alţii zicea să nu margă. Carii făcînd sfaturi multe, s-au găsit o samă de tătari că vor mérge cu hanul, pînă să vor împreuna cu veziriul, să vază ce vor să mai facă. Iar nohaii s-au întors îndărăt şi multă răotate au făcut pen ţară, trecînd. Iară Radul vornicul aflînd de aceasta au dat ştire degrab domnului şi au trimis slujitori de i-au întîlnit şi i-au bătut şi le-au luat toate prăzile. Decii n-au mai putut a face răotăţi, pînă au eşit din ţară.

Era şi cîţ<i>va paşi cu oaste, aşteptînd pe hanul să-l treacă. Că fiind o samă de catane nemţeşti pe Cerna şi la Mehedie, fiind şi locurile strîmte şi cu nevoe de trecut, tătarii singuri, numai cu
f. 365^{v} sahaidacele, nu vrea putea tréce, fără/turci cu foc. Deci, mergînd turcii înainte, şi depestraş<i> şi călărime şi tătarii încă mergea dupe dînşii.

Ci dară le-au eşit catanele nemţeşti înainte, la Mehedie, şi lovindu-se, i-au spart rău pe catane, prinzindu-i vii şi omorîndu-i; puţini au scăpat. Şi au tras hanul de s-au dus la palangă de au trecut Dunărea către turci. Că dincoace de Dunăre, despre Timişvar, fiind oştile nemţeşti, nu putea să stea. Şi daca au trecut hanul la veziriul, l-au mazilit din poruncă împărătească, făcîndu-l surgun, vinuindu-l că n-au vrut să margă mai degrab, să ajungă la Timişvar, pînă a nu lua cetatea, să fie de ajutoriu, precum au şi făcut; că fără inimă mergea şi conacele le făcea dése, ca să se zăbovească pînă vor auzi că au luat cetatea. Şi aşa s-au întîmplat, cum au poftit el; iară şi cinstea iară, aşa au luat, precum aţ<i> auzit. Însă tătarii carii era supt mîna lui, vrînd veziriul ca să-i ţie mai aproape de dînşii şi temîndu-se să nu aibă vreo primejdie pe iarnă, i-au orînduit să ernéze în Ţara Rumânească şi au şi venit în părţile Diiului.

Aceasta auzind domnul foarte s-au turburat, socotind că daca vor erna tătarii în ţară nu vor rămînea nici oameni, nici dobitoace şi să va pustii<i> ţara de tot. Ci îndată au scris cărţi [cărţi] şi la Împărăţie şi
f. 366 la/veziriul, cu mare rugăciune. Şi fiind măria sa credincios Împărăţiei şi fiind iubit tuturor celor mai mari i s-au ascultat ruga (ca şi la altele) şi au oprit pe tătari ca să nu vie în ţară, să erneze.

Întru acéste vremi ce s-au luat Timişvarul de la turci s-au pogorît

www.dacoromanica.ro

pe Dunăre, de la Beligrad, Ianche dragomanul cel mare împărătesc, fratele măriei sale. Şi viind pînă la Nicopoe au eşit afară la uscat şi cu cai de olac au venit la Bucureşti de s-au împreunat cu măria sa vodă, făcîndu-i cinste mare, eşindu-i înainte cu toţ<i> boiarii şi cu slujitorime l-au adus cu mare cinste în Bucureşti. Şi şezînd ca la 2 săptămîni în primblări şi în ospéţe şi vrînd să se ducă la Ţarigrad domnul l-au dăruit cu daruri de mult preţ şi l-au petrecut cu cinste pînă la Văcăreşti, carei luundu-şi zioa bună unul de cătră altul, domnul s-au întors la Bucureşti, iar dragomanul s-au dus la Împărăţie.

Catanele iară nu să odihniia, ci tot supăra ţara şi multe réle făcea peste Olt şi dincoace de Olt. Că pe banul Şerban Bojoreanul l-au prins numai 10 catane, unde era conăcit la Brîncovéni, şi ducîndu-l pînă la Zetreanul, cumnatul lui, lăsatu-l-au, au scăpat-au el (Dumnezeu ştie) au venit la domnu. Obedeanul aşijderea, pe de altă parte, au venit şi
f. 366v ş-au spus/jalbele, cum au umblat şi cum n-au putut isprăvi nimica pe unde au fost trimişi, de răotatea catanelor şi altele. Domnul să întrista şi să mira ce va să facă, necunoscînd ficleşugurile care le gătiia el şi Golescul şi Băleanul împotrivă-i. Că-i credea ca pre nişte boiari de cinste şi socotiia că toate ce zic sînt adevărate, fără nici un ficleşug. Că asémene pe toţi îi iubiia domnul, iară ales pe Golescul peste samă îl avea în dragoste; şi ori de ce să vrea ruga domnului, nu-i trecea în deşert rugăciunea. Aşijderea domnul, cînd vrea să facă vreun lucru măcar cît de cît de micu, pînă nu-l întreba pe dînsul nu făcea; întru atît îl iubiia. Dară au fost plină inima lui de ficleşuguri şi au muncit în tot chipul de au plecat spre pofta lui cea drăcească pe Bojoreanul şi pe Băleanul şi să nevoia să facă venin, să-l arunce asupra capului stăpînu-său. Şi sfătuindu-se ei în taină, de nu ştiia nimeni, s-au ajuns cu Barbul serdariul Cornea, tîlhariul cel mare, ce era cu catanele peste Olt, avînd mijlocitoriu pe călugărul, fratele Barbului sărd<ariul> şi pe alţi boiari ce nu i-am numit, de trimitea oameni şi scrisori la Barbul sărdariul, învăţîndu-l şi povăţuindu-l în ce chip să umble şi cum să se poarte.

Întru acéste umblete ale catanelor, ce-i îndrepta povăţuitorii, au
f. 367 venit o samă de catane cu un căpitan al lor, anume/Mihul, spre Piteşti, de făcea multe réle. Şi afară din jafuri ce făcea şi boiari numiţi au omorît: pe Şerban clucériul Priseceanul, pe Grigorie vistiiariul Vlădescul şi pe Preda postélnicul Izvoranul şi pe alţii nenumiţ<i>, mulţi. Şi gazda lor era Vierăşul, mănăstirea Golescului. De acolo s-au pogorît la Goleşti şi în curtea Golescului găzduia şi eşiia de făcea toate rélele între boiari şi între săraci. Şi dintr-această pricină să poate dovedi că Golescul era povăţuitoriul lor, că la olatele lui îş<i> găsiia odihnă şi paza lor. Însă domnul, ca un om fără de răotate (şi mai vîrtos că-l iubiia nu mai puţin decît pe coconii măriei sale) şi aceasta nu o au socotit. Ci cum au auzit că sînt acéle catane la Goleşti, îndată au gătit oaste amestecată: turci, tătari, rumâni şi au trimis ca să-i gonească de acolo. Carii fiind închişi în curte, nu le putea strica nimica, nici putea să se bată cu ei. Decii tătarii văzînd că într-alt chip nu pot să facă, au

---

20 *ad. marginal* Nicolae, 1716 A // 41 *ad. marginal* Nicolae, 1716 A //

www.dacoromanica.ro

dat caselor foc de au arsu. Şi aşa, de nevoe, le-au căutat catanelor a eşi. Şi dînd război unii cu alţii au perit multe catane, a cărora capete le-au adus la domnu şi pe alţii i-au prins vii de i-au adus la Bucureşti. Puţini ce mai scăpase s-au depărtat dupe acéle locuri.

f. 367v Domnul, dară auzind că au arsu casele Golescului, pentru ca/să nu-l lasă obidit, avîndu-l în dragoste mare, precum am scris mai sus, i-au dat o mie de t<a>l<eri> pentru ca să-ş<i> dreagă acea arsură ce să făcuse. Dară dracului de i-ai da fum de tămîe cît de mult, el rămîne în firea lui tot drac. Aşa şi Golescul. Cîtă cinste şi cîtă milă şi cîtă dragoste avea de cătră domnu său, iară el tot au rămas în ficleşugul ce-l avea în inima lui. Şi să nevoia în tot chipul să-l săvîrşască, precum mai jos să va arăta. Întru acéste întîmplări vine şi Radul vornicul de la Cerneţ, petrecînd pe hanul cu tătarii pînă la hotar, pre carele domnul cu cinste l-au priimit.

Dară acei boiari ce începuse să facă ficleşug, adecă Golescul, Băleanul şi Bojoreanul, temîndu-se de Radul vornicul că fiind între dînşii va afla ficleşugurile lor ce le începuse şi va spune domnului, fiind cu dreptate măriei sale au făcut sfat între dînşii să îndemnéze pe domnu ca să-l facă ban mare şi să-l trimiţă peste Olt, la Craiova, cu oaste să stea împotriva catanelor, ca să-l depărtéze de lîngă domnu, şi pe dînsul şi pe oştile ce era la Bucureşti. Şi aşa, în taină au mers de au zis că fiind om mai sprinten, mai levent, va putea face această treabă. Şi de nu va face el treaba să izgonească catanele de peste Olt, altul nu
f. 368 va/putea. Domnul încă, fără răotate fiind, au crezut vorbele lor că aşa va fi precum zic ei. Şi au chiemat pe Radul vornicul şi i-au zis să-l facă ban mare şi să-i dea oşti să margă la Craiova împotriva catanelor i proci.

Radul vornicul, ca să nu iasă din cuvîntul domnu-său, au priimit şi acea osteneală să facă. Şi făcîndu-l ban mare şi dîndu-i turci, tătari şi cîtăva slujitorime de ţară ş-au luat zioa bună şi ajungînd la Craiova au trimis cărţi pe la toţi boiarii şi pe <la> igumeni şi la căpitani şi pe la céialaltă ţară cu cuvinte blînde şi cu făgăduiale de milă despre domnu; şi altele ca acéstia. Ci, dară, boiarii acei ficléni atunce, găsindu-ş<i> vrémia de să dusése Radul banul şi cu oştile ce făcuse la Bucureşti, îndată au scris la Barbul serdariul că iaste vrémia ca să vie să ia pe domnu, că oştile ce au fost s-au dus cu banul Radul; puţintéle oşti ce au mai rămas, le vor chivernisi ei, de nu vor sta nimica împotrivă. Şi mergînd scrisoarea, s-au sfătuit cu Pivoda, căpitanul cel mare al catanelor şi în taină (ca să nu-i simţă cineva, să dea ştire) au trecut Oltul, lovind pen păduri, pen pustietăţi, au venit în Bucureşti în zioa
f. 368v de lăsatul secului, în luna/lui noemvrie, 14 zile, dis de dimineaţă şi au întrat în curtea domnească, găsind porţile deşchise din porunca Golescului şi toate strejile de petutindenea rădicate cu trei zile mai nainte. Şi găsind pe domnu şi pe toţi ai măriei sale, atunce din somnu deşteptaţ<i>, şi fără nici o gătire, au întrat în case şi în cămări, jefuind

---

17 *ad. marginal* Nicolae, 7225 A // 36 *ad. marginal* Nicolae, 1716 A // 42 *ad. marginal* Nicolae, 7225 A //

www.dacoromanica.ro

toate averile măriei sale.

Acolea îndată vine şi Golescul spătariul şi Băleanul logofătul şi soţiile lor cu armele încinşi şi cu pistoalele, cu toată gătirea ca nişte catane, carei îndată au poruncit siimenilor ce era de paza curţii să pue armele jos, să nu cumva să stea împotriva catanelor împărăteşti, că vor peri cu toţii. Carei auzind din gura unor boiari ca aceştea: spatariu mare, logofăt mare, au pus armele jos. Şi ei au făcut cum au vrut. Şi au luat pe domnu cu toată casa măriei sale de i-au dus la Cotroceani, cu pază tare. Iar Golescul şi Băleanul s-au dus cu Pivoda la casa Golesculuí, fiind şi tîlhariul cel mai mare, Barbul serdariul, cu dînşii, să se sfătuiască ce să mai facă. Decii încărcînd şi ei pen carîte şi pen cară ce au avut tot (că avea toate gătite, ştiind céle ce vor să se
f. 369 întîmple) s-au dus şi ei la Cotrocéni, dupe domnu./ Dară ce jale şi ce ţipete şi ce vaete era în tîrgu de groaza catanelor, ce umbla cu sabiile scoase şi cu puşcile slobozindu-le. Cine le eşiia înainte tăia, omorîia. Atîta groază era, cît limbă de om nu poate povesti. Că doao groaze avea oamenii: de o parte de catane, de moarte, de jafuri; de altă parte auziia că vor să vie tătarii să-i robască. Şi să mira ce vor să facă, încătro vor să se ducă, ca să scape de această nevoie mare şi groaznică ce le venise fără véste. Ci-şi lua oamenii muerile, copiii de mînă pe alţii în braţe şi-şi lăsa ce avea pen casă şi fugiia nemîncaţi şi pe frig, văetîndu-se ei, ţipînd copiii şi neavînd alt ce face, blestema pre ceia ce au adus catanele, de au făcut atîta nevoe. Care nici odată în Ţara Muntenească nu s-au făcut lucru ca acesta, ce s-au făcut acum, să ia pe domnu hoţéşte, să-l ducă rob şi să se facă atîtea jafuri şi morţi în creştini. Dumnezeu să le plătească celor ce au fost pricina!

Însă de la Cotroceani, fără de nici o zăbavă l-au dus pe domnul la Tîrgovişte. Şi céialaltă ţară, marii şi micii, cum putea fugiia la munţi, lăsînd tot ce avea pen casele lor. Că poftiia să scape numai cu capetele
f. 369v lor şi cu copiii, ca să nu-i robască tătarii,/ că toţi aşa socotiia. Că dupe această nebunie mare ce făcuse acei spurcaţ<i> de boiari, într-alt chip nu putea să fie, numai ca să vie tătarii să-i robască ţara.

Deci de la Tîrgovişte iară, îndată, fără nici o zăbavă l-au pornit pe domnul de l-au dus în Ţara Ungurească, la Sibiiu, mergînd şi Barbul serdariul cu dînsul pînă acolo, arătînd slujbă la gheneraliul némţilor Ştaimvil. Încă gheneraliului nu i-au părut bine de această întîmplare pentru că au fost făr-de ştirea lui purcéderea catanelor de la Rîmnic, de au venit să ia domnu. Care dacă au înţeles gheneraliul că au purces catanele la Bucureşti, îndată au trimis cărţi la Pivoda să se întoarcă înapoi. Dară tîlharii grăbise de isprăvise lucrul lor şi cărţile gheneraliului la întoarcere i-au întîlnit pe cale, mergînd spre Tîrgovişte şi n-au vrut să mai spue nimănui altuia, fără numai boiarilor, nici au vrut să sloboază pe domnu, că era boiarii împotrivnici.

Şi ducîndu-l la Sibiiu i-au gătit gheneraliul gazdă bună, cu de toate ce trebuescu unui domnu. Şi daca s-au împreunat gheneraliul cu domnul, auzind din gura măriei sale cuvinte frumoase şi cu

---

27 *ad. marginal* Nicolae, 7225 // 34 *ad. marginal* Nicolae, 7225 A //

www.dacoromanica.ro

înţelepciune mare şi văzîndu-l că iaste domnu vrédnic şi de cuvînt şi cu
f. 370 toate/ darurile împodobit, întru mai mare cinste şi căutare l-au avut pînă în cîtă vréme au şăzut acolo, întru acea striinătate. Şi măcar că să părea unora a fi în robie, dară cu cinstea şi cu căutarea ce avea de la gheneraliul şi de la toţ<i> mai marii nemţeşti era tocma ca cum ar fi fost slobod.

Mulţi boiari nebuni de ai ţărîi mergea la gheneraliul de spunea minciuni, pîrînd că le-au făcut nedreptăţ<i> în domniia măriei sale: dară nici unuia ascultare nu da, socotindu-i că sînt mincinoşi şi scornesc vorbe care n-au fost şi cu ruşine eşiia afară, ca nişte cîini obraznici.

Boiarii, dară, ce rămăsése la Tîrgovişte cu vlădica dinpreună, făcea sfaturi ce să facă. Ci o samă de boiari carii era mai cu minte zicea să se întoarcă să margă la turci să spue întîmplarea ce s-au făcut, făr-de ştirea lor şi să-ş<i>ceară domnu de la Împărăţie, ca să nu să primejduiască ţara. Dară nu i-au ascultat acei spurcaţ<i> de boiari, carii să numiia mai mari şi carii cu ficleşug începuse şi săvîrşise acest lucru ce s-au făcut. Şi încă înţelegînd paşii dupe margini de această rea întîmplare au trimis cărţi la toţ<i> boiarii şi la ţară ca să nu să tulbure, ci să margă boiarii la dînşii să le dea domnu pre carele vor pofti ei. Şi cărţile paşilor i-au ajuns la Tîrgovişte. Dară nici cum n-au vrut să/
f. 370v asculte, ci au făcut sfat de nimica şi blestemăţescu ca să se alcătuiască de tot cu némţii, fiindu-le capete<le> pline de fumurile deşertăciunii. Ci s-au ales Şerban Bojoreanul vornicul şi Gligorie Băleanul logă<o>fătul de s-au dus la Sibiiu la Ştaimvil gheneral să ceară oşti şi să rînduiască gubernatori 4 boiari să apuce ţara şi să o dezlipească despre turci. Carii mergînd acolo nici o ascultare nu le-au dat de céle ce gîndiia ei că vor isprăvi.Ci încă le-au zis că rău au făcut de ş-au lăsat ţara pustie şi pe domnu şi de boiari şi că au trebuit să margă la turci la stăpînii lor, să se aşaze cu ei, ca să nu să primejduiască ţara. Şi altele ca acéstia zicîndu-le s-au întors îndărăt ca nişte cîini cu coadele între picioare.

Banul Radul încă fiind trimis la Craiova cu oşti, precum s-au scris înapoi, auzind de luarea domnu-său, că l-au luat catanele şi-l duc în Ardeal, oştilor turceşti şi tătărăşti le-au dat véste în taină şi s-au rădicat de s-au dus în ţara lor, fără pagubă. Apoii spuind ostaşilor ţărîi véstea aceasta, rumâni răi fiind şi pururea vrăjmaşi boiarilor au făcut sfat între dînşii şi l-au luat cu necinste şi cu pază foarte tare l-au dus pînă la Tîrgovişte, unde l-au dat în mîna catanelor nemţeşti. Şi puindu-l la
f. 371 arestu au şezut/ acolo pînă au venit Pivoda de la Bucureşti. Că să mai întorsése den rugăciunea boiarilor ca să-ş<i> rădice ce le mai rămăsése ne luat dintîi. Dară atunce catanele au găsit prilej de au jăfuit tîrgul pînă desăvîrşit. Şi găsind Pivoda pe Radul banul la închisoare la Tîrgovişte l-au slobozit. Şi vrînd să meargă la Rîmnic, l-au luat cu dînsul. De la Rîmnic s-au dus la Sibiiu la gheneraliul, care i-au dat cărţi de odihnă, unde ar vrea să şază nimeni să nu-l bîntuiască. De la

---

8 *ad. marginal* Nicolae, 7225 A //

www.dacoromanica.ro

Sibiiu s-au dus la Braşov unde era fiiu-său şi alţii ai casii lui şi unde era toţ<i> nebunii boiarii ţărîi strînşi pentru frica turcilor şi a tătarălor.

Iară céialaltă ţară să bejenise toată pen munţi cu patimă rea şi cu lăcrămi ca de foc, blestemînd pre cei ce au fost pricina aceştii nenădăjduite primejdii. Şi într-acesta chip ce aţ<i> auzit au luat sfîrşit domniia lui Nicolae vodă, domnind an unul./

f. 371v

VALAHIA.

VI<ea>to 7225, 1717. DOMN 58. DOMNII <loc gol>. IOAN VODĂ, UNUL NUMIT CU ACEST NUME, FRATELE MĂRIEI SALE NICOLAE ALEXANDRU VODĂ.

Mergînd véste la Poartă cum că au venit catane de la némţi în Bucureşti şi au luat pe Nicolae vodă au făcut Împărăţia sfat cu vezirii. Şi era să dea ţara în pradă şi în robie, arătînd acest semnu de hainie de au lăsat să între oastea vrăjmaşilor şi să ia pre domnu din scaon. Numai iarăşi au schimbat acea socoteală. Şi ştiind casa lui Exaporiton că s-au arătat tot credincioasă Împărăţiei şi ştiind slujba cea cu dreptate a lui Nicolae vodă ce au arătat şi la Moldova, mergînd în doao rînduri cu domnie, cît pentru căci era foarte cu dreptate Împărăţiei au încăput şi la robie au socotit să trimiţă domnu iar dintr-acea casă, adecă pre Ioann vodă, fratele lui Nicolae vodă, carele era atunce mare terziman al Împărăţiei, şi să-i dea oaste de ajuns: călărime, spahii, arnăuţ<i> şi tătari şi pedestrime eniceari să-l aşaze în scaon. Şi de va veni ţara să se închine şi să arate supunere Împărăţiei, bine; iară de nu, să dea voe
f. 372 oştilor/ să prade şi să robască ţara şi prin ţară să între şi în Ardeal.

Îmbrăcat-au, dar, cu caftan de domnie pe Ioann vodă, veziriul Halil paşa, fiind atunce Împărăţiia în Odriiu. Şi au purces în ţară cu Husein paşa, carele era şi enicér agasi şi sarascher, cu 12.000 de oaste turcească şi cu 10.000 de tătari.

Eşise atunce din surgun doamna şi ginerii lui Costandin vodă, pre carii nevoise de-i scosése Nicolae vodă. Şi au purces şi ei cu Ioann vodă spre ţară. Şi au venit de au şezut cîteva zile în Giurgiov, trimiţind înainte caimacam pe Done, scriind cărţi [cărţi] la toţ<i>. După aceeia au mers cu toţii în Bucureşti şi au aşezat pe Ioann vodă în scaon şi au descălecat toată în Bucureşti, fiind toate casele pustii.

Înţelegînd ţara cum că au trimis Împărăţiia domnu pe Ioann vodă au început a eşi din grija ce avea, să nu vie oastea să prade şi să robască, pentru care grijă şi frică şi fugise toţ<i>: unii spre munte cu bejenii, alţii şi peste munţi, în Ardeal. Ci eşindu-le frica acéia, au
f. 372v început a veni cîte puţintei/ la Ioann vodă; carele îndată au trimis la Poartă 2, 3 dintr-acei boiari şi au scris cum că ţara nu s-au hainit, ci iaste supusă la toate poruncile Împărăţiei. Şi mergînd la Poartă acei boiari s-au încredinţat Împărăţia şi au trimis caftan lui Ioann vodă.

---

7 *ad. marginal* Valahia A // 8-10 Domnia măriei sale, lui Ioan vodă, văleat 7225 P// 26 *ad. marginal* Halil paşa A //

www.dacoromanica.ro

După acéia, fără zăbavă s-au rădicat şi acel paşă cu oastea lui din Bucureşti şi au mers la Ruşciuc. S-au rădicat şi tătarii carii era cu un sultan şi au mersu la Brăila. Numai ci au oprit Ioan vodă un turnagiu cu puţintei eniceari, carele şedea în curte şi ţinea cheile porţilor şi un beiler bei cu vreo <loc gol> de arnăuţ<i>. Boiarii şi toată ţara, daca au văzut cărţile lui Ioan vodă şi fermanul împărătesc au început a să strînge şi a veni dupe unde au fost. Şi au dat Ioann vodă toate boeriile, şi céle mari şi céle mici şi s-au făcut toată podoaba curţii şi cinstea domniei şi a să căuta trebile ţării şi poruncile Împărăţiei, dupe obiceaiu.

O samă de boiari dintru carii unii ştiia şi de venirea catanelor care au luat pe Nicolae vodă, aceia trecînd la Ardeal şi întrîndu-le în cap
f. 373 fumuri şi gînduri/ deşarte, fiind capete Radul Golescul, Grigorie Băleanul, Şerban Bojoreanul, au tras şi pe alţi boiari în partea lor şi s-au făcut o cetişoară, începînd a să sfătui sfaturi vrédnice de rîs. Adecă ei să închine ţara împăratului nemţesc şi să ceară domnu pe Iordache beizade, feciorul lui Şerban vodă, carele să afla supt protecţia némţilor, de cînd au murit Şerban vodă şi să ceară oaste nemţască să între în ţară să gonească pe turci şi pe Ioan vodă din scaon şi să cuprinză ţara să o stăpânească cu arme; şi de alte socotéle ca acéstia, deşarte şi vrédnice de batjocuri, gîndiia şi să sfătuia. Carei au şi mers pînă la Beciu cu multă cheltuială şi au înştiinţat pe împăratul de acéstia ale lor proaste [ale lor] socotéle. Şi cu multă zăbavă le-au eşit de la curtea împăratului răspuns ca acela, cît să se poată odihni uşurarea minţii lor şi să poată trăi cu nădéjde; şi s-au întorsu cu acel răspuns iară în Ardeal.

Ioann vodă au domnit cu pace şi într-acea iarnă au scos şi oeritul şi văcărit şi alte dăjdi în ţară şi pliniia poruncile împărăteşti, trimiţind şi salahori şi cară să lucréze la Diiu şi altele ce veniia de la Poartă.

Într-acea vară pus-au gînd împăratul nemţesc să bată Belgradul şi
f. 373v au trimis toate oştile acolo, ca la/120.000 [de mii] supt comenda lui Evghenie. Gătise şi Împărăţiia Turcească oaste şi mai multă şi au trimis împotriva némţilor cu Hail paşa veziriul şi cu alţi paşi. Şi întărise şi cetatea Beligradului cu oaste de ajunsu, cu şanţuri şi cu alte întăriturі. Oastea nemţască ajunsése mai nainte şi au tăbărît subt Beligrad, întărindu-şi tabăra împrejur, dupe obiceaiul lor, cu şanţuri adînci şi înălţînd pămînt ca o cetate, cu tabii şi cu alte întăriturі; şi acolo aştepta venirea oştii turceşti, care, zăbovind, au început a slăbi oastea nemţască la acea închisoare de boală. Şi sfîrşise şi iarbă dupe aproape pentru cai şi le era foarte cu greu. După acéia, au sosit şi oastea turcească şi au tăbărît la <loc gol> şi s-au întărit ordia cu şanţuri bune, doao şi trei rînduri şi cu altele, precum să cade. Şi aşa şedea amîndoao oştile, tăbărîte, şi aştepta vréme să înceapă a să bate. Că turcii înţelegînd că némţii au slăbit aşteptînd atîta vréme închişi în tabără, nu să grăbiia a eşi la cîmpu să înceapă războiul. Şi cetatea, măcar că pusése némţii dintr-un ostrov al Dunării de o bătea foarte rău cu tunuri şi cu bombe [ne] necontenit, carele îi făcea mare stricăciune, dară

---

27 *ad. marginal* Ioan, 7226 A //

www.dacoromanica.ro

f. 374 tot să apăra/cum să cade şi nu băga samă. Iară némţii văzînd că nu le mérge bine cu acea aşteptare multă au pus gînd să nu mai aştepte, ci să cérce ei întîi norocul războiului. Şi aşa într-o zi ce aflase că au lipsit multă călărime turcească din ordie, carii eşise să aducă iarbă pentru cai, au dat poruncă să iasă o samă de oaste den tabără, foarte de cu noapte şi să dea năvală şi război asupra ordiei turceşti.

Turcii, daca prinseseră de véste că vin némţii asupra lor cu atîta îndrăzneală, s-au turburat, văzînd că le lipsiia şi atîta călărime carii mersése la iarbă. Iară însăşi tot au început a eşi şi oastea lor din ordie şi a să bate cu némţii; aşijderea şi enicérii din meterezuri. Iar némţii năvăliia asupra şanţurilor să între în ordie. Şi s-au făcut război tare şi înfricoşat. Că Halil paşa, veziriul, era un om foarte viteaz şi încălecase singur pe cal şi eşise la război de făcea mare îndemnare oştilor, cît s-au făcut într-acea puţină vréme multă vărsare de sînge şi au căzut mulţi dintr-amîndoao părţile, cîtăva oaste şi căpetenii. Numai turcii văzînd
f. 374v pre némţi că să înglotescu şi năvălesc/aşa tare şi fără frică asupra ordiei lor, n-au mai putut răbda să ţie război, ci au început a fugi cu toţii şi a lăsa ordia cum era, cu totul. Şi au rămas némţii biruitori şi au stăpînit toată ordia. Iară paşa carele era în Beligrad, măcar că văzuse pre turci că au fugit biruiţi, iară tot ar fi mai apărat cetatea. Numai s-au întîmplat din bombele ce arunca némţii şi s-au aprins erbăria cetăţii care au omorît mii de oameni şi au răsipit multe case şi au făcut mare răotate. Ci întîmplîndu-se şi aceasta şi văzînd că vin în cetate necontenit, zioa şi noaptea, bombele ca o ploae, n-au mai putut răbda, ci au închinat şi cetatea nemţilor, eşind paşa şi toţ<i> turcii dintr-însa, cu toată avéria lor.

De acolo toată oastea turcească s-au tras la Nişu. Şi Împărăţia au mazilit pre Halil paşa, veziriul şi au pus vezir pe Mehmet paşa. Iar Halil paşa, temîndu-se să nu-i tae Împărăţiia capul, cînd au trimis împăratul la dînsul, el ş-au schimbat hainele şi s-au ascuns; carele nu s-au ştiut încătro s-au dus şi ce s-au făcut.

Întorcîndu-se oastea turcească de la Beligrad, cîţ<i> va sultani cu
f. 375 tătarii lor au întrat în ţară, peste Olt şi/au făcut multă pradă şi robie, carii trecînd Oltul şi dincoace, tot nu s-au lăsat, ci lua robi de pen sate de pe unde mergea. Ci viind această véste la Ioann vodă au încălecat cu capul lui şi cu un paşă ce era atunce în Bucureşti şi au mers de au ţinut calea tătarălor la Cornăţel, la podul de piatră şi au scos vreo 1700 de suflete din mîinile şi robiile lor.

Împărăţiia, văzînd că într-acei doi ani nu i-au slujit norocul cu războaele ce au făcut cu némţii, ci, osebit de multă cheltuială ce au făcut cu gătirea acelor oşti, au pierdut şi doao cetăţi şi atîta loc şi văzînd că turcii nu vor să stea la război să se bată, ci fug, îndată au socotit mai bine să facă pace cu némţii. Şi aşa, alegînd această socoteală cu sfat, au pus pe solul englezescu şi pe solul Fiamengului la mijloc, ca să stea să se facă pace. Atunce au venit şi la Ioann vodă

---

45 *ad. marginal* Ioann, 7226 A //

www.dacoromanica.ro

poruncă de la Împărăţie ca să margă la Odriiu pentru pricina păcii, carele au şi purces din Bucureşti, noemvrie 5 zile, luund cu sine şi pre cîţ<i>va din boiarii cei mari. Şi mergînd la Odriiu au şezut <loc gol> zile şi iară s-au întorsu spre ţară, că să mutase şi începerea păcii, ca să fie primăvara, de vréme ce să apropie atunce şi iarna./

f. 375v Domnit-au şi acea iarnă Ioann vodă cu pace, scoţind văcăritul şi alte dăjdi în ţară şi purta grija de poruncile împărăteşti. Iară primăvara, la fev<ruarie> s-au aprinsu întîi Mănăstirea Cotrocéni. Şi au ars tot învălişul şi al caselor şi al chiliilor. Dupe acéia şi în Bucureşti dintr-o casă mică şi proastă ce s-au aprins, atîta s-au aţiţat foc mare, cît mergînd asupra curţii domneşti au arsu toate casele, scăpînd numai céle boltite. Şi trecînd focul şi peste curte au mersu pînă la margine, arzînd şi tîrgul şi mănăstiri şi case boereşti şi tot ce era înainte.

În luna lui martie iar au venit poruncă la Ioan vodă să margă la Pojoroviţă, unde era să se adune toţ<i> solii carii mersése de la turci şi carii venise de la némţi şi mediatorii: solul englezesc şi solul Fiamengul şi solul veneţiianilor; că avea şi ei să se împace cu turcii, aflînd acel prilej şi acea adunare a solilor. Viind această poruncă la Ioan vodă, au lăsat caimacami în Bucureşti şi au purces cu curtea lui şi cu o samă de slujitori; şi au mers la Bojoroviţă, sosind la april 25. Adunarea solilor cea dintîi la Bojoroviţă s-au făcut mai 27 dni. Şi

f. 376 îndată s-au dat cuvînt de armestiţie/adecă să pue oştile armele jos de amîndoao părţile şi să stea pînă să va alége de pace. Dupe acéia au început a tractatélui de a păcii.

Temeiul cel dintîi al păcii era ca cine ce au dobîndit să ţie şi să nu întoarcă unii altora, nimica. Acest pont au statut de pagubă şi ţărîi noastre; că fiind ţara de peste Olt coprinsă, au rămas în stăpînirea némţilor şi nu s-au putut scoate. Şi aceasta iară din pricina acelor boiari carii au rămas la némţi. Că şi după ce au luat nemţii Beligradul au mai mers la Beciu şi au închinat toată ţara împăratului nemţescu. Şi cerea să le fie domnu feciorul lui Şerban vodă. Şi iară li s-au răspuns că numai ţara de peste Olt poate să se oprească, fiind cuprinsă de atîta vréme, măcar că şi acea coprindere s-au făcut cu multă pagubă şi stricăciune acei ţări. Că vrînd un Regep paşa să între în Ardeal pen ţara de peste Olt au arsu multe mănăstiri şi case boereşti şi au robit ca la 70.000–80.000 de suflete.

Într-acea vară era în ţară mare secetă şi nu să făcuse pîine mai nimic şi era mare foamete, de muriia mulţi oameni; nu numai la ţară,

f. 376v ci şi în Bucureşti/, în toate dimineţile să găsiia pe uliţă oameni morţi de foame. Ci cu toate acéstia iarăşi şi salahori şi cară s-au trimis la Diiu. Şi s-au scos şi văcăritul şi alte dăjdi.

Într-acéa vréme au scos Împărăţiia pre Mehmet paşa veziriul şi au pus vezir pe Ibraim paşa, pre carele l-au făcut şi ginere împăratul, dîndu-i pe sultana care era logodită cu Gin Ali paşa. Solii au avut împreunări între dînşii de opt ori. Apoi s-au săvîrşit pacea între turci şi între némţi şi între veneţiiani, ca să fie pace stătătoare pînă <în 24>

14*ad. marginal* Ioan, 7226 A //

www.dacoromanica.ro

ani. Şi s-au făcut capete de ponturi 20, carele mai mult coprind [mai mult] pentru hotarăle şi pentru aşezarea marginilor ca să ţie, şi să stăpînească fieştecine cît au avut şi cît au dobîndit. Dupe acéia s-au mai făcut un tractat cu alte 20 de ponturi. Şi acélia coprindea ca să fie volnici nemţii a să neguţători în Ţara Turcească cu pace şi pe mare şi pe uscat; aşijderea şi turcii şi altele ca acéstia. La acea adunare solii turceşti cu porunca împăratului, carii mersése în doao rînduri, au cerut şi pe Nicolae vodă, carele era la Carolina. Şi s-au hotărît ca să se
f. 377 slobozască/şi să-l trimiţă cu cinste pînă la hotarul ţării, precum s-au şi făcut.

După ce s-au săvîrşit pacea, s-au întors solii fieştecarele la locurile lor. Au venit şi Ioann vodă în ţară şi înţelegînd că soséşte Nicolae vodă la hotarul ţării au trimis înainte pînă la hotar boiari şi slujitori şi altele cîte trebuia şi l-au adus cu mare cinste în Bucureşti, eşindu-i înainte şi Ioann vodă. Şi au şezut cîteva zile, de s-au odihnit. Dupe acéia au purces Nicolae vodă să margă pe la Odriiu, că acolo era Împărăţiia. Şi iarăşi Ioan vodă au orînduit toate conacele şi boiari şi slujitori şi l-au petrecut pînă la Dunăre, cu cinste, în luna lui septe<m>vrie.

Dupe acéia au mai domnit Ioann vodă şi acea iarnă şi au mai scos un văcărit. Iară în luna lui fevruarie l-au ajuns o boală grea, lungoare, şi zăcînd <loc gol> zile s-au săvîrşit. Şi s-au îngropat, cu mare cinste în Mănăstirea lui sfeti Gheorghie în Bucureşti, fiind de vîrstă de ani 30. Şi au domnit ani 2./

f. 377v

VALAHIA.

VI<ea>to 7227, 1719. DOMN 51. DOMNII 59. NICOLAE ALEXANDRU VODĂ, ÎNTÎIUL CU ACEST NUME, CU A DOA DOMNIE.

Dupe ce au murit Ioann vodă, véstea s-au dus şi la Împărăţie. Deci, fiind Nicolae vodă la Ţarigrad, de curînd venit din robiia némţilor, însuşi împăratul şi veziriul, pentru dreaptă slujbă ce-au făcut împărăţiei sale: de catane şi de oameni cei răi i s-au jăfuit toate averile şi cîştigurile ce au avut cîştigate din milele împărăteşti şi l-au robit în doi ani, şezînd la némţi, au binevrut împăratul să-l miluiască şi i-au dat domnia Ţării Rumâneşti să fie domnu, de vréme ce fratele măriei sale, Ioan vodă, să pristăvise.

După ce, dară, au îmbrăcat caftan de domnie au scris cărţi în ţară, rînduind caimacami ca să poarte grijă de trebile ţării, scriindu-le cu blîndéţe şi cu bune făgăduiale că vor avea milă şi cinste. Aşijderea au scris şi la altă boerime a ţării, ca toţ<i> să se bucure de venirea măriei sale, că tuturor va fi cu bine şi cu milă şi cu cinste fieştecăruia, dupe
f. 378 cum să cuvine./ Scris-au cărţi şi la toată ţara, ca să aibă bucurie, că le va fi şi lor cu milă şi cu bună chiverniseală. Şi tuturor au scris de

---

24 *ad. marginal* Valahia A // 24-26 De domnia a doa a măriri sale lui Nicolae vodă, văleatul 7227 P //

www.dacoromanica.ro

obşte, de s-ar fi şi greşit cineva, ori din boiari, ori den sujitori, ori dintr-altă rînduială de oameni, să se fie amestecat cu catanele în vorbe şi în fapte, de au adus primejdie măriei sale, nici unii nici o frică să n-aibă, ci să fie toţ<i> ertaţ<i> şi odihniţi pe la casele lor, făgăduindu-le şi cu jurămînt că nu vor avea nici o nevoe. Şi încă fiind şi patriarhul Hrisanthu al Ierusalimului acolo la Ţarigrad, carele şi cu măriia sa vodă au venit în ţară, au scris cărţi şi sfinţiia sa la toţ<i> cu mari făgăduiale şi ca să nu aibă nici o grijă nimeni de lucrurile céle trecute; că toate acélia s-au pus jos şi s-au călcat.

Viind, dară, cărţile măriei sale şi ale patriarhului, trimise pe omul măriei sale, Iorga slugériul, n-au găsit pe boiari la Bucureşti, fiind răsipiţi încoace şi încolea, pentru nişte fumuri ale deşertăciunii ce le întrase în cap, de umbla ca nişte oameni rătăciţi şi posomorîţ<i> de vin. Însă auzind toţi că au venit boiarul măriei sale lui Nicolae vodă şi au adus véste că împăratul au miluit pe măria sa cu domnia ţării, îndată
f. 378v le-au eşit fumurile/céle deşarte din cap şi s-au trezit şi toţ<i> cu o inimă s-au strîns la Bucureşti. Şi au dat laudă lui Dumnezeu că le vine domnu bun şi milostiv. Iată cîţ<i>va din boiari, nu prea mulţi, neîcredinţîndu-se făgăduialelor au fugit peste Olt şi în Moldova. Carii nici aceia iară n-au zăbovit după ce au venit măria sa în scaon, ci au venit şi aceia supt protecţia măriei sale, priimindu-i cu dragoste.

Ci, dară să venim la prochimen. Daca au auzit că vine măria sa domnu, cei mai mulţi n-au mai aşteptat venirea măriei sale aicea în ţară, ca să aibă împreunare cu alalţi, ci s-au dus o samă de boiari tocma la Ţarigrad de s-au împreunat, încă nepurces măria sa de acolo. Alţii îl întîmpina pe cale, dupe purcedere. Să zic, mai la toate conacele nu lipsiia ca să nu să afle boiari să se întîlnească cu măriia sa: unii din multă dragoste ce avea cătră măria sa, alţii poftind cinste şi milă, alţii într-alt chip, precum lumea poftéşte şi va. Şi aşa au fost pînă au venit domnul la Dunăre. Acolo i-au eşit boiarii caimacami şi cu slujitorimea şi jupînése multe au eşit înainte (de vréme ce veniia şi doamna măriei sale). Carii întîlnindu-se boiarii cu domnul, jupînésele cu doamna, cu mare cinste şi cu mare dragoste i-au priimit, avînd toţ<i> bucurie./
f. 379 Décii au purces cu toţii spre Bucureşti şi cu pompă frumoasă au întrat la scaunul domniei cum se cade, dînd cu tunurile şi alte ţeremonii ce să cuvin, făcîndu-se, au sezut în scaon. Iar doamna cu jupînésele au trecut la Cotrocéni pentru frica ciumei ce să izvodise în Bucureşti.

Domnul, dară, cîtăva vréme şezînd în Bucureşti cu frică de boala acéia ş-au aşezat boiarii pe la boerii, fieştecare cum s-au căzut. Décii au eşit cu toţii la Cotroceani, de vréme ce să înmulţise boala şi în Bucureşti şi în toată ţara. Numai de acéste doao lucruri réle să întrista domnul, adecă pentru ciumă şi pentru foamete, ce era începută din zilele lui Ioann vodă. Ci domnul cu înţelepciunea măriei sale şi cu îndemnarea ce au avut de la Dumnezeu şi acéstia le-au potolit. Că pentru foamete au trimis de au luat făină de la turci (că la ei să afla multă) şi pe unde auziia în ţară că iaste lipsă mare şi pier oamenii de

---

10 *ad. marginal* Nicolae, 7227 A // 43 *ad marginal* Nicolae, 1719 A //

www.dacoromanica.ro

foame, le trimitea ca să aibă de mîncat, să nu piară. Măcar că mulţi oameni den ţară s-au dus în Ţara Turcească, ca să-şi scoaţă viaţa din foame, iară alţii au murit, dară cît s-au putut măriia sa nu i-au lăsat, ci
f. 379v i-au ajutat,/pînă ce au ajuns oamenii la sécerea de grîu. Décii cei ce au ajuns pînă la acea vréme au început a să bucura şi a lăuda pre Dumnezeu. Şi pentru boala ciumei încă au făcut domnul o bunătate. Că văzînd că s-au întins boala în toată ţara de muriia mulţime de oameni fără număr, au căzut cu rugăciuni neîncetate către Dumnezeu şi au trimis la Sfetagora de au adus nişte moaşte a unor sfinţi, care s-au auzit că foarte sînt folositoare la acea boală. Care aducîndu-le şi făcîndu-se cu dînsele os<fe>ştanii petutindenea s-au văzut minune mare, că au încetat boala ciumei şi s-au bucurat toţ<i>, mulţemind lui Dumnezeu.

Întru acest an dintîi al domniei măriei sale au venit poruncă de la Împărăţie la paşa de la Nicopoe să margă pe Olt în sus pînă la Cîinéni, să aşaze hotarăle Oltului cu némţii, ca să nu fie vreo gîlceavă între ţara ce o stăpînescu turcii dincoace de Olt şi între ţara de peste Olt, ce o ţin némţii, de vréme ce (din păcatele noastre sau din judecăţile lui Dumnezeu, care însuş<i> le ştie) o au dejghinat şi o au închinat némţilor acea parte de peste Olt, răii, vrăjmaşii patriei lor, boiarii aceia carii s-au numit mai îndărăt, făcătorii de rău; Dumnezeu să-i judece dupe faptele lor. Însă paşa dînd véste colunelului, mai marele
f. 380 némţilor/ce era la Craiova, avînd şi el poruncă de la stăpînii lor, ca să margă şi el la această hotărîre au venit şi împreună cu paşa au purces pe Olt în sus; paşa pe dincoace de Olt şi colonelul pe dincolo.

Domnul încă au trimis boiari despre partea măriei sale de au făcut conace paşii şi să se afle la hotarul acela. Şi avîndu-l domnul pe paşa foarte bun priiaten au scris şi s-au rugat ca să nu să facă supărare săracilor despre oamenii paşii. Şi aşa au făcut. Că au dat paşa poruncă tare la toţ<i> oamenii lui să nu facă cuiva vreo supărare, afară din ce le iaste rînduiala de la conac, că le va face mare pedeapsă. Şi au umblat cu mare blîndéţe şi în ducătoare şi în viitoare, de n-au avut nimeni nici o pagubă. Şi hotarăle precum s-au aşezat în scris s-au dat domnului ca să se ştie şi să se păzească aşa precum s-au hotărît.

Iară într-acest an boiarii du peste Olt, turburătorii şi stricătorii ţărîi, avînd trimişi dintre ei pe Radul spătariul Golescul şi pe Ilie Ştirbei vist<ierul> la curtea chesariului au venit de acolo aducînd şi decret dupe pofta lor, dupe cum zicea ei la Ştaimvil gheneraliul. Care
f. 380v gheneral văzîndu-i pre ei şi decretul/au luat decretul şi lor nu le-au dat nici un răspuns. Şi aşa s-au dus ruşinaţi de la dînsul. Şi aşteptînd din zi în zi să vie gheneraliul să cetească decretul au rînduit pe Iordache beizade să se chiiame ban Craiovei, iară nu domnu, sau gubernator (din cal l-au făcut măgariu). Şi au rînduit şi 4 conţiliari, din boiarii cei mai de jos, să fie lîngă banul Iordache. Iar cei ce avea nădéjde să fie ei mai mari i-au lăsat în deşert, de s-au ruşinat ca nişte oameni proşti. Că au cercat ca cămila să-ş<i> pue cercei la urechi; apoi şi urechile le-au

---

2 *corectat* oameni A // 13 *ad. marginal* Nicolae, 7227 A // 25 *ad. marginal* Nicolae, 1719 A //

www.dacoromanica.ro

tăiat. Acest fel de bine ş-au dobîndit cu mintea lor de la némţi.

Prin mijlocul acestor vremi au venit véste du peste Olt că Barbul sărdariul, începătoriu turburărilor şi a stricăciunii ţărîi şi capul hoţilor şi al tîlharilor au crăpat şi s-au dus la dracul; iară cu moarte groaznică (precum am auzit de la ceia ce au fost acolo), că în zéce zile ce au bolit s-au umflat şi i-au înegrit tot trupul şi încă viu fiind ochii amîndoi i-au sărit din cap. Iară dupe ce au murit şi l-au îngropat în Mănăstirea Tismana de peste Olt, trecînd trei zile, au început a eşi viermi din mormînt şi putoare mare, cît s-au umplut bisérica. Care minune s-au auzit petutindenea şi au trimis boiarii cei de la Craiova de le-au adus
f. 381 viermi de au văzut,/ pentru credinţa: au fost viermi mari, albi, cu capetele négre. Cu aceasta au arătat Dumnezeu dreptul judecătoriu tuturor oamenilor că în céialaltă lume îl vor mînca viermii neadormiţi, pentru multe réle fapte ce au făcut. Că pe stăpînu-său Nicolae vodă l-au ficlenit şi l-au robit, împreună cu catanele, ţara încă s-au robit şi dincoace de Olt şi peste Olt mai mult de 70.000-80.000 de suflete şi mănăstiri du peste Olt s-au arsu céle mai multe şi case boiereşti şi ale săracilor s-au pustiit. Ci ca aceste réle multe făcîndu-se din răutatea lui şi a soţiilor lui şi molitve multe de la toţ<i> s-au auzit ca acéstia. Cînd îl rădica să-l ducă să-l îngroape, ţară multă fiind acolo strînsă, blestema toţ<i> şi zicea: „Du-te să dai sama înaintea lui Dumnezeu de céle ce ne-ai făcut". Şi crédem adevărat că şi el şi soţiile lui nu vor scăpa de mare urgia lui Dumnezeu. După ce au trecut un anu dupe moartea Barbului sărdariul şi de Ştaimvil gheneraliul au venit véste că au murit în Ardeal, cu moarte grabnică; ş-au dat sfîrşitul şi el, om rău şi ficlean fiind în viaţa lui.

Aicea dară, într-această ţară, încetînd şi boala ciumei, de nu să
f. 381v mai auziia nicăiri să moară oameni de ciumă şi/ lipsind şi foametea, de vréme ce au dat Dumnezeu, prin norocul domnului, de s-au făcut şi grîu mult şi mălai mult, de era bivşug în toate, au venit despre toamnă domnul cu toată boerimea şi slujitorii toţ<i> în Bucureşti pre la casele lor de să odihnea. Lîngă alte bunătăţi ce făcea domnul cu boiarii şi cu toată ţara, carele să le scriem cîte una, una, nu putem, fiind multe, au făcut doao bunătăţ<i> mari pămîntului acestuia, carele sînt vrédnice de a să scrie, ca să ştie cei din urma noastră cîtă nevoinţă au făcut acest domnu, de au mîntuit ţara de acéste răutăţi ce-i venise asupră. Întîi aceasta. Că turcii, brăilénii şi dîrstorénii, trecuse hotarăle ţărîi care le ţinea ţara de la început şi să tindea brăilénii pînă la oraşul Flocii, pe baltă în sus, şi despre Rîmnic şi Buzău să tindea pînă în apa Buzăului, de stăpîniia pămîntul şi satele şi pusése subaş<i> pen sate şi scauni pe baltă de lua vamă din toate céle ce eşiia din bălţi şi lua dijme de pe moşiile ţărîi. Aşijderea dîrstorénii s-au tins de au luat toate bălţile de la oraş în sus, pînă la Greaca. Şi pentru bălţi, pe unde iaste uscat, făcuse tot sate turceşti, cu subaşi, şi nu avea putére ai noştri să-ş<i>

Textul rîndurilor 2–26 este aşezat la pagina 114 după rîndul 2 P // 14 *ad. marginal* Nicolae, 1720 A // 32 *ad. marginal* Nicolae 7227 A / *corectat* alta A //

www.dacoromanica.ro

stăpînească moşiile, nici domnul ca să-şi ia vămile. Ci să făcuse un
f. 382 lucru foarte rău, carele să începuse din zilele lui Ioann vodă./ Şi au nevoit Ioann vodă ca să isprăvească acest lucru despre Împărăţie, ca să gonească subaşii şi să spargă satele den bălţi şi să rămîe hotarăle iară cum au fost din veac, dară n-au putut. Iară domnul Nicolae vodă viind domnu în urma frăţîne-său, avînd şi credinţă şi voe veghiată de la turci şi puind nevoinţă cu toată inima (măcar că şi cu cheltuială, ca la turci) au isprăvit precum i-au fost pofta inimii. Că au adus poruncă tare de la Împărăţie la brăiléni, la dîrstoréni, la nazîri, ca să-şi rădice stăpînirea de pe pămîntul Ţării Româneşti şi să-şi ţie numai pînă la hotarăle céle bătrîne ce au ţinut cei de demult. Care poruncă viindu-le, într-alt chip n-au mai putut face, ci au lăsat pămînturile ţării şi au ţinut dupe cum au ţinut şi cei mai nainte şi au rămas ţara odihnită de aceasta.

Al doilea lucru bun care au făcut acest domnu ţării acestiia iaste acesta: că precum aţ<i> auzit că am scris înapoi, Costandin vodă Brîncoveanul în domnia lui, pentru binele său şi al casii lui au adaos haraciul cu 240 de pungi, îngreuind ţara cu atîţia bani. Carele dupe ce
f. 382v au venit de la Odriiu, atuncea cînd au adaos/ haraciul şi trecînd cîtăva vreme, poate fi că-ş<i> va fi venit în fire mai deşteptată, de-ş<i> va fi cunoscut păcatul ce au făcut, de care îndemnîndu-se el însuşi au muncit, au nevoit în tot chipul ca să-l rădice făgăduind mulţi bani; dară nici cum n-au putut, fără cît d-abia cu un prilej ca acela au rădicat 60 de pungi şi rămăsése 180. Care dupe maziliia lui Costandin vodă puindu-se Ştefan Cantacuzino, văru-său, domnu şi vrînd Împărăţia să ia şi satele, viile, ţiganii şi alte ce era ale lui Costandin vodă au socotit Ştefan vodă că mai bine iaste să adaogă céle 60 de pungi de haraci ce le mai scăzuse Costandin vodă din cele 240 de pungi, să le facă iară 240 pungi, cum le făcuse Costandin vodă şi satele, viile, ţiganii şi altele ce avea aicea să fie pe seama ţării, ca să le dea venitul acelora în haraci, să fie de ajutor cît s-ar putea la acea răotate ce au făcut Costandin vodă. Şi aşa au făcut, dupe cum au socotit. Că au adaos şi acéle 60 de pungi şi au rămas toată moştenirea lui Costandin vodă să fie în sama ţării. Însă să venim iară la cuvîntul nostru cel mai de sus; că au nevoit Costandin vodă cu multă oserdie ca să rădice tot adaosul, dară n-au putut. Iară măria sa, Nicolae vodă, cu multa înţelepciune ce avea, dată de la Dumnezeu şi cu credinţa ce avea despre Împărăţie/ şi
f. 383 cu dragoste ce-l avea mai marii Porţii au silit, au nevoit în tot chipul şi l-au rădicat acel adaos al haraciului, de s-au mai uşurat ţara de greul haraciurilor.

Ca acéste bunătăţi mari (afară dintr-altele multe ce nu s-au scris) făcînd măria să într-un an şi jumătate al domniei măriei sale şi viind şi noi cu sfîrşitul istoriei pînă aicea, iarăşi cu inimă curată şi cu suflet drept rugăm pre putérnicul Dumnezeu ca să-i dăruiască măriei sale sănătate întreagă, viaţă îndelungată, pînă la adînci bătrînéţe, împreună cu prea luminată casa măriei sale, ca să stăpînească ţara aceasta cu

---

5 *ad. marginal* Nicolae, 7227 A // 35 *ad. marginal* Nicolae, 7228 A // 41 *ad. marginal* Nicolae, 7228 A //

www.dacoromanica.ro

milă şi cu dreptate şi cu multe faceri de bine, ca să se laude numele măriei sale întru mulţi véci. Amin.

Într-această vréme au făcut împăratul, sultan Ahmet, nuntă, adecă sunet dugun fiiului său, fiind de vîrstă de 21 de ani. La care nuntă au venit soli de la Persia, de la Africa şi dintr-alte părţi, fiind şi solii cei
f. 383v şezători dupe la împăraţi şi crai de au privit la jocuri, zicături/ pombe şi alte veselii ce s-au făcut. Măria sa vodă, ştiind că va să se facă această nuntă au gătit daruri frumoase, după cinstea măriei sale şi au trimis la Împărţie şi foarte bine le-au priimit, cît şi scrisoare de mulţămită i-au venit.

Trecut-au pen ţară şi Ipsir paşa, rădicîndu-se cu poruncă împărătească de la Bender, de au mers paşa la Diiu. Şi viind ştire domnului că vine au trimis la căpitanul de Focşani de i-au eşit înainte cu slujitori şi i-au făcut conace. Şi de acolo purcezind şi viind tot cu conace i-au eşit domnul înanite, peste Colintina, cu toată boerimea şi slujitorimea, de i-au făcut cinste mare şi au venit pen Bucureşti de au mas o noapte. Şi văzînd cinstea ce i-au făcut domnul, a dooa zi, cînd au vrut să purceazâ, au mulţemit domnului de cinstea ce i-au făcut, îmbrăcîndu-l pe măria sa cu un contoş cu samur foarte frumos. Şi purcezînd iarăşi cu slujitori, cu boiari din Bucureşti l-au petrecut domnul pînă în deal între vii şi de acolo, luundu-şi zioa bună, domnul s-au întors în scaun şi paşa s-au dus la Diiu.

f. 384 Décii trecînd cîtăva vréme, au venit véste că au murit/ Firmon gheneraliul Ardealului, carele fusése la pace cînd s-au făcut la Pojoroviţă şi în locul lui au pus pe Konic Secighen. Acéstia dară trecînd, viind şi primăvara şi avînd domnul fiică a măriei sale de vîrstă ca de 13 ani, şi cunoscînd pre Ianache cămăraşul om de treabă şi cuminte şi învăţat, au măritat pe fiica măriei sale dupe dînsul, făcînd nuntă mare şi minunată. Au venit sol de la Mihai vodă, domnul Moldovei, Donici vornicul cel mare şi au adus daruri de au dăruit la masă. Făcutu-s-au jocuri la această nuntă, care nu s-au făcut altă dată: hore de boiari şi de coconi, hore de jupînése şi de cocoane, tot împodobite în podoabe, în mijlocul curţii domneşti, de care podoabe să mira şi solul. Dară jocurile célialalte ce s-au făcut! Că au trimis domnul în Ţarigrad de au adus jucători şi zicători şi au făcut feliu de feliu de jocuri şi pe pământ şi pe funii. Mése în opt zile, tot cu zicături şi cu tunuri şi era cu adevărat într-acéle 8 zile în gurile tuturor cuvîntul acesta: „Să trăiască tinerii, fiii măriei sale". Şi de véseli ce era cu toţii s-au sculat boiarii împreună cu solul, de au jucat înaintea domnului./
f. 384 Décii isprăvindu-se nunta au îmbrăcat domnul pe sol cu contoş cu samur. Şi altor doi ce venise cu solul le-au dăruit postave, atlaze şi bani. Şi aşa s-au întors la Moldova.

Domnul, dară, dupe aceasta fiind vésel şi toţ<i> boiarii făcea primblări şi să ospăta pe la Văcăreşti, pe la Cotroceani, pe la Fundéni, cu toţ<i> boiarii. Şi era de sus pînă jos o bucurie şi o veselie. Zice

---

6 *ad. marginal* Nicolae, 1720 A // 26*ad. marginal* Nicolae, 7228 A // 43 *ad. marginal* Nicolae, 7228 A //

www.dacoromanica.ro

véchia parimie: „Vine şi întristare". Că nu peste multă vréme s-au războlit fiiul măriei sale, Scarlat beizade, şi au dat obştească datorie, care au dat mare întristare şi domnului şi boiarilor şi a toată obştea; una că era tînăr ca de ani 21 şi era şi logodit cu fata lui Mihai vodă, domnul Moldovei, a doa că era om foarte cu minte şi învăţat. Limbi ştiia multe: turcéşte, elinéşte, latinéşte, franţozéşte, frîncéşte şi tot cu cărţile lor, carele cu adevărat putém să zicem că era *frumuseţea şi caracterul părintelui său* (în limba greacă). Pentru acéia, cum am zis, au adus mare întristare moartea măriei sale tuturora. Dară de vréme ce zice cuvîntul acela, cu asemînare iaste că şi după întristare vine veselie. Că înţelegînd putérnica împărăţie cum că domnul slujaşte cu dreptate şi chivernisésţte raiaoa bine, mai vîrtos mergînd şi véste că să
f. 385 află ţara lui mai bună stare decît alte/ dăţi, i-au trimis măriei sale mucarem, adecă caftan împărătescu de înoirea domniei de al treilea an. Şi au [au] trimis şi hat<i>şerif, întru care scriia că cunoscînd împăratul totdeauna dreaptă slujba măriei sale şi înţelegînd că chivernisésţte raiaoa foarte bine îi înoiaşte domniia şi i-o dăruiaşte pînă la sfîrşitul vieţii măriei sale.

Decii viindu-i véste de la capichehaiale că vine acest mucarem mare, au trimis boiari şi slujitori înaintea caftanului de au venit pînă în Bucureşti. Aicea iarăşi măria sa cu toţ<i> boiarii i-au eşit întru întimpinare şi l-au priimit cu mare cinste şi întrînd în divan s-au cetit hat<i>şiriful şi l-au îmbăcat cu caftanul, dînd cu tunurile şi cu puşcile şi alte zicături dupe obiceaiu. Dupe acéia au sărutat toţ<i> mîna măriei sale de domnie noao şi vécinică.

Lucruri streine. Întru acéste vremi la Persia s-au făcut mare turburare. Că un turc anume Miruveis Mahmut han, care stăpîniia o parte din Persia s-au sculat cu oşti asupra şahului, adecă împăratului Persiei, ca să-i ia împărăţiia să o aibe el; care s-au şi întîmplat. Iară împăratul, adecă şahul, auzind acea véste au rădicat şi el oşti foarte multe şi mergea asupra lui Mahmut han. Dară Mahmut han auzind că-i
f. 385^{v} vine asupră oşti/ mari şi gréle au socotit că nu va putea sta el împotrivă cu oştile lui la atîta mulţime. Dară ce face? (Şi să vedeţ<i> lucru de mirare.) Pune şi face o carte despre partea boiarilor şahului şi scria la el că avea 12 boiari chivernisitori ţărîi şi oştilor, zicînd cum că au auzit că s-au sculat măria sa asupra şahului şi foarte s-au bucurat cu toţii. Ci numai să grăbească să vie şi ei îl vor da în mînă, că iaste un om netrébnic şi de nimica. Şi-i iscăléşte pre toţi, puindu-le şi peceţile, că le avea gătite mai de nainte, ca un om ce să véde că iaste foarte cu minte mare. Şi au pus cartea acéia în alte scrisori şi tefteruri ce avea şi încarcă o cămilă cu dînse<le> şi învaţă pre ceia ce păziia cămilele, cînd să vor apropiia oştile şi vor încépe a să lovi, ei să se facă a scăpa cămila spre oştile şahului ca să o prinză în oastea persienească. Şi aşa au făcut. Că îndată ce au slobozit-o asupra oştii (poate fi şi norocul slujindu-i), au întrat cămila în oastea şahului. Şi prinzîndu-o ostaşii o

---

14 *repetă* au A // 21 *ad. marginal* Nicolae, 7229 A // 26 *lipseşte* Lucruri streine P //

www.dacoromanica.ro

au dus la şahul, îndată. După ce o au dus, şahul au pus să caute să vază ce vor găsi acolo, în povara ei, ce purta. Şi căutînd toate de rînd au dat şi peste cartea acéia, care, văzîndu-o, îndată, necercat, nedovedit, ca un om crud ce au fost, au pus de au tăiat capetele la cîte
5 12. Care lucru văzînd oştile că au perit cei ce-i purta şi-i chivernisiia,
f. 386 au început a da îndărăt./ Mahmut han văzînd că se trag oştile îndărăt au priceput că s-au făcut treaba. Ci îndată au dat inimă oştilor şi au început a-i goni şi a-i tăia.

Văzînd, dară, şahul că oştile lui nu stau de război, au luat vreo
10 700, 800 de oameni cu dînsul şi au fugit la o cetate. Mahmut han, bătînd războiul desăvîrşit şi văzînd că lipséşte hanul, au cercat şi au aflat că au fugit la acea cetate. Şi mergînd acolo, au luat cetatea şi pre el, prinzîndu-l, i-au scos ochii de viu şi au rămas el împărat în Persia. Care văzînd că au dobîndit céle ce au poftit au tipărit bani, întru care-i
15 scriia: „Cu ajutorul lui Dumnezeu ajungînd la soposul care am poftit am tipărit în aur numele lui Mahmut". Şahului celui orbit şi lipsit de împărăţie i-au rămas un fecior; dară ce să va alége de dînsul nu să ştie.

Ţariul, moscalul, încă auzind de persi că s-au turburat între dînşii, rădicînd Miruveiz război asupra şahului, au gătit oşti multe şi el şi s-au
20 dus asupra persilor unde să hotărăscu la o parte de Persia, ce o stăpînea Şehdaund han Dagăstanlăs, care tîlcuindu-se să zice: lăcuitoriu în munţi. Şi bătîndu-se ei cu război, cînd o parte biruia, cînd alta. Însă
f. 386v întru acea/ nevoinţă ce au făcut ţariul au luat doao cetăţi mari, vestite: una să vestéşte Terhi, alta Dervent. Acest Dervent să zice elinéşte
25 Alexandria, cetaté a lui Alexandru cel Mare, iar turcéşte îi zic Demircapi. Şi au lăsat ţariul oşti într-acéste cetăţi ce au luat şi el s-au întors la scaunul lui, la Petroburg. Întru acéste vremi aicea în ţară din toată boerimea ce era odihniţi s-au sculat un boiariu anume Barbul Merişanul şi au fugit la némţi, peste Olt, neavînd nici o nevoe de
30 domnu; şi încă cinstit boiariu mare şi miluit, ca şi alţii şi mai bogat decît alţi boiari, numai din răotatea inimii lui. Decii domnul, pînă a se dovedi unde sa află, au scris la paşii dupe margine şi la Poartă. Şi de petutindenea i-au venit fermanuri ca unde-l vor găsi în ţara împăratului să-l prinză şi să-l ducă la măria sa. Iară după ce s-au aflat că iaste peste
35 Olt, la Craiova, au scriis măriia sa la gheneraliul şi la colunelul şi l-au băgat la închisoare grea. Ca acest fel de cinste dobîndescu acei nemulţemitori de cinstea şi de mila stăpînului domnului ţărîi şi umblînd gonind vînturile, ca acesta ce ş-au lăsat casa şi copiii şi s-au
f. 387 dus să zacă/ la închisoarea némţilor.

40 Ticăitul pitariul Merişanul doao pricini l-au adus pe dînsul la această nevoe: una, bogăţia; alta, fumurile deşertăciunii, care-i intrase în cap, precum odinioară fumuri de deşărtăciune întrase şi în capul unchiu-său, lui Staico păharnicul Merişanul. Carele umblînd dupe acéle deşertăciuni, acel sfîrşit au dat. Că aducîndu-l Costandin vodă
45 Brîncovanul în obezi din Ţarigrad şi în cătuşi, l-au spînzurat la Tîrgul

---

13 *ad. marginal* Nicolae, 1722 A //

www.dacoromanica.ro

de Afară. Şi acest nepot al lui, Barbul pitariul, mi să pare că iară acel sfîrşit va da, ca unchiu-său Staico păharnicul.

Era aicea în ţară pe acéste vremi un vistiiar mare, anume Grigorie Halepliul, pre carele răposatul Ioann vodă, fratele măriei sale, lui Nicolae vodă, l-au rădicat la această boerie mare şi de cinste. Şi fiind Ioann vodă tînăr şi nepedepsit întru obiceaiurile şi orînduialele ţărîi, multe mîncături şi jafuri au făcut, neştiind domnul să-i ia seama. Şi cu acéstia au trecut acea vréme, pînă ce au murit Ioann vodă. Decii viind domnu de la Poartă fratele măriii sale, Nicolae vodă, iară Grigorie vistiiariul acesta au fugit peste Olt, la némţi, de frica faptelor lui ce
f. 387v făcuse. Măria sa Nicolae vodă i-au scris cărţi/ cu blîndéţe ca să vie şi de nimenea nici o nevoe nu va avea. Şi au venit. Şi măcar că ştiia domnul toate faptele lui céle réle şi mîncăturile de la Ioann vodă, dar toate acéstia călcîndu-le, l-au cinstit cu acea boerie ce o au avut: vistiiar, iar mare. Şi au fost cu acea boerie pînă la al patrulea an al domniei măriei sale în cinste şi întru tot binele, mai mult decît alţii.

Dară precum lupul, cum să zice, că-ş<i> leapădă părul, iar nu năravul, aşa şi acest vistiiar, năravul de jafuri şi de mite şi de alte răotăţi nu-l lăsa. Ci de ce mergea mai mult să lăcomiia. Mite de la toţ<i> lua, mari, şi nici o ispravă nu le făcea; mai vîrtos că în loc să le facă bine, le făcea rău. Închidea pe la siiméni, în vistierie, pen grosuri. Luase obrăznicie mare. Nu băga seamă nici pe boiariu mare, nici pe al doilea; îi înfrunta, îi înjura, bătea, cît n-au mai putut răbda cei necăjiţ<i> de el, ci au început a da jalbe la domnu, unii cu răvaşă, alţii cu gura, de nedreptăţile lui. Şi văzind măria sa vodă că iaste atîta boerime şi sărăcime jefuită de dînsul şi necăjită, vrînd să facă dreptate,
f. 388 l-au pus la opreală şi i-au poruncit/ cui, ce au luat, să întoarcă; şi celor jefuiţi le-au poruncit să margă să-şi ceară cine ce au dat. Ci unii cerea cai buni, cari-i didése; alţii cerea ţigani, alţii bani, alţii lăstruri, canavéţe, belacoase şi alte materii. Că nu era unul care să nu-i fie dat mită şi nici o ispravă nu văzuse.

Alta, dară, fiind la opreală au pus domnul de i-au luat sama din visterie şi l-au găsit cu mulţi bani mîncaţ<i>. Că domnul îi făcuse pecetluiri ca să dea rînduială unora, altora, ce cheltuise. Şi el îş<i> da sama cu iale, iar rînduialele nu le didése. Şi alte mîncături făcuse, care cu adevărat avea vină de cap. Dară domnul, ca un milostiv ce era, nici un rău nu i-au făcut, fără cît au poruncit să dea rînduialele acélia şi l-au lipsit de boerie, ca pe un nevrédnic de cinste şi nemulţemitoriu milii măriei sale. La aceasta bucuratu-s-au toţi şi marii şi micii, că li s-au luat acel lup de asupră şi toţ<i> ruga pre Dumnezeu pentru viaţa şi sănătatea domnului.

Ţara, dară, precum s-au zis şi mai sus era în bună stare, dintru
f. 388v bună chivernisala măriei sale, domnului./ Însă vrînd măria sa ca să fie şi mai în bună stare şi rînduială, ca să fie mulţămiţ<i> cu toţ<i> de obşte, socotit-au măria sa de s-au făcut ruptori în toată ţara pe satele

---

24 *ad. marginal* Tot streine A// 32 *ad. marginal* Nicolae, 7230 A //

www.dacoromanica.ro

de bir, ca să dea de patru ori într-un an. Şi trimiţînd în toate judéţele boiari mari cu jurămînt, ca să facă dreptate, dîndu-le şi ponturi scrise cum şi în ce chip să lucréze. Carei boiarii mergînd, au cercat oamenii de pin sate, cîţ<i> sînt şi ce putére au. Şi aşa, după numărul oamenilor şi dupe plăcerea lor, li s-au dat ruptoare după putéria lor. Şi s-au dus toţ<i> odihniţi pe la casele lor, mulţemind domnului de acest aşezămînt bun. Că cu dăjdile céle ce eşiia mai nainte avea săracii mare supărare şi nedreptăţi. Şi dése fiind, nu mai eşiia birarii dintre dînşii, făcîndu-le cheltuială şi necăjindu-i în tot féliul. Iară cu această tocmeală daca-ş<i> plătéşte ruptoarea într-o lună, deacii să odihnéşte doao luni şi-şi caută trebile casii lor şi de agonisitele lor.

Întru al cincilea an al domniei măriei sale, lui Nicolae vodă, săvîrşindu-se mănăstirea măriei sale de la Văcăreşti şi înfrumoseţindu-se
f. 389 cu toate podoabele/ şi pe den lăuntru şi pe den afară, praznic mare au făcut domnul în zioa de Sfînta Troiţă, ce iaste hramul mănăstirii. Şi mergînd cu toţ<i> arhiereii şi egumenii şi cu toţ<i> boiarii şi neguţătorii şi cu alt feliu de oameni, din toată rînduiala, pre toţ<i> i-au ospătat, dupe cum să cade. Însă întîi au ascultat toţi sfînta Evanghelie şi dumnezeiasca Liturghie. Dupe acéia avînd măria sa hrisovul gătit, care au făcut sfintei mănăstiri, l-au dat în mîna lui Panaghiotu gramaticul, de s-au suit în amvon şi cu glas mare şi cu bună profora l-au cetit înaintea tuturor, den ceput pînă în sfîrşit, de l-au auzit toţ<i>. Întru care hrisov multe rînduiale şi învăţături coprindea pentru folosul mănăstirii şi pentru folosul sufletelor ctitorilor, care cu multă înţelepciune le-au socotit şi le-au rînduit măria sa. Iar mai vîrtos pentru milostenie, care crédem că din dumnezeiasca rîvnă le-au rînduit şi le-au poruncit să se facă din veniturile mănăstirii, neîncetat: streinii să-i primească, pe goli să-i
f. 389v îmbrace, flămînzii să-i sature, bolnavii să-i caute, pre cei din temniţe să-i cercetéze cu milă./ Acéstea toate le-au aşezat în hrisov şi să se păzească pînă va sta mănăstirea. Cu adevărat s-au făcut măria sa ascultătoriu poruncilor lui Hristos. Pentru aceasta nici cum nu mă îndoesc, ci cu adevărat zic că va auzi Nicolae vodă în zioa judecăţii şi glasul lui Hristos, acela: „Vino blagoslovitul părintelui mieu, moşténeşte împărăţiia care-ţ<i> iaste gătită de la începutul lumii“ i proci.

N-au trecut multă vréme dupe aceasta şi au făcut măriia sa domnul logodnă fiiului măriei sale, lui Costandin beizade, cu fiica lui Mihai vodă Racoviţă, domnul Moldovei, la care logodnă multe veselii s-au făcut. Şi cînd au venit solul din Moldova de s-au împreunat cu domnul şi au dat inelul de schimbu şi alte daruri era mitropolitul ţărîi şi alţi arhierei şi toţ<i> boiarii cei mari şi al doilea. Şi dînd inelul coconului, toţ<i> arhierii l-au blagoslovit şi i-au rugat bine şi coconului şi tatălui măriei sale, ca să-l învrednicească Dumnezeu să le sărute cununiile. Şi
f. 390 toţ<i> boiarii au sărutat mîna domnului./Dupe acéia solul, fiind cinstit şi ospătat, s-au dus la domnu-său cu bucurie.

Întru acest an au vrut putérnica împărăţie ca să caute toate buhase

---

12 *ad. marginal* Nicolae, 7231 A // 19 *ad. marginal* Nicolae, 7231 A // 35 *ad. marginal* Nicolae, 7232 A //

www.dacoromanica.ro

belele, adecă socoteală şi samă tuturor veniturilor împărăteşti ce are din toate ţările cîte stăpînéşte, ca să se lămurească toate semile şi să se strîngă toate rămăşiţele în vistieriia împărătească. Şi s-au trimis hatişirifuri şi oameni împărăteşti în toate părţile ca să vie toţ<i> ispravnicii ce sînt peste venituri şi să-şi dea seama. Au eşit poruncă şi la acéste doao ţări, cu domnii creştini, ca să-ş<i> dea seama de au plinit toate dările obiciuite ce să da la Împărăţie. Ci semile Ţării Moldovei era necăutate bine şi nelămurite încă din domnia lui Costandin vodă Duculeţ şi al lui Antiohie vodă, carii să afla amîndoi mazili la Ţarigrad. Şi nefiindu-le semile lămurite, i-au pus la închisoare pe amîndoi şi au tras mare nevoe. N-au petrecut puţintel necaz şi capichehaialele lui Mihai vodă, pînă s-au îndreptatu.

Fiind şi sama ţării noastre necăutată încă din domnia lui Ştefan
f. 390v vodă şi a lui Ioan vodă, pentru întîmplările/ ce au fost, lipsind multe seneturi, adecă răvaşă de samă, pentru multe porunci împărăteşti ce venise în ţară, de s-au trimis salahori şi s-au făcut pălăngi şi s-au trimis lémne şi altele, care toate să plinise. Numai pentru unele n-au apucat să se scoaţă seneturi. Pentru altele de s-au şi scos, dar să pierduse în vremile răscoalelor. Pentru acéia să încărcase multă sumă de rămăşiţe asupra ţării, cît numai rămăşiţa a unii domnii de ar fi rămas să o plătească, nici o putére n-ar fi avut să o rădice şi ar fi ajuns la mare nevoe. Iară măria sa domnul au trimis la Ţarigrad şi de aicea un boiar al măriei sale şi l-au învăţat în ce chip să se nevoiască ca să ţie în seamă toate slujbele ce au făcut ţara din porunca Împărăţiei. Şi au trimis daruri pre la toţ<i> priiatenii şi au stătut capichehaialele şi toţ<i> ceialalţi priiateni şi pentru céle ce nu era seneturi şi tescheréle de samă s-au aflat oameni de au mărturisit cum că au făcut ţara acéle slujbe şi au plinit toate poruncile împărăteşti, cîte venise şi din domnia lui Ştefan vodă şi a lui Ioan vodă şi din domnia cea dintîi a măriei sale şi s-au căutat şi s-au lămurit toate semile pînă la acest an al domniei măriei sale. Cheltuit-au măria sa pînă a să isprăvi această socoteală/
f. 391 pînă la 160 de pungi de bani.

Iar încă-şi era tuturor cu mirare cum s-au putut isprăvi aşa de bine de s-au căutat o samă prea încurcată ca acéia şi nu s-au păgubit ţara. De care aflînd domnul că s-au isprăvit au chiemat toată boerimea şi le-au spus şi s-au bucurat toţ<i> şi au sărutat mîna măriei sale şi au mulţemit de acest bine ce au făcut măria sa, de au mîntuit ţara dintr-atîta greu.

Cercînd acéstia Împărăţia au luat seama şi haracibaşei şi avea mare strînsoare, pentrucă să împărţise hîrtii de haraci mai puţintéle într-acel an. Atunce au dat jalbă la Împărăţia hărăcérii dupe marginea Dunării cum că toţi oamenii din Ţara Rumânească ce trecuse în Ţara Turcesacă pe vrémia răscoalelor au trecut iar în ţara lor, toţ<i>, şi pentru acéia s-au împărţit hîrtii de haraci puţintéle. Atunce ş-au adus aminte Împărăţiia de banii ce rădicase ţării, adaosul haraciului după răscoale,

---

6 *ad. marginal* Nicolae, 7232 A // 22 *ad. marginal* Nicolae, 7232 A // 35 *ad. marginal* Nicolae, 7233 A //

www.dacoromanica.ro

precum s-au scris mai îndărăt, care adaos al haraciului Costandin vodă Brîncoveanul l-au adaos pentru binele şi folosul lui şi al rudeniilor lui şi pentru peirea şi nevoia ţărîi. Că multă nevoe au venit ţărîi cu acest
f. 391v adaos de haraci./ Măriia sa Nicolae vodă cu multă nevoinţă ce au făcut l-au rădicat în cinci ani de nu s-au dat. Iar nu s-au rădicat de tot, numai pînă a îndrepta ţara şi să va tocmi.

Auzind, dară, Împărăţiia cum că oamenii carii să răsipise din ţară, s-au strîns iar la pămîntul lor au poruncit să le pue iar la loc, precum au fost aşezat de Costantin vodă, 240 de pungi; de care auzind domnul foarte s-au mîhnit. Şi iar cu înţelepciunea măriei sale s-au nevoit pen priiatenii ce avea la Poartă şi cheltuială încă au făcut mai mult decît 100 de pungi, ca doar l-ar rădica de tot, dară nu s-au putut nici într-un chip ca să se rădice de tot; ci au rădicat numai 140 de pungi, iar 100 de pungi au rămas la temei să se dea în toţ<i> anii din adaosul haraciului. Care şi la aceasta putem să lăudăm bunătatea măriei sale, lui Nicolae vodă, că nu numai ce au făcut nevoinţă de au rădicat tot adaosul haraciului în cinci ani de nu l-au dat ţara, care să făcea 1.200 de pungi şi au fost mare uşurare ţărîi, ci încă şi acum au făcut bine ţărîi, de s-au rădicat din temeiul ce pusése Costandin vodă 140 de pungi şi au rămas numai 100 de pungi să se dea. De care avem a da mulţemită măriei sale
f. 392 de binele ce să/ cunoaşte că au făcut ţărîi şi ţara iarăşi să blésteme, cum blestema, pe Costandin vodă, pentru nevoia ce le-au pus în spinare. Măcar că măria sa ar fi vrut, cu tot sufletul, ca să se poată rădica de tot, precum mai sus zicem, dară n-au putut. Că toate lucrurile céle réle ce să fac trebuiaşte la început să le socotescă bine cei ce le fac, fiind réle şi de stricăciune, iar daca apucă de să fac cu nevoe iaste a le desface. Ci vor da sama înaintea înfricoşatului Judecătoriu cei ce au fost pricina de au făcut această nevoe mare ţărîi. Făgăduitu-s-au măria sa la această sută de pungi de bani ce s-au pus adaos ca să dea ţara din an în an, cum că va ajutori şi de la măria sa, dînd într-acest an din venitul măriei sale 70 de pungi.

Într-acest an au făcut măria sa nuntă frumoasă, măritînd pe cocoana Ruxanda, sora măriei sale doamnei, dupe Costandin, feciorul lui Andronache de la Ţarigrad, pre carele îl făcuse gramatic mare; după acéia şi cu boeriia agiei l-au cinstit. Cununatu-i-au însuş<i> măriia sa cu doamna măriei sale în bisérica domnească. Şi s-au făcut
f. 392v veselie mare şi frumoasă, precum să cade./ Fiind logodit şi Costandin Dudescul, comisul, cu domniţa Maria, fata lui Antiohie vodă, domnul moldovenesc ce să afla mazilit în Ţarigrad şi lăsînd tată-său, Dudescul, la petrecania lui, casa lui, în mila măriei sale domnului, că aşa scriia la casa lui, ca să ţie cu amîndoao mîinile de măria sa, Nicolae vodă, i s-au arătat măriia sa pe deplin făcătoriul de bine şi ca un părinte. Şi au trimis cu cheltuiala măriei sale de au adus pe domniţa lui Antiohie vodă aicea în Bucureşti. Şi le-au făcut nuntă cu multă cinste, cununîndu-i măria sa cu doamna măriei sale. Şi după nuntă

---

10 *ad. marginal* Nicolae, 7233 A // 29 *ad. marginal* Nicolae, 7233 A // 42 *ad. marginal* Nicolae, 7233 A //

www.dacoromanica.ro

multă milă şi osebită căutare au arătat casei Dudescului, ferindu-o totdeauna de dăjdi şi de alte supărări.

Fiind şi Barbul Merişanul pitariul fugit peste Oltu, la némţi, precum s-au zis mai înapoi şi văzînd că nu poate trăi acolo cu ticnă, că-l depărtase némţii în sus, ca să nu lăcuiască aproape de margine, dupe cum scriu ponturile păcii ce s-au făcut la Pojoroviţă, ca să nu fie bine priimiţi pribégii şi malcotentii şi încă temîndu-se, că-l vor da némţii din ceas în ceas să-l ducă la domnu, i-au căutat a pleca capul şi a cére ertăciune de la măria sa. Măria sa încă, ca un milostiv,
f. 393 i-au dat ertăciune; şi viind în ţară i-au dat/ toate ale lui să şi le stăpînească. Dupe acéia neodihnindu-se iarăşi şi începînd a umbla cu meşteşuguri au căzut în mîinile măriei sale nişte cărţi ficléne ale lui, pentru care făcîndu-i puţină certare, iar s-au milostivit de l-au ertat.

Întru acest an (au trimis putérnica Împărăţie mucaremuri la toţi paşii cei mari şi cei mici) au trimis şi aicea, măriei sale domnului mucarem de cinste. Carele apropiindu-se de oraşul Bucureşti, trimis-au întru întîmpinare pre Ianache vel post<elnic> cu alţi boiari şi cu slujitori şi cu cinste mare şi frumoasă au întrat în curte. Şi după obiceaiu, eşind domnul în divanul cel mare s-au cetit fermanul cel împărătescu, întru carele era multe cuvinte ce nu scriia la alţi domni, de lauda şi cinstea măriei sale, pre lîngă care era şi acéstia, cum că slujind măria sa şi părinţii şi moşii măriei sale, Împărăţiei, cu mare dreptate, i-au dăruit şi i-au întărit domnia Ţării Rumâneşti în viaţă să o aibă. Şi isprăvind fermanul de cetit l-au îmbrăcat cu caftan şi şezind în scaun s-au făcut şinlic cu puşcile şi cu tunurile, dupe obiceaiu, fiind
f. 393v toţ<i> ahiereii/ strînşi, carii să întîmplase ca la 12, şi boiarii cei mari şi ceialalţi şi neguţători şi căpitanii au mers cu toţii de au sărutat mîna şi poala măriei sale şi mare bucurie s-au făcut într-acea zi. Că toţ<i> zicea: „Să trăiască măria sa Nicolae vodă întru mulţi ani".

Într-această vréme s-au sculat cîţ<i>va turci de pe margine, care avea dobitoace în ţară, de să punea împotrivă şi nu vrea să dea văcăritul dupe vitele lor. Ci măria sa aflînd de aceasta, că să pun împotrivă, au scris la Poartă şi au scos fermanuri cu tărie mare, ca să-i apuce să dea toţ<i> văcăritul, făr-de voia lor. Era un ferman la serascheriul şi la alţi paşi de pe margine, întru care porunciia Împărăţiia, pre carele s-ar pune împotrivă şi n-ar vrea să-şi plătească văcăritul, nu numai să-i pedepţască, ci şi surgun să-i facă. Care văzind şi ei fermanuri cu atîta tărie s-au supus poruncii şi au plătit văcăritul.

Pururea era măria sa cu priveghiiare, nu numai în céle mari, ci şi în céle ce să văd a fi mici. Şi céle ce socotiia că sînt de stricăciune ţării nu lăsa nici într-un chip să se facă, ci să nevoia în tot chipul, fără préget, de le îndrepta, precum s-au văzut şi la altele multe, dar şi la aceasta: că fiind un vad de trecea peste Olt împotriva Izlazului, unde/
f. 394 să chiamă Gîrle, care dupe ce s-au luat Oltul la némţi s-au fost închis şi nu umbla. Iară oarecare turc de la Nicopoe, anume Ali aga lemongiul, pentru lăcomia lui şi pentru ca să aibă el folos au deşchis

---

28 *ad. marginal* Nicolae, 7233 A // 29 *ad. marginal* Nicolae, 1726 A //

www.dacoromanica.ro

acel vad de trecea şi bun şi rău peste Olt, fără nici o opreală, care şi némţilor era de plăcére. Iar măria sa văzînd că acel vad aduce pagubă ţării au scos ferman de la Împărăţie, cu mare tărie şi s-au închis acel vad, de s-au părăsit de tot.

Întru acest an s-au isprăvit şi zidul Mănăstirii măriei sale de la Văcăreşti, de jur împrejur, precum s-au căzut. Şi au mai adaos măriia sa mănăstirii şi această milă,ca să ia în toţi anii din vama tîrgului Bucureştilor, din partea domnească, din cît ar eşi, al treilea ban. Şi nu numai la această mănăstire au arătat măria sa milă, ci şi la alte mănăstiri şi bisérici, precum au făcut şi Mitropoliei. Că văzîndu-o măria sa slabă din venituri şi mai vîrtos că céle mai multe şi mai bune moşii cu venituri au rămas peste Olt, mai ales Oreaviţa, de unde avea şi vii bune şi lua şi vinărici, lipsindu-se de acélia, i-au dat moşiia Cărărénii cu morile de acolo şi i-au făcut şi hrisov domnescu ca să ţie
f. 394v un sat la Fotoaia şi să fie făr-de dajde/ şi oeritul şi dijmăritul săténilor să-l ia Mitropoliia. I-au făcut să ia şi din vama Grecii t<a>l<eri> 200 în toţ<i> anii. Atunce s-au isprăvit şi paraclisul de la Mitropolie, care s-au făcut iar cu cheltuiala măriei sale. Episcopiei Buzăului încă i-au făcut milă ca să ia din vinăriciul Buzăului în toţ<i> anii cîte t<a>l<eri> 200. Şi aceşti bani au dat măria sa Nicolae vodă poruncă că nu-i cheltuiască la alte trebi, făr<ă> cît să facă şcoală grecească şi slovenească, care s-au şi făcut îndată. Şi unii mănăstiri de la Buzău ce să chiamă Mănăstirea Banului, unde se află o icoană făcătoare de minuni a Précistii i-au făcut măria sa vodă hrisov ca să ţie oameni cu ruptoare şi ca să scutească vite de văcărit, de oerit, de dijmărit.

Viind preoţii de la Biserica Domnească din Cîmpulung, care iaste făcută de doamna Mircii vodă şi jăluindu-se cum că şi bisérica s-au stricat şi odăjdiile s-au ponosit au dat măria sa cheltuială şi au trimis de s-au înoit şi bisérica şi s-au zugrăvit şi s-au făcut şi odăjdiile. Isprăvindu-se şi bisérica de piatră ce o au făcut Iordache Creţulescul, vel vornic, aicea în Bucureşti, mah<alaoa> <loc gol> i-au dat măria sa din locul domnescu împrejurul bisericii cît i-au trebuit./

f. 395 Pentru acéste faceri de bine ce au făcut măria sa la sfintele lăcaşuri, destule molitve şi blagoslovenii i-au luat de la arhierei şi de la preoţ<i>, carii ruga pre Dumnezeu pentru fericită sănătatea măriei sale şi pentru ca să-l învrednicească Dumnezeu pururea a face mile şi bunătăţ<i> acéstia.

Viind poruncă de la Împărăţie ca să trimiţă cară şi salahori la Diiu, ca şi alte dăţi, n-au supărat măria sa nici pe boiari nici pe mazili, nici pe mănăstiri, nici pe ţară, ci au dat măria sa bani gata de au făcut acéstia şi s-au trimis şi toţ<i> au rămas mulţemiţ<i> şi odihniţi.

Întru acest an, fiind logofăt mare Iordache Creţulescul, l-au mazilit măria sa şi au pus pe Matei Fălcoianul logofăt mare. Dară n-au trecut vréme multă, ci fiind vornic mare eu, Radul Popescul, în cinstea şi în dragostea măriei sale şi viind la vréme de bătrîneţe şi de slăbiciune,

---

5*ad. marginal* Nicolae, 1727 A // 19 *ad. marginal* Nicolae, 7233 A // 45 *ad. marginal* Nicolae, 1733 <sic> A //

www.dacoromanica.ro

socotind că şi ale lumii sînt toate deşarte, singur, din bună voia mea am cerşut voe de la măria sa şi am mers de m-am călugărit la Mănăstire la Radul Vodă. Şi au pus măriia sa vornic mare pe Iordache Creţulescul. Scos-au din visterie şi pe Donie şi au pus vistiiar mare iar pe Grigorie Halepliul.

f. 395v Murind, peste Olt, Vintilă ce-au fost căpitan mare de Focşani, aşijderea şi jupîneasa lui, fata Diicului Buicescul/ şi rămîindu-le doao féte, care cunoscînd că iaste rău a trăi peste Olt, văzind şi procopseala ce au făcut părinţii lor, că au răpus tot ce au dus de aici acolo şi au murit şi făr-de vréme de necazurile némţilor, au pus gînd să vie în ţară, avînd destule moşii dincoace. Şi au scris carte cu rugăminte la domnu ca să-ş<i> arate milă şi cătră dînsele, să le priimească supt umbra măriei sale. De care măria sa i-au părut bine,că era din fire milostiv spre cei săraci de părinţi. Şi aducîndu-le în ţară, îndată pre cea mare o au măritat-o dupe un văr al măriei sale, anume Gavrilaşco, ce fusése clucear de arie. I-au făcut măriia sa nuntă foarte frumoasă. Dupe acéia i-au făcut şi hrisov ca să fie odihnit totdeauna de dăjdi şi să ţie oameni scutiţ<i> şi de tot feliul de dobitoace. Iar pe cea mică o au logodit dupe feciorul lui Matei Fălcoianul, vel log<ofăt>. Şi le-au dat să stăpînească toate moşiile părinţilor, care era luate în seama domniei, de cînd pribegise Vintilă, tatăl lor. Această milă au făcut măria sa, mai nainte şi cu Ioniţă Rosetul, feciorul lui Iordache vornicul de la Moldova, carele fiind în Ţarigrad au venit cu măria sa aicea în ţară şi într-acest an l-au însurat, dîndu-i pe Ancuţa, din fétele lui Matei stolnicul Filipescul şi miluindu-l cu hrisov ca să fie odihnit de dăjdi i proci./

f. 396 Făcutu-s-au şi alte multe nunte şi veselii într-acest an de feciori de boiari de ţară şi de striini care au luat féte de boiari, pre carii i-au miluit măria sa cu hrisoave domneşti să fie nedajnici şi să scutească şi dobitoace.

Într-acest an era să vie de la Ţarigrad preafericitul patriarh al Ierusalimului, sfinţia sa chir Hrisanth, a căruia venire cu multă bucurie o aştepta domnul, ca să ia blagoslovenie şi pentru ca să se facă tîrnoseala mănăstirii măriei sale de la Văcăreşti. Şi trimisése domnul şi rădvan şi cară şi siiméni, ca să vie cu odihnă şi cu cinste. Îş<i> făcuse şi sfinţia sa toată gătirea de acolo şi era numai să purceazâ. Iară din pricina unor oameni răi s-au zăticnit şi n-au putut să vie într-acest an./

f. 396v

CADE-SĂ SĂ ÎNSĂMNĂM AICEA ŞI CÎŢ<I> COCONI AU DĂRUIT DUMNEZEU DOMNULUI CU DOAMNA MĂRIEI SALE ZMARANDA, DE CÎND AU VENIT CU A DOA DOMNIE AICI ÎN ŢARĂ.

Dupe ce au venit măria sa cu aceasta a doa domnie, dăruitu-l-au Dumnezeu la al doilea an cu un cocon, carele s-au născut la dechemvrie <loc gol>, leat 7228 <=1719>; şi l-au numit din botez

---

12 *ad. marginal* Nicolae, 1727 A // 42 *ad. marginal* Nicolae, 1730 A //

www.dacoromanica.ro

Alexandru, pe numele moşu-său Alexandru Exaporiton. Dupe naşterea acestui cocon, trecînd un an, iarăşi s-au născut măriei sale o cocoană, care s-au numit domniţa Sultana, pe numele moaşe-sa, doamna pomenitului Exaporiton. Şi la anul ce-au urmat iarăşi i s-au născut măriei sale un cocon, carele s-au numit Ştefan, a căruia viaţă fiind scurtă s-au mutat către Domnul, în lăcaşurile céle vécinice şi fericite. Şi Dumnezeu, ca să-i mîngîe mîhniciunea ce au avut, l-a bucurat cu naşterea altui cocon, carele s-au numit iarăşi Ştefan. Pînă într-aceşti ani cu aceşti coconi au dăruit Dumnezeu pe măria sa Nicolae vodă, semnu de dumnezeiască blagoslovenie, precum zice prorocul şi împăratul David: „Iată, aşa să va blagoslovi omul ce să téme de Domnul"./

f. 397

DIN MILA LUI DUMNEZEU ŞI DIN NOROCUL MĂRIEI SALE DOMNULUI NOSTRU, AVÎND PACE ÎN ŢARĂ, M-AM ÎNDEMNAT A SCRIE DIN CÉLE CE S-AU ÎNTÎMPLAT PENTRU ALTE PĂRŢI.

Şah Tahmaz, feciorul şahului Persiei, dupe nenorocita întîmplare ce au avut tată-său Miruveiz, precum s-au pomenit mai sus, scăpînd, au năzuit la Ţariul Mosculuí. Părutu-i-au bune de întîmplarea aceasta ţariului căci că neavînd oştire nici într-o parte doriia mult ca să afle pricină ca acéia să între în Ţara Persilor. Şi pentru aceasta s-au făgăduit lui Şah Tahmaz cum că singur, cu oştile lui, îi va fi de ajutoriu împotriva vrăjmaşului său, lui Miruveizu şi i-au arătat mult prieteşug şi mare mîngîiare. Aflînd de aceasta Împărăţiia Otomanilor au întrat în ipopsie şi era să se <rădice>, război împotriva moscalilor şi îndată au dat poruncă cu fermanuri de gătire pentru oaste. Au rădicat şi pe Bengli Mustafá paşa, care era din Diiu, de s-au trimis la Azac ca să/ fie
f. 397v seraschériu acolo, fiind om vrédnic la orînduialele oştirii. S-au rînduit să strîngă şi zaharea pentru treaba oştilor şi aicea în ţară s-au orînduit făină şi orzu, care s-au şi strînsu şi s-au trimis la Brăila. Hasan paşa, ce era paşe la Bagdat trimisése oameni de au iscodit, de au aflat de toate ce să lucrează în Ţara Persilor şi au făcut ştire la Împărăţie de toate; cum că Ţara Persilor au rămas de jaf: de o parte o pradă Miruveizul - şi au dobîndit şi cîteva cetăţi - , de altă parte ţariul moschicesc.

Aflînd de aceasta Împărăţiia au orînduit pe acest Hasan şi pe Apdula paşa şi pe Ibraim paşa şi pe alţi paşi cu doao şi cu trei tuiuri şi au întrat în Persia, dîndu-le poruncă ca să nevoiască să dobîndească o samă de cetăţ<i>, care zicea otomanii că au dreptate să le stăpînească, dentru care iaste şi Teflizul, scaunul domnului ghiurgiilor. Acest Tefliz iaste zidit aproape de munţii Caucasului, mai de jos din unde se împreuna Chirul şi Araxis, apele, căruia dupe tablele ghiograficeşti a lui Nasirtusi îi iaste lungimea 83 şi lăţimea 43. Acest Tefliz l-au fost arsu odată Mutevechelul, fiind halif, la leat turcescu 230, iar de la
f. 398 Hristos 817. Au scobit/ mulţi cucunari şi i-au umplut cu smoală şi cu

---

16 *ad. marginal* Lucruri streine A // 29 *ad. marginal* Lucruri streine A //

www.dacoromanica.ro

pucioasă şi cu alte lucruri ce să aprind şi aruncîndu-le în cetate s-au aprinsu şi au arsu 15.000 de suflete.

După acéia la leatul turcesc 620, iar de la Hristos 1.207 au luat sultanul Gelas, din feciorul lui Moameth şah această cetate [cetate] a Tiflizului. <Acum> o au luat-o Ibraim paşa şi fiind domnul ghiurgiilor Vahtan fugit la moscali, Ibraim paşa au pus domnu pe un fecior al lui Vahtan. De care înţelegînd Împărăţiia cum că au pus domnul la Teflizu feciorul al unui hain al Împărăţiei au trimis de au luat pe paşa cu urgie şi puindu-l la închisoare au murit.

Dobîndit-au şi Apdula paşa o cetate a persilor ce să chiamă Hui şi alte cetăţ<i> şi locuri dobîndise oştile împărăteşti în Persia. Şi didése poruncă, precum s-au zis, ca să se strîngă oştile şi să margă împotriva moscalilor. Numai măriia sa veziriul, fiind înţeleptu şi poftind mai mult pacea şi linişte decît turburările, au cerut sfat pen scrisori şi la
f. 398v măria sa vodă. Iar/ domnul multe sfaturi bune pentru folosul păcii i-au dat, arătîndu-i mijlocirea cu caré s-ar putea face pre lesne. Îndată s-au făcut sfat şi puindu-se şi solul franţozesc la mijloc, au trimis pre un nepot al său, ce să afla lîngă dînsul, împreună cu alţi oameni împărăteşti, la Ţariul Moscului. Care mergînd acolo i-au priimit ţariul cu bucurie şi cu cinste. Şi cînd să cetiia cărţile ce dusése de la Împărăţie poruncise ţariul de tot da cu tunurile. Şi împreunîndu-se cu aceşti trimişi au arătat că priiméşte cu bucurie ca să aibă pace cu Împărăţiia. Şi, întorcîndu-se solii, iar au făcut sfat şi s-au citit cărţile ţariului şi văzind că au priimit ţariul pacea şi cu dobîndă şi cu folosul Împărăţiei, s-au vestit şi în Ţarigrad că iaste pace şi s-au bucurat toţ<i> şi au dat laudă lui Dumnezeu.

Dupe acéia s-au făcut şi ponturi de pace, ce s-au legat iarăşi între putérnica Împărăţie şi între Ţariul Moscului. Şi au rămas ţariul moschicescu cu oştile în Persia şi oştile turceşti cu paşii ce s-au rînduit. Şi moscalii să fie de ajutoriul lui şah Tahmaz împotriva Miruveizului. Şi cîte locuri vor dobîndi despre hotarul Ţărîi Moschiceşti, să le
f. 399 stăpînească. Iar oştile turceşti/ să se nevoiască să coprinză cîte locuri ar putea despre locul Împărăţiei Turceşti.

N-au trecut multă vréme după acéia şi au dobîndit oştile împărăteşti o cetate ce să chiamă Nahşivan. Această cetate iaste lîngă apa Araxis, în poalele munţilor, ce să chiamă Araratu, unde scrie Sfînta Scriptură că au stătut chivotul lui Noe dupe potop. Şi au zis că şi acum să află sémne şi rămăşiţe dintr-acel chivotu. Această cetate să numiia mai nainte Nacşigehan, adecă închipuirea lumii. Zic cum că dupe ce au eşit Noe din corabie acolo să fie lăcuit. Pentru acéia s-au numit cu acest nume , de vréme ce cu Noe era toată lumea adunată într-acel loc.

Într-acest an au murit în Evropa cîţ<i>va oameni mari. Întîi au murit Filip, duca de Orleansu, carele să trăgea de neamul craiului franţozescu. Aceasta, după moartea lui Ludovid al patrusprezécelea, fiind să moştenească coroana crăiască strănepotu-său, Ludovic al 15

---

15 *ad. marginal* Nicolae, 7233 A // 42 *ad. marginal* Nicolae, 7233 A //

www.dacoromanica.ro

<lea> şi nefiind de vîrstă ca să poată chivernisi, s-au ales ispravnic şi purtătoriu de grijă crăiii. Acest duca de Orleansu, care au şi chivernisit cu mare laudă pînă s-au coronit craiul cel tînăr, după acéia fu cinstit cu diregătorie care iaste mai mare decît toate, făcîndu-l şi ministrul cel mai mare al crăii<i>. Şi au ţinut această cinste pînă au murit de boala
f. 399v ce să chiamă/ apoplipsie, trăind ani 49.

Filip al cincilea, craiul Şpaniei, fiind de 41 de ani, de a lui bună voe lăsînd coroana crăiască şi au mersu cu crăiasa lui într-o mănăstire, ca să trăiască acolo viaţă cu linişte, lăsînd craiu în locul lui pe fiiu-său cel întîi născut, Ludovic al doilea, carele fiind tînăr şi iubind vînătorile în toată vrémea, de multă căldură i-au arsu crierii din cap şi s-au stricat şi din lăuntru plumînii, ficaţii; venitu-i-au peste acéstia şi vărsat. Şi aşa au murit, fiind crai puţină vréme. Décii iar au eşit tată-său din mănăstire şi au luat crăiia.

Pristăvitu-s-au şi Inochentie al 13 <-lea>, papa al Romei, care au fost de neamul prinţipilor romani, ce să chiamă Deconti, fiind viaţa lui ani 69 şi dupe ce s-au pus papă ani doi, luni şase.

Murit-au şi Antiohie vodă, domnul moldovenesc, carele să afla la Ţarigrad mazil mai mult de <loc gol> ani. Într-acest an au murit şi Dumitraşco vodă, fratele lui Antiohie vodă, la Ţara Moscului, carele era domnu Moldovei cinstit şi miluit de împăratul otomanilor cu domnie şi cu alt tot binele. Iară el ca om de nimica, viind ţariul Moscului în părţile Moldovei s-au hainit de cătră stăpînu-său şi s-au lipit lîngă ţariul, socotind că va găsi mai bine decum era în binele stăpînu-său./
f. 400 Dară s-au înşelat prea rău. Că ş-au pierdut şi cinstea domniei şi patria lui şi mila împărătească. Şi mai pe urmă şi sufletul ş-au pierdut, că din pricina lui multă robie şi mult sînge s-au vărsat în Moldova şi el au murit în streinătate; pre carele Dumnezeu îl va judeca dupe faptele lui.

Aşijderea şi Toma spatariul Catacuzinul au murit şi el într-acest an, în streinătate, la moscali, lăsîndu-ş<i> cinstea spătăriei cei mari carele era cinstit şi miluit de Costandin vodă şi credincios lui, gîndind că va cîştiga de la ţariul vreo bunătate mai mare. Dar acest fel de bine au cîştigat, că au murit ca un om prost, lipsit de casa şi de moşiile lui şi de rudeniile lui. Ca acest feliu de sfîrşit dau toţi cei ce sînt neodihniţi şi nemulţemiţi binelui şi cinstii stăpînului său, ci umblă căutînd alte deşertăciuni ale lumii.

Murit-au şi preasfinţitul patriarh al Antiohiei, chir Athanasie. Şi mai nainte, pînă a nu să pristăvi, au lăsat în urma sfinţiei sale să pue patriarh pe Silvestru, protosinghelul său. Şi au scris şi la măria sa domnul ţărîi noastre ca să nevoiască la Poartă cu priiatenii măriei sale să nu se pue altul, ci să fie acesta, carele l-au lăsat sfinţiia sa diadoh.
f. 400v Şi aşa, cu scrisorile măriei sale lui vodă, ce au scris pe la/ priiateni, s-au aşezat să fie acel Silvestru care au zis preafericitul patriarh, chir Athanasie. Noi încă l-am văzut pre acest sfînt patriarh chir Athanasie, că au venit aicea, în ţara noastră şi în zilele lui Costandin vodă şi în

---

7 *ad. marginal* Lucruri streine A / *ante* Filip, *anulat*: Murit-au şi A // 9 *ad. marginal* 1724 A // 39 *ad. marginal* Nicolae, 7234 A //

www.dacoromanica.ro

zilele măriei sale Nicolae vodă. Era un om dumnezeescu, blînd, smerit, ferindu-se de toate rélele atîtea cît întrecea întru bunătăţi pre toţi ceialalţi carii i-am văzut în viaţa noastră. Făcut-au şi cărţi bisericeşti pravoslavnice, cu slove hărăpeşti, tipărindu-le aicea în ţară, care ducîndu-le sfinţia sa în Ţara Antiohiei şi împărţindu-le pe la bisérici s-au umplut toţi de bucurie, mulţemind sfinţiei sale de lucru, care ei niciodată nu văzuse cărţi date în tipariu cu slove hărăpeşti.

Aicea în ţară au murit un arhiereu, anume Malahia Vithlem. Şi era pus de Dositheu, patriarhul Ierusalimului ispravnic la Mănăstirea Sfetii Gheorghie cel Nou din Bucureşti şi peste toate mănăstirile şi metoaşele care sînt închinate la Sfîntul Mormînt al Domnului Hristos. Şi au trăit cu acea isprăvnicie ca la 30 de ani şi cu toţii s-au avut bine, cu domnii, cu boiarii şi cu ceialalţi mai de jos, fiind om bun, blînd şi milostiv la săraci şi la streini precum place lui Dumnezeu şi oamenilor.

Mult ne-am mirat toţi de un lucru ce au făcut igumenul Averchie de
f. 401 la Cotroceani, fără cale şi afară de céle/ ce poruncesc pravilele. Şi măria sa vodă înţelegînd de acest lucru, fiind spre toate cu rîvnă dumnezeiască ca să le îndreptéze, mai vîrtos către case dumnezeeşti, fiind ca un ctitor adevărat tuturor mănăstirilor, nici această paranomie n-au îngăduit să se facă. Că Şerban vodă, zidind Mănăstirea Cotroceanii şi înzestrîndu-o cu multe sate şi cu venituri, i-au fost dat lîngă acélia şi satul Furdueştii, care iaste din jos de Văcăreşti. Şi au stăpînit toţi igumenii şi părinţii cei ce au fost mai nainte la Cotroceani. Iar întru acéste vremi fiind acest igumen acest Averchie, neavînd mănăstirea nici o nevoe, sau vreo lipsă, ci fiind îndestulată şi la bună stare, au făcut tocmală cu Manolache păharnicul pe tainâ şi i-au vîndut acest sat Furdueştii drept t<a>l<eri> 1.000, fără ştirea domniei şi a mitropolitului ţării, neuitîndu-se nici la pravile, nici avînd frica lui Dumnezeu. De care măria sa vodă auzind peste cîtăva vréme s-au tulburat foarte, zicînd: „Pentruce igumenul să vînză satele mănăstirii, care ctitorii le-au închinat să fie de hrană călugărilor din mănăstire, iar să nu ia bani şi să-i cheltuiască în trebile lor céle réle. Şi încă pravila nu sloboade nici cum ca să vînză sau să înstreinéze satele, moşiile, ce sînt date de ctitori." Ci dară, domnul ca un ctitor adevărat, au luat
f. 401v sama/ acestui lucru, chemînd pe sfinţia sa părintele vladica, chir Daniil şi pe toţ<i> boiarii, chiemînd şi pe igumen şi pe Manolache paharnicul şi au făcut mare cercare. Şi au aflat şi părintele vlădica şi toţ<i> boiarii că fără cale s-au făcut acest lucru, care nu s-au căzut să se facă.

Decii aducîndu-se şi zapisele ce făcuse între dînşii le-au luat sfinţia sa părintele vlădica de la mîinile lor şi le-au spartu. Şi au dat poruncă igumenului de au întors banii ce luase de la Manolache păharnicul şi au rămas satul să fie iar al mănăstirii precum le-au fost dat ctitorii. Dentru aceasta să vor îndrepta şi alţi igumeni, de la alte mănăstiri, cum să se chivernisască, să nu vînză şi să nu înstreinéze céle ce au dat ctitorii, ci să le ţie cum scrie pravila.

---

1 *ad. marginal* Nicolae, 7233 A // 30 *ad. marginal* Nicolae, 7233 A // 40 *ad. marginal* Nicolae, 7233 A //

www.dacoromanica.ro

Întru acest anu au făcut împăratul nostru, al otomanilor, trei veselii, adecă nunte. Au măritat trei féte: una au dat-o dupe feciorul veziriului, céle doao le-au dat dupe alţi feciori de paşi mari, făcînd veselii mari, cum să cade împăraţilor. Trimis-au toţi cei mari, carii sînt supt stăpînirea sa, daruri scumpe. Trimis-au şi măria sa domnul Nicolae vodă daruri scumpe şi altele carele să cuvin Împărăţiei.

www.dacoromanica.ro

GLOSAR

A

Abate (a) = a doborî, a lovi.
acnamea = jurămînt, la turci.
acolisi (a se) = a se agăţa.
adămăsc = damasc (ţesătură).
adetiu = uz, regulă, obicei.
adeveri (a) = a dovedi, a stabili, a preciza.
aduna (a se) = a se întîlni.
aferim = bravo!
agalar = slujbaş turc ce se ocupa cu strîngerea veniturilor pentru Poartă; mic slujbaş pe lîngă vizir.
agareni = musulmani (urmaşii Agarei, ţiitoarea lui Avraam).
agă = ofiţer superior în armata turcă.
agîrlîc = bagaj, calabalîc.
agonisi (a) = a aduna avere.
agonisită = agoniseală, avere.
ahusan = conducător, şef (la cazaci).
alai bei = comandant de unitate militară, echivalentă unui regiment de azi.
altiţă = cusătură ornamentală la umerii femeilor.
alurghidă = mantie de purpură.
amăgele = amăgiri, înşelăciuni, viclenii.
amestecare = încurcătură, uneltire.
amfivolie = îndoială, dubiu.
amistui (a) = a digera.
amistui (a se) = a se face nevăzut, a se ascunde.
analog, analoghi = pupitru învîrtitor pe care cîntăreţii îşi ţin cărţile.
anevoie = greu.
antereu = haină lungă şi subţire.
apăra (a) = a opri, a împiedica, a interzice.
apăra (a se) = a se sustrage, a se eschiva, a refuza, a se opune.
apoplipsie = apoplexie, congestie cerebrală.
aprod = slujitor de curte.
arbănaş = albanez.
arcà = protector, sprijin.
aret = pază, gardă, apărare.
areti = virtute, merit.
armaş = dregător însărcinat cu aplicarea pedepselor, inclusiv a celor capitale.
arz = memoriu, adresat Porţii.
arzehal, arzuhal = memoriu particular adresat marelui vizir sau sultanului; jalbă, plîngere.
arzmagzar = plîngere, memoriu adresat Porţii Otomane.

www.dacoromanica.ro

asaul = ajutor de hatman la cazaci.
ascuţi (a se) = a se strădui.
aspru = monedă turcească de argint echivalentă cu un ban sau cu 1/3 dintr-o parà.
astruca (a) = a îngropa, a înmormînta.
aşezămînt = învoială.
atlaz = ţesătură de mătase.
ataman, *vezi:* hatman.
austru = vest, apus.
avan = perfid, trădător.
avizi = periodic tipărit în vechime, ce difuza ştiri politice.
axion = imn în cinstea Maicii Domnului.

B

Baghinetă = baionetă.
bahnă = mlaştină, smîrc.
bairamlîc = plocon, dare, făcută Porţii la sfîrşitul postului ramadan.
balgi-başa = însărcinatul Porţii cu strîngerea mierii şi a cerii.
balgi - başlîc = venit realizat din vînzarea mierii.
balimez = tun de mare calibru.
barabangic = toboşar.
barat = diplomă de investire în domnie.
bardişă = bardă, halebardă.
barilcă = butoiaş.
başcă, baştă = redută, întăritură, fortăreaţă.
bate (a) = a asedia.
băia (a) = a mîngîia, a dezmierda.
băibărac = pieptar.
bănat = regret, părere de rău, necaz, pagubă.
băni (a) = a jefui de bani.
bănui (a) = a se supăra, a regreta, a acuza.
bănuială = suspiciune.
bărbăţie = vitejie.
bdenie = priveghere.
becisnic = netrebnic, nemernic, neisprăvit.
beglerbeg, beglerbeiu = guvernator de provincie la turci, de rang înalt, apropiat de vizir.
beizadea = fecior de domn.
bejenie = refugiu, fugă.
belacoasă = stofă de mătase.
beldie = prăjină.
belitură = jupuitură, caznă.
beşliu = călăreţ din garda vizirului.
bezmen = birul cîrciumilor de pe moşiile domneşti şi boiereşti; drept de folosinţă a unui imobil, mult utilizat, în schimbul unei chirii.

www.dacoromanica.ro

bîhniş = smîrc, apă stătătoare.
bîntui (a) = a vătăma, a strica, a deranja
bîntuială = supărare.
bolfă = umflătură, tumoare.
boliac = bolnav.
bolniţă = spital.
borî (a) = a vărsa, a elimina.
bostangi-başa = comandantul ostaşilor de grăniceri.
brodi (a se) = a se nimeri, a se întîmpla.
buhase belele = socoteala veniturilor generale la turci.
buirultău = memoriu.
buiurdum = hotărîre, decizie.
buluc = detaşament, grămadă.
bulucbaşă = comandantul unui grup de o sută de ostaşi, de obicei din garda domnească.
buluci (a se) = a se înghesui, a se ridica împotriva cuiva.
bumbaşir, mumbaşir = slujbaş turcesc însărcinat cu încasări şi execuţii fiscale.
burzului (a se) = a se răscula.
busurman = musulman.

C

Cabaniţă = mantie de ceremnomie îmblănită cu samur.
cadiu = judecător turc.
cadînă = soţie de demnitar turc.
caic = corabie de tonaj mic.
caicciu = proprietar de caiac, de corabie.
caimacam = locţiitor.
calcan = scut.
calevi = un fel de turban.
calic = cerşetor, nomad, milog.
calo = călău.
camină = piatră, greutate.
camînă = bir plătit în vechime de cîrciumari.
canaf = ciucure.
canavaţă = ţesătură rară, canafas.
canjir = reprezentant.
cap = şef, comandant.
cap (de) = de moarte.
capichihaià = reprezentant al domnului la Poarta Otomană.
capigilar-başa = şeful uşierilor unui serai.
capigilar-chihaia = reprezentat, trimis al vizirului.
capişte = templu.
caplan paşa = comandant al caplanilor, oaste de infanteri turcească ce purta turbane din piele de tigru.
carîtă = trăsură.

www.dacoromanica.ro

carte de cale = paşaport.
catargă = galeră.
cataroi = damblà, congestie cerebrală.
catastif, catastih, catastiş = registru.
catheresis = caterisire, scoatere din scaun arhieresc.
cauc = căciulă înaltă purtată de unii ostaşi turci.
cazan ahcesi = contribuţie tătărască pe grupe de zece persoane.
cazîlbaş = persan.
căiţă = scufiţă.
călca (a) = a asupri, a urmări.
călcătură = călcare, rupere.
călăc, călîc = sabie.
cămară = arhivă.
căminicean = locuitor din Cameniţa.
căsaş = cu casă, căsătorit.
cătucian = cătun, sat.
căuta (a, a-şi) = a fi nevoit.
cealmà = turban purtat de ostaşii turci.
ceambul = detaşament de pradă.
ceapraz = firet.
ceauşlar emini = comandantul ceauşilor, al curierilor.
cehăi, cehui (a) = a hărţui, a supăra.
ceir, ceair = imaş pentru cai; loc neîngrădit, cu iarbă, unde se creşteau caii.
cemetie, cimotie = rudenie.
cepărie = bir plătit în vechime pe cîrciumi.
cerchezesc = georgian, gruzin.
cerneală (în) = cernit, îndoliat.
cetlui (a) = a lega strîns.
cherachea = hlamidă domnească, mantie de gală.
cherbasagiu = negustor turc.
chervăsărie = casa vămii turceşti în Ţările Române, depozit, vamă.
chiezaş = garant, răspunzător.
chilă de Cameniţă = obligaţia Ţărilor Române de a aproviziona garnizoana otomană din cetate în anii 1672–1699.
chindia (a bate) = a cînta în curtea domnească după-masă, spre apusul soarelui.
chindie = partea zilei dinainte de apusul soarelui.
chinteşă = veşmînt femeiesc.
chiverniseală = gospodărie, organizare.
chivernisitor = administrator, supraveghetor.
cimpoiaş = cîntăreţ din cimpoi.
ciobotă = cizmă.
ciohodar = lacheu, slujbaş mărunt la curtea domnească, ce avea grijă de încălţămintea domnului.
ciohodar aga = şeful ciohodarilor, care executa şi poruncile domnului privind arestarea şi închiderea boierilor.
cioltar = cergă de învelit caii.
ciorbagiu = comandant de regiment de ieniceri.
cirac = protejat, dependent.

www.dacoromanica.ro

ciritei, ceretei = tufiş.
cirtă = nimică.
cislă = număr.
cislui (a) = a număra, a include.
ciucă = supraveghere, pază, bătaie.
ciudesă = ciudăţenie, minune, lucru de mirare.
ciuluc = pîrîu.
ciutac = turc din Peninsula Balcanică şi Dobrogea.
cîrlan = mînz de un an.
cîşlă = sat tătărăsc.
cîşlegi = carnaval; timpul de la Crăciun şi pînă la începerea postului mare.
cîzlar agasi = demnitar turc mai mare peste eunucii haremului sultanului.
cleveti (a) = a vorbi de rău.
cliros = cler.
clisernită = paraclis.
clucer = boier mare, însărcinat cu aprovizionarea curţilor domneşti.
cluxă = cursă.
cochii vechi = mezat, arendă.
colceac = manşon.
comis = boier mare, însărcinat cu supravegherea grajdurilor domneşti.
comişel = grăjdar.
comînac = căciulă de lînă.
conac = loc de popas; segment dintr-un traseu, în vechime.
conacciu = cel ce se îngrijea de conacele domnului sau ale armatei.
conăci (a) = a găzdui.
condeiu = socoteală
contăş = haină lungă boierească, îmblănită.
conteni (a) = a suspecta.
conteni (a se) = a se opri.
contenit = chibzuit, înfrînat, cumpătat.
copeică = monedă rusească divizionară.
corcodel = crocodil.
cornet = detaşament rusesc de cavalerie.
coş = tabără tătărască.
coştei = castel.
covăseală = intrigă, neînţelegere.
covăsit = stricat.
crijeci = cruciaţi.
crunt = stropit cu sînge.
cucă = căciulă ornată cu pene de struţ trimisă de la Poartă domnilor români.
cucunar = fructul bradului mediteranian cu acelaşi nume.
cuhnie = bucătărie
culă = turn.
cumbară = mină, grenadă.
cumpăt (pre supt) = pe ascuns.
cupar = paharnicul particular al domnului.
Cupăreşti = Ruseteşti.
curteni (a se) = a se angaja la curte.

www.dacoromanica.ro

cvarceană = armată de lefegii la polonezi.
cvartemistru = ofiţer cu încartiruirea.

D

Dabilă = amendă, gloabă.
dărăban = ostaş pedestru din armata Ţărilor Române.
decindea = dincolo.
dejghina (a) = a despărţi, a rupe.
deliu = soldat dintr-un corp de cavalerie uşoară otomană.
descăleca (a) = a înfiinţa.
desfrînat = neînfrînat, neoprit, peste măsură, dezlănţuit.
deşugubină = amendă pentru crimă.
detuna (a) = a trăsni.
dezbate (a) = a recupera.
diac = copist, grămatic.
diadoh = urmaş, succesor.
dipaliz = dambla, congestie cerebrală.
diregătorie = slujbă, demnitate.
dires = document, hotărîre.
divan = judecată.
doacă, doagă = scîndură.
dobîndi (a) = a cuceri, a ocupa, a înfrînge.
dodeială = deranj, ameninţare.
donţi (cazaci) = cazaci de la apa Donului.
dos (a da) = a se retrage, a fugi.
dovlet = stăpînire.
dragoman = tălmaci, traducător.
drăgani = dragoni (călăreţi).
drăgănia = cavaleria.
drese = acte, socoteli.
ducătoare = dus.
duium = pradă.
dunaimà, dunanmà = iluminaţie, petrecere în cinstea unei victorii, paradă navală, flotilă turcească pe Dunăre.
duret = huet, bubuitură.
dutcă = leţcaie, ban mărunt, monedă divizionară.
dvorean, dvorelnic = slujitor, curtean.
dvori (a) = a se grăbi, a se înghesui.

E

Ectenie = cîntare scurtă rostită de diacon.
effendi = titlu dat înalţilor funcţionari turci; învăţat, mărit.
el-agasi = dregător tătar din Bugeac, însărcinat cu strîngerea birului

www.dacoromanica.ro

de la locuitorii litoralului.
emac = ofiţer, comandant, şef.
epitrop, pitrop = curator, efor, membru într-un consiliu bisericesc de administraţie, mandatar, tutore.
epîngea, ipingea = haină, surtuc, manta.
erbărie = depozit de iarbă de puşcă.
eros = erezie, superstiţie.
eşitoare = closet.
ezan = chemarea muezinului din turla minaretului pentru rugăciune.
ezovit = iezuit.

F
Fărtat, fîrtat = prieten.
făţări (a) = a nedreptăţi.
făţărie = făţărnicie, ipocrizie.
félegă = zdreanţă.
felendreş = postav (din Flandra).
felon = haină preoţească, fără mîneci, folosită la slujbele principale.
feredeu = baie.
fetfagiu = slujbaş turc însărcinat cu comunicarea sentinţelor.
fiameng, flameng = olandez.
ficlean = perfid, înşelător, viclean.
fire (de) = deosebit de, foarte.
firman, ferman = poruncă.
fînar = felinar.
flintă = puşcă primitivă, cu ţeavă lungă.
floturile = flotele, corăbiile.
frîncească = franţuzească.
fumărit = impozit pe case.
fustaş = suliţaş, aprod.

G
Gadină = animal de pradă.
galion = corabie de război.
gazdă = locuinţă.
găleată = impozit, dare pe grîne.
gealat = călău, gîde.
gealep, gialep = negustor strein.
gebhanà = arsenal, material de război.
ghiaur = necredincios, infidel.
ghimie = corăbioară.
ghinecolatris = mulieratic, curvar.
ghioagă, ghigă = măciucă mare, suliţă.
ghiol = baltă, lac.
ghiuluş = sfat.

www.dacoromanica.ro

gioseni = locuitori moldoveni din Ţara de Jos.
giudeţ = judecată.
gîlcevi (a) = a certa cu violenţă.
gîmba (a) = a prinde, a aresta, a înşfăca.
gloată = mulţime.
globnic = strîngător de amenzi.
glogoază = amestecătură.
goană = persecuţie, opresiune.
gol (la) = la loc larg.
gomon = gălăgie.
goni (a) = a alunga.
gonitoare = vacă stearpă.
gonitor = taur.
gorştină, goştină = dare, impozit pe oi şi pe porci.
grapă = steag (la banul Craiovei).
greime = grosul armatei.
griji (a) = a dota, a înzestra.
grobniţă = mormînt amenajat, cavou.
gros = închisoare, arest, mitocan, grosolan.
grozav = urît.
gugiuman = căciulă domnească.

H

Hac = dreptate, socoteală.
hadîm, hadîmb = scopit, castrat, eunuc.
haiduc = infanterist, dorobanţ.
haini (a se) = a trăda.
halea = verigă.
haldei = chaldeieni.
hanger = pumnal mare, încovoiat, purtat la brîu.
haraciu = bir, dajdie dată de Ţările Române Turciei.
harţ = luptă, bătălie, hărţuială.
hasechiu, hasichiu = ostaş din garda împăratului, favorit, însoţitor.
hasnă = folos, noroc.
hatişerif = ordin imperial turcesc.
hatman = boier mare, şeful armatei în Moldova; comandant militar la cazaci.
hazna = vistierie, tezaur.
hăicăi (a) = a hăitui, a alunga.
hălădui (a) = a scăpa, a trăi în voie, a se feri.
hămnisit = înfometat.
hărăborie, hrăborie = putere, oaste, vitejie.
hărăzi (a) = a dărui, a admite, a fi generos.
heleşteu = lac, baltă.
hereţ = hărţuitor.
heroglan = om, bărbat.
herţeg = duce.

www.dacoromanica.ro

hiamşar = concetăţean.
hidropică, *vezi:* idropică.
hindiu = hindus, indian.
hiragră = umflătură la mîini, gută.
hireş = vestit, ilustru.
hînsar = hoţ, tîlhar, soldat de cavalerie uşoară, fără leafă, ce trăia din jafuri.
hîrtii cu peceţi = impunere la bir pe persoană, capitatio.
hîtru = isteţ.
hochium = mesaj, poruncă.
hoget = act judecătoresc de legalizare.
holotă = gloată.
horilcă = rachiu.
horvat = croat.
hotnog = ofiţer, comandant peste o sută de oameni.
hriamăt = freamăt.
huli (a) = a vorbi de rău, a ocărî, a calomnia.
huzmet = dare, cadou făcut sultanului sau înalţilor dregători.

I

Ialoviţă = vacă grasă.
iarlîm, iarlîc = porunca sau firmanul hanului tătărăsc.
iarmaroc = tîrg, bîlci.
iaţ, iaţî = chemarea muezinului la rugăciunea de noapte.
iazagiu, ezagiu = secretar.
iazer = lac.
idropică = boală manifestată prin acumularea de lichid în abdomen.
idropicos = bolnav de idropică.
ienicer = infanterist turc.
ighemon = individ.
ijderi (a) = a da la iveală.
imbrihor, imbrohor = demnitar turc, intendentul grajdurilor imperiale.
ipingea *vezi:* epîngea.
ipopsie = bănuială, suspiciune.
iscoadă = spion.
iscodi (a) = a cerceta, a spiona.
isnaf = meseriaş, breslaş.
ispiti (a) = a cerceta, a scruta, a tenta.
ispiti (a se) = a încerca.
ispravnic = slujbaş domnesc la ţinuturi, avînd funcţii administrative.
istov (de) = cu totul.
itlac-ferman = adeverinţă de nevinovăţie.
iuţi (a se) = a se mînia, a se înfuria.
iuva haraci = bir pe casă la turci.
iuzbaşă = comandant peste o sută de ostaşi de curte.
ivală (în) = pe faţă.

www.dacoromanica.ro

ivi (a) = a arăta, a implica.
iznoavă (de) = din nou.
izvod = informaţie, ştire, povestire, scriere, concept.
izvodi (a se) = a se deprinde.

Î

Îmbe = amîndouă.
îmboldi (a) = a irita, a agita.
îmbulzi (a) = a îngrămădi.
îmbunător = linguşitor.
împărăcheat = dezbinat.
împonci (a) = a întoarce.
împotriva = în faţa, dinaintea.
împreuna (a se) = a se întîlni.
înăduşi (a se) = a se sufoca.
încredinţare = garanţie.
încruntat = pătat de sînge.
îndelunga (a) = a trăi, a petrece.
îndelunga (a se) = a se îndepărta.
în divuri, în chipuri = în foarte multe feluri.
înductar = supraveghetor, apărător.
îngloti (a se) = a se înmulţi.
îngrecată = însărcinată.
însămna (a) = a procura, a aduna.
înspăima (a) = a înspăimînta, a înfricoşa.
întunereci = milioane.
înturna (a se) = a se înapoia.
înţinat = abia ţinut, aninat, gata să se dezlănţuie.
învîrteji (a se) = a se înapoia, a se întoarce.

J

Jacaş = jefuitor, rapace.
jalbă = plîngere.
jarişte, jerişte = vatră arsă de jar, loc pustiit de foc.
jălui (a) = a acuza, a reclama.
jecui (a) = a jefui.
jitniţă = magazie.
joimir = soldat lefegiu la polonezi, mercenar.
junc = bou tînăr.

www.dacoromanica.ro

L

Lado = mireasă (vocativ rusesc).
lagum = mină, explozibil.
lastră = ţesătură de mătase în pătrăţele.
lavră = mînăstire mare.
laz = locuitor din Asia Mică.
lăţi (a se) = a se întinde.
left = colier.
leftică, lectică = litieră, pat portativ.
legat = supus.
legătură = înţelegere, convenţie.
lemonagiu = negustor de lămîi.
levent = viteaz, cavaler.
leventi = călăraşi moldoveni în armata lui Matei Basarab.
liagăn = trăsură comodă.
liasă, leasă = împletitură de nuiele.
limbă = ostaş prins pentru informaţii cu caracter militar.
lipcan = lituanian.
lipsi (a) = a se sustrage.
litavră = darabană, tobă.
liubov = dragoste, iubire.
liubovnic = iubitor.
lîngoare, lingoare, lungoare = febră tifoidă.
logofăt = mare boier, cel dintîi demnitar laic, locţiitorul domnului la conducerea divanului.
loitră = scară.
lotru = hoţ, şarlatan, haimana.
lozâ = salcie.
lunecos = nestatornic, nesigur.

M

Magherniţă = bucătărie de mînăstire.
magupie = godpodărie.
malcotent = nemulţumit.
mamcă = doică.
marfă = avere.
marghiol = haimana, şmecher.
margine = frontieră, graniţă.
marhă = avere de animale.
marşalîc = mareşal.
mascaragiu = saltimbanc, acrobat.
maştehă = mamă vitregă.
mazili (a) = a scoate din funcţie.
mădular = membru, articol, parte.
măre = măi, bre!

www.dacoromanica.ro

măscărici = bufon, paiaţă.
mecet = geamie de mici dimensiuni, corespunzătoare schitului creştin sau capelei.
mectup = mesaj.
medelnicer = boier de mijloc, însărcinat să toarne apă pe mîini domnului, cînd se aşeza la masă.
meghistan = demnitar.
megieş = vecin.
mehter = muzicant militar turc.
meidan = răgaz, prilej, timp.
meidian = cartier.
mendir = manta.
mertic = tain, porţie, parte, venit.
metoh = schit, mînăstire mică dependentă de alta.
metrică = condică, registru.
mică de ceas = clipă, clipire, moment.
mieze-părese = mijlocul postului mare.
mijlocul (a-şi da) = a risca, a ceda, a renunţa.
milosîrdie = milă, îngăduinţă.
misirliu = ostaş în armata otomană originar din Egipt.
mişel = sărac, amărît.
mitarnic = luător de mită.
mitră = veşmînt arhieresc pentru cap.
mîhniciune = mîhnire.
mînă (de a) = obişnuit, banal, de jos.
mînca (a) = a deposeda de avere pe nedrept.
mîneca (a) = a se scula dis-de-dimineaţă.
mîngîios = mîngîietor, blînd.
mîrzac = căpetenie tătărască.
mîrzăcie = şefie la tătari.
mîzdă = mită.
mlăcos = mlăştinos.
moale = slab, netocmit.
mohor = plantă ierbacee cultivată ca nutreţ.
molitvă = rugăciune.
moloşi (a se) = a se face moale.
mortasipie = zeciuială la cîntărirea mărfurilor.
moşancă = persoană, reprezentantă.
motefel = prostănac, mototol.
mozavirie = calomnie.
mubaegiu = comisar turcesc însărcinat cu cumpărări de vite şi grîu în Ţările Române.
mucaremea, *vezi:* mucarer.
mucarer = confirmare în domnie a voievozilor Ţărilor Române.
muftiu = superiorul religiei mohamedane.
muhavizea = comandant de cetate.
mumbaşir, *vezi:* bumbaşir.
munci (a) = a tortura, a căzni.

www.dacoromanica.ro

muncitor = cel ce torturează, cel ce căzneşte.
musaip = sfetnic intim al unui domn sau al sultanului.
muselin, muselem = avangărzi militare ce construiau drumuri.
mutcap, mutfac = cămara imperială turcească.

N

Name = scrisoare oficială.
namesnic, namestnic = ajutor, vicar, locţiitor, reprezentant.
nazîr = comandant turc de cetate.
nădejde (făr-de) = pe neaşteptate, pe nepusă masă.
nădragi = izmene, pantaloni.
năluci (a se) = a se părea, a se năzui.
năpaste = dare nedreaptă, dare abuzivă, suplimentare de bir.
năprasnă (de) = subit, dintr-odată.
năroi, noroi (a se) = a se înnămoli.
năsli (a) = a năzui, a sili.
năvală = atac.
năvarnică = însărcinată.
năzări (a) = a zări, a observa.
năzui (a) = a apela, a recurge, a căuta sprijin, a se refugia, a căuta scăpare.
neapestit = neîntîrziat, netrăgănat.
nedodeit = nesupărat, nederanjat.
nemeteţ, *vezi:* nimitez.
nemiş = nobil.
nepărăsit = incontinu, neîncetat, necontenit.
nepedepsit = nedeprins, necunoscător.
nestătătoriu = nestatornic, labil.
nevoe = plictiseală, deranj, rău, opresiune, ameninţare.
nevoi (a se) = a se sili, a se strădui.
nevoinţă = interes, rîvnă, silinţă, efort.
nevoitor = care îşi impune o viaţă aspră.
nimitez = văl, voal, năframă subţire.
niscaiva = oarecari.
nociagoş, notceagoş = nemeş ungur.
nohai = trib de tătari nomazi din nordul Mării Nägre.

O

Obezi = cătuşi de lemn.
obicină = obicei, obligaţie.
obidi (a se) = a se plînge.
obidit = întristat, supărat, nedreptăţit.
oblastie = oblăduire, regiune.
oblici (a) = a pricepe, a înţelege, a bănui, a simţi.

www.dacoromanica.ro

obîrşi (a) = a sfîrşi, a termina.
obroc = raţie de alimente, tain, întreţinere.
obşte = lume, mulţime.
obuz = tabără.
ocaianic, ocainic = nenorocit, amărît.
ocărît = defăimat, ruşinat, înjosit.
ocină = moştenire, patrimoniu, proprietate.
ocol = aşezare.
ocop, ocup = şanţ de apărare.
odabaş = căpitan de iniceri.
ogeac = corp de armată la tătari.
olac (de) = de curier, de poştă.
olat = ţinut dimprejurul unei cetăţi.
oploşi (a se) = a se adăposti, a se baza.
opreală = arest.
ort = monedă de argint valorînd un sfert dintr-un taler.
oserdie, osîrdie = ardoare, zel, rîvnă.
osfeştanie = sfinţire, slujbă religioasă.
ostrov = insulă.
oşti (a se) = a se bate, a se războ.
otac = adăpost, locuinţă.
otcenaş, ocinaşe = rugăciunea *Tatăl nostru.*
oturac = popas, repaus.
oţărî (a se) = a se plictisi.

P

Paharnic = mare boier; avea în sarcină umplerea paharului domnesc şi gustarea conţinutului.
paic = aprod, ostaş din garda domnească.
pajişte (din) = din temelie.
palancă, palangă = redută, întăritură cu lemne.
panţîr = ostaş îmbrăcat în platoşă; blindat.
panzeh = antidot, contraotravă.
paranomie = violare.
pardoş = leopard.
parimie = zicală, proverb.
pasă = pleacă, du-te.
patimă = necaz, pedeapsă.
pavăţă = scut.
păcurar = cioban.
părăsi (a) = a renunţa.
părcan = întăritură militară făcută din bîrne şi scînduri.
păresimi = postul mare.
păretar = covor, ţol de pus pe perete.
păşitură = acţiune.
pătrunde (a) = a străpunge.

www.dacoromanica.ro

păzi (a) = a căuta, a încerca.
pedestrime = infanterie.
pehlivan = măscărici, actor de circ.
peşcheş = dar, cadou, plocon.
petrecanie = trecere (din viaţă).
petrit = păzit.
peţiană = frunză, podoabă, buchet.
peveţ = cîntăreţ bisericesc.
piază rea = ghinion.
pil = biciu.
pioă, pivă = mortier, tun scurt şi de mare calibru.
pisar = scriitor de acte.
pisărie = administraţie.
pistreală = bătaia unei săgeţi.
pistrelat = stropit, curs.
pîine = totalul produselor cerealiere.
pîngărit = dezonorat, necinstit, nemernic.
pîrcălab = dregător din mica boierime, avînd în grije administrarea sub toate formele a unei cetăţi şi a regiunii înconjurătoare.
plăieş = ostaş de graniţă.
plean, plian = pradă de război.
pleca (a) = a determina, a hotărî.
plenui (a) = a devasta, a prăda.
plocon, poclon = dar, ofrandă.
pocîltit = doborît, mort.
pocrovăţ = învelitoarea potirului, antimis, aer.
pod mereu = pod statornic.
podalghie = podagră, gută.
podan = supus, vasal.
podcomor = slujbaş polonez, subcămăraş.
poddamii = trimişii.
podghiaz = detaşament ce făcea incursiuni de pradă.
podolean = locuitor al Podoliei.
pogonărit = dare pe pogonul de vie.
pogribanie = slujba înmormîntării.
pohvală = fast, pompă, mărire.
pojar = foc.
polc = regiment, detaşament.
politicesc = civil, laic.
politie = educaţie, faimă.
politisi (a se) = a se conduce, a guverna.
pomăzui (a) = a învesti, a unge.
ponoslu = mustrare, dojană, învinuire, reclamaţie, ocară.
pont = punct, articol.
popreală, poprială = detenţiune, arest.
popri (a) = a opri.
porucic, poruşnic = ajutor, locotenent, înlocuitor.
poslușnic = slujitor, ajutor.

www.dacoromanica.ro

poticală = întîmplare, bucluc, necaz, supărare, înfrîngere.
potronic = monedă de argint, echivalentă cu o zecime dintr-un galben.
povarnă (de olovină) = presă de ulei.
povaţă, povoaţă = îndrumător, ghid.
povăţui (a) = a îndruma, a conduce.
povod = paradă.
povodnic = însoţitor, responsabil de transport, cal de călărie.
povtori (a) = a exclama.
pozvolenie, pozvolire = permisiune, autorizaţie, îngăduinţă, învoire, încuviinţare.
pozvoli (a) = a îngădui, a permite, a hotărî.
prag = cataractă, cascadă.
prapor = steag.
praxim = cunoştinţă, ştiinţă, practică.
precupi (a) = a face negoţ.
preget = ezitare, şovăire.
preget (fără de) = fără de răgaz.
prelesti (a) = a cîştiga, a stăpîni, a subjuga.
prepune (a) = a bănui, a suspecta.
prepus = bănuială, suspiciune.
pribegi (a) = a se refugia, a se exila.
price = ceartă, neînţelegere, pricină.
pricestui (a) = a împărtăşi.
priinţă = bunăvoinţă, favoare.
priitor = favorabil, binevoitor.
prileji (a se) = a se întîmpla să fie, a se nimeri.
prinde (a) = a cîştiga.
pripi (a) = a se grăbi, a se precipita, a surprinde, a zări, a găbui.
prisacă = stupărie.
pristanişte = port, refugiu.
pristăni (a) = a ţine cu cineva, a ocroti, a se deprinde, a se obişnui.
pristăvi (a se) = a muri, a-şi sfîrşi zilele.
privita (a) = a saluta, a întîmpina.
priviţă = spătează, traversă (la car).
proaşcă = ţintă, punct de ochit.
prochimen = subiect, vorba dintîi.
proclet = nelegiuit, blestemat, păgîn.
prodcomor = guvernator.
profora = rostire, pronunţare.
prognitic = prognostic, previziune.
prohodi (a) = a face slujba înmormîntării.
prostatec = neîndemînatic, prost.
protosinghel = grad monahal superior.
protul = superiorul unei mănăstiri; cel dintîi.
proviant, priviant = provizie, mîncare.
purcede (a) = a porni, a pleca.
puşcă = tun.

www.dacoromanica.ro

R

Raft = harnaşament.
rahnă = rîvnă, dorinţă.
raia = supus.
raitar = călăreţ.
răceală = indiferenţă, nepăsare, dezinteres.
rădica (a) = a îndeplini, a satisface.
rădvan = landou, trăsură mare, închisă.
răpitor = lacom, rapace.
răpoasa (a se) = a se odihni.
răscumpărare (cu) = cu vrednicie, în mod eroic.
răşchira (a se) = a se risipi, a se împrăştia.
rătez = zăvor, lanţ.
răvaş = scrisoare.
răvăşel = bileţel.
răzbi (a) = a înfrînge, a bate.
războli (a se) = a se îmbolnăvi.
răzima (a se) = a se menţine.
răzmeriţă = răscoală, război.
rechiptar aga = comandant de cavalerie.
recipospolita = parlament (la polonezi).
réde = pădurice.
refenea = contribuţie bănească, bani peşin.
reimentar = comandant de regiment.
reiz effendi = ministrul de externe la turci.
rîmător = porc.
rîvni (a) = a dori mult, a jindui.
roată = grupă.
rocoşi (a se) = a se răscula, a se revolta.
roestrov = înregistrat.
rohmistru = ofiţer de cavalerie la polonezi, căpitan.
roşu = călăreţ.
ruca = plîngere adresată direct sultanului.
ruptoare = impunere, bir fix.
ruscă = rusoaică.

S

Sacaluş = tun cu tragere scurtă; mortier.
sacos = veşmînt arhieresc de mătase, cu mîneci largi, lung pînă la genunchi, care se îmbracă peste stihar.
sagcol = aripa dreaptă a unei unităţi.
sahaidac = tolbă de săgeţi.
saivan = cort deschis, adăpost.
samă = socoteală, contabilitate.
sangeac = steag mare, verde, cu semiluna în vîrf, pe care sultanul

www.dacoromanica.ro

îl dădea domnilor la numire.
saragea = vechi ostaş, călăreţ la turci.
sarai = palat.
sarascher, serascher = comandant militar turc; generalisim.
săbor, sobor = adunare cu caracter religios.
săciui (a) = a tăia.
săminţie, simenţie = urmaş.
scală = port.
scaon de domnie = capitală.
scădea (a) = a cădea din, a scoate, a înlătura.
scădere = pierdere, frustare.
schilplu = firidă (?)
schimni (schimi) aga = demnitar turc însărcinat cu instalarea domnilor.
schimni ceauş = demnitar turc însărcinat cu schimbarea domnilor.
scîrbă = grijă, teamă, frică, supărare, ruşine.
scîrbi (a se) = a se mîhni, a se întrista, a se supăra.
scîrnav = urît, murdar.
scoabă = piesă metalică folosită la fixarea scîndurilor în unghi drept.
scociorî (a se) = a se scormoni, a se trezi.
scopas = scop, ţintă.
scuză = parte, fracţiune, segment.
seim = adunare, parlament (la polonezi).
seimeni, siimeni = ostaşi ce formau garda domnului.
serachini, serachineni = arabi.
serdar = comandant de oaste.
serdenci = ostaşi cazaci.
serdengheşti = voluntari turci de elită.
serhătlău = ostaş de elită turc.
sfăt = călător.
sfeti (a se) = a se arăta, a se întrezări.
siială = frică, sfiiciune.
sili (a) = a încerca, a căuta.
silihtar = demnitar turc ce purta sabia sultanului în urma acestuia.
silnic = violent, dezgustător.
simbrie = leafă.
sineaţă = puşcă cu cremene.
sinet = chitanţă, adeverinţă.
singegaş = ostaş turc din garda saracherului.
sîngerat = cu sîngele stricat.
sîrg (de) = degrabă.
sîrguială = grabă.
slobozian = locuitor din silişte, sătean liber.
slobozie = aşezare nouă.
sluţi (a) = a răni, a mutila.
sminteală = rătăcire, nebunie, piedică, deranj, vătămare, tulburare, stingherealâ, pagubă, oprire.
smomi (a) = a atrage, a înşela, a amăgi.
sobol = samur; rozător cu blană foarte preţioasă.

www.dacoromanica.ro

sodomie = relaţie trupească împotriva firii.
solac = arcaş în armata turcească.
solcul = aripa stîngă a unei unităţi.
solitoriu = sol, trimis, mijlocitor, protector, binevoitor.
soroc = termen, dată.
sotnic = comandant cazac peste o sută de ostaşi.
spahiu = soldat de cavalerie la turci.
sparge (a) = a împrăştia.
spăra (a) = a speria, a împrăştia.
spătar = mare boier, însărcinat să poarte sabia domnului la ceremonii.
spîrcui (a) = a nimici, a sfîşia.
spodobi (a se) = a se învrednici.
spori (a) = a promova, a ajuta, a progresa.
sprijineală = ajutor.
sprijini (a) = a rezista, a face faţă, a susţine.
spuzime = mulţime.
staroste = pîrcălab, administrator, conducător, guvernator.
statie = articol, paragraf.
stegar = comandant de mică unitate militară (cca 200 de oameni).
stepenă = situaţie, poziţie, treaptă.
stol = detaşament.
stoli (a se) = a se concentra, a se aduna.
stolit = ordonat, rînduit.
stoliţă = capitală.
stolnic = mare boier, însărcinat cu supravegherea mesei domneşti.
strat = culcuş.
streleţi, strelaţi = militari înarmaţi cu puşti.
strişte = noroc, soartă.
strîmbătate = nedreptate.
strînsoare = adunare.
stropşi (a) = a sfărîma, a zdrobi, a strivi, a distruge.
subaşă = dregător mărunt turc, administrator de sat.
sudui (a) = a înjura.
suferi (a) = a răbda, a suporta.
sunetdugun = nuntă la turci.
supus = aşezat la pîndă.
surguci = pompon (moţ) de păr sau pene, cu pietre preţioase, purtat la căciulă de capetele încoronate, sau de mari demnitari.
surlă = instrument de suflat în fanfara turcească; fluier, flaut.
surpa (a) = a dărîma, a distruge.
suseni (boieri) = boieri din partea de sus a Moldovei.

Ş

Şagă = glumă.
şavgău = băiaş, măglaş, tăietor de sare.

www.dacoromanica.ro

şcatulcă = casetă.
şeică = găleată, ciutură, şalupă.
Şeităneştii = Cantacuzinii.
şereni (mîrzaci) = aparţinînd tribului Şîrîn, cel mai ales trib din hanatul Crimeei.
şetrar = boier de rang mijlociu, care avea în grijă aranjarea corturilor domneşti şi a armatei în timpul deplasărilor.
şican = observator, şicanator.
şifaeş = mare, dezvoltat.
şinlic = manifestaţie.
şliahtă = nobilime poloneză.
şliav = drum.
şlic = căciulă înaltă din blană sau postav; potcap.
şpangă = sabie.
ştandart = fanion, stindard.
şterc = pai, fir subţire.
şutele = înşelăciune.

T

Tabie = redută, întăritură.
tabulhaná = fanfară turcească.
taifá = escortă.
tain = raţie de hrană.
taină (pre) = în secret.
tainic = sfetnic, consilier.
talhaciu = trimis al sultanului cu mesajele.
talhîş = hotărîre, dispoziţie de domnie.
tambură = instrument cu coarde de tipul chitarei.
tar = greutate, tară.
tăbărî (a) = a organiza tabără militară.
tămădui (a) = a vindeca.
tefter = condică, registru.
telal = crainic.
telpiz = viclean, mincinos, înşelător, escroc.
temei = bază, grosul oştirii, temelie, fundaţie.
tenzuh = mirodenie (?)
terziman, *vezi şi*: dragoman.
terziman = tălmaci, înterpret.
teşcherea = bilet, act, pungă, adeverinţă, justificare.
tetrapod = analog, pupitru portativ cu patru picioare pe care se pune Evanghelia cînd se citeşte.
ticăit = amărît, necăjit.
tifla (a da) = a dispreţui.
timf, tinf = monedă măruntă rusească.
titiuluş = titlu.
tîlhuşag = tîlhărie.

www.dacoromanica.ro

tîmbar = mantie femeiască.
tîrnosi (a) = a sfinţi un lăcaş de închinăciune.
tocmală = ordine.
toi = tărăboi, încăierare.
toiag = baston, băţ.
topciu = ostaş artilerist din armata turcească.
tragăn = zgîrci, ganglion.
trapeză = sală de mese în mînăstiri, sufragerie.
trataj, tartaj = broşură, caiet, cărticică.
trăgănat = întins, lungit.
trăsură = lichidare, socoteală.
treapăd = alergătură.
trece (a) = a elimina, a omite.
trece (a se) = a se lua în considerare.
trîmbă = pîlc, grupare, ceată.
trufie = mîndrie, orgoliu.
tui = steag turcesc făcut din cozi de cal.
tulpan = muselină, ţesătură de mătase.
tult = monedă de argint valorînd o jumătate de zlot.
tupila (a se) = a se ascunde, a se adăposti.
turnagiu = comandant de escortă (?)

Ţ

Ţacaluş, *vezi:* sacaluş.
ţenchiu = limită, margine.
ţiitoare = concubină, ibovnică.
ţitnar = măsură orientală ce avea aproximatic 50 de kilograme.

U

Ucaz = poruncă, manifest.
ulan = călăreţ.
ulemá = teolog musulman.
untavă = impozit, dare.
urgie = mînie, pedeapsă, răzbunare.
uric = act domnesc, poruncă, convenţie.
urloae = olane, conducte de apă.
urşinic = mătase, satin.
urzi (a) = a clădi.
urzit = întemeiere, temelie.
userdie, *vezi:* oserdie.
uzmet, *vezi:* huzmet.

www.dacoromanica.ro

V

Val = necaz, pericol, frământare, zbucium, neajuns.
val (a purta) = a lua în derîndere, a batjocori.
varoş = oraş.
vartă = escortă, pază.
văcărit = dare apăsătoare pe vite.
vădi (a) = a da la iveală, a arăta, a denunţa, a pîrî.
vătaf de aprozi = şeful curierilor divanului, care se îngrijea de executarea hotărîrilor acestuia.
vechil = supraveghetor, administrator.
vecinătate = dependenţă.
velcopolean = ostaş din garda regelui (la polonezi).
venetic = strein.
veri, neveri = vrînd, nevrînd; cu orice preţ.
viitoare = venit, înapoiere.
vină (a da) = a reproşa.
vină de cap = osîndă la moarte.
vinăriciu - dare pe vin.
vistierie = tezaur.
vistiernic = boier marte, administrator al veniturilor ţării.
vizir = demnitar turc, asemeni unui prim-ministru.
voe veghiată = protecţie, părtinire.
volnicie = libertate, voinţă, mînă liberă.
vornic = boier mare, locţiitor al domnului în probleme judecătoreşti.

Z

Zacon = lege.
zahará = provizie pentru armată.
zamcă = cetate.
zapciu = executorul unei porunci, de obicei financiară.
zapis = act, document.
zarvă = gălăgie, ceartă, gîlceavă.
zavistie = invidie, gelozie, pizmă.
zavistui (a) = a pizmui, a gelozi.
zăbavă = pierdere de timp.
zăbăvi, zăbovi (a) = a întîrzia.
zădărî (a) = a întărîta, a aţîţa, a zgîndări, a căuta.
zălog = ostatec.
zăticni (a) = a opri, a împiedica, a incomoda, a deranja.
zăvează = perdea, draperie.
zburdat = zburdalnic.
zevchiu = chef.

www.dacoromanica.ro

zlot = monedă de aur valorînd aproximativ un florin.
zminteală, *vezi:* sminteală.
zmulte = scoase.
zorbá = gălăgie, răzvrătire.
zugrăvi (a) = a picta.
zugrăvită (mînie) = prefăcută.
zulum = nedreptate, asuprire.
zvori (a) = a lucra, a îndeplini o sarcină.

www.dacoromanica.ro

CUPRINS

VALAHIA. Alexandru vodă Iliiaş cu a dooa domnie 5
MOLDAVIA. Miron Barnovschii Moghilă, unul numit cu acest nume, carele au fost boiar de ţară, hatman 5
Lucruri streine 5
MOLDAVIA. Alexandru vodă al şaselea, fiiu Radului vodă cel Mare 7
VALAHIA. Leon vodă, unul numit cu acest nume, feciorul lui Ştefan Tomşa vodă 8
Războiul lui Leon vodă cu Matei aga şi cu alţi pribegi 10
MOLDAVIA. Moisei vodă, unul numit cu acest nume, feciorul lui Simeon Moghila vodă 12
Alexandru vodă Iliiaş cu a dooa domnie 12
Cînd s-au rădicat boiarii şi ţara asupra lui Alexandru vodă 14
MOLDAVIA. Miron Barnovschii Moghila vodă l-au chiemat Împărăţiia din Ţara Leşască, să-i dea domniia a doa. Şi mergînd la Poartă i-au tăiat capul 16
De moartea lui Barnovschii vodă 18
MOLDAVIA. Moisi Moghila vodă cu a doa domnie 20
Lucruri streine 21
VALAHIA. De domniia lui Matei vodă 23
MOLDAVIA. De domniia lui Vasile vodă 30
Cînd s-au gătit Vasilie vodă cu oşti să vie asupra lui Matei vodă 34
Fugirea lui Vasilie vodă de la Ojogeni 36
Lucruri streine 39
Lucruri streine 40
Pentru nunta ce au făcut Vasilie vodă fiicei sale, doamnei Mariei 40
Războiul ce era să înceapă leşii cu turcii, care mai pe urmă la mare scădere au venit 41
A doua parte iar de domniia lui Vasilie vodă 42
Pentru aşezămîntul cazacilor 43
Cînd au prădat tătarîi Ţara Moldovii 48
Pentru nunta ce au făcut Vasilie vodă fiicei sale 51
VALAHIA. Costandin vodă Basarab, unul numit cu acest nume, feciorul lui Şerban vodă 56
Războiul ungurilor cu dorobanţii şi cu siimenii la Şoplea 60
MOLDAVIA. Ştefan Gheorghie vodă al zecelea, carele au fost fecior de boiariu de ţară, al lui Dumitraşco logofătul 63
Învăţătură 63
Al treilea război, cînd au mers Vasilie vodă în Ţara Muntenească asupra lui Matei vodă 69
VALAHIA. Mihnea vodă al treilea, feciorul lui Iane Surdul, lăcătuşul de la Rumeli 81
De aicea înainte am scris eu Avxentie Uricariul, dupre cum mi-au spus Iştoc comisul, carele au fost slugă la Grigorie vodă 84
MOLDAVIA. Ghiorghie Ghica vodă, unul numit cu acest nume, carele au fost de neamul lui arbănaş 84
Lucruri streine 87
Pentru multe amestecături ce-au făcut Racoţi în Ţara Muntenească şi în Moldova 89
Cînd s-au hainit Mihnea vodă de cătră turci şi au omorît 30 de boiari 89

www.dacoromanica.ro

VALAHIA. Gheorghie Ghica vodă, unul numit cu acest nume, carele au fost arbănaş 95
MOLDAVIA. Ştefan vodă, al unsprăzecelea numit cu acest nume, feciorul lui Vasilie vodă 97
Cînd au venit Costandin vodă cu oaste căzăcească asupra lui Ştefăniţă vodă.....98
De prestăvirea lui Vasilie vodă 101
VALAHIA. Grigore vodă, unul numit cu acest nume, feciorul Ghicăi vodă dintîi 103
MOLDAVIA. Evstratie Dabija vodă, unul numit cu acest nume, carele au fost boiar de ţară, vornic mare.....104
VALAHIA. Radul vodă al zecele, fiiul lui Leon vodă, nepot lui Ştefan Tomşa vodă.....107
MOLDAVIA. Duca vodă, unul numit cu acest nume, carele au fost de neamul său arbănaş şi de copil mic crescut în casa lui Vasilie vodă.....111
MOLDAVIA. Iliiaş vodă, fiiul lui Alexandru vodă, al treilea numit cu acest nume.....112
VALAHIA. Antonie vodă, unul numit cu acest nume, ce au fost boiariu mare, din sat din Popeşti.....113
MOLDAVIA. Duca vodă cu a dooa domnie.....118
VALAHIA. Grigorie Ghica vodă cu a dooa domnie.....120
MOLDAVIA. Ştefan vodă al doisprăzecelea, ce i-au zis Petriceaico, boiar de ţară.....126
VALAHIA. Duca vodă, unul numit cu acest nume 128
MOLDAVIA. Dumitraşco vodă Cantacuzino, întîiul numit cu acest nume, carele au fost grec ţarigrădean, capichehaia lui Petriceaico vodă 136
Dumitraşco vodă scoate hîrtii în ţară.....139
MOLDAVIA. Antonie Ruset vodă, unul numit cu acest nume, carele mai înainte s-au chiemat Chiriţa Dracon 140
VALAHIA. Şerban vodă Cantacuzino, al doilea cu acest nume, feciorul lui Costandin postelnicul, ce era boiari de ţară 143
Duca vodă să tocmeşte cu leşii să se răscumpere din robie.....150
Pentru nunta ce au făcut Şerban vodă fiicei sale, domniţei Zmaragdei 152
MOLDAVIA. Duca vodă, cu a treia domnie, cînd s-au mutat din Ţara Muntenească la Moldova 153
De cometa, steaoa cea mare, ce s-au arătat pe ceriu în zilele Ducăi vodă.....157
Graiul lui Iane hadîmul ce au zis Ducăi vodă pentru jupînesele cele închise 159
Petriceaico vodă era cap oştilor leşeşti şi căzăceşti cînd au venit a dooa oară în Iaşi ca să fie domn şi au robit şi pe Duca vodă 167
Pentru moartea Ducăi vodă, fiind rob în Ţara Leşască.....168
MOLDAVIA. Dumitraşco vodă Cantacuzino 1 cu a doa domnie.....169
VALAHIA. Costandin Brîncoveanu Basarab voevod, al doilea numit cu acest nume, carele au fost boiariu de ţară.....171
Pentru nunta doamnei Stancăi.....175
Zavistia lui Cantemir vodă ce avea asupra lui Costandin vodă Brîncoveanul.....176
MOLDAVIA. Costandin Cantemir vodă Bătrînul, al doilea numit cu acest nume, ce au fost de la Tobac, din oameni de jos, fălcian 184
Cînd au intrat Ioann Sobeţchii, craiul leşesc, cu toate oştile în ţară 185
Craiul Sobeţchii au luat pe Sfetii Ioan Novii.....185
Cînd au ales Cantemir vodă pe preoţi din ţărani şi le-au făcut ruptoare de nume cîte ughi 2.....186
Al doilea rînd iarăşi au venit Ioan Sobeţchii, craiul leşesc cu oştile în ţară 187
De moartea lui Cantemir vodă 188
Cînd au rădicat boiarii şi ţara pe Dumitraşco beizade la domnie, după moartea tătîne-său, Cantemir vodă.....188
MOLDAVIA. Costandin vodă al treilea, fiiul Ducăi vodă 189

www.dacoromanica.ro

MOLDAVIA. Antiohie vodă, întîiul numit cu acest nume, feciorul cel mai mare al lui Cantemir vodă 191
MOLDAVIA. Costandin Duca vodă cu a doa domnie 194
MOLDAVIA. Mihai Racoviţă vodă, unul numit cu acest nume, carele au fost boiariu de ţară, spătar mare, de locul său de la Racova 197
MOLDAVIA. Antiohie vodă Cantemir cu a dooa domnie, unul numit cu acest nume 200
MOLDAVIA. Mihai Racoviţă vodă 1 cu a dooa domnie 204
Cînd au intrat craiul şfeţesc de au ernat în Ţara Căzăcească 205
Cînd au bătut moscalii cetatea Baturna, unde era scaunul Mazepei 206
Războiul ce s-au făcut la Poltava Şvedul cu Moscul, fiind cursul anilor 7217, iar de la Hristos 1709, la iunie în 27 207
Izvod ce în vremea războiului de la Poltava s-au luat în robie: şvezi, puşci, ştandarte, steaguri şi de altele 210
Pentru moartea Mazepei hatmanul 214
MOLDAVIA. Nicolae vodă, unul numit cu acest nume, fiiul lui Alexandru Mavrocordat, marele terziman şi tainic al Împărăţiei, cu domnia întîi 215
MOLDAVIA. Dumitraşco vodă, al doilea numit cu acest nume, feciorul lui Cantemir vodă Bătrînul 231
Cartea sultanului Ahmet cătră marele domnul Moscului Petru Alexievici 234
Cartea marelui domnu cătră sultan Ahmet 237
Războiul lui ţar Petru, împăratul Moscului, cînd s-au lovit cu turcii din jos de Huşi, la Stănileşti 246
Cînd au luat moscalii cetatea Brăila 248
Aicea scriem cînd au venit Curt Mehmet paşa în scaunul Ţării Moldovei, pe urma lui Dumitraşco vodă 251
Aicea scriem pecum au căimăcănit Lupul vornicul şi cu Bechir aga al veziriului şi apoi cum au petrecut 253
Aicea scriem pecum au venit la scaunul ţării epitrop Ioann vodă, fratele cel mai mic al lui Nicolae vodă 256
MOLDAVIA. Nicolae Alexandru vodă, întîiul cu acest nume, cu a doa domnie 256
Cînd au nemerit craiul Stanislav la Moldova 280
Cînd au luat pe craiul şvezesc turcii, nevrînd să iasă de bună voie 282
Aicea scriem cum au luat Împărăţiia Hotinul de supt ascultarea Ţării Moldovei 292
Aicea scriem întîmplările cele ce au venit lui Costandin Basarab vodă, domnul muntenesc 296
Cînd s-au mutat Nicolae vodă din Moldova la domnia Ţării Munteneşti 303
VALAHIA. Ştefan Cantacuzino vodă, unul numit cu acest nume, fiiul lui Costandin stolnicul 305
VALAHIA. Nicolae voevoda, unul numit cu acest nume, fiiul preaslăvitului Alexandru Exaporitul, marele dragoman al puternicii împărăţii a otomanilor 310
VALAHIA. Ioan vodă, unul numit cu acest nume, fratele măriei sale Nicolae Alexandru vodă 321
VALAHIA. Nicolae Alexandru vodă, întîiul cu acest nume, cu a doa domnie 325
Cade-să să însămnăm aicea şi cîţi coconi au dăruit Dumnezeu domnului cu doamna măriei sale Zmaranda, de cînd au venit cu a doa domnie aici în ţară. 339
Din mila lui Dumnezeu şi din norocul măriei sale domnului nostru, avînd pace în ţară, m-am îndemnat a scrie din cele ce s-au întîmplat pentru alte părţi 340

GLOSAR 345

www.dacoromanica.ro

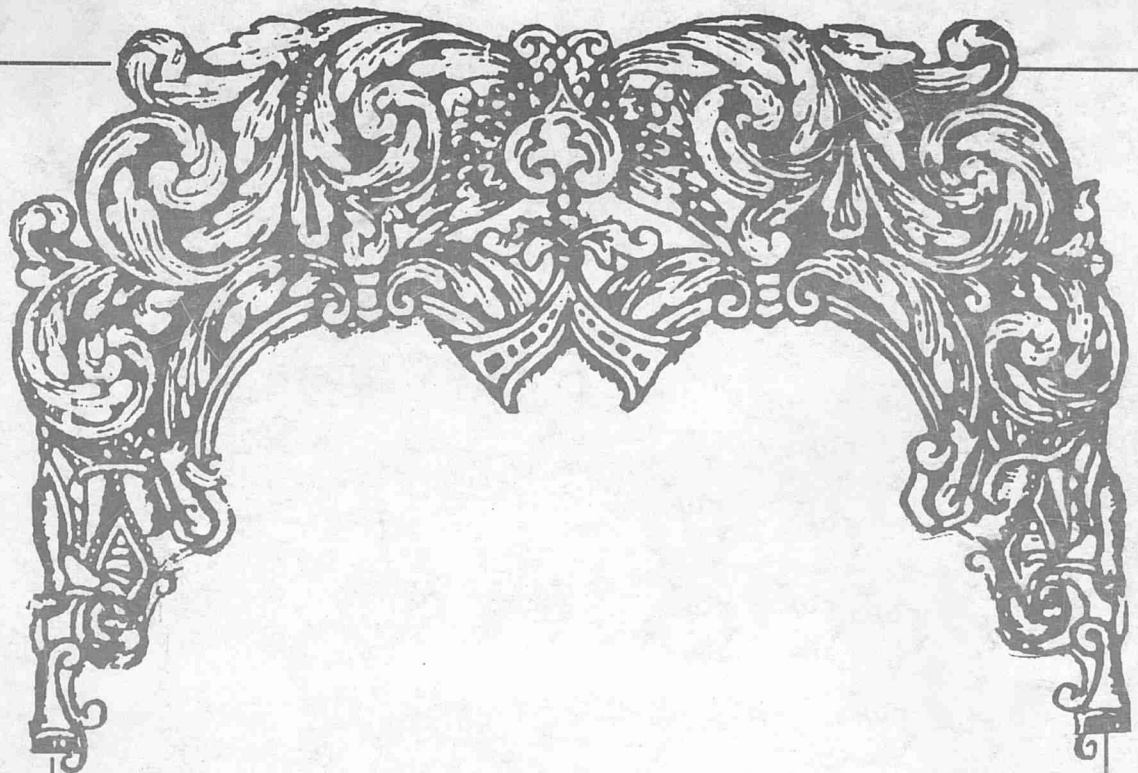

ISBN 973-21-0362-0
973-21-0363-0

EDITURA MINERVA

Pret 2000 lei

www.dacoromanica.ro